

H. G.

26

CATHOLIJKE

Nederlandsche Stemmen.

Catholijke
Nederlandsche Stemmen,
OVER
GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.
V I J F D E J A A R G A N G.

CIDIDCCCXXXIX.

Aan het Bureau van de CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN, te GRAVE. B. N.º 28.
1839.

Vertholijk

Overlânische Staten

v.5.
1839

OVER

GODSDIENST, STAAT, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

VIJFDE JAARGANG

Het zal ééne kudde, en één herder zijn.

JOANNES X: 16.

INHOUD

VAN HET

VIJFDE DEEL.

	Blz.		Blz.		Blz.
A anbeveling	430	Russische kerk	243	bisschop van <i>Gnesen</i> en <i>Posen</i>	
Aanstaande proeve van verwezen-		<i>Afrika</i> (Het Catholicismus in) .	428	op het nieuwe Pruisische	
lijking der Schismatieke ont-		<i>Afrika</i> (De herlevende kerk in) .	190	Manifest	65
werpen van <i>Pruisten</i>	425	<i>Afrika</i> (De herlevende kerk in) .	197	Antwoord van Z. Em. den Se-	
Aartsbisschop van <i>Keuten</i> , (De		<i>Afrika</i> (Het Catholicismus in) .	263	cretaris van staat, aan Dr.	
vervoering van Mgr. den) van		<i>Afrika</i> (Het Catholicismus in) .	282	<i>HUGEN</i>	172
<i>Minden</i> naar <i>Darfeld</i>	159	<i>Aken</i> (De Catholijke geestelijk-		Antwoord van den heer <i>HARTER</i>	
Aartsbisschop (De groote) van		heid van)	374	aan den Bisschop van <i>la Ro-</i>	
<i>Gnesen</i> en <i>Posen</i>	357	<i>Algiers</i> (Afscheid des Bisschops		<i>chelle</i>	223
Aartsbisdommen (Zaak der) van		van) van den H. Vader	20	Associatie (Algemeene gebeds-)	
<i>Gnesen</i> en <i>Posen</i>	421	Allocutie van Z. H. Paus <i>GRE-</i>		voor de bekeering van <i>Engeland</i> .	51
Abdij van <i>Mond-Malleray</i> in		<i>GREGORIUS XVI</i> betreffende den			
<i>Ierland</i>	415	afstand van den kardinaal <i>ODE-</i>			
Afgescheidenen (Bemerkingen be-		<i>CALCHI</i>	2	Beelden (De vereering van de)	
trekkelijk het reglement) voor		Allocutie van onzen H. Vader in		der Heiligen	382
de <i>Utrechtsche</i>	109	het geheim consistorie van 8		Belangen (De heerschappij der	
Afgescheidenen (De <i>Utrechtsche</i>		Julij 1839	257	materiële)	381
en de <i>Reformatie</i>)	125	Allocutie van onzen H. Vader		<i>België</i> (Bestaat er in) eene Catho-	
Afgescheidenen (De <i>Utrechtsche</i>		<i>GREGORIUS XVI</i> in het geheim		lijke partij?	379
en de <i>Reformatie</i>)	135	consistorie van 22 November		<i>België</i> (Een blik op)	241
Afgescheidenen (De gevolgen der		1839	417	Berigt (Belangrijk)	208
toelating en erkenning der) door		Allocutie (De jongste) des H.		Berigt	276
het gouvernement	173	Vaders	426	<i>Beveren</i> (Ontwerp eener liefda-	
Afhankelijkheid der Grieksch-		Antwoord van Mgr. den Aarts-		dige inrigting te)	414
				Beurs voor R. C. Studenten . . .	80

	Blz.		Blz.		Blz.
Biecht (Medico Theologische be- trekkelijk de) door eenen Pro- testantschen geneesheer . . .	114	Edimburg (Catholijke meeting te Engeland (Het Catholicismus in Engeland (Koningin ELISABETH van)	341 427 397	Hervorming (Geschiedenis der) in Nederland	117
BINTERIM (Dr.) in de gevangenis te <i>Wezel</i>	160	Engeland's voorbereiding ter te- rugkeering tot de Catholijke Kerk	320	Hervorming vervolg	165
BINTERIM (Doctor) te <i>Wezel</i> . . .	215	Europa (algemeen liefdewerk van het Catholicismus in)	138	Hervorming vervolg	201
BINTERIM (Doctor)	284	Europa (De vervolging tegen de Kerk in)	159	Hervorming vervolg	209
BINTERIM (Doctor)	289	Europa (Oeuvre du Catholicisme en)	269	Hervorming vervolg	349
Boekhandel (Zulke resultaten le- vert tegenwoordig onze) op . . .	139	Europa vervolg	279	Hervorming vervolg	369
Boer (De eeuwoudige Noord-Brab- bandsche)	156	Europa vervolg	286	Hervorming vervolg	409
Breve van Z. H. GREGORIUS XVI aan den Bisschop van <i>Algiers</i> . . .	21	Europa vervolg	293	Hervorming (Epidemisch Deli- rium der)	42
Breve van onzen H. Vader GRE- GORIUS XVI aan de vervolgte Christenen in <i>Tonkin</i> en <i>Co- chinchina</i>	301	Europa vervolg	309	HOEFNAGELS (Uittreksel uit eene brief van den Eerw. heer J. A.)	276
Brief van de geestelijkheid der diocese van <i>Lausanne</i> en <i>Ge- neve</i> , aan de geestelijkheid der kantons <i>Glaris</i> , <i>Argau</i> enz. . .	170	Europa vervolg	317	HUGEN (Dr.)	108
Brief van Mgr. den Bisschop van <i>la Rochelle</i> aan den heer HAR- TER	222	Feestdag (De) van alle Heiligen FRANCISCUS VAN SALES (De herle- vende inrigting van den H.) . .	368 390	Huwelijken (Gemengde)	290
Brief aan den briefschrijver in den <i>Vrijmoedige</i>	249	Frankrijk (Een blik op)	225	Ieren (De Catholijke) en de En- gelsche Chartisten	295
Brief uit X. aan den Redacteur der <i>Catholijke Stemmen</i>	412	Geestelijkheid (Over de werking der) in de politieke orde . . .	334	Ierland (Zoo worden de arme Catholijken in) behandeld . . .	302
Brief van den laatsten koning van <i>Polen</i> , aan den Apostolischen Nuntius LITTA	419	Geestelijkheid (De) van <i>Gnezen</i> en <i>Posen</i>	389	Inquisitie (De)	133
CARLOS (Don)	351	Geloof (Er is maar een zaligma- kend) en eene zaligmakende Kerk	252	Inquisitie vervolg	141
Catholicismus (Treurige toestand van het) in het Bisdom van <i>Breslau</i>	288	Gemert (Mijn bezoek in het ge- sticht van doof-stommen te)	383	Inquisitie vervolg	168
Catholijken (Wenken aan de) over eene zaak welke gewigt zij nog niet hoog genoeg schatten	385	GERAMB (MARIA JOSEPH DE) Reis van <i>la Trappe</i> naar <i>Rome</i> . . .	86	Inquisitie vervolg	188
Concilie (Het Credo van het Duitsch)	277	Geschriften (Nieuw uitgekomen)	407	Jaar (Het) 1839	6
Correspondentie. — Aan den heer LE SAGE TEN BROEK	156	Godsdienstvrijheid (De Paus is de eenige verdediger der) . . .	204	Jesuiten (Iets voor de vijanden der)	
Correspondentie	216	Gorcum (De Martelaars van). . .	9	Jesuiten (Iets over het iets, voor de vijanden der Jesuiten . . .	92
Correspondentie	240	Groot (Zoo dacht er de geleerde de) over	114	Jesuiten (Nog iets voor de vijan- den der)	93
Correspondentie	390	Grondwet (Onze nieuwe)	297	Jubilé	352
Correspondentie. De abt van <i>Mel- leray</i> in <i>Ierland</i>	408	Grondwet enz. vervolg	304	Justitie (De loop der) door het regtvaardig Pruisische Gouver- nement gestuit	25
Crucifix (Het) voor den Aartsbis- schop van <i>Keulen</i> bestemd . . .	143	Grondwet (wat is eene) en wat is haar doel?	323	Kerk (De weldaad der Catholijke) voor de menschheid	120
Curiosa. Betrekkelijk den Aarts- bisschop van <i>Posen</i>	157	Handelsblad (Een sterretjes-arti- kel van het)	274	Kerk (De gevaarlijke wonde der) 193	
Dagbladen (Zonderling verbod aan de) van <i>Keulen</i> en <i>Coblentz</i> . .	224	Handelsblad (Brusselsche Corres- pondentie van het)	291	Kerk (De) en de Staat	361
Discussie (Geneefsche)	211	Handelsblad (Het Amsterdamsche) en Observateur Belge	307	Komedie (Nieuwe Pruisische) met den Aartsbisschop van <i>Posen</i>	131
		Hervorming (Geschiedenis der) in <i>Nederland</i>	9	Koningen (De) de volken en de Kerk	129
		Hervorming vervolg	17	Kunstgrepen (Protestantsche) .	132
		Hervorming vervolg	41	LAMBRUSCHINI (Antwoord van den Kardinaal Secretaris van Staat) aan Dr. HUGEN	161
		Hervorming vervolg	81	Landgenooten (Geliefde geloofs- en)	316
				Laren (De Kapel te)	76
				LEDEL (Vertrek van den Eerw. Heer) naar <i>Curaçao</i>	400
				Levant (De)	268
				Liefdadigheid (Nieuw beroep op de) der Nederlandsche Catholij-	

	Blz.		Blz.		Blz.
ken	266	PERUY (HENRY) door mevrouw de		Rome en Pruisen.	141
Liefdegaven (Inzameling van)	340	Prinses DE CRAON.	21	Roy (Zal de Predikant LE) niet	
Liefdewerk (Navolgenswaardig)	290	Pligten der Catholijken in de te-		antwoorden?	70
Luxemburg. (Afzettingen in het		genwoordige omstandigheden	38	Rusland (Gewetensdwang in).	290
afgestane gedeelte van)	314	Polen en deszelfs herinneringen.	220	Rusland (Rome en).	356
Magt (De wereldlijke)	355	Politiek (De Catholijken en de		Rusland.	388
Magazijn voor Roomsche Katho-		hedendaagsche).	106	Rusland.	420
lijken	49	Posen (De Aartsbisschop van) te			
Mandementen (Vaste)	40	Berlijn	198	Schaffhausen (De Roomsche Catho-	
Mandementen vervolg	57	Posen (De Aartsbisschop van) te		lijken van) in Zwitserland.	266
Manifest (Nieuw-Pruissisch).	26	Berlijn	214	Schaffhausen	339
Manifest vervolg.	38	Posen (Nadere bijzonderheden be-		Schaffhausen	375
Manifest vervolg.	47	trekkelijk den Aartsbisschop		Schets (Eene) die misschien wel	
Manifest vervolg.	55	van)	265	verdiende uitvoeriger te worden	
Manifest vervolg.	62	Predikant (Zal de) LE ROY niet		bewerkt	377
Manifest (Antwoord van den A-		antwoorden?	70	SCHOLTE (Mandement van den heer)	347
postolischen Stoel op het jong-		Primauteit (over de) van den Staat.	333	SKRZYNECKI (Brief van den Gene-	
ste Pruissische)	149	Publiciteit (zoo bang is Pruissisch		raal) aan den Prins van Met-	
MARIA (Afsterven van Prinses)	46	Gouvernement voor de)	78	ternich.	79
MICHELIS (In vrijheidstelling van				SKRZYNECKI (Bijzonderheden be-	
den Eerw. Heer)	332	Redacteur (Mijn heer de).	8	trekkelijk den Generaal)	79
Mythe (Hoe Dr. STRAUSS en zijn		Redacteur (Aan den) van de Ca-		SKRZYNECKI (Bijzonderheden be-	
boek: het Leven van JESUS eene)		tholijke Stemmen.	99	trekkelijk den Generaal)	97
der XIX. ^e eeuw zijn	29	Redacteur (Aan den) van de Ca-		Staatsmannen (Wenken voor onze)	378
		tholijke Stemmen.	144	STRAUS (Het leven van JESUS	
Nassau (Godsdienstvrijheid in).	337	Redacteur (Mijn heer de).	199	door Dr)	29
		Redacteur (Mijn heer de).	227	STRAUSS (Dr).	121
O'CONNELL	161	Redacteur (Aan den) der Catho-		STRAUSS (Het boek van)	238
O'CONNELL (de Jonge)	163	lijke Nederlandsche Stemmen.	238	Straussiana	259
O'CONNELL (Redevoeringen van		Redacteur (Aan den) der Catho-		Stemmen (De Catholijke Neder-	
den heer) over het onderwijs	272	lijke Nederlandsche Stemmen.	277	landsche) en de Reformatie.	101
O'CONNELL (Brief van DANIEL) aan		Redacteur (Aan den) der Catho-		Stemmen (Aan de Lezers der Ca-	
den Heer RAY.	301	lijke Nederlandsche Stemmen.	233	tholijke	35
O'CONNELL (Adres van DANIEL)		Redacteur (Aan den) der Catho-		Stoel (De Apostolische) en het	
aan het Engelsche volk.	325	lijke Nederlandsche Stemmen.	235	Schisma	113
ODESCALCHI (Afstand van den Kar-		Redevoering van Mgr. den Bis-		Stukken (Justificatieve) behoo-	
dinaal) van het Kardinaat	1	schop van Limyra.	270	rende tot het antwoord van	
Onderwijs (Vrijheid van)	429	Reformatie (De) en JOH. ANDRIE-		Mgr. den Aartsbisschop van	
Onderwijs (Waarom verlangen de		SEN.	179	Gnesen en Posen, op het nieu-	
Noord-Nederlandsche Catholij-		Reformatie (Phariseïsme).	193	we Pruissische Manifest	76
lijken vrijheid van)?	233	Regering (Wat zou onze) doen?	98	Stukken (Justificatieve) enz.	115
Onderwijs (Middelbaar)	337	Reglement voor de Christelijke		Stukken vervolg.	123
Ontwerp van Pruisen tegen de		afgescheidene Gemeente te U-		Symboliek van Dr. MOHLER	88
Catholijke Kerk	253	trecht.	185	Symboliek	432
Ontwerpen (Schismatieke).	354	Reglement (Huishoudelijk) der U-		Symboliek (De)	172
Oppositie. Tweede artikel	12	trechtsche afgescheidenen	195		
Orden (Religieuse)	14	Reglement vervolg	207	Tarwe (De) en het onkruid	401
Orden (De Religieuse en de ar-		Reglement vervolg.	229	Tilburg (Mijn bezoek bij de lief-	
men)	153	Reglement vervolg	261	dadige zusters van den H. VIN-	
Orleans (Merkwaardig afsterven		Reglement vervolg	312	CENTIUS van Paula te)	346
van Prinses MARIA van).	37	Regten (Wat zijn grondwettige)		Toekomst (Onze)	296
Orleans (Merkwaardig afsterven		zonder Ministeriële verantwoor-		Toulouse (Aanspraak van Mgr.	
van Prinses MARIA van)	46	delijkheid?	339	den Aartsbisschop van), aan	
Oud-Betjerland	384	Resolutie noopende de Religie-		den Hertog en Hertogin van	
Oudenbosch (Opvoedingsgesticht		zaken in Duitschland en in		Orleans.	336
voor ouderlooze meijes te)	315	Polen, den 23 Junij 1725.	89	Trier (De nieuwe Bisschop van)	205
		RINTEL (GUSTAAF)	356	Troonrede (Eene zinsnede der)	366

	Blz.		Blz.		Blz.
Tweede (De) kamer der Staten-Generaal in December 1839	429	Vraag (Dubbeld)	232	Waarschuwing	215
Verkiezingen (Regtstreekache)	399	Vrede (De)	217	Weldadigheid (Statistiek van Instellingen van)	371
Voorschrift (Is het Apostolisch) van onderdanigheid aan de burgerlijke overheid, strijdig met het openbaar maken van verkeerdheden enz.	362	Vrijheid (De grondwettige godsdienst-) in <i>Nederland</i>	33	Zendingen (De Engelsche) in <i>Nieuw-Ierland</i>	404
Voortgang (Pruissische denkbeelden van)	311	Vrijheid vervolg	53	Zending (De Catholijke) in <i>Nieuw-Zeeland</i>	406
		Vrijheid vervolg	67	Zondag (Over het viere van den)	58
		Vrijmoedige (De) <i>Tijdschrift</i> voor Onderwijs en Opvoeding	245	Zondag (Het viere van den)	324
		Vrijmoedige (De)	364	Zurich (De volksbeweging te)	329
		Waarschuwing	192		

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

*Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij:
 Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn
 gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
 woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U;
 dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
 ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
 wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
 wete, dat Gij mij gezonden hebt.*

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

AFSTAND VAN DEN KARDINAAL ODESCALCHI VAN HET KARDINALAAT ENZ.

Wij gevoelen ons gelukkig, den vijfden jaargang van ons blad te kunnen openen, met de mededeeling der stukken, betrekkelijk den afstand, dien de godvruchtige Kardinaal ODESCALCHI, naar lang en rijp beraad, van alle zijne verhevene waardigheden heeft gedaan, om, als eenvoudige novice in de Societeit van JESUS te treden.

Onze Egoistische eeuw staat verbaasd, bij zulke voorbeelden van grootmoedige zelfsverloochening en diepe ootmoedigheid, die alleen het Catholicismus opleveren kan. Terwijl we overal voorbeelden aantreffen van de zulken, die zich, door het onteinen of verzaken hunner overtuiging, door lage vleijerij, of eierzuchtige kuiperijen in hooge posten trachten te dringen, doet een der beroemdste en voortreffelijkste Kardinalen afstand van alle eer en waardigheid, om zich in eene heilige orde te begeven, die, omdat zij niet van deze wereld is, even als haar goddelijke Meester, door de wereld gehaat en vervolgd wordt!

O, heilige Roomsche Kerk, hoe kunnen er nog onder uwe kinderen gevonden worden, wier harten niet van geloof en liefde blaken, bij de voorbeelden van moed en standvastigheid, der Aartsbisschoppen van Keulen en Posen, die aan de schoone dagen der Apostelen herinneren; bij de getrouwheid der Herders in de Rhijnprovinciën, die zich liever den kerker getroosten, dan de stomme getuigen te zijn van de afscheuring hunner kudde van den Apostolischen Stoel, die het eenige middenpunt is van de eenheid des geloofs; bij den gloeienden ijver van eenen SPENCER, die tot den hoogen Anglikaanschen adel behorende, en reeds in de Kerk van HENDRIK VIII, de grootste vooruitzichten van bevordering had, maar die dat alles verzaakt, om de ootmoedige Priester te worden, der destijds in zijn vaderland nog zoo gehaatte Catholijke Kerk, en wiens Apostolische ijver niets minder beoogt, dan de bekeering van zijn afvallig vaderland; bij den afstand eindelijk, dien de Kardinaal ODESCALCHI van de verhevenste waardigheden in de Catholijke Kerk doet, om zich als eenvoudig lid der orde van den H. IGNATIUS van LOYOLA, aan den smaad, de spotternij en verachting der wereld bloot te stellen.

len, en met de Apostelen te kunnen zeggen: » *Heer ik heb alles verlaten en ben U gevolgd!* »

Waarlijk, hij, wiens hart bij zulke voorbeelden niet van geloof en liefde gloeit, verdient den naam niet van Catholijk.

Wij laten hier de Authentieke stukken, welke betrekking tot dien afstand hebben, volgen, terwijl wij instaan voor derzelver echtheid.

**ACTE VAN HET CONSISTORIE, GEHOUDEN
DOOR Z. H. PAUS GREGORIUS XVI, DEN
30.sten NOVEMBER 1838.**

ALLOCUTIE

VAN

Z. H. PAUS GREGORIUS XVI.

EERWAARDE BROEDERS!

Wij hebben op den dag van heden uwe vergadering bijeengeroepen, om u eene, zoo niet geheel en al, ten minste gedeeltelijk nieuwe en onverwachte, alsmede voor het menschelijk gevoel wel onaangename, maar echter tot voorbeeld eener uitmuntende deugd, gansch zeldzame daadzaak aan te kondigen. Hetgeen onze Eerwaarde Broeder CAROLUS ODESCALCHI, Kardinaal der heilige Roomsche Kerk, Bisschop van *Sabina*, en onze Vikaris-Generaal van *Rome*, reeds dikwerf door de dringendste beden verzocht, en door zijne vrij gewigtige aangehaalde beweegredenen, eindelijk in het bijzonder verkregen had, dat het hem door ons vergund wierde, zijn genomen besluit te mogen volvoeren; ten einde van het Kardinaalschap, te samen met alle overige waardigheden en verplichtingen, afstand te kunnen doen, en zich daarop, tot den staat eens gewonen partikuliers gebragt ziende; aan het instituut der societeit *Jesus* te gaan toewijden; dit hebben wij door zijnen brief van den 21 November zoodanig bevestigd gevonden; dat het ons heeft toegeschenen, niet langer meer te moeten vertoeven, om te verklaren: dat wij zijn verzoek toestaan. Voorzeker, met zeer veel weêrzin hebben wij ons daartoe laten overhalen, zoo als hij zelf daarvan getuige wezen kan, en gelijk wij meenen, dat gij allen, Eerwaarde Broeders! er ook genoegzaam van overtuigd zijt. Gij weet immers, welk eene groote genegenheid wij hem toedragen, en op welk eenen hoogen prijs wij zijnen inborst, zijne opregtheid, de liefelijkheid zijner zeden, zijnen ijver voor het heil der zielen, zijne gestrengheid jegens zich zelve, zijne toegevendheid jegens anderen; zijne overgroote milddadigheid jegens de noodlijdenden; eindelijk zijnen geheel onberispelijken, en den in eenen verhevenen graad der kerkelijke waardigheid geplaatsten man, allezins waardigen levenswandel stellen; zoodat het geen wonder zij, indien hij

voor een zeer uitstekend sieraad uwer orde gehouden is geweest. Maar nogtans de zaak zoo ver gebragt ziende, gelijk gij zulks na het aflezen van zijnen brief zult beseffen, dat de door hem aangehaalde beweegredenen van zijn besluit billijk schijnen; hebben wij besloten, hem de magt te verleen, om datgene te volbrengen, wat hij zoo zeer verlangt.

Het is evenwel gebruikelijk, dat iemand van het collegie der consistoriale advokaten voor dusdanigen afstand in het consistorie deemoediglijk aandringe, en daarop de brief des afstanddoenden Kardinaals, als ook het bewijsstuk van deszelfs bevel voorgelezen, en de getuigen tot de plegtigheid der handeling bijgeroepen worden. Weshalve, indien het u behaagt, bevelen wij, dat dit alles ten uitvoer gebragt worde.

Vervolgens werd de Eerw. Vader IGNATIUS CADOLINI, Aartsbisschop van *Edessa*, secretaris der heilige congregatie *de propaganda fide*, en Procureur van den afstanddoenden Kardinaal ODESCALCHI, in de zaal van het Consistorie binnengeleid. Na hem werden eveneens daarin binnengeleid, de Eerw. Vader HIERNYMYUS BONTADOSI, als consistoriaal Advokaat, om het aandringen van zulken afstand te bespoedigen; de zeer Eerw. Vaders JOANNES SOGLIA, Patriarch van *Konstantinopel*, en Secretaris der heilige congregatie der Bisschoppen en Regulieren; en ANTONIUS PIATTI, Patriarch van *Antiochië*, en plaatsbekleeder te *Rome*, beiden als assisterende Bisschoppen bij den pauselijken troon; de Eerw. Vaders PAULUS MANGELLI, en DOMITIUS MELILUPI SARAGUA, oudste Apostolische Protonotarissen; de Eerw. Vaders LAURENTIUS LUCIDI, en JULIUS BABINI, Referendarissen van beider teekening; de Eerw. Vaders FRANCISCUS MASSIMO Prefekt van het heilig Apostolisch paleis, en ALEXANDER ALBERANUS MARIA PALLAVICINI, Prefekt der pauselijke kamer, met twee andere innige kamerheeren, te weten, met de heeren ALBERTUS BARBOLANI, en JULIUS DELLA PORTA: zoo als ook de Eerw. Vaders SILVESTER BELLI, Secretaris van het heilig collegie, en GASPAR GASPARINI, Secretaris der breven *ad principes*, en de meesters der ceremoniën.

Toen al deze Eerw. Vaders aanwezig waren, sprak de Eerw. Vader BONTADOSI, als Consistoriaal-Advokaat, tegenover den pauselijken zetel geplaatst, met gebogene kniën zijne Heiligheid in dezer voege aan:

HEILIGSTE VADER!

De Eerw. Vader IGNATIUS CADOLINI, Aartsbisschop van *Edessa*, en bijzonder Procureur van den zeer Doorluchtigen en zeer Eerwaardigen Vader CAROLUS ODESCALCHI, Kardinaal der heilige Roomsche Kerk en Bisschop van *Sabina*, ten einde van het Kardinaalschap en van het bisdom van *Sabina* afstand te doen, is met eenen brief van denzelven Kardinaal voor Uwe Heiligheid voorzien, en verzoekt ootmoediglijk, dat dezelve ontvangen, als ook datgene aangehoord worde, wat hij in last heeft.

Terstond gaf dezelfde Consistoriaal Advokaat aan den heer de LINGUE, meester der Ceremoniën, en Secretaris van de heilige Congregatie der Ceremoniën, dien brief voor Zijne Heiligheid, tot dat einde geschreven over, welke dan ook oogenblikkelijk, op bevel Zijner Heiligheid, overhandigd werd aan den Eerw. Vader GASPARINI, Secretaris der breven *ad principes*; en deze, staande tusschen de bank der heeren Kardinalen en den pauselijken zetel, en gekeerd zijnde tot de heeren Kardinalen, las met eene duidelijke stem dien brief voor, welke van den volgende inhoud was:

HEILIGSTE VADER!

Het is reeds sedert langen tijd, dat ik eene sterke genegenheid gevoel, om dien verhevenen staat in de kerkelijke hiërarchie te verlaten, waarin ik mij zonder mijne verdiensten geplaatst vind, en om het instituut der sociëteit van JESUS te omhelzen.

Ten einde mij in eene zaak van zoo groot gewicht en aanbelang niet te bedriegen, heb ik niet nagelaten, de toevlugt in allen deemoed tot God te nemen, en ook geleerde, voorzigtige, aanzienlijke zielbestuurders te raadplegen, met het oogmerk mij te verzekeren, of zulk eene genegenheid al dan niet het uitwerksel van den wil des Heeren ware. En wijl ik mij, na een lang en rijp onderzoek, baarlijklijk heb moeten overtuigd houden, dat zulks waarlijk de stem van God is, zoo heb ik besloten, mij aan dezelve over te geven. Eene langere vertraging zou mij niets anders zijn, dan eene blootstelling aan gestadige kwellingen des geestes, die mij nimmer tevreden zouden laten, gelijk ik het reeds meer dan eens, met kinderlijk vertrouwen en groote openhartigheid, mondeling aan Uwe Heiligheid verklaard heb.

Daarom is het ook, dat ik thans, voor den troon Uwer Heiligheid nedergebogen, met de grootste gerustheid van geest, en met al de uitstorting mijns harte, dezelve ootmoediglijk bid en smeeke te willen gedoogen, dat ik in uwe heilige handen afstand doe van de verhevene waardigheid des Kardinaalschaps, waarmede Paus PIUS VII, zaliger gedachtenis, mij in het Consistorie van den 10 Maart 1823 wilde vereeren, en tevens uwe toestemming te willen geven, dat ik insgelijks afstand doe van het bisdom van *Sabina*, mij door Uwe Heiligheid zelve toevertrouwd, en mij nog te willen ontslaan van al de banden en verplichtingen, die ik, nithoofde van zulke waardigheden, heb aangegaan; terwijl ik ook afstand doe van het groote Prioraat van *Malta*, waarvan ik door Apostolische bullen in bezit ben; met voor de grootste zekerheid te verklaren, gelijk ik door kracht dezer acte werkelijk verklaar, dat mijn afstand van het Kardinaalschap voor altoos vast en geldig blijven moet, en indien het om de eene of andere reden, die ik niet kan voorzien, eenmaal mogt gebeuren, dat ik in de sociëteit JESUS niet blijven kon, dat wil zeggen, dat ik niet meer religieus wezen kan; dan is het mijn uitdruk-

kelijken wil, mij tot den staat eens enkelen partikuliers te begeben.

Voorts, ten einde met de vereischte formaliteiten van uwe Heiligheid de aanneming van mijnen tweevoudigen vermelden afstand te verwerven, heb ik dezen met de daarop betrekking hebbende acte van procuratie aan Mgr. IGNATIUS CADOLINI, Secretaris der heilige Congregatie *de propaganda fide*, toevertrouwd, welke in deze zaak in mijnen naam handelen, en mijne plaats bekleeden zal, op even die wijze en onder die voorwaarde, welke Uwe Heiligheid hem zal willen voorschrijven.

Uwe Heiligheid zal dan ook, door mij de genade te verleen, die ik hartelijk verzoek, mijn gemoed in rust stellen, en de maat vol maken van zoo vele weldaden, die gij steeds, Heiligste Vader! met eene milde hand over mijnen persoon hebt uitgestort. In mij zal voorzeker de eerbiedige erkentelijkheid, die ik steeds Uwer Heiligheid toedraag, onuitwischaar zijn; en in mijne eenzaamheid zal ik dagelijks vurige wenschen rigten tot den Vader der barmhartigheden, tot den God van alle vertroosting, voor het langdurig behoud Uwer Heiligheid, en voor de verheffing van den heiligen Roomschen en Apostolischen Stoel, tot wiens verdediging ik steeds bereid wezen zal, niet alleen om mijne geringe krachten toe te wijden, maar ook om mijn bloed en mijn leven zelf ten beste te geven.

Rome, den 21 November 1838.

Van Uwe Heiligheid

De zeer ootmoedige, dankbare en verpligte dienaar,

CAROLUS Kardinaal ODESCALCHI.

Na de aflezing van den pas aangehaalden brief, laas de voorzegde Secretaris van het heilig Collegie, ook met luider stemme het bevel der procuratie van den afstand doenden Kardinaal, hem door den reeds vermelden meester der Ceremoniën overgegeven: hetwelk luidde als volgt:

Ik CAROLUS Kardinaal ODESCALCHI, door Gods barmhartigheid Bisschop van *Sabina*, met het onderhavig handschrift des bevels van procuratie, in den best mogelijken vorm en op de doenlijkste wijze, stel, maak en beschik tot mijnen zekeren en wettigen procureur, zaakvoerder, plaatsbekleeder en bijzonderen afgevaardigde, Mgr. IGNATIUS CADOLINI, Aartsbisschop van *Edessa*, Secretaris der heilige Congregatie *de Propaganda fide*, opdat hij in mijnen naam, en mijnen persoon wel degelijk verbeeldende, verschijnen kunne, en ook werkelijk verschijne voor Zijne Heiligheid en afstand doe van mijn Kardinaalschap en mijnen Kardinaalshoed in deszelfs handen stelle, waarmede mij eertijds de H. Stoel vereerd heeft, als ook van het Bisdom van *Sabina*, door welks band ik gehouden ben en van het groote prioraat der orde van *Jeruzalem*. En door dit bevel van procuratie wil ik verbonden zijn, omdat alles goed te keuren en voor onwrikbaar te houden, wat door gezegden procureur zal

gedaan en verhandeld geweest zijn, hem uitzonderende en ontslaande van allen last en van alle verplichting hoe ook genaamd, met alle de gewone en volgens regt noodige clausulen. Dit alles schreef ik met eigene hand.

Den 21 November 1838.

Uit mijn paleis.

CAROLUS Kardinaal ODESCALCHI,

Bisschop van Sabina.

Als dit bevelschrift afgelezen was, zettende de heer Consistoriaal-Advokaat zijne rede en smeeking met deze woorden voort:

HEILIGSTE VADER!

Het sieraad van het Roomsche purper, dat hij tijdens vele jaren met de grootste deftigheid heeft gedragen, thans voor de majesteit des Pauselijken troons nedergebogen, zamen met het bestuur der kerk van Sabina, legt CAROLUS, Kardinaal ODESCALCHI af. Ongetwijfeld heeft hij geene andere reden tot zijn genomen besluit gehad, dan om zich, door een bijzonder en misschien ongehoord voorbeeld van ootmoedigheid, na alvorens van eene uitstekende waardigheid en van zoo vele andere aanzienlijke eereposten en bedieningen afstand te hebben gedaan, naar de eerbiedwaardige huizen der Societeit JESUS te begeven, ten einde aldaar de zaligheid der zielen, enkel en alleen te gaan behartigen. Uit dien hoofde bidt hij ootmoediglijk Uwe Heiligheid, dat hij zich verwaardige, deze deemoedige wenschen door hare milddadigheid aan te nemen; terwijl hij belooft van in het vervolg zijns levens, de verkregene weldaden nimmer te vergeten en van inzonderheid steeds den diepsten eerbied jegens den Roomschen Stoel te zullen hebben. Dit is ook juist wat in den naam zijns bevelgevers, bidt en smeekt de Eerw. Vader IGNATIUS CADOLINI, Aartsbisschop van Edessa, hier tegenwoordig, dringend verzoekende, dat de gevraagde afstand van het Kardinaalschap en van de hem toevertrouwde Kerk genadiglijk aangenomen, voor behoorlijk goedgekeurd en onwrikbaar gehouden, en dat Kardinaal CAROLUS, van allen band wegens welken eed het dan ook immer wezen moge, waardoor hij, hetzij uit hoofde van de waardigheid des Kardinaalschaps, hetzij uit hoofde van het Bisdom van Sabina, mogt gehouden zijn, niet minder dan van alle feil, uit menschelijke zwakheid mischien door hem begaan, door de volheid der Apostolische magt vrijgesproken worde.

De rede van den vermelden Consistoriaal-Advokaat ten einde geloopt zijnde, verzocht de heer JOSEPH DE LINGUE, meester der Ceremoniën, en secretaris van de heilige Congregatie der Ceremoniën, de tegenwoordige heeren Protonotarissen, opdat zij een bewijsstuk nopens het aandringen van dezen afstand en nopens deszelfs aanneming mogten vervaardigen, en zeide:

De hier aanwezige zijnde Protonotarissen zullen gevraagd worden omtrent het aandringen, gedaan door

den Eerw. Vader IGNATIUS CADOLINI, Aartsbisschop van Edessa, Procureur van den Zeer Doorluchtigen en Zeer Eerwaarden Cardinaal CAROLUS ODESCALCHI, uit kracht van een bijzonder bevel door den Eerw. Vader SILVESTER BELLI, Secretaris van het heilig Collegie, onlangs voorgelezen nopens de aanneming des afstands zoo van de waardigheid des Kardinaalschaps, als van het Bisdom van Sabina, en van het groote prioraat der orde van Jeruzalem dezer stad, gelijk ook van alle hem toebehoorende regten hoegenaamd; opdat zij, als het noodig wezen zal, een of meerdere bewijsstukken vervaardigen kunnen en mogen.

Daarop antwoordde de Eerw. Vader MONGELLI, de oudste Apostolische Protonotaris, en zeide: » Wij zullen ze vervaardigen.» En gekeerd tot de Eerw. Vaders Referendarissen, en tot de andere daar tegenwoordig zijnde Heeren, nam hij hen tot getuigen van deze acte met de woorden: » Gij getuigen zijnde.»

Toen het aandringen op deze wijze was voortgezet en aangenomen geworden, vertrokken allen uit het consistorie, gelijk zij hierboven binnengeleid waren geweest, zoo dat de heilige Vader met de Heeren Kardinalen alleen bleef, die vervolgens de Heeren Kardinalen in deze bewoordingen heeft aangesproken:

EERWAARDE BROEDERS!

Naardien wij zien, dat er eene billijke reden bestaat, waarom de gevraagde afstand toegestaan worde, hebben wij gemeend, denzelfden geenszins van de hand te moeten wijzen. Doch, voor al eer wij iets vaststellen, vragen wij, zoo als zulks gebruikelijk is en naar den gewonen vorm, uwe gevoelens.

Wat dunkt u?

Hierop gaven alle Heeren Kardinalen, onderhouden de het voorregt van orde en plaats, hunne stemmen afzonderlijk naar gewoonte; en nadat zij eenpariglijk gemeend hadden, dat de afstand van het Kardinaalschap en van het Bisdom van Sabina, door den gezegden Heer Kardinaal ODESCALCHI behoorlijk gedaan, moest aangenomen worden, heeft de heilige Vader denzelfden afstand door een plegtig Apostolisch decreet met de volgende woorden aangenomen en bewezen:

Door het gezag van den almachtigen God, van de heilige Apostelen PETRUS en PAULUS, en door het onze, nemen wij den in onze handen gedanen afstand en de verlating van het Kardinaalschap aan, met al de tot de waardigheid van het Kardinaalschap, op wat wijze ook behorende voorregten en eertecken; woe dat onze Eerwaarde en afstanddoende Broeder CAROLUS ODESCALCHI, in het vervolg geenszins meer Kardinaal zij, noch als zoodanig genoemd kunne worden, noch in eenige tot de Kardinalen behorende Acten, en voornamelijk in de verkiezing van eenen Paus, eene actieve of passieve stem hebben, of zich in dezelve op welk danige wijze dan ook als Kardinaal indringen moge. Wij spreken hem diensvolgens vrij

van den band aller ter gelegenheid van het Kardinaalschap gedane eeden; wij ontslaan hem ook van alle overtredingen, die hij welligt ten opzichte van de onderhouding der vermelde eeden heeft begaan, alsmede van den band, waardoor hij gehouden is betrekkelijk de hem reeds toevertrouwde Kerk van *Sabina* waarvan hij eveneens, uit eigene en vrijwillige beweging, in onze handen afstand heeft gedaan.

In den naam des Vaders †, en des Zoons †, en des heiligen Geestes. † Amen.

Daarop maakte en behield hij in *petto* eenen Kardinaal-Priester der heilige Roomsche Kerk, zoo als volgt:

Op het voorbeeld van onze Voorzaten CLEMENS XI, BENEDICTUS XIV, PIUS VI en PIUS VII, willen wij zonder eenige vertraging de plaats van uw Collegie vervullen, welke door den kortelings aangenomen afstand van onzen Eerwaarden Broeder CAROLUS der Prinsen ODESCALCHI ledig is; en daarom bedoelen wij, tot de grootste eer van den almachtigen God, en tot den steun en het sieraad der heilige Roomsche Kerk, als Kardinaal-Priester een uitstekend man te benoemen, dien wij om billijke redenen in *petto* behouden, en eenmaal als wij het zullen raadzaam vinden, moeten bekend maken.

Wat dunkt u?

Door het gezag van den almachtigen God, van de heilige Apostelen PETRUS en PAULUS, en door het onze, maken wij een Kardinaal-Priester der heilige Roomsche Kerk, om hem eens naar ons goeddunken bekend te maken, met de noodige en gepaste derogatiën en clausulen.

In den naam des Vaders †, en des Zoons †, en des heiligen Geestes †. Amen.

Dit gedaan zijnde, werd het consistorie ontsloten. De heilige Vader stond van zijnen zetel op, en begaf zich naar zijne binnen vertrekken. Maar toen hij de naast de consistoriale zaal gelegene kamer doortrok, zeide hij tot den Eerw. Vader CADOLINI, den op de kniën zittenden Procureur: » Wij hebben den afstand van het Kardinaalschap aangenomen." Alsdan dankte Mgr. CADOLINI denzelfden heiligen Vader door eene wel deftige, maar tevens beknopte aanspraak; bood hem op eene zilveren schotel den Kardinaalshoed aan, welke door eenen anderen der Ceremoniemeesters ontvangen werd; daarop kustte hij eerbiediglijk den voet Zijner Heiligheid, die hem den zegen gaf.

Antwoord van Z. H. PAUS GREGORIUS XVI, in den vorm eener Breve, op den in de consistoriale acten aangehaalden brief des afstanddoenden Kardinaals.

Aan onzen Eerwaarden Broeder Bisschop CAROLUS der Prinsen ODESCALCHI.

KERWAARDE BROEDER!

Heil en Apostolischen zegen.

Niemand anders, dan gij zelf, kan ligter beoordeelen, met welk een gemoed wij uwen brief van den

21sten November gelezen hebben. Want gij weet, met hoe veel hartzeer wij u zoo menigmaal om even datgene, wat gij in denzelfden brief vraagt, dringend hebben hooren verzoeken, en hoe veel moeite wij hebben aangewend met u te vermanen, dat gij toch zeer ernstiglijk zoudet overwegen, wat er u in eens zoo groote, zoo gewigtige en niet minder voor ons zelven, dan voor onze Eerwaarde Broeders de Kardinalen, hoe onaangename zaak te doen stond. Ons zweefden namelijk voor oogen, de uitstekende hoedanigheden van geest en inborst, de bedrevenheid in de letteren en wetenschappen, de godsvrucht, de zuiverheid der zeden, eindelijk alle den in eenen verhevenen graad des heilighdoms geplaatsten man, zoo waardige deugden, welke u door Gods eindelooze goedheid geschonken zijn; zoodat wij niet eenmaal zonder de diepste smart konden denken, dat de Apostolische Senaat zich van een zoo groot sieraad verstoken vindt. Maar intusschen schrijft gij dingen van zoo groot gewigt en belang, gij dringt door uwe beweegredenen en beden zoodanig bij ons aan, dat wij ons niet hebben kunnen weerhouden overtuigd te zijn, dat uwe wenschen niet langer mogen wederstaan worden. Dus, na datgene rijpelijk te hebben overwogen, wat gij ons voorstelt, namelijk uwe zeer ernstige en langdurige betrachting der zaak, benevens uwe raadplegingen van godvreezende en voorzigtige mannen, de grootste bekommernissen, waardoor gij beangstigd werd; als u tegen den blijkbaren wil van God verzettende, maar vooral de aanhoudende en dringende gebeden, waarmede gij verzekert het licht en den bijstand des heiligen Geestes te hebben afgesmeekt; alle reden van menschelijke toegenegenheid ter zijde gesteld, zijn wij ten laatste zoo ver gekomen, dat wij nog op den dag van heden, de vergadering onzer Eerwaarde Broeders bijeen, groepen zijnde, openlijk verklaarden: dat het ons toegeschenen had, het door u genomen besluit niet te moeten afkeuren; dat wij derhalve den door u vrijwillig gedanen afstand aannamen, en u de magt verleenden, om dat Kardinaalschap neder te leggen, waarmede gij door onzen voorzaat, Paus PIUS VII, zaliger gedachtenis, den 10den Maart 1823 met reden waart vereerd geworden; alzoo ook, na alvorens de regten des Bisdoms van *Sabina*, de bediening van ons Vicariaat-generaal, het groote Prioraat der orde van *Jeruzalem te Rome*, en alle kerkelijke waardigheden en verplichtingen van welke soort ook, te hebben verlaten; dat het u door ons toegestaan werd, om, eenmaal tot den staat eens enkelen particuliers gebragt zijnde, het instituut der societeit van *Jesus*, zoo als gij zulks verlangt, te mogen omhelzen. Ga dus werwaarts God u roept, om het overige van uw leven dengene te dienen, wien gij, terwijl dezelve, gelijk wij er van overtuigd zijn, u zijne wegen leerde, tot hiertoe getrouw gediend hebt, en, door alle bede en smeking bid ten allen tijde voor ons, en voor Gods Kerk, aan onze zwakheid, door een onnaspoorlijk besluit der goddelijke Voorzienigheid, in zoo deernisvolle tijden,

te besturen gegeven. Want veel vertrouwen stellen wij op uwe gebeden, daar wij geensins twijfelen, of gij, schoon ook in een ander gewaad, steeds echter met denzelfden geest, met dezelfde goedwilligheid en genegenheid jegens ons en dezen Apostolischen Stoel, waardoor gij tot dusverre angevraagd zijt geweest, ook in het vervolg van tijd bezielde wezen zult. Maar de Vader der barmhertigheden zelf, en de God van alle vertroosting, geve genadiglijk, dat gij, van alle bekommering en van allen angst ontslagen zijnde, van deugd tot deugd voortgaande, den vrede en de vreugde in den heiligen Geest overvloediglijk genieten moget, tot dat uwe vreugde eenmaal vervuld worde, onder diegenen, welke, na alles te hebben verlaten, vrijwillig het kruis van CHRISTUS omhelzende, en steeds blijmoedig dragende, Hem zijn nagevolgd.

Overigens, als den voorspeller der goddelijke bescherming, en als het pand van onze vaderlijke en bijzondere liefde, geven wij u, Eerwaarde Broeders! zeer teederlijk den Apostolischen zegen.

Gegeven te Rome bij den heiligen PETRUS onder den Visschersring, den 30sten November 1838, het VIII jaar van ons Pausdom.

GASPAR GASPARINI.

Brieven uit *Verona* melden het volgende, betrekkelijk de intrede van den ex-kardinaal OLDESCALCHI, in het noviciaat der Jesuiten:

De ex-kardinaal OLDESCALCHI, enkel verzeld door pater ANTONIO BRESCIANI, Rector van het collegie der Jesuiten te *Modena*, is te *Verona* aangekomen, alwaar hij aan de deur van het noviciaat ontvangen is, door den pater overste GIUSEPPE FERRARI. Op den 8 December, zijnde de feestdag der onbevleete Ontvangenis, heeft hij het kleed der sociëteit aangenomen, en van dien dag af, ziet men hem dagelijks als een eenvoudige Priester de Misse lezen, in de kerk van den H. ANTONIUS van *Padua*, die aan het noviciaat grenst.

1839.

Welke resultaten zal dit jaar, welks begin wij weder hebben mogen beleven, opleveren? Zal de diplomatie er in slagen, om ook nog dit jaar eenen gedwongen vrede te behouden, of zal de verwoestende oorlog, die reeds sedert eenige jaren het ongelukkige *Spanje* geteisterd heeft, zich tot het midden van *Europa* uitstrekken? Van ganscher harte hopen wij het eerste, maar vreezen het laatste.

Het is waar, de gouvernementen, die men gewoon is: *grootte mogendheden*, te noemen, willen den vrede: doch is zulks eenen genoegzamen grond, om zich met deszelfs behoud te vleijen? Doet de beslissing, die, naar luid der berigten, ten minste door vier derzelve

aan het Hollandsch-Belgiesch geschil gegeven is, niet het tegendeel duchten?

Wat is eigenlijk tegenwoordig het geschil? De conferentie heeft de millioenen, die *België*, volgens het tractaat der 24 artikelen aan *Noord-Nederland* betalen moest, aanmerkelijk verminderd; doch vordert, dat een gedeelte van *Luxemburg* en *Limburg*, onder de gehoorzaamheid van ons gouvernement terugkeere; niet slechts die twee provincien, maar, de couranten mogen zeggen, wat zij willen, geheel *België*, verzet zich tegen die besnoeiing van grondgebied; doch biedt daarvoor, ten behoeve van *Noord-Nederland*, eene geldelijke schadeloostelling aan. Wij, voor ons, gelooven, dat het aannemen van dien voorslag het beste middel ware geweest, om den vrede nog eenigen tijd te doen voortkwijnen.

De vraag is hier niet, wat regtvaardig is: de regtvaardigheid is eene soort van gewigt, waarvan tegenwoordig in de schaal der politiek, geen gebruik meer wordt gemaakt. De vraag is enkel: wat is voorzigtig?

Het *status quo*, hetwelk door de ongelukkige politiek van ons ministerie, en deszelfs ongerijmde hoop op reactie en restauratie, zoo vele jaren heeft geduurd, was hoogst voordeelig voor *België*: het was slechts noodlottig voor de getrouwegeblevene provincien. Ingevalle ons gouvernement de 24 artikelen dadelijk aangenomen had, zou hetzelfde het toen ongewapende *Limburg* en *Luxemburg*, zonder eenige hinderpalen te ontmoeten, door onze krijgsmagt hebben kunnen doen bezetten; doch dit is nu het geval niet meer. Wij willen de oorzaken eener meer en meer toegenomene afkeerigheid, van alle hereeniging met *Noord-Nederland*, thans niet opsporen of aanwijzen; het feit bestaat en dit is genoeg. Vrijwillig zal *Luxemburg* en *Limburg*, zich niet aan *Holland* onderwerpen; vrijwillig zal *België* tegenwoordig niet het geringste gedeelte van die provincien afstaan. — Dan moet *België* gedwongen worden, zegt men; dan moeten de mogendheden die provincien met geweld tot de overgave noodzaken, zoo als *Frankrijk* en *Engeland* onze dapperen genoodzaakt hebben, om den Antwerpschen vijfhoek over te geven! — Maar wie zal hier, zoo als het spreekwoord zegt, de kat de bel aanbinden? — *Engeland* kan, ja, de Belgische schepen ophouden, de havens van *Antwerpen* en *Ostende* blokkeeren en daardoor den Belgieschen handel benadeelen; doch dit zou even weinig de overgave der provincien waarover geschil is, ten gevolge hebben, als *Engeland's* maatregelen ten onzen opzichte, ooit de overgave der citadel van *Antwerpen* zouden hebben telweeggebragt. Zal *Pruissen*, in *Luxemburg* en *Limburg* de rol vervullen, die *Frankrijk* ten opzichte der citadel gespeeld heeft? In dat geval zouden de gevolgen onberekenbaar zijn. Men zou zich bedriegen als men zich verbeeldde, dat men in dat geval alleen met *België*, zou te doen hebben. Men zou daardoor het smeulend revolutioneervuur aanblazen en de lont aan het kruid brengen!

Reeds verzamelen zich, volgens de berigten der dag,

bladen, de ballingen en misnoegden van alle landen in België, om zich op de vorsten die hen overal vervolgd hebben te wreken. *Poolsche, Duitsche en Italiaansche* revolutionnairen, sluipen België binnen, vormen er vrijkorpsen en leveren officieren aan het Belgiesche leger. Die revolutionnairen, die ballingen, die geen vaderland meer hebben, maar van wraakzucht gloeien, zullen zich over het toekomstig lot van België weinig bekommeren; de revolutie te verspreiden is hun eenig doel, en het eerste kanonschot, dat gedaan zou worden, om België, tot afstand van Luxemburg en Limburg te dwingen, zou ook door de Fransche republikeinen worden gehoord en de stroom zou wellicht niet meer te stuiten wezen . . . !

En is hij niet reeds te sterk gezwollen, om te kunnen gestuit worden? Reeds is het brein der sluwste diplomaten niet meer schrandere genoeg, om in dezen doolhof een uitpad te vinden. Intusschen kan de zaak niet langer zoo blijven. De mogendheden, die met welk regt, laat zich niet verklaren, de zaak beslist hebben, kunnen gerekend worden verplicht te zijn, om aan Noord-Nederland, datgene te leveren, wat zij aan hetzelfde hebben toegewezen; maar hoe zij aan die verplichting voldoen zullen, begrijpt niemand: en even weinig onder welk voorwendsel zij dit kunnen nalaten!

In eenen zoo verwarden en benarden toestand, zijn wij het jaar, 1839 ingetreden, en zien de volken, die zich noch door stormen, noch door aardbevingen; noch door de vreeselijkste *cholera*, noch tot boetvaardigheid, noch tot oprechte terugkeering, tot den even harmhartigen als heiligen en regtvaardigen God, hebben willen laten bewegen, door de rampen des oorlogs en der revolutien bedreigd, die wellicht weder noodlottig voor de troonen zullen worden; want de vorsten hebben de regten van God en van zijne Kerk niet geëerbiedigd en hoe kunnen zij dan vertrouwen, dat de Almagtige de geleende regten hunner aardsche magt beschermen zal, tegen de woelingen der volken, die zij, door een ongodelijk onderwijs hebben laten verbasteren?

Treurige vooruitzichten, die nog treuriger worden, als wij een blik werpen op hen, die uitwendig aan God en aan de Kerk getrouw gebleven zijn! Waar is bij velen de godsvrucht, de ijver, de boetvaardigheid, de liefde? Hoe vele Catholijken zijn overal geheel en al gelijkvormig aan de wereld geworden en leven enkel voor het tegenwoordige leven, voor hun belang, voor het vermaak, voor de ijdelheid!

Wie den toestand van Europa uit dit oogpunt beschouwt, en het geloof kan geen ander oogpunt kiezen, ziet eene nieuwe geduchte tuchtiging van de volken en van hunne beheerschers en eene zuivering van de Kerk te gemoet; want *JESUS CHRISTUS is gisteren, heden en in eeuwigheid dezelfde*: en zijn afkeer van de *laauwheid* dergenen, die zijnen naam belijden, is zoo groot, dat hij zijnen geliefden Apostel beval, aan den Bisschop van Laodicea te schrijven:

» Dit zegt Hij die de Amen is, de getrouwe en » waarachtige getuige, die het begin is van het schepsel

» Gods. Ik weet uwe werken, en dat gij noch koud noch » heet zijt. Ach! dat gij koud of heet waart! Maar » omdat gij laauw zijt en noch koud, noch heet, zoo » zal ik u uit mijnen mond spuwen. Want gij zegt: » ik ben rijk: en wel voorzien, en heb aan niets ge- » brek: en gij weet niet dat gij ellendig, jammer- » lijk, arm, blind en naakt zijt. Ik raad u dat gij » van mij koopt, goud, dat door het vuur gezuiverd » is, opdat gij rijk moogt worden, en witte kleede- » ren, om aan te trekken, opdat de schande uwer » naaktheid zich niet openbare. En zelf uwe oogen » met oogzalve, opdat gij zien moogt. Degenen, die » ik lief heb, bestraf en kastijde ik. Wees dan ij- » verig en doe boetvaardigheid. Zie ik sta aan de » deur en ik klop. Zoo iemand mijne stem hoort en » voor mij de deur opent, zal ik tot hem binnen gaan » en met hem maaltijd houden, en hij met mij. Wie » overwint, dien zal ik met mij doen zitten op eenen » troon: zoo als ik ook overwonnen heb en met mij- » nen Vader op zijnen troon gezeten ben. Wie ooren » heeft, die hoore; wat de geest tot de Kerk zegt.”

IETS VOOR DE VIJANDEN DER JESUITEN.

De haat tegen de verdienstelijke orde van den H. IGNATIUS VAN LOYOLA, is erfelijk bij de ongelukkige voortplanters van het ongelooft, wier vaders door listige kuiperijen en het bedriegen der vorsten, den val dier beroemde Societeit hadden bewerkt; omdat zij, zoo lang als de Societeit van Jesus bestond en haren invloed op het onderwijs uitoefende, geene hoop konden voeden, dat hunne Godsdienst en maatschappelijke orde verwoestende grondstellingen ingang zouden vinden.

De onvergetelijke Pius VII, herstelde de orde der Jesuiten in 1814; en van dat oogenblik af, werkt zij met kalmte aan de herstelling der orde, door de vorming van het opkomend geslacht, overal, waar de souvereinen of de vrijheid, hen toelaten, zich met het onderwijs bezig te houden. — Nog schreeuwen wel de vijanden der Jesuiten zich heesch, om de oude en versletene sprookjes tegen de Jesuiten ingang te doen vinden; maar men haalt er de schouders reeds bij op en denkt: *Ze zijn niet wijzer!* Terwijl de eer der Jesuiten, aan wier hoofd wij tegenwoordig met fierheid eenen Nederlander zien, meer en meer gewroken wordt, zelfs door verlichte en geleerde Protestanten; waardoor dan ook de dwaze vooroordeelen, tegen die beroemde en geleerde orde, noodwendig van dag tot dag verminderen moeten.

Deze gedachten werden bij ons opgewekt, bij het lezen van het voorwoord der Dissertatie, van den heer J. W. TIJDEMAN, getiteld: *Specimen Literarium, continens in Q. TULLII CICERONIS de petitione consulatus Librum adnotationem etc.*, waaruit wij het volgende afschrijven:

» In his principe loco memoranda est Varietas Lectionis Lagomarsiniana, quam CL. WAPPI, in Acad. Mil. Bred. Prof., in me meritis debeo. Hic enim Amplissimi, summeque Reverendi viri, ROTHAAANI, nostratis, Soc. JES. Romæ Generalissimi, gratiam meis studiis conciliavit. Quorum virorum insigni beneficio Collationis Lagomarsinianæ pars, quæ huc pertinet, nitidissima manu descripta, sine ullis sumptibus, ante hos duos menses, ad me pervenit."

MIJN HEER DE REDACTEUR!

Ik heb de discussie van UWEd. met den predikant LE ROY, en de beantwoording van diens afzonderlijk uitgegeven *Zestel Brieven*, door den Eerwaarden Pastoor van Makkum, voor zoo verre die reeds het licht ziet, van nabij gevolgd. Ik heb hieruit gezien, dat de predikant LE ROY in het bestrijden der onfeilbaarheid van de Kerk van Rome en haar Opperhoofd, nog zeer weinig gevorderd is; terwijl hij dezelve, voor Catholijken die de waarheid lief hebben, in een valsch daglicht heeft trachten te plaatsen. Hij heeft iets willen betwisten, dat op onloochenbare gronden rust, en haren oorsprong heeft in het goddelijk gezag. Intusschen matigt de heer LE ROY zich het gezag aan 't welk hij aan de Kerk van Rome ontzegt en schijnt zelfs geen oogenblik te hebben getwijfeld of hij zelf wel feilbaar is. En, inderdaad, volgens de protestantsche beginselen, moet iedere protestant zich zelve voor onfeilbaar houden aangezien niemand hem verplicht kan, om den Bijbel anders te verstaan of te begrijpen, dan hij dien verstaat en begrijpt; hoe ongerijmd ook deze onzinnigheid en hoovaardij der menschelijke rede wezen moge.

Het antwoord van den Makkumschen Pastoor moet derhalve den predikant, als hij de waarheid lief heeft, zeer welkom zijn geweest, want CHRISTUS heeft gezegd: *Die tot de waarheid behoort luistert naar mijne stem*, omnis qui est ex veritate audit vocem meam (JOAN. XVIII, 37); en dat de heer LE ROY zich niet verbeelde, dat die stem slechts een stom boek is, JESUS zelf getuigd dit in zijne lijdens uren, die voorzeker de gewichtigste van zijn leven zijn:

» Ego palam locutus sum mundo: ego semper docui » in synagoga, et in templo, quò omnes Judæi conveniunt; et in occulto locutus sum nihil." JOANNES XVIII, 20; » quid me interrogas? Interroga eos, » qui audierunt quid locutus sim ipsis. Ecce hi sciunt quæ dixerim ego." JOANNES XVIII, 21.

Quid est veritas? vroeg PILATUS aan den Zaligmaker, maar die onregtvaardige regter bekommerde er zich weinig over.... Zal de heer LE ROY er zich meer aan laten gelegen liggen? als het hem opregtelijk te doen is, om de waarheid te kennen, als hij

de waarheid lief heeft, dan zal hij er ongetwijfeld mede bekend worden, en de waarheid zal hem vrj maken; hij zal dan ook den Makkumschen Pastoor niet langer op antwoord laten wachten; daar deze blijkbaar vurig verlangt, hem van de waarheid der onfeilbaarheid van de Kerk van Rome en van haar Opperhoofd nog meer te overtuigen, en hem den sluijer der vooroordeelen te ontrukken.

Zou het niet goed zijn, mijn heer de Redacteur, als de aanvang dezer belangrijke discussie, uwe briefwisseling met den predikant van Oude-Tonge voor zoo verre die in de *Catholijke Nederlandsche Stemmen* is medegedeeld geworden, mede afzonderlijk gedrukt werd? Dan konden alle liefhebbers der waarheid, die zich ongetwijfeld haasten zullen, om zich het uitmuntend werk van den Eerw. Heer HOEPERMANS aan te schaffen, deze geheele discussie, achtereenvolgens geregeld lezen en bestuderen. Mij dunkt, dat zulks nut zou kunnen stichten.

Ontvang enz.

Uwen geabonneerden,
J.

AANKONDIGINGEN.

Bij W. A. OUKOOP, Boekhandelaar te Breda, is van de pers gekomen:

ROOMSCH CATHOLIK JAARBOEK VOOR HET KONINGRIJK DER NEDERLANDEN, 1839. Vijfde jaar. — Met gegraveerden titel, welgeltkend portret met fac simile van Z. D. Hoogw. CORNELIUS LUDOVICUS, Baron van Wijcherslooth, Heer van Schakwijk, Bisschop van Curium, beschrijving van het Birgittinessen-Klooster te Uden en ander belangrijk mengelwerk. Prijs 80 Cts.

** Is van de pers gekomen en wordt uitgegeven, te Rotterdam, bij den Boekhandelaar C. J. BOLAN en aan het Bureau van de *Catholijke Nederlandsche Stemmen*, te Grave:

REIS van la Trappe naar Rome, door den Eerw. Vader MARIA-JOSEPH DE GERAMB, Abt en Procurator-Generaal van la Trappe, met gesteendrukten titel en vignet. Prijs f 2,50.

** Bij J. J. ARKESTEYN EN ZOON, Boekhandelaars te 's Bosch, ziet het licht en is alom verzonden:

NIEUWE HOMILIEN, op de Feestdagen des Heeren en zijner Heiligen: door C. J. F. ZENGER, Beneficiarius te Paulsdorf bij Amberg. Naar het Hoogduitsch, door een R. C. Priester. Prijs. . . f 2,50.

Van de vroeger uitgegevene en zoo gunstig bekende Homiliën op al de Zon- en Feestdagen des jaars, door denzelfden Schrijver, zij mede nog exemplaren à f 7,20 de vier Deelen te bekomen.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

GESCHIEDENIS DER HERVORMING IN
N E D E R L A N D.

§. V (1).

Wreedheid en razernij der Geuzen.

DE MARTELAARS VAN GORCUM.

Onder de steden, die de partij van den opstand koken, was ook Gorinchem of Gorcum, alwaar de nieuwe religie almede talrijke aanhangers verkregen had. De geschiedschrijver P. BOR (2), zegt, betrekkelijk die gebeurtenis:

» De saecke van de Ghereformeerde aldus met voorspoet toenemende, hebben zy oock den ses endetwintichsten Juny de Stede van Gorcum inghecreghen, MARINUS BRANDT was Capiteyn over de ghene die daer inne quamen, hy trock datelyck opte Marckt, ende dede met het luyden van de clocke de Borgherije

vergaderen, hen voorhoudende, dat zy den Coninc sou den sweeren ghetrou te wesen ende den Prince van Orangien, als Syn Majesteyts stadthouder van Hollandt ende Zeelant. Maer den hertoghe van ALVA ende alle synen aenhang als vyanden van den coninck ende 't Landt teghen te staen ende helpen verdryven, welcken eedt met het opstecken van de hoeden gheconfirmeert werdt, ende daer naer riep men met luyder stemmen: *Vive les Geux.*»

Zoo ver dreven de oproerige nieuwgezinden het trouweloos bedrog en de afschuwelijke spotternij; zoo ver ging hunne goddeloosheid, dat zij van de burgers eenen onbestaanbaren, eenen met zich zelve strijdigen eed afvorderden!

Het is inderdaad ongehoord, dat men het gewapend weêrstreven van de wetten en placaten eens konings, getrouwheid aan den koning durfde noemen; dat men gelijktijdig getrouwheid aan den koning en aan den prins van Oranje als stadhouder des konings zweren liet, nadat de koning hem van die waardigheid had onzet, in welke men hem, *ondanks den koning*, en, om aan den koning afbreuk te doen, met geweld handhaafde. Het is ongehoord, dat men de vermetelheid

(1) Zie blz. 357 Jaargang 1837 van de *Catholijke Nederlandsche Stemmen*.

(2) VI. Boek bl. 276 verso.

zoo ver durfde drijven, van met de *getrouwheid aan den koning* het *weérstaan* en *verdrifven*, niet slechts van den hertog van ALVA, 's konings gouverneur-generaal, maar ook *alle zijnen aanhang*, dat is, allen, die waarlijk aan den koning getrouw bleven, en den Godsdienst der vaderen niet verruilen wilden voor eene nieuwe, onder het plegen van allerlei gruwelen met geweld ingevoerde leer, als 's konings vijanden te durven verbinden! Waarlijk, elk regtschapen man, ieder welgeplaatst hart, moet van zulk eene handelwijze gruwen! En toch bevestigden de nieuwgezinde inwoners van *Gorcum*, dien afschuwelijken eed, door het zwaaijen met de hoeden en den toenmaligen oproerkreet: *Vive les Deux!*

Geen wonder dus, dat de vrome Catholijke inwoners, met hunne weêrlooze Priesters, de vlugt naar het slot of kasteel namen, alwaar zij hoopten veilig te zijn, tot dat zij door 's konings krijgsmagt zouden ontzet worden; hoewel zij zich in die hoop, door de onstuimige woede der oproerigen, bedrogen zagen. Wij willen hier onzen vaderlandschen geschiedschrijver Hooft (1), laten spreken:

„De Priesters, kloosterluyden, en veele Roomsgezinde burghers, in 't slot gevloeden, zaaghen zich 's anderen morghens gedwonghen, 't zelve over te geeven, mits behoudende 't leeven; anderen zeggen op genaa oft onghenaa. Maar deeze veroveringh heeft men met allerley laster van tuchtelooze ongereegheltheit, en uitgelaate moedwil, bezoedelt. Twee van de burghers (DIRK BOMMER en ARNOUT DE CONING) werden, op de markt, met de koorde verdaan; d'andere op ransoen gestelt, de Drost, zyn' huysvrouw, zyn dochter, en eenentwintigh gewyde personen, naa den Briel gevoert. De smaadt, de mishandeling, en oovervuyle vinnigheid, gepleeght aan deeze geestelyken, bewyzen (zoo men op de schryvers der Spaansche zyde vertrouwen magh) dat het aartryk geen ongedierte zoo fel voedt, als de mensch is, die, gereeden van de boosheit zyner woeste lusten, *teffens Godt en zyn' eere vergeet*. Want als zy (uitgezeyt een oft twee, die 't *Pauzelyk geloof verzaakten*) *altsaamen, quaatlyk geworcht, naa verscheyde quellaadjen*, in een' kloosterschuur, den ganschen nacht oover, zieltyghende in de strop gehangen hadden; leuterde noch den soldaaten zoo wreedt een' dartelheit, dat zy, d'een de neuz, d'ander de ooren, d'ander de manlykheit van deezen oft dien Munnik, den beul afvorderden, en als treflyk den Geus spelen de, en fraay beveedert, met die leeden op den hoet, in stadt keerden. De Prins nochtans, niet dat hy dusdanige afgryslykheeden tegemoet zagh, maar gedachtigh aan 't beloofde wit zyner wapenen, ook wetende wat eener *nieuwe heerschappye* de faam van goedertierenheit waardt is, had ernstigh genoegh belast, zoo wel geestelyken als weerdlyken in hunne vryheeden te handthaaven. Dan LUMEY, die by wildernis en oveldaadt groeyde, gaf uit, dat hy in had; en fokte met

zyn aaverechtsch voortreedden, krysluyden aan, die hunne ooverste in schand, en schelmerye geleeken.”

Van de een en twintig gewyde personen, werden twee afvallig van het Catholijk geloof en kochten dus hun leven voor den afval! Terwijl wij die ongelukkigen beklagen moeten, behooren wij de Voorzienigheid, welke dien afval heeft toegelaten, te danken, datzij het hierdoor buiten alle tegenspraak gesteld heeft, dat ook de andere Priesters en Religieuzen hun leven hadden kunnen behouden als zij afvallig hadden willen worden; en diensvolgena, dat zij ware martelaren zijn, zoo als dan ook de geheele Catholijke Kerk, hen als zoodanig openlijk eert, op den 9 Julij, zijnde de dag van hunnen roemrijken marteldood. Zij waren:

I.

PATER NICOLAUS PIEK (1).

Guardiaan van het Minderbroeders-klooster te *Go-rinchem*, gesproken uit een zeer oud en deftig geslacht dier stad, geboren in 1534. Zijne ouders JAN PIEK en HENRIKA CALUE waren getrouwe aanklevers van de Catholijke religie, en hun zoon drukte reeds vroegtydig hunne voetstappen, zag en versmaadde de ijdelheid der wereld, en begaf zich naar 's *Hertogenbosch* om zich in de orde der Minderbroeders te be-given. Doch daar men van hem eene groote verwachting had, zonden zijne oversten hem naar het klooster te *Leuven*, ten einde onder de leiding van den geleerden P. ADAM SASBOUT hoogere bekwaamheden te verkrijgen. Priester geworden zijnde, werd hij naar verscheidene plaatsen gezonden, om het Goddelijk zaad van het Evangelie uit te strooijen.

De ootmoedigheid, de grondslag en bewaarster aller deugden, sprak in al zijne woorden, handelde in elke zijner verrigtingen. Toen de Pastoor LEONARDUS VECHELIUS, die te gelijk met hem de Martelkroon verwierf, hem voorspelde, dat de nieuwgezinden die op vele plaatsen de overhand kregen en vele Priesters en religieusen ter dood bragten, ook hem zonden ophan-gen, antwoordde Pater NICOLAUS: *Dat heb ik nog niet verdiend; de genade des Martelaarschaps wordt niet verleend dan aan hen die dezelve verdienen*.

Als een regtgeaarde zoon van den armen FRANCISCUS, beminde hij de Evangelische armoede, en weigerde al wat overtollig was; — zijne gehoorzaamheid was onbepaald en zijne kuischheid zonder de geringste vlek.

Bij deze deugden kon de liefde niet ontbreken. Zelfs waar hij bavelen kon, verzocht hij en voegde er altoos bij: *uit liefde*. Voor afgevallenen, die zich opregt bekeerden wilden, verbad hij menigmaal de gestrengheid der toenmalige wetten.

Hij was een moedige bestrijder van alle misbruiken en verslapping der kloosterlijke tucht, en hervormde

(1) Wij hebben gemeend hier de levensschets dier voortreffelijke mannen, uit den *Godsdienstoriënd* IX. Deel bl. 4 en vervolg te moeten overnemen.

zijn klooster van vele kwade inbreuken, niet zonder tegenstand van sommige zijner onderhoorigen, en het is opmerkelijk, dat niemand dergenen, die hem in zijne heilige bedoelingen gedwarsboomd hebben, de Martelkroon verwierf.

Jegens zich zelven was hij gestreng, doch in zijnen omgang vriendelijk en opgeruimd. Zijn gewoon spreekwoord was: *God moet met eenen blijmoedigen geest gediend worden.*

Met eenen bijzonderen ijveren met krachtvolle woorden vermaande hij in zijne laatste predikatie de geloovigen tot volharding in de leere der waarheid, waarvan hij zelf het moedig voorbeeld gaf. Hij werd weldra gevangen, gruwelijk gepijnigd, tweemaal opgehangen en ontving de schitterende kroon der Martelaren, nog geen 38 jaren bereikt hebbende,

II.

PATER HIERONYMUS,

Vicaris, geboren te *Weerd* bij *Ruremonde*, Minderbroeder geworden zijnde, had hij het Heilige Land doorreisd en zich eenigen tijd in het klooster te *Jeruzalem* opgehouden, Teruggekeerd zijnde, was hij vol ijver voor de zaligheid der zielen, en ontzag in zijne heilige bediening niemand. Gedurende zijne gevangenschap wekte hij zijne medegevangenen bestendig op, om den aangevangen strijd glorieus te eindigen, ten einde de heerlijke kroon te erlangen, die hij dan ook, 50 jaren oud zijnde, verwierf.

III.

PATER THEODORUS OF DIRK VAN EMBDEN,

Een godvruchtig en geleerd man, geboren te *Amersfoort* uit een deftig en zeer talrijk Catholijk geslacht. Zijne vrienden poogden hem te vergeefs tot het aannemen van een voordeelig en gemakkelijk beneficie en van eene rijke Abtdij te bewegen, hij wilde liever den armen FRANCISCUS navolgen en begaf zich in zijne Orde. Zijne Overheid had hem aangesteld tot Biechtvader der Nonnen van het *St. Agnieten-Klooster*. Hij kweekte zich in deze bediening zorgvuldig van zijnen plicht, tot in eenen zeer hoogen ouderdom, toen de Heer hem waardig keurde in het lot zijner medebroeders te deelen en zijne grijze haren met de Martelkroon versierde.

IV.

PATER NICASIVS JANSZ. VAN HEEZE,

Aldus genoemd naar het dorp *Heeze*, in de Kempen, alwaar hij geboren was. Hij hield zijne kleine studiën te *Leuven*, woonde in het Pauselijk Collegie en werd Bachelier in de H. Godgeleerdheid. Hij was zeer ervaren in de H. Schriftuur die hij grootendeels van buiten kende. Deze wetenschap wekte zijne begeerte naar de evangelische volmaaktheid op, en daarom begaf hij zich in de orde der Minderbroeders. Hij scheende geest der voorzeggung te hebben; want toen de Catholijken na de eerste beroerten van 1566, meenden hunne religie voortaan rustig te kunnen uitoefenen,

voorspelde hij, dat het onweder zoo spoedig weder zoude uitbarsten, dat men niet weten zou, waar zich te verbergen. In het jaar 1572 werd zulks bewaarheid; NICASIVS was er niet door verschrikt: hij vertroostte zijne bedrukte vrienden met de woorden: *Dat de wil des Heeren geschiede!*

Zijne gemoedsrust en onderworpenheid aan den goddelijken wil verliet hem geen oogenblik onder de folteringen welke hij en zijne medebroeders ondergingen. Hij was ruim 56 jaren oud toen hij den roemvollen Marteldood stierf.

V.

PATER WILLEBADUS,

Van *Denemarken*, een 90 jarige grijsaard, die, om de woedende vervolging der nieuwgezinden te ontwijken, zijn Vaderland verlaten had. Naauwelijks was hij in het Gorinchemsche klooster als medebroeder minzaam opgenomen, of hij ruilde deze wijkplaats voor de gevangenis. Immer vond men hem en Pater NICASIVS geknield, biddende voor rust der H. Kerk, zoodat zij de ellenden des kerkers niet schenen te gevoelen. De glorieuske dood der Bloedgetuigen was het *amen* zijns gebeds.

VI.

PATER GODEFRIDUS,

Geboren te *Mervel*, een dorp bij *St. Truijen*, had als *koster* het opzicht over de gewijde zaken der Kerk. Hij was echter zeer bekwaam, en bewees groote diensten inzonderheid in het biecht hooren. Zijnen vrijen tijd besteedde hij in het drukken en met kleuren afzetten van prentjes, ter eere van CHRISTUS en zijne heiligen, die hij zeer rijkelijk uitdeelde, tot dat hij, door den Marteldood, deel aan het lot der heiligen verkreeg.

VII.

PATER ANTONIVS,

Van *Weerd*, landgenoot van den P. *Vicaris*, was een zeer ijverig en getrouw predikant. Zijne oversten zonden hem dikwijls van dorp tot dorp om het Evangelie te prediken. Hij leefde hoogst gestreng voor zich zelven, doch was zeer minzaam en blijmoedig. In zijne laatste predikatie moedigde hij zijne toehoorders ten sterkste aan tot volharding in het Apostolisch geloof; als door goddelijke ingeving de aanstaande vervolging der H. Kerk voorzeggende, in welke hij de kroon der martelaren ontving.

VIII.

PATER ANTONIVS VAN HOORNAER,

Aldus geheeten naar het dorp zijner geboorte. Zijne ouders waren arm, doch zeer godvruchtig en opregte Catholijken, zoodat zij in de oogen Gods waardig bevonden werden eenen Martelaar tot zoon te hebben.

IX.

PATER FRANCISCUS ROY (OF KONING),

Te *Brussel* geboren, was naauwelijks in de orde

getreden toen hij naar het klooster te *Gorinchem* gezonden werd, om reeds in zijne jeugd de palm der overwinning met zijne grijze broeders te deelen.

X.

BROEDER PETRUS VAN ASSCHE,

Eene vermaarde plaats tusschen *Brussel* en *Aalst*. Als leekenbroeder in de orde der Minderbroeders getreden zijnde, was hij zeer getrouw en zorgvuldig in het waarnemen zijner pligten. Door zijne oversten werd hij laatstelijk naar *Gorinchem* gezonden en zoo bestuurde het de Voorzienigheid, om hem de hoogste belooning der getrouwe belijders te schenken.

XI.

BROEDER CORNELIS VAN WYK,

Geboren te *Duurstede*, in het sticht van *Utrecht*, werd hij de Minderbroeders als *familiaris*, (dat is die ten dienste des convents uitgaat) aangenomen. Hij was zeer ootmoedig en zoo eenvoudig als een kind, en dus ook kinderlijk gehoorzaam. De Heer die gezegd heeft, dat derzulken het Rijk der Hemelen is, schonk hem in hetzelfde den verheven rang van Martelaar.
(Het Vervolg hierna).

O P P O S I T I E.

TWEDE ARTIKEL (1).

Gaarne erkennen wij, dat ons gouvernement tegenwoordig meer vrijheid aan den Catholijken Godsdienst laat, dan hij onder vorige gouvernementen (dat van koning *LODEWIJK* uitgezonderd) hier te lande, sedert drie eeuwen, genoten heeft. Wij zijn daarvoor dankbaar: maar kunnen daarbij niet gerust zijn; wijl die tegenwoordige *vrijheid*, volkomen gelijk aan die van een vogeltje, dat aan eene kruk, met eenen draad is vastgemaakt en dus zoo lang en zoo hoog vliegen kan, als de krukhouder toelaat: en die kruk is het strafwetboek van *NAPOLEON*, dat men, ondanks den afkeer der natie van dat despotieke wetboek en niettegenstaande al de andere wetboeken veranderd zijn, nog in *vigueur* houdt, niet alleen, maar het nog (naar ons inzien) hoogst onbillijk tegen de afgescheidene Gereformeerden bezigt, om hen van alle Godsdientvrijheid te berooven. Ons gouvernement behoeft dus geene oude decreten en verordeningen uit het stof te zoeken, zoo lang als *NAPOLEON'S* strafwetboek op de tafels der regtbanken ligt. Het is waar, de regering maakt geen gebruik van sommige verordeningen en bepalingen van dat wetboek: maar zij kan er gebruik van maken, als zij verkiest, zoo lang als dat wetboek ons wetboek blijft. Kent men alle de bepalingen van dat wetboek wel? Wij willen er een paar opnoemen.

(1) Zie Jaargang 1838, bladz. 353.

Art. 207.

Tout ministre d'un culte (dus ook de Catholijke Kerkvoogden) qui aura, sur des questions ou matières religieuses, entretenu une correspondance avec une cour ou puissance étrangère, sans en avoir préalablement informé le ministre de l'Empereur (du Roi), chargé de la surveillance des cultes, et sans avoir obtenu son autorisation, sera, POUR CE SEUL FAIT, puni d'une amende de 100 fr. à 500 fr., et d'un emprisonnement d'un mois à deux ans.

Art. 208.

Si la correspondance mentionnée en l'article précédent a été accompagnée ou suivie d'autres faits contraires aux dispositions formelles d'une loi ou d'un décret de l'Empereur, le coupable sera puni du bannissement à moins que la nature de ces faits ne soit plus forte, auquel cas cette peine plus forte sera seule appliquée (1).

Dat ons gouvernement tot hiertoe, uit hoofde der dubbele hoedanigheid van onzen H. Vader, den Opperherder der Catholijke Kerk, als buitenlandsch hof of mogendheid heeft beschouwd, zal wel geen betoog behoeven: hoewel hij, in *bedenkelijkheden of zaken van Godsdienst*, niet als vorst, niet als mogendheid, maar als algemeene en opperste Kerkvoogd, als Opperherder der Catholijke kudde, geraadpleegd wordt. Wij herinneren ons nog zeer goed de moeilijkheden, waarin onze zalige vriend, de Hoog Eerw. Aarts-priester *CRAMER*, zich, uit hoofde eener zoodanige correspondentie, heeft gewikkeld gezien. . . .

Daar nu de gevallen, waarin Catholijke Geestelijken meenen, den Apostolischen Stoel te moeten raadplegen, dikwerf kunnen voorkomen, is het in *vigueur* blijven van de aangehaalde artikelen, al laat men ze tegenwoordig slapen, alles behalve vrijheid.

Intusschen is het voornamelijk dit punt, dat voor de Catholijke Kerk van het hoogste gewigt is: het is de beperking dier onvervreemdbare gemeenschap met den Apostolischen Stoel, waarover de H. Vader zich in zijne allocutie van 13 September II., over den toestand van het Catholicismus in *Pruissen*, zoo bitter beklagt: het is het volledige genot dier vrijheid in *België*, waarover *GREGORIUS XVI*, onze geliefde algemeene Vader, zich zoo hartelijk verheugt (2).

Het kan dus door niemand meer betwijfeld worden, of de aangevoerde artikelen van het strafwetboek strijdig zijn met de vrijheid en zelfs met het wezen der Catholijke Kerk; en diensvolgens met onze grondwet, die

(1) Art. 207. Iedere bedienaar van eenen Godsdienst, die over bedenkelijkheden of zaken van Godsdienst, met een buitenlandsch hof of mogendheid eene correspondentie onderhouden heeft, zonder daarvan vooraf 's keizers minister, die met het toezigt over de Godsdiensten belast is, verwittigd te hebben, en zonder van denzelfden daartoe gemagtigd te zijn, zal te dier zake alleen, met eene geldboete van honderd tot vijf honderd franken, en eene gevangenzetting van een maand tot twee jaren, gestraft worden.

Art. 208. Als de correspondentie in het vorig artikel vermeld, verzelde of gevolgd is geworden van andere feiten, welke strijdig zijn met de formeele bepalingen van eene wet, of van een decreet des Keizers (besluit des Konings) zal de schuldige gestraft worden met verbanning; ten minste zoo niet de straf uit den aard dier feiten voortvloeiende, zwaarder mogt zijn, in welk geval die zwaardere straf alleen opgelegd zal worden.

(2) Zie de Allocutie over de benoeming der nieuwe Kardinale in ons Blad van 6 October 1838.

zoo wel aan de Catholijke Kerk, als aan de andere Godsdienstgezindheden, vrijheid en bescherming waarborgt.

Wij verlangen niets vuriger; wij herhalen het, dan een volkomen wederkeerig vertrouwen van de regering op de natie en van de natie op de regering. Maar hoe kan bij het Catholijke derde gedeelte der natie, dat vertrouwen volledig zijn, zoo lang als de regering wetsbepalingen, door eenen vreemden despoot gemaakt, en door hem in ons vaderland ingevoerd, in vigueur houdt? Wil men dan het tegennatuurlijke, het onmogelijke? Al de overige wetboeken zijn veranderd: alleen het strafwetboek is in wezen gebleven Kan dit bij de Catholijken vertrouwen inboezemen? Zien zij niet artikelen van hetzelfde strafwetboek bezigen, om de afgescheiden Gereformeerden te vervolgen? En wat waarborgt ons, dat men niet, vroeger of later, bij de eene of andere omstandigheid, andere artikelen van hetzelfde strafwetboek en met name de bovenvermelde zal doen gelden, om de vrije tot het wezen der Catholijke Kerk, behorende gemeenschap met den Apostolischen Stoel te beletten of te vervolgen?

Dusdanige wetsbepalingen als die der bovenvermelde artikelen van het nog bestaande strafwetboek, kunnen door de Catholijken nooit anders, dan als despotiek, onregtvaardig en alle vrijheid van hunnen Godsdienst vernietigende, beschouwd worden; en wij achten ons in gemoede verplicht, om over dit gewigtig punt, onze stemmen te verheffen, daar Z. M. onze geëerbiedigde koning, in de jongste troonrede verklaard heeft, te mogen *verwachten, dat het ontwerp van een, met de zeden der natie (1) overeenstemmend strafwetboek, binnen eenigen tijd zal zijn voltooid.*

Het is derhalve nu de tijd, om de regering in te lichten, aangaande het gevoelen der Catholijken, die een derde gedeelte der natie uitmaken. Het is nu de tijd, om te spreken, voor dat nog het nieuwe wetboek van strafregt voltooid is.

Het is waar, art. 207 zegt: *Iedere bedienaar van eenen Godsdienst*; en heeft dus den schijn van niet uitsluitend, tot een slaven-keten voor de Catholijke Geestelijken te zijn gesmeed; doch het behoeft geen betoog, dat bedienaars van andere Godsdiensten, niet in het geval zijn, noch komen kunnen, om over *bedenkelijkheden of zaken van Godsdienst, met een buitenlandsch hof of mogendheid eene correspondentie te onderhouden*; derhalve zijn de gemelde artikelen voor twee derde gedeelten der natie, geheel doelloos, en als de geheele natie Protestantsch ware, zouden die artikelen geenerlei bedenking baren. Doch dit is nu het geval niet: een groot derde gedeelte der natie is Catholijk: zoowel aan de Catholijken, als aan de belijders van andere Godsdiensten, is *volkomene vrijheid van geloofsbegrippen*, bij de grondwet verzekerd; aan de Godsdienstgezindheid, waartoe zij behooren, heeft dezelfde grondwet, *gelijke bescherming* als aan andere gezindheden gewaarborgd: hunne *geloofsbegrippen*

(1) Het nieuwe Strafwetboek behoort ook met de Grondwet overeen te stemmen.

moeten dus geëerbiedigd, hunne Godsdienstgezindheid, in het essentieelste aller punten beschermd worden, tegen alle inbreuken en aanmatigheden, zoo wel van het gouvernement, als van andere gezindheden. — Daar nu de gezegde artikelen van geenerlei toepassing kunnen zijn, op het niet Catholijke gedeelte der natie en lijnregt strijdig zijn, met de *geloofsbegrippen* en de essentieele inrigting der Godsdienstgezindheid, waartoe het Catholijke gedeelte der natie behoort, kan er wel niets strijdiger met de *zedes der natie* en tevens met den zin onzer grondwet wezen, dan de vermelde of soortgelijke artikelen, waaraan de Catholijke Geestelijken, zich niet zouden *mogen* onderwerpen, daar dezelve strijdig zijn met de goddelijke inrigting der Catholijke Kerk. Het voorgevalene in *Pruissen*, de moeilijkheden waarin de regering van dat land zich gewikkeld ziet, de spanning en verbittering der gemoederen, die er allerwege heerscht, zijn de gevolgen van hetzelfde noodlottige stelsel, waaraan de meer gemelde artikelen van het nog bestaande strafwetboek, het aanwezen te danken hebben. Zulke gevolgen heeft een willekeurig gouvernement, welks principe absolutismus, welks wil, de hoogste wet is, te verwachten; als het ook de Kerk des levendigen Gods tot zijne slavin maken wil: maar in *Nederland* waar het regerings-principe grondwettige vrijheid is, kunnen en moeten zulke gevolgen vermeden worden! In *Nederland* behoort het gouvernement geene aanmatigheden, geene inbreuken op de conscientie- en Godsdienstvrijheid te veroorlooven, die hetzelfde geheel zouden berooven van al het vertrouwen, hetwelk het getrouwe Catholijke derde gedeelte der natie, zoo gaarne in hetzelfde stellen zou. Ja, in *Nederland*, zouden dusdanige aanmatigheden en inbreuken, na de scheuring van het rijk, na de gebeurtenissen in *Pruissen*, eene, door geldelijke voordeelen en uitwendige eer niet te stoppene bron van misnoegen, tweedragt, wantrouwen en verontwaardiging worden. Dit kan onze geëerbiedigde koning, een grijsaard van zoo veel ondervinding niet verlangen! Maar kent de vorst wel den diepen afkeer, dien de Catholijken van het suprematie-stelsel en al deszelfs uitvloeisels hebben? Trachten lage vleijers, hem dien aangaande niet te misleiden, en op nieuw diets te maken, dat de eer en veiligheid van zijnen troon de slavernij van het Catholicismus vorderen? Zal een ministerie, welks motto: *volharding* is, ook als het zich op den gevaarlijksten dwaalweg bevindt, van een vijf en twintig jarig stelsel afgaan, waarvan het zich zoo veel heil beloofde en waardoor het, de scheuring van het rijk te weeg gebragt heeft? Zal dat ministerie, 't welk op de billijkste klagen der natie, jaarlijks, door eene nieuwe voordragt van de *woelingswet* antwoord, dat gehaate suprematie-stelsel, door het behouden, of onbeduidend wijzigen der meer vermelde artikelen van het nog bestaande strafwetboek, niet in onze nieuwe wetgeving trachten overtebrengen en te behouden? Zou, in dat geval, de tweede ka-

mer bedenken, dat zij het *geheele Nederlandsche volk*, en dus ook deszelfs Catholijk derde gedeelte *vertegenwoordigt*, dusdanige artikelen, als zij in een ontwerp van nieuw strafwetboek mogten worden opgenomen, met nadruk verwerpen? — Wij weten het niet. — Maar dit weten wij, dat ons gouvernement, na al het gebeurde, geen stap zou kunnen doen, die onvoorzigtiger en in de gevolgen gevaarlijker zou kunnen wezen, dan het overbrengen der bewuste artikelen in een nieuw strafwetboek. Men zegge niet, dat onze *Catholijke Stemmen* slechts de individueele gedachten der Redactie uitdrukken: men zou zich dan zeer bedriegen! Niemand voorzeker is met de publieke opinie der Catholijken beter bekend, dan wij, die, gedurende meer dan twintig jaren, door eene uitgebreide correspondentie, met Catholijken van allen rang en stand, in alle deelen des lands, de beste gelegenheid hadden, om er mede bekend te worden. Dat men dan onze welmeenende, het heil van koning en vaderland bedoelende, waarschuwende stem, niet verdenke, noch verachte? Het is juist de afkeer van alle *woelingen*, de hartelijke wensch, dat ons geschokt vaderland, 't welk in al de revolutien der jongste vijftig jaren heeft gedeeld, door eendragt en rust moge bloeijen, die het ons ten pligt maken, deze waarschuwing openlijk en voor de oogen van geheel *Europa* te doen!

Intusschen blijft het Fransche strafwetboek met deszelfs veraschuwde artikelen nog bestaan en zal ten minste *nog eenigen* tijd, (de hemel weet hoe lang), ons wetboek van strafregt blijven: en, zoo lang als dit het geval is, zegge men niet, dat er in *Nederland*, grondwettige Godsdiensvrijheid bestaat: de afgescheidene gereformeerden zijn daar, om het tegendeel te getuigen! De tegen hen gerigte vervolgingen, bewijzen, dat ons ministerie, de Godsdiensvrijheid beschouwt als een octrooi, 't welk de regering verleen of weigeren kan naar welgevallen; en dat zij werkelijk weigert aan diegenen, die er openlijk voor uitkomen, dat zij zich, aan de aanmattingen van het suprematie-stelsel, niet kunnen, noch willen onderwerpen. Ter goeder trouw, hoe kan men, in zulke omstandigheden, en bij zulke feiten verwachten, dat de Nederlandsche Catholijken hun gouvernement, niet slechts eerbiedigen en gehoorzamen zullen, in alles, wat tot het gebied van deszelfs beheer behoort; maar dat zij ook als Catholijken in hetzelfde *volledig vertrouwen* zullen stellen, en in deszelfs oogmerken, ten opzichte der Godsdiens-zaken? Inderdaad, om dit te kunnen veronderstellen, moet men zich verbeelden, dat de Catholijken, van hun gezond menschen verstand beroofd zijn.

Intusschen is hun volledig vertrouwen, gemakkelijk te winnen. Het hangt alleen van het ministerie af, om dat volledig vertrouwen te verwerven door het voordragen van een provisioneel wets-ontwerp, waarbij alle artikelen van *NAPOLEONS* strafwetboek, welke strijdig zijn met de grondwettige conscientie en Gods-

dienst-vrijheid, ingetrokken en afgeschafte worden. — Dit middel is zeer eenvoudig en zou bij uitstek geschikt zijn, om alle vermoeden weg te nemen. En waarlijk het wordt tijd, dat men, in den benarden toestand des vaderlands, het inwendig wederkeerig vertrouwen onwankelbaar vestige, door eindelijk gehoor te geven aan de wenschen van het derde gedeelte der natie, dat zoo veel blijken van vernuchtheid, aan het regerings-stamhuis heeft gegeven; dat zich, zonder morren alle opofferingen even als andere burgers getroost; en die daarbij niets anders verlangen, dan de vrijheid van hunnen Godsdienst, die hen zulk een gedrag tot pligt maakt; en diensvolgens ook de vrijheid om aan hunne kinderen een onderwijs te geven, of te doen geven, hetwelk met de voorschriften van dien Godsdienst, en dus met hunne geloofsbegrippen overeenstemt.

RELIGIEUSE ORDEN.

(*Vervolg en slot van bladz. 336. IV. Deel.*)

De Benedictijnen hebben zich onlangs weder te *Solesmes* geïnstalleerd; een man, blakende van ijver, met een vast geloof, met eene zeldzame geleerdheid, en die veel sterker was dan de hinderpalen, is in het herstellen dier schoone priorij geslaagd, als mede in het rondom zich verzamelen van eenige even edelmoedige vrienden, als hij; zijn Bisschop en de souvereine Opperpriester hebben zijne pogingen gezegend: en hij begint een dier geleerde gezinnen, die de wetenschap hebben voorbereid, op welke wij leven en die wij vaak zoo slecht hebben aangewend. Het was tijd dat de Benedictijnen op nieuw de handen aan het werk sloegen, ons terugvoerden op de wegen der waarheid, en ons een voorraad verschaffen, die ons weldra ontbreken zou hebben. Hun arbeid zal, zoo als wij vast vertrouwen, aan dien hunner voorgangers beantwoorden; hunne diepe en verbazende studien, zullen de matte, bekrompene en dikwerf zoo kinderachtige, maar immer zoo verwaande wetenschap van ons tijdperk, doen bloezen. Is het niet waar, dat twee bladzijden, dier bewonderenswaardige meesterstukken der kinderen van den H. BENEDICTUS, meer zaken bevatten, dan vele geheele boekdeelen, die tegenwoordig uitgegeven worden en evenwel aan hunne schrijvers eenige vermaardheid bezorgen.

Maar, men verlicht niet alleen de menschen, men heiligt dezelve niet uitsluitend door de boeken.

In een tijdvak van zinneloosheid en van dwalingen, poogde de H. DOMINICUS, door de prediking, de rede tot hare regte wegen te doen terugkeeren; om een meer zekeren en uitgebreiden goeden uitslag te verwerven, verbond hij zich met werklieden, welke bezielde waren door zijn geest en magtig door het woord.

Het betaamde in onzen tijd, aan hem, die het eerst van den Christen-predikstoel een woord heeft gespro-

ken, dat de wereld heeft doen twijfelen aan hare twijfelingen en haar in haar ongelooft heeft ontrukt, die zijne twijfelende en wellustige tijdgenooten aan hunne kantoren, aan hunne vermaken en aan hunne beslommeringen heeft ontrukt, om ze tot den tempel van God te doen ingaan, dien zij niet meer kenden, en om er hun aandachtig te doen luisteren naar de harde waarheden van de goede tijding; die hen gedwongen heeft, om, bij het verlaten van het heilige gebouw te zeggen: *Hij, dien hij aankondigt, is waarachtig de Zoon Gods; of ten minste: het is wenschelijk dat zijne woorden waar zijn, en het is wel mogelijk, dat ze waarheid zijn; de zaak, welke hij voordraagt, is wél gestaafd, zij verdient alle achting.* Het betaamde, zeg ik, aan dien priester, die de wegen heeft gebaad, die den spottenden grimlach van de lippen van den goddelooze heeft verdreven, in wiens hart, God zulk een levendig en vermogend geloof heeft uitgestort, wien Hij met zulke kostbare gaven verrijkt heeft; het betaamde hem, onder ons, het werk, de diensten en het apostolaat der Dominikanen te vernieuwen.

Even als de H. IGNATIUS, alvorens den arbeid in den wijnberg des Heeren aan te vangen, bevindt de heer LACORDAIRE zich op dit oogenblik, voor de voeten van den plaatsbekleeder van JESUS-CHRISTUS. Daar ontvangt hij zijne zending; dat God den nieuwen predikbroeder zegene!

En wij, laten wij met vreugde de weldaad, welke ons voorbereid wordt, ontvangen. Laat ons aan die mannen, welke God ons in zijne barmhartigheid voorbestemt, de wegen gemakkelijk maken. 'O! hoe juist ter stade komt deze hulp! welke behoefte hebben wij aan het evangeliseren! zegt niet: hebben wij geene leeraars, geene vermaarde predikers? — Ongetwijfeld; maar, is het niet te wenschen, dat nog vele anderen profetiseeren? zijn de behoeften niet ontzettend groot, vereischen zij niet eene nieuwe medewerking? de korenaren rijpen heinde en verre in de vlakke; doch er is gebrek aan werklieden om den rijken oogst in te gaëren. Zegt niet in uwe lafhartigheid: Maar, de wetten. . . . Er zijn geene wetten die zulk eene zending wettiglijk zouden kunnen belemmeren; er zijn geene wetten, die niet duizendmaal door de nieuwe wetgeving afgeschaft zijn. Die predikers, die cenobieten verlangen geene gunsten, noch voorregten. Zij verlangen slechts het gemeenschappelijk regt, dat voor hun even als voor alle anderen is.

En ik spreek niet alleen van de klooster-orden, tegen welke zich nimmer dan achterdochtige en blinde gevoelens verhieven; ik spreek van alle Catholijke associatiën. Ontegenzeggelijk was de acte, die in 1828 aan de volgelingen van den H. IGNATIUS hunne collegien ontweldigde, eene willekeurige, onwettige, vrijheid-moordende daad, die de vrucht was van den haat en van de dwaasheid; het is een misdadig toegeven aan die onregtvaardigheid, die er hun tegenwoordig nog van verstoken houdt. In Engeland, bannen oude tijrannieke wetten, de Jesuiten ook, zijn zij er op dit

oogenblik onder het beheer der constitutie minder vrij? Aarzelt de minister van hare Britsche Majesteit: die genoodsaakt is, met hunnen overste te onderhandelen, om hem bij zijnen godsdienstigen titel te noemen?

Men verlangt in Frankrijk, in de opvoeding der jeugd; een naauwgezetter, voor de toekomst geruststellender moraal en eene godsdienstiger leiding; de meesters van het onderwijs spreken haar met meer statigen ijver over God en over zijne voorzienigheid. Laat die jeugd dan naar diegenen gaan, die haar het kennen en beminnen van God weten te leeren, en die de aanbiddelijke Voorzienigheid dankend prijzen. Gij verlangt het doel; hebt dan ook den moed om de middelen te willen. Vergenoegt u zelfs niet met de vrije werking aan de genootschappen toe te staan, wier geloften hun bijzonder aan de openbare opvoeding verbinden; roept in dien toestand van de dringendste behoefte alle godsdienstige genootschappen ter uwer hulpe. Te midden van zekere gevaren des vaderlands, is elke burger soldaat; in den tegenwoordigen toestand der maatschappij, moet elke religieus gehouden wezen om de moreele grondslagen derzelve door de opvoeding der jeugd te herstellen. Weest vast verzekerd, dat men op zoodanige wegen de zaligheid vindt.

Laat ons zien en vergelijken.

Waar zijn, op dit oogenblik, de godsdienstige mannen? waar zijn die Christen-deugden, welke gij de waarborg der maatschappelijke orde noemt, bewaard gebleven? In welke harten worden de gevoelens van een levendig en werkdadig geloof. 't gemakkelijkst opgewekt? Ik herhaal het u, vergelijkt: zijn over het algemeen, de godsdienstige mannen, die godsdienstig opgevoed zijn in meer bijzonder godsdienstige opvoedingsgestichten? Zijn het niet vooral de kweekelingen van Catholijke instellingen, die het heilige licht, waarvan gij het weldadige brandpunt wilt uitbreiden, en waarvan gij den fakkel des maatschappelijken levens op nieuw wilt ontsteken, gevoed en bewaard hebben?

Verwerpen wij dus de leden der universiteit? Zijn het godsdiensteloozen en hebben zij geenerlei achting, geenerlei bezorgdheid voor de prille jeugd, die hun is toevertrouwd? Integendeel, de universiteit heeft immer in haar midden een groot aantal van achtingwaardige, naauwgezette en zelfs godsdienstige mannen geteld. Zij telt er thans meer dan ooit. En evenwel, brengen die mannen het werk der wedergeboorte, dat men zoo vurig verlangt en dat men op doodstraffe moet in vervulling brengen, niet tot stand, zoo als de religieuse corporatiën zulks zouden doen; of ten minste, zij zouden het beter, krachtiger, spoediger en op een uitgebreider schaal doen, als aan hunne zijde, andere genootschappen, Catholijke onderwijzende genootschappen, hetzelfde doel beoogden.

Kan men het ons ten kwade duiden, dat wij zoo duidelijk gesproken hebben? Kan men het ons ten kwade duiden, dat wij onze innigste gedachten, onze vurigste wenschen, rondborstig hebben uitgedrukt; dat wij onze vreugde hebben aan den dag gelegd, dat

wij eenige der slikeringen van hoop, die de Hemel aan de Kerk toezendt; hebben geopenbaard? Sommigen zullen het zeggen; zij zullen zeggen, dat men Gode de zorg moet overlaten, om zijne werken uit te voeren en te verheerlijken; zij zullen het zeggen, en wij zullen niet staande houden, dat zij geene gegrondde redenen hadden om zoo te spreken; maar misschien hebben wij er ook, die ons genoopt hebben tot het houden van een gedrag, dat zij niet goedkeuren.

Wel hoe! het kwaad is ten top gestegen; de roofzuchtige bedriegerij, de georganiseerde hebzucht; eene schaamteloze concubinage, de echtbreuk, de kindermoord, de vergiftigingen in den schoot der huisgezinnen, de moorden, de bloedige oneenigheden der families, en de zelfmoorden; die misdaden en nog vele anderen zijn de verschrikkelijke gebeurtenissen en de doodsche geschiedenis van elken dag. Iedereen ijst er van; de maatschappij gaat te gronde; zij bevindt zich in doodstrijd; zij slaakt den kreet der pijnlijkste smarten; het is eene lamp die uitdooft, wijl zij gebrek heeft aan het noodige voedsel. Moet men er geen medelijden mede gevoelen? Moet men haar niet ter hulpe snellen? Is het niet zeer goed, is het geen dure pligt, haar te zeggen, waar de verlevendigende olie van de toekomst der natien is?

Wel nu! te midden van zeer vele smarten, van smaad en van misdaden, hebben wij ten minste eene wetgeving, die de overheersching niet toelaat, doch dat is niet noodig, maar, die de vrijheid der Christelijke instellingen waarborgt; en zij zouden van de wettelijke bescherming geen gebruik maken, om zich in het heldere daglicht te ontwikkelen! zij moesten zich verbergen als werken der duisternis! Neen, neen, dat zij zich organiseren, dat zij zich met vertrouwen aan den arbeid begeven.

Maar, de voltairianen, die nog overblijven, de verkankerde mannen der achttiende eeuw, die mumiën eener vernielende en achteruitgaande filosofie, hebben wij geen overvloedig voedsel aan hunne hatelijke lasterzucht verschaft? Dat zij dit voedsel dan grijpen, dat zij blaffen, dat zij bijten, dat zij verscheuren. Hunne tanden zijn reeds stomp gesleten en hun beet zou voortaan niet zeer diep meer wezen. Zullen zij na al het gebeurde, dan eens bewijzen, dat hunne voorbijgaande heerschappij voor de menschheid gelukkig geweest is. Zullen zij bewijzen, dat zij, welke zij aanvallen, niet een heerlijk spoor van licht des verstands en eene ontelbare reeks van weldaden hebben achtergelaten? zullen zij bewijzen, dat eenige misbruiken, de heilzaamste inrigtingen moeten doen verbieden, dat eenige dagen van verslapping in het voortzetten van hun edel doel, eeuwen van vurigen ijver en openbare nuttigheid moeten doen vergeten? Zullen zij eindelijk bewijzen, dat de voorledene diensten, geene waarborg zijn voor de toekomstige

diensten? Niet in onze dagen is de strijd losgebarsten. Hij is met meer hevigheid vernieuwd geworden, vooral sedert twintig jaren; en men moet bekennen, dat hij van den kant der Christenen, in oppervlakkig zeer ongelijke stellingen en met zeer ongelijke kracht van wapenen is voortgezet geworden. Aan welke zijde is evenwel het voordeel verbleven? is de Anti-religieuze haat vermeerderd? Koestert men tegenwoordig vooroordeelen tegen den Godsdienst of tegen de filosofie? Dat de filosofie zich derhalve niet late afschrikken, dat zij een strijd voortzette, waarvan de uitslag roemrijk voor ons is.

Ongetwijfeld zullen er nog goddelooze aanwervingen plaats hebben, er zullen nog dagen van beproeving en geduchte worstelingen aanbreken. Ongetwijfeld zullen er stormen opsteken, en uw schip, heilige genootschappen! zal tot op den rand des afgronds voortgestuwd worden; doch, vreest niet: Hij, die over de golven gebiedt, is met u; de zon zal verduistern en eeuwige duisternissen zullen dreigen de aarde te omhullen; dan zal alles wat goed en heilig is, heen en weer geslingerd en schier vernietigd worden; doch, vreest niet; na de duisternissen zal het licht met nieuwen luister schitteren en uwe glorie zal grooter wezen.

Wast en vermenigvuldigt dus voor het geluk der wereld en de glorie van den name Gods; wast en vermenigvuldigt, kweekscholen van Apostolische predikers, bekwame onderwijzers der jeugd, nederige en edelmoedige Apostelen der land-hutten, onvermoeide beoefenaars der wetenschappen, heilige cenobieten, die den hemel met de aarde verzoent en die de neêrslagtigste en ledigste harten met onbesefbare vreugde vervult; wast en vermenigvuldigt onder het bezielend oog des plaatsbekleeders van JESUS CHRISTUS, die u zegent en die u zijne krachten leenen zal; die Apostelen aan de ver afgelegene volken, die nog in de schaduwen des doods gezeten zijn, zendt, en die u gelijktijdig in het midden der beschaafde natien welke zijn ingesluimerd, en die in hunne beschaving zelve verflaauwen en uitdooven, afvaardigt, ten einde dezelve tot het leven en tot de zaligheid op te wekken. Wast en vermenigvuldigt!

WITZ.

AANKONDIGING.

Bij C. L. VAN LANGENHUYSEN te *Amsterdam*, is van de pers gekomen, en alom verzonden:

ANTWOORD op het boekje van den Heer J. J. LE ROY, Predikant te *Oude Tonge*, getiteld: *Zestalf brieven over de onfeilbaarheid van den Paus en van de Kerk van Rome*, enz., door H. HOEFERMAN Pastoor te *Makkum*, 2.^e Deel in gr. 12mo. . . . f 2,20
Met Kerkelyke Goedkeuring.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

GESCHIEDENIS DER HERVORMING IN
N E D E R L A N D.

(Vervolg van blad. 12).

XII.

LEONARDUS VECHELIUS,

Oudste Pastoor van Gorinchem, werd in 1507 te 's Hertogenbosch van aanzienlijke ouders geboren. Zijne kleine studien volbragt hebbende, werd hij naar Leuven gezonden, alwaar hij in het collegie van Paus ADRIANUS VI aangenomen zijnde, negen jaren in de H. Godgeleerdheid studeerde en onder de bekwaamste theologanten gerekend werd.

Tot Pastoor van Gorinchem benoemd zijnde, aanvaardde hij die bediening niet alleen met beschroomdheid, maar moest zelfs door zijne vrienden tot het aannemen derzelve gedrongen worden. Inderdaad was de uitmuntende RUARDUS TAPPERUS, destijds de beroemde Leeraar en Cancellier der Universiteit, hierin werkzaam. In zijne openbare lessen, welke VECHELIUS bijwoonde, had RUARDUS meermalen gezegd:

Er zijn er onder ulieden die voor CHRISTUS en het Catholijk geloof zullen gedood worden. De waarheid dezer voorspelling bleek naderhand bij den Marteldood zijns waardigen leerlings.

Pastoor te Gorinchem zijnde geworden, schitterde hij door Godgeleerde kundigheden en zonderlinge wel sprekendheid, zoo op den predikstoel als in de samenleving, zijne vermaardheid was zoo groot, dat vele wankelmoedige Christenen van andere plaatsen naar Gorinchem kwamen, om door hem in het geloof versterkt te worden.

Te midden zijner diepe ootmoedigheid en voorkomende vriendelijkheid, wist hij zijne waardigheid te handhaven. Zijne milddadigheid jegens de armen was zeer groot, hij onderhield hen van zijn inkomen en gaf zoo den rijken een voorbeeld. De kuischheid beminde hij in den hoogsten graad, zelfs de lasterende kwaadwilligheid durfde geen vlek in zijne gestrengte zeden vermoeden.

Als zijne bediening het vorderde of de liefde van CHRISTUS hem drong, ontzag hij niemand, maar besrispte vrijmoedig de gebreken. Desniettemin staande was hij de zachtmoedigheid zelve, ook jegens de

nieuwgezinden, die hem dikwijls met woorden en dadelijkheden beleedigden, zoodat zij zelfs meermalen bij den nacht zijne glazen aan stukken sloegen. Aanstonds deed hij dezelve herstellen, opdat men het niet bespeuren zou; waardoor zijne vijanden dikwijls getroffen werden, hem vergiffenis kwamen vragen en zich weder met de H. Kerk verzoenden. Hij was vol ijver om zijne parochianen in de leer der zaligheid te onderwijzen, de wankelmoedigen te versterken en te bevestigen en de afgedwaalden tot den éénigen schaapstal weder te brengen.

Toen de nieuwe predikanten te *Gorinchem* kwamen, vroegde Pastoor VECHELIUS hen dadelijk naar hunne zending, hetwelk hen niet weinig in verlegenheid bracht. Het opgeruilde graauw, wel verre van hierdoor tot nadenken te komen, woedde des te sterker en wilde den Pastoor dwingen, om naar hunnen zin te prediken. Het kwam gewapend in de Kerk en dreigde tot dadelijkheden te zullen komen. De getrouwe Herder bleef onbevreesd, na alvorens gebeden te hebben, beklom hij den predikstoel, verklaarde de Catholijke Leer en bewees, hoe nietig de tegenwerpingen der nieuwgezinden waren, en de Almagtige hield hunne handen tegen: zijn getrouwe Dienaar keerde ongemoeid naar zijne woning terug.

Toen echter de secte der nieuwgezinden meer en meer aangroeide en derzelver aanhangers hop langer zoo meer tegen de Geestelijken verbitterd werden en hunne handen met het bloed der Priesters en Religieusen bezedelden, smeekten zijne vrienden en vooral zijne zuster hem, het gevaar te ontwijken, maar hij was er niet toe te bewegen. Hij wist, dat een goede herder zijn leven voor zijne schapen geeft, en hij gaf zijn leven voor de zijnen. Hij was 45 jaren oud, toen hij, na eenen standvastigen strijd de onverwelkelijke kroon der overwinning behaalde.

XIII.

NICOLAUS POPPEL,

Tweede Pastoor van *Gorinchem*, was te *Welde* een dorp in de *Kempen* geboren, van arme maar zeer deugdzaame ouders. Hij had te *Leuven* in het *Standons-Collegie* gestudeerd, en was eenigen tijd onder-Pastoor te *Gorinchem* geweest voor dat hij, door het splitsen der Pastorij, Ambtgenoot van VECHELIUS werd, voor wien hij echter altijd veel ontzag behield. Hij was bijna altoos in overdenking, en onvermoeid in zijn herderlijk werk. Zijne hartelijke godsvrucht deed hem naar eene meer volmaakte wijze van leven verlangen, en hij maakte het voornemen om zich in de destijds ontluikende *Sociëit van JESUS* te begeven, van wier heilzamen invloed hij zoo gaarne hoorde. Doch Pastoor VECHELIUS oordeelende, dat zijn dienst te *Gorinchem* noodzakelijk en Gode aangenaam was, liet hij zijn voornemen varen.

Te vergeefs kwam zijn vader hem smeecken, dat hij het gevaar voor eenigen tijd ontwijken wilde. Hij ge-

loofde hierdoor zijnen hemelschen Vader te zullen vertoornen, en daartoe konden de tranen en gebeden zijner aardschen vaders hem niet bewegen. In zijne laatste predikatie op St. JANS-dag vermaande hij het volk nog nadrukkelijk tot getrouweheid aan God en den Koning, niettegenstaande de oproerige nieuwgezinden reeds voor de poort waren.

Den volgenden dag las hij zeer vroegtijdig de Misse, zich zelven in leven en sterven aan zijnen Heer offerende. Zijne beste kleederen aangetrokken hebbende, werd hij met de overige naar het kasteel gebracht. Men vroegde hem of hij ter bruiloft ging. Waarop hij ten antwoord gaf, *inderdaad zoo ben ik gesteld, er bij voegende: Ach! of ik voor het Catholijk geloof mogt mijn bloed vergieten!* De Heer, die hem dezen edelmoedigen wensch inboezemde, vervulde denzelfden, versterkte hem in den strijd, schonk hem de genade der volharding en sierde hem met de Martelkroon in den ouderdom van bijna 40 jaren.

Groot was de vriendschap en broederliefde dezer beide Pastoors, die tevens met de Eerwaardige Paters Minderbroeders in eene zoo hartelijke eensgezindheid leefden, dat nimmer den geringsten twist tusschen hun ontstond, en zoo schonk ook de God van vrede en liefde, hen den troost, dat zij in den dood niet gescheiden werden.

XIV.

GODEFRIDUS VAN DUINEN.

Was te *Gorinchem* geboren. Zijne eerste studien in zijne vaderstad volbragt hebbende, werd hij naar *Parijs* gezonden, alwaar hij eenen moederlijken oom had. Hier leerde hij de vrije kunsten, doch zijne grootste bezorgdheid was, om deugdzaam te leven. Hij koos geene andere dan godvruchtige vrienden en hunne levenswijze geleek meer naar die van kluisenaars dan van studenten. Intusschen had men een zoo groot gevoelen van zijne deugd en bekwaamheid dat hij tot Rector der Universiteit van *Parijs* verkoren werd, welk ambt hij eenige jaren loffelijk bekleedde.

Lang had zijne ootmoedigheid hem van de priesterlijke waardigheid teruggehouden, eindelijk ontving hij dezelve en werd Pastoor in eene stad op de Nederlandsche grenzen. Zijne aanhoudende overwegingen van de verhevenheid des Priesterschaps maakten hem zoo *scrupuleus*, dat hij ongeschikt werd tot de hardelrijke bediening. Hij verliet dezelve en keerde naar *Gorinchem* terug, alwaar hij zich met een klein Beneficie vergenoegde.

Hier leefde hij even als voor dezen, onbezorgd; des woensdags en vrijdags was hij gewoon te vasten. Meestal bracht hij een groot gedeelte van den dag in de Kerk door, met bidden en andere godvruchtige werken.

Eindelijk heeft de Heer hem de genade verleend, dat hij alle de beleedigingen der nieuwgezinden, de ellenden des kerkers en zelfs den schandelijken dood,

niet geduld en kloekmoedigheid verduurde. Hij was bijna 70 jaren oud, toen hij den verheven rang van Martelaar verkreeg.

XV.

JOANNES VAN OOSTERWIJK,

In het dorp van dien naam niet verre van 's Hertogenbosch geboren, behoorde tot de Kanunniken regulier der orde van den H. AUGUSTINUS, en werd uit het klooster ten Rugge bij den Briel naar Gorinchem gezonden, om een Nonnenklooster van dezelfde orde te besturen, hetwelk door zorgeloosheid en overdaad van eenige regenten zeer arm geworden was. Doch juist deze armoede had eene geregelde tucht doen invoeren: en de Nonnen, door de vaderlijke vermaningen van JOANNES aangemoedigd, hebben deze tot het einde toe, getrouwelijk onderhouden.

Intusschen hadden de nieuwgezinden, die den naam van watergeuzen voerden, den Briel bemagtigd en het klooster ten Rugge uitgeplunderd en verwoest. Toen JOANNES hoorde, dat een zijner kloosterbroeders den Marteldood ondergaan had, riep hij uit: *Och of God mij de genade verleende om ook zulk eenen dood te sterven!* Dit hoorde eene oude Non en zeide verschrikt: *Dat verhoede God, Vader!* *dat gij uw leven door een' strop zoudt verliezen . . . die dood is schandelijk!* Maar hij, zoo min de schande als den dood vreeze, herhaalde meermalen: *Och of God mij die genade wilde bewijzen!* God vervulde zijne heilige begeerte. De goede oude man had door zijn vurig verlangen den dood der Martelaren verdiend, en ontving de Kroon der overwinning op de puinhooften zijns kloosters.

De voorgemelde vijftien Martelaren waren reeds eenigen tijd te zamen op het kasteel van Gorcum gevangen geweest, toen de Heer hun getal met de vier volgende vermeerderde, om dezelve in hunne overwinning te doen deelen (1).

XVI.

PATER JOANNES,

Van de Orde der Predikheeren, behorende tot de Keulsche Provincie, werd door zijne oversten naar Hoornaar gezonden, om er de Pastorij te bedienen. Hij deed zulks in wereldlijke kleding, uit vrees voor de woede der nieuwgezinden. Toen Gorinchem zich in hunne magt bevond en de geestelijkheid dier stad gevangen was, begaf deze ijverige man zich meermalen derwaarts om de Catholijken de Heilige Sacramenten toe te dienen. Op zekeren avond geroepen zijnde om een kind te doopen, werd hij op den weg gevat,

(1) Dit heeft waarschijnlijk Hooft en andere schrijvers, die het getal der te Gorinchem gevangene en van daar naar den Briel gevoerde Geestelijken op een en twintig stellen, doen dwalen. Er zijn slechts zeventien Geestelijken, uit Gorinchem naar den Briel gevoerd, onder welke twee afvalligen waren, wier namen en later lot niet vermeld worden.

met de andere geestelijken opgesloten, en met hem ter dood gebracht.

XVII.

ADRIANUS BECANUS,

Van de Orde van den H. NORBERTUS of *Premonstreit*, geboren te Hilvarenbeek, werd in den jare 1547 Religieus in de Abdij te Middelburg, alwaar hij 25 rustige jaren sleet. In 1572 werd hij als Pastoor van *Monster*, niet ver van 's Gravenhage, naar Holland gezonden. Een zwaar onweder overviel hem op deze reis; de Heer bewaarde hem in hetzelfde om hem, drie maanden later, de Martelkroon te schenken.

Op den 7 Julij overvielen de Brielsche landloopers hem in zijne Pastorij, en namen hem en zijnen Vicaris als gevangenen mede; zij werden met de zoo even aangekomenen Gorcumsche geestelijken opgesloten en vervolgens gehangen.

XVIII.

JACOBUS LACOPS,

In 1541 te Audenaarde in Vlaanderen, geboren was reeds in zijne jeugd zeer ervaren in verscheidene talen en werd Religieus in de zoo even genoemde Abdij van Middelburg. Door den omgang met nieuwgezinden werd hij, bij de eerste beeldstormerij in 1566 in hunne strikken gevangen. Hij verliet zijn klooster, werd afvallig van het geloof en zelfs een prediker der zoogenaamde hervorming. Spoedig echter betreurde hij zijnen diepen val, keerde naar zijn klooster terug; smeekte vergiffenis aan zijne bedrukte medebroeders, verfoeide zijne dolingen, een vergiftig boekje, dat hij geschreven had in het vuur werpende en zich aanbiedende tot het plegen der gestrengste boetvaardigheid.

Kort daarna werd hij ter boetpleging gezonden naar de Abdij van *Marijnenoord* in Gelderland (1) alwaar hij een groot gedeelte van zijnen tijd besteedde met tegen de nieuwe dwalingen te schrijven. Toen zijne standvastigheid behoorlijk was beproefd, werd hij naar *Monster* gezonden, alwaar zijn broeder ADRIANUS LACOPS Pastoor was, om hem in zijne herderlijke bedieningen behulpzaam te zijn. Na diens dood bleef hij er als Vicarius van den opvolger zijns broeders, den zoo even genoemden ADRIANUS BECANUS, wien hij het geluk had in den kerker te verzellen.

LUMBY verweet hem zijnen afval, en veroordeelde hem met de overige gevangenen ter dood en hij wischte door denzelfden zijne gegevene ergernis uit in den ouderdom van 30 jaren.

XIX.

ANDREAS WOUTERS.

Wiens geboorteplaats onbekend is, was Pastoor te Heinoord bij Dordrecht. Hij werd door de nieuwgezinden opgeligt en naar den Briel gevoerd. Men ver-

(1) Zie Bijdragen van de Godsdienstverdiend enz. Eerste Deel, bladz. 34.

haalt, dat hij niet zeer stichtelijk leefde en onachtzaam was in het waarnemen zijner herderlijke bediening. Doch de oneindige barmhartigheid Gods verleende hem de zonderlinge genade, om door eene kloekmoedige standvastigheid in de belijdenis des geloofs en de opoffering van zijn leven, alle vlekken uit te wischen en de onverwelkelijke kroon der Martelaren te verwerven.

Toen deze gewijde personen in den *Briel* waren aangekomen, werden zij door hunne beulen gedwongen, om, processie-wijze, onder het zingen van psalmen en lofzangen, rondom eene galg te gaan en zoo werden eindelijk, die eerwaardige mannen, van welke de meesten reeds verscheidene dagen, de ongehoordste kwellingen hadden verdruid, op den 8 Julij 1572, buiten de stad *Brielle*, naar het vernielde klooster van *ten Rugge* gevoerd, en aan twee balken in eene schuur van hetzelfde, opgehangen; doch, als wij sommige schrijvers gelooven zullen, op eene zoo barbaarsche wijze, dat de meesten eerst den volgenden dag den geest gaven.

Op die wijze vestigde zich de hervorming overal in *Nederland*, dat grootendeels voor den afval rijp was, door geweld, bedrog en moord; maar er is geene stad in *Nederland*, die even als *Gorinchem*, de eer genoot, dat al hare Geestelijken (een of twee afvalligen uitgezonderd), de martelkroon verwierven! Waarlijk, zoo laauwheid en onverschilligheid, die, uit zoogenaamde verdraagzaamheid, of, om andere onedele redenen, zelfs de historische waarheid zou willen bewimpelen of verzwijgen, ergens onverschoonbaar is, dan zeker is zij het te *Gorinchem*!

(Het Vervolg hierna).

AFSCHEID DES BISSCHOPS VAN ALGIERS VAN DEN HEILIGEN VADER.

De Bisschop van *Algiers*, die eenigen tijd te *Rome* heeft doorgebracht, en voor wien de H. Vader eene bijzondere achting en genegenheid heeft getoond, heeft den 16 December afscheid genomen van Z. H., die aan den Prelaat kostbare geschenken heeft vereerd, onder andere eenen gouden kelk, met edele gesteenten bezet. Die geschenken waren verzeld van de volgende sandoenlijke Breve, welke de H. Vader den nieuwen Afrikaanschen Bisschop zelf heeft willen voorlezen.

GREGORIUS P. P. XVI.

EERWAARDE BROEDER HEIL EN APOSTOLISCHEN ZEGEN!

Wij ontmoeten altoos met genoegen diegenen onzer Eerwaardige broeders, die alhier de gewijde verblijfplaatsen der Apostelen komen bezoeken, die zelve aan den H. Stoel hunnen eerbied komen betuigen en aan die bron de hulp en raadgevingen putten, die zij noodig hebben tot de uitoefening der Bisschoppelijke bediening.

Wij ondervinden echter eene geheel bijzondere blijdschap bij uwe tegenwoordigheid, Eerwaarde Broeder, die door zulke schitterende werken de verhevene Godsvrucht hebt getoond, en dien wij tot Opperherder gegeven hebben aan de Kerk, die wij in de stad *Algiers* hebben gevestigd, dank zij den ijver en der milddadigheid van onzen zeer geliefden zoon in Jesus CHRISTUS LOUIS-PHILIPPE, allerchristelijken Koning der Franschen.

U op het punt ziende van naar uwen zetel te vertrekken geven wij aan u zelve eenige geschenken, om ze aan uwe cathedrale kerk te brengen, die aan den H. PHILIPPUS, Apostel, zal worden toegewijd; te weten: het uiterste van den tweeden teen genomen van de heilige overblijfselen des gemelden Apostels en een deeltje van het gebeente van den H. AUGUSTINUS, Bisschop van *Hippone*, wiens eertijds zoo beroemde kerk gelegen was binnen de grenzen der diocese die u is toevertrouwd, en daarenboven eene zilveren kas, met goud omzet, om de bovenvermelde reliquiën op het altaar ten toon te stellen, en eindelijk tot het celebreren der goddelijke Offerande, eenen gouden kelk, door eenen zilveren steilen voet ondersteund met eene gelijkelijk goude pateene. Wij hebben door die godvruchtige geschenken u een blijk willen geven van onze bijzondere genegenheid jegens de Kerk van *Algiers*. Maar het schoonste geschenk dat wij haar kunnen toestaan, zijt gij zelf, Eerwaarde Broeder! wiens tegenwoordigheid eenen zoo grooten troost gaat toebrengen aan de kudde van Jesus CHRISTUS, die nog zoo klein is in die oorden.

Een uitgestrekt veld is geopend voor de uitoefening van uwen ijver; het omvat de geheele uitgestrektheid van het voormalig rijk van *Algiers*, alwaar in de eerste eeuwen een zoo groot aantal van kerken bloeide, die later onder de heerschappij der ongelovigen vervallen zijn; die dusdanige verwoestingen te verduren hadden, dat er naauwelijks nog eenige sporen van den Christen Godsdienst overbleven, vóór het tijdstip, waarin de nieuwe orde van zaken is opgekomen. Op het punt, om in den naam van God te vertrekken naar dat gedeelte van den wijngaard des Heeren, dat sedert zoo langen tijd in de treurigste verlatenheid kwijnt, neem, Eerwaarde Broeder! het zwaard des geloofs, dat is, het woord van God, en sla stoutmoedig de hand aan de ploeg. Scherp uwe zis om de spruiten van het onkruid af te snijden; zaai het goede zaad; bewaar het met zorg en waakszaamheid, ten einde hetzelfde, door den daauw der hemelsche genade vruchtbaar gemaakt, zoo als wij hopen, overvloedige vruchten van gerechtigheid en heiligheid voortbrengende. Ons vertrouwen gaat nog verder; wij hopen, dat het licht der Catholijke waarheid zich, van lieverlede, in de andere gedeelten van *Afrika* zal verspreiden met de hulp der vurige gebeden, welke de heilige Bisschoppen CYPRIANUS, AUGUSTINUS, FULGENTIUS, en de andere Heiligen, die dat gedeelte der wereld hebben verheerlijkt, door hunne wetenschap en door hunne

deugden, of door het vergieten van hun bloed voor de de getuigenis des geloofs, aan den Vader der barmhartigheden zullen rigten. Daarom, Eerwaarde Broeder! heb altoos goeden moed, en, zonder iets aan u zelve toe te schrijven, maar u altoos op de magt en goedheid van God verlatende, arbeid als een goede krijgsknecht van JESUS CHRISTUS, en denk, te midden der moeilijkheden, die u omringen aan de kroon, welke aan hen die volharden beloofd is. Wat ons betreft, hoe onwaardig wij er ook toe zijn, zullen wij intusschen niet ophouden, in onze gebeden en dankzeggingen, God te bidden, door de verdiensten van zijnen Zoon, den Verlosser der wereld, dat Hij u de hulp uit de hoogte zende, en het zaad wassen doe, 't welk gij met zijne hulp zult hebben uitgestrooid en besprooid. Ten blijk, eindelijk onzer bijzondere welwillendheid jegens u, deelen wij u den Apostolischen zegen mede, dien wij aan u, onzen broeder, vergunnen, in onzen naam toe te voegen aan de Priesters, die gij aan u verbonden hebt en aan uwe kudde van *Algiers*, waarvan wij gesproken hebben.

Gegeven te Rome, den 24 December 1838. Het achtste jaar van ons Oppregherschap.

GREGORIUS XVI."

Mgr. de Bisschop van *Algiers*, aldus door den H. Vader versterkt en gezegend zijnde, is den 27 December des voormiddags ten 10 ure naar *Civita-Vecchia*, vertrokken, om met het stoomschip van staat, hetwelk 's konings gouvernement ter zijner beschikking heeft gesteld, regstreeks naar *Algiers* te vertrekken, alwaar hij op den 30 December hoopte aan te komen.

HENRIJ PERCY, par Madame la Princesse DE CRAON (1). Bruxelles, 2 vol.^s, petit 8.vo fl. 50.

HENRIJ PERCIJ, door Mevrouw de Prinses DE CRAON 's Hage, A. Kloots, 1839. f4,90.

(Ingezonden.)

Mevrouw de Prinses de Cr. is, mijns bedunkens, in hare taferelen uit het tijdperk van HENDRIK VIII van Engeland, datgene, hetwelk Mevrouw de GENLIS voor het hof der koningen van Frankrijk was. Met dit onderscheid echter dat DE G. door hare liefde voor den oudsten tak der BOURBONS, zich zoo ver heeft laten vervoeren; dat zij aan bijna alle derzelver mislagen nog eenen glimp van deugd heeft willen schenken; terwijl Mev. de Cr. daarentegen in de door haar geschetste taferelen slechts eenige personen eene zachtere tint geeft, ten einde de overige, die zij in hunne natuur-

lijke kleuren voorstelt, des te beter zouden uitkomen (1).

Deze opmerking, welke voor zoo ver mij bewust is nog door geen anderen gemaakt is, achtte ik vooral hier niet te moeten achterhouden; terwijl dezelve bij het volgende verhaal, bijzonder in het oog springt. Voor hen, die het in mij, op wien reeds zoo vele en zoo verscheidene werkzaamheden rusten, welligt zouden misduiden dat ik des niettegenstaande ook nog dit verslag op mij genomen heb, vermeen ik vooraf te moeten aanstippen, dat, daar ik slechts weinige weken geleden door eenige personen aangezocht zijnde, om H. P. van Mev. de Cr. te vertalen, echter nog voor dat ik in dit verzoek toestemde, reeds door mijne relatien met den boekhandel, wrewittigd werd, dat zekere A. Kloots, boekhandelaar te 's Hage, genoegzaam als uitgever van Protestantsche werken bekend, de vertaling van dit werk, onder den jaartitel van 1839, in het licht had gegeven.

Ik besloot om experimentationis causa en origineel en vertaling onderling te vergelijken. Hieruit nu bleek het mij weldra, dat de vertaling niet te zeer van 't origineel afweek, maar dat de bij deze vertaling geplaatste noten geheel anti-Catholiek waren. Het is dus om toch mijne geloofsgenooten, die welligt door den titel tot het koopen verlokten mogten worden, zoo spoedig mogelijk te waarschuwen, als ook om tevens eene proeve van boekbeschouwing te geven, welke in ons vaderland niet gevolgd wordt, en welke echter niet geheel achter de gewone wijze, ten minste nisi fallor, te stellen is.

Men gelieve dus in dit verslag, als eene proeve van iemand wien het behandelen eener stof als de onderhavige bijna geheel vreemd is, de welligt al te menigvuldige feilen goedgunstig te verschoonen. Men had reeds vroeger, eenige verhalen van Mev. de Cr. in het Nederduitsch overgebragt, en ofschoon ik geene dier vertalingen geheel doorlezen hebbende, ook thans niet beslissen kan of dezelve inderdaad vertalingen of verdraaijingen (2) zijn, geloof ik echter, daar zeker Eerwaardig schrijver, mij vroeger dezelve prees, dat men de vorige vertalingen den Catholiek ter lezing kon aanbevelen, maar het is juist daarom dat ik tegen deze vertaling vermeen, te moeten waarschuwen. De Vertaler toch heeft zich niet geschaamd de twee steunpilaren niet alleen onzer H. Kerk, maar ook van de geheele maatschappij, men begrijpt dat ik hier van de

(1) Welligt ware het hier niet ongepast geweest om het nut dezer beide handelwijzen te toetsen. Daar dit echter mij te ver zoude voeren, wil ik hierop eens later en wel bij het opmaken eener beredeneerde Catalogues der voor de Catholijken minst schadelijke boeken, terugkomen.

(2) Men weet maar al te zeer hoe meesterlijk, zekere NICOLAAS VAN KAMPEN, ook door onderscheidene hatelijke artikelen tegen het Catholicismus genoeg bekend, in het verknoeiën van anderzins goede werken, zich heeft onderscheiden. Welligt is het aan deze ellendige kladderij dat hij zijnen Professoralen roem te danken heeft.

(1) Dit werk behoort tot eene serie van werken, welke door eene godsdienstige associatie in Frankrijk worden uitgegeven en bestemd zijn, om onzedelijke, godsdienstelooze, gevaarlijke grondstellingen bevattende Romans te vervangen en te verdringen.

H. Sacramenten der Eucharistie en Biecht spreek, aanteranden.

Daar echter deze aanrandingen reeds zoo dikwerf wederlegd zijn, zullen wij bij dezelve niet lang stilstaan, wij willen liever onze lezers een zoo beknopt mogelijk plan van dit verhaal schetsen, ten einde men des te beter eenige aanmerkingen, welke wij ons over dit verhaal veroorloven beprijpe.

HENRIJ PERCIJ, de eenige zoon van den rijken graaf van NORTHUMBERLAND, bekleedde voorzeker niet de geringste plaats onder de edelen des rijks. Hij schitterde echter hier niet zoo zeer door zijne doorluchtige afkomst noch door de uitgestrektheid zijner goederen, als door zijne echt Catholijke gevoelens. Men ziet deze zijne deugden vooral in zijne betrekking tot ANNA BOLEYN, uitschitteren.

H. P. was reeds in zijne jeugd de vriend van de jongere en toen nog deugdzaam A. B.; later werd A. door haren vader Lord WILSHIRE aan het hof gebragt, waar zij onder het gevolg van de koningin opgenomen, door HENDRIK VIII werd opgemerkt. Ofschoon reeds met H. P. verloofd, liet A. zich des niettegenstaande zoo door den aandrang van haren vader als door dien van hare ijdelheid hiertoe gedreven, zich door 's konings aanbidding overhalen. Nadat zij omstreeks een jaar met HENDRIK VIII, in het geheim, in het huwelijk getreden wasen nadat deze zich van zijne echte vrouw CATHARINA VAN ARRAGON had doen scheiden, werd A. openlijk tot koningin uitgeroepen. Zij beheerschte gedurende eenigen tijd den koning, terwijl zij zich zelf door WILSHIRE en haren broeder Lord ROCHFORD liet leiden.

Alhoewel nu van 't hof verwijderd, wilde C. v. ARR. nimmer den Engelschen grond verlaten, daar zij zich zelf steeds als wettige koningin bleef beschouwen en nimmer den van haar gevergden afstand wilde onder teekenen, werd zij door H. VIII op eene zeer onedele wijze behandeld.

Eene door haar opgevoedde vondeling was haar eenige troost. Toen zij haar sterfuur voelde naderen, werden haar de H.H. genademiddelen, met al die plegtigheid waarmede JESUS bruid hare kinderen die H. teerspijs voor de reis der eeuwigheid zoo gaarne doet uitreiken, toegediend.

Die vrouw, welke gedurende de laatste dagen haars levens, bijna steeds in volkomene afzondering doorbragt, zag daar aan de voeten van haar sterfbed den Spaanschen gezant, en den rijksten graaf des lands H. P. met de teekenen der diepste aandoening tegenwoordig zijn. Gene zag in haar de zoo naauw aan zijn' meester verbondene bloedverwante, deze echter zag in haar en zijne koningin en vooral de door ANNA B. beleedigde, zwaar gekwetste vrouw.

H. P. had zich wel is waar van het hof zoo spoedig en zoo ver mogelijk verwijderd; maar hij kon nimmer de hem nog altijd zoo zeer geliefde ANNA vergeten. Hij leefde geheel afgezonderd op zijn kasteel niet zoo zeer voor zich dan wel voor ANNA, den Heer dag en nacht biddende dat het haar niet alleen hierop

aarde mogt wel gaan, maar dat ook haar toekomstend leven voor haar gelukkig zijn mogt. Mevr. de Cn. heeft het niet gewaagd om de klagten, die vurige gebeden, welke door H. P. aan den voet des op de beenderen zijner voorouders rustenden altaars voor ANN. B. werden gestort, te schetsen. H. P. leerde daár dat er geene zaak was, welke A. B. bij haren dood meer zoude beangstigen dan de vloek der door haar verdrongene echtgenooten. Hij had dus naauwelijks vernomen, dat C. VAN ARR. weldra zoude sterven, of hij was naar haar sterfbed toegesnel, ten einde zij ANNA toch nog zegene. Hij, de verachte, de veragte bruidegom wierp zich voor de voeten, der door zijne, voor hem nog steeds dierbare, ANNA, zoo snood beleedigde vrouw. Op het oogenblik dat C. VAN ARR. haren Schepper en Verlosser ontvangt, erlangt H. P. de verzekering dat zij alles wat ANN. B. innier tegen haar misdeed, volkomen vergeeft. H. P. dacht er toen weinig aan dat deze door ANN. verkregene vergiffenis, haar weldra van zoo veel gewigt zoude zijn.

De koning had toen reeds onder het gevolg van A. B. zekere JOANNA SEYMOUR opgemerkt, en verlangde weldra niets vuriger dan deze te bezitten. Hij kreeg daardoor eenen afkeer van A. B. en hierdoor werd de snoode CROMWELL aangezet, om de veelvuldige nadelige geruchten, welke men zich ten opzigte van ANNA B., veroorloofde den koning zelve ter oore te brengen. Ofschoon het nu wel niet waarschijnlijk is, dat H. VIII, deze geruchten als waarheid beschouwde, maakte hij er toch gretig gebruik van om zich van ANN. B. te ontdoen.

CROMWELL had zeer tot ANNA's verheffing medegewerkt, maar toen hij vernomen had, dat de eerezuchtige WILSHIRE, hem den voet wilde ligten, geloofde hij, en zich en zijn vorst geen beter dienst te kunnen bewijzen, dan om ANN. op het schavot te doen sterven. Ten dien einde belastte hij er zich mede om haar schuldig te doen verklaren. Daar er zich onder haren stoet eenige jongelieden bevonden, met welke zij zeer vrij omging, zoo dat de *Fama Publica* verhaalde, dat A. niet alleen den koning, maar zelfs haren broeder, drie harer edellieden en een' muzikant in hare gunsten liet deelen, maakte CROMWELL, hiervan gebruik. Hij deed den muzikant onder bedreiging van straf en belofte van vergiffenis belijden, dat het algemeen gerucht, maar al te zeer waarheid was.

Deze bekentenis, de snoode aantijgingen van ROCHFORD's gemalin, deden ondanks dat ANN. zich slechts van eenige veroorloofde vrijheden beschuldigde en dat de overige gevangenen, alles wat men hun te laste legde, als grove laster uitkreten, over hen allen het doodvonnis uitspreken. Het welk dan ook aan allen, (de muzikant werd ondanks de gedane belofte niet uitgezonderd), voltrokken werd.

Voor haren dood deed HENDRIK VIII, zich nog van ANN. op dien grond scheiden, dat zij als aan H. P. verloofd zijnde, nimmer zijne vrouw had kunnen zijn. (Het doodvonnis NB. dat twee dagen later aan haar voltrokken werd, had echter geen anderen grond dan de haar ten

opzigte van H. VIII, aangetijgde huwelijkssehending.)

H. P. die door HENDRIK VIII, mede tot haren regter benoemd was, bezocht haar in hare gevangenis, en bragt haar toen den door C. VAN ARR. verleenden zegen. Hij trachtte haar nog uit hare gevangenis te doen ontvlugten, maar hier in werd hij door de te spoedige uitvoering van het vonnis belet. Daar hij zich, om hare vlugt te doen slagen, zich voor eenige dagen verwijderd had, vond hij toen hij haar de blijde tijding wilde brengen, slechts haar lijk, maar ook tevens de verzekering, dat zij met gelatenheid en als eene boetvaardige was afgestorven. Hij begaf zich zoo spoedig mogelijk naar zijne goederen, beschikte over dezelve ten einde niemand zijner betrekkingen zich over hem mogt beklagen, en zeide toen de wereld vaarwel, om het overschot zijner dagen in een' geestelijke orde te slijten.

Daar men dus C. VAN ARR, als eene Christinne, E. B. hare voedersterlinge en H. P. als Heiligen; ANNA BOLEYN als eene boetvaardige zondares, in den schoot der Kerk ziet sterven; kon het reeds hierdoor Mevr. de CR. aan geene stof ontbreken, om ons schoone tafereelen te leveren. Niets kon ons meer treffen, dan de beschrijving van het sterfbed van C. VAN ARR. Mev. de CR. schetst ons daar die liefdevolle zorg, waarmede Jesus Bruid hare kinderen bij hare afreis ter eeuwigheid uitrust, bij de lezing hiervan zal menige Christen zijn hart van dankbaarheid en liefde voelen kloppen. Bij deze beschrijving nu heeft men noten gevoegd, in welke men durft beweren, alsof Gods heilig woord niet op het heilige leerstuk der Eucharistie, dat gedurende meer dan achttien eeuwen is geleeraard geworden, maar op die koude parodie, welke de Calvinisten hun Nachtmal noemen, ware toe te passen. Zoo ook vond men bij ELIA'S (de vondelinge) dood een ellendig sophisme tegen het H. Sacrament der Biecht voorgedragen.

De vertaler heeft dus onder den glimp van het *et audi alteram partem*, dit werk voor den Catholijk vergiftigd.

H. P. de held dezer geschiedenis, wordt ons door Mevr. de CR. gemaald, als een waar Christelijk edelman, die in zijne jeugd ANNA'S hart zoo zeer had leeren schatten, dat hij, zelfs toen zij zoo diep mogelijk gezonken was, haar nog altijd om hare vroegere deugden bleef beminnen. Het hem aangedane leed schijnt hij niet zoo zeer aan haar dan wel aan haren vader toe te schrijven. Ofschoon zijn geheele levenswandel steeds rein was, begint hij dan eerst zich geheel aan Godes dienst toe te wijden, wanneer hij A. BOLEYN niet meer kon dienen en dit is juist het punt, waar ik het karakter van H. P. minder prijzenswaardig zoude achten.

Mevr. de CR. heeft haar eigen hart hier te zeer verraden (1).

Er is echter geen verhevener deugd voor den Chris-

ten, dan de volkomene zelfsverloochening, en er is welligt geene, welke het vrouwelijk geslacht moeilijker valt dan deze. De vrouw toch zal gaarne zich zelve geheel opofferen, om het beminde steeds te kunnen beminnen. Hare liefde schijnt zich steeds op het een of ander zinnelijk voorwerp te willen vestigen, en dat waaraan zij zich eenmaal geheel gehecht heeft, zal, zelfs dan niet, wanneer zij daardoor dwaas, ja zelfs bijna misdadig wordt, door haar verlaten worden (1). Het is hierdoor dat Mevr. de CR. haren held met echte mannelijke deugden maar met een te verwijfd hart heeft geschilderd. H. P. bemind zijne ANNA te veel om haar zelve. Hij maakt zich wel is waar diets, dat hij hare vroegere deugden bemint, maar hij verfoeit niet genoegzaam hare tegenwoordige misdaden. Haar te bezitten, of ten minste nog eenmaal door zijne diensten haar hart terug te erlangen, dit is zijne voornaamste drijfveer, en uit dit punt deze geschiedenis beschouwende, zal Mevr. de CR. welligt geheel tegen haar doel, aan deze of gene kranke of reeds zwakke verbeelding een verkeerd voedsel verschaffen. PLATO e. d. g. mogten den mensch om zijn schoon uiterlijk, of om vroeger door hem bezetene deugden beminnen, maar de Christen (zal hij ons ten voorbeeld strekken) moet steeds God in zijn' broeder en in zijne zuster erkennen en ik zoude het daarom niet veel aanbevelingswaardig achten, dat men zich dan eerst Gode wijdt, wanneer het bemind wordende voorwerp onze dienst niet meer zoude behoeven. Het voorwerp daarenboven van PERCIV'S liefde was immer zoo laag gezonken, dat men haar nog wel om Gods wil, maar geenszins om vroegere deugden, kon beminnen.

Ofschoon ik nu wel niet met den beroemden FELLER zelfs hare ligchamelijke schoonheid behoef in twijfel te trekken, zoo geloof ik echter, dat Mevr. de CR. hare ANNA B. te zeer heeft opgesierd. Volgens onze schrijfsfer toch was ANNA een toonbeeld van schoonheid, liefstalligheid en met een uitmuntend hart begaafd. Zij ware alleen op den aandrang van haren vader en door hare ijdelheid, de vrouw van HENDRIK den VIII, geworden; zij zoude zich slechts eenige te vrije manieren, maar geene misstappen te verwijten gehad hebben, en zij ware alhoewel onschuldig als eene opregte boetvaardige gestorven.

Ofschoon deze twee beelden, slechts daarom zoo schoon voorgesteld kunnen zijn, ten einde H.'s wellustige wreedheid des te beter zoude uitkomen, geloof ik echter dat Mevr. de CRAON door zoo zeer van de waarheid af te wijken, wel is waar, aan H.'s zwakheid nog eene minder kwade kleur heeft geschonken, maar dat zij tevens een medelijden voor ANNA B. heeft trachten op te wekken, hetwelk nimmer nut kan stichten.

ANNA B. die waarschijnlijk wel bij eenige kleine ligchaamsgebreken, de gaaf, om dezelve meesterlijk te bedekken zal bezeten hebben, heeft zich niet zoo zeer door haren hoogmoed, dan wel door de zucht tot ge-

(1) Mevrouw STAEL heeft reeds gezegd: » *Que l'amour est toute l'histoire de la femme, qu'il n'est qu'un épisode dans celle d'un homme.* »

(1) Laat ons ter bevestiging dezer stellingen slechts de oogen slaan op die veelvuldige, soms zeer strenge regelen, welke den bestuurders van het godvruchtige vrouwelijk geslacht, gegeven zijn.

not in HENDRIK's bezit laten slepen. De Northumberlander was haar van hare jeugd af reeds bekend. Zij wist dus bij ondervinding, dat hij rein was, dusdanige man moest bij deze vrouw wel achter den schandelijken HENDRIK VIII staan. Een wellusteling, die aan eene brave gade verbonden is, zal steeds aan elke vrouw, die zich door hare schandelijke drift niet geheel laat beheerschen, slechts afschuw verwekken. A. B. was dus reeds zeer laag gezonken voor dat zij zich aan H. VIII overgaf, zij had daarenboven het Catholicismus, dat hare ongeregeldheden verfoeide, reeds verzaakt en zal welligt de ingebeelde verzekering ontvangen hebben, dat zij gepredestineerd was om al die gruwelen te bedrijven, tot welke zij door hare snoode driften is gesleept geworden. Ik zie dan geen grond waarop men haar van de veelvuldige schanddaden, welke men haar heeft aangetijgd, zoude kennen vrijspreken (1). Met de driften toch is het gelijk aan het draf der zwijnen, waarvan het H. Evangelie van den verloren zoon zegt, niemand gaf er hem genoeg van te eten.

ANNA B. geloof ik als eene andere MESSALINA te moeten beschouwen, en daarom vind ik het niet zeer navolgingswaardig om haar als eene soms zwakke, maar toch altijd goede en eindelijk als eene heilig afgestorvene vrouw te doen voorkomen. Heeft Mevr. de CR. hierbij wel gedacht, dat de aanhangers LUTHERI, CALVINI, en CONS. er mede steeds op uit zijn om de geschiedenis ten voordeele van deze vrouw, welke eene hunner voornaamste medewerkers was in den wijngaard der Hervorming, zoo veel mogelijk te verdraaijen. Laten wij Catholijken, er toch vooral op bedacht zijn om hen op geenerlei wijze door het vervalschen der waarheid, eenigzins in de hand werken.

Daar HENDRIK VIII, CROMWELL en eenige der edelen van zijn tijd meer naar waarheid voorgesteld zijn, komen zij des te beter in alle hunne afschuwelijkheid voor. En het is als dusdanig dat deze geschiedenis welligt eenigzins nuttig zijn zou, daar Mev. de CR. hier bewijst hoe de misdadige 't zij dan dienaar 't zij vorst zelfs in 't midden van zijn magt en voorspoed of door het wangedrag zijner lotgenooten, of door zijne eigene driften gepijnigd wordt. — Ook het portret der vondelinge ELIA, die door CATH. VAN ARRAG. opgevoed, later toen zij van het hof verwijderd werd, de eenige was die haar in hare verdrukking, ziekte en zelfs bij haren dood nimmer wilde verlaten, is welligt voor deze of gene lijdende verbeelding daarom minder geschikt, dewijl hare sinds den dood der koningin

(1) Men zal hiertoe wel niet haar heilig karakter van medehervormster der kerk willen aanvoeren; want ik zoude mij juist op den kuischen LUTHER, op den niet minder heiligen Landgraaf, den zuiveren BEZA, den steeds zijn geweten volgenden MELANCHTHON, den zachtzinnigen CALVIN, den vredelievenden ZWINGEL en verders op die geheele reeks van protesterende heiligen, die, en door voorbeeld en door leering elke Christenwoning van het echt Christen karakter beroofden, beroemen.

hier geschatste levensloop te zonderling, ja op sommige punten berispenswaardig is. B. v. haar gedrag is steeds rein, maar is zij wel genoegzaam overgegeven in den wil des Heeren. Niet dezen maar zich zelve neemt zij tot rigtsnoer op haar levensbaan, en hierdoor haalt zij zich eene menigte rampen op den hals, welke haar fort interessante maken, maar bij welker verhaal bijzonderheden voorkomen, waar E. niet van eene zekere geringschatting der in CHRISTUS Kerk uitgedeeld wordende Sacramenten geheel vrij te pleiten is.

Geen karakterschets heeft mij echter beter bevalen dan die van C. VAN ARRAG. Deze na van haren gemaal verwijderd te zijn kon zich een vrijen, onafhankelijken ja zelfs rijkenstand verschaffen, wanneer zij slechts erkennen wilde, dat zij geene regten op de hand van H. VIII had. Zij kon des niettegenstaande buiten 'slands ingevolge haren staat leven. Ook dit wilde zij niet. Zij is de wettige gemalin van H. VIII, en als dusdanige mogt noch kon zij eenigen afstand van hare regten doen. Men verdrukte haar, zij leed geduldig; men beschimpte haar, zij zweeg; maar wanneer men haar dwingen wilde dat zij zelve haar schandvonnis zoude onderteekenen dan bleef zij steeds alhoewel met zachtheid hare regten verdedigen. Zij verliet het rijk niet: of omdat zij dit met hare waardigheid strijdig achtte; of, omdat zij nog altijd op H. VIII terugkeer hoopte. Deze laatste gissing komt mij als de niet minst waarschijnlijkste voor. Zij beminde in H. nog altijd haren echtgenoot, zij had alle reden om te hopen dat hij, in wien zij vroeger zooveel Godsdienstijver had zien uitblinken, door wroegingen gedrongen, nog eenmaal zich aan hare voeten zoude komen werpen, en deze hoop is haar welligt tot in hare laatste dagen bijgebleven. Maar God schijnt dit zoo gewild te hebben. Engeland's geestelijkheid, dit blijkt genoegzaam uit de schandelijke medewerking welke hij in zijn schisma van dezelve ondervond, was zoo diep gezonken, dat het licht des geloofs den lande werd ontnomen. De tiran wintelde zich nog eenige jaren in alle wel lusten, tot dat hij, welligt voor de hel geheel rijp geworden, voor den hemelschen regter geroepen werd op een oogenblik dat hij zulks het minst vermoedde.

Ik heb mij dikwerf, bij het lezen van dit gedeelte der Engelsche geschiedenis, de vraag geopperd, hoe het toch mogelijk geweest is, dat de beestachtigheid eens konings, de vruchtbare moeder geweest is dier onafzienbare reeks van gruwelen en onheilen, welker bloote lezing ons nogtans met afgrijzen vervuld.

Met deze vraag willen wij ons in een volgend artikel, dat het slot van dit verslag zijn zal, bezig houden.

B.

Door plaatsgebrek hebben wij de mededeeling van een paar belangrijke stukken betreffende de kerkelijke zaken in *Pruissen*, tot ons volgend nummer moeten uitstellen.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

DE LOOP DER JUSTITIE, DOOR HET REGTVAARDIGE PRUISSISCHE GOVERNEMENT GESTUIT.

PROCES TUSSEN DEN EERW. HEER PASTOOR BECKERS EN TWEE UITGEVERS VAN DAGBLADEN TE KEULEN.

De Wurtzburgsche Zeitung heeft het volgende uit Berlijn, onder dagteekening van 21 December medegedeeld (1).

» Onze correctionele regtbank had zich heden bezig te houden met eene zaak van het hoogste gewigt en die incidenten heeft opgelayerd, welke veel stof tot overweging geven."

» Men weet, dat twee dagbladen, die te Keulen worden uitgegeven, den 4 December een stuk hebben medegedeeld, waarin gezegd werd, dat de Pastoor BECKERS, na schuldig te zijn erkend, van door zijne predikationen, de buitensporigheden van 26 October te hebben geïrriteerd, was gevangen gezet."

(1) Plaatsgebrek heeft ons belet, dit en eenige volgende belangrijke stukken vroeger mede te deelen.

» Die buitengewone gevangenzetting, verbaasde aanvankelijk zeer, omdat zelfs na eene veroordeeling, de beklaagde, die er van appelleert, als hij zich in den stand van den heer BECKERS bevindt, provisioneel vrij blijft, en die verbazing veranderde in ontsteltenis, toen men vernam, dat de heer BECKERS, op het oogeblik toen hij gearresteerd werd, zelfs nog niet was gehoord geworden, dat er dus geen wezenlijk vonnis kon zijn gewezen."

» Zich grondende op de artikelen 367 en volgende van het strafwetboek voor de Rhijn-Provincien (1),

(1) Art. 367. Schuldig aan het wanbedrijf van laster, zal zijn die enz. hetzij in een verkocht of verspreid geschrift aan iemand wie dan ook, feiten zal hebben aangetijgd, die, in gevalle zij bestonden, hem, tegen wien dezelve zijn gericht, zouden blootstellen aan criminele of correctionele vervolgingen, of hem zelfs enkel zouden blootstellen aan de verachting of aan den haat der burgers.

Art. 368. Wordt gerekend valsch te zijn, iedere aantijging, tot staving van welke het legale bewijs niet wordt bijgebracht.

Art. 370. Als legaal bewijs zal niet worden beschouwd, dan dat, 't welk voortvloeit uit een vonnis, of eenige andere authentieke acte.

Art. 371. De schuldige zal worden gestraft met eene gevangenzetting van eene maand tot vijf jaren, en met eene boete van 50 tot 5000 franken.

heeft de heer BECKERS aanklagte gedaan, *in cas van calomnie*, tegen de beide dagbladen, welke in deze stad worden uitgegeven, en die zaak heeft heden voor de correctionele regtbank gediend. De redacteurs der beide dagbladen zijn gecompareerd en met hen, de directeur van politie FLEISTER, die de redacteurs, als de schrijver van het geïncrimineerde artikel hadden opgegeven."

» Een talrijk publiek vervulde de gerechtszaal en men was des te ongeduldiger, om te weten, welke wending die zaak nemen zou, daar de directeur van politie, door zes gendarmes verzeld, de zaal binnen trad. Gelijktijdig verspreidde zich het gerucht, dat onze president des gouvernements eene cabinets-orde van het jaar 1837 ontdekt had, waarop hij zich grondde, om zich te verzetten tegen het geven van gevolg aan deze zaak (1)."

» De procedure nam intusschen een aanvang. In geschrevene conclusien eischte de advocaat van den heer BECKERS, dat de redacteurs van het artikel in kwestie zouden worden schuldig verklaard en veroordeeld wegens het wanbedrijf van laster, tot het uitgeven eener verklaring tot herstel van eer, en, als civile reparatie, tot eene som van 1000 thalers, die tot werken van weldadigheid zouden worden aangewend."

» Van hunnen kant antwoordden de redacteurs in conclusien, die insgelijks waren geschreven, dat, zij het artikel in kwestie hadden ontvangen, *als eene officiele bekendmaking van wege den directeur van politie, tē zake tegenwoordig*; dat zij, naderhand na dat zij de *valscheid* van het alhier aangeduide geschrift hadden ontdekt, zich onledig hadden gehouden met in hunne dagbladen eene rectificatie te plaatsen, *maar dat de directie der politie, aan welke insgelijks de censuur der dagbladen is toevertrouwd, HEN DAARTOE HET VERLOF HAD GEWEIGERD*; dat, zoodra als dat verbod zal zijn opgeheven, zij bereid waren om openlijk alle reparatie van eer te geven; dat naderhand de directeur van politie had verklaard, nu eens, dat het artikel in kwestie eene officiele bekendmaking was, en dan weder, dat het slechts eene private mededeeling was; en dat, in allen gevalle, op hem al de gevolgen der aanklagt, wegens laster moesten drukken."

» De conclusien genomen zijnde, voor dat de directeur van politie zijne verklaring had gedaan; voor dat men een enkele getuige hoorde en voor iedere aanmerking of mondelinge pleitrede, stond het openbaar ministerie op, en las eenen brief voor van den gouvernements-president RUPPENTHAL, van den volgende inhoud:

» De hooge administratie heeft kennis gekregen van de aanklagt wegens laster; het is, inderdaad, onmogelijk in het geïncrimineerde artikel eenen eerkwetsenden aanval, of eene calomnie te zien; (hier werd het lezen onderbroken door hevig gemor, en de president had veel moeite om de stilte te herstellen; het publiek gevoelde al het gewigt dezer soort van injunctie, die men aan de justitie scheen te doen, en der ver-

metelheid die er in gelegen was, om aan de regtbank voor te schrijven, in welken zin zij te vonnissen had); intusschen zou het mogelijk zijn, dat in deze zaak, openbare debatten, de gemoederen opwonden, of schandaal veroorzaakten, en voor dat geval beveelt eene cabinets-orde der maand Februarij 1837 de *geheime procedure* en verbiedt de mondelinge discussie in de civile of criminele processen in welke godsdienstige of kerkelijke belangen behandeld worden."

De advocaat van den heer BECKERS, die eene ongelooftelijke moeite had, om tegen dit geschrift van den gouvernements-president het woord te krijgen, betoogde hoe onvoegzaam het ware de cabinets-orde, die men opgedolven had, interoepen voor eene dusdanige zaak als de onderhavige, in welke een burger zich geplaatst zag, tegenover een ander; over eene zaak van eer en waarin niet gehandeld werd over eenig godsdienstig belang; dat, wel verre van de gemoederen op te winden, of schandaal te veroorzaken, de openbare debatten geen ander resultaat zouden hebben, dan de geruststelling der burgers, door hen te toonen, dat de beklaagde, zelfs gevangen zijnde, daarom niet veroordeeld, noch buiten de wet gesteld was; hoe dringend noodig het ware, dat men aan den heer BECKERS regt liet wedervaren en voldoening gawe, vermits het artikel in kwestie, zelfs door het semi-officiële blad was openbaar gemaakt, onder de rubriek: *Regterlijke uitspraak*; eene aldus tegen gehoudene procedure geleek sterk naar eene onderdrukking en eene justitie-loochening, vermits door den dwang der censuur en ofschoon de redacteurs der dagbladen misleid geworden zijnde aanboden, om hun ongelijk weder goed te maken, aan hem, die gelasterd geworden is, ieder laag middel ontnomen is, om zijne aangetaste eer in de oogen zijner medeburgers te verdedigen."

De redacteurs der dagbladen protesteerden insgelijks tegen den toestand, waarin men hen wilde brengen; zij erkenden, dat het hun pligt was, om voldoening aan den klager te geven, en door eene herroeping, den laster te vergoeden, wiens organen zij onvrijwillig waren geweest; dat zij zelven vurig verlangden, niet als lasteraars te worden beschouwd, door de oogen des publieks.

» Dat alles was nutteloos. De regtbank, zich naar het verlangen der administratie voegende, verklaarde, dat de instructie zou worden gestaakt, tot dat de minister van justitie zou hebben beslist, of de procedure geheim zou wezen, dan of de debatten openbaar en contradictoir zouden zijn, zoo als de wet vordert. Wij zullen dus wel vernemen of de ex-minister van justitie de heer CAMPTZ, den lof van onpartijdigheid verdient, dien hij zich zelven kwistig gegeven heeft, toen hij aan zijne ondergeschikten bekend maakte, dat Zijne Majesteit hem het ontslag uit zijne bedieningen toestond."

NIUW PRUISSISCH MANIFEST.

Als wij het bewijs niet voor ons hadden, zouden wij niet kunnen gelooven, dat het Pruisisch gover-

(1) Wie denkt hier niet aan onze lieve conflicten? RED.

nement zelf de verdediging van deszelfs gedrag, in de zaak der gemengde huwelijken, zou hebben durven beproeven. Het komt ons voor, dat, na de weder-regtelijke wegvoering van den Aartsbisschop van Keulen het Pruisisch gouvernement al een zeer misselijke rol speelt, als het zich op de *publieke opinie* beroept. *De publieke opinie!* Weet het Pruisisch gouvernement dan niet, dat in alle landen, zelfs de kundigste en voorzigtigste Protestantsche schrijvers, deszelfs handelwijze, ten opzichte van den Aartsbisschop van Keulen, op de nadrukkelijkste wijze hebben ge-laakt.

In het nieuwe *Pruissische Manifest*, wordt de Paus-selijke allocutie van 13 September voornamelijk aan-gevallen. Een eerwaardige Prelaat Mgr. DUNIN, Aarts-bisschop van Posen en Gnesen, wordt deerlijk mishandeld; men bezigt tegen hem de wapens van boert en spotternij. Dat men die taal vergelijkte met den eerbiedvollen brief, dien die Prelaat aan den koning heeft geschreven, en dien wij in der tijd hebben medege-deeld. Doch men vorderde van hem eene blinde onderwerping aan de willekeurige bevelen van het tij-delijk gezag.

Het nieuwe *Manifest*, is volgens gewoonte opgesteld in bewoordingen, welke den lezer, die niet beter wist, omtrent den waren staat van zaken in *Pruissen*, in een geheel verkeerd denkbeeld brengen zouden. Daar wij, zoo als wij tot hiertoe gedaan hebben, ook in het vervolg alle stukken van eenig aanbelang, (betrekkelijk de kerkelijke aangelegenheden in *Pruissen*, zullen mededeelen, willen wij ook dit stuk in deszelfs geheel plaatsen en onze aanmerkingen op hetzelfde aan onze lezers mededeelen. Het nieuwe *Manifest* is van den volgende inhoud:

» De koninklijke regering heeft zich, uit de Paus-selijke allocutie van 13 September kunnen overtuigen, hoe weinig tot hiertoe het hof van *Rome* geneigd is, om op eene minzame wijze en door eene transactie, die aan de beide partijen voldoening geeft, de geschillen te eindigen, welke door de misvattingen der Catholijke Bisschoppen des lands, betrekkelijk de principes, welke hunne betrekkingen met het hoofd van den staat moeten regelen zijn geprovoceerd geworden.

» Het document (de allocutie), waarvan wij onder letter A. de Deutsche vertaling geven, en dat het hof van *Rome* niet alleen op eene officiële wijze heeft medegedeeld aan de vreemde ambassades, maar dat ook de dagbladen zich bij uitstek hebben gehaant overal te verspreiden, bevat, betrekkelijk nieuwe gebeurtenissen geprovoceerd door de allocutie van 10 December 1837, vooral in het Aartsbisdom van *Posen* en *Gnesen*, eene reeks van verkeerde en lasterlijke inductien en beschuldigingen, hetzij uit gebrek aan kennis van de wetten des lands, hetzij dat men met oogmerk gezwegen heeft van de toegevendheid en langmoedigheid (!!!), waarvan de koning jegens den Aartsbisschop bewijzen heeft gegeven, en dat men blijkbaar ten doel heeft, om het geestelijk gezag uit te brei-

den, buiten de grenzen, die bestaanbaar zijn met de regten des soevereins.

» Sedert het verschijnen van deze nieuwe allocutie, heeft de publieke opinie tijd genoeg gehad, om de beschuldiging des Pauslijken Stoels en derzelver strekking, behoorlijk te waarden.

» Tot hiertoe heeft het koninklijk gouvernement gemeend het openlijk wederleggen (!!) van beschuldigingen, in eene bij uitstek kiesche zaak te moeten uitsstellen, omdat het niet ten eenenmale de hoop verloor had, om het geschil op eene andere wijze te eindigen, en men kan gewis de gematigdheid van welke het daardoor een nieuw bewijs heeft gegeven niet anders dan tot deszelfs voordeel uitleggen. Doch daar het zich in zijne hoop te leus gesteld heeft gezien, kan hetzelfde, op zijn goed regt en vreedzame neigingen verlatende, zich des te vrijer uitdrukken betrekkelijk gebeurtenissen, die aan het hof van *Rome* een nieuw voorwendsel hebben gegeven, om den onaangename strijd tusschen den staat en de kerk te verbitteren en uit te breiden.

» De voorstelling, die gedaan wordt onder litt. B. van de verwickelingen, die het gevolg waren van de illegale onderneming des Aartsbisschops van *Posen* en *Gnesen* zal voldoende zijn, om alle vrienden van bezadigdheid, van vrede en burgerlijke orde, allen, die voor de stem der waarheid bereikbaar zijn, te overtuigen, dat in die handelingen, ten opzichte van eenen Prelaat, die nu eens in zijne verkeerdheid de uiterste grens eener veroordeelenswaardige trotschheid heeft bereikt; dan weder op eene jammerlijke wijze eene zwakheid en eene verbazende kinderachtigheid ten toon spreidt, het gouvernement de grenzen van legaliteit en der soevereine Majesteit niet is te buiten gegaan, en dat hetzelfde tegenover onbetamelijke snoeverijen, slechts toegevendheid en zachtheid; tegenover ongedoogbare aanmatigheden eene uitstekende langmoedigheid; tegenover verkeerdheden, waarin men met hartnekkigheid volhardde, niets anders dan waarschuwingen en onderrichtingen, voorgeschreven, door den wensch om hem, die doolde, op den goeden weg terug te brengen, heeft gesteld; en dat hetzelfde op geenerlei wijze het verwijt heeft verdiend van de uitoefening van het legale en aloude gezag der geestelijkheid, te willen strekken; van den ondergang der kerk te beoogen en te trachten, de Catholijke bevolking der monarchie van de Catholijke eenheid af te trekken. — verwijtingen, die in de allocutie worden gedaan, en die zelfs door de vurigheid eener hartstogtelijke taal niet verschoond worden.

» De principes, welke het hof van *Rome* daarin vaststelt, verder te bediscuteren en te wederleggen, zou overtollige moeite zijn. Maar zoo hetzelfde ooit ondernaam, om ze in praktijk te brengen en de grondslagen, waarop sedert eeuwen, de eendragt, de vrede en de overeenstemming van den staat en de kerk rusten, te schokken, dan zou men tegen hetzelfde het regt en de krachten van alle vereenigde gouvernementen

ten, van welke het alsdan de gemeenschappelijke vijand zou worden zich zien verheffen (1).

» Verre van een dusdanig resultaat te vrezen, voedt het koninklijk gouvernement de hoop, dat de tijd niet verre af is, waarin de Opperherder der Catholijke Kerk, naar de stem der bevrediging en der wijsheid zal luisteren. Het kan zich niet verbeelden, dat het hof van Rome 't onveranderlijk besluit zou hebben genomen, om het betamelijk erkennen en waardeeren van de regten, welke de Duitsche gouvernementen zoo duur verkregen hebben, te weigeren. Het wil en kan niet gelooven, dat hetzelfde immer zou toelaten, dat in de kerkelijke zaken, de Bisschoppen en de Priesters, die deszelfs onderhorigen zijn, het vuur der tweedragt aan het altaar ontsteken, de onderdanen tot opstand brengen en een spel drijven met de wetten, aan den soeverein de hem verschuldigde gehoorzaamheid weigeren, en op die wijze vroeger of later zelve den ondergang der kerk berokkenen.

» Maar hoe genegen het gouvernement zij, om volledig vertrouwen te stellen in de ondervinding van het hof van Rome, hoe genegen het ook zij, om de hand te leenen tot iedere vreedzame bemiddeling, hoedanig ook de opregtheid zij, waarmede hetzelfde bejammert, dat het tot hiertoe er niet in geslaagd is, om het Pauselijk gouvernement te overtuigen, van de ongegrondheid, van deszelfs beschuldigingen en van de onaannemelijkheid van deszelfs eischen, zal het echter nooit afstand doen van een enkel zijner regten (aanmatigingen) van een enkel der prerogatieven, welke de soeverein tegenover de geestelijkheid der Catholijke kerk bezit. (Wie heeft hem die gegeven)? Het is er verre af, en zal er altoos verre af zijn, van vijandelijke of kwaadwillige oogmerken te hebben jegens eene Kerk, wier geloof het eert, wier vrijheid het erkent en beschermt (2); voor zoo veel eene kwalijk begrepene uitbreiding dier vrijheid niet dreigt, gevaarlijk te worden.

» Het koninklijk gouvernement kan zich in conscientie beroepen op de onwankelbare getuigenis, welke het voorledene aan hetzelfde geeft (3). Hoewel het de *verkeerdheden* bejammert, die de weldadige vormen eener orde, waarin de Kerk zelve de waarborgen van haar aanwezen en van haren voorspoed (4) vindt, in gevaar

stellen; hoewel het met reden verontwaardigd is van deszelfs oogmerken kwalijk uitgelegd, de rondheid van deszelfs gevoelens, onbillijk mistrouwd, alles wat het doet, door kwaadwilligheid in een valsch licht geplaatst te zien, zal het nog den weg der gematigdheid niet verlaten, dien hetzelfde tot hiertoe bestendig gevolgd heeft; het zal voortgaan in het vereenigen van de toegewendheid met de regtvaardigheid; in hem, die doolt, met zachtheid te behandelen, in het schenken van vergiffenis aan het berouw en in het niet bewerkstelligen van de magt en gestrengheid der wet, dan tegen hem, die met hartnekkigheid voortgaat in de rebellie (III).

» Vreedzaam bezig met het arbeiden aan het geluk van de onderdanen der monarchie, heeft het koninklijk gouvernement, zelfs te midden der dwalingen van het oogenblik vertrouwen in de opregtheid van deszelfs verlangen om generlei middel onbeproefd te laten, 't welk bestaansbaar is met de eer, de onafhankelijkheid en den voorspoed van den staat, ten einde met het hof van Rome vriendschappelijke en vreedzame betrekkingen te herstellen,

» Met een onwankelbaar vertrouwen rekenende op de regtvaardigheid zijner zaak en op de bescherming der goddelijke Voorzienigheid, die het niet ophoudt in te roepen, opdat deszelfs ernstige pogingen om de zaken der Catholijke Kerk te herstellen en te handhaven in eenen staat van vrede en legaliteit (1) eene gelukkige uitkomst zouden hebben, herinnert het koninklijk gouvernement aan de onderdanen van den staat, tot die kerk behoorende en bepaaldelijk in de herkrege of nieuw verkregene provincien, de weldaden die hunne kerk te danken heeft aan de gunsten en aan de onvermoeibare welwillendheid van hunnen soeverein; het verzoekt hen de vergelijking te maken tusschen hunne verlatene en verwaarloosde kerk, in de stormen der tijden en hunne thans bloeiende kerk, dank der weldaden, die een Christelijk gouvernement (2) over haar uitstort.

Het verwacht des te meer, met een volkomen vertrouwen van de dankbaarheid en van de getrouwheid van deszelfs Catholijke onderdanen, dat zij zonder zich te laten verblinden en misleiden door verkeerde aantijgingen, en die berusten op feiten wier aart men veranderd heeft, binnen de grenzen der gehoorzaamheid blijvende, aan de vaderlijke bedoelingen en de gerijpte beslissingen van hunnen soeverein, de zorg overlaten om de geschillen te eindigen, die opgerazen zijn en van zijne regtvaardigheid en zijne bevredigende

(1) En dan zouden die *vereenigde krachten* nog te zwak zijn tegen het almachtige woord van Hem, wien alle magt in Hemel en op aarde gegeven is, en die gezegd heeft: » Gij zijt » Petrus, en op deze steenrots zal ik mijne Kerk bouwen: en » de poorten der hel zullen tegen haar niet vermogen! »

RED.

(2) Wie kan het Pruisisch gouvernement eene dusdanige taal hooren voeren, zonder dat zijn hart van verontwaardiging klopt! En hoe moet daardoor de verbittering der Catholijken in *Pruissen* toenemen!

(3) Er zijn ook verastokte conscientien.

(4) Eene orde, volgens welke men aan de Kerk een gedeelte van het haar ontroofde toewerpt, onder beding, dat zij zich naar den wil der aardse magt plooije. — Ook zonder dat kan de Kerk zeer goed bestaan: dat *Ierland* en *Engeland* getuige!

(1) Dat is in eenen Staat, die de Kerk eerst van hare bezittingen beroofd hebbende, haar nu op eene zoogenaamde *legale wijze* ook van hare kinderen en derzelver nakomelingen tracht te berooven, en de Catholijke waarheid *vreedzaam* met de ketterij te vermengen. — En daartoe durft men op de Voorzienigheid vertrouwen!

(2) Het is zeer weldadig van het Pruisisch ministerie, aan de Catholijken te komen vertellen, dat hun gouvernement een *Christelijk gouvernement* is en *weldaden* over hunne Kerk uitstort! Zij zouden het anders niet geweten hebben: of zij het gelooven, is eene andere vraag.

ogmerken verzekert, rustig de herstelling afwachten der wreedzame betrekkingen.

(Het Vervolg hierna) (1).

HET LEVEN VAN JESUS,

DOOR DR. STRAUSS.

Een boek, dat in *Duitschland* reeds veel gerucht gemaakt heeft en dat bij onze naburen in het Zuiden insgelijks opzien begint te baren, is het werk door Dr. STRAUSS uitgegeven en ten titel voerende: HET LEVEN VAN JESUS. Dat werk beoordeelende uit de analyse, die eenige tijdschriften er van gegeven hebben, is het onmogelijk de verachting van alle geschiedkundige waarheid en de onbeschaamdheid van het symbolismus verder te drijven en met eene nog veel beklegenswaardiger koelbloedigheid, het leven en de daden van Hem, dien de geheele aarde, als God-Verlosser en Zaligmaker aanbidt, aan het ontleed-mes der naturalistische wetenschap te onderwerpen. Dr. STRAUSS, ziet in het Evangelie schier niets anders dan mythen; hij verwerpt alle denkbeeld van de goddelijke zending en van den hemelschen oorsprong, welke aan den doorluchtigen Stichter des Christendoms toegekend worden; hij tracht zijn stelsel, dat de zielen van alle regtschapene protestanten heeft doen huiveren, te onderschragen met eene menigte dier bewijzen, welke hij ontleend heeft uit dien schat van lijvige, doch hartelooze geleerdheid, welke de geleerden van *Duitschland*, sedert eene eeuw, bij een geraapt hebben. Dat afschuwelijke boek is ernstigen roemrijk, in het land zelve, waar hetzelfde het daglicht gezien heeft, wederlegd geworden, zoo als het zulks met regt verdiende. Doch geen schrijver heeft wellicht de ongerijmdheid der gevoelens van Dr. STRAUSS, gevoeliger ten toon gesteld, dan de heer KEYSERLINCK, de schrijver van de geestige ironie, waarvan ik hier de vertaling laat volgen. Dr. STRAUSS is in *Duitschland* algemeen bekend; men kent hem ook in *Frankrijk*, alwaar hij nog onlangs eene reis gedaan heeft. Wie zou dus aan zijn wezenlijk en lichamelijk bestaan kunnen twijfelen! Evenwel zou het geoorloofd wezen, als men de wijze zijner kritiek volgt, te betoogen, dat hij zelf slechts eene mythe, — een zinnebeeldig mensch is. Men zal uit het volgende zien, hoe die ongelooflijke bewering, te regtvaardigen zou zijn.

(1) Dit stuk onderscheidt zich even als alle andere Pruisische Staatstukken, betrekkelijk de kerkelijke zaken, door walgelijke langdradigheid, eigen lof en gezwets op de zachtmoedigheid, gematigdheid en goedertierenheid van het Pruisisch gouvernement. — Die langdradigheid noodzaakt ons hetzelfde bij gedeelten te plaatsen.

HOE DR. STRAUSS EN ZIJN BOEK GETITELD:

HET LEVEN VAN JESUS,

EENE MYTHE DER XIX.^{de} EEUW ZIJN.

Wie kent het *Leven van JESUS* van Dr. STRAUSS niet? Er is ten minste niemand, die er niet van heeft hooren spreken. Maar, lieve Lezer! als gij geloofdet, dat Dr. STRAUSS een *wezenlijk* mensch, een *levend* tijdgenoot der XIX.^{de} eeuw, en dat zijn *Leven van JESUS* een *wezenlijk* boek, een *werkelijk* bestaand boek is, dan zoudt gij uw zelve grovelijk bedriegen. Weet dan, dat Dr. STRAUSS en zijn *Leven van JESUS*, niets meer nog minder dan eene mythe der XIX.^{de} eeuw zijn, zoo als Dr. FAUST en zijn verdrag met den duivel, eene mythe der XV.^{de} eeuw was.

Velen hebben wis van eenen doctor STRAUSS van *Tubingen*, hooren spreken. Hebben de Rationalisten hem niet met eindelooze *hosanna's* begroet? Hebben de Supernaturalisten niet die *hosanna's* met niet minder krachtige *crucifigatur's* beantwoord? Het is waar doch wat bewijst dit? dat Dr. STRAUSS *wezenlijk* bestaat? Grove dwaling! Het is *mogetijk* dat hij bestaan heeft, het is *mogetijk*, dat hij nog bestaat. Doch, heeft hij *wezenlijk* en *werkelijk* bestaan? bestaat hij *wezenlijk* en *werkelijk*? Ziedaar, wat nog geenszins zoodanig *bewezen* is, dat het geenerlei twijfel meer overlaant; wij verwachten integendeel zelfs, dat men wel zoo goed zal willen wezen om het ons aan te toonen.

De dagbladen zegt gij, alsmede de kritische en letterkundige overzichten, hebben veel van zekeren Dr. STRAUSS gesproken; zij hebben over hem allerlei soort van vonnissen geveld: sommigen hebben hem bewierookt, anderen hebben hem onteerd. Dit zij zoo; maar het bewijst het *wezenlijke* bestaan van dien Dr. STRAUSS nog niet. Doch als die Dr. STRAUSS, enkel het *ideaal*, het *zinnebeeld* en de *zinspeling* van het Rationalismus ware, en dat de kritieken zonder die begoocheling te vermoeden en in de overmaat van hunnen officielen ijver, die zinspeling in ernst hadden opgevat en dat ideaal voor eene wezenlijkheid in vleesch en beenderen hadden aangezien. . . . ! Dit is zeer mogetijk en in dat geval zouden zij tegen eenen Dr. STRAUSS geschermtuseld hebben, die tegen hun niets vermogt; zij zouden! zich in rep en roer hebben gesteld tegen eenen Dr. STRAUSS, die zelfs niet eens bestond.

Maar, wat is dan Dr. STRAUSS? Zou die naam misschien niet bij toeval een hersenschimmig, en van allen zin beroofd woord wezen? Als ik zeide: De heer RAASKALLER, de heer BEUZELAAR, de heer Vliegenvanger; zoudt gij daaruit dan besluiten, dat die denkbeeldige wezens, *waarachtig* bestaan! Doch, daarentegen, wilde ik wel eens zien wie mij bewees, of, wie mij zou kunnen bewijzen dat die heer RAASKALLER, die heer BEUZELAAR en die heer Vliegenvanger *volstrekt niet bestaan*. Het is waar, dat niemand ze kent, dat niemand er ooit van heeft hooren

spreken, dat geen boek, hoegenaamd, er gewag van maakt; doch hieruit volgt niet, dat zij *niet wezenlijk* bestaan. En omgekeerd, al had men ook duizendmaal van de eervolle Doctoren RAASKALLER, BEUZELAAR en Vliegenvanger (en de hemel weet, hoe zeer de wereld zich bereids met die waardige en beroemde mannen heeft moeten bezig houden), hooren spreken, zou men daaruit geenszins de gevolgtrekking kunnen afleiden, dat zij *wezenlijk* en *noodwendig* bestaan.

Zie hier dan de stelling (thesis) welke wij staande houden: Er is in onze dagen, zoowel in de samenleving, als in de boeken veel sprake van Dr. STRAUSS geweest; doch, daaruit volgt *geenszins*, dat er *wezenlijk* een Dr. STRAUSS bestaat, evenmin als men er uit zou kunnen besluiten dat er *geén* Dr. STRAUSS bestaat, wijl er tot hertoe, niet de minste sprake ter wereld van hem geweest is. Wij trekken diensvolgens volstrekt niet de *mogelijkheid* van het *wezenlijke* bestaan van Dr. STRAUSS, in twijfel, doch wij ontkennen er de *zekerheid* van en wij behoeven niet meer, ten einde ons te magtigen om er een *zinnebeeldig* en *mythiek* personaadje, van te maken. Wij houden het voor mogelijk, dat te *Tubingen* een Dr. STRAUSS bestaat heeft en dat nog wel ergens, waar dan ook, een *wezenlijke* Dr. STRAUSS bestaat; doch wij houden het *geenszins* voor *zeker*. Want, vooronderstellende, dat zelfs eene menigte van de geloofwaardigste getuigen, zich vereenigde om plagtig te verklaren en met eede te betuigen, dat zij te *Tubingen* *wezenlijk* een Dr. STRAUSS gekend, hem gezien en met hem gesproken hebben, zou dit nog niets bewijzen ten voordeele van het *wezenlijke* bestaan en van de persoonlijkheid van den zoogenaamden Dr. STRAUSS. Zouden die lieden zich zelve niet hebben kunnen bedriegen, of zouden zij niet wel kunnen bedrogen zijn door iemand die zich zou hebben doen doorgaan voor Dr. STRAUSS en die iederaan voor Dr. STRAUSS hield; wat zeg ik, door iemand die zich zelve dit inbeelde en die zich zelve aanstonds, goed en wel, als Dr. STRAUSS beschouwde, op de keper beschouwd, enkel de heer, die of die was, en misschien, wie weet? De beruchte Dr. RAASKALLER?

Doch toestemmende, dat er te *Tubingen* *wezenlijk* een Dr. STRAUSS, bestaan heeft; zou nog de vraag blijven, te weten: of hij het is, die *wezenlijk* dat beruchte boek, getiteld: *Het leven van JESUS*, geschreven heeft, een vraagpunt dat nog alles behalven bewezen is.

In de eerste plaats, bestaat er in de wereld meer dan een STRAUSS. Hebben wij niet te *Berlijn*, b. v. een doctor en professor STRAUSS? Wij zijn inderdaad zeker, dat hij het onderhavige werk niet geschreven heeft. Doch, zou er niet nog ergens een Dr. STRAUSS kunnen schuilen, die dat beruchte *Leven van JESUS* geschreven en uitgegeven heeft, met het eenige oogmerk, om de twijfelzucht, die thans in de theologie en in de dogmatiek heerscht, belagchelijk te maken? Doctor STRAUSS van *Tubingen*, waant zich misschien

enkel de schrijver van dit boek, door de uitwerking van een bepaald denkbeeld. Wij herinneren ons een dwaas, die zich had ingebeeld, dat hij de wereld geschapen had: had hij dezelve daarom *wezenlijk* geschapen? Ongelukkig voor hem kwam die inbeelding die zich in zijn brein als *waarheid* en *wezenlijkheid* geplaatst had, niet overeen met de *wezenlijkheid* en men sloot hem in het gekkenhuis op. In de zaak van den zinnebeeldigen Dr. STRAUSS van *Tubingen*, stemt integendeel, het bepaalde denkbeeld, dat zich misschien van hem heeft meester gemaakt en dat hem doet gelooven, dat hij het is, die het *Leven van JESUS* geschreven, en die in dat boek de *geschiedkundige wezenlijkheid* van den Persoon en van het bestaan van JESUS CHRISTUS, geloofend heeft, dat bepaalde denkbeeld, zeggen wij, stemt met de *wezenlijkheid* overeen; want, er bestaat een *Leven van JESUS* door Dr. STRAUSS, en in dat boek, wordt deze ultra-sceptische voorstelling ontwikkeld en onderzocht, of, om juist te spreken, de geheele wereld gelooft aan het *wezenlijke* bestaan van dat boek en het gevolg daarvan is geweest, dat men Dr. STRAUSS van *Tubingen* heeft afgezet, die op de keper beschouwd, een volkomen onschuldig persoon is. Welke onregtvaardigheid! Laat ons werkelijk vooronderstellen, dat er *wezenlijk* een boek bestaat, getiteld: *Leven van JESUS*; wie zal ons bewijzen, dat het *wezenlijk* door een' Dr. STRAUSS, en met name door Dr. STRAUSS van *Tubingen*, is geschreven geworden? Kan de schrijver niet een geheel ander personaadje wezen, b. v. doctor RAASKALLER, of doctor Vliegenvanger, die, uit grilligheid, of wel, om onbekend te blijven, of wel ook, om Dr. STRAUSS eene poets te spelen en hem zijns ondanks vermaardheid te verschaffen, zich Dr. STRAUSS genoemd heeft?

Dat boek, dat gelijktijdig het voorwerp van zoo veel aanvallen en van zoo vele loftuitingen geweest is, kan ook het werk van *onderscheidene* schrijvers wezen, die den verzamelenden naam van *Strauss* konden hebben aangenomen; (want *Strauss*, beteekent in het Hoogduitsch: *bloemen-tuiftje*.) Het kan ook nog daarenboven, op verschillende tijdstippen geboren en geschreven zijn. Nu kon het ligtelijk gebeurd zijn, dat de gewaande of werkelijke Dr. STRAUSS, denkbeelden en oogmerken gehad heeft, overeenstemmende met die, welke in het boek van den mythieken Dr. STRAUSS vervat zijn, en men zal hem in allen ernst voor den schrijver van dat boek houden, terwijl hij *het* in *wezenlijkheid* niet is.

Elke mythe heeft noodwendig eene *geschiedkundige wezenlijkheid* tot grondslag: zonder dat zou het geene mythe, maar eene *fabel* wezen. Ook is hetgene, wat men van Doctor STRAUSS en van zijn *Leven van JESUS* verhaalt, niet eene *fabel*, maar eene *mythe*, wijl het op eene *geschiedkundige wezenlijkheid* rust. Die *geschiedkundige wezenlijkheid*, is de leer van het Rationalismus, en het bestaan van eene Rationalistische sekte of partij, zoo als gij haar mogt willen noemen, *le-*

dere leer, elk gevoelen, heeft noodwendig zijn hoogste toppunt. Elke sekte, elke partij, streeft sedert de onheugelijkste tijden, naar het bereiken van dien hoogsten graad, naar het veranderen van denzelfen in werkelijkheid, naar het personifiëren van denzelfen en om aan denzelfen eene vleeschelijke gedaante. Derhalve doet alles onsgelooven, dat Dr. STRAUSS, en zijn *Leven van JESUS*, niets anders zijn, dan de personificatie en vleeschwording van het denkbeeld of van de leer van het Rationalismus of met andere woorden, dat het de sekte of de partij der Rationalistische theologanten is, die, voor zoo verre zij sekte en partij is, in het *Leven van JESUS* door Dr. STRAUSS, geopenbaard en in het helder daglicht geplaatst wordt.

Het is dus ook waarschijnlijk, dat het boek in kwestie, door verschillende schrijvers op onderscheidene tijdstippen is zamengesteld geworden. Wanneer en op welke plaats heeft het zijne geboorte erlangd? Ziedaar wat niemand met eenigerlei schijn van zekerheid zou kunnen zeggen, evenmin als men zelfs kan gissen wie de mythe van het *Leven van JESUS* door Dr. STRAUSS, het eerste geschreven heeft. Het is daarmede even als met de leugens van MÜNCHHAUSEN gelegen: iedereen kent dat buitengewone boek: er is niemand, die het niet gelezen heeft, of die er ten minste niet van heeft hooren spreken, doch niemand weet, op welk tijdstip, op welke plaats en door wien het geschreven is geworden; dat boek is eene allegorie van den leugen. Voor de Rationalisten is JESUS CHRISTUS een zuiver menschelijk persoon, en zij weten de wonderen op eene geheel natuurlijke wijze te verklaren. Nadat die leer zich reeds sedert lang in het verborgene, in het gebied der theologie, had voortgeplant, heeft zij zich in onze dagen verstout, met opgeheven hoofde voort te gaan. Op die wijze heeft zich ongevoelig het gevoelen [de opinie] gevormd, dat ophoudt eenigerlei geschiedkundig karakter aan de persoonlijkheid van JESUS toe te kennen, maar er enkel een zinnebeeld, eene mythe in ziet; en die leer heeft, zich ontwikkelende, de mythe van het *Leven van JESUS* door Dr. STRAUSS, voortgebragt. Dat boek is niets anders, dan het rationalismus zelf, tot zijne hoogste magt verheven zijnde, een staat, waarin het niets meer is dan de sublimatie (opdrijving?) van het scepticismus. Maar een zóó fijn scepticismus, breekt noodwendig even als de draad eener spinne-web. Dat is het, wat het algemeen, dat niet in staat is om het rationalismus tot die hoogte te volgen, zoo maar eenvoudig weg doet denken, dat Dr. STRAUSS en het *Leven van JESUS* een *wezenlijk* bestaand persoon en boek zijn. Die goede lieden houden niet op, twee zeer duidelijke vraagpunten, met elkaar te verwarren, te weten: » wat is er dat kan hebben plaats » gehad en aanwezig zijn geweest? en wat is er dat » aanwezig is geweest en plaats heeft gehad? » Alle dagbladen, alle kritische overzichten, spreken ons van eenen Dr. STRAUSS van Tübingen, schrijver van het *Leven van JESUS*. Nu, wie zal staande houden: dat die Dr. STRAUSS *wezenlijk* te Tübingen bestaan heeft,

en dat hij *wezenlijk* het *Leven van JESUS* heeft geschreven? Wij hebben de argumenten [en ze zijn zeer imposant,] die ons magtigen om er aan te twijfelen en alle die gewaande daadzaken als een zinnebeeld te beschouwen, voorgesteld en onderzocht. Doch kan daarentegen iemand bewijzen, dat meer gezegde Dr. te Tübingen niet bestaan heeft en dat hij het boek in geschil niet geschreven heeft?..... Het is ons dus geoorloofd en wij zijn er zelfs toe gedwongen om het vraagpunt: of Dr. STRAUSS te Tübingen, *wezenlijk* bestaan heeft of niet, als onoplosbaar te beschouwen, alles wat wij kunnen verzekeren, is, dat hij er kan hebben bestaan. Op dezelfde wijze zou het ook gelegen zijn met het vraagpunt: of Dr. STRAUSS, welks *wezenlijk* bestaan, in de orde der dingen *mogelijk* is, *wezenlijk* het *Leven van JESUS* geschreven heeft; alles wat wij er van kunnen zeggen, is, dat hij het kan hebben geschreven. Wel nu, die onoplosbaarheid van het vraagpunt: of Dr. STRAUSS *wezenlijk* bestaan heeft, of hij bij toeval nog bestaat, of niet, en of hij *wezenlijk* het *Leven van JESUS* geschreven heeft, of niet, ziedaar juist de verlangde omstandigheid, ten einde gezegde Doctor, niets anders zij dan een zinnebeeldig persoonsnaamje en het door hem geschrevene *Leven van JESUS*, eene mythe, want alles wat men er met zekerheid van weet, is, dat er in de wereld veel gerucht is gemaakt over eenen Dr. STRAUSS, schrijver van een *Leven van JESUS* en dat dit boek sterk is geprezen en geheeld geworden. Te zeggen, dat die man *wezenlijk* kan bestaan hebben en dat hij het beruchte boek, getiteld: *Leven van JESUS*, *wezenlijk* geschreven heeft, dat hevat geene tegenstrijdigheid, evenmin, als wanneer ik zeide, dat hij niet bestaan en het boek in geschil, niet geschreven heeft: het eene is niet meer mogelijk, noch meer onmogelijk dan het andere, want er is volstrekt niets onmogelijk, dan wat eene tegenstrijdigheid bevat, zoo als het denkbeeld van eenen vierkanten cirkel.

Wij meenen dus voldoende te hebben bewezen, dat het *Leven van JESUS* door Dr. STRAUSS eene mythe der XIX^{de} eeuw is, aangezien wij er alle omstandigheden eener mythe in aantreffen. Het heeft eene geschiedkundige *wezenlijkheid* tot voornamen grondslag, terwijl integendeel, de geschiedkundige *wezenlijkheid* van den persoon van Dr. STRAUSS en van zijne hoedanigheid van schrijver van het *Leven van JESUS* eene twijfelachtige zaak is en een onoplosbaar problema [twijfelachtig vraagstuk] vormt. Doch, wat nog meer gewigt aan de redenen geeft, waarop wij het Symbolismus van den persoon in kwestie, gegrond hebben, zijn de onbepaalde, onzekere en zonderlinge verhalen, die men ons, nog zeer kort geleden, van zijne reizen door Zwitserland heeft gedaan. Men zal ons waarschijnlijk, te eenigen tijde komen zeggen, dat hij eene onderaardsche grot bewoond heeft; voorts zal men ons vertellen, dat hij geheel en al verdwenen is. Men zal toch wel niet kunnen ontkennen, dat de mythe van den schrijver van het *Leven van JESUS*, door Dr. STRAUSS, eene der merkwaardigste mythen van alle

is. Inderdaad, het was in de XIX.^{de} eeuw, dat zij geboren werd, op een tijdstip, waarop zoo razend veel boeken gedrukt en gelezen worden en die mythe heeft zulk een schijn van waarheid en van wezenlijkheid, dat men zich schier niet kan weêrhouden, haar als eene *waarachtige* en *wezenlijke* daadzaak aan te nemen en te geloven, dat Dr. STRAUSS, *noodwendig* en *wezenlijk* te *Tubingen* bestaat en dat hij wel *zekerlijk* het *Leven van JESUS* moet geschreven hebben. Intusschen zou eene zoodanige gevolgtrekking en zulk eene vooronderstelling, eene groote onbezonnenheid van redenering verraden; het zou een waarachtig *salvus in probando* wezen. Want uit hetgene wat men algemeen over het *Leven van JESUS* door Dr. STRAUSS, zegt, en, uit hetgene wat men over dat werk geschreven heeft, *volgt geenszins*, dat Dr. STRAUSS en zijn boek *noodwendig* bestaan; alles wat men er uit kan besluiten, is, dat hun wezenlijk bestaan, *mogelijk* is.

Hoe! zal men welligt zeggen; gij twijfelt zelfs aan het wezenlijk bestaan van het boek, getiteld: *Leven van JESUS*? — Laten wij 100 personen vooronderstellen, 50 Godgeleerden en 50 andere personen. Welnu, ik durf honderd tegen een wedden, dat onder de 50 Godgeleerden, er ten hoogste vijf zijn en onder de 50 niet godgeleerden, er ten hoogste een is, die in geweten kunnen verklaren, dat zij en boek in *handen* hebben gehad, [ik zeg niet hebben gelezen, dat eene geheel andere kwestie zou wezen], getiteld: *Leven van JESUS*, door Dr. STRAUSS. Nu, kunnen die zes personen zich zelve niet hebben bedrogen? Kunnen zij een boek niet voor een ander hebben aangezien? Kunnen zij het niet slechts ter loops, geheel oppervlakkig hebben beschouwd, tusschen licht en donker bij voorbeeld? Kan het boek, dat zij wezenlijk in de hand hebben gehad, niet eenen geheel anderen titel hebben gedragen, een titel zoo als deze bij voorbeeld: *Het Leven is slechts een droom*? Het is waar, dat men overal van het *leven van JESUS* door Dr. STRAUSS, spreekt; het is bijna onwettig, daarover niet te spreken, of beleefdeijk te zeggen dat men het niet in de hand heeft gehad, en veel minder nog, dat men het niet gelezen heeft: men zou u verwijten dat gij geene educatie genoten had; dat gij een in de verlichting en beschaving stilstaand of achteruitgaand mensch waart; en wie zou zich met een lustig gemoed, zulk een scherp verwijt op den hals willen halen? De menschelijke zwakheid en ijdelheid zullen dit nooit toelaten en op honderd personen, zullen negen en negentig *de waarheid* liever willen *schenden* dan in de oogen der anderen voor *domooren* en *slecht opgevoeden* te willen doorgaan.

Eindelijk, om weder tot het vraagpunt, waarmede wij ons onledig houden, terug te keeren; als zelfs die honderd allen, of duizend te gelijk, dat doet er niets toe, zeiden: — Ja, wij hebben het *leven van JESUS* door Dr. STRAUSS gelezen, dan zou zults

geenszins onbetwistbaar de *waarheid* en de *WEZENLIJKHEID* van de daadzaak in geschil, bewijzen. Zij *kunnen* het, ontegenzeggelijk, gelezen hebben; wie zou zults kunnen tegenspreken? Maar, hebben zij het *wezenlijk* gelezen, hebben zij het zelfs *in de hand* gehad? Ziedaar eene geheel andere vraag. Als honderd personen; duizend personen zelfs, verklaarden, dat zij het gelezen en in de hand gehad hebben, dan zouden zij volstrekt niets bewijzen, zij zouden geenszins den wettigen twijfel, dien men aangaande de *wezenlijkheid* van de daadzaak in kwestie, zou kunnen koesteren, omverwerpen. Daarentegen zouden honderd personen, duizend, tien duizend, honderd duizend personen zelfs, zich opdoen, om plegtig te verklaren en te betuigen, dat zij *dit boek niet gelezen hebben*, dat zij *het niet in de hand hebben gehad*, en; er zou toch niet uit volgen, dat zij het wezenlijk niet gelezen hebben, noch in de hand hebben gehad.

Alles bij elkander genomen, zou, de *eenparige* getuigenis van *alle* menschen, ten voordeele van het *wezenlijk* bestaan van het *Leven van JESUS*, door Dr. STRAUSS, op geenerlei wijze dat wezenlijk bestaan, bewijzen; die zelfde *eenparige* getuigenis van alle menschen, verklarende, dat dit boek niet bestaat, zou even min niet het minste ter wereld bewijzen, dat het wezenlijk niet bestaat. Diensvolgens, aangezien het *wezenlijk* bestaan van Dr. STRAUSS, en van het *Leven van JESUS* niet kan bewezen worden, wijl het slechts eene *mogelijkheid* is, waarvan de *wezenlijkheid* een *geschilpunt* blijft, hoewel er tegenwoordig iedereen van spreekt, als van een wezenlijk persoon en van een werkelijk bestaand boek, leiden wij er de gevolgtrekking uit af, dat Dr. STRAUSS en zijn boek, getiteld het *Leven van JESUS*, eene mythe der XIX.^{de} eeuw zijn. *Quod erat demonstrandum.*

WITZ.

AANKONDINGEN.

Aan de aanvragen voor het werkje: »LORENZO, eene geschiedenis uit de tijden van MARIA STUART koningin van Schotland," kan provisioneel niet worden voldaan, daar dat werkje geheel is *uitverkocht*. Zoodra als het getal der aanvragen toereikend is, zal hetzelfde worden herdrukt: weshalve heeren boekhandelaars worden verzocht, hunne bestellingen op dat werkje onverwijld op te geven aan den boekhandelaar J. R. VAN DIEREN, of aan het bureau der *Catholijke Nederlandsche Stemmen te Grave*. — Ongefrankeerde brieven zullen niet aangenomen worden.

✂ Uit hoofde der uitgebreidheid van het stuk van Dr. STRAUSS, dat niet voegzaam afgebroken kon worden, hebben wij eenige Aankondigingen tot ons volgend N.^o moeten uitstellen.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE

*Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij:
 Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn
 gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
 woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U:
 dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
 ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
 wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
 wete, dat Gij mij gezonden hebt.*

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

DE GRONDWETTIGE GODSDIENSTVRIJHEID
IN NEDERLAND.

In eenen constitutioneelen staat, behooren alle grondwettige regten en vrijheden der burgers veilig te zijn tegen alle aanrandingen; zij behooren waarborgen te hebben, zoo wel tegen de aanmatigingen en inbreuken des gouvernements, als tegen de aanslagen van woelzieke partijen: anders is eene grondwet eene illusie, eene spotternij.

Het is eene grondstelling van het hoogste gewigt, in constitutioneele staten: » *De koning kan geen kwaad doen.* » Maar deze grondstelling zou, als zij niet door eene andere werd opgewogen, willekeur en despotismus wettigen: de tweede grondstelling is derhalve deze: » *'s Koning Ministers zijn verantwoordelijk, niet slechts aan den Vorst, maar ook aan de natie.* » Zonder de verantwoordelijkheid der ministers; kan de Vorst niet onverantwoordelijk zijn: of er bestaat absolutismus, en geenszins eene constitutioneele regering.

Het is derhalve de eerste en hoogste pligt, eener volksvertegenwoordiging, de ministerieële verantwoordelijkheid, als eenen waarborg eener grondwet, open-

lijk te proclameeren en te doen gelden. Ten einde aan de nationale vertegenwoordiging de noodige veerkracht te geven, is het noodig, dat zij waarlijk door het volk verkozen worde en onafhankelijk van de regering zij. Zonder dit, zal de natie slechts in naam worden vertegenwoordigd: zij, die de naam van vertegenwoordigers dragen, zullen, hetzij om ambten en bedieningen te behouden, of, om ze te bekomen, alles aannemen, wat door de regering wordt voorgedragen; alles door de vingers zien, wat zij tegen de grondwettige regten en vrijheden der burgers onderneemt, zonder acht te slaan op de billijkste klagten der gekrenkte burgers. — Vandaar, dat in de meeste constitutioneele landen, de volksvertegenwoordiger, die een ambt of bediening van de regering verkrijgt, daardoor facto zijne hoedanigheid van volksvertegenwoordiger verliest, en er, tot de keuze van eenen anderen vertegenwoordiger wordt overgegaan.

Een derde, onmisbare waarborg der grondwettige regten en vrijheden, is de volstreckte onafhankelijkheid der regterlijke magt, de onafzetbaarheid der regters. Waar de regter bevreesd is, of ten minste zijn kan, dat hij zijnen post zal verliezen, als hij zijne uit-

spraken, niet naar den zin, en in den geest van het gouvernement doet, zijn de regten der burgers niet behoorlijk gewaarborgd, tegen de inbreuken van het gezag.

In een land derhalve, waar noch de ministerieële verantwoordelijkheid; noch door het volk gekozene onafhankelijke vertegenwoordigers, noch onafhankelijke, onafzetbare regters bestaan, is grondwettige vrijheid en constitutionaliteit, eene illusie, en niets meer.

En wat moet daarvan vroeger of later het gevolg zijn? Ontevredenheid, klimmend misnoegen en wrevel, bij allen die niet tot het krijgslager of tot het leger van ambtenaren behooren, dat is bij allen, die onafhankelijk zijn, en toch in allen gevalle, het grootste gedeelte, de massa der natie uitmaken; die dan alle hoop, om, op eene legale wijze redes van grieven te bekomen, opgevende, middelen beramen en heimelijk te werk stellen, om eene revolutie te bewerken, waar, bij het handhaven der gewoone constitutioneele grondstellingen, slechts eene *verandering van ministerie* zou hebben plaats gehad. —

Het is onbegrijpelijk het is treurig, dat onze staatsmannen, dit alles, 't welk toch zoo eenvoudig en natuurlijk is, niet begrijpen; dat zij het nog niet begripen, na de geduchte les, die de Belgische revolutie hen gegeven heeft! want wij veronderstellen toch, dat zij te veel liefde en eerbied jegens onzen, in wederwaardigheden grijs geworden Koning, die hen en hunne families, met weldaden overladen heeft, bezitten, om den Vorst het langer handhaven van een stelsel, dat met ieder denkbeeld, van constitutionaliteit strijdig is, niet stellig af te raden, als zij er al het gevaar van begrepen. — Maar, begrijpen zij dit niet, wat tegenwoordig ieder gewoon verstand begrijpt, hoe ongeschikt zijn ze dan, om het roer van staat te besturen.

Onder de grondwettige regten en vrijheden, welke bij onze nog bestaande grondwet, zoo het heet, zijn gewaarborgd, verdient de godsdienstvrijheid de eerste plaats. De grondwet zegt dienaangaande onderanderen:

Art. 190.

De volkomen vrijheid van godsdienstige begrippen wordt aan elk gewaarborgd.

Art. 191.

Aan alle godsdienstige gezindheden in het Koninkrijk bestaande, wordt gelijke bescherming verleend.

Art. 193.

Geene openbare oefening van Godsdienst kan worden belemmerd, dan ingevalle dezelve de openbare orde of veiligheid zoude kunnen storen.

Art. 196.

De Koning zorgt dat geen Godsdienst gestoord worde in de vrijheid van uitoefening die de grondwet waarborgt.

Hij zorgt tevens dat alle godsdienstige gezindheden zich houden binnen de palen van gehoorzaamheid aan de wetten van den Staat.

Het schijnt, dat men bij ons te lande de gaaf niet bezit, om duidelijke, ondubbelzinnige wetten te maken; en dat ook de opstellers onzer grondwet die gaaf niet bezeten hebben, of de zaak, welke moest worden uitgedrukt, niet begrepen; want wij willen niet vermoeden, dat zij in een charter van zoo veel aanbelaang, opzettelijk duisterheden zouden hebben ingelast, ten einde, als men zulks verkoos, de vrijheden, die men oppervlakkig zou meenen, bij de grondwet erkend en gewaarborgd te zijn, naar welgevallen te kunnen wijzigen, beperken of ontzeggen.

Wat beteekent art. 190, als hetzelfde wezenlijk eene grondwettige vrijheid bevat? — Gewisselijk, dat *elk* overeenkomstig zijne *volkomen vrije godsdienstbegrippen* handelen moge; dat diensvolgens, dezulken, die volgens hunne *volkomen vrije godsdienstbegrippen* in gemoede verplicht zijn, te zorgen, dat aan hunne kinderen geene andere *godsdienstige begrippen* worden ingeboezemd, de vrijheid hebben, om scholen voor hunne kinderen op te rigten, in welke aan dezelve, hunne *volkomen vrije godsdienstbegrippen* worden ingescherpt; dat iedere godsdienstige gezindheid de vrijheid heeft, om zoodanige inrigtingen te maken, zoodanige godsdienst oefeningen te houden, als hunne *volkomen vrije godsdienstbegrippen* hen voorschrijven en ten pligt maken; en diensvolgens, dat *twintig, honderd, duizend*, of meer individus, die dezelfde *godsdienstige begrippen* hebben, overeenkomstig dezelve, gemeenschappelijk, godsdienst oefening mogen houden. — En wat zien wij echter gebeuren? Sedert meer dan vier jaren zien wij een groot aantal van Nederlandsche burgers, wier *volkomen vrije godsdienstige begrippen* hen gebieden, om *onderlinge bijeenkomsten* te houden, en in dezelve Godsdienst te verrigten, voor de regtbanken roepen, door deze tot boeten veroordeelen; bij onvermogen om dezelve te voldoen, gevangen zetten; hunne bijeenkomsten door de gewapende magt uit een drijven; en dat alles op grond van twee of drie artikelen uit het helaas! nog bestaande Fransche strafwetboek, die het gouvernement goed gevonden heeft, uit het verband, waarin zij in dat wetboek zelve voorkomen te rukken, ten einde de godsdienstvrijheid, die men volgens de grondwet meende te hebben, geheel afhankelijk te maken van eene *authorisatie* des gouvernements: welke *authorisatie* door die burgers; volgens hunne *volkomen vrije godsdienstbegrippen*, niet mag gevraagd worden; omdat, almede volgens die begrippen een gouvernement geen regt heeft, of hebben kan, om zich het toestaan of weigeren van dusdanige *authorisatie* aantematigen.

Te vergeefsch beroepen de verdedigers der Godsdienstvrijheid zich op de grondwet, als op een verdrag, dat boven alles heilig behoort te zijn: te vergeefsch beweren zij, dat geene wetten *boven en tegen* de grondwet kunnen gelden. Men toont u het tweede *additioneel artikel* dier grondwet zelve, waarin gezegd wordt: » *Alle thans in werking zijnde wetten behouden kracht, tot daarin op eene andere wijze*

zal zijn voorzien." Is het schandelijk verzuim of opzet geweest, dat men er niet heeft bijgevoegd: » Voor zoo verre dezelve met deze grondwet strijden?" — Wij weten het niet; doch het is zeker, dat men nu slechts antigrondwettige, echt despotieke wetten, boven en tegen de grondwet kan doen gelden, zoo lang als men die wetten in werking laat, zonder daarin op eene andere wijze te voorzien; zoo als met NAPOLEONS strafwetboek tot hiertoe het geval is; en dat alzoo de grondwet een doode letter is en blijft.

Maar wat beteekent dan art. 190? — Na alles wat wij hebben zien gebeuren, niets volstrekt niets!

Men beweert, dat wel de *volkomene vrijheid van Godsdienstbegrippen* door de grondwet is gewaarborgd, maar geenszins de vrijheid, om, ten gevolge dier *volkome vrije Godsdienstbegrippen*, dusdanige uitwendige daden te verrigten, welke die *Godsdienstbegrippen* voorschrijven. — Maar, ter goeder trouw, is dan art. 190 wel iets anders dan belagchelijke onzin? De *volkomenen vrijheid van Godsdienstige begrippen* is boven het bereik van den mensch, boven het bereik van den grootsten dwingeland; alleen de uitwendige daden, die een natuurlijk gevolg dier Godsdienstbegrippen zijn, vallen onder het bereik der menschelijke wetten; en daar dusdanige uitwendige daden in *Nederland*, door de regtbanken veroordeeld en gestraft worden, kan Art. 190 onzer grondwet wel worden uitgeschrapt, als men er, bij de reeds voor acht jaren (1) beloofde wijziging dier grondwet niet met duidelijke woorden, eenen ondubbeltzinnigen, iets beteekenenden zin, aan mogt verkiezen te geven. In allen gevalle ware het beter, geene, dan eene dubbelzinnige, nietsbeteekenende grondwet, zonder grondwettige waarborgen te hebben.

(Het vervolg hierna)

AAN DE LEZERS DER CATHOLIJKE STEMMEN.

(Ingezonden).

Onlangs, geachte lezers! las ik toevallig eenige oude nummers der *Vaderlandsche Letteroeffeningen* van verleden jaar. Ik las daar van ondergoden in de Roomsche Kerk; ik las van Priesters die in het noodlottig celibaat moeten leven en waarvan de edeldenkende redactie gruwelen veronderstelt, die natuurlijk den al te beruchten SPAAN van eene voordeelige zijde doen kennen: ik las eindelijk nog veel meer, waarover ik u nu niet kan onderhouden. Genoemde punten echter, maken slechts eene onbeduidende episode uit van een voor ons Catholijken afgesloten thema. Wij weten, dat er velen zijn, die onze leer omtrent de vereering der Heiligen niet kennen willen (1), en inderdaad, indien men, in openbare Protestantische geschriften, over die vervloekte afgoderij der Roomschen en die ondergoden, nu eens anders begon te redeneren, dit zou op het volk wel eens geen' goeden indruk maken, dat van de oude Domine's zoo veel daarover gehoord heeft. Wij weten verder, dat de vleeschelijke Hervormers der zestiende eeuw begrippen hebben verbreid over de deugd en voorbeelden hebben gegeven van kuischheid, die op hunne naneven vaak zichtbare werking hebben, zoodat zij zich niet zoo ver boven het vleesch kunnen verheffen, dat zij begrijpen, hoe een Priester, die uit vrije keuze, om zich ongedeeld aan 's Heeren dienst te wijden, den ongehuwden staat verkiest, dezen staat heilig kunne beleven, zonder zich aan andere gruwelen schuldig te maken. Ja, schoon zij onder hen voorbeelden genoeg hebben, dat het huwelijk niet altijd een behoedmiddel is tegen andere ergernissen, nemen zij onophoudelijk de ergernis van eenige weinige Priesters te baat, om tegen het celibaat uit te varen en liefdelooze oordeelen over den geheelen Priesterstand te vellen. Dit alles is bekend — overbekend; maar iets, wat u vreemd zal voorkomen, iets, waarvan ik in den beginne den sleutel maar niet kon vinden, zal ik u heden mededeelen, schoon wat laat; want het staat in N.º VII van verleden jaar, blijft het echter merkwaardig en is het eene bijdrage tot menschen kennis. Ziet hier — een berigt uit de andere wereld!..

» Zoo gaf hij dan den geest, de snoode TALLEYRAND!

» Den geest — ? O Neen! dat stond niet meer in zijn vermogen:

(1) In de Geldersche Volksalmanak van dit jaar, uitgegeven door D.^o HRIJBRING; ondersteund door dichters en dichtersessen, ziet men een merkwaardig bewijs van diepe geleerdheid, scherpzinnigheid en oudheidkennis? Van St. VICTOR, wiens overblijfselen te Xanten rusten, wordt aldaar gezegd, dat hij » misschien was een van die bevelhebbers, die met de wapens in de hand, het Christendom hebben ingevoerd; althans zoo als hij in de R. C kerk op een voetstuk is afgebeeld, toont hij iemand van die betrekking te wezen." Even alsof men van VICTOR niets wist, gaat men uit zijne afbeelding veronderstellingen maken! Domine — houdt u aan de urnen, wilt gij van Heiligen spreken, bestudeert dan eerst geschiedenis!!! —

(1) Op den 20 Januarij 1831, zeide de Minister van buitenlandsche Zaken, in de Vergadering van de *Vertegenwoordigers des Nederlandschen volks*, het volgende: » Onder deze omstandigheden, roept onze eigene staatshuishouding de bijzondere » aandacht in, en het oogenblik is daar, om in de grondwet » van het koninkrijk die wijzigingen te brengen, welke hare toepassing alleen op Noord-Nederland, ten gevolge der scheiding vordert. Z. M. zal dit werk doen voorbereiden, en » binnen kort eene wet over dit onderwerp aan UEd. Mogenden voordragen; bij welke gelegenheid tevens zal kunnen » overwogen worden, of het doelmatig zij, om de daarstel- » ling van het beginsel der ministerieële verantwoordelijkheid, » hetwelk thans geen deel van ons staatsregt uitmaakt, in » aanmerking te nemen, en of de ervaring ook de voordragt » van andere wijzigingen der grondwet geacht zou kunnen worden aan te raden." (Aanspraak van den Minister van buitenlandsche Zaken. Notulen der Tweede Kamer van 20 Januarij 1831). — De *Arnhemse Courant* van 19 Januarij 1839 in een Ironisch artikel, getiteld: *De twintigste Januarij*, die woorden aanvoerende, laat er op volgen: » Ziet gij, Oud Nederlanders, dit geschiedde voor u, acht jaren geleden, op den twintigsten Januarij; wijdt dus morgen aan dien heuchelijken dag een dankbaar aandenken. Als gij u thans verheugt in de wijzigingen die sedert in de grondwet gebracht zijn, laat uw hart der van dankbaarheid kloppen, en zegt: » Dit alles zijn wij aan onze vaderlijke regering en onze nationale vertegenwoordigers verschuldigd!" — Deze Ironie is scherp: maar men behoorde wel te overwegen, wat men zegt en belooft; men behoort niet te beloven, of het beloofte te volbrengen, als men zich niet van alle vertrouwen berooven wil.

- Zijn leemen hut slechts werd der juichende aarde onttoogen;
- Zijn geest was reeds voor lang aan *LUCIFER* verpand."

Dat de Redactie der *V. L.* niet Luthersch gezind is, dit wist ik, en dit blijkt ook uit dit oordeel. Immers, volgens *LUTHER* hindert de zonde niet, om den Hemel binnen te varen: » Zondig met meer kracht schreef deze Profeet aan *MELANCHTHON*, maar gelooft tevens met meer kracht en verheug u, in *CHRISTUS*, den overwinnaar der zonde, enz." *TALLEYRAND* nu, had zeker *LUTHER*'s raad — het eerste gedeelte — maar al te zeer gevolgd; doch, dat hij geloofde in *CHRISTUS*, den overwinnaar der zonde, is tevens uit zijne laatste levensdagen blijkbaar, dus, volgens *LUTHER* is aan *TALLEYRAND*'s zaligheid niet te twifelen.

Dat zij wijders niet streng Calvinistisch is, hiervan heeft zij meermalen blijken gegeven, over vader *SCHOLTEN*, c. s. sprekende; trouwens, ook naar *CALVIN*, kan men den ouden diplomaat, die zich zeker, maar niet, zoo zonder forma, zal laten veroordeelen, niet aan *LUCIFER* overleveren. Volgens *CALVIN* immers, komen alleen de gepredestineerden in den Hemel. Ik weet nu wel niet, of *TALLEYRAND* daaronder behoorde; maar ik mag toch twifelen, of de *Amsterdamsche Letteroeffenaren* het beter weten of het mogt zijn, dat zij dit bericht ontvangen hadden van de *Berlijnsche correspondentie* van het *Handelsblad*! — Dat de Redactie voornoemd, die blijkbaar tot de *clairvoyants* behoort van het hedendaagsch Protestantismus, bijster weinig op heeft met de hel en eeuwige straffen, wist ik al lang en, in een der voor mij liggende nummers, vond ik daarvan een nieuw bewijs; doch dit vermeederde mijne verlegenheid.... Zou, dacht ik toen, de dichter ook een gesprek hebben gevoerd met den boozen, gelijk *Mr. LUTHER*, en zou satan, welligt familiair, in overmaat van blijdschap, dien slimmen prins te hebben verschalkt, zich dit wezenlijk geheim hebben laten ontvallen? Zou in dit geval onze dichter hem ook in navolging van den Profeet *LUTHER* met den inktkoker naar de ooren hebben geworpen? Dan zou, voor de liefhebbers van antiquiteiten, *Amsterdam* in volgende eeuwen nog eens met *Wartburg* kunnen wedijveren, waar men nog de inktvlakken aantoot, door dat duel veroorzaakt! —

Bijacht ik echter, dat de duivel, rijk in ondervinding en misschien nog fijner diplomaat dan *TALLEYRAND*, veel belang heeft, om zich niet te vertoonen aan menschen, zoo als de *Vaderlandsche Letteroeffenaren*, die hem zoo in de *poëzij* nog bijbehouden, even als de goden uit de fabelleer, om zoo wat woorden tot verzen aan een te lijmen, dan kwam het mij voor, dat satan zich wel zal wachten van dergelijke lieden uit hunnen droom te wekken. En waarlijk, zoo moest ik het opgeven om *stelselmatig TALLEYRAND*'s ziel, ter helle te zien doemen.

Dan lezers! laat ons alle poësie ter zijde stellen; ontleden wij de prozaïsche verzen in derzelver eenvoudige beteekenis: ik kan er niets anders in vinden dan:

- *TALLEYRAND* is, naar ons oordeel, verdoemd."

Maar oordeelt nu, hoe belagchelijk zich die Heeren maken, die altijd zoo schamperend over de zich *noemende alleen zaligmakende Kerk* spreken. Zij weten, ten minste, als schrijvers, moeten zij het weten, dat de *Catholijke Kerk* niemand individueel veroordeelt; dat zij enkel de woorden herhaalt van haren goddelijken Stichter: » Wie niet gelooft zal hebben, zal verdoemd worden;" dat zij het oordeel over bijzondere personen overlaat aan Hem, die harten en nieren doorgrondt, en nu gaan de liefdevolle Letteroeffenaren, die altijd Gods goedheid en liefde verheffen; de eeuwige straffen, met zijne oneindige liefde niet kunnen vereenigen, nu gaan zij onbarmhartig — meedogenloos, in koelen bloede, den armen grijsaard, wiens leven zeker ergelijk; maar wiens sterven stichtend was, tegen eigene grondbeginselen aan, geheel in strijd met den Bijbel, die allerwege genade en vergeving verkondigt aan degenen, die opregt tot God wederkeeren — ter helle doemen — I — Wat mag de reden toch wezen van dit zonderling gedrag? *TALLEYRAND* zocht in zijne laatste dagen troost in den *Catholijke Godsdiens*t. Hij, de geleerde, de wereldberoemde *TALLEYRAND* heeft berouw over zijne vroegere ongehoorzaamheid aan de Kerk: Hij schrijft een' brief aan den *Roomschen Paus*; hij biecht, hij ontvangt het laatste Olie-sel. Hij herinnert zich aan de onschuldige jaren in het Seminarie gesleten met genoegen, terwijl die in de wereld doorgebracht, hem folteren. Met één woord: *TALLEYRAND* die de *Catholijke Leer* niet van hooren zeggen, maar die er verscheidene jaren zijn hoofdstudie van gemaakt had, kon wel in zijn leven, door begeerte naar aardsche grootheid bedwelmd, dien *Godsdienst* miskennen, maar toen de hartstogten zwegen en de wereld uit zijne stervende blikken begon te verdwijnen (schoon in de volle kracht van zijnen sterken geest, gelijk zijne verklaringen getuigen) — toen ontwaakte de *Godsdienst* in zijnen boezem en hij verklaarde, zonder hem, niet te kunnen sterven. En deze mensch zou niet verdoemd zijn, die ongenwde *Priesters* aan zijn bed riep, die aan den *Paus* schreef en eene leer huldigde, welke van ondergoden wemelt? — Als dit niet zoo is, maar Hemel! — de slimme *TALLEYRAND*!... Ja, inderdaad, deze bekeering werkte op veler zenuwen hoogst nadeelig... De *Catholijke Leer* moet toch wel niet zoo ongerijmd wezen, als *Domine* dat voorpreekt en onze *Letteroeffeningen* dat uitkramen: dit was zekerlijk het besluit van onpartijdige *Protestanten*... Zou men dien indruk hebben willen verzwakken, door hem per extra post naar de Hel te zenden. Ik weet het niet: ik wil niet oordeelen; maar de hatelijke geest, welke in het bedoelde *Tijdschrift* heerscht, doet deze gedachte bij mij opkomen. Volgens hen, is gezond verstand, genie, opregte onghueichelde deugd alleen bij hen te huis. Zij vermijden zorgvuldig te bekennen, dat de *Catholijke Kerk*, te allen tijde en in alle vakken, mannen van den eersten rang kan aanwijzen en dat hunne geleerden aan onze Kerk, als bewaarster der wetenschappen... de

grootste verpligting hebben, en wanneer een vroeger afgedoold Catholijk Priester, doch tevens een groot man, op het laatst zijns levens, openbaar voor de geheele wereld betijdt, dat hij wil sterven in den schoot der Roomsche Catholijke Kerk, heffen zij den wanhopenden kreet aan: » Hij is verdoemd! » — en dit bezingen zij in verzen, alsof zij er blij over waren! Welk eene zonderlinge broederliefde! Welk eene heerlijke stof voor den vermolmden doedelzak der Letteroeffenaren! —

Dat TALLEYRAND in vrede ruste, Lezers! en dat de liefdelooze-oordeelvelling dezer schrijvers ons met medelijden jegens hen vervulle! Wij zien hierin, hoe diep de mensch, door zectengeest en vooroordeelen verblind, kan wegzinken. Laat ons, terwijl wij voor Englands bekeering bidden, ook onze broeders-landgenooten niet vergeten. Overigens strekke dit staaltje van den geest, welke in dit Tijdschrift heerscht, tot eene waarschuwing vooral voor jongelieden om hetzelfde niet te lezen; wijl het des te gevaarlijker is, omdat het vaak, onder den schijn van gematigheid en onder den tooi eener sierlijke taal, deszelfs gift verbergt en zoo allengskens de onbedachtzame harten binnensluipt. — Mogten onze Protestantsche broeders, bij de herinnering aan zoo vele groote mannen, die hunne verhevene vernunft bukten onder het juk des Catholijks Geloofs, ten minste ons geloof leeren eerbiedigen! Vele ontaarde zonen hadden, in hun leven, hunne Moeder de Kerk bedroefd, doch waarlijk groote mannen, zoo als TALLEYRAND durfden, zonder met haar verzoend te zijn, voor den eeuwigen Getuige en Regter onzer handelingen niet verschijnen en dit strekt der Kerk tot eere; en dit, Landgenooten! is wel uwer ernstige overweging waardig, zoo wel als dat, te allen tijde en nog, de Kerk, onder hare leden, de geleerdste mannen: Wijsgeeren, Godgeleerden, Staatskundigen, Redenaren, enz., kan aanwijzen, die door hunne schitterende deugden, door diepe godsvrucht en edele menschenliefde ten sieraad der menschheid verstrekken, zoodat wij den Heeren Letteroeffenaren, met edele fierheid, de woorden van FRAYSSINOUS kunnen toevoegen:

» Siddert op de gedachte, dat gij lastert, hetgeen deze groote mannen hebben aanbeden; dat hun gezag u bescheidener make en u eerbied inboezeme: dat, indien hun gezag u niet overheersche, het u ten minste ontzag gebiede; en, indien gij geen-moed hebt om hunne deugden natevolgen, hebt dan ten minste de goede trouw, om den Godsdienst te onderzoeken; welke hun dezelve heeft kunnen inboezemen.. » —

MERKWAARDIG AFSTERVEN VAN PRINSES MARIA VAN ORLEANS, GEMALIN VAN PRINS ALEXANDER VAN WURTEMBERG.

De biechtvader, die deze deugdzaame prinses in hare jongste oogenblikken alle de vertroosting en on-

zen H. Godsdienst heeft toegediend, heeft van dat merkwaardig afsterven, het volgende berigt opgesteld:

» Ter eere van de Religie en tot stichting der lezers van deze regelen, geef ik hier dit kort, eenvoudig en naauwkeurig verhaal van het gelaten afsterven van H. K. H. de hertogin van Wurtemberg, geboren prinses van Orleans, zoo als dit verslag in den avond van 2 Januarij, en alzoo op den sterfdag zelve der doorluchtige vrouw, geschreven is. Toen de hertogin op den 12 December hier uit Genua aankwam, was hare eerste gedachte mij door hare dame d'honneur, de baronnes von SPITT, te doen verzoeken, op een bepaald uur in de kathedrale kerk eene Mia voor haar te lezen, opdat zij met haar gebed daaraan zou kunnen deel nemen. Dit geschiedde. Eenige dagen daarna kwam de baronnes terug en verzocht mij ten allen tijde gereed te zijn, omdat de hertogin toebereidselen maakte tot het houden harer devotie. Op nieuwjaarsdag, des morgens ten 7 ure, werd ik bij de hertogin onthoden; zij wilde zich van het bed opheffen en op eene sofa plaats nemen. Deze inspanning en vooral hare vurigheid en het diepe gevoel van de gewichtige zaak, die zij op het punt was van te verrigten, bragt bij haar in het begin der biecht eene onmagt te weeg. H. K. H. kwam echter weder bij, biechtte met eene volmaakte klaarheid en ontving het viaticum. Den daaropvolgenden nacht bragt ik wakende in de aangrenzende kamer door; zij liet mij roepen, en sprak mij met verrukking over de vertroosting, welke de godsdienstige verrigting van den vorigen dag in hare ziel had gestort. Den volgenden morgen verlangde ze mij nogmaals te zien. Zij herhaalde hare biecht en zeide mij, dat zij volkomen van haren toestand bewust was, dat slechts de liefde voor haren echtgenoot, haren zoon, hare familie en inzonderheid hare goede moeder, haar nog aan de wereld bond; voorts sprak zij van hare liefde tot God, voornamelijk om den wille van haren gemaal, wiens overgang tot de Catholijke Kerk zij nog gewenscht had te beleven, en dan te sterven. Langen tijd onderhield zij zich met mij over den Godsdienst en de godsvrucht, over de goedheid en liefde van God, over de nietigheid van al het aardsche en over de eeuwige zaligheid. Vervolgens stelde ik haar voor of zij het laatste Oliesel en de generale absolutie wilde ontvangen. Met blijdschap toonde zij zich daartoe bereid en in den loop van den dag ontving zij beide met voorbeeldelooze godsvrucht; waarna zij mij nog verzocht haar te onderhouden over zaken, betreffende haren toestand en den Godsdienst. Omstreeks een half uur na vier en twintig uren (Ital. tijdrekening) had in haar vertrek eenige beweging plaats; ik ijld naar de legerstede van de prinses en vond haar volkomen rustig, doch alle aanwezige vrouwen in eene groote gemoedsbeweging. Zij zeide mij, dat zij zoo even haren echtgenoot had vermaand om Catholijk te worden. Ik verwijderde mij en bad. Van dit oogenblik af aan, tot op dat van haren dood had het gelaat der

stervende een bovenaardsch voorkomen verkregen, zoodat allen haar in stille bewondering aanschouwden. Zij zeide tot allen die haar omringden, de uitmuntendste godsdienstige uitdrukkingen en verzocht met de vleijendste en dringendste gebaren en uitdrukkingen herhaaldelijk haren gemaal, haar te beloven Catholijk te worden en aan hunnen zoon eene volmaakte opvoeding te geven (1). Tot den hertog van *Nemours* zeide zij, met bijvoeging dat hij het ook aan zijne broeders mogt mededeelen, dat zonder Godsdienst geene gelukzaligheid en geen aardsch heil bestaat. » Gij, die niet vroom mogt zijn (zeide zij tot alle aanwezigen), ziet wat de Godsdienst is. Ik was gelukkig, ik ben vijf en twintig jaren oud, maar ik weet te sterven en ik sterf tevreden! God zal mij mijne begane zonden hebben vergeven en Hij zal mij de eeuwige zaligheid schenken, want ik heb Hem altijd bemind." Omtrent drie uren lang bleef zij vervolgens, te midden eener onbeschrijfelijke beweging der omstanders, bedaard en veelal met eenen hemelschen lach op de lippen rustig liggen; zij wilde mij aanhoudend bij hare sponde hebben en zoo vaak als haar gemaal haar wilde toespreken, wees zij zulks zachtelijk van de hand, daarbij het heilbrengende teeken des kruises makende. Zij drukte haren laatsten kus op den Gekruisten; haar laatste blik was ten Hemel gerigt; zij vroeg mij of zij zeker konde wezen bij God te komen; en toen ik daarop antwoordde, de overtuiging te hebben, dat de Hemel zich tot hare opneming opende, rigtte zij in verrukking de oogen omhoog en bleef in die houding tot aan haren dood, die een kwartier na acht ure plaats greep. Ik heb nimmer een zoo stichtelijken dood bijgewoond. De rust, de zielskracht, de engelachtige lach der hertogin konden eeniglijk voortspruiten uit een diep Godsdienstig gevoel en uit eene bijzondere genade van God voor eene Hem ten hoogste welgevallige ziel. — *Pisa* 2 Januarij 1839. FANTERIA kapitulair Vicaris der diocese."

Wij zullen in het volgend N.º, ons, betrekkelijk dit merkwaardig afsterven eenige aanmerkingen veroorloven, die ons van het hoogste gewigt toeschijnen.

NIEUW PRUISSISCH MANIFEST.

(Vervolg van blad. 30).

A.

(Onder deze letter geeft de Pruisische *Staats-Courant* eene vertaling van de allocutie des H. Vaders, van

(1) Het laatste was reeds voor het aangaan van het huwelijk beloofd en, op dien grond de verzochte dispensatie tot hetzelfde, door den H. Vader verleend. — Dat ook het eerste reeds vroeger beloofd was, blijkt uit andere berigten, die wij in ons volgende N.º zullen mededeelen. RED.

13 September 1838, die aan onze lezers reeds bekend is).

B.

In de Oostelijke provincien der Pruisische monarchie, door Protestanten en Catholijken bewoond, zegenden de Catholijke Priesters de gemengde huwelijken in, zonder van de echtgenooten de beloften te vorderen, van hunne kinderen in de Catholijke Religie op te voeden. Die principes zijn erkend en opgevolgd geworden, bepaaldelijk voor de Aartsbisdommen van *Posen* en *Gnesen*, niet alleen door de overledene Aartsbisdommen *GOREZENSKY* en *WOLIEKY*, maar ook door den tegenwoordigen Aartsbisdom Mgr. von *DUNIN* zelve, in zijne hoedanigheid als Kapitulair Administrator zoo als blijkt uit een document van 28 Januarij 1830.

Nu, daar er geene landswet was, die de Geestelijkheid verplichtte tot het inzegenen van een gemengd huwelijk, volgens het gebruik der Kerk en men niet kan veronderstellen, dat eene misdadige onverschilligheid aangaande het nakomen van de voorschriften der Kerk de grondslag ware eener praktijk, die door de Geestelijkheid der geheele aartsdiocese werd gevolgd, moet men wel aannemen, dat de Geestelijkheid volkomen bekend zijnde, met en wijselijk gewogen hebbende alle betrekkingen die bestaan kunnen in de landen, alwaar eene gemengde bevolking bestaat, heeft gemeend, aan het heil der zielen en aan den voorspoed der Catholijke Kerk meest bevorderlijk te zijn, door zich te onthouden van het vorderen eener soortgelijke belofte van den kant der verloofden.

Op die wijze, vestigde zich, door de vrije uitoefening eene praktijk, die, te allen tijde en in alle landen alwaar de afgetrokken algemeenschap van het voorschrift, moest worden overeengebragt met een bijzonder en tegenovergesteld belang of met den toestand van het volksleven, in gebruik is geweest.

Het moest dus een geheel en al onverwacht verschijnsel voor het koninklijk gouvernement zijn, toen de Aartsbisdom van *DUNIN*, die tot dien tijd toe niet den geringsten twijfel had opgeworpen betrekkelijk de legitimiteit der gevestigde praktijk eensklaps in het begin des jaars 1837, ongerustheid begon te toonen en aan het ministerie der buitenlandsche zaken de vergunning verzocht, hetzij om, tot narigt zijner Geestelijken, de Breve van Prus VIII, van 25 Maart 1830 bekend te maken, of om aan de uitspraak van den H. Stoel, de bezwaren te onderwerpen die in zijne conscientie waren ontstaan, betrekkelijk de gemengde huwelijken.

Het ministerie kon noch het eene noch het andere dier verzoeken toestaan.

Het kon hem het eerste niet toestaan, omdat die Breve slechts voor de Westelijke provincien der monarchie was uitgevaardigd zoo als het insgelijks geenszins de bedoeling van den Paus was geweest, om zekere verzachtende voorschriften dier Breve tot alle landen der Christenheid uit te strekken; het kon aan het koninklijk gouvernement geenszins voegzaam toeschijnen, om

op het eenvoudig verzoek van eenen Bisschop de afkondiging der Breve toe te staan, in eene provincie, in welke tot dien tijd toe, niet de geringste reden was geweest voor de tusschenkomst van het hoogste kerkelijk gezag in eene soortgelijke zaak (1).

Het tweede verzoek kon even weinig in overweging worden genomen, omdat reeds bij gelegenheid van de onderhandelingen, welke de Breve vooraf gingen, sedert den jare 1828 te Rome, aangevangen, was gesproken geworden van de praktijk, die in de Oostelijke provincien in gebruik was, zonder dat de Paus, die gelegenheid had aangegrepen, om het zelfs in kwestie te stellen, of die praktijk zou blijven bestaan. Veelmeer nog, toen naderhand de Aartsbisschop van Keulen, graaf von SPIEGEL, in zijnen herderlijken brief van 13 October 1834, bij welke hij de onderhavige Breven, aan de Bisschoppen zijner aartsdiocese zond, zich uitdrukkelijk grondde op de praktijk die reeds in de Oostelijke provincien gevestigd was, het Hof van Rome, nadat hetzelfde kennis genomen had van dien herderlijken brief niet de minste aanmerking had gemaakt, tegen die praktijk.

(Het vervolg hierna).

AANKONDIGINGEN.

** Bij den Uitgever A. P. van LANGENHUYSEN te Gravenhage, is van de pers gekomen en mede bij J. R. van DIEREN te Grave en bij J. J. ARKESTEYN EN ZOON te 's Bosch verkrijgbaar gesteld:

Overwegingen van het Lijden van JESUS CHRISTUS, door wijlen den Hoog Eerwaarden en wijdberoemden Heer J. CRAMER, Protonotarius Apostolicus, Aartspriester van Holland en Zeeland, Pastoor in het Maagdenhuis te Amsterdam. Bijeenverzameld en uitgegeven door J. BRINKMAN, Professor in het Seminarie te Warmond.

Eerste deel, 19 vellen druks, 12mo, prijs f 2.00

De bovenstaande overwegingen verdienen alleszins opmerking, zoo om derzelver zakelijken inhoud, als omdat zij de vrucht zijn der veelomvattende godsdienstige kennis eens mans, wiens nagedachtenis, onuitwischbaar is, niet alleen bij hen, die zijne herderlijke zorgen in de hoofdstad des Rijks, gedurende zes en vijftig jaren ondervonden, maar ook bij allen, die hem gedurende zijn dertienjarig bestuur als Aartspriester van Holland en Zeeland gekend, en het zij ter zijner en hunner eere gezegd, hooggeschat en geëerbiedigd hebben. De naam van CRAMER blijft dankbaar leven bij de Roomsche Katholijken van Nederland, wier godsdienstige belangen het gestadig voorwerp zij-

(1) Die reden bestond er wel degelijk, daar die provincie van de algemeene discipline der Catholijke kerk was afgeweken.

ner zorgen en bekommernissen waren tot in zijnen hoogen en achtbaar grijzen ouderdom. Aangenaam zal het dan ongetwijfeld den geloovigen zijn, dat de Zeer Geleerde Heer BRINKMAN, aan wien die Overwegingen, volgens den uitersten wil des achtbaren overledene, uit zijne nalatenschap toekwamen, tot de uitgave derzelve eindelijk besloten heeft en daardoor de gelegenheid te erlangen, om nogmaals de nadrukkelijke taal te hooren van den beminden Herder en eerbiedwaardigen Aartspriester, die bij zijn leven, zoo meenig stichtend woord tot veler zielenheil uitte. Deze Overwegingen kenteekenen geheel 's mans gemoed en leveren de ondubbelzinnigste blijken van zijne eenvoudige, maar diep uit het hart opwellende godsvrucht; zij spreken tot het verstand maar nog meer tot de ziel, en wekken beide met onweerstaanbare kracht op, om de smartelijke bejelingen en pijnlijke lichaams- en zielefoltering en te overwegen van Hem, die als God-mensch voor ons leed.

Bij de Kerkelijke Goedkeuring aan de uitgave verleend, worden deze Overwegingen, voor allen stand en ouderdom geschikt, den geloovigen ter lezing en overdenking aanbevolen; hebbende de Uitgever zich toegelegd, om door eene nette uitvoering op *velijn papier* met duidelijke letter, het uiterlijke te doen beantwoorden, en daardoor iets toe te brengen tot het doel van den geleerden Verzamelaar, om den onvergetelijken CRAMER op eene waardige wijze te doen herdenken.

Het tweede Deel zal in den aanvang der Vaste volgen.

— Door bovengemelden uitgever is ook aan de respectieve Inteekenaren van het 2de boek des CANTORS, afgeleverd de 1^e, 2, 3 en 4 afl. Degenen, die op de ORGELPARTIJ van het eerste boek des Cantors, niet hebben ingeteekend, in hetzelfde nog zouden verlangen, kunnen hetzelfde nog zoo lang de voorraad strekt bekomen. Hetzelve bevat 20 vellen groot formaat. De prijs van het blad is bepaald op 40 cents.

MAGAZIJN

VOOR

ROOMSCH KATHOLIJKEN,

TER

VERBREIDING VAN NUTTIGE KUNDIGHEDEN.

Toen, nu vier jaren geleden, de eerste aflevering van het *Magazijn voor Roomsche Katholijken* in het licht verscheen, was de Uitgever verre van te verwachten, dat hij het genoegen zoude hebben, het einde eens vierden deels af te leveren. Bij het terugzien langs den weg, welke gedurende dat tijdvak is afgelegd, strekt bij het hem tot genoegen, om uit het voor ons Land zoo ruim getal inteekenaars de vleijende gevolgtrekking te mogen maken, dat zijne poging om, door middel van het *Magazijn*, iets tot stichting van het R. K. publiek bij te brengen, niet geheel vruchteloos is geweest en dat langs dien weg, eene verscheidenheid van lektuur is bezorgd, waaraan her-

haaldelijk beweerd is, zoo groote behoefte te bestaan.

De Uitgever betuigt dan ook zijnen dank voor de aan deze vierjarige onderneming te beurt gevallen welwillendheid en belangstelling, terwijl hij bij den aanvang van den vijfden jaargang van het *Magazijn*, gaarne de verzekering wil geven, dat zoo het tegenwoordig getal intekenaars hem blijft en hij al zoo in staat gesteld wordt dit werk in stand te houden, alsdan op nieuw alle pogingen zullen worden aangewend, om het in belangrijkheid van inhoud te doen toenemen. De aanzienelijke kosten, welke de uitgave voert, mogen intuschen doen verwachten, dat men door ruime deelneming, den Uitgever ook in staat zal willen stellen om zijne taak voort te zetten, en daardoor te kunnen voldoen aan het verlangen van velen, bijzonder van Heeren Geestelijken, om dit werk in stand te houden.

Hij neemt derhalve de vrijheid, zijne R. K. Landgenooten te verzoeken de uitgave van het *Magazijn* door hunne intekening te willen bevorderen, terwijl Heeren Boekhandelaars en Posidirecteuren worden uitgenoodigd om vóór den 31 Januarij 1839 te doen kennen, of er eenige verandering in het getal hunner exemplaren is voorgevallen, zullende anders hunne intekeningen geacht worden voor het geheele jaar 1839 te zijn voortgezet.

VOORWAARDEN VAN INTEEKENING.

De prijs blijft niettegenstaande de groote kosten, welke aan dit Werk besteed worden, vastgesteld *franco p. post*, tot aan het naaste postkantoor, f 5.50, voor een boekdeel van ruim 50 bladen of 400 kolommen druks, fraai velijn papier, met 200 steendrukplaten. Van de vorige vier jaargangen, met meer dan 800 platen, zijn nog complete exemplaren te bekomen. *Brieven franco*.

's GRAVENHAGE, 5 Januarij 1839.

A. P. VAN LANGENHUYSEN,
Drukker en Uitgever.

— Bij denzelfden Uitgever als ook bij D. GUIDO te Amsterdam, ziet het licht en wordt alom verkrijgbaar gesteld:

HANDLEIDING voor den ORGANIST en de LIEFHEBBERS der ZANGKUNST, ten dienste der Catholijke kerken of Verzameling van stukken, bijzonderlijk gecomponeerd of ingerigt voor het Orgel alleen; met verscheidene Motetten, Missen, Benedictiën en andere Solo-, twee-, drie- en vierstemmige stukken, met accompagnement van het Orgel, 1.^e Jaargang, 1.^e Aflevering.

VOORWAARDEN VAN INTEEKENING.

1. Het geheele Werk zal in formaat en druk gelijk

zijn als de proef aflevering, en elke aflevering zal 10 bladen muziek bevatten.

2. Men teekent niet minder in dan voor eene geheele Jaargang of 12 afleveringen. De prijs van ieder abonnement of 120 bladen muziek is in het jaar f 13 00, franco, op het naaste Postkantoor.
3. De voldoening geschiedt per drie maanden, na de ontvangst van drie afleveringen.
4. Zoo men dubbele Zangpartijen mogt begeeren, zullen dezelve tegen 20 Cents per blad of 10 Cents per pagina verkrijgbaar zijn.

Men abonneert zich bij de Uitgevers:

Te 's Gravenhage, A. P. VAN LANGENHUYSEN.

Te Amsterdam, D. GUIDO.

En verders bij alle Postdirecteuren, Kunst- en Boekhandelaars.

NB. Indien een Geabbonneerde verlangt eenige Stukken in dit journal geplaatst te hebben, verzoekt men hetzelfde aan een der Uitgevers te zenden, en zal na goedbevinding worden geplaatst, en anders onder de stipste geheimhouding terug gezonden worden.

* * Bij P. N. VERHOEVEN, boekh. te Uden, zijn te bekomen de volgende werken:

Officium PATROC. STL. JOSEPHI ad 15 Cis. LAMBERTI. AEGIDIJ, LAMBERTI abb.; LEONARDI. PETRI DAMIANI, JOAN. CANTII, *Videlis a Sigmaringa* etc. ad 7½ Cis. formaat aan de kleine Mech Brevier in rood en zwart — *Analogia Becani* f 1.85. — *Hermeneut. Sacra* f 1.80. — a PICONIO f 5.75. — *Exerc. Spirit.* f 2.00. — *Pie MORIENS* f 1.85 — *Theologia BOUVIER* 6 vol. f 8.00. — VAN DE WART *d'onsel* 3 vol. f 6. — *Geographie par DE SMET* f 2.25. — *Histoire de la Belg. par DE SMET* f 2.50. — *MANUEL des Confesseurs* par GAUME f 1.85. — *Histoire Critique et litteraire de l'éloquence Sacrée* f 1.00 — *WISEMAN discours* etc f 3.00 — *OEuvres de S. TH. THERÈSE* par D'ANDULLY f 4.00 — *De l'unité de l'église* par MOEHLER f 2.00 — *Meditations* par CHALONER f 3.50. — *Pensées de LEIBNITS* f 2.00. — *Histoire abr. de Croisades* f 1.75. — *Voyage de la Trappe à Rome* f 0.80. — *Traité de la propriété des biens ecclésiastiques* par l'Abbé AFFRE f 1.50. — *Pratique de la perfection Chret* par RODRIGUEZ f 5.25. — *OEuvres compl. de J. de MAISTRE* f 10.50. — *LE BRUN* aith. der H. Mis f 1.90. — *Dictionnaire d'hist. naturelle* 2 vol. f 1.50 avec figures. — *La colonie Chretienne* 2 vol. f 1.80. — *Voyage autour du monde* 4 vol. f 2.00.

* * HH. Boekhandelaren worden verzocht brieven, pakjes enz. *franco* aan mijn hoofd-correspondent te zenden, de heer C. L. VAN LANGENHUYZEN te Amsterdam.

LEEUWARDEN, den 7 Januarij 1839.

B. MULDER. —

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE

*Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij:
Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn
gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U:
dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
wete, dat Gij mij gezonden hebt.*

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

GESCHIEDENIS DER HERVORMING IN N E D E R L A N D.

(Vervolg van bladz. 20.)

§. VI.

*Vervolg van de wreedheden en razernij
der Geuzen.*

Daar het voor een bestek als het onze, niet mogelijk zijn zou, alle de wreedheden, verwoestingen en buitensporigheden eener onmenschenlijke razernij, welke de Geuzen overal pleegden, te vermelden, zullen wij ons, slechts tot eenige, soms weinig bekende derzelve bepalen.

De Hollandsche steden vielen alle, *Amsterdam* en *Schoonhoven*, die den koning getrouw bleven, uitgezonderd, den Geuzen in handen: sommigen werden met geweld, anderen door verraad ingenomen; eenige waar de nieuwgezinden talrijker of stoutmoediger waren dan de Catholijken, vielen hun van zelve toe. Zoo ging het ook in de meeste andere Noordelijke provin-

cien; doch in *Vriesland* vonden zij meer tegenstand, 't welk vooral de arme kloosters bezuren moesten, die meest allen verwoest en verbrand werden. De geschiedschrijver *Bor*, zegt dienaangaande (1):

» Aldus hebben de Geusen ende Walen (die in 'sko-
» nings dienst waren) daghelycx malcanderen in *Fries-
» landt* besocht ende syn veel Dorpen ende Cloosteren
» verbrandt gheworden hyde Geusen, als Oldeclooster,
» Oegheclooster, Thabor, Nieuwclooster, Aelsum, Ach-
» lum ende verscheiden Molens, enz."

Intusschen hield graaf *Lodewijk van Nassau* in de Zuidelijke provincien, *Bergen in Henegouwen* bezet. De *Prins van Oranje*, wiens doel blijkbaar was, om al de *Nederlanden* aan de gehoorzaamheid des konings te onttrekken en tot een geheel te vormen, ondernam, met zijne gewapende bende eenen tocht, om zijnen broeder ter hulpe te komen en te ontzetten; en het was aan dien tocht, dat *Ruremonde*, 't welk tegen den aanval niet bestand was, de aldaar gepleegde wreedheden te danken had. Het naauwkeurigste verslag dienaangaande, inzonderheid betrekkelijk den gruwzamen moord aan de Karthuizers aldaar gepleegd,

(1) B. VI., bladz. 279 verso.

is, naar het handschrift van een der Religieusen van die Orde, die aan de slachting ontkomen was, opgeteekend door JOANNES KNIPPENBERGH (1). De vertaling van zijn verhaal is, als volgt:

» Oranje ging *Vento*, dat tegenstand bood, voorbij » en trok naar *Ruremonde* op, dat gemakkelijk te nemen was en hetwelk op den 23 Julij omsingeld zijnde, bij de vijfde bestorming veroverd werd; nadat de on-catholijke soldaten eenige burgers omgebracht hadden, woedden zij vooral tegen de Geestelijkheid en tegen alles wat den Catholijken Godsdienst toegewijd was; inzonderheid echter barstte hunne woede tegen de Karthuizers uit, van welke zij een twaalfstal gruwzaam vermoord hebben, terwijl de overigen, na zwaar gewond te zijn, zich door de vlugt of door losgeld hebben gered; ik zal eerst de Priesters en de Diakenen en vervolgens de Leeken, die vermoord zijn, opnoemen.

» I. MATTHIAS VAN KEULEN, een stok oude man, is door de soldaten in zijne cel vermoord.

» II. VINCENTIUS VAN HERCK, Koster of Bewaarder der Kerkieraden, werd, met menigvuldige smaad- en schimpwoorden overladen zijnde, midden door de stad gesleept, terwijl hij zwaar gewond zijnde, den geest gaf en door de burgers begraven werd.

» III. ERASMUS VAN MAASTRICHT, werd, terwijl hij zich op zijnen stok leunende naar de Kerk voortsleurde, aangegrepen en doorboord.

» IV. JOANNES VAN LUIK, gaf in het koor den geest, nadat men hem met eenen kogel doorboord en zijne hersenen verbrijzeld had.

» V. WILHELMUS WELLEN, Procurator van het Klooster, werd, met eenen hellebaard zwaar aan het hoofd gekwetst zijnde, op de straat gesleurd en door een pistoolschot gedood.

» VI. SEVERUS, die voor het Altaar van de H. Maagd, zijne gelofte had afgelegd, werd in het koor der Leeken, met zulk eene onmenschelijke wreedheid vermoord, dat zijn bloed den nabijzijnden muur, ter hoogte van achttien voet bespat heeft, waarvan men de overblijfsels, aan die muur, tot aan den brand van *Ruremonde*, nog zien kon.

» VII. JOANNES DE LEWIS, is in het koor der Paters, op de ijselijkste wijze vermoord, daar men met een hellebaard zijne beide schouders ingekloofde en met een degen zijn hart doorboorde.

» VIII. HENRICUS WELLEN, Diaken, is in het koor der Paters, het eerste van allen, met een zwaard doorboord.

» IX. JOANNES GRESSENICH, Diaken, is met een degen, door den rug tot in de long doorstoken, evenwel ontkwam hij door de vlugt en bereikte *Masseik*, alwaar hij echter onder de handen van den wondarts bezweek en zijne ziel Gode terug gaf; hij is in het Klooster der Kruisheeren begraven.

» Ook zijn drie leekenbroeders door de handen van die zelfde woedende soldaten omgebracht, te weten: » X. STEPHANUS, de portier, is het allereerst, » zoodra hij de deuren geopend en de sleutels overgegeven had, onmenschelijk vermoord geworden.

» XI. Broeder ALBERTUS, kok, is door eene langdurige ziekte uitgeput zijnde, in zijn bed vermoord.

» XII. Broeder JOANNES SITTART, bakker, die zich onder eene houtmijt verborgen had, is, van onder de zelfde uitgehaald zijnde, gruwzaam vermoord.

» En zoo is deze heilige Karthuiser-offerande, uit een twaalfstal martelaren zamengesteld zijnde, tot den Heere opgegaan.

» Voorts is de eerwaarde vader JOACHIMUS, Prior der Karthuizers, een eerbiedwaardige grijsaard in die beroerte gevangen genomen en na wreedaardig mishandeld te zijn geworden, voor een aanzienlijk losgeld, vrijgelaten; hij begaf zich naar *Keulen*, » waar hij spoedig daarna stierf.

» Ook werd insgelijks JOANNES VOEREN, onder-prior, door de soldaten gevangen genomen, doch na vele gevaren doorgestaan te hebben, ontkwam hij zijne vijanden. Uit zijne handschriften zijn deze korte bijzonderheden ontleend.

» Ingelijks zijn nog eenige andere geestelijke personen door de woedende soldaten gegrepen en mishandeld, doch door losgeld of de vlugt aan het levensgevaar ontsnapt."

Eene fraaije schilderij, dien moord voorstellende, bevindt zich nog in de Parochiale Kerk van de H. ELISABETH te *Grave*, welke stad immer onder het Bisdом van *Ruremonde* tot aan deszelfs suppressie heeft behoord.

Vervolgens trok de Prins van *Oranje* in *Brabant*. Hij nam *Mechelen*, zoo als sommigen beweren, door verraad, vervolgens *Dendermonde* en *Oudenaarden* in. » In welke laatste stad, zegt ROSWEYDUS (1), de Geusen oock seer wreedelyck ende onghenadelyck met de Geestelyckheydt geleefd hebben. Indervoegen dat in dit jaer in dese *Nederlanden* meer Martelaers syn ghestorven, dan in eenighe der voor-gaende » Eeuwen."

Intusschen had *Bergen in Henegouwen* zich moeten overgeven; doch graaf LODEWIJK van *Nassau* had voor zich en de zijnen, eenen vrijen aftocht bedongen. Na de overgave van *Bergen* kwamen alle de *Brabandsche* steden achtereenvolgens, weder onder de gehoorzaamheid des konings.

EPIDEMIESCH DELIRIUM DER HERVORMING.

Van den aanvang der gewaande hervorming af, werd zij aangetast, door eene soort van jilhoofdigheid, waaraan vroeger nog nooit eene ketterij was onderhevig geweest; doch die in deze nieuwe ketterij wezen-

(1) JOANNES KNIPPENBERGH, *Historia Ecclesiastica Ducatus Gelriae*, etc. fol. 184 — 185, *Bruxellis*, 1719.

(1) *Kerkelyke Historie van Nederland*, bladz. 192.

lijk besmettelijk is, en zich van tijd tot tijd even als de griep, of de *Cholera Morbus* vertoont, veler hersenen aantast en van het eene land naar het andere overslaat. — Wij bedoelen de waarlijk onbegrijpelijke zinneloosheid, die, op grond van de Prophetien en den Apocalypsis in den Paus, den *anti-Christ*, en in de Kerk van *Rome*, de hoer van *Babel* duidelijk meent te ontdekken en den nabij zijnden val dier grijze Apostolische Kerk openlijk aankondigt en met Prophetischen ernst, op eene waarlijk onbegrijpelijk vermetele wijze, door Schriftuur-texten tracht te staven.

Dat delirium, openbaart zich in onze zich verlicht en beschaafd noemende eeuw op nieuw met al de kenmerken van deszelfs vroegere ongeneeslijkheid en in deszelfs epidemisch karakter.

Wij hebben in ons blad reeds meermalen gesproken over geschriften, welke den val van *Rome*, als zeer nabij, verkondigden; en onze lezers herinneren zich gewisselijk, het beruchte artikel over *Catholicismus en Protestantismus*, uit het laatste nummer van wijlen de (Gereformeerde) *Nederlandsche Stemmen*, waarover wij breedvoerig gesproken hebben (1); thans hebben wij ook de Prophetien der afgescheidene *Reformatie* mede te deelen. In het nummer voor Januarij van dat tijdschrift ('t welk wij eerst den 21 ontvangen hebben), worden onder de rubriek: *Berigten*, een paar trekken van een hevig *delirium* aange troffen. Zie hier dezelve:

» In *Ierland*, het land, waar het bijgeloof tegenwoordig zoo zeer ijvert om den zetel van *Rome* weder op te bouwen, (of hij reeds gevallen ware), ten koste der *Reformatie*, (die er volstrekt niet tieren wil), is de hand des Heeren zichtbaar in het onmerkbaar (ja wel onmerkbaar (2)) verwijderen van menschelijke plannen. Een Iersch Priester, *WILLIAM CROTTY*, bedient te *Birr* de Mis in de landtaal en predikt het Evangelie, zonder zich aan eenige Protestantische Kerk aan te sluiten. In *Frankrijk* ziet men ook eenige abten zich van de nationale Catholijke Kerk afscheuren, om een der maatschappij verwoestend systema te verkondigen, zoo als de *LA MENNAIS* en anderen. *WILLIAM CROTTY* heeft met hen niets gemeens; dit is duidelijk uit eenen brief, gerigt aan de Roomsche-Catholijken van *Limerick*, en in het Dagblad van die stad geplaatst, om hen te waarschuwen tegen de dwalingen van een zekeren abt *MAGUIRE*, die te *Limerick* tegen de leer van de regtvaardigmaking door het geloof (alleen) gepredikt had. Zie hier een uittreksel van dien brief:

» Gij weet, mijne broeders, dat God van den beginne twee » verbonden met den mensch gemaakt heeft: het verbond der » werken voor den val, en het verbond der genade na den val. » Het verbond der werken zeide: doet dat, en gij zult leven. » Er zijn van den beginne twee wegen geweest om in den hemel te komen. De eerste bestond in het doen van goede » werken, en de andere (welke nu de eenigste is) bestond in » het geloof (3) in den Heere Jezus Christus enz. (4). » Zoo wordt dan in eene der sterken van het Pauselijke Catholicismus, de banier van Christus ontrold; het zal niet te

verwonderen zijn, wanneer het zaad van den Antichrist deszelfs woede openbaart."

Er is geen ander Catholicismus, dan het *Pauselijke Catholicismus*: al wat daar buiten is, is partieel en individueel. Waar eene andere zoogenaamde banier van *CHRISTUS* ontrold wordt, is zij de vaan der verdeeldheid. Wat de *Reformatie*, door het zaad van den anti Christ verstaat, is niet twijfelachtig: wij, die er voor uit komen, dat wij het Ultramontanismus niet alleen als het behoud der Kerk, maar ook als het eenige behoud der maatschappij beschouwen, zullen ons wel onder dat zaad van den anti-Christ moeten rekenen; doch het past niemand minder, dan de redactie van de *Reformatie*, om hier te zeggen: *Het zal niet te verwonderen zijn, wanneer het zaad van den anti-Christ deszelfs WOEDE openbaart*. Zij waarlijk, welverre van over onze woede te klagen, heeft, van den aanvang der scheiding af, in onze Catholijke Stemmen, de ijverigste, schier eenigste verdedigers harer grondwettige Godsdienstvrijheid gevonden; en zoo behoort het: als men een principe verdedigt, moet men hetzelfde voor vriend en vijand verdedigen: wij verlangen geene vrijheid om anderen te onderdrukken zoo als de *Reformatie* in de XVI. eeuw, slechts de vrijheid voor zich zelve begeerde, om er ons van te berooven.

Verdiend het dan zoo veel ophef, dat in *Ierland*, een *WILLIAM CROTTY*, de Mis in de landtaal leest en eene On-catholijke leer voorstaat? hebben wij niet, reeds voor lang in *Duitschland*, hetzelfde zien gebeuren? Heeft men niet daar, niet slechts eenen enkelen Priester, maar een aantal van Priesters, de Mis in de landtaal zien verrigten en tegen het Celibaat ijveren? En wat is het gevolg van al dat gewoel geweest? Niets anders, dan de schande dier Priesters, die de verachting der Catholijke bevolkingen op zich geladen hebben. Hebben wij niet in *Frankrijk*, den beruchten *CHATAL*, zich zelve tot *primaat der Fransche-Catholijke Kerk* zien proclameeren en de Mis in de landtaal zien lezen? En wat is er van dien *CHATEL* en zijn aanhang geworden? Ze zijn spoedig verdeeld geworden, en hebben onderscheidene zoogenaamde *Fransche kerken* gevormd; ze zijn van de eene dwaasheid in de andere gevallen; zij hebben de gruwelijkste en godslasterlijkste leerstellingen verkondigd, en zijn het uitvaagsel der maatschappij geworden. Heeft zelfs niet *België*, zijnen *HELSEN* gehad, die de Mis in de landtaal las en gedeelten van Protestantische gezangen onder zijne Vlaamsche hymnen had opgenomen? En wat heeft hij anders ingeoogst dan schande? — Al die mannen hebben de Catholijken slechts nog meer overtuigd van de onmisbaarheid van een gezag in de Kerk, 't welk in alles de eenheid handhaaft!

Vreemd moet het voorkomen, dat men hier den ongelukkigen *DE LA MENNAIS* en diens maatschappij verwoestende principes heeft aangevoerd. Immers wat bewijst zijn voorbeeld op nieuw? Wat anders, dan dat de Priester, die zich van *Rome* afscheurt en van

(1) Zie Jaargang 1838 van ons blad bladz. 347 en verv.

(2) Hoe kan iets, dat zichtbaar is onmerkbaar zijn? RED.

(3) Dat zonder de werken dood, en dus niet de eenigste weg is: het geloof moet uit de werken worden gekend. RED.

(4) Het lust ons niet het overige van dezen brief af te beschrijven; het doet niets tot ons doel: wij willen de *Reformatie* laten spreken. RED.

warmen vriend des Apostolischen Stoels, om zijne gekrenkte eigenliefde te bevredigen, diens vijand wordt, tot alles, tot de grootste buitensporigheden in staat is: dat de eerste schrede, op den weg der ongehoorzaamheid tot den verschrikkelijksten afgrond voeren kan?

God beware de Catholijke Kerk in *Frankrijk*, dat zij er niet *nationale kerk* worde! Thans is zij het voorzeker niet; het charter stelt alle Godsdiensten met haar gelijk; het heeft hare vrijheid, zoowel als die van andere Godsdiensten geproclameerd en alle aanmatigheden van het gouvernement, om haar aan het Gallikaansche juk der voormalige parlementen te onderwerpen zijn inbreuken op het charter, die, vroeger of later het *grondwettig regt der Kerk* over een vermomd despotismus zullen doen zegenen. — De *Reformatie*, zegt verder:

„Wij hopen, dat de geloovige Protestanten in *Ierland* en elders bij het hooren van zulk eene prediking, zonder dat hij die dit doet zich tot nog toe bij eenig Protestantisch Kerkgenootschap voegt, gedenken mogen aan het antwoord, hetwelk onze Heere aan Zijne Discipelen gaf, toen deze Hem het verwijtende bericht brachten, dat er iemand was, die in den naam van Christus duivelen uitwierp, zonder hen te volgen. Ja, dat zij bovendien hunne eigene kerkelijke inrigtingen naauwkeurig aan Gods Woord mogen toetsen, om te zien, of zij ook iets aangenomen hebben, daardoor een geloovige Catholijk, die door Gods Woord alleen met Gods weg en waarheid bekend is geworden, in twijfel zou moeten staan, of die Protestantische kerkgenootschappen ook meer bijzondere denkbeelden en practijken als hunne kenmerken hebben, dan wel het kinderlijk eenvoudige en geloovig streven door woord en daad, om de merkteekenen der eene heilige Catholijke Kerk uit te drukken: *Geloof, Hoop en Liefde*.“

Geloovige Catholijken, die door Gods woord ALLEEN, dat is alleen uit den Bijbel met Gods weg en waarheid bekend zijn geworden, zijn er in de geheele wereld niet: omdat de stelling: dat Gods geschreven woord de eenige bron is, om Gods weg en waarheid te leeren kennen, volstrekt anti-Catholijk en met Gods woord strijdig is. De geloovige Catholijken staan niet IN TWIJFEL, of die protestantsche kerkgenootschappen ook meer bijzondere denkbeelden en practijken als hunne kenmerken hebben, dan wel het kinderlijk eenvoudig en geloovig streven door woord en daad, om de merkteekenen der eene heilige Catholijke Kerk uit te drukken: GELOOF, HOOP EN LIEFDE; — ze zijn van dat alles verzekerd, omdat al die Protestantische kerkgenootschappen zich verzetten tegen diegenen, aan welke de Heer gezegd heeft: wie u hoort, die hoort mij: wie u veracht die veracht mij; omdat zij allen uit hunne kerken een der vier kenmerken verworpen hebben en wel eene heilige, Catholijke, maar niet eene heilige, Catholijke, APOSTOLISCHE Kerk willen erkennen; omdat zij allen het voorbeeld der eerste Christenen, die volhardden in de leere der Apostelen, hebben verlaten, om eene leer en practijken aan te nemen die elk hunner in den Bijbel waant aan te treffen; zoo als dan ook de Reformatie zeer natuurlijk wil, dat de geloovige Protestanten daaraan de leer en practijken hunner kerkgenootschappen zullen toetsen.

En wat is het geloof der geloovige Protestanten?

Wie is in staat, om, in onze dagen een algemeen symbolum van het geloof der Protestanten op te geven? Is het niet eene ijdele hoop, dat een geloof zonder de werken hen kan zaligmaken? — En de liefde...! Waarlijk, wie deze in het Protestantismus zoekt, doet vergeefsche moeite.

„Alle Christenen rekenen de vervulling der belofte: „Het zal worden eene kudde en één Herder,“ eene wenschelijke zaak; dat elke opregte van harte dan gedurig bezig zij in dat zelfonderzoek, of hij ook van zijne zijde de vervulling dier belofte tegenwerkt, door iets als hoofdzaak vast te houden, wat de Heere niet uitdrukkelijk geboden, of door iets als oestaanbaar met de Christelijke vereeniging te verwerpen, wat de Heere niet uitdrukkelijk verboden heeft.“

O! mogten eens alle opregten van harte, onder de Protestanten, dat onderzoek gemoedelijk en onbevooroordeeld doen! Mogten zij daarbij met kinderlijke eenvoudigheid en verzaking van den Protestanten eigenzin, den Geest van waarheid en licht afsmeeken; dan zouden zij weldra bespeuren, dat zij, uit den Bijbel alleen niet weten kunnen wat onze Heer, na zijne verrijzenis uit den dood, toen Hij, gedurende veertig dagen, over het rijk der hemelen, dat is over zijne Kerk heeft gesproken, stellig bevolen of uitdrukkelijk verboden heeft, dan zouden zij diep gevoelen, dat ieder denkbeeld van scheuring en scheiding strijdig is met de eenheid der Kerk; en dat, diensvolgens, het protestantismus de vervulling der heerlijke belofte: „het zal eene kudde en een Herder worden“ reeds al te lang heeft tegengehouden; en dat zij alzoo verplicht zijn om zich bij de eenige kudde te voegen, die eenen zichtbaren Opperherder heeft.

„Het veiligste zal voor allen zijn, om in alles Gods Woord als den eenigen onfeilbaren regel te raadplegen; en in dat Woord staat de heerschappijvoering over het erfdeel des Heeren als eene ongeoorloofde zaak opgeteekend, terwijl de onderwerping aan een en ander juk dan dat van Christus eene gemeenschap is met de ongelooften, die bij den Christen niet bestaan mag. Onze bede zij bij het gebed: *Uw Koningrijk kome!* ook voor den prediker der vrije genade en het onvoorwaardelijk geloof in CHRISTUS, WILLIAM CROTTY te Birr.“

Magtspreuken doen niets af: en de stelling dat de Bijbel, of Gods woord, voor zoo verre het geschreven is de eenige onfeilbare regel is, is eene loutere magtspreuk, die niet alleen nergens uitdrukkelijk in Gods woord gevonden wordt, maar met vele plaatsen van hetzelfde, lijnrecht strijdig is. Wie zich op Gods woord alleen beroept, moet de Protestantische stelling: dat hetzelfde de eenige onfeilbare regel is, en die door de eindeloze twisten van allen, die zich op Gods woord alleen beroepen, gelogenstraft wordt, als onbijbelsch verwerpen. En waarin bestaat de heerschappij over het erfdeel des Heeren? Is het misschien in het verwerpen van alle ketterijen, in het handhaven van de leer en discipline der Apostolische Kerk, die haar door de Apostelen is overgeleverd geworden; in 't weeren van allen, die gehoorzaamheid aan de Kerk weigeren? — Maar dat alles heeft de Heer uitdrukkelijk bevolen. — En bootsen die Protestantische kerkgenootschappen, die niet geheel onverschillig ten opzichte van leer en zeden zijn, bootsen de afgescheidene

Gereformeerden dit niet na? Getuigd niet hun tijdschrift de *Reformatie* zelf hiervan? welke *heerschappij* over het erfdeel des Heeren wordt hier dan bedoeld? — Wij weten het niet: wij ondervinden geenlei heerschappij in de Catholijke Kerk; er wordt ons daar geen juk opgelegd, dat de afgescheidenen ook niet aan de hunne opleggen.

Mogt men dit alles eens rijpelijk overwegen: en moge de barmhartige God de eenparige gebeden, die door duizenden, misschien millioenen van Catholijken op elken donderdag, voor de bekeering niet slechts van dezen of genen prediker, maar van allen, die zich Christenen noemen, en die nog van de eenheid der Catholijke Kerk gescheiden zijn, genadig verhooren!

Een ander bericht in de *Reformatie* zegt:

» In *Zwitserland* en *Duitschland* heeft zich gevormd een *genootschap van liberale Catholijken*, waarvan het voornamelijk doel schijnt te zijn, om zich te stellen tegen den voortgang van het *Ultramontanisme* (het allervolstrektste *Papismus*), door in den boezem der Roomsche Kerk grondige studie en eenen wezenlijken geest van vroomheid te verspreiden.

» De voortbrengselen van dat genootschap zullen nader moeten bewijzen, door welken geest hetzelfde gedreven wordt."

Cela fait pitié! Zouden de Franschen zeggen: en wij hebben er niets anders op te antwoorden.

Over het bericht, uit het *Journal des Débats* overgenomen, of liever over hetgene, wat de *Reformatie* daarop volgen laat, hebben wij iets meer te zeggen.

» Men leest in het *Journal des Débats*, een Parijsch dagblad, van 29 September het navolgende (zegt de *Reformatie*):

» Een geheel dorp in *Moravië* heeft autorisatie gevraagd om van Godsdiensdienst te veranderen. De inwoners willen het Catholijke geloof vaarwel zeggen en Protestanten worden."

Wie denkt hier niet aan vroeger brommende berigten, wegens geheele gemeenten, die in *Duitschland* Protestantisch zouden geworden zijn, en waarvan men later nooit meer gehoord heeft? Wie denkt hier niet aan de beruchte *Zillerthalers*. Intusschen is en blijft het belagehelijk, dat men autorisatie vraagt om van geloof te veranderen! Doch laat ons hooren, wat de *Reformatie* hierop zegt:

» Wonderlijk klinkt zeker dit bericht in de ooren van eenen Christen. Het is ons niet genoegzaam duidelijk, wat eigenlijk het geloof der inwoners van dat *Moravische dorp* is (1); want tegenwoordig is onder den naam van *Protestantsch* alles bedekt, wat tegen het eenig dierbaar geloof van Gods kinderen overstaat (2). Het schijnt, dat het geloof dier dorpelingen niet zeer levendig of duidelijk is, dewijl zij nog tijd schijnen te hebben met het verlaten van het *Pausdom*, tot dat zij daartoe permissie verkregen hebben: door zulk eene handeling valt dat geloof nog al in den geest des tijds. Het voorgaande bericht aangaande den *Ierschen Priester*, geeft meerderen grond van goede hoop."

Het is reeds veel gevorderd, dat de *Reformatie* zooveel affectie toont voor eenen *Ierschen Priester*,

die in de landtaal de *Misse* leest; dat is, volgens den *Heidelbergischen Catechismus*: *vervloekte afgoderij* pleegt. Men schijnt dus de *Mis* niet meer als eene *verloochening* der eenige offerande *CHRISTI* te beschouwen, als zij maar in de landtaal gelezen of gezongen wordt. Waarlijk, als men zulke brokken slikken kan, dan kan er de *Latijnsche kerktaal* wel mede door. Doch nu komt het regt fraaije eerst aan. Er wordt ten slotte gezegd:

» Wij willen echter ons oordeel opschorten, tot dat nader berigten meerdere duidelijkheid verspreiden over deze zaak. Dit is in alle gevallen *allerduidelijkst*, dat de *Pauselijke troon* meer en meer begint te schudden; de tijd komt dat de titel van den *gevaanden Stedehouder van CHRISTUS, KNECHT ALLER KNECHTEN, GEEN SCHIJN*, maar *waarheid* wezen zal, door zijne geheele vernedering en verwoesting. De teekenen der tijden beginnen meer en meer klaarheid te krijgen."

De titel, dien de plaatsbekleeder van *JESUS CHRISTUS* op aarde, de algemeene herder der groote kudde van den eeuwigen herder voert, is niet: *aller knechten knecht*, maar: *dienaar, der dienaren Gods*. En wezenlijk is hij, zoo als de Heer het gewild heeft, *aller dienaar*, door raadgeving, inlichting, versterking in het geloof, met een woord, door zijne geheele bediening! Om het schudden van zijnen troon, of *Apostolischen zetel* te bespeuren, moet men, vooral tegenwoordig, *Protestantsche* of *ongelovige oogen* hebben! Overigens is dien zetel reeds menigmaal geschud en geschokt; maar slechts zij die hem durfden schudden, zijn vernederd en verwoest geworden? Zoo hebben wij de *groote Fransche republiek* zien vernederen en verwoesten; zoo hebben wij de *diepe vernedering*, van den schier alvermogenenden *NAPOLEON* en de verwoesting van zijn colossaal keizerrijk beleefd; maar de *Apostolische troon* is door al dat schudden en schokken niet verwrikt geworden; hij heeft alle oude ketterijen, volken en dynastien overleefd, en hij zal ook al de latere overleven, tot dat de jongste dag aanbreekt; want de Heer heeft gezegd: *Ziet ik ben met ulieden al de dagen tot aan de voleinding der wereld. Gij zijt PETRUS, en op dezen steenrots zal ik mijne Kerk bouwen, en de poorten der hel zullen tegen haar niet vermogen!*

Ja, de teekenen der tijden worden hoe langer zoo klaarder! Ontelbaar zijn de terugkeeringen tot de Catholijke Kerk, tot de eenheid des geloofs, die door scheuring en dwaling verbroken was, voor hen die scheuring en dwaling aankleefden; en het *gebed des geloofs*, dat bergen kan verzetten, de nieuw gevormde *gebeds-associatie*, voor de bekeering van allen, die zich Christenen noemen, doch van de eenheid afgeveken zijn, zal zoo als wij van de goddelijke barmhartigheid en genade hoopen, de bekeering van nog duizenden, mogt het zijn van allen, verwerven! Eenmaal toch, zal het eene kudde en een herder waren! Tot de teekenen der tijden behoort ongetwijfeld de meer en meer toenemende, innige verkleefdheid der Catholijke bevolkingen van alle landen aan den *Apostolischen zetel*, 't welk dan ook aan een onzer eer-

(1) Welligt weten zij het zelven niet, zoo als bij vele Protestanten het geval is.

RED.

(2) En zulk eenen chaos zou men ook gaarne in het Catholicismus invoeren. Het Protestantisme moet zich dien chaos, zonder redmiddel laten welgevallen. Alleen het Ultramontanisme waarborgt er tegen!

RED.

waarde vrienden nog zeer onlangs (1) de volgende woorden in de pen gaf: » Ja, de tijden zijn veranderd; » en wat ons tijdvak betreft, met alle onheilen, die het- » zelve oplevert, gaan toch twee gebeurtenissen gepaard, » twee groote gebeurtenissen, welke zich met den dag » versterken en voor den Godsdienst zoo veel troost » in de toekomst voorspellen, die onzen dwalende » broederen niet weinig in het oog moeten vallen. Ik » bedoel vooreerst de meer en meer toenemende, » allernaauwste vereeniging der geloovigen met hun » Opperhoofd, Zijne Heiligheid den Paus van Rome. » Waag het niet, Herder, Priester, Schrijver, wie » gij ook zijn moogt, iets het minste te uiten ten na- » dele van het Opperpriesterlijk gezag, wees verze- » kerd, gij hebt bij een geloovig volk bijna onherstel- » baar uw crediet verloren. Getuige een LA MENNAIS » een HERMES enz.”

Ziedaar teekenen der tijden, die niet in droomen en hersenschimmen bestaan, maar die daadzaken zijn; men behoeft slechts een blik op *Pruissen* te slaan, en den ijver der Fransche geestelijkheid tegen het Gallicanisme te beschouwen! Slechts zij, die voor deze overal plaats hebbende daadzaken de oogen sluiten, kunnen zulke ongerijmdheden opdisschen, als de *Reformatie* hier gedaan heeft.

HET AFSTERVEN VAN PRINSES MARIA.

Wij hebben, in ons vorig N.º, het belangrijk bericht van den Biechtvader der Prinses, betrekkelijk haar godvruchtig afsterven, medegedeeld. Ook andere personen, die bij dat afsterven zijn tegenwoordig geweest, hebben eenige bijzonderheden vermeld, welke in het bericht des Biechtvaders, welligt uit kieschheid niet voorkomen. Zoo heeft onder anderen, een officier, die bij de laatste oogenblikken der Prinses is tegenwoordig geweest, aan een Fransch-blad, de volgende, merkwaardige en aandoenelijke woorden der stervende Prinses mededeeld; waardoor het bericht des Biechtvaders zoo als hetzelve in de *Augsburgische Zeitung* is opgegeven geworden, aangevuld wordt. Die officier schrijft het volgende:

» Prinses MARIA heeft een bewonderenswaardige dood gehad; alle monden des lands herzeggen hare laatste woorden, die vol zijn van den moed, die eene geruste conscientie geeft.

» Nadat zij in tegenwoordigheid van haar huis had gecommuniceerd, vatte zij de hand des Hertogs van Nemours, en zeide hem: » *Schrei niet; zie, ik ben gerust; blijf wel overtuigd, NEMOURS! dat ik uit den Godsdienst alleen, die kracht heb geput, vergeet het nimmer; zeg het aan CHARLES (Hertog van Orleans), zeg het aan mijne geheele familie.*”

» Vervolgens zeide zij tot haar' gemaal: » *ALEXANDER! In dit plegtig oogenblik verzoek ik u nog de*

belofte te hernieuwen, die ge mij gedaan hebt, om Catholijk te worden, en ons kind in die religie op te voeden.” Kort hierop viel zij in bezwijming.”

Mogen deze laatste woorden (zegt *l'Univers*, dit berigt overnemende) die laatste wensch eener vrouw, die zijne genegenheid bezat, immer in het oor en in het hart des Hertogs van Wurtemberg weërgalmen en hem herinneren aan eene verbindtenis, die door den dood is geheiligd geworden.

De treffende omstandigheden, welke dit afsterven eener godvruchtige Prinses hebben verzeld, zijn in alle opzichten merkwaardig: ze zijn eervol voor den Catholijken Godsdienst, leerzaam voor de familie Orleans, aan welke de Voorzienigheid reeds zoo vele lessen in hare barmhartigheid heeft gegeven; ze zijn vernederend en beschamend voor de hedendaagsche politiek, die zonder vaste principes, geen onderscheid tusschen het ware en het valsche maakt en daarom allerwege tracht, het ware met het valsche te vermengen, 't welk zij verkliest verdraagzaamheid te noemen.

Van daar, dat in alle hedendaagsche charters, constitutien en grondwetten het gedrogtelijk stelsel der *gelijkstelling van alle* Godsdiensten is aangenomen geworden. Een minister moge, *als individu*, den eenen of anderen Godsdienst aankleven, belijden en beoefenen; maar als *minister*, als *staatsman*, als *diplomaat*, mag hij geen onderscheid maken, en moet zelfs alles wat in zijn vermogen is aanwenden, om te doen gelooven, dat er geen onderscheid van waar of valsch tusschen de verschillende Godsdiensten bestaat. Zoo wil de hedendaagsche politiek.

Ter bereiking van dat anti-Christelijk doel, staat de Catholijke Kerk, met hare onveranderlijke leer en onverzettelijken afkeer van alle dwaling in den weg; daarom wil de politiek, dat zij nergens *uitsluitend beschermd* en nergens volkomen vrij zij. Tegen het eerste verzet zich de constitutioneele gelijkstelling van alle Godsdiensten: het laatste, hoewel in de meeste nieuwe constitutien geproclameerd, wordt, door allerlei intrigues, verdraaijingen dier constitutien, onregtvaardigheden en zelfs inbreuken op die constitutien verhindert.

Een natuurlijk gevolg dier gedrogtelijke politiek is dan ook, dat zij voor de vorsten gemengde huwelijken ontwerpt en hen diets maakt, dat dezelve, ter bevordering van verdraagzaamheid, en ten betooge, dat men wezenlijk geen onderscheid tusschen de Godsdiensten maakt, en diensvolgens, de grondwettige gelijkstelling eerbiedigt, zoo niet volstrekt noodig, ten minste hoogst voordeelig voor hunne dynastien is.

Voor al de familie van Orleans, moest, sedert dat zij den Franschen troon beklommen had, den afkeer, dien zij, vooral de godvruchtige koningin en hare deugdzame dochters, van het protestantismus hadden, overwinnen, of liever aan de politiek opofferen. Zoo moest de oudste dochter van den koning der Franschen hare hand aan den lutherschen koning der Belgen schenken; de Hertog van Orleans, de vermoedelijke

(1) Zie *Godsdienstverdiend*, Deel XLII, bl. 23.

troon-opvolger, moest, om het protestantismus voor de eerste maal toegang tot den Franschen troon te verschaffen, eene luthersche prinses van *Meckelenburg* huwen tot groote ergernis van alle Fransche Catholijken; eindelijk moest ook de godvruchtige Prinses *MARIA*, zich met eenen lutherschen prins van *Wurtemberg* verbinden. — Intusschen wilde toch de politiek ten minste den schijn hebben, van ook de voorschriften der Catholijke Kerk te eerbiedigen: Men vroeg derhalve, voor al die huwelijken te *Rome dispensatie*, die door den H. Vader niet vergund werd, dan op de gewone voorwaarden: dat de verloofden de Catholijke opvoeding van alle kinderen, welke uit dat huwelijk mogten geboren worden vooraf zouden beloven. Door het niet naleven dier belofte, verviel noodwendig de dispensatie; de echt werd een verboden huwelijk, illisite, in de oogen der Kerk.

De Prinses van *Wurtemberg*, bragt eenen zoon ter wereld. — Ware het eene dochter geweest, dan zou misschien de politiek den doop van het kind op Catholijke wijze hebben toegestaan; maar een Prins, een afstammeling van een Koninklijk Luthersch huis. ... Dit ware te vernederend voor het Protestantismus geweest en zou den schijn van *onverdraagzaamheid* op het Koninklijke Catholijke huis van *Orleans* geladen hebben.... De jonge Prins van *Wurtemberg*, werd alzoo door den Lutherschen Predikant *CUVIER* op de *Luthersche wijze* gedoopt. — De politiek beroemde zich over de klein geestige *onverdraagzaamheid* van *Rome*, zoo als men het noemde, te hebben gezegepraald. Men had getoond, dat men zich over de voorwaarde, door de Catholijke Kerk, tot het toestaan van dat huwelijk gemaakt, niet bekommerde. De onverschilligheid juichte, maar de Catholijken waren opnieuw geërgerd. God alleen weet, wat de godvrezende Koningin, wat de vrome Prinses *MARIA*, daarbij en sedert dien tijd geleden hebben! Het eerste voorbeeld was gegeven: waarom zouden ook niet de volgende kinderen, die uit dat huwelijk geboren zouden worden, op de Luthersche wijze worden gedoopt? En was het niet natuurlijk, dat aan de *aldus gedoopte* kinderen, later, ook eene Luthersche opvoeding gegeven werd? — Zoo zou dan de godvruchtige *MARIA*, door de politiek veroordeeld zijn geweest tot de grievendste smarten, die immer het hart eener godvruchtige moeder verscheuren kunnen....! Maar God kende de opregtheid van haar hart; Hij wist, wat zij reeds geleden had; Zijne Voorzienigheid beveiligde haar tegen een knagend lijden; zij verbrak een huwelijk, dat aangegaan was op grond van beloften, die reeds aanvankelijk geschonden waren. Zij schonk aan de misleide Vorstin al de genademiddelen van den Catholijken Godsdienst, buitengewone genade en licht, een zachte en zalige dood, in den ouderdom van 25 jaren! En zoo scheurde zij het spinrag der onverschillige politiek; terwijl zij door den mond der stervende Prinses, de dwaling beschaamde, door de herinnering aan haren gemaal, dat hij haar beloofd had,

Catholijk te zullen worden en hun kind *Catholijk* te zullen opvoeden.

Welk eene nieuwe gedachte les voor de in rouw gedompelde familie van *Orléans*! Welk eene waarschuwing voor Catholijke Vorsten en Vorstinnen, welk een stichtend voorbeeld eindelijk, voor alle Catholijken, hoe geschikt, om hen in het Catholijk Geloof te versterken, is het afsterven der godvruchtige Prinses *MARIA* van *Orléans*!

Dat de Voorzienigheid in onze dagen de onverschillige, of onverschilligheid huichelende politiek, op dezelfde wijze, in alle opzigten beschaamd en te schande maakt, zullen wij in een volgend N.^o opzettelijk betoogen.

NIEUW PRUISSISCH MANIFEST.

(Vervolg van bladz. 38).

Men kon dus aan den eenen kant niet twifelen aan de stilzwijgende toestemming van het Hof van *Rome*, in alles wat gedaan werd, doch men kon voorzien dat in het geval eener *formeele vraag*, de Pausselijke Stoel in hoedanigheid van *middenpunt der Catholijke eenheid* zich als verplicht zou beschouwen, om aan de afgetrokkene algemeenheid van de regelen en canons der Kerk te herinneren.

Eene weigering van den kant van het ministerie van buitenlandsche zaken ontmoet hebbende, zond de Aartsbisschop von *DUNIN*, in plaats van zijn verzoek te herhalen, den 26 October 1837, een verzoek aan *Z. M.* waarin hij verzocht te worden geauthoriseerd, om te handelen volgens de bepalingen en principes der Bulle *Magna nobis admirationis*, in het jaar 1748 aan de Aartsbisschoppen en Bisschoppen van het voormalig koninkrijk *Polen* gerigt. Dit nieuwe verzoek kon hem nog minder worden toegestaan, omdat, behalve dat de aangevoerde Bulle reeds vernietigd is geworden in de jaren 1767 en 1768, door besluiten van den Poolschen rijksdag (1) derzelver inhoud, zoo als de Aartsbisschop zelf in zijn verzoek erkent, in tegenspraak is met de wetten des lands.

Daarom heeft *Z. M.*, zich met het ministerieele antwoord vereenigende het verzoek des Aartsbisschops van de hand gewezen. Doch de Prelaat in plaats van zich te regelen naar de bevelen des konings verstout en opgewekt door de Pausselijke allocutie van 10 December 1837, rigtte den 27 Februarij 1838 aan de Geestelijkheid zijner diocese eene circulaire, waarin hij aan dezelve beveelt, haar gedrag te regelen naar de voorgemelde Bulle van Paus *BENEDICTUS XIV* en als

(1) Wat zouden de Bullen, de uitspraken van het *hoogste kerkelyk gezag* van het *middenpunt der eenheid* tot behoud der Catholijke leer en eenheid baten, als de tijdelijke gouvernementen dezelve konden vernietigen of in kracht laten naar welgevallen?

verplichtend aanwijzende, door zich te houden aan de Breve van Pius VII, die zulks niet beveelt, de belofte der verloofden van hunne kinderen in de Catholijke religie op te voeden als eene onvermijdelijke voorwaarde, om van de Kerk de inzegening van een gemengd huwelijk te verwerven (1) en dreigt elken Catholijken Priester te suspendeeren, die de voorschriften der circulaire niet volgt en hem alle kerkelijke waardigheid en bediening te ontnemen.

Reeds vroeger, den 30 Januarij 1838, had de Aartsbisschop aan zijne Geestelijkheid eene circulaire, in de Poolsche taal opgesteld, gezonden, waarin hij zijne onderhandelingen met het koninklijk gouvernement verhaalt, in eene taal, die alleszins geschikt is, om de hartstogten in beweging te brengen en den eerbied aan het gezag verschuldigd, geheel en al ter zijde stellende en zich vergelijkende met den Bisschop STANISLAUS, dien de koning van Polen BOLESLAUS II met zijne eigene handen doodde, en dien men als eenen martelaar eert, eindigt hij, met de volgende opruijng:

» Doet insgelijks aan uwe schapen dezen brief kennen, die voor hen de stem des Herders zijn zal.
» Vermaant vooral de Catholijke moeders en dochters
» gelijk alle geloovigen om met dezelfde getrouwheid
» en dezelfde gehechtheid in het geloof dier heilige
» Kerk te volharden en iedere verbindtenis die zoo
» lang als het leven duren moet met elk, die uit den
» schoot der Kerk is uitgegaan, te vermijden."

☞ In eenen later, aan het kapittel van Gnesen geschreven brief onder dagtekening van 16 Maart 1838, stelt hij zich zelve als een martelaar voor en laat aan het Kerkelijk gezag de zorg over om te beslissen of het niet betamelijk zijn zou » uithoofde der tegen hem gerigte vervolging, het muzijk der kerken en 't gelui der klokken te doen ophouden."

» Die reeks van illegale stappen heeft eene ernstige tuschenkomst noodig gemaakt en heeft er voor het gouvernement een onvermijdelijke pligt van gemaakt.

» Volgens de wetten des lands, kan er geen Bisschop in Godsdienstige en Kerkelijke zaken, nieuwe bevelen uitvaardigen, zonder vergunning van het gouvernement. (*Algemein Landrecht* Pars. II. Tit. XI. §. 117)."

» Doch die vergunning hem geweigerd zijnde, heeft de Aartsbisschop VON DUNIN, strijdig met den uitdrukkelijken wil des Konings, den Herderlijken Brief van 27 Februarij 1838 uitgevaardigd, waarin hij, aan de Geestelijkheid zijner diocese beveelt, zich essentieel van de wetten des lands te verwijderen.

De landwetten verplichteden niemand der Geestelij-

ken, om tot de inzegening van een gemengd huwelijk over te gaan, maar zij laten even weinig aan den Priester toe, om voorloopig van de echtgenooten eenige belofte hoegenaamd te vorderen, betrekkelijk de toekomstige opvoeding der kinderen. (Cf Koninklijk bevelschrift van 17 Augustus 1825. Verzameling van wetten 221).

In oppositie met de regels en met de praktijk, waarin hij zelf had toegestemd, heeft de Aartsbisschop aan de Priesters zijner diocese het vorderen dier belofte als eenen pligt opgelegd."

» Volgens de wetten des lands kan geen Bisschop op zijn eigen gezag eenen Geestelijke van zijne waardigheden of bedieningen afzetten. (§§ 121 seq. Tit. XI. Pars. II. van 't *Algemeine Landrecht*).

Maar de Aartsbisschop had zich eene illegale jurisdictie aangematigd (1), zich veel verder uitstrekende dan zijne competentie, met oogmerk, om de Geestelijkheid zijner diocese te verleiden en dezelve tot schending van de wetten des lands te vervoeren.

De wet des lands bepaalt: (*Algemein Landrecht* Pars. II. Tit. XX. § 151)."

» Al wie door een stoutmoedig en oneerbiedig laken der wetten of bevelen des lands, of door het werpen van minachting op dezelve, het misnoegen of het wantrouwen der burgers tegen het gouvernement te weeg brengt, zal gestraft worden met opsluiting in eene vesting van 6 maanden tot 2 jaren. Hoe grooter het gezag is van hem, die zich zulke daden veroorlooft, des te strenger moet hij worden gestraft. (§ 152)."

» Nu, de Aartsbisschop had aan zijne Geestelijkheid bevolen, aan de geloovigen zijn geschrift bekend te maken, waarin de eerbied aan het gezag verschuldigd, hooglijk wordt gekrenkt."

» In eenen staat, waarin eene gemengde bevolking aanwezig is, is de opruijng van Godsdienstige partijen tegen elkander vooral misdadig. Volgens de circulaire van den Aartsbisschop, moesten de geloovigen worden vermaand om iedere verbindtenis voor het leven met hem, die buiten den schoot der Kerk is, te vermijden. Zoo vele gewichtige wanbedrijven, die zich vereenigen, om het gedrag van den Aartsbisschop strafbaar te maken, kunnen niet ongestraft blijven."

» De eerste maatregelen, welke de provinciale autoriteiten namen tegen die illegale daden, was de vordering aan de dekens van het land gericht, om aan de overheid alle de exemplaren over te leveren, van de Aartsbisschoppelijke circulaire van 30 Januarij en gelijktijdig het verbod van dezelve van den preekstoel bekend te maken." (*Het vervolg hierna.*)

(1) Welke jammerlijke denkebeelden maakt zich een Protestantisch ministerie van de wettige jurisdictie eens Catholijken Bisschops! wat ware zijne jurisdictie, zonder het regt van afzetting?
RED.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE

*Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij:
Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn
gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U;
dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
wete, dat Gij mij gezonden hebt.*

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

VASTE-MANDEMENTEN.

De Hoogwaarde Heer H. DEN DUBBELDEN, Administrator Apostolicus, van het voormalig Bisdum van Bosch en Vicaris-Generaal voor het geestelijke van Maastricht en Luiksgestel, heeft de noodzakelijkheid en de kracht des gebeds tot onderwerp zijner herderlijke onderrigting en vermaning, voor den Vaste van dit jaar gekozen.

Na eene herinnering aan de onderrigting van het vorige jaar, gaat Zijn Hoogw. terstond tot zijn onderwerp over. » Heden, zegt Zijn Hoogw. willen wij » u, bij het aannaderen dier zelfde dagen van zalig » heid doen zien, dat de H. Vaste daarenboven een » bijzondere TIJD VAN GEBED en oefening van gods- » vrucht is.»

Zijn Hoogw. toont vervolgens aan, dat, hoewel wij altoos tot bidden verplicht zijn, het voorbeeld van onzen Zaligmaker zelve ons leert, dat hetzelfde verdienstelijker en krachtiger bij God werkt, als het met vasten gepaard gaat. Dit ontwikkelt hebbende, zegt de Hoogw. Administrator Apostolicus:

Treffend zijn deswege de woorden van den H. BERNARDUS:

De Vaste, zegt gemelde Vader, zet aan het gebed godsvrucht en vertrouwen bij; het zijn als twee broeders die eikander ondersteunen; het gebed verwerft de kracht om te vasten en de vaste verdient de genade des gebeds; de Vaste onderschraagt het gebed en het gebed heiligt de Vaste en brengt dezelve voor den Heer.

Dit wordt verder aangedrongen door de vermaningen van den H. AUGUSTINUS, die telkens op de vereeniging van het GEBED MET VASTEN te zamen met liefdewerken aandringt en er elders bijvoegt, dat de Vaste met de aalmoezen de vleugelen des gebeds zijn, waarop hetzelve zich verheft en onverlet ten Hemel voor den troon van God vliegt (I).

Hieruit volgt met hoe veel regt de Hoogw. Heer H. DEN DUBBELDEN, zijne onderhoorigen, tot het paren van den Vaste met gebeden en liefdewerken opwekt en aanspoort. Daarop wordt gezegd:

Clamate ad Dominum! roept tot den Heer! bidt en smeekt Hem tot bekeering van alle zondaren en vooral van diegenen, welke zich nog schuldig zouden maken aan de schroomelijke zonden van godlastering, vervenschingen en ontuchtigheden, opdat zij aan het heilrijk Broederschap ten deze beantwoordende, door waren afstand dier hemeltergende zonden zich met hunnen God en Weldoener verzoenen mogen!

(1) In PSALM 42.

Clamate ad Dominum! roept, B. G. I tot den Heer uit gan- scher harte voor het welzijn van onze Moeder de H. Kerk in alle deelen der wereld; tot heil van onzen allerheiligsten Va- der GREGORIUS XVI en van alle Kerkelijke Overheid; smeekt voor al hare leden om standvastigheid in het H. Geloof tegen den verwoestenden stroom der hedendaagsche onverschilligheid; om volharding in de deugd tegen het alom heerschende bederf van zeden! bidt den Heere ter voortplanting van onzen H. Gods- dienst en tot bekeering der ongeloovigen en dwalende Broeders, die nog in de schaduw des doods zitten (1).

Clamate ad Dominum! roept tot den Heer! en beveelt Hem voornamelijk in deze tijden, door uwe godvruchtige gebeden dringend aan de dierbare belangen van ons VADERLAND en van deszelfs GEËERBIEDIGD HOOFD: opdat wij bevrijd van straffen, die wij om onze zonden verdienen, onder het bestuur der Magten, die God over ons heeft daargesteld, een gerust en vreedzaam leven mogen leiden in alle godsvrucht en zuiver- heid (2).

Vervolgens wordt er op aangedrongen, om met de noodige vereischten, inzonderheid eendragtig en met diep ontzag te bidden.

Ten slotte wordt gezegd: *Volharden wij op het voorbeeld onzer voorouders met godvruchtiglijk, en zeker des avonds, IN DEN HUISSELIJKE KRING, den heiligen ROZENKRANS te bidden; en ziet deze Vaste- tijd zal in waarheid een tijd van zegening en za- ligheid voor dit en het eeuwig leven wezen: ja, wij zullen zelfs door onze oefeningen van Godsdienst en liefde eenigzins vergoeden, wat eene noodzakelijke dispensatie in de Vaste-wet wegneemt.*

Waarna, krachtens de bijzondere magt, door onzen H. Vader GREGORIUS XVI verleend, op de gewone wijze wordt gedispenseerd.

De Hoogw. Heer G. HERMANS, Apostolische Vica- ris-Generaal voor de Noord-Nederlandsche distrikten *Kuijk, Nijmegen en Druten*, van het voormalige Bisdóm van Roermonde, dringt in zijn Mandement voor den Vaste van dit jaar bijzonder aan, op het on- derhouden van de vijf geboden der H. Kerk.

De Hoogw. Vicaris vangt zijne vermaning aan, met te herinneren aan het heilzame der overweging van het lijden en den dood onzes Verlossers.

Vervolgens wordt het als een bewijs der goddelijke barmhartigheid beschouwd, dat de langmoedige God onzer vaderen, ook nog dezen Vaste-tijd verleent, om aan de zondaars gelegenheid tot bekeering te schenken. Hierop herinnert Zijn Hoogw. aan de vermaning, in 1834 gedaan, tot het onderhouden van de geboden der H. Kerk en hij zegt daarop: *» Het is, helaas! de alom verwoestende geest der omwenteling, der laauwheid, der zedeloosheid en onverschilligheid, die de heilige banden, welke den Katholijken Christen aan de kwijting zijner godsdienstige pligten gehecht houden moeten, bij eene groote menigte ten eenemaal verscheurd heeft.»*

Om tegen die algemeene ergernis de groote verach-

ting; waarmede men in onze dagen doorgaans van de geboden der H. Kerk spreekt, en tegen den moedwil en de vermetelheid, waarmede men zoo dikwijls regt- streeks daar tegen handelt, en om de ware Catholij- ken in de onderdanigheid aan hunne Moeder de H. Kerk te behouden en te versterken, verheft de Hoogw. grijsaard nog eens zijne stem, en zegt:

» Dat ieder Katholijke, indien hij een lidmaat en kind der kerk zijn wil, verbonden is om haar te gehoorzamen en hare geboden getrouwelijk te onderhouden. De kerk immers heeft waarlijk de wetgevende magt van haren goddelijken stichter verkregen; Zij is van het begin af in de onverbrokene bezitting en in de gedurige uitoefening derzelve geweest; en van het begin af aan hebben zich alle volken, zoodra zij het Katholijk geloof hebben aangenomen, en alle regtgeloovigen, edelen en onedelen, rijken en armen, geleerden en ongeleerden, zonder tegenpraak en met nederigheid aan haar onderworpen.»

Hieruit wordt op nieuw de verpligting zoowel tot het onderhouden van de geboden der H. Kerk, als tot het naleven der geboden van God, afgeleid en betoogd; alsmede de billijkheid daarvan, op eene klare en be- vattelijke wijze aangetoond.

Vervolgens overweegt Zijn Hoogw., wat sommigen doen tot ergernis van velen; terwijl ze bij de over- treding van de geboden der H. Kerk zeggen durven, dat het maar kerkelijke geboden zijn; en dan roept de ijvervolle grijsaard uit: *» Ja, het zijn maar kerke- lijke geboden, maar om wier overtreding de godde- lijke Regter hun veroordeelen zal, alsof zij de ge- boden Gods overtreden hadden; want zegt Hij: DIE U HOORT, HOORT MIJ EN DIE U VERSMAADT, VERSMAADT MIJ, MAAR DIE MIJ VERSMAADT, VERSMAADT DEN- GENEN, DIE MIJ GEZONDEN HEEFT. LUC. X, V. 16.*

Daarna vermaant Zijn Hoogw. om te overwegen, in welke ellenden diegenen zich storten, welke de ge- boden der H. Kerk, de Bruid van JESUS CHRISTUS roekeloos overtreden; en om dit te verhoeden roept Hij hen toe met de woorden van den gekroonden Pro- phet: *» Kinderen der menschen, hoe lang zult gij, zwaar van harten zijn? Waarom bemindt gij de ijdel- heid en zoekt de leugen? Ps. IV, 3.»* En vraagt dan: *» Hoe lang zult gij nog voortgaan, uwe tee- dere Moeder te bedroeven? Weet gij niet, dat gij, dus handelende, niet meer hare lidmaten, niet meer hare kinderen zijt, en dat gij niet meer behoort tot die Kerk die JESUS CHRISTUS, op eene steenrots ge- bouwd heeft, en dat gij dus in gevaar zijt, van uit het rijk der Hemelen uitgesloten te worden.»*

Hierop volgt eene vermaning aan de geloovigen, om tot zich zelve terug te keeren, om zoowel de Ca- tholijke opvoeding, die zij in hunne jeugd genoten hebben, als de dreigende straffen die hen bij verdere overtreding te wachten staan, te overwegen; waarop Zijn Hoogw. zegt:

» Vermijdt in het toekomstende alle gelegenheid, die U van de kwijting uwer Godsdienstige pligten afhoudt; ontvlugt die gezelschappen, waarin gij tot de overtreding der gebodene vastendagen zoudt kunnen verleid worden; verzaakt die ver- gaderingen, dien raad der goddeloozen, en der huichelaren, die gevaarlijke bijeenkomsten, die U van de jaarlijkse Biecht en Pausch-Communie afrekken, of U onbekwaam maken, de

(1) LUC. I. 79.

(2) TIM. II. 2-

Heilige Sacramenten waardiglijk te ontvangen, en gedraagt U voortaan als ware ledematen en kinderen der thans strijdende Kerk op de aarde, onder wiens vaandel gij zijt aangenomen, opdat gij eens het geluk moogt hebben, U in den Hemel vereenigd met de zegenpralende Kerk, in alle eeuwigheid te verheugen."

In het vertrouwen dat zijne onderhoorigen, door in het vervolg de geboden der H. Catholijke Apostolische Kerk en door boetvaardigheid hen in staat zullen stellen, om de beleedigde gerechtigheid te voldoen voor hunne zonden, verleent de Hoogw. Vicaris de gewone dispensatie.

(Het Vervolg hierna.)

ALGEMEENE CATHOLIJKE GEBEDS-ASSOCIATIE VOOR DE BEKEERING VAN ALLEN, DIE ZICH CHRISTENEN NOEMEN, DOCH VAN DE CATHOLIJKE KERK AFGESCHIEDEN ZIJN.

De Voorzienigheid, heeft aan de *gebeds-associatie*, voor de bekeering van *Engeland*, die reeds overal in ons Vaderland zoo veel wortel heeft gevat, dat zelfs buitenlandsche bladen er van gewagen, eenen ruimen omvang gegeven, dan haar insteller aanvankelijk beoogde. De Eerw. Heer SPENCER heeft ons, in eenen naderen brief van 5 Januarij dezes jaars, breedvoerig de redenen opgegeven van de uitbreiding, welke aan die associatie gegeven is. In eenen brief van den Abbé DE BAUDRY, Priester te *Plainpalais* bij *Geneve* aan den Heer SPENCER, keurde de Eerwaarde DE BAUDRY het *uitsluitend* bidden voor de bekeering van *Engeland* af, en verlangde, dat de gebeden zich ook zouden uitstrekken tot de bekeering der Fransche Protestantanten. Van eenen anderen kant, ontving de Heer SPENCER een' brief van eenen Schotschen Bisschop, die dezelfde aanmerking maakte en de gebeden voor de bekeering van *Groot-Britannië* verlangde. Dit beviel aanvankelijk den Heer SPENCER niet: Hij nam de toevlugt tot het gebed; en, na over de eigenliefde te hebben gezegevierd, begreep hij, dat men ook in andere landen, op dezelfde wijze als de Heer DE BAUDRY en de Schotsche Bisschop redeneren zou; en nu meende hij, dat de associatie niet alleen voor de bekeering van *alle Protestantanten* behoorde te bidden, maar ook voor de bekeering van *allen*, die zich *Christenen* noemen, doch van de *Catholijke Kerk afgescheiden* zijn. Dit voorstel deed hij nu niet slechts aan den Heer DE BAUDRY, maar ook aan den Aartsbisschop van *Parijs* en schreef tevens naar *Rome* over zijn plan, waarop hij de goedkeuring van den H. Vader hoopt te verwerven; terwijl hij er mij tevens kennis van gaf en hoopte, dat die uitbreiding der associatie, ook in ons Vaderland, algemeen bijval mogt vinden.

Wij hebben dien brief met onze overwegingen, betrekkelijk de zichtbare werking der Voorzienigheid in dit opzigt, in den *Godsdienstvriend* voor Februarij 1839 medegedeeld, en zouden dien gaarne, ook even als den vorigen brief, in onze *Catholijke Stemmen* hebben

overgenomen; doch de uitgebreidheid van dat stuk, en de veelheid der stoffe die wij in ons blad te behandelen hebben, maakten zulks ditmaal onmogelijk, weshalve wij onze lezers in dit geval, naar den *Godsdienstvriend* moeten verwijzen.

Reeds had zich blijkens onderscheidene brieven, die wij betrekkelijk dat onderwerp ontvangen hebben, ondanks de algemeene deelneming en belangstelling, welke de *gebeds-associatie* voor de bekeering van *Engeland*, allerewege vindt, hij velen, dezelfde bedenking, als bij den Heer DE BAUDRY en den Schotschen Bisschop, opgedaan: Sommigen baden zelfs, op den bestemden dag, reeds uit zich zelf, voor de bekeering onzer Oncatholijke landgenooten. Intusschen ontvingen wij, op den 29 Januarij, en dus wat alleszints merkwaardig is, juist op den Feestdag van den H. FRANCISCUS van *Sales*, eenen brief van den Eerw. Heer DE BAURRY, van den volgende inhoud:

Aan den Heere J. G. LE SAGE TEN BROEK, oud-Notaris te Grave, aan de Maas, in Holland.

» *Plainpalais* bij *Geneve*, 24 Januarij 1839.

MIJN HEER!

Op de uitnoodiging van den Eerwaarden en honorabelen GEORGE SPENCER, neem ik de vrijheid om u te schrijven; hij heeft de goedheid gehad van mij te verwittigen, dat hij mij uitnoodigde om aan u te schrijven, *ten einde tusschen ons drieën, eene vereeniging vast te stellen, die de zegeningen des Hemels tot zich trekken zou (pour affermir entre nous trois une liaison qui attireroit les bénédictins du Ciel.)*

Gij weet, mijn heer, dat, als dezelfde onheilen in verschillende landen heerschen, de gemoederen zich bezig houden met het zoeken van redmiddelen; waardoor het gebeurt, dat men, zonder afspraak te hebben gemaakt, somwijlen overeenstemt in het najagen van dezelfde resultaten. Dit heeft met onzen achttingwaardigen vriend en mij plaats gehad. Beiden een middel zoekende, om de bekeering der Protestantanten gemakkelijker te maken, hebben wij beiden begrepen, dat de geïsoleerde mensch te weinig beteekende en dat men de toevlugt moest nemen tot eene associatie. Ik heb er mij toe bepaald, om alles op te sporen, wat de H. FRANCISCUS van *Sales* gedaan had (1), die de eerste Prefect is geweest van eene soortgelijke associatie en ik heb eene vrij lange memorie opgesteld, die ik heb laten afschrijven en die ik aan al de Bisschoppen van *Frankrijk* gezonden heb. Ik stel er de middelen in voor, welke de H. FRANCISCUS van *Sales*, heeft gebezigd tot bekeering der Protestantanten, en die, welke men tegenwoordig naar zijn voorbeeld, zou kunnen bewerkstelligen.

Het eerste middel is eene associatie, wier leden het doel hebben, om, door gebeden en alle andere middelen, die in hun vermogen mogten zijn, de bekeering der Protestantanten te weeg te brengen.

Het tweede middel is, de daarstelling van een tijdschrift (*Journal*) bijzonder ingerigt naar het doel, om de bekeering der Protestantanten te weeg te brengen.

Een derde middel is, de uitgave van werkjes, die met hetzelfde doel geschreven zijn en waarin de Protestantanten behandeld worden met al de achting der liefde en der welwillendheid (2).

(1) De Kardinaal DU PERRON zeide: dat er geen ketter was dien hij niet overtuigen kon; maar dat men zich tot den Bisschop van *Geneve* wenden moest, om hen te bekeeren. — *Nouveau Dictionnaire Historique ou Histoire Abrégée etc.*

(2) Zonder het te vermoeden, heeft de eerste aflevering der *Nieuwe Uitspannings-Lectuur*, reeds ter bereiking van dat doel medegewerkt. Die *Lectuur* zal daaraan verder trachten bevorderlijk te zijn.

Het vierde middel is, het zenden van Catholijke Missionarissen in Protestantsche landen; vooral in die, alwaar de vrijheid der Godsdiensten geauthoriseerd is.

Ik zou er andere middelen hebben kunnen bijvoegen, b. v. het bouwen van kerken voor Catholijken in de Protestantsche landen (1).

Maar ik heb mij bepaald, tot hetgene, wat ik, zoo al niet uitdrukkelijk, ten minste gelijksoortig, in het leven en in de Schriften van den H. FRANCISCUS van Sales gevonden heb.

Er waren slechts weinige dagen verlopen, nadat die memorie aan de Bisschoppen gezonden was, toen ik uit de openbare papieren de gebeds-associatie vernam, door den honorabelen SPENCER voor de bekeering der Protestanten van Engeland voorgesteld; het scheen mij toe, dat er zwaarigheid in gelegen ware, om uitsluitend de Protestanten van Engeland te specificeren. Ik stelde mijne redenen aan den honorabelen SPENCER voor, die ze wel heeft willen toejuichen en die zelfs de zaak nog algemeener denkt te nemen zoo dat de gebeden *pro extirpatione schismatis et haeresis*, zonder de Protestantente specificeren, zouden zijn. Dit wijkt van mijn plan af, 't welk was, om de associatie, door den H. FRANCISCUS van Sales opgerigt en zoodanig als hij die opgerigt had, in het leven terug te roepen. Doch die overweging zal mij niet terug houden; ik heb het uit het voorbeeld van den H. FRANCISCUS van Sales geleerd, dat men van zijne eerste ontwerpen moest weten af te zien, om die, van personen, met welke de Voorzienigheid ons vereenigt, aan te nemen. Zoo handelde die heilige, met betrekking tot het plan dat hij voor de congregatie der *Visitatie* gevolgd had, en dat hij veranderde, om zich te voegen naar den raad van den Heer DE MARQUEMONT (2).

Verwonder u niet, Mijn Heer, als ik veel van den H. FRANCISCUS van Sales spreek. Hij is Bisschop der diocese van Geneve geweest. Zijn ligchaam rust niet ver van die stad alwaar hij uitdrukkelijk bij zijn testament heeft begeerd te worden overgebracht, als zij weder Catholijk werd. Ik werk aan eene volledige uitgave van zijn leven en van zijne werken; en ik wensch nog meer te arbeiden om in mij, zooveel als mij mogelijk zijn zal, de trekken te malen, die ik op het papier stel.

Om thans op het onderwerp van mijnen brief terug te komen, bid ik u mijn heer wel te willen toestemmen, dat ik mij als derde associeere in den heiligen band, dien, gij met den honorabelen SPENCER gevormd hebt. Ik durf het van uwe goedheid en liefde hoopen en ik verzoek u mij te gelooven met den diepsten eerbied te zijn.

Mijn Heer.

Uw zeer Ootm. en Gehoorz. Dienaar,
l'Abbé DE BAUDRY.

Die brief heeft mij diep getroffen, en, ik moet het zeggen, beschaamd. Wat vermag mijn geringe persoon, die geenerlei verdiensten heeft in eene zoo groote en heilige zaak? Wat kon ik anders, dan mij voor God verootmoedigen...? De overweging echter, dat ik mij zelve daartoe niet had opgeworpen; dat de Heer SPENCER op het denkbeeld was gekomen (hoe weet ik niet); om aan den Heer DE BAUDRY eene gecombineerde werking van ons drieën voor te stellen, en deze daartoe aanstonds besloten had; alsook, dat de Voorzienigheid zich dikwerf van de geringste middelen bedient, om de grootste zaken tot stand te brengen, bemoedigde mij, en ik besloot, om, naar mijn

(1) Ook dit middel is, door de gemeenschappelijke liefdadigheid der geloovigen van onderscheidene landen, in de hoofdstad van Zweden, bereids tot stand gebracht. Moge dit ook weldra in Holstein, het geval zijn.

RED.

(2) DENYS SIMON DE MARQUEMONT, Kardinaal-Aartsbisschop van Lyon in 1612... Het was op zijn raad, dat de H. FRANCISCUS van Sales aan de Religieusen der *Visitatie*, wier orde hij gesticht had, de *cloture* gaf. — Zie: *Nouveau Dictionnaire Historique* etc. art. MARQUEMONT.

zwak vermogen mede te werken, ter bereiking van een doel, dat mij zoo edel, zoo verheven, zoo echt Catholijk toeschijnt.

Ik heb dan, van mijnen kant, insgelijke naar Rome geschreven, en een paar Duitsche Bisschoppen, en andere invloedhebbende personen in dat land, met het plan bekend gemaakt, om derzelver medewerking ter meest mogelijke algemeene ontwikkeling en uitvoering van hetzelfde te verzoeken: van den algemeenen bijval, dien hetzelfde in ons Vaderland hebben zal, durf ik mij verzekerd houden.

Intusschen zullen wij onze *Catholijke Stemmen* zoo veel mogelijk, naar het plan van den Heer DE BAUDRY inrigten, zonder daarom den vorm te veranderen, of het behandelen van andere belangrijke zaken achterwege te laten.

Moge God, die liefde is, de Vader aller barmhertigheden, over dit heilige werk van Christelijke liefde, eenen milden zegen uitstorten!

DE GRONDWETTIGE GODSDIENST-VRIJHEID IN NEDERLAND.

(Vervolg van bladz. 35).

Is het met art. 191 beter gesteld?

„Aan alle Godsdienstige-gezindheden in het Koninkrijk bestaande, wordt gelijke bescherming verleend.“ — Dit is toch duidelijk, zal men zeggen, en het beteekent, dat de regering verplicht is, om aan de Catholijken, Gereformeerden, Lutherischen, Joden en, met een woord, aan alle Godsdienstige-gezindheden, die, op het oogenblik der invoering van de grondwet, in het koninkrijk der Nederlanden bestonden, gelijke bescherming te verleen: *Bescherming*, dat is vooral handhaving van het essentieele en karakteristieke der onderscheidene Godsdienst-gezindheden; zoodat b. v. als het gouvernement mogt beproeven, om aan de Catholijke Godsdienst-gezindheid eene Jansenistische, Gallikaansche of Anglikaansche wijziging te doen ondergaan, en haar de *suprematie van den staat* te doen erkennen, de Catholijke Godsdienst-gezindheid zich op de grondwettige *bescherming* tegen het gezag zou kunnen beroepen: en dat even zoo, de Gereformeerde Godsdienst-gezindheid, die *bescherming* inroepen kan, als de regering mogt goedvinden haar eenen geheel nieuwen vorm te geven, die met haar wezen en karakter strijdig is, of andere inbreuken op haar bestaande aanwezen te maken. — In die gevallen behoorde de nationale vertegenwoordiging, zonder dat deszelfs leden daarbij hunne eigene denkbeelden of belangen deden gelden, het bolwerk te zijn der *grondwettige bescherming* aan iedere bestaande Godsdienst-gezindheid toegezegd. De regtbanken behoorden alle eischen van het openbaar ministerie, die in plaats van *bescherming*, de onderdrukking van de eene of andere *bestaande Godsdienst-ge-*

zindheid ten doel hebben te ontzeggen, en aan de burgers die bescherming te verleenen, welke de regering hen weigert; doch die hen, volgens de grondwet moet verleend worden.

Doch wat hebben wij in Nederland zien gebeuren?

In 1816 en 1817, en dus ten minste een jaar na de invoering der grondwet, vond de regering goed, om aan de Gereformeerde Godsdienst-gezindheid, eenen nieuwen vorm te geven, die met haar wezen en karakter geheel strijdig is, en de *bescherming* veranderde in *heerschappij*. Men opperde hier tegen, onder andere de klasse van Amsterdam, wel bezwaren; doch men liet zich gerust stellen en schonk een *volledig vertrouwen* aan de oogmerken des bestuurs. Sommige doorzigtige mannen voorsagen duidelijk de gevolgen van dat alles, en het duurde ook niet lang, of die gevolgen deden zich reeds bespeuren. Eindelijk hadden eenige jonge predikanten, in 1834 den moed, om zich tegen de ingevoerde reglementen te verzetten, en derzelver ongeldigheid te beweren: hunne afzetting was daarvan het gevolg. Zij vereenigden zich vervolgens met zoodanige Gereformeerden, die van hetzelfde gevoelen waren, tot *dezelfde Godsdienstige-gezindheid*, die tijdens het invoeren der grondwet, als *Gereformeerde kerk* in Nederland bestond, en hadden, *als zoodanig*, niet slechts aanspraak, maar regt op dezelfde bescherming, welke andere Godsdienst-gezindheden genoten.

Wel verre echter van hen dezelve te verleenen, gelastte het openbaar ministerie, daartoe door het bestuur, der, bij de invoering der grondwet, niet bestaan hebbende *Hervormde Nederlandsche kerk* geïmprocé, het vervolgen der afgescheidenen, op voorwensel, dat zij eene *associatie* uitmaken, welke de *authorisatie des gouvernements* noodig heeft. Onder alle de regtbanken, voor welke de zaak der afgescheidenen heeft gediend, waren er slechts twee, die van Amsterdam en Appingadam, welke aan de Gereformeerde Godsdienst-gezindheid, zoo als die in 1815 bestond, regt lieten wedervaren, en haar de *grondwettige bescherming* tegen de inbreuken des gouvernements verleenden; welke bescherming echter door militaire inlegingen en andere illegale middelen, illusoir werd gemaakt.

De zaak was van het uiterste gewigt. De nationale vertegenwoordiging had zich dezelve met grond kunnen, en, naar ons inzien, behooren aantrekken. Immers iedere volksvertegenwoordiger heeft bij het aanvaarden zijner bediening, zich bij eede verbonden tot het *bewaren en beschermen van de algemeene en bijzondere vrijheden der ingezetenen*. Die eed, of belofte, is van den volgenden inhoud: » Ik zweer (belove) » dat ik de grondwet der *Nederlanden* zal onderhouden » en handhaven; dat ik bij geene gelegenheid en onder » geen voorwensel hoe ook genaamd, daarvan zal » afwijken, of toestemmen dat daarvan afgeweken » worde; dat ik voorts de onafhankelijkheid van den » Staat, de algemeene en bijzondere vrijheid der in-

» *gezetenen bewaren en BESCHERMEN* en het algemeen belang met al mijn vermogen bevorderen zal, » zonder mij daarvan door eenige provinciale of andere *bijzondere belangen* te laten afrekken."

De Gereformeerde Godsdienstige-gezindheid die zich in hare grondwettige regten, meende te zien gekrenkt, en de plegtig *toegezegde bescherming* niet genoot, wendde zich reeds meermalen, tot de tweede kamer der staten generaal, ten einde door dezelve, in hare grondwettige regten en vrijheden te worden gehandhaafd. Maar wat doet de tweede kamer? Zij beveelt, dat die verzoekschriften, waarin over *schenden der grondwet* wordt geklaagd, *ter griffie zullen worden gedeponeerd*. — Ziedaar alles: en de vervolgingen tegen de Gereformeerde Godsdienst-gezindheid werden voortgezet, terwijl de ministerieele en andere afhankelijk dagbladen daarvan geenerlei melding meer maakten en dus stilzwijgend erkenden, dat zij het licht der publiciteit niet verdragen kunnen.

Merkwaardig is betrekkelijk die zaak, de redevoering, door den heer LUZAC uitgesproken, ter gelegenheid van de vernieuwde voordragt der beruchte woelingswet: en hetgene, wat wij daaromtrent in de *Arnhemse Courant* van 22 December 1838 lezen, is zoo belangrijk, dat wij het hier willen overnemen:

Gelijk wij in het voorgaand artikel zeiden, nam de heer LUZAC de nogmaals ter verlenging voorgestelde exceptionele wet tot *beteugeling van onrust en kwaadwilligheid* te baat, om eenige aanmerkingen in het midden te brengen, betrekkelijk het zoo lang gewachte nieuwe strafwetboek, hetgeen de regering ons maar niet schijnt te willen of te kunnen geven, en de godsdienstige vrijheid, door de grondwet gewaarborgd, doch, volgens veler oordeel, in de zoogenaamde afgescheidenen geschonden.

Na in ons vorig nummer het publiek een en ander betrekkelijk het *mirage*-wetboek te hebben medegedeeld uit de belangrijke redevoering van genoemden vertegenwoordiger, blijft ons thans over eveneens te doen aangaande de vaderlijke handelwijze onzer regering jegens de afgescheidenen.

» Willen wij (zeide de edele vertegenwoordiger uit Holland) de aanleidende oorzaak en de gelegenheid tot woelingen en rustverstorende zamenscholingen doen ophouden, laten wij dan hoe eer hoe liever die bepalingen uit ons strafregt verbannen, waarbij de ook rustige vereeniging van eenige personen alleen door het getal strafbaar wordt, en krachtens welke men de godsdienstoefening van een deel onzer medelandgenooten bemoeijelijkt, stoort en straft."

» De handhaving dier ongelukkige bepalingen van art. 291 en volgende van het strafwetboek, voor mij onvereenigbaar met de regten, ons bij de grondwet (in art. 190 en volgende) toegekend, geeft nu herhaaldelijk gelegenheid tot onrust, en lokt, op dien dag, wanneer alle werkzaamheden stilstaan en de menigte bijeen is, zamenscholingen uit, waarvan de eindelijke en treurige ontkenning ter rolle der correctionele terechtzittingen plaats heeft.

» Wij hebben dit onlangs in eene naburige stad, waar de massa der bevolking niet tot de meest gegoede behoort, in eenen vrij ernstigen graad gezien; aldaar ging eene kleine, vrome vereeniging, welke zich binnen een voor het oogmerk ongewoon gebouw in eene der achterbuurten der stad, godsdienstig had bezig gehouden, rustig en stil uiteen; toen eene groote menigte volks deze lieden door de straten al scheldende en uitjouwende gevolgd is, en, van het werpen met slijk, tot het gooijen en verwonden met flesschen en steenen is overgegaan. De beledigden, die, ik moet dit gelooven, eene predicatie over de lijdzaamheid met vrucht hadden aangehoord, verdroegen de schandelijkste verguizingen met een onbegrensd geduld, en vervolgden derzelver weg zonder eenigen tegenweer

te bieden: — doch juist de bedaardheid scheen den euvelmoed der onrustigen aan te moedigen; aanhitsingen en opruijningen voegden zich hierbij en ergerlijke tooneelen werden door een gelukkig toeval voorgekomen."

» Door een gelukkig toeval voorgekomen; door een toeval? dus niet door de politie? De orde werd aldaar dus even krachtadig gehandhaafd als bij het laatste oproer te Amsterdam. Dat de politie over het algemeen bij ons te lande erbarmelijk is, dit wisten wij; maar in de kamer, ten aanhoore van geheel Nederland, hetwelk toch aanspraak maakt op burgerlijke veiligheid, en er niet weinig op te zeggen heeft als er in België burgers worden mishandeld zonder tijdige tusschenkomst der politie, ten aanhoore van Europa, als ware het iets zeer gewoonlijks in het vaderlijk bestuurde Nederland, door een volksvertegenwoordiger te hooren vermelden: » dat eene kleine, vrome vereeniging rustig en stil uiteenging, toen eene groote menigte volks, deze lieden door de straten al scheldende en uitjouwende gevolgd is, EN VAN HET WERPEN MET SLIK, TOT HET GOOIJEN EN VERWONDEN MET FLESSCHEN EN STEENEN IS OVERGEGAAN; " dit is meer dan wij hadden verwacht! En dat alles schijnt nog maar als iets onnoozels, als een op zon- en feestdagen in Oud-Nederland geoorloofd tijdverdrijf te worden beschouwd! Dit alles heet in Nederland niet eens meer een *ergerlijk tooneel*! Men hoore hoe de heer LUZAC met de bitterste koelheid voortgaat: » De beleedigden verdroegen de *schandelijkste verguizingen* met een onbegrensd geduld; — doch juist die bedaardheid scheen den euvelmoed der onrustigen aan te moedigen; aanhitsingen en opruijningen voegden zich hierbij, en *ergerlijke tooneelen* werden door een gelukkig toeval voorgekomen." VOORGEKOMEN! Eene kleine, vrome vereeniging, die rustig uiteen gaat, wordt uitgejouwd, vervolgd, met steenen en flesschen verwond; doch *ergerlijke tooneelen* werden door een gelukkig toeval voorgekomen!"

» Nog maar weinige dagen geleden, lag de begunstigde schare, loftuitender dan ooit, aan de voeten der vaderlijke regeering, en jubelde zich schor over haar 25-jarig bestaan; nu, zij koesterden zich aan den haard, en prezen de hun goede dagen, van hen vragende men niets meer; — maar van de kamer, waar men de natie komt vertegenwoordigen, had er wellicht iets meer mogen worden verwacht dan sprakeloosheid en een bloot van schaamte misschen, toen de heer LUZAC het met *flesschen en steenen verwonden* van rustige stille burgers, zoo bitter ironisch, in Nederland niet meer onder de *ergerlijke tooneelen* telde, en als in het voorbijgaan zeide: dat *ergerlijke tooneelen* (het vermoorden, het verscheuren, het verslinden vaarschijnlijk, van andersdenkende burgers) door een gelukkig toeval werden verhoed! — Voelde dan niemand zich verontwaardigd, voelde niemand zich groepen tot het vorderen van inlichting en opheldering nopens de verregaande krenking van Nederlandsche burgers, die er, volgens den heer LUZAC, had plaats gegrepen? Voelde niemand schaamte voor Nederland, bij de gedachte, dat in andere landen de politie, de overheid en niet het toeval de burgers tegen openbare verguizingen en verwondingen beschermt? dat in andere landen de politie, die dergelijke tooneelen niet in tijds tegengaat, door de regering openlijk wordt bestraft; dat in andere landen het stelsel bestuur, hetwelk bezoldigd wordt om orde te handhaven, verantwoordelijk wordt gesteld voor het niet handhaven der orde? Gevoelde niemand, dat er door een minister iets moest worden geantwoord op de verpletterende taal des vertegenwoordigers, ten einde te verhoeden dat er aan hunne thans zoo hoog geprezene regering, in volgende tijden, de onverhinderde en onverhinderde steeniging van andersdenkende doch rustige burgers zou kunnen worden verweten, in afwachting dat er eerlang misschen, bij achterblijving van een gelukkig toeval, *ergerlijke tooneelen* plaats vinden, gelijk aan dat, bijvoorbeeld, toen die opposant de WIT..... — Doch genoeg, ons blad wordt ook ik vreemde landen gelezen."

Als men, in de tweede kamer op die wijze eenen volksvertegenwoordiger hoort spreken; als de geheele vertegenwoordiging dit koelbloedig aanhoort, zonder krachtadige middelen te beramen, om de grondwettige Godsdienst-vrijheid van rustige burgers te handhaven, dan wordt men gedrongen te gelooven, dat men

bij ons nog geenerlei denkbeeld heeft van een grondwettig bestuur. In andere landen zouden de ministers terstond in de kamer zijn gerequireerd geworden, men zou van dezelve explication hebben gevorderd, en krachtadige voorstellen aan de regering hebben gedaan. Maar bij ons heeft niets van dat alles plaats. En wat is er het gevolg van? Ook dit zal de Heer LUZAC ons zeggen. — » Heden bekreunt men zich zoo weinig om ons. — — Ongelijk kan ik de regering in gemoeide niet geven: zij breidt hare magt uit: *wij weten de onze niet te handhaven* (1)." — *Wij weten de onze niet te handhaven!* Welk eene taal in den mond van eenen volksvertegenwoordiger, ten aanhoore van geheel Nederland, van de geheele wereld uitgesproken. Werden bij ons de volksvertegenwoordigers, even als in andere constitutionele landen, door het volk gekozen, dan zouden voorzeker zulke vertegenwoordigers, die hunne magt niet weten te handhaven niet herkozen, maar op charivari's onthaald worden; maar ook ons verkiezings-stelsel heeft men zoo kunstig weten in te rigten, dat niet alleen, die vertegenwoordigers, welke hunne magt niet weten te handhaven, telkens weder herkozen worden; maar dat juist diegenen, die toonen veerkracht genoeg te bezitten, om de magt der vertegenwoordiging tegen de ongrondwettige uitbreiding der regeringsmagt te handhaven, uit de tweede Kamer geweerd worden. Maar is dan de eed, dien de vertegenwoordigers plegtig afleggen, slechts eene bloote formaliteit, een formulier zonder beteekenis? Begrijpt men dan niet, dat het volk zeer goed gevoelt, dat eene volksvertegenwoordiging, die hare magt niet weet te handhaven, niets anders is, dan eene kostbare overtolligheid? Als de regering vooraf verzekerd zijn kan, dat alle ontwerpen en voorstellen zullen aangenomen worden, dan heeft het volk geene quasi-vertegenwoordiging noodig, die de eerste Kamer medege-rekend jaarlijks eenige honderd duizenden guldens kost, die toch door het volk moeten betaald worden.

De regering breidt hare magt uit..... Is dit in het welbegrepen belang van de regering? Is het in haar welbegrepen belang, dat zij in het zoo teedere punt der godsdienstvrijheid, de grondwettige grenzen harer magt te buiten gaat? Is het in haar welbegrepen belang, dat het vrijheidlievende Nederlandsche volk meer en meer overtuigd worde, dat het noch van grondwet, noch van vertegenwoordiging, noch van de regtbanken, de bescherming zijner godsdienstvrijheid te wachten heeft: dat alles te dien opzichte, van het welbehagen, autoriseren en octroijeren van het Gouvernement afhangt? — Wij houden ons integendeel verzekerd, dat het volharden bij een dusdanig stelsel; vroeger of later noodlottig voor de regering worden zal; want het ligt in den aard der zake, dat volken, die alle legale middelen om hunne regten en vrijheden te doen eerbiedigen, vruchteloos hebben beproefd, eindelijk trachten zich zelve regt te verschaffen: en het

(1) Zie *Arnhemse Courant* van 20 Dec. 1838.

is om die reden, dat wij, die er voor ons zelven geenerlei personeel belang bij hebben, met zoo vele anderen vurig wenschen, dat onze grondwet spoedig worde herzien; dat tot die herziening mannen worden gekozen, die het vermogen bezitten van duidelijk te spreken; dat volkomene vrijheid van Godsdienst en onderwijs, daarbij met ronde woorden, worden geproclameerd; dat alle daarmede strijdige wetten worden afgeschaft; dat er eene wijze van verkiezing der volksvertegenwoordigers worde aangenomen, welke met die van andere constitutionele landen meer overeenkomt; dat, bij dat alles, de ministeriele verantwoordelijkheid, en de onafzetbaarheid der regters, op den voorgrond moge worden gesteld, want dan eerst zal ons gouvernement waarlijk sterk en magtig zijn, als het zijne sterkte en magt van de liefde des geheelen volks ontleent.

NIEUW PRUISSISCH MANIFEST.

(Vervolg van bladz. 48).

» De verspreiding van dat geschrift uitgegeven met het doel om de gemoederen op te ruijen, moest volstrekt verhinderd worden. Al wie, bijgevolg geen medepligtige van het misdrijf wilde zijn, dat door den Aartsbisschop begaan was, was verplicht, om aanstonds te gehoorzamen, aan het bevel der autoriteit. Daar evenwel sommige Priesters en Pastors, ondanks het uitdrukkelijk verbod, dat hen was beteekend geworden, onder den goddelijken dienst, het meergemelde Aartsbisschoppelijk geschrift van den preekstoel afkondigden, deed het gouvernement van *Posen* zijn pligt. Bij besluit van 21 April 1838, vorderde hetzelfde, dat men er die Geestelijken aan bekend maakte, ten einde hetzelfde, naar de omstandigheden tegen hen, langs den legalen weg mogt kunnen procederen.

Wat den Aartsbisschop betreft, was er reeds een patent *corpus delicti* tot het aanvangen eener formeele instructie. De ministers drongen er op aan, dat zij werkelijk zou worden begonnen. Intusschen wilde Z. M. de koning in zijn verheven geduld en langmoedigheid aan den Prelaat den tijd geven om zich van zijn ongelijk te overtuigen en zijnen misslag te herstellen door het intrekken zijner circulaire. Ten gelijken tijde dat de koning op den 12 April 1838 een geheel vaderlijk beroep deed aan de Catholijke onderdanen van het groot-hertogdom *Posen*, (Staats-zeitung van 23 April 1838 (1) N.º 112) ontving de opper-president der provincie het bevel om den Aartsbisschop te waarschuwen dat tegen hem eene Instructie zou worden aangevangen, en hem te verklaren:

» Dat zijne majesteit in het wanbedrijf, het welk de Aartsbisschop begaan had wel niet anders wilde zien dan eene dwaling en een oogenblik van verbijstering, het welk hem zijnen stand had doen miskennen,

ingeval hij er berouw van had, en zijn berouw en het verlangen om zijnen misslag te herstellen deed blijken door het herroepen der Circulairen, die hij aan zijne Priesters had gezonden, en bij welke de *legale orde* was gekrenkt geworden; dat alle dwang in conscientie-zaken en alle beperking der conscientievrijheid ten eenen male antipathiek aan zijne majesteit waren in deze zaak zoowel als in iedere andere; dat men geenen geestelijke noodzaken zou om een gemengd huwelijk in te zegenen maar, dat Z. M. getrouw aan zijne principes ook nooit zou gedoogen, dat een Bisschop van zijnen kant, de conscientien dwong door met straffen de Priesters te bedreigen welke die huwelijken zouden inzegenen, zonder voorloopige belofte der echtgenooten betrekkelijk de toekomstige opvoeding der kinderen en misbruik maakte van de regten welke hij heeft, om de kerkelijke discipline te regelen, zoo verre zelfs van de misdadige vermetelheid te hebben van die zelfs uit te strekken tot het regtvaardigen der uitersten waartoe de Aartsbisschop gekomen was in zijn bevelschrift van 27 Februarij.

Die mededeeling den 19 April door den opperpresident aan den Aartsbisschop gedaan scheen aanvaankelijk den indruk te maken, dien men er van gehoopt had. De Aartsbisschop beloofde den volgenden dag, door eenen nieuwen herderlijken brief, die de circulairen van 30 Januarij en 27 Februarij, zou intrekken aan de geestelijkheid van zijne diocese eene andere instructie betrekkelijk de gemengde huwelijken, te zullen geven en er een afschrift van aan zijne majesteit te zenden ten zelfden tijde, dat hij hem gratie verzoeken zou.

Toen hij naderhand verzocht geauthoriseerd te worden, van de vorige circulairen sprekende in plaats van het woord: *intrekking* dat van *wijziging*, te bezigen, omdat hij, van de eerste uitdrukking gebruik makende, vreezen moest zich in de oogen zijner geestelijkheid te verlagen, aarselde de opperpresident geen oogenblik om hem de hoop te geven, dat ook dat verlangen bijval zou kunnen vinden bij Z. M.

Eensklaps veranderde hij van gevoelen, en in eene Nota, den 24 April ingeleverd, durfde hij het appel, het welk zijne majesteit hem deed uitleggen, alsof door dien stap de koning hem het regt toekende om circulairen uit te vaardigen en in dezelve soortgelijke instructien te geven als die, welke vervat zijn in de circulairen, die hij ten opzigte der gemengde huwelijken had uitgevaardigd.

Hoe zinneloos en onbeduidend die uitvlugt ook schijne, werd de *toegevendheid* en *grootmoedigheid* van Z. M. nog niet moede. De eerste president van het opperste gerechtshof van appel van *Posen* werd gelast, om hem onmiddellijk en in eigen persoon voor te stellen in welken ernstigen toestand hij zich bevond en hem, inzonderheid bekend makende met de wetten des lands, naar welke hij zijnen misslag en de straf die hem bedreigde, kon afmeten, uit te noodigen, om

(1) Zie *Catholijke Stemmen* jaargang 1838

zijne beveelen van 30 Januarij en 27 Februarij in te trekken; hem evenwel de vrijheid latende om den vorm en de redactie te verkiezen die hem mogt toeschijnen best in harmonie te zijn met zijnen persoon en met zijne waardigheid.

Toen vervolgens in eene wisseling van nota's met den Pauselijken Stoel deze verklaarde, dat de allocutie van 10 December 1838 volgens de bedoeling die haar had voorgeschreven niet behoorde te zijn dan eene openbare protestatie tegen eene openbare daad en dat de Paus diensvolgens niet verstond daardoor eenig bevel te geven en, minst van al aan de Bisschoppen der Oostelijke provincien van de Pruisische monarchie, werd dit alles even eens medegedeeld aan den Aartsbisschop; maar noch die mededeelingen noch de dringendste voorstellingen en vermaningen hadden het gevolg van hem terug te brengen op den weg der legaliteit.

Het laatste uitwerksel van goedheid en toegevendheid, als dus schipbreuk geleden hebbende tegen de hardnekkige trotschheid des Aartsbisschops van Keulen bleef er geen ander middel meer over dan de tusschenkomst van het gezag. Bij ministerieele dispositie van 25 Junij 1838, met autorisatie des konings uitgevaardigd, werden de bepalingen en bevelen des Aartsbisschops vernietigd (!!!), als illegaal en strijdig met de openbare orde. Op die wijze handelende heeft het koninklijk gouvernement een regt uitgeoefend; 'twelk geenerlei staat der Christendheid zich zal laten ontnemen (1). Het heeft vernietigd, wat illegaal was (2); het heeft verboden illegale bevelen na te leven en bescherming beloofd aan de geestelijken, die de wetten des lands als regel van hun gedrag zouden volgen (3).

Tegen den Aartsbisschop zelve heeft men eenen vrijen loop aan de Justicie en aan de tot dusverre geschorste procedures, gelaten (4).

(Het Vervolg en Slot hierna (5).)

(1) Dat zoogenaamde regt, bezit geenerlei staat van Godswege: en het is dus eene ongoddelijke aanmatiging. De Voorzienigheid heeft meermalen getoond, dat zij hen, die dat vermeende regt halsstarrig willen doen gelden, op haren tijd weet te straffen. RED.

(2) De eerste prediking der Apostelen was ook illegaal; de Joodsche raad wilde dezelve ook bekettten en vernietigen... De geheele wereld kan getuigen, wat zulks gebaat heeft! RED.

(3) Dat is aan verzakers van hunnen priesterpligt. RED.

(4) Waarom heeft men dit ook niet ten opzichte van den Aartsbisschop van Keulen gedaan? — Het Pruisisch gouvernement veroordeelt zich zelve, als het van vrijen loop van justitie spreekt. RED.

(5) Wij zullen zoodra mogelijk het mannelijk en logenstraffend antwoord van Monseigneur von DUNIN, op dit Manifest mededeelen.

AANKONDIGINGEN.

Bij den Uitgever A. P. VAN LANGENHUYSEN te 's Gravenhage, is van de pers gekomen en mede bij J. R. VAN DIEREN te Grave en bij J. J. ARKESTEYN EN ZOON te 's Bosch verkrijgbaar gesteld:

Overwegingen van het Lijden van JESUS CHRISTUS, door wijlen den Hoog Eerwaarden en wijdberoemden Heer J. CRAMER, Protonotarius Apostolicus, Aartspriester van Holland en Zeeland, Pastoor in het Maagdenhuis te Amsterdam. Bijeenverzameld en uitgegeven door J. BRINKMAN, Professor in het Seminarie te Warmond.

Eerste deel, 19 vellen druks, 12mo, prijs f 2.00
Het tweede Deel zal in den aanvang der Vaste volgen.

** Bij J. J. ARKESTEYN EN ZOON, Boekhandelaars in de Kerkstraat te 's Bosch, is gedrukt en voor den prijs van f 2,50 te bekomen:

REIS van La Trappe naar Rome, door den Eerwaarden Vader MARIA-JOSEPH DE GERAMB, Abt en Procurator-Generaal van La Trappe. Naar het Fransch, door J. WITZ.

Dit werk van eenen fraai gelitographieerden titel met een gegraveerd potret van Zijne Heiligheid GREGORIUS XVI. voorzien, wordt voor rekening van den Vertaler uitgegeven en niet dan op franco aanvragen en op halfjaar-rekening in Commissie gezonden, waarvoor eene extra korting zal worden toegestaan.

Bij bovengemelden ziet het licht en wordt binnen kort verzonden:

Bij het Graf van mijnen Verlosser, door den Eerwaarden Vader MARIA JOSEPH DE GERAMB, Abt en Procurator van La Trappe. Naar het Fransch, door J. J. BURGMELIER, R. C. Priester. Kerkelijk Goedgekeurd, Prijs 10 Cents.

Ter perse:

Het MOEDERGODSBEELD. Een Nieuwjaarsgeschenk aan zijne Gemeente van SIMEON THEODORUS MESSING, Pastoor te Bommel. Met een woord over Beeldendienst. Kerkelijk Goedgekeurd.

Betoog dat NAPOLEON nooit bestaan heeft, en Dr. STRAUSS en zijn boek, getiteld: Leven van JESUS, eene mythe der XIX. de Eeuw zijn. Naar het Hoogduitsch, door JOSUË WITZ.

De eerste aflevering der *Nieuwe Uitspannings-Lectuur*, welke aan de geabonneerden verzonden is, behelst de merkwaardige bijzonderheden der bekeering van Miss CANNING SPENCER; de volgende aflevering zal uit *Mengelingen in dicht en proza*, bestaan.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

OVER

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

VASTE-MANDEMENTEN.

(Vervolg van bladz. 51.)

De Hoogw. Heer JOANNES VAN HOOYDONK, Administrator Apostolicus van het Vicariaat van Breda, verwittigt zijne onderhoorigen, dat zijne vroegere vermaningen, alle het heil, de eeuwige zaligheid hunner zielen ten doel hadden; dat hij geene andere bedoeling had, toen hij hen tot waakzaamheid in het stuk hunner zaligheid aanspoorde; toen hij hen de Christelijke versterving als noodig ter zaligheid voorstelde; toen hij in allen ernst de jeugd vermaande tegen het bijwonen van losbandige gezelschappen, gevaarlijke dansvergaderingen enz., welke doorgaans de noodlottigste gevolgen hebben, zoo voor het tijdelijke, als voor het eeuwige; » Verhieven wij, zegt de Hoogw. Administrator, onze stem tegen de afschuwelijke zonde van Godslastering, die met eene helsche woede de wraak des Hemels scheen uit te tarten, het was om u eenen heilzamen afschrik in te boezemen van die Hemeltergende zonde en u tevens aan te sporen, om door het eerbiedigen van den aanbiddelijken Naam,

van den driewerf heiligen God op aarde, u waardig te maken denzelven met de Engelen en Heiligen, in alle eeuwen te loven en te verheerlijken in den Hemel: drukten wij den ouders, en al wie met de opvoeding der jeugd belast zijn, het gewigt hunner verplichting op het hart, om door alle gepaste middelen eene goede en godsdienstige opvoeding aan hunne kinderen en onderhoorigen te verzekeren, dan beoogden wij niet slechts het tijdelijk geluk, hetwelk eene wel ingerigte opvoeding ten gevolge heeft; maar wel voornamelijk de eeuwige zaligheid, waarvan het verzuim van dien duren pligt, zoowel ouders als kinderen, zoowel meesters als leerlingen voor altijd zoude uitsluiten. In één woord, al onze herderlijke onderrichtingen, al onze vaderlijke vermaningen hadden tot doel uw eeuwig geluk, de zaligheid uwer zielen, welke door het dierbaar bloed van JESUS vrijgekocht, en door een ondoorgrondelijk besluit der goddelijke Voorzienigheid aan onze zorg zijn toevertrouwd geworden.” Vervolgens zegt Zijn Hoogw.:

» En geen wonder, B. Ch. I want maakte het herderambt, dat onze schoulers drukt, het ons niet ten pligt; wierden wij door de vurige liefde, welke ons vaderlijk hart u toedraagt, er niet toegedrongen, dan nog zou het gewigtig belang uwer

zielen ons hebben genoopt, om niets te verzuimen, en alles in het werk te stellen, wat uw laatste einde, uwe zaligheid eenigzins kan bevorderen en verzekeren."

Vervolgens wordt de zaligheid, als het *laatste einde*, waartoe God den mensch geschapen heeft, en als het doel, naar hetwelk de mensch onophoudelijk streven moet, voorgesteld, en de verplichting daartoe ontwikkeld en aangedrongen, zoowel op grond van de rede als van de openbaring; zoowel van het gebod, als van de belooning, die aan het volbrengen van hetzelfde verbonden is.

Vobrts maakt de Hoogw. Administrator Apostolicus eene tegenstelling van de korthed des aardischen levens, van de vergankelijkheid en ijdelheid van al het aardische met de eeuwigheid en heerlijkheid des Hemels, om daaruit het belang af te leiden, hetwelk de Christenen er bij hebben, om de eeuwige zaligheid te behartigen en daartoe geheel hun leven te besteden.

Zijn Hoogw. schetst vervolgens het geluk der zaligheid, en dergenen, die er deel aan zullen hebben, om zijne onderhoorigen nogmaals aan te sporen tot het behartigen der groote zaak, welk belang nog grooter wordt, door den rampzaligen toestand der verworpenen, die er van uitgesloten zijn. —

» Kan men die eeuwige waarheden overwegen zonder te sidderen en te beven? Kan men die gelooven, zonder uit den doodelijken slaap eener onbegrijpelijke zorgeloosheid opgewekt te worden? En nogtans eene treurige ondervinding leert het maar al te overtuigend. Vele Christenen, die deze waarheden kennen en aannemen, leven alsof zij geene ziel te verliezen, geene ziel zalig te maken hadden."

Om niet te spreken van hen, die met koude onverschilligheid, al hunne bijzondere en Christenpligten, geheel verwaarloozden, overweegt de Hoogw. Administrator vervolgens, hoe vele Christenen er zijn, die meer voor de zonde dan voor God leven, die het groote gebod der liefde vergetende onmeedoogend jegens hunne lijdende broeders zijn; die door haat gedreven worden, of hunne medemenschen verongelijken enz. enz.

Daarna gewaagt Zijn Hoogw. van de wulpsche jonge lieden, die met bedorven makkers omgang hebben, daardoor bedorven worden; voorts van die Christenen, die, ofschoon zij het belang hunner zaligheid beseffen, daaraan niet de noodige zorg besteden; van hen, die onder allerlei voorwendsels en uitvluchten het werk hunner bekeering uitstellen, of er zich door tijdelijke zorgen van laten afhouden, waarna overwogen wordt, wat eindelijk de uitkomst zijn zal van die *nietsbeduidende verschooningen*? — Dan, zegt Zijn Hoogw.:

» Het is nu nog tijd, maar het uur is gekomen om uit den slaap te ontwaken. De goedertierenheid van den barmhartigen God lokt u nog uit tot boetvaardigheid. Hij biedt u, door Zijne oneindige goedheid, op nieuw aan die dagen van zaligheid, den voor den opregten Christen, zoo aangename tijd van de heilige Vaste: een tijd van boetpleging, onthouding en versterving, geschikt, om voor uwe zonden te voldoen en met uwen Heer en God verzoend te worden; om het wederspanning vleesch te onderdrukken en onder het juk te brengen; opdat de geest behouden worde in den dag van onzen Heere JESUS

CHRISTUS. Een tijd van gebed en zalige betrachtungen, geschikt, om de goddelijke genade over u te doen afdalen, die u zal doen zegenpralen over uwe vijanden, den duivel, de wereld en het vleesch; en u in het beoefenen der deugd, in de Christelijke regtvaardigheid tot het einde doen volharden. Een tijd van goede werken en godvruchtige oefeningen, geschikt om den eeuwigen loon te verdienen en onze eeuwige zaligheid te verzekeren."

Het Mandement wordt besloten met eene vermaning, om de genade Gods niet te vergeefs te ontvangen en zich den tijd van de Vaste ten nutte te maken, kwade gewoonten af te leggen en dan met vertrouwen tot den troon van genade te naderen, om barmhartigheid te verwerven, en vervolgens een nieuw leven te leiden, ten einde de eeuwige belooning te ontvangen.

In de troostvolle verwachting, dat zijne onderhoorigen gehoor aan zijne vermaningen zullen geven, verleent Zijn Hoogw. de gewone verzachtingen in de gestrengheid van de Vaste.

OVER HET VIEREN VAN DEN ZONDAG.

Er is onlangs een twist tusschen het *Amsterdamsche Handelsblad* en de *Arnhemse Courant* ontstaan, waar omtrent wij meenen het stilzwijgen niet te mogen bewaren. Het betreft eene wet, die, anterieur aan de invoering der grondwet, en lijnrecht strijdig met dezelve door die invoering, als afgeschaft had behooren te worden beschouwd. Wij bedoelen die, op het vieren, of tegen het ontheiligen van den Zondag.

De aanleidende oorzaak tot het geschil der beide dagbladen, was een bericht, voorkomende in het *Handelsblad* van 3 Januarij dezes jaars. In hetzelfde wordt gezegd:

» 's Gravenhage, 1 Januarij. Heden morgen woonde Z. M. de Koning — — — de godsdienstoefening onder het gehoor van D. HULDECOPER, in de kloosterkerk, bij. — — — De leeraar waagde het, gelijk hij zich uitdrukte, met slechts ééne bede den troon te naderen, en die bede was, dat het Z. M. in H. D. wijsheid mogt behagen, dat door 'slands bestuur doeltreffende maatregelen wierden genomen, om aan de meer en meer toenemende ontheiliging van den dag des Heeren paal en perk te stellen, zoowel als om het toenemende misbruik van sterken drank tegen te gaan."

Hierop zegt de *Arnhemse Courant* onder andere: » Dit geschiedde in weerwil dat velen, waaronder ook wij die wet als strijdig met de grondwet, en dus door haar afgeschaft beschouwden."

Ook wij hebben dit in ons blad vroeger opzettelijk betoogd; en het is, naar ons inzien, ter gelegenheid van het regtsgeding tegen den heer ALLEBRANDI, kof-fijhuishouder te Amsterdam onwederlegbaar bewezen, niet alleen, maar er is daarbij bondig betoogd geworden, dat die wet alleen ten voordeele, of ten gunste der Protestanten is gemaakt. En daar zulks, met gene mogelijkheid kan geloochend worden, is het handhaven dier wet, niet slechts eene inbreuk op de grondwet; maar eene bron van twist, die wel verre van de noodige eensgezindheid, onder de burgers van

verschillende Godsdienstbelijdenis, te bevorderen, dezelve hoe langer zoo meer tegenwerken zal. — De *Arnhemsche Courant* zegt verder:

„Echter laten wij het den godsdienstleeraar volkomen vrij het openstellen van zijn koffijhuis, en het lezen der dagbladen aldaar, gedurende den tijd dat andere burgers goedvinden ter kerke te gaan, ontheiliging van den zondag te noemen en er zijne volgelingen tegen te vermanen; zij erkennen hem als hunnen voorganger of leeraar, hij heeft dus het regt hun zijne gevoelens aan te preken; maar iets verschillends is het andersdenkenden, die het lezen van dagbladen, op zondag, terwijl andere burgers godsdienst oefeningen houden, niet als heilighennis beschouwen, dienaangaande in hunne burgerlijke regten te willen belemmeren. Iets zeer verschillends is het, den koning, wanneer hij als Protestantisch Christen onder het gehoor des godsdienstleeraars komt, in zijne hoedanigheid van koning toe te spreken, en bij denzelven op maatregelen aan te dringen tot welke hij niet als bloot Christen, maar slechts als koning bevoegd is. Z. M. komt daar als belyder van eene bepaalde eredienst, niet als koning der Nederlanden, en over onderwerpen van Godsdienst, niet van staatsbestuur heeft de godsdienstleeraar daar te spreken.”

De heer HUYDECOPER, had onbetwistbaar, als leeraar der gezindheid, tot welke Z. M. als individu behoort, het regt, om den koning, als individu en lid der hervormde Godsdienstgezindheid te vermanen, tot het stipt naleven der Protestantische wijze van zondagsviering; en zelfs, om hem, als plicht voor te houden van diezelfde wijze in zijn huis even zoo te doen naleven; maar den vorst als koning aan te spreken en den wensch te uiten, dat hij als zoodanig maatregelen neme, om alle burgers en dus ook de Joden en Catholijken tot de Protestantische wijze van zondagsviering te verplichten, — dit is geheel wat anders. — De *Arnhemsche Courant* zegt verder:

„Wat legt men thans in Rijn-Pruisen aan sommige Geestelijken te last? En waarom aan een Hervormd leeraar een antecedent veroorloofd welks navolging aan bedienaren van andere erediensten waarschijnlijk zeer euvel zou worden genomen? Hetzelfde regt toch dat de heer HUYDECOPER zou kunnen hebben, om zijne individuele gevoelens van den kansel aan het staatsbestuur aan te bevelen, moet dan ook aan andere godsdienstpredikers worden toegekend, en mag den eene het dan doen aangaande hetgeen hij ontheiliging van den dag des Heeren gelieft te noemen, zoo mogen anderen het omtrent hetgeen hun eveneens ongodsdienstig toeschijnt.”

De *Arnhemsche Courant* zegt ten slotte:

„Maar wij verwachten dat de regering er openlijk hare afkeuring van te kennen zal geven, en dat het *Journal de la Haye* weder zijne stem bij de onze zal voegen, gelijk het deed toen wij openlijke aanvallen van eenen ambtenaar tegen Rome laakten; aanvallen, naar het schijnt, door de regering, welke dien ambtenaar later tot hoogere betrekking verhief, minder afgekeurd. Helaas!

Tegen dit artikel heeft het *Handelsblad*, door een ingezonden stuk getracht, niet alleen den heer HUYDECOPER maar ook de *Zondags-wet* te verdedigen, op eene wijze, die ons het spreken ten plicht maakt. — Als het *Handelsblad* gezwezen had, zouden wij, van onzen kant, die zaak onsangeroerd hebben gelaten. Nu kon dit niet. De aanvang van het artikel in het *Handelsblad*, is, als volgt:

„De *Arnhemsche Courant* van Zaterdag den 5^{den} Januarij jl. bevat een artikel, hetwelk de aandacht van velen tot zich getrokken heeft, en, naar het ons voorkomt, niet onbeantwoord moet gelaten worden. Niet dat wij het voornemen hebben de

godsdienstige of staatkundige rust in ons vaderland te verstoren, integendeel om de toenemende zucht tot verbroedering aller Christengezinden meer en meer te doen ontwaken, vatten wij de pen op, om te trachten den kwaden indruk, zoo veel mogelijk weg te nemen, welken de schrijver van het onderhavig artikel op het zedelijk en godsdienstig gevoel van velen heeft te weeg gebragt.”

Wij verlangen niets vuriger, wij herhalen het bij iedere gelegenheid, dan de maatschappelijke en burgerlijke eensgezindheid, van de belijders der verschillende Godsdienstige gezindheden, die nooit zal verkregen worden, zoo lang als niet de grondwettige regten van allen, gelijkelijke geëerbiedigd en gehandhaafd worden. Maar even zoo sterk, als wij die maatschappelijke en burgerlijke eensgezindheid verlangen, en immer zullen trachten te bevorderen: even zoo sterk verfoeijen en veraschuwten wij de zoogenaamde verbroedering van alle Christen gezindheden; en wij zullen die Eutopis der moegestredene ketterij, die zich in volstrekte onverschilligheid aangaande het ware of valsche, heeft opgelost altoos naar ons vermogen bestrijden. Die verbroederings-geest moge dusdanige Protestanten, of protestantsche gezindheden bedwelmen, die generlei gewigt meer hechten, aan positieve leerstukken, aan geloofsgeheimen, aan de kracht der Sacramenten enz.; maar de Catholijke die zich in Godsdienstzaken, zou willen verbroederen met gezindheden, die van de eenheid der Catholijke Kerk gescheiden zijn, zou daardoor alleen ophouden Catholijk te wezen! — En wij zijn het niet alleen, welke die slaaperige zucht tot verbroedering aller Christengezindheden, die van het Christendom een chaos van verwarring zou maken, hartelijk verfoeijen: hebben niet duizenden van Gereformeerden, alleen omdat zij zich niet met de onverschilligheid, met de Christusverloochening, met het verzaken van de allerheiligste Drieëenheid enz. enz. wilden verbroederen, zich van het tegenwoordig bestaande hervormde genootschap af gescheiden? Is dat zucht tot verbroedering aller Christengezindheden? — Wij lezen verder:

„Indien de inhoud der bekende bede van D.^o HUYDECOPER den koning in de kloosterkerk op den eersten dag dezes jaars gedaan, slechts van verre en in het minste de regten van den staatsburger aanrande; indien er slechts vermoeden bestaan kon, dat die den leeraar der Hervormde gemeente het oogmerk gehad had, alleen en uitsluitend ten voordeele van zijn kerkgenootschap die bede te doen; op dat die zelfde afdeeling der Christenheid langzamerhand meer en meer invloed op het staatsbestuur zoude verkrijgen, om ten slotte het Hervormd kerkgeloof tot Godsdienst van den Staat te zien verklaren, zoo zouden wij volkomen instemmen met de gevoelens van den schrijver: „Dat het voorgevallene niet alleen onvoegzaam en onregtmatig, maar van een allernadeeligst voorbeeld zou moeten worden genoemd.”

Over de bedoelingen van den heer HUYDECOPER, kunnen of willen wij geen oordeel vellen; maar zoo veel is zeker dat zijne bede; zoo als die hier genoemd wordt, wel degelijk de strekking heeft, om de regten van den staatsburger te verkorten, niet slechts van verre of in het minste, maar regtstreeks en in een zeer belangrijk punt.

Omdat het Koninkrijk der Nederlanden een gemeng-

de staat was, uit Protestanten, Catholijken en Joden bestaande heeft de grondwet voor dat koninkrijk, de tegenwoordige principes eener onchristelijke onverschilligheid aannemende *alle Godsdiensten gelijk gesteld*, en aan alle *gelijke bescherming* gewaarborgd: diensvolgens is reeds alle voorkeur ten gunste van die Godsdienst gezindheden, die zich Christenen noemen, ongrondwettig en alzoo strijdig met de *verkrege regten der staatsburgers*, die het Christendom niet belijden. Uit dat oogpunt beschouwd, is de wet op het vieren van den zondag, lijnrecht strijdig met de grondwet en eene schending van het gegeven woord, om aan allen, *gelijke bescherming* te verleen. Men kan, zonder onregtvaardig te zijn, het *heiligen van den zondag*, omdat de Christenen dien als den dag des Heeren vieren, niet door eene wet bevelen, of men zou tevens het heiligen van den Sabbath-dag, dien de Joden als den dag van JEHOVAH eerbiedigen en heiligen, te gebieden; zonder de gebodene heilige dagen der Catholijke Kerk, die in de oogen van een derde gedeelte des Nederlandschen volks, even zeer moeten geheiligd worden als de dag des Heeren door het geheele volk, op dezelfde wijze als den zondag te doen doorbrengen. — De wet op het heiligen van den dag des Heeren is derhalve uitsluitend ten voordeele van het Protestantismus, tot minachting van het Catholicismus en ter prejuditie der Joden, die volgens hunne godsdienstwet gestrengelijk verplicht zijn, om de Sabbathdag te heiligen, en zich van allen handel en arbeid te onthouden; en die door de zondags-wet, nu ook verplicht zijn, om op dien dag alle nering en handtering te staken; en daardoor eenen dag minder, ter behartiging hunner tijdelijke belangen wordt vergund, dan aan hen, die zich Christenen noemen. Of meent men, dat de Jood, zich minder over het ontheiligen van den Sabbath ergert, dan de protestant over het ontheiligen van den Zondag? Meent men, dat de godvruchtige Catholijk minder geërgerd wordt, als zij, die zich *Christengezindheden* noemen, de dagen, welke zijne Kerk beveelt, even als den dag des Heeren te vieren, ontheiligen, dan Do. HUYDECOPER, over datgene, wat hij, als ontheiliging van den Zondag verkiest te beschouwen? Waarom moet dan juist de Zondag geheiligd worden? Omdat de protestanten goedvinden, juist dien dag aan hunne Godsdienst-oefeningen toe te wijden. — Men zegge niet: alle Christenen eerbiedigen den dag des Heeren, als eenen aan God toegewijden dag: en de wet op het heiligen van dien dag, is dus niet alleen ten gunste van het protestantismus; maar ook van de Catholijken: want wij antwoorden daarop dat de Catholijke Kerk die zoo wel het vieren van den Zondag als van alle gebodene heilige dagen heeft ingesteld en bevelen, van hare kinderen geenszins eene zoo Joodsche onderhouding, van den dag des Heeren, die men *heiliging* verkiest te noemen, als de protestanten en inzonderheid de gereformeerden, vordert.

Ja het is de Catholijke Apostolische Kerk, die,

zoo wel het vieren van den Zondag, in plaats der viering van den Sabbathdag, als het vieren van andere dagen heeft ingesteld (1): maar de protestanten die het wetgevend gezag der Kerk verwerpen, kunnen generlei gegronde reden opgeven, om welke zij, den Zondag in plaats van den Sabbathdag willen doen heiligen: zij zouden ten minste, ook den Sabbathdag heiligen moeten; en de Jood heeft billijke redenen, om er zich over te beklagen, dat zij het niet doen. Willen zij als individu, den Zondag heiligen, omdat hij in het Nieuwe Testament de dag des Heeren genoemd wordt? Dit staat hen voorzeker vrij; maar zonder *kerkelijk gezag* hebben zij geenerlei regt, om iemand hoegenaamd, tot het heiligen van dien dag te verplichten; en dan nog slechts alleen, kunnen zij dit vorderen van hen, die *HUN kerkelijk gezag* erkennen, gelijk zulks bij de Catholijken ten opzichte der *gebodene heilige* dagen, plaats heeft: en het burgerlijk gezag kan als zoodanig geen regt hebben, om het heiligen van dezen of dien dag te bevelen; terwijl zulks bovendien zoo als wij hierboven hebben aangetoond, lijnrecht strijdig is met onze grondwet; die het palla-dium van de regten des staatsburgers behoorde te zijn. — Dit alles is zoo klaar, dat men de oogen voor alle regtvaardigheid sluiten moet om het niet te zien.

Nog eene zinsnede van het *Handelsblad*, kunnen wij niet onaangeroerd laten. Zij is deze:

» Wat thans in *Pruissen* en *Duitschland* met de R. C. Geestelijkheid voorvalt, is naar ons gevoelen, in strijd met de zedelijkheid, want de eerbiediging van de wetten des Staats is eene heilige verplichting voor ieder lid deszelfs »

Zoo spreekt een Protestantsch blad! Het schaamt zich niet, zoo te spreken in *Nederland*; 't welk alleen door het verguizen en oproerig schenden der staatswetten, Protestantsch geworden is! Als het naleven der *wetten van den staat*, eene zoo heilige zaak is, dat alle overtreding met de zedelijkheid strijdt, hoe misdadig zijn dan die Nederlanders geweest, die in de XVIe eeuw, zich niet, zoo als thans de Catholijke Geestelijkheid, in *Pruissen*, bepaalden, tot het weigeren eener *active* gehoorzaamheid aan staatswetten, die, naar hun gevoelen, strijdig zijn met de wetten van God; doch zich naar het voorbeeld der Apostelen en eerste Christenen, zonder tegen het gezag op te staan aan de straffen door die onregtvaardige wetten bepaald, onderwerpen; maar die, met de onstuimigste woede, zich zelven regt verschaffen, en gewapenderhand, zich datgene verwierven, wat hen door de staatswetten werd ontzegd! — Als het naleven der wetten van den staat, zoo heilig is, waarom durven zich velen dan zoo veel onheilige inbreuken, op de grondwet, DIE WET DER WETTEN VAN ONZEN STAAT, veroorloven?

Het nemen van maatregelen tegen de *dronkenschap* (waarom ook niet tegen de ontucht)? is geheel iets anders: deze zouden ook wij hartelijk wenschen; doch

(1) Zie *Mechelschen Catechismus*, XXVII les § 1.

daarover te spreken behoort niet tot ons tegenwoordig doel. Wij bepalen ons enkel tot het zoogenaamde heiligen van den zondag: en dat men het doel heeft, om geheel *Nederland*, ondanks onzegrondwet, die er ons tegen waarborgt, (zonder dat zij echter, helaas! gepaste middelen bezit, om hare waarborgen te doen gelden), aan de oude, slaafsche Joodsch-protestantsche wijze van Sabbath- of Zondags-heiliging te onderwerpen, blijkt uit een nader ingezonden artikel, voorkomende in het *Handelsblad* van donderdag 7 Februarij 1. 1., 't welk de verontwaardiging van allen, die prijs op grondwettige godsdienstvrijheid stellen, moet opwekken. Daarin wordt gezegd:

„In uw blad van den derden dezer (1) N.º 2235 las ik met genoegen het medegedeelde uit 's *Gravenhage* wegens de aldaar door Ds. HUNDECOCKA gehoudene godsdienstoefening op den eersten dag dezes jaars, in tegenwoordigheid der koninklijke familie, ter welker gelegenheid die waardige leeraar met deze gewigtige bede tot Zr. Ms. troon naderde; dat er door 's lands bestuur doeltreffende maatregelen mogten genomen worden, om aan de meer en meer toenemende ontheiliging van den dag des Heeren paal en perk te stellen.”

Zijner Majesteits-troon staat niet in de hervormde kerk; zijner Majesteits-troon is niet Protestantsch. Dit verliest men immer uit het oog; Zijne Majesteit is als koning der *Nederlanden*, volgens de grondwet verplicht, om aan alle godsdienstgezindheden, *gelijke bescherming* te verleenen; en het is derhalve hoogst ongepast, als een predikant van de Hervormde gezindheid, in eene openbare rede, eene bede doet, wier vervulling lijnrecht strijdig zou zijn, met die gelijke bescherming.

„Steller dezes stemt volkomen met het geuite verlangen des geachten predikers in, en wenscht vurig, dat de Hooge Regering deze zoo gewigtige als belangrijke zaak zich *zonder uitsel* ernstig zal ter harte te nemen.”

En het is daartegen, dat wij onze *Catholijke Stammen* zonder uitsel meenen te moeten verheffen; ons zal men ten minste niet beschuldigen kunnen, dat wij dit uit een principe van *ongeloof* doen. Neen, wij doen zulks alleen, omdat wij dusdanige maatregelen moeten beschouwen, als eene preëminentie, zooal niet aan de hervormde gezindheid, dan ten minste aan de gezamenlijke Protestantsche gezindheden toegekend; zoo als dit uit het volgende duidelijk blijken zal.

„Gewigtig en belangrijk zegge ik is dezelve, omdat op dezen eersten dag der weke de gansche Christelijke bevolking verplicht is God te danken voor onze persoonlijke, maatschappelijke en vaderlandsche zegeningen, door wiens sterke arm alles bestaat, en dien God te bidden en kinderlijk optedragen wat wij voor de toekomst in gezegde betrekkingen en belangen zoo zeer behoeven.”

De gansche Christelijke bevolking! Geldt dan de grondwet reeds niet meer voor de Joden? En worden deze, door de zondags-wet, in hunne godsdienstbegrippen niet beledigd, in hunne tijdelijke belangen niet benadeeld? Berooft zij hen niet van de grondwettige gelijkstelling hunner godsdienstgezindheid met

andere gezindheden? — En wij Catholijken, die een *groot derde gedeelte* der geheele bevolking van *Nederland* uitmaken, erkennen slechts een gezag, 't welk een *goddelijk regt* bezit, om ons de pligten op te leggen die wij op den zondag en andere door de Kerk ingestelde dagen, te volbrengen hebben; dat gezag erkennen wij alleen in de Catholijke Apostolische Kerk: en als men van ons vergen wil, als men ons door wetten dwingt, om op den *eersten dag der week* meer te doen, of meer na te laten, dan de Catholijke Kerk van ons vordert, omdat de Protestantsche godsdienstgezindheden andere begrippen hebben, betrekkelijk de heiliging van den dag des Heeren, dan de Catholijke Kerk, dan worden wij wel degelijk beroofd van de *gelijke bescherming*, welke de grondwet ons heeft toegezegd, wij worden verplicht om ons te schikken naar de *godsdienstbegrippen der Protestanten*: en wij meenen met grond te mogen beweren, dat onze regering daartoe geen regt heeft zoo lang als onze grondwet bestaat.

Nadat de steller gevraagd had: „*Wie kan alle gevaren, hoe dreigend zij ook mogen wezen, gunstig afwenden enz.*,” zegt hij:

„Dat kan alleen de Heer der heeren; en daarom juist is het voor de verzekering van ons duurzaam bestaan, dat die heilige Zondag allerwege in ons dierbaar vaderland plegtstatig en eerbiedig gevierd worde:

„Door het verbieden van alle nering, handtering, handeldrijven of koopmanschap, enz., van den vroegen morgen tot den laten avond;

„Door het uitdrukkelijk verbieden van kermissen op den Zondag te vieren, gelijk zulks op sommige dorpen in *Vriesland* het geval is;

„Door eene meer naauwgezette en strikte bewaking, hetzij des noodts van een dubbeltal politie- en justitie dienaren, ter voorkoming van het spelen met gangbare munt, of wat het anders zij, door geheele hoopen straatjongens, die zich niet ontzien onderscheidene mensen, welke gesticht de Kerk hebben verlaten, te beledigen en het overwogene bij hen dadelijk doen verliezen. Welk kwaad,

„Door een hooger bevel grootelijks kan worden uitgeroeid, wanneer de onderwijzers der Stads-Armenescholen gehouden zullen wezen, Zondags twee malen met hunne scholieren en onder hun opzicht op eene daartoe aangewezen plaats ter kerke te gaan; hierdoor zou zeer veel ter heiliging van den Zondag worden toegebracht en de straten van zulke lastige hoopen gezuiverd zijn; en eindelijk,

„Door een algemeen streng verbod van alles wat maar eenigzins mogelijk zij dien dag te weren en te verbieden, opdat er anders geene geopende huizen op den dag des Heeren te vinden zullen zijn dan het *Huis Gods*.”

Wij herinnerden ons, dit lezende, nog zeer goed, de oude dagen der *heerschende Gereformeerde kerk*, toen onze steden, des zondags, al het voorkomen hadden van eene stad, alwaar eene besmettelijke ziekte geheerscht had, en die daardoor in den diepsten rouw gedompeld was; toen zelfs de blinden of luiken aan den straatkant gesloten bleven, alsof er een doode in huis was; toen de stadspoorten, zoo lang als de Gereformeerde voor- en namiddagpredikatie duurde, op het klinket werden gesteld, en men dezelve niet kon uit of in gaan, zonder eenen stuiver voor den Gereformeerden armen te betalen! . . . Ziedaar, wat men blijkbaar weder invoeren wil, daar de ongrondwettige, weder in het leven terug geroepene wet op

(1) Het bewuste bericht, was niet in het *Handelsblad* van den 3 dezer (Februarij), maar van den 3 Januarij geplaatst.

het vieren van den zondag nog niet voldoende is, om Do. HUYDECOPER en zijne openbare verdedigers te bevreemden.

Ten slotte, zegt de steller, zien de Lezers hoe onze voorvaderen dien dag vereerden en wij mogen ons beklagen, dat dezelve thans zoo verschrikkelijk misbruikt wordt.

Men ziet het, men wil de dagen der voorvaderen, toen deze onder het juk der Gereformeerde heerschen- de kerk zuchtten, weder invoeren: men meent al regt te hebben, om zich te beklagen, dat het niet meer zoo is. — Dit blijkt uit het aangevoerde:

Uittreksel uit de Ordonnantien ende Costumen van Vriesland. Te Leeuwarden bij GIJSBERT SIJES, A. 1650.

Het Vierde Boek. — Van Heylige Dagen. (1).

TIT. I.

Ordonnantie van 10 December 1590.

• Wordt bij dezen geordonneert ende gestatueerd, dat niemant op Sondagen, Beed- ende Vastendagen geoorlooft zal zijn eenige Venster-neeringe oft Waren van Coopmanschap voor te doene, noch eenig hantwerck te oeffenen, hetzij Timmeren, Metselen, Weven, Beestenslagten en wat diergelijke meer mach zijn.

• Insgelycx worden verbooden oock alle andere Wercken opde voorz. dagen ala Ploegen, Sichten, Wasschen ende Schuyren, so wel binnen als buyten huys te doen, bij poene van twee ponden groot.

II. IBIDEM.

• Ordonneren ende statueren mede, dat niemant voortaan Sondaeghs, onder de Pradicatie ende andere Beed- en Vastendagen geoorlooft sal wezen op der steden vesten ofte bolle- werken te wandelen by poene van het overste cleedt te verlie- sen, ende opdat sulcs mach onverbrekelyck onderhouden we- zen, wordt by desen der wacht macht gegeven, om de her- haalde poenen van de overtreders faictelyck te executeren.

III. IBIDEM.

• Verbieden van gelycken ten voorz. dage ende tyde voor ende onder de predicatie enz.

De redactie van het Handelsblad schijnt toch al het buitensporige van den wensch, om de ordonnantiën, plakkatën, enz. van dien tijd te zien herleven, ge- voeld te hebben, zij meent te moeten aanmerken, dat zij strengere bepalingen dan die in de wet van 1 Maart 1815 voorkomende, geenszins ala voor onzen tijd geschikt beschouwt.

En wij meenen, zoo nu als vroeger, te hebben be- toogd, dat de wet van 1 Maart 1815, strijdig is met onze grondwet, die de gelykstelling van alle Gods- dienstgezindheden proclameert; terwijl de wet van 1 Maart 1815 uitsluitend het eerbiedigen beveelt van den eenigen dag, dien de Protestanten als heilig be- schouwen; daar zij, om grondwettig te zijn, zich ook tot den Sabbath en de geboden heilige dagen der Ca- tholijke Kerk, zou moeten uitstrekken, hetwelk eene ongerijmdheid wezen zou!

Wij wenschen van onzen kant hartelijk, dat onze regering, die door de bemoeijingen met Godsdienst- zaken zich zelve reeds, zoo vele onaangenaamheden

berokkend heeft, zich niet verder door fanatieke wen- schen of klagten van onverstandige zeloten late ver- voeren, om maatregelen te nemen, door welke een groot gedeelte der bevolking zich in hunne constituti- oneele regten en vrijheden nog diaper zoude gekrenkt gevoelen!

NIUW PRULSSISCH MANIFEST.

(Vervolg en slot van bladz. 56.)

De allocutie van 13 September 1838 bejammert niet alleen hetgene, wat in de aarts-diocese van Posen en Gnesen is voorgevallen; het cabinets bevel van 9 A- pril 1838 (verzameling van wetten bl. 240) levert aan dezelve, nieuwe stof tot klagten. Daardoor ziet het koninklijk gouvernement zich genoodzaakt, tot het geven van ophelderingen, betrekkelijk feiten, die hetzelfde, uit liefde tot den vrede en in eenen geest van bevrediging, liever in eene eeuwige vergetelheid zou hebben willen begraven (Geen wonder!)

In alle Christen staten van Europa bestaat een regt, uit-de prerogatieven der kroon voortvloeiende en naar het welk het gouvernement tot intermediaar strekt bij de gemeenschaps oefening der Catholijke geestelijkheid met Rome (1). Want de Paus geen regt hebbende, om eenigerlei soort van wetten te maken voor een vreemd land zoo volgt daaruit, dat het gouvernement des lands krachtens deszelfs wetgevend gezag het regt heeft om te beslissen, of de uitvoering van dit of dat Pausselijk bevel al dan niet kan worden toegestaan, even gelijk hetzelfde noodwendig tusschen beide komt bij alle verzoeken of mededeelingen, welke de gees- telijkheid aan het pausselijke hof te doen heeft. Bel- gie is het eenige land, dat wij kennen, alwaar de constitutie van 1831 eene verschillende orde van zaken heeft ingevoerd. (2)

(1) Als regt bestaat dat intermediair nergens: als aanmati- ging bestaat het enkel overal, waar Jansenismus, Josephis- mus of Philosophismus getracht hebben, de vrije gemeenschap van den Opperherder der kudde van CHRISTUS, met de scha- pen, welke de Heer aan zijne zorg heeft toevertrouwd te be- lemmeren, en daardoor des verkiezende het chisma te bevor- deren. Het voorbeeld der protestantsche vorsten, die met hunne zoogenaamde hervormde kerk deden, wat zij wilden, had hen uitgeloekt, om ook de Catholijke Kerk tot slavin van den staat te maken; en van dien tijd af, hebben zelfs de protes- tantsche staten, de misselijke aanmatiging in het hoofd gekre- gen, om zelfs in de Catholijke Kerk te heerschen. — Ziedaar, wat men regt durft noemen.

RED.

(2) De opstellers der Belgische constitutie waren meesten- deels Catholijk. Zij hadden bij ondervinding geleerd hoe door de meeste gouvernementen of liever door dezelfde Jansenis- tische, Josephistische of Philosophische raadslieden schandelijk inbreuk werd gemaakt op de godsdienstvrijheid, welke door de constitutie was gewaarborgd, en daarom ontzegden zij wijzelyk aan het gouvernement alle bemoeijingen met Gods- dienstzaken, die nergens anders toe strekken dan om onrust in Kerk en staat te weeg te brengen en te onderhouden. Overi- gens bemoeit ook het Engelsch gouvernement zich op geenerlei wijze met de correspondentie der Catholijke geestelijkheid met Rome.

RED.

(1) Dit: Heilige Dagen, beteekent hier, de Zondag en de Fasten- en Beeddag, door de Heeren Staten uitgescreven.

Het is ook overeenkomstig dat principe, dat tot hiertoe alle gemeenschaps oefening der *Pruissische geestelijkheid* (1) met *Rome* heeft plaats gehad, en zoo, in bijzondere gevallen het gouvernement zijne tusschenkomst weigerde, was het altoos uit eene logische gevolgtrekking der overwegingen, die wij boven hebben aangevoerd. Dit heeft plaats gehad in het geval, waarvan in de allocutie gesproken wordt (2) en waarin het gouvernement met reden weigerde, om de *acte van onderwerping van eenige Professoren aan de Breve van 26 September 1835* betrekkelijk de geschriften van HERMES, naar *Rome* te zenden (3).

Inderdaad, de H. Stoel had van niemand dusdanige onderwerping gevorderd en het gouvernement moest des te minder geneigd zijn, om soortgelijke geschriften naar *Rome* te zenden daar hetzelfde onbekend zijnde met de Breve van 26 September 1835 (4) noch konde noch wilde bijdragen tot het opruijen van den partijgeest, door het opdelen eener questie, welke de H. Stoel zelf als opgelost wenschte te beschouwen (5).

Tot deze jongste tijden toe, heeft het koninklijk gouvernement schier nooit zich te beklagen gehad over schending der wetten, betrekkelijk de gemeenschaps-oefening met *Rome*. Het moet veeleer aan de Geestelijkheid des lands de getuigenis geven, dat zij de zuiverheid der oogmerken van het gouvernement heeft weten te waardeeren en dat zij altoos de regelen te dien opzichte vastgesteld, heeft geëerbiedigd.

Maar eensklaps heeft men inbreuk op die grijze

(1) *Pruissische geestelijkheid*! Zoo moge het Pruisisch gouvernement de bedienaars zijner, nieuwe vroeger onbekende koninklijke *Evangelische kerk* noemen: de *Catholijke Kerk* kent wel eene *Catholijke geestelijkheid in Pruisen*, maar geene *Pruissische geestelijkheid*. RED.

(2) *Dat geval* was ook bij uitstek geschikt, om al het despotieke, ongerijmde, anti-Christelijke van het gewaande regt van tusschenkomst in het helderste daglicht te stellen. RED.

(3) En wat heeft men er bij gewonnen, dat men zulks weigerde? Volstrekt niets! Wat het Pruisisch Gouvernement weigerde, op eene zoogenaamde *legale* wijze aan *Rome* te doen weten, wist *Rome* en de geheele wereld, nog spoediger, met *zekerheid*, door honderd dagbladen! En even zoo verkondigen die Organen der publiciteit alle uitspraken van *Rome* aan de volken, die er des te meer eerbied voor hebben naar mate zij overtuigd zijn, dat een willekeurig despotismus dezelve voor hen tracht te verbergen, door verbod en censuur. — Al wat men met zulke maatregelen uitwerkt, is, dat men de gouvernementen berooft, van de liefde der Catholijke bevolkingen, de gemoederen verbittert en het land van rust en vrede berooft! RED.

(4) Onwaarheid! het Pruisisch ministerie kon niet onbekend zijn met eene Breve, die openlijk door de dagbladen was bekend gemaakt; doch die het misschien wilde *ignoreeren*, omdat hetzelfde er de zoogenaamde legale publiciteit niet aangegeven had. RED.

(5) Maar het Pruisisch ministerie begunstigt heimelijk diegenen, welke na de oplossing, die *Rome* aan de questie heeft gegeven, de questie nog voortzetten, door het aankleven der veroordeelde leer van HERMES, en hierdoor onderhoud het den partijgeest, die zich tegen de uitspraken van *Rome* verzet. RED.

orde gemaakt (1) op eene tot dien tijd toe ongehoorde wijze, en met omstandigheden, welke de gemoederen tot den hoogsten graad van verbittering moest brengen.

Tegen het einde van Maart des tegenwoordigen jaars, verspreide men heimelijk in de Rhijn-provincien, onder den naam van ALOYSIUS SPINELLI, alstoen zaakgelastigde der nunciatuur van den Paus te Brussel, een groot aantal copijen, zoo geschreven als gedrukt van een manifest aan eenen Catholijken geestelijke onzer streken, waarin men verklaart dat de verkiezing van den Deken Dr HUSGEN als *capitulaire administrator* der diocese van Keulen anticoniek was; dat diensvolgens het mandement voor den vaste door den gezegden dignitaris uitgevaardigd, nietig was, en dat de geloovigen geauthoriseerd waren, om zich te regelen naar de dispensaties, die in het vorige jaar door den Aartsbisschop waren vergund geworden.

De authenticiteit van dat document is buiten twijfel gesteld geworden door de bekentenis van SPINELLI zelf. Of de H. Stoel zijnen zaakgelastigde tot het doen dier bekendmaking had geauthoriseerd, hiervan kon men zich zoo gemakkelijk niet overtuigen. Evenwel, daar het te vreezen was, dat de Catholijke bevolkingen geloof zouden geven aan de volmagt welke SPINELLI beweerde van *Rome* te hebben, en dat die stap door andere inbreuken van gelijken aart zou worden gevolgd, welke in die provincie aanleiding tot ernstiger opruijingen zouden kunnen geven, vaardigde Z. M. de koning de cabinets orde uit van 9 April des loopenden jaars, die de verspreiding verbood van geschriften voortkomende van buitenlandsche kerkelijke autoriteiten en de maatregelen aanwijst, die in geval van contraventie moesten genomen worden, overeenkomstig met de bestaande wetten.

Op een beklag, het welk aan hetzelfde naderhand te dien opzichte is gedaan geworden heeft het hof van *Rome* het gedrag van SPINELLI formeel afgekeurd. De cabinetsorde van 9 April des loopenden jaars, zal des niet te min in volle kracht blijven, en met des te meer reden, daar het misdadige gedrag des Aartsbisschops van *Posen* 't welk te regt aan het regterlijk gezag is overgelaten om te worden gestraft zoo als het zelf verdient, in de Allocutie eene *onoverwinnelijke zielskracht* wordt genoemd en de Paus dat onbegrijpelijk vergeten zijner pligten en die schending van zijnen eed, (2) die eenen Bisschop zich tegen zijnen souverain veroorlooft, een gedrag dat tot niets minder strekt dan om de constitutie van den staat te schokken, prijst en aan alle Catholijke Bisschoppen ter navolging aanbeveelt.

(1) *Grijze orde*! Zij is van gisteren, die orde, de tegenovergestelde orde, door den Godmensch ingesteld, is achttien eeuwen ouder. RED.

(2) Welke eed? geen souverain heeft het regt, om van eenen Bisschop eenen eed te vorderen, die met zijn bisschoppelijk gezag strijdig is. RED.

Thans verheugt het ons, dit jammerlijk Manifest te hebben medegedeeld, waartoe niet een onzer dagbladen geduld schijnt te hebben gehad; daar wij nu ook bekend zijn geworden met het uitmuntend antwoord van den eerbiedwaardigen Aartsbisschop van *Gnesen en Posen*, 't welk wij in ons volgend N.^o benevens de daartoe behoorende justificatieve stukken, zullen mededeelen; welke mededeeling zonder de voorafgaande plaatsing van het Manifest niet in staat zou zijn, om het saillante van het antwoord des Aartsbisschops te doen gevoelen.

De Aartsbisschop bewijst middagklaar in zijn antwoord, dat hij een man *des vredes* is; maar tevens, dat hij de pligten van eenen Catholijken-Bisschop kent en tot het verzaken daarvan, noch door beloften, noch door bedreigingen, te bewegen is; dat hij wezenlijk die *onoverwinnelijke* zielskracht bezit, die het Apostolisch hoofd van het Episcopaat hem, in de beroemde allocutie heeft toegekend, en die het Pruissisch gouvernement: *misdadig gedrag*, verkiest te noemen.

Het is waarlijk onbegrijpelijk, dat de gouvernementen zoo verblind kunnen zijn, dat zij nog niet begrijpen, of liever, dat de ondervinding hen nog niet heeft geleerd, dat zij juist door hunne bemoeijingen met de zaken der Kerk en het maken of in stand houden van menschelijke wetten, welke hen daartoe een zoogenaamd regt geven, hunne volken beroeren en hunne staten schokken; omdat dusdanige bemoeijingen strijdig zijn met de goddelijke orde, die beveelt aan *Cæsar te geven, wat Cæsar toekomt, en aan God wat Gode toekomt: en Gode meer te gehoorzamen dan den menschen.*

Het Pruissisch gouvernement moge op zijne materiele magt steunen: maar overal heeft het, deszelfs lang gehandhaafden roem van *regtvaardigheid en wijsheid* verloren! Niet slechts de Catholijke dagbladen van alle landen, waar de vrijheid der Catholijke drukpers niet door eene despotieke censuur gesmoord wordt, hebben het onregtvaardig gedrag van het Pruissisch gouvernement jegens de Catholijke Kerk geschandvlekt; maar ook de *wetgevende* kamers van onderscheidene landen, hebben van verontwaardiging over dat gedrag weergalmd!

En wat zullen wij zeggen van het jongste rescript, hetwelk naar wij vernemen, door het Pruissisch ministerie aan den Bisschop van *Munster* gezonden is, volgens 't welk *alle Pastoors*, die, *alvorens gemengde huwelijken in te zegenen, van de toekomstige echtgenooten de belofte vorderen, van hunne kinderen in de Catholijke Religie te zullen opvoeden, onmiddellijk hun tractement zullen verliezen.*

Hiertoe heeft het Pruissisch gouvernement de magt, maar niet het regt. Het heeft de goederen der Catholijke Kerk, die haar *regtvaardig verkregen* eigendom waren verzwolgen; het heeft de inkomsten van fondatiën, gestichten, enz. zich zelve toegeeigend, zonder toestemming van den wettigen eigenaar; het ontnemt nu de eene, dan de andere kerk aan den

Catholijken Godsdienst, waarvoor zij gebouwd werden, om ze aan de Protestanten te geven; zoo als nog niet lang geleden met de heerlijke Jesuiten-kerk, die het wettig eigendom van het Triersche seminarie was, heeft plaats gehad; en tot het betalen van tractementen aan de Geestelijkheid der geplunderde Catholijke Kerk, heeft het Pruissisch gouvernement zich stellig verbonden! — Intusschen schijnt het toch eindelijk begrepen te hebben, dat, hoewel zonder regt, deszelfs magt zich enkel tot het materiele bepaalt: in het zoo even vermelde rescript wordt niet gesproken van: *afzetting of: suspentie*. — Dit is reeds iets gevorderd; dit heeft men reeds aan den moed der Catholijke Bisschoppen te danken!

Hoe onedel intusschen is eene dusdanige handelwijze! De conscientie des Priesters zoodanig te miskennen, dat men hem vatbaar waant, om zich, door een vaak sober tractement, tot het verzaken zijner heiligste pligten te zullen omkopen: en, zoo hij daarvoor niet vatbaar is hem zijn onderhoud te ontnemen!

Doch, ook in dit opzigt, zal het Pruissisch ministerie zich bedriegen: het moge zich met het onderhoud der Priesters verrijken; het moge de Catholijke Kerk in *Pruissen* nog armer maken, dan zij reeds is; zij zal er niet te minder om bloeijen, — dat *Ierland* getuige. Er zijn in onze dagen landen, waar de armoede der kerk, de eerste en eenige voorwaarde harer vrijheid is. Dit weten de Ieren zeer goed, en welligt zullen de Catholijken van *Pruissen*, dit eerlang insgelijks weten! De kerk, die een heilzaam gebruik van hare rijkdommen, ten nutte des menschdoms weet te maken, behoeft de armoede niet te vreezen; haar goddelijke Stichter was arm; zijne Apostelen waren arm, zij was a.m. bij hare geboorte, en *toch was er niemand, die gebrek had*; de geloovigen bragten hunne bezittingen aan de voeten der Apostelen.... De kerk zal overal en altijd het reine geloof en de edelmoedige liefde harer kinderen als haren grootsten en waren rijkdom beschouwen!

AANKONDIGING.

Bij P. N. VERHOEVEN, Boekhandelaar te *Uden*, zijn verkrijgbaar de volgende werken:

Synodicon Belgicum, 2 voll. 4 to *f* 13.00. *Coup d'oeil sur l'Hist. Eccles.* par de SMET, *f* 3 00. *BERGIER, Diction. de Theol. nouvelle edit Augmentée du plan de Theologie*, *f* 8.00. *Sacerdos Christianus*, *f* 1.75. *A Piconio*, *f* 5.25. *Histoire d'INNOCENT III et de ses contemporains*, premier voll. *f* 2.75. *Nouveau Dict. de la langue Française* par LETELLIER, *f* 3.40. *Histoire des Chevaliers de Malthe*, 90 cts. *Nouvelles leçons de littérature Franc. et de Morale*, 2 vol. *f* 2.50.

Door het op den post vermist raken van de laatste proef, is de uitgave van dit N.^o twee dagen vertraagd geworden.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te *Grave*; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor *België* kan men abonneren aan het Postkantoor te *Antwerpen*.

A N T W O O R D

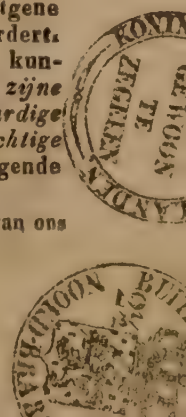
VAN MONSEIGNEUR DEN AARTSBISSCHOP VAN GNESEN EN
POSEN OP HET NIEUWE PRUISSISCHE MANIFEST.

Ten gevolge der Pausselijke allocutie van 13 September, heeft het Pruissisch gouvernement, dienstig geoordeeld door de Staatszeitung van 31 December des vorigen jaars, éene uitgebreide verklaring bekend te maken, betreffende de gedrags-lijn, die ik ten opzichte der gemengde huwelijken aangenomen heb. Hoewel het koninklijk gouvernement, van *deszelfs oogpunt* uitgaande, de bedoeling heeft, om door die verklaring, zoo wel als door de vertraging, die hetzelve in zijne stappen heeft gemaakt, éene groote toegevendheid ten mijnen opzichte, te kennen te geven, heb ik met smart moeten opmerken, dat gelijktijdig eenige punten van het verhaal van den gang der gebeurtenissen in die zaak ontwikkeld zijn geworden op éene wijze, die niet met de waarheid overeenkomt en hoonend voor mijn karakter is. Het is natuurlijk, dat ik hier geen oordeel zoek te vormen, over die bejammerenswaardige gebeurtenis, 't welk ten eenenmale verschillend zijn

moet, als men hetzelve uit het Catholijke oogpunt, of uit het Luthersche oogpunt velt en ik verwijs hetzelve naar uitgebreide godgeleerde discussien; door de tegenwoordige verklaring heb ik geen ander oogmerk, dan het aanroeren der feiten van die gebeurtenis en een daartoe betrekkelijk beklag uit te brengen; doch het is niet door middel van nieuwe explicatien, maar door de mededeeling van documenten *ad hoc*, die eeniglijk licht over de zaak in kwestie kunnen verspreiden, en die eeniglijk den maatstaf kunnen leveren tot éene waarachtige beoordeeling, dat ik, door het koninklijk gouvernement gedrongen, mijne regtvaardiging onderneem, vooral ten opzichte der volgende punten, en ik meen daardoor mijn pligt jegens alle Catholijken te vervullen, en te voldoen aan hetgene wat mijn verheven kerkelijke stand van mijn vordert.

1) Het koninklijk gouvernement meent mij te kunnen afschilderen als iemand die, *nu eens in zijne verblinding de uiterste grens eener berispenswaardige trotschheid bereikt en dan weder éene kinderachtige onstandvastigheid ten toon spreidt* (1). De volgende

(1) Onze lezers weten, dat de Berlijnsche berigten van ons

justificatieve stukken zullen het publiek toonen of ik niet van den aanvang af, tot het einde toe, zonder te letten op het onheil, dat daaruit voor mij zou kunnen voortvloeijen, datgene heb gehandhaafd, wat ik, als het belang der Catholijke Kerk, aanwees. Enkel voor hetgene wat den vorm betreft, die mij toekomt, was ik, om den vrede te behouden, bereid, om alle resignatie in beoefening te brengen en in vele zaken te verzachten, doch daardoor heeft het koninklijk gouvernement zich gemeend zijn gewettigd, om mij eene kinderachtige onstandvastigheid aan te tijgen.

2) Er wordt verder gezegd: » In de Oostelijke provincien der Pruisische monarchie zegenen de Catholijke Priesters de gemengde huwelijken in, zonder van de verloofden de belofte te vorderen, van hunne kinderen in de Catholijke Religie te zullen opvoeden. Dit, zoo vaart men voort, is voor de Aartsdiocese van Posen en Gnesen gevolgd geworden, door de overledene Aartsbisschoppen GOREZENSKY en WOLICKY en zelfs door mij getuigd in mijne hoedanigheid van kapitulair administrator, zoo als blijkt uit eene authentieke verklaring van 28 Januarij 1830.»

Dit is de bejammerenswaardigste zijde van deze geheele zaak voor zoo verre als enkel daardoor de latere treurige gevolgen zijn te weeg gebragt, ten gevolge der wanhopige uitvaardiging van mijnen Herderlijken Brief. Het koninklijke gouvernement laat hier, zoo als het reeds vroeger gedaan had alle aanmerkingen die ik maakte betrekkelijk mijne verklaring van 1830, waarop ik mijne nieuwe reclamatie gegrond heb, achterwege en het doet met nog grooter kracht de ingestelde burgerlijke wetten uitkomen zonder de redenen, die ik er tegenstel, aan te roeren. *Sic volo, Sic jubeo.*

Het is daardoor, dat de zaak tot dat punt is gekomen, waar zij tegenwoordig is, gezag-teen-gezag, magt tegen magt! Men wordt niet moede van opnieuw voor te wenden, dat al de Priesters mijner Diocese de gemengde huwelijken inzegenden, zonder eene voorloopige belofte te vorderen, ofschoon bij de duizend daadzaken in der haast opgezameld uit de registers der kerken en een groot aantal van tegen bewijzen, meermalen, bij herhaling, en altoos aan Zijne Excellentie den Minister von ALTENSTEIN gezonden, het tegendeel zijn komen bewijzen, hoewel het koninklijk gouvernement dezelve met der daad niet schijnt te hebben goed gekeurd, zoo als het document, A. der justificatieve stukken (1), dat uitdrukkelijk betrekking heeft tot een ministerieel besluit van 30 Mei 1837, bewijst.

3.) Het koninklijk gouvernement wijst de bekendmaking van mijn' Latijnschen Herderlijken brief en

van mijne in de Poolsche taal opgestelde circulaire, als twee verschillende stukken aan. Maar voor de zaak der waarheid moet worden aangemerkt, dat die twee geschriften, *hoewel op verschillende dagen geteekend*, gelijktijdig zijn uitgegeven geworden. De strekking en de reden van dat verschil zijn overigens van zelveen blijkbaar, zelfs de gevolgtrekkingen geheel daar gelaten, die men er naderhand in dagblad artikelen, uit heeft afgeleid, om vermoedens op mijn karakter te werpen. Men wendt voor dat ik, in het laatste geschrift, allen eerbied aan de overheden verschuldigd, heb ter zijde gesteld. De volgende zinsnede moge die bewering billijken.

» Ja, laten wij ons overgeven aan de hoop, dat » door een uitwetsel der goddelijke barmhartigheid » onze zeer genadige koning en meester, zich in de » tegenwoordige omstandigheden, zal toonen een billijke vader te zijn, en zich zal gewaardigen, aan » ons Catholijken de rust der conscientie te hergeven. » Dat de Almagtige onze zaak voorspoedig make en » dat Hij tot in den hoogsten ouderdom onzen zeer » genadigen monarch gelukkig in goede gezondheid » beware.»

4.) De opsteller van het Manifest merkt aan: » In eenen brief, later aan het Kapittel van Gnesen geschreven, onder dagteekening van 6 Maart 1838, stelde de Aartsbisschop zich ook voor als een Martelaar en laat aan dat gezag de zorg over om te beslissen of het niet voegzaam zijn zou, om ter oorzaak der tegen hem gerigte vervolging de musyk der kerken, en het luiden der klokken te doen ophouden? » Daar de steller zich hier het voorkomen wil geven, van voor het publiek mijne eigene woorden aan te voeren, zou men bijna kunnen vermoeden, dat hij zemet opzet heeft verminkt. Want, waar wordt in den brief, getrouwelijk overgezet zijnde (*justificatieve stukken B.*) den zoo dubbelzinnigen zin dier zinsnede gevonden: *ter zake der tegen mij gerigte vervolging.* Daar is blijkbaar alles berekend, voor het geval eener gevangenneming.

5. Na mij aldus in dit geheele verhaal van mijn gedrag, de slechtste bedoeling te hebben toegekend, — en men moet hier de vergelijking niet vergeten, die ik zou hebben gemaakt *tusschen mijn tijden en dat van den Bisschop STANISLAUS, die door den Poolschen koning BOLESLAUS II. eigenhandig gedood werd, en dien men als eenen martelaar vereert*, terwijl ik enkel in de Poolsche circulaire zeg: *Naar het voorbeeld van zoo vele Bisschoppen en van onzen heiligen STANISLAUS.* — Toont men mij overvloediglijk uit het *Algemeene Landsrecht* (1) de misdadigheid van mijn gedrag. Doch daar ik in mijne bediening *een even*

Handelsblad, den moedigen grijsaard reeds vroeger als zoodanig hebben afgeschilderd. Onze toenmalige logenstraffing wordt thans door den prelaat zelve bevestigd.

(1) Wij zullen de justificatieve stukken achtervolgens in onze volgende Nummers mededeelen.

(1) Men moet niet onopgemerkt laten, dat het *Pruisische Algemeene Landsrecht* in het groot-hertogdom Posen slechts een subsidiair regt is en dit heb ik uitdrukkelijk doen opmerken in eene rechtskundige memorie aan zijne excellentie den minister van justitie MÜLLER in het belang mijner zaak.

(Aant. van den Aartsbisschop)

wettig gezag vertegenwoordig, en dat er zoo lang als ik *deszelfs* regten niet schend, en ik in mijne competentie blijve, de Staat zich niet met de *mijne* had behooren in te laten, zou ik aan de wetten van het *Landrecht* die men heeft aangevoerd, zoo vele plaatsen uit de H. Schriftuur en der wetten van het canonieke regt kunnen overstellen. Ik zou, met de woorden van CHRISTUS en van de Apostelen beginnende: *Geef aan Cezar wat Cezar toekomt en aan God wat Gode toekomt; men moet Gode meer dan den mensch gehoorzamen*; met den H. HILARIUS van *Pietavium* kunnen zeggen: *Daarom (gij keizers) bestuurt en zorgt dat allen de zoete vrijheid genieten* (1).

De kalmte zal op geenerlei wijze in de Kerk hersteld worden dan wanneer zij geheel bevrijd van de slavernij, naar hunne overtuiging kunnen leven, zelfs dan, wanneer gij het geweld zult bezigen om het ware geloof te onderdrukken, zouden de *Bisschoppen* zich voor u vertoonen en zeggen: *o God is de meester der wereld; Hij heeft geene gedwongene gehoorzaamheid noodig, Hij wil geene huichelarij; maar eene opregte vereering.* — Aldus is hier gezag tegen gezag, hoewel beiden in verschillende kringen, zonder onrust naast elkander werkzaam, handelen moeten.

6) Men zegt: » Die mededeeling, den 19 April door den Opperpresident aan den Aartsbisschop gedaan, scheen den indruk niet te hebben gemist, dien men er van gehoopt had. De Aartsbisschop beloofde den volgende dag, eenen nieuwen Herderlijken brief te geven, die de circulair van den 20 Januarij en van 27 Februarij zou intrekken en aan de geestelijkheid der diocese eene andere instructie zou geven aangaande derzelve te houden gedrag.»

Hier heeft het den opsteller (van het manifest) behaagd om slechts melding te maken van den gunstigen indruk, dien de redevoering van den Opperpresident te weeg had gebracht en de belofte, om eene nieuwe instructie uit te vaardigen, te doen uitkomen, maar zonder één woord te zeggen van het *voornaamste*, dat is, op welke *voorwaarden* ik in het uitvaardigen van eenen nieuwen brief had bewilligd en hoe ik, bij alle mijne vroegere vorderingen volhardende, enkel het oogmerk had, om aan dezelve eenen nieuwen vorm en eene nieuwe redactie te geven, met de goedkeuring van den Staat. Mijn brief van den volgende dag, 20 April (*Justificatieve-Stukken C.*) zal daaromtrent voldoende inlichtingen geven.

7) Hoe sterk ik verlangde, om, met behoud der zank, waarin ik niets veranderen mogt, naar mijn vermogen, alles te doen, wat van mij afhing, en hoe veel blijdschap de zeer genadige ouverture, welke Zijne Majesteit mij deed, die mij op geenerlei wijze vroeger kon bekend zijn uit hoofde der praktijk, die bij verschillende gelegenheden, door de wereldlijke magt gevolgd werd, mij veroorzaakte, zal men zien uit den

(1) Hoe heerlijk vertoont zich hier het karakter van eenen Catholijken bisschop?

RED.

brief, dien ik den volgende dag aan het doorluchtig kapittel van *Gnesen* schreef, toen de burgerlijke autoriteiten hier stad onlusten vreesden voor den Feestdag van den H. ADELBERT (23 April). (*Justificatieve Stukken D.*)

8) Hoewel ik dus van mijnen kant alles gedaan had, wat ik doen kon, werd ik overtuigd door den loop, dien de mededeelingen namen, die men mij den 22 en 23 deed, dat ik met den Opperpresident FLOTTWELL die zaak niet zou kunnen ten einde brengen op eene rondborstige wijze en op de grondslagen door mij den 20 gelegd. Ik brak dus den 23 alle onderhandelingen met hem af en ik koos het middel van een verhoog aan Zijne Majesteit in mijnen eerbiedigen brief van 24 April. (*Justificatieve Stukken E.*)

9) In alle mijne volgende onderhandelingen met den Opperpresident VON FRANKENBERG heb ik niet de geringste wijziging in de kerkelijke praktijk, die eenmaal gevestigd en noodzakelijk was, bewilligd, dit kon ik niet; maar twee regtstreeksche verhoogen, die ik nog deed (*Justificatieve-Stukken F en G*) zullen bewijzen, hoe zeer ik geneigd was, om tot eene eindelijke bevrediging te komen. Niet een enkele billijke regter, die mijne pligten en mijn stand in overweging neemt, zal van mij meer kunnen verwachten; terwijl de Redacteur der *Staats-Zeitung* in mijne wijze van handelen slechts eene *hardnekkige trotschheid* ziet.

Volgens dit jammerlijk volledig verhaal der onderhandelingen die plaats gehad hebben, zullen de Catholijken en welwillende lieden, zich ten minste kunnen gerust stellen, zoowel als zij, die zich in mijnen toestand kunnen en willen verplaatsen, mij zullen kunnen beoordeelen op eene wijze, die zeer verschilt van die, welke door de *Staats-Zeitung* wordt uitgedrukt. Ik heb er niets meer bij te voegen en zou sterk hebben gewenscht, dat het koninklijk gouvernement mij ontslagen had van dezen pijnlijken pligt, door eenvoudig de documenten in kwestie, bekend te maken. Nooit zal ik, voor het publiek, mijne stem meer verheffen, maar in mijne hoedanigheid van Bisschop zal ik, met de hulp van God, de miskende regten mijner Kerk onwankelbaar handhaven.

Posen, 5 Januarij 1839.

De Aartsbisschop van Gnesen en Posen,
D U N I N.

GRONDWETTIGE GODSDIENST-VRIJHEID IN NEDERLAND.

Art. 193 schijnt almede veel te verzekeren en verzekert eigenlijk niets. » Geene openbare oefening van » Godsdienst kan worden belemmerd, dan ingevalle » dezelve de openbare orde of veiligheid zoude kunnen storen.»

Het zou eene zonderlinge openbare oefening van Godsdiensdienst moeten zijn, die de openbare orde of veilig-

heid zou kunnen storen! Maar de ondervinding heeft geleerd, dat het laatste gedeelte van dit artikel al het effect van het eerste gedeelte vernietigt, zoo vaak als de regering goed vindt hetzelfde tot een voorwendsel te bezigen. Van vroegere grieven der Catholijken in dit opzigt, van het verbieden hunner vreedzame processien, enz. willen wij hier almede opzettelijk niet spreken: wij bepalen ons alleen tot hetgene, wat gedurende eenigen tijd in Noord-Nederland plaats heeft. Uit de redevoering van den volksvertegenwoordiger LUZAC, waarvan wij in ons vorig artikel melding hebben gemaakt, blijkt, dat in de bedoelde stad, de *openbare orde en veiligheid is gestoord* geworden; maar door wie? — Niet door de oefening van Godsdienst der afgescheidenen, maar door het tegen hen opgeruide gemeen. De regering behoorde dus volgens artikel 192 de gereformeerde Godsdienst-gezindheid te beschermen, tegen het verboden belemmeren harer oefening van Godsdienst, en de *verstoorders der openbare rust en veiligheid*, voorbeeldig te straffen: maar het tegendeel heeft plaats: hare agenten belemmeren niet slechts de openbare oefening van Godsdienst, der gereformeerde Godsdienst-gezindheid, die in het jaar 1815 in het koninkrijk bestond; maar zij drijven de personen, die daartoe bij een gekomen zijn, uit elkander; zij worden beboet, gevangen gezet enz., en waarom? — Art. 196, zal ons hiervan de opheldering geven.

» De koning zorgt, dat geen Godsdienst gestoord » worde in de vrijheid van uitoefening die de grond- » wet waarborgt."

Dit klinkt weder zeer fraai: maar ongelukkig komt het tweede gedeelte van dit artikel *den Godsdienst van de vrije uitoefening die de grondwet waarborgt* weder zoo veel ontnemen, als de eene of andere staatswet, die met de grondwet strijdig is, mogt goedvinden. Het zegt:

» Hij zorgt tevens dat alle Godsdienstige-gezindhe- » den zich houden binnen de palen van gehoorzaam- » heid aan de wetten van den staat."

Wij hebben reeds vroeger getoond, dat bij onze grondwet, alle zoodanige *wetten van staat*, welke met die grondwet strijdig zijn, hadden behooren te zijn afschaft; want het is de ongerijmdheid zelve, de grondwet, die toch de hoogste wet van staat behoort te zijn, wier handhaving niet alleen door de volksvertegenwoordigers, zoo als wij reeds gezien hebben, maar ook door den koning met den volgenden eed bezwoeren wordt: » Ik zweer aan het Nederlandsche volk, » dat ik de grondwet des rijks steeds zal onderhou- » den en handhaven, en dat ik daarvan bij geene ge- » legenheid en onder geen voorwendsel hoegenaamd » zal afwijken of gedogen dat daarvan zal afgeweken » worden....." Het is, zeg ik, de ongerijmdheid zelve, dat die grondwet in de vrijheden, welke zij waarborgt, door andere *wetten van den staat* zoude kunnen belemmerd, of geheel illusoir gemaakt worden.

En dit is toch met NAPOLEONS wetboek van straf-

regt, 't welk ongelukkig na het vier en twintig jarig bestaan van onze grondwet nog als wet van staat gehandhaafd wordt, in meer dan een opzigt, het geval. Wij willen hier niet eens spreken over de beruchte artikelen 291 en verv., die, ondanks de grondwettige Godsdienst-vrijheid, gedurende de laatste jaren, zoo menigmaal zijn toegepast geworden, om de Godsdienst-vrijheid, eener Godsdienstige-gezindheid te vernietigen; wij willen hier slechts spreken over de vrijheid, bij art. 227 der grondwet toegestaan: » Het is aan » elk geoorloofd om zijne gedachten en gevoelens door de » drukpers, als een doelmatig middel tot uitbreiding » van kennis en voortgang van verlichting te openba- » ren; zonder eenig voorafgaand verlot daartoe noodig » te hebben...."

Neen, zegt het nog bestaande strafwetboek, niet aan elk zal dit geoorloofd zijn: Kerkelijke personen, zijn daarvan uitgezonderd! Iedere schrijver, iedere publicist, het nietigste courantje, mag de daden des gouvernements beoordeelen, verkeerdheden aanwijzen en openlijk afkeuren; maar de kerkelijke mag dit niet doen; want art. 204 van het Fransche strafwetboek, nog *wet van staat zijnde* zegt: » Tout écrit contenant » des instructions pastorales, en quelque forme que » ce soit, et dans lequel un ministre de culte se sera » ingéré de critiquer ou censurer, soit le Gouverne- » ment, soit tout acte de l'autorité publique, em- » portera la peine du bannissement contre le ministre » qui l'aura publié (1)."

Het behoeft dus geen betoog, dat het strafwetboek in strijd is met onze grondwet: en de grondwettige Godsdienst-vrijheid, niet alleen hoogst dubbelzinnig in de grondwet zelve is erkend en gewaarborgd; maar dat zij door het immer bestaande wetboek van strafregt, geheel illusoir kan worden gemaakt, en dat diensvolgens dat strafwetboek, in alles, wat daarin tegen de Godsdienst-vrijheid wordt bepaald, onverwijd buiten werking behoort te worden gesteld: en tevens, dat bij eene spoedige herziening der grondwet, de onvervreembare vrijheden van Godsdiest en onderwijs, met duidelijke en ondubbelzinnige woorden, behooren te worden uitgedrukt.

Alleen ware belangstelling in het heil, zoo wel van de regering als van het vaderland; alleen hartelijk verlangen, dat de rust en het geluk van het zoo dikwerf geschokte land onzer geboorte, voor het vervolg, op onwrikbare grondslagen worden gevestigd, heeft ons tot het maken dezer aanmerkingen doen besluiten. Wij verheffen onze Catholijke stemmen hier niet ten voordeele van de eene of andere partij, maar tot welzijn van koning en vaderland! Als wij naar verandering

(1) Ieder geschrift, herderlijke onderrigtingen bevattende, in welken vorm het ook zij, en waarin een Godsdienst bedienaar zich zal hebben ingelaten met het critiqueeren of laken, hetzij van het gouvernement, hetzij van eenige daad van het openbaar gezag zal de straf der verbanning te weeg brengen tegen den bedienaar, die hetzelfde zal hebben uitgegeven.

haakten, als wij vijandelijke oogmerken jegens het regeerend stamhuis koesterden, dan zouden wij zwijgen..... Want wij hebben de innige overtuiging, dat juist de volharding, bij het tegenwoordige quasie constitutioneele regeringsstelsel, bij de toenemende ontwikkeling der begrippen betrekkelijk ware Godsdienstvrijheid, vroeger of later, noodwendig tot eene nieuwe botsing voeren moet. Bereids heeft de volharding bij dat stelsel, waartegen wij reeds twintig jaren lang hebben gewaarschuwd, en welke waarschuwingen men destijds goedvond, als *rustverstorend* te beschouwen en te vervolgen, de scheuring van ons bloeiend rijk en eene verbazende schuldvermeerdering van het getrouw gebleven gedeelte, ten gevolge gehad: de treurigste uitkomsten hebben het zegel der waarheid op onze vroegere waarschuwingen gedrukt, en het vooruitzicht van nieuwe rampen, van den geheelen ondergang des vaderlands welligt, dringt ons ook nu, om nogmaals onze stemmen te verheffen en te waarschuwen tegen de langere volharding bij een stelsel, 't welk, in een land als het onze, nooit eenigen bijval zou vinden, dan alleen bij dezulken, die er voordeel van trekken.

Na het opstellen van dit vertoog, ontvingen wij het jongste N.^o van het tijdschrift: *de Reformatie*, waarin wij onder andere het volgende hebben aangetroffen:

» Wij hebben een geregistreerd vonnis van de Leydsche Regtbank voor ons liggen, uitgesproken den 23 November 1838, waardoor het berigt, medegeeld in ons tijdschrift voor November II. (IV. deel, bladz. 337 — 341), ten volle wordt bevestigd; en waaruit tevens blijkt, dat hetgeen de Heer LUZAC in de vergadering der Staten-Generaal gesproken heeft, op daadzaken gegrond is. Volgens dit vonnis is HUBERTUS VAN DER HEYDEN, melkverkooper te Leyden, schuldig verklaard aan het werpen met steenen, en diensvolgens gecondemneerd in eene geldboete van f 4 en in de kosten van het proces, geliquideerd op f 2.60¹/₂. Het openbaar schandaal geven is dus, te rekenen naar de veroordeeling, veel geringer kwaad dan God te dienen met meer dan twintig personen; want dit wordt door dezelfde Regtbank gestraft met boeten van f 50 en f 100."

Ten slotte van dit berigt zegt de *Reformatie*:

» Het jammerlijkste echter is, dat, zoo als de heer LUZAC te regt heeft aangemerkt, juist de politie-maatregelen ter versterking of belemmering der godsdienst-oefeningen, aanleiding geven tot dergelijke ongeregeldeheden. Hoe zeer wordt daardoor niet bevestigd hetgeen de staatsraad BERLIER zeide, bij de voordragt der motiven, waardoor de invoering van de wetten noodzakelijk geoordeeld werd. welke voorkomen in het *Code Pénal*, Liv. III, Tit. I, Chap. II: 1. » De vrije uitoefening der Godsdienst is een der heiligste regten van den mensch in de maatschappij, en de aanslagen, die daarop gemaakt

» » zouden worden, zouden niet anders kunnen dan » » de publieke *rust* verstoren (1)."

In het *Handelsblad* van dinsdag 19 Februarij, wordt het volgende aangetroffen:

» Wij vernemen met genoegen, dat zich een gedeelte der afgescheidenen van het bestaande Hervormde Kerkgenootschap aan de bepalingen onderworpen heeft, door de Regering in der tijd voorgeschreven, en dat derhalve aan dezen door den Koning vergund is geworden, zich publiek tot de uitoefening hunner Godsdienst te vereenigen."

Het zal voorzeker elk, die met de pleidooijen en geschriften van den heer SCHOLTE bekend is, niet weinig verbazen, dat Hij het is, die met de *Utrechtsche afgescheidenen*, dat *genoegen* aan het *Handelsblad* heeft verschaft! — En wat zal nu de *Reformatie* zeggen, die, toen vroeger afgescheidenen te *Utrecht* en te *Amsterdam* denzelfden stap hadden gedaan, hen als *LIBELLATICI* beschouwde en behandelde?

Zullen nu ook de anderé Predikanten der afgescheidenen en de afgescheidenen van andere plaatsen, de zoo lang en zoo hevig bestredene Suprematie van den Staat erkennen...? Nadat de heer SCHOLTE dit voorbeeld heeft gegeven, zal zulks niemand meer bevreemden: maar doen zij het niet, dan zullen zij op hunne beurt, den heer SCHOLTE c. s., als *libellatici* ten toon stellen; dan zal de verdeeldheid des te grooter worden en de vervolging tegen die afgescheidenen die zich niet onderwerpen, zal blijven voortduren; terwijl de Scholtiaansche gemeente eene afzonderlijke Godsdienst gezindheid te meer, in *Nederland*, uitmaken zal. — Wij zullen den loop dezer zaak geregeld aan onze lezers mededeelen. — Wij laten het besluit van toelating hier volgen.

— Z. M. de koning heeft dezer dagen het volgende besluit genomen:

» Op het rapport van onzen minister van staat, belast met de generale directie voor de zaken der Hervormde en andere Eerediensten, van 7 Februarij II. N.º 9, betrekkelijk een, door middel van onzen staatsraad, Gouverneur van de provincie *Utrecht*, bij hem ontvangen en aan ons gerigt rekwest van H. P. SCHOLTE, c. s., inwoners van *Utrecht*, zeggende te behoren tot diegenen, welke zich van de door ons erkende kerkgenootschappen hebben afgescheiden; daarbij, met overlegging van het door hen ontworpen reglement en bijgevoegde verklaringen, ter voldoening aan de, door het gouvernement gevorderde voorwaarden, verzoekende met hunne kerkelijke inrigting, als een Christelijke afgescheiden gemeente, onder het bestuur der door hen, daarbij, aan ons, als opzieners en diakenen, ter erkenning voorgestelde personen, in de burgerlijke maatschappij te worden toegelaten en erkend.

» Gelet op het, door onzen minister van staat voornoemd, medegedeeld verslag, omtrent de inlichtingen, welke bij de, op onze autorisatie, met den eerst ondergeteekende H. P. SCHOLTE gehouden converentie, zijn gegeven, en de wijzigingen, dien ten gevolge gemaakt, waardoor de nog bestaande bedenkingen zijn uit den weg geruimd.

» Gezien het rapport van onzen minister van justitie, van 10 dezer, N.º 1;

» Den raad van state gehoord (advies van 11 dezer, litt. D);

» In aanmerking nemende, dat door de requestanten thans

(1) Zie de *Reformatie* voor Februarij 1839, bl. 112, 113.

is voldaan aan hetgeen, bij het tweede lid van Ons besluit van den 5^{den} Julij 1836, is gevorderd, ter verkrijging van toelating, als:

» De vereeniging van een genoeg aanmerkelijk aantal personen, binnen de stad *Utrecht*, die zoodanige afgescheiden gemeente wenschen te vormen;

» De aanwijzing van het gebouw, tot uitoefening van de eeredienst geschikt;

» De overlegging van een reglement, op het kerkbestuur en de inrigting der gemeente;

» Het indienen van een door hen individueel geteekend adres, waarvan de naanteekeningen zijn gecertificeerd door den Burgemeester der stad *Utrecht*;

» De verklaring, dat zij zelven zullen zorgen voor de behoeften van hunne eeredienst en armen, zonder ooit aanspraak te maken op toelage uit 's Rijks schatkist, noch op eenige goederen, inkomsten, regten of titels van het Hervormd of eenig ander Nederlandsch kerkgenootschap;

» En dat daardoor de hinderpalen zijn uit den weg geruimd, welke Ons tot nog toe, belet hebben zoodanige toelating te verleenen.

» Hebben, in vertrouwen op de gegeven verklaringen en onder uitdrukkelijke voorwaarde, van volkomene voldoening aan dezelve, besloten en besluiten:

» Art. 1. De verzochte toelating wordt aan de requestanten verleend en mitsdien vergund het bestaan, binnen de stad *Utrecht*, van eene Christelijke afgescheiden gemeente, bestuurd volgens de bepalingen van het reglement, hierbij geannexeerd.

» Art. 2. Deze gemeente zal hare openbare eeredienst uitoefenen in het gebouw, genaamd *Soli Deo Gloria*, vroeger gebruikt voor de Godsdienstoefening der Roomsche Catholijken van de Clerecy, en gelegen op de Nieuwegracht te *Utrecht*.

» Art. 3. Als eerst benoemde opzieners derzelve gemeente worden erkend, H. P. SCHOLTE, (tevens belast met de prediking en de bediening der sacramenten), H. G. KLYN, E. FORKE en P. W. LOTHES; mitsgaders als diakenen: J. VELDHUYZEN en A. M. VAN BEUGEN.

» Art. 4. De gemeente van afgescheiden Christenen, te *Utrecht*, is onderworpen aan alle wettelijke bepalingen en gouvvernements-verordeningen, welke, met betrekking tot alle andere kerkgenootschappen of kerkelijke gemeenten in dit Rijk in het algemeen, thans bestaan, of in het vervolg mogten worden vastgesteld.

» Onze Minister van Staat voornoemd, is belast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit, waarvan afschriften zullen worden gezonden aan onze Ministers van Justitie en van Binnenlandsche Zaken, tot informatie en narigt, en aan den Raad van State tot informatie.

» Gegeven te 's Gravenhage, den 14^{den} Februarij des jaars 1839, van Onze regering het zes en twintigste.

» In het reglement, hetwelk uit 80 Artikelen bestaat, leest men, dat deze nieuwe gemeente de formulieren van Eenigheid der Christ. Geref. Kerk in *Nederland* houdt voor de uitdrukking van haar gemeenschappelijk geloof. Die formulieren zijn; De Nederlandsche Geloofsbelijdenis, de Heidelbergseche Catechismus en de leerregels der Dordsche Synode van 1618 en 1619."

ZAL DE PREDIKANT LE ROY NIET ANTWOORDEN?

Deze vraag doet men ons van alle kanten: de magistrale toon, dien de man had aangenomen; zijne zoogenaamde *opdragt* aan zijne *Catholijke landgenooten* die de *waarheid lief hebben*; de inhoud van zijn *zeestel brieven*, waarin hij dan toch, zonder eenige tusschenspraak alleen heeft kunnen spreken; alles moest hem nopen, om op de brieven van den Makkumschen Pastoor te antwoorden..... Zijne pen is zoo vlug; het kost hem zoo weinig moeite, om de drukpers aan den gang te houden..... Waarom antwoordt hij dan niet op de brieven van den Eerw. Heer Ho-

PERMANS? — Hij kan niet, zegt de een: hij durft niet zegt een ander; en nog anderen maken weder andere gissingen; maar algemeen is het gevoelen der Catholijken dat zijn *niet antwoorden* eene stilzwijgende bekendenis is, dat hij uit het veld is geslagen; maar dat hij er nog niet toe komen kan, om dit te erkennen.

Zoo denkt er ook de Eerw. Heer HOEPMANS zelf over. Reeds menige weken geleden, schreef Zijn Eerw. ons dien aangaande breedvoerig, met vergunning van zijnen brief in ons blad te plaatsen. Hij zegt daarin onder andere:

» Ik ben voornemens mijn antwoord bij het » tweede deel te laten berusten. Dit zal u vreemd » voorkomen; te meer daar gij weet dat ik een ver- » volg beloofd heb: maar dat blad was reeds afge- » drukt, toen ik zag dat de predikant was gaan vlug- » ten; en hij kan wel gerust zijn dat ik hem niet in » het gezelschap van NEBUKDNESAR tusschen wolven » en beeren, en nog minder in dat van den anti-christ » tusschen draken en slangen (1) zal gaan opzoeken; » allermint in de *wijsbegeerte*, om hem de gapende » kolk van onze literatuur te helpen stoppen.... Dus » plaag mij niet met een onnoodig aanzoek. Gij zult » wel eens hebben hooren zeggen dat de Vriezen stijf » zijn: als gij dit gelooft, geloof er dan bij, dat ik » vooral niet van de buigzaamste ben enz."

Die brief, wij kunnen het niet ontveinzen, deed ons leed, en bragt ons in verlegenheid. — Het deed ons leed, dat de Eerw. Heer HOEPMANS eenen arbeid zou staken, die voor onze Catholijke landgenooten, naar ons inzien zoo nuttig is, om zich in staat te stellen, tot het beantwoorden der meeste sophisterijen, welke de protestanten gewoon zijn tegen de Catholijke Kerk te doen gelden, en waarmede zij niet zelden in de zamenleving den minkundigen Catholijk overbluffen en tot zwijgen brengen, dat wij er ons over ergerden, dat vele Catholijken die dit werk boven andere behoeften zich hetzelfde niet aanschafte, omdat.... omdat.... kieschheid en gewigtige redenen beletten, die: *omdat*, te vermelden. Even zoo verbood kieschheid ons, het werk van den Heer HOEPMANS *openlijk* zoodanig aan te prijzen, als wij wel zouden hebben wenschen te doen; daar wij menschenkennis genoeg bezitten, om te begrijpen, dat sommigen, daaraan eene geheel verkeerde uitlegging zouden geven, als of wij, door het aanbevelen van het voortreffelijke werk des Heeren HOEPMANS, het inoogsten van eigen lof beoogden.

Het bragt ons in verlegenheid, daar wij aan den eenen kant de voortzetting van dien arbeid, als hoogst nuttig en wenschelijk beschouwende ons verplicht keurden, om den Heer HOEPMANS, tot het voortzetten van zijnen arbeid dringend te verzoeken; en aan den anderen kant te wel bekend zijnde met de karige denk-

(1) Dit doelt op nieuwe *pennevruchten* van den heer LE ROY, in de dagbladen aangekondigd. RED.

wijze en den bekrompen speculatie-geest van ons publiek en den jammerlijken toestand onze boekverkoop-*perij* (boekhandel verdient het niet genoemd te worden), met hare voor de letteren zoo schadelijke misbruiken, dat wij in gemoede, op de volgende brieven van den Makkumschen Pastoor niet sterk durfden aandringen, uit vrees van Zijn Eerw. daardoor welligt eene niet geringe schade toe te brengen.

Wij stelden dus aan den Eerw. Heer HOEFERMAN de redenen voor, die voor de uitgave der volgende brieven pleiten, met verzoek dezelve wel te willen overwegen; hem echter onze treurige ondervinding, zoo ten opzichte van het publiek, als van de boekverkoop-*perij* niet verheelende.

Het antwoord des Pastoors was, zoo als wij het gewacht hadden: en daar wij sedert lang voornemens waren, om opzettelijk iets, betrekkelijk onzen zoogenaamden boekhandel te zeggen, waartoe die brief ons bijzonder aanleiding geeft, en ons besluiten deed, om zulke niet te lang uit te stellen, meenen wij dien brief alvorens te moeten mededeelen. Hij is van den volgende inhoud:

Wel Edele Heer en Vriend!

Ten spijt van mijne drukte moet ik maar verschuiven wat iets verschoven kan worden; want sedert ik uwen brief heb, heb ik den predikant weder onophoudelijk voor den geest. Hij verzegt mij overal, tot zelfs in den slaap; het verder antwoord op uwen brief zal, geloof ik, het beste middel zijn om mij daarvan te ontlasten.

Uws dunkens moet ik ook voortgaan, wijl anders de beantwoording van het zestál incompleet blijft. — Zeker bedoelt gij onder het woord *zestál* de zes brieven des predikants, en het is waar dat ik slechts op twee derzelve geantwoord heb. Het is echter niets minder waar dat ik meer dan genoeg op het *zestál* heb geantwoord, in zoo verre dit woord den inhoud van 's predikants boekje beteekent; en zoolang de predikant zwijgt moet het publiek dit als waar erkennen. Men zal toch, hoop ik, wel willen begrijpen dat van het oogeblik dat de predikant zijne brieven afzonderlijk uitgaaf, de *minzame discussie* tuschen-u en hem-geëindigd was; en schoon zijne brieven wel aan u gerigt zijn, dit toch slechts *pro forma* is, bijna even gelijk mijn derde brief aan hem, zoo lang hij op mijne twee eerste niet antwoordt. Bemerkt nu verder de omstandigheid van zijn opdragen: deze formaliteit had ik zoo goed begrepen, dat ik hem mijn regt om hem te antwoorden reeds in de eerste alinea van mijnen eersten brief heb laten voelen. Verbeeld u eens dat ik, of wie zich maar durfde noemen, hem gezegd had: „Man! ik bedank u voor die brieven; breng ze naar onze *STEMMEN*: daar hooren zij te huis;” alsdan hadde ik reeds genoeg geantwoord. Hij zou alsdan hebben moeten be- wijzen dat ik of geen *Nederlander*, of geen *Catholijke* was, of dat ik de waarheid niet lief heb. Dit immers had ik krachtens zijne opdracht kunnen zeggen; en nu ik het niet gedaan, maar regstreeks op alles wat hij zegt geantwoord heb, nu heb ik zijn *zestál* meer dan genoeg beantwoord. Zulk eene exceptie zou hem met reden bevreemd hebben; met dat al, zij was wet- tig; en niemand had minder dan hij regt om over het captieuze dier exceptie te klagen: want wij hebben ondervonden dat, wanneer het te doen is om zich op eene captieuze manier te redden, hij een meester is. Zeker zou ik mij geschaamd heb- ben om de zaak op die manier te behandelen; de Catholijke waarheid is God dank! te helder dan dat men er in behoeve te subtiliseren. Ik zeg dit alleen om te bewijzen dat ik meer dan genoeg geantwoord hebbe. Hij zou er echter uit kunnen leeren welke onbeschaamdheid het is, het middel der opdracht ongevraagd te bezigen en zoo zijne ketterij, die hij anders niet naar zijnen zin kwijt kan worden, in de handen der eenvoudigen te moffelen. Ten spijt van onze eenvoudigheid weten wij toch nog wel wat eene opdracht is. Verder zou het hem

kunnen leeren dat wanneer het mij te doen was om hem strik- ken te spannen, ik bij hem niet zou behoeven school te gaan. Maar dit middel zou onze heilige zaak onteeren; het is mij zelfs te laag om hem telkens het net over het hoofd te halen, wat schier iedere bladzijde van zijn *zestál* voor mij breidt.

Het is echter waar dat mijn geschrift incompleet is; ook ge- loof ik dat velen die aanmerking zullen maken, zoodra zij weten dat ik mijnen verderen arbeid staak. Ook ben ik met u eens, dat, als alles zoo breedvoerig behandeld wordt, het werk te duur zal worden; en wijl dit menigeen van het koo- pen terughoudt, zoo is dit mij eene nieuwe reden om het schrijven niet voort te zetten. Want die zoogenaamde kortelijk beknopte behandeling behaagt mij niet; te minder daar ik weet dat een dun boekje niet altijd kortelijk en beknopt ge- schreven is. Misschien zouden er nog drie of vier zulke deel- len bijkomen, hier kan ik niets van zeggen. Alleen als ik daaromtrent bepaald was zou ik minder bevoegd tot dien ar- beid wezen, en wijl ik reeds het noodige gedaan heb, zoo kan ik mij niet laten bepalen. Het is mij gemakkelijker te zwijgen, dan te onderdrukken wat ik te zeggen heb als ik eens aan 't spreken ben. En als ik maar denken kon dat men mijne breedvoerigheid met langdradigheid gelijk stelde, dan ware mij de lust geheel over. — Anderen zeggen: ik zal wachten tot dat het werk compleet is. — Dit geloof ik ook al. Ik geloof zelfs dat dezulken nog al langer zullen wachten en dat zij het nooit zullen koopen; want ik beschouw zulk zeggen voor niets anders dan als eenen dekmantel voor hunne gierigheid of hunne onverschilligheid jegens Catholijke ge- schriften. Dit klinkt niet gunstig voor de eer van het Catho- lisch lezend publiek, zult gij zeggen. Maar moet de boekhan- delaarszolder dan die eer ophouden? Zoo ja; ik heb er vrede mee; maar ik wil er mijne pen niet toe besteden ten ware dit noodig zij om onze H. Kerk te beschermen. Dit echter is geschied. Alle Catholijken die mij schrijven of spreken zeggen het; maar het zwijgen der Protestanten, inzonderheid dat van mijnen antagonist, is voor mij, schoon een negatief, een veel krachtiger argument. Zoolang dit blijft bestaan meen ik mijn voornemen te mogen volhouden. Gij zijt te edel om te denken dat eene misrekening wegens het eventuele debiet mij dit som- ber geschrift ingeeft. Het is wel waar dat mijn geschrift mij meer en meer verarmt; doch zulke offers heb ik tot nu toe met genoegen gebracht en veelligt zou ik kracht genoeg hebben om er eene geheele armoede aan te wagen, als ik daarmede de zaak Gods bevorderen kon: tot ondoelmatige offers heb ik ech- ter mijn weinigje nog wat te lief, en als ik verder voor de pers schreef zou dit toch het geval kunnen worden. Doch ge- loof mij, de groote reden waarom ik dat werk staak, is wijl ik het voortzetten niet te wel met mijne Pastoorspilgen kan vereenigen. Niet dat het schrijven zelf mij te veel tijds ontnemt of te veel inspanning vordert, maar terwijl ik aan den predi- kant schrijf ben ik altijd met hem bezig, 'hetzij ik ete, drinke, wandele, of wat ik doe. Ik weet niet of zulke distraction het gewone lot der polemisten zijn; ik weet echter dat ik er mede geplaagd ben en ondervind dat zij veelligt niemand minder dan eenen Pastoor voegen. Wist ik echter dat mijne pen nuttig of aangenaam was, het zou mij een genoegen zijn haar steeds ter eere Gods in beweging te hebben; want wat kan het schelen op welke wijze men de kerk diene? Het zou veelligt ook wel in mijnen smaak vallen; want ik heb verschillende vertalingen uit de oudvaders liggen die ik nu en dan tot aan- genaam tijdverdrijf vervaardigd heb, maar het uitgeven is mij te lastig, en, om de waarheid te zeggen, te bedenkelijk. Alles wordt noodzakelijker wijze duur, men wordt er arm bij, men komt nogtans in de verdenking dat het te doen is om er wat aan te verdienen en meer zwaarigheden die gij veelligt beter kent dan ik. Men zegt dat onze Priesters zoo diep in kunde beneden die van andere landen staan; ik geloof er niets van. Om zulk een ding als het *zestál* te refuteren, dit kan eene menigte; en ik ken er verschillende die het beter zouden doen dan ik. Het is waar men ziet bijna nooit iets oorspronkelijks; doch dit bewijst niets. Een genie kan zich hier te lande niet ontwikkelen. Dit ligt niet aan onze opleiding, ook niet aan het overwigt van het Protestantismus; dit, als zijnde eene oppositie, zou veeleer de ontwikkeling bevorderen: maar de oorzaak ligt in ons eigen corpus; de eerste proeven der ont- wikkeling worden, in plaats van met aanmoediging, met ver- siffing beantwoord. Ik schrijf u dit niet om medelijden met

mij te bewerken; want ik ben niet versuft. Ik heb lust en moed genoeg, en vooral zou ik niet durven zeggen dat ik een genie ben: maar ik ken er meer dan een, die ik juist beklaag, wijl zij in hunne jeugd menschen van genie geweest zijn. Ik herinner mij een onderwerp uwer *Stemmen* onder de rubriek: *wat doen wij?* Het antwoord was: *niets*; terwijl wij daarentegen *alles* zouden kunnen. Gij zult mij wel willen toegeven dat ik toenmaals uwen geest begrepen heb en denzelven hoogelijk eerbiedig; doch neem het mij ten goede als ik zeg dat gij er in den grond geheel omgekeerd over dacht. Om op zulk eene vraag te antwoorden moeten wij onzen toestand niet idealiseren, maar denzelven nemen gelijk hij is; en dan zeg ik dat er zijn die genoeg kunnen, en meer dan genoeg gedaan hebben om te toonen dat zij wel willen, doch ondervinden dat zij niets kunnen en, dit als loon voor hun *alles* doen ontvangen. Ik ben er verre af van het vele goed wat gij gedaan hebt en steeds doet te miskennen of te benijden, in tegendeel ik wensch u er geluk mede: gij arbeidt voor Hem, voor wien niets verloren gaat; doch dat gij u wegens den anderen edelen loon niet dikwijls bedrogen zoudt hebben, dat is, dat gij voor de beste en doelmatigste inzichten zoo niet ondankbaarheid dan toch doorgaans laauwheid, zwargheid enz. ingeest hebt, dit zoudt gij mij bezwaarlijk wijs maken. Gij zult dit misschien als eene klacht over mijn lot beschouwen; doch neen. Ik heb zooveel bittere ondervindingen niet gehad dat ik er over zou mogen klagen; doch het is, geloof ik, wijl ik dezelve voorzien heb, want lust tot schrijven heb ik wel vroeger gehad. Van de wetten af tot op het publiek toe spant alles samen om de Nederlandsche letterkunde te onderdrukken. Onze personen zijn wel in beweging; maar wordt er *geschreeven*? Ik zou niet eindigen als ik al mijne grieven zou optellen; ook kent gij er veeligt meer dan ik, ten minste meer dan genoeg. Laten wij eens afwachten hoe de predikant van *Oude-Tongeloo* literatuur zal aanvullen; zijn laatste werk is *voor de helft oorspronkelijk*, zegt de advertentie. Die uitdrukking is voor mij zoo geheel oorspronkelijk, dat ik er wel om lagchen moet. — Laat mij maar eindigen met u in bedanking te geven of ik ook reden hebbe van mijn werk te staken. Het spijt mij dat ik in mijn werk geen afscheid van mijne *goedjongetige* lezers genomen heb; zij zullen het mij toch ten goede moeten houden dat ik hun nu nog zeg wat zij aan mij hebben. Daar ik wete dat mijn werk, zoo als het nu ligt, incompleet is, zoo onderstel ik dat men op een vervolg wacht, en dit beweegt mij om het publiek in te lichten; want ik heb liever dat niemand mijn werk koope, dan dat iemand zou kunnen denken dat ik hem bedrogen heb. Ik had het anders thans schoon in de magt; want mijn vierde brief is reeds eenigen tijd af. In denzelven heb ik zoo veel *crimes de faux* tot des predikants last; dat ik huiveren zou om dien brief uit te geven. En waarom zou ik hem met die verdere beschaming overladen? Zoo lang hij zwijgt is hij immers geheel verslagen. Voor het overige ik heb lust genoeg. Wederleg mijne inzichten, of geef een middel op om mij met eenige zelfvoldoening te laten werken nu de groote zaak gered is. Ik heb zelfs zoo veel schrijflust dat ik nederig om nu en dan een plaatsje in uwe uitmuntende Tijdschriften solliciteer: maar ik zal mij wel beraden eer ik zelf weder iets aan de pers breng. Wat gij uit dezen brief aan uwe lezers toe wilt voegen, geef het hun; de brief zelf is echter te verward geschreven. Nogtans doe naar uw goedvinden; ik ben en blijf:

Wel Edele Heer en Vriend!

Maklum, den
6 Februarij 1839.

Uwes. ootm. Dienaar
H. HOEPERMANS.

» PS. Als gij het dienstig oordeelt en aan mij toevertrouwt, wil ik wel eens een ledig uurtje aan een of ander artikel over onze sukkelende literatuur besteden."

Wij zullen gaarne dusdanig artikel van den Eerw. Heer HOEPERMANS verwachten. Wij betwijfelen echter, of Zijn Eerw. met den toestand en de misbruiken van onzen boekhandel wel zoo goed bekend is als

wij, die eene vijf en twintigjarige ondervinding dien-aangaande hebben. Voor het tegenwoordig oogenblik echter terwijl de zaak des vaderlands aller aandacht bezig houdt, zou de oplettenheid van het publiek, welligt te vergeefs op een vertoog over den boekhandel worden ingeroepen, 't welk wij echter in kalmer oogenblikken, geen oogenblik zullen verschuiven.

AANKONDIGING.

Bij den Uitgever A. P. VAN LANGENHUYSEN te 's Gravenhage, is van de pers gekomen en mede bij J. R. VAN DIEREN te Grave en bij J. J. ARKESTEYN EN ZOON te 's Bosch verkrijgbaar gesteld:

Overwegingen van het Lijden van JESUS CHRISTUS, door wijlen den Hoog Eerwaarden en wijdberoemden Heer J. CRAMER, Protonotaris Apostolicus, Aartspriester van Holland en Zee-land, Pastoor in het Maagdenhuis te Amsterdam. Bijeenverzameld en uitgegeven door J. BRINKMAN, Professor in het Seminarie te Warmond.

Eerste deel, 19 vellen druks, 12mo, prijs f 2,00. Het tweede Deel zal in den aanvang der Vaste volgen.

NIEUWE UITSPANNINGS-LECTUUR.

TWEDE AFLEVERING.

Grootheid van Ziel in Tegenspoed. — Eene Episode uit de Geschiedenis der XVI^{de} eeuw. —

De Bloemen. — Dichtstuk.

De ten dood Veroordeelde.

Aan eenen jongeling, zich tot zijne eerste Communie voorbereidende, enz. — *Dichtstuk.*

De Legende der Gebroeders HUBERT en JAN VAN EYK, de uitvinders van het schilderen met olieverf.

De Winter en de Armen. — Dichtstuk.

De Hongaarsche Jood. — Crimineel Regtsgeding.

Door de mededeeling van eenige *handschriften* uit de XVIe eeuw, zijn wij in staat gesteld, om belangrijke, niet, of onvolledig bekende daadzaken, betrekkelijk de invoering der Hervorming in Nederland, mede te deelen; terwijl wij alle bezitters van *geschreevene* of weinig bekende gedrukte stukken, daartoe betrekkelijk en inzonderheid ook *plaatselijke beschrijvingen* vriendelijk uitnoodigen, om ons dezelve mede te deelen. — De Redactie zal voor de kosteloze terugzending zorgen.

ERRATUM.

Aan het hoofd van ons vorig nummer staat: Nummer 9; lees: Nummer 8.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

OVER

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE

*Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij:
Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn
gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U:
dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
wete, dat Gij mij gezonden hebt.*

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonneementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

DE KAPEL TE LAREN.

Onder dit opschrift hebben wij in den *Gelderschen Volks-Almanak voor het jaar 1839*, die zoo als bekend is, door den predikant HELDRING, wordt zamengesteld, op blz. 104 het volgende, hoogst zonderlinge artikel aangetroffen:

» Deze in het laatst van 1835 gesloopte kapel was,
» volgens oude berigten, toegewijd aan de twee EWAL-
» DEN, den witten en den zwarten (1), waarschijnlijk
» aldus om het grijze en zwarte hoofdhaar onderschei-
» den. Deze beide broeders waren Schotsche Zende-
» lingen, die, in het laatste gedeelte der zevende
» eeuw, in de Nederlanden kwamen, en hier met
» die warmte DAT EVANGELIE verkondigden, hetwelk
» de harten wel bezielen moest van hen, die wisten,
» dat zij gekomen waren, OM EEN LICHT TE DOEN
» DAGEN IN DE DUISTERNIS, een leven aan te kwee-
» ken in den dood. ZOO HEBBEN ZIJ HIER DAT
» HEILIGE WOORD VERKONDIGD, waarvoor
» zij zelve, DEN DOOD DER MARTELAREN gestorven
» zijn (693)."

De abusieve uitdrukking: Schotsche Zendingen,

uitgezonderd, zouden wij onder dit gedeelte des verbaals onze onderteekening durven plaatsen: het is geheel Catholijk. Intusschen waren de beide EWALDEN, Engelsche Religieusen, Kloosterlingen, die, van Paus SERGIUS, eene wettige zending hadden ontvangen, om, benevens andere Apostolische mannen, aan wier hoofd zich de H. WILLEBRORDUS bevond, onder de afgodische Friesen, dat is in Nederland en een gedeelte van Duitschland, het werk van Apostelen en Evangelisten te verrigten.

» Het toonde een waar gevoel van dankbaarheid,
» toen deze kapel, eeuwen daarna, op deze plaats ge-
» vestigd werd, dat men dezelve aan de beide edele
» Zendingen toewijdde. Daarom achten wij het ook
» goed, nu eindelijk, na zoo veel eeuwen, dit huis
» Gods is vernietigd en van de plaats der dooden geen
» aandenken meer overgebleven is, met een enkel
» woord, de gedachtenis te bewaren, waaraan zij toe-
» gewijd geweest is."

Men heeft wellicht nooit iets zoo zonderlings gelezen, als de beschrijving van het volgende, waardoor men meent de gedachtenis te bewaren, waaraan zij (de vernielde kapel te Laren), toegewijd geweest is; doch die te Laren, op eene geheel andere wijze, door de talrijke Catholijken dier plaats, met een waar gevoel van dankbaarheid, waarover wij wel eens na-

(1) Zie Catholijke Stemmen IV. Deel bl. 422

der spreken zullen, in aandenken gehouden wordt.

» De tegenwoordige predikant van *Laren*, de heer *KALCKHOFF*, nam, den 25 October 1835, met zijne gemeente een plegtig afscheid van dit heiligdom, » dat *sedert anderhalve eeuw* aan de openbare Gods- » dienst der (Protestantsche) gemeente van *Laren* was » toegewijd, over de woorden van I JOANN II. vs. 18: » *Kinderen! het is de laatste ure!* en wij gevoelen » ten volste hoe heerlijk de beide liederen in een ge- » voelvol hart moeten geklonken hebben, die hier voor » het laatste werden aangeheven. (GEZ. 8, vs. 5 en 6. GEZ. 160, vs. 1 en 2.)

- » Voorgeslachten kwijnden henen,
- » En wij bloeijen op hün graf;
- » Ras zal 't nakroost ons beweenen:
- » 't Menschdom valt als bladeren af.
- » 't Stof, door eeuwen zaamgelezen,
- » Houdt hetzelfde graf bewaard:
- » Buiten U, o eeuwig Wezen!
- » Ach! wat was de mensch op aard!"

Dit gezang was reeds bij de Lutherschen in gebruik, voor dat de nieuwe gezangen bij de Hervormden werden ingevoerd. Alleen het tweede vers wordt hier gevonden. Het eerste luidt als volgt:

Uren, dagen, maanden, jaren,
Vliegen als een schaduw heen;
Achl wij vinden, waar wij staren,
Niets bestendigs hier beneên!
Op den weg, dien wij betreden,
Staat geen voetstap die bekijft:
Als het heden wordt verleden,
Schoon 't ons toegerekend blijft.

De verzen van het VIII gezang (Gods onveranderlijkheid,) zijn de navolgende:

U zelv' genoeg, U zelv' gelijk,
Schoon alles buiten U bezwijk,
Schoon werelden verouden,
Gij blijft; uw Evangelie woord,
Zal eeuwig met u ongestoord,
Zijn kracht en stand behouden.

Dat berg en heuvel nederstort',
Dat klip en rots verbrijzeld word',
Dat aard en zee verdwijnen;
O God! Uw eeuwig heilverbond,
Rust op een' onverwrik'bren grond,
Die niets kan ondermijnen.

De geest en strekking van den *Gelderschen volks-almanak*, doet den predikant *HELDING* kennen, niet alleen als iemand, die hoogst verdraagzaam is, maar ook als een man, die gevoel heeft voor het goede en verhevene, voor het ware en het groote; maar die tevens een bewijs oplevert van de kracht der vooroordeelen, die zoo menig edel hart, dat de waarheid zoekt, van het omhelzen derzelve afhouden; zoo menig anders helderziend oog beletten te zien, hoe ongerijmd het Protestantismus is, het zij men hetzelfde

van den verdraagzamen kant der hedendaagsche hervormden, of van den bitterheid ademenden kant der oud-gereformeerden beschouwe.

Over het slopen der oude kapel te *Laren*, willen wij hier niet spreken. Wij hebben met leedwezen nog veel meer andere grijze gebouwen zien afbreken en verminken, die in andere landen, waar men meer liefde voor de oudheid heeft, dan bij ons, zouden zijn behouden gebleven. Wij willen alleen over het zonderlinge van dit verhaal ons gevoelen zeggen.

De heer *HELDING* weet toch zoo wel als de predikant *KALCKHOFF*, dat de twee *EWALDEN* een geheel ander Evangelie predikten dan de Protestantsche leer-aars; dat het Evangelie dier Apostolische mannen een Evangelie van *onderwerping en van geloof* was; terwijl dat der Protestanten een Evangelie van *eigen onderzoek* en bestendigen twijfel is. — Als nu het Evangelie, hetwelk de beide *EWALDEN* verkondigden, zoo als in het bovenstaande artikel gezegd wordt, *DAT Evangelie was hetwelk de harten wel bezielen moest van hen, die wisten, dat zij gekomen waren, OM EEN LICHT TE DOEN DAGEN IN DE DUISTERNIS, een leven aant te kweeken in den dood*, mogen wij hen wel dezelfde vraag doen, die de Apostel *PAULUS* aan die van Galaten deed: » Ik ben verwonderd, dat gij » zoo haast van dengenen; die u tot de genade van » *CHRISTUS* geroepen heeft, overgaat tot een ander » Evangelie. Wie heeft u dus betooverd, dat » gij der waarheid niet zoudt gehoorzaam zijn. . . . ?" (GAL. I, 6 III; 1.)

Wij lezen in het leven van de beide *EWALDEN*, de bijzonderheid, dat zij *eene tafel of draag-altaar bij zich hadden, waarop zij dagelijks de Misse lazen*. Volgens dat *Evangelie*, hetwelk zij verkondigd hebben, was de Misse, wat zij nog in de geheele Catholijke Kerk is, de God gevallen; door den Propheet *MALACHIAS* voorsagde *zuivere offerande*, die van den opgang der zon tot haren ondergang zou worden opgedragen, waardoor de naam van den Heer der heerscharen groot zou zijn onder de Heidenen; volgens dat *Evangelie*, hadden zij *eene wettige zending* van het zichtbaar Opperhoofd der Kerk noodig, om hetzelfde te verkondigen. . . . Volgens het andere *Evangelie*, waartoe, ook hier te lande, zoo velen zijn overgegaan, is de Misse *eene vervloekte afgoderij en eene verloochening van de eenige offerande CHRISTI*: en hadden zij, die, in de XVI^{de} eeuw, dit andere *Evangelie* verkondigden, daartoe geene Apostolische zending, geene andere zending, dan die zij zich zelve gaven, noodig? ondanks de groote vraag van den H. *PAULUS*: » Hoe zullen zij prediken indien zij niet gezonden zijn?" en ondanks zijne bedreiging: al wie u een ander *Evangelie* verkondigt, al ware hij ook een Engel uit den hemel, of een Apostel, die zij anathema!

Het kan dus niet geloochend worden, dat het Evangelie, hetwelk door het Protestantismus is aangenomen, een ander Evangelie is dan dat, hetwelk hier te lande verkondigt is geworden door de beide *EWALDEN*, die als heiligen en martelaars vereerd worden, door dezelfde Catholijke Kerk, die over het ander

Evangelie der LUTHERS en CALVYNEN werkelijk het Apostolisch anathema! uitgesproken heeft.

Als men dus gelooft, dat de beide EWALDEN hier, met die warmte dat Evangelie verkondigden, hetwelk de harten wel bezielen moest van hen, die wisten, dat zij gekomen waren, om een licht te doen dagen in de duisternis, een leven aan te kweken in den dood: dat zij hier zoo, DAT heilige woord verkondigd hebben, waarvoor zij zelve den dood der Martelaren gestorven zijn; dan moet men tevens erkennen, dat zij, die eenige eeuwen later, hier te lande een ander Evangelie zijn komen verkondigen, die afschaften, wat de eerste Verkondigers van dat Evangelie, waardoor zij een licht in de duisternis deden dagen, en leven in den dood aankweekten, als het heiligste van dat Evangelie beschouwden; die de kerken, door de eerste Verkondigers van het Evangelie gesticht, of, die uit een waar gevoel van dankbaarheid, aan hen waren toegewijd, plunderden en er zich meester van maakten, om er een ander Evangelie in te verkondigen, weinig dienst aan het menschedom en aan ons vaderland bewezen hebben; dat zij de menschen betooverd hebben, toen zij hen diets maakten, dat het Evangelie, hetwelk de beide EWALDEN, en andere Apostolische mannen verkondigd hadden, bijgeloof, afgoderij, anti-Christendom was! Neen! men kan niets zeggen tot lof der heilige mannen, die in het laatst der VII. eeuw, het Evangelie aan onze voorvaders verkondigd hebben, en voor dat heilige woord, dat zij verkondigden zelve den dood der Martelaren stierven, zonder tevens hen te verfoeijen, die in de XVI. eeuw, de nakomelingen dier vaders tot een ander Evangelie hebben overgebracht, en, uit een waar gevoel van dankbaarheid, niet alleen kerken en kapellen, aan de eerste Verkondigers van het Evangelie toe te wijden; maar terug te keeren tot DAT EVANGELIE, hetwelk zij verkondigd hebben, en dat heilige woord, dat zij verkondigden en waarvoor zij zelve den dood der Martelaren stierven, te gelooven.

Wij willen nog slechts een woord zeggen over den zonderling gekozen text van den heer KALCKHOFF, vooral in verband met de bovenvermelde gelegenheid, met den gang van het Protestantismus en met een paar regels der gezongen verzen.

Wij lezen I JOANN. II. vs. 18:

» Kinderkens, het is de laatste ure: en gelijk gij » gehoord hebt, dat de anti-Christ komen moet, zoo » zijn er nu al vele anti-Christen opgestaan: Waar- » uit wij weten, dat het de laatste ure is." — En in het volgende vers; — » Zij zijn van ons uitge- » gaan, maar zij waren van de onzen niet: want in- » dien zij van de onzen geweest waren, zoo zouden » zij wel bij ons gebleven zijn: doch het is, opdat » het blijken zoude, dat zij niet alle van de onzen » zijn." — En vers 22, en verv. » Wie is er leu- » genachtig, dan degene die loochent, dat JESUS de » CHRISTUS is? Dit is de anti-Christ, die den Va- » der en den Zoon loochent. Al wie den Zoon loo- » chent, heeft ook den Vader niet; Wie den Zoon » belijdt, heeft ook den Vader. Dat dan hetgene gij

» van den beginne af gehoord hebt, in u blijve. In- » dien hetgene gij van het begin gehoord hebt, in » u blijft, zoo zult gij ook in den Zoon en in den » Vader blijven."

Of de heer KALCKHOFF, bij zijne laatste redevoering in de kapel, die door onze voorouders uit een waar gevoel van dankbaarheid gebouwd werd, ter eere van de beide EWALDEN en die zo aan hen toewijde, het verband zijner textwoorden heeft toegelicht, weten wij niet; maar zeker is het, dat dit verband bij die gelegenheid hoogst merkwaardig is.

Het was de laatste ure, dat zij die in de XVI. eeuw van ons zijn uitgegaan, omdat zij van de onzen niet waren, in die kapel, een ander Evangelie zouden hooren, dan dat Evangelie, hetwelk de beide EWALDEN met die warmte verkondigden, hetwelk de harten wel bezielen moest van hen, die wisten, dat zij gekomen waren, om een licht te doen dagen in de duisternis, een leven aan te kweken in den dood: Zoo toch hadden zij daar dat heilige woord verkondigd, waarvoor zij zelve den dood der Martelaren gestorven zijn. — Het was de laatste ure, dat de kapel der beide EWALDEN, zou onteerd worden door een ander Evangelie, dan dat zij verkondigd hadden!

Er zijn nu al vele anti-Christen opgestaan. — Want: Deze is de anti-Christ, die loochent, dat JESUS de CHRISTUS is! — Hoe zoo het in onze dagen met de formeele CHRISTUS-verloochening in het Protestantismus gesteld is, behoeven wij niet te zeggen: het is algemeen bekend. Even bekend is het, dat de heerlijke text: » En ik zeg u, dat gij zijt PETRUS » en op deze Steenrots zal ik mijne Kerk bouwen," die gedurende meer dan vijftien eeuwen, door de geheele Catholijke Apostolische Kerk op den Apostel PETRUS en zijne wettige Opvolgers was toegepast geworden en nog ten huidigen dage, door alle Catholijken in alle landen en werelddelen, toegepast wordt, door de zoo-genaamde hervormers, niet op PETRUS, maar op de belijdenis van PETRUS: » Gij zijt den CHRISTUS, den » Zoon des levendigen Gods!" is toegepast geworden; en dat, diensvolgens, die belijdenis de rotssteen was, op welke de Heer zijne Kerk gebouwd heeft. — Nu zegt het VIII gezang:

O God! Uw eeuwig heilverbond,
Rust op een' onverwrik'bren grond,
Dien niets kan ondermijnen.

Voorzeker rusten de beloften Gods op eenen onverwrikbaren grond: daarom zeide de Heer zelf: » Op » dezen Rotssteen zal ik mijne Kerk bouwen," en Hij voegde er bij: » En de poorten der hel zullen haar » niet overweldigen." — Maar dat belet niet, dat de poorten der hel er bestendig op aanvallen en die Rots trachten te ondermijnen, door ketterij en scheuring, die, in plaats van dien goddelijken onverwrikbaren grond, die in hunne oogen daartoe niet geschikt is, eenen menschelijken grond hebben gesteld, die niet alleen door deszelfs eigene principes ondermijnd geworden, maar, reeds bijna geheel ingestort is!

In de Catholijke Apostolische Kerk is PETRUS nog altoos, wat Hij voor achttien eeuwen was; de groote Belijder der godheid van JESUS CHRISTUS; het hoofd der Apostelen, de Versterker zijner broederen, de Herder van al de lammeren en schapen der kudde des Heeren; nog is in die Kerk, wier zichtbaar Opperhoofd hij is, al datgene geloofswaarheid, wat in de eerste dagen der Kerk geloofswaarheid was; nog verband zij alles uit haren schoot, wat naar CHRISTUS-verloochening zweemt. — Maar hoe is het, in het algemeen, ten opzichte der belijdenis: » Gij zijt » de CHRISTUS; de Zoon des levendigen Gods! » In het Protestantismus gesteld? Men vrage het te Geneve, in Zwitserland, in Frankrijk, in Duitschland, in Engeland, in de Nederlanden . . . Ontelbare Protestantische geschriften spreken sedert eenige jaren hier zoo luide, dat men vruchteloos de dagelijks toenemende CHRISTUS-verloochening in het Protestantismus, zou willen bewimpelen. Dit zelfde was reeds in de dagen van den H. Apostel JOANNES, toen hij zijnen eersten brief aan de geloovigen schreef, het geval met diegenen, die, zegt de H. Apostel van ons zijn uitgegaan, omdat zij van de onzen niet waren! In de XVI. eeuw, hoorde men schier niets anders dan het geroep: *Gaat uit van haar mijn volk! gaat uit van haar! En velen gingen van ons uit, omdat zij van de onzen niet waren.* Zonder de gevolgen van dat uitgaan te beseffen, die zich echter al spoedig openbaarden, en, in onze dagen zelfs zoo ver gaan, dat men met den beruchten Dr. STRAUSS durft betwijfelen, of JESUS CHRISTUS, wel ooit bestaan heeft en de goddelijke leer van het Evangelie, als eene mythe beschouwt, en zulk een man tot hoogleeraar der Godgeleerdheid in het vaderland van ZWINGEL benoemt! Ziedaar de gevolgen van het uitgaan, uit de Kerk des levendigen Gods, die de steun en kolom der waarheid is: ziedaar de gevolgen der prediking van een ander Evangelie, dan dat door de Apostelen des Heeren, aan vele volken der aarde en in het laatst der VII. eeuw, door de beide EWALDEN en andere Apostolische mannen ook HIER is verkondigd geworden. De dwaling gaat in onze dagen denzelfden gang als ten tijde van den H. JOANNES: *Reeds toen waren er vele anti-Christen opgestaan; en deze is de anti-Christ, die loochent, dat JESUS de CHRISTUS is, en wie den Zoon loochent, heeft ook den Vader niet.* En, — o mogt men het toch overal opmerken! Het middel daartegen is nog hetzelfde, alstoen de H. Apostel JOANNES leefde! *Dat dan, schreef die Apostel, hetgene gij van den beginne gehoord hebt, in u blijve. Indien hetgene gij van den beginne gehoord hebt, in u blijft, zoo zult gij ook in den Zoon en in den Vader blijven.* — Ja, zoo gelukkig zijn de Catholijken te Laren, in geheel ons vaderland, in alle gedeelten der wereld! Zij hebben dat Evangelie, hetwelk hen door de beide EWALDEN en andere Apostelen der verschillende landen, van den beginne af is verkondigd geworden, niet verlaten, om over te gaan tot een ander Evangelie: hetgene, wat zij van den beginne af gehoord hadden,

bleef in hen; en daarom zijn zij ook in den Zoon en in den Vader gebleven?

JUSTIFICATIEVE STUKKEN,

BEHOORENDE TOT HET ANTWOORD VAN MONSEIGNEUR DEN AARTSBISCHOP VAN GNESEN EN POSEN, OP HET NIEUWE PRUISSISCHE MANIFEST.

A.

Circulaire aan de Landraden.

Bij rescript van 3 Mei dezes jaars nummer 9231, heeft Z. Exc. de heer minister van kerkelijke zaken bevolen, dat ook in de beide diocesen van Gnesen en Posen, de gemengde huwelijken, door de Catholijke Geestelijkheid zullen aangenomen en ingezegend worden, zonder dat men eenige belofte vrage en zonder dat men verplicht zij, eenigerlei overeenkomst, betrekkelijk de opvoeding der kinderen in het Catholijk geloof, te vertoonen (1).

Dat besluit aan de districts-commissarissen en burgermeesters mededeelende, belast ik hen tevens bij deze, te zorgen, dat hetzelfde afgekondigd worde en de strikte uitvoering daarvan te vorderen, en tevens, om in voorkomende gevallen, mij aanstonds, met derzelver omstandigheden, de overtredingen, welke mogten kunnen plaats hebben, te doen weten.

Schroda, 19 Julij 1837.

Bij afwezigheid van den Landraad de Assessor van het Gouvernement,

(get.) V. BUNTING.

Aan mijn Heer den Districts-Commissaris te Kostrzjym.

Nummers 651 — 11.

Br. m. s. p. r. aan de Heeren Geestelijken van dit district, om daarvan wel te willen kennis nemen en hetzelfde aanstonds terug te zenden.

Kostrzjym, 25 Julij 1837. KRIENITZ.

B.

Brief van den Aartsbisschop aan het doortuchtig kapittel van Gnesen.

GELIEFDE BROEDERS!

In de omstandigheden, waarin onze H. Kerk, zich tegenwoordig bevindt, heeft God de pogingen van uwen Herder gezegend en zijne krachten vermeerderd, zoo als Hij aan de Apostelen en aan hunne Opvolgers had beloofd, door mij den noodigen moed te geven, om openlijk de leer der Kerk, betrekkelijk de gemengde huwelijken, te verdedigen.

Ondanks het uitdrukkelijk verbod des souvereins, op den almachtigen arm van God steunende, heb ik gedaan, wat iedere Herder, die zorg voor de kudde draagt, doen moet; ik heb evenwel niets gedaan, dan

(1) Kan men zich een zotter aanmatiging voorstellen dan een dusdanig ministerieel bevel? RBD.

mijnen strikten pligt te vervullen. Gij hebt erkend, geliefde Broeders! dat de acte, die ik had gesteld, uwen Herder waardig was en gij hebt mij, door uwen gedelegeerde den Eerwaarden PRZYTUSKI, uwe voldoening doen kennen en welk deel gij aan die zaak naamt. Gij hebt u zelfs daarmede niet vergenoegd en gij hebt mij, niet alleen uwe harten, maar ook des noodts, uw fortuin aangeboden. Welk eene blijdschap voor mij, welk eene belooning, daar ik niets gedaan had, dan het vervullen eener strenge verplichting.

U reeds sedert lang toegenegen zijnde, heden nog verheugd en vol van erkentelijkheid, kan ik mij niet vergenoegen met het antwoord, dat ik u reeds, door uwen achttingwaardigen gedelegeerde gegeven heb. Ik herhaal dat antwoord, door een geschrift van mijne eigene hand en ik verzeker u gelijktijdig van mijne onveranderlijke genegenheid, van mijne liefde en van mijne erkentelijkheid.

Ingevalle ik naar de hooge besluiten Gods, gewelddadig mogt worden gevangen gezet, of op de eene of andere wijze in de uitoefening mijner bedieningen mogt belemmerd worden; zal overal en altoos deze krachtige en mij gelukkigmakende overtuiging, mij verzellen dat uw eerbiedwaardige senaat, aan den Godsdienst zijner vaderen getrouw, het schandaleus voorbeeld niet zal navolgen van het Keulsche kapittel, 't welk op eene illegitime wijze eenen Administrator der diocese heeft durven benoemen en zelfs zijnen eerbiedwaardigen Herder, als, in alle opzichten, schuldig bij het Opperhoofd der Kerk te beschuldigen.

God zal met u zijn, want zelfs in den kerker zal uw Herder niet ophouden voor u te bidden; verzuimt van uwen kant niet de onbloedige Offerande voor uwen Herder op te dragen, die u met hart en ziel toegedaan is.

Moge mijne geliefde kudde hare rouwkleederen aantrekken en de vrolijke muziek en het gelui der klokken in de kerken zwijgen, want het betaamt aan kinderen, die weezen geworden zijn, slechts tranen te storten te hebben en niet in blijdschap te wezen.

Dat punt aan uwe beradenheid, vol van wijsheid en die mij bekend is overlatende, geef ik u, geliefde Broeders! mijnen herderlijken zegen.

Posen, 16 Maart 1838.

(Get.) VON DUNIN.

C.

Verklaring van den Aartsbisschop na zijne conferentie met den Opper-Prezident FLOTTWELL, in het uitstel van 24 uren.

Ik heb de hooge cabinets-bevelen, aan U, als ook aan hunne Excellentien de heeren, de ministers VON ALTENSTEIN, VON ROCHOW en VON WERTHER, onder dagteekening van 12 dezer maand gerigt, waarvan gij mij gisteren voorlesing gedaan hebt en waarvan gij mij copij gelaten hebt, met aandacht gelezen en overwogen.

Voor alles, merk ik eerbiediglijk aan, dat ik mijnen herderlijken brief van 27 Februarij dezes jaars, niet heb uitgevaardigd, dan met de innige overtuiging, dat mijne pligten jegens de Catholijke Religie,

waarvan de bewaring mij is toevertrouwd, en mijne betrekkingen met het zichtbaar Opperhoofd der Catholijke Kerk mij zulks tot eenen onvermijdelijken pligt maakten.

Ik heb, als Catholijke Bisschop gehandeld, in een zuiver geestelijk geval, zonder in het geringste der wereld, de burgerlijke en politieke betrekkingen mijner Catholijke diocesanen te willen aanroeren; en ik ben daarvoor enkel verantwoordelijk aan God en aan den H. Apostolischen Stoel.

Intusschen gewaardigt Z. M., onze zeer genadige Landsvader, zich, te verklaren, dat het in 't geheel zijn oogmerk niet is, om in het minst der wereld de conscientie-vrijheid zijner onderdanen te beperken, en dat het geenszins zijn wil is, om de Catholijke Priesters te noodzaken, tot het aannemen en inzegenen van gemengde huwelijken, als de principes der Catholijke Kerk zich daar tegen verzetten (1).

Daardoor wordt mijn voornamelijk grief weggenomen en ik voel mij gedrongen, om er met eene hartelijke opregtheid mijne diep gevoelde en zeer eerbiedige dankbaarheid voor te betuigen.

Deze verklaring, vol van goedheid, geeft mij de hoop, dat de andere zwarigheden, welke de praktijk in deze zaak voorstelt, met dezelfde goedheid en dezelfde welwillendheid zullen kunnen worden opgeheven.

Ik durf dezelve, in hetgeen volgt, eerbiediglijk voorstellen:

1) Het moet den Catholijken Priester geoorloofd zijn aan de gemengde echtgenoten, bij het hier gebruikte huwelijks onderzoek, de Catholijke principes voor te stellen, betrekkelijk de gemengde huwelijken en derzelver gevolgen en hen hunne pligten, aangaande de godsdienstige opvoeding hunner kinderen aan te bevelen. Als het trouwpaar afkeer toont van het uitoefenen derzelve, dan zal er, overeenkomstig de hooge verklaring, weigering van afkondiging en van huwelijk, plaats hebben; doch alsdan wordt de Catholijke partij, door haren Pastoor als ontrouw aan de Catholijke principes, uitgesloten, niet alleen van de Sacramenten, maar ook van alle zegeningen der Kerk, en in 't algemeen in het godsdienstige opzigt, behandeld, zoo als derzelver moreele en godsdienstige toestand vordert.

2) Opdat de Catholijken de vrije uitoefening van hun geloof genieten, is het noodig, het besluit in te trekken, volgens 't welk, als de vader Protestant is het doopen en de begravenissen, niet in de Catholijke Kerk en niet volgens den Catholijken ritus, kunnen plaats hebben, dan, nadat men daartoe de toestemming van den heer opperpresident der provincie verkregen heeft; te meer, wijl in de meeste der gevallen, uit hoofde van den grooten afstand, van nagenoeg 20 mij-

(1) Men vergelijke met die verklaring de Circulaire, onder Litt. A., medegedeeld. Men wist reeds in 1830, uit de Breve van Pius VIII, te Berlijn zeer goed, wat strijdig met de Catholijke principes is. — Dat intusschen de hier vermelde zeer genadige verklaring slechts een strik was, om den vromen Aartsbisschop te verschalken, is vervolgens maar al te duidelijk gebleken.

len het voor de ouders, die zulks betreft, onmogelijk is, om zich naar dat besluit te regelen.

3) Daar, volgens de Catholijke principes, de jurisdictie en activiteit der geestelijken in de uitoefening hunner bedieningen niet beschouwd worden, dan als een uitvloeisel van het bisschoppelijk gezag, en daar de geestelijken hunne bedieningen niet waarnemen, dan in naam van den Bisschop, kan geen Bisschop afstand doen van zijn regt van toezigt of van het regt, om den ongehoorzame Priesters, canonieke straffen op te leggen. Ik moet dus gelijkelijk, dat regt voor mij reclameren. (Cf. Algemein landrecht Pars II, Tit. XI §. 121 enz.)

Dit is reeds noodig in het onderhavige geval, wijler zich anders in iedere parochie eene bijzondere praktijk, strijdig met de kanons der Kerk zou vestigen, en dat, op die wijze, de eenheid van discipline en leer gevaar zou loopen, waaromtrent het aan mij, Aartsbisschop, niet geoorloofd is te zwijgen.

Zoo die grieven worden ter zijde gesteld, gelijk ik volgens de zeer genadige verklaring die mij reeds gedaan is, met vertrouwen kan verwachten, dan verklaar ik mij bereid om aan de Catholijke geestelijkheid mijner Aartsbisdommen, de noodige instructiën, overeenkomstig met de principes, die ik hier heb voorgesteld, te doen toekomen.

Wat in het bijzonder de beschuldiging in uwe aanspraak betreft, dat, ik, door mijnen herderlijken brief, het volk zou hebben opgeruid, tegen de legale orde, deze moet ik afweeren, als geenszins mijne bedoeling geweest zijnde.

Ik heb geen nieuw bevel uitgevaardigd; ik heb slechts de aloude voorschriften der Catholijke Kerk vernieuwd, welke de Pausen door de Bullen en Brevens, die ik in mijnen herderlijken brief heb aangevoerd, aan de Catholijken hebben herinnerd, en, in mijne hoedanigheid van Aartsbisschop, meende ik daartoe niet alleen regt te hebben, maar ik meende er ook in conscientie toe verplicht te wezen in den toestand der Kerk, die mij is toevertrouwd, welke van dag tot dag een treuriger gezicht oplevert.

De herderlijke brief, aan de geestelijkheid alleen gerigt, was overigens niet geschikt, om gisting te weeg te brengen. Het is waar, dat de toestel, waarmede de burgerlijke autoriteiten denzelven aan de geestelijkheid hebben ontnomen, algemeen onrust in de gemoederen heeft moeten brengen. Zoo er derhalve, tegen mijne bedoeling, gisting plaats had, is zij, tot mijne groote droefheid slechts door het gedrag, 't welk de burgerlijke autoriteiten behouden hebben, geprovoceerd geworden.

Ik voede met vertrouwen de hoop, dat Z. M. mijn zeer genadige koning, zich gewaardigen zal, den stap, dien ik, door den aandrang mijner conscientie gedaan heb, niet ongunstig uit te leggen en dat hij, zal voortgaan met aan mij, aan mijne geestelijkheid en aan mijne diocesanen de volledige vrijheid van conscientie en Godadienst te vergunnen.

Ten slotte kan ik niet nalaten eerbiediglijk aan te merken, dat, in den staat mijner zwakke gezondheid,

het uitstel van 24 uren mij niet vergund, om aan mijne verklaring eenen vorm te geven, die aan mijnen stand als Aartsbisschop en onderdaan van Z. M. en aan mijne gevoelens past, daarom veroorloof ik mij uwe Exc. eerbiediglijk te verzoeken van deze zaak aan Z. M. eerbiedig, op zoodanige wijze te willen voordragen, dat hij zich gewaardige mijne uitleggingen genadiglijk aan te nemen en mij zijne welwillendheid terug te geven. Ik verzeker gelijktijdig uwe Exc. dat ik, in de tijdelijke zaken in alles volkomen toegedaan, getrouw en onderworpen ben aan Z. M. mijn zeer genadige soeverein en meester.

Posen, den 20 April 1838.

De Aartsbisschop van Gnesen en Posen,
(Get.) VON DUNIN.

ZOO BANG IS HET PRUISSISCH GOVERNEMENT VOOR DE PUBLICITEIT.

De dagbladen hebben uit *Berlijn* het berigt medegedeeld, dat de Eerw Heer BECKERS, pastoor van de St. URSULA-kerk te *Keulen*, tot twee jaren en zijn konter tot zes maanden gevangenisstraf veroordeeld is: en dat men het verzoek van zijnen verdediger, om de stukken van het proces te laten drukken, geweigerd heeft.

Hieruit blijkt, hoe bang het Pruisisch gouvernement voor de publiciteit is. En dit kan niemand bevreemden, die den gang der Godsdienszaken, in dat land, met oplettendheid heeft gadegeslagen; die zich herinnert, hoeveel valsche, zoogenaamde officiële en andere berigten, betreffende de quasie wankelmoedigheid en veranderlijkheid van den Aartsbisschop van *Gnesen* en *Posen*, door de Pruisische *Staats-zeitung* zijn uitgevent geworden; 't welk in een land als het onze, alwaar de drukpers, de hemel zij gedankt! vrij is, niet zou hebben kunnen geschieden, zonder aanstonds te worden gelogenstraft!

Doch waarom mogen de stukken, betreffende het proces tegen den Keulschen pastoor, niet publiek gemaakt worden? Als dezelve, gelijk men verwachten moet, wanneer men veronderstelt, dat het vonnis regtvaardig is, de schuld van den Heer BECKERS buiten tegengenspraak stellen, dan heeft het gouvernement er het hoogste belang bij, dat die stukken algemeen bekend worden: en dat hetzelfde verlot geweigerd heeft, om die stukken bekend te maken, zal slechts het vermoeden vermeerderen, dat de regters die den Heer BECKERS veroordeeld hebben, schuldiger zijn dan hij...! Zal intusschen de regtschepen advocaat, de stukken niet bekend doen worden. — Het berigt uit *Berlijn* voegt er bij: *Dat men hem heeft te kennen gegeven; dat men van zijne bescheidenheid verwacht, dat hij die stukken niet aan buitenlandse dagbladen zal mededeelen.* Mag de verdediger eener zaak, die hij als regtvaardig beschouwt, maar die door de regters als strafwaardig is veroordeeld geworden, het publiek niet overtuigen, dat hij, naar zijne mening, de onschuld heeft verdedigd? Dan waarlijk zou het blijken, dat het

Pruissisch gouvernement er belang bij meent te hebben, om niet alleen de stem der waarheid, maar ook die der gerechtigheid te smoren!

Het antwoord van Monseigneur von DUNIN, heeft het Pruisisch ministerie verschrikt. Zoo iets had men niet gewacht. Maar dat antwoord is niet alles wat het te duchten had: ook te Rome wordt een antwoord op het Manifest in gereedheid gebragt; en men schrijft van daar, dat in hetzelfde zaken zullen worden bekend gemaakt, die de wereld nog meer verbazen zullen.

BRIEF VAN DEN GENERAAL SKRZYNECKI AAN DEN PRINS VON METTERNICH.

Eenige Duitsche dagbladen hadden verzekerd, dat de generaal SKRZYNECKI, op zijn woord van eer had beloofd niet uit Oostenrijk te zullen vertrekken. Het schijnt zelfs, dat die bewering gevonden wordt in eene nota door den prins von METTERNICH aan het Belgiesch gouvernement gerigt. De generaal SKRZYNECKI heeft aan dien staatsman geschreven, om die aantijging te logenstraffen; terwijl hij tevens aan de Redactien der meest geachte Belgiesche dagbladen verzocht heeft, dien brief publiek te maken.

Zie hier de vertaling van dien brief:

AAN ZIJNE HOOGHEID M. DEN PRINS VON METTERNICH.

Brussel 13 Februarij 1839.

• Ik heb reeds in eenen brief aan mijn heer den minister van buitenlandsche zaken aan België geantwoord, op de aantijging die het aan uwe hoogheid behaagd heeft tegen mij te rigten, in deszelfs nota van Januarij, aan het Belgische kabinet gerigt. Ik heb niet geaarfeld, zulks te doen door de STELIGSTE LOGENSTRAFFING en ik heb reden, om te geloven, dat daarvan mededeeling is gedaan aan mijn heer, den zaakgelastigde van Oostenrijk.

• Weinig genegen om mijnen naam in de dagbladen te plaatsen, zou ik mij tot dien stap hebben bepaald, als de drukpers, vooral zij, die er voor doorgaat, dat zij, door de inspiratien van het Weener kabinet wordt bestuurd, die lasterlijke bewering niet had herhaald, zoodanig, dat ik er door genoodzaakt ben om te spreken.

• Ik daag uwe hoogheid uit, om te bewijzen, dat ik mij ooit jegens het Oostenrijksch gouvernement verbonden heb, door een woord van eer. Men zou het mij ongetwijfeld bij geschrifte hebben doen geven; en zoo niet, zou het kunnen bevestigd worden, door de getuigenis van eenen conscientieusen mensch. Toon in het een of andere geval het bewijs uwer bewering — en ik keer dadelijk naar Oostenrijk terug.

• Maar, ik herhaal het, er bestaat niets dergelijks, noch kan er bestaan.

• Toen mij in 1831 de gastvrijheid in de Duitsche staten van Oostenrijk werd vergund, kon ik bewilligen, in de uitdrukkelijke voorwaarde, van er mij rustig te houden; dat is te zeggen van geen deel te nemen aan eenigerlei aanslag tegen het gouvernement.

Maar als Pool, kon ik, *mogt ik*, uit generlei personeel inzicht mijn woord en mijne toekomst verbinden, aan eene mogendheid, die, in overeenstemming met de vijanden aan welke de Voorzienigheid heeft toegelaten, dat mijn vaderland voor eenen tijd werd overgeleverd, die dagelijks, ten zijnen optigte, en in spijt van zijn eigen belang, alle Goddelijke en mensche-lijke wetten schendt, met eene gelijke hevigheid, den Godsdienst, de sporen zijner instellingen, de gewoonten, en zelfs de nationale taal aantastende.

• In 1832, bij gelegenheid van het verlangen, dat ik uitdrukte, om naar de wateren van Carlsbad te gaan, poogde de Oostenrijksche politie mij voorwaard- den op te leggen; ik verwierp dezelve met veront- waardiging; en in eenen brief, dien ik de eer had aan uwe hoogheid te zenden verzocht ik Oostenrijk aanstonds te verlaten. Van die hinderpalen bevrijd bewilligde ik om te blijven. Mijn heer de maarschalk MAISON ambassadeur te Weenen, die, op mijn verzoek mijne paspoorten voor Frankrijk had gereed gemaakt, zeide mij, weinig tijds daarna te Carlsbad, dat uwe hoogheid hem verzekerd had, dat *» mijne kwade luim was overgegaan, en dat ik ongetwijfeld geen aandrang meer doen zou.* Die daadzaak is gemakkelijk te staven. Zij getuigt uit zich zelve, dat ik vrij was om mij te verwijderen.

Zoo ik gehoor gevende aan de roepstem van zijne majesteit den koning der Belgen, met leedwezen gemeend heb, heimelijk te moeten vertrekken was het niet, zoo als het aan uwe organen behaagt te zeggen, omdat ik mij tot een werktuig heb gemaakt van ik weet niet welk *centraal comité*, maar omdat het mij gebleken was, dat mijne vrijheid in dat geval zou belemmerd worden, zoo als men getracht had te doen bij minder gewigtige gelegenheden. De kwade luim, die het Oostenrijksche kabinet op zijne beurt heeft laten blijken, bij het vernemen van mijn vertrek en die het er zelfs toe heeft doen vervallen, om mij te lasteren, bewijst genoegzaam, dat ik mij niet bedrogen heb.

• Ik heb de eer te zijn:

Prins,
van uwe Hoogheid,
de zeer ootmoedige en gehoorzame Dienaar
(get.) de generaal SKRZYNECKI."

BIJZONDERHEDEN BETREKKELIJK DEN GENERAAL SKRZYNECKI.

Eenige Fransche dagbladen hebben onlangs de volgende bijzonderheden overgenomen, die, reeds voor eenen geruimen tijd, door het *Journal des Debats*, waren medegedeeld:

• JOANNE DE MATHA SKRZYNECKI werd in 1786 geboren; in 1806 trad hij in dienst van zijn vaderland, des tijds tot de geringe gedeelten van het groothertogdom Warschau beperkt, doch dat, onder dien vorm ten minste gedeeltelijk zijne nationaliteit ge-

noot, bij eene vertegenwoordigende constitutie. Hij deed met de grootste onderscheiding al de veldtogten van het Fransche keizerrijk mede, toen de Poolsche vlag onafscheidelijk van de Fransche was, deed hij zich meermalen door den keizer opmerken, en werd door hem, op het slagveld, gedecoreerd. Na de nederlaag van *Leipzig*, toen NAPOLEON, bij de retraite op de hoogte van *Erfurt* de Poolsche hoofd-officiëren bij zich riep, om hen te vragen, of zij naar hun land terugkeeren, of zijne bloedige adelaren tot het einde toe volgen wilden en toen al die edele helden eenparig met een kreet van gehechtheid en geestdrift antwoorden, durfde de jonge SKRZYNECKI, destijds bataillons-overste, gebelgd over eenige verwijtingen, welke de keizer in zijne toespraak had gemengd, de stem verheffen, om hem te zeggen, dat men van *Polen* niet al die partij getrokken had, die men er van had kunnen trekken. NAPOLEON vroeg zijn naam en zweeg. SKRZYNECKI volgde hem in *Frankrijk* en deed den geheelen veldtogt in 1814 mede; bij den veldslag van *Arçis-sur-Aube*, NAPOLEON omsingeld zijnde en op het punt van door eenen drom van Kosakken te worden opgeligt, wierp zich snel in het midden van het bataillon Poolsche infanterie, dat door SKRZYNECKI gecommandeerd werd; het bataillon vormde een carré en redde den keizer.

» Bij den vrede in *Polen* teruggekeerd zijnde, met het overschot der heldhaftige Poolsche legioenen van PONIATOWSKI en DOMBROWSKI, werd SKRZYNECKI in de organisatie van het nieuwe Poolsche leger begrepen, welke door keizer ALEXANDER, gelijktijdig met de afkondiging van het constitutionele charter voor dat koninkrijk en overeenkomstig de bepalingen van het Weener-congres was ingevoerd. Hij kreeg weldra het bevel over een regiment, en was, gedurende eenigen tijd, het voorwerp van de gunsten en bijzondere oplettendheid van den groot-hertog CONSTANTIJN, die, in naam zijns broeders het koninkrijk *Polen* bestuurde. Doch die vorst weldra in hem een echt Poolsch karakter ontdekkende, veranderde zijne gunst in afkeer en begon hem op allerlei wijze te vervolgen. SKRZYNECKI verzocht zijn ontslag; doch de groot-hertog, die niet wilde dat zijne prooi hem ontsnappen zou, weigerde het hem te geven. De kolonel zocht toen heil in de studie: hij rigtte voornamelijk zijne studie tot de religie; hij las met gretigheid al de werken der nieuwe Fransche Catholieke school, DE MAISTRE, DE BONALD, DE LAMENNAIS, ECKSTEIN enz. (1) en nam openlijk hunne gevoelens aan, 't welk hem in de wereld den naam van *mystiek* verschaft en slechts den haat der Russen verdubbelde, die, zoo als men weet, de religie van *Polen* nog meer dan deszelfs nationaliteit haten.

(1) De Baron ECKSTEIN, die voorheen protestant geweest is, werd een der fierigste verdedigers van het Catholicismus.

RED.

» In die omstandigheden brak de Julij revolutie uit, en bragt die van 29 November te *Warschau* te weeg. SKRZYNECKI was niet in de zamenzwering betrokken, welke de uitbarsting te weeg bragt. Zijn regiment was niet te *Warschau*, maar keerde aanstonds derwaarts, om zich onder de bevelen te stellen van den dictator CLOPICKI. Men weet, op welke wijze CLOPICKI afstand van dien post deed, omdat zijne wijze van de revolutie te beschouwen zich niet paarde met den nationalen wensch, die zich voor eene volledige scheiding van *Rusland* uitte. Zijn dictatoriaal gezag, werd vervangen door een nationaal gouvernement, onder voorzitterschap van den prins CZARTORYSKI; doch men kon zich niet verstaan, aangaande de keus van eenen opper-bevelhebber over het leger. Intusschen naderden de Russen, en reeds zag men hunne ontelbare massa's de vlakte van *Grochow*, die zich tot de poorten van *Warschau* uitstrekt, bedekken. Er moest gestreden en niet meer geraadpleegd worden. De prins MICHAËL RADZIVILL, nam het provisioneel opperbevel aan, doch op uitdrukkelijke voorwaarde, dat hij zou vervangen worden, door den *best handelende van den dag*, zoo als de oude ridders zeiden. De veldslag ving met bitterheid aan, op den 25 Februarij 1831. CLOPICKI schaarde zich als een-voudig vrijwilliger, onder de soldaten, waar over hij niet had willen bevelen en werd gevaarlijk gekwetst. SKRZYNECKI, die tot den rang van brigade-generaal verheven was, voerde het bevel over eenen vleugel; na verscheidene uren van den roemrijksten strijd, veroverde hij een bosch, 't welk de positie der Russen dekte; zij werden overhoop geworpen en op de vlugt gedreven, ondanks de verbazende meerderheid van hun getal. Volgens het algemeen gevoelen, had SKRZYNECKI het meeste tot den goeden uitslag van dien dag toegebracht en werd als generalissimus uitgeroepen." (Het vervolg hierna.)

BEURS VOOR R. C. STUDENTEN.

Wijlen de Wel Eerwaarde Heer J. G. M. DADELBEEK, in leven Pastoor te *Utrecht*, heeft eene beurs gesticht ten behoeve van eenen onvermogenen doch veelbelovenden jongeling van het distrikt *Utrecht*, geschikt en genegen tot den R. C. geestelijken stand, ter beoordeeling van den Aartspriester van *Utrecht*.

Die van de familie is van den Fundateur van vaders of moeders zijde is preferent; kunnende zoodanige die niet tot vermelde distrikt behooren, eenige voordeelen uit deze stichting genieten.

Vóór den 1 Mei 1839 met gefrankeerde brieven, verzeld van de noodige bewijzen, zich aan te melden aan den Aartspriester voornoemd te *Amersfoort*.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij:
Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn
gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U:
dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te *Grave*; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor *België* kan men abonneren aan het Postkantoor te *Antwerpen*.

GESCHIEDENIS DER HERVORMING IN
N E D E R L A N D .

§. VII.

Vervolg van de wreedheid en razernij der Geuzen.

Het jaar 1572, waarin de zoogenaamde Hervorming zich nagenoeg van geheel *Holland* meester maakte, behoort in de geschiedenis, als een schrik- en moordjaar, te worden aangeteekend.

In dat jaar zijn, behalve de Martelaars van *Gorkum* en die van *Ruremonde*, van welke wij in de vorige paragraphen melding hebben gemaakt, nog een menigte, zoo van Leeken als Priesters, in *Zuid- en Noord-Holland*, voor hunne getrouwheid aan het voorvaderlijk geloof, met de martelkroon beloond geworden.

Wij laten hier de namen van eenige derzelve volgen, zoo uit een oud handschrift (1), waarvan ons,

door eene geachte hand, een afschrift is bezorgd, als uit andere, gedrukte, oorkonden.

HENDRIC. BOGARTS (Pastoor van *Helvoed*, de moeders oud-oom, van den schrijver van het handschrift), wierd aldaar met een kruishout zeer zwaar tot spot van onzen Heere, dien hij jaarlijks in de Vaste verkondigde in zijne Meditatieën, ter galge gevoert en eerst neus, en ooren afgesneden — afkoop van geld, ja ook mijns vaders aanbod kon niet baten. Dit had plaats 17 Augustus 1572.

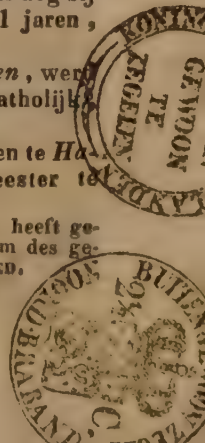
CORNELIS LUIKX, Pastoor te *Finard*, werd opgezocht, en aan de mast van een korenschip opgehangen juist op den zelfden dag als boven en daar nog bij MATHEUS PAREN, Pastoor van *Ekelo*, oud 91 jaren, altemaal in den *Briel*.

GERRIT VAN KAMPEN, burger van *Enkhuyzen*, werd aldaar opgehangen. Hij was een geleerd Catholijk, en de groote vriend der Geestelijken.

ARNOLDUS JOUAS en ADRIANUS OLAI, geboren te *Harlinghuizen*, de laatste koster en schoolmeester te

dan de helft dier mannen, van welke hij spreekt, heeft gekend, ook blijkt er uit, dat hij met zijnen vader, om des geloofswille, gevlugt was.

RED.

(1) De onbekende schrijver van dit handschrift, is blijkbaar een persoon van adel en aanzien geweest; hij zegt dat hij meer

Enkhuizen, wierden beiden aan een notenboom buiten de poort aan den Streekweg, na eerst gegeeseld te zijn geworden, op Allerheiligendag van het jaar 1572 opgehangen.

PATER DANIEL ARENDONK, Guardiaan van het klooster te *Alkmaar*.

CORNELIUS VAN DIEST, Overste van het klooster van St. CLARA, bij *Alkmaar*.

JOANNES VAN NAARDEN, Minderbroeder.

LODEWIJK VAN AKEN, Minderbroeder.

ADRIAAN VAN GOEN, portier van het klooster en

EGBERT DE HOUT, een arbeidzaam man te *Enkhuizen*, zijn allen aldaar opgehangen.

GERRIT HONING, Priester en Kanunnik van *Wildesheim*, van het klooster bij de stad *Hoorn*, werd te *Monnikendam* naar het stadhuis gesleept en in een diepen vuilen kelder geworpen, alwaar hij zeven dagen grooten honger leed en, na hem te hebben mishandeld, op eene wijze, welke de eerbaarheid verbiedt te melden; op den 3 Augustus naakt opgehangen.

Te *Gouda*, zijn almede groote wraedheden gepleegd aan de volgende:

ADRIAAN LAMBERT en JOANNES VAN BINTEL, geleerde Heeren van het Frater-klooster dier stad, wierden in den hof van het convent met groote stokken op het hoofd geslagen, gepijnigd en met een priem vermoord en jammerlijk doorstoken.

CORNELIUS RIJNDERS, een geleerde Priester, van *Schoonhoven* geboortig.

JACOB KREK, Kanunnik-regulier van St. AUGUSTINUS orde, en vier zijner medebroeders JOANNES BOOMGAARD, HENDRIK VAN TIEL, PETER VAN DEN BERG en CASPAR ARNOLDS, van *Cralingen*, bij *Rotterdam* geboortig, zijn allen na vele pijnigen gedood.

DERK GERRITZEN, een heilige man en Leekenbroeder van het Minderbroeders klooster, werd het hoofd afgehakt na eerst op zijn stroobed 34 wonden ontvangen te hebben, omdat men meende, dat hij den sleutel had van de kasse van het klooster, waarin niets anders was dan brood.

WILLEM TAPPERS, Minderbroeder te *Gouda*, die het aldaar ontkomen was, stierf te *Geertruidenberg*, den marteldood.

JACOBUS JACOBS en CORNELIS STEEN, Priesters, wierden te *Schoonhoven*, in de maand September aan een notenboom opgehangen; maar Pater CASPER, werd aan een paardensartaar gebonden na *Gouda* gesleept; daar werd hij, na vele tormenten, buiten de stad, aan het bovenste van een mast gebonden, uitgejouwd en met vuil geworpen en vervolgens op de markt opgehangen.

WILLEM MONS, Priester, werd te *Schoorl*, 'snachts van zijn bed gehaald, en, omdat hij Catholijk wilde blijven, wredeijk vermoord. Hij wilde de tegenwoordigheid van JESUS CHRISTUS, in het Sacrament niet loochenen, waartoe men hem dwingen wilde.

JUDOCUS TOLLENS, Kanunnik van St. PIETER te *Leyden*, een zeer godvreezend man en van groote afkomst, werd gedwongen om zijn eigen strop te maken, toen opgehangen en zijn lichaam opengesneden.

ARNOLDUS JONANS, Priester en Eremit te *Leyden*, werd, ik geloof, zegt de schrijver van het handschrift, 'snachts, voor dat men Allerheiligen viert, weg gehaald en te *Heemstede* bij *Haarlem*, aan een boom gebonden en doorschoten. Hij bleef 7 dagen tot spot van een ieder hangen.

Onder de Martelaren van dat jaar, behoort ook de godvruchtige en geleerde CORNELIUS MUSIUS, bestuurder der Nonnen van het St. AEGTEN-klooster te *Delft*. Alvorens te vermelden, wat het voornoemde handschrift, betrekkelijk de folteringen dien vromen man aangedaan, zegt, willen wij den Protestantischen D. VAN BLEYSWICK, in zijne beschrijving der stad *Delft*, laten spreken: Wij lezen daar I. Deel bladz. 444: » Heer CORNELIUS MUSIUS, Proost van St. AEGTEN-klooster binnen *Delft*, een uytsteekent geleert en » seer moderaet man, en oversnel oock seer aangenaem » aan den Prince van *Oranje*, die wederom in *Hollandt* gekomen zynde naer ouder gewoonte, gelyck » de Nederlandtsche Grooten, en al Coninghs-Raeds- » lyuden doorgaens plachten, by hem in 't voorsz. » Clooster syn residentie ofte verblyfplaats genomen » hadt (I), in sulcker voegen als nog hedendaegs in » sommige quartieren sulcke rycke Geestelycke Ge- » stichten (als dat van St. AGATHA) veeltyds onder- » worpen zyn, groote Princen te moeten logeren, hou- » dende daer toe seecker appartement met bequame » vertrecken. Op 't arrivement van den Prins, was » Musius van sins gewoest syn uyttocht te doen, doch » hadt ten bevelen van Syn Excellentie en ander des- » selfs veilige hoede stee gehouden. 'T geviel noch- » tans dat by willende reysen, na den *Hage* is ge- » raect in handen van het kryghsvolk van den Grave » VAN DER MARCK, Heere van *Lumey* voorsz. dewel- » eke hem tegen den avondt binnen *Leyden* gebraght » hebben, ten huysen van Meester CORNELIS VAN VEEN, » alwaer doen der tydt woude eenen WILLEM VAN OU- » DEVLIT Notaris, daer op quamen terstondt (wel be- » schoncken zynde) telt huysen in, twee Commissaris- » sen van den Grave voorsz., met des selfs Predicant » ende een Provoost met den scherp-rechter, willende » plaets in-gernymt hebben, omme desen gevangen Hee- » re te pynigen. De Vrouw van den Huysen sich ont-

(1) Dit klooster vande H. AGATHA, gewoonlijk *St. Aachtenklooster* genoemd, werd in het jaar 1390 reeds gesticht, en nam spoedig in aanzien en uitgestrektheid toe; 't was het voornaamste klooster der stad *Delft* en zeer rijk. De kerk was bij uitstek fraai, en met uitmuntende schilden van den *Haarlemschen* schilder HEMSKERK, den bijzonderen vriend van den vromen Musius, versierd. Nadat de Nonnen, die volgens den derden regel van penitentie van den H. FRANCISCA leefden, uit haar klooster, alwaar de Prins van *Oranje*, even als andere Grooten, immer gastvrijheid genoten had, verdreven waren, maakte de Prins van dat klooster zijn Hof: en het was in dat klooster, dat hij op den 10 Julij 1584, door BALTHAZAR GHEERARDS, doodgeschoten werd. — De kerk van het St. AGATHA klooster, werd aan de Fransche Calvinisten gegeven: Zie *Beschrijving van Delft*, door D. VAN BLEYSWICK, I. Deel, bladz. 318 en verv.; *Oudheden van Delftland*, bladz. 173; G. BRANT, *Hist. der Reform.*, bladz. 699 enz.

zettende in sulcken eysch, wees hen tot stadts ge-
vanchenis, en hoe het buyten behooren was, Bur-
gers-huysen tot sulck een werck te gebruyken. d'An-
deren sulck seggen in de windt slaende, doen sich
gehoorsamen, en den geapprehendeerde meer ongo-
nadelyck en onmenschelycke mishandelen, veel wa-
ters door een trechter in 't lyf gisten, syn teen en
beschaemde leden met knellingh van koorden seer
af-grijselyck pynighen, tot dat het lyf der Ziele te
bange werdt, die hem door d'onlydelycke tormenten
elk oogenblick adheen te begeven. Men wrong ter
egter egeene reden nyt, die syn onschult in twyffel
kon trecken: niettegenstaende werd hij zonder ee-
nige bermhertigheidt ter doot geleijt, gestoten en
genoeghaem gesleept, alsoo hem syne gebroockene
kerachten niet machtigh waren te dragen: en in dier
voege sonder eenige forme van Proces of Rechts-
plegen, wierdt hy dien selven avond ontrent negen
ueren by de Blauwe Steen gehangen, en niet ge-
heel doot geworcht zynde, alsoo in de doot-smart
gelaten." — Voorts, zegt VAN BLEYSWICK ver-
der, wierdt syn Lyck na veele schoffierheden eynde-
lyck noch door de heile van eenige bermhertige
des anderen nachts onder d'earde gesteecken."

Dit verhaal van den Delftschen geschiedschryver,
stemt vrijwel overaen, met het bovenvermelde oude
handschrift, hetwelk eenige dier gruwelijke wandaden,
welke V. BLEYSWICK schoffierheden noemt, beschrijft;
doch die te schandelijk zijn, om ze af te schrijven.
De volgende bijzonderheid echter, maakt het zeer be-
grijpelijk, dat men den zaligen MUSIUS niet doot heeft
kunnen worgen. De schryver van het handschrift zegt:
dat men MUSIUS naar de markt gesleept hebbende,
hem onder de galg plantste; en dat men hem, die niet
meer in staat was om den ladder op te klimmen, een
touw om het midden deed en zoo naar boven trok;
dat men vervolgens een strook van zijn tong sneed,
en daarvan een strop maakte, die men om zijnen hals
deed. Dit verhaal werd opgeteeekend, uit den mond
van een ooggetuige van wien de schryver zegt, nadat
hij van de tormenten, die men MUSIUS had aange-
daan gesproken had: " ick seide nae veele tormenten
want myn vader heeft yemant gesproken en dese
by ons op 't kasteel te * * * (1) gelogeert, die ver-
haelde hem mede te hebben helpen begraven in den
laeten avond."

De beschrijving van den marteldood van MUSIUS in
het vermeld handschrift, eindigt met deze woorden:
"O, MUSIUS! niet op dese landen neder en bewaert
ons getrouw in dit geloof, waarvoor gy syt gestor-
ven, so bidden wy Catholycken allen hier als men
schryft MDXCIV."

CORNELIUS MUSIUS was afkomstig van Vlaardingen,
doch te Delft geboren. Hij had den ouderdom van 72 ja-

(1) Wij verzwijgen niet opzet, den ons bekenden naam van dit
kasteel, in 't welk dit handschrift gevonden werd, dat ons door
een vriend der tegenwoordige eigenaars is medegedeeld.

ren en ruim 6 maanden bereikt, toen hij op den 10
December 1572 de martelkroon verwierf.

Ook in het volgende jaar 1573, werden er onder-
scheidene Priesters en andere Catholijken, door de
nieuwgezinden omgebracht. In het handschrift wor-
den, onder andere, de volgende vermeld:

LAMBERTUS ROSENVELD en QUIRINUS TALES, beide
grijsaards en Burgemeesters van Haarlem, benevens
FRANCISCUS VEMBRANDS en 23 anderen, waaronder UR-
SULA, dochter van TALES, die Begijn was. Deze al-
len werden in eene gracht geworpen, en, omdat zij
het geloof niet verzaken wilden, met pieken door-
stoken. —

Pater WILHELMUS GAUDA, Minderbroeder, werd, om
de verkondiging van het Catholijke geloof, te Geertrui-
denberg opgehangen, als ook de Kanunnik GUILIELMUS
GALEN, benevens zeven wereldlijke Priesters.

HUBERTUS ADRIAANS, Pastoor van de Lier, werd
omstreeks denzelfden tijd te Delft opgehangen, nadat
men hem de oogen had uitgestoken.

JOANNES VAN CASTRICUM Priester te Wormerveer,
werd onder het uitspreken van gebeden en vermanin-
gen opgehangen.

Volgens het handschrift werden LILARDUS WATER-
LAND, Pastoor te Alkmaar en DAVID LEONARDS zijn
Vicarius, in de kerk aldaar verast, terwijl de
Pastoor aan het altaar bezig was en de Vicarius
de kinderen leerde. Zij werden benevens CORNELIUS
ALLARDS, koster der kerk, een zeer godvrezend man,
gruwelijk gepijnigd. Men sneed den Pastoor de tong
uit den mond; den Vicarius werden de handen af-
gehakt; de koster werd van de linkerhand en het reg-
terbeen beroofd. . . " Ach! wat wreetheit! ick hebbe
hen alle drye gesien," zegt de schryver.

Wij zouden de lijst der gruwzaam vermoordde belij-
ders van het Catholijk geloof, in de jaren 1572 en
1573 nog veel grooter kunnen maken, doch hebben
ons enkel tot de voornaamsten bepaald en zullen, ook
in de volgende jaren, voorbeeldelooze gruwelen van
wreedheid aantreffen.

Wij willen nu den draad der andere gebeurtenissen
weder oppvatten.

PLIGTEN DER CATHOLIKEN IN DE TEGEN- WOORDIGE OMSTANDIGHEDEN.

Onder dit opschrift heeft het dagblad: *L'Univers*,
onlangs een zeer belangrijk artikel medegedeeld, dat,
hoewel aan de Catholijken van Frankrijk gerigt en
uitsluitend voor deze bestemd, echter de overweging
der Catholijken van andere constitutioneele landen, dub-
bel waardig is. Dat vertoog is van den volgende inhoud:

Daar het Godsdiensstige vraagpunt boven het poli-
tieke vraagstuk verheven is, leiden sommigen daaruit
af, dat het laatste zonder gewigt is, en dat de Chris-
tenen, de Priesters vooral, zich daarmede op generlei

wijze behooren bezig te houden. Zoo denken wij er niet over: bij ons is het politieke principe aan het godsdienstig principe ondergeschikt; maar het is door hetzelfde niet verdoofd, het is niet uitgebluscht; het wordt er integendeel door versterkt, toegelicht en bestuurd. De Godsdienst leert ons, dat wij nooit van eenen vleeschelijken arm het heil der wereld moeten verwachten; dat de Kerk, om haar eeuwig durend leven voort te zetten, geenerlei menschelijk gezag noodig heeft; dat integendeel, ieder menschelijk gezag haar noodig heeft, om deszelfs voorbijgaand leven vol te houden; dat wij in alles en altijd en zelfs in de politiek den onschendbaren regel der orde en gerechtigheid moeten houden; dat het ons niet geoorloofd is, in het belang eener partij te trachten onlusten te verwekken, rampen te weeg te brengen, die de vruchtbare bronnen zijn van misdrijven en ellenden; het is ons niet geoorloofd, in datzelfde belang verbindtenissen aan te gaan, noch met de demagogen, noch met de vorsten, die vijanden zijn van ons geloof; doch hij bepaalt zijne goddelijke inrigtingen niet tot deze ontkennde (negatieve) voorschriften. In de politieke orde, even als in alle andere, vergenoegt de religie zich niet, met aan hare kinderen te zeggen, doet nie, zij zegt ook: doet, handelt, hebt noch rust, noch verademing zoo lang als gij kwaad te verhinderen of iets goeds te verwezenlijken zult hebben en er zal altoos genoeg voor u te doen zijn.

» Het leven van eenen Christen, is een wezenlijk werkdadig leven en het is geheel en al onderworpen aan de wet van God. Het is dus niet voldoende Christen te wezen in het afzonderlijke leven, men moet het ook in 't maatschappelijke leven zijn; het is even weinig voldoende, in die orde van zaken zich te onthouden; men moet handelen, en handelen met moed, met voortzetting, met nadruk (energie) en met volharding. In dat opzigt vrezen wij, dat de Catholijken in Frankrijk de geheele uitgestrektheid hunner pligten niet begrijpen. Er zijn er velen, die, door hunnen maatschappelijken stand, door hunnen rijkdom, door hunne betrekkingen, door hunne talenten, door hun karakter, op alles, wat hen omringt, eenen heilzamen en wettigen invloed kunnen uitoefenen, die eene meer of min vermogende, maar wezenlijke werking op de gemoederen zouden kunnen hebben en die de gaven, van welke de Heer hen rekenschap zal afvorderen in eene jammerlijke werkeloosheid en afgezonderdheid (isolement) begraven. En, om tot de toepassing te komen, laat ons twee daadzaken uit alle de andere nemen: is het niet waar, bijvoorbeeld, dat de drukpers, vooral tegenwoordig een vermogend wapen is, zoo wel ten goede, als ten kwade? Is het ook niet waar, dat de Catholijken er niet zoo veel gebruik van maken, als zij zouden kunnen doen? Duizend gevoelens betwisten elkander het gebied der begrippen, en elk derzelve heeft zijne dagbladen van onderscheidene grootte die men soms ten koste van groote opofferingen onderhoudt. Is het getal der Ca-

tholijke dagbladen in evenredigheid met de grootte menigte van geloovigen die Frankrijk bedekt? *L'Univers* is, meenen wij, het eenigste dagelijks uitkomend blad, dat uitsluitend aan het verdedigen dier heilige zaak is toegewijd (1). Zoo deden onze vaders niet; hunne taal klomk van het eene einde der wereld tot het andere en geen vijand des geloofs kon zich verheffen, zonder eenen Christen te vinden, om hem te bestrijden. Zijn de dwalingen thans minder menigvuldig, minder gevaarlijk? Tasten duizend doodelijke leerstellingen de leere des levens niet dagelijks aan? Heeft God ons de rust bevolen en ons verboden, in zijne handen datgene te wezen, wat de Heiligen waren, de vrije en doorzigtige werktuigen zijner magt, tot heil der volken? (St. JUSTINUS.)

» Er is een ander zeer gewigtig punt, waaromtrent vele Catholijken dezelfde werkeloosheid, dezelfde onverschilligheid laten blijken: wij willen hier spreken van de verkiezingen. De Catholijken hebben in vele kies-collegien de meerderheid; en, indien zij wilden, zouden zij een aanmerkelijk aantal van Christenen in de kamer hebben. Maar zij willen niet, zij denken er zelfs niet eens aan; dat een kandidaat, ministerieel zij of tot de oppositie behoore; dat hij in staat zij, om dienst aan hunne familie te bewijzen, of eenige materiele verbeteringen voor zijne woonplaats te verwerven, zulks beteekent veel; maar dat hij al dan niet vijandig zij jegens den Godsdienst, zulks beteekent niets; wij hebben goedhartige lieden voor eenen protestant (2), voor eenen fanatieken spreker des bijbel-genootschaps, zien stemmen, omdat hij beloofd had aan hunne kerk een beeld te zullen bezorgen; dat zij nog wacht!

» En intusschen hebben de afgevaardigden het lot des lands in handen; en toch, hoewel zeer gelukkig de Kerk van Frankrijk te magtig is, om van hunne grilligheden afhankelijk te wezen, kunnen zij den Catholijken veel kwaad doen; zij kunnen, wij hebben er de treurige voorbeelden van, aan het volk onzedelijke en anti-Christelijke wetten zien opleggen, onze Bisschoppen, onze Priesters met hatelijke kluisters beladen, den menschen beletten de Evangelische

(1) Er zijn, wel is waar, ook nog andere Catholijke bladen; maar die, ongelukkig, hunne Catholiciteit met partijchap vermengen; terwijl *L'Univers* alle politieke partijen, in het midden laat en tot geene derzelve behoort. Alleen de zegepraal van het Catholicismus is zijn doel: alleen de verdediging van waarheid en gerechtigheid, tegen wie dan ook, heeft hij zich ter taak gesteld; en dit behoorde naar onze meening, alleen het voorgestelde doel en de taak van alle Catholijke Dagbladen en Tijdschriften te zijn. RED.

(2) Is dit ook in Nederland niet het geval? En dit is waarlijk onverschoonlijk, zoo lang als de Protestanten hunne verkiezingen nooit op Catholijken uitbrengen; en dat zij dit niet doen kan onze tweede kamer getuigen. In niet eene provincie, Noord-Brabant alleen uitgezonderd, wordt een enkel Catholijk lid voor de tweede kamer benoemd! Dat men dit dan, vooral in Noord-Brabant bedenke en toone Catholijk te zijn, zoo als de Protestanten toonen, Protestantisch te wezen. RED.

raadgevingen te volgen, aan het volk de liefelijke plegtigheden van onzen Godsdienst verbieden, onze jeugd overleveren aan meesters zonder zeden, zonder principes, zonder geloof.

» Het is derhalve een strenge pligt voor elken Christen, om deel te nemen aan de verkiezingen, zoodra als hij daartoe het regt heeft, en om, door alle wettige middelen, gebruik te maken van zijnen invloed, ten einde de benoeming te bevorderen van mannen, die zijn geloof toegedaan zijn. Als in zijn kies-collegie zulks niet mogelijk is, dat hij dan ten minste onder de kandidaten, diengene kieze, die niet vijandig jegens zijne Kerk is, en eindelijk onder hare vijanden de minst geduchte.

» Dat hij tot den kandidaat zegge: Gij wilt mijn lasthebber (mandataire) in de kamer zijn, welou! Zie hier mijn last (mandaat):

» De vrijheid der Kerk wordt geschonden; onze Bisschoppen zijn niet vrij in hunne betrekkingen met den algemeenen Opperherder, noch in hunne onderlinge betrekkingen; zij zijn niet vrij in de uitoefening hunner bediening, en als zij gebruik van hunne regten maken, noemt men zulks een misbruik (*abus*) (1) en men doet hen, door eene vergadering van leeken, van lieden, die, voor het grootste gedeelte aan onze Religie niet gelooven, of haar zelfs bestrijden, veroordeelen. Onze Priesters zijn niet vrij: een prefect kan hen straffeloos het tractement onthouden, 't welk de staat hun schuldig is; ons volk is niet vrij. Op vele plaatsen worden aan hetzelfde de godsdienstige plegtigheden verboden, die de Sultan te *Konstantinopel* toelaat; ik zelf ben niet vrij: als ik verlang Monnik te worden, de raadgevingen des goddelijken Meesters te volgen, dan kan ik dit niet. Beloof, uit alle uwe krachten tegen die ongerechtigheden u te verzetten; beloof de *Godsdienst-vrijheid* bij iedere gelegenheid, te zullen verdedigen en reclameren, en gij zult mijne stem hebben.

» De vrijheid der familie wordt geschonden; zij kan zelf niet diegene verkiezen, van welke de zedelijke en verstandelijke toekomst harer kinderen afhangt; dikwerf is zij verplicht hen toe te vertrouwen aan mannen, die haar vertrouwen niet bezitten, aan mannen, wier zeden, wier principes de regtmatigste vrees inboezemen; beloof, u uit alle uwe krachten tegen die dwingelandij te verzetten; beloof, bij iedere gelegenheid de vrijheid van onderwijs te zullen verdedigen en reclameren, en gij zult mijne stem hebben.

» De vrijheid der gemeente wordt geschonden; als de kerk van mijn dorp vervalt, dan mag ik haar niet herstellen zonder het verlot der gelastigten van *Pa-*

rijs (commis de *Paris*) (1), een verlot, dat somwijlen komt, als de verwoesting voltooid, als het onheil onherstelbaar is; in eene menigte van andere punten (2), is het zoo gelegen en het bureau-cratique despotismus knelt ons van alle kanten; beloof, u, uit al uwe krachten, tegen die onregtvaardigheid te verzetten; beloof, bij iedere gelegenheid, de bevrijding der gemeenten te verdedigen en te reclameeren, en gij zult mijne stem hebben.

» De verkiezings-vrijheid wordt geschonden; alle partijen bezigen onwaardige middelen, om te zegevieren; door de verkiezing dringt het verderf tot alle standen door, want niet straffeloos ziet het volk, de mannen, die boven hetzelfde verheven zijn, de geheiligde zaken koopen en verkoopen, handel drijven met de eer en met de conscientie. Beloof, u, uit alle uwe krachten, tegen die schandelijkheid te verzetten; beloof, bij iedere gelegenheid, de goede trouw der verkiezingen te zullen verdedigen en reclameeren, en gij zult mijne stem hebben (3).

» De vrijheid der Catholijke volken wordt geschonden....; *Polen*, *Pruissen* en *Ierland* zuchten onder de verdrukking van vorsten, die, in navolging der Heidensche koningen en keizers, zich meester over de conscientien en over den Godsdienst hebben verklaard; van vorsten, die zich Pausen hebben gemaakt; en *Frankrijk* durft niets doen om onze broeders te hulp te komen, het gewaardigt zich zelfs niet, ten hunnen voordeele te spreken; beloof, u, uit alle uwe krachten, tegen die lafhartigheid te verzetten; beloof, bij iedere gelegenheid, de zaak der Catholijke volken te zullen verdedigen, van het gezag te reclameeren, dat het hen beschermde, zoo niet door zijne wapenen, dan ten minste door zijne onderhandelingen, en, naar de geheele mate van deszelfs invloed en magt (4) in *Europa*, en gij zult mijne stem hebben.

(1) Bij ons moet de *Waterstaat*, zoowel in het herstellen als bouwen van kerken gekend worden en er het opzigt over hebben!

RED.

(2) Zoo b. v. mag het gemeente bestuur eener plaats, waar het aantal van honden op eene schrikbarende wijze toeneemt, geene *belasting op de honden* leggen, zonder *authorisatie*! Is het niet beuzelachtig?

RED.

(3) Daar wij, in *Nederland*, zoo als de Heer DONKER CURTIUS eens geestig heeft uitgedrukt, *geflitreerde* verkiezingen hebben, kunnen de kiezers, daar zij de volkvertegenwoordigers niet regstreeks verkiezen, den kandidaten zulke beloften niet afvorderen; maar zij kunnen toch meer doen dan tegenwoordig plaats heeft, en van anderen op, langzamerhand, aan eene noodige hervorming arbeiden. Mogt bij eene meer en meer noodig wordende herziening onzer grondwet, een ander verkiezings-stelsel worden ingevoerd! En mogten intusschen de kiezers, vooral Catholijke kiezers, hunne gewigtige verplichting gevoelen!

RED.

(4) Zoo handelden de Hoogmogende Heeren Staten generaal der *Vereenigde Nederlanden*, toen de invloed en de magt der kleine Republiek nog groot en magtig was in *Europa*, zoo vaak, als in het een of ander land de Protestanten in de vrijheid hunner godsdienst-oefening belemmerd werden. Dan werden er aanstonds nadrukkelijke vertoogen gedaan, die soms van bedreigingen verzeld waren. Het begin der XVIII.^{de} eeuw levert daarvan onderscheidene voorbeelden op. Zoo ergers,

(1) Het zoogenaame *appel comme d'abus*, waardoor men zich van de uitspraak eens Bisschops in kerkelijke zaken eertijds op de *parlementen* beriep, en nog onlangs op den *staatsraad* beroepen heeft, bij de weigering der kerkelijke begravenis aan den beruchten MONTLOSIER, is nog een belagchelijk overblijfsel van het gedrogtelijke Gallicanismus.

RED.

» Dienstvolgens, Godsdienst-vrijheid, vrijheid van onderwijs, bevrijding der gemeenten, vrijheid van verkiesingen en naar buiten, bescherming der Catholijke belangen; zie daar ons programma. Mannen, die opregtlijk en ongeveinsd deze zaken verlangen en geneigd zijn, om al hunne pogingen aan te wenden, ten einde ze te verkrijgen, zie daar de afgevaardigden die wij zouden wenschen, hoedanig overigens hunne politieke banier zij.

» Men ziet, dat het eene coalitie is, die wij voorstellen; de coalitie van allen, die de waarheid en de gerechtigheid de eerste plaats in hunne liefde geven; tegen al diegenen, voor welke de waarheid en de gerechtigheid slechts woorden (zonder beteekenis) zijn en die meenen dezelve naar hunne politieke hartstogten te kunnen plooijen."

REIS VAN LA TRAPPE NAAR ROME;

door den Eerwaarden vader MARIE-JOZEF DE GERAMB, Abt en Procurator-Generaal van La Trappe. Naar het Fransch door J. WITZ. Rotterdam C. J. BOLAN 1838.

Gr. 8. vo 400 en VIII. bladz.

Dit nieuwe werk van den Eerw. Vader DE GERAMB, is zamengesteld uit 30 Brieven en eenige Bijlagen. De 2 eerste Brieven behelzen het verhaal van de terugkeering des schrijvers in het klooster van den Olyf-berg, na zijne Pelgrimsreize naar het Heilige Land en vele belangrijke bijzonderheden betrekkelijk de Trappisten, Zwitserland en Frankrijk. De 3. de Brief geeft ons het verhaal van de inhechtenis neming van den Eerw. Heer DE GERAMB onder BONAPARTE, van zijne gevangenschap in den slotteren van Vincennes en in la Force en van zijne bevrijding bij den

waar dan ook, eene Protestantsche gemeente, zich in hare verkregen vrijheid gekrenkt gevoelde, schreef zij aan de staten generaal van de republiek der vereenigde Nederlanden, die dan aanstonds hunne ambassadeurs last gaven, om bij de respectieve hoven, dienaangaande vertoogen te doen. Vooral merkwaardig is, in dat opzigt, de Resolutie, noopende de Reclamesaken in Duitschland en in Polen; vooral omdat in onze dagen in Duitschland en in Polen, juist het tegenovergestelde plaats heeft en de Catholijke mogendheden, die trouwelooze schending van tractaten en beloften stilzwijgende aanzien. Wij zullen dat besluit in een volgend N. mededeelen.

Nog slechts weinige jaren geleden, hebben wij den koning van Pruissen door zijnen ambassadeur aan het hof van Sardinië vertoogen zien doen, ten behoeve van eenige weinige Protestanten, en later, bij het Oostenrijksche hof, ten behoeve van eenige woelzieke Zillerthalers, die hij eindelijk een verblijf in zijne eigene staten heeft gegeven. Maar over de onderdrukking der Catholijken, door dat zelfde Pruissen, den Catholijken aangedaan, bekommeren de Catholijke mogendheden zich niet; zelfs Frankrijk vergeet, ook in dat opzigt, hoe groot deszelfs invloed en magt in Europa is. Dit is het, waarover de Franche Catholijken klagen, en dat ophouden zal, noodra als zij hunne politieke gevoelens aan de belangen van den Godsdienst weten op te offeren en de handen ineen te slaan, om Catholijke afgevaardigden te verkieszen, die welk noodwendig de benoeming van een Catholijk Ministerie ten gevolge moet hebben.

Red.

intogt der geallieerden te Parijs, in April 1814. De vijf volgende Brieven beschrijven zijne reis door Frankrijk en Italië en zijne aankomst te Rome. Men vindt in dezelve opmerkenswaardige, stichtingwekkende bijzonderheden en bechouwingen, over Parijs, Lyon, Valence, Avignon, Marseille, Genua, Livorno enz. Overal heeft hij stof gevonden tot grondbijge opmerkingen en aangename verhalen; men hoore hem spreken over Petrarcha en Laura, en men zal eens taal hooren, die past aan een man van smaak, die niet schroomt, rondborstig zijn gevoelen te zeggen, aangaande twee personen, die tegenwoordig nog blindelings geprezen en bewonderd worden. Op zijn aantogt van Genua naar Livorno, boezemde het gezicht van het eiland Elba, den schrijver eene stichtingvolle bladzijde in; bij die gelegenheid heeft hij ook wone ode van MANZONI, op den dood van BONAPARTE, mede, die tot dusverre niet algemeen bekend was. — Vooral verdient de 7. de Brief opmerking, waarin over de behandeling der galei-boeven, in de Pauselijke Staten, gesproken wordt; de schrijver schijnt dit gedeelte inzonderheid geschreven te hebben, om een lastering van den heer DE LAMENNAIS te beantwoorden, die in zijne Affaires de Rome, een jammerlijk toereel van het lot dier arme gevangenen, ophangt. De Eerw. Vader DE GERAMB, betoogt op de duidelijke wijze, dat in geen gewest der wereld, de liefderijke verzorging der gevangenen, zoo ver getreven wordt.

Voor al te Rome verdubbelt de belangrijkheid der reisbeschrijving; doch ook nu wordt het moeilijker den lezer door doelmatige uittreksels, een juist denkbeeld van dit uitmuntende werk te geven, wijl alles onze belangstelling verdient. Hier maakt de schrijver ons bekend met den H. Vader, met zijn hof en met zijne staten, daar beschrijft hij de hoofdkerken en luistervolle kerkelijke plegtigheden. Voorts brengt hij ons in het pantheon, in het colyseum enz. Eiters spreekt hij over de Geestelijkheid van Rome, over hare gebruiken en veelsoortige godsdienstige en weldadige inrigtingen.

Nadat de schrijver te Rome aankomen was, legde hij terstond een bezoek af bij Z. Em. den Kardinaal GREGORIO, die in zijne gevangenschap in den slotteren van Vincennes gedeeld had en bij Z. Em. den Kardinaal Secretaris van Staat. Vervolgens had hij het geluk, zich voor de voeten van den H. Vader te mogen werpen. Wij zullen hem zelf dat belangrijk onderhoud laten verhalen.

» Daar Zijne Heiligheid den dag bepaald had, waarop hij zich gewaardigen zou, mij te ontvangen, werd ik met het rijtuig van den Kardinaal Lambruschini, door Mgr. Viale, geëmploijeerde aan de kanselarij van buitenlandsche zaken, naar het Vatikaan gebragt. Mgr. Viale heeft in Zwitserland, waar hij lang aan de nuntiatie geattacheerd is geweest; eene groote vermaardheid van talenten en rechtschapenheid, achtergelaten. Hij stond op het punt van benoemd te worden voor de internuntiatie in Beieren. Toen wij aan het Vatikaan waren aangenomen werden wij, nadat wij de zaal der wacht, der deurwaarders en der Zwitsers waren doorgestaan, in een zaal binnen geleid, waar zich (het was de dag van den raad).

ontdercheidene hoofden van religieuze orden, Prelaten, Kardinalen, enz. bevonden. Renige Kardinalen deden mij de eer aan, zich met mij te onderhouden en onder andere de Kardinalen de Gregorio, Odescalchi, Sala, Polidori enz.

De nadering tot Z. H. heeft iets indrukwekkends en majestueus: buiten de kamerlingen van eer en de geheime kamerlingen met de kap en den degen, die, met de sieraden, van welke zij hun naam ontleenen, eenen korten zwarten tabbaard, een gouden halsketen en een hoed met boordsel van witta vadersen dragen; buiten de wacht der edelen en onderscheidene Prelaten van den dienst, is daar ook altoos de meester van de kamer van Z. H. aanwezig, die aanhoudend bij den H. Vader in bediening is. Het was Mgr. Massimo, een zeer vriendelijk en zeer ervaren man, die tot een der oudste families van Rome behoort. Zijne moeder, die eene Saksische prinses was, is aan de Cholera gestorven. De post van meester der kamer, geleidt tot het Kardinaalaat.

Ik werd bij Zijne Heiligheid binnen geleid, die mij met een geheel vaderlijke goedheid ontving, mij deed nederzitten en mij vergaude, mij gedurende drie vierde uren met hem te onderhouden. Toen ik vertrok, bewees hij mij nog de welwillende gunst, mij aan te sporen om hem dikwerf, dikwerf te komen bezoeken; dit zijn zijne woorden: zij weergalmen nog in mijn hart.

Paus Gregorius XVI is drie en zeventig jaren oud, en hij schijnt oppervlakkig niet meer dan zestig te tellen; eene sterke gezondheid genietende, belooft hij voor het geluk der Kerk, nog vele jaren te zullen leven. Boven alle uitdrukking bevallig, maatigt zijne zachtmoedigheid, ik zou zelfs durven zeggen, vrolijkheid, den indruk dien elk geloovige, natuurlijker wijze gevoelen moet bij het zien van den Opvolger van den H. Petrus, de Vertegenwoordiger van Jesus Christus op aarde. Een kuadig Godgeleerde, een vermaard geleerde en een man van smaak zijnde, doet hij den Godsdienst, de wetenschappen en de kunsten bloeijen. De Christen vindt in hem een vader en de kunstenaar een beschermers. In de neteligste omstandigheden heeft hij zijne voorzigtigheid en zijne onverzettelijke vastheid doen bewonderen. De oppervlakkig zoo tegenstrijdige deugden zijn intusschen in hem zoo natuurlijk, dat hij zonder eenigen praal van de eene tot de andere overgaat; hij zal met een kind korstwijlen en zal hetzelfde verlaten, om als het wezen moest, Attila te moeten treden.

Gregorius XVI, bevond zich voor zijne verheffing, in de orde der Camaldulen en hij heeft een gedeelte van hunne strenge levenswijze behouden. Hij, wiens doorluchtig hoofd de drie-voudige kroon toortscht, en wiens gezag zich over alle natien uitstrekt, slaapt naast een prachtig bed, op een armzalig leger waarop zich niets dan een stroozak bevindt. Zijne levenswijze is die van eenen armen edelman. Men verhaalt, dat, toen hij tot Paus verheven was, zijn gastmeester hem kwam vragen op welke wijze hij verlangde, dat zijne tafel gediend zou worden, Z. H. antwoordde: „Meent gij, dat mijne maag eene verandering ondergaan heeft? Eene zijner bloedverwanten, wier dochter daags daarna in het huwelijk zou treden, zou zeer gewenscht hebben naar Rome te komen, ten einde Z. H. het huwelijk mogt inzegenen. „Zij heeft hazen pastoor, antwoordde hij, en dat is voldoende.”

Daar de post van groot-baljuw van de orde van Malta, een post, die 5,000 Romeinsche kroonen inkomens geeft, vakant was, kwam men in deputatie bij Z. H. om hem te smeecken, wel te willen toestaan, dat men hem denzelven voor zijn neef aanbood. „Ik ontvang hem met alle genoegen, antwoordde de Paus, doch voor den Kardinaal Odescalchi.”

Dienvolgens, wel verre van zijne bloedverwanten te vernijken, doet Gregorius XVI, misschien niet genoeg voor hun; hij is nogtans vermaard om zijne heilige milddadigheid; doch zijn gezin is een volk, zijne kinderen zijn de armen, en zijne broeders de Christenen. Het weinige dat de staat hem geeft, komt nooit op den bodem zijner beurs; het is reeds uitgedeeld voor dat het er in komt.

Eerwaardig hoofd der Kerk, der armen steun en vader,
Dat 's Heeren engel steeds uw grijze kruin bewaar!
Dat God ter zijner liefde uw dier'bre jaren spaar!

In den 13den Brief vangt de Eerw. Pater de beschrijving der hoofdkerken van Rome aan, met die

van de H. Maria de Meerdere, en, aan de kribbe des Zaligmakers komende, die er nog bewaard en vereerd wordt, zegt hij:

Er zijn tempels die eene zekere vrees inboezemen en waarin men zich niet kan verhouden van te sidderen, even als voor de regthank van den oppersten Regter; doch hier wordt alles wat dit denkbeeld voor onze zwakheid beangstigends heeft, getemperd door hetgene wat de Godsdienst aangenaamt en troostrijkst bezit; men bevindt zich in het huis van Maria, en men vindt de kribbe des Zaligmakers in hetzelfde. Het eerste wat ik bij het intreden in de kerk deed, was, mij neder te werpen voor de kapel waarin die kribbe bewaard wordt. Daar dacht ik aan Bethlehem, ik herinnerde mij de dagen welke ik er had doorgebracht en ik waande mij een oogenblik op de plaats terug gebracht, waar Jesus geboren werd, in die verhevene groet, welke ik zoo dikwerf met mijne tranen besproeid had. Ja, waarde Vriend! ik weende op nieuw, doch ik weende van vreugde; ik gevoelde mij gelukkig. Intusschen, nadat ik mij eenigen tijd in zoete gedachten verdiept had, deed ik een terugblik op mij zelve en een diepe zucht ontglipte aan mijn beklemd hart. Het is reeds zes jaren geleden, sprak ik tot mij zelve, dat gij op het marmer van het heiligdom te Bethlehem, uwe lippen, welke van liefde en dankbaarheid gloeiden, gedrukt hebt... Zes jaren! gij wist dat de Christen en inzonderheid de religieus, dagelijks naar de volmaaktheid moet streven; gij wist het: sla thans uwe blikken achterwaarts, welke veranderingen hebt gij na dat tijdstip gemaakt? zijt gij beter? — Ik beantwoordde die vraag niet, ik vreesde dat ik door de kribbe gehoord zou worden. Ik stond op, terwijl ik op mijne borst klopte, en mijne tranen vloeiden nog overvloediger; doch het waren niet meer dezelfde tranen.

De 24ste Brief is gewijd aan de venediging van de Romeinsche Geestelijkheid, die door hartstogtelijke en donkere schrijvers, zoo zeer is gelasterd geworden. Gaarne zouden wij ook nog dit hier over nemen, doch het zou ons te ver buiten ons bestek voeren. Slechts nog het volgende uittreksel zal ik hier inlasschen, om aan te toonen, hoe de eenvoudigste dingen, in de pen van dezen godvruchtigen en bekoorlijken schrijver, belangrijk worden:

„Gister had ik nog eene aangename herinnering aan het heilige land. Ik was een laatste bezoek in het collegie van de Propaganda gaan afleggen, een collegie, waarin men, zoo als gij weet, meer dan twee hondend jonge lieden vindt, die uit alle gedeelten der wereld afkomstig zijn, die de kerkelijke wetenschappen bestudeeren, met oogmerk, om naar hun vaderland terug te keeren en er het geloof over te brengen. De overste van dat huis, een vader Jesuit, die even aanbevelenswaardig is, door zijne geleerdheid als door zijne deugden, ontving mij met de wellervendheid, die de leden van dat genootschap kenschetst, en, nadat hij mij over mijne pelgrimreis naar Jerusalem had gesproken, zeide hij mij, dat hij onder zijne kweekelingen een jong mensch van Bethlehem had, die zich tot het ontvangen van de heilige orden voorbereidde. Ik zeide hem dat ik denzelven misschien kende en hij deed hem aanstonds roepen. Inderdaad, ondanks at den tijd, die in dien tusschentijd verlopen was, herkende ik, zonder moeite, in dien jongen mensch, een Catholijke Arabier, Abdalla Comindari genaamd, dien ik dikwerf te Bethlehem in de sacristij der kerk en bij zijnen broeder, een vermaard fabrikant van rozenkransen, gezien had. De overste vroeg hem of hij mij herkende. De jonge Arabier beschouwde mij eenigen tijd en antwoordde neen: ik was er niet over verwonderd: ik had te Jerusalem een dikke baard en ik droeg op mijn trappistenkleed, een zwanten scapulier, terwijl ik hier den grooten witten mantel mijner orde droeg. Intusschen hield hij niet op mij te beschouwen; voorts riep hij, plotseling, als uit eenen diepen slaap ontwakende, op den toon van het rootste geluk uit: — Ach! ik herken hem, het is die goede pelgrim, die, voor dat hij Bethlehem verliet, de krib van het Kind Jesus met rozen olie zalft en de plaats der geboorte, balsemde. —

Ja, mijn kind! hij is het zelf; en ik prangde hem, aan mijn van vreugde kloppend hart, bij de herinnering aan de plaats der geboorte en alleen op het hooren van den naam van de krib en van het Kind Jesus.

Overigens verwijzen wij onze lezers naar het werk zelve. Van den 9^{den} Brief af, is het werk aan de eeuwige stad, aan hare schoone gestichten, kerkgebouwen enz. toegewijd; alleen de 27ste Brief maakt eene uitzondering; hij behelst de reis van P. DE GERAMB naar *Sacro-Speco*, naar de grot van den H. BENEDICTUS enz.; men leest in denzelfen ook het verhaal van het ongeval dat den Eerw. Religieus onder weg overkomen is en zijne wondervolle bewaring. Eene kolom met een kruis, is door de Kloosterlingen van *Sacro-Speco*, ter gedachtenis aan het gevaar, op de plaats zelve opgericht. Het voetstuk draagt deze woorden van den Psalmist: *In manibus protabunt te.*

Het is eene aangename uitspanning, met onzen Eerw. Vader DE GERAMB te reizen, zonder te spreken van het nut dat ons zijn gezelschap verschaft. Hij bezit grondige menschen-kennis en ervaring in verscheidene wetenschappelijke vakken, vooral in de geschiedenis; zijn schrijfschrift is naef, opwekkend en bekoorlijk; overal stralen zijne warme en vaak vrolijke godsdienstige denkbeelden door. — Kortom, het onderbavige werk vormt een fraai geheel met de *Pelgrimsreize naar Jeruzalem* enz., terwijl het eene aangename lectuur voor alle godsvrucht-minnende Catholijken is. — Het boek is versierd met eenen fraaijen gelithographieerden titel en een in steen gegraveerd portret van Z. H. GREGORIUS XVI.

A. L.

SYMBOLIEK VAN DR. MÖHLER.

Wij vernemen met genoegen, dat het eerste deel der vertaling van het beroemde werk van wijlen den geleerden Dr. MÖHLER: *Symboliek, oder darstellung der dogmatischen Gegensätze der Katholiken und Protestanten, nach ihren öffentlichen bekenntnisschriften*, van de pers gekomen is, en eerstdaags zal uitgegeven worden. — Wij wenschen hartelijk, dat de uitgever, de heer C. J. BOLAN, boekhandelaar te Rotterdam, door eenen ruimen bijval, in deze zijne eerste onderneming moge worden aangemoedigd; en dat inzonderheid alle jonge Geestelijken, zich dit, naar onze meening, voor hen onmisbaar werk, zullen aanschaffen. In een land toch als het onze, en in eenen tijd als die, welken wij beleven, behooren alle Geestelijken bekend te zijn met de oorspronkelijke leer der Protestanten, en met het verschil, 't welk tusschen deze en de Catholijke leer bestaat. Zelfs groote Godgeleerde schrijvers, hebben dienaangaande misgetast; en van hoe veel belang is het niet voor den Catholijken Priester, zich, in dat opzigt, tegen alle misleiding te beveiligen? Hoe zal men kunnen wederleggen, wat men niet kent? Hoe zal men den tegenwoordigen

gang van het Protestantismus behoorlijk kunnen na-gaan, als men niet weet, van waar het uitgegaan is. Zelfs de geleerde BERGIER heeft zich, ten opzichte van de leer en gevoelens der Protestanten, wel eens vergist, zoo als wij, nader over de *Symboliek* sprekende, zullen aantoonen.

AANKONDIGINGEN.

De boekverkoopers, die aan den heer C. J. BOLAN te Rotterdam, als uitgever van het werkje: *De Groote Dag nadert* enz., (waarvan de voordeelen ten behoeve der Holsteinsche Missie zijn bestemd), op zijne aanvraag, betrekkelijk het door hun gedebiteerde aantal exemplaren niet hebben geantwoord, en daardoor de afrekening, (volgens gewoonte) bemoeijelijken en vertragen, worden verwittigd, dat in gevalle zij niet vóór primo April eerstkomende, het getal hunner gedebiteerde exemplaren van het gemelde werkje, aan den heer BOLAN hebben opgegeven, hunne namen zullen worden bekend gemaakt.

BEURS VOOR R. C. STUDENTEN.

Wijlen de Wel Eerwaarde Heer J. G. M. DADEL-BEEK, in leven Pastoor te Utrecht, heeft eene beurs gesticht ten behoeve van eenen onvermogenen doch veelbelovenden jongeling van het distrikt Utrecht, geschikt en genegen tot den R. C. geestelijken stand, ter beoordeeling van den Aartspriester van Utrecht.

Die van de familie is van den Fundateur van vaders of moeders zijde is preferent; kunnende zoodanige die niet tot vermeld distrikt behooren, eenige voordeelen uit deze stichting genieten.

Vóór den 1 Mei 1839 met gefrankeerde brieven, verzeld van de noodige bewijzen, zich aan te melden aan den Aartspriester voornoemd te Amersfoort.

* * Bij P. N. VERHOEVEN, boekh. te Uden, zijn verkrijgbaar enkele *Canons* voor den Missaal (12 bladz.) f 4,75, benevens de volgende werken:

ABELLIJ, Sacerdos Christianus f 1,75. a PICONIO triplex expositio 6 vol. f 5,25. C. BORROMÆUS instructiones past. f 0,65. BOUVIER Theologia 6 vol. f 8,00. JANSSENS Hermeneutica f 1,80. STI BERNARDI de consideratione lib. V f 0,85. S. GREGORIUS de cura pastor f 0,65. S. JOAN. CHRYSOST. de sacerdotio f 0,60. CONTZEN prælect. 3 vol. f 2,00. LE BRUN over de plegtigheden der H. Mis f 1,90.

CHALLONNER meditations 4 vol. f 3,25. GOUSSET justification de la Theologie mor. de LIGUORI f 1,00. FÉ-NÉLON œuvres spirit. 4 vol. f 3,50. MASSILL. œuvres completes 14 vol. f 8,50. DE MAISTRE du pape et de l'église gall. 2 vol. f 1,80. MICHAUD hist. des croisades f 1,75. DE GERAMB l'éternité s'avance etc. f 0,60. De GRENADA guide des pecheurs 2 vol. f 1,65. GAUME manuel des confesseurs 2 vol. f 1,85. Les nuits d'young 2 vol. f 1,25.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE

*Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij:
 Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn
 gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
 woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U:
 dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
 ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
 wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
 wete, dat Gij mij gezonden hebt.*

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

RESOLUTIE, NOOPENDE DE RELIGIESAAKEN
IN DUITSCHLAND EN IN POOLEN, DEN
23 JUNIJ 1725 (1).

De Heeren Gedeputeerden van de Provincie van Holland en Westvriesland, hebben, uit speciale last van de Heeren Staaten van hooggemelde Provincie, haare Principaalen, ter Vergaderinge gerepresenteert, dat de aanwassende magt van het Pausdom, en van haar yver, om de Protestantsche Religie allerweegen te opprimeeren, veel bekommeringe verwekt voor het Protestantsche Weesen, voornaamentlyk in Duitsland en in Poolen, en by gevolge reeden geeft van te apprehendeeren verregaande onlusten, die de tranquilliteit van Europa souden kunnen turbeeren (2); dat het Protestantsche Weesen aan deesen Staat niet kan of mag indifferent zyn.

(1) Zie groot-placaatboek VI. Deel bl. 392 en verv.

(2) Hoewel wij te veel geloof en vertrouwen op de beloften des eeuwigen Opperherders hebben, om, bij de aanwassende magt van het Protestantismus en van haar yver, om de Roomsche Religie te opprimeeren, bekommering te gevoelen voor het Catholijke wezen, hebben wij echter de innige overtuiging, dat het voortduren dier oppressie redenen genoeg oplevert, om te apprehendeeren verregaande onlusten, die de tranqui-

» Dat de erectie van deese Republieq soodanig is gesignaleert door wonderlijke standvastigheid, en daarop gevolgden zeegen van God almachtig, booven hetgeen hadde kunnen werden gehoopt, dat deesen Staat soo seer en meer als eenige Mogentheid verplicht is ter herten te neemen de principien, waar op deselve gebouwt en bevestigd is.

» Dat of wel deesen Staat in de saake van de Religie in Duitschland en in Poolen niet zoodanig is geëngageert als eenige andere Princen en Staaten, egter in deesen gantsch niet buiten interest is, ten aanzien van de gevolgen van de verdere oppressie van de Protestanten, het zy de saak by de andere Protestant-

teit van Europa zouden kunnen turbeeren; daar het Catholijke wezen, aan de volken en aan de maatschappij NIET KAN OF MAG INDIFFERENT zijn. — En dat het hen wezenlijk niet indifferent is, toont de Catholijke drukpers in alle landen van Europa duidelyk genoeg. Reeds begint men, wat wij lang voorzien hebben, de politieke questien op het terrein van den Godsdienst over te brengen: een algemeene oorlog zou terstond de gedaante van eenen Godsdienst-oorlog aannemen. Moge men dit nog tijdig voorkomen, door het toestaan der zoo lang gereclameerde vrijheid van Godsdienst en onderwijs! Meer vragen de Catholijke bevolkingen niet; maar die eisch is bilyk: zonder onregtvaardigheid, kan men hen denzelven niet weigeren.

Rep.

sche Mogentheeden wierde opgegeeven, of daar uit be-
roertens in de gemelde Rijken en Gewesten mogten
ontstaan.

» Dat het Pausdom sig soude konnen bedienen
van het stille zyn van deesen Staat, en het opneemen
voor eene indifferentie om de haaren te animeeren,
en andere te decourageeren (1).

» Dat den toelag van het Pausdom, tot ruïne van
het Protestantsche weesen, niet onbekend kan zijn (2).

» Dat het respect van deesen Staat na binnen en
na buiten daar in geïnteresseert is, dat een ernstige
betooning werde gegeven, dat men alhier in de saa-
ke van de Protestantsche Religie niet indifferent
is (3).

» En hebben gemelde Heeren Gedeputeerden voor-
geslagen, dat aan den Keiser en den Koning van *Poo-
len* respective, by Missive in convenable termen sou-
de werden gerepresenteert de bekommeringe van dee-
sen Staat voor de gevolgen van soo lang aanhoudende
klagten in *Duitsland*, en soo veele gerugten van
bedreiging van de Roomsgeinden in *Poolen*, dat
men niet mag nalaaten daar aan te defereeren.

» Dat het deesen Staat niet qualijk geduid kan wer-
den, dat aangedaan is over de oppressie van haare Ge-
loofsgenooten, en ook deese intercessie te min vreemd
kan gehouden werden, daar soo veel vryheid alhier
aan andere, en bysonderlijk ook aan de Roomsche-
sinden, werd gegeven (4).

» Werdende voor een basis gesteld, dat het gevoe-
len in materie van Religie is buiten het bereik van
Menschelijke magt en autoriteit (5).

» Dat den Keiser selve iterativelyk verklaart heeft
de noodige ordres tot redres der grieven in het Rijk
gegeeven te hebben, en sulks ook met relatie tot

Poolen, door zijne kragtige interessie te willen be-
vorderen.

» Dat den Koning van *Poolen* sig daartoe ook ge-
inclineert getoont heeft.

» Dat het maintien van de Protestanten by haar vry-
dom van Religie, te gelijk soude dienen tot conservatie
van de rust in *Europa* (1), en wegneminge van on-
lusten, die by continuatie tot verre gaande dissensien
souden kunnen uitbersten.

» En dat beslooten werde met een ernstig versoek,
dat soodanige ordres mogten werden gesteld, dat de
grieven mogten werden gerepareert, de gemoederen
voor het toekomende gerust gesteld, en alsoo te ge-
lijk de troubles die by vervolg uit soodanige klagten
zyn te apprehendeeren, werden gepevenieert.

» En dat de Missive aan den Keiser mooge werden
gesonden aan den Envoié HAMEL BRUININCX, met last
en ordre om deselve over te geeven, en den inhoud
van dien op de beste wyse te appuieeren.

» Dat de Missive van den Koning van *Poolen* by
copie mooge werden gecommuniceert aan den Heere
Envoié DEBROSE, met verzoek, om deselve met zijne
goede officien te secondeeren.

» Waar op gedelibereert zynde, is goedgevonden en
verstaan, dat op de gronden en ten fine in de voor-
schreeve Propositie vermeld, geschreeven sal werden
aan zijne Keiserlijke Majesteit, en ook aan den Ko-
ning van *Poolen*.

» Dat den Brief aan syne Keiserlyke Majesteit te
schryven, met een Copie van dien gesonden sal wer-
den aan den Heere HAMEL BRUININCX, haar Hoog
Mog. extraordinaris Envoié aan het Hof te *Wenen*,
en den selven aangeschreeven, den Origineelen daar
het behoort, over te geeven, en den inhoud van dien
ten besten te appuieeren.

» En dat den Brief aan den Koning van *Poolen* door
de Heeren VAN WELDEREN, en andere haar Hoog Mog.
Gedeputeerden tot de buitenlandsche saaken, aan den
Heere DE DEBROSE, extraordinaris Envoié van sijne
Majesteit den Koning van *Poolen*, Chorfürst van
Saxen, sal werden ter handen gesteld, met versoek
om den inhoud van dien door sijne goede officien
insgelijks te willen secondeeren.

Zoo heeft het protestantismus, van zijne geboorte
af, den vleeschelijken arm tot steun gehad. Het ver-
toonde zich niet zoodra, of eenige vorsten, die er
hun voordeel in zagen, omhelsden den nieuwen Gods-

op de krachtigste wijze getuigd, dat het gevoelen in materie
van Religie, is BUITEN HET BEREIK VAN MENSCHELIJKE
MAGT EN AUTORITEIT.

(1) Zoo als men ziet, was toen reeds de conservatie van de
rust in *Europa* het groote argument, om zwakke gouverne-
menten, of dezulke, die hunne magt niet tijdig wisten aan te
venden, bang te maken: en op die wijze heeft zich de magt
van het Protestantismus en van het chisma zoodanig in *Eu-
ropa* uitgebreid, dat haar gewigt het Catholicismus dreigt te
zullen verpletteren! *Rusland* en *Pruisen* hebben er hunne
grootheid aan te danken.

(1) Merkwaardige zinsnede! uit alles blijkt, dat werkelijk
het Protestantismus het stille zyn der Catholyke mogendheden
heeft opgenomen als eene indifferentie, om de haaren te animee-
ren, en andere te decourageeren. —

(2) Evenweinig kan de toelag van het Protestantismus, om
het Catholyke wezen te ruïneeren, onbekend zyn. — Onder-
drukking in schijn van bescherming: langzame ondermijning,
onder voorwendsel van verdraagzaamheid, zijn de middelen waar-
van het zich daartoe bediend, doch die thans algemeen bekend
geworden zijn.

(3) Dat het respect der Catholyke mogendheden na binnen
en na buiten zoo zeer gedaald is, dat men ze schier niet meer
telt, is alleen een gevolg van haar stille zyn, daar zij niet,
door ernstige betooning hebben doen blijken, dat zij in zaken
der Catholyke Religie niet indifferent zyn.

(4) Wij zouden uit dit zelfde tijdvak, door plakaten, en
resolutien van dezelfde Hoogmogende Heeren Staten, kunnen
aantoonen, hoe groot de oppressie onzer geloofsgenoten in die
dagen in Nederland was; maar dat noemde men betamelijke
vryheid en betengeling der Paapsche stoutigheden: doch als
men elders de Protestanten niet liet begaan en geene volkomene
vryheid liet, dan waren de H. M. Heeren aangedaan over de
oppressie hunner geloofsgenooten. — Is het nog wel anders!

(5) Hiervan zijn wij zoo overtuigd, dat wij alle vervolging om
godsdienstgevoelens altoos als heilloos beschouwd hebben en alle
oppressie afkeurden. Maar zoo dacht en denkt er het Protestan-
tismus niet over, dat nog altoos den val van Rome beoogt
en propheteert; ofschoon de snelle voortgaan van het Catholi-
cismus in *Engeland* en andere eertijds Protestantsche landen,

dienst, verrijkten zich met de goederen der Kerk, maakten een verbond, en verdedigden, met de wapenen de gewaande hervorming, die van toen af de slavin der vorsten harer partij werd; maar ook daar en tegen, door hen overal, waar zij bedreigd werd, door hunnen invloed werd gehandhaafd. Zoo is het nog in onze dagen. — Het Catholicismus integendeel, wordt in alle protestantsche landen, in zijne vrije werking, en in het naleven van de raadgevingen van het Evangelie, belemmerd, in sommige landen verdrukt en vervolgd, zonder dat eene enkele Catholijke mogendheid hare stem ten voordeele van het Catholicismus verheft; het is van allen *vleeschelijken steun* ontbloot....! Tijdelijke voordeelen zijn aan de belijdenis van het Catholijke geloof nergers meer verbonden; in sommige landen zelfs, is beroving van posten, en, zoo al niet openbare, dan toch heimelijke vervolging, het lot van hen, die den moed hebben, om het protestantismus te verlaten en het Catholijk geloof te omhelzen.... De invloed van het protestantismus heeft de overhand verworven! *Finantieele en industriele* belangen, hebben, helaas! zelfs bij vele Catholijken de voorkeur, boven de belangen van den Godsdienst en deze zijn voorwerpen van ons diep medelijden! Maar over dien tegenwoordigen toestand zelve, meenen wij, dat alle Catholijken, die slechts een *geloof als een mostaard-zaad* bezitten, reden hebben, om zich te verheugen in den Heer!

Dat het protestantismus zich beroeme, de *magtigen der aarde* aan deszelfs hoofd te hebben; dat het zich beroeme het Catholicismus van allen *aardschen steun* te hebben beroofd! *Zoo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn?* De woorden des goddelijken Opperherders: *In de wereld zult gij verdrukking hebben*, hadden niet slechts betrekking tot de eerste eeuwen der Kerk: zij gelden ook in de onze! Maar ook nu geldt, zoowel als toen, de verzekering: *Mij is alle magt gegeven in hemel en op aarde...* Hebt goeden moed: Ik heb de wereld overwonnen!

Als er nog *tijdelijke voordeelen* aan de omhelzing van het Catholijk geloof verbonden waren, zou de verbazende aanwas van het Catholicismus, de alrijke bekeeringen van protestanten tot het Catholijk geloof, niemand bevreemden: thans is dat alles onbegrijpelijk in de oogen van den vleeschgezinden mensch; maar het zijn daadzaken. De Almagtige, toont in onze dagen, dat hij den *vleeschelijken arm* niet behoeft om zijne bruid te ondersteunen; dat Hij de magtigen der aarde niet noodig heeft om haar te beschermen, dat Hij zelfs in zulke dagen, waarin de materiele belangen de afgoden der menigte zijn, geene aardsche belooningen, geene tijdelijke voordeelen van nooden heeft, om het getal harer kinderen overal te vermeerderen en de vervolgingen te doen strekken tot uithreiding zijner Kerk en tot bevestiging harer kinderen in ons allerheiligst geloof, in de leere der Apostelen.

Hoe magtiger het protestantismus worde; hoe meer het Catholicismus van allen aardschen steun worde

beroofd, des te heerlijker zal het blijken, dat deszelfs oorsprong Goddelijk is; hoe minder de Kerk door de aardsche magten beschermd worde, des te zekerer, en des te vreedzamer, zal haar zegepraal zijn. Mijn rijk is niet van deze wereld, heeft onze goddelijke Verlosser gezegd; maar toch is Hem alle magt in hemel en op aarde gegeven. Dit heeft Hij getoond, toen de koningen der aarde er eene eer in stelden, om gehoorzame kinderen zijner kerk te zijn, en hare beschermers waren; maar dit zal hij ook toonen, al werden alle koningen afvallig en vijanden zijner kerk! Hij, die haar gedurende drie eeuwen, onder de bloedigste vervolgingen staande hield en uitbreidde, zal haar ook tegen de listige ondermijningen en verfinde vervolgingen onzer materiele eeuw weten te beveiligen, en, ondanks dezelve, weten uit te breiden.

Het geloof is Gods gave; 't is het grootste geschenk, dat God den mensch op aarde geven kan; want: *zonder geloof is het onmogelijk aan God te behagen!* Maar het is niet genoeg, in het waarachtig geloof te zijn geboren en opgevoed; het moet beleden en beleefd worden; het moet worden beleden, al is aan die belijdenis bespottung, smaad en vervolging verbonden! Het moet worden beleefd, de voorschriften van het Evangelie moeten het rigtsnoer onzer daden zijn, ook in tijden van algemeene verdorvenheid, te midden eener ijdele, losbandige, booze wereld, *wier vriendschap vijandschap is tegen God!* God en de wereld kunnen niet te gelijk gediend worden. De wereldliefde voert tot laauwheid en onverschilligheid jegens den Godsdienst, en de afkeer dien God van laauwheid en onverschilligheid heeft, is zoo groot, dat Hij den Bisschop van *Laodicea* dreigde, hem te verwerpen en aan zijne kerk het licht des geloofs te ontnemen! — De verschrikkelijkste straf, waarmede een volk, dat eenmaal het kostbaar kleinood des geloofs ontvangen had, gestraft kan worden. En hoe vele volken, die van de Apostelen zelven het Evangelie ontvangen hadden, zijn reeds op die wijze gestraft: hoe vele, eertijds bloeiende kerken, die zij hadden gesticht, zijn te niet gegaan! De wraak, die God over den afval neemt, is zoo geducht, dat er tot hiertoe geen voorbeeld bestaat van volken, die, na dat zij van het geloof afvallig geworden waren, hetzelfde weder volkswijze aangenomen hebben.... Maar onder alle volken, die de *gave Gods* door wereldliefde veracht hebbende, het geloof verloren, of tot ketterij vervielen, en bij welke het geloof geheel scheen te zijn uitgeroeid, heeft God nog altoos eene kiem des levens behouden, nog altoos eenige belijders van het onvervalscht geloof- en leer der Apostelen gehad; en die kiem spruit in onze dagen, allerwege welig uit, en draagt zelfs hier en daar reeds schoone vruchten: het getal der belijders van het Catholicismus, is, sedert eene eeuw overal op eene boven menschelijke wijze toegenomen; en wat zou het zijn als alle Catholijken, van alle rangen en standen, naar de voorschriften van hun heilig geloof leefden....? Dan wellicht zou God zich, om hunnent wil over millioenen van

verdoolde schapen ontfermen en hen tot den eenigen schaapstal terugbrengen. Reeds heeft hij in onderscheidene landen het verlangen naar dien gelukkigen tijd en den vurigen wensch om door eenparige gebeden, die onuitsprekelijke genade van hem af te smeeken, ingeboezemd; en die gebeden zal hij gewisselijk verhooren, als alle geloovigen, wetende, dat *God het gebed des zondaars niet verstoot*, naar het voorbeeld der eerste Christenen, niet voor de wereld, maar voor God leven.

Hoe misdadig en liefdeloos is dan het gedrag dier Catholijken, van welken rang of stand dan ook, die, daar zij door eenen voorbeeldigen heiligen wandel, aan de stichting hunner broederen en aan de bekeering der afgedwaalden behoorden mede te werken, de oorzaken zijn, dat de naam van *CHRISTUS* gelasterd wordt en hunne gebeden niet verhoord worden? Zoo lang als de Catholijken niet worden, wat ze zijn moeten, om een waardig gebruik van de *gave des geloofs* te maken; zoo lang als zij, even als de ongelooovigen, de goederen dezer wereld hooger schatten dan de hemelsche goederen; zoo lang als zij met de ongelooovigen, de vermaken der wereld najagen, loopen zij, wel verre van aan de bekeering van anderen te arbeiden, gevaar, van zelven het geloof te verliezen! He-las! hoe velen, zelfs Priesters, hebben in onze dagen niet schipbreuk geleden aan het geloof en openbare ergernis gegeven!....

En ondanks die ergernissen, breidt de Kerk zich overal uit; hare vinnigste bestrijders worden hier en daar, hare vurigste verdedigers; het geloof, gelijkt in vele landen aan de herlevende, verjongde natuur in de lente, die alles weder, doet bloeijen en vruchten beloven. — Alleen op onvruchtbare heide, in barre zandwoestijnen en stinkende moerassen, wordt de adem der lente niet gevoeld!

Als wij dan ergens de Kerk des levendigen Gods zien verdrukken of vervolgen, moeten wij ons daarover, niet, zoo als de Protestanten immer deden, aan de magtigen der aarde, niet aan groote mogendheden beklagen, of hunne tusschenkomst inroepen; maar elk, die het wel met den Godsdienst der vaderen meent, vrage zich zelve in de tegenwoordigheid van God af: » Leef en handel ik in alles wel naar de voorschriften der vlekkelooze Bruid van mijnen Verlosser? Wat moet ik, om zulks te doen, nalaten, verbeteren, of betrachten? — Als alle Catholijken dit deden, onder inroeping van den Goddelijken Geest en van de *genade die tot alles genoeg is* en daarbij de voorspraak verzochten, van hen, die in den Hemel met *CHRISTUS* heerschen, vooral van zijne maagdelijke Moeder, op wier verzoek Hij zijn eerste wonder verrigte, dan zou weldra eene waarachtige hervorming, de zoogenaamde hervorming vervangen; de gezamenlijke gebeden, voor de bekeering van allen, die zich Christenen noemen, maar van die eenheid des geloofs afgeweken zijn, zouden verhoord worden, en de zegepraal der Kerk zou zoodanig wezen, als haar alleen tot luister verstreken kan; niet een schijnbare zegepraal; niet de

zegepraal van eenen aardsehen veroveraar, die de volken door zwaard en dwang onderwerpt; maar een goddelijke triomph, die door waarheid en liefde, de gemoederen onder het zachte juk van *JESUS CHRISTUS* doet buigen.

iets, OVER HET IETS, VOOR DE VIJANDEN DER JESUITEN.

(Extract uit eenen brief van den Eerw. Heer
HOEFPERMANS).

Hadde ik het den vorigen keer niet zoo overdruk gehad, ik zou u ongetwijfeld mijnen dank ook gezegd hebben wegens het belangvolle stukje: *Iets voor de vijanden der Jesuiten*, wat juist geplaatst was boven den brief van *uwen geabonneerden J.*, welke brief de aanleiding tot den mijnen geweest is. Vermoedelijk zou ik u niet hebben durven zeggen dat ik iets onvergenoegd was wijl gij die afdoende getuigenis slechts in het oorspronkelijke geplaatst hebt; doch sedert mij iemand wegens hetzelfde onderwerp geschreven heeft: » het zijn immers *NEDERLANDSCHE Stemmen*, » ben ik wat stouter geworden. Durfde ik dien correspondent noemen, gij zoudt er zeker trotsch op zijn, door zulk een' man eens geprikkeld te worden, en nog trotscher daarop, dat hij zoo hoog met het nut uwer letterproducten loopt. Kende hij echter zoo goed als ik de volhandigheid uwer bureaux, hij zou zich eerder verwonderen dat er zeldzaam een verzuimpje plaats heeft, dan dezelve altoos vermeden willen hebben. — De plaats is echter te gewigtig om niet vertaald te worden; het *nostratis* alleen maakt onze *Nederlanden* tot een aanmerkelijk punt der globe en zal eeuwig tot haren roem verstreken. — Ter gemoetkoming uwer drukke tijdkortingen waag ik hiernevens de volgende vertaling.

» Vooral mag ik niet nalaten hier gewag te maken van de verschillende lezingen van *LAGOMARSINI*, welker mededeeling ik aan den beroemden *WAP*, Professor aan de Militaire Academie te *Breda*, te danken heb, die de behulpzame hand van den zeer uitmuntenden en allereerwaardigsten pater *ROOTHAAAN*, *ONZEN LANDSMAN*, generaal der Sociëit van *JESUS* te *Rome*, voor mijnen arbeid heeft willen verwerven. De ongemeene goedheid dier mannen heeft zorg gedragen dat het hiertoe betrekkelijke gedeelte der *Lagomarsiniaan-sche* verzameling mij door eene zeer zuivere hand afgeschreven geheel kosteloos geworden is."

Maar het slot dier voorrede had niet verzwegen moeten worden. » Ik eindige, » zegt de edelgevoelige *TIJDEMAN* aldaar, » met jegens die alleruitstekendste mannen, — die mij, door hunne zoo geleerde en bevallige kunde-middelen als hulpvaardige genegenheid, welke ver boven allen lof verheven zijn, in deze mijne bemoeijing ten dienst hebben gelieven te staan, — den tol mijner dankbaarheid aan te bieden, en zoo mij als mijne betrekkingen aan hen aan te bevelen." (*Restat ut Viris Clarissimis, quorum tam docta et eleganti institutione quam ope et benevolentia, quaecunque*

laudem longe superantibus, in his meis studiis frui contigit, gratias agam, atque ipsis, quotquot in vivis sunt, me meaque commendem).

Dit klinkt anders dan: »Het ondiep, monster, 't gebroed, 't insect in slijk geboren, verraad, domheid, miltzucht" en meer van die lieve uitdrukkingen van laatstleden zomer, niet waar? Ja hadde nu VAN DER AA zoowel een voorwoord zijner lettervruchten in zulken toon geëindigd, ik zou mij geweld moeten aandoen om mij niet te verbeelden, dat hij, gelijk wijlen Dr. FAUST, zijne ziel aan den nikker verpand had, en daarvoor de gunst genoot van langs alle aardse en hemelsche bergen gesleept te worden, ten einde er allerhande ontdekkingen te maken en allerhande kunsten te vertoonen. — Aan pater ROTHAAAN?!

Die dissertatie had voor mij dan eene hooge waarde, wijl zij mij overtuigde dat alle Protestantische letterminnaars van ons vaderland toch geene VAN DER AA's zijn; en met een bijzonder genoegen vond ik haar op den naam van eenen TIJDEMAN ingeschreven, wijl de lieve en edele toon die er in heerscht, mij de verzekering geeft dat de zoon niet verwaarlozen zal, den eerbied, die steeds achter den naam des vaders (1) volgt, met luister voort te zetten. Ik herinner mij, schoon flauwtjes, ook eens iets van Mr. VAN LENNEP wegens het tegenwoordige sieraad van ons vaderland, wat te Rome aan het hoofd der LAGOMARSINI's staat, gelezen te hebben. Gij zult u dit vermoedelijk beter herinneren, en zoudt, mijns oordeels, velen uwer lezers verplichten met hun hetzelfde eens te verlevendigen (2).

(1) Den Hoogleraar TIJDEMAN te Leiden. RED.

(2) Ten einde aan dat verlangen te voldoen, willen wij het volgende uit den *Godsdienstverdiend*, XXIII. Deel, bladz. 217 — 219 afschrijven:

» Aan de Eerw. Vaders van de Sociëteit JESUS.

» J. P. ROTHAAAN is, gedurende vier jaren, een kweekeling van dit vermaard atheneum geweest, in welken tijd hij niet alleen aan mij, maar ook aan de andere onderwijzers zoo voldaan heeft, dat wij niet dan met weérzin dien beminden leerling van ons laten vertrekken. Daar hij nu al de lagere studiën had doorloopen, heeft hij zijne gedachte op ernstige, en wel bijzonder op de godgeleerde studiën gevestigd, en daer zich in deze stad noch eene goede plaats, noch eene goede gelegenheid bevond, om zich daarin te bekwamen, heeft hij naar eene betere gelegenheid uitgezien en, na een rijp overleg, besloten, om zich naar u, Eerw. Heeren, te begeven, en om zich onder het opzigt van u, deugdzaam en wijze bestuurders, te stellen.

» Het is mij niet onbekend, hoe groot, van de eerste tijden af, hoe uitmuntend en hoe onvergetelijk de verdiensten uwer Sociëteit in alle vakken van studien, kunsten en wetenschappen zijn. Ook is het mij niet onbekend, dat het de eer uwer zorg en instelling wil, om de grootste lasteraars uws naams tot haren lof over te halen, dien ouden roem te behouden, ongeschonden te bewaren en met meerdere verdiensten te vergrooten.

» J. P. ROTHAAAN nu is zoodanig iemand, dat wanneer er bij die schoone gaven van ziel en geest, waarin hij thans uitschittert, een onderwijs gevoegd wordt, hetgeen men zegt, dat bij ul. te vinden is, dat men alsdan niets voortreffelijker van hem kan hopen en verwachten. Want hij heeft niet alleen, zoo als bij velen het geval is, eene oppervlakkige kennis van de Grieksche en Latijnsche letteren, maar hij heeft er zich geheel en al mede doordrongen: elken schrijver verstaat hij en ieders kracht en schrijven gevoelt hij. Ja, dusdanig is hij in de geschriften van CICERO, DEMOSTHENES, PLATO, der Grie-

Als zulke mannen iets goeds van onze voortreffelijke mannen en instellingen zeggen, denk ik altijd aan het veel beteekenende woord wat ergens in de brieven van CICERO staat: *lator me laudari abs te, pater, a laudato viro* (1). Maar als de VAN DER AA's daaren tegen, gelijk de arenden en havikken, over de geurigste en heerlijkste bloemvelden heenvliegen, en alleen hier en daar in een dal gaan nederzitten om zich tusschen de aldaar verstrooid liggende krenten te vermaken, dan roept mijn hart de miskende groote mannen het woord des troostes toe, wat de H. HIERONYMUS eens aan den wereldberoemden H. AUGUSTINUS geschreven heeft: »Houd moed! Gij wordt over den ganschen aardbol geprezen; de Catholijken eerbiedigen u als den nieuwen stichter van het oude geloof, en daarom houden zij het oog op u gevestigd: maar, wat gij u het meest tot eer moogt rekenen, alle kettters hebben eenen hekel aan u. Mij haten zij niets minder; en konden zij ons met hunne zwaarden gelijk met hunne verwenschingen aan het lijf komen, zoo waren wij er reeds lang geweest." (*Macte virtute, in orbe celebraris; catholici te conditorem antiquæ rursum fidei venerantur atque suspiciunt, et, quod signum majoris gloriæ est, omnes hæretici detestantur. Et me pari persequuntur odio: ut, quos gladiis nequeunt, votis interficiant.* Epist. 25. inter Ep. S. Aug.) —

NOG IETS VOOR DE VIJANDEN DER JESUITEN.

De Leidsche Hoogleraar P. HOFMAN PEERLKAMP heeft

ken en tragédische schrijvers bedreven, dat het niet naauwkeuriger kan geschieden. Zijne gewoonte is om de oude schrijvers niet alleen tot zijn vermaak, maar zelfs tot zijn nut en voordeel te lezen, en zich daar naar te gedragen. Verder met een scherp oordeel begaafd, heeft hij dit, door al de wijsgeerige lessen bij te wonen, dagelijks nog meer volmaakt en geoefend. Daarenboven is hij met alle goede gaven van ziel verrijkt, dat ik nimmer eenen jongeling heb gezien, ja zelfs mij nooit iemand heb kunnen voorstellen, die de deugden van pligt, braafheid, menschlievendheid en zachtzinnigheid in vollemate bezat.

Op eene bijzondere wijze dus beveel ik u, Eerw. Vaders, dien jongeling aan, welke bij mij zoo hoog geschat is. De algoede God geve, dat hij door ulieden inzonderheid met alle leeringen en deugden vervuld worde en wij hem eenmaal met die gaven verrijkt terug zien, om welker verkrijging hij zulk een lange en gevaarlijke reis (alleen in Rusland waren toen Jesuiten) onderneemt. Vaart wel:

(was geteekend) DAVID JACOBUS VAN LENNEP,
Prof. in de letteren van
het vermaard atheneum
te Amsterdam.

AMSTERDAM,
15 Mei 1804.

Zou wel ooit de wensch, van eenen voortreffelijken leermeester, ten opzichte van eenen geliefden, veel belovenden leerling, vollediger zijn vervuld geworden, dan die van de achtvingerwaardigen Professor VAN LENNEP, ten opzichte van den tegenwoordigen generaal der Sociëteit van Jesus? Wij zullen het altoos als eene der gelukkigste bijzonderheden van ons leven achten, 17 à 18 jaren geleden, gedurende eenige dagen, met dien voortreffelijken man, die destijds met zijnen Provinciaal, eene reize door zijn vaderland deed, onder hetzelfde dak te mogen huisvesten en zijne uitstekende deugden, maar inzonderheid zijne voorbeeldeloze ootmoedigheid, te bewonderen! RED.

(1) De lof dien gij mij geeft, Vader, strekt mij tot blijdschap; aangezien gij zelf een loffelijk man zijt. RED.

voor weinige maanden in het licht gegeven eene tweede vermeerderde en verbeterde druk van zijn werk, vroeger door de Brusselsche akademie met goud bekroond: *De vita doctrina et facultate Neerlandorum qui Carmina latina composuerunt d, i, over het leven, de dichtkennis en het dichttalent der Nederlanders, welke de Latijnsche poezij beoefend hebben.* Onder de dichters welke daar beoordeeld worden, komt een twintig of dertigtal Jesuiten voor: bijna allen worden zij met lof vermeld, vele als voortreffelijk geroemd, eenige de eerste plaatsen op den Latijnschen Zangberg waardig gekeurd. Het oordeel van eenen man, die met roem den letterkundigen leerstoel bekleedt, waartoe verdiensten alleen hem verheven hebben; die zelf met uitstekend geluk de Romeinsche lier behandelt; wiens juiste smaak en fijne tact in het waardeeren van dichterlijke voortbrengselen door het geletterd Europa erkend zijn, moet zekerlijk in het oog zelfs van den bittersten vijand der zonen van den H. IGNATIUS eerwaardig schijnen. PEERLKAMP brengt eene waardige hulde aan de gansche orde, wanneer hij op bl. 431 zijn verslag aangaande BECANUS in dezer voege aanvangt: » De orde der Jesuiten bloeide eertijds met » eenen grooten rijkdom van voortreffelijke vernuften, » vooral der zulken, welke de dichtkunst die voed- » ster van al wat edel is, met den meesten ijver be- » oefenden. BECANUS, » dus vervolgt hij » heeft aan- » spraak om roemrijk onder hen vermeld te worden. » Zijne Idyllen en Elegiën strekken ten bewijze met » hoe grooten toelag hij zich zijner kunst bevljgt » had. Zij verschenen in het licht in éénen bundel » met die van HOSSCHIUS te Lyon in den jare 1688 » en te Antwerpen in het jaar 1700, met eene op- » dragt aan de Zweedsche koningin CHRISTINA, ver- » vat (1) in eene zeer sierlijke elegie, waar de dich- » ter uitweidt in lof dezer koningin, zoo om hare » zucht tot behoud des vredes, als om haren afstand » van den troon. Dit dichtstuk is waardig, om met » het overschoon tafereel vergeleken te worden, dat » door SENECA in zijnen Thyestes, tweede bedrijf v. 336 » en volg. van eenen goeden koning is opgehangen, » en hetwelk BECANUS op verschillende plaatsen, of- » schoon bedektelijk, heeft nageteekend. Zijne Idyl- » len zijn van gewijden inhoud, bijvoorbeeld op den » H. JOSEPH toen deze het Kind JESUS aan de woede » onttrok van HERODES; de nederzetting van MO- » ZES aan den oever der rivier; de hemelsche liefde » en soortgelijke. » — Hierna brengt Professor PEERL- » KAMP eenige proefverzen bij, die gedeeltelijk om wel- » geslangde toeigening eener plaats uit de *Fasti* van OVIDIUS II. 400 en volg. geprezen worden, gedeel- » telijk als bewijzen van oorspronkelijk vernuft zijn af- » geschreven, ter staving van het oordeel hetwelk hij » over de verdiensten van den dichter vellen zal.

» Zijne Elegiën » zegt hij verder » zijn in twee boe-

» ken afgedeeld: Het eerste behelst de kinder- en » jongelingsjaren van JESUS; het tweede gemengde » stoffen. » Twee uittreksels worden hier weder in- » gelascht, en om hare » schoonheid » geroemd: » doch » boven al wint het in lieflijkheid, dichters zang in » de tiende Elegie; waar MARIA te Jeruzalem naar » JESUS zoekt. Zoo laat MOSCHUS in zijne » Idylle *Ἐρως δραπετής* CUPIDO beschrijven door VENUS, » zoo APULEIUS PSYCHE door MERCURIUS! Een voor- » beeld wil ik hier nog bijvoegen als bewijs hoe BE- » CANUS ook onderwerpen van minder aanbelang, met » gemak en keurigheid wist op te sieren, en te ver- » edelen. » Het is gekozen uit de negende Elegie van het tweede boek, een gelegenheids-gedicht aan LEOPOLD AUGUSTUS aartshertog van Oostenrijk, bij het leggen van den eersten steen, aan eene nieuwe kerk ter eere der H. Moeder Gods: waarna de Hoogleeraar met deze woorden besluit: » Het is, meen ik, genoegzaam » gebleken, dat BECANUS den lof van HOSSCHIUS, » WALLIUS en andere voortreffelijke dichters van zijne » broederschap, zeer nabij komt of liever huns ge- » lijke is. —

Omtrent SIDRONIUS HOSSCHIUS (van Hossche), die in de eerste helft der XVII. de eeuw bloeide lezen wij bl. 365 en volg. » Reeds vroegtijdig wijdde hij zich » aan de orde der Jesuiten toe, en verstrekte haar al- » lezins tot sieraad; immers hij schitterde roemwaar- » dig uit, door zedigheid, geleerdheid en eenen stren- » gen levenswandel. De bevalligheid van zijnen dich- » terlijken geest bezorgde hem nogtans den grootsten » roem; en na zijnen dood deed PAUL ALEXANDER VII » zelfs lofdichten op Hem vervaardigen, door beamp- » ten van zijn pausselijk paleis, en onder dezen be- » vonden zich dichters van geen en alledaagschen stem- » pel, zoo als AUGUSTINUS FAVORITUS, NATALIS RON- » DINUS en anderen. Wat voornamelijk heeft bijge- » dragen om van HOSSCHIUS zulk eenen gekuistchten » dichter te vormen meen ik uit zijne eigene woorden » in het III. de boek zijner Elegien 3. 20 — 24 te » mogen opmaken. » De inhoud dezer regels is eene » klagt van onbevredigden naffver, ontstaan wanneer de » dichter, zijne verzen bij die der ouden, met name van OVIDIUS en TIBULLUS vergelijkt. » Eene vergelijking, » zegt PEERLKAMP » van het grootste nut, en een iegel- » jk aan te bevelen. Als men zijn gebrek gestadig » gevoelt, zal men iederen dag pogen het te verhel- » pen, en door de navolging der beste modellen, da- » gelijks zelf beter worden. Aan zulke gezette behan- » deling der ouden heeft HOSSCHIUS het te danken, dat » hij hunne ongedrongene, beminnelijke en nette een- » voudigheid in zijne dichtstukken zoo volkomen heeft » wedergegeven. In de negen Elegien van het » I boek » (HOSSCHIUS heeft zes boeken met Elegiën » geschreven) » vergelijkt hij het menschelijk leven bij » eenen zeetogt. Wien de lust bekruipt, iets derge- » lijks te beproeven, hij zal ondervinden, hoe moei- » jelijk het is, in zoo eene lange voortzetting eener » allegorie, niet nu en dan in herhalingen te vallen.

(1) Hier heeft eene ligte verzinning plaats gehad. De op- » dragt aan CHRISTINA is niet in de Elegie vervat, maar in den » brief, welke aan het hoofd der gedichten geplaatst is.

» De vruchtbaarheid van HOSCHIIUS dichtader, heeft hem voor deze fout bewaard, en dezelfde verscheidenheid van immer nieuwe gedachten, die wij in de eerste Elegie aantreffen, heerscht ook in de negende. — CALLIMACHUS heeft ergens gezegd: *Een groot boek, een groot kwaad*: maar het klein boekken van HOSCHIIUS was voor mij nagenoeg een groot kwaad: want het zoetst genot smakende zoo lang ik las, ondervond ik, ten einde zijnde, een geevenredigd hartzeer, om dat ik ten einde was." — Na deze veelbeteekenende lofspraak, worden den lezer eenige verzen onder het oog gebracht, uit de II. de Elegie die ten onderwerp heeft: *dat rijkdom geenszins van levenskommer bevrjdt, evenmin als de kostbare pracht van het vaartuig de reis voorspoedig maakt*. Eene plaats uit het XXIV. hoofdst. van het leven van ANTONIUS naar PLUTARCHUS, welke den dichter bij het schrijven dier fraaije regelen, voor den geest schijnt te hebben gezweefd, is ter vergelijking voorafgegaan. Wie beide vergelijken, dat is, beoordeelen kan, zal gereedelijk met PEERLKAMP uitroepen. » O gelukkige rijkdom van een vernuft, dat eenen weligen akker gelijk, het uitgestrooide zaad met zoo rijken winst teruggeeft!... Deze elegie verwierf den grootsten lof van BURMAN, waarover men dezen zie op PROPERTIUS IV. 4, 17. De dichterlijke navolging is drieerlei, en is gelegen in de gedachten, in de woorden en in de welluidendheid. In elke soort munt HOSCHIIUS uit. Het is hem meermalen gebeurd, dat hij geheele of ligt veranderde verzen van de ouden heeft overgenomen, iets waarvoor het getrouwt geheugen ter naauwernood immer kan vrijwaren; en van letter dieverij mag men HOSCHIIUS altans niet verdenken. De zestiende Elegie van het tweede boek, en de derde op *den lijdenden Heiland*, om hier van geene andere te spreken, leveren vele voorbeelden van verstandige en regt schoone navolging. Niemand heeft beter dan HOSCHIIUS in zijne negende Elegie van het derde boek den lof bezongen van SARBIEVIUS (SARBIEWSKI) (1) den vorst van het nieuwe lierdicht. Welk eene verheffing, welk eene warmte heerscht daar in dichters uitdrukking! Het met smaak gekozen fragment, dat hier ter plaatse door den hooggeleerden Recensent is medegedeeld, moet bij iederen kunstminnaar de begeerte opwekken, om het geheele stuk te lezen of te herlezen." » Hetzelve droeg in de hoogste mate de goedkeuring weg van BORRICHIIUS en PAQUOT."

» Hetgene van de verscheidenheid gezegd is, door den dichter in achtgenomen in de allegorie van het menschenlijke leven, dat geldt insgelijks van zijnen *lijdenden Heiland* en de *boete-tranen van den H. PETRUS*. De drie klaagliederen getiteld de *minnende strijdmakkers* (Commilitones amantes) zijn de

(1) MATTHIAS CASIMIR SARBIEVIUS (SARBIEWSKI) wien hier boven alle nieuwe lierdichters de lauwer wordt toegekend, was mede een lid der orde van den H. IGNATIUS, maar geen Nederlander zijnde, noch door geboorte, noch door inwoning, wordt er alleen in het voorbijgaan van hem gewaagd.

» waardige uitdrukking eener opregte en diep bedroefde liefde. Ten verzoeken van den aartshertog LEOPOLD » WILHELM, wiens pages HOSCHIIUS twee jaren ten leermeeester verstrekte, heeft hij dezelve vervaardigd. » Zekere JOANNES LAURENTIUS een Spaansch krijgsman » was gesneuveld in eenen aanval op *Kapelle*. Zijn » vriend FRANCISCUS de *Salis* wilde zich midden onder de vijanden werpen, en eenen wissen dood te » gemoet loopen om het ontzielde ligchaam van zijnen » vriend weg te voeren. Niet dan met de grootste » moeite hield men hem terug; den volgenden dag, » toen een wapenstilstand gesloten was, vindt hij het » misvormde lijk, omhelst het en sterft in denzelfden » oogenblik van smart." De acht regels waarin deze plotselinge dood geschetst is, waren te schoon om niet medegedeeld te worden: inderdaad de voorstelling van het gebeurde is zoo natuurlijk en de uitdrukking tevens zoo eenvoudig dat de gelukkigste eeuw van *Rome's* letterkunde, welke niet minder om gelouterden smaak, dan om taalkundige zuiverheid, den naam van gouden eeuw verworven heeft niets voortreffelijker over het onderwerp zou hebben voortgebracht. — PEERLKAMP's bewondering voor zijnen kunstbroeder HOSCHIIUS klimt in het einde nog hooger: De echt naive fictie van AMOR, die het grafschrift verbetert, dat de dichters voor beide vrienden pogen te vervaardigen; het omwaren van den zelfden vriendschapsgod om den heuvel, die beiden dekt, als om een liefelingsoord waar hij pijlen en pijlenkoker zal nederhangen, verrukt zijnen geest; en in deze vervoering herhaalt hij tweemaal eene uitroeping welke de strenge moraal aan het dichterlijk gevoel gaarne moet toegeven. » Dit is goddelijk!" —

Bl. 387. » JACOBUS WALLIUS" (VAN DE WALLE) » was de vriend van onderscheidene geleerden en aanzienlijken, doch hij was bovenal op het naauwst met S. HOSCHIIUS verbonden; en zij onderwierpen wederkeerig hunne voortbrengselen, de een aan het vrije oordeel des anderen. In P. FRANCISCUS, of » schoon deze hem niet persoonlijk kende, vond WALLIUS mede eenen vreesder, en in deszelfs gedichten is nog eene Elegie, en een *Hende castjllabum* » (een Latijnsch dichtstuk uit eene vers-soort bestaande van elf lettergrepen) op WALLIUS voorhanden. De » gedichten van WALLIUS beslaan negen boeken, en behooren tot verschillende soorten: den heldenzang, » de Elegie en het lierdicht. Zij zijn met zoo veel » smaak en vlijt bearbeid, en de volmakende hand » der kunst is overal zoo zorgvuldig verborgen, dat » van de weinigen die met de ouden mogen vergeleken worden, WALLIUS het naast van allen bij VIRGILIUS OVIDIUS en HORATIUS gekomen is. Hij heeft » menige opdracht, en voorrede tusschen zijne verschillende dichtstukken geplaatst. Niemand zal zich het » lezen derzelve beklagen, zoowel om den keurigen » stijl, waarin zij geschreven zijn, als voornamelijk » om de waarde der regelen van dichtkunde, welke » zij behelzen. Tot lof van WALLIUS, kan ik wijders » niets grooter bijbrengen, dan dat hij met eigen voor-

» beeld de deugdelijkheid dier regels gestaaft heeft.
 » Met regt derhalve zegt van hem BROEKHUIZEN op
 » PROPERTIUS I. II. 32. *Dat hij in zich vereenigde de*
 » *keur van alle eigenschappen welke den dichter ver-*
 » *dienste geven, en op TIBULLUS I. I. 74. Dat hij van*
 » *alle Jesuiten ver de sierlijkste dichter is.* Bij het
 » gezag van BROEKHUIZEN, voege men nog dat der
 » beide BURMANNEN op PROPERTIUS, van LOTICHIUS, van
 » de *Anthologia Latina*, en NEOCORUS. Wie begeerig
 » is te weten, wie WALLIUS was in de heldensoort,
 » die leze wat hij in zijn tweede boek bl. 84 schreef
 » aan LESSIUS aangaande deszelfs werk. *Over de vijf-*
 » *tig benamingen der Godheid*, hetwelk na deszelfs
 » dood eerst in het licht verscheen." Het fragment,
 » dat professor PEERLKAMP hier ter plaatse als proeve
 » aanbiedt wordt voorafgegaan van deze merkwaardige
 » woorden: » Voor mij ik weet niet, dat ik in het Latijn
 » ooit iets gelezen heb, waarin de majesteit Gods,
 » met zoo groote majesteit geprezen werd." —

» Op bladz. 98, zegt WALLIUS het laatst vaarwel
 » aan zijnen vriend en ordebroeder JUSTUS VAN SURCQ,
 » toen deze ter bekeering der wilden naar *Paraguay*
 » vertrok." De heerlijke schoone verzen, waarin ge-
 » schilderd wordt, hoe VAN SURCQ die wreede maaltijden,
 » waar men zich aan menschen vleesch vergastte,
 » zal afschaffen, kon PEERLKAMP niet lezen, zonder dat
 » zijne ziel er bij huiverde.....

» WALLIUS elegiën zijn door den rijkdom, het ge-
 » mak en de geestigheid van OVIDIUS gekenmerkt.
 » Wat kan bij die eenvoudigheid halen," waarmede
 » in de tweede elegie van het eerste boek, het bezoek
 » des Pauses, op de hofstede van PHILOMATHUS afge-
 » legd, is voorgesteld. » Smakelooze menschen, en die
 » geen kennis hebben, verachten dezelve, verstandige
 » daarentegen en die het schoone waarden, staan er
 » hopeloos bij, om iets dergelijks voort te brengen,
 » en vereeren ze met eenen geest van aanbidding.

» De dood van CASPAR DE ROBLES is met eene won-
 » derbare kortheid en kracht voorgesteld.... In de
 » behandeling van zachtere en teedere aandoeningen,
 » slaagde WALLIUS niet minder gelukkig. Daarvan is
 » de aanhef van het lied, waar hij aan het zoontje zijns
 » broeders de olijfstak des vredes zendt," in de hoop dat
 » het kind eenmaal een dichter worde, een heerlijk bewijs.

» Dezelfde schoonheden welke zijne heldenzangen en
 » elegiën, zoo buitengewoon schatbaar maken, treft
 » men ook in zijne lierdichten aan. Overal heerscht
 » daar diezelfde netheid, diezelfde gekuisheid, ge-
 » lijke sieraden en gelijke verhevenheid waar het on-
 » derwerp die gedooft...." Vier strofen getrokken
 » uit de Ode op den H. STANISLAUS KOSTKA, welke de
 » vierde is van het eerste boek, staan, ter bevestiging
 » van dat gevoelen, daar; de Hoogleeraar besluit: » De
 » lierdichten van WALLIUS zijn zoo volmaakt, naar het
 » model van HORATIUS dat zij zelve, gelijk PLINIUS
 » zegt, omtrent VIRGINIUS, model wezen kunnen."

Het ware te lang en voor dit weekblad ten eenen-

male ongeschikt, indien ik al de gunstige beoordeelingen wilde herhalen, die aan de Jesuiten hier zijn te beurt gevallen. Ik zoude van CAROLUS MALAPERTIUS te spreken hebben, in wiens *Sedecias* PEERLKAMP vele plaatsen der Tragedieelaars waardig vindt; van JACOBUS SURIUS, wiens *duifje* als keurig en schoon genoemd wordt; van HERMANUS HUGO eenen » besten » dichter met rijke vinding begaafd, en eenen levendigen geest waaraan hij een groot gemak van uitdrukking paarde, zoo dat hij zich veilig op ongebaande wegen begeven kan;" van JOANNES TOLLENAAR, van de » rijke en melkvloeiende ader van ANTONIUS DES » LIONS;" van OTTO VAN ZIJL, PETRUS DE MARQUE, FRANCISCUS HERTS en anderen. Doch hetzij mij vergund nog een oogenblik stil te staan, bij LIVINUS DE MEIJER die volgens het zeggen van HEERKENS » in elks » aandenken verdient te leven, als de laatste der Jesuiten, welke den uitstekenden roem schraagde, die » de Latijnsche dichtkunst aan België en de Jesuiten- » orde heeft aangebragt." — Na eene opgave der veelvuldige dichtwerken van onzen DE MEIJER, drukt PEERLKAMP zijn oordeel over dezelve aldus uit: » Hetzij ik » elk stuk in het bijzonder beschouw, of alle te gelijk neme, ik vind overal streelende welluidendheid » voor het gehoor, innemelijke bevalligheid voor de » verbeelding, voedsel voor den geest, verfijning voor » den smaak; zij wekken mij, om zorgvuldige beaardiging, ter navolging op, maar hun kunstvolkomen » schrikt mij af van alle naajverige poging. Op dat » niemand meene, dat deze lof uitbundig is, beroep » ik mij op het gezag van BURMAN, die men nazie op » *Propertius* III. 6. 3 en 4 en ald. 8. 35. Naar het » oordeel van dezen kunstregter, munt DE MEIJER onder alle Brabandsche dichters uit, door schoonheid » en rijkdom van geest, is hij de beste van allen, die » gelijktijdig, en kort voor hem gebloeid hebben; en » een voorbeeld van schoonheid, dat elk zich ter navolging mag voorstellen, aanbevelenswaardig vooral » voor jeugdige en zich oefenende dichters, hetwelk » met veel vlijt door hen behoort gelezen te worden." Als hoogst verdienstelijk worden geprezen DE MEIJERS derde Ode, waar hij gedeeltelijk eene plaats van HORATIUS Epod. XVI. tot zijn model had genomen; en de tweede Elegie van het eerste boek, waar CICERO's schoone woorden over de zelfsoverwinning, in de rede voor MARCELLUS, dichterlijk ontwikkeld zijn. Voor dit laatste stuk schijnt professor PEERLKAMP niet geducht te hebben, dat eene vergelijking van OVIDIUS, die dezelfde stof behandeld heeft, en wiens verzen hij laat volgen, het licht van de MEIJER zou overschijnen. Inderdaad de MEIJER was een dichter, die de kunst van de ouden zoo goed had afgekeken, dat hij met hen mag vergeleken worden, en in zijne *verwensching* (Dinae) van HERODES den kindermoorder » behoef hij voor geen dichter, oudere of latere, die » in dezelfde moort gearheid heeft, onder te doen." —

(Zie verder het Bijvoegsel.)

B I J V O E G S E L

TOT DE

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

Van Zaterdag den 23 Maart 1839.

Dit BIJVOEGSEL wordt aan de Geabonneerden *gratis* afgezonden.

BIJZONDERHEDEN BETREKKELIJK DEN GENERAAL SKRZYNECKI.

(*Vervolg en slot van blad. 79.*)

SKRZYNECKI had den opstand van *Polen* tegen *Rusland* ontworpen, als eene soort van kruistogt, waarbij de godsdienstige opwekking nog grooter rol, dan de vaderlandsliefde spelen moest en waarbij de moraliteit der Poolsche natie zich gelijktijdig met de herstelling harer politieke onafhankelijkheid verbeteren moest. Dat denkbeeld beheerschte hem in het oogenblik, toen hij zich onverwacht aan het hoofd eener groote natie geplaatst zag, hij, die weinige dagen te voren slechts kolonel was; het was voor hem de uitdrukking van het verbazende enthousiasmus, 't welk de dorst naar vrijheid en de blijdschap over eene bijna mirakuleuse overwinning in *Polen*, meer en meer deed uitbarsten. Het openbaarde zich eindelijk in eene der eerste dagorden, die hij uitvaardigde, en die een zonderling contrast maakt met de gewone manier van handelen van eenen generaal-opperbevelhebber over een volk, dat in opstand is.

Dagorde van den generalissimus, gedagteekend Warschauw, 10 Maart 1831.

» Soldaten en makkers! gij weet, dat wij strijden voor het aanwezige ons vaderland, voor het geloof onzer vaders voor de heiligheid van onze regten en vrijheden. God waakt over de dapperen en geduldigen; want Hij alleen is sterk in den strijd; Hij alleen geeft dood en leven. Aan den eeuwigen Schepper kennen wij onze daden en overwinningen toe. Door den geest des Christendoms bezielend en in mijne gevoelens deelende, zult gij ongetwijfeld met blijdschap en geestdrift, o, mijne ridders! deze dagorde ontvangen, die ten doel heeft u te doen weten, dat de veld-geestelijken der regimenten overeenkomstig de instructien van het metropolitaan gezag, bij het morgen en avond appel het volgende gebed aan God zullen doen:

G E B E D.

» O, God! Schepper van het heelal, in uwe han-

» den rust het lot van alle volken; beschouw onze Poolsche natie met een barmhartig oog: zegen het werk, dat wij begonnen hebben, behoud ons in den ijver des geloofs en in de liefde tot de deugd, en maak, dat wij altoos vereenigd zijn. Verlicht, door uwe wijsheid, hen, die bevelen, en hen die gehoorzamen; wapen ons leger met uwen moed en help hetzelve, met uwen magtigen arm, in het bestrijden van den vijand, in het heroveren van het aanwezige der Poolsche natie. Geef, almachtige Heer! dat wij aanwassen in de liefde tot de gerechtigheid en ons geliefd vaderland heerlijk en gelukkig zien. Dat bidden wij U door de verdiensten van JESUS CHRISTUS, uwen Zoon, onzen Heer en Zaligma-ker. Amen!

» Die woorden scheenen eene groote sympathie in *Polen* te vinden. De naam van SKRZYNECKI werd in den hoogsten graad populair en in alle krijgsgesangen gemengd: het zwaard van koning JAN SOBIESKI werd hem plegtig aangeboden, en hij trok hetzelve, om *Europa* op nieuw te verlossen van de barbaren der negentiende eeuw. Den 25 Maart, feestdag van MARIA boodschap, stelde geheel *Polen* zich onder de bescherming van de H. Maagd. Op dien zelfden dag, die reeds te voren door de bevelhebbers bepaald was, stonden de Lithauwers aan alle kanten op, en reikten de hand aan hunne broeders. De Generalissimus, door nieuwe ligtingen, de verliezen van den bloedigen slag van *Grochow* hersteld hebbende, opende den veldtogt, aan het hoofd van een geëlectriseerd leger; de gedenkwaardige overwinningen van *Dembe* en *Igania* verbaasden *Europa*; de waarlijk reusachtige veldslag van *Ostrolenka*, hoewel noodlottig voor het zwakke Poolsche leger, voerde zijnen roem en de wanhoop van DIEBITSCH ten top. Wij zullen in geene bijzonderheden betrekkelijk dien grooten dag, treden; zo zijn in de geschiedrollen van onzen tijd aangeschreven bij de grootste overwinnings dagen van de republiek en van het keizerrijk: zij hebben aan SKRZYNECKI eene edele plaats verzekerd in den rang der beroemdste veldheeren van een tijdperk, dat zoo vruchtbaar in helden was.

» Ongelukkig voor *Polen*, in onze eeuw niet die der kruistogten, maar wel, zoo als *Frankrijk* maar al te zeer ondervonden heeft, die der *gros ba-*

taillons (1). Naar mate *Rusland* zijne strijdkrachten zamen trok en vermeerderde; naar mate het principe van *non-interventie* in *Frankrijk* veld won, en zoodra als de overwinning zich onbeslist toonde, openbaarde zich eene reactie, of liever verdeeldheid in den publieken geest van *Polen*. De bekwaamheden van den generalissimus en het door hem aangenomen systema werden betwist. Hij bespeurde zulks op de dagen van den strijd, zoo als hij ons dikwerf heeft verhaald. Als hij te paard steeg aan het hoofd van nieuwe ligtingen, uit den jongen adel en de krijgshaftige boeren hunner goederen, die van alle kanten toesnelde, om aan de uitdrijving der vreemdelingen deel te nemen, kon hij hen, zonder nadeel spreken, over de oude overleveringen des lands, over het geloof hunner vaders, over de H. Maagd, die onder *JAN CASIMIR*, tot Koningin van *Polen* was uitgeroepen, toen de *Kosakken*, reeds tot in het hart des lands waren doorgedrongen, en toen het er op aan kwam, om het koningschap te redden, dat door de *Chismatieken* verbeurd verklaard en afgeschaft was geworden; men beantwoordde hem alsdan met *houri's* van enthousiasmus en met tranen in de oogen riepen die conscripts eener nieuwe soort: »Ja, wij willen wel ster-» ven voor het geloof en voor de Maagd *MARIA*!» Maar als hij voor de bataillons van het geregelde leger kwam, bij 't welk zich een aantal van oude militairen uit de tijden van *NAPOLEON* bevond, of voor de vrijwilligers van *Warschau*, onder welke zich in de eerste plaats *jouge studenten* bevonden, die liberaal waren naar de Parijsche manier, hoorde men zijne woorden slechts met koelheid, of met den glimlach der verachting (2). Van den anderen kant maakte de zoogenaamde demagogieke partij, die zich in de eerste dagen der omwenteling met de algemeene neiging der natie vermengd had, van dag tot dag vorderingen: de clubs van *Warschau*, hadden Corresponderende clubs in alle regimenten; en daar *SKRZYNECKI*, zoowel door stand als door karakter tegen het inbreken der democratie was, was hij het eerste doelpunt der aanvallen van hen die eene maatschappelijke omwenteling meer nog, dan eenen onafhankelijkheids oorlog, verlangden."

Het stelsel van draaling (temporisation), hetwelk *SKRZYNECKI* na zijne eerste overwinningen had aangenomen, gaf aanleiding tot zijdelingsche gispingsen; altoos geloof gevende aan de tusschenkomst van *Frankrijk*, zocht hij de zaak te rekken en den winter te bereiken. Men verweet hem met hevigheid, dat hij geen gebruik maakte van de verwarring, welke onderscheidene neêrlagen, de dood van *CONSTANTIËN* en van *DIBITSCH* in de geleederen der Russen hadden te weeg gebracht; dat hij niet eenen stoutmoedigen stap in *Lithauwen*, of naar den *Dnieper* had gedaan, met

(1) Wij hebben die woorden onvertaald gelaten, om de eenvoudige reden, dat wij geen kans zagen, om ze goed te vertalen. — Dit is wel meer ons geval. RED.

(2) Zoodanig had de Russische invloed het onderwjs reeds bedorven. RED.

een woord, dat hij geen gebruik wist te maken van de revolutionnaire geestdrift. De maarschalk *PASKIEWICZ*, eindelijk het opperbevel over het Russische leger bekomen hebbende, en, door behendige manoeuvres er in geslaagd zijnde om den *Vistule* over te trekken en de talrijke magazijnen te bereiken, welke *Pruissen* ter zijner beschikking hield, werd *SKRZYNECKI* van alle kanten beschuldigd, dat hij het behoud van *Warschau* benadeeld had. Hij ontdeed zich van zijne waardigheden en was genoodzaakt zich te verbergen, om zijn leven te beveiligen tegen de hartstogten, die dreigden hem het lot van *CUSTINE* en *HOUGHARD* te doen ondergaan. Intusschen verdween met hem het geluk van *Polen*; de bloedige nacht van 15 Augustus bezoedelde eene zaak, die tot dusverre zoo schoon en zoo zuiver was: de demon der anarchie had de overhand bekomen; en, volgens den gewoonen loop der zaken, kwam na de anarchie het verraad en na het verraad, de zegepraal der vreemdelingen."

» *Warschau* ingenomen zijnde, liep *SKRZYNECKI* duizend gevaren, gelijktijdig blootgesteld aan de wraak der Russen en aan de ponjaards der Demagogen, die even verbitterd tegen hem waren. Hij ontsnapte er echter aan, en bereikte den Oostenrijkschen grond. Hij heeft er sedert dien tijd in de volstrektste afzondering geleefd, in eene soort van eervolle gevangenschap door het Oostenrijksch gouvernement gehouden wordende, aanvankelijk te *Lintz* en vervolgens te *Praag*, door zijne jonge echtgenote en drie kinderen, van welke twee in ballingschap geboren zijn, omringd."

» Al zijne goederen zijn geconfiskeerd geworden: hij is bepaaldelijk uitgesloten van alle zoogenaamde amnestiën, door keizer *NICOLAAS* aan de *berouwhebbende* *Polen* toegestaan. Bij eene speciale ukase is hij, benevens den prins *ADAM CZARTORYSKI*, tot den dood door het zwaard bestemd, zonder vonnis, en zoodra als zijne identiteit, door eene Russische autoriteit zal zijn gestaafd."

WAT ZOU ONZE REGERING DOEN!

De vraag: » Wat zou onze regering doen als een gedeelte van *Luxemburg* en *Limburg* door de Belgen werd afgestaan?" Deze vraag is, ons sedert lang, dikwerf voor den geest gekomen, en wij zouden niets vuriger wenschen, dan haar te zien opgelost, op eene wijze, die noodwendig vroeg of laat, de gelukkigste gevolgen, zoo voor de regering zelf als voor het vaderland zou moeten hebben! Doch alles, wat wij van onze regering gezien hebben, doet ons eene geheel andere uitkomst vreezen. En inderdaad, in het *Handelsblad* van 11 Maart 1839, tweede Editie, lezen wij het volgende:

» In den *Courrier Belge* leest men:
» Een brief uit *Remich* (afgestaan gedeelte van *Luxemburg*) meldt dat in het *Luxemburgsche* vele proklamatiën van den Koning Groot-Hertog aangeplakt en verspreid zijn geworden.

» Derzelver doel is om de inwoners gerust te stellen wegens de dreigingen van reactie en wederwraak, waarmede men hen heeft willen beangstigen.

» De Koning Groot-Hertog belooft niet alleen eene algemeene en volkomene amnestie voor allen die aan den opstand deel genomen hebben; maar hij verzekert ook nog aan alle burgerlijke en militaire geëmpllojeerden het behoud hunner graden en betrekkingen.

» Hij stelt de bevolkingen insgelijks gerust nopens de tegenwoordige belastingen, en belooft dezelve, ten minste in de eerste vier jaren, geene vermeerdering te doen ondervinden, ook wanneer die in het moederland mogten vermeerderd worden.

» Hij noodigt buitendien alle militairen en geëmpllojeerden in Belgische dienst uit om naar hun land terug te keeren, alwaar zij dezelfde voordeelen als hier zullen genieten.

» Zoodaanic is kortelijk de verzoenende geest dezer proklamatie."

Dit alles is zeer goed; doch naar ons inzien, ontbreekt het voornaamste: juist datgene, wat de bevolkingen dier provincien, alleen geruststellen kan: de verzekering, dat zij de volkomene vrijheid van Godsdienst en onderwijs, die zij onder het Belgische gouvernement genoten hebben, ook onder het gouvernement van den Koning Groot-Hertog zullen blijven genieten. — Dit is het groote punt, dat hen ontrust en immer ontrust heeft, zoo het oude suprematie en monopolie-stelsel van ons gouvernement, weder in die provincien werd ingevoerd, zouden die provincien, tusschen het misnoegde en morrende gedeelte van *Pruissen* en het over den afstand verbitterde *Belgie*, gelegen, een gevaarlijk brandpunt zijn en blijven.

Want, even gelijk men de waarde der gezondheid nooit sterker gevoelt, dan in ziekte, schatten de volken de waarde der vrijheid nooit hooger, dan wanneer zij die genoten hebbende er van beroofd worden! Wij zullen altoos bij het gevoelen blijven, dat, als onze regering, in 1830, dat meer en meer hatelijk wordende stelsel loyaal had laten varen, en daarvan bij proclamatie aan de Belgen kennis gegeven had, eene restauratie, niet alleen niet onmogelijk zou zijn geweest, maar zelfs hoogst waarschijnlijk zou hebben plaats gehad. — Het zoo gehate stelsel, bij het herkrijgen der provincien *Luxemburg* en *Limburg*, aldaar weder te willen invoeren, zou welligt de grootste dwaling zijn, die ons ministerie nog ooit begaan heeft.

CORRESPONDENTIE.

Aan den Redacteur der Catholijke Nederlandsche Stemmen te Grave.

Stockholm, den 27 Februarij 1839.

Onderscheidene Duitsche dagbladen hebben onlangs het volgende artikel medegedeeld:

» *Zweden en Noorwegen.*

» *Stockholm*, den 2 Januarij. De verwondering van ons publiek, over het opzien, dat de vraag wegens de gemengde huwelijken in *Duitschland* veroorzaakte, zal minder vreemd voorkomen, wanneer men het volgende verneemt: Een der Catholijke Geeste-

» lijken stelde voor eenigen tijd aan een man van zijne belijdenis, welke met eene Luthersche van hier wilde trouwen, den eisch wegens de opvoeding der kinderen voor en weigerde bijaldien de Revers niet gegeven werd, de kerkelijke huwelijks-voltrekking. De zaak kwam ter ooren der politie. Men dagvaardde den Priester en onderrigte hem, dat het volhardende in die zonderlinge weigering hem eene straf van 50 Specie-Daalders (133 guldens 33 en een derde de cents) zou berokkenen, welke straf in de volgende week tot 100, in de daaropvolgende week tot 200, enz. zoude aangroeijen. Reeds den volgende dag werd het huwelijk zonder verdere zwaarigheid voltrokken. Voor het overige gelooft hier niemand, dat de anders zeer verdraagzame Priester de eigenlijke vinder (urheber) van deze zonderlinge gedachte is; men gelooft dat hij opgestoot (einspiert) is door den Apostolischen Vicarius alhier, eenen eenigzins doldriftigen (etwas enragirten) man, welke met de Propagandisten aan den *Mein* in verband staat, en van daar gaarne zijne stellingen (maximen) ontleent."

Zoo de Hollandsche dagbladen dit zonderlinge artikel overgenomen hebben, of, zoo het soms door de Duitsche dagbladen in *Holland* mogt bekend zijn, verzoek ik u, de volgende inlichting deswegens bekend te maken.

Tijdens dat de Hoogw. Vicarius de pastoreele bezigheden bestierde, is er volstrekt niets ten opzichte der gemengde huwelijken voorgevallen, wat hem in strijd konde brengen met het gouvernement of met zijn geweten. Sedert Zijn Hoogw. mij met de pastoreele zaken belast heeft, is er ook volstrekt niets van dien aard voorgevallen; zoodat men dit zonderlinge artikel als eene verzonnen leugen kan beschouwen.

Wat echter stof tot dit verdichtsel kan gegeven hebben, moet het volgende zijn:

In of vóór de Vaste van 1838, meldde zich een Catholijke jongeling bij mij aan, zeggende: dat hij met een Luthersch meisje wilde trouwen; maar de kinderen zouden, ook volgens den uitdrukkelijken wil zijner ouders, (welke mede gekomen waren), in de Catholijke Religie opgevoed worden. Nadat ik hem te vergeefs dit huwelijk had afgeraden, zoo als ik het, volgens 's lands wetten, doen moet, gaf ik hem de noodige papieren, die hij begeerde, en welke ik volgens 's lands wetten, niet weigeren mogt; namelijk een bewijs in deze bewoordingen:

» Dat NN. van de Catholijke gemeente alhier, » voor zoo ver de ondergeteekende weet, ongehuwd is, en dat hij zich heeft aangemeld om met NN. van NN. gemeente te willen trouwen, wordt hiermede, op verlangen betuigd. » NN."

Eenige dagen daarna ontving ik copie van het protocol wegens de opvoeding der kinderen, hetwelk de artikelschrijver *Revers* noemt; maar dit behelsde juist het tegendeel. De bruidegom beweerde eerst, dat men

hem bedrogen had; naderhand, dat men hem gedwongen had, enz. Mijnen tijd met geen onbeschaamden leugenaar en lasteraar willende verbeuzelen, liet ik hem gaan, terwijl ik het afschrift behield.

Naderhand komt de bruidegom, herhaalde reizen, het afschrift terugvragen, om het aan den Pastoor van de *bruid* (voor wien hij, let wel! volgens den regel, in welk geval ook, zou hebben moeten trouwen) te vertoonen; doch dit bleef ik aanhoudend weigeren, wyl ik het, volgens de wetten, in de archieven van de pastorij bewaren moet.

Daarop werd ik gedagvaard en was aangeklaagd, *niet dat ik de kerkelijke huwelijks-voltrekking weigerde*, deze beschuldiging zoude van zelfs vervallen zijn; maar *dat ik het huwelijk belettede*. Ofschoon mijn ontkennend antwoord reeds voldoende was, konde ik met bewijzen staven, dat ik bovenstaande getuigenis reeds voor drie weken had afgegeven, en daarop antwoord van den Pastoor der bruid ontvangen had; zoodat deze zaak gansch niet ten genoegen van het paar verloofden afliep. Op de beschuldiging welke waar was, namelijk, dat ik het afschrift weigerde af te geven, kregen zij tot troost ten antwoord, dat zij tegen betaling, een ander afschrift van de politie konden krijgen, hetwelk hun niet zoude geweigerd worden.

De artikelschrijver zegt, dat reeds den volgenden dag het huwelijk voltrokken werd; ik echter meen te kunnen berigten, dat het nog niet voltrokken is, althans dat zij, om welke redenen, weet ik niet, voor weinige weken nog niet getrouwd waren, is zeker, uit N.º 75 van: *der algemeine religions und Kirchenfreund* Col. 1198 zal UED. vernomen hebben dat het consistorie alhier, in deszelfs verdedigingschrift zegt, dat een Pastoor alhier voor eenige jaren een dito gemengd huwelijk weigerde in te zegenen, hij werd geciteerd, tot gehoorzaamheid vermaand, ter straffe veroordeeld en tot het inzegenen gedwongen enz. Dit geval had met den Hoogw. Vicarius Apostolicus GRIDAINE plaats. Op de aanmerking van den Duitschen recensent kan ik verzekeren, dat dit huwelijk niet in de archieven te vinden is. — Onder de papieren des waardigen overledenen, vind ik wel een project van eene klagte aan den koning, dat men hem met geldstraf wil noodzaken eene weduwe te trouwen met eenen Lutheran, wiens vrouw nog leefde, hetwelk hij niet doen kon enz. — Maar verder heb ik hiervan niets kunnen opsporen, tot dat ik, voor eenige dagen, daar over sprak met een hier resideerenden minister, die mij de zaak breedvoerig ontwikkelde, en met zekerheid wist, dat de Hoogw. veroordeelde, noch zijn ministerie verleend, noch de opgelegde boete betaald heeft.

Behoeft men zich dus wel te verwonderen, dat de artikelschrijver, die stellig geen *Zweed* is, in zijne berigten mistast?

De Hoogw. Vicarius Apostolicus, welke dit schandelijke artikel, voor *Duitschland* gelogenstraft heeft, zegt onderanderen, dat hij verzekerd is, dat geen zijner medepriesters zich door welke straf, ook, en dus door geene geldstraf zullen laten bewegen, om te doen wat tegen hun geweten of tegen de verordeningen der H. Kerk strijdig is.

Van andere aanmerkingen, moet ik mij, bij gebrek aan tijd, onthouden.

Ik beveel mij, enz.

W. VAN DE BEEK
Pastoor der R. C. gemeente
in Stockholm.

BEURS VOOR R. C. STUDENTEN.

Wijlen de Wel Eerwaarde Heer J. G. M. DADEL-BEEK, in leven Pastoor te *Utrecht*, heeft eene beurs gesticht ten behoeve van eenen onvermogenen doch veelbelovenden jongeling van het distrikt *Utrecht*, geschikt en genegen tot den R. C. geestelijken stand, ter beoordeeling van den Aartspriester van *Utrecht*.

Die van de familie is van den Fundateur van vaders of moeders zijde is preferent; kunende zoodanige, die niet tot vermeld distrikt behooren, eenige voordeelen uit deze stichting genieten.

Vóór den 1 Mei 1839 met gefrankeerde brieven, verzeld van de noodige bewijzen, zich aan te melden aan den Aartspriester voornoemd te *Amersfoort*.

* * Bij J. J. ARKESTEYN EN ZOON, Boekhandelaars in de Kerkstraat te *'s Bosch*, is gedrukt en voor den prijs van f 2,50 te bekomen.

REIS van La Trappe naar Rome, door den Eerwaarden Vader MARIA-JOSEPH DE GERAMB, Abt en Procurator-Generaal van La Trappe, Naar het Fransch, door J. WITZ.

Dit werk van eenen fraai gelitographieerden titel met een gegraveerd portret van Zijne Heiligheid GREGORIUS XVI. voorzien, wordt voor rekening van den Vertaler uitgegeven en niet dan op *franco* aanvragen en op halfjaar-rekening in Commissie gezonden, waarvoor eene extra korting zal worden toegestaan.

Bij bovengemelden ziet het licht en is alom verspreid:

Bij het graf van mijnen Verlosser, door den Eerwaarden Vader MARIA-JOSEPH DE GERAMB, Abt en Procurator van *La Trappe*. Naar het Fransch, door J. J. BURMEIJER, R. C. Priester. *Kerkelyk Goedgekeurd* Prijs 10 Ctn.

Het MOEDERGODSBEELD. Een Nieuw-jaarsgeschenk aan zijne Gemeente van SIMEON THEODORUS MESSING, Pastoor te *Bemmel*. Met een woord over Beeldendienst. *Kerkelyk Goedgekeurd*. Prijs 30 Cts.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

OVER

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

DE CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE
STEMMEN EN DE REFORMATIE.

De *Reformatie* heeft in haar nummer voor Maart 1839 (1), haren hatelijken *Reformatie-geest*, weder eens duchtig bot gevierd, in eenen aanval tegen de *Catholijke Nederlandsche Stemmen*, op eene wijze, die alle verstandigen overtuigen moet, dat de redactie der *Reformatie*, noch den geest der onderscheiding, noch den geest der bescheidenheid bezit. — Men leze en oordeele.

„De *Roomsch-Catholijke Stemmen* van 9 Februarij toonen zich zeer verholgen op de Redactie van de *Reformatie*, wegens de aanmerkingen op het berigt in het Nummer van Januarij, betrekkelijk den Ierschen Priester W. CROTTY. Deze verholgenheid is voornamelijk opgewekt door de opmerking, dat het niet te verwonderen zal zijn, wanneer het zaad van den *Antichrist* deszelfs woede openbaart. In het Nummer van Februarij zullen die *Stemmen* wel weder iets aantreffen, waardoor die verholgenheid voedsel krijgt.”

Daar de heer H. P. SCHOLTE, op ons blad is geabonneerd, en hetzelve hem rechtstreeks wordt toegesonden, weet de redactie der *Reformatie* zeer goed, dat de titel van ons blad is: *Catholijke Nederland-*

sche Stemmen; en niet: *Roomsch-Catholijke Stemmen*. Wij hebben altoos tegen de uitdrukking van *Roomsch-Catholijk* geijverd, wijl men daardoor den schijn geeft, alsof er ook nog ander *Catholijk*, b. v. *Geneefsch-Catholijk*; *Augsburgsch-Catholijk*; *Zurichs-Catholijk*; *Bertlynsch-Catholijk*; *Londensch-Catholijk*, enz. enz. mogelijk ware. Doch daar er geen Catholicismus, zonder of buiten Rome bestaat, zijn *Roomsch* en *Catholijk* voor ons *Sinomyne*. *Roomsch Catholijk*, is dus in allen gevalle een pleonasmus; het is zelfs nog erger; wijl het ingewikkeld schijnt te kennen te geven, dat men ook zonder Rome, *Catholijk* zou kunnen wezen.

De *Reformatie* zou zich bedriegen, als zij waande, dat wij geneigd zouden zijn, om op alle hare uit- en aanvallen tegen Rome en het echte Catholicismus, te antwoorden. Het door haar bedoelde artikel in haar nummer van Februarij, wel verre van ons verholgen te maken, heeft ons met medelijden vervuld. Inderdaad, wij hebben diep medelijden met de ongelukkingen, die zulke blinde leidlieden der blinden tot gidsen gekozen hebben!

„De *Roomsch-Catholijke* (*Catholijke Nederlandsche*) *Stemmen* komen er opentlijk voor uit, dat zij in den volstrektsten zin het Ultramontanismus zijn toegedaan; dat is, dat zij de stem van

(1) Wij hebben dat N.º eerst den 15 ontvangen.

den Paus als de openbaarmaking van Gods wil erkennen. Om de Redactie van die *Stemmen* nu op den weg te helpen, ten einde het momaangezicht af te werpen en niet langer een principe schijnbaar te verdedigen, hetwelk de Paus van Rome vervloekt, herinneren wij dezelve aan den algemeenen brief, gericht aan al de Patriarchen, Primaten, Aartsbisschoppen en Bisschoppen in de zaak van DE LA MENNAIS, gedagteekend: Rome, 7 Julij 1834. In dien brief wordt destelling, waardoor vrijheid van conscientie wordt voorgedragen, op allerlei wijze vervloekt genoemd (*damnanda omnimoda*.) Wanneer nu de Roomsche-Catholijke (Catholijke Nederlandsche) *Stemmen*, een beginsel verdedigen, hetwelk de Paus op allerlei wijze vervloekt, en die *Stemmen* tevens verklaren, dat zij zich onvoorwaardelijk aan Rome onderwerpen, dan zal gewis niemand het ons kwalijk kunnen nemen, dat wij niet veel hechten aan eene verdediging van het beginsel, maar zulk eene verdediging alleen beschouwen, als een masker, waar achter men zich verbijgt, doch hetgeen spoedig afgeworpen wordt, wanneer men zijn doel meent bereikt te hebben."

Daar wij ons nooit van een momaangezicht bediend hebben, behoeven wij het niet af te werpen: wij hebben ons nooit achter een masker verborgen, maar ons gevoelen altoos rondborstig geuit; wij hebben het principe van *conscientie- en Godsdienstvrijheid* nimmer tegen de Kerk, noch als een regt van den Christen; maar tegen den staat, welke die vrijheid heeft geproclameerd, als een regt van den Nederlandschen burger verdedigd. Deze eenvoudige onderscheiding, moet elk, die een aasje gezond verstand bezit, overtuigen, dat het momaangezicht en het masker, tot wier afwerping de Reformatie ons op den weg wilde helpen een nietswaardig voorwendsel is, om onze beschuldiging van ondankbaarheid, die zij niet wederleggen kan, te ontduiken; terwijl zij het nu daarenboven, met hare denkbeelden van Christen-pligten niet strijdig schijnt te achten, om bij de ondankbaarheid nog den laster te voegen en ons openlijk huichelarij aan te tijken.

Om te doen zien, dat wij de zoo even vermelde onderscheiding altoos gemaakt hebben, behoeven wij ons slechts te beroepen, op hetgene, wat wij reeds vroeg in den eersten jaargang van ons blad bl. 16 en 17, in een artikel, getiteld: *Vrijheid van Godsdienst*, hebben gezegd. Wij willen uit dat artikel het volgende afschrijven:

» Men heeft sedert ruim drie eeuwen veel op met de woorden: *Vrijheid van Godsdienst*: ook inzonderheid in onze dagen maakt men er veel ophef van om alles te leeraren en te gelooven, wat men verkiest.

» Maar kan in het Christendom vrijheid van Godsdienst bestaan? Men denke niet dat die vraag ongerijmd zij, of het doel hebben kan, om iemand te willen dwingen tot een geloof, 't welk wij met den H. Apostel PAULUS erkennen, eene gave Gods te wezen. Want wij vragen hier niet, of vrijheid van Godsdienst in eenen wel ingerigten burgerlijken staat, als zoodanig, maar of zij in het Christendom plaats hebben kan?

» Wat is het Christendom? Eene geestelijke maatschappij, aan welke God waarheden en geheimen heeft geopenbaard en wetten heeft gegeven, welke moeten geloofd en nageleefd worden, onder bedrei-

» ging eener eeuwige verdoemenis voor de ongeloofigen en overtreders . . . , Diensvolgens is het denkbeeld van vrijheid van Godsdienst strijdig met dat van 't Christendom, als zoodanig. God kan het voor en tegen niet willen. Zijne waarheid en zijnen wil aan den mensch openbarende, kon Hij hem geene vrijheid van Godsdienst (1) toestaan, zonder hem, wegens ongelooft en dwaalbegrippen, buiten alle verantwoording te stellen. Als godsdienstig principe is derhalve *vrijheid van Godsdienst* eene ongerijmdheid: daarom bestaat zij in de Catholijke Kerk niet en kan er niet in bestaan. Dit noemen hare vijanden onverdraagzaamheid. Welnu, die Evangelische onverdraagzaamheid is de grond harer eenheid en duurzaamheid, het kenmerk van haren goddelijken oorsprong.

» De Catholijke Kerk is verplicht, om allen, die haar gehoor weigeren, als zij den zin der goddelijke Openbaring, waarvan de bewaring aan haar is toevertrouwd verklaart, en alles wat de Heer aan haar bevolen heeft, gebiedt te onderhouden, buiten hare gemeenschap te sluiten. » Wie de Kerk niet hoort, » zij u als een Heiden en Tollenaar, » is een bevel van den God-mensch. En hier mede heeft zij aan haren plicht voldaan Zij heeft de verplichting, om het Christendom zuiver te houden van alle dwalingen, en aan die verplichting zal zij blijven voldoen, zoo lang als de wereld staat, wijl anders de geopenbaarde goddelijke Waarheid onkenbaar worden, en de mensch niet meer weten zou, wat hij gelooven en doen moet, om zalig te worden. De ontelbare van de Catholijke Kerk afgescheidene secten hebben hiervan ten allen tijde een voorbeeld gegeven.

» Het is waarlijk eene onzinnigheid te willen beweren, dat in het door God geopenbaarde Christendom vrijheid van Godsdienst bestaan kunne. » Men moet gelooven en doen hetgene, wat de onveranderlijke Leer des Christendoms aankondigt en beveelt. Wie een ander Evangelie verkondigt, wie anders leert, dan de eerste Apostelen des Heeren geleeraard hebben, die zij vervloekt (GAL. I.); is dat vrijheid van Godsdienst. . . ?

» Zoodanige vrijheid van Godsdienst was voorheen in de meeste Christen Koninkrijken, ook volgens de wetten van Staat niet veroorloofd. . . . De staatswetten zijn in dit opzigt in de meeste landen veranderd; wijl staatswetten menschelijke inrigtingen zijn, en deze bestending aan veranderingen zijn onderworpen: maar de Kerkwetten zijn gebleven, wat zij waren, omdat ze Goddelijk, dat is, onveranderlijk zijn.

» Daar de Kerk alle staatswetten eerbiedigt, welke haar niet willen verplichten, om tegen de Goddelijke Wet te handelen, eerbiedigt zij ook de vrijheid van Godsdienst als staatswet, zoo lang als de Staat niet vordert, dat zij hare deuren voor die noodlot-

(1) Noch *vrijheid van conscientie*: 't welk in dit geval op hetzelfde neêrkomt. Ren.

» tige vrijheid open zet. In dat geval zou zij Gode
» meer moeten gehoorzamen dan den mensch. Zij zou
» het geloof moeten verzaken, om in haren schoot
» *vrijheid van Godsdienst* toetelaten.

» In eenen Staat, welks wetten vrijheid van Gods-
» dienst toestaan, heeft ook de Kerk de vrijheid,
» om hare onveranderlijke Leer te verkondigen en te
» beoefenen, meer verlangt zij niet.

Ziedaar ons principe ontwikkeld. Wij verfoeijen en
doemen het principe der godsdienstvrijheid *in het Chris-*
tendom, als ongodelijk, als de bron van alle kette-
rijen en maatschappelijke verwarringen: maar wij ver-
dedigen het principe der conscientie en Godsdienst-
vrijheid, in eenen Staat, die dat principe, als maat-
schappelijk beginsel, heeft aangenomen en geprocla-
meerd. Dit doen wij, om de volgende redenen:

1.° Wijl dat principe, eenmaal door den Staat aan-
genomen zijnde, den Staat alle regt beneemt, om de
vrije werking der Catholijke Kerk en het beoefenen
harer voorschriften, te beletten of te belemmeren.

2.° Omdat ons Blad zoo wel van staatkundigen als
van godsdienstigen aard zijnde, wij verplicht meenen
te wezen om de regten, welke onze grondwet aan de
burgers van *Nederland* toekent, tegen alle inbreuken
te verdedigen, om 't even, of het Joden, Afschei-
denen, of Catholijken betreft, en de conscientie- en
Godsdienst-vrijheid in *Nederland* onder de *burgerlijke*
regten behooren: terwijl, naar ons inzien zij, die
hunne stemmen niet verheffen, als de Staat inbreuk
op de regten van anderen maakt, zich van het regt
berooven, om zich over inbreuken op hunne eigene regten
te beklagen. — Wij verlangen, daarenboven, de *vol-*
komene vrijheid van het Protestantismus (wel te ver-
staan, waar het zich gevestigd heeft), zonder invloed
van den Staat, en zonder vervolging; en dus verde-
digen wij die vrijheid.

3.° Omdat wij innig overtuigd zijn, dat vrijheid
doodelijk voor alle ketterij is; daar zij uit haren aard
van alle gezag afkeerig zijnde, overal, waar zij niet
door den Staat beteugeld wordt, weldra de laatste spo-
ren van Christendom verliest, en eene getuigenis te
meer, voor de Goddelijkheid der Catholijke Kerk af-
legt. — Laat ons zien wat de *Reformatie* verder zegt:

» De *Roomsch-Catholijke* (Catholijke Nederlandsche) *Stemmen*
denken wel hunne (hare) lezers voor ons bevreemd te maken,
als zouden wij in eene hevige ijhoofdigheid verkeerden; ons zijn
zulke magtspreuken een bewijs, dat men onmagtig is, om op
goede gronden zijne zaak te verdedigen."

Wat de *Reformatie* als *goede gronden* beschouwt,
weten wij niet; dat wij onze zaak op *goede gronden*
verdedigen, meenen wij bij iedere gelegenheid bondig
te betoogen. Overigens hebben wij geene vrees voor
de *ijhoofdigheid*, maar medelijden met die ijhoofdig-
heid, die immer den aanstaanden val van *Rome* droomt,
trachten in te boezemen: en, waarlijk, dat verdient zij,
gelijk uit het volgende opnieuw blijkt:

Tot geruststelling van verschrikte Catholijken betuigen wij,
dat niemand sterker dan wij de éénheid der geloovigen kan ver-
langen en verwachten; doch eene éénheid, om welke Christus
als onze Hoogepriester gebeden heeft, Joh. XVII: 20, 21.
Wanneer dit gebed echter deszelfs volkomene vervulling zal

verkregen hebben, dan zal de Paus met al Zijnen aanhang
reeds verwoest zijn door de almacht van Hem, wiens heerschap-
pij op aarde de Paus zich aanmatigt. Dit berigt hebben wij
gemeend aan de *Catholijke Stemmen* te moeten geven; wan-
neer de Heere ons daartoe tijd en gelegenheid schenkt, zullen
wij op andere zaken terugkomen. Niet door tijdelijke en stof-
felijke magt, maar met het zwaard des Geestes, hetwelk is
Gods Woord, wenschen wij alle Anti-Christendom te bestrij-
den, het zij dit zich openbaart te *Rome*, het zij onder de Pro-
testanten, het zij dat er uit ons midden mannen opstonden, die
verkeerde dingen spreken. Christus moet als Koning heerschen,
tot dat al Zijne vijanden gelegd zullen zijn tot eene voetbank
Zijner voeten. Een van beide moet de Redactie van de *Roomsch-*
Catholijke (Catholijke Nederlandsche) *Stemmen* doen: met den
Paus het beginsel van vrijheid des gewetens op allerlei wijze
vervloeken, of de onfeilbaarheid der uitspraak van den Paus in
twijfel gaan trekken, en dus ophouden Ultramontaansch te zijn."

Dat kan eerst redeneeren heten! Zulke *goede gron-*
den heeft de *Reformatie*, om hare zaak te verdedigen!

Wij hebben reeds overvloedig bewezen, dat wij geens-
zins in het alternatief verkeerden, 't welk de *Refor-*
matie hier veronderstelt, en zullen straks gelegenheid
hebben, om dit nog nader te doen. Doch over het
eerste gedeelte van het hier afgeschrevene, willen wij
nog iets zeggen.

De *Reformatie* betuigt, tot geruststelling van ver-
schrikte Catholijken, dat niemand sterker dan zij de
éénheid der geloovigen kan verlangen en verwachten.
— Wie het doel wil, moet ook de middelen willen:
en dat het Protestantsch principe van *conscientie-*
vrijheid en verwerping van het kerkelijk gezag, sedert
drie eeuwen getoond heeft, alle *éénheid der geloovigen*,
meer en meer onmogelijk te maken en de scheuringen,
tot in het oneindige te vermenigvuldigen, kan nie-
mand op *goede gronden* loochenen. — De *Reformatie*
moet derhalve haar verlangen en hoop op de *éénheid*
der geloovigen, of — het Protestantsch principe der
vrijheid van conscientie laten varen.

Doch, zegt de *Reformatie*, eene *éénheid der geloov-*
igen, om welke CHRISTUS als onze Hoogepriester
gebeden geeft. Wanneer dit gebed echter derzelfs
volkomene vervulling zal verkregen hebben dan zal
de Paus met al zijnen aanhang reeds verwoest zijn
door de almacht van Hem, wiens heerschappij op aarde
de Paus zich aanmatigt.

Hier straalt de ijhoofdigheid, of, wil men, de ver-
standsverduistering welke de ketterij zoo vaak te weeg
brengt, duidelijk door. Men ziet wel, dat al de scheu-
ringen en verdeeldheden, die, buiten het Catholicismus,
onder hen, die zich *Christenen* noemen, en die door de
Reformatie geloovigen genoemd worden, niet wel over-
een te brengen is, met het gebed van CHRISTUS, om
de *éénheid der zijnen en dergenen, die op HUN*
WOORD in Hem geloven zouden: en dus stelt men
de *volkomene vervulling* des gebeds van CHRISTUS,
die als God aanstonds alles volkomen kon vervullen,
wat hij als mensch bad tot aan de verwoesting van
den Paus en van al zijnen aanhang, dat is nu reeds
meer dan achttien eeuwen, uit! Onze goddelijke Ver-
losser heeft dan het doel, dat Hij met die éénheid
beoogde, niet bereikt: want hij bad om die éénheid,
als om een zeker kenmerk, waaraan de wereld weten
zou, dat de vader Hem gezonden had. Dienavolgens

eene zichtbare éénheid; maar de éénheid der geloovigen eener gewaande onzichtbare kerk, kan voor de wereld nooit een kenmerk der goddelijke zending van den Verlosser zijn; en dan zou de wereld van dat kenteeken verstoken wezen, zoolang als de Catholijke Kerk eenen Opperherder heeft, dien men *Paus* noemt! — Kan zoo iets in gezonde hersenen opkomen?

De Catholijke Kerk, heeft van hare geboorte af, niet slechts de uitwendige éénheid der geloovigen, maar de éénheid des geloofs aan de wereld kunnen toonen, als het kenteeken, dat hare herders, en degenen die, op *hun woord* in CHRISTUS gelooven, de kudde des Heeren, zijne schapen en lammeren zijn, die hij aan PETRUS beval te weiden; welk bevel hij drierwef herhaalde, gelijk hij ook drierwef voor de éénheid zijner kudde gebeden had. Van den eersten Pinksterdag af, heeft de kudde des Heeren PETRUS, die in zijne opvolgers voortleeft, aan het hoofd gehad; en van dat oogenblik af tot in onze dagen toe, was de éénheid der geloovigen, die eenen opvolger van PETRUS als hunnen algemeenen Herder en Opperste leidsman op aarde, erkende en eerbiedigde, immer zichtbaar voor de wereld! Dat zij, die van ons zijn uitgegaan, omdat zij van de onzen niet waren, hunne oogen moedwillig sluiten, om dit heerlijk bewijs, der volkomene vervulling van het gebed onzes gezegenden Verlossers niet te zien, vermindert niets van de kracht der onfeilbaarheid van dit kenteeken, 't welk de ketterij altoos zal aangrimmen, wyl het haar eeuwig onmogelijk zijn zal, welk geloof zij ook uitvinden moge, éénheid harer geloovigen tot stand te brengen. — De éénheid der geloovigen is een goddelijk bewijs voor de waarheid des waren Christendoms, een goddelijk kenmerk, der eenige ware kerk dat zelfs de oude, eertijds zoo voortreffelijke Grieksche kerk verloren heeft, van het oogenblik af, dat zij zich onafhankelijk van den algemeenen Opperherder, den Paus van Rome, verklaarde; terwijl het Protestantismus van zijnen oorsprong af het bewijs heeft opgeleverd, dat de gewaande hervormers niet met CHRISTUS vergaderden, maar verstrooiden: niet vereenigden, maar verdeelden; dat zij het niet waren, voor wier eenheid van geloovigen, CHRISTUS gebeden heeft!

Hebt gij het wel opgemerkt, Protestanten! Gij hebt volgens de Reformatie geene éénheid van geloovigen te wachten, voor dat de Paus en zijnen geheelen aanhang zal verwoest zijn, welke verwoesting LUTHER als zeer nabij aankondigde? Gij hebt die eenheid derhalve vooreerst nog niet te wachten; want allerwegen groeit het Catholicismus, de innige gehechtheid der Catholijke bevolkingen aan den Apostolischen Stoel meer en meer aan, en neemt bij elken nieuwen aanval tegen denzelven, krachtig toe!

Gij dan, die u Christenen en geloovigen noemt, zult aan de ongelooovige wereld, als zij u, die de Godheid van JESUS CHRISTUS gelooft en beleeft de scheuringen en verdeeldheden, van hen die zich Christenen noemen, tegenwerpt, als een bewijs, dat het gebed van CHRISTUS niet verhoord is, geen ander antwoord kun-

nen geven dan: » Wacht maar, wacht maar, die éénheid der geloovigen zal eerst komen, als de Paus en zijnen geheelen aanhang zal verwoest zijn! Voor » het tegenwoordige, kunnen wij u dat bewijs nog » niet leveren!....

Maar de Catholijke Kerk daarentegen, die alle ketterijen heeft zien geboren worden en te niet gaan, of van gedaante veranderen kan een geheel ander antwoord op de tegenwerping der ongelooovige wereld geven; zij kan zeggen: » Om te weten; dat JESUS CHRISTUS, » God en mensch, waarlijk door den vader gezonden » is, behoeft gij slechts te letten op de volledige vervulling van zijn gebed voor de eenheid zijner Apostelen en dergenen, die, op *hun woord*, in hem gelooven zouden, van hunne eerste prediking af, tot » aan de voleinding der wereld toe, in die eene kerk, » die ook tevens heilig, Catholijk, en Apostolisch is, » wier Bisschoppen in eene onafgebrokene opvolging, » tot de Apostelen opklimmen; wier Opperherder een » geregelde Opvolger van den Apostel PETRUS en nog » op den zetel van dien Apostel te Rome gezeten is; » die over de geheele aarde, onder alle volken talen » en natien hetzelfde Evangelie predikt, dezelfde leer » der Apostelen heeft verkondigd en wier éénheid van » geloof, altijd en overal éénheid van geloovigen » ten gevolge had en nog heeft. — Zij behoeft de » verwoesting der ketterijen, die in haren schoot » ontstonden, niet te verbeiden, om u het kenmerk » der goddelijke zending van JESUS CHRISTUS, en van » de verhooring zijns gebeds de eenheid der zijnen, » te toonen: integendeel strekken de verdeeldheden » van de aanhangers dier ketterijen, die van haar zijn » uitgegaan, tot een bewijs te meer, dat hare éénheid, hare éénheid des geloofs en eenheid van geloovigen, bij menschen van verschillende natien, » taal, kleur en geaardheid, een voortdurend wonder » der goddelijke Almagt en bescherming is, 't welk » noch de scheuring, noch de ketterijen, noch de » onverschilligheid, noch de magtigen der aarde, noch » de list van satan, nabootsen kunnen. Want zoo » heeft JESUS CHRISTUS, die voor de éénheid der zijnen gebeden en aan zijne kerk gezegd heeft: wie u » hoort, 'die hoort mij: wie u veracht, die veracht » mij, met ronde woorden zelf voorzegt, toen Hij zeide: » wie met mij niet vergadert, die verstroot! Dat » is: wie op eene andere wijze, dan door Mij is ingesteld, het Christendom inrigten wil, zal niet dan » verdeeldheid te weeg brengen!" Dit meenden wij aan de Reformatie, op haar bericht te moeten zeggen. Doch laat ons haar op den voet volgen. Zij zegt verder.

» Als een bewijs, dat het beginsel van Rome niet is erkenning der vrijheid van conscientie en Godsdiensstoefening, daar, waar zij de magt in handen heeft, moge het volgende dienen, hetwelk voorkomt in de Staats-Courant van 11 Februarij 11.

» In een bericht uit Rome van den 20sten Januarij, aan de Allgemeine Zeitung gezonden, leest men:

» » Bij gelegenheid der begrafenis van de vorst von LIEVEN, die toe de Protestantische kerk behoorde, is zeer onverwacht de lijst tot met groote plegtigheid naar de zoogenaamde Protestantische kapel van het Pruissische gezantschap getrokken

en is aldaar eene lijdendienst verrigt, waarbij ook de leden van het korps diplomatique door den Pruissischen gezant uitgenoodigd waren. Uit deze gebeurtenis zou het verkeerde begrip kunnen ontstaan, als of er in Rome eene kapel tot openbare uitoefening der Protestantische eeredienst bestond, en zelfs door de regering erkend of toegelaten wierd. Wij zijn dus gelaat openlijk te verklaren, dat gemelde plegtigheid geheel zonder voorweten en tegen de verwachting der Pauselijke regering heeft plaats gehad, en dat de heilige Stoel niet heeft nagelaten aan de vertegenwoordigers van *Pruissen* en *Rusland* gepaste vertoogen te doen, waarbij men hun bijzonder heeft doen opmerken, dat de bedoelde zoogenaamde Protestantische kapel geenazins door de Pauselijke regering toegelaten is, maar alleen tot het bijzonder gebruik der personen van het Pruissische gezantschap geduld wordt."

De *Reformatie* had dit bewijs wel kunnen sparen, daar niemand er aan twijfelt, of de Paus de *vrijheid van conscientie* en EIGENDUNKELIJKE Godsdienst-oefening als wettig principe erkent, dan of hij dat onwetig principe doemt en doemen moet om getrouw te zijn aan zijnen Apostolischen pligt. Het is dus zeer natuurlijk, dat hij, en zijn eigen huisgezin, in de staten, waar hij als Souverein, een vaderlijk gezag uitoefent, dat verderfelijk principe met nadruk weert. De anti-Christische politiek, die alle Godsdiensten gelijk stelt, zal nooit tot Rome doordringen, zoo lang als de Opperherder der Kerk, zoowel een wereldlijk als een geestelijk gezag te Rome uitoefent. — Het bovenvermelde voorval, bij de begrafenis van den prins VON LIEVEN, levert een nieuw bewijs op van de trotse vermetelheid der ketterij, en van de wijsheid van het besluit, om voortaan geene Protestanten als *ambassadeurs*, te Rome toe te laten; zoodat zelfs de Protestantische vorsten, die te Rome eenen gezant wenschen te hebben, verplicht zullen zijn, om Catholijken derwaarts te zenden. — De *Reformatie* zegt eindelijk:

» Bij het bestaan van zulke daadzaken behoort men het ons niet ten kwade te duiden, wanneer wij vermoeden, dat er iets achter schuilt, wanneer in *Nederland* menschen, die er openlijk voor uitkomen het Ultramontanisme te beschouwen als het eenige behoud niet alleen der Kerk, maar ook der maatschappij, voorgereven algemeene Godsdienstvrijheid te begeeren."

Dit hebben wij nooit *voorgegeven* en verklaren openlijk, wat wij reeds dikwerf verklaard hebben, dat wij het principe der Godsdienstvrijheid, 't welk eerst met het Protestantismus in de wereld gekomen is, als de bron van alle ketterijen en maatschappelijke verwarringen beschouwen. Wij zouden diensvolgens, dat verderfelijk principe, *waar men het nog niet ingevoerd heeft*, uit al ons vermogen bestrijden; maar overal, waar het Protestantismus, dat, om zijnen opstand tegen de Kerk te regtvaardigen, dat principe heeft uitgevonden, zich gevestigd en door zijnen invloed, dat principe ingevoerd heeft, overal, waar de *staat*, als zoodanig, het principe der conscientie en Godsdienstvrijheid erkend, geproclameerd en zelfs als een constitutioneel regt gewaarborgd heeft, zullen wij dat principe, niet gelijk de Protestanten behoorden te doen, *als een godsdienstig regt van allen*, maar als een *burgerlijk regt* van alle burgers van dusdanigen staat en dus ook in *Nederland*, met kracht verdedigen; omdat wij in ons gemoed verzekerd zijn, dat overal, waar de volken van de *éénheid der geloovigen* zijn af-

geweken, de *volkomene Godsdienstvrijheid* van allen hen weder tot de *éénheid des geloofs* voeren zal (1).

» De sluier, zegt de *Reformatie*, zal welligt spoediger dan men denkt opgeligt worden, zoo dat niemand meer behoeft te gissen wat men bedoelt."

Wij hebben ons nooit achter eenen *sluier* verborgen; en deze behoeft dus niet opgeligt te worden: niemand die onze *Catholijke Stemmen*, van den aanvang af gelezen heeft, behoefde ooit naar onze bedoeling te gissen. Ons doel is, zoowel als ons gevoelen, onveranderlijk gegrond, op de goddelijke woorden: » Een rijk, dat tegen zich zelve verdeeld is, zal verwoest worden." Hoe vrijer het Protestantismus is, zoo groo-ter zal deszelfs verdeeldheid zijn; de zoogenaamde *formulieren van eenigheid*, of welke andere banden, men ook moge uidenken, om het onchristelijk Protestantisch principe der conscientie en Godsdienstvrijheid te beteugelen, zullen altoos en overal krachteloos zijn, als hun verbindend gezag niet door den *vleeschelijken arm*, der wereldlijke overheid gehandhaafd wordt.

— Ten slotte zegt de *Reformatie*:

» Wij profeteren niet, maar letten eenvoudig op het profetische Woord, dat zeer vast is, en dat ook nu nog schijnt als een licht in eene duistere plaats."

Of het Prophetisch woord, dat zeer vast is, de *Reformatie* heeft ingelicht, en als een licht, schijnende in eene duistere plaats, haar eindelijk heeft doen zien, dat zij, na, *even als wij*, eenen tijd lang te hebben beweerd, dat de staat geen regt had, om de vrije Godsdienst-oefening der afgescheidenen, afhankelijk te maken van hunne onderwerping aan de bepalingen door den staat voorgeschreven, van batterij veranderen moest; en dat het tijd werd om voor hare aanhangers eene andere taal te voeren, dan in het artikel over de libellatici (1). Immers zij zegt bl. 183:

» Bij het ter perse leggen van dit Nummer ontvan-gen wij het bericht, dat de Christelijke afgescheide-n in gemeente te *Utrecht* als zoodanig door Z. M. » in de burgerlijke maatschappij is erkend, ten gevol-ge van een ingediend request, ter begeleiding van » een reglement, waarbij de uitwendige kerkelijke » handelingen dier gemeente zijn bepaald en om- » schreven. *Daardoor is een begin gemaakt met » het ophouden der vervolgingen* wegens gemeen- » schappelijke Godsdienst-oefening, *en is tevens de weg » aangewezen voor anderen*. Wij hopen, dat allen, » die, in hetzelfde geloof vereenigd, dezelfde gods- » dienstige gezindheid belijden toegedaan te zijn, ook » in hunne openbare handelingen zullen toonen, één » ligchaam te zijn, hetwelk zoekt de dingen, die bo- » ven zijn, niet die op aarde zijn. Door de kortheid » des tijds moeten wij het nader bericht dienaangaan- » de tot een volgend Nummer uitstellen."

Hier is een sluier, die mogelijk spoediger dan men denkt, zal opgeligt worden!

(1) Men schijnt dit zelf te gevoelen en er bang voor te zijn: waartoe anders die beuzelachtige, dikwerf hatelijke beperkin-gen, dier conscientie- en Godsdienstvrijheid, die men met zoo-veel ophef proclameert?

RED.

(1) Zie de *Reformatie* voor April 1837.

DE CATHOLIKEN EN DE HEDENDAAGSCHE POLITIEK.

(Naar het Fransch.)

In de middeleeuwen was de politiek aan de religie onderworpen en werd door haar geïnspireerd en geregeld; toen stond *Frankrijk* aan het hoofd der natien en had goud en bloed veil, om het gebied der Kerk te bevestigen en uit te breiden, om de magten, die vijandig tegen het geloof waren, overal, waar het die vond, te bestrijden. Doch sedert dat het oog der koningen, door den demon der ketterij verblind geworden is, en de politiek het juk des Heeren verbroken heeft, heeft deze zich, als absolute en opperste meesteres opgeworpen; zij heeft gewild, dat de religie hare slavin, haar werktuig wezen zou; zij heeft gezegd: ik zal geen regel hebben, ik zal mijn eigen regel zijn. Ik zal voor de volken eene gerechtigheid en eene religie maken, opdat zij die eeren; maar, wat is voor mij de gerechtigheid en de religie? Zulke gedrogtelijke denkbeelden konden de overhand niet krijgen, en zich metterdaad in het gedrag der gouvernementen, verwezenlijken, dan van lieverlede en naarmate de ketterij en het philosophismus hun werk voortzetterden, onder de menschen en het Christenbloed geheel verbasterden, zelfs bij hen, die zij niet geheel konden bederven. In *Frankrijk* ging dien arbeid nog langzamer voort; het voorledene had die natie al te innig met de Kerk vereenigd, het Christendom had in de zielen te diepe wortelen geschoten, het had de harten te hoog verheven, dan dat het mogelijk ware, om dezelve eensklaps in hare schandelijke afgronden te werpen. Doch op zekeren dag werd *FRANS I* bekoord, om het voorbeeld van zijn neef *HENDRIK VIII* na te volgen (1); later waande *HENDRIK III*, dat de politiek hem den moord veroorloofde; hij deed den hertog van *Guise* en den Kardinaal de *LORRAINE*, op eene lafhartige wijze van het leven berooven en ontving lagchende dit anathema van *SIXTUS V*: » Zij hebben hem vermoord! hem! een Priester! een vorst der Kerk! Zij hebben hem vermoord, als of er geen God in den hemel, noch Paus op de aarde was." Men zag vervolgens Catholijken met protestanten tegen de ligueurs (2) strijden (3), ten einde eenen ketter op den troon te plaatsen, en zelfs voor dat die ketter afzwering had gedaan, voor dat *HENDRIK IV* gezegd had: *Parijs is wel eene Mis waardig*. Daarna kwam *RICHELIEU* de vervolger der protestanten, die zich overal elders in *Europa* met hen verbond; de politiek maakte het hem tot wet, om hen hier te slagtofferen en hen daar te ondersteunen; en die Kardinaal had een oogenblik het denkbeeld, om eene nationale kerk te scheppen en zich tot haren Paus te verheffen (4). Vervolgens

vond *LODEWIJK XIV*, die groote koning! het zeer politiek, den *H. Vader* te bedroeven en te vernederen, en het genie van *BOSSUET* te veroordeelen, om eene half orthodoxe en half verdachte leer uit te vinden, ten einde, zoo als men voorgaf, *grootere onheilen* voor te komen, hierop volgde *LODEWIJK XV*, het gekroonde schandaal; vervolgens de revolutie, die verschrikkelijke straf; daarna het keizerrijk; en ziedaar ons eindelijk in eenen tijd, waarin de religie ten eenenmale uit de politiek verbannen is; waarin men tractaten sluit, zonder er zich over te bekommeren; of zij al dan niet overeenkomen met de gerechtigheid, alliantien aangaat, zonder iets anders te vragen, dan welk materieel nut zij zullen aanbrengen? Waarin men het gezag in handen stelt van mannen, naar wier bekwaamheid, invloed, en, wat men hunne gouvernementale behendigheid noemt, men nauwkeurig onderzoek heeft gedaan; maar zonder eenige recht te slaan, ik zeg niet op hunne geloofsbegrippen, op hunne leerstellingen, op hunne principes, maar zelfs op hun zedelijk gedrag.

Wat onder onze oogen voorvalt, is er inderdaad, een treurig bewijs van. Is het geloofbaar, dat, in den boezem van een volk, waarvan verre de groote meerderheid Catholijk is, en bij 't welk de regten en vrijheden der Kerk de voorwerpen van onophoudelijke aanvallen zijn, niemand op staat, om hare regten en hare vrijheden te verdedigen, en het gezag zich uitsluitend overgeleverd ziet aan mannen, die onverschillig, zoo al niet vijandig, jegens de religie zijn. De heer *BARTHE* verdwijnt, de heer *MONTALIVET* eclipseert, de heer *MOLÉ* verwijderd zich; dit is juist niet beschrijfenswaardig: doch, daar komt de heer *GUIZOT* (1), de protestant, de heer *DUPIN*, de gallikaan, (niet eens de gallikaan der oude Bisschoppen, maar de gallikaan der oude parlementen). De heer *THIERS*, de lofredenaar der conventie, 't welk geen stof tot blijdschap oplevert. Wie zou men onder al die sterren van het oude ministerie of van de coalitie, onder al die sterren en hare satelieten, betrouwen? Wie wenschen? De besten zijn nog zij, die tegen de Kerk noch te veel vooroordeel, noch te veel haat, hebben; zij, die bij toeval, eens tegen de *rois* gestoten hebbende, hebben erkend, dat daar eene geheime en geduchte kracht bestond, en dat het, in allen gevallen, voorzigtig zijn zou, dit niet te vergeten en dat het politiek is, haar te ontzien.

Dit Heidendom der politiek, dat verlaten van het Christendom, in het maatschappelijk leven, dat vergeten van de religie in de betrekkingen der gouvernementen, hetzij onderling, hetzij met de volken, is een onheil, een groot onheil! Intusschen willen wij er ons niet te zeer over bedroeven, noch er ons te zeer over beklagen, vooral willen wij er niet door verschrikt worden!

(1) *Mémoires chronologiques et dogmatiques pour servir à l'histoire ecclésiastique de 1600 jusqu'en 1716; par le père D'AVRIGNY, Jésuite.*

(2) *Ligueurs*, verbondenen voor de Catholijke zaak.

(3) Ook in Nederland zag men hier en daar hetzelfde, tegen de magt van het Catholijke Spanje.

(4) *Mémoires chronologiques etc.*

(1) De partij van den heer *THIERS*, onvereinigbaar met die van *GUIZOT*, en sterker dan de zijne, heeft den heer *GUIZOT* weder verdrongen en later is de geheele combinatie weder vervallen.

In de eerste plaats hebben de gouvernementen, wie zij ook zijn, tegenwoordig weinig wezenlijke magt; hunne voorregten verminderen van dag tot dag en hun werkkring is beperkt, tot eenen kring, die van dag tot dag enger wordt. God heeft mededoogen met hen gehad! Want, aan welke misdaden zouden zij onkundig, gelijk ze zijn, zoo aangaande de pligten jegens de Kerk, als ten opzichte der volken en aangaande alles, wat geheiligt is in de burgerlijke zaken, die zij verachten; in de menschenlijke conscientie, die zij verdrukken, zich hebben schuldig gemaakt, als de Heer hen de volheid van het gezag, dat zij eertijds bezaten, gelaten had? *Alle gezag komt van God, de vorst is de dienaar van God, ten goede*, en naarmate de dienaar des Allerhoogsten, zijne taak niet volbrengende, van de heilige wegen afwijkt, verzwakt zijn arm, wijkt het goddelijke principe, de bron zijner magt, van hem, zijn leven kwijnt en dooft uit, weldra ontbreekt hem kracht. Door eene bewonderenswaardige beschikking der Voorzienigheid, krachtens den aard van het gezag zelve vermeederen zijne magt en zijne sterkte in dezelfde mate, als zijne onderwerping aan de Kerk, zoo, dat de doodelijkste vijanden der Bruid van CHRISTUS juist de minst geduchte zijn.

En dit kan ons helpen, om te begrijpen, waarom de Kerk, na zoo lang en met zoo veel zorgvuldigheid, het politieke leven, bij de Christen volken te hebben bestuurd, geregeld en gewijzigd, tegenwoordig daaraan zoo weinig gewigt schijnt te hechten; waarom zij, zich onthoudende van partij te kiezen bij de inwendige twisten, en aan niemand zijne regten willende betwisten, al hare zorg besteed, om onder de menschen, hoedanig ook hunne banier of hun stand zij, den geest des geloofs, der hoop en der liefde te doen herleven. Zij heeft de koningen gewaarachuwd, zij heeft hun gezegd: Gij stort u zelve in 't verderf! Zij hebben zich in 't verderf willen storten, en thans de dooden kunne dooden latende begraven; terwijl zij zich vermoeijen, om de overblijfselen der maatschappij te behouden, die zij in 't verderf hebben gevoerd; terwijl zij zich op hare uitgestrekte houwvallen bewegen, arbeidt de Kerk aan het opbouwen eener nieuwe maatschappij, aan het opwekken der volken, aan het terug brengen van het geloof en de liefde in de zielen, omdat zij wel weet, dat een koning zonder volk, een hoofd is zonder ligchaam en dat men geen huis bouwt, door gedurende eenigen tijd eene spits in de lucht te verheffen, maar wel door in de rots onwankelbare grondslagen te graven.

Wat doet er ook inderdaad deze dynastie of die dynastie, deze of die vorm van gouvernement toe, als de geringste storm voldoende is, om die dynastie weg te rukken, om die vormen te doen verdwijnen? Wat doet er dit of dat gouvernement, dit of dat ministerie toe, indien, als ik weder voorbij ga, dat gouvernement, dat ministerie niet meer bestaat? Wat doet er de beweging, de politieke eenheid toe, als die beweging slechts eene ijdele opswelling is, zonder orde of

doel; als die eenheid niets wezenlijks, niets natuurlijks heeft, en ieder oogenblik verscheurd en vernield wordt? Klaarblijkelijk is de politieke wereld, slechts een zamenhoopsel van ijdele schijnbaarheden, van bloote verschijnselen; het leven en de wezenlijkheid, zijn elders. Men moet dus ook elders het redmiddel aanwenden, om het overblijfsel van het leven te behouden, om het te ontdoen van allen pestvaardigen invloed, die hetzelfde tracht te vernietigen; om er deszelfs eerste kracht, de kracht der uitbreiding aan te hergeven, die eenmaal uitbersten en zich in het gehele ligchaam verspreiden zal.

Dusdanig is onze overtuiging en dit maakt, dat onze arbeid, noch de vestiging, noch de omverwerping des gouvernementants, tot regtstreeks of zijdelings doel heeft. Wij verwachten, noch van dat gouvernement, noch van eenig ander gouvernement het heil van *Frankrijk*, het heil der wereld; wij stellen ons vertrouwen noch in de koningschappen, noch in de republieken onzer dagen. Nog minder stellen wij ons vertrouwen op de verschillende ministerien, die elkander onder onzen constitutioneelen hemel verdrijven, met de snelheid der wolken, ten dage des storms. Als de tijd bij wijlen rustig is, dan weten wij, dat weldra de storm komen zal; en als de storm huilt, en als de wind de toppen der bosschen beweegt en hunne bladen wegvoert, dan weten wij, dat zulks niet altoos duren zal, en dat de eiken niet onworteld zullen worden.

Ten slotte, en ten einde, op de tegenwoordige daadzaken het bovengezegde toe te passen, wij zijn niet, en zullen nooit zijn noch de ijveraars voor, noch de vijanden van eenig gezag, noch van eenig cabinet; wij rekenen niet op hen; wie zij ook zijn, verschrikken zij ons niet; onze kracht, ons leven, is buiten hun bereik. En evenwel vergeten wij niet, dat het hun, in den engen kring, waarin de Voorzienigheid gezorgd heeft hen te beperken, nog gegeven is, om veel goeds, of veel kwaads te doen. In dat opzigt, hebben wij het regt en de verplichting om hen de waarheid te zeggen, met eene volkomene vrijmoedigheid, hen bijstand te verleenen of te bestrijden; dien pligt zullen wij vervullen. Wij hebben dikwerf de gelegenheid gehad, om regt te laten wedervaren aan goede bedoelingen, aan lofwaardige daden van het ministerie MOLÉ, en dikwerf ook, om snoode oogmerken en slechte daden te brandmerken; wij zullen noch toegevender, noch strenger, jegens het ministerie SOULT zijn. Wij hechten weinig gewigt aan de mannen, en wij trachten hunnen daden te beoordeelen, zonder vooroordeel, zonder hartstogt, zonder haat en volgens de onverzettelijke regels welke de Kerk ons geeft. Elk ministerie zal in ons vrienden vinden, die niet lastig zijn; want wij vragen noch gouds, noch zilvers, noch eereteekenen, noch posten, wij haken zelfs niet eens naar portefeuilles; maar elk ministerie, zal ook in ons zeer lastige tegenstrevers vinden, want wij zullen hetzelfde onophoudelijk toeroepen: wees regtvaardig, want wij *honger en dorsten naar de gerechtigheid*.

Dr. H U S G E N.

(Ingezonden.)

... Hiernevens nog een blaadtje uit mijne portefeuille. Het is wel kost uit den ouden schotel: nogtans ik vertaalde het in den tijd, om steeds een nuttigen spiegel voor mijne eigene oogen te kunnen houden; en nademaal het mij bij iedere nieuwe lezing de taal der waarheid met vernieuwde schoonheid en kracht vernemen laat, zoo oordeelde ik, er mijne broeders ook deel aan te mogen geven. Ik stem er zoo meer toe, wijl wij thans weder den heilzamen en ernstwekkenden tijd beleven, waarop hetzelfde geschreven is. — Een welmeenende Catholijke namelijk, die reeds meermalen zijn vrijmoedig woord aan den heer HUSGEN rigtte; een Catholijke van de vreedzaamste gezindheid jegens de regering van *Pruissen*, die bij herhaling zijne diepe achting en eerbied jegens dezelve bewezen heeft door zich tot smartelijke offers te verplichten, en gevolglijk geen muiter noch rustverstoorder maar bartelijk vriend der Christelijke yredelievendheid is; een man die in zijne jeugd den heer HUSGEN, zijnen landsman, toen deze reeds een man was; bestendig naging, al zijne gangen en wegen kent en welligt menige zijner geheimste gedachten geraden heeft; deze man betoonde hem, ongeveer een jaar verleden, het volgende bewijs zijner regt Christelijke vriendschap. Hij schreef:

„Aanhoor mijn woord, en verstok uw hart niet. De barmhartige God liet u uit Christelijke ouders geboren worden; gij ontvingt Zijne heiligmakende genade in het H. Sacrament des Doopsels. Gij verloort, gelijk ik, het kleed der onnoozelheid; dikwijls zeer dikwijls wiesch de Barmhartige u, gelijk ook mij, zuiver in Zijn allerheiligste Bloed. Het goddelijke Ligchaam des Heeren spijsde en sterkte uwe ziel in het allerhoogwaardigste Sacrament, en gij beloofde Hem plegtiglijk eene eeuwige getrouwheid. De H. Geest stortte zijne gaven over u uit, en gij verklaardet u gereed om een moedige strijder voor de Kerk van Jesus te worden. De Zaligmaker riep u om u te kunnen zeggen: » gelijk de Vader mij gezonden heeft, zoo zende ik u, » en gij naamt deze zending aan. U werden, in den naam van JESUS, Apostelijken handen opgelegd, en gij hoordet deze heilaanbrengende woorden: » ik zal u voortaan niet meer dienstknecht maar vriend noemen. » Gij weet zoo goed als ik, dat gij geen schitterenden geest, geene diepe wetenschap in de Kerk medegebragt hebt (zie, ik zeg u dit, wijl ik openhartig met u spreken moet alsof wij voor Gods oordeel stonden, hetwelk gij met rassche schreden te gemoet gaat; want geloof mij, gij hebt met zitten en draaijen geenen tijd te verliezen;) doch niettegenstaande er niets ongemeens aan u was, zegende de Heer u ten einde u met eene aanzienlijke waardigheid in zijne Kerk te bekleeden, en u, schoon geen bijzonder

licht, op eenen bijzonderen kandelaar te plaatsen, zoodat gij zoudt kunnen zeggen: » de Heer heeft mij uit het stof verheven om mij te stellen onder de vorsten zijns volks. » — Dit zijn de hoofdvorvallen van uw openbaar christelijk leven; ik laat de innerlijke aangelegenheden uwer huishouding en die der bijzonderlijk aan u toevertrouwde kudde onaangeroerd; gij moogt voor u alleen de talloze weldaden der goddelijke barmhartigheid jegens u dienaangaande overdenken en voelen. Ik vraag eenvoudig, hoe wilt gij u tegen deze lange reeks van genaden verzetten? Wilt gij ze met ondankbaarheid en verraad vergelden? Ik antwoord zelf voor u: neen, neen, zoo wilt gij niet; gij wilt zijn als een getrouwe knecht, die den Heer onder de oogen zien durft. Herstel dan uwe benarde zaken; wees waar in uwe gedachten, woorden en handelingen; luister naar CHRISTUS en zijne Kerk; betoon gehoorzaamheid aan zijnen plaatsbekleeder, en wees ootmoedig. Laat deze gemoedsgesteldheid overal openbaar worden, en tracht iedere gelegenheid te benutten om den vrede tusschen de wereldlijke magt, welke ongetwijfeld ons welzijn zoekt, en de H. Kerk, welke haar en ons het eenige pad des heils aanwijst, te bemiddelen. Ach allerliefste, Christelijke broeder! Bijaldien gij heden, bijaldien gij op dezen genadevolle heiligen tijd een goed woord vernomen hebt, zoo laat hetzelfde u de stemme des Heeren zijn, en zorg vooral om uw hart tegen dezelve niet te verharderen.

Geschreven op Palmzondag, met het innigste en vurigste gebed tot den goddelijken Verlosser, dat Hij door Zijn heilig lijdën en sterven zijnen zegen moge geven aan deze letters, tot loutere eere van den allerheiligsten naam JESUS, hoog gebenedijd in der eeuwigheid.”

Gij zult toestemmen dat dit vaderlijke herinneringen zijn, niet waar? — Ik heb dit stukje in onze bladen niet gelezen. Zoo gij reden hebt van te oordeelen dat het er waarlijk ook niet in geweest is, zoo verplicht mij, met hetzelfde in uwe *Stemmen* op te nemen; want zoo iets komt, dunkt mij, niet ligt te laat. Zou het ook in het *Handelsblad* gestaan hebben? Gij schijnt dat ding vrij getrouw te lezen. . . .

H.

DERDE AFLEVERING DER NIEUWE UIT- SPANNINGS-LECTUUR.

ISABELLA van *Nesle*. Eene geschiedenis uit de XV.^{de} eeuw; bevattende de volgende hoofdstukken: I. De bedroefde weduwe. II. Het nachtelijk alarm. III. De belegering. IV. De overrompeling in het bosch. V. De landhoeve. VI. Het visschers-meisje. VII. De duistere kerker. VIII. De ten dood veroordeelde. IX. De ontdekte onschuld. X. Het middernacht-uur. XI. De straffende hand Gods. XII. De vreemde man. XIII. De vreedzame landwoning. XIV. Het ongestoorde geluk.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

BEMERKINGEN, BETREKKELIJK HET REGLEMENT, VOOR DE UTRECHTSCHES AFGESCHIEDENEN.

In het Handelsblad van zaterdag 23 Maart II. hebben wij in een ingezonden stuk, eenige bemerkingen aangetroffen, door eenen hervormde op het reglement, der nieuwe Utrechtsche Gemeente, waarbij is aangevoerd, waarin de verordeningen van dat reglement verschillen van die, welke bij het bestaande hervormde kerkgenootschap in zwang zijn.

Ons voorbehoudende, om nader over den stap door den Heer SCHOLTE o. s. gedaan; diens request; het daarbij overgelegde reglement; het daarop gevolgde besluit, en de vrije Godsdienst-oefening, welke de Utrechtsche afgescheidenen ten gevolge daarvan, als nu genieten; als ook over de zonderlinge benaming van: Christelijke afgescheidene Gemeente, die zij zich zelven gegeven hebben, nader opzettelijk te spreken, willen wij het een en ander, uit het artikel van het Handelsblad afschrijven, en met onze aanmerkingen verzellen. [Er wordt in hetzelfde onder andere gezegd.

„In het algemeen verdient het te worden opgemerkt, dat het meergemelde reglement niet betreft een nieuw Kerkgenootschap, maar eene geïsoleerde gemeente, te Utrecht gevestigd. Dit reglement bestaat uit negen Hoofdstukken, en is ondertekend door H. P. SCHOLTE, H. G. KLIJN, E. FOKKE en P. W. LOTHES.”

Het gouvernement heeft, zoo wij meenen te onregte, beweerd, dat de afgescheidenen eene nieuwe secte uitmaakten: wij hebben meermalen het tegendeel betoogd. Ze zijn wezenlijk niet anders, dan een overblijfsel, van de oude zoogenaamde Gereformeerde Nederlandsche kerk, van wier voorschriften en verordeningen het thans bestaande hervormde kerkgenootschap is afgeweken, om een nieuw kerkgenootschap te vormen, 't welk de suprematie van den staat, tot grondslag van deszelfs aanwezen heeft. Het was dan ook op dien grond, dat wij de grondwettige regten der afgescheidenen, op Godsdienstvrijheid, immer hebben verdedigd: en noch de Heer SCHOLTE, noch andere afgescheidenen, konden zich als een nieuw kerkgenootschap voordoen, zonder hun principe te verloochenen, en hunne grondwettige regten te verzaken. Intusschen moet het vreemd voorkomen, dat de Heer SCHOLTE te Utrecht eene geïsoleerde Gemeente heeft

opgerigt, 't welk een bewijs schijnt op te leveren van de weinige overeenstemming, die tegenwoordig tusschen de afgescheidenen heerscht. Wij vertrouwen, dat het eerstkomende N.^o van de *Reformatie*, dien-aangaande wel eenige inlichtingen zal geven.

» HOOFDSTUK I. *Algemeene bepalingen.* Art. 3 zegt, dat de aanneming der lidmaten op belijdenis des geloofs geschiedt door de opzieners, volgens de leiddraad van » het Kort Begrip der Christelijke Religie, » in de Christelijke Gereformeerde kerk aanwezig, enz. — Het Kort Begrip der Chr. R., mede onder onze (Hervormden) liturgische boeken te vinden, is de vastgestelde leiddraad tot het doen van belijdenis bij de nieuwe gemeente. Bij ons (Hervormden) bestaat er deswege de meeste vrijheid, en is de keus van zoodanigen leiddraad aan elken predikant overgelaten. — Art. 4. De toediening des Doops *zoo spoedig mogelijk* zweemt naar het Roomsche. Bij ons (de Hervormden) is men er op uit, om aan de ouders te beduiden, dat het voegzaamste is, dat de moeder zelve het kind ten doop aanbiedt, en ze van overhaasting hierin, uit *bijgeloof voortkomende*, terug te houden. Ingevolge vroeger Synodaal verlangen (.) bestaan er in vele kleinere gemeenten in ons vaderland *plegtige Doopdagen*, één per maand, en blijven de kinderen mitadien zoo lang liggen."

De vrijheid, aan elken predikant toegekend, om zich van eenen leiddraad, naar eigene keuze te bedienen, kan alleen plaats hebben, bij eene gezindheid, die geenerlei prijs stelt op eene bepaalde Godsdiensleer, noch op *éénheid van leer*. — Die vrijheid is anarchiek.

De bepaling om den doop *zoo spoedig mogelijk* aan de kinderen te bedienen, *zweemt naar het Roomsche*: dat is met andere woorden: zweemt naar het consequente; want in de Roomsche Kerk, is alles consequent, alles overeenstemming, alles verband, tusschen leer, Sacramenten, plegtigheden en gebruiken. In het protestantismus, daarentegen, is alles, inconsequentie, verscheidenheid of verdeeldheid, bloote plegtigheden, op willekeur gegrond. — De doop is ter zaligheid noodig of niet. Volgens de Catholijke Leer is hij de afwassching der erf- en andere zonden, het bad der wedergeboorte en, diensvolgens, volstrekt noodig ter zaligheid. Het spoedig doopen der kinderen is dus in de Roomsche Kerk consequent; het is een dure plicht, te zorgen, dat de kinderen niet ongedoopt sterven, en daardoor verstoken worden van de eeuwige zaligheid. Hoe de nieuwe Utrechtsche Gemeente, over dat leerstuk denkt, kunnen wij uit haren leiddraad, het kort begrip der Christelijke Religie opmaken. Er wordt in dat [kortbegrip gevraagd:]

» Vr. 53. Welck is het uijterlick teeken in den Doop?

» Antw. Het water daer mede wij gedoopt worden » in den name des Vaders, ende des Soons, ende des » Heyligen Geests.

» Vr. 54. Wat beteekent ende versegelt dat?

» Antw. De afwasschinge der zonden door den » bloede ende Geest JESU CHRISTI."

Volgens dat stelsel, *beteekent en versegelt de Doop, de afwassching der zonden*; hij is er eene figuur van, maar niet de daadwerkelijke afwassching der zonde zelve. 'T welk ook blijkt uit het antwoord op.

» Vr. 44. Hoe zijt gij rechtvaardigh voor Godt?

» Antw. *Alleen door een oprecht geloove in JESUM CHRISTUM."*

De kinderen kunnen dus, volgens die leer, niet geregtvaardigd worden voor God. De doop beteekent wel, dat naderhand, als zij tot jaren van onderscheid gekomen zijnde, in JESUS CHRISTUS geloven, *daardoor geregtvaardigd zullen zijn voor God*; maar hij geeft hen die regtvaardigheid niet, hij wascht de erfsonde niet af; de kinderen blijven er mede besmet, tot dat hunne zonden afgewassen worden, en zij regtvaardig voor God zijn, *ALLEEN door een oprecht geloove in JESUS CHRISTUS*. De doop kan alzoo niets baten, zonder het bijkomend geloof. Hierdoor wordt het doopen der kinderen eene bloote formaliteit, die hen geenerlei nut aanbrengt, voor dat zij in latere jaren gelooven. Overigens is in den bijbel het *doopen van kinderen* nergens uitdrukkelijk bevolen: de kinderdoop is een leerstuk der zuivere overlevering; en wij begrijpen dus niet, wat de geïsoleerde Utrechtsche gemeente, bewogen kan hebben, tot het maken der bepaling, *dat de doop zoo spoedig mogelijk geschieden moet*. — Als Catholijken verheugen wij er ons echter over, omdat wij geloven, dat daardoor menig jong stervend kind, kan behouden worden.

Wat de Hervormden tegenwoordig van den doop gelooven, weten wij niet; en even weinig, of zij dien-aangaande nog een bepaald geloof hebben; maar zeker is het, dat zij er de zaligheid niet van afhankelijk maken; want dan ware het uitstel van eene maand niet mogelijk. Intusschen mogen wij hen, die zich altoos op den bijbel beroepen, en voorgeven zich in alles naar denzelven te regelen, hier vragen: » Waar » hebt gij in den bijbel van plegtige maandelijksche » doopdagen gelezen? Waar, dat de moeders zelve » hare kinderen ten doop behooren aanbieden? » Men zal er te vergeefs naar zoeken. Met de overlevering is het lijnrecht strijdig: het zijn dus willekeurige, nieuwe bepalingen, welligt alleen ontstaan uit het gevoel eener behoefte aan plegtigheden in den Godsdiens. *Maar wat zijn plegtigheden*, die geenen grond hebben, noch in de leer, noch in vroegere gebruiken? In het Protestantismus zijn alle plegtigheden slechts bloote, van wezen beroofde, vertooningen.

» HOOFDSTUK II. *Van de diensten.* Luidens art. 12 worden de dienaren des Woords, ouderlingen en diakenen tot hunne bedieningen in de gemeenten verkozen door de mans-ledematen, die ten H. Avondmaal zijn toegelaten. Deze verkiezingen geschieden in de Hervormde kerk door den kerkeraad, die de gemeente vertegenwoordigt. — Art. 13 bepaalt dat deze verkiezing geschiedt uit een onbepaald getal, of op voorstel van bepaalde personen; door den kerkeraad der gemeente, *na voorafgaand vasten en bidden*. — Elke kerkeraadsvergadering der Herv. wordt geopend en gesloten met het gebed. Van het vasten weet men niet meer....."

Van het vasten weet men niet meer! Leest men dan niet meer in den bijbel, *niet meer* in het Nieuwe Testament, in eenen tijd, waarin men millioenen verspilt, om den bijbel, om het Nieuwe Testament, bij duizenden en honderd duizenden te verspreiden! Anders zou men toch weten, dat het vasten zeer bij

belsch, zeer Evangelisch, zeer Nieuw Testamentsch is. — Maar, zoo gaat het: men schermte met den Bijbel, om de oogen der menigte te verblinden; men geeft voor, zich in alles aan den Bijbel te houden; en ten oprigte van het vasten, waarvan de Zaligmaker en zijne Apostelen voorbeelden hebben gegeven, die in den Bijbel opgeteekend staan; durft men openlijk zeggen: VAN HET VASTEN WEEET MEN NIET MEER! — Wanneer toch, zullen opregte, eenvoudige zielen, de oogen eens openen en overtuigd worden, dat al dat Bijbelgezwets en Bijbelverspreiden, niet anders dan geld verspillen is!

Wij zouden te breedvoerig worden, als wij het geheele stuk uit het *Handelsblad* wilden overwegen: de volgende punten echter konden wij niet onaangetoetst laten.

» Met de kerkelijke tucht zijn de nieuwe Christenen zeer ingenomen. Bij ons bestaat daarvan nog slechts een schaduw."

Eene schaduw van kerkelijke tucht is, in het Protestantismus, veel natuurlijker, dan dat men er zeer mede ingenomen is. Als de Bijbel de eenige regel van geloof en zeden is, en elk vrijheid van conscientie heeft, om, naar eigen vrij onderzoek, zijn geloof en gedrag te regelen, is kerkelijke tucht een onding, eene nabootsing van het Goddelijk gezag der Apostolische Kerk, dat van alle kracht onthloot is, eene schaduw, maar niets meer.

» HOOFDSTUK III. Van de uitoefening der diensten. Art. 29. » De dienaren des Woords zullen ook zorg dragen voor de opleiding der toekomstige dienaren en daarin gebruik kunnen » maken van de hulp van zoodanige lidmaten der gemeente, » die daartoe erkende gaven en bekwaamheden van den Heere » ontvangen hebben." De dienaren des Woords zijn dus te gelijk professoren; dat laat zich hooren. Aan eene theologische faculteit valt er dus vooreerst niet te denken. — Volgens artikel 31 zijn diakenen belast met de betaling van den predikant en de eeredienst, zoowel als met het onderhoud der armen, en zulks, indien ik het wel inzie, uit ééne beurs, de ingezamelde giften. Bij ons komt het tractement uit de landkas, of, in sommige gemeenten, ten deele uit gemeente-fondsen, terwijl eene bijzondere commissie belast is met het beheer der kerkgoederen. Diakenen hebben alleen met de armen te doen."

Het betalen, vroeger van de Gereformeerde, thans Hervormde predikanten uit 's lands kas, verschaft aan die heeren, met bijkomende kinder-, school- en akademiegelden, een ruim inkomen, 't welk op die plaatsen, alwaar zoogenaamde gemeente-fondsen bestaan, al vrij aanmerkelijk is. Tijdens de invoering der Reformatie, heeft men, zoowel in Nederland als in andere landen, die het geloof der vadersen, voor eene nieuwe leer geruimd hadden, de eigendommen der Catholische Kerk, hare kerkgebouwen, kloosters, landerijen, enz. enz. aan derzelver wettige eigenaars ontfond. De kerkgebouwen werden aan de nieuwgezinden gegeven; de kloosters werden gesloopt, of tot deze of gene inrigting gebezigd, zoo dat nog vele zoogenaamde Godshuizen in Nederland, oude kloosters zijn; de andere goederen, of derzelver inkomsten, werden door den staat, die zich dien roof niet schaamde, geëigend, en hij schonk een gedeelte van den buit aan de nieuwe leeraars, zonder 't welk de Re-

formatie spoedig zou zijn uitgestorven; doch, daarentegen, matigde de staat zich ook het suprematie-regt, het benoemen of goedkeuren van benoemde predikanten, het voorschrijven van gebeden, het bevelen of verbieden van hetgene, wat de zoogenaamde *betaalsheeren* goed of nadeelig keurden en andere oppermagtige regten aan; zoodat het betalen der predikanten uit 's lands kasse en het suprematie-stelsel, splinter nieuwe, zeer onbijbelsche gevolgen waren, eener zoogenaamde kerkhervorming, die voorgaf, zich in alles op den Bijbel, als op Gods Woord, te gronden. Doch: » Onregtvaardig goed gedijdt niet," zegt het spreekwoord. Anderen hebben op hunne beurt het geroofde geroofd, en het zoogenaamd *geestelijk kantoor* bestaat niet meer. En wat is 's lands kasse? Wat anders dan de jaarlijksche opbrengst der schatplichtige ingezetenen? Het ware veel natuurlijker, dat iedere Godsdienstgezindheid voor zich zelve zorgde, dan dat de staat aan iedere gezindheid, zoo veel of zoo weinig uit den algemeenen opbrengst toestaat, als hij goedvindt; terwijl nu, daarenboven, de afgescheidenen het hunne moeten bijdragen, om andere Godsdienstgezindheden in stand te houden, en geheel voor de instandhouding hunner eigene gezindheid zorgen moeten; 't welk naar ons inzien, met de denkbeelden van Godsdienstvrijheid en regtvaardigheid, niet kan worden overeengebracht.

» HOOFDSTUK IV. Over de kerkelijke vergaderingen. Art. 36. » De kerkeraads-vergaderingen zullen toegankelijk zijn voor de » geheele gemeente, en zullen de mans ledematen, die ten » H. Avondmaal zijn toegelaten, altijd eene raadgevende stem » hebben." Bij ons (de Hervormden) heeft niemand daar toegang, dan die lid is van den kerkeraad."

Het is opmerkelijk, dat hier alleen van *kerkeraads*-en niet van *klassicale* en *synodale* vergaderingen gesproken wordt. Dit bevestigt het gevoelen, dat de Scholtianen te Utrecht, eene *geïsoleerde* gemeente uitmaken, die niet gemeenschappelijk met de andere afgescheidenen en derzelver zoogenaamde provinciale synoden, hebben gehandeld. Intusschen blijkt uit dit artikel, dat de inrigting der nieuwe gemeente te Utrecht, geheel democratisch is.

» HOOFDSTUK VI. Van het huwelijk. Het bij art. 58 voorgeschreven aflezen in de kerk, is bij ons nog een oud gebruik, doch geene wet. Veel minder is de kerkeraad bevoegd een onderzoek in te stellen, of er ook wettige redenen bestaan, volgens Gods Woord, waardoor zoodanig huwelijk moet verhindert worden. Hij krijgt er zelfs geen kennis van, daar het huwelijk thans een zuiver maatschappelijk verdrag is."

Met uw verlof, hervormde Heer inzonder van dit artikel aan het *Handelsblad*! Ook hier had gij behooften te zeggen: » bij ons." Als gij zoo maar in 't algemeen zegt: dat het huwelijk thans een *zuiver maatschappelijk verdrag* is, bedriegt gij u zeer. Bij ons Catholijken, is het huwelijk nog, wat het in de dagen der Apostelen was, een groot Sacrament (mysterium), maar, gelijk de H. PAULUS zegt: *Ik zeg in CHRISTUS en in de Kerk*. — Toen de eerste aanhangers der zoogenaamde hervorming de kerk verlieten, en, eigendunkelijk, de Sacramenten, slechts tot twee: Doop en Avondmaal, verminderden, verdween ook het

huwelijk uit de rei der Sacramenten en werd eene gewone *maatschappelijke* zaak; maar zoowel in dit, als in andere opzichten, deden zich de consequentien der nieuwe leer niet aanstands gevoelen; het huwelijk bleef nog eene kwasi-kerkelijke zaak; de aanstaande huwelijken werden in de kerken afgekondigd; aan de verloofden werd aanvankelijk een zeer langwijdig, vervolgens een verkort formulier, om den *houwelicken staat voor de Gemeente CHRISTI te BEVESTIGEN*, voorgelezen; zij moesten eenige vragen beantwoorden, elkander de regterhand geven, nederknielen enz. Ten slotte zeide de dienaar des woords: »Ons lieve Heere Godt vervulle u met syne genade, ende geve u dat gy in alle Godtsaligheyt lange ende heyliglick te samen meugt leven. Amen. — Er had dus in de *oude Gereformeerde kerk*, nog eene kerkelijke bevestiging en inzegening van het huwelijk plaats; wyl men het huwelijk nog als eene heilige zaak beschouwde; thans is het zoogenaamd *kerkelijk overtrouwen*, zoo als de inzender later zegt, *facultatief*; om dat het *thans bestaande Hervormde kerkgenootschap* het huwelijk, als een *zuiver maatschappelijk verdrag* beschouwt. Inderdaad al zeer onbijbsch; terwijl men de *oude gewoonte* van het aflezen in de kerken, waarvan de Bijbel niet spreekt, nog *pro forma*, doch *niet als wet*, behouden heeft.

» Art. 59. » De opzieners zullen vooral toezien, dat er geene huwelijken worden voltrokken in de door Gods Woord verboden graden van bloedverwantschap, zullende zoodanige vermenging met censuur en afsnijding achtervolgd worden, » indien er geene verootmoediging en afstand gezien wordt. » Ik begrijp niet, hoe de koning dit art. heeft kunnen goedkeuren. Niet alleen dat de nieuwe gemeente een huwelijk, bij den burgerlijken stand voltrokken, als onwettig beschouwt, maar zij verlangt ook *afstand*, d. i. ontbinding des huwelijks, in geval het graden van bloedverwantschap betreft, dat door Gods Woord verboden zijn. Men onderstelt alzoo dat de burgerlijke stand huwelijken sluit, die met Gods Woord onbestaanbaar zijn, en daarom vernietigd moeten worden. *Censuur* is de tijdelijke ontzegging van de voorregten des lidmaatschaps; *afsnijding* is de algeheele uitwerping, doch waarop, bij verootmoediging, herstelling volgen kan. Die verootmoediging kan geene *ware* zijn, zoo de vernietiging des huwelijks er niet uit voortvloeit. Wie dus in dit geval verkeert, en zijne wederhelft moede is, behoeft slechts lid te worden der nieuwe gemeente, en de weg is hem gewezen. Ik ben ook nieuwsgierig, welke graden van bloedverwantschap men rekenen zal met Gods Woord strijdig te zijn; kiest men den Ante-Mozaischen tijd tot maatstaf, dan mag iemand met zijne zuster trouwen! —

Wie kan het bovenstaande lezen, zonder de verwarring te bejammeren, welke de gewaande Hervorming, door het vernielen van de maatschappelijke orde des Christendoms, te weeg heeft gebragt? Tot aan dat noodlottig tijdvak toe, werd het huwelijk door allen, door vorsten en volken, als een Sacrament des Christendoms, als eene heilige, als eene geheel kerkelijke zaak beschouwd; de hervorming verminderde de waarde van het huwelijk, door hetzelfde uit de rei der Sacramenten te schrappen. Toen reeds werd de grond gelegd tot het Heidensche stelsel, 't welk later door de filosofie in *Frankrijk* ingevoerd, en in vele landen overgenomen is geworden: dat het huwelijk, eene geheel burgerlijke zaak, een *zuiver maatschappelijk*

verdrag is; ten gevolge waarvan dan ook mode de *echtscheiding*, die door de eerste hervormers, in geval van overspel; toegestaan werd, in de wetgeving is ingevoerd. De Kerk, alleen de Kerk, heeft hnt regt om te beslissen, welke graden van bloedverwantschap het aangaan van een heilig Christen-huwelijk beletten; zij alleen heeft tot in de XVIe eeuw van dat kerkelijk verbod, kunnen dispenseren. In de tegenwoordige wetgevingen, die het huwelijk, als een zuiver maatschappelijk verdrag beschouwen, is 't ook het burgerlijk gezag, 't welk de burgerlijke huwelijksbetselen bepaalt, en daarin dispenseert. — Maar die wetgeving erkent ook de godsdienstvrijheid en belooft aan de bestaande godsdienstgezindheden, de bescherming van het tijdelijk gezag. — Welnu, mijn heer de inzender! die u verwondert, dat de koning dit artikel van het reglement der afgescheidene Utrechtsche gemeente heeft goedgekeurd, zeg ons eens, wat er van de godsdienstvrijheid worden zou, als b. v. de Catholijken, die het huwelijk als een Sacrament eeren, en als eene heilige zaak behandelen, genoodzaakt konden worden, om een *zuiver maatschappelijk verdrag*, dat strijdig met hare kerkelijke wetten is aangegaan, als een wettig en heilig Christen-huwelijk te erkennen? Als het haar niet meer vrij stond, om de overtreders harer *kerkelijke wetten* met *kerkelijke straffen* te tuchtigen?

Ten slotte zegt de inzender:

» Eene *Slotbepaling* eindelijk, art. 80, is van den volgenden inhoud: » Deze artikelen zijn alzoo gesteld, met gemeen overleg, dat zij, indien de omstandigheden in de gemeente dit vorderen, veranderd, vermeerderd of verminderd mogen en behooren te worden. Dit geschiedt door den kerkeraad, » in de gewone kerkeraadsvergaderingen. Dit zal onverwijld moeten geschieden, wanneer het bewezen werd, dat » iets tegen de uitdrukkelijke uitspraken van Gods Woord gesteld was. — Willekeurige veranderingen zijn ongeoorloofd. Lees ik wel? Dit reglement bevat eene zeer bepaalde en geclausuleerde vergunning van het gouvernement, dat in *Utrecht* eene gemeente zal bestaan, gebonden aan dit reglement (Zie Kon. besluit, art. 1.) Maar nu mag de kerkeraad deze artikelen veranderen, vermeerderen of verminderen *zonder vernieuwde toestemming, of autorisatie of sanctie van den koning*? Wie zal beoordeelen, of de omstandigheden zoodanige veranderingen vorderen? Immers, de kerkeraad is hierin vrij, en niet aan de goedkeuring des konings onderworpen. Is dit geheele reglement dan geen wassen neus? Ik althans moet mijn oordeel opschorten!

Wij hebben in de VIe afdeeling onzer nog bestaande grondwet, over de magt des konings te vergeefs naar de bevoegdheid gezocht, tot het vorderen van inzage, tot het goed- of afkeuren van *kerkelijke reglementen*, tot het autoriseren en sanctionneren van kerkelijke bepalingen, die alleen voor de leden van een kerkgenootschap verbindend kunnen zijn, en wij blijven beweren, dat het suprematie-stelsel, niet alleen strijdig is, met onze grondwet, maar met het welbegrepen belang des gouvernement, met den aard der zake, met het karakter des Nederlandschen volks en met de waardigheid des konings. Dat hetzelfde lijnregt strijdig is, met den geest en de inrigting des Christendoms, is buiten alle tegenspraak; doch daar-

over bekommert men zich tegenwoordig niet.

Is de handhaving van het onchristelijke suprematie-stelsel, dat ons reeds zoo veel gekost heeft, wel der moeite waardig, dat de gouvernementen er zich, in de oogen der volken, deels hatelijk, deels belagchelijk door maken? Hatelijk zal het altijd zijn, voor allen, die prijs stellen op de regten en vrijheden der Christen-kerk; maar belagchelijk wordt het, als men in het *Handelsblad*, met andere woorden hoort vragen, of de Utrechtsche afgescheidenen, door het inzenden van hun reglement, over welks goedkeuring men zich verwondert, en 't welk, zonder nadere goedkeuring, kan veranderd worden, het gouvernement niet een wassen neus heeft aangezet.

DE APOSTOLISCHE STOEL EN HET SCHISMA.

Zonder den Apostolischen Stoel, zou er geene Catholijke Kerk, geen Apostolisch christendom meer bestaan! Dit weten de vijanden des Christendoms, de ongeloofigen onzer dagen, de ketters en schismatieken, zeer goed: daarom trachten zij, nu eens, door bedreigingen en vervolgingen, den Apostolischen Stoel te benaauwen, dan weder, door laster en leugenachtige aantijgingen, van de achting en liefde der volken te berooven; dan weder, door vleijerij en fraaije beloften, de rots te doen wankelen, op welke de Heer zijne Kerk gebouwd heeft, en den Apostolischen Stoel over te halen, tot afwijkingen van de discipline der Kerk, die daardoor in hare grondslagen zou worden geschokt. Alles te vergeefs! De vervolgingen van de Fransche republiek en van NAPOLEON, tegen den Apostolischen Stoel, hebben tot niets anders gestrekt, dan om de nietigheid en het onvermogen der aardsche magten tegen den plaatsbekleeder op aarde van Hem, wien alle magt in Hemel en op aarde gegeven is, aan alle volken te toonen. Wat hebben al de lasterschriften en leugenachtige verdichtzelen, die van LUTHER af, tot in onze dagen toe zijn verspreid geworden, anders uitgewerkt, dan dat mannen van kunde en talent, den Apostolischen Stoel, over dat lasteren en liegen hebben gewroken, op eene wijze, die meer en meer alle volken doordringt van eerbied en liefde voor hem, die in alle eeuwen de rots was, op welke de Kerk alle aanvallen van de poorten der hel heeft weerstaan; zoodat de moreele invloed van den Apostolischen Stoel, welligt nooit grooter was, dan in onze dagen, waarin alles wordt aangewend, om dien invloed te vermindern, en, ware het mogelijk, geheel te doen ophouden. En wat hebben de vleijerijen en beloften, met of zonder bedreigingen aangewend, uitgewerkt! — Zij hebben de geheele wereld overtuigd, dat de Apostolische Stoel, als het de leer of discipline der Kerk betreft, inderdaad, in onwankelbaarheid eene rots is: zij hebben hen, die den Apostolischen Stoel gepoogd hadden te misleiden en dienstbaar aan hunne ontwerpen te maken, met schande overloden en in de oogen der volken vernederd!

Het is bekend, dat de listen van het Pruisisch ministerie, om, door gemengde huwelijken langzamerhand, het Catholicismus te vernietigen, en door eene nieuwe Protestantische bevolking te doen vervangen, door het misdadig gedrag van den vorigen Aartsbischoep van *Keulen* en eene al te ver gedrevene vrede-lievendheid der andere Bisschoppen, aanvankelijk, maar al te wel geslaagd zijnde, de Catholijken van *Pruissen*, den doodelijken slaap der onverschilligheid hadden doen insluimeren; maar dat het gedrag van den Apostolischen Stoel, in de zaak der Aartsbischoppen van *Keulen* en *Posen* gehouden, en de taal der allocutien, betreffende die beide eerbiedwaardige mannen, die, ondanks de onregtvaardige vervolging van het Pruisisch gouvernement, door den algemeenen Opperherder met lof werden overloden, de Catholijken, niet alleen in *Pruissen*, maar overal in *Duitschland* en geheel *Europa*, uit den sluimer der onverschilligheid hebben opgewekt, den afkeer van gemengde huwelijken te weeg gebragt, de Catholijken in hun geloof bevestigd en hun kinderlijk vertrouwen op de zorg en de waakzaamheid des Apostolischen Stoels, ongelooftbaar vermeerderd hebben.

Nu komt, op zijne beurt, de geduchte alleen heerscher van het Noorden, het Opperhoofd en de steun van het schisma, de keizer van het kolossale *Rusland*, die wel zijne Heidensche en barbaarsche onderdanen rustig in de afgoderij en barbaarschheid laat voortleven, maar tegen de Catholijken zijner onmetelijke staten zoo Grieksche als Latijnsche, gedurende eene reeks van jaren, de bitterste vervolgingen uitoefent, ten einde hen tot het schisma over te halen, of langzamerhand uit te roeijen: nu komt ook hij eene poging aanwenden, om den Apostolischen Stoel, door het beloven van schijnbare voordeelen voor zijne neerslagtige verdrukten en vervolgde kudde, over te halen, om de discipline der Catholijke Kerk te wijzigen ter gunste van het schisma, zoo als de koning van *Pruissen* zulks, ten voordeele van het Protestantismus had getracht. — Immers wij lezen, uit de *Hanoversche Zeitung*, in het *Handelsblad* van 20 Maart overgenomen, het volgende:

» Van de Italiaansche Grenzen, 28 Februarij. Naar men verneemt zijn thans met den Pauselijken Stoel onderhandelingen gaande, betreffende de aanstaande huwelijks vereeniging van den hertog van *Leuchtenberg* met de prinses dochter des keizers van *Rusland*. De staats- en kerkelijke politiek van *Rusland* wil namelijk, dat de gezamentlijke kinderen van het doorluchte paar in de Grieksche Godsdienst opgevoed worden, terwijl de Katholijke Kerk, onder omstandigheden van dezen aard, de inzegening weigeren zoude. Van de zijde van *Rusland* zijn aan den Pauselijken Stoel alle genotene bescherming en allerlei gunsten voor de Katholijke Kerk aldaar toegezegd geworden, ten einde den Paus over te halen tot eene concessie, die misschien nog lang uitblijven kan.

Ziedaar dan den Apostolischen Stoel in nieuwe moeilijkheden gewikkeld, die het den Catholijken van alle landen, ten pligt maken, om, met verdubbelden ijver, vurige gebeden voor onzen algemeenen vader GREGORIUS XVI te storten, en voor hem, in deze haghelijke oogenblikken eene verdubbelde toedeeling

van den beloofden geest der waarheid, den geest van raad en sterkte, af te smeecken.

Wij zullen, als wij de bevestiging van het bovenstaande berigt, uit Rome zelve zullen ontvangen hebben, op dit onderwerp terugkomen.

MEDICO THEOLOGISCHE BEMERKINGEN, BETREKKELIJK DE BIECHT, DOOR EENEN PROTESTANTSCHEN GENEESHEER.

De schrijver die zich op het titelblad van dit werk, ja niet heeft genoemd, maakt zijnen naam op de laatste bladzijde bekend; het is doctor AMI BADEL van Geneve, wonende te Chancy kanton Geneve. Het zal verwonderlijk schijnen, dat een dusdanig geschrift uit een land komt, alwaar het Protestantismus gebiedend heerscht. Doch de schrijver toont lange en ernstige studien te hebben gedaan en zich aan diepe overpeinzingen te hebben overgegeven. Hij heeft gewisselijk vele vooroordeelen moeten overwinnen, om zich, zoo als hij doet, ten voordeele van de Biecht te verklaren. Hij erkent veel verplichting te hebben aan den heer DELAJOUX, Pastoor van Pougny diocese van Belley, die vele theologische boeken ter zijner beschikking heeft gesteld:

» Hoewel geboren en opgevoed in eene Religie, in welke de Biecht is afgeschaft geworden, zegt de heer BADEL, zal het in de oogen van verlichte lieden niet vreemd zijn, dat ik naar mijne overtuiging en met het eenige doel, om, wat er ook de aanleiding toe zij het middel te zoeken tot het verbeteren van het lot der bevolkingen, getracht heb, een onderwerp aan te roeren dat ik slechts vlugtig schetste, ten einde de vooroordeelen, welke dat woord in het gemoed van velen onderhoudt, te verswakken, en den afkeer te verminderen, die men van de zaak hebben kan Ik schroom niet er bij te voegen, zonder vrees van gelogenstraf te worden, dat vele geneesheeren van verschillende gezindheden, het onderwerp dat ik behandel, uit hetzelfde oogpunt beschouwen als ik. Het is al te blijkbaar, dat de fysieke staat zich verbetert, door de zuiverheid (intégrité) van dien der moraal, dan dat het nuttig zijn zou, hier eene wetenschappelijke uitweiding te maken. De zaak is zoo waar, dat, hetzij in de samenleving, hetzij in de hospitalen, de voorwerpen, wier ziekten de minst dodelijke zijn, of een geregelder loop volgen, die gemakkelijker tot geneezing overgaan, diegenen zijn, welke de gewoonte hebben, om hunne Godsdienstpligten, met meerdere naauwgezetheid te vervullen. Verscheidene, zelfs Protestantsche geneesheeren zijn, in hunne praktijk, over die resultaten getroffen geweest."

In voorloopige bemerkingen zegt de schrijver, dat de Biecht natuurlijk aan den mensch is, dat hij gaarne zijne smarten en genoegens verhaald; dat hij de behoefte gevoelt om zijne misslagen te erkennen, dat dat de Biecht in het Evangelie aanbevolen wordt: De

zonden zullen gehouden of vergeven worden, aan hen, die zij ze houdt, of vergeeft; dat men om ze te vergeven of te houden, dezelve kennen moet; dat de bekendenis der zonden dus noodig is; dat die bekendenis niet openbaar zijn kan; dat het onmogelijk is, dat de Stichter der Kerk gewild heeft, dat menschen na een leven van ongerechtigheid, hetzelfde zonden komen verhalen in de vergadering der geloovigen en zulke vere zielen zonden ergeren; dat er dus niet overblijft dan de oorbiecht.

Het eigenlijke werkje handelt over de Biecht in het geneeskundig opzicht. Doctor BADEL, merkt aan, dat er geene ziekten hardnekkiger zijn, dan die tot een geschokt moraal behooren, en hij denkt, dat de Biecht een geneesmiddel zijn zou, dat nuttiger zou werken dan men denkt. Hij spreekt van de afwijkingen, waartoe de verbeelding ten opzichte van den Godsdienst voeren kan. Gesprekken met eenen liefderijken Herder, zijn de beste middelen, om de kalme in eene ontruste ziel terug te brengen. De schrijver voert de omstandigheden aan, waarin de Biecht een heilzamen invloed heeft uitgeoefend. De Biecht vestigt tusschen de kudde en den Herder, meer regtstreeksche en inniger betrekkingen. De heer BADEL, beschouwt haar in het maatschappelijk opzicht en uit het oogpunt der menschheid. De Protestanten hebben leedwezen gehad over het afschaffen van de Biecht; men vindt daarvan menigvuldige getuigenissen in de werken hunner Leeraars. De predikatiën, de openbare onderrichtingen, doen dezelfde uitwerking niet, als geheime waarschuwingen en bijzondere vermaningen.

Dit is de hoofdinhoud van het werkje des heeren BADEL, een werkje vol van oordeelkundige bemerkingen en nog veel opmerkelijker van den kant eener Protestants. De uitgever heeft er vele noten bijgevoegd, om sommige plaatsen toe te lichten en kracht bij te zetten. Hij kondigt een groot werk aan, dat hij zal uitgeven onder den titel van: *Het leerstuk der Biecht, over de aanvallen der ketterij en des ongeloofs gewroken*, en waarvan hij het plan en den korten inhoud doet kennen. (Ami de la Religion.)

ZOO DACHT ER DE GELEERDE DE GROOT OVER.

(Ingezonden.)

De geleerde verzamelaar van het werk, getiteld: *Raison du Christianisme* heeft Tom I, p. 103. 2de Edit. enkele getuigenissen aangevoerd van HUG DE GROOT, op het laatst van zijn leven, ten voordeele der Roomsche-Catholijke Kerk. Dezelve zijn hoogst merkwaardig en verdienen hier wel een klein plaatsje. Wij vereenigen ons met den schrijver als hij zegt:

» Het zal niet nutteloos wezen, voor protestanten » welke ter goeder trouw zijn, in zijne (HUG DE » GROOTS) brieven te zien, en bijzonderlijk in die

» brieven, welke hij aan zijnen broeder schreef, voor
 » wien hij de bodem van zijn hart schijnt bloot te
 » leggen, hoe ver zulk een wijze in het opsporen
 » der waarheid gevorderd was. Men zal er deze op-
 » regte en gedenkwaardige woorden lezen: » De
 » » Roomsche Kerk is niet slechts Catholijk, maar
 » » zij bekleedt zelfs het voorzitterschap in de Catho-
 » » lijke Kerk, zoo als blijkt uit den brief van den
 » » H. Hieronymus aan Paus Damasus. Een ieder
 » » kent dien brief." En een weinig verder: » Al
 » » wat de Westersche kerk, die vereenigd is met
 » » die van Rome, algemeen en gemeenschappelijk
 » » aanneemt, dat vind ik eendragtig geleerd, door
 » » de Grieksche en Latijnsche Kerkvaders, van
 » » wier gemeenschap, weinigen zullen durven zeg-
 » » gen, dat men die niet moet aannemen: weshalve
 » » om tot kerkelijke eenheid te geraken, het voor-
 » » namelijk daarop aankomt, dat er niets veranderd
 » » worde in de aangename leering, in de gebrui-
 » » ken en in het bestuur."

» De Groot was ten dezen tijde alzo de man niet
 » meer, die het Oosten en het Westen, Grieken en
 » Latijnen tegen elkander in het barnas wilde jagen.
 » Het volgende uit eenen anderen brief aan zijnen broe-
 » der is even vol beteekenis. » Men moest namelijk
 » » de Kerk hervormen zonder scheuring te maken,
 » » en zoo wie poogde te verbeteren, wat hij meende
 » » verbetering noodig te hebben, zonder aan de oude
 » » leer te veranderen, en zonder te kortdoening
 » » aan den eerbied, die der Roomsche Kerk in alle
 » » billijkheid toekomt; hij zou zich verantwoord
 » » kunnen voor God en voor regtvaardige regters:"
 » Hij komt langs dezen weg tot erkenning van het
 » » wezenlijkste van alles namelijk dat de Kerk van
 » » Jesus Christus bestaat in de opvolging der Bis-
 » » schoppen door middel van de oplegging der handen,
 » » en dat deze orde van opvolging voortduren moet,
 » » tot aan het einde der eeuwen naar Jesus belofte:
 » » *Ik ben met u lieden*, enz. » zoo dat men" voegt
 » » hij er bij » met den H. Cyprianus beseffen kan,
 » » welk een groot misdrijf het is, voor kerken aan
 » » te zien dezulken, welke de volgreeds hunner her-
 » » ders, niet weder kunnen terug brengen, tot de
 » » Apostelen, als die dezelve het eerst hebben in-
 » » gewijd."

» Dus schreef de Groot twee jaren voor zijnen
 » » dood te weten in 1643. Zijne woorden bevatten, om
 » » zoo te spreken, het wezen en de gansche zelfstan-
 » » digheid der Catholijke Kerk. Op dezen onwankel-
 » » baren grondslag steunende, gaf hij in 1644 — het
 » » volgende jaar was het laatste zijns levens — aan
 » » de remonstranten, van welke hij zich moeijelijk ge-
 » » heel los konde maken, den raad, » dat, zoo er
 » » eenigen onder hen waren, welke met Corvinus
 » » » (den opregtsten in zijn gevoelen van al de predi-
 » » kanten) in de eerbiediging der oudheid wilden
 » » » volharden, zij Bisschoppen moesten aanstellen die
 » » » gewijd waren van eenen Catholijken Aartsbis-

» » schop (1), en zoo doende, een begin maken van
 » » terugkeer tot de oude en heilzame gebruiken,
 » » met verachting van welke men zich veroorloofd
 » » had, door middel van nieuwe opinien nieuwe
 » » kerken te stichten, zonder dat men berekenen
 » » kon, wat in dezelve, na eenige jaren, zal geloofd
 » » worden."

» De Groot wel te weten zag duidelijk in, dat
 » » nergens bestendigheid is te vinden, dan in de Ca-
 » » tholijke Kerk, dat nergens het onderpand der waar-
 » » heden en der leer van Jesus Christus gewis en
 » » onveranderlijk is, dan bij de opvolging der Bis-
 » » schoppen, die dezelve van hand tot hand de een
 » » den anderen overleverden volgens Jesus belofte,
 » » zonder verbreking van den keten van overlevering,
 » » zonder verloochening dergenen die hen inwijden. —
 » » In deze orde alléén, in deze opvolging van Aposte-
 » » len vond hij bestendigheid, terwijl al het overige
 » » » zonder ophouden veranderde, gelijk hij het dagelijks
 » » zag in de hervormingen van de XVI^{de} eeuw, welke
 » » op onvaste grondslagen gebouwd, niet hadden op-
 » » gehouden zich zelve te hernieuwen, zonder het
 » » middel te hebben overgehouden om zich te besten-
 » » digen."

JUSTIFICATIEVE STUKKEN

*Behoorende tot het antwoord van Monseigneur den
 Aartsbisschop van Gnezen en Posen, op het
 nieuwe Pruisische Manifest.*

D.

*Circulaire van den Aartsbisschop aan het il-
 lustre Kapittel van Gnesen.*

Ik haast mij van het illustre metropolitaan-kapittel,
 den genadiglijk uitgedrukten wil van Zijne Majesteit
 den Koning, in eene cabinets orde, onder dagteek-
 ning van 12 April van dit jaar, aan den Opperpresi-
 dent van het Groot-Hertogdom Posen, den Heer Florr-
 well gerigt, en dat aan mij op eene officiële wijze is
 medegedeeld, te doen kennen; Z. M. gewaardigt zich,
 daarbij te verklaren:

» Dat iedere beperking der vrijheid van conscientie
 » » zijner Catholijke onderdanen betrekkelijk de huwe-
 » » lijken, die gemengd genoemd worden, zoo wel, als
 » » in ieder ander kerkelijk belang, geheel en al strij-
 » » dig met den hoogen wil van Z. M. is, en dat Z. M.
 » » geenszins het oogmerk heeft, om in eenig gedeelte
 » » der monarchie, de keuze, door de wetten des lands,

(1) Er zouden niet ligt Catholijke Aartsbisschoppen te vin-
 den zijn, die de bisschoppelijke wijding aan Onecatholijken zouden
 geven: men zou dus Catholijke Bisschoppen moeten zoeken,
 die zich bij de Protestanten wilden laten aanstellen, om zich
 door dezen te laten onderwijzen en tot de kerk terugbrengen!
 In allen gevalle zijn de getuigenissen van de Groot van ge-
 wigt, en geschikt, om menigen Protestant, vooral hen, die
 tot de Remonstaansche broederschap behooren tot nadenken te
 brengen.

» aan den Catholijken Pastoor gelaten: of, om door
» de afkondiging en huwelijk, eene vereeniging te vol-
» trekken, die, volgens de wetten des lands, geoor-
» loofd is, als de dispensatie der kerkelijke Overhe-
» den is geweigerd geworden, of te veroorlooven, dat
» een andere Pastoor die voltrekke."

Later heeft Z. M. bij het appel aan zijne Catholijke onderdanen van het Groot-Hertogdom *Posen*, onder dagteekening van 12 April dezes jaars, zich gewaardigd genadiglijk te doen weten, dat zijn ernstige wil, naar dat doel gerigt is, om voortaan, gelijk zulks tot hietoe heeft plaats gehad overeenkomstig de acte van inbezitneming van 15 Mei 1815, zijne Catholijke onderdanen te beschermen in hunne religie en diensvolgens niet te gedogen, dat de vrijheid van geloof en conscientie, door de wetten des lands vastgesteld, ont- rust of belemmerd worden in eenig punt van de Leer der Kerk.

» In dat appel heeft Z. M., onze zeer genadige Lands-Vader, zich gewaardigd, de voor ons Catholijken zeer geruststellende en vertroostende verzekering, den Lands-Vader zoo waardig, uit te drukken, dat dit het voorwerp zijn zal zijner vurigste pogingen, om ook voor ons de vrijheid van geloof en conscientie, door onze voorvaderen gehandhaafd en uitgeoefend te conserveeren (1)."

Door de innigste gevoelens van dankbaarheid door- drongen jegens Z. M. onzen zeer genadigen Souverein en Heer, wegens die zoo vertroostende, en den Lands-Vader wezenlijk waardige uitdrukking van zijnen wil, kan ik mij niet onthouden van uw Metropolitaaan-Kapittel op de dringendste wijze uit te noodigen, om in het hart der geloovigen, die zich voor het aanstaande feest van den H. ADELBERT zullen vereenigen, door betamelijke predicationen de levendige aanbeveling te brengen, van zich wel te doordringen van de dankbaarheid die zij verschuldigd zijn aan Z. M. den Koning voor de vaderlijke gevoelens in het voornoemde appel uitgedrukt en diensvolgens, om getrouw en gehoorzaam te zijn aan de wetten des Lands, alsmede aan de bevelen der Overheid, en gelijkelijk hunnen diepen eerbied, voor Z. M. den Koning te doen blijken, door voort te gaan, met in goede harmonie te leven met hunne medeburgers, die tot eene andere godsdienstige belijdenis behooren, en, als getrouwelijk verknochte onderdanen en dankbaar aan God, den uitdeeler van alle goed, vurige gebeden voor het welzijn van Z. M. den Koning en den beschermer onzer heilige Religie, die de kostbaarste nalatenschap is, wel-

(1) Wij hebben die waarlijk huichelachtige proclamatie, op zijn tijd (Jaargang 1838 bl. 161 en 162) in haar geheel medegedeeld; gelijktijdig met een stuk van von ALTENSTEIN, dat lijnrecht strijdig met die fraaieklende verklaring was, waaraan de goedgehartige Aartsbisschop te veel geloof schijnt te hebben gegeven.

RED.

ke onze voorouders ons hebben nagelaten, op te zenden.

Ik vorder diensvolgens bij deze, dat uw Metropolitaaan kapittel, overeenkomstig deze instructie, den prediker voor het feest, dien zulks aangaat verwittigt, en hem zulks in mijnen naam, ten stipsten plicht maakt, om op eene volledige wijze aan het slot zijner predikatie, de vereenigde geloovigen te onder- rigten, aangaande de conscientie- en Godsdienstvrij- heid, welke Z. M. ons altoos heeft geconserveerd en altoos heeft beschermd en de leer van den Apostel PE- TRUS in zijnen eersten brief hoofdst. 2 vers 13 — 17:
» Wees dan om Godswille onderworpen aan alle men- schelijke overheid, hetzij aan den koning, als zijnde de opperste: hetzij aan de stadhouders, als van hem gezonden, tot straf der kwaaddoeners en tot lof der- genen, die weldoen. Want zoo is de wille Gods, dat gij weldoende, de onwetendheid der onverstandige menschen den mond zult stoppen: als vrije menschen, doch de vrijheid niet mistruikende tot een deksel der ondeugd, maar als dienstknechten Gods. Eert een ied- er: bemint de broeders: vreest God: eert den ko- ning," in te scherpen.

Ik verzoek ten slotte uw doorluchtig (illustre) Me- tropolitaan kapittel, aan den prediker van het feest te bevelen, mijne circulaire van den predikstoel aan de vergaderde geloovigen voor te lezen, met eene duide- lijke en verstaanbare stem, waarvan ik van u eene getuigenis vrage, door geloofwaardige getuigen na het feest, onderteekend.

Posen, 21 April 1838.

De Aartsbisschop van *Gnesen en Posen*,
(get.) VON DUNIN.

(Het vervolg hierna).

A A N K O N D I G I N G.

Bij J. R. VAN DIEREN Boekhandelaar te *Grave*, is van de pers gekomen, en alom verkrijgbaar gesteld, bij de meeste boekhandelaars in het rijk:

Overwegingen op de zeven woorden van onzen Heere JESUS CHRISTUS, aan het kruis. Gevolgd van de Godvruchtige ziel tot de H. Maagd, moeder van droefheid. Naar de vrije fransche vertaling, uit het Italiaansch door P. DE BONIS generaal der Minderbroe- ders. Kerkelijk Goedgekeurd in 18mo f 0,25,

Bij J. J. ARKESTEYN EN ZOON, Boekhandelaars in de Kerkstraat te 's Bosch, komt van de pers en wordt eerstdaags verzonden:

Betoog dat NAPOLEON nooit bestaan heeft, en Dr. STRAUSS en zijn boek, getiteld: Leven van JESUS, eene mythe der XIX.de eeuw zijn. Naar het Hoog- duitsch, door JOSUÉ WITS.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

GESCHIEDENIS DER HERVORMING IN
N E D E R L A N D.

§. VIII.

Zachtaardigheid van REQUESENS; — hij schaft den raad van beroerte en de belasting van den twintigsten en tienden penning af; — hij vaardigt eene amnestie uit; doch moet de toevlugt tot het voortzetten van den oorlog nemen; — 's konings vloot vernield; — Middelburg moet zich overgeven; — LODEWIJK van Nassau komt met Duitsch krijgsvolk in het land; — veldslag bij Mook; — dood van graaf LODEWIJK; — eerste synode der nieuwgezinden te Dordt; — het beleg van Leijden hervat; dijken en sluizen op voorstel van Oranje geopend; — Leijden ontzet.

De toestand der Noordelijke provincien, was, bij de aankomst van DON LOUIS DE REQUESENS, allertreurigst en niet geschikt, om den nieuwen landvoogd grondte hoop te geven, dat hij er den Godsdienst en het gezag des konings zou kunnen herstellen; hij schijnt zich echter daarmee te hebben geveild. Met uitzon-

dering van Amsterdam en Haarlem, zegepraalde de opstand in Holland, door allerlei middelen, overal: Zeeland, was door denzelfden geest bezielde; alleen Middelburg, hield nog de zijde des konings. Hierbij kwam nog, dat de koninklijke troepen, die sedert lang geene soldij ontvangen hadden, tot muiten begonnen over te hellen; de kas was ledig en de Staten weigerden alle subsidiën.

REQUESENS, die een zachtzinnig en bezadigd man was, verwierf zich weldra de achting van alle welkenkenden, 'twelk hem hoop gaf, dat hij door zachte middelen, zijn doel bereiken zou, maar de zachtheid of liever zwakheid van zijn bestuur, voltooide datgene, wat de trotschheid en hardheid van ALVA begonnen had; en het bleek al spoedig, dat de koning eene even ongelukkige keuze had gedaan, toen hij het bestuur over de oproerige provincien, aan den zachtaardigen REQUESENS toevertrouwde, alstoen hij er den hertog van ALVA mede bekleed had.

REQUESENS, trachtte het vertrouwen des volks te herwinnen: hij deed het standbeeld van ALVA wegnemen; hij schafte den raad van beroerte af en vernietigde de belasting van den twintigsten en tienden pen-

ning, welke tot dien tijd toe wel geschorst, maar niet ingetrokken was; hij vaardigde daarenboven eene vrij algemeene amnestie uit, welke door Paus GREGORIUS XIII bekrachtigd werd; maar, noch het een, noch het ander, had de uitwerking, die men er zich van beoorloofd had. Het bleek nu duidelijk, wat men eigenlijk beoogde: dat het niet louter om vrijheid en redres van grieven te doen was, maar dat men het gezag des konings vernietigen en den Catholijken Godsdienst afschaffen wilde. De oproerige provincien namen de amnestie niet aan, maar verwierpen ze met versmading. De landvoogd zag zich dus verplicht, om eenen oorlog voort te zetten, die, uit hoofde van den jammerlijken toestand der geldmiddelen en de miltzucht der soldaten, niet dan nadeelig voor de zaak des konings uitvallen kon.

REQUESENS, wilde eene laatste poging doen, om het reeds lang belegerde en door honger benaauwde *Middelburg* te ontzetten. Hij verzamelde te *Bergen-op-zoom* en te *Antwerpen*, zestig schepen, tot dat einde; doch die vloot werd, na een hevig gevecht, door *Borsot* vernield, in het gezigt van REQUESENS, die zich op den dijk van *Schakerloo* bevond.

De ongelukkige uitslag van dat gevecht, had den overgang van *Middelburg* ten gevolge, waardoor de mood der opstandelingen, niet weinig versterkt werd.

De dappere MONSDRAGON, die het bevel in *Middelburg* voerde, zag zich gedwongen, om de stad aan den prins van *Oranje* over te geven, op vernederende voorwaarden, waarvan art. 3 onder andere bepaalde: » Als oock sullen die Paepen ende Monnikken, soo » verre sy willen, *alleenlick met haer eygen cleede- » ren* uitgaan." Ten gevolge dier bepaling verlieten, onder andere, de reguliere Kanunnikken, der beroemde Norbertijner-abtdij van *Middelburg*, die stad, en begaven zich ter scheep naar *Antwerpen*, alwaar zij aan de werf, door hunne medebroeders van de heerlijke St. Michiels-abtdij, werden ontvangen. Voor de vernietiging dier abtdij, door de Fransche ongodisten, werd in dezelve eene fraaije schilderij, die gebeurtenis voorstellende, gezien.

Van hunne zijde deden de burgemeesters van *Middelburg* hun best, om schikkingen met den prins van *Oranje* te treffen. Onder de bepalingen van den prins, wordt onder andere de volgende gevonden: » V. Sul- » len oock de voorschreven borghers scherpelyck, » toesien, datter van de coopmanschappen ofte geest- » telycke goederen niet vermindert, verstecken ofte » begraven, ofte wech gedragen werde, oock mede te » voorschyn te bringhen alle de goederen ende ju- » weelen die sy weten sullen begraven ofte versteek- » en, jao yemanden in bewaernisse gegeven te syn, » toebehoorende Geestelycken ofte andere personen, » sich buyten den Eylande onthoudende, op lyffstraff."

De opstandelingen, maakten zich ook nog meester van verscheidene schepen, waarmede zij langs de *Schelde*, onderscheidene strooptochten deden in *Vlaanderen* en in het land van *Waes*, dagelijks eenen grooten

buit wegvoerende; terwijl het binnenste van dat land verwoest werd, door eene bende, die zich *wilde Geuzen* noemde en hare rooverijen voornamelijk tot de kloosters en weerlooze kasteelen uitstreckte. Bij al die rampen, kwam nog de verschrikkelijke geesel der pest, die in een groot gedeelte der Zuidelijke provincien woedde.

REQUESENS, deed alles, wat in zijn vermogen was, om, aan den eenen kant het muiten van het krijgsvolk tegen te gaan en van den anderen kant van het verlaten hunner vanen af te houden; hij liet zelfs zijn eigen zilverwerk smelten, om het meer en meer verloopende krijgsvolk tevreden te stellen; doch alles was vruchteloos, daar noch *Spanje*, noch de Staten, hem in staat stelden, om de achterstallige soldij van drie jaren te voldoen.

De partij van den opstand, die van alles onderrigt was, besloot, om met verdubbelde inspanning gebruik te maken van den benarden toestand, waarin de landvoogd zich bevond. LODEWIJK van *Nassau* en zijn jongste broeder HENDRIK, verzamelde in *Duitschland* een leger van twaalf duizend man en trokken met die vreemdelingen in *Gelderland*, alwaar de Prins van *Oranje*, zich, met een leger van gelijke sterkte, bij hen voegen moest; doch SANCHIO D'AVILA voerde zijn krijgsvolk, 't welk, door de beloften des landvoogds, weder bemoedigd was, tegen hen aan, om de vereeniging der beide legers te verhouden. Hij trok onverwachts over de *Maas*, en leverde slag op de *Mooker Heide*, of *Mookschen Berg*, bij het dorp *Mook* (1), ongeveer twee uren van *Grave* gelegen. Het koninklijke leger ontwikkelde op dien gedenkwaardigen dag de grootste dapperheid, met beleid gepaard, het tastede den vijand met zoo veel hevigheid aan, dat het hem in verwarring bragt en op de vlugt dreef. Het getal der gesneuvelden of dergenen, die in de moerassen vermoorden, was zeer groot. LODEWIJK van *Nassau*, zijn broeder HENDRIK en CHRISTOFFEL, zoon van FREDERIK VAN DE PALTZ verloren het leven. Volgens de overlevering, welke nog in die oorden bestaat, zijn hunne lijken nimmer gevonden, 't welk overeenstemt met hetgene, wat de geschiedschrijver BOR (zevende boek, bladz. 14) dienaangaande verhaalt. Hij zegt: » Daer bleven dogt omtrent » twee duysent vyf hondert voetknechten, behalven die » inde moerassen vermoorden, ende omtrent vyf » hondert paerden, sende zyde van *Grave* LODEWYCK, » die daer self oock mede bleef, met syn broeder » Graef HENRICK, ende Hertoge CHRISTOFFEL des Pals- » graven zoone, maer om datmen haer Lichamen onder » de geene die inden slach gebleven waren, niet be- » kennen enconde, so heeft men eerst seer sterck ver- » moegt datse ontcomen waren, maer als zy niet te » voorschyn enquamen, so liep de fame lange dat zy » gevangen wech gevoert waren, 't welc de *Palsgrave* » FREDERICK Vader van den voornoemden Hertock

(1) Thans tot de provincie *Limburg* behoorende.

» **CHRISTOFFEL beweicht heeft aen den groot Com-**
 » **mandeur te seynden, versoekkende synen zoone te**
 » **hebben, indien hij ergens ghevangen mocht wesen,**
 » **presenterende voor hem een groot rantsoen te ge-**
 » **ven naer crygsgebruyck, dan men heeft niet anders**
 » **connen bevinden, dan datse in den slach gebleven**
 » **syn, doch dat hare lichamen onder de dooden leg-**
 » **gende, ende gespoliert synde onkenbaer geweest**
 » **syn, andere meenen datse in de Morasschen ver-**
 » **smoort syn, eenige hebben willen affmeren datse**
 » **in seeckere huys te Mook ghevlucht synde, daer**
 » **in verbrant syn geworden, DOCH WAT VAN DE**
 » **WAERHEYT IS, HEEFT MEN NOYT RECHT GHEWE-**
 » **TEN.**"

Zoo eindigde die Graaf **LODEWIJK**, die een zoo groote rol in de Nederlandsche revolutie gespeeld had, zijn leven, en genoot zelfs niet eens de eer eener begravenis aan zijnen rang verschuldigd.

Hoogst aanmerkelijk is hetgene, wat **BOR** verder zegt:
 » De Spaengiaerden creghen hier weynich buyts,
 » onder de Bagagie werden gevonden drie standaerts,
 » met eenich gelt *Fransche munte*, 't welck veel sus-
 » pitie gaff vaerachtich te wesen, 'tgene datmen ge-
 » seyt hadde, als dat de Coninck **CAREL van Vranc-**
 » **ryck**, Graaff **LODEWYCK** hadde doen geven twee
 » hondert duysent Croonen, om volck te lichten. . ."

De rol, welke de Fransche regering tijdens de zoogenaamde hervorming en bij den opstand der *Nederlanden*, en zelfs nog later gespeeld heeft, was alleszins hatelijk en verachtelijk: terwijl zij de hervorming in haar eigen land tegen ging en vervolgde, ondersteunde zij haar elders, om den keizer en het toen magtige *Spanje* afbreuk te doen, en haar eigen gerag uit te breiden. — De straf is lang uitgebleven, maar was ook geducht!

Men heeft het gelukken van den Nederlandschen opstand meermalen als een wonder willen doen voorkomen, en heeft er de eenvoudige menigte lang mede misleid. Maar hoe kon het anders, of de aanslag moest menschelijker wijze gelukkig uitvallen! De *Genzen* vonden de Engelsche havens voor hen open, om er hunne eerste vloot uit te rusten, en van daar hunne ondernemingen te doen; de Duitsche vorsten, welke de nieuwe leer hadden aangenomen, waren *Oranjes* vrienden en vaardig, om hem volk te leveren, waartoe *Frankrijk* geld schoot: terwijl de Spaansche landvoogd, zonder buitenlandschen steun, zonder geld, zonder toereikende krijgsmagt, in wier onderhoud zij niet voorzien kon, en die daarom verliet, of met mouterij dreigde, niet in staat was, om de oproerige provincien te bedwingen, en tevens het hoofd aan het vreemde krijgsvolk te bieden; want het leger van **LODEWIJK** was niet het eenige, dat uit vreemdelingen bestond; en het is waarschijnlijk, dat de *Prins van Oranje*, zonder het vreemde krijgsvolk, zijn oogmerk nimmer zou hebben bereikt.

De veldslag van *Mook*, die op den 14 April 1574 plaats had, zou zeer gelukkige gevolgen voor de re-

gering hebben kunnen opleveren, als niet gebrek aan geld, de groote hinderpaal ware geweest. Maar het krijgsvolk, geene betaling erlangende, werd bandeloos; morrende trok hetzelve naar *Antwerpen* en deed de vreeselijke gevolgen van deszelfs mouterij voorzien. Men slaagde er echter nogmaals in, om hetzelve door enig geld te bevredigen en tot bedaring te brengen; waarvan de landvoogd gebruik maakte, om het krijgsvolk naar *Leijden* te zenden, ten einde het beleg dier stad te hervatten, 't welk men bij de nadering van **Graaf LODEWIJK**, opgebroken had.

Terwijl de *Prins van Oranje* aan den eenen kant den opstand voortzette en organiseerde, waren de predikanten der nieuwe leer, van hunnen kant, werkzaam, om aan hunne gezindheid een geregeld aanzijn te geven, en daar *Dordrecht*, eene der vroegst afgevallen steden, boven andere nieuwgezind was, kwamen zij, in grooten getale, in die stad bij een, en hielden er, in de maand Junij, hunne eerste synode. Zij maakten er eene zoogenaamde kerke-orde (1) uit 91 artikelen bestaande. » Te deser tydt zegt **BRANDT** » (I deel bladz. 554 en verv.), van den sestienden » tot den achtentwintigsten van Somermaend, hielden » de kerkelyken van *Hollandt* en *Zeelandt* haere eerste provinciale synode tot *Dordrecht*, niet door de » Staeten des Landts, maar door de predikanten bescreven, (doch, gelyk se seggen, *by voorweten en* » *believen* van den *Prins van Oranje*, ende Staeten) » om orde op hunne saeken te stellen en regel te be- » raemen, waer naer men de kerke hadt te bestieren. » Onder andren wierdt' er besloten: *Dat de Heidel-* » *bergsche Catechismus in alle kerken sou werden* » *geleerd. Dat men de predikanten de Nederlandsche* » *Belydenisse sou doen onderschryven, en in de ge-* » *hoorsaemheit der classen verbinden. Dat de schoot-* » *meesters de gemelde Belydenis souden onderschry-* » *ven, sich der disciplyn onderwerpen, en den Ca-* » *thechismus de jongheit leeren. De Monnikken* » *of Paepen sich tot den kerkendienst begeerende te* » *begeven, souden niet alleen de leere des Paut-* » *doms, maer ook hunne beroepinge versaecken, en* » *die eerst in den dienst opgenomen wierden, sou* » *men ook vragen, of sij de heilige Bijbelsche Schrift* » *niet hielden het woordt Godts en de enige volmaak-* » *te leere der godtsaligheid te wesen, die sommier-* » *lijk in den Catechismus was begrepen, en in dese* » *gemeente oprechtelyk wierdt geleerd. De Psalmen* » *door PETRUS DATHENUS in dicht overgeset, met d'an-* » *dre gesangen daer by gestelt, sou men alleen in de* » *kerken gebruiken, tot dat in d'algemeene Synode* » *anders sou besloten worden. Aangaande de feest-* » *dagen is besloten, DIE AFTESETTEN, EN ALLERN* » *MET DEN SONDAGH TE VREDEN TE SYN (2),*" enz.

(1) Zie *Catholijke Nederlandsche Stemmen*, jaargang 1837, bladz. 335 en verv.

(2) Wie denkt hier niet aan de zondags-wet, die alleen de uitwendige viering van den zondag handhaaft? **REN.**

Eene bende van Zeeuwsche matrozen, begaf zich naar Holland, om Leyden te helpen ontzetten. Zij droegen zilvere halve maanen op de hoeden, met het opschrift: *Liever Turks dan Paeps*. — Zoover ging de razernij. Zij waren, zegt BRANDT met tweederlei haet ontsteeken, *tegens de vertreding der vaderlandtsche vryheit, en tegens de geloofdwang*.

Het beleg van Leyden, werd nu met de grootste inspanning voortgezet. De prins van Oranje deed aan de staten het voorstel, om de sluizen te Rotterdam, Delfshaven en andere plaatsen, die in hunne magt waren, open te zetten, en de zeedijken door te steken; ten einde het water, bij eenen hoogen vloed, tot aanmerkelijke hoogte op het land gejaagd, aan vaartuigen met platte bodems, met geschut en manschappen voorzien, gelegenheid geven zou, om de stad te ontzetten. Dit voorstel werd, na eenige bedenkingen, aangenomen, en op den 3de en 4de Augustus (1574) volvoerd. Ongeveer twee maanden daarna, joeg een noordwesten storm bij springvloed, het water zoo hoog op, dat men het ontwerp ten uitvoer brengen kon. Een gedeelte van het koninklijk leger, meest uit Duitschers bestaande, nam de vlugt; meer dan duizend man verdronk; de Spaansche bevelhebber Baldez was genoodzaakt om een goed heenkomen te zoeken en op den 3 October, 's morgens omstreeks acht ure, kwam de Zeeuwsche admiraal Boysot met de voorhoede binnen de stad, wier burgerij, vooral gedurende den laatsten tijd, ongelooft door hongersnood geleden had. Meer dan zes duizend menschen, waren gedurende den tijd van het beleg gestorven, waaronder velen louter door gebrek.

DE WELDAAD DER CATHOLIJKE KERK VOOR DE MENSCHHEID (1).

(Naar het Hoogduitsch van FRANZ GEIGER,
Koorheer te Luzern.)

Vrienden der goede zaak, hebben de moeite genomen, om mijne latere — en waarschijnlijk laatste — kleine opstellen te verzamelen en in een achtste deel van mijne verzamelde geschriften, aan het publiek mede te deelen. Als deze geschriften iets hebben bijgedragen, om wankelende Christenen in dezen tijd van ongeloof te versterken en aan oppervlakkige berispingen van de Kerk en van hare religie, welke zij niet begrijpen, juistere begrippen mede te deelen, dan dank ik den goeden God, van wien alle verlichting en beweging der harten heenkamt, daarvoor.

De toestand van den Godsdienst en van de Kerk, zoo als hij voor zeventig jaren was, staat nog leven-

(1) Bij Z'GRAGGEN te Altdorf, zal binnen kort, het achtste deel van »GEIGER'S *Sämmtliche schriften*, in het licht verschijnen. Het hier medegedeelde opstel is door den hooggeëerden schrijver geschreven, om als voorwoord bij dat deel te dienen.

RSD.

dig voor mijne oogen. Ik studeerde destijds in de lagere scholen bij de Jesuiten en onze waardige Leermeesters zeiden ons reeds op dien tijd, toen de zoogenaamde philosophische klub ontstond, dat wij wellicht dagen beleven zouden, waarin de Kerk verdrukt en gehoond en de Godsdienst van JESUS CHRISTUS, in vele landen zelfs uitgeroeid worden zou. Zij wekten ons op tot een onwrikbaar vertrouwen op de woorden van JESUS: Dat de hel de Kerk nooit overweldigen zou; gelijk zij dan ook, na zoo vele eeuwen, telkens, na de woedendste stormen, zich weder zegevierend vertoond heeft.

Die dagen heb ik, helaas! beleefd, doch opletend op mijne eerste onderrichtingen, heb ik ook de bron en den voortgang van het kwaad nagevorsch. Allen, die zich van de Catholijke Kerk losscheuren, of die zich verbeelden dat zij nog lidmaten derzelve zijn, doch die de leer en de uitspraken van de met den Paus vereenigde Bisschoppen en van den Paus zelve niet erkennen, die, even als de Hoogepriester in het oude Testament, in het jaar zijner bediening, in alle kerkelijke aangelegenheden uitspraak doen moet, hebben juist door die scheuring het Christen-geloof verloren; want alle geloof rust op gezag. Wanneer ik voor eene zaak, die ik niet zelf zien of vatten kan, geen geloofwaardig gezag heb, kan ik ook van die zaak geen geloof hebben, maar ten hoogste slechts eene meening en dit te meer in eenen Godsdienst, die ons den Zoon van God, uit de onbegrijpelijke Godheid, zelve op aarde gebragt heeft. Wie derhalve het door CHRISTUS ingestelde en door den heiligen Geest daartoe ingewijde gezag versmaadt, kan geen Christelijk geloof hebben, maar hij leeft en dobbert in zuiver menschelijke meeningen, die aan eeuwigdurende verandering onderworpen zijn.

De zaak ligt geschiedkundig voor onze oogen, en zonder hooger op te klimmen, willen wij slechts met de zestiende eeuw beginnen. De eerste zoogenaamde Hervormers verwierpen het kerkelijk gezag en wilden daarvoor den Bijbel in plaats stellen, doch zij dachten er niet aan, dat wij den Bijbel zelve enkel door het kerkelijk gezag bekomen hebben, zonder welk gezag, wij in de eerste plaats, niet eens weten zouden, dat dit boek eene goddelijke leer behelst, zoo als de H. AUGUSTINUS reeds zegt: »Ik zou aan het Evangelie niet gelooven, als mij het kerkelijk gezag daartoe niet verplichtte;» ook zouden wij zonder dat gezag niet weten, welken zin dit oude boek heeft, als dat gezag denzelven niet voor ons bewaard had, gelijk WARENFELS dit in zijn bekend vers uitdrukt: »Elk zoekt in den Bijbel slechts zijne meening en elk vindt daarin zijne meening ook.» (Hic liber est, in quo querit sua dogmata quisque; invenit et pariter dogmata quisque sua.) LUTHER vormde aangaande eenige teksten van de heilige Schriftuur eene nieuwe meening; de andere Hervormers gingen met andere teksten op dezelfde wijze te werk, en daar het veld der meeningen eenmaal geopend was, scheurden zich hun-

ne heele-, halve- en kwart-aanhangers in onderscheidene klassen van Hervormers, waarvan elk zich over dezen en genen tekst eene eigene meening vormde en zich voor zijne uitvinding aanhangers aanwierf. Deze verbreiding van meeningen ging *crescendo* tot in onze tijden voort, zoodat in den Bijbel weinig teksten overbleven, waarover niet twintig of dertig verschillende meeningen verspreid zijn; dit heeft dus geheel natuurlijk die vreesselijke menigte van sekten moeten voortbrengen, die een Engelschman voor eenige jaren op honderd verschillende in *Amerika* en *Engeland* begroot heeft en die later in aantal nog aanmerkelijk toegenomen zijn.

Het toenemen in het ineensmelten, van elkander losscheuren en wijzigen der meeningen, werd zelfs door eenige vorsten en overheden bevorderd, die *hunne eigene* meeningen ook aan andersdenkende volken wilden opdringen, waarbij het somwijlen vrij *bloedig* in zijn werk ging, daar zij over zwaard en galg te bevelen hadden. Ik ben nieuwsgierig, wat er van de Pruisische volken geworden zou zijn, als koning *FREDERIK*, de eenige in zijne soort, zijne eigene meeningen betrekkelijk den Godsdienst, in een *corpus doctrinae* vereenigd en aan zijne volken opgedrongen had.

De eindeloze zee van menschelijke meeningen, in welke zich de schier niet meer kenbare overblijfsels van het Christendom in onze dagen beginnen te ontbinden, wordt nog meer aangevuld door de sedert 40 jaren gedurig afwisselende *philosophische stelsels*. Diegenen, welke in de theologie wilden studeeren, lieten zich aan de hoogeschoolen, in het telkens currente philosophische stelsel inwijden, zij bragten er hunne reeds vroeger opgevatte meeningen betrekkelijk den Godsdienst nog bij, zij wijzigden of vermengden dezelve met het philosophische stelsel dat op zulk een oogenblik in zwang was, of verwierpen dezelve geheel, gingen vervolgens tot de studie der theologie over en werden sommigen *Kantsche* anderen *Fichtische* enz. en ten langen laatste *Hegelsche* godgeleerden; daarevenwel de zeker geleidende slinger [regulator] — het beslissende gezag — buiten de Catholijke Kerk overal ontbreekt, zoo konden zich alleen buiten dezelve de treurige nadeelen van deze onzekere zwijmeling der menschelijke meeningen, onbelemmerd openbaren. Toen ontstonden andere en nogmaals andere meeningen en dit mengelmoes noemden zij het geloof der rede! dat allengskens het licht des Christendoms verduisterde, tot dat het eindelijk in het hegélisme geheel uitdoofde en aan het verbaasde *Duitschland*, de zwarte midernacht van het pantheïsme, dat de menschen tot nul verlaagt; of, wat hetzelfde is, het atheïsme, nechterliet, waarin van *CHRISTUS* en van zijne leer, waarop toch de geheele geschiedenis der wereld, sedert bijna zes duizend jaren omdraait, volstrekt geene sprake meer zijn kan.

Dit is de weg, welken diegene inslaat, die zich van de Catholijke Kerk losscheurt, die ons met een goddelijk gezag de Christelijke leer verkondigt. Wie

dit gezag verlaat, die heeft, zoo als wij hierboven gezien hebben, geen ander gezag meer in het Christendom en diensvolgens kan hij ook geen goddelijk geloof meer hebben; wijl het geloof noodwendig en wel met opzigt tot den Godsdienst, op een *Goddelijk* gezag steunen moet. Hem blijft derhalve niets anders over, dan menschelijke meeningen en de geschiedenis zegt ons duidelijk genoeg waar die heenvoeren. Als ik in dezen toestand de tegenwoordige *vreesselijke zedenloosheid* beschouw en dezelve met het zoogenaamde geloof der rede vergelijk, dan ontstaat de vraag: of wij niet werkelijk een *barbarismus* te gemoet gaan; wel is waar niet dat der domme, maar der verlijnde Grieken en Romeinen. En wie zou ons anders van den afgrond kunnen redden of uit denzelfden verlossen dan de Catholijke Kerk? dat is de Paus met zijne geestelijkheid, zoo als hij insgelijks de volken uit het barbarismus der Grieken en Romeinen verlost en tot Christenen, en juist daardoor tot waarlijk beschaafde volken gevormd heeft.

W.

DR. STRAUSS.

Het is bekend, dat *DR. STRAUSS* een boek heeft geschreven over het *leven van JESUS*. Dat schandeleus werk heeft onder de protestanten in *Duitschland*, schrik en afgrijsen verspreidt. De Catholijken in tegendeel hebben er weinig gewigt aangehecht. Zij hebben er het onderwerp van gemaakt, van eenige vlugschriftjes, om er den spot mede te drijven (1) en het belagchelijke der twijfelarij aan te toonen; maar de Catholijke schrijvers hebben het boek van *STRAUSS*, geene ernstige wederlegging waardig gekeurd. De reden van het verschil der uitwerking van een dusdanig geschrift op het gemoed der Catholijken en dat der protestanten, valt niet moeilijk te ontdekken, als men hetzelfde slechts in den aard der leerbegrippen zoekt.

Het protestantismus beweert, dat slechts de drie of vier eerste eeuwen der Kerk het echte Christendom en de zuivere leer bewaard hebben; de volgende eeuwen beschouwt het als eeuwen van bijgeloof en duisternis. Al de middeleeuwen verwerpende, heeft hetzelfde met eenen slag den voortreffelijken keten der overlevering verbrijzeld, welks eerste schakel aan den Stoel van *PETRUS* is vastgehecht; het kan dus als criterium enkel de positieve en overeenstemmende wetenschappen aannemen. Het is dus niet te verwonderen dat de zoogenaamde evangeliesche kerk; zich tot in hare grondslagen geschokt heeft gevoeld toen

(1) Men zie dienaangaande de vertaling van een paar werkjes onlangs bij *J. J. ARRESTKYN* en Zoon van de pers gekomen, getiteld: *Betoog dat NAPOLEON nooit bestaan heeft*; en *DR. STRAUSS* en zijn boek, getiteld: *Leven van JESUS, eene mythe der XIX. de eeuw zijn*. Naar het Hoogduitsch door *J. WITS*.

STRAUSS in naam der wetenschappen kwam verklaren, dat de CHRISTUS nooit anders is geweest, dan een mythiek denkbeeld, eene mythe, in alles aan die der oudheid gelijk. Dit was de hervorming van haren zwakken kant aangetast; want de persoon van CHRISTUS, eenmaal weggeredeneerd zijnde, door die zelfde wetenschap en door die zelfde rede, die zij uitsluitend huldigt, blijft haar niets overig, dan het alternatief van volstrekt Heidensch te worden, of, als eene arme bedelares, den bijstand der Catholijke overlevering te komen inroepen!

En het is die STRAUSS, die door den opvoedingsraad van Zurich, geroepen is geworden, om er als hoogleeraar der stellige godgeleerdheid en kerkgeschiedenis, zijne gevoelens voort te planten (1). De evangelischen hebben er van gesidderd. Die benoeming is werkelijk een zeer groot schandaal, onder menschen, die zich Christenen noemen; maar zij strekt op eene bewonderenswaardige wijze, tot beschaming van het Protestantismus, door aan hetzelfde te toonen, tot welke diepte het reeds in den afgrond van het scepticismus gezonken is, omdat het zich heeft losgerukt van de kolom der waarheid. De Catholijken halen de schouders op; terwijl zij het lot bevenen van de ongelukkige kinderen der dwaling. Hoe zouden zij er zich ook verder over bekommeren! Wat zijn voor hen de zoogenaamde vertoogen van STRAUSS, bij de beschouwing van de geschiedenis der geheele overlevering, van het heerlijk aanwezen der altoos in hetzelfde geloof volhardende Catholijke Kerk?

Wat, overigens zeer in 't loog vallen moet, is de fundamenteele tegenstrijdigheid, die men in het gedrag en de inzichten, der zoogenaamde evangelischen, aantreft. In Pruisen, het classieke land van het evangelismus, wordt de leer van HEGEL als den grondslag der politieke wetenschap beschouwd. Nu, de leer van STRAUSS, waartegen de evangelischen zoo verbitterd zijn is onloochenbaar afgeleid van HEGEL'S principes. Inderdaad, als men zoo ver gekomen is om te beweeran, dat de geschiedenis der wereld niets anders is dan de manifestatie van het intellectueele leven, waarvan God zich zelf het genot verschafft, door middel van den mensch; als de geheele ontwikkeling der menschheid besloten is in eenen kring van denkbeelden, die bij voorraad ontworpen en bepaald zijn, naar de grilligheid van eenen filosoof, kan er in het gebied der geschiedenis niets goddelijkers voorkomen, dan de menschelijke gedachte; en daar het denkbeeld noch vleesch, noch gebeente heeft, moeten de hoogste wezenlijkheden wel in eene bloote mythe worden opgelost. Het denkbeeld, van eenen CHRISTUS-Verlosser kan niet gevormd worden, door

de enkele kracht van het eindige vernuft, en zoo de God-mensch zich niet in den tijd had geopenbaard, zou het verstand van eenen sterveling hem nooit hebben uitgedacht. CHRISTUS zelf kan dus in de oogen van HEGEL niets anders dan eene mythe zijn.

Als het Evangelische Pruisen in zijne dwalingen niet werd tegengehouden door eene menigte van banden, en vooral door blinden haat tegen het Catholicismus, zou hetzelfde, even als vele Protestanten, erkennen, dat er, om Christen te blijven, om nog iets van het geloof in CHRISTUS te behouden voor logische verstanden geen ander middel overschiet, dan om zich op nieuw aan de leer en overlevering van het Catholicismus te hechten. Het werk van STRAUSS zal wellicht, door den afschrik, dien het inboezemt eenen gelukkigen indruk op eenige zielen maken. Het ligt in den gewoone loop der dingen, dat de dwaling aan hare uiterste grenzen gekomen zijnde, diegenen terugstoot en onttovert, die zij tot zich gelokt of verleid had. Zoover is het Protestantsche Duitschland gekomen; de uiterste noodwendige, onvermijdelijke grens, welke de hervorming bereiken moest, is het anti-christelijkste scepticismus de verzaking van alle historische wezenlijkheid. Die stelling wordt, vooral in Duitschland, dagelijks bevestigd. De dag nadert derhalve waarop, onder de geoefende verstanden van Duitschland en andere Protestantsche landen, niemand zonder vrijwillig de oogen voor het licht te sluiten zich meer zal kunnen onthouden van hulde te bewijzen aan het geloof en de onschendbaarheid der Catholijke Kerk. De zaken tot dat punt te hebben gebragt in een land, alwaar de denkbeelden zooveel vermogen bezitten, is eene weldaad van dienzelfden CHRISTUS, die door eenige schrijvers der hervorming, zoo verregaande is gehoord geworden. Zal Duitschland er voordeel mede doen? Zal het terug deinzin van den afgrond, naar welken de opstand der XVIde eeuw tegen de kerk het voortstuwt? Dit is met geene mogelijkheid te voorzien, zoo groot is de philosophische ellende van den mensch! zoo langzaam gaat, bij de koude volken van het noorden de verandering van gewoonten voort, zelfs nadat de rede haar werk voltooit en hare conclusien genomen heeft! Wat hiervan zij, de Voorzienigheid heeft het hare gedaan het Protestantsche Duitschland zou zeer misdadig zijn en gewisselijk eenmaal gestreng worden gestraft, als het geen voordeel trok, van eene zoo onschatbare gunst, die het voorzeker niet verdiend heeft.

JUSTIFICATIEVE STUKKEN

Behoorende tot het antwoord van Monseigneur den Aartsbisschop van Gnezen en Posen, op het nieuwe Pruisische Manifest.

(Vervolg van blad. 116).

E.

Dit stuk bevat een brief, onder dagteekening van

(1) Daar al de landgemeenten van het kanton, zich tegen die benoeming hebben verzet en eene dreigende houding aannemen, heeft de groote raad van Zurich aan den opvoedingsraad kennis gegeven, dat aan die benoeming geen gevolg kon worden gegeven. — Men heeft vervolgens STRAUSS een pensioen van duizend Zwitsersche franken toegelegd!

den 24 April 1838, door den Aartsbisschop van *Posen* aan den koning van *Pruissen* geschreven, in de eerbiedigste en onderworpenste uitdrukkingen. De Prelaat zegt daarin in de eerste plaats, dat hij het diepste leedwezen heeft gevoeld, vernemende, dat zijn herderlijke brief van 27 Februarij 1838, betrekkelijk de gemengde huwelijken, hem de gramschap van Z. M. had op den hals gehaald. Hij betuigt eene onvoorwaardelijke getrouwheid van pligt jegens den koninklijken persoon, den hemel smeekende, zijne zegeningen over hem uit te storten. De Aartsbisschop, gaat vervolgens over, tot zijne regtvaardiging.

Men had den Prelaat beschuldigd, dat hij, betrekkelijk de gemengde huwelijken, eenen nieuwen herderlijken brief, buiten kennis en zonder autorisatie der overheid, had uitgevaardigd. Hij bewijst, op de volgende wijze, dat die brief niet nieuw is.

1.) Hij bevat niets anders, dan de aloude leer der Catholijke Kerk, betrekkelijk de gemengde huwelijken en in de staten van Z. M. worden de conscientie-vrijheid en de Catholijke Kerk, op eene vermogende wijze beschermd.

2.) Hij beantwoordt volkomen aan de Bulle van BENEDICTUS XIV. aan de Poolsche Bisschoppen, van het jaar 1748, alhier op eene legale wijze afgekondigd, die tot hertoe niet is ingetrokken, en diensvolgens immer geldig is.

3.) Het is niet strijdig met de voorschriften van het Landsrecht, pars II. Tit. XI. §. 442 enz. volgens welke de Catholijke Priesters niet genoodzaakt mogen worden, om huwelijken aftekondigen en in te zegenen, strijdig met hunne conscientie en met de Catholijke leer.

4.) Z. M. gewaardigt zich in deszelfs hoog bevel aan den Opperpresident, van den 12 dezer maand (April 1838), te bepalen, dat een dusdanige dwang niet zal plaats hebben; en in deszelfs proclamatie aan de Catholijke inwoners van het Groothertogdom *Posen*, verklaart hij, dat de uitoefening der Catholijke religie en leer, noch belemmerd, noch beperkt mag worden. Ik heb enkel herinnerd aan de bestaande en wettiglijk in vigueur zijnde bepalingen; ik heb zulks gedaan, wijl ik het behoud der Catholijke religie, in hare geheele zuiverheid, als mijn geheiligdsten pligt beschouwde...

Ik ben laatstelijk beschuldigd, van door mijnen herderlijken brief, het volk te hebben *opgeruid*. Dat U M. zich gewaardige mij te vergeven, dat ik die gewigtige beschuldiging wraak.

1.) Mijn herderlijke brief bevat niets anders dan het eene onderwerp der gemengde huwelijken.

Dat punt gaat de groote massa des volks, schier in 't geheel niet aan, 't is voor hetzelfde bijna onverschillig; 't is niet geschikt om hetzelfde op te ruigen.

2.) De herderlijke brief is enkel aan de Catholijke priesters gerigt; slechts aan hen schrijft hij de handelwijze voor, die zij te houden hebben bij de gemengde huwelijken.

De aanbeveling, dat zij, bij gelegenheid hunne parochianen zullen hebben te onderrigten, aangaande de

voorschriften der Catholijke Kerk, betrekkelijk het onderhavige onderwerp, is niet tot opruijing aanzetten. Alles kon en moest rustig plaats hebben.

3.) De herderlijke brief is opgesteld met gevoelens van diepen eerbied voor U. M. en verplichtte hen, die den Catholijken Godsdienst belijden, tot de vurigste gebeden, voor het behoud van U. M. Inderdaad, er heeft hier opruijing plaats, maar zij moet toegeschreven worden aan oorzaken, die mij geheel en al vreemd zijn.

Ik ga de personeele vernederingen, die ik te verduren heb gehad, stilzwijgend voorbij; ik heb ze verduurd met de zelfs-opoffering van eenen Priester en ik beklag mij niet. Intusschen heeft men ze geweten. Mijn herderlijken brief is den Geestelijken met rampspoed ontnomen; men heeft bij die gelegenheid geene barschheden gespaard, hetzij dezelve al dan niet het oogmerk der provinciale administratie zijn geweest; men heeft tot de maatregelen, die men tegen de Pastoors genomen heeft, ongeschikte oogenblikken gekozen, bij voorbeeld, als de parochianen, ter uitoefening van hunnen Godsdienst vergaderd waren.

Mijn officiaal BRODCISZEWSKI te *Gnesen*, een Geestelijke, die de algemeene achtting en liefde geniet, is gesuspendeerd en gearresteerd, door het tijdelijk gezag. Het was onmogelijk, dat dergelijke maatregelen genomen werden, zonder onlusten te veroorzaken; ik ben er diep bedroefd over geweest.

De Aartsbisschop meent ten gevolge van het hooge bevel, onder dagteekening van 12 April 1838, en van de proclamatie aan de Catholijken van het Groothertogdom *Posen* gerigt, hierboven vermeld, te zijn geautoriseerd, om den koning het confirmeren van den herderlijken brief des Prelaats voor te stellen, die niets meer behelst, dan hetgeen de door Z. M. gemaakte bepalingen reeds waarborgden. — De brief des Aartsbisschops eindigt op deze wijze:

» Moet men de Catholijke Priesters niet straffen, die de gemengde huwelijken inzegenen, zonder te hebben voldaan aan de verplichtingen die op hen rusten, in hoedanigheid van Priester, die de Catholijke leer belijdt?

» U. M. gelieve wel te overwegen, dat het, als men de Catholijke leer aanneemt, onmogelijk is, dat dergeliker *naleving* ongestraft blijve. Wat, inderdaad, zou een voorschrift zijn, 't welk men zou kunnen overtreden, zonder te worden gestraft. Intusschen beloof ik, dat ik, in dusdanige gevallen, met de meest mogelijke zachtheid zal te werk gaan, volgens de kanonieke wetten."

F.

In een later brief van den Aartsbisschop aan den koning van den 5 Mei 1838. De Prelaat betuigt even als in den vorigen, zijne erkentelijkheid, voor de welwillendheid, waarmede Z. M. hem vereert, door van hem, door 't orgaan van den Opperpresident van het hof van appel, den Heer von FRANKENBERG, eene verklaring te vragen. Hij is bereid, om alles te doen, wat hij in den brief (*Justificatieve stukken E.*) heeft beloofd, maar het is hem niet mogelijk, die grenzen

te overschrijden. Zoo lijden hem wacht, zal hij hetzelfde met resignatie aannemen. Hij verlangt alleen dat de koning overtuigd zij, dat hij niet dan den vrede bemint, dat hij voor zijnen souverein een onkrenkbare getrouwheid wil behouden, en dat hij enkel uit plicht en conscientie handelt, daar ieder politiek, of tijdelijk oogmerk, hem geheel en al vreemd is.

G.

Antwoord des Konings.

Zeer Hoogwaardige Aartsbisschop! Uw brief van 6 Mei beantwoordt niet aan hetgene, wat ik van mijne toegevendheid, ten uwen opzichte, verwachtte. Daar echter de president von FRANKENBERG zijne onderhandelingen met u, niet definitief gesloten heeft, heb ik hem geautoriseerd, om die zaak, zonder uitstel, ten einde te brengen, door eene regterlijke acte, uwe definitieve verklaring bevattende. Daardoor zal aan u eene nieuwe gelegenheid worden verschaft, om u te overtuigen van de dwaling, die de grondslag is geweest van het gedrag, dat gij, tot hiertoe gehouden hebt, en hetzelfde te doen vergeten, door te volbrengen, wat men van u vordert. Ik blijf van U Hoogw.

De zeer toegenegen

Berlijn, 22 Mei 1838. FREDERIK WILHELM.

H.

Dit is weder een brief, door den Aartsbisschop van 30 Mei 1838, aan den koning gerigt, tot antwoord op den voorgaanden; waaruit wij het volgende vertalen, 't welk dien brief resumeert:

» U. M. onderrigt mij, dat mijne verklaring hem niet bevredigt, ik ben er zeer bedroefd over.....

» Ik erken, dat ik tegen het formeele bevel van U. M. in mijne herderlijke brieven aan mijne Geestelijkheid de leer der Catholijke Kerk, betrekkelijk de gemengde huwelijken, herinnerd heb. In het alternatief gebracht, om weerspanning te wezen tegen de Kerk, of ongehoorzaam te zijn aan U. M., heb ik gedaan, wat aan eenen Catholijken Bisschop betaamde te doen. Maar in dien stap zelve, moest U. M. het gedrag zien, van eenen getrouwen onderdaan. Als ik meeneedig was jegens mijne Religie, hoe zou ik dan voortaan een getrouw onderdaan van U. M. kunnen zijn? De Catholijke Religie vraagt van hen, die haar belijden eene onbeperkte gehoorzaamheid aan den Souverein in de tijdelijke zaken. Maar in zaken van de Religie, heeft de Christus ons de koningen niet tot opperhoofden gegeven, maar de Apostelen en het hoofd der Kerk, den Paus.... Dat U. M. mij dan niet gelieve te bevelen, dat ik mijne Religie verloochene en zelfs niet, dat ik mijne Priesters niet straffe als zij hare voorschriften overtreden; want dan zouden de tijdelijke regters evenmin het regt hebben, om diegenen te straffen, die de wetten des lands krenken.....

» Zeer genadige landsvader! mijne getrouwheid aan U. M. is even onwankelbaar, als mijne getrouwheid aan mijne heilige Religie. Zoo lang als ik getrouw zal blijven aan deze, zal ik ook getrouw blijven aan U. M. Gelief mij dan dezelve frank en vrij te laten behouden. De gisting der gemoederen in deze provincie, is niet mijn werk: zij moet enkel worden toegeschreven aan de maatregelen, door het tijdelijk gezag genomen."

Eenige berigten uit *Duitschland* verzekeren dat ook tegen den Hoogwaardigen Bisschop van *Culm* geregtelijke procedures begonnen zijn, ter oorzake van zijnen Herderlijken brief, betrekkelijk de gemengde huwelijken. — Betrekkelijk het vonnis, tegen den Aarts-Bisschop van *Gnesen* en *Posen* uitgesproken en de wijziging, welke de koning aan het vonnis zou gegeven hebben, zijn en blijven de berigten zoo tegenstrijdig, dat het ons tot hiertoe onmogelijk was, daaromtrent iets met zekerheid te kunnen mededeelen. Het Pruisisch ministerie schijnt den uitslag dier zaak, met eenen digten sluier te willen bedekken, ten einde daar achter zijne magteloosheid te verbergen.

AANKONDIGINGEN.

Bij den Boekhandelaar F. P. STERK, te Breda, is ter perse om op den 1 Mei aanstaande het licht te zien:

Mijne gevangenschap; gedenkschriften van SILVIO PELLICO, uit het oorspronkelijk Italiaansch door H. O., R. Catholijk Priester; met eene voorrede van Dr. JAN- J. F. WAP.

Bij J. R. VAN DIEREN Boekhandelaar te Grave, is van de pers gekomen, en alom verkrijgbaar gesteld, bij de meeste boekhandelaars in het rijk:

Overwegingen op de zeven woorden van onzen Heere JESUS CHRISTUS, aan het kruis. Gevolgd van de Godvruchtige ziel tot de H. Maagd, moeder van droefheid. Naar de vrije fransche vertaling, uit het Italiaansch door P. DE BONIS generaal der Minderbroeders. Kerkelijk Goedgekeurd in 18mo f 0,25.

* * Op Maandag den 15 April en volgende dagen, zal door en ten huize van J. R. VAN ROSSUM, te Utrecht, verkocht worden: eene rijke verzameling van meest Godgeleerde Boeken, uitmakende de bibliotheek van wijlen den Wel Eerw. Heer P. J. NOORS, in leven Catholijk Pastoor aldaar.

De catalogus is op franko aanvraag verkrijgbaar.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uw naam; opdat zij één zijn gelijk wij En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

DE UTRECHTSCH E AFGESCHIEDENEN EN
DE REFORMATIE.

Wij hebben bl. 69 dezes jaargangs van ons blad, bereids den inhoud medegedeeld van het koninklijk besluit, waarbij de afgescheidenen te Utrecht worden toegelaten, omdat zij zich, aan de vroeger door het gouvernement gemaakte bepalingen, hebben onderworpen. Zoo als wij reden hadden te verwachten, heeft de Reformatie in het N.° voor April, het adres van H. P. SCHOLTE c. s., 't welk het besluit van toelating ten gevolge had, bekend gemaakt. Het is van den volgende inhoud:

Aan
Zijne Majesteit den Koning.

SIRE!

De ondergeteekenden, inwoners van Utrecht, Provincie Utrecht, nemen de vrijheid, met gepasten eerbied tot Uwe Majesteit te naderen, en dit om de navolgende redenen:

Zij behooren allen tot diegenen, welke zich van de thans door Uwe Majesteit erkende kerkgenootschappen hebben afgescheiden; omdat zij in hunne consciëntie geene vrijheid hadden, zich langer daarmede te vereenigen, en zij naar Gods Woord daarin geen voedsel vonden voor hunne onsterfelijke

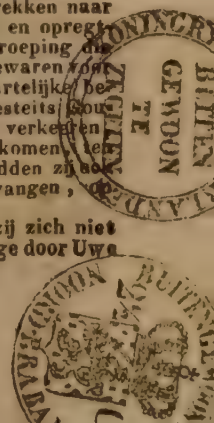
zielen; geene openbare belijdenis en verkondiging van hun geloof; geene kerkelijke instellingen overeenkomende met hunne Geloofbelijdenis.

Zij zijn onderling vereenigd in hetzelfde geloof, waarvan zij openbare belijdenis doen, met de van ouds bekende, en ook door Uwe Majesteit erkende, Formulieren van Eenigheid der Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland, als: *De Nederlandsche Geloofsbelijdenis*, vervat in 37 Artikelen; den *Heidelbergischen Catechismus*, en de *Leerregels*, vastgesteld in de Synode van Dordrecht in 1618 en 1619; vroeger reeds aan Uwe Majesteit overgeleverd.

Ten gevolge van die geloofsvereeniging, zijn zij in hunne consciëntie voor God verplicht, om ook gemeenschappelijk hunne Godsdienst uit te oefenen, en die Goddelijke instellingen te onderhouden, welke de Heere in Zijn Woord bevolen heeft.

Zij wenschen niet terug te komen op alles, wat daarover van onderscheidene kanten reeds is voorgevallen. Vergetende hetgeen dat achter is, wenschen zij zich uit te strekken naar hetgeen dat voor ligt, om met alle bescheidenheid en oprechtheid te jagen naar het wit van den prijs hunner roeping van boven is, en eene onergerlijke consciëntie te bewaren voor God en de menschen. Daarom is het ook hunne hartelijke begeerte, om niet langer in verschil met Uwer Majesteits Gouvernement te leven en in de noodzakelijkheid te verkeeren met politie en regtbanken in aanraking te moeten komen ten gevolge hunner Godsdienstoefeningen. Daarom hadden zij ook reeds lang gehoopt een gunstig antwoord te ontvangen, op hun laastelijk ingediend adres.

Daar hun echter gedurig verweten wordt, dat zij zich niet duidelijk genoeg verklaard hebben, omtrent sommige door Uwe

Majesteit voorgestelde punten, hebben zij noodig geoordeeld, zich nogmaals tot Uwe Majesteit te moeten wenden, met de navolgende verklaring en verzoek:

- 1.° De Formulieren van Eenigheid boven vermeld, houden zij in alle stukken en deelen voor de uitwendige kerkelijke eenigheidsbanden, als uitdrukking van hun gemeenschappelijk geloof, waardoor ook hunne godsdienstige gezindheid door anderen kan gekend worden; terwijl door de verwerping der Formulieren ook hunne vereeniging ophoudt.
- 2.° Dat zij ten gevolge daarvan tot hunne Opzieners en Diakenen verkozen hebben, en ter erkenning als zoodanig aan Uwe Majesteit voorstellen.

H. P. SCHOLTE, vroeger Predikant te Doveren, Genderen en Gansoijen.

H. G. KLYN.

E. TAKKEN.

P. W. LOTHES.

De eerste mede ter prediking van het Evangelie en ter bediening der Sacramenten. De drie laatsten als regerende Ouderlingen; benevens

J. VELDHUIZEN, en

A. M. VAN BEUGEN, beide als Diakenen.

- 3.° Dat, ten gevolge eener ondervinding van ruim drie jaren, een huishoudelijk reglement in in gereedheid gebragt, waarnaar de aan Uwe Majesteit voorgestelde opzieners en diakenen zich in de uitoefening hunner kerkelijke bedieningen voortaan zullen behooren te gedragen; waarmede de ondergeteekenden geheel vereenigd zijn, en waardoor tevens hunne uitwendige kerkelijke handelingen volgens hunne Formulieren van Eenigheid geregeld worden, wat deze aan Uwe Majesteit voorgestelde gemeente betreft.

Zij leggen tevens een door hunne verkozenen opzieners geteekend afschrift van dit huishoudelijk reglement over, opdat dit in het belang eener goede politie kunne onderzocht worden.

- 4.° Dat zij geene aanspraak maken of zullen maken op eenige goederen, inkomsten, regten of titels van het Nederlandsch Hervormd, of van eenig ander kerkenovertuiging. Dat zij zelven zorgen, en zullen zorgen voor het onderhoud hunner kerkelijke dienaren, hunner kerkgebouwen en armen; zonder ooit aanspraak te maken op toelage uit 's lands schatkist.

- 5.° Dat zij ten bewijze daarvan nu reeds sedert drie jaren hunne eigene armen hebben onderhouden, en nog onlangs, door de gunstige beschikking der Voorzienigheid, een gebouw hebben aangekocht, geheel geschikt voor hunne gemeenschappelijke Godsdienstoefeningen, genaamd: *Soli Deo Gloria*; vroeger gebruikt voor de Godsdienstoefening der Oud-Roomschen, en daardoor tot hiertoe buiten grondlasten. Daarbenevens eene zeer geschikte woning voor Predikant en Kosters, naast en voor voornoemd gebouw. Staande beide in een stil en fatsoenlijk gedeelte der stad, op de Nieuwe Gracht.

Ten gevolge dezer oprechte en duidelijke verkfaring, is het bij deze hun ernstig verzoek, dat Uwe Majesteit hen volgens hunne Formulieren van Eenigheid, met hunne kerkelijke inrigting, als eene Christelijk afgescheidene Gemeente, onder het kerkelijk bestuur van de hier boven aan Uwe Majesteit voorgestelde personen als opzieners en diakenen, in de burgerlijke maatschappij gelieve toe te laten en te erkennen; en ten gevolge daarvan hen te ontheffen van de nog altoos voortdurende belemmeringen hunner gemeenschappelijke openbare Godsdienstoefeningen.

Staat! Wij hebben getracht, ons zoo kort, eenvoudig, bepaald en duidelijk uit te drukken, als ons mogelijk was. Wij verzoeken vriendelijk, dat Uwe Majesteit met de door ons hier boven genoemde personen, die wij als onze verkozenen opzieners aan Uwe Majesteit hebben voorgesteld, als met onze afgevaardigden gelieve te corresponderen; hetwelk Uwe Majesteit nooit weigert aan de verkozenen directie van tijdelijke en aardse genootschappen, die hunne erkenning in de burgerlijke maatschappij van Uwe Majesteit vragen.

Daar de Godsdienstoefening eene gewetenszaak is, verzoeken wij Uwe Majesteit met den gepasten eerbied, eene spoed-

dige en gunstige dispositie op dit ons adres, met begeleidend huishoudelijk reglement.

UTRECHT,
December 1838.

't welk doende:

Uwer Majesteits getrouwe onderdanen.
(Hier volgen de ondertekeningen).

De Reformatie, heeft eene korte inleiding, tot het mededeelen van dit adres, doen voorafgaan, waar boven zij, belagchelijk genoeg, het hoofd heeft geplaatst van:

VRJHEID

VAN

GODSDIENST.

Zoo worden eenvoudigen misleid! Men wil het doen voorkomen, als of de regering eindelijk gehoor had gegeven aan de reclamatiën der afgescheidenen, om, als *oud-gereformeerden*, en, diensvolgens, als in 1815 bestaan hebbende Godsdienst-gezindheid, grondwettige vrijheid van Godsdienst te genieten, gelijk ook de Amsterdamsche en Appingadamsche regtbanken, op dien grond, de afgescheidenen meermalen hebben vrijgesproken: terwijl zij intengende hunne anteceden ten geheel verzakende, het regt des gouvernement, om hen aldan niet, als Godsdienst-gezindheid toe te laten, ten gevolge van het overleggen van hunne reglementen enz., 't welk zij zoo lang bestreden hadden, als nu hebben erkend, door zich te onderwerpen aan de bepalingen, vroeger door de regering gemaakt, om als Godsdienst-gezindheid toegelaten te worden.

Wij kunnen uit de gedrukte *pleitredenen* van H. P. SCHOLTE voor onderscheidene regtbanken uitgesproken en uit de openbaar gemaakte adressen, door de afgescheidenen op verschillende tijden, aan Z. M. gerigt, aantoonen, dat zij tot hiertoe zulk een vermeend regt van den staat krachtig bestreden, en de onderwerping aan het besluit, van 5 Julij 1836 als niet met hunne *conscientie* overeen te brengen, voorgedragen hadden; doch wij willen in de eerste plaats herinneren aan het slot van een artikel, voorkomende in de *Reformatie* voor April 1837, getiteld:

LIBELLATICI

OF

BRIEFJESGEBRUIKERS

in de 3. de en in de 19. de Eeuw.

Wij lezen in dat artikel bl. 301:

» Men staat in gevaar, dat alle Godsdienstoefening der afgescheidene Gereformeerden verstoord of verhinderd zal worden. Die terug wil keeren, wordt dadelijk van alle vervolging ontslagen; *offeraars* en *wierookplengers* worden er echter in onze dagen nog niet veel gevonden, maar men heeft eene nieuwe soort van *libellatici* of *briefjesgebruikers*, welke zeker van geen 'geringer' aard zijn dan in de derde eeuw. De plaatselijke besturen namelijk, hebben, volgens het *Besluit* van 5 Julij 1836, de magt om, daartoe verzocht van de zijde der afgescheidene Gereformeerden door een eigenhandig geteekend verzoekschrift op zegel, vergunning te verleen tot het houden van verga-

deringen door menschen, welke geassocieerd zijn, om in een bepaald huis bij elkander te komen ter behandeling van godsdienstige onderwerpen, onder uitdrukkelijke voorwaarden, welke de publieke magt geoordeeld heeft, aan de geassocieerden te moeten opleggen; en die voorwaarden zijn, verlooche-ning van genoegzaam alles, waardoor de gemeente des le-ven Gods op aarde toonen moet, die gemeente en geene andere te zijn. Op de ingeleverde verzoekschriften aan de plaatselijke besturen, volgt dadelijk vergunning om bijeen te komen, onder conditie van geen gebruik te maken van de dienst der Herders en Leeraars, Ouderlingen en Diakenen; geen ge-bruik te maken van de H. Sacramenten, geene lidmaten aan te nemen, enz. Tot bewijs ontvangt dan de geheele schaar van onderteekenaars te zamen *éénen vrijbrief*; of op andere plaatsen ontvangt ieder persoon *een briefje*. Heeft men dat, dan kan men zonder vrees voor vervolging bijeenkomen, niet als *lidmaten van Christus Kerk*, maar als *bijzondere personen*. Politiedienaars staan aan de deur: staat iemands naam op de lijst, of heeft hij een briefje, hij wordt binnengelaten; is dat het geval niet, dan heeft een dienaar de magt om den zich aanmeldenden persoon weg te jagen. Beantwoordt de verga-dering niet aan de conditie, dan wordt, dit spreekt van zel-ven, de vergunning ingetrokken, gelijk dit te *Amsterdam* en te *Zwolle* heeft plaats gehad, en denkelijk overal wel zal plaats hebben, waar de belijdenis des geloofs, dat de *Heere CHRIS-TUS alleen Koning, Weggever en Gebieder in en over Zijne Kerk, alleen Hoofd en Leidman der Gemeente is, MEER GE-WEEST IS DAN LIPPENWERK OF UITERLIJK HAND-SCHRIFT*. De briefjes zullen door den tijd wel verloren gaan, en daarom zullen wij een derzelve ter nagedachtenis mede-deelen."

» BEWIJS VAN TOELATING voor

om, krachtens dispositie van Heeren *BURGEMEESTER* en *WETHOUDEREN* der stad *Utrecht* van heden, en onder voorwaarden en bepalingen, bij dezelve in het breede vermeld, in de Huizinge genaamd de *Domselaarspoort*, bewoond door *H. G. KLIJN, junior, wijk C, N.º 36*, tot het houden van *Godsdienstige Oefening* te zamen te komen des *Zondags*, voormiddags te negen uren, des namiddags te twee uren, en des avonds te zes uren; mitsgaders des *Woensdags* avonds te zeven uren.

UTRECHT, den 10.^{den} November 1834 (1).

De Secretaris der stad Utrecht."

Wij hebben derhalve in de 19de eeuw in den volsten zin des woords, *Libellatici* of *Briefjesgebruikers*; en schoon wij niet, even als in de derde eeuw de Romeinsche opzieters, DEZE GE-VALLENE BROEDERS op gelijken rang plaatsen met openbare af-valligen, *wij zijn (zijn wij) gedrongen, even als CYPRIANUS van Karthago, den zoodanigen te verkondigen, DAT ZIJ STIL-ZWIJGENDE SCHULDIG ZIJN AAN VERLOOCHENING VAN CHRISTUS*. Zij verloochenen Hem als *Profeet*, want zij han-delen tegen zijne prediking: » *Geest Gode dat Godes is*;" zij verloochenen Hem als *Hoogepriester*, want zij laten in hunne bijeenkomsten na het gebruik der teekenen van zijnen zoendood en offerande, der zegelen van het genadeverbond in Hem op-gerigt; zij verloochenen Hem als *Koning*, want zij miskennen de door Hem verordeneerde bedieningen in de gemeente. Nu weten wij, dat velen het uit onkunde gedaan hebben; daarom vermanen wij een' iegelijk de verdrukking en VERVOLGING TE VERKIEZEN BOVEN RUST EN GEMAK, ten koste van dat-gene, wat de Heere ons geschonken heeft als onschatbare voor-reechten; daarom vermanen wij een' iegelijk, om *allertei associ-atie te schuwen* en ook deze, opdat een iegelijk eene onger-lijke consciëntie moge hebben voor God en menschen, en hij niet lijde als een kwaaddoener, maar als een geloovige, die *CHRISTUS wenscht te volgen, op CHRISTUS wenscht te ver-trouwen, EN VAN CHRISTUS ALLEEN VERLOSSING, UIT-BEDDING EN VRIJHEID TE VERWACHTEN*.

(1) Dit is blijkbaar eene drukfeil en zal moeten: zijn 1836; daar het Besluit ten gevolge waarvan, die toelating-briefjes werden afgegeven, eerst bij besluit van 5 Julij 1836 werd uit-gevaardigd.

Hij komt, Hij komt om d'aard te rigten,

De wereld in gerechtigheid;

Al 't volk, daar 't wreed geweld moet zwichten,

Wordt in regmatigheid geleid.

R. Ps. XCVIII: 4."

Zoo, uit de hoogte, en als met Apostolisch gezag bekleed, sprak de *Reformatie*, twee jaren geleden. Toen beschouwde zij, als *libellatici*, diegenen, die, naar aanleiding van het tweede gedeelte van art. 2 des besluits van 5 Julij 1836, van het plaatselijk be-stuur, *voorloopige toelating* verzochten, tot het hou-den van godsdienstige bijeenkomsten. Wij lezen in art. 2 van dat besluit:

» b. Dat voor zoo verre de adressanten (A. BRUM-MELKAMP c. s.) en hunne aanhangers intusschen » mogten verlangen boven het getal van twintig, alle » bijzondere personen, binnenshuis tot hunne oefening » godsdienstig zamen te komen, zij zich daartoe zul-len kunnen vervoegen bij de besturen hunner woon- » plaatsen, met opgave aan dezelve van de namen en » woonplaatsen der personen alsmede van de dagen en » de uren waarop en van het lokaal waarin die za-menkomst zoude plaats hebben, ten einde de bestu-ren alzo in de gelegenheid worden gesteld, om de » daartoe vereischte toestemming te kunnen verlee-nen en het noodige toeigt te bevelen, tot voorko-ming van al, wat de openbare orde of veiligheid, » zoude kunnen storen."

Zou men niet denken, dat de magistrale redactie der *Reformatie* van verontwaardiging zou gloeien te-gen H. P. SCHOLTE c. s.; dat zij dien berucht gewor-den man c. s. niet slechts als *libellatici*, maar als *offeraars en wieroekplengers* aan het suprématie-stel-sel zou aan de kaak stellen, nu deze meer gedaan hebben, dan de Utrechtsche gescheidenen, die in 1836 *voorloopige toelating* tot het houden van godsdienstige bijeenkomsten, aan het plaatselijk bestuur hadden verzocht, daar H. P. SCHOLTE c. s. zich hebben on-derworpen aan het eerste gedeelte van art. 2 des ge-melden besluits, 't welk dus luidt:

» a. Dat wanneer in eenige plaats een eenigzins » aanmerkelijk aantal personen mogt zijn, welke eene » gemeente van de voornoemde afgescheidenen zouden » wenschen te vormen, en *toelating verlangen tot » vrije uitoefening van hunne eeredienst* in een daar-toe bestemd gebouw of bijzonder huis, dezelve per- » sonen, zich daartoe, met inachtneming van het be-paalde bij art. 161 der grondwet, en met over- » legging van de vereischte opgave en ontwerpen be-trekkelijk de door hen gewenschte reglementen en » kerkelijke organisatie aan Ons zullen kunnen ver- » voegen, bij een door hen *individueel* geteekend adres, » waarvan de naamteekeningen zullen moeten zijn ge-certificeerd door den burgemeester der gemeente, » en waarbij zij zullen moeten verklaren zelven te zul-len zorgen voor de behoeftes van hunnen eeredienst » en armen, zonder op onderstand van het rijk of op » eenige bezittingen, inkomsten of regten van de Her- » vormde (Gereformeerde) kerk of eenig ander in dit

» rijk erkend Kerkgenootschap, ooit aanspraak te maken, en dat hetzelfde adres, door middel van den gouverneur der provincie, waartoe de gemeente behoort, vergezeld van zijne consideratien en advies zal worden ingezonden aan het departement voor de zaken der Hervormde kerk enz. ten einde aan onze overweging te worden aangeboden."

Gruwt de *Reformatie* er niet van, dat H. P. SCHOLTE c. s., ten minste stilzwijgend hebben moeten erkennen, dat het, door hen zoo zeer gehaatte Hervormde kerkgenootschap, alleen het *regt* heeft, om zich Hervormd of Gereformeerd te noemen; en dat zij mitsdien van de namen van: *Gereformeerden*, Oud-Gereformeerden en den zoo geliefden plakaats-boek-naam van: *Ware Gereformeerde Religie*, hebben moeten afzien, om dien van *afgescheidene Christenen*, aan te nemen en daardoor te erkennen *eene nieuwe sekte* te wezen? — Toch niet! De *Reformatie*, die, tot walgens toe de uitdrukking: *Gods woord* in den mond heeft, dacht er niet aan, dat er met ronde woorden geschreven staat: *Laat uw ja, ja: en uw neen, neen zijn: haar ja is: Neen: haar neen is: Ja* geworden; zij zegt, om den stap van H. P. SCHOLTE te vergoeelijken, met Phariseesche gemaaktheid, bl. 192:

» Dankbaar voor de goede hand onzes Gods over ons, wenschen wij niet te twisten, of ons zelve voor de wereld te regtvaardigen."

Dat ware ook onmogelijk: dit gevoelt de *Reformatie* zeer goed: even goed gevoelt zij, dat er nog al vrij wat te zeggen valt op den tegenwoordigen stap van den heer SCHOLTE, als men dien, met zijne vorige handelwijze, ploitredden onz. vergelijkt; en tracht het nu in de oogen der partij, bij voorraad, te doen voorkomen, als of alles, wat dienaangaande mogt worden gezegd, uit *wangunst over hunne vrijheid* ware. Zij zegt verder:

» Hij, die, wangunstig over onze vrijheid, ons in het harnas meent te kunnen jagen door het prikkelen van hetgeen men eergevoel noemt, moge die afgunst in ons stilzwijgen smoren."

Maar men had immers tot hiertoe niet beweerd, dat men de eer, maar dat men de *vrijheid van Godsdiens*t verdedigde, en aan eene aardsche regering de magt niet toekende, om daarop inbreuk te maken. — De vergunning (want vrijheid is het niet), die men nu verkregen heeft, had men zich reeds in Julij 1836 kunnen verschaffen. Waarom heeft men dit toen niet en als nu *wel* gedaan? — Dit is de vraag. Zien wij verder.

» Wanneer men de zaak des Heeren, welke onder ons openbaar wordt, aanrandt, dan wenschen wij in het vervolg met bescheidenheid de zaak onzes Gods en zijner gemeente te verdedigen; en daardoor te betoonen, dat wij in de dienst des Almachtigen onzen hals alleen gebogen hebben onder het juk JESU CHRISTI, maar daarom ook den koning geven, dat des konings is."

Dat des konings is!!! — Men vergelijk hiermede het adres der afgescheidenen in 1836 aan Z. M. ingediend, en in den jaargang van ons blad van 1839 medegedeeld; waarnit wij het een en ander noodig keuren hier af te schrijven.

» Wij hebben dus geen genootschap opgericht, onder het bestuur eener algemeene synode. *Wij kennen niets anders dan de gemeente van CHRISTUS*, onder het geestelijk opzicht van herders en leeraars, ouderlingen en diakenen, die, wanneer er zaken te behandelen zijn, welke het algemeen belang raken, ook eene algemeene vergadering beleggen; doch, wanneer dit het geval niet is, zulk eene vergadering niet behoeven om bestuurd te worden; *dewijl ons bestaan niet afhankelijk is van menschelijke verordeningen of wetten*, maar alleen van datgene, wat God gebiedt in zijn Gods woord (1).]

In hetzelfde adres werd later gezegd:

» Men zal wellicht ook daarin wederstrevig van het wettig gezag zoeken, dat wij de tot ons behorende leeraars als zoodanig blijven erkennen en ouderlingen en diakenen uit ons midden verkiezen; doch wij zijn verplicht te doen opmerken, dat wij volgende onze formulieren van eenigheid en liturgie, *vastelijk gelooven*, dat die bedieningen niet afhankelijk zijn van eene menschelijke goed- of afkeuring, maar van de goddelijke roeping, welke de Heer bevestigt door uitwendige roeping der gemeenten; en wij zouden moeten twifelen aan de *goddelijkheid der roeping van onze herders en leeraars ouderlingen en diakenen, wanneer zij hunne bedieningen verlieten*, omdat menschen hen weigeren te erkennen, *dewijl zij zich niet laten binden in hunne conscientie door MENSCHELIJKE WETTEN EN VONDEN, welke in opentijken strijd zijn met Gods woord en de daarop gegronde formulieren van eenigheid* (2)."

En wat verder:

» Men moge er op aarde den spot mede drijven, ook dat zal door den Heere gewroken worden. Het voorbeeld door den Apostel JACOBUS opgeteekend Hoofdst. V, 17 en 18, staat niet te vergeefs in onzen Bijbel: onze vijanden zouden er op aarde nog wel eens eene proeve van kunnen ontvangen. *Het geloof kan bergen verzetten, DOCH DAT GELOOF KAN ALLEEN IN CHRISTUS KERK GEVONDEN WORDEN. Nu wordt geene vergadering, die kerk, door eene koninklijke erkenning, geene personen wettige kerkelijke magt, door menschelijke reglementen en verordeningen. Die alleen kunnen daarvoor erkend worden, welke naar Zijn Woord en zijne Wet hooren, naar zijne instellingen wandelen; die dat niet doen kunnen den naam van CHRISTUS kerk niet in waarheid dragen, al wilden ook alle koningen der aarde hen daarvoor erkennen.* En waar *CHRISTUS kerk* niet is, kunnen de van hem verordineerde kerkelijke magten ook niet aanwezig zijn (3)."

Dat het geloof der afgescheidenen, alles behalven bergen verzet heeft, is gebleken. Trouwens dit kon

(1) Zie *Catholijke Nederlandsche Stemmen* 1837 bl. 20.

(2) Ibid bl. 38.

(3) Ibid bl. 45.

niet anders; want, zoo als zij zelven erkennen: dat geloof kan alleen in CHRISTUS Kerk gevonden worden. — De afgescheidenen zeiden toen nog verder:

» Wanneer wij de geschiedenis der wereld nagaan » en raadplegen; dan weten wij gewisselijk, dat de » vereeniging van geestelyke en wereldlyke politie » ten allen tijde verwarring heeft te weeg gebracht. » Onze tegenstanders mogen het welligt uwer majes- » teit als zeer voordeelig voorprediken om in de kerk » even zeer als in den staat gebied te voeren, maar » wij schroomen niet te prediken, dat allen, die dat » doen uwe majesteit bedriegen (1) ... »

Verder:

» Al wil de wereld (dus in de maatschappij) ons » nog zoo bespotten, wij blijven de toekomst van on- » zen Heere JESUS CHRISTUS verwachten en prediken, » en het ongeloof der wereld is voorspeld (MATTHEUS » XXVI: 38, 39.) Juist omdat wij van harte geloo- » ven, dat uwe majesteit door Gods genade koning » is, wenschen wij ook ten allen tijde te toonen met » goed en bloed, dat trouw aan koning en vaderland » nog onze leus is; maar om getrouw te kunnen zijn » aan onzen aardschen koning moet de getrouwheid » aan God en ons geweten voorafgaan. Wij erken- » nen uwe majesteit door Gods genade als onzen ko- » ning, aan wien wij gewilliglijk eere, tol en schat- » ting betalen, en blijven daarin volharden; maar » erkennen ook en blijven erkennen in de kerke CHRIS- » TI, de onder ons verkeerende herders en leeraars, » ouderlingen en diakenen als zoodanig, omdat zij » door Gods genade tot die bedieningen door den » Heere geroepen zijn: en even zeer als wij in Ne- » derland als met uwe majesteit wenschen te dragen » en te lijden, wanneer de vijanden van Nederland » ons benaauwen; even zeer wenschen wij ook met » onze herders en leeraars, ouderlingen en diakenen » als te dragen en te lijden, wat ons om de erken- » ning van CHRISTUS als het éénige hoofd, den wet- » geveer, gebiedster en koning in en over de kerk, kan » overkomen (2). »

Nog zeiden toen de afgescheidenen.

» Nu ontvangen wij van Uwe Majesteit een besluit » van 5 Julij II., waarin wij al weder moesten op- » merken, dat het onze tegenstanders nog mogelijk » was geweest; om Uwe Majesteit in het denkbeeld » te houden, als waren wij eene nieuwe secte, en als » hadde een aardsche koning naar welgevallen te be- » schikken over dingen, DIE GODES ZIJN, en daarom » alleen onder Gods gebied staan (3). »

Wat toen GODES was en daarom alleen onder Gods gebied staat, is nu, naar de meening van de Reformatie: DES KONINGS geworden; want hetgene, dat toen van hen gevorderd werd is niet gewijzigd, niet inge-

trokken; het is daaraan, dat H. P. SCHOLTE c. s. voldaan hebben.

Wij willen nog enkel ten slotte het volgende uit het aangevoerde adres afschrijven:

» Sire! wij hebben Uwer Majesteits koninklijk woord: » In onze leerstellingen wordt niets gevonden, dat » de publieke orde en rust zou kunnen storen, of met » de goede zeden strijden. Wij zijn verblijd met die » belijdenis, en wij vragen op grond daarvan vrijmoe- » diglijk, dat Uwe Majesteit ons niets verder moge » dringen, OM STAPPEN TE DOEN, WAARDOOR WIJ » ONZE CONSCIENTIE ZOUDEN MOETEN VERKRACHTEN. » Wanneer wij toch erkennen en belijden, dat wij » niets anders wenschen te organiseren of te regelen, » dan alleen hetgeen God gebiedt, dan zouden wij, » door het onderwerpen van kerkelyke en geestelyke » handelingen aan Uwer Majesteits beoordeeling en » goedkeuring, het woord en bevel van den almagti- » gen God aan eenen mensch moeten onderdanig ma- » ken, EN DAARVOOR WENSCHEN WIJ DAT DIE GOD » ONS BEWARE DOOR ZIJNE GENADE.".....

Men vergelijkte dit alles, met de taal, welke de Reformatie thans voert, en men zal moeten erkennen, dat alles veel naar den wassenneus gelijkt, waarvan onlangs het Handelsblad gesproken heeft (1)!

Intusschen heeft hetgene, wat de Reformatie nu zegt, voor eenvoudigen en ligtgeloovigen den schijn, alsof eene goddelyke openbaring haar nader had ingelicht, om haar te doen zien dat de afgescheidenen, om hunnen hals te buigen onder het juk CHRISTI, dien ook behoorden te buigen onder het suprematiejuk en dat zulks is, geven dat des konings is!

Bejammerenswaardig is het, dat eenvoudige, goedhartige, welmeenende, maar ligtgeloovige menschen, zoo deerlijk misleid en van de waarheid afgehouden worden, door lieden, die immer den mond vol hebben van menschetijke vonden en wier misleiding velen gewisselijk nog niet zullen ontdekken, nadat het mom-üangezigt afgevallen, en het masker afgeligt is. Daar echter onze Catholijke Nederlandsche Stemmen ook door sommigen dezer gelezen worden, hebben wij gemeend het dubbelhartig gedrag der Reformatie te moeten aantoonen en den sluier op te ligten, waarmede zij hetzelfde tracht te bedekken.

(Het vervolg hierna.)

DE KONINGEN, DE VOLKEN EN DE KERK.

(Naar het Fransch.)

Gedurende de eerste eeuwen der kerk, bevond de wereld zich in eenen soortgelijken toestand, als dien, waarin wij haar tegenwoordig zien; alle maatschappelijke banden waren verbroken het despotismus en de anarchie betwisteden elkander de volken en terwijl

(1) Zie Catholijke Nederlandsche Stemmen 1837 bl. 115.

(2) Ibid bl. 139.

(3) Ibid bl. 140.

(1) Zie ons blad van 6 April 1839, bladz. 113.

het Romeinsche rijk onder hunne slagen instortte, schenen de barbaren op die prooi aanvallende enkel te zijn gekomen, om haar te verslinden en elkander onderling te verscheuren. Het politiek gebouw viel, en bedekte de aarde met zijne bouwvallen, en de menschen slaakten kreten van wanhoop, meenende, dat het einde der wereld gekomen was, want zij zagen de Kerk niet, of wilden haar niet zien, die te midden dier uitgestrekte verwoestingen met den fakkel des geloofs in de hand, de grondslagen legde van een nieuw gebouw. Men verwachtte haar, om dat zij vreemd bleef aan de politieke twisten en intrigues, die het leven der toenmalige mogendheden en de eenige gewichtige zaak in hare oogen was. In plaats van zich tegen het keizerlijk gezag te verzetten en de vernieling van dien reeds gebroken rietstaf te voltoojen, hield de Kerk integendeel de geloovigen in de gehoorzaamheid aan dat gezag van CESAR, 't welk alleen nog eenig overblijfsel van maatschappelijke orde behield. Maar zij verbond haar lot niet aan het lot eens keizers en verstiet de aanhangers van eenen mededinger des keizers niet, zij had zelfs tegen de barbaren noch gramschap, noch haat; LEO ging ATTILA te ontmoet, zonder andere wapenen, dan het kruis; en, bij de plundering van Rome werd het kruis door de overwinnaars geëerbiedigd, de Heidenen zelven vonden eene onschendbare schuilplaats in de Christen Kerken. Bij de Kerk was geene aanneming des persoons; aan allen, aan de soldaten van dezen of dien keizer, aan Romeinen of barbaren, de schatten des geloofs en der liefde aanbiedende, vereenigde zij hen onderling, door hen met zich te vereenigen, en bereide, op die wijze, door die onzigtbare eenheid der verstanden en harten de politieke eenheid der middeleeuwen voor, van welke de eenheid des Romeinschen rijks, slechts een flauw afbeeldsel was geweest.

Thans roepen de koningen: het gezag! het gezag en er is geen gezag; de volken roepen: de vrijheid! de vrijheid! en er is geene vrijheid; de koningen putten zich in berekeningen, in combinaties uit, om de orde te handhaven, om den vrede te behouden, en er is geen vrede, er is geene orde, en de verschrikte koningen zien elkander aan; zij raadplegen hunne vrienden, zij zoeken in hunne wijsheid; maar zij hebben geene vrienden en naar de krachtvolle uitdrukking der heilige schriften is al hunne wijsheid verslonden, *omni sapientia eorum devorata est*. Wat zal de Kerk doen? Zal zij de uitdoving van dien nog rookenden fakkel, door haren ademtucht, voltoojen? Neen! zij herinnert aan de volken, de eeuwige wet der gehoorzaamheid; want, zoo broos als ze zijn, handhaven die bouwvallige koningschappen nog een overblijfsel van maatschappelijke orde, die de wereld noodig heeft. Van hunnen kant stapelen de beroerde volken, die zich verheffen als de golven der zee, revolutien, op revolutien, constitutien, op constitutien, charters, op charters, wetten, op wetten, om te veroveren, wat de revolutien, de constitutien, de charters en de wetten

niet geven kunnen: het welzijn, het geluk, de vrijheid, den roem; de revolutien, die bloedige en onvruchtbare furien, vernielen, maar brengen niets voort; de constitutien, de charters, de wetten, regelen wel of kwalijk het reeds bestaande, maar hebben de kracht niet, om het nietbestaande te scheppen, om van een volk, dat tegen zich zelve verdeeld is, door geloofs-begrippen en gevoelens, door denkbeelden en hartstogten, een eensgezind en sterk volk te maken; en EEN volk, dat een is, door geloof en door liefde, is de eenige boom, die de goddelijke vruchten draagt, welke de menschen tegenwoordig verlangen. — Zal de Kerk te midden dier stormen trachten de volken nog meer te verbitteren door ze te verstooten? Neen, terwijl zij aan de volken de wet der gehoorzaamheid herinnert, herinnert zij aan de koningen de wet der gerechtigheid, zij helpt de volken niet in het vernielen, maar zij helpt even weinig de koningen, in het onderdrukken: allen verdoold zijnde, tracht zij allen op den regten weg terug te brengen, en terwijl zij tegen elkander strijden, de koningen, om den bouwval te behouden, de volken om dien geheel te vernielen, gaat de bruid van CHRISTUS, hunner aller moeder, van het eene strijdperk naar het andere, om het geloof, de hoop en de liefde te brengen aan elk, die haar wel onthaalt, iedere ziel beminnde en door een onverbreekbaren band, diegenen verbindende, die haar getrouw gebleven of geworden zijn, ten einde aldus van lieverlede de natien te genezen en haar de eenheid der harten en verstanden, dat is: het leven, de kracht en de grootheid te hergeven. En reeds wordt die onzigtbare arbeid door deszelfs uitwerkselen zichtbaar, reeds zijn geheele volken rondom den heiligen standaard geschaard, en reeds worden anderen opgewekt, die hen weldra zullen volgen, terwijl Ierland, België, Polen, de republieken van Zuid-Amerika zich openlijk Catholiek verklaren neemt het geloof Engeland in, waarvan het binnen eenige jaren meester zijn zal; Duitschland, wordt door hetzelfde diep geschokt, in Noord-Amerika, kunnen handel en industrie deszelfs geloof niet verstikken, in Portugal, in Spanje, in Italië, in Frankrijk alwaar de ketterij en het philosophismus bloedige wonden aan hetzelfde toebragten, konden zij het nimmer dooden, noch verbannen en thans herwint het in Frankrijk, voet voor voet, het terrein, dat hetzelfde verloren had.

Al de Christenvolken zijn voor elkander verantwoordelijk; ze zijn aan elkander gehecht en hebben eene vermogende terugwerking op elkander; wie kan zeggen, wat er gebeuren zal als Engeland en Frankrijk, of slechts een van beiden weder geheel Christen wordt, en, onder de leiding der Kerk, het maatschappelijk werk van de beschaving der wereld door het geloof, hervat, een werk, waaraan onze vaders met zoo veel genegenheid, moet en volharding gearbeid hebben en waarvan de hervorming deed afzien. De waarheid is besmettelijk, even als de dwaling en wel anders ver-

mogend; welke ketterij, welke filosofie, zal haar tegen houden, als eene dier groote natien, als natie, onder hare vleugelen zal zijn terug gekomen, en geheel haar vermogen, even als eertijds, besteden zal om haar te dienen? — Het heilige vuur des geloofs is nergens uitgebluscht; op vele plaatsen heeft de ketterij hetzelfde wel met hare asch kunnen overdekken, doch het is haar niet gegeven, om de diepe wortelen, welke de Kerk geschoten had, uit het hart der volken te rukken; daar zelfs, waar het Catholijke geloofsbegrip het meest miskend, veracht, en onbekend schijnt te wezen, bespeurt men nog aan de zeden, aan de wetten, aan de instellingen, aan alles, de vroeger vermogende werking dier goddelijke moeder en de vooringenomendste mensch, roept bij de geringste oplettendheid onwillekeurig uit: de Roomsche Kerk is hier gekomen, ik herken de sporen harer voetstappen! — Nu, als de onderscheidene Europese volken nog onderling vereenigd zijn door geheime banden, welke de dwaling niet heeft kunnen verbreken, zijn die banden niets anders, dan het overblijfsel van Catholicismus, dat overal is bewaard gebleven en ten dage, waarop die dierbare kiemen, in derzelve schoot begraven, zullen ontdaan worden, van alle onvruchtbare en schadelijke stoffen, welke dwaling en boosheid rondom dezelve hebben op een gestapeld, zal een zonnestraal voldoende zijn, om ze te doen ontluiken en aan dezelve eene ontwikkeling te geven, die niemand voorzien kan; en daar zij, in den staat van kiem en van bijna doode kiem, voor de Christenheid, de eenheid, die haar nog overblijft hebben kunnen behouden, welk eene eenheid zullen zij dan aan dezelve niet geven, als zij groote boomen geworden zijnde, de aarde met hunne schaduw zullen overdekken? — Die eenheid zal, ten aanzien van die der midden eeuwen, datgene zijn, wat de eenheid der midden eeuwen, ten opzichte van die des Romeinschen rijks was, dat is onvergelykelyk, roemrijker en sterker. Tusschen de Romeinen en barbaren, tusschen de onderscheidene volkstammen bestond eene menigte van onderscheidingen, van tegenstrijdigheden, van geslachten, van talen, van zeden, van gewoonten, van wetten, van instellingen, die niet meer bestaan, ten minste niet in denzelfden graad. De natien zijn tegenwoordig schier niet gescheiden dan door de dwaling; de dwaling dood zijnde, zal alles de strekking hebben om ze te vereenigen. En de dwaling is in haren doodstrijd; ik zeg de dwaling, want in den grond, en ondanks de schijnbare verscheidenheden, is het overal dezelfde dwaling; aan dezelfde misdaden schuldig, zijn de Christenvolken in denzelfden afgrond gestort, en God schijnt te hebben toegelaten, dat zij hetzelfde vergift dronken, opdat zij, ten dage der barmhartigheid, door dezelfde geneesmiddelen genezen zijnde, des te nauwer zouden vereenigd zijn in het leven, daar zij tot zelfs in den dood waren vereenigd geweest.

Noch de koningen, noch de volken (ik wil zeggen zij die voorgeven de volken te vertegenwoordigen,)

denken aan die dingen niet: maar de Kerk denkt er aan en terwijl men revolutionen tegen de koningen en wetten tegen de volken maakt, terwijl de wereld zich bezig houdt met kamers en ministerien, met hof-intrigues en partij-intrigues, met ontwerpen der diplomatie en der geheime genootschappen, maakt zij, stilzwijgend, Christenen; zij gaat, in alle plaatsen de waarheid zaaijende, de dwaling uitroeijende, de regtvaardigheid en de liefde in de zielen vestigende, het Egoïsme en al de hartstogten uit de harten verdrijvende, en op die wijze de lavendiga steenen vormende en voorbereidende, die, vereenigd en zamengevoegd zijnde, het gebouw der toekomstige maatschappij zullen daarstellen.

De koningen en de volken, even verblind, lagchen, om dat werkzaam streven; zij wanen, dat de Kerk dwaas is, en roepen haar toe: *Laat dat blijven, kom onze politiek te hulp! Kom te hulp aan onze revolutionen! Kom! wij zullen u beschermen!* — Kom, gij zult onze ondersteuning genieten! — Maar de Kerk antwoordt met deftigen ernst en zachtmoedigheid: *Ik heb uwe bescherming niet noodig, ik behoef uwe ondersteuning niet, ik heb slechts het kruis noodig, waaraan mijn Bruidgom gestorven is: mijn Rijk is niet van deze wereld. Meent gij dat mijn hemelsche Vader mij niet legioenen van Engelen zenden zou, om mij te verdedigen? Toen de Heer mij op aarde gelaten heeft, heb ik de keizers niet om edicten of rijkdommen, of magt gevraagd; noch van de volken revolutionen verlangd; ik heb mij te midden van hen allen nedergezet; ik heb gesproken, en mijne woorden waren toereikende, om hen te overwinnen; zij waren sterker dan gij, en ik had minder vat op hen, dan op u; want er is van mijn bloed in uwe harten, mijne overwinning is thans nog zekerer, en ik zal ze minder duur koopen. Gij wilt uw werk voortzetten; blijft het doen, ik zet het mijne voort. Gij, koningen! gij herstelt; gij volken! gij verniet; ik bouw op; wij zullen zien, wie van ons het eerste, na volvoerde taak, met roem zal kunnen rusten.*

NIEUWE PRUISSISCHE KOMEDIE MET DEN AARTSBISSCHOP VAN POSEN.

De Berlijnsche, zelfs officieele berigten (zoo noemde men ze ten minste) betrekkelijk de zaak des Aartsbisschops van Posen, de tegen hem gevoerde procedures, zijn vonnis enz. enz., waren zoo verward, zoo tegenstrijdig, dat wij ze ter mededeeling niet waardig keurden. Wij hebben echter die komedie-vertooning met oplettendheid gadeslagens; en daar zij aan het laatste bedrijf schijnt gekomen te zijn, willen wij den afloop der vorige bedrijven kortelijk schetsen. Aanvankelijk berigte men, dat de Aartsbisschop

tot twintig jaren; vervolgens, dat hij tot tien jaren; later, dat hij tot twee jaren, en, eindelijk, dat hij tot zes maanden vestingsstraf was veroordeeld. Telkens verhaalde men er bij, dat de zachtmoedige koning van Pruisen, het vonnis merklijk zou verzachten; naderhand, dat hij het verzacht had, en, eindelijk, dat de Aartsbisschop op vrije voeten zou blijven, ingevalle hij, op zijn woord van eer, belooven wilde, zich niet te verwijderen; maar, dat de Aartsbisschop niets van dat alles wilde aannemen. — *Eerste bedrieff.*

Wat later luiden de berigten, dat men te Berlijn eene gevangenis in gereedheid bragt; dat, naar alle de toebereidselen te oordeelen, dezelve voor een man van aanzien, misschien wel voor den Aartsbisschop van Posen bestemd was. — *Tweede bedrieff.*

Toen berigte men, dat de koning van Pruisen, aan den Aartsbisschop van Posen had geschreven, met uitnoodiging om naar Berlijn te komen, ten einde te beproeven, om het geschil in der minne bij te leggen. — (Of de Aartsbisschop van het gereed maken der gevangenis iets geweten heeft, kunnen wij niet beoordeelen.) — *Derde bedrieff.*

Vervolgens heeft men de aankomst van den Aartsbisschop te Berlijn gemeld; hij had er reeds met ministers gesproken en zou nog in den loop der week, bij den koning ten gehoor worden toegelaten. De opper-president die juist te Berlijn was, schijnt dit alles te hebben aangeraden; » deze moet namelijk te kennen gegeven hebben, dat de Aartsbisschop bij zijne omgeving te Posen, STEEDS ONVRIJ EN INCONSEQUENT schijnen moet, terwijl men met zekerheid mag verwachten dat hij, BUITEN DIEN INVLOED, meer de ingevingen zijner oorspronkelijk loijale en vredelievende gezindheid volgen zoude; spoedig zal het blijken of dit werkelijk zoo is (1).» — *Vierde bedrieff.*

Wij zullen nu moeten afwachten, wat men verder zal goedvinden ons te verhalen: en of deze komedie als een blijspel zal eindigen, door ons te vertellen, dat de Aartsbisschop heeft toegegeven, en dat men hem diensvolgens weder vrij naar Posen zal laten vertrekken; dan of het een treureindend kluchtspel worden zal, hetwelk met het gevangen zetten van den Aartsbisschop, in den fraai toebereiden kerker, zal eindigen; in welk geval men hem wel als een stijfhoofdigen wargeest, zal afschilderen. — Wij zullen zien.

PROTESTANTSCH E KUNSTGREPEN.

De Fransche dagbladen berigten, dat de Protestanten in het departement du Nord, een werkje verspreiden, ten titel voerende: *Notre-Dame-de-Lorette de Paris*. De inhoud komt hierop neer: Een Anglikaan bezoekt de kerk van O. L. V. van Lorette te Parijs,

(1) Handelsblad van Zaterdag 13 April.

met eenen Catholijk. De Anglikaan, beweert en be-toogt op zijne manier, dat de Catholijken afgodendienaars zijn; wijl zij de H. Maagd MARIA aanbidden. Het spreekt van zelve, dat de Catholijk, met wien hij spreekt, een hals is, die zijne drogredenen niet weet te wederleggen en die eindelijk, uit hoofde van de kracht der argumenten des Anglikaans, dien Protestant gelijk geeft. Zoo worden eenvoudigen door bedriegelijke titels misleid. Zou zulk bedrog, ook bij de volledigste drukpers-vrijheid, niet als misbruik behooren te worden gestraft? Of is, in onze verlichte eeuw, het bedrog niet meer strafbaar, als het maar door Protestantsche colporteurs gepleegd wordt, om eenvoudige Catholijken in hun geloof te doen wanke-len en tot proselyten van twijfelarij, ketterij en on-geloof te maken?

Intusschen ziet reeds eene wederlegging van dat fraaije stuk, te Rijssel het licht.

B I J D R A G E N

TEN BEHOEVE DER MOEDER VAN DEN EERWAARDEN HEER MICHELIS EN HAAR GEZIN (1),

Montant vroeger vermeld.	f 48,00
Van den Eerw. Heer B. uit Nijmegen ontvangen. »	5,00
Van den Eerw. Heer J. te H.	2,00
Van een onbekende te Boxmeer.	5,00
Door tusschenkomst van den Eerw. Heer M. B. »	7,50
Van vier Godsdienstvrienden J. K. T. en G. uit D. ontvangen.	22,50
	<hr/> f 90,00

A A N K O N D I G I N G.

Bij den Boekhandelaar P. N. VERHOEVEN, te Uden, zijn verkrijgbaar: J. PERRONE, prælectiones Theol. tom. 1 — 3 per vol. f 1,75. — LIGUORIO, Theologia mor. 9 vol. editio absolutissima f 6,50. — BOUVIER, Prælectiones philos. 3 vol. Parisiis 1837, f 3,00. — Idem Theol. 6 vol. f 8,00. — ORSINI, Hist. de la Vierge f 1,10. — Analogia BECANI, f 2,00. — Romsée, praxis celebrandi f 5,25. — à PICONIO, triplex expositio f 5,25. — BERGIER, Dicti-on, de Theol. f 8,00. — VAN DE WART d'ONSEL, Dict. Evangelic etc. 3 vol. f 6,00. — Index librorum prohibitorum f 1,50. — Homo Apostolicus, 3 vol. f 3,00. — RODRIGUEZ, de la perfection Chret. f 5,00. — DAON, conduite des Confesseurs f 1,20. — GERAMBS Reis van la Trappe naar Rome, f 2,50 in het Fransch f 0,80. — GERAMBS pelgrimsreis 2 dl. f 1,50 in het Fransch f 1,50. GÉRUZET, Diction. Franc-Holl. et Holl.-Franc. 2 vol. 1838, f 3,50.

(1) Zie ons Blad van 17 November 1838, bl. 384.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

DE INQUISITIE.

Onze eeuw is alleszins merkwaardig, ook door de nasporingen, welke groote mannen hebben gedaan, om de geschiedenis der middeleeuwen op te helderen, en die eeuwen van geloof en godsvrucht, te doen zegenen over de lasteringen die ketterij en ongelooft, sedert drie honderd jaren, tegen dezelve hebben uitgebraakt.

Onder de mannen en instellingen dier eeuwen, waartegen de vijanden des geloofs met de hevigste en onverstandigste woede geijverd hebben, behooren gewisselijk de H. DOMINICUS en de inquisitie. Ook deze hebben op nieuw, eenen kundigen verdediger en onwederlegbaren wreker gevonden in den eerwaardigen H. LACORDAIRE. De heer LACORDAIRE, die eenen geruimen tijd te Rome heeft doorgebracht, is in de gelegenheid geweest, om met de zaak, die hij onderzoeken wilde, volledig bekend te worden. Dit deed hem besluiten, tot het omhelzen eener orde, die zoo vele nitstekende diensten aan de kerk heeft bewezen en voor wier stichter hij eenen bijzonderen eerbied had opgevat, niet alleen, maar hij maakte het voornemen om de wederinvoering dier orde, in zijn vaderland, te beproeven. Tot dat einde begaf hij zich

naar Frankrijk en vertrok, met eenige jonge priesters en levieten, op nieuw naar Rome, alwaar zij gezamenlijk het noviciaat in de orde van den H. DOMINICUS aanvingen, in een klooster, tot dat einde afgestaan, en 't welk voortaan voor de Fransche Dominicanen schijnt bestemd te wezen.

Intusschen heeft de heer LACORDAIRE een werkje geschreven ten titel voerende: *Memorie tot herstelling van de orde der predik-broeders* (1) *in Frankrijk* (2).

Dit merkwaardig werkje heeft eene korte soort van inleiding, onder het opschrift: *Mon pays*; en is in de volgende hoofdstukken verdeeld: 1 *Over de wettigheid der religieuze orden in den staat*; 2 *Algemeen denkbeeld van de orde der predik-broeders en over de redenen om hen in Frankrijk te herstellen*; 3 *Arbeid*

(1) *Frères prêcheurs*; zoo als de Franciscanen *Frères mineurs* genoemd worden. In het Nederduitsch, heeft men den naam van Minderbroeders behouden; doch in later tijd den ouden naam van Predik-broeders, in dien van Predikheeren veranderd. De innige vriendschap der beide Heiligen, die hetzelfde doel hadden en in ootmoedigheid wedijverden, pleit voor de gelijke benaming van: Broeders, voor hunne kinderen.

(2) *Memoire pour le rétablissement en France de l'ordre des Frères prêcheurs*; par l'Abbé H. LACORDAIRE, Chanoine honoraire de Paris. Paris DEBÉCOURT, Libraire-éditeur, rue des Saints-Pères, 69, 1839.

der predik-broeders, als predikers. Hunne missien in de oude en nieuwe wereld. 4 Arbeid der predik-broeders als leeraars. De H. THOMAS VAN AQUINEN. 5 Over de kunstenaars, Bisschoppen, Kardinalen, Pausen en heiligen van beiderlei geslacht, aan de kerk geschonken, door de orde der predik-broeders. 6 Over de inquisitie. 7 Besluit.

Het hoofdstuk over de inquisitie, is ons zoo belangrijk voorgekomen, dat wij, vooral uithoofde der verkeerde denkbeelden, welke men hier te lande van die heilzame inrigting koestert, gemeend hebben, dat het niet ondienstig ware, eene vertaling van dat hoofdstuk in ons blad mede te deelen.

OVER DE INQUISITIE.

» De inquisitie is eene regtbank, eertijds in sommige landen der Christenheid ingesteld door de samenwerking van het kerkelijk gezag en het burgerlijk gezag, ter opsporing en beteugeling van daden, welke strekken tot omverwerping van de religie.

» Men beschuldigt den H. DOMINICUS, dat hij de uitvinder van die regtbank is geweest;

» Men beschuldigt de Dominicanen derzelver bevorderaars en voornaamste werktuigen te zijn geweest;

» Men stelt hen verantwoordelijk, inzonderheid voor de buitensporigheden der Spaansche inquisitie.

» Nu, de H. DOMINICUS, is de uitvinder der inquisitie niet geweest en heeft nooit eene daad als inquisiteur verrigt;

» De Dominicanen zijn de bevorderaars en voornaamste werktuigen der inquisitie niet geweest;

» En wat de Spaansche inquisitie betreft, welverre van er verantwoordelijk voor te zijn, werden zij er, door de koningen van Spanje van verwijderd, zoodra als de koningen van Spanje in het laatst der XV en het begin der XVI eeuw, die regtbank veranderden in eene nieuwe en politieke inrigting, die meer afhankelijke dienaars vorderde dan religieusen.

» Deze stellingen kunnen diegenen verbazen, die aan de geschiedenis gelooven, zoodanig als de protestanten en de rationalisten haar gemaakt hebben; maar zij zullen hen niet verachten, die weten, dat de geschiedenis, sedert drie eeuwen een onophoudelijke en flagrante leugen is, die door de geleerden van Frankrijk, van Duitschland en van Engeland reeds gedeeltelijk is ontzenuwd geworden. In allen gevalle, zal ik mijne bewijzen leveren.

» In 1812 benoemden de Spaansche cortès, op het eiland Leon, eene commissie van constitutie, die onder andere werkzaamheden belast werd, met het inleveren van een verslag en een ontwerp van decreet, betrekkelijk de regtbank der inquisitie. De commissie deed in haar verslag eene voorstelling van den oorsprong en de ontwikkeling dier regtbank, en besloot tot derzelver afschaffing in Spanje. Dat stuk van rationalistische, liberale en Spaansche fabriek, en dat, uithoofde van al die titels, niet verdacht zijn kan van partijdigheid, ten voordeele der inquisitie, zal mijn eerste bewijsmiddel zijn.

» Een ander document niet minder gewigtig, is de

geschiedenis der inquisitie, te Amsterdam in 1692 uitgegeven door PHILIPPUS VAN LIMBURG hoogleeraar der godgeleerdheid bij de Remonstranten. Die geschiedenis, die zoo vijandig als mogelijk is tegen de Catholijke Kerk, tegen de inquisitie en tegen de Dominicanen, zal mijn tweede bewijsmiddel wezen.

» Ik zal niets zeggen, dat niet door een der beide vijandige documenten en somtijds door beiden te gelijk, gestaafd wordt; zij zullen mij tot text dienen en het overige mijner bewijzen, zal er slechts de verklaring van zijn.

» Zie hier, om te beginnen, de wijze, op welke de commissie der cortès zich aangaande den H. DOMINICUS uitdrukt: » De eerste inquisiteurs gebruiken nooit andere wapenen tegen de ketterij, dan het gebed, het geduld en de onderrigting, en de H. DOMINICUS vooral, » zoo als de Bollandisten en de Paters ECHARD en » Tournon verzekeren (1). » En wat verder: » PHILIPPUS II, de ongerijmdste der vorsten, was de wezenlijke insteller der inquisitie; 't was zijne verfinde politiek, die haar tot die hoogte bragt, waartoe zij geklommen is. Altoos hebben de koningen de raadgevingen, en vermoedens welke tegen die regtbank aan hen werden gerigt, verworpen, omdat zij in allen gevalle de absolute meesters zijn, om de inquisiteurs te benoemen, te schorsen of weg te zenden, en omdat zij overigen niets van de inquisitie te vreezen hebben, die slechts voor hunne onderdanen verschrikkelijk is (2). »

» De commissie der cortès onderscheidt alzoo in de inquisitie twee uitersten, den H. DOMINICUS en PHILIPPUS II: de eerste, geene andere wapenen hebbende, dan het gebed, het geduld en de onderrigting; de tweede, de wezenlijke insteller der inquisitie, haar veranderende in eene verschrikkelijke regtbank, wier absolute meesters de koningen zijn. Ik zou daarbij kunnen blijven staan: want wat is beslissender voor elk die lezen kan? Wat doet het er toe, dat de commissie den H. DOMINICUS onder de eerste inquisiteurs rangschikt, daar de eerste inquisiteurs nooit anders bezigden, dan het gebed, het geduld, en de onderrigting? Wat heeft dan het werk van den H. DOMINICUS, met dat van PHILIPPUS II, door een tusschenvak van drie eeuwen gescheiden, het eene Godsdienschtig en het andere politiek; het eene toevertrouwd aan mannen, die bidden en onderrigten met geduld, het andere aan koningen, die de raadgevingen en vermoedens, tegen eene regtbank, wier absolute meesters zij zijn, verwerpen, nog met elkander gemeen? Doch in eene zoo gewigtige zaak kan men zelfs aan de commissie eene dwaling, die niets beledigends heeft, niet vergeven. Hoewel zij den heiligen DOMINICUS noch de uitvinding der inquisitie,

(1) Verslag aangaande de regtbank der Inquisitie, met het ontwerp van decreet, betrekkelijk de regtbanken tot bescherming van de Religie, voorgedragen aan de algemeene en buitengewone Cortès, door de Commissie van Constitutie. Cadix, 1812.

(2) Verslag, enz. bladz. 69.

noch het uitoefenen derzelve met hardheid, toeschrijft, noemt zij hem evenwel onder de eerste inquisiteurs, en dat feit is volstrekt onaannemelijk, zoo als men zien zal.

» Laten wij ons eerst een regt denkbeeld van de inquisitie maken.

» De inquisitie bestaat niet in strafwetten tegen de openbare belijdenis der ketterij, noch in het algemeen tegen de uitwendige daden, die verwoestend zijn voor den Godsdienst, ingesteld. Sedert duizend jaren, waren soortgelijke wetten in vigueur in de Christen-maatschappij. CONSTANTIJN en zijne opvolgers, hadden een groot aantal derzelve uitgevaardigd, die men in den Théodosiaanschen codex lezen kan en die alle gegrond waren op dezen stelregel, dat de Godsdienst een hoogste goed der volken zijnde, de volken het regt hebben, om denzelven onder dezelfde bescherming te plaatsen, als de goederen, het leven en de eer der burgeren. Ik onderzoek de waarde van dien stelregel niet, ik maak er slechts melding van. Voor de moderne tijden, werd die stelregel als onbetwistbaar beschouwd; alle natien der aarde hadden hem in praktijk gebragt en thans zelfs bestaat de Godsdienstvrijheid slechts in twee landen, in de *vereenigde Staten* en in *Belgie*. Overal elders, zonder *Frankrijk* er van uit te zonderen, heerscht het oude principe, hoewel in deszelfs toepassing verzwakt. Men dacht, en bijna de geheele wereld denkt nog, dat de burgerlijke maatschappij de uitwendige daden tegen den Godsdienst, dien zij belijdt, beletten moet, en dat het niet redelijk zij, denzelven over te laten aan de aanvallen van den eerst komenden, die geest genoeg heeft, om eene nieuwe leer te verdedigen. In dien zin heeft het hof van cassatie geoordeeld, zelfs na 1830, toen het beslist heeft, dat het charter geen regt gaf aan elk die wilde, om eenen tempel te openen en eenen Godsdienst-leerstoel te vestigen. Het oude principe bestaat dus in de jurisprudentie, die onze wetten verklaart; de Fransche magistrature vonnist tegenwoordig in die zaken, zoo als de magistrature van het Westersche rijk en die der midden-eeuwen gevonnisd hebben, zoo als de Chineesche mandarijns, die onze Missionarissen doen worgen, vonnis vellen: en het doet er weinig toe, dat de straf verzacht zij, want zij is insgelijks, voor alle andere misdrijven verzacht. Het verzachten eener strafbepaling, verklaart het feit waartegen zij gemaakt is, niet voor onschuldig; vooral wordt het daardoor niet *vrij* verklaard. Voor *Frankrijk* (en voor alle landen die dezelfde jurisprudentie volgen) blijft dus de solidariteit over van het principe, waaruit de inquisitie geboren is.

» Tot aan het einde der twaalfde eeuw, werden de aanslagen van Godsdienstigen aard, door de gewone regters geoordeeld. De Kerk trof eene leer met het anathema: zij, die haar met halatarrigheid voortplanteden, in openbare of geheime bijeenkomsten, door middel van geschriften of predikationen, werden opgezocht en gevonnisd, door de regtbanken van het gewone regt. Het Geestelijk gezag kwam ten hoogsten

nu en dan in het regtsgeding tusschen beiden, door middel van beklag. Doch naast dit maatschappelijk feit ter beteugeling van ketteren, ontwikkelde zich een ander élement, van geheel Christelijken oorsprong, het élement der zachtheid ten opzichte der misdadigen, vooral ten opzichte dergenen, die *misdadige denkbeelden* koesterden. Alle Christenen waren overtuigd, dat het geloof eene vrije acte is, van welke de overtuiging en de genade de eenige bron zijn; allen zeiden met den H. ATHANASIUS: » Het eigene van den Godsdienst der liefde is, om te overtuigen, niet om te » dwingen (1).» Maar zij dachten niet eenstemmig over den graad van vrijheid, die men aan de dwaling behoorde toe te staan. Die tweede questie scheen hen toe geheel van de eerste te verschillen; want, wat anders is het, de conscientien geen geweld aan te doen, wat anders haar over te laten aan de willekeurige werking eener booze intellectueele kracht. Zij, die de volstrekte vrijheid verlangden, spraken op deze wijze, door den mond van den H. HILARIUS, Bisschop van *Poitiers*: » Dat het ons geoorloofd zij, » de ellende onzer eeuw en de dwaze gevoelens van » eenen tijd, waarin men meent, God door den mensch » en de Kerk van CHRISTUS door de magt der eeuw » te beschermen, te bejammeren. Ik bid u, o Bisschoppen! die dat meent, op welke hulp hebben de » Apostelen gesteund om het Evangelie te prediken? » Welke wapenen hebben zij te hulp geroepen, om » JESUS CHRISTUS te verkondigen? Hoe hebben zij de » natien bekeerd van den dienst der afgoden tot dien » van den waren God? Hadden zij hunne waardigheid » van het paleis verkregen zij die Gode zongen, na » het bekomen van ketenen en geeselslagen! Was het » met edicten van den vorst, dat PAULUS, tot een » schouwspel geleverd, de Kerk van CHRISTUS vergaderde? Of was het onder het patronaatschap van » NERO, van VESPASIANUS, DECIUS, van al die vijanden, wier haat het goddelijk woord heeft doen bloeien? Zij, die zich voedden van den arbeid hunner » handen! die geheime vergaderingen hielden, die » de vlekken, de steden, de natien, de aarde en de » zee doorkruisten, ondanks den sénatus-consultus en » de edicten der vorsten, hadden zij niet de sleutels » van het rijk der hemelen? En is CHRISTUS niet des » te meer gepredikt naar gelang men sterker verbood » Hem te prediken? Maar tegenwoordig, o smart! strekken aardsche goedkeuringen tot aanbeveling van het » goddelijk geloof en CHRISTUS wordt beschuldigd van » gebrek aan gezag, door intrigues ten zijnen voordeele gemaakt! Dat de Kerk dan schrik verspreide door » ballingschap en kerker, zij, die aan de bewaring van » ballingschap en kerker was toevertrouwd geworden! » Dat zij haar lot verwacht van hen, die hare gemeenschap wel willen aannemen, zij, die door de hand » der vervolgers gewijd geworden was (2)!»

» De H. AUGUSTINUS, welke aanvankelijk tot die school had behoord, sprak in denzelfden geest tot de

(1) Brief aan de Kluizenaars.

(2) Tegen AUXENCIUS.

Manicheën, » Dat diegenen u gestreng behandelen, » die niet weten, met hoeveel arbeid de waarheid zich » ontdekt en hoe bezwaarlijk men aan de dwaling ont- » snapt. Dat diegenen gestreng tegen u handelen, » die niet weten, hoe zeldzaam en moeilijk het is, » om de spokerijen van het ligchaam te overwinnen, » door de helderheid van een godvruchtig vernuft. » Dat diegenen u gestreng behandelen, die niet weten, » met hoeveel moeite men het inwendig oog van den » mensch geneest, om het in staat te stellen tot het » zien zijner zon; niet die zon, die gij bewondert en » die voor de vleeschelijke oogen van den mensch en » van het beest schittert, maar die, waarvan de Pro- » pheet geschreven heeft: *De zon der gerechtigheid » is voor mij opgegaan*, en waarvan het Evangelie » zegt, dat *zij het licht is, dat ieder mensch ver- » licht, komende in deze wereld*. Dat diegenen u ge- » streng behandelen, die niet weten, door welke zuch- » ten en klagten het gebeurt, dat men God eeniger- » mate begrijpt. Eindelijk, dat diegenen u gestreng » behandelen, die nooit bedrogen zijn door de dwaling » die u bedriegt (1).!"

» De H. AUGUSTINUS, ging naderhand, tot de tegen- » overgestelde school over. De woede der donatisten van *Afrika* tegen de Kerk, was er de oorzaak van. Hij meende aan de ondervinding van twee waarheden, te danken te hebben, wat de overpeinzing van het Evan- » gelie hem niet geleerd had, te weten: dat de dwaling » essentieel vervolgst is en nooit aan de waarheid » meer toestaat, dan de minst mogelijke vrijheid: en in » de tweede plaats, dat er eene onderdrukking van zwak- » ke verstanden door sterke verstanden bestaat, gelijk » er eene onderdrukking van brooze lichamen door sterk » gespierde lichamen plaats heeft. Waaruit hij besloot, » dat de beteugeling der dwaling eene wettige verdedig- » ing is tegen twee dwingelandijen, de dwingelandij » der vervolging en de dwingelandij der verleiding.

» Ik ben immer slechts geschiedschrijver.

» Niet te min had die tweede school even als de » eerste, hoe wel in minderen graad, veel te doen met » de onuitwisbare behoefte, aan Christelijke goedertien- » renheid en de H. AUGUSTINUS schreef aan DONATUS » proconsul van *Afrika*, deze zeer merkwaardige woor- » den, aangaande de gruwelijkste ketteren, die ooit be- » stonden: » Wij wenschen, dat zij verbeterd, en niet » dat zij ter dood gebracht worden; dat men ten hun- » nen opzichte eene *disciplinaire beteugeling* niet ver- » zuime, maar ook, dat men hen niet overgeve aan » de doodstraf, die zij verdiend hebben. . . . Als » gij die menschen, om hunne misdrijven het leven » beneemt, zoudt gij ons terughouden van soortgelijke » zaken voor uwe regtbank te brengen en dan zou de » vermetelheid onzer vijanden, ten hoogsten top ge- » stegen, onzen ondergang voltooijen, door de noodza- » kelijkheid, waarin gij ons zoudt hebben gesteld van » liever door hunne handen te sterven, dan hen aan » uw oordeel over te leveren (2)."

» Krachtens die grondstellingen, weigerde de H. MARTINUS van *Tours*, standvastig zijne gemeenschap aan de Bisschoppen, die deel genomen hadden aan de bloedige veroordeeling der Priscillianisten van *Spanje*.

» Men ziet dus de Kerk in dit opzigt, tusschen twee uitersten geplaatst, de volstreckte vrijheid der dwaling of hare gewelddadige vervolging, door het onverbiddelijk zwaard der burgerlijke wet. Sommigen harer doctores hellen tot de eerste, niemand tot de tweede partij over: sommigen tot de onbegrensde zacht- » heid, niemand tot impassibele onbeperkte penaliteit. De Kerk is hier tusschen tweederlei even verschrik- » kelijke vrees gekruisigd. Zoo zij aan de dwaling alle » ruimte laat, vreest zij de onderdrukking harer » kinderen; zoo zij de dwaling door het zwaard van den » vorst onderdrukt, vreest zij hare eigene verdrukking: » er is overal bloed. De loop der gebeurtenissen ver- » meerderde dien angst nog; want de wetten tegen de » ketteren uitgevaardigd, kwamen onophoudelijk weer op » de Catholijken neder, en van ARIUS tot de Iconoclas- » ten, was het niet anders, dan Bisschoppen en Pries- » ters, die gevangen gezet, verbannen, vermoord en » naar de catacomben teruggedreven werden, door de kei- » zers, die niet moede werden van aan de Kerk de » keus over te laten, tusschen hunne denkbeelden en » hunne beulen.

(Het Vervolg hierna.)

DE UTRECHTSCH E AFGESCHIEDENEN EN DE REFORMATIE.

(Vervolg en Slot van bladz. 129.)

De *Reformatie* maakt hare zaak nog erger, door » hetgene, wat de Afscheidenen tot hiertoe gedaan heb- » ben, om, zonder zich te onderwerpen aan de bepalingen » van het besluit van 5 Julij 1836, vrijheid van » Godsdienstoefening te verwerven, als *vitterijen over » nevenzaken* aan de leden harer partij te ontraden en » hen te doen gelooven, dat zulks de weg des Heeren » en noodig is om te bewijzen, dat de gemeente onzes » Heeren JESU CHRISTI, *WAARLIJK* in Nederland *OPEN- » BAAR* is geworden. — Waarlijk, dit zijn *MENSCHELI- » KE VONDEN in folio*.

De *Reformatie* zegt aan het slot van haar artikel: » *Vrijheid van Godsdienst*:

» Den opregten geloovigen raden wij ernstig aan, » om te volgen in dien weg en alle *vitterijen over » nevenzaken* te laten varen, om met broederlijke lief- » de en eensgezindheid te leeren jagen naar het wit » van den prijs onzer roeping, die van boven is; en » alzoo, niet door het beroemen in de uiterlijke din- » gen der wereld, maar door het uitdrukken in be- » lijdenis en wandel van het vernieuwde beeld Gods » in ons; aan de wereld te verkondigen en te bewij- » zen, dat de gemeente onzes Heeren JESU CHRISTI » waarlijk in Nederland openbaar is geworden. Want » wat zou een fraai uitwendig kerkelijk samenstel ons » voor de eeuwigheid baten, wanneer de geest des le-

(1) Tegen den epistel van het fundament. *Handb. 1881* (1)

(2) CXXVII. Brief. *Handb. 1881* (2)

»vens niet in de gemeenten derzelver lidmaten woonde
»en werkte. Indien bij sommige opregten bezwaren
»mogten bestaan, er is ten allen tijde gelegenheid,
»om derzelver oplossing te vragen en inlichting te
»ontvangen. De genade zij met al degenen, die on-
»zen Heere Jezus CHRISTUS lief hebben in onverder-
»felijkheid! Amen.»

Onder de *berigten*, waarover wij wel lust zouden hebben, om ook het een en ander te zeggen, als ons bestek en gewigtiger onderwerpen zulks gedoogden, lezen wij bladz. 238:

»In onderscheidene Provinciën onzes vaderlands zijn de Afgescheidenen bezig, om het voetspoor der Utrechtsche gemeente te volgen. Wij weten met zekerheid, dat de Gouverneurs van *Utrecht*, *Zuid Holland* en *Noord-Holland* reeds gelegaliseerde adressen ontvangen hebben. Te *Bunschoten*, alwaar de gemeente onlangs een behoorlijk gelegaliseerd adres, met hetzelfde Reglement als die van *Utrecht*, aan den Gouverneur heeft opgezonden, blijft na dien tijd de kwelling der militaire inlegering nog voortduren. Wij hopen, dat het Gouvernement, hetwelk zoo spoedig op het Utrechtsche adres gunstig beschikt heeft, ook de volgende gemeenten niet lang naar antwoord zal doen wachten; te meer, wanneer de indiening van hetzelfde Reglement EEN NIEUW ONDERZOEK OVERBODIG MAAKT.»

Men kan dus ook al niet voorwenden, dat het overleggen van het Reglement, eene blote formaliteit, eene mededeeling *pro forma* is: het overleggen van het Utrechtsche reglement, was wel degelijk eene onderwerping van hetzelfde aan het onderzoek, en, diensvolgens aan de goed- of afkeuring des gouvernements; want, de *Reformatie* zegt zelve, dat het overleggen, van hetzelfde reglement, een NIEUW ONDERZOEK onnoodig maakt. De Utrechtsche afgescheidenen, hebben dus, door het onderwerpen van kerkelijke en geestelijke handelingen aan Zijner Majesteits beoordeeling en goedkeuring, het Woord en bevel van den almachtigen God (zoo zij meenen) aan eenen mensch onderdanig gemaakt; 't welk men in 1836 zoo sterk afkeurde, dat zij in het door ons medegedeelde adres (1) verklaarden: DAARVOOR WENSCHEN WIJ, DAT DIE GOD ONS BEWARE DOOR ZIJNE GENADE: — terwijl men nu, tot dien vroeger zoo verfoeiden stap gekomen zijnde, durft zeggen: *Dankbaar voor de goede hand onzes Gods over ons, wenschen wij niet te twisten, of ons zelve voor de wereld te regtvaardigen..... Den opregte geloovigen raden wij ernstig aan, OM TE VOLGEN IN DIEN WEG en alle VITTERIJEN OVER NEVENZAKEN te laten varen.* —

Welk eene tegenstrijdigheid in het gedrag der afgescheidenen en in de taal, welke de *Reformatie* thans voert, en die, welke zij twee jaren geleden gevoerd heeft! Hoe fraai men dus ook de pil vergulden moge, om eenvoudigen te verblinden, zal de *Reformatie* bij allen, die nog eenig vermogen bezitten om na te denken, zich bezwaarlijk van huichelend phariseïsmus kunnen vrijpleiten.

In haren verstandeloozen aanval tegen onze *Catholijke Nederlandsche Stemmen*, zeide de *Reformatie* in haar vorig nummer: *de sluier zal welligt spoediger dan men denkt opgeligt worden* (1)... Wij willen thans een puntje van den sluier even opligten, en zien of wij

het geheim der tegenstrijdigheid ook ontdekken kunnen.

Men had aanvankelijk blijkbaar, op meer algemeenen bijval gerekend; en zoo lang als dit het geval was, sprak men uit de hoogte; men verwachtte, dat de vervolging den aanhang meer zou hebben doen toemen (en inderdaad, als de regering haar nooit vervolgd had, zou zij nooit zoo groot geworden zijn) en dat deze talrijk genoeg worden zou, om de regering te doen zwichten en toegeven. Maar men bedroog zich, wij leven niet meer in de XVI eeuw en het is alleen aan de waarheid gegeven, om, door de vervolging, over de vervolging, te zegepralen. Toen de eerste geestdrift verkoeld was, groeide de gemeente niet meer aan en werd het betalen van boeten moede, zoo als de heer SCHOLTE het pleiten moede scheen geworden te zijn; men moest dus van batterij veranderen en, om niet geheel of ten minste grootendeels te niet te gaan, de toevlugt nemen, tot onderwerping aan de bepalingen van het besluit van 5 Julij 1836, dat is, tot datgene, waarvoor men vroeger door Gods genade wenschte bewaard te worden, en den schijn aannemen, als of men daardoor den hals boog, onder het juk CHRISTI, en volgens Gods Woord, den koning gawe, wat des konings is; ofschoon men uit Gods Woord, er wel geen voorbeeld van zal aanvoeren, dat de Apostelen de huishoudelijke reglementen aan tijdelijk gezag hebben overgelegd, ofaan de toenmalige vorsten verklaarden: »Dat het hunne hartelijke begeerte ware, om niet langer in verschil met hunne gouvernementen te leven en in de noodzakelijkheid te verkeerren, met politie en regtbanken in aanvaking te moeten komen, ten gevolge hunner godsdienstoefeningen;» dat zij ooit de aangestelde Bisschoppen, Priesters of Diakenen aan het gouvernement hebben bekend gemaakt en ter erkenning als zoodanig hebben voorgesteld, ofaan de regering hebben verzocht, om onder het kerkelijk bestuur der voorgestelde personen, in de burgerlijke maatschappij te worden toegelaten. Daar nu niets van dit alles in Gods Woord te vinden is, behooren de *Reformatie* op te geven, op welken grond zij thans beweert, dat H. P. SCHOLTE c. s., en anderen, door zulks te doen, den hals buigen onder het juk CHRISTI en den koning geven, wat des konings is.

De *Reformatie* kon zeer goed begrijpen, dat onze *Catholijke Nederlandsche Stemmen*, bij het bekend worden van dit voorval, niet zouden zwijgen: en zij wist er tevens bij, dat het niet mogelijk ware, den stap der afgescheidenen te *Utrecht* en elders, noch het vergoelijken en aanraden van dien stap, door de *Reformatie*, tegen onze aanmerkingen te verdedigen en te regtvaardigen; zij kon dus niets anders dan de toevlugt nemen tot eenen onbescheiden aanval tegen ons blad, vóór dat nog de onlangs gedane, met hunne vroegere verklaringen en betuigingen zoo strijdige stap, algemeen bekend was; en daardoor, zoo mogelijk, bij de aanhangers der partij, den indruk voor te komen, dien de gegronde aanmerkingen van onzen kant mogten te weeg brengen: of, — zwijgen. — Het laatste ware gewis het verstandigste geweest: want, ons, die het Suprematie-Stelsel bestrijden, altoos bestreden

(1) Zie de laatste Citatie uit dat adres in ons vorig N.

(2) Zie ons Blad van 30 Maart II. bladz. 101.

hebben en bestrijden zullen, om 't even, of hetzelfde door Catholijke of Protestantsche Gouvernemen ten gehandhaafd wordt in onze onafgebrokene verdediging van het *grondwettig regt* der afgescheidenen in *Nederland*, op *Godsdienst-vrijheid*, huichelaarj aan te tijken; van *momüangezigt* en *masker* te spreken en met gemaakte geheimzinnigheid aan het ligtgeloovige volk openlijk te durven zeggen: *de sluier zal wel ligt spoediger dan men denkt worden opgeligt*, moest noodwending onze verdediging tegen die laaghartige aantijging ten gevolge hebben, en ons bij het bekend worden van den stap der Utrechtsche afgescheidenen en het vergoelijken van denzelven door de *Reformatie*, de reden van haren onverhoedschen aanval op onze *Catholijke Nederlandsche Stemmen* doen raden, aan het publiek mededeelen en den *sluier welligt spoediger dan men ducht opligten!*

Wij verwachten dan nu ook, dat de *Reformatie*, nu zij gene berigten van *vervolgingen*, inlegeringen enz. enz. zal hebben mede te deelen, haren haat tegen het Catholicismus en de Roomsche Kerk, geregeld, zal hot vieren. Hoe verstandeloozer zich daarbij hare woede vertoont, zoo meer bewijst zij der Catholijke zaak gewichtige diensten, en toont, dat de ketterij onmagtig is, om hare zaak tegen de Catholijke Kerk, op eene bondige wijze te verdedigen. Zij geeft er in het jongste No. reeds een staaltje van. Nadat zij over het schenken der reliquieën van de H. H. PHILIPPUS Apostel en AUGUSTINUS, door onzen H. Vader aan den nieuwen Bisschop van *Algiers* (1) geschonken, te hebben gesproken, zegt zij: » *Eene kerk, die op zulke BEENTJES rust moet eenmaal eenen verschrikkelijken val doen, die door de aanroeping van den Apostel PHILIPPUS niet zal verhoed worden!* » Arme *Reformatie!* Dusdanige spottentijf past u in uwen tegenwoordigen toestand, als het lagchen aan iemand die kiespijn heeft! Waarlijk, wij hebben er deernis mede.

In zijne voorrede voor de openbare uitgave van het adres, door de afgescheidenen, in 1835, aan Z. M. gerigt, zeide de Heer SCHOLTE onder andere:

» Wij weten, op grond van Gods Woord, dat het koninkrijk Gods niet komt met uiterlijk gelaat, en dat de voortgang van dat koninkrijk, dus niet afhankelijk is van de bescherming eens aardschen konings.... »

Waarom geeft hij dan nu aan datgene, wat hij meent het *koninkrijk Gods* te zijn, in strijd met alle vroegere beweringen en op eene wijze, die men vroeger afkeurde, een *uiterlijk gelaat*? Waarom heeft hij, om er dat *uiterlijk gelaat* aan te geven, de *bescherming eens aardschen Konings* ingeroepen, niet alleen, maar om die te bekomen, datgene gedaan, wat men vroeger beweerde *stappen* te zijn, waardoor de afgescheidenen *hunne conscientie zouden moeten verkrachten*; en dat men zoo ongeoorloofd beschouwde, dat men *wenschte daarvoor door Gods genade bewaard te worden*? — Wij willen het beantwoorden dezer vragen nie, beproeven, noch meerdere woorden van den Heer SCHOLTE aanvoeren: het aangevoerde is meer dan genoeg.

In een volgend N.° hoopen wij iets, aangaande het nu overgeleverd huishoudelijk reglement der Utrechtsche afgescheidenen, te zeggen en onze lezers, die reeds eenigermate met dat stuk bekend zijn, door ons artikel voorkomende bl. 109 dezes jaargangs van ons blad, nader bekend te maken.

ALGEMEEN LIEFDEWERK VAN HET CATHOLICIS MUS IN EUROPA.

Monseigneur GILLIS, Coadjutor van *Edenburg*, heeft onder den naam van *Œuvre du Catholicisme en Europe* eene associatie ontworpen, om alle behoeftige Catholijke kerken in onecatholijke landen, geldelijken bijstand te verschaffen. Wij hebben het ontwerp dier associatie ontvangen en zullen er, zoodra mogelijk, nader over spreken, en deze heilzame inrigting, met de voordeelen, die zij opleveren moet, doen kennen. Zij is voor *Europa* wat de groote *association pour la propagation de la Foi* voor alle vreemde missien is. Het strekt ons voorloopig tot genoegen, te kunnen berigten, dat er eene soort van samenwerking tusschen de laatstgenoemde associatie en de *gebeds-associatie voor de bekeering van Engeland en alle aanhangers van ketterij en scheuring*, zal worden tot stand gebracht; waardoor de beide associatiën zich des te gemakkelijker uitbreiden zullen; terwijl ook het doel is, om het nieuwe *liefdewerk van het Catholicismus* aan die beide associatiën aan te sluiten, en daardoor aan elkanders uitbreiding bevorderlijk te zijn. De Eerw. Heer DE BAUDRY meldt ons, dat hij dienaangaande reeds aan den Coadjutor van *Edenburg* heeft geschreven en ook de Eerw. Heer SPENCER zal hem daarover schrijven en uitnoodigen, om met ons over die zaak te correspondeeren.

Onze tijd is rijp in groote gebeurtenissen. Nooit heeft er eene associatie bestaan, die zoo veel nuttigs, om niet te zeggen wonderen verrigt heeft, als de associatie tot voortplanting des geloofs, die nu ook, volgens den jongsten brief van den heer SPENCER, waarvan wij een uittreksel in den *Godsdienstvriend* zullen mededeelen in *Engeland* is ingevoerd, en die haren bijstand, tot alle werelddeelen en de afgelasgenste volken uitstrekt. Het liefdewerk van Monseigneur GILLIS, omvat alle behoeftige kerken in *Europa*, en zal even als de associatie tot voortplanting des geloofs, een centraal bestuur hebben en *annales* uitgeven; terwijl de samenwerking onzer *gebeds-associatie*, met de beide andere *groote associatiën* noodwendig aller uitbreiding in alle landen ten gevolge moet hebben, niet alleen, maar niet missen kan, eene naauwere vereeniging der Catholijke bevolkingen van alle landen der wereld en derzelve onderlinge betrekkingen te bevorderen, als God, die liefde is, daarover zijnen zegen gebiedt: en wie zou daaraan kunnen twijfelen, na den ruimen zegen, dien Hij reeds aan de associatie tot voortplanting des geloofs heeft gelieven te verleenen?

(1) Zie ons blad van 19 Januarij bladz. 20,

ZULKE RESULTATEN LEVERT ONZE BOEK- HANDEL TEGENWOORDIG OP.

Wij hebben meermalen geklaagd, over het diepe verval van onzen boekhandel, die, zonder opbeuring, onherstelbaar verloren is. Wij hebben onderscheidene middelen beproefd en voorgesteld, die ons doelmatig toeschenken, om, aan goede boekwerken meerder debiet te verzekeren; alles was, tot hiertoe, vruchteloos. Daar echter een man als de Eerw. Heer HOEPERMANS, een man, blakende van ijver voor de zaak van God en van zijne Kerk, en van onvermoeide werkzaamheid, ons daarbij niet alleen de hand biedt, maar zich zelfs op den voorgrond plaatst, herleeft onze hoop, dat wij dienaangaande niet langer een smaad onzer vijanden zullen behoeven te zijn.

Om te doen zien, hoedanig het thans met die zaak gesteld zij, hebben wij gemeend, dat het niet ondienstig ware, het volgende resultaat openbaar te maken.

In 1837, vertaalden wij een allervoortreffelijkst en nuttig werkje, getiteld: *De groote dag nadert, of brieven over de eerste Communie, door een oud Missionaris*; een werkje, 't welk, door alle ouders, die belang in de zaligheid hunner kinderen stellen, aan hunne kinderen, vóór hunne eerste Communie, behoorde in handen gegeven te worden; een werkje, waaraan onze eerbiedwaardige grijze Kerkvoogd, de volgende, aanbevelende goedkeuring schonk, die in der tijd in de *Catholijke Nederlandsche Stemmen*, is medegedeeld geworden:

» GOEDKEURING.

» Met een innig genoegen en groote stichting, hebben wij het werkje gelezen, getiteld: *De groote dag nadert! of brieven over de eerste H. Communie, door een oud Missionaris van Amerika*; (uit *het Fransch vertaald*) door den onvermoeiden en verdienstelijken heer J. G. LE SAGE TEN BROEK, oud-Notaris; en daarin niets gevonden, wat strijdig is met de heilige leer van den Catholijken Godsdienst; integendeel, wij beschouwen het uitnemend geschikt, om de kinderen voor te bereiden tot het waardig ontvangen van hunnen Heer op den *grootsten dag huns levens*! den dag van hunne eerste H. Communie; menigvuldig zijn de schoone voorbeelden, de heilrijke zedelessen en de godvruchtige oefeningen, welke men in dit bookske aantreft, welke wij het aan onze Wel Eerw. Zielzorgers en godsvrucht-minnende ouders, hartelijk aanbevelen.

» Gegeven te GRAVE, den 22 April 1838. » G. HERMANS, Vikaris-Generaal Apostoliek over de Noord-Nederlandsche distrikten, van het voormalig Bisdóm van Roermonde en Pastoor te Grave."

Daarenboven was de opbrengst van dit werkje, na afrek der druk- en andere kosten, geheel ten voordeele der *Holsteinsche Missie* en dus *ad pios usus*

bestemd. Wie dus dat werkje kocht, had het dubbele voordeel van een zeer nuttig werkje te bezitten en eene arme Missie te ondersteunen. — Mogten wij ons dus niet vleijen dat ten minste *dit werkje* een matig vertier hebben zou. — Er werden 500 exemplaren van opgelegd.

Wij belasteden den Heer BOLAN te Rotterdam, met de uitgave en zonden hem 370 Exemplaren. — Wij zouden eenige Exemplaren present, waar wij meenden *aanbeveling* te zullen vinden.

Er is, sedert dien tijd, een jaar verlopen, en zie hier nu het resultaat dier uitgave.

	Gedebiteerd.	Teruggezonden.	In commissie gehouden.
De Heer C. J. BOLAN te Rotterdam.	35	»	»
— — A. P. VAN LANGENHUYSEN te 's Hage	41	»	»
— — C. L. VAN LANGENHUYSEN te Amsterdam	12	»	27
— — J. R. VAN ROSSUM te Utrecht.	13	»	»
— — H. A. BANNING te —	5	1	»
— — H. H. VAN ROMONDt te —	»	6	»
— — VAN MEURS te —	»	6	»
— — J. J. THIJSSENS en Zoon te Leijden	»	13	»
— — W. VAN LEEUWEN te Leijden.	»	»	6
— — J. W. TEN HAGEN te 's Hage.	»	6	»
— — DE GROOT te 's Hage. . . .	»	6	»
— — A. GOSLING te Amsterdam.	»	6	»
Jufvrouw M. F. FILMER te —	»	4	2
— — BRONSTRING te Purmerend.	»	»	6
— — BORMAN te Hoorn	13	»	6
— — de Wed. G. NIEUWENHOFF te Alkmaar	»	»	6
De Heer J. F. NIESTEN te Haarlem.	»	6	»
— — J. W. ROBIJNS te Deventer.	»	13	»
— — H. POST te Vlaardingen. .	13	»	13
De Heeren VAN GULICK en HERMANS te Breda.	8	»	5
De Heer OLIVIER te Zierikzee. . .	»	13	»
— — DE GROOT te Delft	»	»	6
— — OOMKENS te Groningen . .	»	»	6
— — SMIT te Groningen	»	»	6
— — MULDERs te Leeuwarden. .	»	»	6
— — KESTENS te Sneek	»	»	6
— — J. M. W. WAANDERS te Zwolle	»	»	13
— — VAN DIJK te Delft	13	»	»
	153	80	114

Dus: — Verkocht 153 Exemplaren.
Teruggezonden 80 —
In Commissie gehouden 114 —
De Heer BOLAN nog over 23 —

Te zamen . . . 370 —

Van de 153 gedebiteerde Exemplaren moeten nog worden afgetrokken: 10 Exemplaren, wegens het 13.^e

Gratis-Exemplaar, dus: 143.

Wijl het eene *usantie* in den Boekhandel geworden is, om, boven en behalve het gewoon rabat, het 13.º Exemplaar *gratis* toe te geven.

Zoodat de drie bovenvermelde gedebiteerde Exemplaren na af trek van het gewoon rabat hebben opgebracht eene Som van f 143, welke naauwelijks toereikend is, om de druk- en andere kosten (voor de vertaling wordt niets berekend), te bestrijden!

Ja maar, zegt men: het is te duur! — Toen men eens aan wijlen den Haagschen Pastoor THOMAS die aanmerking maakte, betrekkelijk een door hem vertaald en uitgegeven werk, waarvan de prijs naar evenredigheid zeer veel hooger was gesteld, gaf Zijn Eerw. tot antwoord: *Een goed Boek is nooit te duur!*

Het Boekje is 9 vellen groot; en diensvolgens tegen 13 Centen het vel berekend; terwijl tegenwoordig de meeste werken tegen 15, à 16, ja, somtijds 20 Centen berekend worden.

En wat zou het geweest zijn, als de prijs minder ware gesteld geworden? Dan zouden wij er waarschijnlijk zelfs bij hebben toegelegd. — Het tegenwoordig gewoon debiet van Catholijke boekwerken, was ons te wel bekend, om den prijs lager te kunnen stellen. Zoo lang als onze boekhandel is, wat hij is, en ons publiek zoo weinig belang in goede uitkomende boeken stelt; zoo lang als men er zich met een: „*Het is te duur,*” of: „*Ik krijg het toch in mijn leesgezelschap,*” afmaakt, kan de prijs niet minder worden gesteld, kunnen er niet goedkoop nuttige boeken worden verspreid. *Het is te duur!* — Zegt men dat ook als er iets vreemds te zien is, een, soms zeer ijdel vermaak te genieten, of eene nieuwe mode te koop is? — Jammerlijke uitvlugt! Als het op nut stichten en weldoen aankomt!

Het is te duur! Het boekje was toch te 's Hage niet beter koop dan te Amsterdam en elders. En toch zijn er te 's Hage 41 exemplaren, en in het groote, rijke, vermogende Amsterdam, alwaar zoo vele gegode en brave Catholijken wonen, slechts 12 exemplaren gedebiteerd!

Ook te Leijden, alwaar een exemplaar, te Haarlem, Deventer enz., alwaar niet een enkel exemplaar verkocht is, schijnt men het duurder te hebben gevonden, dan in de minder aanzienlijke steden, Delft, Hoorn en Vlaardingen.

Wij zouden zulke bedroevende resultaten, reeds meermalen hebben kunnen opgeven; doch dan zou men het wellicht verkeerd hebben uitgelegd: thans nu het een werkje *ad pios usus* uitgegeven betrof, meenden wij niet langer te mogen zwijgen.

Het is te duur! f 1.20 is nog te veel voor een voortreffelijk, heilzaam werkje, groot 314 bladzijden; zelfs met de verdienste aan het geven van aalmoezen verbonden, er bijgevoegd!

Groot zou dus ons verdriet zijn geweest, en wat zou men buitenslands van ons gedacht hebben, als wij, vroeger of later, bij de vermelding der Bijdragen voor

de *Holsteinsche Missie*, hadden moeten zeggen: „Van het door ons vertaalde werkje: *De groote Dag nadert* enz., is, na af trek der kosten enz. niets of bijna niets, overgeschoten.”

Gelukkig is dit nu het geval niet, daar onze grijze eerbiedwaardige Kerkvoogd het werkje *niet te duur* vond, om vier en zestig exemplaren van hetzelfde voor zijne rekening te nemen, ten einde aan elk zijner onderhoorige Pastoors een exemplaar er van te kunnen geven! Ook vonden twee onzer pensionaten het niet te duur, om er het eene vijf en twintig en het andere dertien exemplaren van te nemen.

Waarlijk wij achten ons gelukkig, nog zulke voorbeelden te kunnen aanvoeren, bij de algemeene laauwheid onzer Catholijke boekverkoopers en bevolking, als het op 't debiteren en aankopen, van nuttige boeken aankomt; 't welk des te zonderlinger en onverklaarbaarder is, daar onze Catholijke landgenooten, blijkens de *duizenden*, die zij door middel van ons Tijdschrift den *Godsdienstvriend* aan onderscheidene liefdewerken hebben doen toekomen, getoond hebben, boven andere natien edelmoedig te wezen! Neen, onze Catholijken verdienen den blaam van karig te zijn, geenszins! Het kwijlen van onzen Boekhandel heeft andere oorzaken...! Deze hier op te geven behoort niet tot ons doel. Wij zullen gezamenlijk met den Eerw. Heer HOEPERMANS beproeven, of die oorzaken weg te nemen zijn, en roepen daartoe de medewerking van alle ijverige Priesters en welmeenende Godsdienstvrienden in.

De brief van den Eerw. Heer HOEPERMANS, dit onderwerp betreffende, te uitgebreid zijnde, om in dit N.^o te worden geplaatst, zal in ons volgend N.^o worden medegedeeld.

Het werkje: *De Heer is mijn deel*, enz. een vervolg op het boekje: *De groote Dag nadert*, is bij J. J. ARKESTEYN EN ZOON te 's Bosch ter perse, en zal binnen weinige dagen worden verzonden. De voordeelen van dat werkje zijn bestemd TEN BEHOEVE DER BOASSIE BESMETTELINGEN OP HET ETABLISSEMENT BATAVIA IN SURINAME. — Wij zullen nu zien welke resultaten deze uitgave zal opleveren. — Onze Hoogw. Kerkvoogd heeft van dit werkje weder vier en zestig Exemplaren voor zijne rekening besteld.

DE REDACTEUR DER CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

VIERDE AFLEVERING DER NIEUWE UITSPANNINGS-LECTUUR.

De Concert-zaal. Een verhaal uit het leven in de zoogenaamde groote Wereld. — EMMELINE. — De Kloosterling. (Dichtstuk.) — De Landman GERRIT en zijn Pastoor. Eene zamenpraak over de Biecht. — De Mei Ochtend. (Dichtstuk.) — De hedendaagsche IJslanders. (Uit een Engelsch Dagboek ontleent.) — Vertalings-proeve, over de ijdelheid der Wereld. (Dichtstuk.) — De goede Zuster. — De drie Vrienden. — Schrandere trek van FREDERIK den Grooten.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

DE INQUISITIE.

(Vervolg van bladz. 136).

Zoodra als de Kerk zulks kon, dacht zij er ernstig aan, om uit dien toestand te geraken. De woorden van den H. AUGUSTINUS: » Wij wenschen, dat zij verbeterd, maar niet ter dood gebragt worden; dat men » ten hunnen opzichte eene disciplinaire beteugeling » niet verzuime, maar dat men hen ook niet overle- » vere tot de straf, die zij verdiend hebben, » hadden den tijd gehad, om rijp te worden. Het Pontificaat ontwierp een plan, waarover de XIX. eeuw zich zeer beroemt, doch waarmede de Paussen zich reeds zes honderd jaren geleden bezig hielden, dat van een *penitentiair* systema. Er waren voor de misdagen der menschen, slechts twee soorten van regtbanken in vigueur, de burgerlijke regtbanken en de regtbanken der Christelijke boetvaardigheid. Deze konden slechts die zondaars bereiken, die vrijwillig hunne misdrijven kwamen belijden; de anderen, die de magt in handen hadden, bezaten geenerlei vermogen op het hart der misdadigen en troffen hen met eene wrekende straf zonder barmhartigheid, die uitwendi-

ge wonden maakte, zonder de inwendige te genezen. Tusschen die twee regtbanken wilden de Paussen eene intermediaire regtbank, eene regtbank de *juste milieu* instellen; eene regtbank, die vergeven, de zelfs uitgesprokene straf wijzigen, het berouw bij den misdadigen te weeg brengen kon en de goedheid van stap tot stap het berouw kon doen volgen; eene regtbank, die de *straf* veranderde in *penitentie*, het schavot in opvoeding en hare regtspligtigen, (*justiciables*) niet aan den noodlottigen arm der menschelijke gerechtigheid overleverde, dan in den uitersten nood: die afgrijpselijke regtbank, is de inquisitie; niet de Spaansche inquisitie bedorven door het despotismus der koningen van *Spanje* en het bijzonder karakter dier natie; maar de inquisitie, zoo als de Paussen haar ontworpen hadden, zoo als zij, na vele proeven en pogingen, haar eindelijk in 1542 hebben georganiseerd, in de *Romeinsche Congregatie van het heilig Officie*, de zachtste regtbank die in de wereld bestaat, de eenige, die in een tijdvak van drie honderd jaren, geen enkelen druppel bloeds vergoten heeft.

Ik ben overigens de eerste niet, die den *penitentiaren* en *progressieven* aard der inquisitie heeft be-

speurd; het *Journal des Débats*, had zulks veel vroeger dan ik gezien: » Welke is, zegt hetzelfde, intusschen de regtbank in *Europa*, behalve de inquisitie die den misdadigen vrijspreekt wanneer hij berouw heeft en zijn berouw betuigt? Wie is die individu, die godsdienstellooze uitdrukkingen doet en een gedrag aanneemt, dat strijdig is met den Godsdienst, en principes voorstaat, welke strijdig zijn met die, welke de wetten hebben vastgesteld, tot handhaving der maatschappelijke orde; wie is die individu, die niet tweemaal door de leden van die regtbank is gewaarschuwd geworden, Indien hij zijn misdrijf herhalende, ondanks de waarschuwingen die men hem geeft, in zijn gedrag volhardt, dan arresteert men hem; en zoo hij berouw krijgt, dan wordt hij weder in vrijheid gesteld. De heer *BOURGOING*, wiens gevoels niet verdacht kunnen wezen, zeide, toen hij zijn *tafereel over het heddendaagsche Spanje* schreef, van het *heilig Officie* sprekende: *Ik moet, om de waarheid te huldigen, erkennen, dat de inquisitie in onze dagen kan worden aangevoerd, als een model van billijkheid.* Welk eene bekendtenis! En hoe zou zij aangenoemen worden, als wij het waren, die haar deden? Doch de heer *BOURGOING*, heeft in de regtbank der inquisitie niets anders gezien, dan hetgene, wat wezenlijk een middel van hooge politie is (1).»

Het was, over de Spaansche inquisitie sprekende, dat het *Journal des Débats*, zich op die wijze uitdrukte: wat zou het dan zijn, als het, in plaats van zijne blikken op eene verbasterde inquisitie te vestigen, het oorspronkelijke denkbeeld dier regtbank en hare volkomene verwezenlijking in de Romeinsche Congregatie van het *heilig Officie*, had beschouwd? Als ik derhalve betoog, dat de *H. DOMINICUS*, noch de uitvinder der inquisitie, noch de eerste inquisiteur is geweest, dan is het niet, om zijne roemvolle schouders te ontlasten van eenen al te onverklaarbaren last; maar enkel omdat de zaak niet waar is. De kiem der inquisitie, bestond vroeger, dan de *H. DOMINICUS*; de *H. DOMINICUS*, heeft niets tot hare ontwikkeling gedaan en eerst lang na zijnen dood, heeft die regtbank eenen bepaalden vorm en eene wezenlijke magt verkregen.

Inderdaad, de moeilijkheden, die overwonnen moesten worden, waren verbazend groot, zoo van den kant van het denkbeeld, als van dien der verwezenlijking. Men moest van de kloosters het *penitenciaire systeem* ontleenen en hetzelfde op de uitwendige maatschappij toepassen, door eene regtbank, die niet uit wereldlijke personen bestaan kon, hoewel men de medewerking der leeken behoefde en die even weinig episcopaal kon wezen, hoewel men de medewerking der

Bisschoppen noodig had. Die regtbank kon niet uit wereldlijke personen bestaan, omdat de inwendige vorm der misdadigen en de evenredigheid van barmhartigheid naar den graad der verkregene hervorming noodwendig de tusschenkomst des Priesters, eene geheiligde conscientie, om de bekendtenissen te ontvangen, vorderen: intusschen was de medewerking der leeken noodzakelijk, wijl de Kerk zelve, geenerlei dwangmiddel bezit. Die regtbank kon even weinig episcopaal zijn, omdat de Bisschoppen, onder den last hunner diocesen gedrukt, onder dien nieuwen last zouden bezweken zijn, en, overigens het besturen van crimineele procedures, hen bij de volken iets ontnomen zou hebben van die teedere Majesteit, die zij nooit moeten verzaken: intusschen was hunne medewerking noodig, omdat zij de natuurlijke regters zijn, in alle doctrinale geschillen. Het was overigens een zoo nieuw element, dat in den gang der menschelijke zaken moest worden ingevoerd, dat het onbekende nooit meerder ongewis onderzoek vorderen kon.

In 1184 was *PAULUS III*, door de herhaalde beleedigingen der Romeinen uit *Rome* verdreven, te *Verona*. Keizer *FREDERIK I*, kwam aldaar, verzeld van een groot aantal Bisschoppen en heeren. Zij hielden te zamen een groot concilie, waartrent *FLEURY*, in zijne *Kerkelijke Geschiedenis*, de volgende aanmerking maakt: » Ik meen daarin, zegt hij den oorsprong der inquisitie tegen de ketters daarin te zien, dat aan de Bisschoppen bevolen werd, door zich zelve, of door commissarissen, onderzoek te doen naar personen, die van ketterij verdacht waren, volgens het algemeen gerucht en bijzondere aanklagten; dat men de graden van verdachten, overtuigden, boetvaardigen en hervallenenden onderscheidt, naar welke de straffen verschilden; eindelijk, dat men, nadat de Kerk tegen de schuldigen, de geestelijke straffen heeft aangewend, zij dezelve overgeeft aan den wereldlijken arm. (1).»

Het is, inderdaad, niet twijfelachtig, of daar waren de eerste trekken der inquisitie, hoewel onregelmatig, in derzelver volkomen geheel: opsoeking der ketters door commissarissen, trapswijze toepassing der geestelijke straffen, overgave aan den wereldlijken arm, ingevalle van blijkbare onboetvaardigheid, samenwerking van leeken en Bisschoppen. Er ontbreekt slechts een bepaalde vorm, dat is, de benoeming van eene bijzondere regtbank, om die nieuwe wijze van justitie uit te oefenen; doch men kwam eerst veel later daartoe.

Twaalf jaren na het concilie van *Verona*, in 1198, verschenen de eerste commissarissen-inquisiteurs, wier namen de geschiedenis bewaard heeft. Het waren twee monniken der orde van *Cîteaux*, *REINIER* en *GUY*. Zij werden in *Languedoc* gebezigd door *PAULUS INNOCENTIUS III*, tot het opzoeken en bekeeren der

(1) *Journal des Débats*, van 17 December 1805, onder den naam van *Journal de l'Empire*, verslag gevende van het werk: *Tableau de l'Espagne moderne* par M. *BOURGOING*, ancien ministre plénipotentiaire de la république Française près de la cour d'Espagne.

kettersche Albigenzen (1). FLEURY, in zijne *kerkelijke geschiedenis* en don VAISSETTE in zijne *geschiedenis van Languedoc*, geven beiden hun den naam van: Inquisiteurs (2).

De drie legaten van de orde van CITEAUX, welke de H. DOMINICUS en de Bisschop van Osma te Montpellier ontmoeteden omstreeks het einde van het jaar 1205, waren insgelijks commissarissen Inquisiteurs.

Toen de H. DOMINICUS te voorschijn trad was het derhalve een en twintig jaren geleden, dat de grondslagen der inquisitie in het concilie van VERONA waren gelegd geworden en het was de orde van CITEAUX, welke die nieuwe bediening in den oorspronkelijken en nog onbestemden vorm uitoefende. En hoe vertoont de H. DOMINICUS zich aan de legaten? » Laat, zegt hij, die équipagien, die knechten, die insignien, die weelde, die slechts goed zijn om de ketters te verharden; laat ons hen te voet gaan opzoeken en hen toespreken, laat ons voor hen gaan lijden en sterven. » Ongehoorde zaak! Het rationalismus heeft joist het tegenovergestelde der geschiedenis genomen. In dien verschrikkelijken oorlog der Albigenzen, zijn het de Abten van Citeaux, die alles besturen, die in de vergaderingen, der Bisschoppen en ridders voorzitten, die tegen de ketters al de magt der wereld en der Kerk ontwikkelen; de H. DOMINICUS, integendeel, toont zich, wat wij tegenwoordig een nieuw mensch zouden noemen. Hij verschijnt even weinig in de raadsvergaderingen als in de gevechten; hij bidt, hij vast, hij predikt; hij ontruikt een jongeling aan de doodstraf, door de verzekering, dat hij eenmaal een groot heilige zal worden. Eene arme kettersche vrouw verklaart, hem dat zij de ketterij niet kan verlaten die haar doet leven; de H. DOMINICUS wil slaaf worden om haar brood te verschaffen. Hij verzamelt jonge meisjes in communiteit, om haar aan de bekoring der ellende te ontrukken. Hij sticht eene nieuwe religieuze orde, niet, om door dwang op de ketters te werken, maar door de prediking der goddelijke wetenschap. Van al de tijdgenoten, die zijn leven beschreven hebben, THIERRI van Apolda; CONSTANTINUS, Bisschop van Orvieto; BARTHOLOMEUS, Bisschop van Trente; Pater HUMBERT; NICOLAAS TREVE, schrijft niemand hem eene enkele daad toe, die betrekking heeft tot de inquisitie; allen stellen hem voor, zoo als de Cortes van 1812 gedaan hadden, gene andere wapenen hebbende, dan *het gebed, het geduld en de onderrigting*; behalven dat zij er de mirakelen bijvoegen, hetwelk aan niemand kwaad doet. Hij is in 1215 tegenwoordig in de vierde algemeene kerkvergadering van Lateranen: dit was eene schoone gelegenheid, om de zaken der inquisitie te bevorderen, zoo hij er zich mede had willen bemoeijen; zij bleven er op denzelfden voet. In 1216, werd zijne orde door twee Bullen van Paus HONORIUS III goedgekeurd; in geen dier Bullen

wordt gesproken van zijne diensten als inquisiteur. Gedurende de vijf jaren, die hij nog leefde, ontving hij van den heiligen Stoel breven en diploma's: niet eene gaf hem den titel van inquisiteur. Acht jaren na zijn dood, vergaderde te Toulouse een concilie, onder het voorzitterschap van eenen Apostolischen gedelegeerde; men vernieuwde er op eene meer volledige wijze de decreten der kerkvergadering van Verona, betrekkelijk de inquisitie: welnu! in die stad Toulouse, alwaar de H. DOMINICUS zoo bekend was, alwaar zijne orde aanvang had genomen, waar zij een etablissement had, waren het niet de predikbroeders, aan welke het concilie den post van inquisiteurs toevertrouwde.

» De Bisschoppen, zegt het concilie, zullen in iedere parochie eenen Priester en twee of drie Leeken, ter goeder naam staande, verkiezen, die zij den eed zullen doen afleggen, van nauwkeurig en dikwerf de ketters te zullen opzoeken, enz. (1). »

Ware dat decreet mogelijk geweest, als de H. DOMINICUS de insteller en bevorderaar der inquisitie geweest was, als hij dezelve aan de zijnen als een erfdeel had nagelaten? Zelfs de naam van predikbroeders, is eene onsterfelijke getuigenis van het doel, hetwelk de H. DOMINICUS zich had voorgesteld, zoo als de naam van Minderbroeders eene onsterfelijke getuigenis is van het doel, dat de H. FRANCISCUS van Assisie zich voorgesteld had. Beide zijn de nieuwe mannen van hunnen tijd geweest. Zij hebben, om de Kerk te redden, eenen anderen standaard dan dien der menschelijke magt ontrold en daarom hebben de onafhankelijkste vernuften dier eeuwen, hunne gemeenschappelijke nagedachtenis hergeven. Toen de H. DOMINICUS en de H. FRANCISCUS elkander onder de gewelven van St. PETRUS herkenden, zonder elkander ooit gezien te hebben, omhelsden zij elkander, het waren de beide eeuwige krachten der Kerk, die elkaar omhelsden: *de armoede en de prediking* (2).

(Het Vervolg hierna.)

HET CRUCIFIX VOOR DEN AARTSBISSCHOP VAN KEULEN BESTEMD.

Wij meenen aan onze lezers, die met zoo veel bereidvaardigheid en liefde hunne bijdragen hebben ingezonden, ten einde aan den ATHANASIUS onzer dagen een ivooren Crucifix te kunnen aanbieden, als eene hulde van den eerbied en de liefde der Noord-Nederlandsche Catholijken, jegens dien doorluchtigen verdediger van de vrijheden en regten der Kerk, verslag te moeten geven, van hetgene daaromtrent door ons gedaan is, en hoedanig het met die zaak, tot hiertoe gesteld zij.

(1) FLEURY, Hist. Eccl., liv. LXXIX, N.º 58, op het jaar 1229.

(2) *La pauvreté et la parole*. Wij hebben dit niet beter weten te vertalen dan door: *de armoede en de prediking*.

(1) Zie *Godsdienstverciend* XLII Deel bl. 201 en verv.

(2) Hist. Eccl., liv. LXXV, N.º 5. — Hist. du Languedoc, t. III, liv. XXI, p. 13.

Onze pogingen, zoowel in *Belgie* als hier te lande, om door een nog levenden meester een ivoren CHRISTUS-beeld te doen vervaardigen, waren vruchteloos. — Men werkt thans niet meer in het groot in ivoor, was het antwoord.

Wij gaven vervolgens last, om, zoo mogelijk, een ivoren Crucifix, door een der oude beroemde meesters vervaardigd, aan te koopen. — Doch daar de Engelschen meer kunst-min en minder geld-liefde dan onze natie schijnen te bezitten, koopen zij al die oude kunststukken op, die daardoor zoo schaars geworden zijn, dat men er ongehoorde sommen voor vraagt. — Zoo veel konden wij er niet voor besteden.

De overweging, dat vele aanzienlijke families een ivoren Crucifix bezitten en dat Monseigneur CLEMENS Droste *Zu Visschering* dus waarschijnlijk ook wel bezitter van zulk een CHRISTUS-beeld zijn zou, deed ons op het denkbeeld komen, om te *Antwerpen* een zilveren Crucifix te doen maken; toen wij onverwachts in de gelegenheid werden gesteld, om een antiek kunststuk aan te koopen, 't welk niet alleen zeldzaam is, maar eenig in zijne soort mag genoemd worden; zijnde kruis, CHRISTUS-beeld en voetstuk, eene soort van tempel voorstellende, geheel uit verschillende soorten van Amber of Barnsteen vervaardigd. Welk voortreffelijk kunststuk naderhand gebleken is, door den grooten bevrediger der Kerk, Paus MARTINUS V, in 1427 aan het *St. Agnieten-Klooster te Geertruidenberg* (1), ten geschenke te zijn gegeven. — Wij aarzelden geen oogenblik, na dit kunststuk te hebben doen bezigtigen, om hetzelfde aan te koopen en deden van zwart ebben hout eene soort van kapel in den antieken stijl vervaardigen, om er het antieke gedenkstuk in te plaatsen. Het plan van den kunstenaar was, om hetzelfde met *parel d' amour* in te leggen, de inscriptien en de wapens van het Aartsbisdom *Keulen* en de familie Droste, in zilveren platen gegraveerd, in het frontispice en op de deuren te plaatsen. Doch daar het *parel d' amour*, niet in platen van genoegzame grootte te verkrijgen was, moest hij zich bepalen tot palmhout, en eene met deszelfs kleur geëvenredigde compositie voor de platen der wapens en inscriptiën, bezigen.

Het binnenste der kapel is met wit fluweel bekleed; in welks midden eene inscriptie gelezen wordt, die door zilveren en gulden stralen wordt omringd. Die inscriptie, zijnde een jaarschrift, is de volgende:

IN CRUCE SALUBRITAS.

IN CRUCE SOLATIUM.

IN CRUCE VICTORIA.

In de frontispice is de volgende inscriptie geplaatst:

CLEMENTI. AUGUSTO.

LIBERO. BARONI. DROSTE. EX. VISSCHERING.

ARCHIEPISCOPO. COLONIÆ. AGRIPPINÆ.

(1) Iemand eenige bijzonderheden, betreffende dat Klooster bezittende, wordt vriendelijk uitgenoodigd ons daarvan te verwittigen.

SÆCULO. DECIMO. NONO.

INTREPIDO. ECCLESIAE. JURUM. DEFENSORI. MIRABUNDA.

NEERLANDIA. CATHOLICA.

Op de deuren worden de beide boven vermelde wapens gevonden.

Deze kapel is hoog 16 Ned. palmen.

Nadat voor dit fraaije monument eene stevige wel sluitende buitenkas was gemaakt, werd hetzelfde naar ons bureau overgebracht, en door eenige belangstellenden bezigtigd.

Kort daarna ontvingen wij van onderscheidene kantten berigt, dat het Pruisisch Gouvernement, aan alle Pruisische autoriteiten langs de grenzen eene kennisgeving had gezonden, dat NB. de Hollandsche Geestelijkheid een Crucifix voor den Aartsbisschop van *Keulen* had aangekocht (de beschrijving van hetzelfde was tamelijk naauwkeurig; en dat hetzelfde zou worden ingevoerd door zekeren Heer WITZ (dit was louter gissing) en werd hen mitsdien gelast, den gemelden Heer WITZ, waar hij ook mogt worden aangetroffen, met de bij zich hebbende effecten te arresteren. Volgens een later berigt moest, de Heer WITZ worden gearresteerd en aan de hooge politie uitgeleverd, *al mogt hij niets bij zich hebben*. — De sommiere inhoud dier aanschrijvingen, werd ons onmiddellijk medegedeeld, en waarschijnlijk ook aan de familie Droste: althans wij ontvingen kort daarop, namens die achttingwaardige familie een verzoek, om de invoering van het Crucifix niet te beproeven, maar hetzelfde onder onze berusting te houden, tot dat de Aartsbisschop zou zijn in vrijheid gesteld. — Wij zullen intusschen eene afteekening van hetzelfde aan den grooten belijder doen toekomen, 't welk hem voorloopig ten waarborg van de algemeene achting en liefde der Noord-Nederlandsche Catholijken, strekken zal.

Aan den Redacteur van de Catholijke
Nederlandsche Stemmen.

WEL EDELE HEER EN VRIEND!

Op mijnen brief, geplaatst in het nummer 9 van uwe Stemmen, ontving ik terstond verschillende antwoorden, en dit duurt nog zoo aanhoudend voort, dat ik mij verbeeld de stemmen der Nederlandsche Catholijken te hooren: Men is algemeen onvergenoegd over mijne » stijfheid, onverzettelijkheid'' enz., en dit is nog maar het geringste onderwerp der klagten; zoodat ik het thans bij ons eigen volkje ook al verkorven heb: nogtans bieden eenigen mij ook aan, om mij in de vorige en volgende kosten te gemoet te komen, ja ze geheel te dragen, ja zelfs, mij een honorarium toe te kennen. Ik zal dan maar kort af zeggen dat ik zulk een liefelijk geweld niet heb kunnen wederstaan, en bij gevolg, dat mijn besluit veranderd is.

Verbeeld u daarom niet dat ik weder met den predikant van *Oude-Tonge* beginnen zal. Te dezen aanzien is mijn besluit alleen voor zoo ver veranderd, dat ik hem nu niet eens meer antwoorden wil, al zou hij met een tegenschrift uit den boek komen. Trouwens men zal moeten bekennen dat hij ruimte en tijds genoeg gehad heeft, en dus, dat zulks van zijnentwege eene grilligheid zijn zou: doch gij weet, men gedraagt zich al wel, als men de grillen dergenen eerbiedigt, in wier mond of pen het liefhebben der waarheid niet een spotwoord is; zoodat de predikant mij hoogstens zou kunnen uitlokken om mijnen *Vierden Brief* aan het licht te brengen. Maar het boven vermelde heeft mij genoopt om eenen anderen weg te beproeven. Hoe dankbaar ik ook voor het vereerende en gunstige aanbod mijner vrienden en vereerders zij, ik vind mij toch verplicht hetzelfde vooreerst eerbiedig af te wijzen: immers in hetzelfde ligt iets goeds alleen voor mij; het zou voor de goede zaak eerder schadelijk dan bevorderlijk wezen, aangezien hetzelfde wel meer gedrukt papier, maar veeltal minder lezers zou bewerken; althans ingevalle de boekhandel zulks gewaar wierd. Ik houde dus alleen aantekening van de gemelde goedheid, in de vrees dat mijn nieuw middel soms mogt mislukken, in welk geval ik mijne toevlugt tot de broederkas nemen zal; doch nu wil ik eerst beproeven eene — teekening.

Eene teekening! En is dat een nieuw middel! — Neen, mijn vriend! Het is vrij oud, en wel zoo oud, dat het, gelijk alles wat menschelijk is en oud wordt, eene hervorming noodig heeft; maar in deze hervorming, hoop ik, ligt iets nieuws wat u behagen zal. Voor het overige, het middel der teekening heeft nooit crediet bij mij gehad, en moet thans, dunkt mij, bij iederen nadenker alle crediet verloren hebben. Het denkbeeld zelfs is reeds niet zeer vereerend voor een werk dat er aan onderworpen wordt, en de teekenaars mogen zich doorgaans voorstellen dat zij, gelijk men het noemt, de kat in den zak koopen. Ging zulks echter altijd eerlijk of zelden oneerlijk te werk, dan zou ik denken: de menschen weten wat zij doen; en deze gedachte zou mij iets met de teekeningen bevrienden. Nu echter moet ik deze voornaamste reden mijner onvergenoegdheid wegens dit middel ontveinzen; aangezien ik zelf het eens beproeven wil, en bij gevolg geen belang heb om de heeren boekverkoopers tegen mij in te nemen.

Inderdaad, teekening is, ondanks alle zwarigheden, het eenige wat mij weder met de pers kunne verzoenen; ik vat dit te liever bij de hand wijl men mij er dringend toe aanspoort, en ik mij derhalve, bij onverhoopte mislukking, bij anderen konde ontschuldigen. Ik behoude met dat al nog zulk een' afkeer tegen de teekening, dat ik nooit daartoe zou overgaan als het mij alleen te doen was om mijne werken kwijt te worden: maar ik heb iets grooters in het oog. Ik bedoel het middel om *goede boeken, goedkoop* te verspreiden; eene onderneming welke men, als zij

slaagt, toch in een vaderland, alwaar men *gemeene en slechte boeken* duur betaalt, als weldadig zal moeten erkennen.

Hic opus, hic labor! zult gij zeggen. Inderdaad, deze arbeid is meer dan voor de helft oorspronkelijk; er is niet eene gaping aan te vullen, maar eene geheele revolutie tot stand te brengen. Geen priester, geen man van inzicht ter wereld, die het lezen van goede boeken niet als het zaaijen van deugd en waarheid beschouwen zal; maar nog zekerder is het, dat slechte boeken de kracht hebben, om zelfs de beste harten te bederven. Iedere ijver tegen de laatstgenoemde is te prijzen, ja het razen tegen dezelve is zeer verschoonbaar: maar zie ik soms eenen priester al zijne welsprekendheid en warmte besteden om het lezen van goede boeken aan te bevelen, zoo kan ik mij wel verbeelden, dat hij het over het zalige nut eener pelgrimsreize naar *Rome* of *Jerusalem* heeft: ja hij zou het nut der goede boeken voor menig auditorium kunnen verhandelen en zelfs aan den gegoedsten toehoorder harde waarheden leveren.

O mogte ik onzen heiligen kansel met deze gewigtige stof kunnen verrijken! De Catholijke Kerk in *Oud-Nederland*, die zooveel schoonheden telt, dat zij, mijns dunkens, is gelijk zij wezen moet, zou worden gelijk zij wezen kan; althans in zoo verre dit in hare eigene magt staat: zouden daarna nog schuilende snoodaards komen om haar het tegendeel te verwijten, dan zullen wij hun de adressen wel opgeven om haar nog volkomener te maken. Eene Kerk, welke het baffen van zulke duisterlingen te onwaardig acht om het te beletten! Eene Kerk, die alle eenigzins bezadigde aanvallen steeds met eene statige bezadigheid afweert! Eene Kerk, die in de oogen van geheel *Nederland* zoo eerbiedwaardig geworden is, dat zij thans, de zorg van schandelijke aanvallen en lasteringen af te weren, gerust aan hare jaloersche mededingster kan overlaten! Eene Kerk, tegen welke zich nooit iemand kan inschrijven, zonder terstond of spoedig tot ontwijken of zwijgen gedoemd te worden! Doch laten wij het gebeurde voorbij zien, en dat steentje nog te zien leggen, wat nog aan hare volmaakte fraaiheid ontbreekt. Zonder uwe hulp is mij de zaak onmogelijk, doch met dezelve kan zij, dunkt mij, niet mislukken. Men zal misschien zeggen: ziedaar een blindeman en een onaanzienlijke Pastoor van een onaanzienlijk dorp in een onaanzienlijk district; wat zullen die halzen toch bewegen! Doch laat u door zulke aanmerkingen niet ontmoedigen. Indien hij er zijne hand aan slaat, die er vermaak in schijnt te scheppen om het zwakke en onaanzienlijke dezer wereld tot zijne grootste oogmerken te kiezen, waarom zou onze zwakheid dan een beletsel zijn om zijnen zegen over deze niet bijzonder groote onderneming te verwerven?

Maar het is bijna alsof ik aan uwen goeden wil of ijver twijfel; vergeef het mij, ik zal mij spoeden om ter zake te komen. — Het zou zeker eene onvergete-

ijke verwaandheid zijn, bijaldien ik den grondslag dezer onderneming met mijne eigene hand wilde leggen: maar ik kies daartoe die van onzen grooten ULENBERG, en meer behoef ik u niet te zeggen. Ik laat hiernevens eene analyse gaan, welke gij te klein en het publiek te groot zult vinden, doch welke ik zelf van beide kanten als gebrekkig beschouw: zij is mij te klein, wijl de drukte van den tijd en de volheid der schoonheden mij noodzaakten om veel over te slaan en alles te bekorten, daar het werk zelf, om zoo te spreken, eene analyse is; zij is mij te groot, wijl het onaangenaam is, zijne eigene waar met veel woorden aan te bevelen, en, het publiek naar mij zelve berekenende, voorzag ik walgelijk te zullen worden, met deszelfs oordeel vooruit te loopen. Maar wat zou ik doen? Eene geregelde boekbeoordeeling, op welke de minder geoeffenden of kundigen zich verlaten kunnen, hebben wij niet; de zaak te ondernemen zonder haar aan te bevelen, dit ware niet het middel om het doel te treffen; er bleef mij derhalve niets over dan mijne reputatie in de waagschaal te brengen en aan den tijd over te laten om te beslissen hoe mijn rapport zich voor de balie der opinie vertoonen zal. Ik ben wel gerust dat ik ULENBERG niet te veel geprezen heb; ja, het onbegrijpelijkste van alles is, dat zulk een man, na meer dan twee honderd en vijftig jaren, door mij in ons vaderland geprezen moet worden, en, als ik de oorzaak daarvan ergens aanwijzen moest, zou ik vooral ook het Protestantismus moeten nemen: maar in den Recensententabbaard bevind ik mij, gelijk DAVID in de kleederen van SAUL; *usum non habeo* en ben gevolgelijk vrij verlegen. Doch ik heb ook dat kleed slechts willen passen, en ben bereid hetzelfde terstond af te leggen; de tijd zal leeren of mijne hand weder eens aan den slinger en de ketjes moet.

Geef eens nauwkeurig acht op de voorwaarden. Ik zal u eene afzonderlijke berekening voorleggen, waaruit blijken zal welk een batig saldo deze uitgaaf zal kunnen opleveren, en waaruit gij tevens zult kunnen zien dat ik er weinig financieel belang bij heb, of het getal intekenaars groot dan klein worde, tenzij het soms ongehoord groot zou wezen: maar hier kan ik u eene vergelijking voorleggen die gemakkelijker mijn oogmerk kenbaar maken zal.

Men kan niet zeggen dat het *Zest*al van den Predikant een duur boekje was; want het kostte slechts f 1.20, en ik ken een werk wat niets groter is en tweemaal dien prijs belooft, zonder dat papier of formaat beter zij. Ook heb ik aangaande geen van beide wegens duarte hooren klagen: dit heb ik alleen wegens mijn werk vernomen; ofschoon hetzelfde naar die evenredigheid ten minste de helft duurder of driemaal zoo duur zou hebben moeten worden. Doch over evenredigheid schijnen de menschen geen begrip te hebben, en dit moet men toch hebben als men het voordeel van mijn plan van intekening voelen zal. Laten wij ons dan maar bij het *Zest*al houden. — ULENBERG is zeker meer dan vijf maal zoo groot, en

zou diensvolgens op meer dan f 6,00 moeten komen: nu echter komt hij naar de hoogste berekening slechts op de helft van dien prijs; terwijl naar de laagste berekening de geheele ULENBERG van 720 bladzijden geen cent meer behoeft te kosten dan het boekje van den Predikant van 140 bladzijden; daar het papier van ULENBERG niets minder dan dat van den Predikant zal wezen en iedere bladzijde meer druks bevatten zal: Ja zou ik ULENBERG uitgeven gelijk het boven gedachte werkje, dan zou de prijs op f 12.00, dat is, tienmaal hooger, komen.

Maar, zult gij zeggen, wie verzekert u zulk een getal intekenaars dat dit aanzienlijk werk, slechts f 1.20 behoeve te kosten? Ik antwoord: niemand; ja ik ben niet eens van zulk een getal verzekerd, dat het werk uitgegeven worden zal. Maar hoe groot moet het getal in het eerste geval niet wezen? Niet zoo groot, of ik verbeeld mij dat het wel tienmaal gevonden zou kunnen worden. Het behoeft niet zoo groot te zijn, als ik denken mag dat het getal verkochte exemplaren van SPAAN's schandschrijfte bedraagt; en waar moet het heen wanneer zoo iets als onmogelijk beschouwd woet worden? Doch ik huiver over de gedachte dat ik ULENBERG naast SPAAN plaats, en daarom zal ik dienaangaande maar niets meer zeggen. Alleen zal ik nog bemerken dat men zich vergist, als men het getal Catholijken klein in vergelijking van dat der Protestanten noemt. Dit is wel waar als men de wederzijdsche neuzen en ooren telt; maar als men begrijpt dat van de tien Protestanten er dikwijls negen zijn die in een Protestantsch werk hun individueel sijsteeem niet vinden, terwijl niet een enkele Catholijk iets op onzen ULENBERG zal afwijzen, zoo volgt, dat wij in het godsdienstig-letterkundig opzigt, hen merklijk overtreffen. Ja voegt men hierbij dat de Protestanten, als zij iets waarlijk schoons leveren willen, het altijd bij de Catholijken moeten zoeken, zoo zou ons niets wegens onzen ULENBERG moeten verwonderen. Wie denkt hier niet aan onzen CHATEAUBRIAND? Zijn vertaler is pas overleden, en de *mortuis non nisi bene*; anders leverde dit nog al stof tot opmerking.

De derde voorwaarde is in mijne gedachte ontstaan door de ondervinding die ik heb, dat er lezers zijn, die aan een aanzienlijker formaat de voorkeur geven. Althans de eerste objectie die ik tegen mijn antwoord vernomen heb, was, dat het druk formaat gelijk dat van des Predikants *zest*al had moeten wezen; en zulke objectiën wil ik liever tot mijnen dan tot ULENBERG's last hebben.

Artikel 4. Verdient eene bijzondere behartiging; daarin ligt, dunkt mij, het middel, om de ontworpen revolutie tot stand te brengen. Ik zou mij in mijne geliefde ambtsbroeders bedriegen, ingevalle ik niet onderstelde, dat zij ten minste even veel begeerte naar de verspreiding van goede boeken hebben als ik; weshalve ik dan ook meen, op eene geringe medewerking van hunnentwege te mogen rekenen. Daar moet geene Gemeente, hoe klein ook, zijn, in welke het noodige niet

voorhanden is; en welke Gemeente is zoo klein, dat er niet een braaf vrouwtje of jongeling zou wezen die zich daarmede zou willen belasten, als de Pastoor zich de zaak iets aantrekt! En welke Pastoor zou dezen kleinen dienst weigeren? Ja, welke Pastoor zou zulk een winkeltje niet als een aangenaam en nuttig beemdtje voor zijne schaapjes beschouwen? Ik vorder niet een openbaren winkel; er is buitendien middel in overvloed om er de noodige publiciteit aan te geven. Ook is het geenszins noodig, de zaak van den kansel aan te bevelen, en even weinig vorder ik eenige borgstelling: de zaak is te rein om niet op hare eigene voeten te kunnen loopen; en wat haar financieel gedeelte betreft, dit heb ik goed genoeg voor den geest om dan doelmatige middelen te kunnen beramen als er gang in de onderneming is. Alleen heeft een Pastoor bij deze eerste gelegenheid eene niets beteekenende moeite te nemen en u of mij wegens den uitslag te berigten. Wilden verscheidene uit eene buurt zich vereenigen ten einde eenen correspondent te benoemen, dit zou ons de zaak vergemakkelijken en ook invloed op de goedkoopheid der uitgaaf hebben: doch voor dezen eersten keer onderwerp ik mij aan allerlei moeilijkheid; niet twijfelende dat, wanneer de zaak eens tot stand komt, zij ook wel in eene tamelijk goede orde komen zal. Ik meen derhalve op de medewerking van mijne eerwaardige ambtgenooten in dezen te mogen rekenen; te meer, daar de goede God dezelve niet onbeloond zal laten, en zij bovendien de gelegenheid hebben om iemand met een niet te verwerpen verdienste te kunnen verkwikken. De gewone boekhandelaars zullen zich in dit artikel (vooral vergeleken bij art. 8) niet bijzonder vereerd achten; doch ik kan het niet helpen. Zonder eene vijf en twintigjarige ondervinding heb ik genoeg ondervonden om te verzekeren dat, wanneer de handel op den ouden voet blijft, er niet alleen aan geene verspreiding van nuttige boeken in ons vaderland te denken is, maar dat zelfs de boekhandelaars van lieverlede arm moeten worden.

Maar gij, mijn vriend, gij zult u grootere moeite moeten getroosten, bijaldien gij mij uwe medewerking wilt schenken. Daar echter uw ijver voor alles wat de zaak Gods en zijner H. Kerk bevordert, te zeer bekend is dan dat ik aan deze hulp zou mogen twijfelen, zoo verzoek ik u om mijn ontwerp nauwkeurig na te gaan en daarin te verbeteren, wat zulks zal behoeven, en dan hetzelfde ten druk te bevorderen. Mij dacht, langs dezen weg kon het soms gebeuren dat uwe klagen aangaande den boekhandel geheel onnoodig werden; en dit zou ik van harte wenschen: want als de hooggroothed uwer ondervindingen de mijne naar het getal jaren, waarin gij en ik dezelve verzaamd hebben, overtreft, dan kan de eer van ons vaderland onmogelijk iets bij zulke bekendmaking winnen: ten minste zou het mij grootelijks hinderlijk zijn, ingevalle men zich buiten 's lands aan dien ellendigen toestand zou ergeren. Ik voor mij, schoon redenen in overvloed hebbende om den ellendigen toe-

stand des handels te betreuren, heb toch nog achting voor verscheidenen die denzelven bedienen, en diegenen die ik daaronder persoonlijk ken, beschouw ik allen voor zeer fatsoenlijke lieden. Voeg hierbij dat ik nog nooit met iemand afrekening gehouden heb, zoo zult gij begrijpen dat ik ze allen als eerlijk en solide moet beschouwen; zoodat zij zich onverstandig zouden toonen, met over mij onvergenoegd te zijn en deze onderneming te keer te gaan. Desniettegenstaande heb ik ondervinding genoeg gehad om te mogen denken, dat er welligt een en ander zoodanige, zich zal vertoonen, en ziedaar wat mij het overdrukken van eenige exemplaren als zeer dienstig heeft doen voorkomen; want het zou jammer zijn, bijaldien iemand het aan de luimen van zijnen boekverkooper te wijten had, dat hij zich aan ULENBERG's voortreffelijke leeringen niet mogt vergasten.

Het tweede werkje zal u doen blijken, dat mijne eigene pen zich weder met de pers wil vereenigen. Ik heb voor eenige jaren, toen ons Hervormd vaderland een hevigen twist over het gezag der Dordsche Vaders voerde, alles gelezen wat ik dienaangaande bezitten kon, en ik had het nog niet half gelezen of het kwam mij zeer belangrijk voor, dat eene Catholijke pen daar eens verslag van gaf. Ik mistrouwde destijds de mijne, en zij had ook niet zoo veel lust als thans, nu zij ondervonden heeft dat het publiek met haar geschrijf nog al iets op schijnt te hebben. Thans, wel is waar, schijnt die twist bijna geheel vergeten; doch dit is voor mijn oogmerk des te gelukkiger, vermits de wederzijdsche gemoederen zich des te beter zullen bezitten, om te kunnen oordeelen, aan welken kant de overwinning toegewezen worden moet. Indien men hetzelfde met eene zulke intekening geliefde te vereeren dat niet alleen geen somber voor gevoel van gelijke opofferingen op mijne hand zou drukken, maar veeleer hetzelfde ook voor minder gegoede liefhebbers verkrijgbaar gemaakt kon worden, zou ik mij gaarne verbinden, om hetzelfde, zooveel mogelijk, voor allerlei slag van Lezers in te rigten. Diensvolgens ware ik van voornemen om zoo eenvoudig te schrijven, dat zelfs de ongeoesfendste mij zou moeten verstaan en zelfs begrijpen; doch hiervan is niets vooruit te zeggen: nogtans, dat niet alleen de geest maar ook de toon der liefde steeds uit mijne pen zal vloeijen, hiervan verbeeld ik mij, wel de verzekering te kunnen geven. Treedt een Priester Gods als verdediger der waarheid tegen de onwaardige aanvallen der leugen op, zoo is het te verschoonen dat hij dezelve soms gevoeliger wijze afwijst; ja, raadpleeg ik mijne eigene ondervinding en de voorbeelden van mijne dappere voorgangers, zoo overtuig ik mij dat het bijna niet anders kan, wat meer is, dat het niet anders moet: trouwens dezulken die registreeks eene ketterij tegen de onoverwinnelijke Kerk van Jesus verdedigen, hebben, gelijk dezulken die het volk tegen hunnen wettigen vorst opruijen, dan reeds altoos iets gewonnen, wanneer men slechts zulke maatregelen tegen hen neemt, die hun

niet aan het hart of het lijf komen, en hun geheel vertrouwen ongeschonden laten. Maar komen wij als uit eigene beweging de dwalingen des volks ontsluitjen, zoo behoort de groote Leeraar der volkeren ons model te zijn en ons te herinneren dat de ongeleerden zoowel als de geleerden aanspraak op onze leeringen hebben, alsmede dat de waarheid, voor diegenen, die er buiten zijn, altijd iets onbehagelijks heeft, weshalve men niets mag verzuimen om haar, zooveel hare regten gedoogen, te verzoeten. Dit zal, hoop en vertrouw ik, mijn geest zijn. De opdracht zal u misschien wat wonder voorkomen, doch, wij hebben ondervonden, zulks mag en kan: buitendien, ik kies voornamelijk daarom de Protestanten zelve tot mijne patronen, wijl dit mij eene reden te meer is om mij tot de diepste zoetinnigheid en liefde te hunnen opzigte te verplichten. De tijd zal uitwijzen of van het een of ander iets komen zal. Ik kan onmogelijk bepalen hoe groot dit werkje worden zou als ik het eens schrijven moest; ik verbeeld mij echter dat hetzelfde ongeveer den omvang van het eerste deel van mijn *Antwoord* hebben zal en meen wel zeker te zijn dat het niet grooter dan het tweede deel zal worden. Wat daar echter van worde, ik geef de verzekering, dat ook hiermede de voorwaarden der intekening naauwkeurig opgevolgd zullen worden, en dat ik mijnen arbeid sparen zal, ingevalle de prijs meer dan f 1.50 zou moeten belooopen.

Ziedaar eene kleine oefening voor uwen steeds nuttigen ijver; verander en verbeter hierin wat u goeddunkt: ik beveel het zoo veel te ernstiger aan uwe oplettendheid, daar ik zelf, van drukte bijna niet weet, waar het hoofd mij staat. Moge Hij, van wien alle volmaakte gave komt, zijnen zegen er aan schenken, en uwe moeite met schatten, welker waarde de wereld niet kent, beloonen! In deze wenschen heb ik de eer van te zijn:

WEL EDELE HEER EN VRIEND!

MAKKUM, UWEd. ootm. Dienaar,
den 2 April 1839. H. HOEPERMANS.

De bovenstaande brief heeft ons zeer verheugd. Sedert lang bejammerden wij den treurigen toestand onzer letterkunde, en beproefden nu dit, dan dat middel, om denzelven op te beuren; wij stelden nu en dan middelen voor; maar men scheen ze niet te begrijpen, of op te zien tegen de moeite om ze aan te wenden; thans echter, nu een man als de Eerw. Heer HOEPERMANS, na eene nog slechts korte ondervinding, de diepte onzer wonde in dit geval gevoelende, besloten heeft een redmiddel te beproeven, herleeft onze hoop, die wij reeds bijna geheel hadden opgegeven, dat, door de medewerking van alle weldenkende geestelijken en verstandige Godsdienstvrienden, aan onzen boekhandel eene wending en een leven zal gegeven wor-

den, waarvoor hij reeds geheel onvatbaar scheen. — Wij zullen dan van onzen kant, gezamenlijk met den eerw. heer HOEPERMANS, en wie zich verder daartoe met ons willen vereenigen, geene middelen onbeproefd laten, om dat doel te bereiken, daarbij den goddelijken zegen over onze pogingen afsmekende.

De prospectus, waarvan in den bovenstaanden brief gesproken wordt een zeer doelmatige analysis van het heerlijke werk van den eerwaardigen ULENBERG bevattende, en, op zich zelve, een brochure uitmakende, 't welk den bovenstaanden brief aan deszelfs hoofd heeft, zal eerstdaags, gratis, aan alle heeren Pastoors in het rijk worden gezonden.

Wij hebben ons veroorloofd een derde werk, eene vertaling der conferentien van den beroemden WISEMAN, waarvan wij gaarne eene goede vertaling aan onze landgenoten zouden wenschen te verschaffen, als derde voorwerp van intekening, op den prospectus te plaatsen.

R O M E E N P R U I S S E N.

Op den 13 April ll., is door de Staats-Secretarie te Rome, aan al de gezanten der vreemde hoven, die te Rome resideeren, ten einde aan hunne respectieve hoven te worden gezonden, de lang verwachte verklaring der pausselijke regering tegen *Pruissen* (1), wegens deszelfs handelwijze ten opzigte van den Aartsbisschop van *Posen*, ter hand gesteld. De titel van dit nieuw en belangrijk staatsstuk is in het Nederduitsch vertaald: *Voorstelling van het regt en van het feit met authentieke documenten, een antwoord op de verklaring en memorie van het Pruisisch gouvernement, openbaar gemaakt in de Berlijnische Staats-Courant van 31 December 1838* (2).

Wij beloven onze lezers zoodra mogelijk, eene getrouwe vertaling van dit gewigtig stuk en deszelfs authentieke bijlagen.

A A N K O N D I G I N G.

Bij den Boekhandelaar en Boekbinder C. J. BOLAN te Rotterdam is van de Pers gekomen en wordt verzonden:

Christelijke Leering voor de Jeugd in vragen en antwoorden, volgens den Catechismus des Aartsbisdoms van *Mechelen* door een C. Priester, tweede veel verbeterde druk, prijs 40 Cent. Met goedkeuring van Z. H. Eerw. B. J. GERVING Aartspriester van *Holland, Zeeland en West-vriesland*.

Ook zijn bij hem verkrijgbaar, fraaije gelitographieerde Communie-prenten, à f 10 de honderd.

(1) Nog slechts weinige dagen geleden verzekerden eenige dagbladen, dat Rome, over dit geval niet spreken zou!

(2) Zie *Catholijke Nederlandsche Stemmen* jaargang 1839 bl. 26 en verv.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

*Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij:
 Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn
 gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
 woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U:
 dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
 ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
 wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
 wete, dat Gij mij gezonden hebt.*

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

ANTWOORD VAN DEN APOSTOLISCHEN
STOEL, OP HET JONGSTE PRUISSISCH
MANIFEST.

Dit merkwaardige gedenkstuk vangt aan met de volgende inleiding:

» Den 31.sten December 1838, verscheen in de Berlijnsche Staats-Zeitung eene verklaring, gevolgd door eene memorie of ontwikkeling, waardoor de Pruisische regering heeft getracht, de Pausselijke allocutie van 13 September des vorigen jaars te wederleggen, voor zoo verre zij de nieuwe onderneming van gemelde regering tegen de onschendbare regten der Catholijke Kerk en inzonderheid de verdrietelijke gebeurtenissen in het Aartsbisdom Gnezen en Posen betrof. De H. Stoel kon op die verklaring en memorie niet zwijgen, zoo min ten opzichte der principen, waarop zij berusten, als ten opzichte der daarin vermelde daadzaken. In die beide geschriften heerscht en vertoont zich als ware het onwederlegbaar, een valsche principe, 't welk het middenpunt vormt, waaruit de gansche reeks der stellingen en beweringen van de Pruisische regering

uitgaat en waartoe zij terug geleid kunnen worden; namelijk het principe van de afhankelijkheid der Kerk van de wereldlijke magt in Godsdienstzaken. Men beweert, dat het eene bevoegdheid van het koninklijk gezag is, om bepalingen en verordeningen over godsdienstige aangelegenheden uit te vaardigen, zelfs in strijd met hetgeen door de Kerk verordend en bepaald was geworden, zoodat de wetten en grondstellingen der Kerk, voor de bepalingen der wereldlijke magt, moeten zwichten. Men wil dus, dat, bij eene botsing tusschen beide (de Kerk en den Staat) de Catholijke Bisschoppen, de Geestelijkheid en het Catholijke volk verplicht zijn, niet de wetten en verordeningen der Kerk, maar de wetten en verordeningen van den staat te volgen, en dat zij, wanneer zij daarin weigerachtig zijn, zich aan eene schending der wettelijke orde schuldig maken en met al de gestrengheid der wetten strafbaar zijn. Even zoo stelt men als principe vast, dat niet alleen geen Catholijke Bisschop in Pruisen, nieuwe verordeningen in kerkelijke en godsdienstige aangelegenheden zonder verlof des gouvernements uitvaardigen of zelfs eenen kerkelijken bedienaar van zijne betrekking en waardigheid ontzetten kunne, maar

dat ook de heilige Stoel, zelf in andere staten, geen wetgevend gezag uitoefenen kan, en dat derhalve, in zaken betrekkelijk de geloofsleer, geene Pausselijke beslissing in den Staat, zonder de goedkeuring der wereldlijke magt openbaar gemaakt en geldig kan worden."

» Men beweert voorts, dat een wereldlijk vorst de bevoegdheid zou hebben om te beletten, dat de Catholijken de beslissingen van het Opperhoofd der Kerk gehoorzamen, wanneer die beslissingen niet te voren de koninklijke goedkeuring hebben verworven, en men vordert eindelijk, dat de Bisschoppen en Geestelijken zich niet tot den H. Stoel wenden om uitspraak in godsdienstige kwestien, aangaande de geloofsleer of kerkelijke discipline, noch met denzelven eenige gemeenschap in dusdanige aangelegenheden houden, zonder de volledige kennis, vergunning en tusschenkomst van den staat."

» Zoodanige principes maken niet alleen den geheelen grondslag uit, van de Pruissische verklaring en memorie, en worden daarin als zoo vele met het koninklijk gezag innig verbondene regten verkondigd, maar men verzekert daarin ook, dat de gezegde monarch van geen derzelve immer zal afzien, en dat geene magt op aarde hem ooit het handhaven derzelve zal beletten. En daarmede niet te vreden, om namelijk die principes als regel en rigtsnoer voor haar gouvernementaal gedrag jegens de Catholijke onderdanen in hunne betrekking tot de Kerk te verklaren, begeert de Pruissische regering bovendien, dat men in de praktische toepassing dier principes datgene erkenne, wat zij de weldadige vormen eener orde noemt, waarin de Kerk zelfs eenen waarborg voor haar bestaan en voor hare welvaart vindt. Even zoo beweert zij, dat de beschuldigingen en vermoedens, waarvan in de beide allocutien des H. Vaders aan het H. Collegie gesproken werd, ongegrond en valsch zijn; en zij ontziet zich niet, ronduit te beweren, dat al die gezegden geen ander doel hadden, dan de kerkelijke magt op eene met de regten des soevereins onbestaanbare wijze uittebreiden, en de bedroevende kloof tusschen Staat en Kerk al meer en meer te verwijden. Op genoemde principes zich grondende, brengt vervolgens het Pruissische gouvernement openlijke bezwaren in tegen de Catholijke Bisschoppen en Priesters, die in strijd met de wetten der monarchie, de geloovigen tot gehoorzaamheid aan de wetten der Kerk aansporen, alsof zij daardoor » aan het altaar den fakkel der tweedragt ontstaken," de rust der burgerlijke maatschappij stoorden en alzoo zelfs den ondergang der Kerk voorbereidden, die, (gelijk de Pruissische regering zich uitlaat) vroeg of laat daarvan het gevolg moet zijn."

» Het kan in der daad voor den heiligen Stoel niets nieuws zijn, uit den mond eener protestantsche regering, het veroordeeld principe van de afhankelijkheid der Kerk van den staat te vernemen. De H. Stoel gevoelt ook, hoe nutteloos eene nieuwe wederlegging

zoude zijn, want hij vertrouwt met kalmte op de zuiverheid des geloofs der Catholijke bevolkingen in de Pruissische Staten. Intusschen blijkt uit de toepassing van het gemelde principe, door de Pruissische regering in hare verklaring en memorie gemaakt, uit den zamenhang der daarin geuite grondstellingen en het door haar openlijk uitgedrukte besluit om volgens dat principe haar praktisch stelsel met betrekking tot de Catholijke Kerk te willen regelen, ten duidelijkste, met hoeveel regt de H. Vader in zijne allocutie van 13 September des vorigen jaars zich verhef tegen de maatregelen dier regering, wier doel het was, om de Catholijke bevolking des rijks van het middenpunt der Catholijke eenheid los te maken, en hoe ten onregte daar en tegen gezegde regering handelde, in het laken der voorstellingen van den H. Stoel en het doende voorkomen als zoodanige, » die niet eens de hevigheid eener hartstogtelijke taal verontschuldigen kunnen." Want op de gezegde leerstellingen en principes laat zich zoodanig stelsel niet bouwen, zonder de openlijke en regtstreeksche strekking, om het middenpunt der Kerkelijke eenheid voor de gansche Catholijke bevolking van den Pruissischen staat, in de regering des konings te plaatsen, het Catholicismus in *Pruissen*, van het ware en eenige centrum der eenheid, 't welk de Roomsche Opperherder is, los te scheuren, in de Kerk, eene nieuwe constitutie in te voeren, strijdig met die, welke door haren goddelijken Stichter gegeven is, met een woord, in het Catholijke gedeelte der monarchie, eene andere kerk te vormen, die geheel iets anders wezen zou dan eene Catholijke, vermits niet van de magt en de ontwerpen der menschen de aard en de vorm eener door God ingestelde Kerk afhangt, en de Catholijke Kerk daár niet meer bestaan kan, waar men de prerogatieven en regten verandert en uitsluit, waarmede zij door haren Stichter is bekleed geworden. De Catholijke Kerk, is in der daad naar de oogmerken der goddelijke wijsheid onfeilbaar één, en, hoewel over de geheele aarde verspreid, maakt zij niet te min slechts één ligchaam, ééne enkele kudde, ééne eenige volmaakte maatschappij uit, door het belijden van een en hetzelfde geloof, door het gebruiken van een en hetzelfde Sacramenten, door de ondergeschiktheid aan een en hetzelfde heilig Bestuur. Er bestaat derhalve in de Catholijke Kerk eene ware magt in zaken van Godsdienst, — eene magt, geheel verschillend van die, welke in burgerlijke zaken heerscht, eene in haren kring hoogste magt en wezenlijk onafhankelijk van elke heerschappij, eene magt, die als zoodanig al die regten in zich vereenigen moet, welke tot het doel van hare instelling noodig zijn, en inzonderheid die, om wetten te geven, uitspraak te doen en te straffen. Zekerlijk de Zoon Gods, door zijnen eeuwigen Vader op deze wereld gezonden om een nieuw volk te vormen, volbragt zijne zending en vestigde den Godsdienst, zonder dien in het allerm minst afhankelijk te maken van het wereldlijke gezag. En wel verre

van aan de magtigen der aarde, den schat der openbaring toe te vertrouwen en zijne volmagten mede te deelen, koos hij tot zijn groot werk de Apostelen, hun voorspellende den haat, den tegenstand, de vervolgingen, van den kant der wereldlijke magten en hen vermanende, om met geduld die wederwaardigheden te verdragen. — Die vervolgingen hebben aan de stichters der Kerk niet ontbroken, en desniettegenstaande is de Kerk gesticht, uitgebreid en bevestigd geworden. Niet de vorsten en koningen der aarde, maar de Bisschoppen zijn door den H. Geest bestemd, om de Kerk Gods te besturen. Bovendien heeft de Kerk door goddelijke instelling eenen oppersten Meester (*Maestro supremo*), een gemeenschappelijk middenpunt, 't welk haar met het hoogste gezag leidt en bestuurd.

Dit algemeen Opperhoofd, dat gemeenschappelijk middenpunt, deze opperste Meester, is de Roomsche Paus, aan wien JESUS CHRISTUS in den persoon van den Prins der Apostelen, den H. PETRUS het bezit der sleutels toevertrouwd, de hoogste eer en tevens de regtsmagt over de gansche Kerk opgedragen, niet alleen het regt gegeven, maar ook den strengsten plicht opgelegd heeft, om de lammeren en schapen te weiden, te weten de geloovigen en de Herders zelve, en zijne broeders te versterken, waar zij ook over den aardbol mogen verspreid zijn. Daardoor is er geen gedeelte der Catholijke wereld, ten opzichte waarvan de heilige hoogste magt van den Roomschen Paus eene vreemde Mogendheid kan worden geheeten. De regten, met zijn opperste gezag noodwendig verbonden, strekken zich uit tot iedere natie, tot iederen staat, tot ieder koninkrijk, alwaar slechts Catholijken, onderrigt in de leer, en regeling in de discipline noodig hebben. Nu zijn al deze prerogatieven en regten, uit welke de goddelijke onveranderlijke inrigting der Catholijke Kerk voortspruit, in openbaren strijd met de principes en stellingen, welke het Pruissisch gouvernement in deszelfs verklaring en memorie vaststelt en volgens welke het verklaart, deszelfs gouvernement-taal gedrag jegens deszelfs Catholijke onderdanen te willen regelen. In de toepassing nu van zoodanige met den aard, het wezen en de oorspronkelijke prerogatieven der Catholijke Kerk strijdige principes, grondbeginselen, en regels, ontwaart de Catholijke Kerk, welverre van daarin een onderpand voor haar aanwezen en welvaart te bespeuren, veeleer eene ware slavernij, uitlopende op de uitdelging van het Catholicismus in dat rijk. Zoo het den heiligen Stoel nu al niet onverwacht voorkomt, dat een Protestantsch gouvernement de stelling aankleeft, dat de Kerk van den Staat afhankelijk is, moet Zijne Heiligheid toch ten hoogste verbaasd en bedroefd wezen, dat eene zoodanige stelling met alle de daaraan in de verklaring en memorie van het Pruissisch gouvernement gehechte gevolgtrekkingen zouden worden ten uitvoer gelegd, in naam en steunende op het gezag van eenen koning, die zijnen scepter over meer dan vijf millioenen Catholijke onderdanen uitstrekt, en die, even zoo als hij de Ca-

tholijke Kerk in zijne oude of nieuw verkregen staten heeft gevestigd of uitgebreid gevonden, zich alzoo ook op de plegtigste wijze heeft verbonden, dezelve onaangetoerd en ongeschonden te handhaven, volgens de grondstellingen, de inrigting en den vorm, zoo als dezelve zijn gevonden, en niet naar eenen nieuwen vorm, dien men zich gerechtigd acht, zelf te geven. Inderdaad, wanneer aan den eenen kant, de Catholijken in conscientie streng verplicht zijn, om hun gezag naar de wezenlijke grondstellingen hunner Kerk te regelen, en van den anderen kant de monarch van *Pruissen*, hun het belijden en de uitoefening van hun geloof heeft verzekerd, kan het alsdan overeenkomstig de regtvaardigheid, de opregtheid en het heilige woord van Z. M. wezen, zich tot daden tegen die zelfde principes te verbinden en te eischen, dat zijne Catholijke onderdanen, in zaken van Godsdienst, niet de wetten der Kerk, maar die van den staat naleven, dat zij niet aan de Herders en Oversten der Kerk, maar aan het wereldlijke gezag gehoorzamen, dat zij de banden van absolute, wezenlijke afhankelijkheid van hun Opperhoofd verscheuren en met hem geene gemeenschap hoegenaamd, zonder de tusschenkomst van den staat hebben zullen?

Het is dus niet de H. Stoel, die zijn gezag wil uitbreiden op eene, met de regten des soevereins onbestaanbare wijze; het is veel eer het Pruissisch gouvernement, dat zich regten aanmatigt, strijdig met de onveranderlijke constitutie der Kerk en zelfs met de trouw der plegtige verbintenissen. Het is niet het opperhoofd der Catholijke Kerk, die het oogmerk openbaart, om in andere staten zijn wetgevend gezag uit te strekken, buiten de grenzen zijner kerkelijke attributen; 't is het Pruissisch gouvernement, dat hem zijn regt, om wetten in de zaken der Kerk te maken, betwist, niet schroomende, hetzelfde eene vreemde magt te noemen, tegen over het Catholicismus en de zaken der Kerk in *Pruissen*. De H. Vader verdedigt slechts de regten, die essentieel verknocht zijn aan zijnen goddelijken voorrang; regten, wier integriteit hij stiptelijk gehouden is te handhaven, door ze te verdedigen, tegen elken aanval en iedere schending, regten, die in het belang der Kerk verleend, gelijktijdig zoo veele pligten zijn voor wier getrouwe vervulling hij voor God verantwoordelijk is.

Dit alles bewijst, doch niet sterker dan hetgene wat reeds vroeger gestaafd is, de regtvaardigheid der reclamatiën, uitgedrukt in de twee Pausselijke Allocutiën van den 10 December 1837 en 13 September 1838, als ook de noodzakelijkheid, waarin Zijne Heiligheid zich bevindt om dezelve te vernieuwen, zoowel om te antwoorden, op al hetgene, wat in de verklaring en memorie van het Pruissisch gouvernement valsch en honend voor de vrijheid en het gezag der Kerk is, als om gelijktijdig de verzekering te geven, dat zoo het pruissisch gouvernement geen afstand wil doen van een enkel zijner gewaande regten, Z. H. nog veel minder zal terug deinken voor de vervulling van

eenen enkelen der geheiligde pligten zijner bedieningen van opperherder en van zijn apostolaat, dat zich over de geheele wereld uitstrekt.

Na al hetgene wat gezegd is, moet de heilige Stoel met afschuw zelfs het verwijderdste vermoeden afweeren, dat hij in zijne gevoelens en in zijne oogmerken het principe der onderwerping en der volkomene afhankelijkheid, welke de onderdanen in de burgerlijke orde, aan het tijdelijk gezag verschuldigd zijn, niet volledig zou aannemen. Hier evenwel, is het noodig, nogmaals te vermelden en voor altoos vast te stellen het ware oogpunt, waaruit de kwestie moet worden beschouwd, die de voornaamste reden geweest is van den noodlottigen worstelstrijd tusschen den heiligen Stoel en het Pruissisch kabinet, die der gemengde huwelijken.

Daar Paus Pius VIII, roemrijker gedachtenis, door de concessien gedaan in zijne bekende Breve van 25 Maart 1830 en betrekkelijk de gemelde huwelijken, voor zijn aandeel de legitimiteit der kinderen gesproken uit vereenigingen in *West-Pruissen* aangegaan, zonder voorloopige belofte der Catholijke opvoeding van al de kinderen heeft verzekerd, en gelijkelijk heeft voorzien in alles, wat tot de zaak in kwestie in de burgerlijke orde het openbaar en privaats belang raakt; en de Aartsbisschop van *Keulen* geen ander oogmerk heeft gehad dan de stipte uitvoering der bepalingen in de aangevoerde Breve vervat en de Aartsbisschop van *Posen* en *Gnesen* niet verlangd heeft, de toevlugt tot den heiligen Stoel te nemen, dan om dezelfde bepalingen in zijn Aartsbisdom in *Oost-Pruissen* gelegen, in te voeren, is het klaar, dat die kwestie in het geheel niet meer raakt aan de betrekkingen der gemengde huwelijken met de burgerlijke maatschappij. Zij bepaalt zich geheel en al tot het punt van de medewerking en assistentie der Catholijke geestelijkheid, tijdens het sluiten der gezegde huwelijken, dat is, dat men vraagt, of, bij ontstentenis der voorwaarden, welke de Kerk, voor soortgelijke huwelijken, altoos voorgeschreven heeft, de Catholijke geestelijkheid aan dezelve den plegtigen ritus van den kerkelijken zegen kan toestaan, en aldus actief medewerken tot eene daad, die volgens de onschendbare principes des Catholijken geloofs door haar als onwettig (illicite) moet beschouwd worden.

Op die wijze grondt de kwestie zich op een zuiver geestelijk een Godsdienstig terrein. Nu, wie zal in eene kwestie van die soort beslissen? De Catholijke Kerk of een Protestantsch tijdelijk gezag? Hoe moet het gedrag der Catholijke geestelijkheid zijn, zoo als de Kerk dit voorschrijft en ten allen tijde voorgeschreven heeft, of zoodanig als de Staat beveelt en gebiedt? En van wien zal men kunnen zeggen, dat hij de conscientie geweld aandoet en de vrijheid schendt, van den heiligen Stoel en van de Bisschoppen, die getrouw aan eenen geheiligden pligt, aan de Catholijke geestelijkheid inscherpen en voorschrijven, zich te gedragen naar de leer en discipline der Kerk, of van

het Pruissisch kabinet, dat door bedreigingen en maatregelen van gestrengheid van de geestelijkheid zelve, het naleven der wetten van den staat vordert?

Behoudens die reserves, beleidt de Catholijke religie niet alleen het principe eener volmaakte getrouwheid der onderdanen en hunne onderwerping aan het tijdelijk gezag in burgerlijke orde, maar zij procrameert die ook luide en openlijk en beveelt er zelfs de naleving van in het harde geval van kwellingen (*importunités*) in Godsdienst zaken.

De Heilige Stoel, altoos jaloersch om de principes door de Catholijke Kerk erkend, te behouden, en ijverig om ze te beschermen, heeft die grondstelling bestendig in praktijk gebracht. Zoo vele acten als hij betrekkelijk die zaak heeft gesteld, zoo vele onwidersprekelijke en onwraakbare bewijzen heeft hij van deze daadzaak gegeven. Het zou onmogelijk zijn, iets overtuigender in dit opzigt aan te voeren, dan de taal des heiligen Vaders in den Encyclieken brief van den 15 Augustus 1832, aan alle Bisschoppen der Catholijke wereld gericht en zijne andere algemeen bekende Breven, en die nog versch in het geheugen zijn.

Maar de grondstelling van de getrouwheid der onderdanen en van de gehoorzaamheid aan het tijdelijk gezag in burgerlijke zaken, is verre van de ongehoorzaamheid en de rebellie, tegen het gezag der Kerk in geestelijke zaken, te wettigen. Men moet aan de menschen gehoorzamen, maar voor alles moet men gehoorzamen aan God, en men gehoorzaamt Gode niet, dan door te leven volgens de wetten der Kerk, die alleen van God haar gezag, en hare zending in geestelijke zaken ontvangen heeft. Wanneer dus, zoo als ongelukkiglijk het geval is in de oneenigheden tusschen den H. Stoel en het Pruissisch kabinet betrekkelijk de gemengde huwelijken, het burgerlijk gezag zich veroorlooft, om aangaande kerkelijke zaken, wetten uit te vaardigen, of in de godsdienstige orde reglementen te maken, die in strijd zijn met hetgeen de Kerk beslist en beveelt aangaande diezelfde onderwerpen, dan verraden de Catholijken als zij zich veel meer aan de voorschriften der Kerk dan aan de wetten van den staat houden hunnen souverain geenzins en schenden de getrouwheid niet, die zij hem in de tijdelijke orde verschuldigd zijn, maar zij volbrengen den gewigtigen pligt, van meer aan God, dan aan de menschen te gehoorzamen, en het Opperhoofd der Kerk, hij dien God heeft aangesteld om hen te besturen en te verdedigen in de vervulling hunner pligten, zet niet tot rebellie aan door het reclameeren der teruggave van ontnomene regten, maar vervult eenen geheiligden pligt.

Zoo het beroep, dat hij doet en het geluid zijner stem, die geen ander doel hebben, dan het verdedigen van die regten en het vervullen van eenen pligt, miskend en verkeerd uitgelegd werden, zoodanig, dat zij noodlottige gevolgen in de politieke orde te weeg bragten, zou het Opperhoofd der Kerk er diep bedroefd over zijn, hij zou die ongeregelheden be-

jammeren en zou ze openlijk afkeuren; maar het gezond verstand, het openbaar gevoel van regt, de onpartijdige schatters der waarheid zouden beslissen, of die gevolgen hem konden worden ten laste gelegd, of dat men ze niet veel meer op rekening zou moeten stellen van dengenen, die hem in de harde noodzakelijkheid heeft gebragt, om de stem te verheffen.

Men zal overigens zien, van welken aard wezenlijk het gedrag des heiligen Stoels is geweest, zoowel als dat van den Aartsbisschop en de Geestelijkheid van *Gnesen* en *Posen*, in den loop dier noodlottige oneenigheden, door de reeks van feiten welke de H. Stoel zich hier tot taak stelt, in een gedetailleerd verhaal voor te stellen, zich grondende op authentieke documenten en zulks zoowel om de feiten door het Pruisisch gouvernement zelve aangevoerd, in deszelfs jongste memorie, toe te ligten en te rectificeren, als om te doen zien, of dat gouvernement reden gehad heeft, om in deszelfs Verklaring te beweren, dat de Pauselijke Allocutie van 13 September van het vorige jaar, zich gedeeltelijk grondde op eene onnaauwkeurige voorstelling der feiten. (Het vervolg hierna).

DE RELIGIEUSE ORDEN EN DE ARMEN.

Naar het Fransch van CHARLES SAINTE-FOI.

Het pauperismus schijnt de wonde der maatschappij te wezen, zoodanig als de nieuwe instellingen haar gemaakt hebben; en als dezelfde oorzaken bij voortdurend dezelfde resultaten, in eene gelijke evenredigheid, blijven opleveren, dan kan niemand voorzien, wat zulk een staat van zaken aan de toekomst bespaart. Daar het onderrigt der geschiedenis een zekere regel is, om hetgene gebeuren moet, wél te beoordeelen, kan een naauwlettend opmerker de toekomst niet dan met schrik te gemoet zien; want tot dusverre heeft het vergeten en verachten der armen, de verschrikkelijkste straffen Gods op de volken doen afdalen. De behoefte en de ellende zijn slechte raadslieden: het gevoel der ongerechtigheid, verbittert natuurlijker wijze het hart van hem, die er het slagtoffer van is, tegen dengenen die haar pleegt of die dezelve toelaat; en hij, die door geenerlei regt beschermd en niet in zijne eigene oogen en in die van anderen verheven wordt, ontslaat zich zonder moeite van de pligten die men hem oplegt en eindigt met het haten der maatschappij die hem verwaarloost en de wetten die hem verdrukken. De worsteling bestond voorheen tusschen de grooten en de kleinen: het was eene questie van waardigheid bij sommigen en van hoogmoed bij anderen. Te oordeelen naar den loop die de zaken nemen, is het gemakkelijk te voorzien, dat de worstelstrijd voortaan tusschen de rijken en de armen plaats hebben zal; het zal eene questie van brood en van levensonderhoud wezen. Reeds beginnen verschijnselen van de verontrustendste geaardheid, de wijsheid der staatsmannen van *Engeland* te verbijsteren; en dat volk, dat door de vrees-

selijke onevenredigheid der fortuin, aan de laatste tijden van *Rome* herinnert, schijnt reeds van angst te trillen onder den geesel der Voorzienigheid, die zich tot het kastijden van hetzelfde toerust en die van al die slechte rijken eene gestrengere rekenschap vorderen zal van hunne knevelarijen ten opzichte der armen. In andere landen is, Gode zij dank, het kwaad minder groot. Echter wordt het niet te min onrustwekkend, minder uit hoofde van de behoefte der armen, dan om die onberekenbare moreele ellende, welke onze wetten en instellingen, hun eenigermate noodwendig maken. Is werkelijk het stijgen van den prijs der levensbehoeften, of het stilstaan van den arbeid door eenen commerciëelen crisis, niet voldoende, om aanstonds de rust dergenen, die regeren, op de hevigste wijze te stooren en hen de verrigtingen van hun ambt moeilijker en harder te maken? De pracht der grooten, die pest der maatschappij, prikkelt de ijdelheid der kleinen en doet de hebzucht die in het binnenste van hunne geaardheid sliep, huiveren: van den eenen kant maakt de lage prijs van alle voorwerpen van weelde, hunne begeerlijkheid gaande en trekt, wat er noodwendig het gevolg van wezen moet, het geld, dat zij in het zweet hunner aangezigten hebben moeten verdienen, naar de magazijnen welke die voorwerpen verschaffen, zoodat de arme gelijktijdig het slagtoffer van de wetten is die hem verwaarlozen en van de zeden die hem bederven, zonder dat hij iets bezit, wat een evenwigt aan al de rampen die hem van alle kanten overstelpen, kan daarstellen. Want het is treurig te moeten zeggen, dat het grootste gedeelte der voorwerpen van weelde zeer goedkoop is, terwijl integendeel die zaken, waaraan men de meeste behoefte heeft, of die het nuttigste zijn, op eenen betrekkelijk zeer hoogen prijs blijven staan. Als de arme zijne door koude verkleumde leden verwarmen wil, dan wordt de prijs van het hout of van de andere brandstoffen die hij aankoopt moet, vaak met een derde vermeerderd door de belastingen die de wet op dezelve legt. Als hij, om zijne krachten te herstellen, een versterkender voedsel nemen wil, dan heft de schatkist van den staat op het vleesch dikwerf eene uitsporig hooge belasting. Hij moet zelfs voor de lucht, welke hij inademt, betalen. De rijkel, integendeel, wordt door niets in zijn weelderig genot belemmerd. Zijne prachtige kleeding en zijne schitterende equipagien, zijn aan geenerlei (of de laatstgenoemde aan eene slechts zeer geringe) belasting, onderworpen, terwijl de wet zich geenszins tusschen hem en de voorwerpen van weelde, die hij bejaagt, plaatst.

Nu, niets doet zien, dat zoodanig een staat van zaken, spoedig eindigen zal. De menschelijke werkzaamheid legt zich hoe langer zoo meer op de industrie toe; de onevenredigheid tusschen de voortbrengsels en het verbruik zal steeds toenemen, en op die wijze, alles wat van geene dringende behoefte is, op eenen zeer lagen prijs houden, terwijl de voor het levensonderhoud onontbeerlijke voorwerpen, duur zullen blij-

ven en voor den arme schier niet meer te verkrijgen zullen zijn. Wat zal er dus van dat bevoorregte gezin van JESUS CHRISTUS worden? Het zal lijden. Doch zullen de gouvernemen ten aan hetzelfde ten minste het geloof geven dat ondersteunt, de hoop die vertroost en het licht des verstands, dat de blikken van den geest bestuurt? Vóór dat de maatschappij zich buiten God en buiten zijne Kerk geplaatst had, toen men in elke wet, nog den adem der Christelijke liefde gewaar werd, waren er even als thans armen en welligt nog veel meer dan tegenwoordig; doch naast de armen, die de noodzakelijkheid zoodanig gemaakt had, bevonden zich vrijwillige armen, die uit liefde tot God en den naaste, den staat van armoede in hunne ziel omhelsd en het kleed der armen aangetogen hadden. De behoefte die des winters geen vuur hebben kon om zich te verwarmen, zag de gestreng levende kinderen van den heiligen FRANCISCUS, zich door den geest van versterving, aan hetzelfde lijden en gebrek overgeven en hij zeide bij zich zelve: Ik zal met geduld lijden. Hij, die door armoede gedwongen was, de aarde blootsvoets te betreden, zag in zijne nabijheid een nederige monnik voorbijgaan, wiens schoeisel enkel uit houten voet-zoolen bestond, en hij morde niet meer tegen de Voorzienigheid. De grijsaard, die, met den bedelzak op den schouder aan de deuren der rijken het voor zijn onderhoud benoodigde brood ging bedelen, ontmoette op zijn weg een Religieus, die even als hij, met den bedelzak op den rug, brood, wijn en vleesch voor zijn klooster en voor de armen, ging inzamelen. Want toen waren de kloosters voor de armen, wat tegenwoordig onze bedelaars-gestichten (*depôts de mendicité*) voor hen zijn, met de vrijheid en de weldadigheid daarenboven. Er bestond tusschen de armen uit noodzaak en de vrijwillige armen, overeenstemming van denkbelden, van gevoelens en van gewoonten. De Capucijn trad met genoegen de woning van den arme binnen; hij zat aan diens tafel aan en nuttigde met hem het schrale middagmaal, hij nam diens kinderen op zijne knieën en verhaalde hen de legende van den een of anderen heilige, waarvan hij het prentje voor de kinderen had meê gebragt. De allerongelukkigste arme kon over zijn ellendigen stand niet schaamrood worden, wijl hij godvruchtige mannen zich vrijwillig aan denzelven zag toewijden. Hij, die Christen was en wiens hart diep van gevoelens van geloof doordrongen was, kon er zich op beroemen, wijl hij haar in de kloosters tot den staat van religie verheven zag, wijl hij haar het voorwerp van eene Gode gedane en door God aangenomene gelofte zag, wijl hij in de Monniken zijne gewoonten, zijne taal, zijne eenvoudigheid, zijne kleeding, tot zelfs zijne onwetendheid, hervond. Want die bewonderenswaardige heilige FRANCISCUS, die goddelijke dwaas naar de wijze van den H. PAULUS, had zijne kinderen aan het volk willen verbinden of liever onder hetzelfde vermengen, op eene wijze, dat niets hen onderscheiden kon: om die reden had hij hen de geleerdheid ontzegd, terwijl hij hunne

harten aan alle uitboezemingen der liefde over gaf en hen tot eenigen schat de armoede naliet. Hij had die deugd als eene geliefde bemind. Ook schildert ons DANTE haar in den derden zang van zijn heerlijk dichtstuk, als de minnaresse zijner gedachten, terwijl hij tot aan het slot zijner zinnebeeldige voordragt, den lezer in het onzekere laat, of hij van eene geliefde spreekt, welke de H. FRANCISCUS werkelijk bemind heeft of van de eene of andere deugd, welke bijzonder dierbaar aan zijn hart was.

Beschouw de diepe wijsheid dergenen die ons beheerschen. De wetten die zij voor ons gemaakt hebben en de zeden welke die wetten hebben voortgebragt, maken de armoede voor een groot aantal van menschen noodzakelijk; doch zij verbieden gelijktijdig de vrijwillige armoede aan diegenen, die zich tot het aanvaarden derzelve mogten gedrongen gevoelen, ten einde aan de eerstgezegden te leeren, hunnen ellendigen stand met geduld te verduren en zich over denzelven te beroemen. Zijn zij dan bevreesd, dat het gevoel van menschelijke waardigheid, in het hart van den arme bewaard blijve, die geen anderen rijkdom meer heeft, dan het in zijne ziel geprentte beeld van God en de verdiensten des Verlossers? Moet de arme dan, in zijne ziel en in zijn ligchaam verlaagd en genoodzaakt worden, zich in zekeren zin, als van God en van de menschen verlaten te beschouwen, ten einde de rijken niets meer van hem behoeven te vreezen en hem met al hun gewigt kunnen verdrukken? De armoede zonder geloof, het ongeluk zonder hoop en de verlaging zonder geduld, ziedaar het lot dat wij aan de armen hebben voorbereid, die geen ander ongelijk hebben, dan dat zij meer in de nabijheid van het hart Gods en door hunnen stand aan CHRISTUS gelijkvormig zijn. Voorheen had de arme vrienden en broeders onder de rijken; hedendaags vindt hij niets dan meesters onder dezelve. Men koesterde te zijnen opzichte eene warme liefde en legde eene edele zelfopoffering aan den dag; doch thans blijft hem niets anders over dan een koud en trotsch medelijden, dat hem, zelfs bij het leenigen van zijn lot, vernederd. Eertijds omhelsden de rijken zijn staat van armoede, zij kleedden zich in het gewaad der armen en leidden het armoedigste leven, om zijne ellende te verzachten zonder zijne fierheid te bedroeven; doch thans maken de rijken zich nog rijker om hem wel te doen; zij geven luisterrijke maaltijden om hem brood te verschaffen; zij leggen schitterende partijen aan, waarop zij met de prachtigste tooisels verschijnen, om hem kleederen te bezorgen. Zij dansen om zijn toestand te verzachten; zij bederven elkander en verstrooijen zich, om hem te verheffen. Ziedaar onze liefdadigheid, van ons, die de ontaarde kinderen zijn, dier harde en vaste Christenen van vroegen tijd. Om aan ons egoïsme en aan onze ijdelheid eenige stukken gelds ten behoeve der armen te ontrukken, moet men eenige onzer geliefdste hartstogten in het spel brengen, of onze hebzucht prikkelen door het vooruit-

zigt op eenigen winst of onze zinnelijke gevoeligheid door streelende gemakkelijkheden. Sinds de armoede heeft opgehouden eene religie te zijn, is zij een stand geworden en men heeft, omdat nieuwe denkbeeld uit te drukken, wel de toevlugt tot een nieuw woord moeten nemen; men heeft dus het woord: *pauperismus*, uitgevonden. In de plaats der liefdadigheid hebben wij de protestantsche menschielievendheid (philantropie), die ons uit Engeland is overgewaaid, gesteld; voor den echt Christelijken geest van verknochtheid en zelfopoffering, hebben wij het Heidensche egoïs-mus in de plaats gesteld. Ziedaar onze goede werken, wij zullen er de vruchten van zien. Ja, wij zullen, om mij van eene uitdrukking der Schriftuur te bedienen, van de vruchten onzer werken eten en wij zullen er tot valgens toe, van verzadigd worden.

Laat ons naauwlettend gadeslaan wat rondom ons plaats heeft en laat ons zien, wat uit zulk een staat van zaken voortvloeijen moet. De armoede, door onze wetten met geweld aan den Godsdienst, die er zich van had meester gemaakt, om haar te heiligen en te verheffen, ontruikt zijnde, heeft zich tegen den Godsdienst en de maatschappij gekeerd. Zij legde voorheen bewonderenswaardige deugden aan den dag; heden-daags pleegt zij monsterachtige misdaden en doet den mensch tot misdaden overslaan, die ons van angst doen sidderen. Zij bevolkte eertijds de kloosters, thans vult zij onze gevangenissen en tuchthuizen op. Zij geleidde voorheen naar den voet der Altaren en naar de schuilplaats van het heiligdom, tegenwoordig voert zij naar de banken van de correctioneele regtbanken en naar de hoven van assises. Vroeger geleidde zij ten Hemel, nu voert zij naar de hel. Het volk, eenmaal gewoon, alle rampen en alle misdaden, gelijktijdig uit den staat der armoede te zien voortspruiten, heeft de gevolgtrekking gemaakt, dat zij de grootste van alle rampen is, en dat alles is geoorloofd om zich aan dien stand te onttrekken. Het ziet niet meer zoo als te voren, de armoede en de ellende in de mannen die er zich uit godsvrucht aan toewijdden, geëerd en geheiligd; maar het ziet haar integendeel, overal verachten en vernederen. Wat blijft den arme dan te doen over? Immers zich met zijn moed en zijne krachten te wapenen en zich tegen den rijke te verzetten, of liever, tot zelfs de laatste sporen van het beeld Gods uit zijne ziel te wischen, zich in zijne eigene oogen zoodanig te verlagen, dat hij zijne vernedering niet meer gevoelen kan en zich door geweld van misdaden, op de hoogte van den stand, dien men hem voorbereid heeft, te plaatsen? Ziet ook hoe de moreele toestand van den arme in *Frankrijk's* hoofdstad zich vernederd, naarmate de heilzame invloed der Religieuze orden afneemt. Als ik eene rangschikking onder het volk der groote steden wilde daarstellen, dan zou ik dat van *Londen*, dat door de ellende, de ontucht en de dronkenschap ontaard is, op den laagsten trap plaatsen. Vervolgens zou de beurt aan *Berlijn* komen, daarna aan *Parijs* en eindelijk

aan *Weenen*; en ik zou de eerste plaats aan het volk van *Rome* geven, aan die fiere en in hun lot onderworpenen armen, die zich met de lompen hunner ellende behangen, even als de rijke met zijn mantel van fijn laken, die, te midden van alle dwaasheden der luidruchtigste en levendigste vreugde, zich geen enkel gebaarde, noch woord laat ontglippen, dat de schaamte zou kunnen verontrusten of de welvoegelijkheid kwetsen, en dat nooit door het gevoel der menschelijke waardigheid verlaten wordt. Dit komt, wijl de stand der armen te *Rome*, nog een' Christelijken zin in de maatschappij heeft. Het is, wijl het leven der armen te *Rome*, nog tot den stand van het religieuze leven in de kloosters verheven wordt. Het is, wijl dáár, de armen en de Monniken even als broeders leven, in de kerk met elkander bidden, op de pleinen elkander groeten en in de straten met elkander spreken. Door dien omgang en gemeenzaamheid, verheft zich de armoede onophoudelijk, zij veredelt en zuivert zich door het in aanraking komen, met den Godsdienst, en JESUS CHRISTUS daalt voortdurend tot zijne armen neder en onderhoudt in hen het gevoel der waardigheid van den mensch en van den Christen. De behoeftige, die met dien Monnik, die in eene grove pijs gekleed is en houten voetzolen aan heeft, de straten van *Rome* doorwandeld, weet, dat die man, die zich arm gemaakt heeft, zoo als hij is, tot de hoogste bedieningen der Kerk kan opklimmen, dat het purpergewaad van Kardinaal, welligt eenmaal zijn ligchaam bedekken zal, dat de tiare van het Souvereine Opperpriesterschap, misschien eenmaal zijn hoofd zal sieren. Ziedaar, inderdaad, wat die Kerk is, die men in naam van het volk en van de gelijkheid durft aanranden. In hare hartstogtelijkheid voor het volk, is zij zelfs zoo ver gegaan, dat zij instellingen gesticht heeft, waarin de rijkste mannen zich tot het volk en nog dieper dan het volk vernederen, om hetzelfde te troosten en te verzorgen. Door dat zoo vermogende instinct der Christelijke gelijkheid voortgedreven, maakt zij zich even als de armen, arm; zij doet den rijke tot den stand der armen afdalen, wijl zij de laatstgezegden niet tot den stand der rijken kan doen opklimmen. De gelijkheid te betrachten door zich te vernederen, ziedaar de geest van CHRISTUS en van zijne Kerk; haar te bejagen door op te klimmen en zich zoo veel mogelijk te verheffen, ziedaar de geest der wereld en des hoogmoeds. Mogten onze wetgevers en zij, die ons beheerschen, eens genoegzaam het verstand der behoeftigen en armen bezitten, om hunne diepe ellende te begrijpen, ten einde door onregtvaardige wetten, geene verdere hinderpalen te stellen aan den goeden wil van menschen, die zich willen toewijden aan het leenigen van de rampen der armen, of, om hen ten minste het geduld te leeren, dat dezelve dragelijk maakt. Het vraagpunt der religieuze orden is in *Frankrijk*, een geheel populair vraagpunt. Het behartigen der zaak van mannen, die zich de belangen des volks willen aan-

trekken en die zich om den wil des volks willen vernederen, behoort aan het volk toe. En het is de tank van de organen der Christelijke denkbeelden, om het volk al het gewigt dier zaak en door hoe vele banden zij zich aan de belangen des volks hecht, te doen beseffen.

W.

DE EENVOUDIGE NOORD-BRABANDSCHE BOER.

Een boer, tot de distrikten van den waardigen, onlangs overleden Apostolischen Vicaris-Generaal over de distrikten van *Megen* en *Ravenstein* behorende, zeide, toen hij dit smartelijk sterfgeval vernam: » Och! » och! ik vrees, ik vrees.... »

Wat vreesst gij dan? Vraagde een ander. — » Wel, » hernam de boer, daar de beste posten in onze provincie altoos voor de protestanten (1) zijn, vrees ik, dat wij nu eenen protestantschen Vicaris zullen krijgen. » —

CORRESPONDENTIE.

*Aan den Heer LE SAGE TEN BROEK,
te Grave.*

MIJN HEER EN ACHTINGWAARDIGE VRIEND!

Ik heb den brief, dien ge mij de eer gedaan hebt van aan mij, den 1 Februarij jl., te schrijven, zeer wel ontvangen.

Het ontwerp, om de gebeds-associatie, die zich in *Frankrijk* voor de bekeering van *Engeland* gevormd heeft, uit te strekken, — haar uit te strekken, zeg ik, tot de bekeering van alle dissidenten van alle landen, is gewis uwen ijver zeer waardig. Intusschen geloof ik, dat het voor eene gebeds-associatie, die, zoo als de onderhavige ontstaan is, beter past, een meer bijzonder, dan universeel doel te hebben. Van den eenen kant wordt het universele gebed immer in de Kerk gedaan, het wordt gedaan telkens als men zijnen *Pater* reciteert. Van den anderen kant, is eene bijzondere bede nooit zoo beperkt, is nooit zoo uitsluitend. Voor een individu, voor eene familie, voor een land biddende, wordt men niet geacht, gelijktijdig, voor andere personen, voor andere familiën, voor andere landen niet te bidden. — Ik zeide dus, laat ons, ja, onze wenschen veel verder uitstrekken, dan de bijzondere intentie, laat ons dezelve uitstrekken tot al-

(1) De boer bezigde eigenlijk een ander woord, waarop men eertijds zeer veel roem droeg; doch waarmede men thans zich niet gaarne zou hooren noemen; maar dat niet te min onder den landelijken stand, zoowel in *Noord-Brabant* als in *Belgie*, traditioneel, zoodanig in zwang gebleven is, dat menige boer niet zou weten, wat men meende, als men van protestanten sprak.

RED.

len, tot allen, tot allen — maar laat ons aan de associatie haren bijzonderen titel en bijzonder doel laten. *Als Engeland Catholijk en Frankrijk Christen zal wezen, zal alles beter gaan.*

Dank echter niet Mijn Heer, dat ik mij tot mijn eigen gevoelen bepaald heb. Volgens uw godvruchtig verlangen, heb ik uw denkbeeld aan den H. Vader onderworpen. Daar ik uwen brief bij mij had, en ik die audientie had op eenen dag, waarop Zijne Heiligheid zich minder met zaken overladen vond, gaf ik hem uwen brief zelve te lezen. Hij las dien in mijne tegenwoordigheid overluid, en onderscheidene malen het lezen afbrekende, drukte Hij mij hetzelfde gevoelen uit, dat ik u hierboven heb uitgedrukt, en aan de plaats gekomen zijnde, waar gij het verlangen te kennen geeft naar de goedkeuring van Zijne Heiligheid en naar zijnen zegen, zeide hij: » Dit heeft geene goedkeuring noodig, de goedkeuring is er uit zich zelve, » — en gaf aan u en aan uwen ijver wel uit geheel zijn hart zijnen zegen.

Aanvaart, Mijn Heer, mijn respect en de verzekering der oprechte genegenheid, waarmede ik de eer heb te zijn:

Rome,

Uw Zeer Ootmoedige Dienaar,

16 April 1839.

* * *

Wij hebben aanstonds een afschrift van dezen brief, naar welks inhoud het oorspronkelijk onderwerp der gebeds-associatie: het uitdrukkelijk afsmecken der bekeering van *Engeland*, ongetwijfeld generlei verandering ondergaan zal, aan de Heeren SPENCER en de BAUDRY gezonden.

AANKONDIGING.

Bij den Boekhandelaar P. N. VERHOEVEN te *Uden*, zijn onder meer anderen te bekomen, de volgende werken:

Bibliothèque choisie des pères de l'église grecque et Latine, par Mgr. GUILLON, 27 vol. in 8. vo, 1828 — 1833 f 25,00. *Ethicæ elementa* auctore N. J. DE COEK Lovanii 1839. f 2,25. *Logicæ elementa* curâ, G. C. URAGI 1839. f 1,50. *Histoire de la vie de N. S. J. C. et des apôtres* par le Père DELIGNY. 4 vol. f 4,25. *Positiones Theologico — Polemicæ de naturalibus, religione à Scholasticis Societatis presbyterorum, Romæ defensæ.* f 0,40. *Précis historique et Pratique du chemin de la croix d'après le B. DU PORT - MAURICE.* f 0,75. *Défense de la morale Catholique* par MANZONI. f 0,75. *Chefs-d'œuvre de l'éloquence Française* Louvain 1838. f 1,25.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingetekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

C U R I O S A.

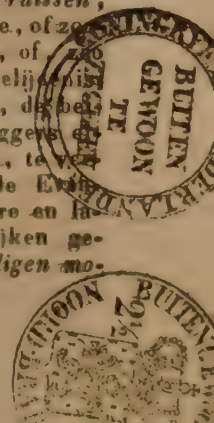
Betrekkelijk den Aartsbisschop van Posen.

Berlijn, 14 April. De Aartsbisschop van Posen, de Heer von DUNIN, toont zich ook gedurende zijn tegenwoordig verblijf te Berlijn, als de fijne Fransch beschaafde man, die in vroegere jaren altijd eene zeer welkomen verschijning in de hoogste kringen was. Behalve het Poolsch spreekt hij ook Duitsch en Fransch met dezelfde vaardigheid, en naar zijne gezellige manieren te oordeelen zoude men hem eer voor eenen *VRIJGEBEST* dan voor eenen *DWEEFER* houden. . . . door de onbevooroordeelde wijze, waarop hij hier ontvangen wordt, heeft hij de beste gelegenheid waar te nemen, dat hier nauwelijks tegen zekere personen, en veel min dus, gelijk men zulke in Posen trachtte te verspreiden, tegen eene bepaalde nationaliteit of *BELIJDENIS* eenige vijandschap bestaat. (Handelsblad van Zaterdag 20 April 1839.)

Posen, 10 April. Volgens de jongste en ongelukkiglijk geloofwaardige berichten uit Berlijn, neemt de Aartsbisschoppelijke aangelegenheid niet de gewenschte wending. . . . Wel is de Prelaat in de residentie met al de aan zijnen hoogen stand verschuldigde achtung ontvangen geworden, en moet hij zelfs met 'het bezoek van onzen eersten minister, graaf von Lortz, die het geheele vertrouwen bezit van onzen eerwaardigen monarch, vereerd (!!) zijn geworden; doch tot op dit oogenblik is hem nog geen gehoor bij den koning toegestaan. Ieder onbevooroordeelde kon zoodanigen uitslag voorzien, na lat het bekend was geworden, dat de Heer v. DUNIN naar Berlijn

vertrokken was met het vaste besluit om van den eenmaal ingeslagen weg niet in het allerminst af te wijken. Hoe vredelievend en *TOEGEFELIJK* ons kabinet ook zijn moge, kan en zal het echter niet van het beginsel der *STRENGSTE GELIJKHEID TUSSEN DE BEIDE BELIJDENISSEN* afwijken. Zoo lang aeralve de Aartsbisschop eene *BEGUNSTIGING* der Katholijke kerk vordert, ten nadeele der Evangelische Godsdienst, welke de koning en twee derden der Prussische monarchie belijden, kan er wel geene sprake zijn van eene vredelievende ontwikkeling des knoops. (Handelsblad van 29 April 1839.)

Die *strengte gelijkheid*, welke de eerwaardige monarch van Pruisen, tusschen zijne Catholijke en Protestantische onderdanen, of, zoo als in dat berigt gezegd wordt, tusschen beide belijdenissen sedert lang getracht heeft in te voeren, zou al aardige resolutaten opleveren. — Te voren bestonden er in Pruisen, drie belijdenissen: de Catholijke, de Luthersche, of zoogenaamde Evangelische en de Calvinistische, of, als zij zich zelve noemde, gereformeerde belijdenissen. Doch toen de eerwaardige monarch goedvond, de beide laatstgemelde belijdenissen, wier grondleggers kander in het geheel niet verdragen konden, te vereenigen, tot eene koninklijke, zoogenaamde Evangelische kerk, vond hij de massa der hoogere en lagere Luthersche en Gereformeerde kerkelijken ge-
dwee genoeg, om de hand van den eerwaardigen mo-

narch te kussen, die hen eene *nieuwe* gemeenschap-pelijke, koninklijke lithurgie voorschreef, met de *zachte, vredelievende, verdraagzame* bedreiging, dat al wie er zich niet aan onderwierp, zou worden *afgezet*, dat is, met vrouw en kinderen, tot den bedel-zak gebracht. Op die *regtvaardige* wijze, werden in *Pruissen*, de twee Protestantische belijdenissen, tot eene *belijdenis* georganiseerd; waardoor men nu van Catholijk en Protestant sprekende, zeggen kan: *De beide belijdenissen*; en tevens beweren, dat de *eerwaardige monarch met twee derde zijner onderdanen*, tot de eene *belijdenis* behooren; zonder 't welk de Catholijken misschien de *talrijkste* der drie belijdenissen zouden wezen.

Als nu, volgens de *strengte gelijkheid*, welke de *eerwaardige monarch*, tusschen de beide belijdenissen wil doen gelden, de *eerwaardige monarch* goedvond, om aan zijne Catholijke onderdanen, bij zoogenaamde burgerlijke wetten, zoodanige verordeningen voor te schrijven, welke met de *onveranderlijke wetten der Catholijke Kerk* strijdig zijn, zoo als werkelijk met de bepalingen, betrekkelijk de *gemengde huwelijken*; het verbod van vrije gemeenschap met den algemeenen Opperrhader der Catholijke Kerk; het afzetten van Bisschoppen en Herders, werkelijk het geval is, dan zouden de Catholijke Bisschoppen, Priesters en geloovigen, (in afwachting misschien van *eerlang* ook, met eene nieuwe koninklijke organisatie en lithurgie voor de Catholijke Kerk in *Pruissen* te worden ver-eerd), even als de Protestantische kerkelijken en bevolkingen gedaan hebben, den *eerwaardigen monarch* als Paus moeten erkennen! — Want dit vordert eene *strengte gelijkheid*! En met die gelijkheid zou er in *Pruissen*, geen Catholicismus meer bestaan.

De Aartsbisschop vordert geene *BEGUNSTIGING* der *Catholijke Kerk*, ten nadeele van den *Evangelischen Godsdienst*: maar hij vordert en met regt de *conscientie* en *Godsdienstvrijheid* en het *eerbiedigen* van de regten en vrijheden der Catholijke Kerk, welke de *eerwaardige monarch*, plegtig aan zijne Catholijke onderdanen, heeft beloofd en verzekerd.

» Zoo men een loopend, en geenszins *onwaarschijnlijk* ge-rucht gelooven mag, zou de Heer von DUNIN, bijaldien hij niet toegeven mogt, wel door 's konings genade van zijn vesting-arrest ontheven worden, doch *ONHERROEPELIJK* van zijne bediening ontzet blijven. (Ibid.)»

De *eerwaardige monarch* moge in de Evangelische kerk van zijne eigene instelling, kerkelijken aanstellen en afzetten, Bisschoppen, die zij nooit gehad heeft, maken, of van hunne nieuwe bediening ontzetten; maar noch hij, noch eenige monarch ter wereld, heeft het *regt*, om eenen *Catholijken Bisschop*, van zijne bediening te ontzetten. De *eerwaardige monarch* heeft geenerlei jurisdictie in de Catholijke Kerk; hij kan, door geweld, den Aartsbisschop van *Posen* het *uitoefenen zijner bediening* beletten, zoo als hij den Aartsbisschop van *Keulen* gedaan heeft en nog doet; maar hem van zijne bediening te ontzetten, de Priesters en de geloovigen te ontslaan van de verplichting, om, in geestelijke zaken, aan hunnen vervolgden Bis-

schop te gehoorzamen, dit is boven de *magt* van alle nardsche majesteiten!

» Frankfort. 24 April.

» De jongste brieven uit *Berlijn* laken zeer de *beleefde halsstarrigheid* van den Aartsbisschop von DUNIN. De met hem op touw gezette onderhandelingen (1) zullen wellicht spoedig geheel afgebroken worden. (*Handelsblad* van Maandag 29 April 1839.)»

» Op den 25.sten April is te *Berlijn* eindelijk aan den Aartsbisschop von DUNIN zijne sententie bekend gemaakt; hij is veroordeeld tot ontzetting van zijn *ambt* (III), verlies van het regt om de nationale kokarde te dragen en zes maanden gevangen zitten. Alle pogingen, om hem te bewegen zijne strafbare geschriften en maatregelen in te trekken, waren vruchteloos. Hij bleef hardnekkiglijk weigeren, de goedertierenheid des konings (III) intereopen. Voorloopig is hem van wege der politie verboden *Berlijn* te verlaten. Men meent te weten, dat hij in de hoofdstad zelve zijnen straftijd zal volbrengen. [Particuliere berigten uit *Berlijn* van dezelfde dagteekening, in de *Hannoversche Zeitung* gewagen niets van het hier bovengemelde, integendeel zou daaruit schijnen te blijken, dat de Aartsbisschop welras naar zijn Sticht zoude wederkeeren.] (*Handelsblad* van Zaterdag 4 Mei 1839.)»

» Het gisteren door onzen Frankfurter Correspondent gegeven berigt, nopens de veroordeeling van den Aartsbisschop van *Posen*, tot zesmaandelijksche vestingstraf en ontzetting van zijn *ambt*, wordt ons heden uit *Berlijn* bevestigd. (*Handelsblad* van Maandag 6 Mei 1839.)»

Ziedaar het echte beeld van eenen Catholijken Bisschop en de gevolgen der aanmatigheden van gouvernementen, die, omdat zij zich plegtig verbonden hadden, om de Catholijke Geestelijkheid, die men van hare wettige eigendommen had beroofd, en van welke men de inkomsten aan zich heeft getrokken (en diensvolgens als eene gedeeltelijke vergoeding van een aangedaan onrecht) behoorlijke tractementen te verleenen, de hoogere en lagere Geestelijken, als *hunne ambtenaren* beschouwen en wanen, hen van hunne *geestelijke bedieningen* te kunnen ontzetten!

Edele von DUNIN! De geheele Catholiciteit had de oogen op u gevestigd, toen gij u naar *Pruissen's*, van kruipende vlejers wemelende hoofdstad begaafte; gij, die men ons had afgeschilderd, als eenen weifelenden, veranderlijken, zwakken grijsaard, die heden herriep, wat hij gisteren gedaan had, om het morgen weder te herroepen! De geheele Catholiciteit, heeft u, onder de Berlijnsche hovelingen, gadegeslagen en bewonderd! Gij stond er onwrikbaar als de cederen des *Libanon's*, te midden der stormen! *Berlijn*, was verbaasd, eenen Catholijken Bisschop te zien, die, aan een der grootste monarchen, in zijne eigene residentie weerstand durfde bieden, om den Apostolischen grondregel: *Men moet Gode meer gehoorzamen dan den menschen*, in praktijk te brengen. Uw naam, eerbiedwaardige grijsaard! zal naast dien van den onvergetelijken CLEMENS AUGUST, wiens lijden wellicht spoedig zal geëindigd zijn, met gulden letteren in de geschiedrollen der Kerk worden opgeteekend! Terwijl de laatste nakomelingschap, met stomme verbazing ontwaren zal, dat men aan een gouvernement, hetwelk den eenen Catholijken Aartsbisschop, *zonder regtsgeding*, zonder vonnis, willekeurig, anderhalf

(1) Volgens een vroeger berigt zou men met den Aartsbisschop niet onderhandelen, maar — handelen!

jaar lang, de moreele pijnbank (1) die hem aan den rand des grafs bracht en op zijne geestvermogens na-deelig werkte, deed ondergaan: en eenen anderen Aartsbisschop, om dezelfde reden, te weten, omdat hij de onveranderlijke wetten der Kerk niet wilde ver-zaken, om aan een Oncatholijk gouvernement te be-hagen, door een quasie regtsgeding, tot zes maanden vestingstraf veroordeelde, dat men, zeg ik, aan zulk een gouvernement, in eene eeuw, die zich verlicht en beschaafd noemde, de namen van: *Wij's, zacht en REGTVAARDIG*, heeft durven geven!

Zoo is dan de komedie, die men meer dan een jaar lang met den Aartsbisschop van *Gnesen en Posen*, heeft gespeeld, gebleken, een treureindend klucht-spel te wezen!

DE VERVOERING VAN MONSEIGNEUR DEN AARTSBISSCHOP VAN KEULËN, VAN MINDEN NAAR DARFELD.

» Omdat de Aartsbisschop te *Minden* zeer krank was, heeft hij van *Berlijn* verlof gekregen, om zich naar *Darfeld* te begeven, om er zorg voor zijne ge-zondheid te dragen. Zijn neef de erf-Drost, zond hem zijn groot rijtuig, waarin een bed was, met twee be-dienden. De raadsheer *BUSCH*, geneesheer, werd door het gouvernement gelast, zich naar *Minden* te bege-ven, ten einde den prelaat te verzellen; en de Heer *AUGUST Droste* reisde met hem.

» Den 21 April, te half zeven ure des morgens, passeerde Monseigneur den Aartsbisschop, in alle stilte, door *Munster*, voor dat de inwoners er gedach-ten op konden hebben; zoo hij des avonds ware aan-gekomen, zou er gewis beweging zijn ontstaan. Reeds den vorigen dag had een groot aantal van jonge lieden zich naar de *Maurits-poort* begeven om hem af te wachten, de paarden van zijn rijtuig te ontspannen en hem in zegenpraal de stad binnen te voeren. Bij den Heer erf-Drost, was eene kamer in gereedheid ge-bragt, om den Prelaat te ontvangen, want men dacht, dat hij er een' nacht blijven zou. Maar hij heeft *moes-ten* passeeren, zonder zich op te houden.

» Iemand het rijtuig van Monseigneur den Aarts-bisschop genaderd zijnde, op het oogenblik van zijnen doortogt, heeft verhaald, nooit zulk een staat van ver-val, als die des Prelaats te hebben gezien; zijne han-den waren zoo mager, dat men ze zou hebben kun-nen doorzien. De slechte gezondheids toestand van den Aartsbisschop wordt door de getuigenis van den kanunnik *KORFF*, die te *Munster* gekomen is, beves-

tigd; hij zegt, dat hij nooit iemand zoo heeft zien vervallen als de Prelaat; elken dag, dat hij hem te *Minden* ging bezoeken, vond hij hem magteloozer. Er waren vier menschen noodig, om hem in het rijtuig te dragen.

» Men zegt, dat de Eerbiedwaardige Prelaat, toen hij de laan van *Darfeld* bespeurde, van blijdschap in de handen klapte. Twee gendarmes hebben hem ver-zeld; zij zullen te *Darfeld* blijven, gedurende al den tijd van zijn verblijf (1). Men zegt ook, dat Mon-seigneur de Aartsbisschop heeft moeten beloven, zich niet van *Darfeld* te zullen verwijderen. De staat zij-ner gezondheid is zoodanig, dat men eerst, na ver-loop van eenige dagen zal kunnen weten, of er hoop op herstel is. Men hoopt overigens, dat dit verblijf, genoegzamen invloed op den Prelaat zal uitoefenen, om op zijn behoud te kunnen hopen.

» Men kan zich niet verbeelden, welk een belang men te *Munster* in den goeden Aartsbisschop stelt. Men zegt, dat de Bisschop dier stad, die blind ge-worden is, door die zaak uitermate bedroefd en neer-gedrukt is. Het geestvermogen van den Aartsbisschop schijnt ook te zijn aangedaan (2). Hij was zoo onge-duldig om *Minden* te verlaten, dat hij ieder oog-en-blik zeide: *paarden, paarden!*

» Ziedaar, wat te *Munster* algemeen verhaald wordt."

DE VERVOLGINGEN TEGEN DE KERK IN EUROPA.

(Naar het Fransch van L' Univers).

De vervolgingen en de strijd, welke de Kerk in het Noorden van *Europa* verduurt en volhoudt tegen de Protestantsche Mogendheden, en het schismatieke *Rus-land*, hebben onze bestendige oplettendheid tot zich getrokken, en zijn het aanhoudende voorwerp eener in-gespannen studie geweest. Er is naauwelijks eenen en-kelen dag voorbij gegaan, waarop wij niet beurtelings en somtijds gelijktijdig, gesproken hebben, van het listige en brutale despotismus van het Berlijnsche kabinet, dat met de eene hand liefkoost en met de andere slaat; en van de aanhoudende pogingen van den Rus-sischen autocraat om het geloof der bevolkingen, die met de Moeder-Kerk vereenigd zijn te bederven en ze in te wikkelen in zijn nationaal schisma, en van.... en van de kwellingen van het helvetisch radicalismus, dat, naar welgevallen, het Bisschoppelijk gezag besnoeit of ver-breekt, de kloosters vernielt en zich derzelver eigen-dommen toeigent; en eindelijk, van het altoos onge-lukkige, altoos arme, altoos lijdende, en altoos ge-

(1) Inderdaad, de lichamelijke pijnbank is minder wreed, dan de morele tortuur, die eenen onveroordeelden gevangene, maanden lang allen *vrijen omgang* met de zijnen belet, en hem niet toestaat, buiten de bespiedende tegenwoordigheid van kerkerbewaarders of gendarmen met zijne vrienden te spreken, 't welk aan reeds veroordeelde gevangenen geoorloofd is. — Dit moet wel de geestvermogens krenken.

(1) Het vertrek van den Aartsbisschop van *Minden* naar *Darfeld*, was eene *vervoering*, wijl men vreesde dat hij er bezwij-ken zou, en geenszins eene *vrijheidstelling*.

(2) Het schier onvermijdelijk gevolg van gedwongen werkeloos isolement, vooral bij een zwak lichaamsgestel. Men moet er iets van ondervonden hebben, om het te begripen!....

trouwe *Ierland*, welks naam aan alle deugden en aan alle rampen herinnert.

Doch terwijl de kerken van het Noordelijk *Europa* dien grooten strijd volhouden, lijden die van het Zuiden even bejammerenswaardige en nog jammerlijker vervolgingen; want in het Noorden bestaat de strijd tusschen vijanden en in dat opzigt, is hij natuurlijk, noodzakelijk zelfs: maar in het Zuiden, zijn het Catholijke Mogendheden, die aanvallen doen op het Catholijk Geloof, en de strijd bestaat tegen de natuur, in den schoot der familie zelve.

Wij erkennen het, de oplettendheid die wij uithoofde van het groote belang dat zich aan de onderscheidene kerken van het noorden hecht besteedden, vergaten wij te zeer de ongelukkige kerken van *Spanje* en vooral van *Portugal*. Doch men weet niet welke stilte des doods, op die twee natien drukt. De wereld houdt er zich nauwelijks mede bezig. Hare zuchten komen niet tot onze ooren; en toch is er het kwaad groot, zeer groot onwilselbaar. In *Spanje* is niemand onbekend met de onwaardige plunderingen, zelfs met de afschuwelijke moorderijen van welke de Geestelijkheid en de Monnikken, de slagtoffers zijn geweest. In *Portugal* is het nog erger. Het schisma bestaat er met al deszelfs haat en woede. De prelaten, die door het gouvernement benoemd zijn, ter vervanging van hen, die met DON MIGUEL waren uitgeweken, hebben van *Rome* hunne kanonieke institutie niet bekomen. De ware geloovigen, weigeren, te regt, hun gezag te erkennen, en deze zijn het, die men als schismatieken behandelt en op dien grond vervolgt, omdat zij weigeren, met het middenpunt der eenheid te breken! Er heeft in *Portugal* iets plaats, 't welk aan de vervolgingen van de eerste eeuwen der Kerk herinnert: de zoogenaamde schismatieken (die de ware Catholijken zijn), verrigten den goddelijken dienst in het geheim, zoo als de eerste Christenen van het Heidensche *Rome*.

Nog zeer kort geleden heeft de politie van *Agoardente*, nabij *Oporto* een huis ontdekt, waarin een ruim vertrek in eene Kapel was veranderd. Verscheidene Priesters officieerden er, in tegenwoordigheid van eenen verbazenden toevloed van geloovigen. Men had die omstandigheid opgemerkt, zegt eene locale correspondentie, door te zien, dat de parochiale Kerk schier alle Zondagen ledig was. Wat deed toen de politie van *Dona Maria*? Wat die van *Néro* en *Domitiaan* deed: zij greep de Priesters, die officieerden, rukte hen met geweld van het altaar en wierp hen in de gevangenis, met eenige der vurigste geloovigen. De ornamenten en gouden en zilveren vaten werden geroofd en geconfisqueerd . . . en alsof het zake ware van openbare misdadigers, die, volgens de wet, van de werktuigen des misdrijs beroofd worden. Ziedaar dan, in bijna geheel *Europa* de Kerk vervolgd. Zoo wordt de voorzegging van Christus vervuld, die aan zijne Kerk, niet dan lijden heeft toegezegd, ten einde zij even als de H. *PAULUS*, hare kracht in zwakheid en hare sterkte in het geduld vinde.

DR. BINTERIM, IN DE GEVANGENIS TE WESEL.

Een Priester, die, voor eenigen tijd den beroemden Pastoor BINTERIM, in de vesting te *Wesel* bezocht, geeft daarvan in de *Catholijke Kirchenzeitung* van *Frankfort*, het volgende bericht: de heer generaal LEBBUR, vergunde den verzoeker in plaats van een uur, een vierde uurs tot het bezoek. Een luitenanten een soldaat, die de sleutels droeg, verzelden den bezoeker in de gevangenis. De officier, die ook de gevangenis binnentrad, ontschuldigde zich met zijnen last, dat hij tegenwoordig zijn moest (1). Een blik in het verblijf, toonde meer het voorkomen van een vertrekje, dan van eene kamer. Het bed, twee tamelijk groote tafels, de kagchel, bij den eenigzins uitspringenden schoorsteen en eene kas, vervulden de plaats zoodanig, dat er nog voor twee stoelen en voor eenige menschen, als zij staan blijven, ruimte is. De heer BINTERIM, zeide mij, dat men hem te *Dusseldorp* beloofd had, dat hem geene veranderingen zouden worden in den weg gelegd, om zijnen wetenschappelijken arbeid, namelijk, de geschiedenis der Duitsche nationale concilien, voort te zetten; dat hij eenige boeken had, maar dat hem geen schrijfgereedschap gegeven werd, — bij welke gelegenheid hij zich tot den officier wendde en dien verzocht, hem een half vel papier te geven, om aan de zijnen bericht te kunnen geven van zijnen welstand. Wat hem het meeste grieft, is, dat hij in zijnen schrijvers-arbeid verhinderd wordt. Voor eenige dagen, had hij op de rekening, ook drie zilveren grossen, voor briefpost vermeld gevonden, voor eenen brief dien hij niet bekomen had. Op de aanmerking dienaangaande, had de plaats-majoor geantwoord, dat het een anonyme smaadbrieff was geweest, die hij hem, om hem te sparen, onthouden had. Op mijne bemerking, dat ik deze welmeenende zorgvuldigheid niet voor overtollig hield, stemde Dr. BINTERIM, zulks met mij in en voegde er bij, dat hij reeds sedert negentien jaren, dikwerf zulke naamloze smaadbrieven ontvangen had. Toen ik hem vroeg, of hij liever in *Dusseldorp* zou gebleven zijn, zeide hij, dat daar het lokaal zoo slecht was, dat het zijne oude kwaal namelijk het bloedbraken, weder te weeg had gebracht, doch dat hij daar, door de toegestane bezoeken zijner vrienden, meer verligting en veel troost genoten had. Twee of driemaal ter week kwam de Pastoor van *Wesel*, een goedhartig man bij hem. Hij bood den officier en mij een glas wijn aan; terwijl deze het weigerde, nam ik het aan, met de aanmerking, dat ik tot hiertoe nog nimmer wijn in zulk een toestand gedronken had. Nadat in zulke gesprekken het vierde uurs verloopen was, nam ik

(1) Dusdanige barbaarsche bevelen zal men buiten *Pruisen* (*Rusland* uitgezonderd, wel nergens in *Europa* aantreffen). Door zulke bevelen, wordt de moreele tortuur ook na de veroordeeling, nog voortgezet! Elders mag de veroordeelde gevangene buiten de tegenwoordigheid van oppassers, vrij met zijne bezoekers spreken.

een treurig afscheid, waarbij hij mij verzocht, zijne vrienden van zijnen toestand te verwittigen en van hem te groeten. Met een treurig gevoel, verliet ik den 60jarigen grijsaard, dien de H. Vader met zijne orde vereerde, dien het geleerde *Europa* hoogschat, dien de armen en behoeftigen als hunnen vertroosten- den vader beminnen, wiens gansche leven aan de bevordering van de eere Gods en van het heil zijner medemenschen was toegewijd, en die nu in zijne laatste levensdagen aan zijnen werkkring ontrukkt werd, maar ook zichtbaar met vertroostingen van boven begenadigd geworden is. Met een gevoel, dat zich wel begrijpen laat, trad ik weder in de vrije lucht. — Dit is dan de hooggeroemde *menschtievendheid* der Pruisische regering en de *verdraagzaamheid* onzer eeuw!!

ANTWOORD VAN ZIJNE EMINENTIE DEN KAR-
DINAAL SECRETARIS VAN STAAT LAM-
BRUSCHINI AAN Dr. HUSGEN, VICA-
RIS-GENERAAL VAN DEN AARTS-
BISSCHOP VAN KEULEN (1).

» Admodum Rde Domine.

» Datum die 28 Novembris elapsi anni responsum dominationis tuæ ad meam epistolam pontificis nomine scriptam die 4 præcedentis Octobris non ante proximum mensem Januarium accepi. Nil equidem distuli quin illud subicerem Sanctissimo Domino nostro, cujus prudentissimo judicio illa erunt perpendenda, quibus gestam hactenus per te istius archidiececeos administrationem excusare conatus es. Interim ut spirituali fidelium commodo consultum sit, Sanctitatis Sux mentem aperiam circa facultates quas pluris postulasti. Et quod in primis respicit dimissorias litteras ad ordines, tibi, utpote vicario generali archiepiscopi Clementis Augusti, integrum erit eas concedere ad sensum juris canonici, *cap. Cum nullus 3 de temp. ordinat in 6o*, adjectæque ibidem glossæ: licet enim is in remotis proprie non degat, ita tamen, utcumque aliena vi, abest, ut ab ordinandis nequeat conveniri. In re autem hujusmodi præter inditam conscientiam tuam gravissimam curam cavendi, ne quis in ecclesiæ ministerium adsciscatur destitutus meritis dotibusque per sacros canones requisitis, et illud insuper tibi Sanctitatis Sux vult omnino mandatum, ut neminem ad ordinationem admittas, cui archiepiscopus quacumque demum ex causa illam denegaverit, utque a singulis ad sacros præsertim ordines promovendis exigas declarationem, qua profiteantur se apostolico de Hermesii libris judicio pure, sincere ac simpliciter adhærere. Facultates porro per S. Pœnitentiariæ tribunal, et Congregationem Concilii Tridentini interpretem pridem archiepiscopo tributæ, quas nuper cessasse compertum est, sanctissimus Dominus benigne jussit prorogari,

ita ut per te etiam, donec alias provideri contingat, valeant, servatis ceteroquin servandis, exerceri, quemadmodum perspicies ex pagellis una cum hac epistola ad dominationem tuam perferendis. Nil vero attinet dicere de facultatibus uti vocant quinquennialibus, queis ad quinquennii exitum uti poteris juxta Sanctitatis Sux litteras ad te datas die 9 Maji superioris anni.

» Post hæc cœlestis auxilii copiam felicitatemque tibi precor ex animo.

Romæ, die 15 Februarii 1839."

Het opschrift was dus:

» Adm. Rdo Domino D. JOANNI HUSGEN, vicario generali archiepiscopi Coloniensis. Coloniam."

O'CONNELL.

(Medegedeeld.)

Jongstleden zomer reed ik met eenen vriend, wiens gezelschap mij daarom steeds zoo onschatbaar is, wijl zijne edele eenvoudigheid tot een ongemeen sieraad aan zijne benijdenswaardige diepdenkendheid verstrekt. Pas waren wij dien ochtend tot op een half uur gaans buiten de Oosterpoort van *Sneek* gevorderd, of hij deed mij het voorstel van eenen kleinen omweg te maken. Met zijn steeds beredeneerd financismus bekend, vroeg ik of het was om de vijf tolcenten te besparen; waarop hij terstond met » ja" antwoordde, » maar" er bijvoegende, » wij zullen nu van daag nog vocht genoeg te koop kunnen krijgen;" — en daar ik wist dat hij soms eene aanminnig uitstekende hand der lafenis met eene teedere maar lieve hartelijkheid tusschen de zijne knelt, zoo gehoorzaamde ik hem als mijne overheid. Nogtans had ik spoedig reden van mij zulks te beklagen; aangezien wij bevonden dat de brug, over welke wij weder op den gewonen weg moesten komen, zoodanig onder heelmeeesterlijke handen was, dat hij slechts aan wandelaars zijnen dienst kon schenken. Een weg aan onze linker zijde moest ons, wist ik, elders op de heerbaan brengen; maar ik kende hem als zeer gebrekkig, en had bovendien alle reden om te onderstellen dat de vier andere voeten van ons gezelschap denzelven nog nimmer betreden hadden; wat mij dan ook iets bezorgd maakte om denzelven in te slaan: niet te min ik deed het. Geene vijftig roeden waren wij voortgestompeld, of ik beklagde reeds die onvoorzigtigheid. Nu eens stonden wij bijna, dan weder voelde ik dat ik al het stuur miste, en meer vertooningen hadden er plaats; zoodat mijn reisgenoot zijn » wat scheelt dien knol?" niet langer kon binnen houden. » Och," hervatte ik, » dat dier wijft zich den slaap uit de oogen en begint te begrijpen dat het wel nacht zal worden," eer het zich die zoete verkwikking weder zal mogen gunnen. Hij bestudeert thans het middel om ons van daag op het doelmatigst te dienen. Ik heb bij ondervinding dat hij niet gaarne in zulke mijmeringen gestoord wil zijn, en gij kent hem goed genoeg om te begrijpen, dat, als hij zich

(1) Wij zullen de vertaling van dezen brief in ons volgend N.º mededeelen.

zijne vrijheid volstrekt wil aanmatigen, het niet aan de noodige kracht ontbreekt om ons eens door een' ander: » wat scheelt u, heeren!" te laten vragen. — Hij begreep mij. Een enkel vleijend troostwoord nu en dan door mij aan het paard gegeven onderbrak onze ongewone stilte. Tot overmaat van schrik moesten wij nog eenen jongeling ontmoeten, die, op een paard gezeten dat voor een oogenblik, door de begunstiging eener brug, van zijnen zwaarsten last ontheven was, vrolijk het onvrolijke horengeluid uitdreunde, terwijl zijn beest, tot diepe verwondering van het onze, de jaaglijn langs het jaagpad sleurde; en te naauwernood waren wij hiervan bekomen, of wij hadden op onze buitendien niet te breeden weg nog de treurige bewijzen dat onze linker sloot zeer nieuwelings uitgebaggerd was. Wij ontkwamen echter al die moeilijkheden zonder de minste moeilijkheid, en toen wij den weg tusschen *Bolsward* en *Leeuwarden* onder de wielen hadden, was » Goddank!" het eerste woord des deelhebbers mijner bevreesdheid, » ik moet u mijn compliment maken: maar o, wat heb ik toch vaak gewenscht dat wij O'CONNELL bij ons mogten gehad hebben!" Ik verschrikte nu nog meer dan vroeger; want, schoon wel overtuigd dat mijns vriend's zichtbare ledematen niet het geringste letsel bekomen hadden, was ik toch zeer ongerust wegens zijne hersens. Na verloop van een paar minuten waagde ik evenwel te zeggen: » hoe kwaamt gij daar zoo even bij O'CONNELL? Ik heb u tusschen beiden wel hooren zuchten, maar meende alsdan dat gij aan 't bidden waart, en wel verre van u daarin te verhinderen; want wij hadden uw gebed hoog noodig; ook betuig ik u mijnen dank daarvoor." — » Mooi zoo!" antwoordde hij met eenen glimlach over mijne onnoozelheid; » neen! Ik dacht aan niemand anders dan aan O'CONNELL." — Dit gezegde was zeker zeer ongeschikt om mij gunstiger over zijnen toestand te doen denken: maar toen ik hem eens goed onder de oogen keek, hielp hij mij met de volgende toespraak tot mijne overgrootte voldoening uit mijne ernstige becommerring. » Voor dien grooten man," sprak hij, » heb ik eene groote achting verkregen, van het oogenblik af, dat ik wist, dat hij eene menigte vijanden had, en wel bijzonderlijk toen ik zag dat zijne vijanden hem schier nooit anders dan *den volkmenner* noemen. Een koetsier die dikwijls met vier goed gekoesterde en bij gevolg, weelderige paarden uitgaat, dezelve ment waar hij ze hebben wil en er altijd even gelukkig mede over de wegen komt, was altijd iets groots in mijne oogen; doch ik bewonder hem nu te meer, nu ik gezien heb dat zelfs een enkel paard in goede handen wezen moet, als het den menner en zijn gezelschap niet ongelukkig maken zal. Maar die O'CONNELL ment mij daar een geheel volk! dat is te zeggen, honderden, duizenden, ja miljoenen van menschen! En dat nog wel, zoo het heet, domme, onbeschaafde en woeste menschen! dat is te zeggen, in mijn oog, slimmer dan toomelooze en ongedresseerde paarden. Hij ment ze tegen de schrikbarende vertooningen in; ja als hij wil, zullen zij des gevorderd

door water en vuur vliegen! Wat dunkt u? Had ik ook reden om zoo even aan dien verwonderlijken man te denken? — Maar niets bewonder ik meer, dan dat bestrijders der gerechtigheid doorgaans zoo links de namen voor hunne hatelingen kiezen. Zij noemen zoo ook onze Pausen door de bank: stijve, onverzettelijke pilaren, die, ten spijt van den voortgang der heden-daagsche verlichting, het punt dat zij eens gekozen hebben, nooit verlaten; even weinig als de obelisk, welke de onnavolgbare SIXTUS V op het St. Pietersplein heeft laten oprigten. Zij denken er niet aan, dat Hij, wiens kerk de Pausen besturen, tot ieder derzelve gezegd heeft: *vrees niet voor hun aangezicht; want ik zal maken dat gij daarvoor niet behoeft te vreezen. Ik heb u immers heden tot eene welverzorgde stad gemaakt en u gesteld als eene ijzeren kalom en een koperen muur, over de gansche aarde, tegenover de koningen, prinzen, priesters en alle volken. Zij zullen tegen u strijden, maar u niet overweldigen; want ik ben met u, om u vrij te maken, zegt de Heer (JEREM. I, 17 — 19).* Het heeft vrij wat in, eer een Paus zijn punt vat, dat is, eer hij eene leerstellige uitspraak doet; hij doet het nooit, dan na zich in een vertrouwend gebed tot zijnen goddelijken principaal begeven en de zaak met zijne trouwendste broeders overlegd te hebben; maar is deze uitspraak ook geschied, zoo is de Paus zelf de eerste om zich daaraan te onderwerpen, nademaal hij den geest kent, uit wiens adem die uitspraak in zijnen mond gekomen is: vandaar dan ook, dat nog nooit een Paus eene leerstellige uitspraak ingetrokken heeft; wat gedruisch en geweld de geweldigen der wereld ooit gemaakt mogen hebben."

Mijn vriend bespeurde dat ik zulke aandachtige ooren naar zijne voortreffelijke leering had, dat hij, zelfs op den breeden dijk, bijna wel eens weder naar den grooten menner O'CONNELL moest verzuchten; en na mij zulks opgemerkt te hebben, vervolgde hij: — » In het begin van mijnen leeftijd werd de Paus door eenen keizer, in den letterlijken zin van het woord, dringend aangezocht om zijn vonnis aangaande de synode van *Pistoje* in te trekken; magtige vorsten en Aartsbisschoppen drongen bij hem aan, om zijne beslissing wegens het gebeurde aan de *Eems* terug te nemen; PIUS VI stierf, na schandelijke mishandelingen, in eene uitputtende en vermoordende ballingschap; wat PIUS VII wedervaren is, weet de geheele wereld; — en toch trokken zij hunne beslissingen niet in. Mij dunkt, als ooit een Paus zoo iets had willen doen, zou het ten tijde van HENDRIK VIII geschied moeten zijn, wat misschien het schoone *Engeland* tegen de gruwelijkste van alle scheuringen bespaard zou hebben: maar de rots bleef rots, en bekommerde zich geenszins wegens de gevolgen, die niet van menschen afhangen, maar steeds toegelaten worden van Hem, die dezelve in zijne wijsheid, of in zijne vreesselijke regtvaardigheid op de hoofden der verdrukkers nederploffen laat. Thans willen de Pruisen dat onze groote GREGORIUS zijne voortreffelijke allocutie terug trekke. De halken!

Het is hun evenwel iets te verschoonen, daar zij zich eenen Stadhouder van CHRISTUS naar eenen stadhouder van LUTHER idealiseren; doch wat kan het schelen of een PAUS PIUS, of CLEMENS, of GREGORIUS heet, daar hij toch altoos de zichtbare Plaatsbekleeder van CHRISTUS is? En men zou toch, niet alleen volgens de uitdrukkelijkste en duidelijkste beloften, maar ook volgens den loop van niet minder dan achttien honderd proefjaren, moeten denken dat CHRISTUS zich wel eenen Plaatsvervanger weet te kiezen, welke geene bedreigingen of magten der aarde ooit van zijnen post zullen werpen."

Zoo keuvelde mijn man tot aan onzen eersten aanleg in éénen adem voort, en het is te begrijpen dat ik niet de minste lust gevoelde om hem het woord te ontfutselen, alsmede, dat het ons de geheele reis niet aan stof ontbrak. "T huis gekomen, mijmerde ik over onze gesprekken na, en maakte mij bereids gereed om derzelve kern op te teekenen, toen het nieuwsblad van den dag juist aankwam om dat goede voornemen te verhinderen. Maar o! wat speet het mij, mijnen vriend niet bij mij te hebben, om hem daaruit het volgende berigt te kunnen mededeelen!

» Londen. — Na zijnen ouden wederstrever, het hoog kerkelijke medelid voor de universiteit van Dublin, den heer FREDERIK SHAW, hief O'CONNELL zich op, met de bemerking dat hij gaarne *post hunc sed non propter eum* aan het woord wilde komen. Daarna hield hij de tory's een lang zondenregister voor, waarin de zeven honderdjarige onderdrukking van Ierland en der zeventig maal honderd duizend Catholijke Ieren vooral niet vergeten werd. » De ware vraag is: wat uwe laffe huichelarij altoos zoekt te vermommen, de ware vraag is: hoe zal Ierland geregeerd worden?" (Hoor! Hé! Wat?) » Ja, ja! Hangt het versletene manteltje uwer liefde tot het Protestantismus en uwer verfoeijing van het Papismus er maar over! Dit blijft toch de eerste vraag, zoo als het reeds zeven honderd jaren lang de vraag geweest is." (Schateren van lagchen). » Lacht maar! Ik heb niet een' bok geschoten. Ik weet zoo goed als iemand, dat het Protestantismus niet zoo lang de oorlogskreet geweest is: maar sedert zeven honderd jaren was toch de vraag: hoe het heerschende Engeland nu onder deze, dan onder gene leus het arme Ierland onderdrukken zou. Zal Ierland dan nog eens geteisterd worden door eene factie? Dit is de vraag." (Geschreeuw op de oppositie-bank en luide toejuiching). » O! Hebt dank voor uwe medestemming!" (sterkere afkeuring van een anderen kant). » Schreeuwt gelijk gij wilt; ik stoor mij niet aan het gehuil eener insolente en vernachtelijke dwingelandij." Nu werd het getier zoo erg, dat men den redenaar eenige minuten lang niet hooren kon, maar alleen hem hevige gebaarden (met de gesloten vuist) zag maken. Dit herhaalde zich een en ander maals, en toen de rust hersteld was riep O'CONNELL: — Gij zegt dat gij het eigendom der kerk niet aan de vijanden der kerk wilt geven; wiens eigendom is het dan eigenlijk? Of liever, wiens eigen-

dom was het dan? Is het niet ontstaan uit fondatiën voor zielmissen, voor de aanroeping der heiligen, of voor de instandhouding van dingen, welke gij lieden » bijgeloovige en vervloekenswaardige leeringen" gelieft te noemen? Ja, de leering is slecht, meent gij; maar het geld, zegt gij, is goed? (Lagchen)." en zoo is uwe huichelende godvruchtigheid u een dekmantel om altijd vrij te blijven van regtvaardig te moeten worden. Er gaat thans eene aanstekelijke menschlievendheidsziekte om, en aan het philanthropische hartkloppen der heeren tory's te zien, zou men zeggen dat zij er ook al aan sukkelen. Hunne teedere en aandoenlijke borsten vloeijen over van de melk der genegenheid jegens zwarte mannen en wijven uit ver afgelegene streken; doch zij zien met geduld, ja met vrolijkheid op al den kommer en de ongelukken welke Engeland op Ierland en deszelfs bewoners drukt. Ik wenschte wel dat de Ieren Negers waren; zeker zou het hun dan niet aan beschermers onder ulieden ontbreken!"

Dat kan *volks-mennen* heeten! zal mijn vriend denkelijk uitroepen. Althans hij zal er zich mede vermaken, en, hoop ik, den kleinen dank niet versmaden, dien ik hem hiermede, voor zijne onvergetelijke onderwijzingen en bemoedigingen, aanbiede.

H.

DE JONGE O'CONNELL.

Een adlaar teelt geen duiven.
SCHARP.

Brief van JOHN O'CONNELL (1), aan
den heer RAIMOND THOMASSY.

Londen, 15 April 1839.

MIJN HEER!

Gij hebt mij de eer gedaan, om van mij narigten te vragen betrekkelijk de politieke denkbeelden, die in Ierland de overhand hebben; ik haastte mij, u dezelve te geven.

Er zijn in Ierland, meer dan acht millioen vijfmaal honderd duizend inwoners, waarvan zeven millioenen Catholijk zijn. Er zijn twee partijen, die der Reformisten en die der *Tory's*. De eerste bevat al de Catholijken en een goed gedeelte der Protestanten; maar de meerderheid dier Protestanten, ten getale van ongeveer acht maal honderd duizend, zijn *Tory's*, of wel, zoo als zij zich zelf noemen *Orangemen*, een naam, die ontleend is uit de herinneringen van den burgeroorlog van 1688, toen de Iersche Catholijken zich aan de zijde van JACOBUS II, geschaard hadden, terwijl de Protestanten, even als hunne medebroeders in Engeland, hulp verleenden aan de zaak van WILLEM III, prins van Oranje (2).

(1) De Heer JOHN O'CONNELL is een zoon van den grooten DANIEL O'CONNELL, en lid van het Parlement. RED.

(2) Men weet, dat WILLEM III., die eene dochter van JACOBUS II. gehuwd had, door de Protestantsche partij in Engeland werd ingeroepen, zijnen Catholijken schoonvader JACOBUS II. van den Engelschen troon stiet, om dien zelfs te beklimmen, en dat met dien WILLEM III., de tak van WILLEM I., Prins van Oranje, uitgestorven is. RED.

De Catholijken van *Ierland*, zijn lang beroofd gebleven van hunne regten, uit hoofde van hunne religie.

Gedurende den loop der jongste eeuw, bestond er voor hen volstrekte uitsluiting van burgerlijke of militaire bedieningen en eereposten (3). Het was aan eenen Catholijk, op straf van verbanning naar de colonien, of op doodstraf verboden, school te houden, of er zijne kinderen henen te zenden, (zoo het ten minste niet naar eene Protestantsche school was; — Priester te wezen, — de Mis te lezen of die te hooren, de Sacramenten toe te dienen, — om deel te nemen, eindelijk, aan eenige plegtigheden, van zijnen Godsdienst. — Een Catholijk kon even weinig grondeigenaar zijn; hij hield zijne landen onder eene zeer beperkte pacht en elk zijner kinderen kon, door zich Protestant te verklaren hem van de helft zijner goederen beroven. Het zou overtollig zijn hierbij te voegen, dat de Catholijk geenerlei stem had, in de verkiezing der parlementen. Op die wijze werd voor hem elken constitutionelen weg gesloten, om de verbetering van zijn lot te beproeven.

Hoewel vele dier beperkingen tegenwoordig opgeheven zijn, bestaan echter sommige derzelve nog *in spijt van de wet*, die voorgaf, ons er van te ontslaan. Zoo heeft men voor ons het leger, de marine en de municipaliteit opengesteld; maar er bestaat niet een enkele regiments-kolonel, niet een enkele scheepskapitein, die Catholijk is en de municipaliteiten, zijn voor ons even goed gesloten, als voor honderd jaren.

Er bestaat nog in onze dagen een schreeuwende grief, die in al hare kracht aanwezig is, — het is, dat wij tienden betalen moeten aan de Protestantsche geestelijkheid; die geestelijkheid, wier wezenlijke kudde ten hoogste het cijfer van zes of zeven honderd duizend bedraagt; want het zou eene groote dwaling zijnd gelooven, dat alle Oncatholijke Ieren, Protestanten der Anglikaansche kerk zijn.

Dit gesteld zijnde tot verstand van het voorledene, en van den tegenwoordigen toestand van *Ierland* is hetgeene, wat wij Iersche Catholijken vragen en dat wij wel en krachtig besloten hebben te verwerven, het volgende:

In de eerste plaats: volmaakte gelijkheid voor de wet, voor ieder mensch, hoedanig zijne religie zij. Door gelijkheid verstaan wij de verkiesbaarheid, tot de waardigheden, eereposten en bedieningen, zoo burgerlijke als militaire, voor allen, zonder ander onderscheid, dan dat der bekwaamheid.

Ten tweede: Electorale hervorming gelijk aan die welke *Engeland* sedert zeven jaren geniet.

Ten derde: eenige hervormingen in de kamer der lords om haar te verhinderen, datgene te doen, wat zij ieder jaar straffeloos doet, — te weten, alle wetsontwerpen, ten voordeele van *Ierland* te verwerpen

en te vernietigen. Wij zouden zeer sterk verlangen, twee *electieve* kamers te zien, en die verantwoordelijk waren aan het volk, beiden onder denzelfden titel in plaats van de onregelmatigheid eener niet verantwoordelijke inamovible kamer, die als het haar goed dunkt, al wat de kamer der gemeenten doet, vernietigt.

Ten vierde: Het ophouden der tienden betaling aan de Protestantsche geestelijkheid; — dat iedere Godsdienstgezindheid, hare eigene bedienaren onderhoude. Gedurende den geheelen loop der vervolging, die wij ondergaan hebben, heeft het Iersche volk, zijne geestelijkheid en derzelver hierarchie onderhouden, hoewel, dat volk het meest verarmde volk der wereld was en nog is. Het principe der vrije en vrijwillige betaling tot instandhouding eener Kerk, is in *Ierland* geen problema meer. Wij hebben er sedert lang onze ondervinding van gemaakt; en het resultaat is, dat wij in *Ierland* eene volledige hierarchie, eene zeer talrijke, en door het geheele land verspreide geestelijkheid, — kloosters van mans en vrouwen, in grooten getale hebben, en wij thans in onderscheidene steden ruime en schoone kerken bouwen; — en dat alles, zonder de geringste aanmoediging, zonder eenigen onderstand van het gouvernement of van de openbare schatkist. Dit alles, ik herhaal het, wordt gedaan door geheel en al vrijwillige bijdragen. En niet alleen zijn wij, leeken, het, die dit groote en schoone principe erkennen; onze Aartsbisschoppen, onze waardige Bisschoppen, onze uitmuntende Priesters allen — allen erkennen het; en morgen als wij het geluk hadden, van ons geliefd vaderland, zich tot eenen onafhankelijken staat te zien verheffen (zoo als het gewisselijk doen zal, als *Engeland* in het miskennen zijner regten blijft volharden) zoudt gij onze waardige geestelijken zich het eerste zien verheffen, tegen ieder voorstel, om in *Ierland* de Catholijke Kerk met den staat te associeeren.

Zoo gij de goedheid hebt mijn Heer, om mij andere feiten of andere principes op te geven, waaromtrent gij bijzondere ophelderingen mogt verlangen, zal ik bereid zijn om u die te geven op de beste mij mogelijke wijze; en ik verzoek u de verzekering wel te willen aannemen van mijne volkomene achting.

JOHN. O'CONNELL.

* * Bij J. T. SOMMER Boekhandelaar te *Almelo*, is aan Heeren Inteekenaren verzonden:

Proeve eener gemakkelijke handleiding voor het inwendig gebed, door den Hoog Eerwaarden en Hooggeboren Heer, Baron CLEMENS AUGUST DROSTE tot *Visschersing*, Aartsbischop van *Keulen*. Uit het Hoogduitsch vertaald door P. KROES, R. C. Pastoor te *Edam*. (Met Portret.) *Kerkelijk goedgekeurd*.

De prijs is op ord. papier f 1-40 met bijlage 1-80
op vel. „ „ 1-80 „ „ 2-40

(1) Zoo was het ook in *Nederland*, tot 1795.

RED.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

*Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij:
 Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn
 gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
 woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U:
 dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
 ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
 wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
 wete, dat Gij mij gezonden hebt.*

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

GESCHIEDENIS DER HERVORMING IN
N E D E R L A N D.

§. IX.

*Leijden, gedurende het beleg; — ware reden
 van het ontzet.*

De geschiedenis der groote revolutie, die, in de XVI eeuw, eene verandering van regering en van Godsdienst te weeg bragt, is, door de schrijvers onzer zoogenaamde *Vaderlandsche Geschiedenissen*, meestal in een verkeerd daglicht geplaatst: men heeft de omstandigheden van dien tijd, de aanleidende oorzaken en de personen, die er eene groote rol in speelden, niet genoeg bestudeerd; en dus heeft men eindelijk de geheele natie in het denkbeeld gebragt, dat *Nederland* deszelfs onafhankelijkheid van *Spanje*, alleen aan de hervorming en de hervormden te danken had. Intusschen is de zaak zoo niet gelegen; hoewel de hervorming behendig gebruik van de revolutie maakte, om de heerschappij in handen te krijgen en den Catholijken Godsdienst te verbannen.

De Nederlanders waren ten allen tijde zeer vrijheidlievend: zelfs de magtige Romeinen hadden hen wel tot bondgenooten, doch nooit tot afhangelingen

kunnen maken; de Hertogen, Graven en Heeren der onderscheidene Nederlandsche gewesten, hadden aan dezelve en aan de verschillende steden, talrijke privilegien geschonken, die zoo vele regten waren geworden, die zij zelve vóór hunne inbuidiging moesten bezweren, te zullen eerbiedigen. Door verschillende sterfgevallen en huwelijken, waren al de Nederlandsche gewesten eindelijk onder denzelfden Heer, keizer KAREL V, gekomen, en vervielen door diens afstand aan zijnen zoon PHILIPPUS II, die hij in *Spanje* had laten opvoeden, en, diensvolgens, als een Spanjaard beschouwd werd en algemeen bekend stond, als een vorst, die heerschzuchtig, wreed en tevens zeer gehecht aan de Catholijke Religie was. Het is dus natuurlijk, dat hij de hervorming, die reeds onder de regering van zijnen vader, tot de *Nederlanden* was doorgedrongen en tegen welke de keizer, als souverein der *Nederlanden*, onderscheidene plakaten had uitgevaardigd, door middel der *Spaansche inquisitie* poogde te beteugelen en uit te roeijen; terwijl Spaansch krijgsvolk het land bezette. Dit een en ander streed te veel tegen de geaardheid der Nederlanders, om hunnen afkeer van PHILIPPUS II en diens regering, niet op te wekken. *Afhankelijk van Spanje* te wezen, was een denkbeeld, dat hunne vrij-

heidsliefde en nationaal gevoel krenkte en daardoor gelukte het den heimelijke aanhangers en voorstanders der nieuwe leer, die: *Vrijheid van Godsdienst en conscientie*, tot hunne leus aangenomen hadden, om Catholijken van allerlei rang en stand, in hunne ontwerpen te doen deelen en met hen gemeenschappelijke zaak te maken, in het verdedigen van de regten, vrijheden en privilegien der Nederlandsche gewesten. Men kende toen den heerschzuchtigen en onverdraagzamen aard der gewaande hervorming nog niet genoeg; men dacht er niet aan, dat hare *vrijheid* weldra de verdrukking en vervolging van het Catholicismus ten gevolge zou hebben. Had zij in hare banieren de woorden: *Verandering van Godsdienst*, in plaats van: *Vrijheid van Godsdienst*, geplaatst, dan zou de prins van *Oranje* er nooit in geslaagd zijn, om den opstand zoo algemeen te doen worden: de Catholijken zouden geene gemeene zaak met de nieuwgezinden hebben gemaakt: eerst toen het te laat was, opende men de oogen; maar men kon deels niet meer terug; geheel *Nederland*, was (met uitzondering van eenige provincien) in den opstand gewikkeld; men was, met reden, beducht voor de wraak der Spanjaarden, die zich ook reeds hier en daar ('t welk almede niet te verwonderen is), bloedig had doen gevoelen; *ORANJE*, die zijne oogmerken behendig wist verborgen te houden, scheen de Catholijken niet ongenegen te zijn, en men meende dus in allen gevalle, minder van hem, dan van *Spanje*, te duchten te hebben; en zoo bleven vele Catholijken, zijne zijde houden; terwijl anderen, die doorzigtig genoeg waren, om uit het reeds gebeurde, te berekenen, wat nog gebeuren zou, te gering in getal, of te vreesachtig waren om den stroom tegen te houden.

Dat de zaken allerwege, vooral in de Noordelijke provincien, zoodanig gesteld waren en dat de *verandering van Godsdienst* hier te lande, geen gevolg is geweest van overtuiging, maar, in de meeste plaatsen, met geweld is ingevoerd en doorgaans het eerste gevolg was, van het binnenrukken van het leger der opstandelingen, 't welk 's Prinsen leger genoemd werd, moet elk terstond in het oog vallen, die de geschiedenis dier dagen, zelfs door de partijdigste hand beschreven, oplettend bestudeert.

Zoo denke men dan ook niet, dat het ongelukkige *Leijden*, 't welk in de belegeringen van 1573 en 1574, maar inzonderheid gedurende de laatste zoo veel te lijden had en dat van zoo veel belang was, reeds geheel was gedecatholiseerd, toen het die lange belegering, met hongersnood en pest, verduurde. Men denke niet, dat de Catholijken er toen reeds van alle vrijheid van Godsdienst en van de hoop, om die te behouden, beroofd waren: een openbaar testament, op den 2 Augustus 1574, voor den notaris *WILLEM CLAASZON OUWE VLIET*, (dezelfde die het huis bewoonde, alwaar de vrome *MUSIUS* gefolterd werd), en dustoen het beleg meer dan twee maanden geduurd had, gepasseerd, en waarvan ons, reeds voor vele jaren, een afschrift, door den toenmaligen eigenaar van het oorspronkelijke, op pergament geschreven testament, is

vergund geworden, laat dienaangaande geen den minsten twijfel over. Dat testament, is van den volgenden inhoud:

» IN DEN NAME GODS ONS HEEREN. Amen. —

» By den jahouden van desen jegenwoirdighen, openbaeren instrumente zij kennelick eenen eyegelicken dat in den jaere van der geboorten ons Heeren Duyssent vyffhondert vyer ende t'seventich, ja de tweede indictie op ten tweeden dach der maent Augusti ontrent neghen uren voor den noene. — In t'derde jaer des Paesusdoms ons alderheylichste Vaders in Gode ende Heeren Heere GREGORIJS by der godlicker gratie die dertiende Paeus van dyen name, Ende regnerende die aldermoghenste ende alder Deurluchtichste Prince ende Heere MAXIMILIANO die tweede van dyen name by derzelver gratie gecoren Roomsche Keyser, altydt vermeerder s'rycx, in t'hijsende jaere zijnde (1) totten Keysserrycke onsen alder Heere, — Voir my openbair Notario ende voor den ghetuygen nae beschreven persoonlick en gecompareert zyn die Eersame ende discrete Heeren Mr RASO van *Treslongue*, Deken van Sinte PANCRAS collegie binnen der stede van *Leyden* en de Heere AERNT van *Treslongue*, Canonick der voorsz. collegie, gebroederen, gaende ende staende, heure redenen, memorie ende verstandt als t'uytwendic bleeck, wel machtich ende gebruycken; considerende hoe datter nyet zeeckerder en is dan de doot, ende nyet onseeckerder dan de tydt ende ure van dijen, Begerende daeromme die onzeekere ure des doots te preveniëren, ende ter wyle God die Heere heurluyden den tydt gondt van heure tytelyke goeden ende substantie by vorme ende maniere van Testamente off Uterste Wille te disponeren, en de te ordonneren hoe dije by heur overlyden succederen ende erven zullen. — Hebben eerst ende all vooren te saemen ende een ijegelick van heur beijden by expres gerenoveert, gecasseert, geannulleert ende gansselicken te nijet gedaan, renoveren, casseren, annulleren ende doen te nijet mits desen alle andere voorgaende Testamenten, Codicillen, Legaten, Donatien of ghiften vuyt saeke des Doots, ende alle andere Ordonnantien van Uterste Willen hoe die ghenaept zouden mooghen wesen, die Zyluyden Conninctim vel Duusim voor Datum van desen in eeniger manieren geordonneert, gemaect ende gepasseert mooghen hebben. — Ende van nyeus disponerende hebben heure Zijelen bevolen die barmherticheyt Gods ende haere Lichamen als die Ziele daer wt verscheijden zal wesen der heyliger gewyder aerden. — Eligerende heurluyder Sepulture, ende begherende begraven te worden in Sinte PANCRAS Kereke binnen der voorschreven stede. — Ende aengaende heure Temporele goeden, zo hebben zy Testateuren malsander ende also den anderen te weten den langstlevende van heur beijden geinstituteert ende instituteeren mits desen te wesen eenighe ende universael Erfgenaem van den eersten overlydende, in alle die goeden ende erffnisse die dezelve metter Doot

(1) Het volgende woord was in het oorspronkelijke onleesbaar.

gheruïjmt ende achtergelaeten zal hebben, Roerende ende Onroerende, Renten, Actien ende Crediten nyet ter Werelt vuytgesondert noch buyten ghehouden, omme daer zyne vrije wille mede te moghen doen, ende dat om zaecken heur Testateuren dair toe move- rende. — Des hebben zij Testateuren vuyt de zelve goeden ende erffenisse ghemaect ende besproocken T'Capittel van den voorsz. Collegiale Kercke eens drie Karolus gulden van veertich grooten Vlaems t'stuck, maecken voorts ende bespreecken den fabrike van Sinte PANCRAES voorsz. oock eens drie Karolus gulden munte voorscreven, willende dat de langstelevende de voorn. twee Legaten vuytreijcken ende betaelen sal voor de begravinge van den eerst afflyvige, Ende aengaende die begravinge ende Exequien van den eersten afflyvige metten aancleven van dijen, mits- gaeders eenige andere Legaten AD PIOS VSUS, ende voor de Ziele van den eersten overleden vuyt te reij- cken, t'zelve betrouwen zij Testateuren malcanderen ende bevelen den Langstelevende dair inne te doen, naer syn discretie ende goetduncken. — Item soo re- servéren de voorn. Testateuren ende een yegelicken van heur beyden aan heurluyden heure vrije wille omme dese heure Uterste Wille voor heur overlyden te moogen altereren, muteren off veranderen, vermeerren ofte ver- minderen, zulx hemluyden ende een yegelicken van hem goetduncken ende ghelieven zal Ende t'gunt zy- luyden off elx van hem zulx in t'particulier maecken off disponeren zullen t'sij bij alteratie, additie ofte di- minutie van t'gunt voorsz. staet voor Notaris off voor heur biechtvader ende twee ghetuygen, ofte meer, off zy gheschrieffe met heur eyghen handt getekent, Tzelve willen zy dat cracht ende vasticheyt hebben ende oock volcomen effect sorteren zal, In allen schyne of In desen jeghenwoordighen Instruments, zulx geschreven stont ende geinsereert waere. — Ende hebben gecoren ende geordonneert tot heur luyder Testamentoers ende Executoers van dese heurluyder Uterste Wille ende Testamentair Dispositie den Eerbaren Heere ADRIAEN CORNELIS zoon, heuren mede Broeder ende Canonick ende heur seer beminde Neve CORNELIS VAN NOORDE, Biddende heurluyden om de Liefde Goods den Lasten van dyen te willen accepteren ende annemen; Bespreeckende den zelve voor heur luyder moeyten (boven t'loon Goods, dat zy daer aen verdienen zullen) twee Carolus gulden ten prijse voorschreven. Alle t'Welck voorsz. staet verclaerden voorn. Comparanten ende Tes- tateuren heurluyder Testament ende de Uterste Wille te wesen, die zy wilden in als geachter volcht te worden, t'zy als Testamento, Codicille ofte andere goedertieren gifte ende Donatie, zulcx die na den gheestelyke en waerlicke Rechten, Costume ofte ge- woonte best subsisteren ende effect sorteren zal moghen, nyet jeghenstaende alle solemniteyten van Rechten hyer inne nijet geobserveert noch onderhouden en waeren, Aenroepende hijer toe bystandt, offitium ende assisen- tie van allen Heeren en Rechters. — Ende versochten nen my Notaris onderscreven heurluyden Testanten hijer van ghemaect gheextendaert ende in de beste forme geredigeert te worden een ofte meer openbaer Instru-

menten. — Aldus Gedaen binnen der Stede van *Lejden* ten woonhuysse van de voorn. Testanten staende by onse Lieve Vrouwen Gasthuys, In den Jaere, Indictie, Maent, Date, Ure, Paensdomme, ende Key- serrycx als boven, ter presentie van den Eerbaren Mannen Heeren JACOB LOUWERS zoon, Canonick der voorsz. Collegie ende DIRCK LOUWERS zoon, Priester ende Vicarius van Sinte Pieters Kercke der voorsz. Stede als ghelooffwaardighe ghetuygen hyer toe gere- quiréert ende bij de voorn. Testateuren sonderlinge gebeden zynde."

Uit dit stuk blijkt, onwraakbaar, dat men toen te *Leijden*, den Paus nog *onzen allerheiligsten Vader in Gode*, in openbare stukken durfde noemen; dat de ka- pittels van ST. PANCRAES en ST. PIETER, toen nog be- stonden; dat de Catholijke Geestelijken, bepalingen konden maken betrekkelijk hunne begravenis, lijk- diensten enz.; en, diensvolgens, dat de uitoefening van den Catholijken Godsdienst, destijds nog niet ver- boden was; of ten minste, dat zoodanig verbod te *Leijden*, gedurende het beleg, niet gehandhaafd werd; want, als men BRANDT gelooven mag, hadden de Sta- ten van *Holland*, reeds in 1573, te *Leijden* verga- derd, een besluit genomen, waarbij de uitoefening van den Catholijken Godsdienst geschorst en verboden werd (I. Dl. blz. 519); hoewel dezelfde schrijver blz. 677 zegt, dat het eerste *plakaat tegen de Pausgezinden* in 1581 werd afgekondigd; van welk plakaat echter in het Groot-Plakaatboek geene melding wordt gemaakt.

Uit alles blijkt duidelijk, dat, in die gevaarvolle dagen, de Catholijken in *Nederland*, in twee partijen waren verdeeld, te weten: in voorstanders van den opstand, die wezenlijk vrijheid verlangden, en waar- van men zich zoo lang bediende als men ze noodig had, en in koningsgezinden, die wel voorzagen, wat de gevolgen zouden wesen, als eenmaal de aan- hangers der nieuwe leer de overhand kregen. Intus- schen werden zij, die zoo dachten (en hiertoe behoor- de schier de geheele geestelijkheid), vijanden van den Staat en verraders genoemd; zoo ver was het toen reeds gekomen; en dit was dan ook het voorwendsel waarvan men zich bediende, om de uitoefening van de Catholijke Religie te verbieden, zoo als wij later zien zullen.

Wie revolutien beleefd en bijgewoond heeft, weet bij ondervinding, dat soms weinige, stoutmoedige, ondernemende koppen, door een handvol gewapend volk ondersteund, zoo veel schrik weten in te boezemen, dat zij eene geheele bevolking, die hen anders ge- makkelijk, zou hebben kunnen weérstaan, in angst en werkeloosheid houden; 't welk des te zekerer het geval zijn moet, als zij een gedeelte der plaatselijke regering, uit welken hoofde dan ook, op hunne hand hebben. Dit schijnt werkelijk gedurende het beleg te *Leijden*, het geval te zijn geweest; want, dat een gedeelte der bevolking, meermalen de overgave der stad verlangde en versocht, wordt door al onze geschied- schrijvers erkend. Ook schijnt er eene soort van schrik- bewind te zijn uitgeoefend. Althans P. BOR zegt B. VII, bl. 57 verso: Nochtan waeren daer

» sommige (na dat de Commissaris BRONKHORST opton
» zesten dach Septembris overleden was) die lichtelyk
» een muysterse souden hebben verweest, ende spraken
» nu, dat sy haer tongen uyt die Lombaert hadden ge-
» haelt, en de niet meer en wilden swyghen, maar
» by 't leven vanden Commissaris souden sy welghe-
» swegen hebben, want sy souden alsodanighe ter-
» stont wel aen den galge hebben doen hangen, want
» hy in der stadt een strenge regeringe hielt, soo dat
» het hem alles ontsach, 't welck hier oock grotelyk
» van noode was."

Intusschen lijdt het geene bedenking, of de Spaan-
sche bevelhebber VALDES, die *Leijden* belegerde,
zou die stad, vooral op 't laatst van 't beleg gemak-
kelijk hebben kunnen innemen, als hij de getrouwheid
aan zijnen koning en de krijgsmans eer niet aan vrou-
wen-liefde had opgeofferd. Zonder die zwakheid,
welke, vooral in die hachelijke oogenblikken onver-
schoonbaar was, zou noch het doorsteken der dijken,
noch de Noord-Westen wind, die zich eindelijk ver-
hieft, den opstandelingen gebaat hebben. » Intusschen
» zag VALDES, zegt BILDERDYK VI. Deel bl. 175 dat
» een gunstigen wind en springvloed hem zijn prooi
» eensklaps ontveldigen kon, en dit bewoog hem, tot
» een storm te besluiten. Alle voorbereidsels waren
» hiertoe gemaakt (en nooit had de verzwakte burgerij
» dien weêrstaan), wanneer hij in de *Hage Jonkvr.*
» MARGARETA MOONS, die het huis te *Werve* bij *Voor-*
» *burg* bewoonde, ontmoetende, aan haar verzoek en
» aan de toezegging van haar hand (die zij hem onder
» die voorwaarde deed dat hij den storm niet doen
» zoude) zijn roem en het nemen der stad opofferde." Hij
offerde meer, hij offerde alles op, wat een krijgs-
man dierbaar zijn moet: trouw en eer!

DE INQUISITIE.

(Vervolg van bladz. 143).

Bij deze bewijzen, zal ik het onderzoek voegen van
de redenen onzer bestrijders, aangevoerd in de *Ge-*
schiedenis der Inquisitie van PHILIPPUS VAN LIMBURG,
in het X.^e hoofdstuk van het 1.ste boek. LIMBURG
had een zeer eenvoudig middel, om zijne stelling te-
gen den H. DOMINICUS te staven: het had slechts de
schrijvers van dien tijd aan te voeren; doch niet een
enkele schrijver van dien tijd aan den H. DOMINICUS
de feiten toeschrijvende, welke de Protestanten en de
Rationalisten hem aantijgen, heeft hij zich beperkt
tot de volgende zonderlinge bewijzen:

Eerstelijk: het huis der inquisitie te *Toulouse*, is
een huis, 't welk aan den H. DOMINICUS was gegeven
geworden; diensvolgens is de H. DOMINICUS de eerste
inquisiteur geweest. Het huis, waarvan *Limburg*
spreekt, werd in het jaar 1215, aan den H. DOMINI-
CUS geschonken, door PIERRE CELLANI, en dat huis,
werd, in 1233, dat der inquisitie, dat is twaalf ja-
ren na den dood van den H. DOMINICUS, toen PIERRE
CELLANI aan wien het aanvankelijk had toebehoord,
en die alstoen predikbroeder was, tot inquisiteur van

Toulouse benoemd werd, door Paus GREGORIUS IX.
Die daadzaken worden in de Kronijk van dien tijd,
door GUILLAUME DE PUY-LAURENS, Kapellaan van RAY-
MOND VII., graaf van *Toulouse*, beschreyen, verhaald.

Ten tweede: LOUIS DE PARAM, die over den oor-
sprong en den voortgang der inquisitie geschreven
heeft, zegt, dat de H. DOMINICUS, aan eenen legaat
van den Paus in *Frankrijk*, het denkbeeld uitte, 't
welk hij had, om de *inquisitie* in te voeren en dan
dat hij werkelijk tot inquisiteur benoemd werd, na
het concilie van *Lateranen*, in de pausselijke brieven
die sommige schrijvers getuigen gezien te hebben. Nu,
LOUIS DE PARAM, schreef zijne verhandeling, aan het
einde der XVIe eeuw, nagenoeg vier honderd jaren
na den dood van den H. DOMINICUS, en hij voert niet
eenen schrijver van dien tijd aan, om zijne bewering
te staven. LIMBURG zelf hecht zoo weinig geloof aan
zijne getuigenis, dat hij er onmiddellijk bijvoegd:
» *Wat hier van zij*, het staat vast, dat de H. DOMI-
» NICUS een wreed en bloeddorstig mensch was." Ver-
volgens, ten blijke dier wreedheid, voert hij de acte
eener publieke boetpleging aan, die door den H. DO-
MINICUS aan zekeren PONCE ROGER was opgelegd ge-
worden, om hem met de Kerk te verzoenen, eene
boetpleging, die destijds in gebruik, en voor dien
tijd zoo eenvoudig was, als de canonieke boetplegin-
gen der primitieve Kerk.

Zij, die de moeite willen nemen om LIMBURG op te
slaan zullen zich, door hunne eigene oogen verzeke-
ren, dat hij geene andere reden opgeeft van de hoe-
danigheid van eerste inquisiteur, die hij aan den H.
DOMINICUS toeschrijft.

Nu, de predikbroeders waren evenmin de bevorderaars
der inquisitie, als hun patriarch er de uitvinder van
was geweest. De Pausen, de Bisschoppen, de Ko-
ningen, ziedaar wie de bevorderaars der inquisitie wa-
ren. » De Paus, zegt LIMBURG, wendde al zijne po-
» gingen aan, ten einde aan de inquisiteurs eene groo-
» tere magt mogt worden toegekend en zij eene regibank
» zouden hebben, in welke zij zitting hadden als ge-
» delegueerde regters van den Paus, en zijnen per-
» soon vertegenwoordigende in alle zaken van ket-
» terij (1)."

Wat de Bisschoppen betreft, wij hebben hunne wer-
king reeds in het concilie van *Toulouse* in 1229 ge-
zien, en zij waren het ook, die in andere Kerkver-
gaderingen, de eene gehouden te *Narbonne* in 1235
de andere te *Bezaers* in 1246, de eerste reglementen
der inquisitie opstelden, in overeenstemming met de
legaten van den H. Stoel (2).

De vorsten bemoeiden er zich ook, en meer dan
iemand, mede; » Keizer FREDERIK II. zegt LIMBURG,
» vaardigde te *Padua* eenige wetten tegen de ketters,
» hunne medepligtigen en aanhangers uit, die de zaak
» der inquisitie veel bevorderden (3)."

(1) Hist. de l'Inquis., liv. I. ch. 27.

(2) FLURY, Hist. Eccl. liv. LXXX, n. 51 et liv. LXXXII.
n. 41, LIMBURG, Hist. de l'Inquis., liv. I, ch. 12.

(3) Hist. de l'Inquis., liv. I. ch. 12.

De H. LODEWIJK verzocht in 1255 aan Paus ALEXANDER IV. geloofs-inquisiteurs in *Frankrijk* aan te stellen (1). Nagenoeg ten zelfden tijde benoemde de senaat van *Venetië* uit eigene beweging en op eigen gezag eenige leeken tot geloofs-inquisiteurs, belastende den Patriarch van *Grade* en de andere Venetiaansche Bisschoppen de leerquestie te beoordeelen, en behield zich, het uitspreken der doodstraf voor, tegen hen, die van ketterij zouden overtuigd worden (2). In 1419 verzocht ALPHONSUS, koning van *Arragon* aan Paus MARTINUS V.; de inquisitie uit te strekken tot het koninkrijk van *Valentia* (3). Omstreeks het einde der XVe eeuw, verzochten de Catholijke koningen (ISABELLA en FERDINAND) den Roomschen Paus dringend, hen de magt te geven, om inquisiteurs aan te stellen in de koninkrijken *Castilië* en *Leon*, en opdat niet eene natie hun overtreffe in den ijver tegen de bestrijders van het Roomsche geloof, of liever, om ze allen te overtreffen, voerden zij de inquisitie in hun koninkrijk in op het gezag van Paus SIXTUS IV., met eene grootere pracht, een verhevener tucht en eene grootere magt (4). De Cortes van 1812 drukten zich even als LIMBURG, ten opzichte van dat punt uit: »De inquisitie was in haar principe eene instelling door de koningen van *Spanje* verzocht en gevestigd in moeilijke en buitengewone omstandigheden (5).» De Arragonezen in 1519 van Paus LEO X. eene verzichting in de procedures der inquisitie verkregen hebbende, zoodanig als ISABELLA en FERDINAND die hadden geregeld, verzette KAREL V. zich tegen de Bullen en verwierf op sterken aandrang, dat de zaken op denzelfden voet zouden blijven (6). De inquisitie in 1543 in *Sicilië* in verval geraakt zijnde, »vernieuwde KAREL V., door een decreet van zijnen raad, dezelve, en wilde dat zij alle vroegere privilegien zou genieten (7).»

In 1521, verzocht de koning van *Portugal*, JAN III, dringend aan Paus CLEMENS VII, aan zijn koninkrijk de regtbank der inquisitie toe te staan. En hoewel die Paus, uit hoofde van het smeeken der Joden, die tegen het verlangen des konings opkwamen, lang en dikwerf weerstand had geboden, gaf hij eindelijk, met weerzin zijne toestemming in den vorm van het regt den 16 der Calendes van Januarij 1531. Intusschen, dezelfde heer koning JAN III, ziende dat de zaken des geloofs, meer en meer in verval geraakten, waarover de Paus, zich eenigermate niet scheen te bekreunen, bezigde hij het middel der inquisitie, in eenen vorm, die meer naar den stand van zaken geschikt was en hij schreef daarover aan den Paus in brieven, die zijnen ijver geheel en al waardig waren; in welke hij hem zei-

» de, dat hij, zoo bij hem, als bij zijnen voorzaat CLEMENS VII, gedurende vijftien jaren aangaande dat onderwerp had gepostuleerd, met de uiterste bezorgdheid. De Paus getroffen door de brieven en door de redenen die zij behelsden, gaf eindelijk toe in het jaar 1536 (1). Na al die vorsten kwam PHILIPPUS II, de ware stichter der inquisitie in *Spanje*, volgens de Cortès van 1812.»

Die daadzaken laten geenerlei twijfel over aangaande de wezenlijke bevorderaars der inquisitie: het waren de Paussen, de Bisschoppen van *Frankrijk*, de keizer van *Duitschland*, de senaat van *Venetië*, de koningen van *Spanje* en *Portugal*. Men zal zelfs, voortgaande, de toenemende drift der vorsten en den blijkbaren weerzia der Paussen bespeuren, om zich te bemoeijen met de ontwikkeling, welke de politiek aan de inquisitie wilde geven. Wij zullen er weldra nieuwe bewijzen van zien.

De Predikbroeders, waren evenmin de voornaamste werktuigen der inquisitie, zij hadden er deel aan, gelijk al de wereld. Er bestaat geenerlei Bulle, geenerlei Pausselijke, Bisschoppelijke of Koninklijke acte, die ooit uitsluitend noch algemeen aan de Dominicanen, het officie der inquisitie heeft opgedragedragen. De orde van *Citeaux*, werd er aanvaankelijk mede belast en het concilie van *Toulouse* van 1229, dacht er zelfs niet aan, om er de Predikheeren mede te bekleeden in de plaats van hunnen oorsprong. Eerst in 1232, werd in een diploma van GREGORIUS IX, aan den Aartsbisschop van *Tarragona* gerigt, hem aanbevolen, om voor het officie der inquisitie Predikbroeders en anderen te nemen, die hij bekwaam zou oordeelen (2). In 1233 benoemde dezelfde Paus, twee Dominicanen tot inquisiteurs te *Toulouse* (3). In 1238 gaf hij volmagt aan den Provinciaal der Predikbroeders in *Lombardijë*, om inquisiteurs in zijn arrondissement aan te stellen (4). Intusschen werden de Minderbroeders geroepen, om deel aan die functionen te nemen. Reeds in 1238, wijst de geschiedenis eenen Minderbroeder aan als inquisiteur te *Toulouse*; en in 1239, schreef de Paus in het gemeen aan den Minister der Minderbroeders en aan den Meester der Predikbroeders in *Navarre*, om hen de bediening der inquisitie op te dragen (5). In 1254, verdeelde INNOCENTIUS IV, *Italië*, in dit opzigt tuschen de Minderbroeders en de Predikbroeders. Hij gaf aan de eerstgemelde der stad *Rome*, het patrimonium van St. PETRUS, het hertogdom *Spoletto*, het overige der Pausselijke Staten tot *Bologna* en daarenboven *Toskanen*; aan de anderen, *Lombardijë*, het

(1) Hist. de l'Inquis., liv. I, ch. 16.

(2) Ibid liv. I, ch. 17.

(3) Ibid liv. I, ch. 23.

(4) Ibid liv. I, ch. 24 alieneas 3 et 4.

(5) Verslag over de regtbank der inquisitie enz. bl. 37.

(6) Ibid bl. 52.

(7) LIMBURG, Hist. de l'inquis., liv. I. ch. 27.

(1) ANTONIO SOUSA, over den oorsprong van het H. Officie der inquisitie in het koninkrijk *Portugal*, aangevoerd door LIMBURG. Hist. de l'Inquis.; liv. I, ch. 25.

(2) LIMBURG, Hist. de l'Inquis., liv. I, ch. 13.

(3) Cronijken van BERNARD GUIDONIS en van GUILLAUME DE PUY LAURENS.

(4) LIMBURG, Hist. de l'Inquis., liv. I, ch. 13.

(5) LIMBURG, Hist. de l'Inquis., liv. I, ch. 13. — Et LUCAS WADING, Historie der Minderbroeders in 1238.

Bologneesche, de mark van *Tréviso* en *Genua* (1). Alzoo hadden de Predikbroeders, noch *Rome*, noch de Romeinsche Staten onder hunne jurisdictie; hetwelk klaarblijkelijk bewijst, dat de Paus te hunnen opzichte geenerlei bedoeling van voorkeur had. In 1255, verdeelde ALEXANDER IV, op verzoek van den H. LODEWIJK, de inquisitie van *Frankrijk*, tusschen de Minderbroeders en de Predikbroeders (2). In 1285 werd de inquisitie van *Sardinië*, aan de Minderbroeders toevertrouwd door Paus HONORIUS IV (3). Op het einde derzelfde eeuw, namen zij die bediening in *Syrië* en *Palestina* waar (4).

Overigens is het goed, zich te herinneren, dat, gedurende langen tijd, de inquisiteurs de magt niet hadden, om de zaken van ketterij te beoordeelen.

Eerst onder INNOCENTIUS IV, ongeveer zeventig jaren na het concilie van *Verona*, werd hen dat regt overgelaten en maakten zij eene eigenlijk gezegde regtbank uit (5). Tot dien tijd toe bleven alleen de Bisschoppen regters, over de zaken, die hen door de inquisiteurs aangebragt werden en zelfs na de definitieve daarstelling van de regtbanken der inquisitie, kon geenerlei vonnis van veroordeeling geveld worden, zonder de Bisschoppelijke medewerking. » Als de Bisschop en » de Inquisiteur, zegt LIMBURG, niet eenstemmig zijn, » kunnen zij niet tot een definitief vonnis overgaan; » maar zijn gehouden, om de instructie aan den Paus » te zenden, of wel in *Spanje*, aan het opperste ge- » regtshof der inquisitie (6). » Dienvolgens zijn de Bisschoppen bestendig de voornaamste en gewone regters der inquisitie geweest, terwijl geenerlei Religieuse orde, daartoe uitsluitend geroepen was; en dit is nog meer waarvan de Spaansche inquisitie, dan van eenige anderen.

Er zijn in de Spaansche inquisitie twee plegtige oogenblikken geweest, die men niet verwarren moet; het eene, aan het einde der XV.^{de} eeuw onder ISABELLA en FERDINAND, vóór dat de Mooren uit *Grenada* hunne laatste schuilplaats, verdreven werden; het andere in het midden der XVI.^{de} eeuw, onder PHILIPPUS II, toen het Protestantismus dreigde, zich in *Spanje* te verspreiden. De commissie der Cortès heeft die beide tijdvakken, volmaakt wel onderscheiden en zoo sterk als zij de inquisitie van PHILIPPUS II brandmerkt, zoo gematigd drukt zij zich uit ten opzichte der inquisitie van ISABELLA en FERDINAND, zij zegt van de eerste: » PHILIPPUS II, de ongerijmdste der vorsten, was de » wezenlijke stichter der inquisitie; het was de ver- » sijnde politiek, die haar tot die hoogte bragt, waar- » toe zij gekomen was (7). » Zij zegt van de andere: » De inquisitie was in haar principe, eene instelling, » door de koningen van *Spanje* in moeilijke en bui-

» tengewoone omstandigheden verzocht en gevestigd (1). » Inderdaad het innemen van *Grenada* had tusschen de Mooren en *Spanje* het geschil nog niet beëindigt, om te weten, wie meester van het Spaansche grondgebied blijven zou, dat geschil, 't welk reeds acht eeuwen oud was. De Mooren met de Joden vereenigd, en onder valsch voorgeven van Christelijke bekeeringen verborgen, vervulden *Spanje*. » De rijkdommen » der Joodsch gezinden, hun invloed, hunne verbind- » tenissen, met de doorluchtigste families der monar- » chie, maakte hen bij uitstek geducht; het was we- » zenlijk eene natie, in eene andere besloten (2). » De Cortès vroegen tegen die verafschuwde vijanden gestrengte maatregelen, en FERDINAND meende, dat de inquisitie, maar eene nieuwe en verschrikkelijke inquisitie, het eenige middel ware om er met hen een einde aan te maken. Geheel *Europa* begreep het zoo en toen PHILIPPUS II naderhand te *Milaan* de Spaansche inquisitie wilde invoeren, stond het volk op, en men hoorde in de straten het geroep: » 'T is eene » dwingelandij, aan eene Christen stad eene inquisitie » op te leggen, die tegen de Mooren en Joden uitge- » vonden is (3). » (Het vervolg hierna).

*De Geestelijkheid der Diocese van Lausanne en
Geneve, in Synode vergaderd, aan de Eerwaardige
seculiere- en ordens Geestelijkheid der kantons
Glaris, Argau en der overige kantons, alwaar
de Catholijke Kerk vervolging te lijden heeft.*

EERWAARDIGE BROEDERS !

Wij werden diep bedroefd, en deelden met u alle uwe smarten en bekommelingen, toen wij, op verschillende tijden de zoo bittere kwellingen vernamen, waardoor uwe standvastigheid en uw geloof op harde proeven zijn gesteld geworden. Onze eerste zorg was nu, door onze gebeden den bijstand des Hemels voor u af te smeeken, den goedertieren God te danken voor de standvastigheid, de onderwerping en opoffering, welke Hij, aan velen uwer daarbij verleent; doch wij gevoelden ook niet minder behoefte om u eene *openbare getuigenis* te geven, van het deel dat wij aan uw lijden hebben genomen en tevens eenige woorden van troost, opbeuring en hoop aan u te rigten.

Juist nu in de diocesaan-synode vergaderd en opgewekt door de toespraak van onzen Hoogwaardigen Bisschop, als ook door eene menigte van voorbeelden der Apostolische Vaders, heilige Priesters en Bisschoppen, uit alle eeuwen en inzonderheid doordrongen van het vurig verlangen, om zoo veel, in ons vermogen is, u in uwe bekommernissen te troosten, aarselen wij niet, u in dezen collectieven brief, het gevoel van ons geloof en van onze broederlijke liefde, uit te drukken.

(1) Hist. de l'inquis., liv. I, ch. 15.

(2) BRÉQUIER, Dict. de Théol. op het woord inquisitie.

(3) Hist. de l'inquis., liv. I, ch. 16.

(4) Ibid liv. I, ch. 16.

(5) Ibid liv. I, ch. 15.

(6) Hist. de l'inquis., liv. II, ch. 17.

(7) Verslag over de regtbank der Inquisitie enz. blz. 69.

(1) Verslag over de regtbank der inquisitie enz. bl. 37.

(2) Ibid bl. 33.

(3) LIMBURG, Hist. de l'inquis., liv. I, ch. 27.

Verblijdt u dan, zeggen wij met den Prins der Apostelen, (1 PETR. IV, 14), daar gij voor den naam des Verlossers lijdt; want de geheele eer, heerlijkheid en kracht Gods en zijn Geest rust op u. Hoe meer gij vrezen moet, als schuldigen, onregtvaardigen en gewelddadig vervolgd te worden des te meer moogt gij u beroemen als Christenen te lijden; want de tijd schijnt gekomen te wezen, waarin het oordeel met het huis Gods beginnen moet; doch welk een oordeel hebben daarna de vijanden van het Evangelie te verwachten?

Bewaart boven alles de *eenheid*, zeggen wij u verder, met de woorden van den H. IGNATIUS aan POLYCARPUS en hoe meer gij dan te lijden hebt, des te grooter gewin hebt gij daarvoor te wachten. Blijft onwrikbaar als het aanbeeld, 't welk de slagen aanneemt; gelijk de kampvechter, die zich des te sterker toont als hij besloten heeft, om zelfs met opoffering van zijn leven te zegepralen; werkt *een-dragtig*, strijdt vereenigd, gaat met *gelijke* schreden, *deelt* onder elkander wat gij te lijden hebt . . . , toont u uwen leidsman waardig onder welken gij dient; weest vooral *geen afvalligen*, maar grijpt allen de wapenen der Religie aan, den helm des geloofs, de lans der liefde en boven alles, de wapenrusting des gedulds, die tot ieder gebruik nuttig is. — *Patientia est omnis generis armatura*. De Christen behoort aan God toe en zijne zaak is ook de zaak van God. Wij zeggen nu eindelijk nog met den zaligen NICOLAUS von der Flüe, die aan de Catholijken van geheel Zwitserland zoo dierbaar is: bevestigt u daggelijks in de *verkleeftheid*, die gij aan den H. Apostolischen Stoel verschuldigd zijt, in het onkrenkbaar geloof der Roomsche Kerk en in het gevoelen eener echt broederlijke liefde. Wij allen, Eerwaardige Broeders! gij en wij, moeten, zoo als onzen goddelijken Meester het beveelt, aan Cesar geven, wat aan Cesar toekomt en aan God wat Gode toekomt. — Aan Cesar (den staat) die toegerust is met eene magt, die in haar beginsel goddelijk is, wier doel de rust en het materiele welzijn der volken is, zijn wij in *tijdelijke zaken* — eerbied, verknochtheid, onderwerping en genegenheid verschuldigd. Laten wij ons zoo altijd en overal als voorbeelden der geloovigen toonen, door eene wijze en naauwgezette verknochtheid in al hetgene, wat de wereldlijke overheid vordert, *wanneer zij binnen hare grenzen blijft*, en laat ons trachten, door ons vreedzaam, bevredigend en bezandigd gedrag, in de eerste plaats de kwaadwilligheid te ontwapenen en den laster te logenstraffen. — Aan God, aan het hoogste gezag van JESUS CHRISTUS, den goddelijken Wetgever zijner Kerk, wiens plaats in de Catholijke wereld bekleedt wordt, door zijnen Stedehouder onzen H. Vader den Paus en in de bijzondere kerken door de Bisschoppen, die dezelve onder zijne afhankelijkheid besturen — komt toe, geheele onderworpenheid met geest en hart, onbepaalde overgave, onkrenkbare gehechtheid, grootmoedige gehoorzaamheid tot den dood, ja, tot den dood des kruises. — En als er tusschen den wil van God, dien Hij door zijne Kerk uitdrukt en den wil van Cesar

botsing ontstaat, laat ons dan met de Apostelen, met die Martelaars en Belijders, aan wier standvastigheid wij de weldaad des geloofs te danken hebben, zeggen: *Neen, wij kunnen niet — non possumus*, . . . en laat ons met onze oogen ten Hemel geslagen, voor onze vervolgers bidden, en rustig, gelaten, op de goddelijke Voorzienigheid vertrouwend, van haar gelukkiger dagen afsmeeken.

Eerwaardige Broeders! Wij smeeken den Heer, dat Hij over u, over uwe parochien en gemeenten, eindelijk die dagen van vrede en rust doe aanbreken, die voor het welzijn zijner Kerk zoo noodzakelijk zijn. Met die intentie dragen wij aan God de oneindige verdiensten op, van het Offer, 't welk op onze altaren geofferd wordt en zoo sommigen uwer zich in drukkende behoefte mogten bevinden, zouden wij hun met vreugde de hand tot *ondersteuning* bieden, en zelfs de armste onder ons zou u verzoeken, zijn *penningtke van hem aan te nemen*.

Eere zij u, intusschen, Eerwaardige Broeders! die om met de woorden van den H. CYPRIANUS te spreken, (*Epist. XV, ad MOISEM et MAXIMUM*), zelfs tot uwe schade getrouw gebleven zijt, aan de voorschriften der Kerk, die met een oprecht en krachtig geloof, de geboden van het Evangelie onderhoudt; die door eene den Apostelen waardige standvastigheid, het wankelende geloof van velen versterkt, als ware getuigen van het Evangelie en onwrikbaar gevestigd op de *rots*; die wetenschap met moed vereenigt; die zelfs aan hen die God vergeten hadden, godsvrucht inboezemt. Ja, eere zij u op aarde en eeuwige roem in den Hemel!

Gegeven te *Freiburg*, in de synodale vergadering, in de Bisschoppelijke woning den 17 April 1839.

J. GOTTOFREY, Vic. Gen.; J. X. FONTANA, Aartsdiaken en Bisschoppelijke Kanselier; F. CHASSOT, Koorheer van *St. Nicolaus*; AEBY, Koorheer en Pastoor te *Freiburg*; J. ESSEIVA, gewezen Professor; J. CLERC, Overste van het Seminarie; J. F. BUARIN, Aartspriester Pastoor van *Geneve*; G. GREFFIER, Aarts-priester, Pastoor van *Carouge*; P. CHANNEY, Koorheer voor het Dekanaat van *Stäffis*; J. FOLLEY, Deken en Pastoor van *Greiers*; P. DAVET, Pastoor voor het Dekanaat van *Romont*; J. PROGIN, Deken en Pastoor van *Sales*; J. BERTSCHY, Deken en Pastoor van *Guin*; N. PIGNOLET, Deken en Pastoor van *Domdidier*; A. KLEIN, Deken en Pastoor van *Givisiez*; B. PEIRY, Deken en Pastoor van *Crêt*; P. MOULLET, Deken en Pastoor van *la Roche*; J. PERNET, Deken en Pastoor van *Prez*; H. DEY, Deken en Pastoor van *Charmey*; S. REIDHAAR, Deken en Pastoor van *Lausanne*; P. CLERC, Pastoor van *Landeron*, voor het Dekanaat van *Neuenberg*; P. FOURNIER, Professor der Theologie; J. BOURQUI, Professor der Kerkgeschiedenis.

PETRUS TOBIAS JENNI,

Bisschop van Lausanne en Geneve, enz. enz.

Overal zijn de ware Catholijken onderling verbonden, door den dubbelen band des geloofs en der lief-

de en die band is zoo innig, dat zij in geval van drukkende bekommelingen, hetzij dezelve van geestelijken of lichamelijken aard zijn, *verplicht zijn*, elkander al die diensten te bewijzen, welke in hun vermogen zijn. Die verplichting rust nog veel dringender op de Zielzorgers; zij zijn in zekere mate solidair borg voor elkander en zijn inzonderheid *verplicht*, elkander dan wederkeerig te ondersteunen, wanneer in zekere plaatsen de vrije uitoefening der herderlijke bediening belemmerd wordt. Bewogen door deze gronden en door de algemeen bekende verdrukking, aan welke de Kerk in eenige kantons van het Duitse Zwitserland, blootgesteld is, hebben wij dezelve, aan onze Eerwaarde Broeders, de medeleden onzer Bisschoppelijke Curie, den Aartspriesteren en Dekens, die op de gewone wijze, onder onze voorzitting in synode vergaderd waren, ontwikkeld, en met blijdschap verklaren wij, dat zij allen eenparig er in bewilligd hebben en dat men deze verklaring, als de ondubbelzinnige uitdrukking der algemeene en opregte deelname onzer Geestelijkheid in het lot van allen, die voor de regtvaardigheid lijden, en, onder de banier van het kruis, den strijd des Heeren strijden, mogen beschouwen.

Gegeven te Freiburg, in onze Bisschoppelijke woning, den 18 April 1839.

✠ PETRUS TOBIAS,
Bisschop van Lausanne en Geneve.
J. PERROULAZ,
Bisschoppelijke Secretaris.

A N T W O O R D,

van Zijne Eminentie Mgr. den Secretaris van Staat aan den Heer HUSGEN, Vicaris Generaal van den Aartsbisschop van Keulen.

ZEER EERWAARDE HEER!

Uw antwoord van 23 November van het vorige jaar op den brief, dien ik u in naam des Opperpriesters geschreven heb den 4 October van hetzelfde jaar, is mij niet voor de maand Januarij II. ter hand gekomen. Ik heb geen oogenblik getoefd om onder de oogen des H. Vaders de redenen te brengen, door welke gij tracht de wijze te regtvaardigen, op welke gij het Aartsbisdom tot nu toe hebt bestuurd, ten einde bij dezelve in zijne wijsheid mógt wegen. Opdat intusschen voorzien worde in het geestelijk welzijn der geloovigen, zal ik u het voornemen van Z. H. doen kennen, betrekkelijk de magt, welke gij meermalen verzocht hebt. Wat, in de eerste plaats, de demissoriaal-brieven voor de wijdingen betreft zal het u vrijstaan in uwe hoedanigheid van Vicaris Generaal van den Aartsbisschop CLEMENS-AUGUST dezelve in den zin van het Canonieke regt toe te staan. *Cap. cum nullus 3 de temp. ordinat. in 6.* en der bijge-

voegde uitlegging. Want hoewel de Aartsbisschop niet eigenlijk gesequestreert zij, is hij echter afwezig door de uitwerking van een vreemd geweld, dusdanig, dat zij, die gewijd moeten worden, niet tot bij hem kunnen komen. Doch behalve de strenge pligt, dien uwe conscientie u voorschrijft om tot den dienst der Kerk niet toe te laten diegenen welke de hoedanigheden en verdiensten niet hebben, die door de heilige Canons gevorderd worden, wil Z. H. dat men u op eene gansch bijzondere wijze doe weten dat gij tot de wijding niet zult hebben toe te laten, iemand dergenen, aan welke de Aartsbisschop dezelve zou hebben geweigerd, uit welken hoofde het ook zij, en dat gij, van elk, die tot de heilige orden moet toegelaten worden, eene bijzondere verklaring vordert, bij welke zij zuiver, opregt en eenvoudig het oordeel des Apostolischen Stoels, over al de boeken van HERMES, aannemen. Wat betreft de volmagten aan den Aartsbisschop, reeds voor lang, door de H. Regtbank der penitencerie en de congregatie der uitlegging van de kerkvergadering van Trente toegestaan, en die thans ophouden, gelijk men weet; heeft de Allerheiligste Vader in zijne goedheid bevolen, dat dezelve werden verlengd, en dat, tot dat er op eene andere wijze, kunne worden voorzien, dezelve door u worden gebezigd, met in achtneming, overigens, van de vastgestelde regels zoo als gij zien zult in het geschrift, dat bij den brief gevoegd is, die u zal worden ter hand gesteld. Het is niet noodig, over de vijfjarige volmagten te spreken; gij kunt er gebruik van maken tot aan het einde der vijf jaren, volgens de Breve, die Z. H. aan u heeft gerigt, onder dagteekening van 9 Mei, des vorigen jaars.

Ik eindig, met voor u, uit geheel mijn hart, den overvloedigen Hemelschen bijstand te smeeken.

ROME,
15 Februarij 1839.

DE SYMBOLIEK,

of verklaring der leerstellige strijdpunten tusschen Catholijken en protestanten volgens derzelver openbare Symbolische geschriften door D. J. A. MÖHLER Hoogleraar aan de universiteit te Munchen, ridder van de St. MICHAEL orde enz. enz. uit het Hoogduitsch vertaald naar de vierde verbeterde uitgaaf door THEODORUS BROUWER R. C. Priester. Wordt uitgegeven te Rotterdam, bij C. J. BOLAN en is alom verzonden. Prijs 1.ste Deel f 3.-00.

Dit werk op goed velijn papier gedrukt en met fraaijen gekleurden omslag, is derhalve slechts tegen elf Centen per vel berekend, (terwijl die werken, welke bij intekening worden uitgegeven, gewoonlijk 12, 15 of 20 Cents per vel kosten).

Is mede verkrijgbaar, bij J. J. ARKESTEYN EN ZOON te 's Bosch en aan het Bureau der Catholijke Nederlandsche Stemmen te Grave.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uw naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

DE GEVOLGEN DER TOELATING EN ERKENNING VAN DE UTRECHTSCH EN ANDERE AFGESCHIEDENEN DOOR HET GOUVERNEMENT.

Wij hebben van den beginne der afscheiding af aan, den wensch geuit, dat onze regering de afgescheidenen, die niets anders wilden, ten minste voorgaven niets anders te willen, dan de leer en inrigting der oude Gereformeerde kerk weder in te voeren, te laten geworden en hen niet te vervolgen, zoo lang als zij zich aan geene strafbare feitelikheden schuldig maakten; wij hebben, bij iedere gelegenheid, getracht, onze staatsmannen in te lichten en te doen zien, dat overal en altijd de bemoeijing der gouvernementen met zaken van Godsdienst, zoodanige gouvernementen in de grootste moeilijkheden hebben gewikkeld, en ook voor ons, reeds noodlottige gevolgen hadden opgeleverd: wij deden zulks niet uit *vitzucht*, niet om de regering hatelijk te maken, maar uit de innige overtuiging, dat niets voordeelijker, niets sterker in het belang van de regering zelve, van de rust en welvaart des vaderlands en van de openbare orde zijn zou, dan het afzien van een stelsel, 't welk overal onrust en mis-

noegen, tegen de gouvernementen doet geboren worden en onderhoudt. Wij verhieven onze *Catholijke Nederlandsche Stemmen*, immer ten voordeele der Godsdienstvrijheid, welke de Catholijke Kerk, overal, als een goddelijk regt, reclameert, als een middel, waardoor eene regering, zich onmisbaar de liefde en verknochtheid der onderdanen, meer dan door eenig ander middel, verzekeren kan. Wij voorspelden meermalen, dat, zoo sommigen der afgescheidenen, zich al aan de bepalingen van het besluit van 5 Julij 1836 onderwierpen, hetwelk zij, (die wezenlijk Dordsch Gereformeerd waren niet konden doen) daardoor de moeilijkheden en de verdeeldheid, slechts vermeederen zouden. Het kon volgens den aard der zaken niet anders; omdat wij daarvan overtuigd waren, spraken wij, en de gevolgen hebben bewezen, dat wij de zaak uit het regte oogpunt hebben beschouwd.

In de maand April, werd in de *Staats-Courant*, een werkje aangekondigd onder den titel van: *Korte opwekking aan allen, die de waarheid liefhebben en in alles vereenigd zijn met de leer onzer Dordsche vaderen, in deze zoo verwarde dagen. Geschreven uit gevoel van pligt en liefde tot de waarheid.* Door JOH. ANDRIESSEN, die, als afgescheidene van de Hervormde kerk in 1835, zich genoodzaakt vond

in 1837, *zich af te scheiden van de afgescheidenen. Te Sneek, bij ANDRIES ANDRIESEN, boekverkoop- per 1839.*

Wij ontboden aanstonds dat werkje en ontvingen het op eene nadere aanvraag, op den 15 Mei, met berrigt, dat de eerste oplage zoo spoedig was **UITVERKOCHT**, dat men om het ons te kunnen zenden, den tweeden druk had moeten afwachten. Deze bijzonderheid verdient vooral opmerking.

Na een kort woord aan den lezer, vangt de schrijver zijn werkje met deze woorden aan:

„Ik behoef niet veel te zeggen van de thans bestaande Hervormde Kerk, ten aanzien van derzelver afwijking van de leer en wetten onzer Dordsche Vaders; elk, die geen blinde belijder van dezelve, maar, door genade, in mond en hart, het volkomen eens met hen geworden is, stemt het van ganscher harte toe, dat de thans bestaande Kerk niet meer Gereformeerd is, maar vol van vreemde leeringen van SOCINUS en ARMINIUS, om niet meer te noemen; want die leeringen voor Gereformeerden te verklaren, zou inderdaad niets minder zijn, dan zijne eigene leer te verloochenen en te verzaken, hetwelk voor den opregte hoogst onbetamelijk, ja ondoenlijk is; maar dit is het werk, of van onkunde, of van valscheid. En dit zij dan voor het tegenwoordige genoeg gezegd van de thans bestaande Hervormde Kerk; terwijl ik hartelijk wensch, dat de Heere zijne kinderen, die nog in dezelve zijn, veel biddende mag maken om oprechtheid, opdat de waarheid hun zoo dierbaar worde, dat die hen dringe tot getrouwheid aan eed en belofte, tot eer van hunnen Heer en Zaligmaker JEZUS CHRISTUS. Dat zij zoo!”

Dan spreekt hij op de volgende wijze over zijne afscheiding van de afgescheidenen, waartoe hij reeds in 1837 besloot:

„Wat betreft de redenen, waarom ik afgescheidene mij reeds in het begin van 1837 andermaal heb afgescheiden, en wel van de gemeente onder den voorganger D.^o VAN VEESEN, deze wilde ik liefst voorbijgaan, daar dezelve een allerdonkerst tafereel zouden opleveren. Indien ik echter gedrongen werd, en de Heere mij ook daartoe geliefde te gebruiken, dan zijn de noodige stukken deswege bij mij voorhanden, ten einde ook daardoor aan opregte waarheid hulde te doen enz.”

Zich vervolgens tot de afgescheidenen wendende, zegt de schrijver:

„Ik wend mij dan in de eerste plaats tot u, afgescheidenen! die door D.^o DE KOCK in het eerst zijt bijeenvergaderd, en vraag u, of u niet rondborstig; openlijk en duidelijk verklaard is, dat men niets anders bedoelde, dan terugkeering tot de leer en wetten onzer Dordsche vaders, in allen opzigte, en dus met ter zijde stelling van alle verandering in dezen? Dit immers is het ook, hetwelk in 1836 openlijk aan Z. M. den koning, ten aanzien van de geheele wereld, bij een ingediend Adres met ronde woorden is verzocht, onder aanroeping van den Almachtige! Ten anderen: hebben wij niet met ronde woorden u betuigd, dat de afscheiding juist geene zaligheid ware, maar, na eed en belofte, onze dure verplichting; zoodat wij ulieden op geene zandgronden wilden nederzetten, maar u betuigden, dat gij moest wedergeboren worden tot een nieuw schepsel in CHRISTUS JEZUS, zoudt gij aandeel hebben aan de verboden der belofte? D.^o DE KOCK, als de eerste, die tegen de leugen protesteerde, werd, toen de vervolging begon zoo door den Geest der zachtmoedigheid, der liefde en der onderworpenheid geleid, dat men konde zeggen, dat hij bij zijn geloof deugd voegde, en bij de deugd lijdzaamheid, en bij de lijdzaamheid broederlijke liefde, en bij de broederlijke liefde jegens allen (1) naar het Woord des Heeren. Zigtbaar gezegd, nam intusschen de gemeente zoo zeer toe, dat men begon te zeggen: dit is de hand des Heeren; daaren-

boven kreeg D.^o DE KOCK in eenen korten tijd vijf à zes collega's ter zijner hulpe. Vele opregten zagen dit met vreugde en blijdschap des harten aan; maar helaas! (hetgeen echter niet vreemd is) toen de Heere zijn volk uitleidde, sloop ook de duivel in en rigtte zijne kapel op; en wilde ik, daar het hart mij bloedt wanneer ik er aan denk, de verregaande boosheid, die er al aanstonds ontdekt werd, opsommen, het zou mij ten eenemale ondoenlijk wezen; want naar waarheid, niet de geest Gods, maar de geest des duivels werd openbaar: hoogmoed, liefdeloosheid, bitterheid, venijngering, achterklap, laster en leugen, braken, althans in deze streken, zoo zichtbaar door, dat ik met eenen anderen Dichter (1) moet zeggen:

„Al was ik een vlugge bode
Van den Aemstel naar Parijs;
Gong ik met de wind op reis,
’K had der Goden brein van noden,
Eer ik al die eerloosheid,
Openlag voor Menschlijkheid.

Al doorkroop ik al de Hooien,
Daer de Logen zich verschuilt,
En de laster grimt en huilt,
’K zou in zulk een Styx verdoolen,
Daer zoo veel Valsaerdigheid
Zich verbergt voor Menschlijkheid.”

Welk een tafereel! Daar ons doel niet is, om het leerstellige van dit werkje te beoordeelen en te wederleggen, gaan wij zelfs het anti-Evangeliësch denkbeeld, waarvan de Hervormers in de XVI. eeuw zich bedienden, om aanhangers te verkrijgen: eene uitleiding van hen, die men Gods volk noemde, hier stilzwijgend voorbij. De H. Apostel JOANNES, wiede in zijnen tijd reeds van dezulken: *Ze zijn van ons uit gegaan, want zij waren niet van de onze.*

Wij hebben ons, bij het lezen der twistschriften, die sedert eenige jaren in ons vaderland, over en tegen of voor de afscheiding zijn uitgekomen; bij de artikelen van het tijdschrift de *Reformatie*, maar vooral bij het lezen van het onderhavige boekje, meermalen met onze gedachten, in de XVI. eeuw verplaatst: wat wij tegenwoordig zien en hooren in *Nederland* en elders, is niet anders dan een afbeeldsel in het klein, van hetgene, wat in die dagen in het groot plaats had. De mannen, die zich hervormers noemden, beweerden, dat de grijze Apostolische Kerk van de waarheid afgeweken, en eene valsche anti-Christische kerk geworden was. „Gaaf uit van haar! Gaaf uit van haar!” Was hoonne kreet: en ze zijn van ons nitgegaan, omdat zij van de onze niet waren. — Zij hebben zich met hunnen aanhang, afgescheiden; en wel dra volgde de scheiding van de scheiding; want men had zich van de rots afgescheurd en den eenigen goddelijken eenigheidsband verbroken. Bitter klaagde LUTHER bij berhaling: „Dat het volk onder het Evangelie, veel goddelooszer, gieriger, wraakzuchtiger enz. was, dan onder het Pausdom;” en de schilderij, die broeder ANDRIESEN, van de hedendaagsche afgescheidenen ophangt, is niet veel vrolijker gekleurd. Nu, even als toen, beroepen allen in hunnen onderlingen strijd, zich op het woord Gods, op den bijbel, dat is, op een boek, dat niet spreken en dus geene uitspraak doen kan, die bevredigend voor het hart van eenvoudige, waarheidzoekende en waarheidlievende zie-

(1) Wij hebben de meeste geschriften van D.^o DE KOCK gelezen, maar wij hebben er den geest van geduld en liefde niet in aangetroffen.

(1) De schrijver had reeds vroeger dichtregelen aangevoerd.

len is. Mogten dezulken, door Gods genade, leeren inzien, dat al die twisten, verdeeldheden en scheuringen, het gevolg zijn van het principe der Hervorming, die met twisten en scheuren aanvang genomen heeft; dat de tegenwoordige twisten en scheidingen, hare natuurlijke vruchten zijn; wijl een kwade boom, geene goede vruchten kan voortbrengen! Doch laat ons zien, wat ANDRIESEN verder zegt. Nadat hij opgemerkt had, dat twisten en verdeeldheid, niet bestaander zijn met de broederlijke liefde, gaat hij blz. 10 dus voort:

» Intusschen hadden de afgescheidenen door Rekwesten zich gewend tot Z. M. den koning, de redenen opgevend, waarom wij ons van het thans bestaand Hervormd Kerkbestuur hadden afgescheiden, en dus vrijheid en bescherming van Godsdienst verzoekende. Z. M. nam hierop een Besluit, gedagteekend den 10 December 1835, N.º 71, inhoudende eene uitnoodiging, om onze Reglementen en Statuten in te leveren, ten einde hierop finaal te beslissen, mits wij ons intusschen onderworpen gedroegen, en onze godsdienstige vergaderingen bepaalden tot beneden de twintig personen enz. Hierop werd eene zamenkomst van voorgangeren gehouden te Amsterdam, met goedkeuring van al de leden, waarbij de zuivere leer van Gods Woord, in alles overeenkomstig onze godzalige Dordsche vaders, tot grondslag werd vastgesteld; zoo als ook uit het Adres, in 1836 ingediend, duidelijk blijkt. Doch wat betreft den eisch van onderworpenheid, hieraan werd geenszins voldaan, daar er een geest opstond van geweld en doordrijving, dien de eerbaarheid verbiedt ganschelijk open te leggen, dewijl mijn doel in dezen niet is, den haat op te wekken, maardiens, zoo mogelijk, uit te dooven. Evenwel vind ik mij verplicht, hier eene bedenking in het midden te brengen; bij voorbeeld: wanneer ik mij met iemand in eene onderhandeling begeef, ben ik dan niet deugdelijk verplicht, zoo wel aan het een als aan het ander te beantwoorden? Komt mij de aanleiding tot de onderhandeling onbestaanbaar voor met Gods Woord, dat ik dan opregt alles weigere, met grondig bewijs uit Gods Woord, en mij niet met magtspreuken behelpe. Dit althans is de leus onzer Vadersen altijd geweest, welke zich niet schaamden, zelfs van AUGUSTINUS af tot onze Dordsche Vadersen toe, ronduit hunne meening te verklaren, al ware het ook voor Heidensche Koningen en Vorsten, die eenig gezag hadden in godsdienstgeschiedenis; maar zij wachtten intusschen op de uitredding, hunne gebeden opzeggende tot den Koning zijner Kerk, en met Micha uitziende en wachtende tot dat de Heere de twistzake twistte; zelfs schaamden zij zich niet te zeggen: mogten wij maar in schuren prediken! Intusschen sprak de geest van sommigen onder ons woorden in eene geheel andere taal: wij hebben regt! wij hebben vrijheid! wij vragen slechts bescherming! en men ging dus, ten koste van sommigen, die niet alleen Gereformeerde belijders, maar ook daders wenschen te zijn in hunnen wandel, twist, scheuring en vijandschap maken, niet alleen van buiten, maar ook van binnen; zoo dat het regtvaardig ongenoegen des Allerhoogsten over ons zichtbaar werd, en de geest van bitterheid zo zeer toenam, dat schrik en yding ons vervulde."

Als de schrijver wat beter met de geschiedenis bekend was, zou hij den echt Catholijken Bisschop AUGUSTINUS, niet op eene lijn plaatsen met de Dordsche vadersen, die de gelijkheid van alle leeraars proclameerden en de Kerk, in welke de H. AUGUSTINUS, de Bisschoppelijke waardigheid bekleed had en die nog onveranderlijk hetzelfde leert en verdedigt, wat AUGUSTINUS leerde en verdedigde vervloekte afgaderij aantijgden; hij zou dan weten, dat het in de Hervorming van hare geboorte af, immer zoo is toegestaan, als bij de afgescheidenen; dat reeds de eerste Hervormers, den geest van bitterheid tegen elkan-

de tot eenigen regter en regel in geloofszaken proclameerden, een bron van twist en bitterheid geworden is.

De schrijver herinnert vervolgens aan de afgescheidenen, wat zij in het adres van 1836, aan den koning hebben gezegd en meent, dat zij, verklaard hebbende, zich in alles, zonder eenige verandering aan de leer, wetten en lithurgien hunner Dordsche vadersen vast te houden en iedere inbreuk of afwijking eene groote misdaad zouden rekenen, dan ook nadrukkelijk verplicht zijn, om de in 1837 veranderde reglementen terug te roepen, en de ontwerpers volgens hunnen eed en belofte, aan God en koning gedaan, tot tucht, berouw en OPELIJKE SCHULDBEKENDTENIS voor God en mensch te vermanen, dewijl zij de gemeente openlijk hebben te schande gemaakt en een oordeel over dezelve gebragt, hetwelk zij zekerlijk niet ontgaan zullen, want God laat zich niet bespotten, zegt hij, en gaat dan dus voort:

» Hoe onverantwoordelijk is het niet, die nieuwe Reglementen, met eene doordrijving, die alle palen te buiten gaat, te doen teekenen, ja de menschen daartoe zelfs te dwingen! te meer, daar de ontwerpers en doordrijvers wel wisten, dat de menigte zoo onkundig was, dat van de honderd geene tien de oude ooit gelezen, laat staan overwogen hebben: derhalve dubbel misdadig! Op deze wijze zijn zij verder, ja ontzagge-lijk veel verder gegaan, dan zij, die zij in het Adres beschuldigen: want deze zetten de deur slechts een weinig open, maar de belovers en bezweerders van 1836 rukken dezelve geheel uit het verband, opdat de weerlooze schapen zonder herders zouden geraken."

Dit is weder juist het afbeeldsel der eerste Hervormers! Ook deze gingen in hun doordrijven en dwingen veel verder dan de Kerk, die zij van heerschzucht en dwingelandij beschuldigden, ooit gedaan had; ook zij, aan welke die mannen hunne nieuwe leer en inrigtingen opdrongen, waren zoo onkundig, dat slechts zeer weinigen, de oude leer en inrigting onderzocht hadden, of daartoe in staat waren; ook zij rukten de deuren uit het verband, opdat de weerlooze schapen zonder herders zouden wezen.

Wat zegt de Reformatie, van al datgene, wat in dit werk wordt aan het licht gebragt. Had zij dit wel gewacht, toen zij op eenen geheimzinnigen toon zeide: » DE SLUJER ZAL WELIGT SPOEDIGER DAN MEN DENKT OPGELIGT WORDEN? — Maar het is nog niet alles. ANDRIESEN zegt verder:

» De gevolgen nogtans blijven voor hunne rekening; want zij hebben die onnoozelen zand in de oogen geworpen, en de schapen, die, enig gevaar vreetende, verlegen waren, waar heen zich te wenden, zijn in hunne hand gevallen. Welk een schoon voorvendsel! men mogt op deze wijze handelen volgens de eigene wet onzer Dordsche vadersen, art. 84; deze gedoogde wel verandering en vermeerdering van artikelen, meende men, — doch, let wel! wanneer zulks nuttig voor de gemeente en noodzakelijk ware; nuttig tot uitbreiding der gemeente, en noodzakelijk wanneer er andere dwaalgeesten opstonden die er toen niet bekend waren; alsdan moest het bolwerk versterkt worden, maar niet verbroken; daarom heeft hetzelfde ook twee honderd jaren de pijlen kunnen weerstaan, die de inbreker er op afschoot.

Lieve, eenvoudige menschen! die men zand in de oogen geworpen heeft en nog werpt, mogt gij in staat zijn, om alles behoorlijk en onpartijdig te onderzoeken, dan zoudt gij spoedig bespeuren, dat alle de

vermeende veranderingen en menschelijke instellingen, welke men aan de Catholijke Apostoliesche Kerk te last legt, van eeuw tot eeuw slechts het bolwerk versterkten, door het duidelijker bepalen en uitleggen der Apostoliesche leer en overleveringen, telkens als er nieuwe dwaalgeesten opstonden, die nieuwigheden wilden invoeren; en dat zij *alleen op die wijze*, gedurende meer dan *achtien honderd jaren* de pijlen kon afweeren, die de inbreker er op afschoot. Het waren LUTHER, CALVYN en anderen, die het *bolwerk verbroken* hebben, toen zij aan de Catholijke Kerk het regt betwisteden, om op die wijze, alle nieuwigheden der dwaalgeesten te weeren en voorgaven, dat Gods woord de eenige regel voor geloof en zeden was. Die grondstelling waarop hunne geheele Hervorming rust, heeft de deur voor alle dwalingen en zelfs voor de CHRISTUS-verloochening, open gezet. Alle *vaststellingen en bepalingen* van leerstukken, alle synodale vergaderingen en derzelver besluiten, alle staatswetten zelfs, om die vastgestelde leerstukken te handhaven, zijn lijnregt strijdig met het grondbeginsel, waaraan de Hervorming hare geboorte te danken heeft.

Dit wisten zelfs de nieuwheidzoekers van de Haagsche Synode wel, zegt ANDRIESEN, en daarom lieten zij die artikelen geheel zoo als zij waren; alleen eene kleine zinsnede bragt te weeg, dat de vijand kon ontbreken, deze namelijk: » in zoo verre het met Gods woord overeenkomt. »

De Haagsche synode handelde in dit opzigt juist zoo als het aan Protestantenvet betaamt. Zij was getrouwer aan het grondbeginsel der Hervorming: » Gods woord alleen » dan de *Dordsche vaders* en de *heeren Staten-Generaal*, die niet gedoogen wilden, dat men *Gods woord* anders verstaan zou, dan in de Dordsche synode besloten was. Men moet dus het indringen van den vijand, niet aan de Haagsche synode, maar aan de eerste Hervormers wijten; die de leer en de gebruiken der grijze Apostoliesche Kerk niet verbindend wilden gehouden hebben, dan voor zoo verre zij die waanden, met Gods woord overeen te stemmen. — Verder wordt gezegd:

» Die van *Utrecht* gaan verder en veranderen zelfs de nieuwe artikelen; zoo dat het eene *geruïneerde vesting* blijft. »

En in die *geruïneerde vesting*, beweert de *Reformatie*, dat de *zaak des Heeren onder ons openbaar wordt*.

» Het is thans ons bestek niet, om de punten, stuk voor stuk, tegen elkander te overwegen; dit alleen merk ik aan: dat de nieuwe artikelen niet zoo hecht en krachtig zijn als de oude, zullen die van *Utrecht* zelven moeten erkennen: want in 1837 maakte men art. 6, waarin verklaard wordt, dat *niemand iets in of over de Kerk te zeggen heeft, zelfs de koning niet*; en nu, in 1839, wordt dat artikel weder verbroken, dewijl zij zich onderwerpen aan het Besluit van Z. M. den Koning van den 5 Julij 1836; welk Besluit in drie deelen gesplitst is, inhoudende: 1.) beschuldiging omtrent ons gedrag en onze handeling; 2.) het over ons gevelde vonnis; 3.) de weg om tot dit vonnis te geraken; en luidende hetzelfde aldus:

» Overwegende, dat de adressanten, wel verre van zich naar onze voorschrevene beschikking te gedragen, voortgegaan zijn in hunne onrust en verwarring veroorzakende onwettige handelingen, en niet alleen bij voortdurende ongeoorloofde godsdienstoefeningen gehouden hebben, maar ook ouderlingen en diakenen aangesteld, predikanten beroepen en ingezegend, een' dank-, vast- en bededag uitgeschreven, en, zonder onze toelating, een

afgezonderd kerkgenootschap met de daad hebben opgericht, onder het bestuur van eene zoogenaamde algemeene synode, die, bij een openlijk in druk uitgegeven geschrift, den titel aanneemt van de *Synode der Christelijke Gereformeerde Kerk onder het Kruis in Nederland*.

» Dat hoe gering het getal hunner aanhangers is, in vergelijking met het aantal der Hervormden in Nederland, zij zich bij uitsluiting durven aanmatigen den naam van ware Gereformeerde Kerk, door welken naam hun te vergunnen wij met de daad verklaren zouden, dien te beschouwen als niet toekomstende aan het door ons erkende Nederlandsche Hervormde of Gereformeerde kerkgenootschap, waarvan de adressanten en hunne aanhangers zich, facto, hebben afgescheiden, door zich aan deszelfs reglementen en tucht te onttrekken.

» Dat zij gevolgelyk, door die aanmatiging, inbreuk maken op verkregene regten, welke wij roepen zijn, met opzigt tot het genoemde, even als tot alle overige erkende kerkgenootschappen, te beschermen.

» Dat voorts de adressanten, hoezeer zij, door het overleggen van deszelfs (dezelfde) formulieren, als bij het door ons erkende Nederlandsche Hervormde of Gereformeerde kerkgenootschap in gebruik zijn, genoegzaam doen blyken, dat *tusschen hunne leerstellingen*, op zich zelven genomen, en die welke in het genoemde kerkgenootschap worden beleden, geen onderscheid bestaat, en mitsdien in dezelve niets gevonden wordt, dat de publieke orde en rust zoude kunnen storen, of met de goede zeden strijden, niettemin in gebreke zijn gebleven, om, betrekkelijk de door hen gewenschte reglementen en kerkelijke organisatie, de vereischte opgaven en ontwerpen ter beoordeeling en goedkeuring in te zenden, terwijl de door hen eigenmagtig, en in strijd met onze beschikking van den 10^{den} December 1835, n.º 71 opgerigte vereeniging of kerkgenootschap en gemeente, intusschen bestuurd worden door personen, die vroeger leeraren der Hervormde Kerk zijnde geweest, van deze hunne bediening door de wettige kerkelijke magten zijn ontzet, en die zich alzoo eene hoedanigheid toeschrijven, welke zij op dit oogenblik niet bezitten;

» Dat zoodanige wederstrovingen van het wettig gezag, met aanranding van eene gevestigde en erkende Kerk, en het kweken van openbare onrust en verwarring, niet verder kunnen worden gedoogd;

» Gezien het rapport van onzen minister van Staat, belast met de generale directie voor de zaken der Hervormde Kerk enz., en van onzen minister van Justitie, van den 14^{den} en 15^{den} April II., n.º 1;

» Den raad van State gehoord;

» Gezien het nader rapport van onze voornoemde ministers van den 7^{den} en 9^{den} Junij jl. n.º 1 en 5.

» Gelet op de artikelen 291 — 294 van het wetboek van strafregt.

» Gelet op de artikelen 190, 191, 193 en 196 der grondwet.

» Hebben goedgevonden en verstaan:

» *Voor eerst*, met betrekking tot het adres van A. BRUNMELKAMP c. s., dat de hierboven gemelde zoogenaamde Gereformeerde Kerk, of het genootschap en de gemeenten, door de adressanten en hunne aanhangers, zonder onze toelating, en strijdig met onze vorige beschikking, opgericht, worden gehouden als geen wettig bestaan hebbende, en mitsdien (voor zoo veel des noodts) als ontbonden, en dat derzelver zamenkomsten, als zoodanig, uit dien hoofde worden verboden, met verdere waarschuwing aan de adressanten, dat zij zich bijzonder zullen moeten onthouden, zoo van zich eenigen titel toe te schrijven, op welken het door ons erkende Nederlandsche Hervormde of Gereformeerde kerkgenootschap als zoodanig aanspraak bezit, als van het voorwenden van eenig regt of aanspraak op eenige goederen, inkomsten en regten der gevestigde Hervormde of Gereformeerde Kerk, of van eenig ander kerkgenootschap van het Rijk, daar eene zoodanige aanmatiging alle toelating en bescherming, of het regard slaan op eenige nadere vertogen der adressanten, voor ons ondoenlijk zoude maken.

» *Ten tweede*, te bepalen:

» a. Dat, wanneer in eenige plaats een eenigzins aanmerkelijk aantal personen mogt zijn, welke eene gemeente van de voornoemde afgescheidenen zouden wenschen te vormen, en toelating verlangen tot vrije uitoefening van hunne erediensdienst, in een daartoe bestemd gebouw, of bijzonder huis, deezelven personen zich daartoe, met inachtneming van het bepaalde bij art. 161 der grondwet, en met overlegging van de vereischte

opgave en ontwerpen, betrekkelijk de door hen gewenschte reglementen en kerkelijke organisatie, aan ons zullen kunnen vervoegen, bij een door hen *individueel* geteekend adres, waarvan de naamteekeningen zullen moeten zijn gecertificeerd door den burgemeester der gemeente, en waarbij zij zullen moeten verklaren, zelve te zullen zorgen voor de behoeften van hunne eeredienst en armen; zonder op onderstand van het Rijk, of op eenige bezittingen, inkomsten of regten van de Hervormde (Gereformeerde) Kerk, of eenig ander in dit Rijk erkend kerkgenootschap, ooit aanspraak te maken, en dat hetzelfde adres, door middel van den gouverneur der provincie, waartoe de gemeente behoort, vergezeld van zijne consideratie en advijs, zal worden ingezonden aan het departement voor de zaken der Hervormde Kerk enz.; ten einde aan onze overweging te worden aangeboden."

Na de aanvoering van dit besluit van 5 Julij 1836, hetwelk wij hier ten behoeve van onze lezers die den jaargang van 1836 van ons blad niet bezitten, meenden te moeten afschrijven, gaat de schrijver dus voort:

"Daar wij nu eens met naauwkeurigheid overwegen, waarvan Z. M. ons beschuldigt, en ons zelve in de eerste plaats afvragen: staan wij hieraan schuldig, ja, of neen? Zoo ja! zijn wij dan ook niet, naar eed en belofte, ten duurste verplicht, zulks rond en openlijk te erkennen? moesten wij, zoo als het opregten betaamt, even als onze Vaders, het niet onderzoeken, wie zij waren, die daaraan schuldig staan, dezulken dan tot berouw en boete vermanen, en zoo onzen Koning voldoening geven? Zoo neen! moesten wij ons dan niet zuiveren van de ons aangetijde beschuldiging? Want *alzo is het de wille Gods, dat gij weldoende den mond stopt aan de onwetendheid*, I Petr. II, 15. ELIA strekke ons hier tot een voorbeeld die, toen hij beschuldigd werd, tot den koning zeide: *Ik heb Israël niet beroerd, maar gij en uw vaders huis: daarmede, dat gijlieden des Heeren verlaten hebt, en de Baälins nagevolgd zijt*, I Kon. XVIII, 18. Zoo veel ons echter bekend is, is dit niet geschied, hoewel men geene waarheid, als het de eere Gods en zijn uitverkoren volk geldt, verzwijgen mag; en daar stilzwijgen consenteert, gelijk het spreekwoord zegt, maakt men zich hierdoor schuldig. Op die beschuldiging ontvangen wij dan ook ons vonnis, of, volgens Z. M. eigene toezegging, de finale beslissing.

Wij hadden wel voorzien en hebben het voorspeld, dat de stap door SCHOLTE en zijne Utrechtsche vrienden gedaan, hoe kunstig dan ook geplooid, en hoe knap door de *Reformatie* vergoelijkt, bij vele afgescheidenen op andere plaatsen afkeuring ontmoeten, en aanleiding tot nieuwe verdeeldheid en bitterheid geven zou. — Het is opmerkelijk dat de *Reformatie* die in haar nummer voor April II. gezegd had: » In onderscheidene provincien onzes vaderlands zijn de » Afgescheidenen bezig, om het voetspoor der Utrechtsche gemeente te volgen. Wij weten met zekerheid, dat de gouverneurs van *Utrecht*, *Zuid-Holland* en *Noord-Holland* reeds gelegaliseerde adressen ontvangen hebben. Te *Bunschoten*, alwaar de gemeente onlangs een behoorlijk gelegaliseerd adres met hetzelfde reglement als die van *Utrecht*, aan den Gouverneur heeft opgezonden, blijft na dien tijd de kwellling der militaire inlegering nog voortduren. Wij hopen, dat het gouvernement, hetwelk zoo spoedig op het Utrechtsche adres gunstig beschikt heeft, ook de volgende gemeente niet lang naar antwoord zal doen wachten; te meer, wanneer de indiening van hetzelfde Reglement, een *nieuw onderzoek* » overbodig maakt." dienaangaande, in het nummer voor Mei, niets naders schijnt te kennen, of te kunnen berigten. Wij lezen daar blz. 296: » In de onderscheidene provinciën van ons vaderland zijn nu

» gelegaliseerde adressen met bijgevoegde reglementen » ingeleverd, meestal gelijkluidend met dat van » *Utrecht*. In ons volgend Nummer hopen wij van een » en ander verslag te kunnen doen, waartoe wij uit » onderscheidene provinciën mededeeling verzoeken. » *Gedeeltelijke berigten* laten wij om de bepaalde reden » den achter, dewijl wij eerst het einde wenschen af » te wachten." — Waarom is men er dan zoo spoedig bij geweest, om het Utrechtsche adres en het daarop genomen besluit van toelating mede te deelen? Waarom dan niet liever het einde van alles afgewacht! — Die handelwijze is weder vrij slufferachtig! » Te *Bunschoten* en te *Oud-Loosdrecht*, blijft de inlegering nog voortduren. . . ."

» Hetgeen Z. M. intusschen zegt, dat er geen verschil op zich zelve bestaat tusschen de thans Hervormde Kerk en de afgescheidenen, kan en mag niet gezegd worden zegt ANDRIESEN bl. 23, van hen, die zich geheel bij de onveranderlijke (II) leer en wetten onzer Dordsche Vaders houden, daar dit toch alleen reeds een wezenlijk kenmerk van onderscheid is. Heeft de Haagsche Synode de bepalingen in dit opzigt niet veranderd? en heeft Professor DE GROOT niet openlijk verklaard, dat die leer ware afgeschafte? Daarom hebben wij ons van zulk een kerkgenootschap afgescheiden, ten einde aan eed en plicht voor God en menschen bezworen, onveranderlijk getrouw te blijven; en zoo lang wij daarbij blijven, dragen wij met regt den naam van gereformeerd, en behouden wij ook regtaardig aanspraak op de voorregten en goederen, daaraan verbonden; wie van dezelve ook afstand mogen doen, de opregten blijven hiertegen protesteren voor zich zelve en hunne kinderen."

Het kon niet missen, of de echte aanklevers der Dordsche leer en formulieren, moesten het SCHOLTE c. s., zeer envel afnemen, dat zij, om toelating en erkenning te bekomen, 't welk de *Reformatie* getracht heeft, als *vrijheid van Godsdienst* te doen voorkomen afstand te hebben gedaan van den naam van: Gereformeerd, om onder den naam van: *Afgescheidenen Christenen*, toelating te erlangen. — Dit zal men hen nooit vergeven. Zij en allen, die hun voorbeeld volgen, zullen eene nieuwe sekte of sekten vormen, meer niet. ANDRIESEN vaart dus voort:

» Overweegt derhalve, gij echt Gereformeerden! met opletendheid, welk Besluit of finale beslissing wij ontvangen hebben. . . . Immers, zoo als Z. M. Besluit daar ligt, kan en mag geen Gereformeerd belijder de *vrijheid* koopen, welke plooijen men daaraan ook zoekt te geven, door bij voorbeeld te zeggen: *wat gaat ons den naam aan, als wij de daad maar hebben!* en voor eenen opregten Nederlander, die belijdenis van dat geloof gedaan heeft, en hetzelfde ook door genade werkelijk bezit, valt het smartelijk, zulks te moeten hooren, en dat wel van dezulken, wien de naam Gereformeerd als in den mond bestorven was, ten einde de thans zoo zeer verbasterde Hervormde Kerk den mond te stoppen."

De schrijver redeneert hierover nog verder voort, en komt dan ook op den afstand van eigendommen enz. en zegt, dienaangaande:

» Zegt (zijt) gij nu: *indedaad Gereformeerd*, dan behooren u, als *wettige erfgenamen*, ook de eigendommen en goederen; niet juist met het regt om dezelve weg te geven of te verkoopen, want dit kan of mag volstrekt niet geschieden, daar deze voorregten, door onze vaders voor zulk eenen dueren prijs van goed en bloed verkregen, van geslacht tot geslacht moeten worden overgeleverd, tot zoo lang er in de geheele wereld ware Gereformeerden, bestaan die er aanspraak op maken kunnen."

ANDRIESEN, heeft denkelijk niet geweten, althans niet bedacht, toen hij dit schreef, dat de oorsprong

dier voorregten, niet gereformeerd, maar Catholijk was; en dat mitsdien als zijne redenering doorging, de Catholijken en niet de gereformeerden, er aanspraak op zouden hebben. *Onze vaderen* waren het die men er van beroofd heeft; en toen de Dordtsche synode gehouden werd, waren velen derzelve in het bezit der remonstranten, die, nadat de leer van GOMMARS op de synode de overhand verkregen had, er door den wereldlijken arm van beroofd werden en ze aan de contra-remonstranten, die zich vervolgens uitsluitend den naam van Gereformeerden toeëigenden, moesten overlaten; hoewel ook de Remonstranten bleven beweerden, *Gereformeerd* te wezen, en zich, zelfs nog in onze dagen: Remonstrantsch - Gereformeerden plegen te noemen. — De oud-Gereformeerden kunnen dus op die voorregten, goederen en eigendommen geen ander regt voorwenden, dan dat van *præscriptie* of verjaring van bezit, van goederen en eigendommen, die door het *tijdelijk gezag* aan de oorspronkelijke wettige eigenaars ontnomen, en aan hun zijn gegeven geworden. Beschouwen zij die daad als *onwettig*? Dan zouden de Catholijken, maar niet de oud-Gereformeerden, aanspraak op dezelve hebben, als er geene verjaring plaats had: en beschouwen zij de handelwijze der toenmalige regering als *wettig*? Dan kunnen zij niet beweerden, dat de tegenwoordige regering niet hetzelfde regt heeft als de vroegere regeringen. — ANDRIESEN zegt bl. 26.

» De Kerk is eene wees; worden derzelver goederen door list, leugen of geweld haar ontrukkt, dit kan door de Opzieners verantwoord worden, maar verkoop onmogelijk. Dit wordt echter thans door de zoodanigen gedaan, die deze regten, eigendommen en goederen afstaan voor den prijs van vrijheid van buiten, hetwelk wel aannemelijk is voor het vleesch, maar nogtans schennis en dieverij; want wat weet D. SCHOLTE, hoe vele *ware Gereformeerden* er in het nageslacht zijner Gemeente geteeld zullen worden, die hiermede geenszins instemmen? *Derhalve noemen wij* zulk eene handelwijze eene openlijke misdaad, en herhalen het, dat hij zulks *niet kan of mag doen* in weerwil der schoone woorden, welke hij in zijne Kerk-orde bezigt: woorden toch maken hier de zaak niet uit; maar de zaak is deze: *moest hij naam en goederen afstaan, ten einde voor zich zelve, en voor hen, die hem gevolgd zijn, te zorgen?* zoo ja, dan heeft hij, gelijk EZAÛ, ja nog veel meer misdadig dan EZAÛ, die zijn eerstgeboorterecht verkocht voor eenen schotel moes, zich zelve van den zegen beroofd. EZAÛ, dit naderhand ziende, had hierover berouw, en bad en zocht om den zegen, maar vond dien niet; en dit moet ook het geval worden van hen, die zoo ligtvaardig in dezen handelen. Het is waar, voor zulk eenen duren en onvergelykelijken prijs bekomt men dan vrede van buiten, maar, *let er op, gij ware opregten!* hierdoor berokkent men zich eenen oorlog van binnen. U, *ware Gereformeerden!* behoef ik het dus niet te vragen, wat beter is, vrede van buiten of van binnen; de vrede des gemoeds toch gaat den vrede der wereld, die in het booze ligt, oneindig verre te boven."

» Dat men dit alles vergelykje met hetgene, wat wij, betrekkelijk den stap van den predikant SCHOLTE c. s. en de slingerslangen van de Reformatie, vroeger hebben gezegd, en men zal bevinden, dat wij de gevolgen van het een en ander met juistheid hebben voorzien en beoordeeld. — Hat kon, uit den aard der zaak, niet anders. Op bladz. 23 en verv. gaat ANDRIESEN dus voort:

» Zietdaar dan die vrijheid! Laat u derhalve nu toch geen zand in de oogen werpen, mijne vrienden! en wilt toch het

geloof, eenmaal door onze godzalige Vaderen tot zulk eenen duren prijs voor goed en bloed gekocht, niet zoo schandelijk verkoopen, wat ook list en leugen mogen aanwenden, *door zelfs Gods woord te verdraagen*, ten einde de onvaste zielen zoo doende van derzelver dure verplichting af te trekken!"

Bij deze woorden, heeft de schrijver de volgende aantekening gevoegd:

» Het is opmerkelijk, hoe deze schreeuwers tegen de onderwerping, zelfs naar billijkheid en redelijkheid, die het elkander als om strijd nazeiden, Z. M. in dezen in geenen deele te willen erkennen, zich nu, volgens overtuigende bewijzen, aan Z. M. Besluit gereedelijk onderwerpen. Dit is zeker nooit te vergeten, en moet altijd schandelijk, smaad en spot ten gevolge hebben; want D. SCHOLTE, die kort na het bovenstaande Besluit, nieuwe Reglementen ontwierp, waarin een artikel gemaakt werd, dat de Koning over kerkelijke zaken en aangelegenheden niet te beschikken heeft, wedspreekt nu zich zelve jegens den koning zoo zeer, dat hij uit deze zaak zich wel nimmer met eere zal kunnen redden; ja zelfs jegens den Minister van Beredienst, dien hij als trouweloos verworpen had; immers, hij verbreekt dat artikel, en bewijst dus met de daad, dat de raad hier volkomen geldt: » *Verzet de oude palen niet, die uwe Vaderen gemaakt hebben!* " want »mans nieuwe hebben de wormen binnen één jaar doorknaagd."

Vervolgens spreekt ANDRIESEN de oud-gereformeerden onder de namen van: *ware en opregte gereformeerden*, op de volgende wijze aan:

» Zietdaar, ware en opregte Gereformeerden! hetgeen waartoe ik mij verplicht vond, namelijk, om u in liefde te waarschuwen voor zulke geesten, die in kracht en met daden toonen, het met de nieuwlichters eens te zijn, daar zij onze oude Reglementen verbroken hebben, onder voorwendsel, als of zulks in onzen tijd noodzakelijk geworden ware; doch die noodzakelijkheid moet nog bewezen worden. Het komt ons niet vreemd voor of deze noodzakelijkheid wordt alleen *voorgevend*, om tot vrijheid te geraken; want verbetering heeft het althans niet aangebragt, maar wel *twist en scheuring*; . . . Dit toch zal het doel niet wezen met de afschaffing der Christelijke feestdagen, die men bij de nieuwe verordening wil, om, volgens den naam reeds afgescheidenen van de Christelijke Kerk voor het oog der wereld des te meer naar een Jood te gelijken."

Broeder ANDRIESEN weet misschien niet, dat de eerste gereformeerde synode, die reeds in 1572 te Dordrecht gehouden werd en dus ouder is dan die van 1618 en 1619, daarvan het voorbeeld heeft gegeven. En waarom zou men den eenen Christelijken Feestdag behouden en den anderen afschaffen? Waarom niet tot de afschaffing van alle, besluiten, daar *Gods woord*, niet van *Christelijke Feestdagen* spreekt? En daar *Gods woord* ook nergens beveelt, om den Zondag of den eersten dag der week, in plaats van den Joodschen Sabatdag te vieren, is men op dezelfde gronden verplicht, om, even als de Joden, den zaterdag weder als *Rustdag* in te voeren. — Ziedaar, waartoe het beroep op *Gods Woord alleen*, zonder *traditie*, noodwendig voeren moet. — Merkwaardig is het volgende:

» Nu, de tijd zal alles leeren; maar dit weten wij, dat alle, *ware vromen*, en echt Gereformeerden walgen van alles wat in dezen naar nieuw gelijkt, door de ondervinding geleerd, dat alle verandering verre is van verbetering. *Wij* voor ons wenachen die ingebeelde nieuwigheid-ontwerpers niet te volgen, noch hun zulks te misgunnen, maar verkiezen liever mei dat oude stijf heen te gaan; en de uitkomst zal leeren, of het bolwerk van onze Vaderen hecht is, of het nieuwo; althans eere wordt onze godzalige Vaderen op deze wijze niet toegebragt, maar wel smaad."

Och! of de Christenen der XVI eeuw er zoo over gedacht hadden! dan zou het nu eenige mannen, die

zich toen ook op Gods woord beriepen en hetzelfde naar hunne inzichten verdraaiden, niet gelukt zijn, om zoo vele eenvoudigen zand in de oogen te werpen en hen zoodanig te bedwelmen, dat zij het *oude Apostolische* verwierpen om het *nieuwe* van schreeuwers en toongeverers aan te nemen! Dan zou de Kerk van CHRISTUS niet zijn verscheurd geworden door de treurigste en gevaarlijkste nieuwigheid, die ooit bestaan heeft; wijl uit haar grondbeginsel noodwendig immer nieuwe nieuwigheden voortvloeijen moeten, die zich alle, tot hooren van Gods woord en om hetzelfde in de oogen der wereld versachtelijk te maken, op dat goddelijk woord beroepen.

Mogt intusschen ANDRIESEN, die eene opregte waarheidlievende ziel schijnt te hebben; mogten vele opregte, waarheidlievende zielen, de Geschiedenis der XVI. de eeuw onpartijdig onderzoeken, en met de gebeurtenissen onzer dagen vergelijken en daarbij God, die liefde is en die geen God is van verwarring, maar van vrede, vurig om licht en genade bidden; dan zouden zij welligt aandrang gevoelen, om nog zestien honderd jaren vroeger dan de Dordsche vadersen op te klimmen, en tot het oorspronkelijke, Apostoliesche oude, dat over de geheele wereld in de Catholijke kerk, nog bestaat, terug te keeren, en op die wijze den *maad* te wreken, die onzen godzalige voorvadersen, wier echt Christen-geloof, de meeste heerlijke hechte kerken, die nog aan geheel *Nederland* hunnen ijver en hun geloof verkondigen, gebouwd hebben; die zoo vele voortreffelijke inrigtingen, voor allerlei menschelijke behoeften en ellenden hadden gesticht en begiftigd, welke van hunne liefde getuigden, door de Hervorming werd aangedaan, toen zij den Godsdienst, die hen die liefde en dien ijver had ingeboezemd, als vervloekte afgoderij, hunne godsvrucht die hun zoo vele opofferingen had ingeboezemd, als bijgeloof verwierpen! Dan zouden zij welligt hun geloof, hunnen ijver en hunne liefde navolgende, medewerken, om den vrede aan de Kerk van CHRISTUS te hergeven, waarvan de hervorming haar beroofd heeft en die noch oudgereformeerden, noch hervormden, noch afgescheidenen, haar ooit hergeven kunnen! — Er moet niet *afgescheiden*, maar *toegebragt, vereenigd* worden! Het uitgaan van de Apostoliesche Kerk, het *afcheiden*, het *verdeelen*, het *scheuren*, is door de Apostelen veroordeeld en als anti-Christisch gekenmerkt, het is ten eeuwigen dage geschandvlekt in *Gods onfeilbaar woord*!

Wij hebben, om het belang der zake, dit verslag niet willen afbreken, en zullen in een volgend N.º melding maken van het *Slotwoord*, waarin onder andere gezegd wordt: dat een predikant en twintig gemeenten, zich reeds van SCHOLTE en van hen die zijn voorbeeld gevolgd zijn, hebben *afgescheiden*.

DE REFORMATIE EN JOHS. ANDRIESEN.

In eene aantekening op bladz. 18 van zijn werkje, getiteld: *Korte opwekking aan allen die de waarheid*

liefhebben enz. (1), voorkomende, wordt gezegd:

» Bij deze nieuwigheid-ontwerpers behoort niet D.
» DE KOCK, hoewel hij, helaas! later tot hen is over-
» gegaan; ook niet Dr BUDDING, die zich met de
» synode van 1836 en 1837 nog niet vereenigd, maar
» voor het tegendeel verklaard heeft; dit zijn 's mans
» eigene woorden: » Ik acht dus, dat zoo door de
» » Amsterdamsche als door de Utrechtsche synode in
» » 1836 en 1837 de eenige ware grondslag, op wel-
» » ken de vaderlandsche Kerk kan voor hersteld ge-
» » rekend worden, is over het hoofd gezien: en het
» » is dus mij, vooral na de afwijkingen van SCHOLTE,
» » die tot nog toe zonder openlijke bestraffing zijn,
» » ondoenelijk, enkel op de bloote verzekering van
» » overeenstemming in de belijdenis, die eerwaarde
» » vergaderingen, als wettig representerende de va-
» » derlandsche gereformeerde kerk, te erkennen." »

De *Reformatie* voor Mei 1839, voorzigtig den titel verzwijgende, zegt, onder de rubriek: *Berigten*:

» Dewijl nu wederom (2) in een uitgekomen boekje
» ter *opzetting* der gemeenten tegen den nu ingesla-
» gen' weg ter bekoming van Godsdienst-vrijheid,
» uit eene particuliere correspondentie van D.^r BUN-
» DING een gedeelte wordt aangehaald, waarin men
» Z. WelEerw. doet zeggen, dat hij noch de Amster-
» damsche synode van 1836, noch de Utrechtsche van
» 1837 erkent als wettig de vaderlandsche gerefor-
» meerde kerk representerende; zoo zijn wij genood-
» zaakt, ter wederspreking van leugen, bekend te
» maken, dat Dr H. J. BUDDING, op den 1 April
» 1836, bij schriftelijke akte aan het Classicaal Be-
» stuur te *Middelburg*, zich van het Hervormd Kerk-
» genootschap hebbende afgescheiden, den 21 April
» op eene Provinciale Kerkvergadering te *Utrecht* ver-
» antwoording van die afscheiding en van zijne ver-
» bintenis aan de afgescheidene gemeente gedaan heeft,
» tot volkomen genoegen der opzieners, en dat dien
» ten gevolge Z. WelEerw. in de kerkerandavergade-
» ring te *Amsterdam*, den 25 April, het navolgende
» achter de originele acte der Amsterdamsche synode
» eigenhandig geschreven heeft:

» » Ik ondergeteekende betuig bij dezen met onder-
» » teekening mijner hand, mijne hartelijke instem-
» » ming met bovengestelde, door de opzieners en af-
» » gevaardigde onderlingen der gemeente JEZU CHRIS-
» » TI, onderteekende acte van verbindtenis.

» » Gedaan te *Amsterdam*

» » 25 April 1836.

» » H. J. BUDDING,

» » V. D. M." »

In hoe verre de twee bovenvermelde, schijnbaar tegenstrijdige verklaringen van den Predikant BUDDING zijn over een te brengen, willen wij niet onderzoeken: die Heer, of JOH.^s ANDRIESEN, zal er denkelijk wel iets naders over zeggen; zoo als waarschijnlijk de *Reformatie*, of de heer SCHOLTE e. s.

(1) Zie het voorstaande artikel.

(2) Er schijnt dus reeds meer over die zaak uitgekomen te zijn, hetwelk ons tot hiertoe nog niet bekend was; en het zal er waarschijnlijk ook niet bij blijven.

wel zullen antwoorden op de beschuldiging, door ANDRIESSEN openlijk tegen hen ingebracht.

Nadat de *Reformatie*, in dit zelfde N.^o, een bericht, betrekkelijk de veroordeeling van den Predikant S. VAN VELSEN en den onderling D. G. BAKKER te Sneek, ieder tot eene boete van f 100, medegedeeld, en er bijgevoegd had: » *Meerdere brieven uit Vriesland melden ons, dat de vervolging aldaar heviger wordt, enz.* » laat zij er op volgen:

» De burgerlijke- en godsdienstige vrijheid is een » al te dierbaar goed voor Neêrlands inwoners, dan » dat wij stilzwijgend zoodanige zaken zouden aan- » schouwen. Het ware te wenschen, dat de hooge Rege- » ring door eenen algemeenen mantregel dergelijke ver- » volgingen onmogelijk maakte, welke niet anders kun- » nen bewerken, dan het harte der onderdanen te » vervreemden van die regering, welke buitendien » met bezwaren genoeg te kampen heeft.»

De regering kan genen anderen algemeenen maatregel, tot het onmogelijk maken van dusdanige vervolgingen, uitdenken, noch bewerkstellingen, dan eene rondborstige verklaring, dat zij afziet van het Duitsche stelsel der suprematie van den staat, over alle Godsdiens-gezindheden, ook over die welke haar geen suprematie-regt kunnen toekennen, omdat zulks lijnregt strijdig met hunne volkomen vrij erkende (1) Godsdiens-begrippen is; en, dat mitsdien, alle geregtelijke vervolgingen, uit dien hoofde moeten gestaakt worden, en voortaan niet zullen mogen plaats hebben.

In allen gevalle zou de partij der onderwerping aan het Besluit van 5 Julij 1836 die door de *Reformatie* wordt vertegenwoordigd, en die, hoe zij het ook ontveinzen moge, dat vermeende regt van den staat facto heeft gehuldigd, daarbij niets winnen. Die partij zal altoos een voorwerp van afkeer zijn voor hen, die zich niet aan dit besluit onderwerpen willen, omdat zij meenen, zulks in conscientie niet te mogen doen, hetzij de vervolging ophoude, of voortgezet worde. In het eerste geval, zouden zij, die tegen de onderwerping zijn en gebleven zijn, (want aanvankelijk waren allen er tegen), de partij, die zich onderworpen heeft, blijven verwijten, dat zij nieuwigheden heeft ingevoerd en dus eene nieuwe secte uitmaakt: in het andere geval, zal de vervolging de verbittering der vervolgd en hunne aanhangers, tegen haar meer en meer doen toenemen.

Wij betwisten aan geene Godsdiens-gezindheid hoe ook genaamd, de vrijheid, om het Hoofd van den Staat even als de Anglikaansche kerk in *Engeland* en de evangelische kerk in *Pruisen*, als haar kerke-lijk opperhoofd te erkennen en aan hetzelfde, als zoodanig het regt van suprematie op te dragen, en van hetzelfde organisatie, lithurgien, gebeds-voorschriften,

enz, enz. aan te nemen, en de benoeming, of goedkeuring harer leeraars, onder welke benaming dan ook, over te laten: maar wij beweren enkel zoo als wij altijd beweerd hebben, en volgens het Catholijke principe moeten blijven beweren, dat het lijnregt strijdig is met elk verstandig denkbeeld van Godsdiens-vrijheid, als een gouvernement deszelfs suprematie wil uitstrekken, tot zoodanige Godsdiens-gezindheden, welke de suprematie van den staat, als strijdig met het evangelie en met de inrigting der Christen Kerk beschouwen, gelijk dan ook het vorstelijk Hoofd der Anglikaansche Kerk zich geenerlei suprematie aanmatigt, over die Godsdiens-gezindheden, welke niet tot de Anglikaansche kerk behooren.

Moge ons gouvernement, dat, zoo wel als de Engelsche regering een vrijheidlievend volk te besturen heeft, in dat opzigt het gedrag der Engelsche regering navolgen en het Duitsche stelsel laten varen, 't welk al te strijdig is met den aard der Nederlanders en met de Godsdiens-begrippen van een zeer groot gedeelte derzelve, dan dat de volharding bij dat stelsel niet immer eene bron van misnoegen, onrust en spanning zijn en blijven zal. Hoeveel verdeeldheid en verbittering tusschen de protestanten, die oorspronkelijk tot hetzelfde kerkgenootschap behoorden, zou men hebben voorgekomen, als men de eerste afgescheidenen nooit vervolgd had, als men voordeel met de lessen eener treurige ondervinding had gedaan. De afscheiding is er door bevorderd; eene scheuring der afgescheidenen is er door te weeg gebracht; de godsdienstige partijschappen zijn er door vermeerderd; wij bejammeren die gevolgen vooral in ons klein vaderland, 't welk boven alles rust en eendragt noodig heeft; maar, — wij hebben ze voorspeld, zij waren te voorzien!

Mogt men dan, (waartoe welligt de omstandigheden tegenwoordig gunstig zijn) eindelijk afzien van een stelsel, dat, vooral in een land als het onze, altoos weerstand ontmoeten zal, omdat het strijdig is met het karakter des Nederlandschen volks.

En dat men niet denke, dat wij, zoo sprekende en de Godsdiens-vrijheid van allen verdedigende, iets anders beoogen dan het belang en geluk van het gouvernement, het welzijn en de rust des vaderlands; want, men zal niet kunnen ontkennen, dat al de twisten, die sedert eenige jaren tusschen de protestanten in ons vaderland hebben plaats gehad en nog plaats hebben, elken verdediger van het Catholicismus, ruime stof opleveren, om de voortreffelijke leer en inrigting der Catholijke Kerk, in het helderste daglicht te stellen; en dat die twisten grootendeels zouden zijn voorgekomen geworden, als de regering de afgescheidenen niet vervolgd, hunne onderwerping aan het Besluit van 5 Julij 1836 niet tot voorwaarde hunner toelating gesteld had.

Zie verder het Bijvoegsel.

(1) Zie art. 190 der grondwet voor het koninkrijk der Nederlanden.

B I J V O E G S E L

TOT DE

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

Van Zaterdag den 1 Junij 1839.

Dit BIJVOEGSEL wordt aan de Geabonneerden *gratis* afgezonden.

DE GRIEKSCH-CATHOLIJKE KERK IN R U S L A N D.

Na langdurige ondermijningen, kwellingen en vervolgingen, is het Russisch gouvernement, door de onwaardigste en onregtvaardigste middelen, zoo het schijnt in zijn doel geslaagd, om de vereeniging van dat gedeelte der Grieksche Kerk in *Rusland*, hetwelk met den Apostolischen Stoel vereenigd en Catholijk was, met het Russische schisma zonder verdere omwegen, tot stand te brengen. Na vele voorloopige, deels listige, deels gewelddadige maatregelen, schrijft eene ukase van 1 Maart 1839, de vereeniging der administratie, van de zaken tot den Grieksch-Catholijken Godsdienst betrekkelijk, met die der Russische kerk voor. Wij zullen in dit artikel, ons bepalen, tot het opnoemen van eenige der voornaamste feiten, betrekkelijk de Grieksch-Catholijke Kerk in *Rusland*, welke door de organen van het Russisch gouvernement, niet naar waarheid worden opgegeven. Terwijl dat gouvernement, list, verleiding en geweld bezigt, om de bevolkingen, die met *Rome* vereenigd zijn, tot het verzaaken van haar geloof te dwingen, is het onbillijk genoeg, om zijne slagtoffers in de oogen van de Catholijke wereld te schandvlekken, door te verzekeren, dat zij zelven, meermalen en dringend, hare vereeniging met de schismatieke gouvernementen kerk hebben verzocht (1)! Zie hier, wat er van de waarheid der zaak is.

De Grieksch-vereenigde, of Grieksch-Catholijke Kerk, is haren oorsprong verschuldigd aan de vereeniging der schismatieke Grieksch-Russische kerk met de Kerk van *Rome*, die omstreeks het jaar 1440 plaats had. Die vereeniging werd in 1595 voltooid en eene talrijke bevolking, in de Russische en Poolsche provincien verspreid, verzaakte het schisma en werd Catholijk, met behoud van derzelve bijzonderen Ritus, ten gevolge eener autorisatie van den Apostolischen Stoel. Het is niet waar, zoo als de Apologisten van het Russisch gouvernement beweerden, dat de vereenigde Grieken der provincie, bekend onder den naam van *Klein-Rusland* zich oogenblikkelijk van hunne gemeenschap afscheidden; wie met de geschiedenis bekend is, weet, welke geweldenarijen *Rusland*, gebezigd heeft, tegen de Grieksch-vereenigde bevolkingen; zij

vermeerderden of verminderden naarmate van de omstandigheden en van den trap, welke de Moskovitsche magt bereikte.

Het is onwaar, dat de vereenigde Kerk, in eenen staat van teering gevallen zij. Als dit zoo ware, zouden noch de vervolgingen, noch de wederstand, ooit hebben plaats gehad: en intusschen begon keizerin CATHARINA, in 1774, het werk der vernieling en be-roofde den Grieksch-Catholijken Godsdienst van *twalf* honderd kerken; in 1775, beloofde zij plegtig dezelve niet meer te zullen ontnemen. Van toen af werd het geweld, door list vervangen en het werk der on-verdraagzaamheid in eenen nieuwen vorm voortgezet. Spoedig echter nam men de toevlugt weder tot het eerste middel, en de vervolgingen begonnen op nieuw.

Onder de regering van keizer PAUL, werden de schandelijkste maatregelen tegen de Grieksch Catholijke kerk genomen; zij bestonden in het verleiden van invloed hebbende mannen en in een stelsel van snoode intrigues.

In de eerste jaren van zijne regering, benoemde keizer ALEXANDER, zonder de goedkeuring van *Rome*, achtereenvolgens den aartsbisschop van *Polock* en den bisschop van *Luck* tot metropolitaan. Mgr. BUTHAK, welke hen in die waardigheid is opgevolgd, verwierf den 20 December 1818 van Paus Pius VII eene installatie bulle als bisschop van *Breesc*; doch zijne orthodoxie vreezende, beval het Russisch gouvernement, de Grieksch-Catholijke seminaristen van die der Latijnsche kerk af te scheiden; voor de eerstgenoemden werd te *Polock* eene bijzondere akademie opgericht.

In 1828, vernietigde het gouvernement onderscheidene kloosters der Basilianen (1) in het bisdom van *Luck*.

In 1831, werden te *Moscou* nieuwe missalen gedrukt, ten gebruike der Grieksch-Catholijke kerk.

In 1832, werden bijna al de kloosters der orde van den H. BASILIUS vernietigd en, bij uitgevaardigde ukasen, verboden, alle godsdienstige gemeenschap tusschen de Catholijken der Latijnsche Kerk, en die der Grieksch vereenigde Kerk. Toen werden ook de seminaristen der Grieksch vereenigde Kerk genoodzaakt, om hunne godgeleerde studien te *Petersburg* te doen met de schismatieke geestelijkheid, en het collegie der vereenigde Grieken werd veranderd in eene afdeeling van het synode, welke afdeeling thans, op hare beurt, vernietigd is geworden.

In 1834, werden met geweld en onder bedreigingen, de nieuwe missalen, breviers en ceremonien der schis-

(1) Het is inderdaad ergerlijk, een Fransch zoogenaamd legitimistisch met den ouden zuurdeesem van het Gallicanisme besmette dagblad: *Le Journal de la France*, als medeplichtige in de misleiding van *Europa*, te zien optreden.

(1) De oudste Religieuze orde der Grieksche Kerk.

matieke Russische kerk ingevoerd. Alle die flagrante schendingen der aangegane verbindtenissen, tot welker naleving de souverainen van *Rusland* zich verbonden hadden, bragten den levendigsten wederstand der geloovigen te weeg. De Grieksch Catholijke geestelijkheid protesteerde in massa; vier en vijftig priesters, protesteerden in eene enkele localiteit, en die moedige daad werd gestraft met de deportatie van drie hoogvereerde geestelijken naar het binnenste van *Rusland*.

Na de vernietiging der vereenigde kerken, ging het Russisch gouvernement tot derzelver confiscatie over: het installeerde er zijne schismatieke priesters, gelijk zulks plaats had te *Poczaïou*, te *Radond*, te *Uzmi- any* en vele andere plaatsen. De kerk van *Poczaïou* is de bisschoppelijke zetel van den schismatieken bisschop van *Volhynië* geworden, zij is thans in het bezit van een Russisch klooster, uit vijftig Monniken bestaande en rijkelijk begiftigd. De kerk van *Radond* is met geweld ingenomen na een gevecht met de inwoners dier stad, die, gedurende drie dagen hunne kerk bewaard en verdedigd hadden; die van *Uzmi- any* is ingenomen geworden, nadat de Eerwaardige *MIRE- KI*, die er zich met de inwoners der stad tegen verzet had, naar *Siberië* verbannen was.

Gewoonlijk, intusschen, bedient zich het gouvernement van het volgende middel, om te doen gelooven, dat de inwoners zelve medepligtig zijn aan dat werk der boosheid: men tracht den eenen of anderen inwoner van een dorp over te halen, tot het teekenen van een verzoekschrift; zoodanig verzoekschrift vraagt de *herroeping* der vereeniging met de Catholijke Kerk; dat verzoek wordt gevolgd, door het confiskeeren der kerk, ten behoeve van den Russischen Godsdienst; het dorp wordt erkend, als belijdenis doende, van de Russische religie en de inwoners worden gedwongen, om de gebruiken der Russische kerk te volgen. Onder *CATHARINA II*, gingen eenige dorpen van den Grieksch- en Latijnschen ritus over. Doch tegenwoordig is het aan allen, die tot den Grieksch Catholijken ritus behooren, verboden, tot den Latijnschen ritus over te gaan.

De vervolgingen, waaraan de Grieksch-Catholijke Godsdienst in *Polen* is blootgesteld, hebben het getal der Geestelijken zoodanig verminderd, dat in het gouvernement van *Witebsz* de huisvaders genoodzaakt zijn, zich tot eenen huis-godsdienst te bepalen.

De voornaamste inwoners dier ongelukkige provincie, hebben ongelukkig gemeend, dat het hun pligt ware, om aan den keizer een verzoekschrift in te leveren, waarin zij de geweldenarijen ontvouwd, welke tegen de talrijke bevolking dier provincie werden gepleegd, om hen tot het verlaten van den Grieksch Catholijken Godsdienst te dwingen. De gouverneur-generaal van *Witessel*, heeft van zijnen invloed gebruik gemaakt, om de uitwerking van dat verzoekschrift te beletten.

De adel van het gouvernement van *Ellohilen*, heeft zich over het ontoereikend getal van Geestelijken beklagd en daartegen voorziening verzocht; in plaats van dat verzoek toe te staan, heeft de tegenwoordige keizer doen antwoorden, dat er te *Petersburg* een kerkelijk collegie bestaat voor de Godsdienstzaken.

Die beide acten werden gevolgd door een algemeen verbod van over Godsdienst te spreken in de adressen

en verzoekschriften des adels.

Op onderscheidene plaatsen hadden de boeren verzoekschriften ingeleverd, ten behoeve der Grieksch Catholijke Geestelijkheid: men heeft zulks voor 't vervolg [verboden; zij mogen zich voortaan niet anders, dan tot hunne respectieve Heeren wenden.

De Grieksch-Catholijke diocesen, werden beperkt tot die van *Lithauen*, en *Wit-Rusland* en de Geestelijkheid werd uitgenoodigd, om de vereeniging der Grieksch Catholijke kerk met de Russische kerk, te verkondigen. Om des te gemakkelijker dat doel te bereiken, won het Russisch gouvernement, *door goud* en eereposten, vier Bisschoppen, die door den keizer benoemd waren, zonder toestemming van den Apostolischen Stoel en die niet gelijk de Kerkwetten voorschrijven, uit de Basilianen genomen waren. Die Bisschoppen zijn de Heeren *SICMASZKO*, *LUZYNSKI*, *LUBKO* en *ZANSKI*: zij beloofden aanstonds zich tegen het herroepen der vereeniging niet te zullen verzetten, *ingevallen men er het volk toe mogt kunnen overhalen*. De mannen, die zich aan *Rusland* verkocht hadden, waren, naar het voorbeeld van het Russisch gouvernement, bij uitstek werkzaam en poogden de bevolkingen hunner diocesen tot het schisma voor te bereiden, door verleiding, intrigue, bedreigingen en geweld. Op die wijze bezigten de minister *BLUDOW* en de Bisschop *SICMASZKO* de schandelijkste middelen, om aan den eerbiedwaardigen metropolitaan *BULHAK* zijne onderteekening der acte van vereeniging met het schisma, die zij opgesteld hadden, te ontrukken. De waardige Prelaat protesteerde tegen de geweldenarijen, die men hem deed ondergaan, hij verwierp die schandelijke voorstellen, hij stierf kort daarna, en werd in een Russisch klooster te *Petersburg* begraven.

De Bisschoppen *SICMASZKO* en *LUZYNSKI* ontvingen het loon van hun verraad: de keizer zond hun eene decoratie, met eenen brief, die de volgende woorden inhield:

„Voor den ijver, dien gij getoond hebt, om de vereenigde Kerk terug te brengen, tot haren oorspronkelijken ritus.”

Tegenwoordig vertoont zich een nieuw feit van eenen zeer dreigenden aard voor het Catholicismus in *Polen*: de benoeming namelijk van een *Opperkhoofd voor de Catholijke geestelijkheid in Polen* in den persoon van den Bisschop *IGNATIUS PAWLOWSKI ter belooning der diensten, die hij aan den staat bewezen heeft*, hetwelk hier aan het Russische schisma, beteekent. Inderdaad de Bisschop *PAWLOWSKI*, staat in een zeer slecht gerucht en die keus bewijst duidelijk, het doel van het Russisch gouvernement, om de Catholijke kerk in *Polen* van den Apostolischen Stoel af te scheuren.

Op die wijze, oefent *Rusland* de verdraagzaamheid uit, die zoo hoog wordt geroemd door de dagbladen, welke door de Russische kanselarij bestuurd worden. Wij stellen echter de zaak der Grieksch Catholijke kerk in *Polen*, welke die der geheele Catholiciteit is, niet hoopeloos. De energie van een levendig geloof, is diep in de harten der Poolse natie geworteld, en deze zal haar den moed tot wettigen weerstand inboezemen, dat de geheele Catholiciteit, door vurige gebeden, die zaak den Heer aanbevele, en de uitkomst aan Hem toevertrouwe! — Hij zal uitkomst geven!

DE SYMBOLIEK of verklaring der leerstellige strijdpunten, tusschen Catholijken en Protestanten, volgens derzelver openbare Symbolische geschriften, door Dr J. A. MÖHLER, in leven hoogleeraar aan de Universiteit van Munchen, Ridder van de St. Michaëls-orde, enz., enz., uit het Hoogduitsch vertaald, naar de vierde verbeterde uitgaaf, door THEODORUS BROUWER, R. C. Priester. Eerste Deel. te Rotterdam, bij C. J. BOLAN.

Eindelijk hebben wij het genoeg, aan onze lezers de uitgave van het eerste deel van dit nuttige en vooral voor ons vaderland onschatbaar werk te kunnen berigten. » Onder de werken over de godgeleerdheid, die in lateren tijd het licht zagen, verdient naar het algemeene oordeel van het Catholijke *Europa*, MÖHLERS Symboliek den eersten rang. » Deze woorden van den eerw. Vertaler, in den aanhef van het voorberigt, bevatten geene overdrevene lofrede. De heer LACHAT, bewerker van de Fransche vertaling, citeert in zijne voorrede onderscheidene oordeelvellingen over hetzelfde van de meest geachte tolken der Catholijke opinie. Wij willen hier slechts een eenige overnemen, wijf dezelfde, naar ons gevoelen, de Symboliek het best characteriseert. Men vindt dezelve in de » *Algemeiner Religions- und Kirchenfreund*. » (VII Jaargang, 1. Heft 1833).

» Wij zouden, dus leest men daar, zekerlijk te laat komen, indien wij voorgaven, de algemeene aandacht te willen inroepen, ten opzichte van een werk, » dat nauwelijks twee maanden in het licht, reeds » een tweeden druk beleeft (1). In het Latijn en Italiaansch vertaald, wordt MÖHLERS Symboliek met » de eenstemmige toezijningen der Catholijken begroet. » Wij schroomen het niet te zeggen, het » werk, waarvan wij spreken is een nieuwe dageraad » voor de Catholijke Kerk. » Het is niet minder leerzaam voor de Protestanten; het doet hun » met de geschiedenis in de hand, het weefsel en de » ontwikkeling hunner leer zien, terwijl het hun tevens de Catholijke leerstukken in al derzelver zuiverheid en klaarheid aantoonst: het stelt hen in staat, om » een gezond en juist oordeel te vellen over de twistpunten, die beide van elkander gescheiden houdt. » Schoon noodzakelijker wijze uit heterogene stoffen zamengesteld, vormt het werk een compleet stelsel, de vrucht van rijpe studien, lange navorschingen en eene onvermoeide werkzaamheid. Het onderscheidt zich door de schoonste orde. Niettevreden, met de leerstellige strijdpunten tegen elkander over geplaatst te hebben, wijst MÖHLER ook hunne innerlijke betrekking aan, terwijl hij tevens aantoonst, hoe het eene leerstuk door een ander noodzakelijk werd; daar hij iedere leering in haar eerste bron gaat opzoeken. Voor dat hij tot de eigenlijke twistpunten overgaat, ontwikkelt hij eene geleerde bespiegeling over het betwiste punt, en hetzelfde vervolgens van verschillende zijden beschouwende, dringt hij tot in deszelfs laatste verschan-

sing door: op deze wijze, stelt hij de leerstellige verschillen in het helderste licht. Een geest van orde en ontleding, klaarheid van uitdrukking, kracht van redenering, verhevenheid van denkbeelden, frischheid van koloriet en een diep Godsdienstig gevoel: alles loopt te zamen, om aan dit werk bekoorlijkheid te verschaffen. Dogmatiek, kerk-geschiedenis, patristiek, bijbelkunde, oudheidkennis, wijsbegeerte, ongewijde geschiedenis: met een woord, alle voorname en bijkomende takken van de godgeleerde wetenschappen zijn aan onzen schrijver schatplichtig: — Nooit heeft men in een zoo kort bestek zoo veel stof vervat. » — Dusdanig was het oordeel over dit werk nu vijf jaren geleden, en de herdrukken in *Duitschland*; de vertalingen van hetzelfde in onderscheidene talen; de eerbiedige hoogachting, met welke beroemde schrijvers dit werk citeren (1), zijn een bewijs, dat de tijd in dit oordeel geene verslappung heeft veroorzaakt. Men zal ons, na het aangevoerde, zekerlijk wel van de moeite ontslaan, van het werk in zijn geheel te ontleden. Wij willen hier enkel de hoofddeelen opgeven, die in verscheidene onderafdeelingen gesplitst, het eerste deel uitmaken, te weten: Na de inleiding welke eene keurige verhandeling bevat over de bronnen der Symboliek, zoo der Catholijken, als der Protestanten, volgt het 1 hoofdstuk, over de verschillen in de leer, over den oorspronkelijken staat van den mensch en over den oorsprong van het kwaad. Het tweede hoofdstuk handelt breedvoerig, over de erfzonde en hare gevolgen, terwijl in het derde de tegenstellingen in de leer der rechtvaardigmaking, en, in het vierde, die over de H. Sacramenten worden uiteengezet. Het tweede deel, waarop wij nader zullen terugkomen, wijkt in belangrijkheid van inhoud voor het eerste niet: wijl in hetzelfde de leerstellige verschillen over de kerk en hierarchie, benevens de kleinere Protestantsche secten verhandeld worden.

De vertaler heeft overigens het werk met een kort overzicht van het in *Duitschland* over en weer geschrevene, in betrekking tot de Symboliek, en daarenboven met menige ophelderende noot verrijkt; terwijl de levenschets van den verdienstelijken, voor de wetenschappen, helaas! te vroeg overleden schrijver, een gedeelte uitmaakt van het voorberigt des Eerw. Vertalers.

Hoe veel ook over de ongelukkige twisten, tusschen Catholijken en Protestanten geschreven werd, kan men voorzaker MÖHLERS werk niet overtollig rekenen; want behalve, dat men in onderscheidene werken slechts onvolledige denkbeelden verkrijgt: de samenhang met andere leerstukken vindt men nergens zoo juist en zoo veel licht verspreidend voorgesteld; als in dit werk. Wij aarzelen dan ook niet, deze vertaling dringend vooral aan de Godgeleerden op de seminarien, aan de Priesters, ja, aan alle meer onderwezene Catholijken aan te bevelen. » En wat strookt (zegt de schrijver bl. XXI.) wel meer met de achting » aan ons zelven verschuldigd, dan den eigenlijken grond en bodem van ons hoogere leven op het

(1) Sedert dien tijd, werden er vier buitengewoon groote oplagen geheel uitverkocht, terwijl thans de vijfde druk het licht ziet. Ook verscheen in Frankrijk eene vertaling die ook door de Brusselsche Société Nationale etc., werd uitgegeven.

(1) Men leze niet alleen de jongste werken in *Duitschland*; maar zelfs de beroemde PERRONE in zijne bekende » *Praelectiones* » te Rome.

naauwkenrigste en zorgvuldigste na te vorschen en ons te overtuigen, of, en, in hoe verre wij vast staan, dan wel, of wij op bedriegelijke zoden wandelen, die welligt eenen verschrikkelijken afgrond bedekken?" enz. » Hoe zal een ook in bediening zijnde Godgeleerde volledig aan zijne verplichting kunnen voldoen, vooral in landen, waar verschillende Kerkgenootschappen bestaan, tenzij hij derzelver verschil in leerstukken naauwkeurig wete af te bakenen?" — (bl. XXII.) Nu, hiertoe, zegt teregt de schrijver, is noodig, dat men bekend zij met de gevoelens der tegenpartij. Wanneer men de bewijsgronden eener belijdenis niet in derzelver tegenstrevers heeft bestudeerd, kan men geene grondige kennis, noch juist gebruik dier bewijzen verwachten. Doch het zou ons te verre voeren, al het belangrijke, wat hieromtrent de schrijver in zijne voorrede zegt verder aan te halen: wij eindigen met den wensch, dat het ter perse zijnde tweede deel, spoedig moge volgen en dat een ruim debiet, den uitgever voor zijne belangrijke onderneming rijkelijk beloone.

AANKONDIGINGEN.

Bij den Boekhandelaar P. N. VERHOEVEN, te Uden, zijn verkrijgbaar de volgende werken:

1. Bibliothèque choisie des Pères de l'Eglise Grecque et Latine, par GUILLON, Evêque de Maroc, i. p., 27 beaux voll. 8.º, f 20,00. Cet ouvrage se vend séparément à f 1,00 par voll.

2. Histoire d'Angleterre, par JOHN LINGARD, édition enrichie de nouvelles notes; 13 voll. in 8.º, f 14,00.

3. Mélanges de politique, de morale et de littérature, extraits des journaux de l'Abbé DE FELLER; 4 forts voll. 8.º, f 4,00.

4. Philosophie de l'histoire professée en dix huit leçons, par FREDERIC DE SCHLEGEL, traduite de l'Allemand, par l'Abbé LECHAT, 2 voll. in 8.º, f 1,50.

5. Sermons du Père DE MAC-CARTHY, S. J. 2 voll. in 8.º, f 1,50; le même ouvrage 3 voll. in 12.º, f 1,25.

6. Sermons du Père BRYDAINE, 7 voll. in 12.º, f 6,00; les tomes VI et VII, séparément f 1,75.

7. Triomphe du St. Siège et de l'Eglise etc. par MAUR. CAPELLARI, (le Pape actuel GREGOIRE XVI,) 2 voll. in 8.º, f 1,75.

8. Les consolations de la Religion dans la perte des personnes qui nous sont chères par L. PROVANA DE COLEGNO, f 0,40.

9. Les consolations du Chrétien à la dernière heure 2 voll. in 18.º, f 0 40.

10. Anti FEBRONIUS, FEBRONIUS abbreviatus, cum notis adversus neotericos theologos et canonistas etc. autore F. A. SACCARIA, S. J. nova editio emendata et vita auctoris 5 voll. in 8.º, f 4,00.

** Bij C. L. VAN LANGENHUYSEN, Boekhandelaar te Amsterdam, is van de pers gekomen:

I. Geloof, Hoop en Liefde! Een Gebedenboek voor

R. C. Naar het Fransch, met vermeerderingen, door H. J. SONJEE, Pastoor te Tuitjenhorn. Tweede verbeterde druk. Met gegraveerde titel en titelplaat f 2,30.

II. God is onze Vader! — Het Voorwerp mijner Godsdienstigheid van JACOB BRANDT. Naar het Hoogduitsch door H. HULSKAMP, tweede veel vermeerderde druk in 24.º met gegraveerde titel en titelplaat f 1,00.

III. De Biddende Christen. Een Gebedenboek voor Roomsche Catholijken in 12.º f 0,80 en met vier plaatjes f 0,90.

Deze Gebedenboeken zijn allen met Kerkelijke Goedkeuring voorzien en kunnen niet in Commissie worden gezonden.

IV. Bedenkingen over de Gemengde Huwelijken tusschen Catholijken en On-Catholijken. Nieuwe vermeerderde druk f 0,30.

DE SYMBOLIEK,

of verklaring der leerstellige strijdpunten tusschen Catholijken en protestanten volgens derzelver openbare Symbolische geschriften door D. J. A. MÖHLER Hoogleenaar aan de universiteit te Munchen, ridder van de St. MICHAEL orde enz. enz. uit het Hoogduitsch vertaald naar de vierde verbeterde uitgaaf door THEODORUS BROUWER R. C. Priester. Wordt uitgegeven te Rotterdam, bij C. J. BOLAN en is alom verzonden. Prijs 1.º Deel f 3-00.

Dit werk op goed velijn papier gedrukt en met fraaijen gekleurden omslag, is derhalve slechts tegen elf Centen per vel berekend, terwijl die werken, welke bij intekening worden uitgegeven, gewoonlijk 12, 15 of 20 Cents per vel kosten.

Is mede verkrijgbaar, bij J. J. ARKESTEYN EN ZOON te 's Bosch en aan het Bureau der Catholijke Nederlandsche Stemmen te Grave.

** Bij J. T. SOMMER Boekhandelaar te Almelo; is aan Heeren Intekenaren verzonden:

Proeve eener gemakkelijke handleiding voor het inwendig gebed, door den Hoog Eerwaarden en Hooggeboren Heer, Baron CLEMENS AUGUST Droste tot Vischering, Aartsbisschop van Keulen. Uit het Hoogduitsch vertaald door P. KROES, R. C. Pastoor te E. dam. (Met Portret.) Kerkelijk goedgekeurd.

De prijs is op ord. papier f 1-40 met bijlage 1-80 op vel. " " 1-80 " " 2-40

** Bij J. J. ARKESTEYN EN ZOON, Drukkers en Boekhandelaars te 's Bosch, is van de pers gekomen: De Heer is mijn deel! of brieven over de volharding na de eerste Communie, door den schrijver van: De groote dag nadert enz. Naar het Fransch, door J. G. LE SAGE TEN BROEK. Ten voordeele der Boassie-Besmettelingen, op het Etablissement Batavia in Suriname. Kerkelijk Goedgekeurd. De prijs is f 1,20.

Dit werkje is mede verkrijgbaar aan het Bureau van den Godsdienstsvriend te Grave en alom verzonden.

** J. A. VAN BELLE, Boekhandelaar te Rotterdam, heeft gedrukt en geeft uit: Overleveringen van Palestina, door Miss. HARRIET MARTINEAU, uit het Engelsch, door Mev. ANABLE TASTU. — De voordeelen van dit werkje zijn ad pios usus bestemd.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

REGLEMENT DER CHRISTELIJKE AFGESCHIEDENE GEMEENTE TE UTRECHT.

Naar aanleiding van een artikel over dit reglement in het *Handelsblad* geplaatst, hebben wij bereids iets over hetzelfde gezegd. Thans willen wij dat zonderlinge stuk wat nader overwegen. — Over de voorrede van den heer SCHOLTE te spreken, behoort niet tot ons doel.

Het reglement is in negen hoofdstukken verdeeld, naar welke eene slotbepaling volgt.

Het eerste hoofdstuk: *Agemeene bepalingen*, bevat de acht eerste artikelen.

» Art. 1 zegt, De Christelijk-afgescheidene Gemeente te Utrecht, houdt de Formulieren van Eenigheid der Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland voor de uitdrukking van haar gemeenschappelijk geloof. Die Formulieren zijn: *De Nederlandsche Geloofsbelydenis, de Heidelbergse Catechismus, en de Leerregels der Dordtsche Synode van 1618 en 1619.*»

Dus, alles behalve den *bijbel alleen*; maar vrij wat bij- en toevoegselen tot den worde Gods! Ja, maar, zal men zeggen, die formulieren van eenigheid, zijn in alles gegrond op en overeenstemmende met Gods

woord. — Doch dit is eene magtspreuk, die niets afdoet: niet alleen wij Catholijken, maar vele Hervormde Protestanten, beweerden dat onderscheidene artikelen en leerstellingen, in die formulieren voorkomende, niet alleen geenerlei grond hebben in Gods woord, maar zelfs lijnrecht strijdig met Gods woord zijn. In allen gevalle is het aannemen dier formulieren, als verbindenden regel voor geloof en zeden, strijdig met het principe der *Reformatie*, de bijbel alleen; geene menschelijke inzettingen; geen kerkelijk gezag: — niets dan de bijbel!

Volgens art. 2 kunnen allen, die in den naam van den Drieëenigen God gedoopt zijn, hun geloof in dien God belijden, en die belijdenis door hunnen wandel niet tegenspreken, in de (Utrechtsche) gemeente als lidmaten erkend en aangenomen worden.

» Art. 3 zegt. Deze aanneming der lidmaten, op belijdenis des geloofs, geschiedt door de opzieners volgens den leiddraad van het kort begrip der Christelijke Religie, in de Christelijke Gereformeerde Kerk aanwezig. Hierbij zullen ten minste twee Opzieners tegenwoordig behooren te zijn. Diegenen, welke niet in de gemeente gedoopt zijn, behooren twee getuigen te hebben, uit de lidmaten der gemeente, van hunnen goeden wandel. Die hieraan niet kan voldoen, zal eenigen tijd beproefd worden, alvorens hij als lidmaat wordt opgenomen.»

Waar worden dusdanige formaliteiten in den bijbel voorgeschreven? Wie had aan de opstellers van het zoogenaamd *Kort begrip der Christelijke Religie* het regt gegeven, om de leer des Christendoms, *niet* zoo als dezelve in alle vroegere eeuwen der Kerk verkondigd was, in een *kort begrip* samen te vatten; maar dezelve te verminken en slechts datgene te houden, wat met hunne gevoelens overeenkwam?

» Art. 4. De jonge kinderen der zoodanigen worden evenzeer als *lidmaten der gemeente* erkend, en ontvangen als *zoodanig* het teeken en zegel des H. Doops. Alle lidmaten zijn verplicht hunne jonge kinderen zoo spoedig mogelijk den H. Doop te doen toedienen, door een' wettig (?) daartoe verordend dienaar in de gemeente."

Volgens art. 11 *kunnen* zij, die gedoopt zijn, hun geloof belijden, en die belijdenis door hunnen wandel niet tegenspreken, *in de gemeente als lidmaten erkend en AANGENOMEN* worden: — en volgens art. 4 worden de jonge kinderen der zoodanigen *evenzeer als lidmaten der gemeente erkend*, en ontvangen als *zoodanig* den doop. De jonge kinderen worden dus als *lidmaten der gemeente* erkend, voor dat zij, ten gevolge hunner afgelegde belijdenis als lidmaten der gemeente erkend en aangenomen kunnen worden! Zij worden als lidmaten der gemeente erkend, voor dat zij nog gedoopt zijn Waar ergens in den bijbel, heeft men zulke ongerijmdheden gelezen?

Bij gevolgtrekking zou uit dit artikel voortvloeijen (hetwelk trouwens ook de leer der Dordsche synode is), dat de kinderen van menschen, die geen *lidmaten der gemeente* zijn (en hoe groot is dat getal onder de Protestanten) niet *mogen* gedoopt worden! Waar leert de bijbel dit?

Over de verplichting, welke aan de Utrechtsche afgescheidenen wordt opgelegd, om hunne kinderen *zoodra mogelijk* te laten doopen, hebben wij reeds gesproken. Eene dusdanige verplichting is alleen in de Catholieke Kerk consequent.

Volgens art. 5 hebben alle *mans ledematen*, *regt van stemming in alle zaken, ter welker beslissing de gemeente wordt opgeroepen*.

Wie erkent hier niet het onrustbarende principe der volks soevereiniteit? — Wij zullen dat principe nog nader zien ontwikkelen.

Art. 6. bepaalt, dat zij, die voor eenigen tijd van het Avondmaal geweerd worden, *gedurende dien tijd* geen stemregt hebben.

Volgens art. 7 doet de *afsnijding van de gemeente* alle aanspraak op eenige bezitting, regt en gebruik, welke de gemeente als zoodanig heeft, verliezen. — De wederopneming hergeeft alle vroegere regten.

» Art. 8 zegt. Ieder lidmaat is verplicht naar zijn vermogen bij te dragen, ter voorziening in de gemeenschappelijke behoeften, namelijk, *onderhoud van kerkelijke dienaren, noodzakelijke kerkelijke gebouwen en armenverzorging*."

Zoo niet *al de mans ledematen*, dit artikel hebben goedgestemd, zou het wel eene nieuwe aanleiding tot *afscheiding* kunnen geven.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Van de Diensten.

» Art. 9 zegt. De diensten zijn drierlei: Dienaren des Woords, Ouderlingen en Diakenen."

In de kerkeorde, welke de afgescheidenen in 1837 hebben gemaakt, werd in art. 11 gezegd: » Omdat onze Heere JESU CHRISTI het eenige Hoofd, de Wetgever en Gebieder in Zijne gemeente is, (zie art. 1) zoo moesten er ook geene andere dienaars in Zijne gemeente geduld worden, dan die Hij zelf in Zijne gemeente verordineerd heeft.

» Daarom erkennen wij alleen *Evangelisten, Profeten, Herders en Leeraars, Ouderlingen en Diakenen*, COR. XII: 28. EFEZ. IV: 11. HAND. XX: 28. PHILIPP. I: 1. (1)."

Men bekommert er zich weinig over dat de Heer in zijn woord (EFEZ. IV.) in de eerste plaats Apostelen noemt en nergens in zijn woord gezegd wordt, dat de Apostelen *geene*, maar de Evangelisten, Profeten enz. *wel* opvolgers in de Kerk zullen hebben; het gezagvoerend Apostolaat heeft de Hervorming afgeschaft. — De *Evangelisten* en *Profeten* heeft de kerke-orde der afgescheidenen in 1837 in het leven terug geroepen, maar de Utrechtsche afgescheidenen schijnen ze weder te hebben afgedankt, even als de *leerende Ouderlingen*, welke men in de gemelde kerke-orde al mede had opgenomen. — De Heer SCHOLTE c. a. erkennen slechts *drierlei diensten*, Dienaren des Woords, Ouderlingen en Diakenen. — Zoo maakt men van *Gods Woord* van de inrigting der Kerk, van het geheele Christendom, al wat men wil, en naar gelang van zaken meent noodig te hebben.

» Art. 10 zegt. De regering der gemeente wordt uitgeoefend door de gezamenlijke opzieners, zoo Dienaren des Woords, als Ouderlingen."

De Gemeente wordt dus door den Heer SCHOLTE en zijne Ouderlingen geregeerd!

Art. 11 bepaalt, dat de Diakenen met medeweten en overleg der opzieners, voornamelijk in de uitwendige behoeften der Gemeente zullen voorzien.

Volgens art. 12 worden de dienaren des Woords, Ouderlingen en Diakenen door de mansledematen verkozen.

Art. 13 voorziet in de wijze van verkiezing, *naar voorafgaand vasten en bidden*.

Of dat *vasten en bidden* zich tot de geheele gemeente uitstrekt, dan of alleen de *mansledematen* daartoe verplicht zijn, blijkt uit dit artikel niet.

Volgens art. 14 moet de verkozene de meerderheid der stemmen op zich vereenigen.

Zoo dit het geval niet is, moet, volgens art 15, er dadelijk eene tweede stemming geschieden, *uit diegenen, welke de meeste stemmen op zich vereenigd hebben*.

Volgens art. 16 hebben de *opzieners* het regt, om den verkozenen te onderzoeken; welk onderzoek de

(1) Zie *Cath. Ned. Stemmen*, Jaargang 1837, bladz. 342 en verv.

bevestiging moet voorafgaan.

Volgens art. 17 moet de verkorene, drie achtereenvolgende rustdagen, zoo hij niet alle stemmen op zich verenigd heeft in de vergadering der gemeente worden afgelezen.

Als er, volgens art. 18, geene bezwaren tegen de verkiezing worden ingebracht, zal de *beroeping en bevestiging* voortgaan. De *beroeping* wordt ten uitvoer gelegd door den kerkeraad. De bevestiging geschiedt door eenen dienaar des Woords.

Wat het beroepen van iemand, die op de bepaalde wijze verkozen is, beteekent, en waarin zij eigenlijk bestaat begrijpen wij niet.

» Art. 19 zegt. De onderzoeking der kerkelijke dienaren geschiedt door de opzieners der gemeente, naar de regelmaat, die daartoe in Gods Woord wordt opgegeven."

» Art. 20. De kerkeraden zullen zorgen, dat er, bij zoodanige onderzoeking, altijd een of meerdere dienaren des Woords tegenwoordig zijn."

Het is zonderling, dat hier in een bloot *huishoudelijk reglement* eener geïsoleerde gemeente van kerkeraden gesproken wordt.

» Art. 21. Indien een der vereischten, in Gods Woord opgegeven, gemist wordt, zal de geëxamineerde onbevoegd verklaard worden tot de bediening, waartoe hij zich wenscht te begeven, of waartoe hij verkoren is."

Volgens art. 22 zal de *afwezene* echter een nader onderzoek kunnen vragen, 't welk niet geweigerd mag worden. — Hij zal het zelf moeten bekostigen, als hetzelve op buitengewone tijden plaats heeft.

» Art. 23. Een ieder, die tot eenige dienst in de gemeente bevestigd wordt, moet vóór die bevestiging de Formulieren van Eenigheid der Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland onderteekenen, omdat dezelve in alles overeenkomen met Gods H. Woord."

Ziedaar dan eene *doctrinale uitspraak*, gedaan door menschen, die eenen enkelen afgescheiden predikant aan het hoofd hebben, en die een dusdanig regt aan eene algemeene kerkvergadering durven ontzeggen! Hoe strookt dit met art. VII van de *belijdenis des geloofs*, voor de gereformeerde kerken in Nederland 't welk een der formulieren van eenigheid is? Dat artikel zegt:

VII.

» *Volkomenheit der heyliger Schrifture, om alleen te zijn een Regel des geloofs.*

» Wij gelooven dat dese heylige Schifture den wille » Gods volkomelick vervat, ende dat al 't gene de » mensche schuldigh is te gelooven om saligh te » werden, daer in genoegsaem geleert wert. Want » overmits de geheele wyse des diensts die Godt van » ons eyscht, aldaer in 't lange beschreven is; so is » 't den menschen, al waren 't selfs Apostelen, niet » geoorloft anders te leeren, als ons nu geleert is » door de heylige Schrifturen: Ja al ware het oock » een Engel uyt den hemel, gelyck de Apostel PAULUS » segt. Want dewyle het verboden is, den worde » Gods yet toe ofte yet af te doen, so blijkt daer » uyt wel, dat de leere desselven seer volmaekt en » de in aller manieren volkomen is. MEN MAG

» OOCK GERNER MENSCHEN SCHRIFTEN, HOE HEY- » LIGH SY GEWEEST ZYN, GELYCKEN BY DE GOD- » DELICKE SCHRIFTUREN, NOCH DE GEWOONTE BY » DE WAERHEYT GODTS (want de waerheyt is boven » al) noch de groote menigte, noch de oudtheyt, noch » de successie van tijden ofte persoonen, NOCH DE CON- » CILIEEN DECRETEN OFTE BESLUYTEN. Want alle » menschen zyn uyt haer selven leugenaers, ende » ydelder als de ydelheyt selve. Daerom verwerpen » wy van gantscher herten al wat met desen onseyl- » baren regel niet over een en komt enz.

Stelt men die Formulieren van eenigheid niet met Gods Woord gelijk, als men zegt: Gij moet die aannemen, OMDAT dezelve met Gods Woord overeenstemmen? Berooft men daardoor de menschen niet van de vrijheid, om zich alleen naar Gods Woord te regelen? — Waarlijk, in dit opzigt, was de *Haugsche Synode* oneindig beter *Gereformeerd*, dan de *Utrechtsche* afgescheidenen. Zij toch erkende aan de Formulieren van eenigheid niet verder eenige verbindende kracht toe, dan voor zoo verre zij overeenstemmen met Gods Woord. Zij stelde dus Gods Woord BOVEN de Formulieren, en liet, zoo als het aan Protestanten betaamt, aan elk de vrijheid, om de Formulieren aan Gods Woord te toetsen. Maar de Heer SCHOLTE c. s. gaan veel verder dan de Dordsche Synode van 1618 en 1619 ooit gegaan is, en nooit is eene *algemeene Kerkvergadering* verder gegaan. Nooit heeft eenige Kerkvergadering een *betwist leerstuk* vastgesteld, dan omdat hetzelve overeenstemde met Gods Woord, waarvan de Vaders dier Kerkvergadering den waren zin, dien de Apostolische Kerk er altoos aan gegeven had, door de onafgebrokene overlevering kenden. De Pausen, die de onderteekening der Bulle *Unigenitus* en die der veroordeeling van de leer van HERMES voorschreven, hebben niets meer gedaan, dan hetgene, wat de Heer SCHOLTE c. s. zich aanmatigen. En men durft nog van *heerschappij en dwingelandij van Rome* spreken! — De heerschappij van SCHOLTE c. s. is veel drukkender, hun juk is veel harder, dan de verplichting welke Rome aan de Catholijken oplegt; want alle Catholijken erkennen, dat de Opperherder, de Vader der Vaders, de Opvolger van den Apostel PETRUS, het regt en de magt heeft, om hen wetten te geven en heerstellige uitspraken te doen; maar in het Protestantismus, kan zoo iets niet dan als *ongerijmd* aanmatigingen beschouwd worden; vooral, wanneer aan het weigeren dier onderteekening, kerkelijke straffen verbonden zijn, zoo als hier plaats heeft: immers, er wordt verder gezegd:

» Art. 24. Indien iemand die onderteekening weigert, zal de bevestiging niet voortgaan. Zoo hij bij voortdurend blijft weigeren, zal zijne verkiezing worden vernietigd, en zullen de opzieners verder de Christelijke tucht op hem toepassen."

Volgens art. 25 worden de onderscheidene dienaren, die gezamenlijk de Gemeente regeeren, volgens de oude Gereformeerde Formulieren bevestigd.

Indien, naar art. 26 een wettig geroepene en die be-

voegd gevonden wordt, zal hij zich niet mogen onttrekken: als hij hardnekkig blijft weigeren, zal de tucht op hem worden toegepast.

Het laatste artikel van dit hoofdstuk, zorgt, dat de onderscheidene dienaren toch geen tijdelijke schade hebben bij den dienst, dien zij aan de gemeente bewijzen, het zegt.

» Art. 27. Zij, die, wegens hunne werkzaamheden in de gemeente, geen tijdelijk beroep kunnen waarnemen, of dit slechts gedeeltelijk kunnen doen, behooren, naar gelang der omstandigheden, door de gemeente bezoldigd te worden. De bezorging daarvan geschiedt door den kerkeraad."

(Het vervolg hierna).

DE INQUISITIE.

(Vervolg en slot van bladz. 170).

ISABELLA en FERDINAND hunne partij gekozen hebbende, » vertrouwden de zaken des geloofs toe aan » den Aartsbisschop van *Sevillie*, GONZALVUS VAN MEN- » DOZA en gaven hem tot Assistent den Dominikaan, » THOMAS VAN TORQUEMADA (1)." Na onderscheidene pogingen, die eenige jaren duurden, » werd, in 1584 » in *Sevillie* eene beroemde vergadering gehouden van » mannen, in de beide regten en in de H. Godgeleerd- » heid ervaren en men regelde er de orde, die in » de procedurus tegen de ketters gevolgd moest wor- » den. Het zijn die wetten, welke de inquisiteurs » thans nog in acht nemen, doch naderhand vermeer- » derd met nieuwe instructien (2)."

KAREL V, beval stervende de inquisitie, zijnen zoon PHILIPPUS II aan, bij eene clause van zijn testament, dus luidende: » Ik beveel hem boven alles aan, om het officie der H. inquisitie goddelijker wijze tegen » de ketters ingesteld, met gunsten en eer te overla- » den." En hij voegde er in eene codicil bij: » Ik » verzoek hem dringend, op de krachtigste wijze, die » ik kan, en ik beveel hem, als een geliefde vader, » in naam zijner eerbiedige liefde jegens mij, zich » eener zaak vuriglijk te herinneren, waar van het » geluk van geheel Spanje afhangt, te weten: om » nooit de ketters ongestraft te laten, en daarom het » officie der H. Inquisitie, welks waakzaamheid het » Catholijk geloof doet aangroeijen in deze koning- » rijken en er de Christen Godsdienst behoudt, met » gunsten te overladen (3)."

PHILIPPUS II vergat nooit het testament en de codicil zijns vaders. Even als deze, paste hij de inquisitie op de Protestanten toe, welke ISABELLA en FERDINAND, in overeenstemming met al de orden van Spanje, tegen de Joden en Mooren hadden ingesteld. Hij maakte haar nog harder; hij vond, om de ketterij te verschrikken, de beruchte verrigtingen uit, bekend onder den naam van *auto da fés*, waarbij de doodstraf

eene soort van feest werd, even buitengewoon voor de aanschouwers, als voor de lijders. De eerste had plaats te *Sevillie* in het jaar 1559. Van dat oogenblik af, riep de Spaansche inquisitie, het werk der politiek, eene nationale en koninklijke zaak, aangaande het doel en de algemeene geschiedenis der inquisitie een gemakkelijken laster in. Die zonderlinge handelingen griften zich in de verbeelding, en het Spaansche volk zelf, 't welk dit alles zag en verdroeg, vertoonde zich aan de wereld in hatelijke kleuren. Ik belast mij niet met hare regtvaardiging. De graaf JOSEPH DE MAISTRE, heeft in zijne *brieven over de Spaansche inquisitie*, dit trachten te doen, wat mij betreft, mijne taak is geheel anders.

Zie hier ons aandeel in de spaansche inquisitie, zoo als de regtsgeleerde PEGNA ons leert in zijne commentarien op het *Directorium der inquisiteurs*. » In » *Spanje*, ontnam FERDINAND, koning van Aragon en » *Castilië*, de vijfde van dien naam, omstreeks het » jaar des Heeren 1476, zoo als onze geschiedenissen » getuigen, den broederen Dominicanen, het officie » der inquisitie, en gaf hetzelfde aan de seculiere » klerken. Hij belastte gelijktijdig, door het paus- » lijk gezag den zeer doorluchtigen Kardinaal MENDO- » ZA, met het reconstitueeren van dat officie. Deze, » in overeenstemming met een groot aantal van ge- » leerde mannen, stelde de wetten vast, en schreef de » orde voor, welke de inquisiteurs in *Spanje* moeten » volgen (1)."

Limburg, zegt uitdrukkelijk hetzelfde: » Dat officie » is niet meer, zoo als eertijds, aan de predikbroe- » ders of Dominicanen toevertrouwd; maar men begon » er den last van op te leggen aan de seculiere kler- » ken, die bekwaam waren in de canons en in de » wetten, en van lieverlede werd het hen geheel over- » gelaten, zoo, dat de broeders Dominicanen er ge- » nerlei deel meer aan hebben, zoo niet, dat men » zich dikwerf van hen bedient, om de stellingen » over welker beoordeeling het zake is, te bepalen, » en de pligten van consulteurs waar te nemen (2)."

Eerst in 1618, gaf PHILIPPUS III, aan de Domini- kanen eene plaats in het opperste gerechtshof der inquisitie, zamengesteld uit elf of dertien leden.

Een ongehoord feit kan doen oordeelen over het crediet, hetwelk de predikbroeders bij de Spaansche inquisitie hadden. Een hunner, BARTHELEMY CARANZA, was Aartsbisschop van *Toledo*, een eerbiedwaardig man, die met het vrouwen zijner Souvereinen was vereerd geworden, en die de algemeene achting genoot, op den voornaamsten Aartsbisschoppelijken zetel der monarchie. Hij wierd eensklaps gearresteerd, op bevel der inquisitie. Vergeefsch reclamde Paus Pius IV denzelven; te vergeefs kwam de Kerkvergadering van *Trente*, die vergaderd was, ten zijnen

(1) LIMBOURG, Hist. de l'inquis. liv. I, ch. 24.

(2) Ibid.

(3) Ibid liv. I, ch. 30.

(1) PEGNA, comment. op het *Directorium der Inquisiteurs* van NICOLAAS EYMERIC, pars 3, School 43.

(2) Hist. de l'inquis. liv. I, ch. 24.

behoefte, tusschen beide; te vergeefs verklaarde de congregatie, die door de Kerkvergadering met het onderzoek der geschriften belast was, den catechismus van CARANZA, die tot voorwendsel zijner gevangenneming strekte, orthodox: de inquisitie was onverbiddelijk. Zij hield hem acht jaren in hare gevangnissen en bewilligde er niet in, om hem naar Rome te zenden, ten einde er geoordeeld te worden, dan op een bevel van PHILIPPUS II. Dusdanig was de magt der Dominicanen over de Spaansche inquisitie; dusdanig ook die van den Paus en van eene algemeene Kerkvergadering, zelfs in eene omstandigheid, waarin de onregtvaardigheid blijkbaar scheen, en waarin de geheele zaak zich bepaalde tot het geestige woord van CARANZA, bij het intreden van het kasteel St. Angelo: » Ik ben immer tusschen mijnen grootsten vriend en mijnen grootsten vijand, tusschen mijne conscientie en mijn Aartsbisdom van Toledo (1). »

In 't kort, de Spaansche inquisitie was eene koninklijke regtbank, » van welke geenerlei bevel kon » worden bekend gemaakt, zonder voorloopig verlof » des konings (2); » eene regtbank, die men wel getracht had in naam der Paussen op te rigten, doch die in den grond, nergens in afhankelijk was van hunne leiding. Ook verzetteden de Paussen zich altoos tegen hare invoering in *Napels*, in hunne nabuurschap, en alle onderhandelingen van het Spaansche hof, konden er niet in slagen, om aangaande dit punt, hunnen onverzettelijken afkeer te overwinnen (3). Wel verre van de gestrengheden der inquisitie te vermeerderen, werden zij, door het misbruik dat men er van maakte, verwittigd, dat het oogenblik gekomen was, om voor God en menschen hunne verhevene verantwoordelijkheid bloot te leggen. PAULUS III stichtte in 1542 de Romeinsche congregatie van het H. Officie, die aanvankelijk slechts uit zes Kardinalen was zamengesteld en hij herriep alle vroeger toegestane inquisitoriale volmagten. Het is die congregatie, van welke niemand iets weet, zoo zacht is zij geweest, zoo het niet is, dat GALILEUS, met alle geweld een systema van astronomie op de heilige boeken willende gronden, hem tot tweemaal toe met de uitstekendste kiescheheid behandelde (4). En BERGIER heeft van haar kunnen zeggen, zonder vrees, van door de geheele oplettende achttiende eeuw te worden geloopenstraft, dat zij nooit eene doodstraf onderteekend had (5).

Terwijl dus Spanje en Portugal naar de autodafés liepen, terwijl Frankrijk zijne vurige kamers (cham-

bres ardentes) tegen de ketters maakte; terwijl HENDRIK VIII, zeventig duizend menschen ter dood bragt, en de goede koningin ELISABETH de Engelsche paarden, uit den geopenden buik der Catholijken liet eten, in dat bloedige tijdperk vergoot Rome, niet een enkelen druppel bloeds! Rome, aan welks voeten de drie schoonste eeuwen van Italië bloeiden! Rome, dat DANTE, ARIOSTO, TASSO, MACHIAVEL, BENBO, GALILEUS, GUICHARDINO en zoo vele anderen wier namen niet behoeven uitgesproken te worden, om te worden verstaan, rondom zich had zien geboren worden! Rome, zich zelve overtreffende, droeg in het sterkste des gevaars, aan den Stedehouder Gods den onvervreembaren titel op van *universelen inquisiteur*, en, door eene wijsheid, waarvan Rome alleen het geheim heeft, maakte het dien titel, op het voorhoofd des Opperpriesters onzichtbaar, zoo als het zwaard onzichtbaar in de schede is. Men zal welligt zeggen, dat zulks niet zeer moeilijk was, wijl er te Rome geene ketterij bestond: doch het doel der inquisitie was juist geweest, om te zorgen, dat er geene ketters te straffen zouden zijn, en God heeft niet toegelaten, dat die eervolle gedachte geheel van goed gevolg ontbloot ware. Men heeft Rome bestendig, de stad der orthodoxie en de stad der zachtmoedigheid zien wezen, zuiver als eene maagd, en zwak gelijk zij.

Ik meen, door al het vorenstaande, te hebben bewezen, dat de Dominicanen, noch de uitvinders, noch de bevorderaars, noch de voornaamste werktuigen der inquisitie zijn geweest, en dat niemand minder dan zij verantwoordelijk is voor de buitensporigheden van Spanje, in dat opzigt. Het blijft buiten twiifel, dat zij deel aan de inquisitie namen; maar wie heeft er in Europa geen deel aan genomen? De inquisitie was een wezenlijke voortgang, in vergelijking van alles, wat in het voorledene had plaats gehad. In plaats van eene regtbank, zonder regt van gratie, onderworpen aan den onverbiddelijken letter der wet, had men een buigzame regtbank, wier vergiffenis kon worden gevorderd, door het berouw, en die immer niet dan de verbazende groote minderheid der beschuldigten aan den wereldlijken arm overleverde. De inquisitie heeft duizenden van menschen behouden, die door de gewone rechtbanken zouden zijn omgekomen; de Tempeliers beriepen zich op hare jurisdictie, wel wetende, zeggen de geschiedschrijvers, dat, als zij zulke regters verkregen, zij niet meer ter dood konden veroordeeld worden (1). Komt het overigens wel aan onze eeuw toe, om zich over de inquisitie te beklagen? Heeft zij de vrijheid der Godsdiensten gevestigd, waarover zij zoo veel spreekt, en leven wij niet onder een volledig beheer van inquisitie met een leugen te meer? Men zocht arme dochters op, die op harde legersteden rusten (2); men zocht haar op, omdat zij onder een denkbeeld van geloof leefden, en in

(1) Vies des hommes illustres de l'ordre des Frères Prêcheurs, par le père Tournon.

(2) Verslag aangaande de regtbank der inquisitie, enz. bl. 89.

(3) LIMBOURG, Hist. de l'inquis., liv. I, ch. 26.

(4) Brieven van GUICHARDIN en den markies NICOLINI, ambassadeur van Florence te Rome, aangevoerd door BERGIER, in zijne Dictionnaire de Théologie, art. Sciences Humaines.

(5) Dictionnaire de Théologie, op het woord: Inquisition. Zie hier den naauwkeurigen zin: » Les exécutions à mort sont » très rares, soit en Espagne, soit en Portugal, et l'on n'en » connaît aucun exemple à Rome. »

(1) M. DE MAISTRE, eerste brief over de Spaansche inquisitie.

(2) Vervolging der Carmelitessen te Libourne.

plaats van zich, tot eene of andere industriele zaak te associeeren, zij zich associeerden, om biddende te werken; men sleept haar voor de regtbanken; men eischt er hare verdrijving uit heur eigen huis; men zal die welligt verkrijgen: wat zou de inquisitie meer gedaan hebben? Men hoort redenaars, op het spreekgestoelte het geringste godsdienstig gerucht aanklagen en men zou meenen, dat zij hun leven doorbrengen met luisteren, of de eene of andere Fransche borst, niet godsdienstig aan eene andere borst klopt: wat zou de inquisitie meer gedaan hebben? Die mannen, die zoo scherp zijn in het vervolgen, behoorden ten minste te begrijpen, waarom het menschelijk geslacht te allen tijde, voorzorgen heeft genomen tegen de dwaling; zij behoorden door hunne eigene hartstogten te weten, dat de dwaling en de dwingelandij onafscheidbaar zijn. Laat ons het voorledene daar laten, waarover het gemakkelijk is, mis te tasten en laat ons het tegenwoordige beschouwen.

Wie vervolgt in *Europa*? Wie vervolgt na honderdjarige declamatie in proza en in dichtmaat, tegen de vervolging? Is het dan nog noodig, dit te zeggen? De geheele aarde hoort het zuchten van het Catholijke *Ierland*, dat door de Anglikaansche kerk verdrukt wordt. . . . Zij ziet het Protestantsche *Pruisen*, eenen koning aan het hoofd hebbende, die door het ongeluk en door den voorspoed vruchteloos is onderrigt geworden, eenen Aartsbisschop in gevangenschap houdende, terwijl hij hem regters weigert, de conscientie als misdad van staat behandelende, de belofte aan de heft van een volk gedaan, schendende, om het geschil van eenen geestelijken zegen en door een aanhoudend mengsel van geweld en geveinsheid, het karakter van een gezag openbarende, voor 't welk niets meer heilig is, dan hetgene, wat door de vrees als zoodanig verklaard wordt. De geheele wereld kent het martelaarschap der Kerk van *Polen*, eene afgrijsselijke foltering, die sedert zeven jaren duurt en die schijnt niet te zullen ophouden voor de geheele vernietiging der Poolsche natie en van haar geloof. Zij is aan het andere einde van *Europa* getuige geweest, van niet minder barbaarsche tooneelen, en ditmaal waren het niet de koningen die de vervolgers waren, maar het Rationalistisch Liberalismus, 't welk waarschijnlijk in de ingewanden van Spaansche en Portugesche Monniken, het geheim der conscientie-vrijheid zocht. En waar is, te midden van die woeste tooneelen van onderdrukking, de vrijheid van conscientie? Een enkel volk heeft dezelve wezenlijk gevestigd en dat is een Catholijk volk. De Belgen. . . . Meester zijnde, om zich eene constitutie te geven, die hen behaagde, hebben in hun charter, eene waarheid geproclameerd, die van dag tot dag zichtbarer zal worden, te weten, dat de Catholijke Kerk, om Souvereine te wezen niet anders noodig heeft, dan hare vrije werking op verstand en wil, en dat zij nooit, de toevlugt tot den wereldlijken arm neemt, dan bij wege van verdediging tegen de vervolgers.

Ziedaar de waarheid, de waarheid, welke de Kerk zal regtvaardigen voor de regtbank van God en van het menschelijk geslacht, die eenmaal in elkanders tegenwoordigheid zullen vergaderd zijn. Ja, koningen, volken, majesteiten der aarde, de Catholijke Kerk vraagt van u hier beneden niets anders dan den doortogt, gelijk Bossuet zeide, maar den *vrijen doortogt*. Zij heeft niets meer noodig, om sterker te zijn dan gij allen, niet eene heerschende sterkte, die zich tot uwe tijdelijke zaken uitstrekt, maar eene overtuigende kracht, die u, met ziel en ligchaam, naar de eeuwigheid voert. Gij weet het wel, en omdat gij die geestelijke aantrekking niet wilt, droogt gij zoo veel mogelijk, hare bron op: hetzij zoo, gij zijt er meesters van, maar ten minste erkent uwe werken. En zoo het gebeurt, dat een geheel volk Catholijk geworden zijnde, eenparige maatregelen neme tegen den terugkeer uwer ongeregtigheid, beschuldigt het dan niet, dat het vervolger is, ten minste zoo de slaaf, die zijnen oppasser opsluit, geen vervolger is, en het slagtoffer, dat zijnen moordenaar terng doet deinken, geen beul zij.

Laat ons edelmoedig zijn: laat ons, zoo gij wilt, toestemmen, dat de waarheid en de dwaling even onverdraagzaam waren. Welnu, wat heeft de wereld, bij die noodlottige worsteling gewonnen? De waarheid heeft de dwaling niet vernietigd; en de dwaling vernietigde de waarheid niet; zegepralend op een punt, heeft men op een ander punt het onderspit gedolven. Wordt het geen tijd, om zulke ongelukkige wegen te verlaten? Zijn zestig eeuwen van bloedige wisselingen, niet voldoende, tot onze onderrigting? Laat ons ten minste perk stellen aan de verloopene rampen en dat deze vreedzame grenssteen, met onderlinge overeenstemming opgericht tusschen hetgene, dat was en hetgene, dat zijn zal, aan onze nakomelingen eene betere oplossing der menschelijke randsels voorspelle, dan die, welke men van het zwaard had verwacht en die het zwaard niet heeft gegeven.

DE HERLEVENDE KERK IN AFRIKA.

Te *Tours* is eene verzameling van brieven in het licht verschenen, geschreven door den Eerw. Heer SUCHET, Missionaris in de Algierij, en, door den Bisschop van *Algiers*, tot Pastoor van *Constantine* benoemd. Geloof en vertrouwen stralen op iedere bladzijde door: alle getuigen van den ijver en de liefde des Apostolischen mans. Eenige uittreksels uit die brieven, welke ten voordeele der Kerk van *Constantine* verkocht worden, zullen aan onze lezers niet onaangenaam zijn.

» *ALGIERS*, 9 Februarij 1839.

» Ik ben op den Afrikaanschen grond aangekomen, op woensdag den 6 dezer, te half vijf ure des morgens. Het stoomschip *l'Achéron* dat ik blijmoedig des Zondags besteeg, na de heilige Misso te hebben ge-

celebreerd, begon zijne vaart, omstreeks half elf ure.....

» Des Woensdags te vier ure 's morgens, zag men, bij een schoon maanlicht, den Afrikaanschen grond; een half uur later, waren wij onder de muren van *Algiers*, die het voorkomen hadden eener steengroeve van witte steenen. Wij ontscheepten niet, voor acht ure. Ik ging aanstonds naar de Cathedrale Kerk, om den goeden God te danken voor mijne gelukkige reis en Hem zegen af te smeeken over mijne bediening op dezen vreemden grond.

Monseigneur de Bisschop ontving mij als een oude vriend. Den eersten dag liet hij mij een tochtje met rijtuig naar *Mustapha* doen, 't welk een heerlijk landgoed is aan den oever der zee, buiten eene der poorten van *Algiers*, en wij deden vervolgens, te voet, eene wandeling door en buiten de stad, langs wegen, tusschen Oranjeboomen, ter dikte van de schoonste boomen in *Touraine*, van heerlijke palmboomen en bananen. De hagen zijn overal van aloës en roos-laurieren gevormd; het is hier thans zoo warm, als in de schoone dagen van Mei in *Europa*.....

» Gisteren geleide Monseigneur mij ten bezoeke bij de Fransche notabiliteiten. De heer VALLÉE, maar-schalk-gouverneur, ontving mij op de minzaamste wijze; hij wenscht vooral, dat de godsdienst overal gevestigd en geëerbiedigd worde; hij wil de kruisen en kapellen te *Algiers* vermenigvuldigen. Monseigneur kan met zulk een man, alles doen, wat hij wil; hij heeft de fraaiste mosqué van *Constantine* doen uitkiezen, om er de schoonste Catholijke Kerk der colonie van te maken, hij heeft aan Monseigneur verzocht, mij tot de stichting dier nieuwe kerk te willen zenden.

» De zaak zal spoedig beslist worden. Ik vrees enkel, dat Monseigneur mij voor een dringender dienst zal noodig hebben. Ik wacht dus den wil van den goeden God af. Niemand kan gelukkiger zijn dan ik. De missie der Algerij vertoont zich aan mij in de heerlijkste gedaante; zij is echter met moeilijkheden vervuld, waarvan men zich niet dan op de plaats zelve een denkbeeld kan maken. Want alles is hier buitengewoon; alles verbaast, alles ontroert de gedachten; 't is eene missie, zoo als er welligt nooit eene bestaan heeft. De Algerij is in dit oogenblik, in eenen *exceptionelen toestand*, God alleen kan dien chaos ontwarren en bij den eersten opslag erkent men het ontoereikende der menschelijke redeneringen en middelen, 't welk het vertrouwen verlevendigt van hem, die niet steunt, dan op God alleen.....

» *CONSTANTINE, 27 Februarij 1839.*

» Monseigneur heeft er toe besloten, om mij naar *Constantine* te zenden, als zijnde de voornaamste stad der colonie na *Algiers*, en alwaar, na meer dan veertien honderd jaren nog geen Priester verschenen was. Het is eene geheel Afrikaansche stad, gelegen in het binnenste der landen, aan gene zijde, van den kleinen Atlas, tusschen de zee en de groote woestijn van *Sahara*, die een gedeelte mijner juris-

dictie uitmaakt. De groote CHEIK die bevel voert, over de talrijke en dappere stammen der woestijn en over den grooten stam der Moabieten, is mij zeer nederig de vriendschap van den groot-Marabout (opperpriester) der Franschen komen verzoeken; hij heeft mijne hand vattende, en die tegen zijn hart drukkende, betuigd dat hij me zeer lief had en verheugd zou wezen, mij in zijne woestijn te zien. Ik heb hem geantwoord dat ik dienaar van God zijnde, die de Vader van alle menschen is, alle Arabieren als mijne kinderen bemindde. Ik ben den volgenden dag den *hakeur* of gouverneur der stad *Constantine* gaan bezoeken, die mij reeds was voorgekomen, door mij op denzelfden dag mijner aankomst te komen zien met eenen kalif BENA ISSA, den opperbevelhebber des legers van ACHMET-bey. Hij was het, die *Constantine* verdedigde, toen de Franschen haar ingenomen hebben. Die twee hooge personen hebben mij de levendigste voldoening betuigd over mijne aankomst onder hunne volken; zij willen ook, 't koste wat het wil, mijne vrienden zijn. De *hakeur*, SIDI HAMOUDA, wilde mij zelf te voet naar zijnen vader verzellen, die een grijsaard is van meer dan tachtig jaren en het opperhoofd van den Godsdienst van MAHOMET in dat land. Die eerbiedwaardige grijsaard ontving mij mede zeer hartelijk, en wilde dat ik koffij en konfiture met hem gebruiken zou; hij deed mij op een tabouret nederzitten, want er zijn geene stoelen bij de Muselmans. Hij zelf was, op de wijzen der Turken, op een tapijt op den grond gezeten; voor hem stond een soort van reukvat, om reukwerk te doen branden, rondom hem lagen boeken van allerlei grootte. Hij sprak mij over JESUS CHRISTUS, dien zij als eenen grooten profeet beschouwen. Zij denken dat de Godsdienst van JESUS CHRISTUS thans over dien van MAHOMET heerscht en zij onderwerpen er zich aan.....

Op den dag mijner aankomst te *Bona*, wilde de generaal GUINGRÉ, die gouverneur dier stad is, mij naar *Hyppone* verzellen, met zijnen aide-de-camp den heer GAY en een detachement Afrikaansche jagers, allen te paard. Men deed mij een Arabisch paard bestijgen en ik reed, met toog en driepuntigen hoed de geheele stad *Bona* door, en te midden van dat eervol en schitterend geleide, door eenen drom van nieuwsgierigen omringd, zoo Europeanen als inboorlingen, die allen verbaasd waren, over de eer, die men aan den Franschen Marabout of *Muphti* zoo als men mij noemt, bewees.

» Er is, sedert eenige jaren, te *Bona* een Catholijke Priester: ik heb een tweeden Priester medegebragt, om hem tot Vicaris te verstrekken.....

» Van *Philippeville* vertrekt men, om zich naar *Constantine* te begeven, doch ik moest mij eerst naar *Bona*, vijf en twintig mijlen van daar gelegen over zee, begeven. Wat mij in die stad op eene vermogende wijze aantrok, was *Hyppone* de stad van den grooten H. AUGUSTINUS, wier bouwvallen, op den afstand van een kwartier uurs van *Bona* gelegen zijn, aan den mond der *Seybouse* die eene schoone have

aanboud, toen die stad nog bestond. De zee heeft zich wat verwijderd en de haven is tegenwoordig te *Bona* eene stad van 8,000 zielen, zoo inboorlingen als colonisten. Ik kan u de aandoening en de heilige ontroering niet uitdrukken, die ik gevoelde, toen ik dien grond kuste, dien de groote H. AUGUSTINUS met zijne tranen en met zijn zweet heeft besproeid. Monseigneur van *Algiers* had mij de reliquie van dien grooten Heilige, hem door den Paus geschonken, toevertrouwd: 't is de eenige die in *Afrika* aanwezig is: Ik plaatste haar op eenen hoop van bouwvallen, ter plaatse waar de Mahomedaansche inwoners, alle woensdagen, den grooten *Roumi* of *Christen*, gaan bidden, die hen, zeggen zij, dikwerf verschijnt, met zijnen grooten witten tabbaard, en dien zij beschouwen als den beschermer hunner goederen, hunner kinderen, enz.

• Ik ben drie dagen te *Bona* gebleven, en ik ging alle dagen, gedurende meer dan twee uren op de bouwvallen van mijn geliefd *Hyppone* bidden en wandelen. Ik heb het schreijende, des avonds bij het schoonste maanlicht verlaten en, uit zee, in die brooze bark, die er mij van verwijderde, zeide ik het: vaarwel! als aan eenen vriend, dien men verlaat, na eene eerste en warme vriendschap met hem te hebben aangeknoopt. Wij hadden weldra ons schip bereikt, 't welk ons in volle zee wachtte en den volgenden morgen ontscheepte ik te *Philippeville*, van waar ik op eenen muilezel en door twee honderd soldaten geleid terugkeerde naar *Constantine*, 't welk drie dagen gaans van daar en te midden van hooge bergen gelegen is. Ik zal aan mijne kerk van *Constantine* den naam van MARIA, onze goede en teedere Moeder geven en ik zal het geluk hebben, om er overmorgen, Zondag 3 Maart, de eerste Misse te celebreren. Het zal eene militaire Mis met groot orkest wezen. Wij zullen, alvorens te beginnen het *Veni Creator* zingen, en wij zullen met een plechtig *te Deum* en een *Sub Tuum* besluiten. Welk eene Misse zal deze zijn! Sedert misschien meer dan veertien eeuwen is het Offer, dat voor het heil der wereld geslagt is, te *Constantine* niet neêrge daald

Constantine 1 Maart 1839.

• Ik ga nu de groote en fraaije mosqué van het paleis van ACHMET-BEY, den onttroonden souverein van *Constantine*, inrigten tot eene eerste Parochiale kerk, waarvan ik den eersten pastoor zijn zal. Overmorgen, Zondag, zal ik het geluk hebben, van de mosqué in te zegenen, van dezelfde eenen Catholijken tempel te maken en er de eerste Misse te celebreren

• De generaal baron DE GALLOIS gouverneur der provincie van *Constantine* en *Bona*, heeft mij met de gulste hartelijkheid ontvangen; hij heeft gewild, dat ik tafel en woonplaats met hem deelen zou, die het oude paleis van ACHMET-BEY is; ik houde mijn verblijf

in de kamer van den Bey zelve, zoodanig gemeubeld als zij was, toen hij haar verliet, ik slaap op zijn eigen bed; niets is heerlijker dan dit paleis: het is het schoonste van geheel *Afrika*; het doet, zegt men, niet onder, dan voor dat van den grooten sultan te *Constantinopel*; men verdoelt in dat bosch van kolommen van wit marmere, in die tuinen van Oranje boomen, alwaar men overal fonteinen ziet ontspringen, wier water in marmere kommen nederstort

• Van de eerste dagen mijner aankomst te *Constantine* af, heb ik bezoeken bij de voornaamste inboorlingen afgelegd; bij den gouverneur der stad SIDI HAMONDA en bij de hoofden van de verschillende stammen der provincie, die allen hunne paleizen in de stad hebben; zij allen hebben mij met betuigingen van blijdschap ontvangen. In dat alles is veel Oostersche overdrevenheid.

• Gisteren heeft de generaal hen allen ter maaltijd genoodigd

(Het vervolg en slot in ons volgend Nummer.)

WAARSCHUWING.

Wij achten ons verplicht, onze Nederlandsche Catholijken te waarschuwen tegen het inteekenen op eene Hollandsche vertaling van het goddelooze werk van den beruchten STRAUSS: *Das Leben Jesu KRITISCH bearbeitet von Dr. DAVID FRIEDRICH STRAUSS*; welke, met brommenden ophef, door J. H. BOLT, te *Groningen* is aangekondigd, in het *Handelsblad* van Donderdag 30 Mei 1839. — Als het waar is, dat het verlangen naar die vertaling, zoo bij uitstek groot is, dan is het volk van *Nederland* al zeer diep gezonken!

Hoe dit ook zij, daar dat werk van STRAUSS, door het Apostolisch gezag, als hoogst verderevelijk en anti-christisch, op den INDEX der verbodene boeken is geplaatst, hebben Catholijken geenerlei vrijheid, om hetzelfde te lezen, en mogen door hunne inteekening, de vertaling van zulk een verfoeijelijk werk, dat zelfs het protestantsche *Zurich* tegen den schrijver heeft opgeruid, en waarover de Duitsche protestanten zich hebben geërgerd, volstrekt niet bevorderen: zij zouden, door op dat werk in te teekenen, handlangers worden van den Antichrist!

Wij zullen, uithoofde van het gewigt der zake, op de aankondiging dier vertaling, nader terugkomen.

AANKONDIGING.

De ondergeteekende als Correspondent van den heer P. KERSTEN te *Luik*, maakt langs deze bekend, dat men ook bij hem op het *Journal Historique et Littéraire* kan inschrijven, tevens beloovende dat hij hetzelfde niet later dan den vierden of vijfden van elke maand, aan heeren Inteekenaren zal afzenden.

Uden, 1 Junij 1839. P. N. VERHOEVEN.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

DE GEVAARLIJKSTE WONDE DER KERK.

De vervolgingen kunnen de Kerk des levendigen Gods kwellen en benaauwen, maar ze kunnen haar niet van kracht en leven berooven: integendeel zijn ze, wat de najaars-stormen voor de vruchtboomen zijn, die daardoor vaster in den grond wortelen en meerdere vruchten voortbrengen. De vervolgingen en verdrukkingen, versterken zoo wel den band der broederliefde, als zij het vuur des geloofs, levendiger doen gloeijen; ze zijn veel voordeeliger aan de Kerk, dan eene langdurige rust; want de Heer heeft gezegd: „In de wereld zult gij verdrukking hebben!” Zij scheiden het kaf van het koor en zuiveren den akker der Kerk van alle schadelijk onkruid.

Het zijn niet de vervolgingen, die haar met openbaar geweld aantasten, welke de Kerk te duchten heeft: sedert achttien eeuwen trad zij uit iedere vervolging met nieuwen luister te voorschijn, gelijk het gelonterde goud met nieuwen glans uit de smeltkroes komt. Zij wordt er door gezuiverd van het schuim der ligtzinnigheid en laauwheid, en van de aarddeelen der eierzucht en gierigheid, die met hare arme en oot-

moedige geboorte strijdig zijn. De openbare vervolgingen hergeven haar die vrijheid, welke tot hare goddelijke regten behoort, en waarvan de wereld haar immer tracht te berooven.

Het is de invloed der wereld, wier vriendschap vijandschap is tegen God, die zij te duchten heeft. Zij moet in de wereld zijn, zonder met de wereld vermengd te worden; want het rijk van haren goddelijken Stichter is niet van deze wereld. Daarom wil de wereld juist, dat de *magtigen der aarde* invloed zullen uitoefenen op de zaken der Kerk. Dat zij hun gezag tot in en over de Kerk zullen uitstrekken, om, naar lieverleden, haar datgene te doen worden, wat heerschzucht van haar maken wil, eene slavin met goude ketenen beladen, die den wil van haren beheerscher, met gedweeheid volgt; hare goddelijke geboorte verloochent, en hare goddelijke bestemming verzaakt.

Te vergeefs echter zouden de magtigste vorsten boeijen smeden, voor de vrijgeborene Bruid van den Zoon Gods, zoo niet zwakke, wereldgezinde, of eerzuchtige Priesters zich tot hunne handlangers lieten gebruiken. Deze zijn de kanker, die aan het harte der Kerk knaagt, haar leven doet kwijnen, en menig deel van haar onsterfelijk ligchaam tot bederf

heeft doen overgaan en afvallen! Getuige de Grieksche kerk, getuigen *Engeland, Zweden, Denemarken* en andere landen, die het geloof der vaderen verlaten hebben!

De inrigting der Catholijke Kerk is goddelijk. De Zoon Gods is haar goddelijk Opperhoofd haren eeuwigen Herder en Hoogen-priester, die zelf zijne Apostelen uit de menigte gekozen, en met eene Goddelijke zending belast heeft, welke voortduren moet, tot aan de voleinding der eeuwen. Onder zijne Apostelen verkoos, de Heer, PETRUS, om hem, na zijn vertrek van deze wereld te vertegenwoordigen, en zijn plaatsbekleeder op aarde te wezen. Die goddelijke inrigting der Kerk is nooit veranderd: en na de verheerlijking van haar goddelijk Opperhoofd, kan geene wettige zending in de Kerk gegeven worden, die niet van zijnen zichtbaren plaatsbekleeder uitgaat en voortvloeit; en zoo geldt nog van den zichtbaren plaatsbekleeder des Heeren, wat de Godmensch toen hij zelf nog zichtbaar op aarde verkeerde, van zich zelve zeide: *Ik ben de deur der schapen.*

» Voorwaar, voorwaar ik zeg u: die niet ingaat door de deur in den stal der schapen; maar van elders inklimt, is een dief en moordenaar.

» Maar die door de deur ingaat, is de herder der schapen.

» Dezen doet de deurwachter open, en de schapen hooren naar zijne stem: en hij roept zijne eigene schapen met name, en leidt ze uit.

» En als hij zijne eigene schapen uitgelaten heeft, zoo gaat hij voor hen, en de schapen volgen hem, want zij kennen zijne stemme.

» Doch een vreemden zullen zij niet volgen, maar zij vlugten van hem: omdat zij de stemme der vreemden niet kennen.

» Deze gelijkenisse zeide Jesus tot hen: maar zij verstonden niet, waar Hij hen van sprak.

» Jesus zeide hen dan nog: Voorwaar, voorwaar, ik zeg u: ik ben de deur der schapen.

» —

» De dief komt niet dan om te stelen, te slagten en te vernielen. Ik ben gekomen, opdat zij het leven zouden hebben en overvloediglijk zouden hebben.

» Ik ben de goede Herder. De goede Herder geeft zijn leven voor zijne schapen.

» Maar een huurling, en die geen herder is, wien de schapen niet eigen zijn, ziet den wolf komen, en hij verlaat de schapen, en vlugt weg: en de wolf rooft en verstroot de schapen.

»

» Ik ben de goede Herder, en ik ken mijne schapen en de mijnen kennen mij.

» En het zal eene kudde en een Herder worden (1).»

Zoo heeft dan de eeuwige waarheid zelve, het met ronde woorden gezegd: zij, die niet door de *deur*, niet op de wettige, door hem in zijne Kerk ingestelde wijze, tot de herderlijke bediening komen, maar die

zich indringen, of door vreemd gezag ingedrongen worden, *die van elders inklimmen*, de intrus, zijn *dieven en moordenaars*, die enkel komen, om te *stelen*, te *slagten* en te *vernieten*.

» Wie door de deur ingaat, — zegt de geleerde KISTEMAKER (1), door den Vader van hemel en aarde geroepen en gezonden, gelijk JESUS CHRISTUS; of door JESUS geroepen en gezonden, gelijk de Apostelen en discipelen; of geroepen en gezonden door de daartoe verordende Apostelen en hunne opvolgers tot aan het einde der tijden, — » deze is de Herder der schapen. Dezen doet de deurwachter open, — dat is: de alles besturende goddelijke Geest, de Vader, gelijk sommigen het verklaren, of de heilige Geest; deze doet hem open, hem genade en gaven mededeelende, tot leiding der kudde. Hoe zorgt en waakt zulk een herder, de ware Herder voor zijne kudde, de kudde Gods! » Hij roept zijne schapen met name, » en leidt ze uit, en gaat voor hen uit. En welke gedweeheid der kudde, der kudde Gods, der ware Christen geloovigen jegens zulk eenen herder! » De schapen hooren zijne stem. — Zalige vereeniging van den geleider en van de geleidwordenden! Blijde, gezegende eendragt!

» Het tegendeel van dit alles vertoont zich, waar » iemand, » niet door de deur in den schaapestal binnen gaat, maar van elders inklimt. Een dusdanige is » een vreemde, » en de schapen, de ware Christen geloovigen, » kennen de stem des vreemden niet. Een dusdanige is ook » een dief en moordenaar. »

» Ik ben de deur der schapen. » Door Hem ingaan, door zijne plaatsbekleeders, de Apostelen, geroepen en gezonden zijn, moet iedere goede Herder.

» Dieven zijn, die dwaalleeringen onder het volk uitstrooijen en hetzelfde, of eenigen van hetzelfde, gelijk een dief aan de kerk ontleest, hen berdeft en ze tot den dood voert. De huurling, dient om geld en tijdelijken welvaart, hij beschouwt de schapen niet, als zoodanig aan hem toevertrouwd, dat hij er den Opperherder rekenschap van geven moet; al mogt hij ook in rustige dagen bij hem blijven, Gods Woord leeren, en zij naar hem hooren; als hij den wolf ziet komen, kwellingen en vervolgingen, om des Woords wille komen ziet, dan verlaat hij de schapen, hij is voor zichzelf beducht, verstomt, of neemt de vlugt; en de wolf verscheurt en verstroot de schapen.»

Wij treffen hier twee beelden aan: dat van eenen die niet door de deur in den schaapestal komt, maar van elders inklimt; dat is, die niet, op de ingestelde wettige wijze tot de herderlijke bediening komt; en dat van eenen *huurling*, die voor loon en om tijdelijk voordeel te verwerven, zich met de zorg der schapen belast. De dieven (de intrus) beroven de kerk van hare kinderen; zij slagten en vernielen de kudde, door de geloovigen in ketterij of scheuring te voeren! De huurlingen, die slechts bang voor zich zelve zijn,

(1) JOANNES X, 1 — 10.

(1) In de aanmerkingen op het Evangelie van JOANNES, Hoofdst. X bl. 274.

verlaten de kudde, als zij den wolf zien komen, als het gevaar der vervolging dreigt; Zij verzetten zich niet tegen de aanslagen, op de regten en vrijheden der kerk; zij zwijgen, waar zij spreken moesten, of worden handlangers van de vijanden der kerk, en bevorderen het verscheuren en verstrooijen der kudde, de ketterij of de scheuring!

O! dat allen, die geneigdheid gevoelen, om herders te worden over de kudde Gods, de drijfveeren hunner begeerte, rijpelijk voor God overwogen, voor dat zij den priesterlijken staat omhelzen! Mogten zij zichzelven ernstig en oprecht afvragen: zou ik ook tijdelijk voordeel, eer en aanzien beoogen: of is alleen de zaligheid der zielen mijn doel? — Zal ik, in tijden van gevaar, bij verleidelijke aanbiedingen of vervolgingen een *huurling*, of een *goede herder* wezen? — O! mogten allen, wier bedoeling niet geheel zuiver is, die bij hunne keuze, aan aardsche genoegen, eer en voordeel denken, met schaamte en schrik terug treden, voor dat zij de deur des heilighdoms naderen . . . !

Ouders en bloedverwanten! Die uit eerezucht, of tijdelijke inzigten, uwe kinderen of betrekkingen, aanzet, en als dwingt, om den geestelijken stand te aanvaarden, welligt zonder dat God hen roept, zonder dat zij de hoedanigheden bezitten, die tot eenen goeden herder gevorderd worden; schrikt gij niet als gij er aan denkt, dat uw zoon, uw bloedverwant, misschien een *huurling* wezen, of een *dief* worden zal?

Helaast! onder al de Bisschoppen van *Engeland*, was, ten tijde van HENDRIK VIII slechts een goede herder; onder de Priesters waren er slechts weinigen: al de overigen waren *huurlingen*! en die Priesters, die zich naderhand, niet door de deur ingaande, maar van elders inklimmende, de bisschoppelijke waardigheid aanmatigden, werden dieven en moordenaars! Zij ontroofden de geheele Engelsche natie aan de kerk; zij slagteden en vernielden de kudde; zij waren het, die haar in scheuring en ketterij verdierven! Op dezelfde wijze hebben de Noordsche volken het geloof verloren, omdat hunne herders in de XVI eeuw *huurlingen* en dieven waren! — En wordt niet de kerk in *Spanje*, in *Portugal* en in *Rusland*, met een soortgelijk gevaar bedreigd? als de gouvernementen dier landen geen Priesters vonden, die zich tot onwettige Bisschoppen wilden laten indringen, dan ware er de scheuring onmogelijk geweest; en zoodanige Priesters, zouden niet als dieven, van elders zijn ingeklommen, als zij geene *huurlingen* geweest waren.

Ja, jonge lieden! die zonder goddelijke roeping, zonder blakenden zielenijver, zonder liefde voor de Apostolische armoede, eenvoudigheid en ootmoedigheid, uit eigen belang of eerezucht, den Priesterlijken staat zoudt omhelzen, ziet om Gods en zijner kudde wille van uw voornemen af! Als Priester zoudt gij welligt het voorbeeld dier ongelukkigen volgen, die in alle eeuwen, de oorzaak van ergernissen, de aanleiding der scheuring, de bron der ketterijen, en het ziellemoordende zwaard in de handen der vervolgers waren!

Maar ook, hoe bemoedigend is deze gelijkenis en

de daarop gevolgde voorzegging des Heeren voor die waardige kweekelingen des heilighdoms, die waarlijk door God geroepen, met ootmoedig vertrouwen op zijnen bijstand die roepstem volgen; die niets anders bedoelen, dan de eer van God, de *uitbreiding* van het rijk des Heeren en de zaligheid der zielen; die met de geringste bediening in den schaapstal te vreden, wenschen te gaan, waar zij gezond worden, door hen, die het regt om te zenden hebben; die geen ander verlangen koesteren, dan om goede voorbeelden, geestelijke en ligchamelijke hulp aan hunne schapen te verschaffen, hen als een goede herder, in al het goede voor te gaan, alles voor hun welzijn op te offeren, zelfs het leven, als het zijn moest; die met schroom en mistrouwen jegens zichzelf, er aan denken dat zij tot hoogere bedieningen zouden kunnen geroepen worden, door dat wettig gezag, 't welk daartoe alleen regt heeft. — Deze mogen met vertrouwen, door de deur in den schaapstal binnen gaan; ze zijn geene *huurlingen*, en zullen ook, bij deze ootmoedige, Godgevallige gevoelens blijvende, zich nooit uit eerezucht, of tijdelijk belang, tot hoogere waardigheden indringen, dan die, tot welke zij op eene wettige wijze verheven worden; zij zullen doof wezen voor de taal der verleiding, voor ieder aanbod van eer of voordeel, waaraan het verzaken van hunne herderspligten zoude verbonden zijn; zij zullen nooit dieven worden, die van elders inklimmen; zij zullen den wolf, die de kudde tracht te verscheuren en te verstrooijen, weêrstaan, zij zullen in alles als een goede Herder handelen al zou het hunne vrijheid, ja zelfs hun leven kosten; zij zullen zich nooit tot handlangers laten bezigen van hen die scheuringen trachten te weeg te brengen of te bevorderen; maar immer, naar hun vermogen, tot alles medewerken, wat verdoolde schapen kan terugbrengen, wat de scheuringen kan heelen en strekken kan, om de ketterijen, door de kracht der goddelijke waarheid vreedzaam uit te roeijen, door hare aanhangers tot den eenigen schaapstal toe te brengen: en zoo mede te werken aan het groote werk van God, 't welk de wereld, die in het booze ligt, tracht tegen te houden en te vernielen; maar dat eenmaal, op den tijd en op de wijze, door den Eeuwige bepaald, zal voltooid worden, want — het zal ééne kudde en één herder worden!

HUISHOUELIJK REGLEMENT DER UTRECHTSCHE AFGESCHIEDENEN.

(Vervolg van bladz. 188).

DERDE HOOFDSTUK.

Van de uitoefening der Diensten:

» Art. 28 zegt: De dienaren des Woords moeten zoo veel mogelijk bezig zijn in de prediking des Evangelies; in de bediening der H. Bondzegelen en in het toezigt nemen in alles op de geheele gemeente, zoowel wat betreft de huisbezoeken, als de uitoefening der Christelijke tucht."

» Art. 29. De dienaren des Woords zullen ook zorg dragen voor de opleiding der toekomstige dienaren, en daarin gebruik

kunnen maken van de hulp van zoodanige lidmaten der gemeente, die daartoe erkende gaven en bekwaamheden van den Heere ontvangen hebben."

Dit artikel schijnt ons toe van veel belang te zijn, en bevat welligt, zonder dat de afgescheidenen zulks beoogen, of het gouvernement er aan gedacht heeft, de kiem, der zoo lang gewenschte, en zoo lang vergeefs gereclameerde *vrijheid van onderwijs*.

In hun adres aan den koning, om *toelating en erkenning* hebben de Utrechtsche afgescheidenen onder anderen gezegd: » Zij leggen tevens een door hunne » verkozene opzieners geteekend afschrift van dit huis- » houdelijk reglement over, op dat dit in het belang » eener goede politie kunne onderzocht worden."

In het koninklijk besluit van toelating wordt in art. 1: » *mitsdien* vergund het bestaan, binnen deze stad U- » *trecht*, van eene *Christelijke afgescheidene Gemeen-* » *te*, bestuurd volgens de bepalingen van het *REGLE-* » *MENT*, hierbij geannexeerd."

Diensvolgens kunnen de Utrechtsche afgescheidenen in de uitvoering van hun reglement, en dus ook van art. 29, niet belemmerd, niet bemoeijelijkd worden.

Nu, volgens dat artikel, is de Heer SCHOLTE, (en zoo er te *Utrecht* nog meer erkende dienaren des Woords mogten komen, zijn ook deze), voor zoo veel het gouvernement betreft, gerechtigd, tot het geven van zoodanig *onderwijs*, als zij, *ter opleiding* van toekomstige dienaren, noodig keuren; en tevens, om daartoe zulke lidmaten hunner gemeente, *als zij geschikt en bekwaam oordeelen*, te bezigen. Hierdoor hebben zij, naar ons inzien, *van gouvernements wege*, niet alleen *de vrijheid*, om als *professoren* de hoogere wetenschappen aan de *toekomstige dienaren* te doceeren; maar ook, om hen daartoe *op te leiden*, door hen in de Latijnsche, Grieksche, en andere talen te onderwijzen, ja zelfs, om hen de eerste beginselen, of het zoogenaamd *lager onderwijs* te geven; daar het *onchristelijk* onderwijs, 't welk in de meeste gewone scholen gegeven wordt, en door de afgescheidenen dikwerf zoodanig is genoemd geworden, niet geschikt is, ter opleiding van toekomstige dienaren eener gezindheid, die het gewone school-onderwijs, als *onchristelijk* beschouwt. — Ten opzichte dus van jeugdige knapen, die vroegtijdig den wensch openbaren, om eenmaal *dienaren des Woords* te worden, hebben de Utrechtsche afgescheidenen, door het besluit van 14 Februarij 1839, N.o 87, volkomen vrijheid bekomen, om aan hunne toekomstige dienaren zoodanige opleiding, dat is onderwijs te geven, en daartoe zoodanige meesters te bezigen, als hunne dienaren des Woords verkiezen. — Inderdaad, dit is van veel gewigt.

Art. 30 zegt: » De ouderlingen behooren met de dienaren des Woords in alle dingen zamen te werken, *welke niet tot de prediking des Evangelies, en hetgeen daaraan onafscheidelijk verbonden is*, behoort. In de kerkregering zijn de dienaren des Woords niet in magt verheven boven de ouderlingen, maar zijn allen aan elkander gelijk in magt."

In dit artikel wordt dus eene *magthebbende kerkregering* erkend. Maar dat men de Onderlingen in hetzelfde van de *prediking des Evangelies en hetgeen daaraan onafscheidelijk verbonden is*, uitsluit, strookt

niet wel met art. 15 der Kerkeorde van 1837. In dat artikel wordt gezegd, van de ouderlingen sprekende: » Ook onder deze kunnen er zijn, die door hunne » overheid geroepen worden *tot de prediking*, waartoe » zij dan ook voor die gemeente zullen onderzocht en » geordend worden, en als de Evangelisten en de » Herders en Leeraars, wanneer hun ook de bediening » der Sacramenten toekomt, dewijl dit aan de pre- » diking verbonden is."

» Art. 31 zegt: De diakenen behooren al de liefdegaven ten behoeve der gemeente in te zamelen, en dezelve met overleg der opzieners te besteden, tot onderhoud der armen, tot in standhouding van het predikambt en van de gemeenschappelijke godsdienstoefening.

De diakenen waarvan *Gods Woord* spreekt, waren geheel wat anders, uit *Gods Woord* blijkt, dat zij predikten en doopten; daarentegen wordt in *Gods Woord* niets gevonden, 't welk blijken doet, dat zij de *liefdegaven der gemeente* ook moesten besteden, *tot instandhouding van het predikambt* en van de gemeenschappelijke godsdienstoefening.

Men heeft dus, ten opzichte der Diakenen, zich niet aan *Gods woord* alleen gehouden: Men heeft den woorden *Gods toe- en afgedaan*, 't welk volgens de Gereformeerde geloofsbelijdenis volstrekt verboden is. — Zoo doet men, eenvoudige Protestanten! Men heeft immer de uitdrukking: *Gods woord* in den mond en bedwelmde er mede: Men beweert dat de Catholijke Kerk zich niet aan *Gods woord* houdt, dat sommige harer leerstukken, gebruiken, plegtigheden, enz., moesten worden verworpen, omdat zij niet in *Gods Woord* gevonden worden. Men heeft haar gehoond, gescholden, anti Christisch genoemd, en doet het nog, omdat zij zich niet alleen naar het geschrevene *woord Gods*, maar ook naar de Apostolische overleveringen, wier oorsprong even goddelijk is, altoos geregeld heeft en nog regelt; en die zelfde menschen, die alle overleveringen verwerpen, die erkennen geen ander *woord Gods* te hebben, dan het beschrevene, houden zich, wat zij ook zeggen mogen, niet aan dat *woord Gods* zoo als, onder anderen, uit het voorbeeld der Diakenen blijkt, en daar zij hunne veranderingen en wijzigingen niet op de Apostolische overleveringen kunnen gronden, behoeft het geen betoog, dat zij daarin willekeurig te werk gaan.

Art. 32 wil » dat men zoowel de *bijzondere als gemeentegiften* door middel der Diakenen bezorge . . . opdat *ongelijke bedelingen*, waaruit *twisting voortkomt* worden voorgekomen. HAND, VII.

Volgens art. 33 » moeten de Diakenen alle half jaren rekening en verantwoording in de kerkeraadsvergaderingen doen, zij zullen dit echter ook om de drie maanden kunnen doen.

Volgens art. 34 » zal het aantal der dienaren des woords, Ouderlingen en Diakenen, door de opzieners volgens de behoefte der gemeente worden bepaald en het slot van dat artikel is vrij duister. Het zegt: *Wanneer zij tot het voorstellen* van bepaalde personen overgaan, vooraf aan de gemeente vragen, of zij ook iemand kunnen aanwijzen.

(Het vervolg hierna).

DE HERLEVENDE KERK IN AFRIKA.

(Vervolg en slot van bladz. 192.)

CONSTANTINE, 22 April 1839.

» Ik heb eene tweede reis naar *Hyppone* gedaan met den Bisschop dien ik te *Stora* of *Philippeville* heb opgewacht, om hem vervolgens naar *Constantine* te geleiden. Monseigneur heeft het geluk gehad van de H. Misse te celebreren op de dierbare bouwvallen van *Hyppone* en ik heb de uitstekende gunst genoten, om er te communiceren, met de zusters van liefdadigheid, gezegd van St. JOSEPH, die ik te *Constantine* gevestigd heb.

» Monseigneur heeft op de bouwvallen van *Hyppone* eenen brief geschreven, dien hij aan al de Bisschoppen van *Frankrijk* zenden zal, ten einde hen uit te noodigen, om elk voor honderd franken in te teekenen, tot het oprigten eener kapel op die plaats ter eere van den grooten heiligen AUGUSTINUS. Ik denk dat alle Fransche Prelaten zich beijveren zullen, om daaraan te voldoen.

» Gij ziet reeds, dat de goede God mij heeft getroost; Hij heeft zich gewaardigd, mij naar *Constantine* te zenden, om de bouwvallen dier aloude kerk weder op te rigten, maar hij heeft gewild; dat ik hier kwame als een Apostel, ik ontvang geenerlei tractement, noch van het gouvernement, noch van iemand. Monseigneur heeft voor de geheele Algerij slechts tractement voor negen Priesters, zonder eenigen personelen titel, dan die van drie kanunnikken en van zes Priesters Desservanten.

» Al de andere Priesters en wij zijn er zes of zeven in getal, ontvangen niets en het gouvernement schijnt niet genegen te zijn, om ons te ondersteunen, ondanks de herhaalde aanvragen van Monseigneur, te dien opzigte. Ook heeft zijne Hoogwaardigheid zich gewend, tot de *associatie ter voortplanting van het geloof*. De heeren van den raad hebben hem geantwoord, dat wij eerst in het volgende jaar in de verdeeling der fondsen zouden begrepen worden; wijl de verdeeling voor dit jaar gemaakt was. Ziedaar, ons dus in de Algerij, in den toestand der Missionarissen in *China* of in de woestijnen van *Amerika*.

» De Arabieren komen in menigte onze ceremonien bijwonen, en ze schijnen verbaasd te wezen, over alles wat zij zien, over alles wat zij hooren; zij nemen gewijd water en knielen, even als wij, en bewegen ook de lippen, als zij ons zien bidden. Ze zijn zeer nieuwsgierig, zij willen, dat wij hen rekenschap zullen geven van alles, wat in de kerk is. Op Paasch-Zondag waren alle voorname personen des lands en der geheele uitgestrekte provincie van *Constantine* met de opperhoofden der groote woestijn van *Sahara* in onze kerk bijeen gekomen. Zij waren verbaasd, over de houding onzer militairen, over de muziek en vooral over de ornamenten, waarmede ik, toen ik de H. Misse celebreerde, bekleed was. Zij luisterden met de grootste aandacht, naar de korte redevoering die ik deed, als of zij die begrepen. Ik sprak veel over hen en de

tolken herhaalden hun mijne woorden volkomen; zij putteden zich na de Misse in dankzeggingen uit en stortten tranen van vreugde, terwijl ze mij de handen kusten. Zij wilden dat ik hen zou uitleggen, wat dat kruis van *SIDNAISA* (JESUS CHRISTUS) ware, en dat kleine beeld van *LEHA MARIEM* (de heilige Maagd); voorts de biechtstoel, de doop-vonte, het altaar enz. en bij alle uitleggingen die ik hen deed, antwoordden zij: *Melith Bezzef* (dat is zeer goed), *Allah Iazekoum* (hoe bemint God ons! . . .)

» Slechts sedert weinige dagen zijn de goede religieusen te *Constantine*, en al die goede inboorlingen betwisten ze aan elkander; ze brengen haar in hunne huizen om ze hunne zieke vrouwen te laten zien; want gij weet, dat geen ander man dan de echtgenoot eene Arabische vrouw zien kan. Ze zijn altoos in hare huizen opgesloten, en als zij uitgaan 't welk zelden gebeurt, hebben zij het gelaat met een wit lijnwaad gesijerd. De mans en de kinderen, komen zich bij onze goede zusters laten behandelen. De groote cheik der woestijn komt er alle dagen; hij heeft mij gezegd, dat hij meer vertrouwen stelt in de Fransche *Marabotes* (zij noemen de Religieusen heilige Fransche vrouwen,) dan in al de geneesheeren der wereld.

» Inderdaad, de gesteldheid dier goede Arabieren, de eerbied, de genegenheid, die zij den Priesteren en de Religieusen toedragen, verbazen ons en vervullen ons, met bewondering.

» Monseigneur, die ons weder verlaten heeft, om naar *Algiers* terug te keeren, is er over verrukt; hij zeide mij, dat hij meende te droomen, zoo ongeloofbaar, kwam alles hem voor. Wij kennen de oogmerken niet, welke de aanbiddelijke Voorzienigheid met die volken heeft; maar, in waarheid, wij zouden gemakkelijk gelooven, dat de tijd harer barmhartigheid voor hen nadert. . . . De Religieusen vooral zijn geroepen, om verbazend veel goed aan die volken te doen.

» Monseigneur heeft mij, hoe onwaardig ik ben zoo als gij weet, den titel van Vicaris-generaal toevertrouwd; en hij spreekt er van om mij weldra bij hem te *Algiers* terug te doen komen. Ik beken u, dat ik liever te *Constantine* zou willen blijven. Ik ben hier zoo wel, met mijne vijf en twintig duizend Arabieren en mijne vier à vijf honderd Colonisten, wier getal inderdaad alle dagen toeneemt. Ik heb nog in de provincie van *Constantine*, te *Philippeville*, bijna duizend Colonisten, uit alle Europese staten; voorts, eenige Fransche kampen, alwaar ik van tijd tot tijd, de bediening moet gaan uitoefenen, en voorts ook, bemin ik mijne goede Arabieren zeer. . . . Wij hebben geene Moorsche familien, die schier de geheele bevolking der provincie van *Algiers* uitmaken. Die Mooren zijn eene bedorvene slechte natie, terwijl onze Arabieren de ware afstammelingen van ISMAEL zijn; zij hebben zuivere en geheel patriarchale zeden. . . .

» Ik kan niet nalaten alvorens mijn lang verhaal te eindigen, u een feit mede te deelen, 't welk u zal doen zien, hoedanig de goede geneigdheden der Ara-

bieren jegens ons en onzen H. Godsdienst zijn. Men had mij gezegd dat er in eene mosqué, de *heilige* genaamd een preekstoel van MAHOMET was, die een meesterstuk is van Arabisch beitelwerk; de lust be- kroop mij, om dien voor onze Catholijke kerk te ver- zoeken. Ik ging dus *Sidé Garmouda* den *hakem* of gouverneur van *Constantine* en zijnen ouden va- der, den grooten *cheik*, of opperhoofd van den Gods- dienst der geheele provincie van *Constantine* en der groote woestijn, op zekeren dag bezoeken. Ik heb het geluk, van met die beide groote personaadjen zeer te zijn bevriend; ik verzocht hen, mij dien merkwaardigen preekstoel te willen afstaan en zeide hen, dat de groote *Sidnaisa* (JESUS CHRISTUS) hen zegenen zou; oogenblikkelijk stonden ze mij dien toe, met betui- gingen van blijdschap en geluk, van iets te hebben kunnen doen, ten behoeve van onze heilige Religie. Zij gaven mij aanstonds zestig Arabieren, opdat ik zelf dat uitmuntend voorwerp in onze Catholijke kerk zou kunnen overbrengen. Ik trad met hen in hunne *heilige* mosqué, om dien preekstoel te doen verplaat- sen, die met statie door deze goede Arabieren, door de straten van *Constantine* gedragen werd, onder de toejuichingen van al de inwoners, colonisten en in- boorlingen.”

DE AARTSBISSCHOP VAN POSEN TE BERLIJN.

In het Parijsche Dagblad *Le Messenger*, van 2 Junij 11. worden de volgende brieven aangetroffen:

» Aan den Heer Redacteur van den *Messenger*.

» *Parijs*, 1 Junij 1839.

» MIJN HEER EN REDACTEUR!

» In verschillende dagbladen volstrekt valsche berig- ten gelezen hebbende, betreffende den Aartsbisschop van *Posen* en *Gnesen*, Mgr. van DUNIN; neem ik het, als zijn bloedverwant ter harte en beschouw het als een pligt van mijnen kant, dezelve te rectificeren, door aan het publiek, door middel van uw blad, den brief, dien hij mij onlangs uit *Berlijn* heeft geschreven, te doen bekend worden. Ik reclamere dus van uwe wel- willendheid, mijn Heer de Redacteur, de inlassing van dien Brief, in uw volgend Nummer.

» Aanvaart enz.

THADEUS KRALEWSKI.”

MIJN LIEVE THADEUS!

» Uw brief gedagteekend 16 April, heeft mij reeds niet meer te *Posen* gevonden. Ik heb, in zeer verplichtende bewoordingen het bevel des konings ontvangen, om mij naar *Berlijn* te begeven, alwaar ik den 5 April ben aangekomen, en ik heb aanstonds aan den koning doen weten, dat ik zijne bevelen afwachtte, ik heb ze niet lang gewacht, omdat men, zelfs reeds voor mijne aankomst eenen Secreta- ris van Staat, den Heer DUESBERG, verkozen had, om met mij te confereren over de zaak, die aan ge- heel *Europa* bekend is, die der gemengde huwelij-

ken; de conferentien zijn den 6 begonnen, en hebben drie dagen geduurd; derzelver uitslag heeft niet be- antwoordt aan de verwachtingen, en nog minder aan den wensch des gouvernements.

» De Koning, beledigd door hetgene, wat bij hals- starrigheid en fanatisme van mijnen kant, genoemd heeft, heeft bevel gegeven aan den Minister van Jus- titie, om mij het decreet van het Oppergeregtshof van *Posen*, uitgevaardigd den 28 Februarij 11., te doen kennen. De Vice-President der kamer van Justitie, de Heer KLEIST, geassisteerd door den raad van de regtbank, den Heer BRAUSCHÜTZ, tot dat einde aan- gewezen, hebben zich aan mijn verblijf vervoegd, den 25 der vorige maand en zij hebben mij voorgelezen, wat zij hun decreet noemen, waarbij ik ben: 1.° Ver- oordeeld tot de revocatie van mijne functien, als Aarts- bisschop; 2.° tot zes maanden gevangenis in eene ves- ting; 3.° onwaardig verklaard, om voortaan eenigerlei bediening in het Koninkrijk *Pruissen* te bekleeden; 4.° veroordeeld in al de regts kosten; ontheven echter van de beschuldiging van de Provincie te hebben wil- len ontrusten en jegens den koning te misdoen.

» Na de voorlezing, heb ik aan de beide afgevaar- digden verklaard, dat ik, de competentie der burger- lijke regtbank, in deze zuiver godsdienstige zaak, niet erkennende, het decreet als nietig beschouw, en dat ik het alleen aanzie, als eene onverdiende ongunst. De genoemde afgevaardigden, stelden die verklaring in het proces-verbaal, 't welk ik geweigerd heb te o- derteekenen. Eindelijk verklaarden ze mij, dat het mij, van dit oogenblik af, verboden was, mijne Aarts- biddommen te besturen, met mijne Geestelijkheid te correspondeeren, en dat het, in afwachting, dat het decreet van gevangenzetting zou worden uitgevoerd, mij verboden was, den voet buiten *Berlijn* te zetten, zonder eene uitdrukkelijke vergunning van twee minis- ters, die van Justitie en der Eerediensten; hier bij zijn de zaken gebleven.

» Ik ben dus gevangen te *Berlijn*, en ik verwacht de uitvoering van hun zoogenaamd decreet, 't welk ik beschouw als eene geweldenarij, die op mijn per- soon werd uitgeoefend, dus hebt gij, lieve THADEUS, in den persoon uws broeders een criminel gevangene. Ontrust u evenwel niet, de gevangenisstraf zal geene schande voor uwen broeder zijn, en zal noch zijnen naam, noch zijne familie bezoedelen. De overtuiging mijner conscientie, die mij, met volharding mijn ge- voelen in deze zaak der heilige Kerk, waarvan ik het geluk heb, lid te zijn, heeft doen verdedigen, zal mij kracht en moed geven, om het lijden te verdragen, 't welk voor mij bestemd is. Ik bid God elken dag vurig, dat hij mij de kracht geve, om hetzelfde tot het einde toe te verduren.

» Mijn gelithographieerd portret, hetwelk gij wensch- te hebben, heb ik u reeds sedert verscheidene dagen gezonden, met eenen boekverkooper, die van hier naar *Parijs* vertrekt, en ik denk, dat gij het nu reeds ontvangen moet hebben.

» Wat mijne biographie betreft, deze weiger ik u,

gelijk ik ze aan de Duitschers van den *Rhijn* geweigerd heb, die er mij om gevraagd hadden, omdat ik den lof der menschen niet zoek; maar ondersteund, door de genade van den heiligen Geest, dien *JESUS CHRIS-
TUS* aan de Apostelen beloofd heeft, bij de naauwkeu-
rige naleving mijner pligten, bedel ik voor mijne ziel
de goddelijke barmhartigheid. *SCHOLASTIKA* (1) vaar-
wel, en wil zich bij mij komen vervoegen, 't welk
ik haar echter verbiede, daar ik noch den dag, noch
de ure weet, waarop het hen behagen zal, mij naar
de vesting te zenden.

» *Berlijn*, 1 Mei 1839."

Get. DUNIN.

MIJN HEER DE REDACTEUR!

Het moest natuurlijk verwondering wekken, in het
zoo loffelijk weekblad: *Catholijke Nederlandsche Stem-
men*, en op den omslag van den *Godsdienstvriend*,
beiden van 1 Junij, eene aankondiging aan te treffen
van het werk van Miss. *HENRIETT MARTINEAU*, *Tradi-
tions of Palestine*, door twee verdienstelijke vrou-
wen vertaald, *ad pios usus* en wel, zoo als blijkt, ten
behoefte der armen en weezen, eener-Catholijke ge-
meente. Zonder dat plan, zouden wij, bij de uitga-
ve van dit werk, het stilzwijgen hebben bewaard;
doch wij willen den schijn niet hebben van als Catho-
lijk te erkennen, datgene, wat juist de droomerijen
zijn onzer bestrijders en zoo wij hier tegen onze
stem niet verheven, twifelen wij niet, of de Pro-
testantsche tijdschriften in dit land, zouden in hunne
bekrompene kennis van zaken, de *Apostolische over-
leveringen*, met zulke verdichtselen, al ware het op-
zettelijk, verwarren en ons als bijgeloof aantijgen:
waartegen wij dan ook nu reeds, bij voorraad protes-
teeren. En ons voor als nu bepalende, tot het posi-
tieve nadeel, hetwelk den Godsdienst wordt toege-
bragt, protesteeren wij niet minder tegen de Roman-
tische *fictie*, als strijdig zijnde met de waarheid.

De ongewijde geschiedenis geeft ons dagelijks voor-
beelden genoeg, van verwarring en dwaling in per-
sonen en daadzaken, het treurig gevolg van het lezen
der zoogenaamde geschiedkundige Romans, om ons
aan te sporen tot het waarschuwen van alle waarheid-
lievendenden, om zich, tegen den voortgang van dat kwaad,
met nadruk te verzetten. En hoe veel gewigtiger zijn
de drangredenen niet, om de gewijde geschiedenis in
hare oorspronkelijke zuiverheid te bewaren; vooral
wanneer het de daden en het leven van onzen Zalig-
maker betreft, en is het niet schandelijke vermetel-
heid, een gedeelte dier geschiedenis, die door inge-
ving van den H. Geest is geschreven, in een Roman-
tiesch kleedje te hullen! Dat eene Methodistische dame
(2), zich zoo iets veroorlooft en bij hare geloofs-

genooten bijval viadt, bevreemd ons geenszins; maar
dat twee verdienstelijke vrouwen, die, het doel in
aanmerking genomen zijnde, verondersteld moeten wor-
den tot de Catholijke Religie te behooren, haren tijd ver-
beuzelen en kosten besteden aan werken, als het on-
derhavige, en, zonder het nadeelige en ijdele er van
te gevoelen en dus ook gewis, zonder daarover ge-
moedelijke en kundige mannen te raadplegen, alvorens
tot de vertaling over te gaan, dit betreuren wij en
het baart ons verwondering.

Wij hebben te vergeefs in een voorwoord, eenige
ophelderingen van die dames gezocht, maar er niets
in gevonden dan eenige complimenten van den uitge-
ver *J. A. VAN BELLE*, aan de schrijfster en de ver-
taalsters, met den wensch van een ruim debiet, dit
deed ons lagchend aan de Kniphauzer vlag denken.

Daar wij evenwel geen oogenblik getwijfeld hebben
aan de goede bedoeling der vertaalsters, hopen wij,
dat deze noodzakelijke teregtwijzing haar niet zal ont-
moedigen, noch onthouden van verderen, maar nuttiger
arbeid, en vertrouwen, dat onze geloofsgenooten, onze
armen en weezen, wel om *Gods wil* zullen ondersteu-
nen en helpen . . . !

UWEd. dringend de plaatsing van het bovenstaan-
de in het eerstkomend nummer der *Catholijke Neder-
landsche Stemmen* verzoekende, enz.

Rotterdam,

W.

4 Junij 1839.

Een Lid van de R. C. Gemeente
van de Kerk in de Leeuwen-
straat te Rotterdam.

MIJN HEER DE REDACTEUR!

Ik neem huiverig de pen op, om de bekende goed-
willigheid van uwen ijver, voor alles, wat onzen
H. Godsdienst betreft, ten behoeve mijner kleine, ar-
me en pas gevormde gemeente, in te roepen. Het
dreigende gevaar, van door het onteerend verliezen van
ons kerkgebouw, haar geheel weder tot niet te zien
gaan, maakt mij zulks tot pligt.

De merkwaardige zegen, dien de Voorzienigheid
aan uwe liefdadige pogingen ten behoeve van buiten-
en binnenlandsche kerken heeft verleend, strekt mij
tot waarborg, dat ik mij niet te vergeefs tot u zal
wenden.

Door deze gedachte en door de goedkeuring der
hooge Geestelijke overheid aangemoedigd, wend ik
mij in den naam van God en van den H. ANTONIUS
onzen schutsheligen, tot u, met verzoek, om onzen
dringenden nood aan allen, die uwe verdienstelijke
geschriften lezen, en inzonderheid aan onze Catholijke
landgenooten bekend te maken en de hulp der gebeden
en geldelijke bijdragen onzer Nederlandsche Catholij-
ken, in te roepen.

Mijne gemeente, aan welke ik eerst onlangs tot

de herroeping van het edict van *Nantes*, *Frankrijk* verliet.
Hare werken werden door het genootschap der Dissidenten-Uni-
tarissen, waartoe zij behoorde, bekroond, en waren voorna-
melijk aan de Catholijken, Joden en Mahomedanen gericht.

(1) De zuster van Monseigneur von DUNIN.

(2) Volgens het eigen schrijven van Miss. *HENRIETT MARTI-
NEAU*, aan A. M. B. MAURICE van Londen, 3 Junij 1833, te
vinden in de voorrede van *les Contes sur l'Economie Politi-
que*, stamt haar Edele af van een Fransche chirurgijn, die bij

herder ben gegeven, bestaat uit 150 zielen, die in eenen omtrek van vier uren verspreid wonen, te midden eener bevolking van zestien duizend protestanten, die, hoe beleefd en menschlievend zij ook zijn mogen, zich echter natuurlijk met de hoop vleijen, van weldra het liefdadige Catholicismus van den over-Maaschen oud-Beijerlandschen bodem te zien verdwijnen; welke verwachting niet ongegrond schijnt, daar het getal van leden der Catholijke gemeente, sedert het vijftienjarig bestaan harer kerk, de eerste na de reformatie, tot op de helft verminderd is, en de toekomst een somber vooruitzicht oplevert; daar de geesten der duisternis, in spijt van welke deze gemeente is opgericht, thans de anderzints goedgezinde menschen schijnt aan te stoken om eenen, voor onzen H. Godsdienst en voor alle Nederlandsche Catholijken onteerende stap te doen, dien ik niet dan met weêrzin kan en nauwelijks durf noemen; men heeft op Gods huis... arrest gelegd, en hetzelfde zal bij executie worden verkocht, als onze geloofsgenoten, zulks niet beletten; — want ik en mijne kleine gemeente zijn er niet toe in staat! Komt ons dan spoedig te hulp, edele Godsdienstvrienden! opdat gij niet met mij den ondergang te betreuren zoudt hebben, eener Catholijke gemeente, die nog te helpen is!..... Helaas! reeds hoort men hier overal mompelen, hier en daar zelfs met blijkbare vreugde, luide, zeggen: »Zij wordt toch verkocht.» — Neen, neen! Ik heb den Heer vurig gebeden, dat Hij deze ergernis van ons mogt afweren; en Hij heeft mij het vertrouwen ingeboezemd, dat zijne voorzienigheid in het afdoen onzer schuld van zestien honderd gulden voorzien zal; dat onze geloofsgenoten, daartoe, door u opgewekt, zullen medewerken om het licht des geloofs hier ten minste nog flikkerende te houden en niet gedoogen zullen, dat wij op eene zoo onteerende wijze worden beroofd van ons bedehuis, 't welk door de liefdadigheid van de Catholijken der Hollandsche Missie is opgericht; 't welk de Catholijken der omliggende steden, Rotterdam en Dordrecht immer hebben begunstigd, en aan 't welk Z. M. nog in 1838 eene toelage uit 's rijks schatkist ter verbetering toestond....!

Uw ijver is te algemeen bekend, dan dat ik zou aarselen, om van uwe goedheid eene spoedige plaatsing van dezen mijnen *noodkreet* te verzoeken; terwijl ik God bidde, dat hij de rijken tot liefdadigheid en de armen tot bidden bewege, opdat allen ons ter hulp komen; en dat Hij u zegene voor alles, wat gij ten beste van onzen H. Godsdienst reeds gedaan hebt en nog doet!

Intusschen heb ik de eer, mij met opregte achting te noemen.

Op den 1 Junij 1839. UwEd. Dw. Dienaar in Christo,
(Get.) J. A. HOEFNAGELS,
Pastor in Oud-Beijerland
Prov. Zuid-Holland kanton Dordt.

De Oud-Beijerlandsche gemeente heeft gebrek, aan schier alles, wat tot het betamelijk verrigten der plegtigheden van onzen H. Godsdienst gevorderd wordt: doch wij willen daarvan thans niet spreken, en zullen nader op de behoeften en belangen der Oud-Beijerlandsche gemeente terug komen.

Ten gevolge eener mondelinge mededeeling van het bovenstaande, aan eenen achttingwaardigen Geestelijke, hebben wij het uitstekend genoeg, van reeds dadelijk eene aanzienelijke gift te kunnen vermelden.

Van de Redactie f 5
Van den Eerw. Heer VANDER WIELEN, Pastoor
te Kekerdonk » 20
f 25

BIJDRAGEN

TEN BEHOEVE DER MOEDER VAN DEN EERW. HEER

MICHELIS EN HAAR GEZIN.

Montant in N.° 16 van ons blad vermeld . . .	f 90,00
Van den Eerw. Heer N. B.	» 3,00
Van S. M. V	» 5,00
Door tusschenkomst van M. uit U. en G. . .	» 10,00
Van twee Gezusters	» 2,00
	f 110,00

AANKONDIGINGEN.

TIJDSCHRIFTEN EN BOEKWERKEN.

C. VAN GEMERT EN ZONEN, te 's Bosch, door den Heer KERSTEN te Luik, aangesteld als Correspondent ter bezorging van alle Boekwerken aldaar en elders verkrijgbaar, noodigt de Heeren geabonneerden uit, welke vroeger de origineele exemplaren van het *Journal Historique et Littéraire* bekomen hebben, om zich ter verkrijging van het N.° 1 en volgende van het zesde Deel bij hun te adresseren, zijnde reeds de uitgekomen nummers bij hun aangekomen.

* * Bij J. J. ARKESTEYN EN ZOON, Boekhandelaars in de Kerkstraat te 's Bosch, is van de Pers gekomen en alom verzonden:

Volledig Gebedenboek voor Catholijke Gehuwden, welke het welzijn hunner kinderen en onderhoorigen ter harte gaat, door L. F. MARX, Doctor in de wijsbegeerte en Godgeleerdheid, geestelijken Raad van den Aartsbisschop van Regensburg. Uit het Hoogduitsch vertaald, door J. J. BURGHEIJER, R. C. Priester. *Kerkelijk Goedgekeurd.*

Dit Gebedenboek onderscheidt zich boven vele andere door de regt hartelijke taal, welke het den biddende tot God laat voeren en is een getrouw geleider in alle voorvallen van den huwelijksstand, daar er geene voor ouders belangrijke gebeurtenis is, waarvoor men in dit boek geen gebed aantreft. Het mag dan ook van dien kant met regt *Volledig* genoemd worden, daar het overigens even als elk ander Gebedenboek voor ieder geschikt is. — De kerkelijke goedkeuring bevat, dat het *wordt goedgekeurd en tevens den geloovigen wordt aanbevolen.* — Hetzelfde is in allerlei banden te bekomen.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene anders dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

GESCHIEDENIS DER HERVORMING IN
N E D E R L A N D.

§. X.

Oprigting der universiteit te Leijden; — vergadering der Staten van Holland enz. te Dordrecht; — vrede-onderhandelingen te Breda; — na het afbreken derzelve, wordt de Prins van Oranje, met het hoogste gezag gedurende den oorlog bekleedt; — zijne instructie betrekkelijk de zaken der Religie; — vreedheid aan Catholijke landtieden, in Noord-Holland gepleegd; — aanslag van den Landvoogd op Zeeland; — zijn dood.

De Staten van Holland en Zeeland, en de Prins van Oranje, lieten aan de regering der stad Leijden de keuze over, tusschen vrijheid van tollén, of eene universiteit binnen hare stad: zij koos het laatste; en op den 6 Januarij 1575, werd daartoe het oetrooi verleend, waarvan de geschiedschrijver P. BOR, (achtste B. bl. 85) den tekst mededeelt. Dat stuk is te merkwaardig, om het niet over te nemen; vooral wijl daaruit blijkt, dat de prins van Oranje, wien de koning

van zijne waardigheden en met name van het stadhouderschap over Holland, Zeeland en Utrecht had ontzet, desniettegenstaande, en hoewel hij openlijk strijd voerde tegen de koninklijke troepen, die het land onder de gehoorzaamheid des konings wilden terug brengen, in openbare stukken, niet slechts in naam der konings bleef handelen; maar in dezelve, den koning eene taal voeren liet, die lijnregt met 's vorsten bekende denkwijze streed. Welke benaming eene dusdanige handelwijze verdient, moge ieder gemoedelijk mensch beoordeelen. — Dat stuk is van den volgende inhoud:

» PHILIPS by der gratien Godts, Coninck van Castilliën, van Leon, van Arragon, van Napels, van Siciliën, van Mailloque, van Sardeyne, van den eylanden Indiën, en de vasten Lande der Zee-Oceanus, Eerts-hertoghe van Oostenryck, Hertoge van Bourgongien, van Lothier, van Brabant, van Limburch, van Luxemborch, van Gelre, ende van Milanen, Grave van Habsburch, van Vlaenderen, van Artoys, van Bourgoingien Palsgrave, ende van Henegouwen, van Hollandt, van Naemen, ende van Zutphen, Priocce van Swaue, Mareckgrave des Heylighen-Ryck, Heere van Vrieslandt, van Salins, van Mechelen, vander

Stadt Steden ende Landen van *Vtrecht*, *Overryssel*, ende *Groeningen*, ende Dominateur in *Asië* ende *Afrycque*. Also wy bevinden, dat mits die jegenwoordige ende langdurighe Krijchsberuerten binnen onsen Landen, ende Graefschappe van *Hollandt* ende *Zeelandt*, alle goede institutie, leeringhe, ende stichtinghe des jeuchts, ende de oeffeninghe derselver in scientien en vrije consten geheel ende al in vergeeten, ende nu eenighe jaeren achter rugghe ghestelt is, ende dat d' ingesetene der selver Landen, vreesende eensdeels die swaere oncosten, eensdeels de periculen daer inne zyluyden, ende heure kinderen souden mogen gheraecken, indien zyluyden deselve heure kinderen tot eenige studie ende ter Schoolen souden moeten senden, in eenighe Vniversiteyten van andere onse Landen ende Provincien, sonderlinghe mits de verscheydentheyt ofte onderscheyt vander Religie, ende de oeffeninghe van dien, d' welke aengaende die van *Hollandt* ende *Zeelandt*, metten anderen Provincien niet al verdragende ofte over een comende zijn, behalven dat oock alle onvrede, twist ende vyantschappe by den Hertoghe van *Alva* mit zijnen aenhaengeren, vyanden der Landen van *Hollandt* ende *Zeelandt* tusschen den inghesetenen van de voorschreven onsen Landen ende Provincien, ten wedyrsyden gheconciteert ende gemaect, niet soo haest beslicht oft wech genomen en sal kunnen worden, ten genuegen van eenen yegelijcken, in der voughen, dat bij langhe ophout ende ghebreck van goet onderwijs, leeringe, discipline ende oeffeninghe der jongeren, in de voorschreven onse Landen van *Hollandt* ende *Zeelandt* in alle sedicheyt, scientie, ende geleertheit vergaen ende te niet comen soude, tot verminderinge van de eere Godts, ende groote quetse van de ghe-meene staet, policie ende regeringhe der selver Landen, daertoe als in alle goede republijcque bequaeme personen van scientien van noode zijn, ghebruyckt te werden, ofte souden de selve van *Hollandt* ende *Zeelandt* veroorsaect worden hen te vernoeghen ofte heure jongeren ende kinderen te verseynden, in andere nyttuemsche Schoolen ende Vniversiteiten buyten onsen Landen ende gebiet van eender Religie mit hen weesende, 't welck wy om seeckere insichte liever wilde verhoet sien. Desen aengemerckt, ende dat wy verstaen de conservatie van de staet, en de policie der Landen van *Hollandt* ende *Zeelandt* 't onser Hoocheyt ende Heerlijcheyt seer dienstelijcken te syn, hebben daeromme ende omme andere redenen ons beweghende, ende sonderlinge oock dat wy gantselijcken genevcht zijn, onse Stadt van *Leyden* met den Burgeren ende Inwoonderen van dien, ten aensien van den grooten laste ende noot van den voorschreven Krijch, by henluyden in aller getrouwicheyt ghesustineert ende gedragen, by alle wegghen ende middelen te gratificeren, ende te vorderen. By rijpe deliberatie ende advys van onsen lieven Neve, Riddere van onser Ordene, *WILLEM Prince van Oraengien*, *Gravè van Nassau*, etc. Stadthouder ende Capiteyn generael voor ons, over *Hollant*, *Zeelandt*, *West-Vrieslandt* ende *V-*

trecht mit die van den Raede Provinciael van *Hollandt*, ende van de gemeene staten van *Hollant* ende *Zeelandt*, binnen de voorsz. Stede van *Leyden*, gheordonneert ende opherecht, eene vrije, openbaere Schoole ende Vniversiteyt, ghelyck wy die selfde aldaer ordonneren en de oprechten by desen, omme in de selfde Schoole ende Vniversiteyt vryelyk ende openbaerlyck de scientien der Godtheyt, inden Rechten, ende Medicijnen, midtsgaders der Philosophien, ende alle andere vrije Konsten, ooc die talen Latynsche, Griecxsche ende Hebraycke, gecundicht, gelessen ende geleert te worden, by Doctoren ende Leeraers daer toe ghequalificeert, ende aen te nemen, de welke oock auctoriteyt ende macht sullen hebben in de voorsz. scientien openbaere oeffeninge ende disputatien te houden, ende naer behoorlijke examinatie ende ondersouck, titulen van Doctoren, ende Meesters inde voorsz. Scientien ende konsten te verleenen, onder behoorlijke Letteren ende Brieven daer toe dienende, die wy willen van sulcken effect ende cracht te syn, ende gehouden te worden, als die in andere ghe-meene Schoolen ende Vniversiteyten verleent ofte gegeven mogen zijn. Auctoriserende alsulcx den voornoemden onsen lieven Neve, ende Stadthouder van onsent wegen, tot vorderinghe der voorsz. Vniversiteyt ende van alle goede policie, regeringhe ende ordeninge van dien, midtsgaders tot ten onderhout van de Doctoren en de Leeraers voorsz. te maecken alsulcke Ordonnantie ende Statuten, als daertoe noodich ende dienlijck sullen mogen zijn, by advys van de staten der voorsz. landen van *Hollant* ende *Zeelandt*. Alle welke ordonnantie ende statuten, met 't gunt daeraen dependerende is. Wij willen onderhouden ende achtervolcht worden, als of die van ons wytgegaen waren, gelyck wy de selfde oock voor nu alsdan ende dan als nu houden by ons bevesticht, ende bevestigen by desen, sonder dat wij nochtans willen eenighe andere ghelycke schoole tot eeniger tijt in *Hollandt*, ofte *Zeelandt* gefondeert, ofte opgerecht te werden, 't welck wy voor ons, ende onze Successeurs expresselyck verboden hebben, ende verbieden by desen. Hebben voorts gegunt ende geoorlooft, gunnen ende oorloven by desen, den Burgemeesteren ende Regierders der voorsz. stede van *Leyden*, den selven oock gevende volcomen macht ende auctoriteyt voor so veel des noodts zy totter plaetse van de voorsz. schoole, tallen tyden te mogen aenvaerden, gebruycken, ende eygenen alsulcke gemeene ofte private plaetse ende huysingen, als hen luyder goetduncken sal, de selfde totte voorsz. schoole accommoderende ende timmerende, oock veranderende, ende getimmert demolierende, sulcx yluyden bevinden sullen totten bequaemheit niet alleenlycken der selver schoole, maer ooc tot commodite ende stichtinge van eenige der doctoren ofte studenten woonplaetsen ofte collegien midtsgaders tot cieraet der selver, ende recreatie der studenten eenichsins dienlyck te wesen, behoudelyck dat zyluyden gehouden werden den particulieren eyghenaers ofte besitters van de private huysen alleenlycken

te vernoegen tot schattinge van Schepenen nae de keure ende ordonnantie der selver stede, niet tegenstaende eenige appellatie ofte tegenseggen van yemāde. Ontbieden daeromme onsen Neve ende Stadhouder, midtsgaders die van de Raede ende Staeten van *Holland* ende *Zeeland*, beveelende oock allen onsen Justiciēren ende Officiēren, Regierders ende Wethouders der steden van de selven landen, midtsgaders van de voorsz. Vniversiteit, toecomende, ende allen anderen die dit eenichsins aengaen mach, dat zylyuden ende elck van hen, in syn regard, dese ordonnantie, institutie ende octroye naer heur forme ende inhouden volcomen ende doen volcomen; ende de voornoemde van *Leyden*, daer van volkomentlyck te laeten ghenieten ende gebruycken, sonder henlyuden daer inne te doen ofte laeten gheschieden, eenige verhinderinge ofte belet: maer ter contrariēn alle vorderinge ende onderstant des versocht, ofte van noode synde, want onze meeninghe sulcx es. Gegeven tot *Delft*, onder onsen zegel aen desen hangende, den 6 January in 't jaer ons Heeren 1574, stylo curiæ Hollandiæ, van onsen Rycke, te wetene van *Spaengien*, *Sicilie* etc. 't 20. ende van *Napels* 't 22 opteyckte stont, By den Coninck, ter relatie van de Stadhouder en Capiteyn-Generael. Ende was onderteyckent, A. GENIERS, ende was bezegelt mit een root wasse zegel, uythangende aen eenen dobbelen Franchynen staert, beslooten den voorsz. zegel in een doose van bleck.

Dezelfde Bor, beschrijft mede den geheelen optocht en de straten langs welke dezelve trok, toen op den 8 Februarij daaraanvolgende, de installatie der hoogeschool plaats had: » in de plaetse, die te dier tyt tot » dese nieuwe academie was bereyt, 't welck voortyden 't clooster van St. BARBARA Susteren is geweest, ende namaels tot het Princen Logement is » gemaect ende toegerust."

Op den 25 Januarij van hetzelfde jaar vergaderden de Staten van *Holland* en *Zeeland* en hunne bondgenooten te *Dordrecht*, op eene aanschrijving van den prins van *Oranje*, ten einde, commissarissen te benoemen, die met de commissarissen des konings, vredesonderhandelingen zouden beginnen; waartoe de koning besloten had, ten gevolge van een request in het vorige jaar, door de Staten aan hem gerigt.

» De Prince ende Staten van *Hollandt* ende *Zeelandt*, hebben oock openbare vast- ende bededagen » gheordonneert, om Godt almachtig te bidden, dat » Hy die herten dergeender die in dese handelinghe » ghebruyckt werden, wil begaven met wysheyt ende » selve tot vrede buygen enz." (Bor, VIII B. blz. 88 verso.)

Ziedaar dan reeds toen de Staten en de prins, naar het voorbeeld der Protestantsche vorsten van *Duitschland*, zich het ordonneeren van gebeden en godsdienstige oefeningen aanmatigende.

Nadst, van 's konings zijde, Gijzelaars, tot zekerheid der onderhandelaars op den 2 Maart te *Dordrecht* waren aangekomen, vertrokken deze naar *Geertuidenberg* en vervolgens naar *Breda*, alwaar de on-

derhandelingen op den 6 Maart begonnen, doch ongelukkig vruchteloos afliēpen; daar men blijkbaar niet als oproerige onderdanen met hunnen vorst, maar als mogendheid met mogendheid onderhandelen wilde. Men beoordeele zulks, uit hetgene, wat de zoo partijdige BRANDT, daarvan zegt. (*Hist. der Ref.* blz. 559): » Onderwyle quam men te *Breda*, met de Spaenschen te woordt om van vrede te handelen. Men ver- » socht aen der Staeten syde 't vertrek der Spaensche » soldaeten, met aanbieding van sich in 't stuk der » Religie, en 't geen meer in geschil stont, hetoor- » deel van de Staeten aller *Nederlanden* 't onderwer- » pen. REYD verhaalt, hoe ELBERTUS LIONIUS, een » der gemagtigden van de Spaensche syde voorsloeg, » dat de Koning gedoogen soude, vrijheit van beide » Religien, mits herstellende de Roomsche kerken en » daerby stilstandt van wapenen voor vier of vyf jaeren, om ondertusschen het verschil over het stuk » der Religie, door de byeenkomst der algemeene Staeten te laeten beslechten: dat oock de Prins en de » Staeten van *Hollandt*, tot beide genegen waeren. » dan ter saek komende wilden de Spanjaerden den » Gereformeerden niet dan tydt toestaen, om hunne goederen te gelde te maeken en te vertrekken. » 'T was seidense, onbillyk, dat men zoo groot een' » Koningh, de macht om in 't stuk der Religie ordre » te stellen naer believen, wilde benemen, daer toch » de minste vorsten van *Duitschland*, sich dat gesagh aenmaetigden."

Ziedaar, aan den eenen kant de magt, welke de Duitsche vorsten, die de hervorming hadden omhelsd zich hadden aangematigd, om op 't stuk der Religie ordre te stellen, aangevoerd, als een bewijs, dat men den destijds magtigen koning van *Spanje*, eene dusdanige magt niet kon betwisten: hij toch kon met grond beweerē, dat hij ten minste even zoo veel regt had, om eene nieuwe Religie, die hij als eene gevaarlijke ketterij beschouwde, uit zijne staten te weeren: als de Protestantsche vorsten, zelfs de geringste hunner meenden te hebben, om den voorvaderlijken Godsdienst, die men voorgaf in afgoderij en bijgeloof te zijn ontaard, te verbieden en te verbannen: aan den anderen kant vertoont zich hier, toen reeds de onverdraagzame inconsequentie, die vervolgens aan de Protestantē van alle landen gemeen werd, en die in later tijd oock immer de inconsequentie der philosophen of rationalisten en ongelooovigen van alle landen geworden is; te weten, om overal, waarmede zwakste was, vrijheid van Godsdienst en conscientie te vorderen, en, waar zij geweigerd werd, met geweld te veroveren; maar, zoodra als men meende sterk genoeg te zijn, anderen van diezelfde vrijheden beroofde. — Zoo was het toen: en zoo is het nog. Thans echter is het in sommige landen nog erger; doch het is hier de plaats niet, om daarover te spreken.

(Het Vervolg hierna.)

DE PAUS IS DE EENIGE VERDEDIGER DER GODSDIENSTVRIJHEID.

(Naar het Fransch).

De Protestanten en de rationalisten reclameren bij iedere gelegenheid de vrijheid van conscientie; zij beschuldigen de Catholijken, van dezelve niet te willen, en de Kerk, van haar te verbieden. Laat ons zien, wat die beschuldiging beteekent: die heeren erkennen ongetwijfeld wel, dat de goddelijke wet, de wet der gerechtigheid en der liefde, verbindend is voor de conscientie, en dat de mensch het regt niet heeft, om de dwaling te omhelzen, en het kwade te doen; zij erkennen ook, denk ik, dat wij op deze aarde een middel hebben, om de waarheid van de dwaling het goede van het kwade te onderscheiden, en dat wij allen gehouden zijn, om dat middel te bezigen. Als wij hen beschuldigden van door conscientie-vrijheid, de vrijheid, om de bekende waarheid te loochenen, en het regt, om het kwade te doen verstaan, zouden zij het voor laster uitkrijgen. Ziedaar dus een punt, waaromtrent allen overeenstemmen, behalve, de athéïsten en materialisten, die God en de conscientie zelf loochenende, zich weinig over hare vrijheid bekommeren. Maar in de Protestantsche en rationalistische stelsels, wordt de wet, die verbindend is voor de conscientie, die aan het verstand den pligt oplegt, om zich aan de waarheid te onderwerpen, en de dwaling te verwerpen, en aan den wil, om overeen te stemmen met den goddelijken wil, om het goede te doen, en het kwade te vlugten, aan ieder mensch, bekend gemaakt, door zijne eigene rede, en heeft hier beneden, geene andere bekrachtiging, dan de wroeging. Zoodat, ten slotte, de conscientie de wet maakt, zich er aan onderwerpt en haar toepast; zij is gelijktijdig wetgeefster en regter. Van daar, verschillen de consequentien en onder andere deze: de religie en de moraal zijn zuiver personeele dingen; elk verstaat ze gelijk hem behaagt, zonder dat iemand het regt heeft, om er zich mede te bemoeijen, zoo min de nabuur als het huisgezin, zoo min de maatschappij als het gezin, zoo min de Kerk als de maatschappij. Dat zulk een stelsel verwoestend zij, zoo voor het huisgezin, als voor de maatschappij en voor de Kerk, wijl hetzelfde de eenige banden verbreekt, die de menschen vereenigen, de banden door welke de verstand en de wilsneigingen zich krachtiglijk vast hechten, dat dezelve bij wettige gevolgtrekking uitloope op het loochenen der waarheid, op het loochenen van God, wijl het de eenheid der waarheid verbreekt en den mensch onzeker en dobberend laat tusschen duizend tegenstrijdige gevoelens, zou zeer gemakkelijk te bewijzen vallen; dan wij hebben thans een ander doel. Dat stelsel vormende, hebben de letterij en het philosophismus de conscientie willen vrij maken; laat ons doen zien, dat hetzelfde tot noodwendig en onvermijdelijk gevolg heeft, haar slavin te doen worden. In de eerste plaats maakt het haar slavin, van de dwaling en van het kwade, want

het ontnemt haar ieder middel om met zekerheid de waarheid en het goede te onderscheiden, te midden van al de gevoelens, welke de menschen verdeelen en het doet den mensch als waarheid alles aannemen, wat aan zijne brooze rede behaagt en als goed, alles wat zijne hartstogten streelt. Sommige Protestanten en de rationalisten antwoorden hierop: De rede is onfeilbaar! — Waarom dan hervatten wij, wederspreekt zij zich zelve. Doch die aanmatiging van onfeilbaarheid veronderstellende zoo wettig te wezen, als zij ongerijmd is, vinden wij altoos de conscientieslavin en zonder waarborgen tegen het geweld, zoo als men zien zal.

Als de Protestant, de rationalist alleen in de wereld was, zou hij in vrede aan de trapswijze openbaringen zijner rede kunnen gehoor geven en met volkomene vrijheid de woeste ingevingen zijner conscientie kunnen volgen. Maar hij leeft te midden van menschen, hij leeft te midden eener georganiseerde en gewapende maatschappij, die, te regt, often onregte, beweert regt op hen te hebben en die somtijds het vrijwillige zijner bewegingen belemmert. Die maatschappij heeft altoos min of meer eene gemeenschappelijke rede en conscientie, zij heeft wetten, welke de uitdrukking zijn van die rede, van die conscientie en regters en beulen, om ze te doen eerbiedigen. Het kan gebeuren en het gebeurt dikwerf, dat hare wetten verdrukkend zijn voor de individuele conscientie. De Protestant en de rationalist declameeren te veel tegen de dwingelandij, tegen de vervolging om niet te weten, dat er op de wereld dwingelanden en vervolgers zijn. Hij is intusschen alleen, wat vermag hij tegen hen? En, overigens, waarover heeft men te klagen, en met welk regt. Hij, dien hij een dwingeland noemt, heeft ook zijne rede, zijne conscientie en is zoo goed onfeilbaar als hij; hij vindt de vervolging regtvaardig en wettig, hij gehoorzaamt aan de inspraak van zijne rede, aan de voorschriften zijner conscientie, in het verdrukken; wat heeft de verdrukte daar tegen in te brengen? Beider rede is van gelijke waarde en er is tusschen dezelve geen anderen regter, dan het geweld; nu de dwingeland heeft het geweld, de magt. — Gij hebt de kreet aangeheven: *Altoos menschen tusschen God en mij!* En gij hebt den Priester en de Kerk afgeschaft. Nu zijt gij te vreden, er is niets tusschen God en u, doch er is ook niets meer tusschen u en de bezitters van het geweld!

Ik zeg nog meer, in het Protestantsch en rationalistisch systema, is de rede van den sterkten altoos de beste! De maatschappij is boven den individu, het individueel belang moet dus, in allen gevalle onder doen voor het maatschappelijk belang. Zoo veel dus, als in hen is, het werk van JESUS CHRISTUS vernietigende, door het loochenen der geestelijke universeele maatschappij, welke door den Zaligmaker gesticht is, en verheven boven de tijdelijke en bijzondere maatschappijen, door van religie en moraal iets zuiver individueels te maken, hebben het Protestantismus en rationalismus het godsdienstig belang ondergeschikt gemaakt aan het politiek belang, en de conscientie onder-

worpen aan de rede van staat. Hoe, inderdaad, zal men aannemen, dat de staat zich onderwerpe aan den individu en is het niet evident, dat wanneer de maatschappij en een particulier tegenover elkander staan, de laatstgenoemde moet onderdoen? LUTHER en CALVYN erkennen die waarheid, toen zij zeiden, dat de vorst regt heeft op aller gehoorzaamheid, tot handhaving der orde; de Protestantische volken hebben het erkend, door van hunne koningen zoo vele Pausen temaken, overal aan het tijdelijk gezag een groot gezag toekennende, over de zaken van den Godsdienst; en de Protestantische of Schismatieke Gouvernemen ten, die tegenwoordig de kerk vervolgen, gaan van dat principe uit, als zij beweer en, zoo als laatstelijk de koning van Pruis sen heeft gedaan: » *Dat de Catholijke Geestelijkheid » en bevolking gehouden zijn, om niet de wetten en » constitutien der Kerk, maar de wetten en de con- » stitutie van den Staat na te leven* (1).”

Maar JESUS CHRISTUS is op de aarde gekomen en gestorven, om aan de menschen de *vrijheid der kinderen Gods te verzekeren*. Vóór zijne komst kende het menschelijk gezag zich insgelijks het gebied over de Religie toe, en de koningen waren Opperpriesters, zij proclameerden zich tot vertegenwoordigers der Godheid, zoowel in de geestelijke, als in de tijdelijke orde. De Zaligmaker vernietigde die dwingelandij, welke ketterij en ongeloof willen doen herleven, hij verklaarde aan de koningen, dat de Religie buiten hunne heerschappij was, en ten einde haar in heure onafhankelijkheid te handhaven, wilde Hij niet dat zij alleen, geïsoleerd bleef, in het hart van ieder mensch en hij verbief haar tot den staat van universele maatschappij, zoo verre boven de tijdelijke maatschappijen, als die maatschappijen zelven boven de enkele individus verheven zijn. De menschelijke magt is sterk tegen den sectaris, tegen den filosoof; zijne Rede, zijn eenige meester, is ook zijn eenige verdediger; maar de menschelijke magt is zwak tegen den Catholijk, want de Catholijk is niet enkel een individu, hij is lid van de Kerk en de Kerk verlaat hem niet. Men zie, wat in onze dagen plaats heeft. Een koning, denkt eene Religie uit, en hij onderneemt om dezelve aan zijn volk op te leggen. Sommigen vinden dit zeer eenvoudig, de koninklijke leer komt hen goed voor; anderen zuchten, maar onderwerpen zich eindelijk, of veinzen zich te onderwerpen, en de monarch zal er wel in alagen. Maar hij telt onder zijne onderdanen Catholijken, en zoodra als hij de hand aan hunne conscientie durft slaan, ontroert zich de geheele Kerk. Een Aartsbisschop alaakt een kreet, en die kreet weergalmt in de geheele wereld; de herders stellen zich in de bresse voor hunne kudde; zij braveeren de gevangenis en den dood, dien zij bevat, ten einde voor de geloovigen de conscientie-vrijheid te behouden, en de Opvolger van PETRUS verheft zich, gewapend met het zwaard des woords tegen den vorst, die zoon en

vader der dwaling is, die door talrijke soldaten omringd wordt. Inderdaad dit is een heerlijk schouwspel, en wij verzoeken de secten-hoofden en die der school, ons te zeggen, wat dergelijks zij voor hunne sectateurs zouden kunnen doen?

Intusschen is de dwaling zoo blind, dat zij in het gedrag des konings van Pruis sen, niets dan zeer wettigs ziet, en als men haar hoort, dan is hij de verdraagzame en de Paus de vervolger. *Le Constitutionnel, le Siècle, le Journal de Paris* en vele andere bladen, hebben in de jongste verklaring van den heiligen Stoel, niets anders gevonden, dan *versletene, fanatieke leerstellingen, de strekking hebbende om de oude aanmatigen van het hof van Rome op te warmen*, en ziedaar een schrijver, die door het gouvernement betaald wordt, om over buitenlandsche politiek te schrijven, die ons in goeden ernst zegt: *men is te Berlijn verdraagzamer in het stuk van religie dan in dat der politiek* (1). — Zoo die heeren het waarlijk zeer goed vinden, dat de koning van Pruis sen de conscientie zijner Catholijke onderdanen geweld aan doe, dat zij het dan ronduit zeggen, maar dan moet men afzien van al die brommende declamatiën, tegen de onverdraagzaamheid, die men zoo gaarne herhaalt. Zoo zij, integendeel; volgens hunne overtuiging spreken, wanneer zij de conscientie-vrijheid voor allen proclameeren, zoowel voor de Catholijken als voor zich zelven, waarom liegen zij dan tegen hunne conscientie, door het prijzen van den vervolger, waarom vereenigen zij zich niet met ons, om de onderdrukking te schandvlekken, en het Opperhoofd der Kerk te bedanken, die alleen de onderdrukten verdedigt. — Beweerende, dat de individu, in zaken van Godsdienst, aan den staat moet onderworpen zijn, gelijk in al het overige, zal die anti-christelijke leer het regt geven om het gedrag goed te keuren van FREDERIK WILHELM en van die koningen, die in zijne voetschappen treden. Maar gij moet het veroordeelen zoodra als gij aan de waarheid en aan de gerechtigheid regten toekent, die onafhankelijk zijn van den wil der koningen. Catholijken! gij behoort God te danken, dat hij u de kerk heeft gegeven, om uw verstand en uwe conscientie tegen het geweld te beschermen. Filosoof of Protestant! gij moet altoos erkennen, dat er grootheid en magt gelegen is in eene leer, die in plaats van, gelijk de uwe, hare discipelen geïsoleerd van elkander, zonder kracht en zonder verdediging tegen de dwingelandij te laten, hen over de geheele aarde vereenigt, en hen overal, hoe arm, hoe zwak, hoe gering zij ook zijn, eene geheele hiërarchie van onoverwinbare verdedigers geeft.

DE NIEUWE BISSCHOP VAN TRIER.

Eenige Duitsche dagbladen verhaalden, in de maand

(1) Zie de verklaring van den Apostolischen Stoel in ons blad van 11 Mei 1839, bl. 149.

(1) *Revue des Deux Mondes*, nummer van 15 Mei 11, lettre sur les affaires extérieures, p. 594.

April 11, dat de Pruisische regering aan het kapittel van *Trier* had doen verklaren: » Dat zij de verkiezing van eenen Bisschop door het kapittel, geheel » *vrij laten*, en de keuze, hoedanig die ook ware, » goedkeuren zou." De bijeenkomst van het kapittel, was tegen 1 Mei bepaald, de opperpresident BODELSCHWING verscheen in de vergadering van het kapittel en stelde (als wij aan eene particuliere correspondentie geloof kunnen hechten) eenige personen voor, met de verklaring, dat het Z. M. aangenaam zijn zou, als een derzelve tot Bisschop verkozen werd. Het kapittel begreep echter te regt, dat hier niet hetgene wat *aangenaam* was aan den koning, maar hetgene, wat door het belang der Kerk gevorderd werd in aanmerking komen moest, en verloor, met bijna eenparige stemmen, den Eerw. Heer WILHELMUS ARNOLDI, welke keuze aan den opperpresident bekend gemaakt zijnde, verklaarde deze, die verkiezing, namens zijne Majesteit niet te kunnen *agreederen*.

Ziedaar weder een staaltje van de gevolgen van het suprematie-stelsel en van de slavernij waarin hetzelfde de Catholijke Kerk houden wil! Doet een Bisschop zijn plicht; is hij gehoorzaam aan de stem des Oppersherders, dan vervoert het Pruisisch gouvernement, hem met geweld van zijnen zetel naar eene vesting, en houdt hem daar, zonder eenigen vorm van proces, tot dat de moreele tortuur het ligchaamsgestel van den eerbiedwaardigen grijsaard geheel verwoest en zijnen geest verzwakt heeft; zoodat hem slechts weinige dagen levens meer schijnen over te blijven; of het doet eenen anderen Bisschop, om dezelfde reden, door eene regtbank, die in zuiver geestelijke zaken incompetent is, tot afzetting van zijnen post enz. veroordeelen: is een Bisschops-zetel vacant, en benoemt het kapittel eenen man tot Bisschop, van wien men veronderstellen kan, dat hij zijne herderspligten getrouwelijk vervullen zal, dan weigert het, dien te *agreederen*! Welk eene les, voor de geheele wereld! Aanvankelijk doet men het voorkomen, als of eene dusdanige agreeatie slechts eene formaliteit ware; maar heeft men er zich eenmaal aan onderworpen, dan zal men zich weldra moeten bepalen, tot de keuze van personen, waarvan de gouvernementen partij zullen meenen te kunnen trekken. Alles moet strekken, om te doen zien dat volstrekt alle bemoeijingen der tijdelijke magt met kerkelijke zaken en kerkelijke reglementen, noodlottig voor de Kerk en lijnrecht strijdig met hare goddelijke vrijheid zijn. Als de gouvernementen regt hadden om Catholijke Bisschoppen *af te zetten*, en de benoeming van Bisschoppen, door het niet *agreederen*, buiten effect te stellen, dan zou de Catholijke Kerk weldra niet meer Catholijk, maar even als het protestantismus een verdeeld rijk, een chaos wezen!

Die handelwijze van het Pruisisch gouvernement heeft op nieuw de gemoederen in gisting gebracht. Men schrijft het volgende uit *Rhijn-Pruissen*.

» — Daar men algemeen verwonderd is en elkander vraagt, waarom de Pruisische Regering hare goedkeuring heeft geweigerd aan den Hoogw. Heer WILHELMUS ARNOLDI, die op

den 1 Mei jl. tot Bisschop van *Trier* benoemd is, aangezien er nergens eenige klacht ten zijnen laste gehoord is, kan misschien de volgende biographische schets betrekkelijk den nieuw verkozen Bisschop, eenige opheldering geven.

» De Hoogw. Heer WILHELMUS ARNOLDI is 43 jaren oud en te *Boden*, in het District van *Bittburg*, geboren; hij deed nog zeer jong zijnde, zijne studiën in het gymnasium van *Trier*, en wijdde zich vervolgens in het Clementijnsche Seminarie in gezegde stad, aan den geestelijken stand toe. Zijne vorderingen evenaarden door onvermoeiden ijver aan zijn waarlijk godvruchtig en onbesproken levensgedrag, zoo als zijne Professoren en medeleerlingen dit eenparig betuigen. Hij had den theologischen cursus reeds afgelegd, voor dat hij nog den kanonieken onderdom bereikt had om tot de H. Priesterwijding toegelaten te kunnen worden. De toenmalige Regent BILLER, wilde hem als Priester naar de universiteit bevorderen, waartegen zich echter de toenmalige Vicaris Generaal CORDEN, die geen vriend der Duitsche Universiteits vorming was, verklaarde. Hij droeg hem echter in het Seminarie een Professoraat, in den wijsgeerigen cursus op. Hier onderwees hij de Hebreeuwse taal, archaëologie en de geestelijke welsprekendheid en hij verklaarde daarenboven nog de voornaamste H. Vaders. Hij poogde zijnen leerlingen vooral liefde tot de studie der H. Vaders, inzonderheid van den H. GREGORIUS van *Naziance* en van den H. CHRYSOSTOMUS, in te boezemen. Nadat hij meer dan drie jaren zijn Professoraat bekleed en zich de algemeene liefde en achtung verworven had, greep onder den Hoogw. von HOMMER de nieuwe organisatie des Bisdoms plaats en het Seminarie werd in eenen anderen zin ingerigt. Den Domheer BILLER werd zijne plaats van Regent ontnomen en om de spanning te vermijden, die daarvan het noodwendig gevolg wezen moest, besloot ARNOLDI, tot het aanvaarden eener pastorie, terwijl hij in zijne diepe ootmoedigheid groote zwaarigheid maakte, of hij wel voor zulk eenen zwaarwigtigen post, waarvan hij eenmaal rekenschap zou moeten geven, berekend was. Nu ontving hij de kleine pastorie van *Lauffelt*, drie uren van *Wittlich* gelegen. Zijn onvermoeide ijver, verschafte hem buiten de ziele zorg, nog tijd tot het vervaardigen eener Hoogditsche vertaling der Homiliën van den H. CHRYSOSTOMUS. De eenparige bijval der litterarische wereld, vestigde vele oogen op hem, zoodat zelfs de Bisschop niet onbekend met hem wezen kon. En toen, na verloop van eenige jaren de pastorie van *Wittlich* vakant werd, kwamen de inwoners dier plaats, hun Bisschop zoo dringend smeeken dat hij hen ARNOLDI tot Pastoor geven zou, dat hij het hen niet weigeren kon. Hier legde hij de ware grootheid van zijnen pastoraal geest, aan den dag. Niet alleen waren zijne predicationen zoo aantrekkelijk, dat oud en jong daaraan deel nam en er in dit eenigzins verbasterde oord eene wezenlijke herleving in het godsdienstige plaats greep. Daarbij was hij een vader der armen en een trooster en onderwijzer der rijken.

» Na verloop van drie jaren, viel door de ziekelijkheid van den Domheer DAWORA, de bediening van Domprediker te *Trier* open en onder de Domheeren zoo wel als onder het overige gedeelte der Geestelijkheid, had zich in niemand zulke een groot talent tot prediken ontwikkeld, als in den Hoog Eerw. ARNOLDI, zoodat de Bisschop von HOMMER, die vaak *motu proprio* handelde, hem tot Domheer en Domprediker benoemde. Hij nam die plaats tot groote droefheid zijner Gemeente aan en verliet *Wittlich* even als *Lauffelt*, Pauper venit, pauper egressus est. In zijnen nieuwen werkkring verwierf hij zich de hoogste achtung van alle welgezinden, en wel voornamelijk die van het zoogenaamde gemeene volk of der geringere klassen, dat is, van allen die nog vast aan het oude Catholijke Geloof gehecht of ouderwetsch geloovig waren. Wat zijn karakter aangaat, kan men hem een uitstekend man noemen. Zijne vriendelijke wellervendheid is even groot als zijne geleerdheid en zijne zachtpedigheid. Slechts op den predikstoel is hij voor de Gemeente vurig en hevig, als hij door den gloeienden ijver van den Geest Gods ontvlamd wordt en deze hem tot berisping en, ernstige vermaning aanspoort.

» Men behoort op te merken, dat hij als Pastoor van *Wittlich*, zijnen Kapellanen met een goed en werkdadig voorbeeld voorlichtte, zoo dat de eene reeds als Kapellaan eene geschiedenis der Hervorming en de andere kleinere Pastoraal geschriften en verscheidende vertalingen in het licht gaf. De Homiliën van den H. CHRYSOSTOMUS, waarvan ARNOLDI bereids 4 Deelen in het licht gegeven heeft, voeren dezen titel, en ten jare 1831

is te Trier bij KARL TROCHEL, het eerste Deel derzelve uitgegeven. — De vrengde over deze keus is algemeen, en te meer nog, wijl het Kapittel slechts tusschen twee waardige Priesters verdeeld was. Of te *Berlijn* het Placet gegeven zal worden, moet men afwachten. Het schijnt evenwel niet, dat men bij deze aangelegenheid van de Telegraphen gebruik heeft willen maken.

» Te Trier was het volk zoodanig overtuigd, dat de Hoogw. ARNOLDI verkoren was, en dat het Placet *onverwijld* volgen zou, dat bereids eene algemeene illuminatie en een optogt bij fakkellicht beraamd waren. Ten laatste zijn allen misnoegd uiteengegaan. Men hoopt dat *Berlijn* aan de zoo bepaalde en algemeene stem gehoor geven zal, ten einde bij onverhoopte weigering de zaken niet tot het uiterste te drijven."

HUISHOUDELIJK REGLEMENT DER UTRECHTSCHE AFGESCHIEDENEN.

(Vervolg van bladz. 188).

VIERDE HOOFDSTUK.

Over de kerkelijke vergaderingen.

» Art. 35 zegt: De kerkeraad, bestaande uit de opzieners en diakenen, zullen wekelijks ten minste eenmaal vergaderen, om met elkander over de belangen der gemeente te handelen, en zoodanige verordeningen en besluiten te maken, als het welzijn en de goede orde der gemeente zal vereischen. *Alle conscientie bindende besluiten zullen duidelijk met Gods Woord, moeten bevestigd worden, zullende dezelve anders van geene kracht zijn.*"

Men beginne, met *duidelijk*, met *Gods woord* te bevestigen, dat Opzieners en Diakenen eener afgescheidene gemeente het regt hebben, om *kerkelijke reglementen* te maken. — Kan men dat niet, zoo als men dat nooit zal kunnen doen, volgt daaruit, dat dan dit geheele reglement van geene kracht is. — Het is waarlijk ergerlijk, voor allen, die wezenlijk eerbied hebben voor Gods woord, en deszelfs goddelijken zin, getuigen te moeten wezen van het beuzelachtige spel, dat men er mede drijft.

Volgens art. 36 zullen de mans ledematen toegang tot de kerkeraads-vergaderingen en eene raadgevende stem hebben.

Art. 37 bepaalt de verkiezing en het werk van eenen voorzitter: in die verkiezingen hebben de Dienaren des woords den voorrang. — De *gelijkheid* tusschen hen en de Ouderlingen, strekt zich dus niet zeer ver uit.

Art. 38 betreft de verkiezing van eenen secretaris, die des noods uit de mans ledematen kan gekozen worden. De werkzaamheden van den secretaris worden verder in dit artikel omschreven.

» Art. 39 zegt: Geene zaken van kerkelijke tucht, wat betreft de toepassing derzelve op bepaalde met name genoemde personen, zullen in de kerkeraadsvergadering behandeld mogen worden, tenzij die personen vooraf afzonderlijk zijn vermaand geworden, alles volgens den regel MATTH. XVIII, 15, 16. Indien echter de zonde algemeen bekend is, zal de kerkeraad dadelijk de zaak behandelen."

Alles volgens den regel MATTH. XVIII: 15, 16!!! Onze goddelijke Verlosser gaf, volgens deze verzen aan zijne gezamenlijke Apostelen eene magt, die Hij reeds vroeger aan *Petrus alleen* en dus ook, over zijne mede-

Apostelen gegeven had: » Al wat gij zult binden op » aarde, zal ook gebonden zijn in den Hemel: en al wat » gij op de aarde zult ontbinden zal ook ontbonden zijn » in den Hemel." — Het is, inderdaad, onbegrijpelijk, hoe men zich ooit heeft kunnen in het hoofd brengen dat eene zoo groote, waarlijk goddelijke magt, die aan de Apostelen en in dezen aan hunne wettige opvolgers gegeven zijn, niet meer geldig was, toen de opvolger van *Petrus* en de opvolgers van de Apostelen, in de Kerkvergadering van *Trente*, het Apostolisch anathema! tegen de leer der mannen, die in de XVI. eeuw. als hervormers optraden, uitspraken; en dat, daarentegen die magt bestaan zou, in genootschappen die zich van de Apostolische Kerk hebben *afgescheiden*; of zou kunnen uitgeoefend worden, door menschen, die, omdat zij weigerden, de Kerk te hooren, door haar als Heidenen en Tollenaars moesten beschouwd worden, ja, dat men het onverstand of de vermetelheid, zelfs in onze dagen, nog zoo ver drijft, om te beweeran, dat de kerkeraad alleen op zich zelve staande, afgescheidene gemeenten en door dezen *gekozen*, het regt zou hebben, om hetgene, wat MATTH. XVIII, als aan de Apostelen gezegd en verleend, beschreven wordt, *op zich zelve* toe te passen. — Men moet deernis hebben met menschen, die zulke ongerijmdheden kunnen gelooven.

Art. 40 bepaalt, dat de *Diakenen* bovendien *wekelijks* zullen vergaderen, *ter bezorging der ingezamelde gelden en ter bedeeeling der behoeftigen*.

Volgens art. 41. *Zal van een voorstel, waarover niet gevoegelijk in het openbaar gehandeld kan worden, daarvan schriftelijk aan den president worden kennis gegeven, die dan eene buitengewone vergadering belegd enz.*

Bij die buitengewone vergaderingen, schijnen de *mans ledematen*, niet toegelaten te zullen worden.

— Die buitengewone vergaderingen zijn dus wat de *geheime comité's* onzer tweede kamer zijn. . . .

Art. 42 bepaalt, dat er eene kist of kas tot berging van *boeken, papieren en zaken van waarde*, de gemeente toebehoorende aanwezig zijn zal. De president en secretaris, zullen elk eenen sleutel hebben, doch van *verschillende sloten*. — Als het noodig is, kan zulks voor de *diaconiegelden*, op dezelfde wijze plaats hebben.

Volgens art. 43 zullen er *wekelijks bijeenkomsten* zijn, *bepaaldelijk bestemd voor de catechisatie, zoo wel met de volwassenen als met de kinderen*. De opzieners regelen het aantal dier bijeenkomsten, naar gelang van zake.

Art. 44 bepaalt, dat de gemeente op den *rustdag* driemaal tot gemeenschappelijke Godsdiensstoefening, zal bijeenkomen, op de uren, door de opzieners te bepalen.

» Art. 45 zegt: In eene dier bijeenkomsten zal de *Heidelbergse Catechismus* worden verklaard voor de gemeente. Hij, die in deze verklaring voorgaat, zal vooral zorg dragen, dat de overeenkomst van dien Catechismus met Gods Woord duidelijk worde aangetoond, opdat de gemeente meer en meer leere verstaan, dat onze belijdenis niet gebouwd is op menselijke redenering, maar op Gods getuigenis. Verder, da

de verhandelde waarheid dienstbaar gemaakt worde aan de praktijk der Godzaligheid."

Men zal het, natuurlijk, wel zoo aanleggen en Gods woord dusdanig draaijen, wringen en plooijen, dat eenvoudige menschen de overeenkomst van dien Catechismus met Gods woord duidelijk meenen te hooren beoogen: maar het zou nog al curieux zijn voor verstandige en onbevooroordeelde menschen, *duidelijk aan te toonen*, dat b. v. de 80 vraag van dien Catechismus, en het antwoord, dat er op gegeven wordt, *met Gods woord overeenkomt* en diensvolgens, dat hetgene, wat in de geheele Catholijke Apostolische Kerk, ten gevolge van het bevel des Heeren, *doet dit tot mijner gedachtenisse*, gedaan, en, uit dien hoofde, als de heiligste verrigting van den Godsdienst beschouwd wordt, *eene vervloekte afgoderij* zij! — Heer! vergeef het hen; want zij weten niet wat zij doen!

» Art. 46. De dienaren des Woords zullen in die bijeenkomsten der gemeente het Evangelie prediken en de Sacramenten bedienen, volgens de Formulieren, daarvan in de Christelijke Gereformeerde Kerk aanwezig."

Neen, zoo is het niet: maar zij zullen aan hunne aanhangers den ongerijmden, vaak van het Evangelie afwijkenden en zelfs tegen het Evangelie strijdenden zin inscherpen, dien hunne secte aan het Evangelie geeft; en daardoor de ingezogene vooroordeelen en wanbegrippen der menigte aankweeken en aan dezelve voedsel verschaffen.

» Art. 47 zegt: De ouderlingen zullen in die bijeenkomsten zorg dragen voor de goede orde in de gemeente. Zij zullen toezien, dat geene vreemde leer worde voorgedragen. Zij zullen de dienaren des Woords in alle voorvallende zaken behulpzaam zijn."

De Ouderlingen zijn dus deels, huishoudelijke Commissarissen van politie en tevens superintendents. Door *vreemde leer* wordt hier waarschijnlijk verstaan, alles wat tegen de Gereformeerde Formulieren van Eenigheid strijdt: maar door wien zou die vreemde leer kunnen worden voorgedragen dan door de *dienaren des Woords*? En hoe zullen de Ouderlingen zorg dragen, dat zulks *niet* geschiedde? — Zij kunnen wel, als het geschied is, dusdanigen dienaar des Woords berispen, aanklagen en hunne genootschaps-discipline aan hem uitoefenen; maar het te beletten, zorg te dragen dat zoo iets niet geschiede door iemand, van wien men zulks niet gewacht had, dit zullen de Ouderlingen wel niet kunnen.

Volgens art. 48 zullen de *Diakenen, bij het eindigen der Godsdienstoefeningen, de liefdegaven der aanwezigen verzamelen* enz.

Art. 49 bevat bepalingen, betrekkelijk het voorzinnen en voorlezen.

Volgens art. 50 zal er op de *werkdagen zoo dikwijls gelegenheid zijn tot bijeenkomst der gemeente, als de kerkraad stichtelijk zal oordeelen*.

» Art. 51 zegt: Indien er leden uit den kerkeraad of mansleden der gemeente zijn, die ten H. Avondmaal zijn toegela-

ten, en die van den Heere de gave ontvangen hebben, om Gods Woord bekwamelijk uit te leggen, tot stichting, vermaning en vertroosting der gemeente, zal het gebruik maken van deze gave geenszins verzuimd, maar integendeel door de opzieners der gemeente geregeld worden, naar de ordening daarvan in Gods Woord 1 Cor. XIV."

De *geestelijke gaven*, van welke de Apostel 1 Cor. XIV spreekt, waren *buitengewone gaven*, waartoe ook de *gaven der talen* en die der *Prophetie* behoorden. In het eerste vers lezen wij: » Tracht naar de liefde, » ijvert om geestelijke gaven, maar vooral dat gij moogt » profeteren." Nu schijnt het uit dit artikel te blijken, dat de Utrechtsche afgescheidenen, de mededeeling dier buitengewone gaven ook voor de hunnen verwachten, en hoewel zij slechts drierlei diensten erkennen, en er dus in het reglement niets van *Propheten* gesproken wordt, wil men toch, zoo er deze zijn mogten, hen gelegenheid geven, om te spreken.

Maar is het Protestantsch, als men in dit artikel veronderstelt, dat er eene bijzondere gave van den Heer noodig is, om Gods woord bekwamelijk uit te leggen? — Kan men bij die stelling nog langer beweren, dat de Bijbel zonder gevaar in aller handen kan gegeven worden, 't welk daarenboven strijdig is met Gods woord zelve, dat ons duidelijk leert, dat de *ongeleerde en onvaste menschen de brieven van den H. PAULUS, gelijk ook de andere schriften, verdraaijen tot hun eigen verderf*? — Doch waar blijft men dan met de stelling: dat de *Bijbel alleen* gelden moet: dat hij *de eenige regel voor gelooven zeden is? en dat hij den wille Godts volkomenlijk vervat, ende dat al 't gene de mensche schuldigh is te gelooven, om saligh te werden, daer in genoegsaem geleert wert* (1)? Waartoe, als men dat gelooft, nog dienaren des woords, en anderen, die de gave van den Heer ontvangen hebben, om Gods woord bekwamelijk uit te leggen? — Zoodra als men beweert, dat Gods woord interpretatie noodig heeft, is de *Bijbel alleen* niet meer genoegzaam.

BELANGRIJK BERIGT.

Door het niet terug ontvangen eener proef van den Prospectus, betrekkelijk het werk van ULENBERG: *Zwaarwigtige en billijke redenen* enz. en daaruit gevolgd misverstand, is de titel van het tweede daarbij voorgestelde werk, niet volledig in dien Prospectus gedrukt. Die titel is: *NATHANAËL of de eenvoudigheid een overzicht der jongste Religie-geschieden in de Hervormde Kerk van Nederland. Opgedragen aan mijne Protestantische landgenooten die de waarheid liefhebben*; door H. HOEPERHANS, Pastoor te Makkum.

(1) Art. VII der Geref. Geloofsbel.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

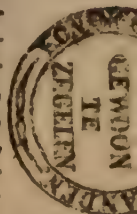
GESCHIEDENIS DER HERVORMING-IN
N E D E R L A N D.

(Vervolg van bladz. 203).

Zoodra als de vredes-onderhandelingen afgebroken waren, stelden de Staten den Prins van Oranje, als hooft en hoogste overheit tot de regeering deser landen gedurende den oorlog: ten einde, dat hy alle vrydommen, rechten en loffelyke gewoontens der landen en steden sou voorstaan: ook de wettelyke Amptlieden en Overheden. Met besonder last op het stuk der Religie: Dat hy geen Consistorien of Kerkenraeden soude gedogen dan by goetvinden, noeming en instelling van de Magistraeten der steden, ofte van de Staten des landts. Dat hy de oeffeninge der Gereformeerde Evangelische Religie soude handhaven, doende de Roomsche ophouden, en stellen tot vordering van de voorsz. Gereformeerde Religie, drie of vier bequaeme personen, als generale Commissarissen in 't stuk der Religie, om te letten op de bequaemheit van de Predikanten en te voorzien op hun onderhoudt, sonder toetelaten dat men op iemandts geloof of conscientie soude inquireren, of dat iemand ter sake van dien enige moeyenis, on-

gelyk of ietsel aengedaen wierde. Doende voorts by raedt van de selve Gecommitteerden aengaende d'oeffeninge der selve Religie stellen soodaenige goede ordre, als naer gelegenheit van saeken, tot de meeste gerustheit, en-sonder verminderinge van Godts eere, bevonden sou werden te behoren, ook, waer 't noodt, met advys der Staten. (BRANDT I. dl. bl. 559).

Hier zien wij, even als overal, waar de nieuwe leer zich vestigde, 1.º hare verkondigers en leeraars, onder het toezigt, de voorgdij en heerschappij van den staat brengen; 2.º zien wij die vrijheidlievende mannen, die het onverdragelyk vonden, dat de koning eene nieuwe leer niet in zijne staten wilde gedoogen, en, diensvolgens, in naam der Godsdienstvrijheid, de banier van den opstand hadden ontrold, zoodra als zij zich sterk genoeg gevoelen, bevel geven, om de Roomsche Religie te doen ophouden; dat is, denzelfden dwang uitoefenen, om welken te ontgaan, zij de wapens tegen hunnen souverain hadden opgevatt: zij doen hetzelfde, wat hij gedaan had, met eene huichelarij te meer; want: 3.º zij geven voor, te willen, dat men op niemandts geloof of conscientie soude inquireren, of dat iemand ter sake van dien enige moeyenis, of ietsel aengedaen wierde. — Wie toch kent niet de afschuwelijke handelwijze tegen zo

vele Catholijken, die men quasie van verraad beschuldigen liet, door landloopers en kwaaddoeners, welke men door de ongehoordste folteringen, die zij allen voor hunnen dood plegtig herriepen, tot dusdanige in den mond gelegde aantijging bewoog? Wie kent de afschuwelijke wredeheden niet, welke de nieuwe door SONOY, in Noord Holland ingestelde bloedraad, aan de brave en welgestelde Catholijke huislieden KOPPEN KORNELISZON en zijnen zoon NANNING van *Woynum*; PIETER NANNINGSZON van *Bennenbroek*; REINIER PIETERZON van *Hoogwoude*, deed plegen? — Afgrijpselijk, inderdaad, is de beschrijving, welke P. BOR, I deel bl. 108 verso en verv, daarvan geeft.

Men kan het niet lezen, zonder van verontwaardiging te gloeijen en uiteroeppen, welke monsters! Ook COCK'S *Vaderlandsch Woordenboek* deel XXVII, art. SONNY (DIEDERIK), hangt daarvan een verschrikkelijk tafereel op. Wij willen dat artikel van dien Protestantischen schrijver overnemen.

» In den zomer des jaars 1575 verspreide zich door Noord-Holland, een gerugt, hoe een deel landloopers door de Spanjaarden was omgekogt, om eenige Dorpen in brand testeken, om alzoo de Huislieden uit de Sterkten en van de Dijken te lokken, welke zij nevens de soldaten bewaakten. De kommer en agterdogt der tijden deedt dit gerugt gereedelijk gehoor vinden, ook bij SONOI en de gemagtigten der Noorhollandsche steden; die er straks den Schouten ten platten lande van verwittigden, en, door dit middel, een twintigtal van het geboefte in handen kreegen. Bij hunne verhooren, bekenden zij, huisbraken en andere verstoringen der openbare rust, doch niets 't geen naar brandstigtig of soortgelijke euvelheden geleek, gepleegd te hebben. SONOI, een man van harden inborst, en zeer agterdogtig, met deeze algemeene bekendtenissen niet voldaan, wordt hier op te raade; strenger maatregelen te baat te neemen. Even als of hij den hertoge VAN ALVA, in wredeheid, niet wilde toegeven, stelt hij eene bijzondere Regtbank in, welke, eerlang, niet minder dan de bekende Raad van Beroorten, algemeen verfoeid en insgelijks met den naam van Bloedraad wierdt betiteld. Tot Leden van dezen Raad benoemde de overste SONOI, JOHAN VAN FOREEST, Schout van Alkmaar, Meester JOOST HUIKESLOOT, Schout van Hoorn, WILLEM MAARTENSZON KALF, Baljuw van Waterland en Zeerang, en WILLEM VAN ZONNENBERG, Baljuw van Brederode en Bergen. Bij deeze wierden vervolgens nog gevoegd Jonkheer WILLEM VAN ROON, Schout van Nieuworp en WILLEM MOSTARD, doch deeze deden weinig dienst, en nog minder de genoemde JOHAN VAN FOREEST, wiens plaats de Geweldige Provoost MICHEL VERMASTELN verving. In 't eerst zat deze Regtbank te Alkmaar doch wierdt, eerlang, overgebracht op het Huis te Schagen."

» Zo ras de Regtbank naar den eisch geschikt en geregeld was, gingen de regters aan het ondervragen, en wanneer zij geene nadere bekendtenissen bekwamen, aan het pijnigen en folteren, om, door kragt daar van, de verlangde aanwijzingen te bekomen. Men gaf hun naamen in den mond, met ondervraging, of deeze hun niet tot brandstigten hadden aangezoekt? ontkennde de boeven zulke aanzoeken, dan beloofde men hun het leven en de vrijheid, indien ze de waarheid wilden zeggen, op deeze wijze noemden zij eenen KOPPE KORNELISZON, en zijnen zoon NANNING, eerlijke en welgestelde huislieden te *Wognum*; voorts eenen PIETER NANNINGSZON, van *Bennenbroek*, REINIER PIETERZON, van *Hoogwoude*, ALLEN ROOMSCHGEZIND. Alle deeze hadden de landloopers, met huisvesting of andere handreiking, nu en dan, bewelddadigd."

De belofte van 't leven hadt zeven van de feilten de beschuldiging afgeperst. Een achtste JAN DRIEMUNT, van *Hoorn* toonde, eene wijle tijds, meer eerlijkheden in 't hart te hebben. Drie of vier toeren van den pijnbank stond deeze door, zonder dat men hem aan 't beschuldigen konde brengen. Men hervat het pijnigen: terwijl de Regters hem voorlaten de naamen, welke hij had te beschuldigen; onder bedreiging van diergelijk eene behandelinge, dag aan dag, tot dat hij de waarheid

sprak. DRIEMUNT, vroomer dan zijne ondervragers, door zulk een dreigement niet getroffen, wordt nu ter scherper proeve gebragt. Opgetrokken aan eenen Ladder, met de armen agterwaarts gedraaid, en twee honderd ponden gewigts aan zijne groote toonen, laat men hem vierde half uur in die gestalte hangen; terwijl men, intusschen, in de herberg gaat zitten drinken. De hevigheid der pijnen perste den rampzaligen het zweet uit de leden, zo dat het op den zolder droop. Aldus gemarteld, en onmagtig om de pijn langer te verdragen, ontbood hij de Regters; die egter, eerst een half daar naa, met dronken hoofden, wederkeerden. Toen verzocht hij ontspannen te worden, belovende te zullen openbaaren, al wat zij op hem begeeren zouden. Nu belooft men hem vergiffenis en een Dienaars plaats onder den Geweldigen Provoost, indien hij de dus genaamde waarheid zeide; waarop hij insgelijks de bovengemelde personen noemde."

» Inmiddels hadt men deeze, op de aanklagte van DRIEMUNTS medgezellen, reeds in verzekering genomen. Het brandverraad, hun, door de gevangenen, in 't aangezicht aangezegd, wierd ronduit ontkend, en verklaard, daar van geene de minste kennis te hebben. Ook herriepen de landloopers, zedert hunne beschuldiging, want, ten vuure verwezen zijnde, wederriepen zij in hun uiterste, en eenigen met den wurgstrop aan de keel, al wat hun, wegens het brandstigten, en tot beschuldiging der huislieden, door pijn en schoone beloften was afgedwongen. Van welke herroepinge, naderhand, uit de geregtelijke getuigenissen van Scherpregeteren, Schoutsdienaren, Predikanten en anderen, de waarheid bleken is."

» Dit niettegenstaande maakten nu de Regters eenen aanvang met de hevigte folteringen aan de gevangenen van welke weinige Geschiedenissen gewaagden. KOPPE KORNELISZON was het eerste voorwerp hunner woede. Acht kannen brandewijn wierden 'er verbruikt, tot het natmaken van Lijnwaat, 't welk men in brand stak, om hem het lichaam, van boven tot beneden, te blakeren, voor al ook onder de zolen der voeten: zo dat er de Zenuwen geheel bloot lagen. Acht of negen dagen, onder zijne standvastige betuiging van onschuld en van die der verdere beschuldigten, had men hiermede aangehouden; wanneer men hem, in den namiddag, na dat hij des morgens zeer heftig was aangetast, in de kamer bragt, alwaar de Regters zaten. Aldaar gekoomen zijnde, viel hij van zwakheid met de handen op de tafel neder, en voorts gevraagd hebbende, wat hun begeeren ware, voegde hij er nevens: *Ik weet u niets te zeggen*, met een valt hij in zwijm, zijgt neder op den grond, en sterft voor de voeten zijner Regteren, die in 't eerst, daar over van schrik bevangen, vervolgens bij onderlinge afspraak, het gerugt deden loopen, » dat de Duivel den schelm den hals gebroken en hem voorts ter helle had gevoerd." Om hunnen moed aan het Lijk te koelen, deden zij het heimelijk viendeelen."

» Naa dat KOPPE KORNELISZON dus rampzalig aan zijn einde was gekoomen, deden de Regters zijnen zoon NANNING uit de kerker haalen, door eenen Dienaar, die hem vondt leggen in zijn hemb, met de handen tusschen de beenen aan eenen bank gebonden. Het geloof gaan bijkans te boven de folteringen van allerlei aart, welke aan dien rampzaligen wierden te werk gesteld. » » Hij ('t is de Ridder Hooft die thans spreekt,) » » sterker van gesteltenis dan de ouwde man geweest was, » » wert tot twee of drie en twintig maalen overfellijk gepij- » » night, niet alleen naa gewoonte met geeselen en spannen, » » maar met de vinnigste quellaaden, zoo van weedom als » » walge, die d'allerdarterle en scherpzinnigste wredeheid. » » wist te verzinne. Scheldende zijn geduldt voor Duivel- » » spel, schoor men hem met een scheermes al 't hair van » » den lijve; en verbezigde daar op twee mengelen brande- » » wijs: zulk het van de keel af ter naavel toe, zeer rauw » » en velleloos was. Men brande met zwaavel, en een half » » pondt kaarsen teffens, zijn' naakte oxelen en zoolen, der » » wijze, dat hij, niet kunnende op de voeten staan, zes wee- » » ken lang gedwongen was op de knien te kruipen. Zoo » » zeerigh een lichaam knelde en rekte men dan nog met » » folterzeelen. Naa dit ellendigh martelen, deden zij hem » » etlijke nachten, zonder iets onder oft over te hebben, op » » de vloer leggen, en met waater en roeden de slaap af- » » keeren. In vijf of zes etmaalen, werd hem niet dan pe- » » kelhaaring en andere gezoute spijs 't teuten, nocht, hoe » » heerlijk hij daarom jankte, eene teugh drinks gegeven. » » Een beul was niet genoeg, men stelde den tweede te » » werk. Deeze nam torren, uit d'aarde gegraven en plante

» » z'hem op de naavel, daar een angel uitgetoogen werd,
» » zoo lang als een lidt van een vinger. — Op eene steene
» » stolp, eighentlijk ten dien einde gebakken, leide men ge-
» » glomme koolen, en stelde daar onder op zijnen buik, eens
» » Ratte, die, bennaauwt door de hitte, en nergens anders
» » te graaven vindende, hem, met bijten en krabben, naar
» » 't ingewant doof. Men besmeerde..... Dede hem met
» » stokkens in zijne liezen slaan. Men snierpte hem, bovendien
» » 't lichaam met gloeiende droppen spek, die gaaten als
» » stuivers etsten."

» Maar het hart wordt mij week, onder het uitschrijven van alle deze barbaarscheden. De elendeling, ten laatste, ten einde zijner krachten, en gemoedigd door de beloften zijner Regteren, van goed en bloed te zullen behouden, zeide toen alles, wat men begeerde, dat hij zeggen zoude. Bij alle de overige schenddaaden, voegde men nu nog die van *trouwe loosheid*. In name van Sonoi, velde de *Bloedraad* een vonnis over NANNING, op zijne gewaande misdrijven gegrond, volgens 't welk men hem verwees, om leevende opengesneeden, het hart uit zijnen borst gehaald, en hem in 't aangezicht gesnakt. Voorts het ligchaam gevierendeeld, de stukken aan de poorten van Hoorn gehangen, en het hoofd te Wognum ten kerktoeren te worden uitgestoken. Te Hoorn hoewel met grooten tegenzin der wethouderschap, wierdt dit vonnis volvoerd. De rampzalige lijdor, deeze schendige woordbreking zijner Regteren verstaan hebbende, herriep alle zijne voorgaande bekentenissen, ook toen hij ter strafplaats werd geleid, niet tegenstaande men, om hem te bedwelen, hem dronken had gemaakt. De opteekening niet onwaardig is het, dat de leer-
aar JURIAAN EPESZON, die den lijdor in zijn uiterste verzelde, hem, zo dikmaals hij van zijne onschuld sprak, in de reden viel. NANNING hem binnen drie dagen voor het jongste gerigt van den Oppersten Regter daagde; 't welk op den le-
vaar zo diepen indruk maakte, dat hij mistroostig van de geregtplaats na huis ging, EN BINNEN OF KORT NAA DEN BESTENDEN TIJD OVERLEEDT."

» Het slagtoffer der wreedheid, welk nu volgde, was de reeds genoemde PIETER NANNINGSZON, een degtig en vermogend Huisman van Benningbroek.

Nog heviger, indien het mogelijk ware, dan zijne lotgenooten, wierdt deze gefolterd. Men deed hem gaaten, daar twee vingers in leggen konden, onder de oxelen branden. Men knelde zijn ligchaam met zeven koorden tefkens, en wrong ze toe, met zulk een geweld, dat ze keepen in den bank sneeden, en, door huid en vleesch kervende, het naakte been ontdekten. Dit maakte hem de handen t' ontbruik zo dat men hem, zeven weken lang, als een jonggeboren kind moest voeden. Vlam-
mend spek in brandewijn gedoopt, wierdt op zijn hoofd geplaatst, en door eene menigte torren hem de buik doorboord. Door middel van een werktuig, een loepend windas genaamd, rekte men zijn ligchaam uit elkander. HUIKESLOOT een der Regteren, had de onmenscheijkheid, van, bij wijlen, den afgematten beul te vervangen. SONOI zondt met voordragt Rat-
ten van ALKMAAR na SCHAGEN om hier ten zelfden oogmerke, als aan den voorgaanden elendeling, te dienen. Als de Rat den hartkoik raauw gewroot en geknaagd hadt, leide men gloeiende koolen in de versche wonde, en schroeide de gemartelde ledemaaten. Onverduidelijk, in 't einde, en onmagtig om verdere folteringen te verdraagen, kwam PIETER NANNINGSZON insgelijka tot bekentenisse, beschuldigende niet slechts zekeren PIET EL, en eenen JAN JEROENSZON, aanzienlijken Roomschgezinden burger van Hoorn, maar ook een groot getal huis- en streliden, zelf de geheele schout-ambagten van Zylbekarspel en Benningbroek, als meewuigten van het ver-
raad. Men wilde nu ook den gemelden JEROENSZON ter scherpe proeve brengen, en, ten dien einde, uit zijne geboortestad na 't huis te Schagen overvoeren. De regering van Hoorn, heb-
bende reeds een kwaad oog op den wreedden handel gekreegen, verzette zich tegen het vervoeren van haren burger; doch zij bezweek voor het scherp anschrijven van Sonoi, mits, egter, dat de Schout en twee Schepenen der stad bij de ondervragingen zouden tegenwoordig zijn. Men hieldt zich evenwel niet aan deze voorwaarde, maar pijnigde JEROENSZON vier maalen, in den tijd van twee dagen, bij afwezen der Hoornsche gemagtigden. Hieruit reezen klagen, en voorts oneenigheden tusschen de Regeering van Hoorn en den overste Sonoi; die zijns onregts bewust, de eerstgemelde tot zwijgen zocht te brengen, door haar te laten rieken, als of hij dezelve voor mede-
pligtige van het gewaand verraad hieldt. De Heeren, zich

daar aan niet kreunende, vervoegden zich daar op bij prins WILLEM, met een smeekschift in naam van JAN JEROENSZON; 't welk zoo veel ingangs vondt, dat zijne Doorluchtigheid verboodt, met het onderzoek voort te gaan, buiten bijzijn van twee zijner Gemagtigden. Tegen deeze aitspraak verzette zich Sonoi, en beveelt den Regteren, het gestaakte werk te her-
vatten; die, egter, het hart niet hadden, om 's Prinsen gebod te overtreden: welke, voorts, aan Sonoi uitdrukkelijk bevel zondt, om TOT NADDER ORDER, het stuk te staken."

» Intusschen deedt men herhaalde aanzoecken, om lieden te vinden, die, in naam Zijner Doorluchtigheid, de verdere ondervragingen der gevangenen zouden bijwoonen. Men stootte overal het hoofd, ook bij Mr JOHAN VAN OLDENBARNEVELD, thans Advokaat der Staaten voor het Hof van Holland Aldus bleef het werk hangen, en wierdt men, eerlang te raade, de gevangenen te ontslaan, zo als ook, ten aanzien van zommi-
gen, geschiedde. JAN JEROENSZON en PIETER NANNINGSZON bleven in hegtenis tot naa de Gendsche Bevrediging, die in de maand November des jaars 1576 gesloten wierdt. Uit kragt der vredepunten wilde men hen toen op vrije voeten stellen; doch zij begeerden regt. De Staaten van Holland belastten hen te ontslaan onder hand tasting. Doch Sonoi sloeg het in den wind, begeerende, dat zij, in gevolge van den vrede, zouden uitgaan. Thans kwam de zaak aan het Hof, die zijnen Prokureur na Schagen zondt, alwaar hij den slotbewaarder niet vindende, de gevangenis met geweld deedt openen, en voorts de gevangenen na Delft voerde: zij zaten hier niet lang, maar werden door het Hof, bij 's Prinse goeddunken, onder hand tasting, losgelaten. Straks naa hunne thuiskomst, ligten JAN JEROENSZON en PIETER NANNINGSZON een Mandement van Purge of Daagbrief van zuivering, en riepen Sonoi, de Regters, en elk, die iets op hen te zeggen hadt, voor het Hof. Sonoi kreunde zich niet daaraan, drijvende dat de zaak, met de Gendsche bevrediging, moest gesmoord worden. De geslaakten, van hunnen kant, vernemende, dat de meeste Noordhollandsche steden, welke van Sonoi's hand vloogen, hun tegen waren, en dat zij, langs den weg van regten, een lang-
zaam einde zouden vinden, lieten, door hunne Advokaaten, zich beweegen om stil te zitten: te meer, alzo zij, ter verdediging van hunnen goeden naam, zich nu genoeg gekweeten hadden. Zulk eenen afloop nam dit werk, door Hollanders, ja, volvoerd, maar door Sonoi eenen uitlander, begonnen en geëfren; en 't welk, meent men, ten voornaamen oogmerke hadt, om den Roomschgezinden op verandering van Regeeringe eens voor altoos den moed te beneemen." Zoo ver Kok.

Hadden zij, die zoo wreedvaardig, uit sektenhaat, tegen vreedzame landgenooten woedden, nog regt, om over de wreedheden der Spanjaarden, tegen oproerige nieuwgezinden te klagen?

De landvoogd don LOUIS DE REQUESENS, besloot tot eenen aanval op het Zeeuwsche eiland Duiveland, die niettegenstaande de prins van Oranje er de lucht van kreeg, en versterking te water en te land derwaarts zond, aanvankelijk slaagde, en de bemagtiging van het eiland Schouwen ten gevolge had. Don Louis begaf zich in persoon derwaarts, en begon in het laatst van den herfst (1575), het beleg van Zierikzee; doch hij werd naar Brabant geroepen, alwaar de slechte geest, die onder de Spaansche ruitelij heerschte, zijne tegenwoordigheid vorderde. Eene heete koorts rukte hem kort daarop uit het leven.

GENEEFSCH E DISCUSSIE.

Het Tijdschrift der afgescheidenen: de *Reformatie*, heeft in deszelfs laatste N.^{os}, vooral onder de rubriek: berigten, zich beijverd om de goedgehartige lezers van dat Tijdschrift te overtuigen, dat deszelfs Redactie door blinden sectenhaat, tegen het Catholicismus be-
staurd wordt.

Wij hebben daarvan reeds vroeger gesproken en er de vermoedelijke reden van opgegeven. Thans willen wij opzettelijk spreken, over zeker bericht, in het N.^o voor Mei II. voorkomende; waarin verhaald wordt: dat een Catholijke Missionaris zich te Geneve bevindt, die zich schandelijk tegen de hervorming en hervormers uitlaat, met Gods Woord spot enz., dat die man de hervormde leeraars had uitgedaagd, om hem te antwoorden; dat de bekende MALAN, een predikant der afgescheidenen van de Nationale Kerk, hem de boodschap had laten doen, dat hij zich met hem in eenen publieken rede twist wilde begeven; dat de Missionaris dit eerst aannam; doch dat hij den naam van zijnen Antagonist vernomen hebbende, loochende eene boodschap te hebben gegeven; dat MALAN daarop een stukje heeft uitgegeven, getiteld: *De Priester en de Zendeling, of de Reformatie, zoo als dezelve is*; 't welk hij heeft doen volgen, door een stukje getiteld: *Brief van Des MALAN aan twee Priesters, den Zendeling en een Vicaris*. Vervolgens zegt de Reformatie: *Door eenige leeraars en leden is insgelijks de volgende uitnodiging aan dien lasteraar van Gods Woord en werk gezonden; hij heeft echter den brief niet willen openen; dezelve is toen in het Geneefsch Tijdschrift Fédéral geplaatst en daaruit overgenomen in het nieuwe Tijdschrift L'Espérance.*

Die waarlijk bescheiden brief door de Reformatie medegedeeld, is te merkwaardig, om niet door ons te worden overgenomen; te meer daar wij in staat zijn, om betrekkelijk die zaak, zeer belangrijke en nauwkeuriger berichten mede te deelen: die brief is van den volgende inhoud:

BRIEF AAN DEN ABT ESPANET.

Geneve, 17 Maart 1839.

Mijnheer Abt!

De ondergeteekenden, zonder allen uwe kerkelijke vergaderingen (van de vasten bijgewoond te hebben, hebben echter daarvan genoeg hooren spreken, om zich gedrongen te gevoelen, om met u, zoo gij wilt, in eenige briefwisseling over dit onderwerp te treden.

Wij zullen beginnen met het afkeuren, als zijnde volstrektelijk onwaardig der schoone zake der Reformatie, niet alleen der geruchtmakende teekenen van ongunst en misnoegen, welke uwe gesprekken hebben veroorzaakt, maar daarenboven van allen aanval of woord van verachting, gerigt tegen uwen persoon of tegen uwe zaak, op naam van eene valsche aldus genaamde wijsbegeerte. En indien men genoodthaakt was te kiezen tusschen engeloof en Pausdom, wij zouden het laatste de voorkeur geven, omdat wij ten minste daar zouden terugvinden en de Godheid, en het Kruis van onzen Zaligmaker.

Zoo er in uwe bijeenkomsten slechts aanvallen hadden plaats gehad tegen de Protestanten zelve, en gij het Woord onzes Gods geëerbiedigd hadt, aan hetwelk gij, zoo wij wel onderligt zijn, belachelijke vragen gedaan hebt, atrekkende om deszelfs waarde in de oogen des volks te verlagen; indien er slechts over menschen gehandeld was, wij zouden gezwegen hebben. Maar aanvallen, gerigt tegen den Heiligen Bijbel en deszelfs volkomen gezag, laten ons het zwijgen niet toe.

Gij hebt dit heilige Boek ondervraagd. Gij hebt gewild, dat daaruit eene stem voortkwame, om u te antwoorden. Gij hebt, zegt men, diegenen uitgedaagd, die deszelfs gezag verdedigen. Zoo gij wilt, Mijnheer Abt! hier zijn vrienden des Bijbels, die u voor en door denzelfen zullen antwoorden.

(1) Reunions, ware het beter vertaald geweest door bijeenkomsten.

Men schrijft u onder anderen de volgende voorstellen toe:

- 1.º De Heilige Schrift kan geen regel van het geloof zijn;
 - 2.º Jezus Christus heeft dien regel niet gegeven;
 - 3.º Het is onmogelijk, dat men door den Bijbel het Geloof, den troost, het ware Christendom vaststelt.
 - 4.º De Roomsche-Catholijke kan op eene meer redelijke en zekerder wijze belijdenis zijns geloofs doen, dan de Protestant.
- Mijnheer! indien men zich in deze aanhalingen bedrogen heeft, gelieft ons dan te doen weten, waarin men uwe stellingen vervalscht heeft. Maar zoo men zich niet bedrogen heeft, zoo komen wij u in naam der waarheid vragen, om of dezelve in het openbaar te herroepen, of dezelve in eene zamenkomst te verdedigen, niet, zoo als gij gedaan hebt gedurende deze vasten, met iemand, die uwe gevoelens aanhangt, maar met personen, welke die gevoelens tegenstaan.

Wij zijn bereid, Mijnheer Abt! om uwe stellingen, zooverre ons de Heere helpen zal, in eene gemeene zamenkomst tegen te staan, en te dien einde twee of drie personen uit ons midden te benoemen, die daarmede meer bijzonder belast zouden zijn. Indien het u goeddunkt, van uwe zijde helpers bij u te nemen, wij hebben er niets tegen in te brengen. Maar wij vragen, dat de bijeenkomst plaats hebbe in tegenwoordigheid van een van weerskanten gelijk getal getuigen, gekozen door u, Mijnheer! en door ons; een honderdtal ten minste van beide zijden; dat er van de zamenkomst schriftelijke aantekening gehouden worde, om door middel van de drukpers aan het publiek gebragt te worden. Mijnheer! wij laten aan u de keus der plaats, van den dag en van het uur. Zoo gij de zaak goedkeurt, zullen wij echter op ons nemen het locaal te bezorgen. De President zou gekozen worden door de vergadering met meerderheid van stemmen; in geval van gelijkheid, zou het door het lot beslist worden. Het schriftelijk verslag zou, zoodra het behoorlijk opgesteld zoude zijn, algemeen gelezen, goedgekeurd en geteekend worden, met of sonder tegenspraak.

Mijn heer! daar gij de stem binnen onze muren zoo zeer verheven hebt, zoo schijnt het ons toe, dat gij verschuldigd zijt, en aan uwe zaak, en aan uw karakter, en aan het publiek, tot hetwelk gij spreekt, om openbaar en opregtelijk uwe voor onwederlegbaar gehoudene stellingen met de tegenpartij nauwkeuriglijk te onderzoeken, volgens deze zinspreuk: *Audiat et altera pars*, of deze meer achtgwaardige: *Dogens, die het eerste pleit, schijnt gelijk te hebben, maar zijne tegenpartij komt en onderzoekt hem.*

In verwachting, dat gij onsmet een antwoord zult vereeren, hebben wij de eer, mijn heer Abt! u te groeten.

(Geteekend) Sr. PILET-JOLY, Bedienaar des H. Evangelies.
CH. EYNARD-EYNARD.
TH. LUILLIER.
A. BOST, Bedienaar des H. Evangelies.
H. LAHARPE, Predikant en Professor.
C. DE LORIOLE DE PORTES.
HENRI TRONCHIN.
BERNARD DE WATTEVILLE.

Het bevreemdde ons, onder de namen der onderteekenen, die toch blijken eenige uitdrukkingen niet tot de nationale kerk van Geneve konden behooren, dien van MALAN, die reeds twee brochures over die zaak geschreven had, niet aan te treffen. Dat noch de Pastoor van Geneve, noch de Missionaris in dit geval verstandig, noch der taak, waarmede zij zich hadden belast, waardig gedragen hadden, scheen ons maar al te duidelijk te blijken, daar zij, zoo het scheen, aan de door hem geprovoceerde uitnodiging niet hadden voldaan; maar hetgene, wat de Reformatie, op den zoo even vermelden brief volgen laat, is niet alleen hatelijk, maar zoo dom en ongerijmd, dat verstandige Protestanten er met ons de schouders over zullen ophalen. Alleen bekrompene vaststanders kunnen zoo spreken, in eenen tijd, waarin de stralen der waarheid overal de nevelen des vooroordeels doen verdwijnen, en het Catholicismus en zelfs de meest gelasterde Opperherders der Kerk, door beroemde Pro-

testanten gewroken worden! Wie kent niet den roem dien de geleerde Protestantsche hoogleeraar HURTER (1), te *Lausanne*, zich door zijne geschiedenis van INNO-CENTIUS III en de verdienstelijke Hoogleeraar VOIGT door die van GREGORIUS VII, verworven hebben. — *De Reformatie*, zegt dan:

» Op dezen brief hebben wij alleen deze aanmerking te maken, dat wij voor Christenen de mogelijkheid niet inzien, van te kiezen tusschen bijgeloof en ongelooft; want beiden voert ten verderve."

Als zulke lieden, die niet alleen blind willen blijven, maar ook anderen blind willen houden, den moed hadden, om eene bedaarde geregelde discussie, in openbare geschriften aan te gaan, zouden wij hen uitnoodigen, om eens bondig aan te toonen, waarin het *bijgeloof* der Catholijke Kerk dan eigenlijk bestaat? Maar van die heeren bewijzen te vorderen, is aan een doof mans deur geklopt! Hoe vaak hebben wij wijlen de (Gereformeerde) *Nederlandsche Stemmen* uitgedaagd, om op andere gronden, dan die der *Catholijke overlevering* te bewijzen, dat de bijbel Gods woord is! Maar zij hebben er nooit op durven antwoorden, en men kan er ook geen voldoende antwoord op geven. — *De Reformatie*, zegt verder:

» De vloek des Almagtigen rust zoo wel op hen, die Zijn werk verdringen door bijgeloof, als op hen, die zijn werk bespotten door ongelooft. Als het op het verdrukken der waarheid aankomt, dan is het bijgeloof altoos de kwaadaardigste kampvechter. Hoe echter het Ultramontanisme het hoofd ook opsteekt, hoe hooger het klimt, hoe zwaarder deszelfs val zijn zal. De ontwikkeling nadert met rasse schreden."

Al weder prophetien: al weder de verzekering eener spoedige ontwikkeling! Wij zouden over dit verslag van de *Reformatie* niet gesproken hebben, als de Voorzienigheid ons niet had in staat gesteld, om betrekkelijk de daarin vermelde Geneefsche zaak, belangrijke inlichtingen, mede te deelen.

Op den 19 Mei ontvingen wij eenen brief van den achtigwaardigen Heer DE BAUDRY, gedagteekend, *Plein-Palais* bij *Geneve*, 14 Mei, aan welks slot Zijn Eerw. schrijft:

» *Priez bien pour moi. J'ai trois ou quatre correspondances de controverse avec des ministres Protestants. Les affaires ne sont pas encore bien avancées; mais c'est déjà beaucoup que j'aie pu obtenir d'eux qu'ils soient entrés en discussion amicale. Si Dieu daigne y donner sa bénédiction, le résultat en serait fort avantageux. Il faut faire ce qu'on peut, et abandonner le succès à la volonté divine. Il faut planter et arroser: Dieu donnera l'accroissement, s'il lui plaît et quand il lui plaira (1)."*

(1) Belangrijk is het antwoord van den Hoogleeraar HURTER aan den Bisschop van *Rochelle*, die den Protestantschen Hoogleeraar met de uitgave van dat werk heeft geluk gewenacht. Wij zullen die beide brieven in dit of in het volgende N.^o mededeelen.

(2) Dat is: » Bid veel voor mij. Ik heb drie of vier briefwisselingen van controversen, met Protestantsche bedienaars. De zaken zijn nog niet veel gevorderd; maar het is reeds veel dat ik van hen verworven heb, dat zij in *minsame discussie* getreden zijn. Zoo God zich gewaardigt, er zijnen zegen aan te geven, zou het resultaat zeer voordeelig zijn. Men moet doen, wat men kan en het goed gevolg aan den goddelijken

Wij veronderstelden aanstonds, dat die discussie in verband stond, met de zaak waarvan de *Reformatie* gesproken had: en een dankbaar gevoel overtuigde ons, dat de goede Voorzienigheid er ook hare wijze oogmerken in had gehad, toen zij ons, geheel buiten ons toedoen, in vertrouwelijke briefwisseling heeft gebragt, met eenen man, die geheel doordrongen is, van den liefderijken geest, die den zachtmoedigen FRANCISCUS van *Sales* bezielde, en daardoor duizende van Protestanten, in den schoot der Kerk terug bragt.

Wij zonden dus eene vertaling van het artikel der *Reformatie*, aan den Eerw. Heer DE BAUDRY, met verzoek, om ons, betrekkelijk die zaak, nader te willen inlichten. — Hierop ontvingen wij, op den 12 Junij eenen hoogst belangrijken brief, waarvan wij hier een vertaald uittreksel mede deelen.

» *Plein-palais*, 7 Junij 1839.

» MIJN HEER EN ZEER GELIEFDE VRIEND IN ONZEN HEER!

» Het Hollandsch Tijdschrift heeft twee weigeringen van discussie door eenen Catholijken Prediker van *Geneve*, aan het einde van den Vasten gedaan, op eene voor het Catholicisme ongunstige wijze voorgesteld. Ik ga u narigten, betrekkelijk dat onderwerp geven.

» Ik zal niet in de bijzonderheden treden van die feiten welke de weigering zijn voorafgegaan, omdat ik niet bij de Sermonen van den Prediker tegenwoordig geweest zijnde, noch oog- noch oor getuige ben geweest, van het voorgevallene.

» Ik zal u enkel zeggen, dat er onder de Protestanten van *Geneve* zijn, die zich van de nationale Kerk hebben afgescheiden, om de vrijheid te hebben, van des te openlijker tegen het Arianisme te prediken; zij nemen den titel aan van: *Evangelisch-Gereformeerde kerk*. Anderen voeren den titel van: *gezegende weide (Pré-béné)*, en die laatstgenoemden hebben eenen bedienaar, den Heer MALAN, met wien ik in 1838, in schriftelijke openbare discussie ben geweest. Die man verbeeld zich in de werken zijner tegenstrevers, alle soorten van dwalingen te zien en tracht niet anders dan hen gevoelens aan te tigen, die het verste van hunne gedachten verwijderd zijn. Die manie is zoo sterk in hem, dat ik de discussie geeindigd heb, met hem in mijn laatste werkje te zeggen:

» De Heer MALAN verwerpt met afschuw mijne leer, » als bezoedeld met Socinianisme. Hij motiveert eene » dusdanige aantijging op deze zinsnede van mijn geschrift: *De Hemelsche Meester is ter dood verwezen geworden, om het geven eener authentieke getuigenis van de vereeniging der Goddelijke natuur » en der menschelijke natuur in zijnen persoon*. De » Heer MALAN roept uit: *Dit is in mijne oogen uit een oogpunt beschouwd, geheel en al gelijk aan de leer » van Socijn; mijn geloof is geheel anders*. Maar hij let » er niet op, dat hij op die wijze sprekende, verklaart,

wil overlaten. Men moet planten, en bevruchten: God zal den waadam geven als het Hem behaagt en wanneer het Hem behagen zal.

» niet aan het nieuwe Testament te gelooven; want ik heb slechts herhaald, wat de H. MATTHEUS KAP. XXVI. De H. MARKUS KAP. XIV. en de H. LUCAS KAP. XXII verhalen. Als iemand schrijft, gelijk de Heer MALAN, onder het gewigt eener buitensporige vooringenomenheid, kan iedere discussie met hem slechts vrij onbeduidende resultaten opleveren. Ik zie er dus voor altoos van af, ten minste wat openbare geschriften betreft (1)."

» De heer MALAN antwoordde niets en alle discussie had volstrekt opgehouden, toen hij getracht heeft, die te hernieuwen, door den prediker aan te vallen. Was de reden die men had, om zijnen aanval te verachten en te weigeren met hem in het strijdperk te treden, niet voldoende?

» De bedienaars der Evangelische Gereformeerde kerk gevoelden dit wel; en zij besloten, om aan den Catholijken prediker eene uitnoodiging te doen, die aanmerking verdiende, zij verlangden van hem het houden eener conferentie, waar bij een honderdtal personen van weerskanten zou tegenwoordig zijn. De brief dien zij, betrekkelijk dat onderwerp aan den Abbé ESPANET schreven, is door acht der hunnen onderteekend, van welke de eenige dien ik ken de heer PILET-JOLY is, want hij is niet alleen onderscheiden, door de welsprekendheid zijner predication, die bijna altoos geïnproviseerd zijn en die echter niet minder schoon, en niet minder treffend zijn, maar hij bezit ook in eenen zeer hoogen graad, de beide, tot eene discussie essentiele hoedanigheden: hij is oordeelkundig en conscientieus; diensvolgens gevoelt hij de kracht, van een goed bewijs en hij zoekt gene ijdele subtiliteiten om hetzelfde te eludeeren. Maar de Catholijke prediker vreesde, dat eene openbare conferentie aanleiding tot eenige onlusten mogt geven, uit hoofde vooral der gisting, die alstoen in zekere gemeederen bestond. De openbare conferentie werd dus geweigerd, maar eene schriftelijke discussie werd aangeboden. Daar de brochure, welke dat aanbod behelsde, geene onderteekening droeg, duurde het nog eenigen tijd, alvorens derzelver preliminairen geeindigd waren. Eindelijk werd alles bepaald; de schriftelijke discussie gaat plaats hebben en de heer PILET heeft zich belast met het intreden van het strijdperk, door een controvers-werk, het welk hij tegenwoordig gereed maakt.

» In dien staat van zaken, zie ik niet, waarom het Hollandsche tijdschrift zich gehaast heeft met het celebreren der zegepraal van het protestantismus. Ik heb, God zij gedankt! veel hoop, dat hetzelfde die eenmaal door de herroeping (le chant de la Palinodie) zal doen vervangen. Het geschrift 't welk de heer PILET zal uitgeven zal niet onbeantwoord blijven, en die gebeurtenis kan beschouwd worden, als een trek der Voorzienigheid ten voordeele van den heer PILET; want de vroomheid, de goede trouw en de andere hoe-

danigheden van dien uitmuntenden man zullen hem het geluk verschaffen, van plaats te nemen in den schaaftal van den H. PETRUS; om er hem te doen binnentreden, komt het er slechts op aan om den fakkel der waarheid, dien de vooroordeelen der geboorte hem tot hiertoe belet hebben te zien, aan zijne oogen te vertoonen.

» Gij kunt mijnen brief publiek maken, om de daadzaken te rectificeren.

» Ontvang mijne eerbiedige groete.....

» L'ABBÉ DE BAUDRY."

Overigens heeft de Eerw. Heer DE BAUDRY, ons de toezending aller stukken, betrekkelijk die discussie beloofd, zoodra als wij hem het adres van onzen Correspondent te Parijs zullen hebben opgegeven, waaraan wij zoodra mogelijk zullen voldoen: zoodat wij in staat zullen zijn, om dien aangaande al het belangrijke aan onze lezers mede te deelen.

Over het openbaar prediken van godslastering en afgoderij, met verloochening der verdiensten van JESUS CHRISTUS, zullen wij bij eene volgende gelegenheid spreken. Wij hebben, (hetzij tot narigt van de Reformatie gezegd) aan den Heer GENOUDE geschreven; en zullen in allen gevalle aantoonen, dat de huisvering welke de Reformatie bij het lezen van die zogenaaemde godslastering en afgoderij gevoelde, de zekere kentekens waren eener ijelende of kwaadaardige koorts. . . . !

DE AARTSBISSCHOP VAN POSEN TE BERLIJN

De *Algemeine Augsbursché Zeitung*, heeft onlangs het volgende schrijven uit Berlijn medegedeeld:

» De Aartsbisschop von DUNIN, leest thans alle dagen de Mis met de ornamenten van gewone Priester, bijgestaan door zijnen Kapellaan. Men kan niet zonder levendige ontroering, dien eerbiedwaardigen grijsaard zien, onder den last der jaren gebukt, die eertijds van eene onvermoeidbare werkzaamheid was. Het gevoel, hetwelk hem thans beheerscht, schijnt eene godvruchtige resignatie in de beproevingen te zijn, die hij te verduren heeft; en een onbegrensd vertrouwen op de Voorzienigheid die alles ten beste bestuurt. De onbeschaamde laster, die voortgaat, met hem nu eens trotschheid en halstarrigheid, dan weder kleingeestigheid toe te schrijven, vermag niets op een karakter van die geaardheid. Zijn gelaat blijft kalm en helder, terwijl men het met slijk tracht te bedekken, en al de schande van den laster die hem vervolgt, hervalt op zijne duistere lasteraars.

» Men gaat voort met het begaan van den ouden misslag, dien van alles enkel te beoordeelen naar den gezigtelinder, dien men zich gevormd heeft en zich zelve te beschouwen, als het middenpunt van alle wijsheid en van alle gezond verstand; diegenen met minachting beschouwende, die naar andere principes,

(1) Men ziet hier uit dat de heer MALAN een man is, zoo als de Reformatie hem zou kunnen wenschen.

dan de onze handelen. Men bewijst niets, door over het een of ander leerstuk, 't welk ons mishaaft, de schouders op te halen; men wint niets, door het een of ander feit der geschiedenis naar de bekrompenheid van zijnen geest te kneeden, vorderende, dat de Kerk altoos op dezelfde *administratieve* wijze ingerigt zij, zoo als zij in een bepaald opgegeven tijdstip was. De man die zijn tijdvak begrijpt, oordeelt naar hetgene, wat met er daad bestaat datgene wat levendig en kloppende in de maatschappij is. Aan de oevers van den *Rhijn*, beginnen lieden, die sedert lang de behoefte aan godsdienstige gewaarwordingen niet meer gevoelden; weder dikwerf de kerken te bezoeken, en anderen, die voorheen zouden gebloed hebben, om eene processie bijwonende te worden gezien, dragen tegenwoordig een flambouw.

» Ziedaar onmiskenbare kenteekenen van terugkeer tot de Godsdienst; ziedaar de geestelijke en godsdienstige beweging, waarvan wij in deze oogenblikken getuige zijn. En in die omwending zijn het juist de *vertichte Catholijken* en niet de *dompers*, zoo als men het noemt, die aan het hoofd der beweging zijn."

Dit was het toch wel zeker niet, wat het Pruisische gouvernement beoogde. — Zoo verschillen de wegen Gods van die der menschen!

Dr BINTERIM TE WEZEL.

Een achtlingwaardige geestelijke uit de provincie *Utrecht*, die tot herstelling zijner zwakke gezondheid, een reisje in de *Rhijn*-streken doet, en *Wezel* bezocht heeft, in de hoop van den achtlingwaardigen Dr BINTERIM te zullen kunnen spreken, schrijft ons onder datteekening van 19 Junij uit *Cleve* het volgende.

» ... Ik bragt een dag door in de wezelijk verschrikkelijke vesting *Wezel*, om ware het mogelijk, den edelen BINTERIM en passant een bezoek te geven. Doch alle pogingen daartoe bij den generaal kommandant aangewend, hebben mij den toegang tot dien waardigen man niet kunnen verschaffen. De hoofdrede der weigering zoude, naar men meent, zijn, dat *te veel* aanvragen daartoe gedaan worden, en men misbruik er van maakt, door *in de openbare bladen* van verschillende landen hatelijke schilderijen van 'smans toestand te plaatsen welke alle den kommandant zijn toegezonden. Die toestand is intusschen, zoo hij vroeger zoo ongunstig is geweest, veel verbeterd; misschien wel *ten gevolge* dierzelfde bladschrijverij (1). De groote schrijver der *Duitsche kerkgeschiedenis* is thans op de citadel der vesting overgeplaatst en kan 'smorgens en namiddags telken reize twee uren in de open lucht wandelen. De Pastoor van *Wezel* gaat Zijn Eerw. dikwijls en vrij zien en den tijd korten. Inmiddels wordt zijn proces te *Keulen* ernstig voortgezet, waar zijne advocaten

(1) Hieruit blijkt op nieuw, hoe bang het onrecht voor de publiciteit is; en dat alleen publiciteit eenigen invloed op hetzelfde uitoefent.

RED.

zich vleijen', spoedig zijne volledige vrij spraak te zullen bewerken, even als die van Pastoor BECKERS, wiens loslating gansch *Keulen* zoo ver het weldenkt met uitbundige vreugde heeft vervuld (1). Er schijnt nog een sluier te liggen over de punten van beschuldiging ten laste van BINTERIM; althans heb ik daarom trent geene stellige of duidelijke narigten kunnen inwinnen. Men moet zich, naar men zegt, gronden op eenige uitdrukkingen over de gemengde huwelijken in zijne schriften? Welk eene ellendige aanklagt, indien ze waar is! Het doel van mijn bezoek was, aan zijn Eerw. vrienden-troost te brengen, en de opregtste belangstelling der goede Hollandsche geestelijkheid in zijn hard lot te betuigen, wat nu toch, ofschoon langs eenen anderen weg, reeds bereikt is, of spoedig zal bereikt worden. Wat moet men den eerbiedwaardigen man wel voor een grooten boosdoener of hoogstgevaarlijken zamenzweerder aanzien, om zoo allen toegang af te sluiten!? In diep godsdienstig gepeins ben ik meer dan eens de citadel voorbij gewandeld. Ik dacht aan de Spaansche inquisitie... en mijn hart bloedde! — niet slechts het goedgezinde gedeelte van *Dusseldorp*, maar van geheel *Duitschland* zal over zijne slaking juichen! God geve die spoedig!...

WAARSCHUWING.

Wij moeten onze Catholijke landgenooten op nieuw waarschuwen, tegen de vertaling van een schandelijk voortbrengsel van vooroordeel en haat, 't welk onder den bedriegelijken titel van: *HET HEIDENSCH ROME* een zamenraapsel is van alles, wat een hart, dat door den geest der ketterij is opgeruid, tegen de Catholijke Apostolische Kerk, uitbraken kan. Hetzelve wordt bij getallen van 25 à f 2-50 verkocht en verspreidt. Met blinden haat hebben wij medelijden; maar als deze zich paart met snood bedrog, om eenvoudigen te verschalken, dan is hij verachtelijk en verfoeilijk!

In dit libel wordt niet gesproken van het *Heidensche Rome*, maar van het Christen *Rome*, 't welk het erfgoed des Opvolger van den H. PETRUS geworden is, en dat immer ketterij en dwaling uit zijnen schoot heeft geweerd; waar de luister des Christendoms en deszelfs heilige instellingen, reeds hier op aarde schittert met hemelschen glans en ontzagwekkende majesteit, het zijn die heilige instellingen, die den blinden en kouden schrijver van dit ellendig schotschrift als Heidensch beschouwt. — Het protestantismus, daarentegen is, volgens hem, het echte, het reine, het gezegende Christendom. Verontwaardigt u niet te veel, Catholijken! hebt slechts een

(1) De eerw. Pastoor BECKERS is werkelijk door het hof van appel vrijgesproken, en heeft zijne bediening aanstonds hervat. Wij hebben daarvan tot hertoe geene melding gemaakt, daar wij eerst eenige bijzonderheden dienaangaande wilde inzamen.

RED.

weinig geduld. Eerlang zullen wij een klein stukje uitgeven, onder den titel van: **HET APOSTOLISCHE ROME**; En wij noodigen u reeds bij vóorraad uit, om ons in de goedkoopste uitgave en de verspreiding daarvan, behulpzaam te wezen.

CORRESPONDENTIE.

Wij hebben eenen brief ontvangen van de vertaalsters van het werkje: *Overleveringen uit Palestina* enz., een antwoord bevattende op den brief uit Rotterdam geteekend W. voorkomende in N.º 24 van ons blad van 15 Junij 1839, dien de kieschheid ons verbiedt, te plaatsen; wíl daarbij verlangd wordt, dat wij publiciteit zullen geven aan eenen brief, die blijkbaar niet met het doel geschreven is, om publiek te worden gemaakt; en het ons voorkomt dat zulks misbruik van vertrouwen wezen zou.

Wij, voor ons, deelen niet in de gevoelens van den briefschrijver W., dat *dichterlijke fictien* zoo verwerpelijk zijn, omdat men goed gevonden heeft, daaraan den hatelijk geworden naam van *Romans* te geven. Dichterlijke bespiegelingen en tafreelen van godsdienstigen aard, kunnen, naar ons inzien, groote nuttigheid hebben. Dit gevoelen hebben wij meermalen geuit. Is niet het bekende werk van CHATEAUBRIAND: *de Martelaren*, vol van dichterlijke fictien, om van andere beroemde werken niet te gewagen. En wat zijn de *parabelen* van onzen gezegenden Verlosser zelve? Wie zal beweerden, dat de heerlijke gelijkenis van den *verloren zoon* en die van den *rijken vrek*, letterlijke plaats gehad hebbende facta zijn? — Alleen de titel: *Overleveringen*, voor een werkje, dat enkel dichterlijke fictien bevat, is, naar onze meening verkeerd; vooral uit hoofde der protestantsche aanvallen, op dat gedeelte der goddelijke openbaring, dat men niet zelden in een belagchelijk licht tracht te plaatsen. Deze bijzonderheid heeft dan ook blijkbaar aanleiding gegeven, tot het schrijven van den bovenvermelden brief, die de gevoeligheid der vertaalsters heeft geprikkeld; en welligt aanleiding zou kunnen geven tot verder misverstand en geschrijf, ten eenenmale strijdig met de Christelijke liefde. — Zoo het doel der vertaalsters, waaraan wij niet mogen twifelen, wezenlijk was, om door hare vertaling een werk van liefdadigheid te verrigten, verdient dat doel allen lof; en wij hopen, dat de overtuiging daarvan haar zal terug houden van verdere stappen die slechts aanleiding zouden kunnen geven, om het doel te verdenken.

BIJDRAGEN VOOR DE KERK VAN OUD-BEIJERLAND.

Montant in het N.º van 15 Junij vermeld. . . f 25,00
Van den Heer P. v. R. te D. 25,00
Van een onbekende met de volgende regels: . . 10,00

Deze gift hoe gering zij is,
Zal strekken tot behoudenis,
Der ware Kerk, en tot een pand,
Van het Oude-Beijerland.

Uit Amsterdam van V. een banknoot groot. . . 25,00
Van een gezelschap Roomsche Catholijken te
Leeuwarden, eens adsignatie groot. . . 15,00
Van een Catholijk te Grave 7,50
Van een gepensionneerd officier. 2,00
Van eenige Heeren enz. te Uden. 36,00
Van den Heer F. E. WYMAN te Amsterdam
voor een onbekende. 3,00
Van denzelfden als boven 1,50
Van S. V. 75,00
Van eenige zusters. 25,00
f 250,00

AANKONDIGING.

ANNONCE LITTERAIRE.

*Rabais considerable sur un nombre de
bons ouvrages.*

VAN LINTHOUT ET VAN DEN SANDE, libraires-imprimeurs de l'université Cath. à Louvain, voulant se défaire de quelques ouvrages de leur fonds, offrent entre autres les ouvrages Suivants à des prix diminués que l'on pourra se procurer (tant que le nombre en sera suffisant pour y satisfaire), aux même prix chez leurs correspondants J. W. TEN HAGEN libr. à la Haye et P. N. VERHOEVEN libr. à Uden.

Bibliothèque choisie des pères de l'église Grecque et Latine, ou cours d'éloquence Sacrée, par M. N. S. GUILLON, 27 Beaux Volumes in 8.º au lieu de 108 Francs. f 15,00

Histoire d'Angleterre, par JOHN LINGARD, 13 vol. in 8.º au lieu de 45 Francs. f 12,00

Mélanges de Politique, de morale et de littérature par DE FELLER; 4 forts volumes in 8.º au lieu de 20 Francs. f 4,00

Philosophie de l'Histoire par F. DE SCHLEGEL 2 vol. in 8.º au lieu de 6 Francs. f 1,50

Sermons du Père DE MAC-CARTHY, au lieu de 6 Francs. f 1,50

Daar het werkje: **DE HEER IS MIJN DEEL!** geheel is uitverkocht, worden Heeren Confraters, welke nog exemplaren over hebben en die niet voor rekening verkiezen te houden, verzocht om dezelve vóór den 8 Julij terug te zenden aan het Bureau van den Godsdienstvriend te Grave of aan:

J. J. ARKESTEYN EN ZONN.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelfde wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

DE V R E D E .

Zoo beleven wij dan weder het gelukkig oogenblik van eenen algemeenen Europeischen vrede, die door de revolutie van 1830 was verstoord en verbroken geworden: en bij dien vrede is aan België, dat voor de eerstemaal, als onafhankelijke natie, onder de volken, door de revolutie van 1830 plaats genomen had, door alle Europeische mogendheden verklaard geworden, dat zij hetzelfde als zoodanig erkennen. De groote mogendheden, hebben diensvolgens, hun eigen werk, dat zij in 1814 hadden tot stand gebragt, door de oprigting van het koninkrijk der Nederlanden, weder vernietigd: of liever, ze hebben facto erkend, dat een volk over welks lot zij beschikt hadden, maar dat begreep over zijn eigen lot te mogen en te moeten beslissen en dat zich onttrekt aan het gezag, waaraan de groote mogendheden hetzelfde onderworpen hadden, daardoor rang onder de volken kan nemen; zoo als trouwens de toenmalige Europeische mogendheden, zulks vroeger, ten opzichte van Noord-Nederland, toen het zich op dezelfde wijze, aan de heerschappij van Spanje onttrokken

had, om een afzonderlijk volk uit te maken, erkend hadden. De diplomatie is er in geslaagd, om het Nederlandsch gouvernement, hetwelk, blijkens den tien-daagschen veldtocht, België weder onder deszelfs gehoorzaamheid zou hebben kunnen brengen, het hernemen van België te beletten, en ten slotte, de onafhankelijkheid van België te doen erkennen. Doch diezelfde diplomatie, heeft er zich niet tegen verzet, dat Rusland de Poolsche natie, die vroeger eene onafhankelijke natie uitmaakte en die, even als België, zich onttrokken had, aan het gezag, waaraan het congres van Weenen, haar onderwerpen had, met de wapenen weder onder deszelfs gehoorzaamheid bragt, niet alleen, maar alle voorwaarden verbrak, op welke de Poolsche natie onder de heerschappij van Rusland was gebragt geworden. De diplomatie handelt alzoo niet volgens een bepaald principe, maar alleen, met het blijkbaar doel, om zekere belangen niet in de waagschaal te stellen: zij handelt niet uit een beginsel van regtvaardigheid, of van volken-regt, maar uit eigen belang, hetzij dan wel of kwalijk begrepen. heeft, van het congres van Weenen af, noch de gevoelens, noch de geaardheid, noch de godsdienst

principes der onderscheidene volken geraadpleegd; maar enkel de belangen van eenige dynastien in het oog gehouden; zij heeft onderscheidene Catholijke bevolkingen, die vroeger onafhankelijk waren, of Catholijke vorsten hadden, onder de heerschappij van On-catholijke gouvernementen gebragt; zij heeft de dynastie der Bourbons opgeofferd en het gouvernement, dat in *Frankrijk*, uit de revolutie van 1830 geboren werd, erkend en onder het vijftal der groote mogendheden opgenomen; de diplomatie heeft daardoor bewezen, dat zij het *regt van den sterksten*, als Europeisch regt erkent: zij heeft *België* als onafhankelijke natie erkend, omdat *België* eenen sterken steun aan *Frankrijk* en *Engeland* had; zij heeft de Poolsche natie laten onderdrukken en vernietigen, wyl *Rusland* magtiger was dan *Holland*, en het ongelukkige *Polen*, door geheel *Europa*, welks voormuur het eenmaal tegen de Turken was, ondankbaar behandeld en aan zich zelve overgelaten werd. — Ziedaar dan de diplomatie, de politiek, waaraan wij den tegenwoordigen vrede te danken hebben!

Kan zulk een vrede duurzaam zijn? — Wij kunnen het niet gelooven.

Men beschouwe alle de groote mogendheden en derzelve staten, met oplettendheid; en men zal, weldra bespeuren, dat zij uit heterogene deelen zijn zamengesteld; en diensvolgens de kiemen der verdeeldheid in zich bevatten. Thans nog is *Frankrijk* niet eensgezind genoeg, om zich magtig genoeg te gevoelen tot het geven van de wet aan geheel *Europa*, zoo als onder keizer *NAPOLEON*; maar als het eenmaal die magt zal verkregen hebben, zal het zich trachten te wreken over de vernedering die het onderging, toen de geallieerde mogendheden gezamenlijk *Parijs* overmeesterden die vernedering zal en kan de Fransche natie nooit vergeten en de voornaamste grieven tegen het gouvernement van *LOUIS PHILIPPE*, bestaan in deszelfs toegevendheid jegens de Noordsche mogendheden. Men vergelijke het werkeloos gedrag, van het tegenwoordig gouvernement, met de zegepraalen van de republiek en van *NAPOLEON*; er is welligt slechts een man, van moed en ondernemenden aard noodig, om *Frankrijk* en met *Frankrijk*, geheel *Europa*, op nieuw het onderste boven te keeren. Want overal ligt de kiem van nieuwe revolutien, in den schoot der maatschappij; en men moge het ontkennen zoo veel men wil, het is alleen de vermogende, ondanks alle vorstelijke verordeningen, krachtigen invloed uitoefende stem van den Opperherder der Catholijke Kerk, die, tot hiertoe, den revolutie-stroom heeft tegen gehouden. Dit ziet, dit erkent de blinde diplomatie niet; zij gaat voort, met het verbitteren der Catholijke bevolkingen, wier hulp de vorsten zoo zeer behoeven zullen, als de geheime genootschappen eene nieuwe uitbarsting van den revolutie-volkaan, zullen tot stand brengen. Inderdaad, de diplomatie is zoo blind, dat zij den afgrond niet bespeurt, die voor hare voeten gaapt. Zij bespeurt niet, dat een

vrede, enkel uit noodzakelijkheid, enkel in het belang en tot zelfbehoud der vorsten en grooten aangegaan en, met alle mogelijke inspanning onderhouden, doch waarbij de wezenlijke en hoogere belangen der bevolkingen, zoowel als hunne materiele welvaart en hunne vaderlandsliefde wordt opgeofferd, aan de vijanden en ondermijners der troonen, nieuwe wapens en middelen verschaft, om het misnoegen en den wrevel der volken aan het gisten te houden en overal de lagere standen voor te bereiden, om hun doel: omverwerping van alles wat bestaat, te bevorderen en hetzelfde te helpen bereiken!

De diplomatie, meent alles voor het welzijn der volken te hebben gedaan, als zij den handel en de industrie bevordert; als zij tot dat einde de stoomfabrieken, de stoombeschepen, de stoomwagens en ijzerbanen vermenigvuldigt: maar zij begrijpt niet, dat die industrie en die handel, die slechts weinige individus rijk maakt, de armoede en het misnoegen der massas vermeerderd! Het is niet meer de oude handel en scheepvaart, het zijn niet meer de oude fabrieken, die, door de duizende van menschen-handen, waaraan zij werk verschaften, algemeene welvaart verspreidden, alle nieuwe ontdekkingen en inrigtingen, strekken daarheen, om menschen handen te kunnen ontbeeren; waardoor wel de uitgaven van den handelaar en industrieel verminderd en zijne rijkdommen vermeerderd worden; doch waardoor tevens de lagere volksklassen, die eertijds van den arbeid harer handen leefden, zich zonder werk en zonder breed bevin-den! Terwijl men daarenboven wetten maakt, welke aan die ongelukkigen zelfs het vragen van aalmoessen verbieden, en hen, die daarop betrapt worden, als misdadigers, naar de correctioneele gevangenissen verzendt en in werkhuizen opsluit, of naar strafcolonien voert!

En of dit alles nog niet genoeg ware, wil die blinde diplomatie, die niet in staat is, om in de materiele behoeften der volken te voorzien, ook nog hunne geestelijke, moreele en intellectueele belangen, regelen en besturen! Zij wil suprematie over den Godsdienst uitoefenen, en van het onderwijs een monopolie maken; zij stelt alle Godsdiensten gelijk; opdat stelsel is haar onderwijs gebouwd; door hetzelfde breidt zij de legale onverschilligheid, tot alle standen uit. Door de suprematie wil zij den Godsdienst tot haar werktuig en deszelfs hoogere en lagere bedienaren tot hare ambtenaren en vasallen maken; door het onderwijs voltooit zij de onderminning van ieder positiek geloof en van eerbied voor het geestelijk gezag. . . .

Intusschen werkt de revolutiegeest voort aan het groote plan der omverwerping van al het bestaande. Merkwaardig is hetgene, wat onlangs door het *Journal des Débats* dienaangaande gezegd is. Dat blad, hetwelk met zoo veel ijver het ministerie *MOLÉ* heeft verdedigd, erkent thans in een opzettelijk betoog, dat het verslag van den Heer *MERILHOU* aan het hof der pairs vele gunstige verwachtingen, die men in de

laatste jaren omtrent den toestand van *Frankrijk* heeft gekoesterd, in rook heeft doen vervliegen. Zoo had men zich gevleid, dat het onder het genoemde ministerie uitgevaardigde besluit van kwijtschelding, tot verzoening der partijen zou strekken, en dat ten minste geene verfoeilijke aanslagen tegen het leven des Konings meer zouden worden gesmeed. Doch, naar het oordeel van het *Journal des Débats*, zijn die begoochelingen verdwenen, nu men uit het genoemde gewichtige staatsstuk, met schrik, is ontwaar geworden, dat in de vergaderingen der geheime clubs te *Parijs*, die den jongsten opstand hebben bewerkt, de aanslagen van FIESCHI en ALIBAUD als loffelijke daden geprezen, personen als PEPIN en MOREY, als halve goden vereerd en in den eed, dien ieder nieuweling in de clubs moest afleggen, verplichtingen tot medewerking aan den koningsmoord opgenomen werden. Hetzelfde blad betoogt tevens, uit de aan het licht gekomene bijzonderheden wegens den jongsten opstand, dat het ware doel daarvan was, om de tijden van het schrikbewind van 1793 te doen herleven en te gelijk aan alle eigendomsrecht een einde te maken EN ALLE VERMOEGENDEN ALS ARISTOCRATEN TE VERVOLGEN." De dubbele hervorming, zegt het *Journal des Débats*, die men, na de monarchie en de maatschappelijke orde omver te werpen, in *Frankrijk* wilde invoeren, was in het gebied der staatkunde de soevereiniteit des volks, door het schavot getemperd, en in dat der staatshuishoudkunde de volkomene gelijkheid van bezittingen en gemeenschap van goederen. In een woord, men wilde de Theorien van BABOUF door de theorien van SAINT-JUST en BILAUD-VARENNES verwezenlijken." Uit een en ander leidt het genoemde blad, de verplichting voor alle weldenkenden af, om toch niet, bij het bestaan van zoo groote gevaren, door partijzucht het openbaar gezag nog meer, dan reeds geschied is, te ondermijnen (1).

Ziedaar den benarden toestand van het openbaar gezag in *Frankrijk*, dat is in *Europa*, (want de geheime Fransche clubs hebben in alle deelen van *Europa* hare handlangers en medewerkers: en eene nieuwe Fransche revolutie in den republikeinschen zin, zou noodwendig eene algemeene revolutie ten gevolge hebben) geschetst door een blad, 't welk, zoo als bekend is, het ministerie MOLÉ, met veel bekwaamheid verdedigd heeft, wyl het daarvoor betaald werd; en dat nu reeds bekennen moet, dat het gemelde ministerie zijn doel heeft gemist en misschien weldra erkennen zal, dat het ministerie MOLÉ het onbekwaamste van alle ministerien is geweest. Ziedaar hoe weinig het bezoldigen van dagbladen om een gouvernementaal stelsel te verdedigen, aan eene regering baat, al worden daartoe de grootste talenten gebezigd! Zoodra het publiek weet, dat een blad, door een gouvernement betaald wordt, om zoo en niet anders te schrijven, heeft het allen invloed verloren; maar als

eene regering, door onafhankelijke bladen verdedigd of ondersteund wordt, kan zij zeker wezen, dat zij de publieke opinie in haar voordeel heeft. — Doch waar is zulks het geval? Schier nergens: en dan doen bezoldigde dagbladen, die het gedrag der gouvernementen roemen en verheffen, veel meer kwaad dan goed aan de zaak des gouvernementen. En om op den bijval van onafhankelijke dagbladen, die waarlijk de organen van de publieke opinie der verschillende partijen zijn, te kunnen rekenen, moeten de gouvernementen eenen geheel anderen weg inslaan, dan zij tot hiertoe gedaan hebben.

Wij erkennen volgaarne, dat alle weldenkenden in den nieuwen crisis, dien *Europa* te gemoet gaat, verplicht zijn om het openbaar gezag te ondersteunen; dat vooral de Catholijken van elken rang en stand, daartoe volgens hunnen Godsdienst verplicht zijn: maar van den anderen kant, durven wij vrijmoedig beweerden, dat de gouvernementen, al ware het slechts uit een principe van zelfs-behoud, verplicht zijn, om de wezenlijke grieven der Catholijken weg te nemen, door af te zien, niet alleen van de dwaze manie om de zaken der Catholijke Kerk te willen regelen, hare hogere of lagere bedienaren te benoemen of te agreëeren; de verordeningen en voorschriften des Opperherders en der Bisschoppen of andere kerkvoogden, te willen onderzoeken en placeteeren; maar zulks openlijk en met ronde woorden te verklaren; en aan de Catholijken volledige vrijheid van onderwijs toe te staan. Zonder dit, zullen de gouvernementen nooit het volledig vertrouwen der Catholijken bezitten; en de hooge Geestelijken, die het volk als vrienden der gouvernementen beschouwt, zullen bij het voortduren van het tegenwoordige stelsel, meer en meer allen invloed verliezen, en slechts wantrouwen inboezemen. Dat de Bisschop van *Breslau* getuige! Alle verstandige Catholijken, die, om een ambt, dat zij bekleeden, of dat zij wenschen te verkrijgen, niet laaghartig genoeg zijn, om zulks te ontveinzen, beschouwen het suprematie-stelsel en het onderwijs monopolie, als lijnrecht strijdig met de inrigting des Christendoms, met de belangen der Catholijke Kerk, en als het zekerste middel, om haar van lieverlede te vernietigen. En dit is niet eene bloote theorie, eene bespiegeling: de geschiedenis en de daadzaken zijn daar, om er de waarheid van te bevestigen. Hoe kan men nu met reden veronderstellen, dat de Catholijken, bij eenen eventueelen orisis, goed en bloed zullen opofferen, voor gouvernementen, die aanhoudend blijven toonen, dat zij niet willen afzien, van een stelsel, 't welk den ondergang der Kerk, na zich slepen moet? Zullen dan de diplomaten en staatsmannen nooit begripen, dat zij de gouvernementen van den stevigsten steun beroven, als zij in de gemoederen der bevolkingen, die nog geloof hebben, het denkbeeld doen ontstaan en levendig houden, dat de inzigten der gouvernementen strijdig zijn, met de wezenlijke, met de eeuwige belangen van het tegenwoordig geslacht en

(1) Zie *Handelsblad* van Vrijdag 21 Junij 1830.

deszelfs geheele nakomelingschap? Nooit zal men er in slagen, al had men honderd bezoldigde dagbladen die het verdedigden, om den afkeer der Catholijken van het suprematie-stelsel en het onderwijs-monopolie te verminderen. Wie anders spreekt, bedriegt de gouvernemen ten: hij is een ongeneesbare dwaas, of hun heimelijke vijand, die hen ten verderve tracht te voeren!

Wij meenden dus, vooral in deze oogenblikken onze stem op nieuw en met kracht te moeten verheffen, tegen alles, wat onze regering zou kunnen verzwakken, en haar, bij eenen eventueelen crisis zou kunnen benadeelen. En hiertoe behoort in de eerste plaats de volharding bij het suprematie-stelsel en het onderwijs monopolie; welk een en ander noodwendig, nog meer in het oog loopen moet en grievend worden zal, na de herstelde gemeenschap met *Belgie*, waar Godsdienst en onderwijs volkomen vrij zijn. De onvermijdelijke *herziening onzer grondwet* en een nieuw te maken strafwetboek, bieden eene gelegenheid aan, die wij hopen, dat onze regering, in haar eigen belang, niet onbenut zal laten voorbij gaan! Het geluk en de rust des vaderlands hangt er welligt geheel van af. — Wij spreken rondborstig, omdat wij uit overtuiging spreken!

Wij zullen in eenige volgende artikelen, den toestand der voornaamste staten van *Europa* beschouwen en overwegen.

POLEN EN DESZELFS HERINNERINGEN.

Een der onderscheidendste kenmerken van de Poolsche nationaliteit, is het godsdienstig gevoel; wij hervinden het in alle patriotieke daden dier natie. Nu verheft zij zich als een enkel man, om de Christenwereld, door het islamismus bedreigd wordende, te redden; dan weder doet zij heldhaftige pogingen, om het geheiligde regt van nationale individualiteit en met dezelve de vrijheid van het Catholijk geloof te heroveren. De Poolsche kwestie is, vooral uit dit oogpunt beschouwd van uitgestrekt belang; zij wordt de zaak van honderd zestig millioenen Catholijken, welke de wereld bevat.

Polen is uit twintig millioenen inwoners zamengesteld, waarvan het grootste gedeelte Catholijk is; het vertoont, tegenwoordig het treurige tafereel eener natie, wier overblijfselen men onderling heeft verdeeld en die haar geloof en hare vaderlandsliefde in de boeien boet; eener natie, wier overschot in de geheele wereld verstroot, aan dezelve hare voorledene grootheid en aan hare geheiligde regten van onafhankelijkheid herinnert. Een dusdanig volk is niet bestemd om vernietigd te worden, en deszelfs wedergeboorte zal het gevolg zijn van de zegepraal der principes van gerechtigheid en menschelijkheid.

De geschiedenis van *Polen* is vol van nationale herinneringen die, met een godsdienstigen eerbied, worden overgeleverd, door hare geslachten. Onder die,

welke hen het dierbaarste zijn, moet in de eerste plaats worden gesteld, die der constitutie, welke *Polen* zich den 3 Mei 1791 heeft gegeven; een altoos gedenkwaardige dag, waarop *Polen* deszelfs politieke en godsdienstige instellingen verbeterd, en eene kwalijk begrepene vrijheid gebreideld heeft. Zoo werd, op dien dag, de troon erfelijk en de Catholijke religie de heerschende verklaard; wijze grenzen werden er gesteld aan de overdrevene voorregten des adels, aan de burgerij werd eene vertegenwoordiging toegestaan, en er werden bijzondere waarborgen aan de welvaart der boeren gegeven. De wetgeving bleef aan den rijkdag; het *liberum veto* werd geheel en al afgeschaft, de onafhankelijkheid aan de regtbanken verzekerd, en het uitvoerend bewind, grootendeels toegekend aan het koninklijk gezag, 't welk op zijne beurt onder het toezigt stond van eenen raad uit ministers en primaten zamengesteld. Die constitutie kon slechts alle vyfen twintig jaren gewijzigd worden.

Het was een schoone dag, die dag, waarop de koning van *Polen*, omringd door de vertegenwoordigers der beide wetgevende kamers, naar de Kerk van den H. JOANNES te *Warschau*, aan den voet der altaren ging nederknien en plegtig getrouwheid zweren aan het nieuwe constitutionele charter des Lands. Die godvruchtige plegtigheid blijft in het geheugen der *Polen* aanwezig, en jaarlijks viert zij op eene godsdienstige wijze dien roemvollen gedenkdag.

Wij zijn levendig getroffen geweest door de redevoering, welke de laatste president van het nationale gouvernement, de prins CZARTORYSKI, bij die gelegenheid heeft uitgesproken, tijdens het viertien van het jongste jaarfeest te *Parijs*. Wij hebben die woorden vol van religieuze inspiratie en vaderlandsliefde opgezameld; zij zullen met de te meer belangstelling gelezen worden, daar het catholicism tegenwoordig de gruwelijkste vervolgingen in *Polen* ondergaat, van wege het Russisch gouvernement.

Nadat de spreker over de nationale taal gesproken had, en over het gezag als essentieel element van vereeniging der leden van iedere maatschappij, drukte hij zich aldus uit over het geloof, het derde en voornaamste element dier vereeniging.

» Al wie den tegenwoordigen toestand van *Polen* zou willen doorgronden, en deszelfs voorleden wil bestuderen, zou genoodzaakt zijn te erkennen, dat deszelfs getrouwheid aan het geloof innig verbonden is aan deszelfs nationaliteit.

» In *Polen* zijn de Martelaren voor het geloof ten allen tijde de Martelaren hunner vaderlandsliefde geweest. Het Catholijk geloof was onze sauve garde en is dit nog tegen het Protestantische germanismus en tegen het Moscovitische schisma. Die waarheid wordt zoo goed door de Poolsche Protestanten gevoeld, dat zij als *Polen* tegenwoordig zelve de Apostelen van het Catholicismus zijn geworden. Het behoud en de handhaving van den Grieksch vereenigden Catholijken Godsdienst in *Polen* die zoo vele inspanningen hebben gekost en die vooral tegenwoordig van zoo veel belang voor onze zaak zijn, hangen enkel af van het geloof, van een levendig geloof; want wankele en zonder vuur zou hetzelfde niets te weeg brengen, niets tegen houden, niemand vervoeren, en eindelijk vallen, uitgedoofd onder het gewicht van bestendige en altoos aangroeiende vervolging van zijnen vijand.

» Laten wij nooit den minsten twijfel durven voeden aangaande de geheel vaderlijke welwillendheid en de hooge bescherming van het zichtbaar Opperhoofd der Catholijke Kerk; dat onze Latijnsche en Grieksch-vereenigde geestelijkheid en vooral hare oversten even ijverig zijn als de grootheid der moeilijkheden; dat zij de vervolgingen niet vreezen, dat zij hen niet doen afwijken van hunne geheiligde pligten, en de Heilige Vader zal hen ondersteunen; hij zal hen niet verlaten, als zij de verplichtingen volbrengen, welke hunne bediening hun oplegt, zoo min als hij de doorluchtige en eerbiedwaardige Prelaten van *Keulen* en *Posen* verlaten heeft. — Laat ons God bidden dat de beide krachtigste gewaarwordingen van het menschelijk hart, dat des geloofs en dat des vaderlands voor ons onafscheidelijk zijn: en laten wij ons wachten van immer te scheiden, wat vereenigd werd door zijnen wil; door duizend gebeurtenissen, welke zijne Voorzienigheid toegelaten heeft gedurende onderscheidene eeuwen en door den ingewortelden haat onzer onderdrukkers. — Ik zie ons toekomstig lot in die vereeniging: zij is het, die daden van opoffering zal inboezemen, welke zoo noodig zijn tot onze wedergeboorte. — Wij zullen er de inspiratie des Hemels en zijne bescherming in vinden.

» Laten wij ons herinneren dat het enthousiasmus voor de gelijkheid en vrijheid als het aan zich zelve wordt overgelaten, dikwerf een hinderpaal voor den wezenlijken voortgang wordt; dat het zijne eigene werken vernield, dat het kan ontaarden in een wreed misbruik van den wil als het niet getemperd en ondersteund wordt door een diep Godsdienschtig gevoel, in de groote en maatschappelijke beroerten, welke de levende geslachten ondervonden hebben en nog kunnen ondervinden; als aller hartstogten losgelaten zijn, blijft alleen het geloof de waakzame behoeder der zeden, der moraal, der gehoorzaamheid, der wetten, der orde, met een woord, aller hoedanigheden, aller deugden, zonder welke eene natie, die voor hare regten strijdt, haar aanwezig nooit bevestigen, noch geluk bekomen kan.

» Aldus bevelen alle materiele en geestelijke drangredenen ons, om het geloof onzer vaderen in onze harten optewekken en aantekweken, 't welk ons des te dierbarer zijn moet, daar wij ons van ons geliefd vaderland verwijderd vinden, daar de heilige ceremonien onzer Kerk ons herinneren aan een tijdvak, 't welk niet meer bestaat; aan onze broeders, die verre van ons zijn, aan onze huisselijke haardsteden, aan onze jeugd, aan onze bloedverwanten en aan de gelukkigste jaren van ons leven.

» Laat ons dan bidden, nadenken, werken en handelen in eenen Christelijken geest, laat ons met moed de voetstappen volgen van de opstellers der constitutie van 3 Mei. Voetstappen, die gekenmerkt zijn door het Poolche bloed, in welke duizenden onzer broeders het leven hebben opgeofferd; in welke twee roemvolle insurrectien de onwankelbare volharding der kinderen van *Polen* hebben voltooid en in welke wij eenmaal, met de hulp van God tot herstelling van ons vaderland zullen komen. Laat ons in geslotene gelederen en altoos vereenigd, voortgaan; zoo iemand onzer, onder het gewicht der jaren en der vermoeijensissen, op den weg valt, laat ons hem dan onze smart, onze tranen en de bloemen der herinnering toewijden; doch laat ons niet blijven stilstaan, laat ons naar ons doel streven, zoo lang als wij eenige krachten hebben, elkander wederkeerig ondersteunende, elkander aanmoedigende en overal eervolle voorbeelden aan onze opvolgers nalatende. — Alleen op die wijze, geliefde landgenooten, zullen wij eindelijk aan het geheiligd einde onzer pogingen komen." L. J.

» 'T is niet alleen het bovenstaande stuk, door eenige buitenlandsche dagbladen medegeleed en overgenomen, 't welk van de klimmende sympathie der volken voor de Poolche ballingen en hun ongelukkig vaderland getuigt. Niet slechts heeft de Fransche kamer van afgevaardigden weergalmd van betuigingen eener hartelijke belangstelling in het lot der *Polen*, toen onlangs het ministerie het verlangen van den onderstand voorstelde, dien de Fransche natie aan de Poolche en andere ballingen verleent; in alle landen, die niet onder den invloed staan dier zoogenaamde groote mo-

gendheden, die *Polen* verdeelt en zich ieder een gedeelte van hetzelfde toegeëigend hebben, verdedigt de drukpers de geheiligde regten, der zoo ondankbaar en onregtvaardig behandelde Poolche natie; duizenden van Poolche ballingen zijn in *Frankrijk*, *Engeland*, *Spanje*, *Portugal* en *België* verspreid, en overal wekken zij door hun Christelijk godsdiensstig geduld, kinderlijke onderwerping aan de Voorzienigheid, gepaard met een levendig geloof, de belangstelling der volken op, en zijn allerwege voorbeelden voor de Catholijke bevolkingen. Op die wijze klimt door hunne ballingschap en verspreiding, onder de volken de afschuw der natien, niet alleen van *Polen* tegenwoordige verdrukker, maar ook van de andere mogendheden, die *Polen* hebben helpen verscheuren, om hunne magt te vergrooten; en tevens van die hatelijke en onregtvaardige diplomatie, die over de natien, of bevolkingen beschikt, of het kudden van schapen waren, en die gesteldheid der volken, die welligt door de blinde diplomatie niet bespeurt of veracht wordt, kan eenmaal bij het ontstaan van eenen nieuwen oorlog, die niet anders dan een oorlog van principes zijn kan, eene ongelooftbare veerkracht aan die legers geven, in wier gelederen Poolche ballingen, of hunne nakomelingen zullen strijden en ten strijd opwekken: en wie weet, hoe nabij dat oogenblik is! — Allergewigtigst is in dit opzigt, hetgene, wat onlangs te *Londen* heeft plaats gehad.

Op zaterdag 15 Junij, werd in de hoofdstad van *Engeland* eene talrijke vergadering van *Vrienden van Polen* gehouden, onder het voorzitterschap van den hertog van *Sussex*, de oom van koningin *VICTORIA*. Wij lezen dienaangaande, in het *Handelsblad* van Zaterdag 22 Junij, het volgende:

» Z. K. H. liet zich met ijver ten voordeele van de *Polen*, uit; hij schilderde het staatkundig gewigt huns lands in vroegere eeuwen, toen het als het ware het bolwerk voor de meer beschaafde tegen de *baarbaarsche wereld* was; hij herinnerde aan *SOBIESKI* en deszelfs dappere benden, en meende dat de *Polen* te veel voor de vrijheid en de beschaving van *Europa* gedaan hadden, dan dat men hen daarmede mogt beloonen, met hen uit de rij der onafhankelijke volken weg te wischen. Z. K. H. drukte zijnen landgenooten op het hart, althans degenen, die zich met der wijk herwaarts hadden begeven, mildelijk te onderschragen.

De markies van *BREDALBANE* stelde voor, dat men zou verklaren » dat de pligt der *Polen-oriënten*, in de tegenwoordige omstandigheden medebragt hun innig en onverminderd meêgevoel te betuigen met de rampen en het lijden der Poolche natie."

Deze verklaring werd met algemeene stemmen aangenomen. De burggraaf *SANDON* stond nu op, en stelde eene tweede verklaring voor, inhoudende: » dat de moed, door de *Polen*, in derzelver jongste worsteling aan den dag gelegd, TOT AFSCHUDDING VAN EEN VREEMD JUK, hen aanspraak gaf op de bewondering van alle volken en alle partijen; zoo mede op onze oprechte wenschen, dat zij nog eens hunne nationale onafhankelijkheid mogen erlangen, waarvoor zij zoo kloekhartig gestreden hebben.

Ook deze verklaring vond veel bijval, en nu kwam men tot de derde, door den heer O' CONNELL, gedaan, luidende aldus: » Dat de herstelling van *Polen*, volgens deze vergadering, de veiligste waarborg zou zijn, voor het behoud der vrijheden van *Europa* en voor de bevordering van den algemeenen vrede en het geluk des menschdoms."

De heer O' CONNELL hoopte, dat eenmaal de dag van *Polens* staatkundige wedergeboorte zou aanbrenen. Hij meende dat de *Polen eens denzelfden weg als de Ieren zouden inslaan*.

Lord O. STUART verhiel zich in gelijken geest; hij liet zich vrij scherp omtrent *Rusland* uit en vond het zeer verkeerd van den eersten minister gehandeld, gelijk hij onlangs gedaan had bij een onthaal van den Russischen grootvorst, met aan deszelfs vader uitbundigen lof toe te zwaaijen. Hij gaf toe, dat men bij die gelegenheid den keizerlijken gast op eene voorkomende wijze had moeten ontvangen; doch hij geloofde, dat de Britsche staatslieden in hunne aanspraken te ver waren gegaan. Lord MELBOURNE had op het vaste land, alwaar men niet gewoon is aan zulke openbare vergaderingen, eenengansch verkeerden waan doen geboren worden.

... En eindigde met te beweerden, dat het *Poolsche rijk*, het ware bolwerk van *Europa* tegen *Ruslands* veroveringslust was; beklagende hij het grootelijks, dat men de schoone gelegenheid van den jongsten *Poolschen* opstand had laten ontglippen, om dat rijk te herstellen.

... Hij werd opgevolgd door den graaf DE MONTALEMBERT, een der bekende Fransche bewegingsmannen, die in de zucht voor en bescherming van *Polen* den hechtsten steun vond voor het behoud van het Britsche-Fransch bondgenootschap.

... De derde verklaring (die van den heer O'CONNELL) bovengemeld, werd mede met toejuiching aangenomen.

Het laat zich dus gemakkelijk begrijpen, dat de diplomatie, bij het verbroken evenwigt van *Europa*, zoo als men het noemde, en die zeer goed weet, dat tegenwoordig iedere oorlog, onvermijdelijk eenen algemeen Europischen oorlog zou ten gevolge hebben, op zelfbehoud bedacht is; en daarom niets onbeproefd laat, om den gedwongen vrede te doen voortduren. Zij is er met de Hollandsch-Belgische kwestie ingeslaagd; misschien slaagt zij ook nog in het Oosten; maar dat slagen brengt telkens nieuwe verwickelingen te weeg, welke nieuwe moeilijkheden doen ontstaan, die al weder moeten uit den weg geruimd worden: en dit behoeft slechts eenmaal te mislukken, om eenen vrede te verbreken, die slechts op valsche grondslagen gevestigd is.

BRIEF van Monseigneur den Bisschop van La Rochelle aan den Heer HURTER, protestantsch hoogleeraar en president van het consistorie te Schaffhausen, betrekkelijk de geschiedenis van Paus INNOCENTIUS III, door dien geleerden in drie deelen beschreven.

MIJN HEER!

Ik heb het lezen geeindigd, van het zoo consciënties, geleerd en voortreffelijk werk, de geschiedenis van INNOCENTIUS III en van zijne tijdgenooten, waarmede gij de letterkunde verrijkt en de Kerk geëerd hebt.

Daar ik, op het punt ben van mijn vertrek tot het jaarlijksch bezoek van een gedeelte mijner diocese, had ik overwogen of ik deze getuigenis mijner bewondering, die ik u beden toezend, zes weken, den tijd mijner terugkomst zou nitstellen. Doch bedenkende, dat de toekomst, niet in onze magt is, en dat onvoorziene hinderpalen, mij wel zouden kunnen beletten, om mijne wenschen later te vervullen, haastte ik mij, om aan uwe talenten en aan alle de schoone hoedanig-

heden, die in uwe geschriften doorstralen, de billijke schatting van lof, die u verschuldigd is, te betalen.

Uw stijl is altoos even edel, als vol van wijsheid; uwe altoos onwankelbare onpartijdigheid is het zekere middel, om alle harten aan u te verbinden. De waarheid, heeft voor u aantrekkelijkheid. Nergens had zij een getrouwer echo, een onomkoopbarer verdediger, een onafhankelijker en edelmoediger orgaan, kunnen vinden. Ik weet niet, of er menschen zullen wesen, die bevooroordeeld, of onbillijk genoeg zijn om uw doorzigt en regtschapenheid, als geschiedschrijver, als godsdienstig mensch en als politiek niet te waardeeren. Dat die blinden, zoo er gevonden worden bedekt blijven met de schande, die zij verdienen. *In concilium eorum non veniat anima mea, et in cœtu illorum non sit gloria mea...* *Maledictus furor eorum, quia pertinax, et indignatio eorum, quia dura* (Genes. XLIX).

Ik vereenig mij dus, Mijnheer, met de gevoelens, die gij met zoo veel waardigheid, openhartigheid, geleerdheid en welsprekenheid, uitdrukt. Dat niemand er mij eene misdaad uit make, uithoofde mijner dubbele hoedanigheid van kind der Kerk en van Catholijken Bisschop. Ik vermeed mij niet, daarop inbreuk te maken. Al de goederen en verwachtingen, van het tegenwoordige leven, zouden er mij niet toe kunnen doen besluiten. Ik wil leven en sterven in den schoot der eenige moeder, buiten welke men God niet tot Vader kan hebben. Hij alleen, zal tot aan mijn laatste zucht de regel van mijn geloof en de fakkel zijn, die mijn gedrag regelt.

Overigens, Mijnheer, wel verre van in uw geleerd werk, iets te vinden, dat vijandig of strijdig is tegen de onderwijzingen der bruid van JESUS CHRISTUS, heeft het mij toegeschenen, dat gij een onvergankelijk gedenkstuk voor hare glorie hebt opgericht. Gij schijnt alles te eeren, wat zij eert, en alles te verwerpen, wat zij veroordeelt.

Ik heb de zeldzame verwittigingen van den geschiedschrijver, die de regtzinnigheid des verhaals verdedigt, enkel beschouwd als voorzorgen, die uw personeele toestand noodzakelijk maakte. Ik was desniettemin overtuigd dat de verhalen niets uitdrukte, waarvan zijne ziel niet overreed was. *Ex abundantia cordis os loquitur*. Zou ik mij bedrogen hebben? Ik kan het niet gelooven. Met de zeldzaamste geleerdheid paart gij de eerbiedigste taal aangaande het dogma. Men zou meenen eenen Catholijken Godgeleerde te hooren, als gij het een of ander feit te verhalen, of eenige ontheileringen, of eenige dwalingen, betrekkelijk de Heilige EUCHARISTIE, de Biecht, het Vormsel, de noodzakelijkheid of de verdiensten der goede werken, de vereering der beelden en reliquien, de zuiverplaats, het kerkelijk celibaat, de uitwendige plegtigheden van den Godsdienst, de ongelegenheid der individueele nitleggingen van den bijbel, enz., enz., aan te wijzen hebt. Dat alles wordt door u voorgesteld met die gepastheid, voorzigtigheid, en nauwkeurigheid, die

wij in onze meest orthodoxe schrijvers aantreffen.

Gij laakt met regt de misbruiken, welke de Kerk zelve laakt; maar gij wreekt haar over de aantijgingen harer onwetende of hartstogtelijke beschuldigers. Gij verwacht noch den zwakken of misdadigen mensch met de Religie, in wier naam hij mogt voorgeven te handelen. Gij weet de oogmerken der politiek te onderscheiden van die der Kerk, wier mantel zij leent, en op wier gezag zij zich beroept, met één woord, met uitzondering van hetgene wat betrekking heeft tot de inspiratie, pas ik gaarne op u woorden toe van den H. Geest: *Cum esset sapientissimus docuit populum, quæsitit verba utilia, et circumscripsit sermones rectissimos ac veritate plenos.* (ECCL. 13).

Het is vijf of zes weken geleden dat ik mij het genoegen verschafte van eenen Latijnschen brief van gelukwensching te schrijven aan den Heer VOIGT over zijn leven van GREGORIUS VII. Ik weet niet of de geleerde professor der universiteit van Hall mij eenen wensch kwalijk genomen heeft, dien ik in den gemelden brief heb uitgedrukt. Welligt laat zijn stand hem niet toe, mij te antwoorden. De nitdrukking van dien wensch was vergeeffelijk, dunkt mij, in eenen Catholijken prelaat. Ik zal mij onthouden van hier dezelfde uitboezeming des harte uit te drukken ten opzichte van den geleerden geschiedschrijver van INNOCENTIUS III, mij er toe bepalende, om hem te verzekeren, dat al mijne wenschen, voor een zoo heroemd man, geen ander doel hebben, dan zijn tegenwoordig en eeuwig geluk.

Ik schrijf u in het Fransch, Mijnheer, bij gebreke van bekendheid met de Duitsche taal; ik weet, overigens, dat de onze u niet vreemd is. Neem, bid ik u, de eerbiedige gevoelens aan, waarmede ik hen, Mijnheer, uwe zeer ootmoedige en gehoorzame dienaar:

† CLEMENS, Bisschop van La Rochelle.

La Rochelle, 15 April 1839.

ANTWOORD van den Heer HURTER aan den Bisschop van La Rochelle.

MONSEIGNEUR!

Niets is voor mij aangename en vleijender dan den zeer minzamen brief, waarmede Uwe Hoogwaardigheid mij heeft gelieven te verrassen. Buiten de gelukkige oogenblikken, welke ik genoten heb bij het opstellen der Geschiedenis van INNOCENTIUS III, en eenigermate de daden en grondstellingen van dien grooten Paus doende herleven, is het vooral de gunstige wijze, waarop de voornaamste mannen, van onderscheidene landen, mijn werk hebben vereerd, 't welk mij de zoetste vruchten van mijnen arbeid en van mijne uitspannings-uren oplevert. Ik ben zeer voldaan, dat Uwe Hoogwaardigheid, niets in die geschiedenis gevonden heeft, 't welk strijdig met de Catholijke kerk

was. Ik zeg *strijdig*, want, wat betreft om haar vijandig te zijn, daarvan kan bij mij volstrekt geene kwestie zijn.

Mijn oogmerk was om een tafereel te maken van de ontwikkeling en den invloed des Christendoms in alle betrekkingen, en zulks niet naar het schoone ideaal, 't welk een dichter of een wijsgeer zou kunnen droomen; want ik vond het in wezenlijkheid in den persoon en in de eeuw van INNOCENTIUS. Uwe Hoogwaardigheid zal er zich volledig van overtuigen, als de deelen, die nog volgen zullen en die nog niet vertaald zijn, in deszelfs handen komen. Het handschrift van het laatste, is nog niet voltooid. De waarheid en de onpartijdigheid, de hoedanigheden zijnde, waarvan een geschiedschrijver geen regt heeft zich te ontdoen, heb ik er mij eene onschendbare wet van gemaakt, om hetgene, wat lof verdiende, en hetgene, wat berispelijk was, te doen kennen. Maar ik hoop, mij te hebben onderscheiden van de menigte der Protestantsche schrijvers: zie hier waardoor. Zij arbeiden om de instellingen verantwoordelijk te maken, voor hetgene, wat enkel moet worden toegeschreven aan de menschelijke zwakheid, terwijl ik de woorden des Apostels: Wij dragen den schat der deugd in zeer brooze vaten, (*Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus*), nooit uit het oog heb verloren. Is de schat minder kostbaar, als zich soms het vat te zwak bevond? GERVAIS VAN TILBURY, zegt met eene juistheid, waarvan men zich maar al te vaak verwijderd heeft. De ketters zijn alleen diegenen, welke de zon verachten, omdat hare stralen de onreine plaatsen verlichten: *Profecto hæretici sunt hi, qui solem contemnunt transeuntem per immunda loca (Otia imperialia)*, en INNOCENTIUS zelf heeft gezegd: Gelijk de ziekte van eenen bekwamen geneesheer de kracht zijner geneesmiddelen niet benadeelen kan, zoo kunnen de afwijkingen van eenen Catholijken priester, aan de kracht van een Sacrament niet schaden; en men moet er bij voegen: noch aan de instelling der Kerk: *Sicut languor periti medici vim non impedit medicinæ, sic reatus Catholici sacerdotis virtutem non impedit sacramenti.* (*Nec Institutionis Ecclesiæ.*)

Inderdaad, Monseigneur, als ik, hoewel volmaakt overeenstemmende met het devies van het wapen Uwer Hoogwaardigheid: *Absit gloriari nisi in cruce*, niettemin eenige flonkering van roem reclameer, dan stel ik er niet verder eer in, dan als eene hulde aan de nauwgezette oplettendheid die ik gehad heb, om nooit de zaken met de menschen, noch de voortreffelijkheid der instellingen met de zwakheid of zelfs, zoo men wil, met de laagheid der stervelingen te verwarren.

Als de vertaling van mijn werk, waarmede de Heer DE SAINT CHÉRON zich belast heeft, geen ander uitwerksel mogt hebben opgeleverd, dan mij den welwillenden brief van Uwe Hoogwaardigheid te verschaffen, zou ik er reeds eindeloos veel aan verplicht zijn.

Aanvaard, Monseigneur! de verzekering van opregte gevoelens van de hoogste achting, waarmede ik de

eer heb te zijn, van Uwe Hoogwaardigheid, den zeer ootmoedigen en gehoorzamen Dienaar,

F. HURTER,

Doctor der Godgeleerdheid, Antistes
van *Schaffhausen*.

Schaffhausen, daags voor de Hemel-
vaart van onzen Heer 1839.

ZONDERLING VERBOD AAN DE DAGBLADEN VAN KEULEN EN COBLENTZ.

Van de boorden des Rhijns, wordt het volgende gemeld: » Men weet, dat tijdens het gevangennemen van den Eerw. Heer BECKERS, Pastoor van St. Ursula te *Keulen*, de beide dagbladen, welke in die stad worden uitgegeven, in hun blad van 5 December een artikel plaatsten, volgens 't welk de instructie in de zaak van den Heer BECKERS bewezen had, dat die geestelijke misbruik van zijne bediening had gemaakt, om het gouvernement van den predikstoel aan te vallen, het misnoegen des volks op te wekken, en daardoor aanleiding te geven tot de oproerige tooneelen van 26 October deszelfs jaars. Dat de verdediger van den beschuldigde, de redacteurs der beide bladen voor de regtbank van correctioneële politie daagde in cas van calomnie; — dat deze den directeur van politie van *Keulen* aanwezen, en dat, op hoog bevel de procedures in die zaak werden gestuit (1). — Welnu, diezelfde dagbladen, die destijds den achtlingwaardigen Pastoor van *Keulen* gelasterd, en den berigtgever der lasterlijke aantijging genoemd hadden, hebben ditmaal bevel bekomen, om de eenvoudige daadzaak, dat de Eerw. Heer BECKERS, op eene eervolle wijze door de regtbank is vrijgesproken en in vrijheid gesteld, bij uitspraak van Junij II. NIET te vermelden. Dat bevel, strekt zich ook tot de dagbladen van *Coblentz* uit. — Waarlijk, het gedrag van het Pruisisch gouvernement is onbegrijpelijk.

BIJDRAGEN

TEN BEHOEVE DER MOEDER VAN DEN EERW HEER

MICHELIS EN HAAR GEZIN.

Montant in ons blad van 15 Junij vermeld.	f 110,00
Van de weduwe O. ontvangen.	» 5,00
Uit <i>Gilze</i> ontvangen.	» 2,60
Van een onbekende.	» 2,40
	<hr/>
	f 120,00

(1) Zie *Catholijke Nederlandsche Stemmen* N.º 4 van 26 Januarij 1839 bl. 25 en verv.

BIJDRAGEN VOOR DE GEMEENTE OUD-BEIJERLAND.

Montant in ons blad van 29 Junij vermeld.	f 250,00
Van een Amsterdamsch Catholijk een coupon groot	» 4,95
Een Kansbillet N.º 1131952 à f 1000 waar- dig f 27 van twee gezusters te *** . . .	» 27,00
Van de weduwe H. D. V. te <i>Amsterdam</i> een coupon groot	» 12,50
Van eenige Eerw. Geestelijken in het dis- trikt <i>Breda</i>	» 20,00
	<hr/>
	f 314,45.

A A N K O N D I G I N G.

ANNONCE LITTERAIRE.

*Rabais considerable sur un nombre de
bons ouvrages.*

VAN LINTHOUT ET VAN DEN SANDE, libraires-imprimeurs de l'université Cath. à Louvain, voulant se défaire de quelques ouvrages de leur fonds, offrent entr'autres les ouvrages Suivants à des prix diminués que l'on pourra se procurer (tant que le nombre en sera suffisant pour y satisfaire), aux même prix chez leurs correspondants J. W. TEN HAGEN libr. à la Haye et P. N. VERHOEVEN libr. à Uden.

Sermons du Père de MAC-CARTHY, au lieu de 6 Francs. f 1,50
Le même ouvrage. 3 vol 18.mo au lieu de 4 Fr 80. f 1,25

Sermons du Père BRYDAINE, 7 vol in 12.mo au lieu de 18 Francs 80 f 6,00

Les tomes VI et VII, séparément au lieu de 5 Francs 25 f 1,75

Triomphe du St. Siège etc. par MAURE CAPELLARI, (le pape actuel GREGORE XVI), traduit par l'abbé JAMES, 2 vol in 8.vo au lieu de 7 Francs . . . f 1,75

Les Consolations de la Religion dans la perte des personnes qui nous sont chères, par LE CHEVALIER LOUIS PROVANA DE COLEGNO, in 12.mo au lieu de 1 Francs 50. f 0,40

Les Consolations du Chretien à sa dernière heure 2 vol 18.mo au lieu de 1 Francs. f 0,40

La dernière Collection de la petite bibliothèque Cath. de la Belgique, au lieu de 6 Francs. f 2,00

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

OVER

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij:
 Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn
 gelijk wij. En ik bid niet alleen vóór hen, maar ook voor degenen, die door hun
 woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U:
 dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
 ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
 wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn en dat de wereld
 wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

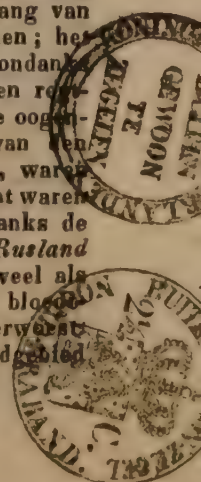
Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en
 bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50
 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle
 abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brie-
 ven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst.
 Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

EEN BLIK OP FRANKRIJK.

Tweemaal sedert eene halve eeuw, hebben de Fran-
 sche legers een gedeelte van Europa overstroomd,
 terwijl Frankrijk in vijandschap met Engeland was:
 thans zijn die twee mogendheden die het vertegenwoor-
 digend principe vertegenwoordigen, geallieerd: en hoe
 tegenstrijdig met de geaardheid der beide volken, dat
 verbond ook schijnen moge, vordert beider belang,
 dat het, in den tegenwoordigen toestand van Europa
 niet verbroken worde, maar, dat de gouvernementen
 dier beide landen naauw verenigd blijven.

De Julij-revolutie heeft aan de verwachting van
 hare aanleggers en aanhangers niet beantwoord. De
 nieuwe fransche regering die uit haar geboren was,
 heeft haar principe verzaakt, haar woord niet gehou-
 den en den Franschen volksgeest miskend, zij is niet
 buiten de grenzen getreden, welke de verbondene mo-
 gendheden, in 1815, aan Frankrijk hadden aangewe-
 zen. Zij heeft meer gehoor gegeven aan de zucht van
 zelfbehoud dan aan de wenschen der natie, die zich
 over de vernedering, in 1815 ondergaan, wenschte te
 wreken: en het was misschien enkel, om dat doel te be-

reiken, dat de diplomatie het erkennen der nieuwe Fran-
 sche regering bewerkte; waardoor zij echter het principe
 der omwenteling zoo al niet huldigde, ten minste toonde
 te vreezen: dit begreep de zoogenaamde beweging-
 partij, niet alleen in Frankrijk, maar overal, zeer
 goed, doch het Fransche ministerie scheen de grootheid
 van het nieuwe gouvernement, niet door oorlog en roem,
 maar door vrede en toegeven te willen bevestigen; het liet
 Polen aan zich zelve over, toen welligt een enkel krachtig
 vertoog genoeg ware geweest, om den ondergang van
 die oude voormuur van Europa voor te komen; het
 liet de Spaansche constitutioneele regering, ondanks
 het viervoudig verbond, zonder krachtadige en roe-
 streeksche hulp; het verliet op het gewigtigste oog-
 blik de belangen van België, het behoud van den
 vrede, de bevestiging van den nieuwen troon, waar
 blijkbaar immer deszelfs eenige bedoeling: en wat waren
 er de gevolgen van? Rusland vereenigde, ondanks de
 bepalingen van het Weener-congres, Polen met Rusland
 en vernietigde de Poolse nationaliteit, zoo veel als
 in deszelfs vermogen was; Spanje werd door bloe-
 ge, langdurige burgeroorlogen, uitgeput en verwoest.
 België verloor een gedeelte van zijn oud grondgebied.

welks behoud zoowel voor *Frankrijk* als voor *België*, bij eenen eventueelen oorlog, van het grootste belang was; het Fransche gouvernement zelve verloor, in *Frankrijk* de achting der magtige partij die aan de tegenwoordige regering het aanwezen had gegeven, onderscheidene aanslagen op het leven des konings en herhaalde opstanden van Republikeinschen aard, hebben doen zien, dat eene magtige partij, wier rad-draaijers welligt nog niet bekend zijn, de omverwerping van den troon beoogt. In die gesteldheid van zaken, durft het Fransche gouvernement de krijgsmagt niet verminderen, maar deze blijft werkeloos, of wordt tegen burgers gebezigd. Men moet met den geest der Fransche natie geheel onbekend zijn, om te kunnen veronderstellen, dat die staat van zaken lang zou kunnen duren hetwelk dan ook onlangs den Heer DE BONALD heeft doen zeggen: dat de Fransche regering slechts te kiezen had, tusschen de revolutie en den oorlog. Tot hiertoe heeft het beide vermeden; doch de laatste ministerieele crisis heeft getoond hoe weinig vertrouwen deszelfs tegenwoordige politiek inboezemt. Het tegenwoordige gouvernement in *Frankrijk* heeft aan den eenen kant met het *legitimismus* en van den anderen kant, met het *republikeinismus* te worstelen. Doch de taal van sommige *legitimistische* dagbladen heeft hunne partij, die grootendeels uit ijverige Catholijken bestaat, veel verminderd, en deze zou in eene worsteling met de republikeinsche partij, gewisselijk moeten onder doen.

Intusschen heeft het verstandig gedrag van het Fransche Episcopaat, dat zich enkel met de belangen van den Godsdienst bezig houdt en zich op geenerlei wijze met de politiek bemoeit, eene ongelooflijke kracht aan de Catholijke zaak gegeven. Vele St. Simonisten, die alle republikeinsch waren, hebben hunne godsdienstige droomerijen verzaakt en zijn ijverige voorstanders van het Catholicismus geworden, maar blijven hunne republikeinsche gevoelens aankleven; terwijl aan den anderen kant voorname en verstandige mannen hunne zoogenaamde *legitimistische* gevoelens reeds aanmerkelijk gewijzigd hebben, en er voor uit komen, dat de Godsdienst van het hoogste, en deze of die regeringsvorm slechts van een ondergeschikt belang is; daar het Catholicismus voor alle regeringsvormen is berekend, en geenerlei regeringsvorm uitsluit. Dit alleszins gelukkig resultaat, het gevolg van openbare bescheidene discussien in de dagbladen, tusschen Catholijke legitimisten en republikeinen zou geen plaats hebben, als het Fransche episcopaat, of een gedeelte van hetzelfde, zich voor of tegen de politiek van het gouvernement, voor of tegen de eene of andere partij had uitgelaten. Als de Bisschoppen dit hadden gedaan, zou niet de toenadering der Catholijken van verschillende politieke partijen, maar meerder partijchap en verdeeldheid daarvan het gevolg zijn geweest. *Frankrijk* toont derhalve, zoo wel als *België*, doch in eenen tegenovergestelden zin, hoe noodig het zij, dat de geestelijkheid, en vooral het episcopaat, zich even

weinig met de zaken van staat, als het gouvernement met de zaken der Kerk bemoeije.

Het Fransche Episcopaat heeft dus wezenlijk voordeel gedaan met de ondervinding welke de jongst verloopene halve eeuw heeft opgeleverd. Het had daarvan reeds een voorbeeld gegeven onder de regering van KAREL X; en het was dan ook uit dien hoofde, dat de val van dien monarch geenerlei nadeel aan de Kerk heeft toegebracht, niet alleen, maar dat, na de revolutie van 1830 de knellende Gallikaansche boeijen, merkelijk afgesletten zijn en reeds geheel zouden verbroken wezen, als het Fransche gouvernement van zijnen kant, hetzelfde voordeel met de lessen der ondervinding had gedaan, als het episcopaat; waardoor het bij de Catholijken van alle partijen, in achting zou zijn toegenomen. — Maar, zoo is de zaak niet gegaan. Niettegenstaande in het charter van 1830 de *vrijheid van onderwijs* als beginsel was aangenomen, en hetzelfde, gedurende negen jaren door de Catholijken wordt gereclameerd, heeft het Fransche gouvernement tot hiertoe het onderwijs-monopolie der universiteit, door NAPOLEON ingevoerd, in stand gehouden, en het geeft bij voorkomende gelegenheden meermalen blijken van het doel, om zich op vroegere wetten en decreten, welke strijdig zijn met de vrijheid der Kerk, te beroepen, in plaats van dezelve, als lijnrecht strijdig met het charter van 1830 in te trekken en buiten werking te stellen; waardoor hetzelfde bij de Catholijken het wantrouwen jegens deszelfs inzichten doet voortduren en hen aanleiding geeft, om zich, hetzij voor de partij der legitimisten, hetzij voor de republiek te verklaren; wat voorzeker het geval niet zijn zou, als het Fransche gouvernement verstandig genoeg ware, om rondborstig te verklaren: dat het zich niet zal inlaten met de zaken der Kerk; en dat het aan deze volkomene vrijheid laat, om aan de kinderen harer leden, zoodanig onderwijs, en door zoodanige meesters te geven, als zij doelmatig keuren mogt. Daardoor zouden alle Catholijken, die, volgens de uitdrukking van het charter, de *grootte meerderheid des Franschen volks* uitmaken, belang hebben, godsdienstig belang hebben, bij de instandhouding van het tegenwoordig gouvernement, 't welk daardoor eenen krachtigen steun bekomen, en waarschijnlijk, van lieverlede, een einde aan de partijschappen maken zou, ten minste, wat de Catholijken betreft. — Doch dit schijnen de staatsmannen, zoowel in *Frankrijk*, als in andere landen, niet te willen begrijpen. De hedendaagsche politiek berust op een stelsel, dat wantrouwen of vijandschap jegens de Kerk te kennen geeft: en het is dus natuurlijk, dat ook de Kerk haar wantrouwt en er zich weinig over bekommert, of het land door dit, of dat gouvernement geregeerd wordt, als slechts de Catholijken, volgens hunne leer, aan dit of dat gouvernement, in burgerlijke zaken onderdanig zijn, zoo lang als het bestaat; en dus niet aan deszelfs omverwerping medewerken.

Zoo staat dan ook het tegenwoordige Fransche gou-

vernement wat de Catholijken, als zoodanig, betreft, geheel op zich zelve, zonder bij eenen mogelijken crisis hunne tegenwerking te vreezen, of hunne medewerking te hopen te hebben. Dat hetzelfde daardoor, tegen over de republikeinsche partij zeer zwak zijn moet, laat zich ligtelijk begrijpen; en het spreekt dus van zelve, dat het Fransche gouvernement zoowel als de meeste gouvernementen van *Europa*, deszelfs wezenlijk belang, en de daarmede verbondene rust en veldvaart des lands, niet begrijpt.

Het bovenstaande artikel was juist opgesteld, toen wij in het dagblad, *l'Univers*, van dien dag eenen brief aantroffen, die met onze wijze van beschouwing volmaakt overeenstemt. En de geest, welke in dien brief doorstraalt, dringt meer en meer door, niet slechts in *Frankrijk*, maar ook in andere landen van *Europa*, en maakt het Catholicismus sterker dan men zich verbeeldt; sterker, dan de bedendaagsche wankelende politiek en huichelende diplomatie. — Die brief is van den volgenden inhoud:

MIJN HEER DE REDACTEUR!

Vergun aan eenen armen grijsnaard, u uit het hart eener provincie, eenige woorden te zenden, betrekkelijk de polemiek, waarvan uw voortreffelijk Blad, het gesloten veld is. Ik wil spreken, van de discussie, aangegaan tusschen den achtlingwaardigen heer ROUX-LAVERGNE (1) en de honorabele verdedigers der légitimité, die, op zijne verklaringen, met hem de lans willen breken. Het tournooi is geregeld; van weerskanten is de Kerk tot regter van den strijd gekozen; de wapenen zijn hoffelijk, de passen vermenigvuldigen, tot groote voldoening der toeschouwers, die in de handen klappen en van ganscher harte toejuichen.

Doch vergun mij Mijnheer, u te vragen, is het wel 't oogenblik, om minnelijke strijdperken voor schoone vernuften te openen? Is 't wel het oogenblik, om fraaije vertooningen te maken, als de oorlog voor de deur is! Hebben uwe correspondenten het geluid der musketten van 12 Mei niet gehoord. Het oproer heeft op nieuw gebruld en heeft zich dronken en bloedig in uwe straten geworpen, weet gij dit niet? Hoe! de revolutie rommelt in de ingewanden der maatschappij, gelijk de gloeiende lava in die van den Vesuvius en gij hoort het niet. Zij kan morgen, heden, nitbarsten; gij kunt er de eerste slagtoffers van worden en gij geeft u aan den slaap over! Ontwaak dan! Alle die kwestien zijn ijdel voor het oogenblik. Het is wel werkelijk zake van republiek en légitimité, beide zijn niet anders meer, dan hersenschimmen.

(1) Een voormalige St. Simonist, die tot het Catholicismus bekeerd en een ijverige voorstander van hetzelfde geworden is, maar die Republikeinsche gevoelens aankleeft. RRD.

Van de Catholieke religie, van *Frankrijk* zelve, is het zake.

Catholijken! wilt gij het geloof uwer vaderen verlaten, het geloof der Kerk om de Godin Rede te aanbidden, eene Godheid, die wierook wordt toegezwaaid, door het koude materialismus, dat zich in den akademischen voorzitterstoel plaatst en door het zwierige electismus, onder deszelfs kleed van pair en hethebertismus in kielen, zat van brandewijn, dat op den laagsten sport van den maatschappelijken ladder, in een enkel feit: het *oproer*, de onderwijzingen der twee eersten overbrengt en resumeert?

Franschen, zult gij er in toestemmen, om *Frankrijk* te laten vergaan in de stuiptrekkingen der anarchie of onder den knout der verdrukken van *Polen*?

Dit is de kwestie, die in dit oogenblik moet worden opgelost; morgen zult gij er misschien den tijd niet toe hebben. Ziedaar de dringende kwestie, de eenige, die elken Franschman, elken opregten Catholijk moet bezig houden. Ik denk niet, dat er onder uw lezers een enkele zij, die bij den naam van Apostaat niet sidderen zou. Doch zoo niemand JESUS CHRISTUS zou willen verloochenen, zijn ze allen wel even bereid, om te sterven, ten einde *Frankrijk* te redden van het dubbele gevaar, waardoor het bedreigt wordt? Zij zijn er echter toe verplicht; want zoo de fakkels des geloofs onder ons werd uitgebluscht, zou *Frankrijk* daardoor alleen ophouden, *Frankrijk* te wezen.

Wat is inderdaad de Fransche natie? Is het niet dat volk, dat het eerst in de kerken het *Credo* van Nicea zong; dat het eerste, als een enkel man opstond, om het Arianismus te vellen; dat met KAREL MARTEL, de Muselmannen overwon; dat met KAREL den Grooten, *Europa* tot een Catholijk rijk maakte; dat het eerste ten kruistogt trok; dat het Protestantismus onder den voet trad; dat het eerste en altoos den roemvollen titel verdiende van *oudsten zoon der Kerk*, van *zwaard en schild des Catholijken geloofs*? Deze zijn wezenlijk de namen, die aan *Frankrijk* toekomen. Dit zegt u genoeg, dat ik de stelling van den achtlingwaardigen heer ROUX-LAVERGNE aanneem: *Frankrijk is eene Catholieke functie, of 't is niets*. Dat voortreffelijk woord heeft mij de verklaring gegeven van mijne liefde voor *Frankrijk*, van dat gevoel, dat mij ondersteund en bemoedigd heeft, in de vervolgingen en de zoo bittere smarten der ballingschap (1).

Wie zou zich dan in tegenwoordigheid van een zoo bewezen feit, Franschman en Catholijk durven noemen en toestemmen in het zien verbreken van dat roemvolle zwaard; of, wat nog erger zijn zou, hetzelfde tegen de Kerk willen keeren, die het verdedigen moet, vooral daar het zoo gemakkelijk is, om zoowel het eene als het andere te beletten? Ik ga dit verklaren.

(1) De Schrijver van dezen brief, heeft als Royalist tot de Emigranten behoord. RRD.

Als Catholijk verwerp ik uit al de kracht mijner ziel, het even onzedelijk als onlogiesch principe van de souvereiniteit des volks. Doch daar God, in zijne ondoordringbare besluiten heeft willen toelaten, dat dit principe onder ons het vermogen van een feit verkrijgt, en Hij, aan dat feit, de magt heeft gegeven, om te handelen, moeten wij dan niet gelooven, dat het in de oogmerken zijner oneindige barmhartigheid ligt, dat het alzoo zij, en moeten wij de oogmerken van God met *Frankrijk* niet aanbidden en zegenen, hoewel zijne wegen voor ons verborgen blijven? Wie zou, nadat al de magten, welke de Fransche maatschappij sedert 400 jaren hebben bestuurd, de pligten miskend of verzuimd hebben, welke de schoone naam van oudsten zoon der Kerk hen oplegden, durven be-weeren, dat God de souvereiniteit niet op het volk heeft overgebracht, ten einde, aan elken Franschman onderwezen zijnde, die pligt behouden bleef in het nationaal geheugen, en eene verplichting worde, die elk zou willen volbrengen?

Wie weet zelfs? Misschien behoudt God in zijne oneindige goedheid aan *Frankrijk* een nog heerlijker toekomst voor, dan het roemvolle voorleden, waarmede zij hetzelfde heeft begiftigd! Welligt is het, door hetzelfde nieuwe en smartelijke beproevingen te doen ondergaan, dat Hij het wil voorbereiden tot het werk, dat Hij besloten heeft, door zijnen arm ten uitvoer te brengen? Deze gedachte is ongetwijfeld geoorloofd; God kent de behoeften zijner Kerk, en welligt moet de natie, de oudste dochter der Kerk, de geliefde bruid van JESUS CHRISTUS, nog geroepen worden om hare moeder te verdedigen. Zie den toestand van *Europa*: regtvaardigt Hij dat vermoeden niet? Waar vindt gij eene natie, die EEN zij, zoo het *Frankrijk* niet is! welke, uitgezonderd de onze is wezenlijk Catholijk? Welke andere, dan de Fransche natie, bezit magt genoeg, om de Kerk te verdedigen, indien de Kerk bedreigd werd; bij welk volk zoudt gij de gehechtheid vinden, welke eene dusdanige zaak vordert, zoo het niet is, in dat Fransche volk, dat altoos zoo edelmoedig, zoo groot, met een woord, altoos zoo Christen is, zelfs wanneer het niet gelooft, dit te zijn.

En laat ons de tegenwoordige orde, waarin de zaken gesteld zijn, bewonderen; de mogendheden, die het meest vijandig zijn tegen het Fransche revolutionaire principe, zijn gelijktijdig de onverzoenlijkste vijanden van het Catholicismus. Tel hen: 't is het Engelsch torrismus, dat *Ierland* verdrukt; *Pruissen*, dat de Catholijken vervolgt en die Catholijken, welke alle sympathien voor *Frankrijk* hebben; *Oostenrijk*, een ligchaam zonder eenheid, dat zich in *Italië* als beschermers van den Helligsten Stoel aanstelt, en deszelfs onafhankelijkheid onophoudelijk bedreigt; 't is, eindelijk, *Rusland*, eene compacte magtige eenheid, even geducht, voor het Catholijke *Europa* in onze dagen, door deszelfs materiele magt en godsdienstig fanatisme, als eertijds het Islamismus was. Is deze bewonderenswaardige coincidentie het gevolg van het toeval, en

kan God, die den arm van CYRUS wapende, om zijn volk uit de Babiljonische gevangenis te verlossen, al die hartstogten, die in ons midden gisten, niet wapenen, om de zegepraal zijner Kerk te verzekeren en zijne glorie en magt voor de oogen der verbaasde wereld te doen schitteren? De arm van den Almagtigen is niet verkort en hij kan het grootste heil doen geboren worden uit hetgene, wat wij overmaat van onheil noemen.

Nu, daar dit zoo zou kunnen zijn, schijnt de pligt van alle Catholijken, van alle Franschen, mij duidelijk te zijn voorgeschreven. *Iedere politieke kwestie wordt alzoo vernietigd bij deze groote nationale kwestie. Het doet er weinig toe, in welke handen het gezag zij, indien dat gezag in den weg der Catholijke functie van Frankrijk handele.* En het middel, dat het zoo zij, en niet anders kunne wezen, is, aan het Fransche volk de pligten te leeren, welke zijne functie aan hetzelfde beveelt, en aan hetzelfde te doen begrijpen, dat *Frankrijk*, *Frankrijk* niet is, dan op voorwaarde van te handelen, als zwaard en schild van het Catholijk geloof.

Wat er dus gebeure, welke de vrucht zij van de revolutionaire baring, wier smart, tegenwoordig *Frankrijk* kwelt; laat ons, jegens dezelve handelen, gelijk de Kerk handelt, zelfs met een onwettig kind. Zij onderzoekt de waardigheid niet dergenen die het hebben ter wereld gebracht; zij neemt het aan, zij doopt het, zij waakt over hetzelfde, zij onderwijst het, zij bestuurt het, en tracht vooral te beletten, dat hetzelfde in de misdaden zijner ouden vervalte. Zoo moeten wij handelen, wij Catholijken, met het politieke kind, dat weldra zal geboren worden. Laat ons hetzelfde aannemen, laten wij het doopen, laten wij trachten, er een edelmoedigen en opregten Catholijk van te maken. Het volk reclameert verbeteringen in deszelfs maatschappelijken toestand en deszelfs reclamatiën zijn billijk; was het ooit ongelukkiger? Welnu! dat de Godsdienst aan hetzelfde den troost geve, dien het noodig heeft; dat het licht des geloofs de pogingen verlichte, die het aanwendt, om die verbeteringen te verkrijgen; laten wij hetzelfde doen begrijpen, dat het door de liefde alles verkrijgen zal, wat het wil. Wat ook deszelfs dwalingen zijn mogen, welke gebreken het hebbe, laat ons hetzelfde niet overlaten aan snoode raadgevingen. Laat ons beletten, dat men het op den doolweg brenge, laten wij ons niet van hetzelfde verwijderen, dat het begrijpe, wie deszelfs ware vrienden zijn! dat het dezelve uit hunne werken kunne beoordeelen. Eindelijk, laat ons altoos en onophoudelijk de oogen naar den Kalvarieberg wenden, laat ons voor en met hetzelfde bidden. En laat ons daarenboven ons vertrouwen stellen in Hem die onze kracht en onze hoop is.

LE CHEVALIER DE VADJIAN.

HUISHOUELIJK REGLEMENT VAN DE UTRECHTSCH E AFGESCH EIDENEN.

(Vervolg van bladz. 208).

VIJFDE HOOFDSTUK.

Van de bediening der Sacramenten.

Art. 52 bepaalt, dat zij, die den Doop willen ontvangen, of aan hunne kinderen willen doen toe dienen, zich vooraf moeten aanmelden in de gewone kerkeraadsvergaderingen enz.

Volgens art. 53, zal de Doop zoo veel mogelijk, in de openbare bijeenkomsten der gemeente geschieden, volgens de gewone Gereformeerde Formulieren.

Art. 54 bepaalt, dat de gedoopte kinderen naarstiglijk zullen onderwezen worden in de leer des genadeverbonds, opdat zij belijdenis mogen doen van hun personeel geloof in den drieëenigen God, in wiens naam zij gedoopt zijn, en alzoo met de gemeente den dood des Heeren te verkondigen in het H. Avondmaal.

Volgens art. 55 zal het H. Avondmaal door de gemeente zoo dikwijls mogelijk in hunne bijeenkomsten gebruikt worden en zal de bediening daarvan geschieden volgens het formulier daarvan in de Christelijk Gereformeerde kerk aanwezig.

Volgens art. 56 zal, zoo iemand openbaar onder censuur gelegd is, de naam van zoo iemand voor de bediening van het avondmaal worden afgelezen hetzij voor den eersten keer hetzij bij vervolg.

Art. 57 betreft het afgeven van attestatien aan leden, die naar eene andere gemeente vertrekken.

Waar wordt dit alles in Gods Woord voorgeschreven? — Immers nergens! Het is dus volgens art. 35 van geene kracht.

ZESDE HOOFDSTUK.

Van het Huwelijk.

Art. 58 zegt: » De lidmaten der gemeente, die zich in den huwelijksstaat wenschen te begeven, zullen van dit hun voornemen kennis geven aan den kerkeraad; opdat daarvan ten minste tweemaal aflesing kunne geschieden in de gemeente, en onderzocht worden, of er ook wettige redenen bestaan, volgens Gods Woord, waardoor zoodanig huwelijk moet verhinderd worden.»

Te voren hadden er, in de Gereformeerde kerk even als bij de Catholijken, drie huwelijks-afkondigingen plaats; thans hebben de Utrechtsche afgescheidenen die tot ten minste twee voorlezingen bepaald. De reden van die verandering zullen zij toch wel niet uit Gods Woord kunnen aanvoeren, 't welk, voor zoo veel wij weten niets van dien aard voorschrijft, en even weinig de redenen opgeeft, om welke bij de Christenen een huwelijk zou moeten worden verhinderd.

Art. 59: » De opzieners zullen vooral toezien, dat er geene huwelijken worden aangekondigd in de door Gods Woord verbo-

dene graden van bloedverwantschap, zullende zoodanige vermenging met censuur en afsnijding achtervolgd worden, indien er geene verootmoediging en afstand gezien wordt.»

Dit artikel is een der zonderlingste van het reglement. In het nieuwe Testament worden de verbodene graden van bloedverwantschap niet vermeld; men heeft dus de toevlugt moeten nemen tot het oude Testament, tot de Mozaïsche wetten, betreffende het huwelijk. Doch hoe zal men uit Gods Woord aantoonen, dat die huwelijks-wetten nog onder het nieuwe Testament verbindend zijn, en de overige wetten niet?

Art. 60 zegt: » De bevestiging des huwelijks geschiedt na het onderzoek, volgens het formulier, daarvan in de Christelijke Gereformeerde kerk aanwezig. Vóór de bevestiging zal het moeten blijken, dat aan de wettelijke bepalingen in de burgerlijke maatschappij voldaan is.»

Dat onderzoek zal waarschijnlijk wel bestaan in de vragen, welke voorkomen in het *Formulier om den Houwelicken staet voor de Gemeente CHRISTI te bevestigen*. Of de Utrechtsche afgescheidenen, dat *Formulier geheel* voorlezen, weten wij niet; doch men had, reeds lang voor de nieuwe organisatie van 1816 en 1817, de gewoonte, om slechts een klein gedeelte van dat langdradig *Formulier* te bezigen. Het slot van dit artikel is tamelijk overtoellig.

Art. 61 zegt: » Huwelijken, die niet in den naam des Heeren zijn aangegaan en bevestigd, zullen niet als heilig erkend worden, maar als burgerlijk, en alleen tot deze wereld betrekking hebbende.»

Hebben dan de huwelijken, die, naar de meening der opstellers van dit reglement, in den naam des Heeren zijn aangegaan en bevestigd, ook betrekking tot de andere wereld, alwaar volgens het Evangelie niet getrouwd, noch ten huwelijk gegeven wordt?

Art. 62: » Door achtervolgende bekeering en belijdenis van zonden in het openbaar voor de gemeente, kunnen burgerlijke huwelijken geheiligd worden; naar de uitspraak van Gods Woord. I. Cor. VII.»

Hoe men hier I Cor. VII, alwaar de Apostel bij herhaling, de voorkeur aan den ongehuwden staat toekent, doch alwaar geen enkel woord gesproken wordt, hetwelk op het zoo even aangevoerde artikel, met eenigen grond, kan worden toepasselijk gemaakt, laat zich niet wel begrijpen: en even weinig, hoe Protestanten (en tot die klasse behooren toch ook de afgescheidenen) die het huwelijk niet als een Sacrament beschouwen, zoo verbazend veel gewigt hechten aan hetgene wat zij *bevestiging* des huwelijks noemen, dat zij meenen, dat een *burgerlijk huwelijk* daardoor een heilig huwelijk wordt, en dat zij het verzuimen van die *Formaliteit of ceremonie* als eene zoo groote en ergerlijke openbare zonde beschouwen, dat een huwelijk, hetwelk enkel burgerlijk is aangegaan, geen *heilig huwelijk* worde kan, zonder voorafgaande *belijdenis van zonden in het openbaar voor de gemeente!* — Dusdanige openbare belijdenis van zonde, vordert zelfs de Catholijke Kerk niet van de geloovigen, die, strijdig met de instelling der Kerk, slechts een burgerlijk huwelijk hadden aangegaan. — In allen

gevalle blijkt uit dit artikel, dat de Utrechtsche afgescheidenen even zoo veel gewigt aan hunne zoogenaamde bevestiging van het huwelijk hechten, als de Catholijken aan de toediening van het Sacrament des huwelijks, waardoor het huwelijk geheiligd wordt.

Art. 63: »Huwelijken van de zoodanigen, die geene lidmaten zijn der gemeente, of die weigeren belijdenis van hun geloof af te leggen, kunnen in de gemeente niet worden bevestigd.»

Ziedaar de questie der gemengde huwelijken veel verder gedreven dan de Catholijke Kerk vordert, omdat zij het huwelijk als een Sacrament beschouwt en zelfs niet ingewikkeld, mag toelaten, dat de kinderen harer kinderen in de dwaling worden opgevoed; maar nooit heeft zij daarbij gevorderd, dat zij, die geene lidmaten van haar ligchaam zijn, verplicht zouden wezen, om alvorens de bevestiging van hun huwelijk te kunnen bekomen, belijdenis van het Catholijk geloof zouden moeten afleggen. Maar de Utrechtsche afgescheidenen bepalen stellig dat personen, die hunne *huwelijksbevestiging* willen ontvangen alvorens hunne belijdenis moeten afleggen. — Wie dat niet doen wil, moet zich met het burgerlijk, dat is, niet heilig huwelijk, behelpen.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Van de Huisbezoeken.

Volgens artikel 64 zijn de opzieners der gemeente gehouden, *om geduriglijk voort te gaan met het bezoeken der gemeente leden in hunne woningen, en op alles behoorlijk acht te nemen; zoowel wat den geestelijken wasdom betreft, als op hetgeen betrekking heeft op den uitwendigen wandel.*

Art. 65 zegt: {» In de huisbezoeken zal naarstiglijk onderzocht worden naar de heiliging van den dag des Heeren; naar de huiselijke godsdienstoefeningen, naar de opvoeding der kinderen en dienstbaren; en in het algemeen ten ernstigste gewaarschuwd worden tegen gelijkvormigheid aan de wereld.

Voor menschen die de biecht hebben afgeschaft, is eene dusdanige inquisitie al vrij zonderling; en voor hen, die dusdanig *huisbezoek* ontvangen moeten, vrij wat lastiger en pijnlijker, dan de biecht in de Catholijke Kerk, die men echter als eene *pijnbank* beschouwt en beschrijft. — Bij de Catholijken zou een dusdanig huisbezoek zich enkel behoeven te bepalen tot die huisgezinnen, welke hunne Godsdienstpligten verzuiwen. Het ernstig waarschuwen, tegen het gelijkvormig worden aan de wereld, is eene les, voor die Catholijken; die geheel en al gelijkvormig aan de wereld leven, en daardoor niet alleen hunne broeders en hun *die buiten zijn*, ergeren, maar ook eenen blaam werpen op de heilige en heiligheid bevelende leer hunner Kerk! Er wordt maar al te weinig gedacht aan het uitgesproken we! over diegenen, door welke de ergernissen komen....!

Art. 66: »De hoofden der huisgezinnen zullen gedurig vermaand worden, om, voor zoo verre dit niet geschiedt, de huisgenooten voor te gaan in het gebed tot God, naar aanleiding der personele en dadelijke behoefte der huisgenooten.»

Dat men tot het voorgaan in het gebed de hoofden der huisgezinnen niet enkel vermaant; maar het nalaten daarvan zeer hard straft, blijkt uit het volgende.

Art. 67: »Verwaarloozing van de huiselijke Godsdienstoefeningen moet met censuur, en in geval van verharding daartegen, met afsnijding achtervolgd worden.»

Bij art. 68 wordt bepaald, dat de huisbezoekers in de kerkeraads vergadering, aan den president, reenschap zullen moeten geven van het getal huisbezoeken welke zij in de afgeloopene week hebben gedaan, *en of die huisbezoeken ook aanleiding hebben gegeven tot eenig voorstel, betreffende leer en wandel.*

*Aan den Redacteur der Catholijke
Nederlandsche Stemmen.*

WEL EDELE HEER (1)!

In N.º 19 der *Catholijke Stemmen* las ik eene verhandeling over de religieuze orden, en de armen, uit het Fransch en vond daarin de herhaling eener waarheid, van welke ieder, slechts middelmatig bereisd of belezen tijdgenoot overtuigd is, te weten, dat onze wijsheid, die maar drie eeuwen telt, vernuftig geweest is in het scheppen van genietingen voor den gelukkigen, en in het afbreken der steunsels voor de armoede des broeders; maar dat en onze wijsheid, en onze philanthropie van gisteren, onbekwaam bevonden worden om eene eenige inrigting daar te stellen, *van welke de ziel liefde, Christelijke broederliefde is, en welke op eene doelmatige wijze de armoede teenigt.* — Over dit onderwerp ware nog zoo veel te zeggen! — Laat mij er nog slechts dit bijvoegen: den adem der hervorming, met haar verdeeldheid maken tusschen natien en natien, personen en personen; met hare predestinatie, hare regtvaardigmaking door het geloof alléén, hare verdiensteloosheid der goede werken, hare afschaffing van Priesters voor allen (dat is oot voor den armen broeder van CHRISTUS,) van celibaat en Evangelische raden; met haar alles voor den zaligen naar de wereld, en haar bloot geloof voor den armen, is over de maatschappij gegaan, en heeft een ijskoud egoïsme, eene plompheid, eene verdierlijking daargesteld, die in 't ooglopend is: — een berekenend materialismus, dat, wel, ja! de oorlogen eenigzins verhinderd, maar ook den grootschen riddergeest van vorige eeuwen geheel heeft verdrongen, om plaats te maken voor het Joodsche industrie-tijdperk onzer dagen. —

Maar, juist de grootheid des kwaads doet smachten naar de geneesmiddelen. De Kerk bewaart nog den geest van liefde: Zijn de zonen van St. FRANCISCUS en van St. DOMINICUS als verdwenen, zie, daar ontstaat en ontwikkelt zich de familie van eenen ande-

(1) De inhoud van dezen belangrijken brief, wordt vooral merkwaardig wanneer wij dien in verband beschouwen, met onzen *blik op Frankrijk* en den brief aan den Redacteur van *l'Univers*.
RED.

ren Heiligen, en biedt zich aan, verdringt zich, om het leven op te offeren in het dienen van haren God, volgens de behoeften der maatschappij! het zijn de kinderen van St. VINCENTIUS à PAULA! — Zal de wereld, wijs om te bedillen, hen uitkrijten voor dweepers? — En wat gaat het de wereld aan, al ware dit zoo! Zij helpen de armen die van de wereld terug gestoten worden! — Van ledigheid zal de wereld ze toch wel niet beschuldigen! — O! wie telt de legioenen van wereldsche ledigloopers, en welken engel is het gegeven, de moeilijke liefde werken op te teekenen, met welke de dagen der broeders en zusters van liefde, vervuld worden! — Als bewaard voor de behoeften onzer dagen, worden zij, door eene beschikking der weldoende Voorzienigheid, ook dáár erkend, waar het tijdelijk bestuur, met eene (waarlijk klein-geestige!) halstarrigheid, de overige orden vervolgd. — BONAPARTE erkende ze; en wij zien gaarne in die daad, de hand van Hem, die steeds den armen wel-doet. — Zoo leven zij dan in *Frankrijk*, en zijn er nuttig: — en de hogere standen der maatschappij aldaar, mogen wel dagelijks op ontblootte knieën, den Hemel dank zeggen, dat aan zwakke broeders en zusters van liefde, den toegang open staat tot de woningen der ellendigen, uit welke anders, ten spijt eener werkzame politie, drommen van Nivelleurs zouden voortkomen, om niet meer de kloosters of adellijken, maar de rijken, vooral de nieuwere, op dezelfde laagte te brengen, waarop de bedelaar staat! En met veel meer reden dan er bestond, om klooster en adellijke huizen te slechten! —

Maar, laat ik niet alleen spreken van de eigenlijke broeders en zusters van liefde: de wonden der maatschappij zijn zóó diep, de vocatiën en neigingen zoo verschillend, het veld is zoo uitgestrekt, dat, als het op de voorziening in de behoeften der lijdenden aankomt, allen die zich daarmede bezig houden, dit in denzelfden geest van liefde kunnen doen. — Zij dus, broeders of zusters door afgelegde geloften, zij die, ofschoon buiten eenige congregatie, welligt geloften hebben gedaan voor hun leven, of voor zekeren tijd of in verband met zekere plaats, hetzij dezelfde aan God alleen, of aan hunnen Biechtvader, of aan eenigen Geestelijken zijn afgelegd, zij zelfs die geene geloften hebben gedaan, zij allen kunnen, als zij den geest van liefde hebben, den liefderijken VINCENTIUS navolgen, en broeders en zusters van liefde zijn of worden, is het niet in den volstrekten, dan toch in eenen ruimeren zin. — En o hoe heilzaam voor de lijdende menschheid! — Lezer wie gij zijt, zoo gij de weldadige orden of congregatiën of broeder en zusterschappen in *Frankrijk* en in *Belgie* gezien hebt dan verstaat gij mij: hebt gij ze niet gezien, ga dan daar henen! — O zie, hoe mannen onder het grove zwarte kleed der broeders, zich toewijden aan de weesjes (1)

aan het leeren der jeugd: — Hoe edele vrouwen, in de wereld om zeldzame gaven, welligt om rang en schoonheid bewonderd, het witte pak, eener zuster van liefde hebben aangetrokken, en heure beste levensjaren in het leeren van doofstomme meisjes, het oppassen van ongeneeslijken harer kunne, vaak uit de heffe der bevolking bijeen gebracht: — hoe andere maagden niet minder edel door stand en opvoeding, het ondankbare werk op zich nemen, om niet slechts de dochttertjes der aanzienlijken, vaak bedorven, eer zij het stille oord harer vorming betrekken, en dikwijls hunkerende naar de verlatene wereld, maar ook arme meisjes, op te leiden tot Christinnen, zoo als zij behooren te zijn: — En wat is hinderlijker de ondankbaarheid en wuftheid der eersten, of de botheid en de uitwaseming van de schamele kleeding, der anderen? — Daarvoor deinst gij terug; en zij, toch ook voorheen de geurigste bloemen en reukwerken tot hare beschikking hebbende, vertoeven er geheele dagen in! — En dit alles geschiedt met zóó veel zwijgen, met zóó veel geduld, met zóó vele liefstalligheid! — Ons verveelt gij, en wij toonen het ras, als gij ons stoort in wereldsche bezigheden: haar houdt gij op in heur werk, dat voor den hemel is, en evenwel zijn zij vriendelijk! —

O mogt ik alle koningen van ons Christelijk *Europa* en hunne ministers, alle diplomaten en staats-huishoudkundigen onzer eeuw, bot gestuteerd op de kwalen der maatschappij; alle rijken, alle armen, doordringen, tot in den grond hunner zielen doordringen, van de overtuiging, dat er thans in de orde die Gods wijsheid toelaat, welligt voor hen die men de bescherming van DOMINICUS en FRANCISCUS ontnomen heeft, geen noodiger en heilzamer instellingen zijn dan die van den armen vriend van CHRISTUS, VINCENTIUS! — En mogten dezelve zich spoedig meer en meer ontwikkelen, en vermeerderen, en ook weldadig zich in ons land vestigen! — Nog zijn de hartstogten der, van zoo veel steun beroofden, niet in beweging gebracht door eenen dier orkanen of volksrampen aan welke, onverwachts, den vinger Gods hunnen duur en werkkring aanwijst; — maar al woeden ze nog niet, gedurig huilen ze toch in het trotsche *Engeland* en in het ontevreden *Frankrijk*! — O het is nog tijd! — Het is nog tijd om den armen meer te verbinden aan de maatschappij, door de Christelijke liefde: om den wees op te voeden voor kerk en staat: om den ouden en zieken, den ellendigen ongeneeslijken, ons Christelijk *Europa* te doen zegenen; — maar wiet weet, of het niet eenmaal geen tijd meer zijn zal, en eenen anderen tijd zal komen, waarin de woeste krachten der noodlijdenden, tegen de maatschappij zullen worden losgelaten de jeugd zal opwassen in wilde vernielingszucht, en de verwenschingen van stervende armen, van verlatene zieken en ouden, ten hemel opklimmende, over het laauwe Christendom en de verzinnelijkte maatschappijën onzer dagen, al meerder en meerder vloek en rampen zullen afvorderen, omdat onze tijd, die

(1) In *Gend*, waar ook de andere inrigtingen zijn van welke hier gesproken wordt.

goede dagen oplevert, slechts voor genietingen en niet voor onze broeders zorgt! — Er zijn nog veel te weinig broeders en zusters van liefde, nog veel te weinig verzorgers van armen en lijdenden, in het Christendom: mogten zij vermeederen naar de behoeften; en ook in dit land! — Moge de geest der liefde werkzaam zijn tot dat einde, en er velen opwekken om vrijwillig en volgens den raad van het Evangelie, in armoede, zuiverheid en gehoorzaamheid te leven; en zoodanig werkzaam te zijn of te blijven, in de leiding en bestiering en verzorging van arme kinderen, ouden, weezen, zieken en behoeftigen: — en zoo niet allen in den volstrektsten zin der congregatie, en als de geloften afgelegd hebbende, dan toch ten minsten trachtende van verre en volgens den geest der instellingen, broeders en zusters van liefde en van barmhartigheid te zijn! — God zelf is immers ook barmhartigheid en liefde! O hoe zoude daardoor aan de liefdadigheid der vermogenden eenen doelmatigen spoorslag gegeven, en de taak der besturen over de Catholijke armen instellingen (1), verligt worden! — En mogt dan eenmaal, wellicht geheel onverwacht, de hand des Allerhoogsten zich uitstrekken over de verbasterde maatschappijen, dan zal ook terstond het geroep der armen, der weezen en der zieken, oprijzen tot voor wijnen troon, en liefde en barmhartigheid afsmecken, over hen die liefdewerken verrigten, en hen die liefde gaven, zoo doelmatig en ter eere Gods uitdeelen: — over hen die oorzaak zijn dat de rijke geeft, en de arme geduldig lijdt. En zoo zullen wij reden hebben om te hopen, dat de stormen over onze hoofden zullen voorbij gaan, en allen genade vinden, zij die geven, zij die uitdeelen, en zij die, dankbaar en geduldig, en ondanks hunne armoede God lovende, ontvangen. — Doch men verbeuzele den tijd niet: — dat zij wier roeping beproefd is, zich verklaren, en dat zij die het bestier over onze instellingen van liefdadigheid hebben, hen de hand reiken, — reeds dreigen de charcteristen *Engeland* met staats-schokken: reeds steekt de adder der revolutie, schuifelend en vermetel tevens, den kop op in *Frankrijk*: reeds brult in het oosten de oorlogsdonder, en God beware dan de beschaaftde wereld! — reeds bestaat de veepest in ons midden, alle menschen-wijsheid bespottende.... Men haaste zich derhalve! — Want de armen worden meerder in aantal, en de verblijven der religieuze orden zijn vernietigd. —

??

Van onderscheidene kanten vraagt men ons: of de Heer LE ROY, predikant te *Oude-Tonge*, wel vreemd zou zijn aan de vertaling van: *Rome Payenne*? —

(1) Wij gelooven ons op de ondervinding in deze provincie te mogen beroepen.

Wij kunnen die vraag niet beantwoorden: en even weinig: of de Heer LE ROY, op de openbare vermelding van dat vermoeden (waartoe wij verzocht zijn) al dan niet zal verkiezen te antwoorden?

BIJDRAGEN VOOR DE GEMEENTE OUD-BEIJERLAND.

Montant in ons vorig N.º vermeld . . .	f 314,45
Door tusschenkomst van den Heer A. BUTTI te Amsterdam.	
Van eene Dienstmaagd	5,00
Van den Heer J. D. J.	20,00
Van A. en J. B.	7,00
Van de leden van het Broederschap van het Allerheiligste Sacrament des Altaars te Grootzundert.	
Een Coupon groot	12,37½
Door tusschenkomst van den Heer M. L. INGENHOUZ te Breda	5,00
Van A. L. te Nieuwediep een Coupon groot	12,37½
Van het R. C. Seminarie te Warmond	40,00
Van de leden van het Leesgezelschap de Godadienst vrienden enz. te Gouda, onder de spreuk: <i>Ad Majorem Dei Gloriam</i>	29,70
Van een onbekende uit W.	12,60
Van den Heer H. te O. door tusschenkomst van den Boekhandelaar DE ROOIJ te 's Bosch.	5,00
Van J. te Oudewater	4,25
„ eene goede hand aldaar	4,00
„ M. aldaar	3,50
„ den Heer J. H. VAN AN: bankier te Nijmegen	10,00
„ eenige Geestelijken uit het distr. Breda	32,15
	f 517,40

A A N K O N D I G I N G.

Men vraagt tegen half Augustus in een Instituut, (prov. *Holland*), eenen Secondant van de Catholijke Godsdienst, van onbesproken gedrag, die in staat is om de Fransche Taal en de Rekenkunde grondig te onderwijzen. Het salaris zal geregeld worden naar de bekwaamheden.

Brieven franko, onder letter X, aan het Bureau van de *Catholijke Nederlandsche Stemmen*, te Grave.
* * Het Tweede Deel der *Reize naar Rome* van Dr. JAN J. F. WAP, in het voorjaar van 1837, gedaan, zal spoedig in het licht verschijnen, zoodra het plaatwerk gereed is, waaronder zich ook het zéér gelijkend afbeeldsel des Schrijvers bevindt. Diegenen, welke verlangen mogten dat portret keurig op steen bewerkt, tegen f 1,00 te ontvangen, gelieven daarvan vrachtfrij opgave te doen aan den Uitgever F. P. STERK, te Breda, of aan hunne respectieve Boekhandelaars enz.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

WAAROM VERLANGEN DE NOORD-NEDERLANDSCHE CATHOLIJKEN VRIJHEID VAN ONDERWIJS?

De wensch naar vrijheid van onderwijs, wordt in Noord-Nederland, dagelijks levendiger en warmer. Berigten, die wij uit alle deelen des lands ontvangen, leveren daarvan de sterkste bewijzen op: zelfs hebben achtungwaardige en voorname Geestelijken, ons mondeling betuigd, dat zij het bederf der Catholijke jeugd, door de valsche principes, die hen in deschoolen worden ingeboezemd, niet langer voor God kunnen verantwoorden, dan door daartegen krachtdadige maatregelen te nemen. . . . Het krachtigste middel ware voorzeker, een eerbiedig vertoog aan Z. M., door de geestelijke Overheid voorgedragen, met verklaring, dat, ingevalle aan de Catholijken de vrijheid om *eigene scholen*, voor Catholijke kinderen, opterigten, bij voortduring onthouden werd, zij zich zougenoodsaakt zien, om het schoolgaan van Catholijke kinderen, waar zulks gevaarlijk voor het geloof zijn mogt, te verbieden. . . . doch wij erkennen gaarne, dat tot een dusdanig middel, de toevlugt niet wel kan genomen worden, dan nadat alle andere middelen beproefd en uitgeput zijn.

Wij zouden gaarne zien, dat het gouvernement zelf acht gawe op de publieke opinie en klagten der Catholijken, en uit eigene beweging, eene vrijheid toestond, welke tot de onvervreembare regten, van elken vader behoort; waardoor onze regering zich de achting en liefde der Catholijken zou verwerven, en toonen, dat zij zich niet laat bedwelmen, door de drogredenen derzulken, die indifferentismus met verdraagsaamheid verwarrende, de gegronde klagten der Ca-

tholijken onder de brommende loftuitingen die zij aan het tegenwoordig onderwijs en onderwijs-stelsel toezwaaijen, trachten te smoren, of dezelve in een verkeerd licht te plaatsen, en daardoor de Catholijken nog dieper te grieven, en, — te verbitteren. — Het is dan om die reden, dat wij opzettelijk nogmaals de redenen willen vermelden, om welke de Catholijken, meer dan ooit, de vrijheid van onderwijs in ons vaderland verlangen.

Het is niet eerst sedert weinige jaren, dat de Catholijke Nederlanders, over het gemis dier vrijheid klagen; die klagten zijn zoo oud, als het voormalig koninkrijk der *Nederlanden*: de Belgen, minder phlegmatiek dan de Noord-Nederlanders, hebben die gedurende hunne vereeniging met ons, nog luider dan wij aangeheven, en zich met geweld eene vrijheid verworven, die men hen zoo lang geweigerd had. Vroeger echter, schenen die klagten slechts een gevolg van theoretische beschouwing en overdreven bekommering te wezen: thans heeft de practische ondervinding, overtuigend doen zien, dat de vroeger opgevatte vrees alleszins gegrond was; en dat, bij de voortduring van het tegenwoordige onderwijs-stelsel, het Catholicismus in de zeden, in het gedrag en in de gevoelens van het grootste gedeelte der Nederlandsche Catholijken, onkenbaar worden zou; en dat daaruit miskenning van hetzelfde zou geboren worden; terwijl door het een en ander, aan deszelfs vijanden, ruime stof zou worden geleverd, om onze heilige Religie te lasteren. Kan eene Catholijke bevolking, die immer getrouw aan het geloof der vaderen gebleven is, of tot hetzelfde is teruggekeerd, eenen zoo treurigen staat van zaken, met onverschillige oogen aanzien, of daarbij werkeloos blijven? — Wie dit zou wanen kent

het menschelijk, het ouderlijk hart niet en weet niet wat geloof is.

En wat zal het zijn nu onze gemeenschap met *België* hersteld is; nu honderden van Catholijken, aanhoudend *België* zullen doorreizen, om bloedverwanten of oude vrienden te bezoeken, of om de Belgische inrigtingen en vooral de scholen te bezichtigen (1)? — Men zal de scholen der Christelijke Broeders en derzaken, die in hunne school gevormd zijn, bezoeken: men zal het gedrag der kinderen, die er in onderwezen worden, hunne zedigheid, hunne onderwerping aan de ouders, hunne liefstelligheid, hunne eenvoudige godsvrucht, vergelijken met de waanwijsheid, minachting van het ouderlijk gezag, eigenzinnigheid en baldadigheid, die men in ons land allereerst, bij de kinderen aantreft en het misnoegen zal dagelijks toenemen! Wie vermogend genoeg is, zal zijne kinderen naar Belgische scholen en kollegien zenden; reeds verzekert men, dat zeer nabij de grenzen goedkope opvoedingshuizen voor kinderen van het mannelijk geslacht staan opgericht te worden: en behoeven wij wel te ontwikkelen, wat daarvan eindelijk de gevolgen zouden kunnen worden? — Zou de liefde voor het vaderland en voor onze inrigtingen bij dusdanige kinderen niet geheel verloren gaan en de kiemen leggen van gevoelens, welke de noodlottigste gevolgen, zoowel voor het gouvernement als voor het vaderland zouden kunnen opleveren? — Doch wij willen dit niet verder ontwikkelen.

Bij hen, die niet vermogend genoeg zijn, om hunne kinderen, anders, dan in onze gewone scholen te laten onderwijzen, zal, bij ieder verhaal van de heilzame vruchten, welke het godsdienstig schoolonderwijs in *België* oplevert, het misnoegen sterker worden, en in wrevel en wrok overgaan. Men zal de volharding bij het tegenwoordige stelsel op nieuw aan de zucht van het gouvernement, om de Catholijken langzamerhand te protestantiseeren, toeschrijven; dit zal, vooral bij de mindere standen, die meestal ijver zonder verstand bezitten, de gemoederen meer en meer verbitteren; de burgerlijke verdraagzaamheid, die zoo noodig is in eenen gemengden staat, zal verminderen in plaats van toenemen, en zoo zal men juist het tegendeel bewerken, van hetgene, wat men beoogd had. — Men vergete vooral niet, dat *Noord-Nederland* acht maal honderd duizend Catholijken telt, dat door den afstand van *Luxemburg* en *Limburg*, dat getal met bijna vier maal honderd duizend vermeerderd is; dat de laatstgenoemden, gedurende negen jaren volkomene vrijheid van Godsdienst en onderwijs genoten hebben. Men vergete niet, dat het onderwijs aan Catholijken, dat is, aan menschen, die de overtuiging hebben, dat het geloof hunner Kerk ter zaligheid noodig is, met geene mogelijkheid onverschillig zijn kan, niet alleen, maar dat het onderwijs hunner kinderen, eene conscientie-zaak is, en dat ze, in de overtuiging, dat zij, ook dienaangaande, een-

maal aan God gestrenge rekenschap zullen moeten geven, wel degelijk verplicht zijn, om aan te dringen op het vergunnen der vrijheid, om hunne kinderen *zoodanig*, en door *zoodanige personen waarin zij vertrouwen stellen*, te laten onderwijzen, als zij noodig oordeelen voor het behoud des geloofs, in hunne kinderen en in hun geheel nageslacht onder toezigt hunner zielenherders, die de natuurlijke en, in de goddelijke orde wettige *school-opzieners* over het onderwijs van Catholijke kinderen zijn.

Alle deze bedenkingen, die van dag tot dag veld winnen onder de Catholijken van *Nederland*, zijn van dien aard, dat zij elken onpartige overtuigen moeten, dat al diegenen, die, zoo als het nieuwe Tijdschrift: *de Vrijmoedige*, de billijke klagten der Catholijken als *dom* en *onverlicht*, willen doen voorkomen, hen slechts meer en meer grieven en naar de onvervreembare vrijheid van onderwijs doen haken. Mogten weldenkende, doorzigtige en onbevooroordeelde mannen, die, naar ons inzien, overtuigd moeten wezen, van hoeveel gewigt de zoo lang vergeefs gereclameerde vrijheid van onderwijs, voor de rust en de welvaart des vaderlands is, onverschillig tot welke godsdienstige gezindheid zij behoren, hunne stemmen met de onze paren, om het gouvernement in te lichten en te doen begrijpen, hoe noodlottig eenmaal de volharding bij het tegenwoordige stelsel 't welk strijdig is met de godsdienstige begrippen van meer dan een millioen Nederlanders voor het heil des vaderlands zou kunnen worden!

Moge de stem van vleijers, baatzuchtigen en onverschilligen, die geenerlei menschenkennis bezitten en voor welke de geschiedenis een gesloten boek is, onze welmeenende, het geluk des vaderlands en des governments bedoelende Catholijke Nederlandsche stem niet smoren!....

OVER DE WERKING DER GEESTELIJKHEID IN DE POLITIEKE ORDE.

(Naar het *Franseh van L'Univers*).

De invloed der Geestelijkheid, zal altoos het werkdigste element van het leven der volken en van den voorspoed der staten zijn. Hoedanig ook, inderdaad, de materieële en intellectueële hulpmiddelen der maatschappij zijn mogen, kunnen zij alleen den openbaren vrede en voorspoed niet verzekeren, omdat zij, bewerkstelligd door het vermogen van den mensch en zamengevoegd volgens de inzigten van de voorzigtigheid der eeuw, de hartstogten niet kunnen bedwingen, welke de bron der goederen van dit leven doen opdrogen. De wijsheid van God heeft gewild, dat het geluk dezer wereld, gelijk dat van het toekomstig leven, zou verdiend worden, door de strenge naleving van de wetten zijner gerechtigheid, en dat de Godsdienst, die hij op aarde gevestigd heeft, om het menschedom deszelfs eeuwige bestemmingen te doen vervullen,

(1) Men zie den brief aan de redactie, in ons vorig nummer medegedeeld.

ook aan de tijdelijke maatschappij eene bestemming van orde en voorspoed verzekeren zou; want, in gevalle, ondanks zoo vele zichtbare teekenen, ondanks zoo vele oorzaken van ontbinding en dood, de lijden- de volken en die op het punt zijn van te vergaan, evenwel leven, en zelfs de hoop van bestendigheid en kracht opratten, is zulks, laat er ons niet aan twijfe- len, omdat het godsdienstig en moreel principe, 't welk hen doordringt en bestuurt, hoewel verzwakt, niet uitgebluscht is, en vermogender dan hunne pogin- gen te midden der geweldige beroeringen die zij on- dervinden, hunnen wankelenden gang schraagt en hun leven onderhoudt.

Maar de Godsdienst, welke op die wijze het leven en de kracht der maatschappij uitmaakt, heeft op de- zelfde geene werking, dan door de bediening dergenen aan welke de Godsdienst, met de verdediging van des- zelfs regten, de bewaring der leer toevertrouwd, en deszelfs magt medegedeeld heeft. Gelijk ieder godde- lijk principe, heeft de Religie eene uitwendige be- kendmaking van zich zelve noodig, die haar in be- trekking stelt met de menschen en hare kracht op hen toepast. Daarenboven, hoewel zij niets van de aarde ontleent, en hare magt van God komt, laat zij niet na, van, om zoo te spreken, in 's menschen toes- tand te deelen en hare werking te regelen, op de medewerking harer bedienaren. Want iedere maat- schappelijke wedergeboorte wordt door een mysterieus mengsel van twee beginselen, een goddelijk en een menschelijk, die harmonieeren, door zich te wijzigen, te weeg gebracht. De uitgestrektheid van den gods- dienstigen invloed op de maatschappij hangt dus af van de minder of meer gunstige gesteldheid der Geeste- lijkheid en zij moet zich niet beschouwen als het zuiv- er tijdelijke werktuig der Goddelijke magt, gelijk de onvruchtbare stem van den Profeet, die in de woestijn roept, noch alles van de hulp des Hemels wachten, noch zich vergenoegen, met in het treurige schouwspel der wereld, de gestrengheid van de regtvaardigheid Gods te aanbidden, noch alle hoop beperken tot de schatten zijner barmhartigheid en de verborgene be- schikkingen zijner wijsheid. Voorzeker, God is mag- tig genoeg, om zijn schepsel niet te behoeven en zelfs de hinderpalen naar zijne oogmerken te buigen, en, wanneer zijn tijd gekomen is, om naar zijne inzichten de gebeurtenissen en de menschen te neigen, hen, zoo het schijnt, omverwerpende bij zijnen doortocht en enkel zijne Almacht te hulp roepende; maar vol- gens de algemeene wetten der Voorzienigheid, roept Hij de menschen en vooral hen, die Hij tot zijne Stede- houders op aarde heeft aangesteld, om aan de vervul- ling zijner oogmerken te arbeiden; en de normale staat zijner levendmakende werking in de wereld, vordert als noodwendige voorwaarde de medewerking des Priesters.

Het is derhalve van belang, dat de Geestelijkheid wete te erkennen in welke toestanden zij zich plaat- sen moet, om het werk van God te bevorderen en te bespoedigen en dat zij zich haaste, om zich in dezelve te stellen. De onkunde in die zaak, of de vrijwillige

weigering, om zich tot de Goddelijke werking te lee- nen zou gewigtige gevolgen na zich slepen en zou zelfs voor de bestemming des menschedoms gevaarlijk kunnen worden. Nu, de Geestelijkheid moet voor al- les zich doordringen van den geest der religie; niet anders in het oog hebben, dan de goederen die zij den menschen is komen aanbrengen, hare eigene po- gingen en bewegingen regelende naar overwegingen, die in de hoogere orde des geloofs geput zijn; dat is, zich met de Religie zelve identificeeren, zich beklee- den met haar karakter en van den mensch niets over- houden, dan hetgeen noodig is, om zich met zijns gelijken in betrekking te stellen en hen wel te doen. Schijnt God niet de menschheid in zijne dienaars te willen doen verdwijnen, als Hij hen zegt: *Gij zijt Goden!* Wordt van hen niet gevorderd, dat zij in zich een nieuw leven ontvangen, 't welk hen tot andere schepselen maakt, en een Goddelijk sap putten uit hunne vereeniging met hun hoofd? *Ik ben de wijnstok en gij zijt de ranken; wie in mij blijft, zal vele vruchten dragen.* Het is derhalve op die voorwaarde, dat de bediening des Priesters krachtdadig is in de wereld, en men ziet hier de toepassing dier algeme- ne wet, dat de werking eener tweede oorzaak, altoos geëvenredigd is aan de betrekking van gelijkvormig- heid welke zij onderhoudt, met de eerste oorzaak, die haar handelen doet. Hoe meer de mensch zich zal uitwischen, om enkel den Priester te doen voorko- men, zoo veel te vruchtbarer zal de Religie hem too- nen, zoo veel te vermogender zal zijne werking zijn.

Nu, wij erkennen in de religie drie hoedanigheden die haar essentieel van iedere menschelijke instelling onderscheiden en welke drie soorten van pligten bevat- ten, welke aan hare bedienaren zijn opgelegd. Zij is heilig, universeel, onveranderlijk.

Inderdaad men zal niet ontkennen, dat de heiligheid der religie op den priester moete glinsteren; dat de Christen- en priesterdeugden harer bedienaren, door haar onder de menschen te verheerlijken, haar ver- mogend en vruchtbaar maken en dat zij, de dochter des hemels, op aarde niet baren kan, dan door eene mysterieuse vereeniging met de kuische en zuivere harten dergenen, die God haar tot bruidgoms heeft gegeven. Te allen tijde, hebben de profane of mis- dadige zeden der priesters haar onvruchtbaar gemaakt; en meer dan eens hebben zij niet alleen verhindert, dat zij zich nieuwe kinderen gaven, zij hebben haar ook diegenen ontrukkt, welke zij gevormd had. Het laatste tijdvak der middeleeuwen, zoo vol van een vu- rig, zuiver en oprecht geloof, heeft zich evenwel niet onderscheiden, door de hekeering van een enkel aan- merklijk volk. Het heeft de grenzen der kerk, door de voorgaande eeuwen gesteld, schier niet uitgebreid. Van waar die onvruchtbaarheid van een tijdvak dat nog toegerust scheen te wezen met een zoo groot ver- mogen van vruchtbaarheid? Van de zeden der geeste- lijkheid. Het was zelfs weinig dat zij den schoot der kerk voor ongeloovige natien sloten: zij bereidden, daarenboven, de geloovigen zelven voor, om te breken met die kerk, die in hunne oogen sedert zoo langen

tijd door de schande harer bedienaren bezoedeld was. Want, dat men de klagten der ketters van dien tijd hoore van de Waldenzen af, tot aan CALVIJN toe; zij spreken over de schandalen der priesters. De bestemming van het Christendom, enkel naar menselijke inzichten beschouwende, is het zeker, dat zoo het door het geloof der volken niet ware ondersteund geworden, hetzelve, reeds geheel van de aarde zou verdwenen zijn. Welk een schrikbarend verval in onze eeuw, als de geestelijkheid het schouwspel gawe van zeden, welke gelijk waren aan die, waardoor het heilgdom in dat tijdvak bezoedeld werd!

De religie is universeel; zij is voor alle volken der aarde gemaakt. Alle kunnen toesnellen om de goede boodschap te hooren, en niet een derzelve is, om haar te ontvangen en te benutten, genoodzaakt, om den aard van bestaan, die aan hetzelve eigen is, van dat bijzonder leven, dat tijden, plaatsen en menschen er voor gemaakt hebben, te veranderen. Zij doordringt alle instellingen, als gewoonten, en vooral de zeden, en wijzigt ze niet, dan in hetgene, wat zij strijdigs hebben met de essentiële wetten der gerechtigheid en der deugd. Want hare werking oefent zij regtstreeks uit, op de individus en niet op de volken; zich daarin onderscheidende van de begrippen den filosofen onzer dagen, werkt zij, op de oorspronkelijke elementen der maatschappij en laat aan dezelve haren vaak eenigermate gebrekkigen vorm; wel verzekerd zijnde, dat de kiem der wedergeboorte en des levens, die zij in de leden heeft gelegd, langzamerhand het geheele lichaam zal doordringen; zij heeft, in dat opzigt, eene andere bestemming, dan de instelling van MOISES: deze was binnen de grenzen eener groote familie beperkt en hare wetgeving en hare godsdienst-gebruiken konden niet geschikt zijn voor de andere natien. Het Christendom heeft geene andere grenzen, dan die des heelals en, uithoofde dier uitgestrektheid brengt het aan de volken slechts eene leer en pligten, die hen beter makende hen echter hunne maatschappelijke constitutie laten, met de bijzondere vormen, welke zij voortd.

Zou dus de priester zich een juist denkbeeld van het Christendom vormen die in hetzelve niet alleen de essentiële wetten der onsterfelijke maatschappij van den mensch met God, maar ook de vormen van eenigerlei tijdelijk gouvernement zou willen zien; die, bij gevolg, de politieke constitutie van zekere volken, zou beschouwen, zoo al niet als een onoverkomelijke hinderpaal tegen de voortplanting van het Evangelie, dan toch ten minste als een beletsel, 't welk deszelfs voortgang aanmerkelijk vertraagt; die de zending van een gezand van JESUS CHRISTUS zou begrijpen, niet alleen als eene prediking van het Christengeloof, maar ook als een onderwijs, betreffende de wijzigingen, in het maatschappelijk leven der volken te maken. Zoo iemand zou een zonderling denkbeeld geven van de Religie en van hare bestemming op aarde. Hij zou haar in de oogen der menschen verlagen, door hare werking te paren, met die der politieke partijen, en zou, om zoo te spreken, hare hoog-

tens vernederen, tot aan de lage intrigues der menselijke hartstogten; hij zou daarenboven de volken verbitteren, die een geveinsd onderwijs zouden verwerpen, 't welk, om hen een eeuwig geluk te doen verkrijgen, de opoffering hunner dierbaarste en vaak roemrijkste belangen vorderen zou. Op die wijze is JESUS CHRISTUS niet aan de wereld bekend gemaakt. De volken hebben in Hem geenen menschelijken wetgever gezien, die zich voorstelde, hun aan eene nieuwe maatschappelijke organisatie te onderwerpen, en geene natie heeft, zijne Apostelen ziende komen, gebeefd voor hare instellingen, noch gedacht, dat die wedergeboorte, waartoe zij de wereld riepen, de omverwerping der vastgestelde wetten, tot noodzakelijke voorwaarde had. Aan den geest van God gelijkende, die zich in de ontelbare en verschillende sferen, welke de ruimte vervullen, verspreidt, en, welverre van ze te verwarren, derzelve harmonie onderhoudt, doordringt het Christendom alle politieke constituties der volken, en welverre van die te belemmeren, wordt het derzelve kracht en regel.

De religie van JESUS CHRISTUS eindelijk, beveelt zich aan door haar karakter van onveranderlijkheid. 't Is haar bijzonder voorrecht, 't welk de hand van God aankondigt, dat zij te midden van de wisselingen der menselijke zaken niet verandert, en dat zij niet deelt in het lot van verval en dood der aardsche werken. Zij moet in de wereld zijn, als een beeld van God, en in den tijd, die zich rondom haar beroert, moet zij zich vertoonen als eene vertegenwoordiging van de onveranderlijke eeuwigheid. Ook herinnert zij gaarne, met welke snelheid alles in dit leven voorbij gaat. De wereld, met hare verrukkende schoonheden, is in hare oogen niets anders, dan eene gedaante, die verandert en verdwijnt; de hemelen zelfs zijn slechts eene tent, die over het hoofd van den mensch gespannen is, die gevouwen en veranderd zal worden als een kleed; en door die treurige herinneringen leert zij ons, dat wij ons niet behooren te hechten, dan aan de onvergankelijke goederen, die zij belooft, en van welke zij hier beneden, de getrouwe manifestatie is.

Doch, wat dit contrast nog treffender maakt, is het schouwspel van diezelfde religie, altoos onbewegelijk en onveranderlijk, te midden dier eindeloze opvolging van de gouvernementen der wereld, die aanvankelijk aan hunne verwoesting schijnen te willen ontsnappen, door de veranderlijkheid der vormen, welke zij aannemen, en die eindelijk door al het overige worden medegevoerd. De geschiedenis is daar, om ons te leeren, dat de religie van JESUS CHRISTUS alle aardsche instellingen overleeft, en dat zij andere voorwaarden van aanwezen heeft, dan die der menselijke werken; en diensvolgens ware het schending harer essentiële wetten, het goddelijk karakter, dat op haar gelaat geprint is, te willen uitwischen; haar te vernederen tot de proportie van den mensch, die zoo zwak en gering is, als men poogde, haar aanwezen of haar bloeienden toestand aan het leven en den voorspoed van de koninkrijken der aarde te verbinden. Zij gaan te haastig voorbij, dan dat zij zich aan derzelve bestem-

ming zou kunnen boeijen. Aan hen, die mogten willen, dat zij een altoosdurend verbond met de instellingen der menschen make, kan zij met den Christen zeggen: Ik heb hier beneden geene blijvende plaats; de woonplaats, naar welke ik verlang, is niet door menschenhanden op aarde gebouwd, God heeft ze in den Hemel gemaakt.

De Geestelijkheid moet van dien geest des Christendoms doordrongen zijn. Onze eeuw heeft haar verschrikkelijke lessen gegeven; het is goed, dat zij er voordeel mede doe; want de lessen der geschiedenis zijn waarschuwingen des hemels. Waarom zou de Priester iets anders zijn dan dienaar van JESUS CHRISTUS, Apostel van het Evangelie, man Gods, uitdeeler der heilige geheimen en verkondiger der eeuwige goederen?

Het is tegenwoordig onbetwistbaar, dat hij, zich bij eene politieke partij voegende, zijne bediening en de zaak van den Godsdienst onder de volken benadeelt (1). Inderdaad, behalve dat de radicale onbestendigheid der constitutieve beginselen aller menschelijke maatschappijen en derzelver noodwendige veranderingen, naar gelegenheid van tijden en volken min of meer waarschijnlijkheid kunnen geven aan de buitensporigste gevoelens, is het zeker, dat de schok, welke de maatschappelijke constitutien, die in schijn de wettigste, de hechtste waren, sedert eene halve eeuw ondergaan hebben, en de verwarring, die er in de denkbeelden uit is voortgevloeid, vergunnen het vooronderstellen van goede trouw in de dikwerf vurige verdediging van politieke principes, die men geneigd zou wezen te beschouwen als de openbare orde en vrijheid vernielende. Nu, in naam der religie van menschen, welke die gevoelens rondborstig belijden met een doel van maatschappelijk nut, de opoffering te vorderen hunner innige overtuigingen, en hen onze personele overtuigingen op te dringen, die zij wellicht gedurende hun geheel leven hebben leeren verachten, veraschuwden zelfs, ware hen blootstellen aan het gevaar, om hunnen afkeer en haat tegen de religie zelve aan te wenden en hen den weg tot ongeloof banen. Als men het politiek geloof met het godsdienstig geloof verbindt, dan bereidt men voor beide, in het gemoed der volken een en hetzelfde lot van schande en verachting.

In de tweede plaats verzekert de regtvaardigheid eener zaak, niet altoos haar succes. Als de Geestelijkheid hare sympathie laat blijken voor dezen of genen vorm van gouvernement, welke zij de eenige wetlige mogt meenen te zijn verzekerd ware van dien te verwezenlijken, zou zij, zoo het schijnt, gerechtigd wezen, om haren invloed te bezigen, ten einde de openbare opinie in te lichten en te besturen. Maar de gebeurtenissen brengen niet onvermijdelijk de zegepraal eener goede zaak te weeg. Zij gelijken dikwerf naar de vonnissen der menschen, welke de ongerechtigheid huldigen. De Voorzienigheid heeft ge-

wis verder uitgestrekte bedoelingen, die hare handelwijze zullen regtvaardigen; doch het is daarom niet minder waar, dat de onmiddellijke oplossing, welke de geschiedenis van eene politieke kwestie geeft, niet altoos de regten verkondigt van de partij die overwonnen heeft. Hoedanig zal dan de toestand der Geestelijkheid wezen, als de gebeurtenissen op die wijze hare verwachtingen te leur hebben gesteld? Zij zal zich vijandig verklaren jegens het gevestigde gouvernement, of zij zal deszelfs gedwongen vleijer wezen of zij zal hare verwachtingen in den sluier des stilzwijgens wikkelen. Doch, welke vooronderstelling men kiese, is hare bediening gecompromitteerd, en de religie, die altoos deelt in het lot dergenen, die aangesteld zijn om haar te ondersteunen, wordt vernederd.

Overigens, hoedanig ook de gestrengheid van de politieke principes der geestelijkheid, hoewel beredeneert hare overtuigingen mogen wezen, is het zeker, dat zij zich altoos min of meer rigten zal naar de gunstige neiging voor de religie, welke zij zal veronderstellen in die genen, welke zij mogt wenschen met het gouvernement te zien belast. Die theorien zullen zich buigen naar de kansen, welke de menschen haar zullen beloven, of ten minste zal hare genegenheid daardoor aanmerkelijk gewijzigd worden. Nu, laat de Voorzienigheid niet dikwerf toe, dat de verwachtingen, die op de schatting der hoedanigheden van den mensch gegrond zijn, te leur gesteld worden? De vorst, die de meeste waarborgen schijnt aan te bieden, loochenstraft niet zelden alle vooruitzichten en veroorzaakt doodelijken spijt aan diegenen, die hem den weg tot den troon hadden gebaad. Gelijk ook de wijsheid van God, die middelen weet te vinden, als de mensch alle hoop opgeeft; die de harten der vorsten in zijne hand heeft en ze wendt zoo als hij wil, toelaat, dat de meest gevreesde gouvernementen somtijds, op eene vermogende wijze aan de zaak van de religie dienstbaar zijn en dat men, in het oogenblik, waarin alles verloren scheen, zich aan de hoop moge overgeven. Leert God ons niet door die gesteldheid der menschelijke zaken, ons met de gebeurtenissen dezer wereld, of met de aanmatigheden der aardsche vorsten niet verder in te laten en, voor de zegepraal van de religie, niet op de verzekeringen der menschen te rekenen, maar op de geheimen der wijsheid van den Koning der koningen en op de sterkte zijner magt. Hij heeft gezegd: *Vervloekt is de mensch, die op den vleeschelijken arm steunt!*

De wijzen der wereld, in de dienaren Gods de houders eener groote magt bij de volken ziende, zouden hen wel aan de verdediging hunner zaak willen verbinden, en, op die wijze, aan hunne zaak het karakter van den Godsdienst zelve gevende, derzelver welslagen voorbereiden. Gelijk die gezanten eener naburige natie aan het volk van God, zouden zij, gaarne aan hare opperhoofden zeggen: *Komt, laat ons een verbond aangaan: venit percutiamus foedus pariter.* De mannen des heilighdoms moeten weten te antwoorden: *Wij zijn met een al te groot werk bezig, wij kunnen tot*

(1) Wij hebben daarvan nog onlangs nieuwe voorbeelden gezien.

HET BOEK VAN STRAUSS.

u niet, afkomen, uit vreeze, dat hetzelfde verzuimd worde: *opus grande ego facio, et non possum descendere ne forte negligatur.* Wilden de Joden JESUS CHRISTUS zelfo niet in hunne politieke twisten men- gen? Meester, zeiden zij, moeten wij de schatting aan CESAR betalen? Dit was niets minder, dan hem vragen, wat Hij dacht van de wettigheid van het ge- zag van CESAR over JUDEA? maar JESUS CHRISTUS weigerde zich daarover niet te laten. Hij had hun wel, met meer regt dan aan dengenen, die hem kwam ver- zoeken om eene erfenis te verdeelen, kunnen zeggen, wie heeft mij in die zaak, tot regter gemaakt?

Men denke overigens niet, dat wij ons deze aan- merkingen veroorloovende, betrekkelijk de pligten der geestelijkheid, eenigerlei politiek inzigt hebben. Wij nemen de verdediging niet op ons, van eenigerlei gouvernement, als zoodanig; wij laten ze allen aan hunne beaemting over. *Wat ons eeniglijk bezig houdt zijn de belangen van de religie, de vrijheid der Kerk en de onafhankelijkheid harer bedienaren.* Niet dat wij, als politieke mannen onze bepaalde prin- cipes niet zouden kunnen hebben, betrekkelijk hetge- ne, wat lof of berisping verdient, in de gevestigde gouvernementen; niet, dat het aan de priesters niet geoorloofd zij theorien te vormen aangaande den oor- sprong en de wijziging van het gezag, en sympathie te hebben voor den vorm van gouvernement, die, naar hun gevoelen, de openbare rust en den voorspoed van den staat op de beste wijze verzekeren zou; maar wij meenen, dat in de openbare discussien, van die kwestien moet worden afgezien, en dat de geestelijkheid in het bijzonder, wat beters te doen heeft, dan zich be- zig te houden met het besturen der nardsche zaken, en dat dezelve op eene veel zekerer wijze voor hare bediening, bij de volken de achting en het vertrou- wen zal behouden, die zij noodig heeft, als zij, zich binnen de grenzen harer bediening houdende, nan de mannen der wereld de geschillen overlaat, welke de geoederen opruijen en verbitteren.

Het *Journal des Flandres*, het vorenstaande arti- kel voor het grootste gedeelte overnemende, zegt bij die gelegenheid:

„..... Wij zeggen het, met de innigste overtuig- ing, wij hebben nooit iets, betrekkelijk die stof ge- lezen, hetwelk tegelijk zoo goed gedacht en zoo goed geschreven is. Wij bevelen dien arbeid der oplettend- heid onzer vrienden en onzer tegenstanders aan. Het zou ons gemakkelijk vallen, om daaruit regtstreeksche conclusien en merkwaardige toepassingen af te lei- den, betrekkelijk de jammerlijke feiten, die onder onze oogen sedert ongeveer zes maanden hebben plaats gehad. Het gezag, hetwelk *L'univers* in de Catholij- ke wereld heeft, deszelfs betrekkingen met voorname personen te Rome geven een groot gewigt aan zij- na taal. Doch wij zullen zijne reservo navolgen, aan bezadigde menschen de zorg overlatende om de vrucht der onbetwistbare lessen, in te zamelen, die wij ongelukkig genoeg zijn aan diegenen te moeten herinneren, die door voorbeeld behoorden te prediken,

Zoodra als wij eene intekening op het beruchte boek van STRAUSS: *Das leben JESU* in de dagbladen aankondigd vonden, hebben wij onze Catholijke land- genooten tegen het deelnemen aan die intekening ge- waarschuwd (1). Wij waren de eenigen niet, die onze stem tegen die schandelijke onderneming ver- hieven. Ook onze protestantsche landgenooten hebben in dit opzigt eenen loffelijken ijver aan den dag ge- legd, dien wij niet verzwijgen mogen. De geleerde Groninger hoogleeraar P. HOFSTEDE DE GROOT heeft aan den Redacteur der prov. *Groninger Courant*, den 2 Junij eenen brief geschreven, die den 4 Junij in die *Courant* is medegedeeld; deselve is vervolgens in de *Kamper Courant* van 10 Junij en in het Nieuwsblad voor den Boekhandel van 13 Junij overgenomen. De *Kamper Courant* laat de plaatsing van dezen brief, door de volgende zinsnede voorafgaan:

„Velen onzer lezers zullen uit de dagbladen hebben vernomen, dat er eene Nederduitsche vertaling van *Das Leben JESU*, des befaamden Dr. STRAUSS is aankondigd, welke de boekverkooper BOLT te Groningen plan heeft het licht te doen zien.

„Het spreekt van zelve, dat de goddelijke waarheid des Christendoms, die nu reeds gedurende meer dan 18 eeuwen aan- randingen van allerlei aard, zegenverend verduurd heeft, ook door dit werk niet slechts geen gevaar zal loopen, maar veel- eer glansrijker aan het licht komen. Wel is waar, STRAUSS is een man van even groote scherpzinnigheid als diepe geleerd- heid; dit neemt intusschen niet weg dat zijn werk, bereids door de helderste koppen van onzen tijd grondig is wederlegd ge- worden. Twee der hoofdgebreken van hetzelfde, die de be- doeling en de waarheidsliefde des schrijvers bij den onderzoeker moeten verdacht maken, is dat hij eensdeels den duidelij- ken letter der geschiedenis voor een fabel verklaart, en ten andere, dat hij het vele voortreffelijke, door de granaats vrij- geesten, door VOLTAIRE zelfs, in de Evangelien erkend en be- wonderd, met minachtend stilzwijgen voorbijgaat.

„Wij willen niemand van een onpartijdig onderzoek der waarheid afschrikken, maar meenen toch onze lezers met het volste regt te mogen waarschuwen, hun geld niet te besteden voor een werk, dat in 't Hoogduitsch meer dan 1400 blz. be- slaat, en voor den ongeleerde grotendeels onverstaanbaar is. Uitgenomen de verwondering, (want der geldzucht is niets te heilig,) stemmen wij met betrekking tot deze voorgenomen uit- gaaf geheel in met Prof. P. HOFSTEDE DE GROOT, wanneer hij zich in de *Prov. Groninger Courant*, van 4 dezer, no. 45, aldus uitlaat:

De brief van Prof. HOFSTEDE DE GROOT wordt in het bovenvermelde *Nieuwsblad voor den Boekhandel*, vooraf gegaan door den volgende brief.

„Het Bestuur der vereniging ter beradering van de belangen des Boekhandels aan de Heeren Mede-Boek- handelaren in Nederland.

„ZEER GEACHTER CONFRATERS!

„Het zal niet nodig zijn u, met den aard en de strekking van het werk van STRAUSS, *das Leben Jesu*, hetwelk in *Duitschland* zoo veel gerucht maakte, als pogende de hechtste grond- zuilen van de Christelijke Godsdienst te ondermijnen, nader bekend te maken: de nieuwsbladen en maandwerken zullen u daaromtrent, even als ons, genoegzaam hebben ingelicht.

„Reeds voor bijna twee jaar, had een der Heeren Confraters het plan gevormd tot de uitgave van eene Nederduitsche vertaling van dat werk; maar destijds mogt het ons gelukken Zijn Hd., op grond der overtuiging van het nadeelige voor de heiligste zaak, en het ontëerende voor den Nederlandschen Boekhandel, daarvan terug te houden. Nu onlangs hebben wij

(1) Zie ons blad van 8 Junij 1839 bl. 192.

echter dat werk, door denzelfden Confrater wederom aangekondigd gezien en te vergeefs de staking daarvan aan den uitgever dringend en vriendelijk verzocht. De Prospectussen en Insteekingslijsten zijn verzonden, en wanneer het werk door een genoegzaam getal Insteekenaars ondersteund wordt zal hetzelfde worden uitgegeven.

» Het Bestuur voornoemd, is gevoelig dat ook de *Nederlandsche Boekhandel* ontsierd zal worden, door de uitgave van een werk over hetwelk Prof. P. HOFSTEDE DE GROOT in de Prov. Groninger Courant, van den 5^{den} dezer Maand, zich op eene waardige wijze heeft uitgelaten, en hetwelk wij de vrijheid nemen hieronder te laten volgen en tevens Uwe aandachtige lezing in overweging aan te bevelen.

» Na de lezing van dat stuk zal het niet noodig zijn, iets over het werk zelve te zeggen, of deszelfs strekking te gaan beoordeelen, daar dat hier en elders, beter dan wij het kunnen uiteenzet is en bewezen. Intusschen meent het bestuur hierin niet te mogen berusten: immers het doel der vereeniging is niet slechts, de geldelijke belangen van den Boekhandel te helpen bevorderen, maar ook voor deszelfs zedelijke belangen te waken, en zoo ooit, dan geloven wij daarvoor in dezen op onze hoede te moeten zijn.

» Om deze reden is het dat wij UEd. vriendelijk verzoeken: NIET ALLEEN GEENE INTERKENAREN OP STRAUSS DAS LEVEN JESU AAN TE NEMEN, MAAR TEVEN'S ALLES AAN TE WENDEN, WAT STREKKEN KAN, OM DE VERSPREIDING VAN DIT KWADE ZAAD TEGEN TE WERKEN EN ZOO MOGELIJK TE VERHINDERN.

» Ons gevoelen als mensch waarborgen ons, dat UEd. ons gaarne het goede zult helpen bevorderen en met ons waken, dat het heiligste en dierbaarste niet aan de winzucht van onzen edelen handel worde opgeofferd; maar daardoor beschermd en gevergdigd.

» Ten slotte hebben wij de eer ons met de meeste achting te noemen,

Namens het Bestuur der Vereeniging;

Amsterdam,
den 8ten Junij 1839.

C. G. SULPKE, Voorzitter.
P. PROOST, Secretaris.

Wenschelijk is het, dat het bestuur der vereeniging ter bevordering van de belangen des Boekhandels, ten opzichte van alle gevaarlijke en vooral zedenbedervende boeken, dit ingeslagen spoor volge en der zelve uitgave zooveel mogelijk verhindere. Intusschen verdient deszelfs handelwijze, ten opzichte der vertaling van het boek van STRAUSS, allen lof.

De brief van den Hoogleraar HOFSTEDE DE GROOT is van den volgende inhoud:

Groningen den 2 Junij 1839.

WEL EDELE HEER!

» Met groote verwondering heb ik in uw geacht blad eene bekendmaking gelezen van den boekverkooper BOLT, dat hij eene vertaling van STRAUSS, *leben Jesu*, zoude uitgeven, en in het belang der waarheid en des publieks, hetwelk zich door die bekendmaking kon laten bedriegen, gevoel ik mij verplicht, UEd. te verzoeken, aan dezen brief een plaats in uw blad te vergunnen.

» Vooreerst acht ik zulk eene vertaling geheel *ondoelmatig*, daar niemand dit boek kan verstaan, dan die Latijn en Grieksch kent, en in de schriften van de nieuwe Deutsche Wijsgeeren, vooral in die van HEGEL, geen vreemdeling is, daar STRAUSS alleen voor Godgeleerden heeft geschreven en zich ook, gelijk hij zelf erkent, de moeite niet heeft willen geven, om voor anderen, dan Geleerden, verstaanbaar te zijn. Die nu Latijn en Grieksch en de Deutsche Wijsgeeren verstaat, zal ook STRAUSS wel in het Duitsch kunnen lezen en geene vertaling van dit boek behoeven. Een ieder, die geen Latijn en Grieksch en Deutsche Wijsgeerige taal verstaat, en op deze vertaling van STRAUSS inteekent, werpt zijn geld dus weg.

» Ten tweede is eene vertaling van STRAUSS eene *schande* voor onze stad en ons land. Ik wil STRAUSS, als mensch, niet veroordeelen; maar dat hij door dit werk te schrijven, op het zachtst uitgedrukt, eene groote onbezonnenheid heeft gedaan, blijkt reeds uit zijne eigene handelwijze, daar hij in de voorrede voor de derde uitgave erkent, dat hij in deze uitgave veel heeft teruggenomen en veranderd, en zijn werk de eenheid, die in den eersten en tweeden druk heerschte, nu reeds mist. En wat heeft hij door deze onbezonnenheid gedaan?

Het beste en heiligste, hetwelk wij hebben, aangetast, om er ons, konde het mogelijk zijn, van te berooven, zonder ons iets weder te geven. Ja, hij heeft zich door dit werk zelfs beneden een waarheidlievend Jood gesteld, daar, terwijl SALVADOR, een Parijsch Israëliet, onlangs in zijn werk, *Jesus Christ et sa doctrine*, de geschiedkundige waarheid der Evangelien nadrukkelijk handhaaft, STRAUSS, die onder Christenen is opgevoed, lidmaat der Kerk en Doctor in de Theologie is, door HEGELSCH wijsgeerte bedweld, die waarheid met eene grenzeloze willekeurigheid aantast.

» Ten derde spreekt de Heer BOLT van *denkende en waarheidlievende* mannen, die hem tot de vertaling van dit werk hebben aangezet, zonder die mannen *bij name* kenbaar te maken. Er zijn ook *denkende en waarheidlievende* mannen, die zich niet schamen met *kunnen naam* voor den dag te komen, en het werk van STRAUSS voor een misgeboorte van onze eeuw houden, hetwelk de eer eener vertaling geheel onwaardig is, en alleen moet gekend worden door de Godgeleerden, gelijk de Geneesheer krankzinnigen moet kennen, om te weten, waar hunne kwaal zetelt, ten einde die te kunnen weg nemen. Zoo wijst (om nu te zwijgen van vele andere,) b.v., de Heer BUSCH KEISER, in eene recensie van STRAUSS, in het *Tijdschrift: Waarheid in Liefde*, 1837 II, op het overtuigendst aan, dat, zoo men die geheel onwetenschappelijke en willekeurige wijze van verklaren of liever verdraaijen volgt, welke STRAUSS bezigt, aan alle geschiedenis den bodem wordt ingeslagen, en men op zijne gronden zou kunnen beweren, dat de geheele Belgische revolutie van 1830 eene mythe of sprookje is, ontsproten uit de Fransche omwenteling, met welke zij in hoofdtrekken en bijzonderheden zoo vele overeenkomst heeft. Terwijl andere Deutsche Recensenten, aldaar blz. 382 aangehaald, op de gronden van STRAUSS hebben beweerd, dat er geen LUTHER, geen NAPOLEON, ja ook geen STRAUSS zelf ooit heeft bestaan!

» Om deze redenen, die ik nog niet meer anderen zou kunnen vermeerderen, acht ik mij verplicht, alle denkende en waarheidlievende menschen, die STRAUSS nog niet kennen, te waarschuwen, zich door geene aanprijzing het geld, dat zij beter kunnen gebruiken, te laten ontfutselen, en den tijd, dien zij nuttiger kunnen besteden, met het bestuderen van deze onrijpe en wrange vrucht eener onstelde Wijsbegeerte te laten ontrooven, en tevens den Heer BOLT openlijk te verzoeken, dat hij zijn plan weder intrekke en zijne pers niet onteere door zulk een misvormd voortbrengsel der Duitsche letterkunde op onzen bodem over te planten.

» Ik vertrouw, dat niemand, die zelf waarlijk liberaal is, mij wegens dezen stap van illiberaliteit zal beschuldigen; voorheen werden zulke boeken verboden. Nu wij echter het geluk hebben, eene vrije drukpers te bezitten, is er geen ander middel over, om zouteloze en schadelijke boeken als zoodanig kenbaar te maken, dan de publiciteit. Zouden wij niet, zoo ons openlijk een werk werd aanbevolen, als handleiding, om gezond en lang te leven, terwijl het inderdaad niet dan verderfelijke raadgevingen van eenen marktschreeuwer inhield, van een onzer geneeskundigen mogen verwachten, dat hij even openlijk, als die aanbeveling plaats had, haar tegenspreke? En zoo mogen wij dan ook aan STRAUSS zijne denkwijze, en aan zijne naamloze vrienden in ons land STRAUSS gunnen, maar het toch aan het publiek zeggen, dat het zich door den hoogen toon, waarmede men hem aanbeveelt, niet late verblinden, om hem voor meer te houden, dan hij is — een zeer onbezonnen geleerde, die, hetgeen hij voor drie jaren stout beweerde, nu reeds voor een goed deel weder moet intrekken, en zich toch niet geschaamd heeft, zulke onbekookte meningen ter ondermijning van het heiligste, hetwelk er bestaat, van onze Godsdienst, ter perse te geven.

» Ten slotte moet ik nog opmerken, dat ik, hetzij de vertaling doorga, hetzij niet mij nooit weder in dit blad over STRAUSS zal uitlaten. Hier is de plaats niet, om een Godgeleerd onderzoek aan te vragen. In het reeds aangehaalde Tijdschrift hebben anderen en ook ik reeds een en andermaal over zijn boek gesproken, en daar kan ieder, die er begeerig naar is, nadere en wel wetenschappelijke berigten over hetzelfde vinden. Die Duitsch verstaat, kan het boek zelve bij onze boekhandelaren en ook op onze Akademische Bibliotheek aantreffen.

Intusschen hebben wij toch na al die bekendmakingen eenen prospectus van die vertaling ontvangen. De Boekhandelaar BOLT schijnt dus ondanks alle

CORRESPONDENTIE.

waarschuwingen, met zijne dwaze en schadelijke onderneming te willen voortgaan.

Tot hoe vele gewigtige overwegingen geeft het een en ander aanleiding!

Als er in de Catholijke Kerk een man als STRAUSS opstond, zou hij dadelijk, als hij bij zulke ergerlijke en ongerijmde gevoelens volhardde, gesuspendeerd, van alle bedieningen ontzet en het onderwijzen hem verboden worden: hij zou, als hij echter daarin voortging, ophouden Catholijk te wezen, en de Catholijken zouden hem naar de les van den H. PAULUS als eenen ketterschen mensch vlugten en zijn boek met afschuw uit de hand werpen. — Maar in het Protestantismus, hetwelk geenerlei levend kerkelijk gezag erkent, hetwelk enkel aan den bijbel, die op duizenderlei wijze verstaan en uitgelegd wordt, een goddelijk en onfeilbaar gezag toekent, kan het voordragen en verspreiden van dusdanige grove ketterijen niet belet worden, het kan die niet uit zijnen schoot weeren; de heer STRAUSS is en blijft even goed Protestant als te voren, en zou zelfs openlijk als *hoogleeraar der godgeleerdheid*, zijne ketterijen blijven verspreiden, als de bevolking der landgemeenten van het Kanton Zurich er zich niet tegen verzet had.

In het Protestantismus is geenerlei gezag aanwezig 't welk uitspraak doen kan tusschen waarheid en dwaling: alles is onzeker, individueel en willekeurig. — » Voorheen, zegt Prof. HOFSTEDE DE GROOT werden » zulke boeken verboden. Nu wij echter het geluk » hebben, eene vrije drukpers te bezitten, is er geen » ander middel over, om zouteloze ofschadelijke boeken » als zoodanig kenbaar te maken, dan de publiciteit. » Zouden wij niet, zoo ons openlijk een werk werd aanbevolen, als handleiding, om gezonden lang te leven, » terwijl het inderdaad niet dan verderfelijke raadgevingen van eenen marktschreeuwer inhield, van een' » onzer Geneeskundigen mogen verwachten, dat hij » even openlijk, als die aanbeveling plaats had, haar » tegensprak! En zoo mogen wij dan ook aan STRAUSS » zijne denkwijze, en aan zijne naamlooze vrienden » in ons land STRAUSS gunnen, maar het toch aan het » publiek zeggen, dat het zich door den hoogen toon, » waarmede men hem aanbeveelt, niet late verblinden, om hem voor meer te houden, dan hij is — » een zeer onbezonnen Geleerde. . . . » — Ja, dat mag men; maar dit is ook alles, wat men doen kan, en het blijft, in allen gevalle enkel » zeggen, » tegen aanbeveling, individu tegen individu; hoogleeraar tegen hoogleeraar; protestant tegen protestant; en men kan en mag in het Protestantismus niets anders, dan aan iedereen de keuze laten, wien hij gelooven wil, den marktschreeuwer of den geneesheer, den eenen hoogleeraar of den anderen: er is niemand, die de onzekerheid wegnemen, en met den toon des gezags zeggen kan: dit is de waarheid, de eenige waarheid, buiten welke alles dwaling is.

De Eerw. Heer HOEFNAGELS, Pastoor der Catholijke gemeente van Oud-Beijerland, schrijft onder andere in den brief, waarin Zijn Eerw. ons kennis geeft, van eenige regstreeks aan hem gezondene bijdragen (1), het volgende:

» Met welke vreugde ik de heuchelijke tijding van » de steeds aangroeiende deelneming in het lot der » Oud-Beijerlandsche Catholijke gemeente ontving, zal » UWEd. gemakkelijk begrijpen die door uwe levendige belangstelling. . . . Wij hebben dan ook » voorloopig van de schuldëischers een uitstel van drie » maanden verkregen en vertrouwen, dat de Voorzienigheid in dien tusschentijd, in onze behoeften zal » voorzien. Inmiddels ga ik met mijne gemeente voort » om elken zondag de Hoogmis voor onze weldoeners » op te dragen, en u, mijn Heer! in de eerste plaats » enz."

Zietdaar, Catholijke landgenooten! den onteerenden ergerlijken verkoop van een onzer Godshuizen, door uwe liefdadigheid, reeds geschorscht! De liefde zal haar werk voltooijen: wij zouden beleedigen, als wij woorden bezigden, om bij de liefdadigheid der Nederlandsche Catholijken, tot het helpen der gemeente van Oud-Beijerland aan te dringen; maar niemand zal het ons ten kwaden duiden, dat wij in haren toestand verzoeken, de nog noodige bijdragen, onverwijld te zenden. Hoe spoediger die zaak worde afgedaan, des te grooter eer voor het Catholicismus!

VERVOLG DER BIJDAGEN VOOR OUD-BEIJERLAND.

Montant in ons vorig nummer vermeld	f 517,40
Door den Eerw. Heer HOEFNAGELS, ontvangen.	
Eene banknoot groot f 100 met de spreuk: <i>Domine dilexi decorum domus tuæ locum habitationis gloriæ tuæ.</i>	» 100,00
Uit Voorburg, van M.	» 20,00
Uit Dordt van B.	» 10,00
Eene <i>Pia Dispositio</i> , van jaarlijks ten eeuwigen dagen f 10, voor wierook aan het Altaar en f 15, voor olie in de Godslamp; om dezelve dag en nacht voor het Allerheiligste in de kerk te doen branden.	
Aan het Bureau van de Cath. Ned. Stemmen.	
Eene kennisgeving van den Boekhandelaar A. Gosling te Amsterdam, dat bij hem is gedeponceerd, en aan den Eerw. HOEFNAGELS, franko zal worden overgemaakt.	
Van een' R. C. Geestelijke der Hollandsche Zending.	» 25,00
Van eenige R. Catholijken uit Amsterdam.	» 20,50
Ontvangen uit Arnhem, van D. S. drie coupons ieder à f 1,23½ dus	» 3,70½

f 696,60½

(Het vervolg hierna).

(1) Zie het verslag der bijdragen hier onder.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

EEN BLIK OP BELGIË.

Wij willen in onze beschouwing van den toestand der Europeische Staten, in de tweede plaats een blik op België werpen: 1.º Omdat wij, die eenmaal een en hetzelfde Koninkrijk met België uitmaakten, op nieuw in dagelijks verkeer met België zullen komen, ten gevolge van het jongst gesloten tractaat; 2.º omdat de geschiedenis van België, gedurende deszelfs negenjarige scheiding van Noord-Nederland, op nieuw gewigtige lessen bevat; 3.º omdat België het eenige land van Europa is, alwaar volkomen vrijheid van Godsdienst en onderwijs, die allerwege door de Catholijken worden gereclameerd als gouvernementaal principe is aangenomen.

De Belgische revolutie van 1830, was een gevolg van de Julij-Revolutie: beider aanleggers beoogden, de invoering van het Republikeinsche stelsel, 't welk onder anderen duidelijk gebleken is uit de jongste procedures tegen BARTELS en KATZ, en de daarbij bekend geworden correspondentie van BARTELS, met DE POTTER. De vrienden van den zoon van den beruchten PHILIPPE *égalité*, slaagden er echter in, om den hertog van Orleans tot Koning der Franschen te doen verheffen: deze sloot zich weldra aan Engeland aan;

en beiden hadden er belang bij, dat België niet eene republiek, maar een afzonderlijk Koninkrijk werd; en tevens, dat de nieuwe Koning van België, eenigermate afhankelijk ware van Engeland en Frankrijk. De politiek gaf dus aan België LEOPOLD van Saksen-Coburg tot Koning, die vroeger aan de vermoedelijke erfgename van den Britschen troon gehuwd en, als zoodanig, bestemd geweest was, om den Engelschen troon te beklimmen, 't welk door den dood zijner gemalin, die geene kinderen had nagelaten, was vrijdeld geworden; en dien Engeland als genoegzaam aan deszelfs belangen verbonden, beschouwde, daar LEOPOLD tevens de broeder der Hertogin van Kent, moeder van Prinses VICTORIA, die alstoen vermoedelijke erfgename van den Engelschen troon was geworden en alzoo de oom der aanstaande Koningin van Engeland was. De diplomatie sloot vervolgens een huwelijk van LEOPOLD met de dochter van LOUIS PHILIPPE; en op die wijze werd België een nieuwe band tusschen Frankrijk en Engeland.

Intusschen waren de Belgen verstandig genoeg geweest, om voor hun land eene constitutie te maken, welke het gouvernement belette inbreuken te maken op de volledige vrijheid van Godsdienst en onderwijs. De Catholijken waren even vrij, om alle zoodanige inrigtingen van Godsdienst en onderwijs te maken,

als het gouvernement om gouvernementale en onderwijs-
etablissemanten op te richten.

Daar het Belgische volk bijna 25 jaren, voor des-
zelfs vereeniging met Noord-Nederland met Frankrijk
was vereenigd geweest, was een gedeelte der bevol-
king vooral de jonge lieden in zeden en principes, ge-
heel verfranscht, waaraan de Fransche taal, die bijna
de taal van geheel België geworden was, niet wei-
nig had toegebragt; maar het grootste gedeelte der be-
volking, die der hoofdstad, Brussel, en der groo-
te handel- en industrie steden, Antwerpen, Gend en
Luik uitgezonderd, was innig gehecht gebleven aan
het voorvaderlijk geloof, en de Geestelijkheid was,
op zeer weinige uitzonderingen na, bij uitstek orthodox
en verkleefd aan den Apostolischen Stoel. — Het o-
verige gedeelte, 't welk zich ten onregte liberaal
noemde, maar, grootendeels, ongeloofigen zou kunnen
genoemd worden, bestond meestal uit vrijmetselaars,
wier orde door de Catholijke Kerk onherroepelijk ver-
oordeeld zijnde, bij hare zucht om zich uit te brei-
den, eenen geduchten tegenstand in de Catholijke Bis-
schoppen vond, die in een gemeenschappelijk mande-
ment de Catholijken waarschuwen tegen het deelne-
men aan de broederschap der vrijmetselaars, die zulks
als onverdraagzaamheid uitkreten, en in de dagbladen
hunner partij, zich met vernieuwde hevigheid, tegen
de Catholijke Geestelijkheid uittieten.

In dien staat van zaken had het aannemen van het
vierentwintig artikel-tractaat door den Koning der Ne-
derlanden plaats. En nu vorderde ook de Londensche
Conferentie, dat België het tractaat zou aannemen,
waarbij een gedeelte van Limburg en Luxemburg, die
deel aan de revolutie hadden genomen, en volgens de
Belgiesche grondwet, tot het Belgiesch Koninkrijk be-
hooren, aan Holland werden afgestaan. Het Fransche
ministerie MOLÉ, 't welk meer de belangen der dy-
nastie van LOUIS PHILIPPE, dan den roem en de be-
langden van Frankrijk in het oog hield, zoo als ook
de vroegere ministerien gedaan hadden, werd genood-
zaakt om af te treden; maar zond, in het oogenblik
van deszelfs val, bevel aan den Franschen gezant te
Londen, om het vierentwintig artikel-tractaat te on-
derteekenen, in weerwil van den geest der Fransche
bevolking en des legers. Koning LEOPOLD, die in zijne
jongste troonrede en vooral in zijn antwoord op het adres
der volks-vertegenwoordigers, eene taal had gevoerd,
welke scheen aan te duiden, dat hij in den afstand
van een gedeelte des grondgebieds niet bewilligen zou,
was nu aan zich zelve overgelaten. Ware hij een
man geweest als NAPOLEON, dan zou hij gewisselijk
niet geaarseld hebben om de aanneming te weigeren;
want hij kon zeer goed begrijpen, dat hoewel de Fran-
sche en Engelsche diplomatie, het tractaat ondertee-
kend hadden, en bij hem op het aannemen aandron-
gen, beide mogendheden ondanks hare vrees voor
oorlog, hem zouden hebben moeten ondersteunen, en
dat het Fransche leger brandde van verlangen, om
zich over de vernedering, door de verbonden mogend-
heden, Frankrijk aangedaan, te wreken. Geheel Eu-
ropa had de oogen op hem gevestigd: van hem hing

oorlog of vrede af. Volgens de Belgische constitutie,
kon het Belgisch gouvernement, zonder de kamers,
niet verwerpen, noch aannemen: de regering deed ver-
volgens het voorstel eener wet, waarbij de nationale
vertegenwoordiging haar magtigde, om het tractaat der
vier en twintig artikelen te sluiten.

De diplomatie begreep zeer goed, dat in die oogen-
blikken van het voor of tegen der Belgische vertegen-
woordiging de oorlog of de vrede van geheel Europa
afhing en liet alzoo niets onbepoofd, om dat aanne-
men te bewerken. België had zich bij het *status quo*
bij uitstek wel bevonden: maar nu ontstond er op
eens eene hetzij dan wezenlijke, hetzij gewaande cri-
sis; de Belgische bank schorste hare betalingen; de
grootte industrieel COQUERELL, de zijne . . . De ver-
meerdering van het leger vorderde grootte uitgaven:
handel en industrie, waren in rep en roer, over den
neteligen toestand, waarin zij verkeerden en riepen,
dat het behoud des lands van den vrede afhing. De
hooge Geestelijkheid, althans een gedeelte derzelve,
was van dat gevoelen; terwijl de mindere Geestelijk-
heid en de bevolking, voor zoo ver die geen belang
bij handel en industrie had, grootendeels van een an-
der gevoelen waren; een der Bisschoppen verbood aan
zijne Geestelijkheid, alle medewerking en bevordering
van twee oppositie-bladen, die beiden bekend waren als
bladen, die altoos de Catholijke principes, en de vrij-
heid der Kerk hadden verdedigd; de redactien dier
bladen, lieten zich over dat verbod vrij sterk uit, en
het maakte op de Geestelijkheid dier diocesen, en op
de Catholijke bevolking, eenen zeer ongunstigen in-
druk, die niet verminderde, toen het *Journal Histo-
rique et Littéraire* van Luik, en le *Courier de la
Meuse*, insgelijks te Luik uitgegeven wordende, de
partij de aanneming ondersteunden, en de redacteurs
van het *Journal des Flandres* en den *Vaderlander*,
in het ongelijk stelden, en le *Courier de la Meuse*
zich zelfs vrij hevig, tegen het Fransche blad *l'Uni-
vers* uittiet. — De partij van den vrede (1) zege-
praalde, met eene kleine meerderheid, nadat twee
ministers hunne demissie hadden genomen. — En wat
is nu daarvan het gevolg? Dat het Luiksche tijdschrift
en dagblad veel van hun crediet verloren hebben; dat
eenige hooge Geestelijken hunne achting veel hebben
verminderd; dat de Catholijken in twee partijen zijn
verdeeld geworden: die der afhangelingen van het
gouvernement en die der oppositie; en dat men aan
de vrijmetselaars de wapens heeft in de hand gege-
ven, om het Catholicismus te bestrijden en de schuld
van de verbroekeling des lands, zoo als men het
noemt, aan de Geestelijkheid te geven; dat de oppo-
sitie tegen het gouvernement veel sterker geworden
is en eindelijk, dat koning LEOPOLD zelf, die vroe-
ger algemeen bemind was, veel van zijne populariteit
verloren heeft.

Die uitslag, of liever dat gevolg van den uitslag
dier gewigtige zaak, bevat grootte lessen, niet alleen
voor de gouvernementen, maar ook voor de Geestelijk-

(1) Waaraan men in België den naam van Cotterie geeft.

heid; en het bewijst, dat zoowel als het van het hoogste belang is, dat de gouvernementen zich niet met de zaken der Kerk bemoeijen, het ook omgekeerd van groot gewigt is, dat de Geestelijkheid en vooral de Bisschoppen zich niet met de zaken van staat of politiek inlaten. Als zij, hoedanig ook hunne personeele politieke gevoelens zijn mogen, zich, in hunne kerkelijke hoedanigheid, zorgvuldig onthouden van alles wat aanleiding zou kunnen geven tot het vermoeden, dat zij deze of die *politieke partij*, trachten te doen zegepralen, zal men de Godsdienst nooit met de politiek kunnen verwarren; en de politieke gevoelens zullen eene personeele zaak blijven. Had men dit in België in het oog gehouden, dan had men wel die Catholijken, welke afhankelijk van het gouvernement waren, of belang hadden bij handel en industrie kunnen beschuldigen, dat zij de belangen des lands aan hun eigenbelang opofferden; maar het Catholicismus, als zoodanig, ware geheel vreemd aan de zaak gebleven. En dit is het juist, wat het Fransche episcopaat tegenwoordig zoo bij uitstek geacht en bemind bij de Catholijke bevolkingen maakt. Het bewijst verder, dat zelfs een populair gouvernement dat zijn doel tracht te bereiken, door den invloed der hooge Geestelijkheid dat doel niet alleen mist, maar zijne eigene populariteit en de achting der hooge Geestelijkheid in de waagschaal stelt; het bewijst eindelijk, dat de Catholijke bevolkingen, boven alles de volstrekte onafhankelijkheid der Geestelijkheid verlangen, en, uit dien hoofde, alle bemoeijingen der hooge Geestelijkheid, om de politieke inzichten der gouvernementen te begunstigen, met een wantrouwend oog en met weersin beschouwen; wijl zij daarbij immer concessien veronderstellen of duchten, die gevaarlijk kunnen worden voor de vrijheid der Kerk. De Catholijke bevolkingen van alle landen, weten zeer goed, dat de hedendaagsche politiek de *heidensche* orde van zaken, volgens welke de soeverein des lands, tevens Opperpriester was, die ook in het Mahomedanisme is ingevoerd; die de grondslag is van het Anglikanisme; die de Grieksch-Russische kerk, tot een wezenlijk gedeelte der staats-administratie maakte; die in *Pruissen* eene *gedwongene vereeniging* van Lutheranen en Calvinisten heeft tot stand gebracht; en dié allerwege door het Protestantismus gehuldigd wordt, ook tot de Catholijke Kerk wil uitstrekken: en dit is het juist, wat overal wantrouwen inboezemt jegens alles wat de Kerk aan den invloed van den staat zou kunnen onderwerpen. Het is die dwaze, met het wezenlijk belang der gouvernementen strijdige politiek, waardoor ieder denkbeeld van *Catholijke eenheid* vernietigd wordt, welke de gouvernementen van de liefde der Catholijken berooft en de Catholijke bevolkingen van alle landen, meer en meer vereenigt tot eene *algemeene oppositie*, die door niets krachteloos gemaakt, noch ontbonden kan worden; zelfs niet, al mogt men er in slagen, om hier of daar, Bisschoppen te vinden, die de inzichten der gouvernementen zouden willen begunstigen: zij zouden hunne achting bij de geestelijkheid en het volk geheel verliezen, — meer niet; zij zouden geenerlei in-

vloed hebben; dit heeft ook een der Zwitsersche Bisschoppen, op de treffendste wijze ondervonden. De Catholijke bevolkingen weten overal zeer goed de *kerkelijke* van de *burgerlijke* zaken te onderscheiden: zij weten zeer goed, dat zij in kerkelijke zaken aan de kerk, en in burgerlijke zaken, aan het gouvernement moeten gehoorzamen; maar dat zij even weinig verplicht zijn, om in de politieke gevoelens van den eenen of anderen Bisschop (zoo deze zich dienaangaande mogt uitlaten) te deelen, als in de godsdienstige opinien van het gouvernement. Niets is gelukkiger voor eenen staat, dan wederkeerig vertrouwen en welwillendheid tusschen de kerk en het gouvernement. Maar die gelukkige toestand is niet mogelijk, of zal weldra verbroken worden, als het gouvernement zich met de zaken der kerk, of de hooge geestelijkheid zich met de zaken van staat inlaat, anders dan om de regten en de vrijheid der kerk te verdedigen en te handhaven, gelijk in *Ierland* het geval is, doch dat in *Belgie* niet bestond.

Wat hebben wij dan ook reeds in *Belgie* zien gebeuren? De vrijmetselaars, of zoogenaamde liberalen, schrijven de afzetting van hunnen grootmeester, den baron DE STASSARD aan den invloed der Catholijke geestelijkheid toe, en geven, ingewikkeld, aan de Catholijke partij de schuld van den afstand van *Limburg en Luxemburg*, welke zoo strijdig is met de sympathie van het grootste gedeelte der Belgische bevolking; en trachten deze daardoor zoo al niet voor hun genootschap te winnen, ten minste minder afkeerig van hetzelfde te maken en de waarschuwingen der Bisschoppen, tegen het deelnemen aan hetzelfde te verzwakken. Zoo heeft een adres aan koning LEOPOLD, door vele aanhangers der vrijmetselaars-partij onteekend, gevorderd, de *wegzending van het tegenwoordige ministerie en verzocht, dat hetzelfde vervangen worde door een LIBERAAL en ANTI-CATHOLIJK kabinet*. Intusschen is de raddraaijer der Belgiesche revolutie van 1830, de republikeinsche DE POTTER naar *Belgie* teruggekeerd, en zal ongetwijfeld, vooral na de prijspraak zijner vrienden BARTELS en KATS, niet stilzitten, maar aanhangers voor de republikeinsche partij trachten te winnen; waartoe het gedrag des gouvernementen, betrekkelijk den afstand van *Limburg en Luxemburg* gehouden, waarschijnlijk zal medewerken; terwijl men de toestemming der kamers, gedeeltelijk op rekening der geestelijkheid zal blijven stellen; wat het geval niet zou hebben kunnen zijn, als deze zich met die zaak, als van geheel politieke aard zijnde, niet ingelaten had.

AFHANKELIJKHEID DER GRIEKSCH-RUSSISCHE KERK.

Een correspondent van het *Journal des Débats*, heeft aan dat blad eene reeks van brieven over *Rusland* gezonden. Uit een derzelve ontleenen wij de volgende belangrijke bijzonderheden, betrekkelijk de *kerkelijke organisatie* in dat land. Men zal daaruit zien, in welk eene volstrekte afhankelijkheid de Grieksch-Russische kerk zich bevindt; 't welk het geval is van

alle kerken, die van de groote majestueuse Catholijke eenheid, afgescheiden zijn, wyl men er in geslaagd is, om ze van Rome, van den Apostolischen Stoel, die het middenpunt der Catholijke eenheid is, los te rukken of afzonderen. — Zie hier den brief:

» Gij weet, mijn heer, dat *Rusland* aan PETER den Groote de definitieve centralisatie van het geestelijk gezag en van het tijdelijk gezag tevens, in den persoon des souvereins, verschuldigd is. Zoo lang als *Rusland* in onderscheidene politieke heerschappijen was verdeeld geweest, wier belangen dikwerf verschilden, die elkander heimelijk of openlijk bestreden, speelden de patriarchen een groote rol, en vertegenwoordigden de eenheid van het Russische volk, door de eenheid van Godsdienst en zij hadden diensvolgens een groot gezag en een groot crediet. Doch toen de geheele Russische Godsdienst-gezindheid in een en hetzelfde rijk vereenigd werd, moest het gezag der patriarchen zich natuurlijker wijze, met dat des keizers vermengen. Er had geene verdeeling der beide magten meer tusschen twee personen plaats. Onafhankelijk van alle hinderpalen, welke de patriarchen maar al te geneigd zouden zijn geweest op te werpen tegen alle soorten van hervormingen, welke het keizerlijk gezag, eindelijk, tot het *maximum* zijner ontwikkeling gekomen zijnde, in *Rusland* mogt besluiten in te voeren; hinderpalen, die het zoo eenvoudig was weg te nemen, door de vernietiging van het patriarchaal gezag, is het zeker, dat er eene gewichtige reden bestond in den aard der zaken zelve voor die verzwelging van het patriarchaat door het keizerlijk gezag. Dit gevoelde PETER de Groote in 1702; na den dood van den laatsten patriarch ADRIANUS, verklaarde hij aan de Bisschoppen, die tot de verkiezing vergaderd waren, dat hij verstond, dat die keuze op zijn persoon viel, daar de keizer de geboren patriarch der Russische kerk was. Alstoen is de keizer het opperhoofd der kerk geworden. Zonder de grondslagen van den Godsdienst aan te roeren, welke dezelfde zijn als die der Grieksche kerk, van welke de Grieksch-Russische kerk, uithoofde harer magt, de wezenlijke vertegenwoordiger is; in de latere tijden, is de keizer bekleedt met het regt, om alle noodige reglementen te maken voor de discipline der kerk, en hare dignitarissen te benoemen. Ik zal u niet bezig houden, mijn heer, over de bijzondere leerstukken der Russische kerk; dat zou mij te ver van mijn onderwerp voeren. Ik trede even weinig in de bijzonderheden van haar regt, dat in het *nomocanon* vervat is, welke eerbiedwaardige titel opklimt tot de tiende eeuw, onder de regering van WLADIMIR. Ik ga zonder omwegen over tot de heilige synode, welke de raad is, waarop de keizer zich grondt, voor de administratie der kerkelijke zaken.

» De instelling der heilige synode dagteekent van 1721. Zij was aanvankelijk te Moscou gevestigd; maar PETER de Groote toefde niet, haar gelijk al het overige zijner administratie verre van het oude middenpunt, naar zijne nieuwe hoofdstad te verplaatsen. Die raad is zamengesteld uit onderscheidene aartsbisschoppen,

onder voorzitterschap van eenen metropoliet. De aartsbisschoppen verlaten, elk op zijne beurt hunne provincien, om in dezelve zitting te nemen. Even zoo is het, met de metropolitenen. De zaken der kerkelijke kanselarij worden door eenen keizerlijken procurator bestuurd; en het gebeurde dikwerf, wat u misschien zonderling genoeg zal toeschijnen, dat die post, die zoo innig verbonden is met de kerk, door den keizer aan eenen militairen officier is toevertrouwd. Dit had PETER de Groote van den aanvang af gedaan, en dit heeft tegenwoordig nog plaats, zijnde de tegenwoordige keizerlijke procureur bij de synode, de generaal graaf PROTASSOF, aide-de-camp van Z. M. den Keizer.... Overigens is geenerlei acte der synode geldig, voor dat zij de goedkeuring des keizers verworven heeft.

» In ieder gouvernement is een consistorie, onder den invloed der heilige synode gevestigd, en belast, om dezelve in de plaatselijke zaken te vervangen. Het zijn die consistorien, welke de registers van den burgerlijken staat houden, die toezigt hebben over de uitoefening van den Godsdienst, of, de politie der kerken, over het gedrag der geestelijkheid, eindelijk, die oordeel vellen in kerkelijke zaken. Ze zijn, om zoo te spreken, zoo vele vicariaten der heilige synode.

» De tienden hebben lang het wezenlijke inkomen der Russische geestelijkheid uitgemaakt. Zij had eindelijk, even als in andere landen van Europa aanmerkelijke vaste goederen verkregen die haar in den staat een volstrekt onafhankelijk aanwezen verzekerden. Maar een natuurlijk gevolg der vernietiging van het patriarchaat was de vereeniging van al dezelvs goederen met het domein van den staat. Zoodra als de kerk niet meer een ligchaam in den staat uitmaakte, maar eene der afhankelijkheden van den staat geworden was, moesten hare leden, even als alle andere ambtenaren van den staat, van denzelven hun onderhoud trekken. Het beheer der kerkelijke goederen, bleef echter aan de heilige synode toevertrouwd, zoo als vroeger, aan de patriarchen, tot aan de regering van PETER III, die door eene ukase van 1762, dezelve eigendom van den staat verklaarde. Eene ukase van CATHARINA II, van 1764, heeft dien staat van zaken geregeld, door het verzekeren van een bepaald inkomen aan de leden der geestelijkheid, uit het algemeene inkomen van den staat genomen. Ondanks dit alles, moet ik u echter zeggen, dat de geestelijkheid nog voortdurend eene vrij aanmerkelijke hoeveelheid van vaste goederen bezit, die, hetzij aan de kloosters, hetzij aan de presbyterien verbonden zijn; maar die goederen, waartoe overigens geene boeren behooren, worden niet door de algemeene kerkelijke maatschappij bezeten, maar maken zoo vele bijzondere bezittingen uit.

Ziedaar, wat de hedendaagsche politiek van iedere zoogenaamde nationale kerk maken wil, of reeds gemaakt heeft, niet alleen, maar op welke wijze zij de gouvernementen, de meesters van alle Godsdiensten maken wil, die zij allen gelijk gesteld heeft, en die zij, ondanks hare fraaije grondstellingen van godsdienstige vrijheid, door allerlei middelen, allen za-

monkneden wil tot een *legaal indifferentismus*, dat zij verdraagzaamheid noemt: ziedaar de oorzaak dier listig bedekte pogingen van schier alle hedendaagsche gouvernementen, om, onder den dekmantel van welwillendheid, bescherming enz. invloed op de kerkelijke zaken, op het benoemen van hooge Geestelijken, vooral Bisschoppen, uit te oefenen, in de hoop, van daardoor eindelijk ook het onveranderlijke Catholicismus te plooijen, te wijzigen en te reglementeren, zoo als de Russische Czaars met de Grieksch-Russische kerk en sommige Protestantische Vorsten, met het Protestantismus gedaan hebben. Maar die hoop is ijdel, die verwachting zal worden te leur gesteld! Al wat men zou kunnen te weeg brengen, zou het schisma van eenige weinige Geestelijken en hunne vrienden wezen; want de bevolkingen zijn meer dan ooit aan den Apostolischen Stoel gehecht; de stem van den Opperherder dringt, ondanks alle verbodswetten en censuur, tot de ooren der Catholijke volken door; zij zullen die stem volgen, want zij kennen den Opperherder, die de deur der schapen is; en zij zullen alle Bisschoppen en Priesters, die ontrouw aan den Opperherder worden als huurlingen beschouwen en schuwen. Men zal met al die pogingen niets anders te weeg brengen, dan onrust, wantrouwen en eindelijk afkeer van die Gouvernementen, welke, ondanks de lessen der ondervinding, ondanks het verlangen der volken, en ondanks de Inrigting des Christendoms hun gezag tot in en over de Kerk willen uitstrekken.

DE VRIJMOEDIGE, TIJDSCHRIFT VOOR ONDERWIJS EN OPVOEDING.

Onder dezen titel ziet te *Amsterdam*, bij C. G. Sulpke het eerste N.^o van een Tijdschrift het licht, dat geregeld om de drie maanden zal verschijnen. De Redactie waarschuwt, in de voorrede, dat men, op den titel afgaande, haar werk niet onder de geschriften der oppositie moet rangschikken; daar zij de bestaande orde van zaken niet wil aanranden; maar eenen geest van onverschilligheid en teruggang, die door eenen anderen geest krachtig wordt in de hand gewerkt, welke langs allerlei slinksche wegen het gebouw, waarop ons volksonderwijs rust, tracht te ondermijnen, om hetzelfde eenmaal geheel te doen instorten. En ook daartegen wil zij te velde trekken.

Dat de Redactie van een Tijdschrift, bestemd om de bestaande orde van zaken te verdedigen, een Tijdschrift, dat, blijkens de voorrede aangemoedigd wordt door mannen, die hoogelijk belang stellen in, betrekking hebben tot en invloed uitoefenen op het Ned. Onderwijs, de artikelen over de gevaarlijke strekking van het onderwijs, hier te lande, geplaatst in dit blad van den 16 September 1837, nog niet vergeten heeft, verwondert mij niet. De vrijheid van Onderwijs, hoe gematigd ook, gelijk ze daar gevonden werd, is een schrikbeeld voor menschen, die gelijk de schrijvers van dit Tijdschrift, hoogelijk belang stellen in de bestaande orde van zaken! — Wat hen echter bewogen heb-

be, om na verloop van bijna twee jaren eerst het harnas aangespen, kunnen wij wel gissen; doch niet met zekerheid bepalen. — Schoon de wijze, waarop genoemde artikelen in dit Tijdschrift beantwoord worden, eene redelijke discussie over een zoo gewichtig en teeder onderwerp onmogelijk maakt; wijl grove verwijtingen en liefdelooze oordeelvellingen, schier op elke bladzijde de hartstogtelijkheid des schrijvers verraden, oordeelde ik echter, zoowel aan mij zelve, als aan het publiek, waarvoor ik mijn vroeger werkje schreef, verschuldigd te zijn, niet te zwijgen. En indien de Redacteur der *Catholijke Nederlandsche Stemmen* er evenveel belang in stelt, om het thans bestaande onderwijs-stelsel omver te werpen, als de *Vrijmoedige* zich beijvert, om het staande te houden, durf ik mij vleijen, dat hij mijne brieven, in antwoord op de brieven des *Vrijmoedigen* een plaatsje in zijn alomgelezen blad zal inruimen; ten einde het Catholijk publiek tevens in staat te stellen, om onze briefwisseling te lezen. In dit vertrouwen, heb ik Z. Ed. den volgenden brief ter plaatsing toegezonden.

... 10 Julij 1839.

Aan den Schrijver van den brief in den
Vrijmoedige enz. blad. 22 en volg.

MIJN HEER!

Het spijt mij wel, dat gij uwe uitspanningsuren hebt moeten opofferen, om uwen vriend te wille te zijn, ten einde hem voor zijn nieuw Tijdschrift eene beoordeeling van mijne artikelen over het onderwijs te leveren: gelukkig echter, en dit doet mij wederom ruimer ademen, dat hij u bijna twee jaren tijd heeft vergund, om een werkje van 77 bladz. op uwe wijze te recenseren: Gij zult u derhalve, hoop ik, wel niet aan te veel ontspanning onttrokken hebben. Mijne zucht om u genoegen te geven, en om uwe waarlijk edele opofferingen zoo veel mogelijk te vergoeden, heeft mij doen besluiten, om u achtervolgens mijne gedachten over uwe brieven mede te deelen. Waartoe ik dan ook terstond, d. i. zonder mij twee jaren te bedenken, overga.

De titel van mijn werkje heeft reeds uw hart met angst vervuld!... Die titel, ik weet het bij ondervinding, heeft bij sommige lieden hetzelfde effect bijna, als de electriseermachine.... doch gij herstelt u. — Het onderwijs in *Nederland*, zegt gij, welks roem men gevestigd, welks uitkomsten men zoo bevredigend waande, heeft eene gevaarlijke strekking! Hoe veel slecht zaad is er dan niet reeds in een tijdperk van bijna eene halve eeuw gestrooid! Hoe vele jeugdige harten bedorven! Hoe vele.... maar niet verder, God zij geloofd! het gevaar huisvest tot heden toe slechts in het brein van sommigen, die wellicht hebben ondervonden, dat het licht, door het onderwijs verspreid, hunne duistere bedoelingen in den weg staat! Immers onze afvallige broeders hebben te sterke proeven gegeven van de waarde der domheid voor de schrijvers dezer brochure en huns gelijken, terwijl daarentegen onze wel onderwezenen en wel ontwikkelde natie zich om den troon van den Vorst

» geschaard, en de ooren gestopt heeft voor de stem » der verleiding. Heeft nu een onderwijs, dat zulke » uitkomsten oplevert, geene gevaarlijke strekking voor » hen, die bijgeloof en godsdiensthaat weder zoo gaarne ingevoerd zagen, daar, waar het Gouvernement » alles aanwendt, die te vernietigen? Gij weet het, » vriend! hoe nabij zij reeds aan hun doel waren, hoe » weinige schreden zij nog slechts te doen hadden, » om de gewenschte vrijheid van onderwijs te bekomen, en onder den dekmantel van deze vrijheid het » laatste vonkje lichts uitdooven." — Ja, goede vriend! ik weet het, en had het Gouvernement in tijds den wensch te dezen opzigt van onze nu afvallige broeders ingewilligd, en het opdringen van een licht, dat zij voor dwaallicht aanzagen, gelaten, dan waren zij in dagen van gevaar welligt de getrouwsten geweest, — dan behoeften wij thans niet onder schulden te verzinken... dan..... doch stom sta ik voor de kracht uwer redenering: indien ik ten minste iets kan verstaan van die heerlijke zinsnede, waar gij redekavelt over de waarde der domheid enz., schoon ik niet, gelijk gij zoo nederig van u en uws gelijken schijnt te denken, verstand en geleerdheid alleen in pacht meent te hebben — dan men ik, kan men in weinige woorden uwe bewijsvoering over de voortreffelijkheid van ons onderwijsstelsel uitdrukken: » Het onderwijsstelsel heeft *Oud-Nederland* gered! " En gij, schoolmeesters! hebt de grootste aanspraak op de dankbaarheid uwer landgenooten... Gij zijt de bevrijders van het vaderland: Gij hebt recht op linten en eereteekens! Bijgeloof en Godsdiensthaat..... woorden den Arnhemschen regter ROBINÉ VAN DER AA waardig, zijn door u vernietigd! Waarlijk ik bewonder u, mijn heer! doch volledig begrijp ik alles nog niet, b. v. dat gij zoo bevreesd zijt, dat bij eene zoo wel onderwezene en wel ontwikkelde natie, die de ooren voor de stem der verleiding gestopt heeft, het laatste vonkje lichts, door vrijheid van onderwijs kan uitgedoofd worden! Immers hier zijn geene vonkjes: zoo eene natie staat in lichte laatste vlam, en de vrijheid, die gelijk men zegt de verlichting bevordert, zou ze in *Oud-Nederland* uitdooven! Misschien is uwe verlichting verschillend van die van andere landen: misschien is zij wel niet goed tegen concurrentie bestand.... zoo ook zien de olieslagers het gaslicht met leede oogen aan. Gij werpt uwe blikken op *België*... » sinds de gloriense revolutie, die ten regten tijde, in dit opzigt, volgens u, haar beslag kreeg, ons onze beproefde instellingen deed behouden en den Belgen volledige vrijheid in het onderwijs verschafte, zijn meer dan acht jaren verloop, en aan de vruchten, gaat gij voort, kent men den boom. Wie weet niet hoe het in de lagere scholen van *Belgie* gesteld is." Ik dacht het wel, mijn heer! het zal niet lang meer duren of onze historieschrijvers zullen ook in dat *te regten tijde* losbarsten der Belgische revolutie, den vinger Gods ontdekken. Maar hoe kunt gij u over den slechten toestand der Belgische scholen verwonderen; daar trouwens de Belgen zoo onheusch waren, om de door ons land aan hen

geleverde schoolmeesters met groot verlof te zenden? En hoe konden in dat domme land die geleerde mannen door andere bekwame onderwijzers vervangen worden? Het licht moest daarwel tanen, en dit geschiedde in ruim acht jaren: ik durf wedden, dat zij binnen eene eeuw in beschaving den Hottentotten gelijk zijn! Welk eene ramp! — Het snorkend voorwoord wilt gij stilzwijgend voorbijgaan, eene reden voor mij, om u, zonder een woord verder te zeggen, op den voet te volgen. Zij, die in mijn voordeel getuigen, zijn buiten kijf even dom, als ik. COUSIN was een Franschman, en schoon VAN DER ENDE (zie pag. 41) (1) wel degelijk hem den aard van onzen twist heeft uitgelegd en hij dus niet onwetende sprak, (neem dit ad notam) dit doet niets ter zake: de Franschen zijn domme menschen, wanneer zij ons berispen, en in zoo verre zij ons prijzen, zijn zij slechts groote wijsgeeren! — Het bevreemdt u overigens niet, dat regtschapene protestanten, gelijk ik diegenen genoemd heb, die volgens u *onverstandig* voor hun kerkgenootschap ijveren, het onderwijs onchristelijk genoemd hebben, maar, mijn heer! die woorden zijn nog geene wederlegging: als ik u wel ken, waaraan ik niet twijfel, hebt gij het eens beproefd: en hier wilt gij u dus met eene uitvlugt te vreden stellen: gevoeglijk had gij echter ook hier wel bij kunnen voegen dezelfde argumenten, vroeger tegen dien critiserenden Franschman gebezigd. De heer GROEN VAN PRINSTERER beweerde, » dat ons onderwijs schoon niet leerstellig, stellig tegen elke geloofsleer is gerigt, en dat men vasthoudt aan een stelsel, hetwelk in plaats van gemeenschappelijk geloof, op algemeene ongeloofvigheid en onverschilligheid rust:" zeg hem, dat hij even min als COUSIN Hollandsch verstaat, en uw haan kan koning kraaijen! — Ik had ook de getuigenis ingeroepen van wijlen onze landgenooten, thans onze naburen: dit schijnt u geweldig te hinderen: althans uw opgewonden gemoed boezemt zich in de volgende verteederende bewoordingen uit: » Maar, zegt gij, » dat men dezen grief der Belgen tegen ons gouvernement weder opwarmt, daar het wereldkundig is, » met welke helsche bedoelingen de raddraaijers der » Belgische omwenteling dit punt aangrepen, komt mij » zeer verdacht voor; ja in het algemeen meen ik in » deze toespraak eenen toon te bespeuren, die mij » reeds van voor meer dan 9 jaren bekend was eenen » toon, waarbij onder het huichelen van den diepsten » eerbied voor den geëerbiedigden koning, pogingen » aangewend worden, om op eene listige wijze het » zaad van tweedragt te verspreiden en den geest van » misnoegen aan te blazen; eenen toon eindelijk, » waardoor men door aanhouden en dreigen telkens » eenen stap nader tot zijn doel tracht te komen, tot » een doel, voor welks bereiking, mijn vriend! God » u, mij en al onze landgenooten (smeken wij dit vu » af)! beware." Mij dunkt, bij deze laatste woorden moet gij wel bijna geschreid hebben: want zij zijn

(1) De l'instruction publique en Hollande, etc Tom. I, p. 41.

aandoenlijk. De toon, die in mijn geschrift heerscht is inderdaad reeds van ouder dagteekening, dan voor negen jaren. Onze gewezen broeders verbeelden zich ten regte of ten onregte, dit laat ik aan uw fijn oordeel over, dat, daar zij onder eene grondwet leefden die hun vrijheid van Godsdienst toestond, en die met geen enkel woord aan het gouvernement de bevoegdheid toekent, om het onderwijs tot een monopolie te maken, — zij de natuurlijke vrijheid moesten hebben, om voor hunne kinderen onderwijzers te kiezen, aan welke zij de gewichtige taak van hunne jeugdige harten te vormen, veilig konden toevertrouwen. *Sparta*, moge er op roemen eens eenen koning gehad te hebben, die de kinderen, als kinderen van den staat, naar zijnen smaak deed opvoeden: de tijden veranderen en zonderling genoeg, den Belgen beviel een dergelijk stelsel niet. En inderdaad *LYCURGUS* regeerde niet onder eene grondwet. Even als onze *VAN GROEN*, spraken zij: » Vrijheid van geweten, vrijheid van Godsdienstoefening en vrijheid van onderwijs, hier tusschen is een onverbreekbare band." Deze toon deed zich hooren van den oogenblik af aan, dat onze regering zich in *België*, met het onderwijs begon te bemoeijen, en de Oud-Nederlandsche Catholijken stemden daarmede in en doen het nog: het moge spijten, wie het spijte. Met de raddraaiers der Belgische omwenteling kunt gij u amuseren, zoo veel gij verkiest: dit genoegen benijd ik u niet. — Ten opzichte van den eerbied, dien ik jegens *Z. M.* den Koning betuigde, moogt gij mij een huichelaar noemen, als gij daarin vermaak vindt; of, en in hoe ver gij het met regt kunt doen, dat moogt gij voor uw geweten en voor God verantwoorden. Ik heb gehoopt en hoop nog, dat *Z. M.* onze wenschen zal bevredigen en ons ten minste hetzelfde regt zal toestaan, als hetgeen, bij Koninklijk besluit van den 10 Mei 1817, den Joden is vergund. Wij meenen daarop even veel en meer regt te hebben. Neen huichelen kan ik niet. . . . wanneer ik met de sirooppot had rondgelopen, wanneer ik, tegen mijne overtuiging aan, ons onderwijs hemelhoog had verheven; wanneer ik in eerbiedige bewondering, hetzelfde den wierook had toegezwaid, en op eene farizeesche wijze neêrgeknield, had uitgeroepen: » Aap! wat hebt ge een mooie jonge," dan zeker had ik gehuicheld! doch onbewimpeld heb ik het gevaarlijk voor onze kinderen genoemd, en dit heb ik bewezen: wij zullen in 't vervolg zien, of gij mijne bewijzen kunt wederleggen. Doch nu ook heb ik op eene listige wijze het zaad van tweedragt trachten te zaaijen en den geest van misnoegen trachten aan te blazen. Ja, mijn Heer: *Veritas odium parit*: dat is: om haat of nijd zijt gij zoo kwaad niet. Er zijn lieden, — en wellicht behoort gij ook onder hun getal, die den aard van eenen constitutionelen regeringsvorm niet kennen en daarom alerwege revolutiegeest zien, waar men leemten en gebreken in de eene of andere tak van het staatsbestuur aanwijst. Volgens hen, moet men op alles, ja, en

Amen zeggen, en wie zijne natuur in zoo ver niet kan verlooohenen, — wie het huichelen niet geleerd heeft, is een mouter en dan moet de Belgische revolutie tot een voorbeeld dienen.

Gij kunt u over het algemeen zeer wel vereenigen met hetgeen ik in mijne inleiding over de bestemming van den mensch enz., gezegd heb. Nu, het geeft mij een sensibel genoegen, dat er ten minste nog iets in is, wat uwe goedkeuring wegdraagt. Doch mijn Heer! hebt gij niet wel eens hooren zeggen, dat wie het doel en niet de middelen wil, een dwaas is. Mogt toch niemand dit op u gaan toepassen! Van bladz. 14 — 16 vindt gij tegenspraak niet alleen, maar vele tastbare onwaarheden worden, volgens u, daar opgedischt en gij schijnt te schrikken voor het vervolg. Bedaar een weinig en antwoordt duidelijk: waar is de tegenspraak en waar zijn de tastbare onwaarheden? Ik heb mij beklagd over het ongodsdienstige en heidensche van ons onderwijs: ik heb verder om dit te vermijden gevorderd eigene scholen, waar het mogelijk is, en waar het niet mogelijk is, een dergelijk onderwijs, dat het catechetisch onderwijs, door den godsdienstleeraar gegeven, niet hindert. Zeg mij: waar is hier tegenspraak? Foei! mijn Heer, met hoogdravende woorden over de zaak heen loopen, dat is de wijze van sophisten. Bewijs, dat ik onwaarheid gesproken heb: gij zegt, dat het leugenachtig is, dat aan eene der talrijkste gezindheden van *Oud-Nederland* geweigerd wordt, wat aan eene afzonderlijke klasse — eene maatschappij zoo gaarne wordt toegestaan. Ik zal mij de moeite getroosten hier al uwe bewijzen af te schrijven: elk die gevoel voor regtvaardigheid en billijkheid heeft zal tusschen ons oordeelvellen.

» Het is toch genoeg bekend, dat een onderwijzer, » die in groote steden (in verscheidene gemeenten van » ons vaderland, dit erkent de schrijver zelf (bladz. 16) » moet het onderhouden van twee schoolonderwijzers » als onmogelijk beschouwd worden) eene school wensch » op te rigten. niet geweerd wordt, omdat hij Roomsch » is, noch dat hij om deze reden in kleinere gemeen- » ten, zelfs daar niet, waar de post van voorzanger » en koster bij de Hervormde gemeente bij dien van » onderwijzer gevoegd moet worden, om een behoorlijk » bestaan op te leveren, van de mededinging uitgeslo- » ten wordt. Integendeel! Ik zou niet verre naar vele » voorbeelden tot staving van dit mijn beweren behoe- » ven te zoeken, om echter den schijn van het ge- » bruiken van magtspreuken te vermijden, wijs ik u » slechts op eene zeer bekende zaak. In de aan *Am- » sterdam* onmiddellijk grenzende, gemeente *Nieuwer » Amstel* bestaan vier openbare scholen; drie derzelve » aan den Overtoom, op het Rustenburgerpad en aan » de Nes zijn door Roomsche onderwijzers bezet; van » het onderwijs op de stads-armenscholen te *Amster- » dam* maken thans 5000 kinderen gebruik; de twee » grootste scholen, eene door 950, en de andere door » ruim 650, makende dus nagenoeg het derde der » schoolgaande kinderen uit, hebben Roomsche hoofd- » onderwijzers. Wat dunkt u, is men niet zeer par-

(1) Men vergelijke: Christelijke opleiding op de lage scholen in ons vaderland. *Rotterdam*, bij *M. WIJST EN ZONEN* 1837.

» tijdig ten oprigte der Roomschgezinden? Maar men » weigert het oprigten van eigene scholen, van scho- » len alleen voor Roomschgezinden bestemd! Hoe leu- » genachtig. Waar is die weigering ooit geschied? » Lees slechts onze Stads Courant, hoe menigvuldige » aankondigingen worden daarin niet gevonden, dat » er voor R. C. ouders gelegenheid is, hunne kinde- » ren, op eene R. C. school ingeschreven te krijgen, » maar nog meer, is er onlangs nog niet eene R. C. » armenschool op de Nieuwmarkt en eene R. C. tus- » schenschool in de Waamoestraat opgerigt? Dan ge- » noeg hiervan: volgens den schrijver, enz.”

Dus in groote steden heeft men alleen het regt (wat is de politiek groot in de wereld) om aan zijne kin- deren eene Christelijke opvoeding te doen geven. Neen gij hebt den schijn (het is waarlijk naïf) gij hebt den schijn vermeden van magtspreuken te gebruiken; doch wezenlijk zijn zij niets anders! Men wordt niet ge- weerd, omdat men Roomsche is, zoo slim is men wel, maar het getal meesters is daar — dus — enz. en gij kunt mededingen R. C.! — Ach! arme jongens, wat beklag ik u, als de burgemeester en schoolopziener Protestantisch zijn. Een schoone troost! Maar bij *Amsterdam*, Hemel, wat een wonder! drie Roomsche schoolmeesters — — dus niet waar overal is het zoo gesteld. JAN heeft ezelsoren, ergo alle menschen. Neen, dat zijn geen magtspreuken. — Welan mijn Heer, ik neem aan, tegen elke gemengde gemeente, waar een Roomsche meester is, u tien optenoemen, waar er geen is. — En gij durft de onbeschaamdheid hebben om te zeggen, dat het weigeren van eigene scholen — leugenachtig is. Geloof mij, zulke spotternij is bitter en niet zeer geschikt, om gemoederen door dergelijke weigering vroeger verbitterd, te kalmen. Catholijke burgers van *Deventer*! eens had gij het onwaardeerbare voorregt, dat uw Herder tot het anders schier uitsluitend voor de lieve protestanten bestemde school- opzienersambt benoemd werd, gij zaagt hoe de man van verdriet hoe uwe school!; doch ik was vergeten, dat ik niet met de burgers van *Deventer*, maar met uw mijn heer! aan het spreken was. Gij voert voorbeelden aan van onlangs opgerigte scholen: dat wist ik, maar dit is immers geschied, na het schrijven van mijn werkje, en dit is derhalve niet *ad rem*. Misschien is onze regering geïnd, thans niet meer te weigeren, en geloof mij, dan zal ik voortaan gaarne zwijgen; want weldra zal dan menige gemeente zich in het bezit eener eigene school ver- heugen: onze jonge lieden, zullen zich dan met vreug- de en vooruitzigt tot den onderwijzers post bekwaam maken en Neerlands Catholijken zullen juichen, al bleven bij voortduring alle schoolopzieners, ondanks eene bijna halve Catholijke bevolking, uit de protes- tantische gezindte gekozen . . . eene partijdigheid, zoo in het oog vallend, dat een redelijk Nederlandsch burger daaraan denkende, moet bloezen . . . hierover zouden wij echter zwijgen, omdat wij niet ons eigen

tijdelijk belang zoo zeer, maar het eeuwig belang der kinderen op het oog hebben. Gij eindigt uwen brief, en ook de mijne is wat lang geworden. Adieu mijn heer! Tot heden over acht dagen, dan spreken wij elkander nader. Ik heb intusschen de eer te zijn, enz.

DE SCHRIJVER VAN HET WERKJE:
GEVAARLIJKE STREKKING ENZ.

VERVOLG DER BIJDAGEN VOOR OUD-BEIJERLAND.

Montant in ons vorig nummer vermeld.	f 696,60
Uit het kanton <i>Goch</i> .	2,60
Van een' Onbekende aldaar	2,00
Van F. S. te <i>Rotterdam</i> , een coupon.	4,95
Van de Heeren Studenten te <i>Hageveld</i> .	50,00
Van de Huisvrouw van J. H. S. te <i>Schiedam</i> .	6,00
— Dienstdmeid M. v. D. B. te idem.	1,00
— Huisvrouw G. H. K. te idem.	3,00
Van D. Z. uit <i>Zuid-Beveland</i> , een cou- pon groot.	12,37
Van J. F. V. D. S. te <i>Amsterdam</i> .	1,50
Door tusschenkomst van den Heer A. M. VAN DIJK, te <i>Delft</i>	30,50
Eene kennisgeving van den Heer J. ELSEN, Instituteur te <i>Delft</i> , dat door zijne Kwee- kelingen, voor de kerk van <i>Oud-Beij- erland</i> , is bijeengebragt (1) de somma van.	40,55
	f 851,08
(Het vervolg <i>Merna</i>).	

BIJDAGEN

TEN BEHOEVE DER MOEDER VAN DEN EERW. HEER
MICHELIS EN HAAR GEZIN.

Montant in N. ^o 27, van ons blad vermeld.	f 120,00
Ontvangen van den Eerw. Heer V. M. Ca- tholijk Pastoor	15,00
	f 135,00

AANKONDIGING.

Men vraagt tegen half Augustus in een Instituut, (prov. *Holland*), eenen Secondant van de Catholijke Godsdienst, van onbesproken gedrag, die in staat is om de Fransche Taal en de Rekenkunde grondig te onderwijzen. Het salaris zal geregeld worden naar de bekwaamheden.

Brieven franko, onder letter X, aan het Bureau van de *Catholijke Nederlandsche Stemmen*, te *Grave*.

(1) Dit zoo loffelijk en hoogst aanbevelenswaardig voorbeeld is het eerste van dien aard, en zal ongetwijfeld de harten van alle Godsdienstvrienden verblijden.
Red.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

*Aan den brieveschrijver in den Vrijmoedige
blad. 29 en volg.*

... 18 Julij 1839.

II. de Brief.

MIJN HEER!

In de zoete hoop, dat mijne aanmerkingen op uwe brieven, U in uwe uitspanningsuren menig genoegelijk oogenblik zullen opleveren, vat ik andermaal het staal op, want er blijft ons nog menig appeltje te schillen overig. Had ik in uw' eersten brief, het mijne eigenliefde niet zeer stroelende epithetum: *dom* te verduwen: in uwen tweeden schijnt gij mij wederom volkomen satisfactie te willen geven. Misschien had gij mij in het eerst niet regt begrepen, trouwens, » hoe » meer gij in mijn werkje leest, herleest, en in den » geest van hetzelfde tracht door te dringen, des te » meer verwondert gij u, over het fijngesponnene der » drogredenen, die hetzelfde bevat, zoo wel als over » de listige wijze, waarop men in hetzelfde is te werk » gegaan, om op de harten en gewetens der ligtge- » loovigen of onnadenkenden te werken." Dom, zijn ge-

sponnen, listig, zijn synonyma geworden! Mijn Heer, ik bewonder uwe geleerdheid. De bezwaren in uwen tweeden brief tegen mij geopperd, zijn van onderscheiden aard: zoo kort mogelijk zal ik, met vermijding van alles, wat den diepen eerbied, u en uwsgelijken verschuldigd, zou kunnen kwetsen, dezelve trachten op te lossen. —

Ik had gezegd blad. 19 dat: daar het leerstellig onderwijs op onze scholen niet mag gegeven worden, de zedeleer, ten naauwste met de geloofsleer verbonden, niet anders, dan op eene onvolledige wijze, kan onderwezen worden, en men de jeugd, slechts door tijdelijke beweegredenen voor te stellen, tot de deugd kan aanmoedigen en van de ondeugd afschrikken. Ik voegde er nog bij » dit nu zoude niet afgekeurd worden, indien bij deze gelegenheid niet allerhande grondbeginselen aan de jeugd, konden — en werkelijk worden in geboezemd, — en de beweegredenen tot de deugd, niet op eene laffe wijze werden voorgesteld." Indien gij deze woorden had gelezen, *zonder warm te worden*, gelijk gij aan het einde van uwen brief betuigt, had gij vele aanmerkingen, die mij in het minst niet betreffen, kunnen sparen. Doch uw ijver te zeer ontvlamd, deed u geheel anders lezen, dan er in mijn

werkje geschreven staat. Oordeel zelf Mijn Heer! maar maakje niet driftig s. v. p! —

Waar toe dienen uwe aanmerkingen op bladz. 29? Heb ik ooit het voorstellen van voorbeelden afgekeurd? Waar heb ik ooit getoond, dat ik het Hollandsche spreekwoord »leeringen wekken, maar voorbeelden trekken» niet ken? Neen, Mijn Heer! ik heb het geluk tot eene Kerk te behooren, die te allen tijde, trots het onverstandig geschreeuw van andersdenkenden, hare ledematen tot deugd en pligtbetrachting aanmoedigt, door hun eene reeks van Heiligen ter navolging voorstellen, eene kerk, die dit Oud-Hollandsche spreekwoord meesterlijk weet aan te wenden. — Gij wilt bewijzen, dat de zedekunde zeer goed, zonder het leerstellige kan onderwezen worden, en te dien einde vraagt gij: »Heeft het dan met het leerstellige iets gemeens, dat men de jeugd wijst op de lessen van onzen Zaligmaker, of die van de Apostelen,» enz.? Ik vraag u op mijne beurt: welken invloed zullen de lessen van CHRISTUS en van de Apostelen hebben, indien men de kinderen niet tevens leere, wie eigenlijk JESUS was? En zou deze leer, die ik in onze CHRISTUS-verloochenende dagen niet gaarne aan u en uws gelijken zag overgelaten niet tot het leerstellige behooren? Wanneer gij verder spreekt over de drangredenen tot de deugd, ontleend uit de alom tegenwoordigheid Gods, of uit zijne Alwetendheid, toont gij, veroorloof het mij, het u rondborstig te zeggen, dat gij niet weet, wat leerstellig is. De Christelijke zedekunde is niet anders, dan de dogmatiek door den mensch in boeifening gebragt, van daar de uitdrukking van PAULUS: »De regtvaardige leeft uit het geloof.» Beiden zijn onschendbaar, en wil men het Christelijk leerstellige uit de scholen verbannen, dan moet men zich met eene bloot natuurlijke vergenoegen. De keus der door mij geciteerde schoolboeken is, volgens u, niet gelukkig, en gij vraagt mij, waarom ik niet liever VAN HEININGEN BOSCH geschiedenis van JOSEPH, heb gekozen. Het was mij onmogelijk eenen geheel knuiwagen vol prullen in een zoo kort bestek te recenseren: ik koos bij voorkeur diegene, welke in de nabijheid mijner woonplaats het meest werden gebruikt. Overigens verklaar ik u, dat ik nog nooit een werkje op onze scholen ingevoerd, over zedekunde, geschiedenis of bijbelkunde heb gelezen, dat voor Catholijke kinderen niet meer of minder gevaarlijk moet geacht worden. Gij begrijpt, dat ik boekjes bedoel, uit uw bevoorregte gilde afkomstig. Mijne aanmerking op ANNA MARIA SCHUURMAN, doet volgens u mijn hart en zachtst genomen mijn verstand geene eeraan: gij zegt, dat ik »om mijne magtspreuken met meerder nadruk uit te kramen *loos* of *dom* genoeg geweest ben, het woord *luisteren* in *gelooven* te veranderen; immers er staat niet te *gelooven* aan, maar te *luisteren* naar eenvoudige waarheden, die enz., en welk onderscheid deze verdraaijing in den zin te weeg brengt, zal ik u mijn vriend! toch niet behoeven aan te wijzen.» Elk, die niet in staat is, uwe brieven met mijn werkje te vergelijken, moet bij de lezing van

deze woorden op de gedachte komen, dat ik door eene verdraaijing opzettelijk het volk heb trachten te bedriegen. Ik acht het verre beneden mij, uwe straattaal met gelijke munt te betalen; doch ik noodig elk, die de waarheid lief heeft uit, om bladz. 20 van mijn werkje open te slaan, om zelf over uwe waarheidsliefde te kunnen oordeelen. Ik heb niet noodig de woorden van anderen te vervalschen, mijne zaak is daartoe te edel: geene enkele syllabe is door mij veranderd: de woorden des schrijvers zijn zelfs met andere letters gedrukt. Ik hoop, Mijn Heer! dat gij ten minste nog zoo veel zedelijk gevoel zult bezitten, dat gij over uwe eerlooze handelwijze zult kunnen bloozen en regtschapenheid genoeg om uwe beschuldiging in een' volgenden brief in te trekken. Indien overigens de door u bedoelde verandering ook had plaats gevonden, zou deze verandering eerder eene verzachting in den zin hebben gebragt, dan het tegendeel. Immers, er wordt den kinderen geleerd, »alleen te luisteren naar eenvoudige waarheden, die het gezonde verstand, in bedaarde en bezadigde oogenblikken goedkeurt» — Deze eenvoudige waarheden betreffen de godsdienstige; want onmiddellijk vooraf wordt gezegd, dat de schranderste en wijste mensch in het stuk van Godsdienst zoo zwak is dat hij deswege moet oppassen, om in de Godsdienst zijn gemoed niet te laten verhitten, maar . . . en, nu volgen de bedoelde woorden. Welnu, dit leert van daag het kind in de school, en, den anderen morgen, wordt in den Catechismus de H. Drievaldigheidsleer verhandeld. Volgens den meester, mag het kind niet eens luisteren naar deze leer, welverre van daaraan te gelooven. Ziet gij dus Mijn Heer, dat deze verandering eerder mijne bezwaren zou verzwakt, dan versterkt hebben: zoodat mijne aanmerkingen hier tevens hunne verdediging vinden. — Gij voelt u niet geroepen, om de Maatschappij tot nut van 't algemeen te verdedigen: Zij behoeft ook waarlijk naar uwe verdediging niet te verlangen; want gij zoudt haar nog meer aan de kaak stellen. Evenmin behoeft ik nu, van mijnen kant, den Redacteur der *Catholijke Stemmen* te verdedigen, wien het, volgens u, eenen doorn in het oog moet zijn, wanneer hij van het gezond verstand, altans bij de Godsdienst, hoort spreken. Dit Mijn Heer! is een vooroordeel, 't welk door u en uws gelijken menigmaal, niet alleen omtrent den achtingswaardigen Schrijver der *Stemmen*; maar omtrent alle Catholijken gekoesterd wordt. — De oorzaak hiervan is, dat gijl. geen onderscheid weet te maken, tusschen de vrijheid, met welke de Catholijk de gronden onderzoekt, op welke de openbaring en het gezag zijner Kerk rust, — gronden die het gezonde verstand van wie het ook zij, niet behoeven te duchten — en tusschen de noodzakelijkheid, om, wanneer hij eens van die gronden overtuigd is, de hoogere waarheden, uit eerbied jegens God, die zich gewaardigde, dezelve aan ons te openbaren, eerbiedig aan te nemen. Hoe spoedig hebben de naneven vergeten, welke gezworene vijanden van het gezonde verstand, hunne voorvaderen, de Her-

vormers waren; hoe zij de Candidaten in de Godgeleerdheid aanmaanden, om in plaats van te studeren een handwerk te leeren, ten einde hun geest niet met zaken op te vullen, die het indringen van het Goddelijke slechts zoude verhinderen; hoe MELANCHTHON, als leerling bij een bakker ging; hoe zij bij handwerkslieden de geheimen van Gods Rijk gingen vernemen, omdat deze, door menschelijk nadenken, zich niet onbekwaam hadden gemaakt, den waren zin der Schrift te verstaan! — Het Protestantismus is thans Socinianismus geworden: eerst verwierpen uwe vaders de rede geheel en al, en gij! plaatst haar, gelijk die onzinnigen der vorige eeuw, op het altaar. Op ul. passen de woorden van FEITH:

Eerst klomk men boei aan boei, nu weert men elken band
Ach! altijd stelsels vriend! en nooit gezond verstand.

Het Catholicismus hield altijd in het gebruik der rede den gulden middenweg; terwijl gij! steeds van het eene uiterste tot het andere overgaat: dan laadt gij het op dit schip en dan op een ander, tot dat zij beiden zinken! —

Om mij verder te wederleggen, zegt gij, dat het boekje voor kleine kinderen geschreven, aan mijne vordering niet kan voldoen; — dat het beperkt verstand der kleinen nog niet genoeg is voorbereid, om eene meer geestelijke zedekunde te bevatten, en uw vriend, de redacteur, wenscht wel eens te weten, welke zedelee voor de jeugd de schrijver wel zou kunnen leveren. Geloof mij, mijn Heer! er is zeer goed eene zedekunde mogelijk, voor kleine kinderen bevattelijk, zonder laf te zijn, zonder de H. Schrift te verdraaijen, en, zonder, op eene Heidensche wijze, aan het eigenbelang, die opperste ceremoniemeester in onze benedenwereld, nog meer veld in te ruimen, dan het, helaas! in onze, alles op eigen gewin berekende eeuw, reeds heeft ingenomen: bezwaren, mijn Heer, waarover gij heen spreekt, zonder mij te kunnen wederleggen, om anderen, die mijn geschrift niet gelezen hebben, zand in de oogen te werpen. Voor kinderen te schrijven, dit erken ik gaarne, is niet de taak voor elk, en ik geloof, dat velen onder u, beter deden, hunne pen voor immer neder te leggen: want er bestaan in onzen boekhandel bewijzen genoeg voor deze onbekwaamheid. Mogt gij u echter ooit geroeven gevoelen, om zulks te beproeven, dan raad ik u in ernst aan, hieromtrent OVERBERGS wenken niet in den wind te slaan (1).

Op bladz. 33 redeneert gij over de wijze van opvoeding, door God in het O. V. gevolgd, hoe God daar op tijdelijken zegen wees, enz. en om die redenen, noemt gij mijne aanmerkingen onbekookt. Wanneer ik het wijzen op tijdelijken zegen onbepaald had afgekeurd, zou ik niet schroomen mijn ongelijk te bekennen. Nu echter, betreft mij uwe redenering in geen deele. Ik heb niet het gebruik, maar het misbruik afgekeurd.

Hetgeen gij vervolgens over mijn doel zegt, is waar, in zoo verre namelijk, dat ik de noodzakelijkheid van leerstellig godsdienstig onderwijs in onze scholen trachtte te beweren; maar dat de veronderstelling, dat er welligt onderwijzers kunnen zijn, die niet gelooven aan een leven na dit leven, onchristelijk zou zijn, hietegen moet ik protesteren. Immers, wanneer de Protestanten zich allen vast hielden aan de geloofsbelijdenissen hunner partij, dan konden wij weten, wat gij gelooft en niet gelooft; maar terwijl het meeren-deel deszelfs belijdenis verwerpt, om te gelooven naar het goed vindt: nadat bij ul. gelooven in meenen is veranderd, nadat gij zelfs van onverstandig ijveren spreekt, ten opzichte van menschen, die ten minste nog iets stelligs willen behouden; nadat vele geschriften van uwe partij afkomstig de eeuwigheid der straffen verwerpen; nadat, als ik mij wel herinner, zelfs een predikant zijne materialistische gevoelens tracht te bedekken, door zijne zoogenaamde ziel zoo lang te laten sluimeren, tot dat zij haar lieve corpusculum weer zal gaan bewonen, kunnen wij op uw geloof geen staat meer maken. Het is al weer onze schuld niet, mijn Heer! dat gij en uws gelijken, wat het geloof betreft, alle crediet hebt verloren.

Eindelijk, mijne aanmerkingen op BREDOW rusten, volgens u, op eene valsche veronderstelling, omdat het werk noch op dorps-, noch op openbare stadsscholen wordt gebruikt. En gij gelieft te zeggen, dat dit door mij tegen beter weten zoo wordt voorgesteld. Het is mogelijk, mijn Heer! dat in Amsterdam thans meer kieschheid, te dezen opzichte, wordt in acht genomen; ik verzeker u echter stellig, dat dit boekje in Gelderland, op stads- en dorps-scholen, is gebruikt geworden. Hetgeen gij zegt over de onverstandigheid der schoolmeesters, die zich op deze wijze zouden blootstellen aan het verlies van een gedeelte hunns bestaans, is wederom bittere spotternij, of weet gij het niet, mijn Heer! dat wij door de vaderlijke zorgen van onze opvoedingsmannen, behalve eenige uitzonderingen, van Catholijke meesters verstoken zijn, en dat het aan weinige burgerlieden is toegelaten, om hunne kinderen naar eene kostschool te kunnen zenden? — Hoe listig, hoe duivelsch, roept gij uit — en verder: » dan niets meer daarvan, ik gevoel dat ik warm word.” Maar waarom zijt gij toch zoo boos? In plaats van BREDOW wil ik in 't vervolg, om u genoeg te geven, nog wel eens een ander boekje recenseren. Intusschen benijden wij u geenszins uwe voortreffelijke geschiedboeken, die soms naar fabelen gelijken, noch uwe van wonderwerken gezuiverde, en van duivels gelouterde bijbelgeschiedenissen: wij vragen van de regtvaardigheid en billijkheid der regering vrijheid, om onze kinderen op onze wijze te mogen onderwijzen en laten u gaarne het genoeg over, om bij het lezen dezer letteren nog eens regt warm te worden. — In afwachting van uwe volgende brieven, heb ik intusschen de eer te zijn, enz.

DE SCHRIJVER VAN HET WERKJE:
GEVAARLIJKE STREKKING ENZ.

(1) In 's mans anweisung . . . für die SCHULLEHRER, Münster bei Aschendorff, en in zijn handboek kan men zien, hoe men ook de verhevenste waarheden bevattelijk kan maken voor het jeugdig gemoed, zonder laf te worden. —

ER IS MAAR ÉÉN ZALIGMAKEND GELOOF EN MAAR ÉÉNE ZALIGMAKENDE KERK.

Is het waar, dat een ieder in zijn geloof kan zalig worden?

Zoo leeren de kettlers, maar zij delen; want zonder het eenig waarachtig geloof is de zaligheid onmogelijk. Mech. Catech. III Les.

Meer dan eens heb ik ondervonden, en heeft het mij verwonderd, dat eenvoudige Catholijken in Noord-Brabant aangaande dit punt van hunnen Catechismus eenige hapering vonden, en min of meer donker inzagen tegen dit noodzakelijke leerstuk der Roomsche Catholijke Kerk, dat er namelijk buiten de ware kerk van Christus geene zaligheid is. Welligt moet ook dit aan de tijdsomstandigheden der laatste negen jaren worden toegeschreven, en heeft de gedurige omgang en verkeer met andersdenkenden deze moeilijkheid veroorzaakt.

Het zal dus niet onnuttig zijn, wegens de voorgestelde vraag eenige opheldering te geven, en aan te toonen, hoe het geheele antwoord op de H. Schrift gegrond is, en zelfs bijna met de eigene woorden daarin gevonden wordt.

Vooreerst dat er maar één waarachtig geloof is, leert ons de Apostel PAULUS in zijnen brief aan de Ephes. IV, 5, 6. *Één geloof, één doopsel, één God en Vader van allen.* Ook is dit voor het eenvoudigste verstand bevatbaar, dat het onmogelijk is, dat God, de Opperste en onveranderlijke Waarheid, meer dan één geloof geopenbaard hebbe, en dat verschillende leerstukken, die met elkander strijden zoo als ja en neen, beide een goddelijke openbaring zijn zouden.

Dat men nu zonder het eenig waarachtig geloof niet kan zalig worden, leert wederom de Apostel PAULUS (Hebr. XI, 6. *Zonder het geloof is het, zegt hij, ONMOGELIJK God te behagen.* Doch de Zaligmaker zelf spreekt het vonnis uit bij MARCUS XVI, 16. *Wie niet geloofd zal verdoemd worden.* Immers wie weigert aan God te gelooven, miskent het onfeilbare gezag der eeuwige waarheid zelve, en maakt zich voorzeker schuldig aan eene zware zonde. Buitendien kan het oorkaan den driemaal heiligen God niet onverschillig zijn, wat en hoe veel de menschen van zijne openbaring aannemen, en op welke wijze zij hem volgens hunne verschillende geloofsbegrippen vereeren. Zal het hem b. v. beide welgevallig zijn, dat de Catholijk in het allerheiligste Sacrament des Altaars de wezenlijke tegenwoordigheid van den Godmensch JESUS CHRISTUS aanbidt, en dat de Protestant deze aanbidding verafschuwt als eene vervloekte afgoderij?

Maar kunnen de Protestanten niet ter goeder trouw dwalen omtrent deze en andere geloofswaarheden, waarin zij van de Catholijken verschillen? Wij erkennen het gaarne: ja, zij kunnen ter goeder trouw dwalen, en ook zoo lang zij waarlijk ter goeder trouw dwalen, mits zij ten minste die punten gelooven, welke

een ieder uit noodzakelijkheid des middels gelooven moet om zalig te worden, kunnen zij op den weg der zaligheid zijn. Intusschen omtrent die goede trouw iets in het bijzonder te bepalen is zeer moeilijk of liever onmogelijk, en, volgens STEIJJAART, behooren wij in dit opzigt niet al te vrijdenkend en toegevend te zijn, vooral, zegt hij in aanmerking genomen de uitspraken der H. Vaders wegens den gewissen ondergang dergenen, die het waarachtig geloof niet hebben, en buiten de ware Kerk zijn. Overigens verleenigen wij ons ten dezen met het gevoelen van den Hoogwaardigen Heer FRAYSSINOU, (*Maximes de l'église Catholique sur le salut des hommes*), waarvan wij het stuk hiertoe betrekkelijk vertalen.

» Zou iemand genegen zijn, mij te vragen, of er is
» de Christelijke genootschappen, die niet Catho-
» lijk zijn, velen gevonden worden, welke ter
» goeder trouw dwalen? ik antwoord, dat dit een
» geheim is, hetwelk aan God alleen bekend is;
» dat het hart van den mensch zijne diepte en
» verholendheden heeft gelijk een afgrond, dat de
» driften, de hoogmoed, het eigenbelang, de wel-
» lusten — eene overvloedige bron van dwalingen
» zijn; dat men niet met elkander moet verwarren
» en gelijkstellen, die valsche gerustheid, waar-
» door men zich zelve bedriegt, met die regtsin-
» nige goede trouw en eenvoudige opregtheid des
» harte, welke voor God verontschuldigt. Zelfver-
» blind is geen goede trouw; zeer dikwijls bestaat
» er eene onwetendheid, waarover zich de mensch
» in zijn geweten geen verwijt doet, en die ech-
» ter misdadig en strafbaar is (1). Kan men zich
» met de hand op het geweten de getuigenis geven,
» dat men de waarheid opregtelijk bemint, dat
» men de middelen heeft aangewend, om deselve
» te kennen, dat men ook geene vrijwillige be-
» letselen gesteld heeft, om het licht der waar-
» heid te kunnen zien? Ziedaar wat men allereerst
» behoort te onderzoeken. — Ook mogen wij Ca-
» tholijken niet gerust zijn aangaande het lot der-
» genen, die in dwaling leven, wij mogen niet
» ophouden van met ijver te arbeiden, om hen tot
» de eenheid (van het ware geloof) terug te brin-
» gen. Verre zij van ons die onverschilligheid,
» welke de leugen naast de waarheid op dezelfde
» lijn plant, en ten laatste ook de ondeugd met
» de deugd gelijkstelt.”

Wij voegen hier ten slotte eene aanmerking bij: wat tegenwoordig de Protestanten danken en leeren wegens de zaligheid dergenen, die in JESUS CHRISTUS den Verlosser niet gelooven, bekenden wij niet te weten;

(1) Van de Joden zegt PAULUS, dat zij den Heer van glorie niet zouden gekruist hebben, indien zij Hem gekend hadden. Hij zelf meende, dat hij wel deed met de Kerk van Christus te vervolgen, en voor de oude overleveringen gewelddadiglijk te ijveren. Bij JOANNES aan het XVI, voorzeide JESUS aan zijne Apostelen: *Wie u doodt, zal meenen aan God dienst te bewijzen. En dit zullen zij u doen, omdat zij den Vader niet kennen, noch mij.*

maar zeker was het vroeger bij hen eene leerstelling, dat er buiten het geloof in JESUS CHRISTUS geene zaligheid is, gelijk wij Catholijken altijd geleerd hebben en zullen leeren, dat dezelve buiten het waarachtig geloof in de eene zaligmakende Kerk niet te bekomen is. Indien zij ons derhalve van hatelijke onverdraagzaamheid beschuldigen, mogen wij hun antwoorden, dat de Turken en Mahomedanen dezelfde klagten tegen hen hebben. Overigens ergert men zich ten onregte aan de leer der Catholijke Kerk. Zij moet zoo, en kan niet anders leeren. Immers is het niet mogelijk, dat God meer dan één geloof geopenbaard hebbe, en is het even zoo min mogelijk, dat de Zaligmaker meer dan ééne Kerk hebbe gesticht, om ons dit geloof voor te houden; dan kan er ook onmogelijk meer dan één *zaligmakend* geloof en ééne zaligmakende Kerk wezen.

ONTWERP VAN PRUISSEN TEGEN DE CATHOLIJKE KERK.

De koning van *Pruissen* en de Protestantsche vorsten, zijne geallieerden, beginnen hun onvermogen te gevoelen in den worstelstrijd, dien zij tegen de Catholijke Kerk hebben aangevangen. De wapenen, die zij tot hertoe gebezigd hebben, zijn in hunne handen gebroken en zij denken er aan, om andere op te nemen. Thans willen zij beproeven, de kerk te verdeelen tegen zich zelve; zij zullen in alle rangen der geestelijkheid mannen zoeken, en hopen die door de kracht van 't goud en van eereposten te zullen vinden, die verdorven genoeg zijn, om een concilie te vormen, 't welk ze zeggen zij, aan den Apostolischen Stoel zullen tegenstellen; zij vleijen zich overigens eene mededinging tusschen het Episcopaat en den Paus te zullen daarstellen, die naar hunne verwachting, beider ondergang zal ten gevolge hebben. De *Hanoversche Zeitung* maakt ons dit ontwerp bekend; wij willen aan de bewering van dat blad geen meer gewigt hechten, dan zij verdient; doch wij mogen evenwel, zonder te vermetel te zijn, gelooven, na al wat wij weten, aangaande den invloed waaronder dat blad gewoonlijk schrijft, en uithoofde der geringe vrijheid, welke de Deutsche drukpers geniet, dat die *Zeitung* niet uit zich zelve spreekt, en dat haar onderhavige artikel de ontwerpen openbaart der gouvernemen ten die hare patronen zijn. Wat hiervan zij, het stuk verdient de opmerking van alle Catholijken, zie hier hetzelfde:

» VAN DE BOORDEN DES RHIJNS 1 Julij. — De kerkelijke zaken van de Rijn-provincien kunnen de kiem worden van groote gebeurtenissen. Zij hebben verborgene krachten ontwikkeld, en groote gedachten aan den dag gebragt. De politiek van het Roomsche hof, de hardnekkige wil, om de oude hierarchieke principes tot derzelver uiterste grenzen te drijven heeft aanleiding gegeven, tot eene levendige, oppositie, niet alleen in de Evangelische kerk, maar zelfs in den

boezem der Roomsche Kerk. Een groot gedeelte der Catholijke geestelijkheid zoo aan de boorden van den Rijn — als elders, is bereid, om zelf eenen muur te vormen tegen de hierarchie. Ingelicht en oplettend aangaande hare regten, is de geestelijkheid voornemens, om eene memorie aan den koning van *Pruissen* in te leveren, ten einde hem te verzoeken, om *gezamenlijk met de andere vorsten van het Duitsche bond*, een *algemeen concilie* bij een te roepen (!!!) en er de volgende drie punten te doen decreteeren, die voorgeschreven worden, door den geest der universeele Christelijke beschaving, en door de godsdienstige consciëntien der volken, sedert lang aangenomen zijn, te weten:

» 1.º Dat allen, die het Evangelie aannemen, met de drie groote symbola van de Apostelen, van *Nicea* en van *ATHANASIUS*, gedeelte uitmaken van de kerk der zaligheid, dat diensvolgens de wederzijdsche vórnissen van veroordeeling, welke de verschillende Christelijke belijdenissen tegen elkander uitvaardigden, zijn *vernietigd* (!!!), en dat het principé van Christelijke gelijkheid bekrachtigd wordt, met de daaruit voortvloeiende vrijheid, om broederlijke verbindtenissen te vormen, met alle belijdenissen zonder onderscheid, en, om dezelfde reden ook de vrijheid, om *alle gemengde huwelijken* in te zegenen, zonder dat de kerk iets te zien heeft, betreffende de opvoeding der kinderen.

» 2.º Dat volgens het Evangelie en de overlevering, de onfeilbaarheid niet aan den Paus kan worden toegekend, maar enkel aan de vergaderde vertegenwoordigers der kerk; dat diensvolgens het principé der vrijheid van drukpers en onderwijs erkend wordt en dat vervolgens een *raad van Deutsche censuur* behoort te worden ingesteld, belast om de stelsels, de leerstellingen en de geschriften te beoordeelen; welke raad, door het concilie, uit de Bisschoppen zal worden gekozen.

» 3.º Dat de Bisschoppen, door JESUS CHRISTUS ingesteld, de kerk besturen, en niet de Paus alleen; dat, diensvolgens, wordt vastgesteld: 1.º dat de Bisschoppen in hunne diocesen het regt hebben, om van de wetten der kerk te dispenseeren en onder anderen van het celibaat; 2.º dat zij ook het lithurgique regt bezitten, dat is, om in de godsvereering (cultus), alle wijzigingen te maken, welke de onderscheidene gemeenten van geloovigen mogten verlangen.

» Ingevalle de Paus, met deze bepalingen geen genoegen mogt nemen, *die overigens overeenstemmen met de vrijheden der Gallikaansche kerk* zou het concilie eenen vorst der kerk verkiezen, naar het voorbeeld der Grieksche kerk, of der *kleine gemeente van Catholijke Separatisten in Holland*, die de onfeilbaarheid van den Paus niet erkent, en die sedert honderd jaren op eene volmaakte wijze bestuurd wordt door haren aartsbisschop.

» Als men ernstig overweegt, dat het met den Paus en het hof van *Rome*, zoolang als zij blijven, wat ze zijn en hunne middeleeuwsche denkbeelden niet willen

wijzigen, onmogelijk is in vrede te leven en dat men onophoudelijk vrezen moet, de openbare orde te zien storen, dan blijft er aan de souvereinen en aan hunne ministers niets anders meer overig, om revolutien en eenen hardnekkigen oorlog tusschen de Christelijke kerken (!!!) voor te komen (want *Belgie en Ierland Frankrijk en Duitschland* zijn als vulcanen, die door het geringste vonkje kunnen ontvlamd worden) er blijft zeggen wij niets overig, dan door middel van een concilie in de discipline der Catholijke Kerk, wijzigingen te verkrijgen, *die overeenstemmen met den geest der eeuw*; wel verstaan, dat op dit concilie, kerkelijke raadsheeren, door het gouvernement benoemd, zullen behooren tegenwoordig te zijn, opdat de wederkeerige regten van de kerk en van den staat verdedigd kunnen worden. Onze eeuw bezit welsprekende steunsels der waarheid en der rede, die alles, wat op den leugen berust, met eenen ademtogt weten omver te werpen. Het is billijk hunne voorstellingen te hooren. Zoo er eenig voordeel te trekken is, uit den tegenwoordigen worstelstrijd tusschen den troon en het altaar, is het zonder tegenspraak de genezing der kwalen van de Catholijke Kerk onzes vaderlands. Men zal die verkrijgen indien men slechts de ontwakende krachten weet te benutten en te besturen. De staat en de kerk moeten beiden weten, waaraan zij zich te houden hebben; als de vorsten zich opregtelijk vereenigen en gemeenschappelijk uitgestrekte en krachtige maatregelen nemen in den zin van het Bisschoppelijke stelsel, zal de Paus en de Roomsche Geestelijkheid eindelijk wel moeten toegeven. Het hof van Rome begrijpt de elementen, waaruit de eeuw is zamengesteld, zeer goed. Als het zijn gevaar ernstig bedreigd ziet, zal het ophouden zich te verzetten tegen de ontwikkeling van de *vrijheden der Germaansche kerk* (!!!), overeenkomstig de behoeften der eeuw en de regten der rede; want, hetgene, wat te gebeuren staat, zal aan hetzelfde leeren, dat, indien hetzelfde niet toegeeft, de apostatiën van dag tot dag menigvuldiger zullen worden, en dat de Catholijken het Evangelisch geloof (!!!) zullen omhelzen, 't welk aldus de grondslag van het nieuwe gebouw zal worden."

Welke ongerijmdheden! welke droomerijen! welke hersenschimmen! Doch waartoe is de blinde en trotse politiek onzer eeuw niet in staat? Wie weet of men dus het verwezenlijken van dit bespottelijk ontwerp niet beproeven zal! Men spreekt onophoudelijk van Evangelie, van Evangelische kerk en van Evangelisch geloof, en men kent noch het een, noch het ander! Wat zegt ons het Evangelie; of liever, wat zegt de mond der eeuwige waarheid, Hij, wien alle magt in hemel en op aarde gegeven is, en wiens woorden ons door het Evangelie vermeld worden?

» En hen (zijne Apostelen) tot zich geroepen hebbende, zeide Hij:

» Gij weet dat de vorsten der volken over hen heerschen, en dat zij, die de voornaamsten zijn, magt

over hen gebruiken (MATTH. XX. 25); of, volgens LUCAS (XX. 25): » De koningen der volken heerschen » over hen, . . . doch het zal onder ulieden zoo niet » zijn, maar wie onder u de meeste is, worde gelijk » de minste. . . » En nu zou Hij, die bevolen heeft, aan Cesar te geven, wat aan Cesar, en aan God, wat aan God toekomt, met onverschillige oogen aanzien, dat de koningen en vorsten der volken over zijne Kerk, over zijne Apostelen zouden heerschen, zoo als zij over de volken doen! Niet aan Cesar, maar aan PETRUS heeft Hij den uitsluitenden last gegeven: *Weid mijne schapen, weid mijne lammeren!* Hij heeft niet gezegd: » Er zullen zoo vele kudden als volken zijn; maar: *Het zal ééne kudde en één herder wezen!* — Dit zegt het *Evangelie*; alleen die Kerk, die, over de geheele aarde verspreidt, *ééne kudde* uitmaakt, en *éénen* Opperherder erkent, is de ware *Evangelische kerk*; alleen het geloof, dat het rijk van JESUS CHRISTUS niet van deze wereld is, en dat de koningen en vorsten, wier rijken *van deze wereld* zijn, in het rijk van CHRISTUS niets te bevelen hebben, en dat de Kerk des levenden Gods, die de kolom en pilaar der waarheid is, op den rotssteen PETRUS is gebouwd, is het Evangelisch geloof!

Dat zij die van den Gallikaanschen kanker niet volledig genezen zijn, zich schamen en verootmoedigen, als zij het bovenstaande ontwerp lezen, en er uit zien, tot welke uitersten de grondstellingen van het Gallikanismus voeren! Het voorbeeld der Hollandsche Jansenisten ontbrak er nog aan, om den afkeer der Catholijken van alle zoogenaamde nationale of staatskerken te voltooien.

Het Fransche blad *l'Univers*, laat op de mededeeling van het bovenstaande ontwerp, deze belangrijke aanmerkingen volgen.

Wij zullen ons, betrekkelijk dit zonderling ontwerp, tot twee aanmerkingen bepalen:

1.º Het bewijst op eene onwraakbare wijze, de onregtvaardigheid en dwingelandij van den koning van *Pruissen* en van de vorsten die hem nabootsen in het gedrag, dat zij tot hiertoe gehouden hebben. Door de Kerk te verwijten, dat zij hare *middeleeuwsche denkbelden niet wijzigen wil*, erkennen zij formeel, dat zij haar uit hoofde van haar geloof hebben vervolgd; door te verklaren, dat zij de wederzijdsche veroordeelen der verschildende Christelijke belijdenissen willen vernietigen, en zulks, opdat elk derzelve de vrijheid hebbe, om de gemengde huwelijken in te zegenen, zonder dat de Kerk iets betrekkelijk de religie der kinderen te zien heeft, erkennen zij, dat die kwestie der gemengde huwelijken, tot het gebied der Kerk behoort en dat zij, in hare *middeleeuwsche* constitutie het regt heeft, om die te beslissen. Door het oogmerk te doen blijken tot het veranderen dier constitutie, om dat de Kerk, die niet *uit zich zelve veranderen*, en *met de eeuw gelijk stellen wil*, erkennen zij, dat ze niets billijks en ordelijks van de Kerk gevorderd hebben; maar dat zij haar eenvoudig verzocht hebben, zich wel te willen vernietigen.

2.º Het plan is zeer behendig ontworpen: een algemeen concilie bijeengeroepen door de vorsten en welks besluiten vooraf vastgesteld, door hunne gezanten voorgeschreven zullen worden; de eenheid der Kerk gebroken, in de eerste plaats in het geloof, door de vernietiging van allen onderscheiding tusschen het Catholijk geloof en de kettersche leerstellingen; vervolgens in de hiërarchie door de vernietiging van het Opperherderschap en de vaststelling der gelijkheid tusschen alle Bisschoppen; eindelijk de vernietiging van het celibaat, voor de Geestelijkheid, gelijk mede van alle lastige wetten; de geproclameerde vrijheid van drukpers en onderwijs! Ziedaar wat werkelijk een voortreffelijk uitwerksel zou te weeg brengen. Dé overeenstemmende vorsten zouden, door hun concilie, doen uitspreken wat zij wilden; wij zouden alsdan theologische protocollen hebben; men zou beslissen dat de souvereinen onfeilbaar zijn in godsdienstzaken, zoo als men beslist heeft dat *Limburg* en *Luxemburg* aan den koning van *Holland* toebehooren. Alle godsdiensten even goed verklaard zijnde, zou elken koning dien kiezen, die hem zou aanstaan en de kerker zou daar zijn, om de onderdanen te verplichten, tot het omhelzen van den godsdienst des konings. Alle Bisschoppen gelijk zijnde, en iedere koning, naar zijn welgevallen, zonder eenige controle de Bisschoppen benoemende, want men zou zich voortaan aan het hof van *Rome* niet behoeven te storen, zouden die officiële herders des te meer essentieel aan hem verknogt zijn, daar men hen zou uithuwelijken aan rijke erfgenamen, en men hen daarenboven ruim betalen zou. De gedachte zou vrij zijn en het onderwijs ook; doch zoo als de *Hanoversche Zeitung* ons onderrigt zou er een raad van Duitsche censuur zijn, door het concilie uit de bisschoppen gekozen. Nu, de Bisschoppen niets anders meer zijnde, dan de zeer ootmoedige ambtenaren des gouvernement, is het klaar, dat men de vrijheid zou hebben om joist datgene te schrijven en te onderwijzen, wat aan den koning behagen zou.

» Dit alles is zeer wel; maar wij verzoeken de doorluchtige correspondenten der *Duitsche Zeitung*, ons eens te zeggen, hoe zij hun consilie denken te vormen? Zij spreken ons van *Catholijke Geestelijkheid*; zullen zij haar doen presideren door de Aartsbisschoppen van *Keulen* en van *Posen*? Zullen zij er de geestelijkheid der aan *Pruissen* onderworpen Provinciën, die de voetstappen dier heilige Bisschoppen drukt, toelaten? Voorts willen zij, dat hun concilie *œcumeniek* zij. Zij denken dus den Paus te verleiden? Weten zij niet, dat er zonder den Paus geene *œcumeniekiteit* bestaat? Zij speculeren op de kwade hartstogten der geestelijkheid, het kan zijn, dat eenige afvallige priesters hem die treurige verwachtingen hebben kunnen inboezemen, maar eenige priesters zijn niet de geestelijkheid; en, God zij gedankt, de *Duitsche* geestelijkheid heeft getoond dat zij niet geneigd is, de Kerk te verraden om te trouwen, en hare Bisschoppen hebben, op eene schitterende wijze, aan de

wereld getoond, dat zij op geenerlei wijze het jak der koningen zouden verkiezen boven den broederlijken voorrang van *Petrus*. In hunne hypocrysie zoeken de vijanden der Kerk de volken door hen vrijheid van drukpers en onderwijs te beloven, te verlokken, maar het is te denken, dat de volken nog liever de geheel geestelijke censuur der congregatie van den *index* zullen hebben, dan de censuur van bisschoppen, die de slaven zijn der gouvernementen. In plaats van den Paus zullen de correspondenten van het *Hanoversche* blad patriarchen maken, naar het voorbeeld der *Grieksche* kerk; het komt er op aan, om te weten, of in eenen tijd, waarin al de gemoederen gestemd zijn, om de koningen hunne wettigste regten te ontnemen, de volken genegen zullen zijn, om er zoo vele *Nicolazen* van te maken, door het daarstellen van nationale kerken, die het gebied des geloofs en der conscientie in hunne handen zouden stellen. Wij gelooven wel, dat de *Hanoversche Zeitung* een ander denkbeeld heeft uitgedrukt dan het hare, maar het is gemakkelijker, zekere dingen te droomen en zelfs die droomerijen te schrijven dan ze te verwezenlijken.»

Heeft men nu reeds alles, wat in onzen leeftijd gebeurd is, vergeten? Heeft men vergeten, dat *Napoleon*, dien de wereld de *Groote* noemde, den Opperherder der Catholijke Kerk ook eens heeft willen dwingen, om de leer en tucht der Kerk, naar de inzichten des trotschen Keizers te wijzigen, die hem bij zijne weigering van zijnen zetel sleuren en naar *Frankrijk* voeren liet; terwijl hij den Paus in zijne magt hebbende, een zoogensamd algemeen Concilie te *Parijs* bijeen riep; en dat hij daarbij enkel schande en vernedering inoogste, daar de Bisschoppen verklaarden, tot niets te kunnen overgaan, voor dat de H. Vader volkomen vrij zijn, hunne bijeenkomst goedkeuren, en daarbij tegenwoordig wezen zou? Heeft men vergeten, dat de ootmoedige maar standvastige *Pius VII*, op zijnen Apostolischen Zetel, maar de trotsche *Napoleon*, van kroon en scepter beroofd, als balling, op de rots van *St. Helena* gestorven is; heeft men vergeten, dat de groote held, voor wien alle vorsten sidderden, die door den luister zijner magt verblind, over hunne troonen beschikte, gelijk zij thans beschikken over de volken, zich nog gelukkig achtte van het banvonniss van den onsterfelijken *Pius VII* tegen hem uitgesproken, door dien grootmoedigen Paus ontheven te zijn geworden, en even als een van de geringste kinderen der Kerk, hare laatste Sacramenten, op zijn doodbed te ontvangen? » *Je suis heureux* (zeide *Napoleon* aan den generaal *Montholon*, die zich bij hem op *St. Helena* bevond, nadat hij het H. Oliesel ontvangen had) *Je suis heureux d'avoir rempli mes devoirs. Je vous souhaite, général, à votre mort le même bonheur... JE NE LES AI PAS PRATIQUÉ SUR LE TRÔNE, PARCE QUE LA PUISSANCE ÉTOURDIT LES HOMMES; mais j'ai toujours eu la foi: le son des*

cloches me fait plaisir, et la vue d'un prêtre m'emeut. Je voulais faire un mystère de tout ceci, mais c'est de la faiblesse. Je veux rendre gloire à Dieu etc. (1)

Dat is: » Ik ben gelukkig van mijne pligten te hebben vervuld. Ik wensch u, generaal, bij uwen dood hetzelfde geluk.... IK BEOEFENDE DEZELVEN NIET OP DEN TROON, OMDAT DE MAGT DEMENSCHEN VERBIJSTERT, MAAR HAD ALTOOS HET GELOOF: het geluid der klokken geeft mij vermaak en het gezigt van eenen priester beweegt mij. Ik wilde van dit alles een geheim maken, doch dit is zwakheid. Ik wil glorie geven aan God enz."

Moge de oneindig barmhartige God aan de tegenwoordige vorstelijke vervolgers der Kerk eene opregte bekeering en een Christelijk afsterven verleen, gelijk aan dat van NAPOLEON, die, door zijne vernedering en ballingschap, zijne vermetelheid had geboet!

AANKONDIGINGEN.

Bij J. T. SOMMER, Boekhandelaar te *Almelo*, is van de pers gekomen en alom verzonden:

I. Gemeenschappelijke Avondgebeden op elken dag der week, voor R. C. Christenen, bijeenverzameld door J. WILDS, Vicaris te *Borghorst*. Naar het Hoogduitsch. *Kerkelijk Goedgekeurd* f 0,40.

II. Korte Schets der heilige Geschiedenis, tot gebruik en onderwijs in Kerken en scholen, uit het Fransch vertaald en met korte vragen tot herhaling van den tekst vermeerderd, door P. KROES, R. C. Pastoor te *Edam*. Tweede en vermeerderde druk. *Kerkelijk Goedgekeurd* f 0,30.

PS. Mogt de eerste uitgave zulk een ruim debiet vinden, dat in minder dan één jaar de geheele oplage van ruim 2000 exemplaren was uitverkocht, dan zal gewis de herdruk niet minder welkom zijn, om dat op verzoek van achtlingwaardige Heeren Geestelijken bij ieder Hoofddeel het *Jaar der Wereld* is bijgevoegd.

* Bij P. N. VERHOEVEN, Boekhandelaar te *Uden*, zijn onder meer anderen te bekomen de volgende werken:

Novae annotationes ad acta Hermesiana et acta Romana, quas ad causam denuo illustrandam scripsit, FRIDERICUS LANGE, SS. Theol. Doctor et Presbyter, in 8. vo LOVANI APUD VAN LINTHOUT ET VANDEN SANDE. f 1,25.

Conferences sur les Doctrines et les pratiques les plus importantes de l'église Catholique par N. WISEMAN, tome premier in 8. vo f 1,25.

Le ciel ouvert par la confession Sincère etc., par l'Abbé FAVRE, Missionnaire f 0,60.

Le guide du premier âge, par DE LA MENNAIS. f 0,75.

Abrégé de l'Histoire des Chevaliers de Malte, par

(1) *Mort d'un enfant impie et mort chrétienne de NAPOLEON par M. le CHEVALIER DE BEAUTERNE, avec une lettre inédite du général MONTMOLON.* — Het aangevoerde wordt gezonden in den brief van den generaal MONTMOLON.

l'Abbé VERTOT, avec figures f 0,90.

Traité de la propriété des biens ecclésiastiques, par l'Abbé AFFRE, in 8. vo f 1,50.

La loi de la nature, développée et perfectionnée par la loi Evangelique, par l'Abbé PEY, in 8. vo f 0,80.

Le paradis perdu de MILTON, nouvelle traduction de M. DE CHATEAUBRIAND, 2 vol. gr. in 12. mo f 2,00.

Dissertation sur la vie en générale et en particulier sur la vie humaine, par P. J. HAAN, Doct. en Médecine, Chirurgie et accouchements, in 8. vo LOUVAIN CHEZ VAN LINTHOUT ET VAN DEN SANDE, 1839. f 0,75.

VERVOLG DER BIJDAGEN VOOR OUD-BEIJERLAND.

Montant in ons vorig N.º vermeld f 851,08

Van den Heer A. BUTTI te *Amsterdam*, voor Mejufvrouw E. M. » 9,45

Door tusschenkomst van den Heer F. E. WIJMAN, te *Amsterdam*.

Van een onbekende f 5,00

» » idem. » 0,50

» » » » » 5,50

Van den Heer C. L. VAN LANGENHUYSEN te *Amsterdam*, voor M. G. f 5,00

» J. C. » 5,00

» » » » » 10,00

Door den Eerw. Heer BRULS, Pastoor te *Hellevoetalsuis*, regtstreeks aan den Eerw. Heer HOEFNAGELS gezonden in honorem S. ANTONII » 25,00

Van eenige Roomsche Catholijken te 's *Her-togenbosch*, een coupon groot. » 4,95

Van de Geestelijkheid en drie Ingezeten en uit *Oosterhout*, drie coupons te zamen. » 33,61

Uit *Helmond*, van eenen bestendigen Lezer een coupon groot » 12,37½

Uit *Gouda*, van eenige Catholijken, een coupon groot. » 12,37½

Van A. M. uit *Arnhem*, een coupon groot. » 7,42½

Van eenige Kostkinderen te R » 2,50

Uit *Oosterhout*. » 2,50

Van een' Jongeling uit *Rotterdam*, onder de letters K. J. K. met deze regels:

Deez' kleine gift tot onderstand

Der ware Kerk van Beijerland. » 5,00

Van * * * uit *Amsterdam*. » 5,00

Van een' R. C. Priester, ter instandhouding der R. C. Kerk in *Oud-Beijerland*, *Pax huic Domini* MATTH. X, 12. » 5,00

Uit S. van M. ter instandhouding der Kerk van *Oud-Beijerland*, een coupon groot. » 12,37½

f 1004,14

BIJVOEGSEL

TOT DE

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

Van Zaterdag den 3 Augustus 1839.

Dit BIJVOEGSEL wordt aan de Geabonneerden *gratis* afgezonden.

ALLOCUTIE

VAN ONZEN H. VADER GREGORIUS XVI,
IN HET GEHEIM CONSISTORIE VAN
8 JULIJ 1839.

EERWAARDIGE BROEDERS!

Uit hoofde van den pligt, om de Kerk te verdedigen, die ons door God met het Opperderschap is opgedragen, hoewel wij zulks onwaardig waren, hebben wij, overeenkomstig dien pligt gereclameerd, tegen het geweld, op den 18 December 1837 uitgeoefend, ten opzichte van onzen Eerwaardigen Broeder CLEMENS AUGUST, Aartsbisschop van *Keulen*, die verre van zijne schapen weggevoerd, door militairen geëscorteerd is geworden, op bevel van het Pruissisch gouvernement, zonder eenige andere reden, dan omdat hij, ter zake van gemengde huwelijken, gewaagd had, de voorschriften der Catholijke Kerk te schenden, welke naauw verbonden zijn, met hare leerstellingen.

Om die reden waren wij op nieuw verplicht, de Apostolische stem te verheffen in onze vergadering van 13 September des volgenden jaars, ten opzichte van andere gebeurtenissen, die insgelijks in het koninkrijk *Pruissen* hebben plaats gehad, strijdig met de regten en vrijheden der Kerk, vooral ten opzichte van onzen Eerwaardigen Broeder MARTINUS, Aartsbisschop van *Gnesen en Posen*, die insgelijks aan het gemoed der Priesters van zijne diocese de Catholijke leerstellingen betrekkelijk de gemengde huwelijken had herinnerd en hen de handhaving had voorgeschreven van de kanonieke discipline, welke daartoe betrekking heeft.

Intusschen hebben wij niet verzuimd, om, even als te voren met het Pruissisch gouvernement te onderhandelen, en de zaken der Kerk onder onze bescherming te nemen, door het doen van herhaalden nandrang bij deszelfs ambassadeur of zaakgelastigde. Want wij hoopten, dat de doorluchtige koning, beteren raad volgende, veroorloven zou, dat de voorgemelde Aartsbisschop van *Keulen* naar zijne kerk terugkere, en dat hij zelfs zou kunnen handelen gelijk de voornoemde Aartsbisschop van *Gnesen en Po-*

sen en de andere Catholijke Bisschoppen van dat koninkrijk, in alles, wat de Religie en hunne herderlijke bedieningen betreft, onder de leiding van dezen heiligen Stoel.

Maar het tegendeel had plaats, want het gebeurde dat, door opvolgende acten, de verdrukking van de vrijheid der Kerk slechts progressief was, en in hetgene, wat de Aartsbisschop van *Gnesen en Posen* betreft, ging men zoo ver, dat zelfs die Eerwaardige Broeder regterlijk veroordeeld werd, om zijne standvastigheid in het handhaven van de discipline der Kerk en de leer der Catholijke Kerk, tegen de tijdelijke autoriteiten, die geene magt uit te oefenen hadden over zijn persoon en daden.

De koninklijke regter sprak dat vonnis reeds in de laatste dagen van Februarij uit; wij wilden evenwel niet vroeger reclameeren aangezien het vonnis nog niet aan den Aartsbisschop was beteekend geworden en de geheele zaak nog scheen hangende te zijn en wij nog niet op eene voldoende wijze wisten, of de beteekenis op dat vonnis gevolgd ware.

Die notificatie had echter op het einde van April plaats, nadat de Aartsbisschop, door een geschrift des konings, geroepen, zich naar *Berlijn* had begeven. Daar de zaak vollediger werd openbaar gemaakt, vernamen wij ook, door zekere narigten, alhier gevraagd, den geheelen inhoud van dat vonnis. Wij vernamen namelijk, dat de Aartsbisschop voornamelijk voor de bovenvermelde registers ware beschuldigd geworden van drie misdrijven en zoo wel van de aantijging van hoog verraad als van opruijing tot opstand, was vrij gesproken geworden, terwijl het naauwelijks geloofbaar is, dat een zoo wijze Bisschop en van een zo inschikkelijk gemoed, aangaande die twee punten, ook maar beschuldigd heeft kunnen worden. Alzoo was van de drie misdrijven die hem waren ten laste gelegd geworden niets overgebleven dan de beschuldiging van ter zake der gemengde huwelijken te hebben gehandeld tegen de burgerlijke wetten van den Pruissischen staat (wetten, die strijdig zijn met de voorschriften der Kerk).

Zich op die overtreding grondende, veroordeelde de regter den Aartsbisschop niet alleen in de kosten van het proces en eene gevangenschap van negen maanden in eene vesting, maar verklaarde hem ook

buiten staat om zijne bedieningen of eenigerlei andere bediening in het koninkrijk *Pruissen* waar te nemen; hij ontzette hem zelfs, door een ongehoord decreet, van zijne herderlijke en metropolitane bedieningen. De woorden ontbreken ons, Eerwaardige broeders, om u de diepe droefheid af te schilderen, die wij gevoeld hebben, toen wij dien staat van zaken vernamen. Intusschen zal het u niet moeilijk vallen, om al het gewigt te beseffen van onze treurigheid volgens die welke gij zelve er over gevoelt, want het betreft hier niet alleen den persoon des Aartsbisschops, die door zijnen toestand is gehoord geworden, voor eenen tijdelijken regter, maar de zaak, voor welke hij veroordeeld is geworden en de straffen die hem zijn opgelegd, duiden eenen veel sterkeren aanslag aan, op de goddelijke regten der Kerk.

Als wij den toestand overwegen, zien wij, dat de Aartsbisschop niet alleen veroordeeld is tot eene geldelijke boete, maar ook afgezet is van zijne bedieningen in de beide diocesen en in de suffragane kerk van *Culm*. Als gij de aanleiding tot de straf overweegt, zult gij eene schending der burgerlijke wetten bespeuren in hetgene, wat de gemengde huwelijken betreft ten opzichte waarvan men hem wilde veroordeelen, niet uit hoofde van de burgerlijke uitwerkselen van dusdanige huwelijken, welke hij niet in het minste stoort en ten opzichte van welke hij zelfs verklaard heeft, niets te zeggen te hebben, maar alleenlijk, om te voldoen aan de gewigtige pligten zijner herderlijke bedieningen en zich aldus te kwijten van hetgene, wat zijne conscientie teregt van hem vorderde. Hij heeft, in eene Circulaire aan de geestelijkheid zijner beide diocesen, gesproken over de heiligheid des huwelijks, en over de godsdienstige verplichtingen van Catholijke echtgenooten, inzonderheid van die, om de kinderen op te voeden, volgens de voorschriften der Goddelijke wetten en de waarborgen door de Kerk gevorderd voor het volbrengen dier verplichtingen. Daarom had hij aan de Priesters, zelfs op straffe van schorsing hunner heilige bediening, levendig de verplichting herinnerd, om aan de Catholijken van hunne parochien de naleving der geboden van God en van de Kerk aan te bevelen; ten einde telkens als een Catholijk, tot zijn eigen geestelijk verderf en dat zijner nakomelingen een gemengd huwelijk mogt willen aangaan, zonder de bovenvermelde waarborgen, een dusdanig huwelijk niet wierde ingezegend volgens den Catholijken ritus, noch dat zij daaraan op eenigerlei wijze hunne toestemming gaven.

Daar het bijgevolg in *Pruissen*, aan eenen Catholijken Bisschop niet vrijstaat, om de heiligheid des huwelijks in zijne bescherming te nemen, dat volgens *CHRISTUS* en de Kerk, een groot Sacrament is, noch om den Priester gestrengelijk te vermanen, betrekkelijk het gedrag, dat hij zal te houden hebben, om, door vaderlijke onderrichtingen en vermaningen de heiligschennige praktijk te beletten der Catholijken, die voor God en voor de Kerk onwettige (illicites) huwelijken mogten willen aangaan, of ten minste ver-

hinderen dat zij de zonde niet goedkeuren, door hun eigen gedrag.

Ten opzichte van hetgene, laten wij het met weinige woorden zeggen, niet wat betreft de burgerlijke uitwerkselen van het huwelijk, maar alleenlijk het Catholijke geloof en leer en de canonieke bepalingen, die er betrekking toe hebben, kunnen de Bisschoppen in dat koninkrijk niets doen; waar is dan die vrijheid, welke de zeer doorluchtige koning, bij onderscheidene gelegenheden aan de Catholijke Religie in zijn koninkrijk heeft beloofd? Zoodra als wij er de ondervinding van hadden, hebben wij aan onzen gebiedersten pligt gedacht, die ons oplegt, om in die zaak, de zoo miskende regten der Catholijke Religie en der heilige Kerk te beschermen. Zoodra als wij aan God onze ootmoedige gebeden gedaan: de zaak rijpelijk voor Hem overwogen, in onzen raad, eenige verlichte en moedige mannen, uit onze rangen gekozen, geroepen hadden, hebben wij heden vervuld, wat wij meenden te moeten doen volgens hunne eenparige uitspraak.

En wij herinneren, in waarheid des te voegzamer in de talrijke vergadering van heden aan de aanzoecken, die wij hierboven hebben gedaan als bij die gelegenheid reeds hebbende plaats gehad, en die openbaar zijn gemaakt en wij reclameeren gelijktijdig tegen al hetgene, wat verder gedaan is, hetzij in de zaak des Aartsbisschops van *Gnesen* en *Posen*, of in eene andere omstandigheid of op eenige andere wijze, hoe dan ook, in het koninkrijk *Pruissen*, ten nadeele van de Catholijke Religie en tegen de regten der Kerk en dezes H. Stoels. Voorts dringen wij vooral aan en verheffen sterke klagten tegen het vonnis bij hetwelk de tijdelijke regter zich veroorlooft heeft, om voor zich den geheiligden persoon des Aartsbisschops te doen verschijnen, vooral in zaken van Godsdienst en hem de kerkelijke straf der afzetting op te leggen; en wij verklaren en beslissen uit de volheid onzer Apostolische magt, dat onze Eerwaardige Broeder *MARTINUS*, nog de werkelijke en eenige Aartsbisschop van *Gnesen* en *Posen* is en dat hij door dat vonnis, hetwelk niet geldig is, noch volgens het canonieke regt, noch volgens het goddelijk regt, eenigerlei regt verloor heeft en wat betreft de Metropolitane-jurisdictie in de kerk van *Culm* en in iedere andere kerk, in hetgene wat de Religie en het Bisschoppelijk gezag betreft, zal hem gehoorzaamheid verschuldigd zijn, door de beide administratien dier diocesen, gelijk te voren.

Wij geven daarenboven den verdienden lof aan den Aartsbisschop, uit hoofde van zijnen godsdienstigen ijver en van de onwankelbare standvastigheid van zijnen Bisschoppelijken moed en wenschen hem van ganscher harte geluk, dat hij waardig is geacht worden om versmaadheid te lijden voor *JESUS CHRISTUS*. Wij hadden zelfs het voornemen om deze reclamatie te versterken, door een nieuw bewijs van ons misnoegen, zoo als het gewigt der zaak scheen te vorderen, aangezien tot hiertoe, alle reclamatie, zeowel

in de zaak des Aartsbisschops van *Keulen*, die nog ver van zijnen zetel gevangen gehouden wordt, als in de tegenwoordige zaak des Aartsbisschops van *Gnesen* en *Posen*, zonder vrucht gebleven zijn. Daar het intusschen blijkt, dat wij niet veeleer bij overhaasting, dan met goedertierenheid en vreedzame overweging hebben gehandeld, laten wij op de regtvaardigheid onzer zaak vertrouwende, iedere andere demonstratie van misnoegen daar. En bij deze gelegenheid erkennen en verklaren wij eindelijk, dat wij uit hoofde van deze grief en van nog andere die wij te verdueren hadden, niet dan met weerzin hebben gehandeld en dat wij er niet toe zijn genoopt geworden, dan uit achting voor den Godsdienst en uit noodzakelijkheid. Daarom verlangen wij alleenlijk dat na de toestemming in de terugkeering der beide Aartsbisschoppen naar hunne kerken en na vereffening der hinderpalen, die zich tegenwoordig in alle Pruissische staten opdoen, tegen de uitoefening der Opperherderlijke regten, iedere reden van vroeger misverstand, ophoude. Dan zullen wij, zoo als wij verklaard hebben ondersteund worden door de goede hoop, dat een gelukkige uitslag zich niet lang zal laten wachten. Want zoo Z. M. de koning in zijne wijsheid, de zaak van naderbij onderzoekt, zal hij gemakkelijk erkennen, dat alles wat door de beide Aartsbisschoppen is gedaan geworden, geene andere betrekking had dan tot godsdienstige zaken en bij zal dan erkennen, hoe nadeelig het is voor de burgerlijke orde, dat de Catholijken zijner staten, in grooten getale worden aangeprikkeld, om de voorschriften der H. Kerk te verachten, vooral in deze gewichtige zaak; want allen die zich eene dusdanige rebellie gewoon maken, zullen destelgtvaardiger de burgerlijke wetten overtreden.

Wat overigens de burgerlijke betrekkingen betreft, ofschoon niemand onze oogmerken kan betwijfelen, dan door eene schreeuwend onregtvaardigheid, verzekeren wij en verklaren hier op nieuw dat wij geen ander doel hebben gehad bij deze plegtige onderhandeling, dan het beschermen der regten van de Religie en van de Kerk, doch dat wij, in niets, hoegenaamd, de tijdelijke zaken willen storen, die van de competentie des konings zijn.

Daarom waarschuwen wij door ons Apostolisch gezag, alle kinderen der Kerk in het koninkrijk *Pruisen*, en wij vermanen hen krachtiglijk in den Heere, zich gehoorzaam te toonen aan de Kerk en alles wat wij hebben gezegd, aangaande de huwelijken en de verplichtingen die er voor de echtgenooten uit volgen, als ook in alles wat betrekking heeft tot het geloof en de zeden en wat beslist is geworden door de discipline der canons, en zich niet te laten afbrengen, van hunne vereeniging en van hunne gehoorzaamheid door de hoop op eenig tijdelijk voordeel, hoegenaamd, of door de vrees van ongunst; terwijl zij in andere zaken die tot de tijdelijke orde behooren, toonen getrouwe nalevers te zijn der bevelen van hunnen doorluchtigen koning: dat zij vooral het oor niet leenen

aan de vleijende woorden dier onstuimige menschen, die den opstand prediken, en dat zij alzoo onderworpen zijn aan Z. M. overeenkomstig den raad van den H. Apostel *PAULUS*, niet alleen uit vrees voor zijne gramschap, maar volgens de inspraak van hunne conscientie.

Op die wijze zullen zij gehoorzamen aan de voorschriften van den Vorst der Herderen, die geleerd heeft, aan *CESAR* te geven wat aan *CESAR* toekomt, en aan God wat aan God toekomt, en diegenen tot zwijgen brengen die de getrouwheid der Catholijken bij Z. M., zouden durven verdacht maken.

Ziedaar, Eerwaardige Broeders! die met mij vergaderd zijt bij deze plegtige gelegenheid, wat wij gemeend hebben u te moeten mededeelen en uitleggen. Overigens zullen wij niet verzuimen, Eerwaardige Broeders! den Vader der barmhartigheden, ootmoedig met zuchten en tranen te bidden, door de verdiensten van *JESUS CHRISTUS*, dat Hij aan de boven vermelde Bisschoppen gelijk ook aan de andere Bisschoppen, aan de geheele Pruissische Geestelijkheid en aan het geloovige volk, eenen geest verleene overeenkomstig zijnen wil; dat Hij den doorluchtigen koning neige, om aan zijne onderdanen de volkomene vrijheid der Catholijke Religie toe te staan en eindelijk, dat hetgene, wat tegen de regten der Kerk is besloten geworden, ten haren voordeele keere.

STRAUSSIANA.

Wij hebben reeds dikwerf over het beruchte werk van *STRAUSS: Das Leben JESU* gesproken. Dat werk, 't welk kan beschouwd worden, als eene bekrachtiging van alles, wat Catholijke schrijvers sedert drie eeuwen hebben betoogd, betrekkelijk den afgrond, tot welken het Protestantsch principe van *vrij-onderzoek*, bij deszelfs volledige ontwikkeling, zelfs geleerde mannen heensleept. Het werk van *STRAUSS* bewijst volkomen, dat het *vrije onderzoek*, met alle menscheelijke middelen van taal-, geschied- en onheidkunde enz. toegerust, en met den Bijbel in de hand, alle zekerheid der goddelijke openbaring wegdeneren en alles *betwijfelen* kan.

Wij hebben dan ook het nuttelooze eener bondige wederlegging van *STRAUSS* beweerd, maar gemeend en meenen nog, dat het beste antwoord op het werk van *STRAUSS* is, de belagchelikheden en ongerijmdheid van zijn twijfelen en ontkennen aantoonen, door het publiek te overtuigen, dat men zelfs daadzaken die onder onze oogen hebben plaats gehad, ontkennen en het aanwezen van personen die nog in leven zijn, ontkennen en betwijfelen kan, als men eenmaal voorgenomen heeft, om slechts te ontkennen en te twijfelen.

Dit hebben sommige geestige schrijvers in *Frankrijk* en *Duitschland* ook begrepen; en dit heeft aanleiding gegeven tot het uitgeven van eenige kleine stukjes. De twee voornaamste zijn: 1.º *Betoog dat NAPOLEON*

nooit bestaan heeft en 2.º dat Dr. STRAUSS en zijn boek, getiteld: *Leven van JESUS, eene mythe der XIXe eeuw zijn.* Van het laatstgemelde dier werkjes hebben wij in ons blad van 26 Januarij dezes jaars (bl. 29 en verv.) eene vertaling medegedeeld; terwijl eene vertaling van het eerstgenoemde wordt aangetroffen in de *Uitspanningslectuur* voor Catholijken 1838, VI deel, waarvan tevens eenige afzonderlijke afdrucken *gratis* zijn verspreid geworden. — De bijval, welke die blaadjes allerwege vonden, bewogen den jeugdigen vertaler, om ze, in een klein boekske, bijeen gevoegd, uit te geven, onder den titel van:

» *Betoog dat NAPOLEON nooit bestaan heeft; en Dr. STRAUSS en zijn boek, getiteld: Leven van JESUS eene mythe der XIXe eeuw zijn. Naar het Hoogduitsch, door JOSUÉ WITZ, 's Hertogenbosch, bij J. J. ARKESTEYN EN Zoon, 1839. (Prijs 30 Cents).*

De nuttige strekking en het doel van dit werkje, door den vertaler in een voorwoord aangestipt, is naar onze meening, niet genoeg begrepen, en daardoor de verspreiding van dat werkje niet genoeg bevorderd geworden (wat wij, helaas! ook ten opzichte van onderscheidene andere nuttige werkjes betreuren). Wij zouden ons dan ook die teleurstelling stilzwijgend hebben getroost, zoo wij niet in de *Bredasche Courant* van 13 Julij 1839, een artikel over het bovenvermelde werkje hadden aangetroffen, 't welk ons overtuigde, dat men toch hier of daar deszelfs doel begrepen en gewaardeerd had. Wij willen dat artikel overnemen, en daarmee basta! betrekkelijk het al te beruchte werk van STRAUSS. — Dat artikel is als volgt:

» Wij hebben ten vorigen jare gemeend te voldoen aan hetgeen ons door eer en plicht werd voorgeschreven, toen wij de aandacht van het Nederlandsche publiek gevestigd hadden op een vlagschrift, hetwelk het ongerijmde moest aantoonen, door een voorbeeld uit den tegenwoordigen tijd, van dat gedurig in twijfel trekken van al hetgeen onze oogen niet hebben gezien, onze ooren niet hebben gehoord, onze handen niet hebben gedaan. Voorlichting op den weg van beschaving des harten en ware verlichting des geestes is het doel dat wij steeds ons ten plicht stelden; en de waardeering onzer pogingen ten goede door onze landgenooten, was ons steeds welkom en dierbaar. Regt aangenaam was het dus voor ons, dat wij gehoor zagen geven aan onzen uitgedrukten wensch, dat de vertolking van het *Betoog dat NAPOLEON nooit bestaan heeft*, meer algemeen verkrijgbaar mogt gesteld worden; en, mogten wij gedwaald hebben in de aanduiding van den persoon des vertalers, omtrent de wezenlijke verdienstelijkheid zijns arbeids hebben wij niet misgetast. Ja, het is een zeer nuttig en noodig, en daarom verdienstelijk werk, door tastbare voorbeelden aan te toonen, dat de valsche leeringen der nieuwere filosofien gebouwd zijn op onjuiste gevolgtrekkingen, van of niet grondig onderzochte of eenzijdige beschouwingen van de gedenkstukken der oudheid. Niet een ieder is in de gelegenheid gesteld om de bronnen te onderzoeken: de voorziening in de dagelijksche behoeften des levens, ontstentenis van genoegzame scherpsinnigheid, om overal het ware van het valsche te onderscheiden, en de gevolgtrekkingen bedaard te ontleden en derzelver juistheid te toetsen; gebrek meermalen aan eene wetenschappelijke opleiding, en ongelukkigerwijze eene, vroeger hier te

lande min bekende, maar helaas, in den laatsten tijd allengskens veld gewonnen hebbende oppervlakkigheid van kennis (1), die de plaats heeft ingenomen van meer degelijke studiën, zijn te zamen hinderpalen op den weg van ware verstandsverlichting en gemoedelijk onderzoek, en de klip, waarop der menschen ijdelheid zoo dikwerf stoot. Om dit te bedekken, neemt men alles aan wat geleeraard wordt zonder eigen onderzoek, en men zweert bij des meesters woorden, om het gebrek van oppervlakkige beoordeeling te bedekken. Die treurige gesteldheid, gepaard aan het ziel- en ligchaamverdervend geschrift dat in de laatste vijftig jaren van Franschen bodem (2) ons is toegezonden, heeft de neiging, om aan al dat nieuwe geloof te hechten en het zonder proefneming aan te nemen en toegeedaan te zijn, ook hier te lande veld doen winnen. Een kort, krachtig en welgesteld vlagschrift zal dus nu meer uitrigten dan de keurigste en uitvoerigste en krachtvolste wederlegging van het geleerde werk van STRAUSS, over het leven van JESUS. — De Heer JOSUÉ WITZ heeft aan onze bedoelingen voldaan met zijn betoog over de Napoleontische mythe, meer algemeen verkrijgbaar te stellen; in een keurig zakformaat is het voor geringen prijs aan te schaffen. Maar de verdienstelijke man (3) heeft meer gedaan; hij heeft ook vertolkt en daar neven gevoegd een betoog, dat STRAUSS zelf niet geleefd heeft. Hij heeft zoo voldoende den puntigen schrijftant van den Duitscher KEISERLINCK nagevolgd, en ook daaruit doen zien, dat als men eens alle geloof ontzegt aan hetgeen vóór ons geschied is, zodra dit niet meer materieel bewijsbaar is, dat niets dan weerhoudt om dit scepticismus ook tot het ons omringende en tegenwoordige uit te strekken. Wij bedanken den vertolker voor de opname in dit boekke van hetgeen wij omtrent dat onderwerp in onze *Courant* van den 6den November 1838, meenden te moeten zeggen; en besluiten met den opregten wensch, dat de in het algemeen belang aangewende pogingen tot wering van verderfelijke leerstelsels en tot bestrijding van hier en daar misschien te ligtvaardig en in geloove aangename begrippen omtrent Godsdienst, zede- en staatkunde, die in een naauw verband tot elkander staan, met gelukkigen uitslag mogen gezegd worden, opdat het Nederland voortdurend welga!

De jongste berigten, die wij uit *Munster* ontvangen hebben zijn zeer voldoende. De gezondheids toestand van den waardigen Aartsbisschop van *Keulen*, verbetert langzamerhand aanmerkelijk, [zijn waardige broeder, de Bisschop van *Munster*, heeft, hoewel geheel blind, op onderscheidene plaatsen zijner Diocess het H. Sacrament des Vormsels toegediend. De reis van den edelen grijsaard, was eene soort van triumphtocht; in sommige gemeenten, heeft men gedurende drie achtereenvolgende dagen, geillumineerd. Welligt nimmer heeft de bevolking der *Rhijn-Propintien* zoo veel belangstelling in alles, wat den Godsdienst betreft, getoond, als nu zij, door de handelwijze van het Pruisisch gouvernement, uit den slaap der onverschilligheid is opgewekt geworden.

(1) Een onvermijdelijk gevolg van het tegenwoordige onderwijs- en opvoedings stelsel.

Red. der Cath. Nederl. Stemmen.

(2) Ook de *Duitsche bodem* heeft hiertoe rijklijk het zijne bijgedragen.

Red. der Cath. Nederl. Stemmen.

(3) De Redactie der *Bredasche Courant*, den vertaler niet in persoon kennende, kon niet weten, dat hij nog tot de jongelingschap behoorde.

Red. der Cath. Nederl. Stemmen.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

HUISHOUDELIJK REGLEMENT VAN DE UTRECHTSCH AFGESCHIEDENEN.

(Vervolg van bladz. 230).

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Van de Christelijke Tucht.

Art. 69 zegt: De gemeente zal gedurig ernstig vermaand worden, om acht te geven op elkander, tot opscherpung der liefde en der goede werken; bij het ontdekken van eenige zonde en een' der lidmaten, daarover niet met anderen te spreken, maar persoonlijk en in het verborgen den gevallen te vermanen en te bestraffen, en, bij de verharding tegen herhaalde vermaning, den gevallen niet in den kerkeraad bekend te maken, tenzij de vermaning en bestraffing onder twee of drie getuigen beproefd is.

Welke Eutopiën! Wij lezen MATTH. XVIII. 15 —
17. » Doch is het dat uw broeder tegen u zondigt,
» zoo ga en straf hem tusschen u en hem alleen.
» Indien hij na u hoort zoo hebt gij uwen broeder ge-
» wonnen. Maar indien hij naar u niet hoort, zoo
» neem er nog een of twee met u: opdat alles door
» den mond van twee of drie getuigen bevestigd wor-
» de. Indien hij hen ook geen gehoor geeft zegt het
» aan de Kerk: en zoo hij ook de Kerk niet hoort,
» zoo houdt hem als een Heiden en Tollenaar."

Uit het volgende achttiende vers blijkt ontegenzeg-
lijk, dat de Zaligmaker hier niet tot zijne volgelingen in het algemeen, maar bepaaldelijk tot zijne Apostelen sprak; ten ware men de ongerijmdheid zoo ver wilde drijven, van te beweren, dat, op grond van dezen text, alle Christenen de magt hebben, om te binden of te ontbinden op aarde, en daarbij verzekerd kunnen zijn van de hemelsche bekrachtiging hunner binding of ontbinding. Het is diensvolgens, eene geheel verkeerde en belagchelijke toepassing van MATTHEUS XVIII, als men aan ieder lidmaat der gemeente in het bijzonder voorschrijft, om, als hij eenige zonde in een' der lidmaten ontdekt, hem daarover aan te spreken, te vermanen en te bestraffen; hetwelk welverre van tot liefde en goede werken op te scherpen menschkundig zeker, tot allerlei twisten, tot wrevel, oplopendheid en verwijtingen aanleiding geven moet: of de Utrechtsche afgescheidenen zouden volmaakte modellen van ootmoedigheid en zachtmoedigheid, met een woord, Engelen moeten wezen. Daarenboven wie geeft aan de opstellers van dit reglement het regt, om een voorschrift dat onze Zaligmaker aan zijne Apostelen gaf, tot al de individua's hunner gemeente uit te strekken, niet alleen, maar ook nog

aan dat voorschrift, hetwelk zich slechts tot een enkel geval bepaalt: *Zoo uw broeder TEGEN U zondigt*, eene volstreckte algemeene uitbreiding te geven tot andere zonde?

Men heeft MATTH. XVIII: 17. of, uit afkeerigheid van het kerkelijk gezag, in de Protestantsche bijbels aldus vertaald: » Indien hij ook hen geen gehoor geeft » zegt het aan de gemeente: en zoo hij ook de gemeente niet hoort, zoo zij hij u als een Heiden en » Tollenaar. — En wat zien wij hier in het reglement? De leden der gemeente beginnen te vermanen en te bestraffen; zij doen het vervolgens onder getuigen, en ook dit niet latende, zeggen zij het: aan wie? niet aan de gemeente, maar aan de Kerk, aan den Kerkeraad, dat is aan de opzieners die de gemeente regeren. — Dit artikel van het Utrechtsche reglement is alzoo strijdig met de Protestantsche bijbelvertaling met den zin der tekstwoorden en den aard der zake, het bewijst op nieuw, dat men met den bijbel doet en van den bijbel maakt, wat men verkiest.

» Art. 70 zegt. Een iegelijk lidmaat, die eenige verborgene zonde in den kerkeraad of op eene andere wijze openbaar maakt, zonder dat hij vooraf de particuliere vermaningen beproefd heeft, zal als een achterklapper bestraft, en bij verharding daartegen, gecensureerd worden. Hierdoor wordt echter geenszins verboden het vragen van raad en bestuur in de behandeling van eenige voorvallende zaak, bij een' der opzieners der gemeente. Integendeel wordt zoodanige raadvraging aangeprezen, ten einde noodeloze en onvoorzigtige vitterijen tegen te gaan.

Wij begrijpen niet regt, hoe de lidmaten de verborgene zonden van anderen, zouden kunnen weten, zonder daaraan medepligtig te zijn: wat aan anderen bekend is, is niet meer verborgen.

» Art. 71 zegt. Zonden, die uit haren aard en natuur openbaar zijn, moeten dadelijk in de kerkeraadsvergadering behandeld worden. In die behandeling zal echter wel de daad, maar niet de persoon genoemd worden. Er zal eene commissie benoemd worden uit den kerkeraad, om zoo mogelijk, met den aanbrengrer, den gevallen te vermanen tot belijdenis van schuld, tot boete en bekeering.

Tot belijdenis van schuld, tot boete en bekeering!
— Nadat de Protestanten, bij iedere gelegenheid, het Sacrament der Biecht, of *belijdenis van schuld* aan eenen Priester, tot wiens heiligste pligten de stiptste geheimhouding behoort en dien de gevallen zelf kiezen kan, als eene *pijnbank der Conscientie*, te hebben afgeschilderd, komen de Utrechtsche afgescheidenen voor den dag, met een *reglement*, waarbij de Biecht, op eene voor het menschelijk gevoel vernderende en aanstootelijke wijze, wordt ingevoerd. Niet in het geheim, aan iemand, die wettiglijk de magt ontvangen heeft, om de zonden te vergeven, van wiens liefderijk mededoogen met de zwakheden en gebreken van anderen, en van wiens geheimhouding hij vooraf zeker zijn kan; maar aan eene commissie uit den kerkeraad, moet de gevallen afgescheidene biechten; en, of dit nog niet erg genoeg ware moet er zoo mogelijk, de aanbrengrer nog bij zijn! En wat kan die vernderende belijdenis van schuld bij menschen, die leeren, dat menschen de zonden niet kunnen vergeven, den gevallen baten? Of zou men ook in dit op-

zigt de oude Gereformeerde leer hebben veranderd, en zich verbeelden, dat men de magt om de zonden te vergeven, door afscheiding van afscheiding, en het maken van menschelijke inzettingen, die men *huishoudelijke reglementen* noemt, verkrijgen kan? Want waartoe *belijdenis van schuld*, als er geene kwijtschelding op volgen kan? En waarin zal de boete bestaan? Wie zal ze opleggen? Waartoe is zij noodig, volgens de Gereformeerde leer? — De bekeering kan toch wel niet anders zijn, dan *het vaste voornemen, om met Gods genade, niet in de zonde te hervallen*. — Wel nu! die *belijdenis van schuld, die boete en bekeering zijn juist de deelen der Catholijke Biecht*; maar in eenen omgekeerden, onnatuurlijken zin. In de Catholijke Biecht wordt gevorderd: *berouw, belijdenis van schuld en voldoening*; zoo wel, wegens de beledene onregtvaardigheden, verongelijkningen, beledigingen enz. enz., als van de opgelegde boete. Inderdaad, om eenen zondaar, tot de vernderende belijdenis van schuld te bewegen, is er berouw, dat is aanvankelijke bekeering noodig. Zonder het berouw, 't welk een werk der goddelijke genade is, ware de belijdenis van schuld, niet anders, dan een bloot verhaal van grotere of kleinere misdrijven.

In de Catholijke Kerk is de Biecht, of belijdenis van schuld een troostvol Sacrament; 't welk de conscientie bevredigt, de ziel reinigt, haar vatbaar maakt voor het gevoel der goddelijke liefde, en het voornemen doet geboren worden, om den liefderijken God niet meer te beledigen. De boetvaardige zondaar heeft geene andere getuigen van zijne veroortmoedigende schuld-belijdenis, dan eenen altoos zwijgenden Priester en de hemelingen, die zich over zijne boetvaardigheid verheugen. — Doch hiermede zijn de *regeerders* der Utrechtsche afgescheidene Gemeente, die de Biecht, of het Sacrament van boetvaardigheid verwerpen, niet tevreden, zoo als wij gezien hebben; hun *juk* is derhalve drukkender dan dat der Catholijke Kerk. 't welk even als het *juk* van haren goddelijken Insteller *zacht is*. — Men ziet, dat men met het *afschudden van dat juk* niet veel gewonnen heeft.

» Art. 72 zegt. De eerste trap van openbare bestraffing is de openbare ontzegging van het gebruik des H. Avondmaals; waarbij de gemeente zal opgewekt en vermaand worden, niet alleen om voor den gevallen te bidden in het verborgen, maar ook denzelfden persoonlijk te gaan vermanen en opwekken tot boete en bekeering.

Volgens artikel 73 zal, wanneer die openbare bestraffing niet achtervolgd wordt door *belijdenis van schuld, boete en bekeering*, zoodanige *verharde zondaar* van de Gemeente worden afgesneden; en zal men daartoe het oude Gereformeerde *Formulier des Bans, ofte der Afsnydinge van de Gemeente CHRISTI*, bezigen. Het ware welligt niet ondoelmatig, dat *Formulier* eens te analyseeren; doch het zou ons thans te ver buiten ons bestek voeren. De kerkeraad bepaalt den tijd, wanneer die afsnyding zal geschieden.

» Art. 74 zegt. Indien een afgesneden weder tot bekeering komt, zal hij na voorafgaande belijdenis van schuld en boete, en bewijs van bekeering, weder openbaar in de gemeente als

lidmaat opgenomen worden, volgens het Formulier, daarvan in de Christelijke Gereformeerde kerk aanwezig."

De Gereformeerden, die bij het ontstaan hunner secte, aan dezelve den naam van: *kerk* gegeven hebben, vonden tevens goed, om alle de volmagten, door onzen Heer JESUS CHRISTUS aan zijne Apostelen gegeven, op de predikanten en ouderlingen dier nieuwe kerk, toe te passen, en de tucht of discipline door de Catholijke Apostolische Kerk, in de eerste eeuwen uitgeoefend, na te apen, die tucht was in die eeuwen zeer gestreng en geevenredigd aan het misdrijf. Aan den gevallen zondaar werden naar gelang zijner overtredingen, openbare boetplegingen opgelegd, die somtijds jaren, soms het geheele leven lang duurden. Die tijd van boetpleging werd nu en dan vooral op de voorspraak dergenen, die om het geloof gevangen waren en den dood, der martelaren stonden te ondergaan, *verminderd*, of *geheel* kwijt gescholden, en dit noemde men *gedeeltelijken* of *vollen Afsaat*. — Maar het opleggen van boetplegingen in het openbaar, werd naderhand, toen de ijver verflauwde, tijden, omstandigheden en zeden veranderden, afgeschaffd en in heimelijke boetplegingen veranderd. Inderdaad, het zou in onze verwijfde eeuw, die zich verlicht en beschaast noemt, meer kwaad dan goed stichten, als gevallen Christenen niet binnen de kerk mogten komen, maar aan den ingang staande, den geloovigen die binnen gingen, moesten verzoeken om voor hen te bidden, of als zij, in de kerk toegelaten worden, de zelve, even als de ongedoopten, nade voorlezing van het Evangelie moesten verlaten enz. — Zoo iets zou in onze dagen, met eene openbare ten toonstelling op het schavot worden gelijk gesteld. . . . De Kerk heeft wijze redenen gehad, om de uitoefening harer tucht te wijzigen, wat de uitvoerings wijze betreft; want men denke niet, dat de tijdelijke straffen die oorspronkelijk voor onderscheidene zonden waren opgelegd slechts grillige gestrengheden van dien tijd waren, waarmede men tegenwoordig niets te maken zou hebben; dat zij verre! Even als in de eerste dagen der Kerk, worden wel de *zonden* in het Sacrament van boetvaardigheid vergeven, maar geenszins de *straffen* door de zonden verdiend, kwijtgescholden. In de eerste dagen van ijver en levendig geloof en van strenge zeden bejiverden, de gevallenen zich, om *in dit leven* voor hunne zonden te kunnen boeten en dezelve uit te wisschen, door het ondergaan der geheele daarvoor bepaalde straf, of door den *AFLAAT*, door de Kerk verleend, die magt heeft om te binden en te ontbinden op aarde: na het wijzingen dier uitoefening van tucht, zijn de zondaars, zoowel als toen veroordeeld, om de straffen, door hunne zonden verdiend, te ondergaan na of in dit leven, even gelijk zij die in vroegere eeuwen stierven, voor dat zij de geheele opgelegde straf ondergaan hadden. Nu, zoo wel, als toen, worden die *tijdelijke straffen*, door den gedeeltelijken of vollen afsaat, geheel of gedeeltelijk kwijtgescholden, door diezelfde Kerk, die zulks in de eerste eeuwen, ten verzoeken harer martelaren deed;

omdat zij daartoe in de personen harer eerste Apostelen de magt van haren goddelijken stichter ontvangen had, en die uit hoofde derzelfde nooit ingetrokkene, maar altoos voortdurende magt, nog hetzelfde doet en den afsaat, dien zij eertijds op de voorspraak harer martelaren verleende thans aan het beoefenen van godvruchtige werken verbindt. Er is dus eigenlijk, zoo min in de tucht als discipline, als in de leer der Catholijke Apostolische Kerk verandering gemaakt: alleen de wijze van uitoefening en toepassing verschilt, naar tijden en omstandigheden. — Daarom heeft zij alle publiciteit in dat opzigt laten varen, en dezelve alleen voor de *excommunicatie* of afsnijding voorbehouden, die zij niet dan zeer zelden en in den uitersten nood bezigt. NAPOLEON, de destijds geduchte NAPOLEON en de Bisschoppen der zoogenaamde Utrechtsche kerk zijn, voor zoo veel wij weten, de laatsten geweest, aan welke zij die verschrikkelijke straf heeft uitgeoefend.

» Art. 75. De schorsing en afzetting van eenig lid des kerkeraads, wegens valsche leer of ergerlijk gedrag, gaat, in geval van verharding, gepaard met censuur en daarop volgende afsnijding. Dit heeft echter geene plaats, wanneer eenig kerkeraadslid, wegens bewezen onbekwaamheid tot de dienst, wordt ontslagen of afgezet."

Valsche leer! Wie geeft aan de opstellers van het Utrechtsche reglement het regt, om te beslissen, wat *valsche leer* zij, aan den kerkeraad eene geisoleerde gemeente toe te kennen, daar zij dat regt aan eene algemeene kerkvergadering, uit de Bisschoppen, dat is wettige opvolgers der Apostelen, eenen opvolger van den Apostel PETRUS, of diens gedeligueerden aan het hoofd hebbende, zamengesteld, ontzeggen? Er is in het protestantismus, en dus ook bij de afgescheidenen, volgens hunne eigene leer, dat *alle menschen uit zich zelve leugenaars en ijdelers dan de ijdelheid zelve zijn* (1), geen onfeilbaar gezag, waar aan men zich behoeft te onderwerpen: als men zijne stellingen slechts op de eene of andere zinsnede des Bijbels grondt, kan geen protestantsche kerkeraad of synode het regt hebben, om te verklaren, dat zulks *valsche leer* zij. — Men kan bewijzen, dat dusdanige stelling niet Gereformeerd, Luthersch enz. is; en diensvolgens hem, die ze voordraagt *schorsn* en *afzetten*, als aan zijne bediening de *genootschappelijke verplichting* verbonden is; om Gereformeerd, of Luthersch te leeren; meer niet.

» Art. 76 zegt. Tegen een lid des kerkeraads zal geene beschuldiging aangenomen worden, tenzij dezelve duidelijk worde opgegeven en bevestigd door twee of drie getuigen. Zij, die eenige beschuldiging tegen eenig lid des kerkeraads hebben, zullen gehouden zijn, om vooraf een' der opzieners over de zaak te spreken, eer dat dezelve in de kerkeraadsvergadering gebragt wordt."

HET CATHOLICISMUS IN AFRIKA.

Wij hebben in ons blad van 15 Junij II. bl. 197 eenige uittreksels medegedeeld, uit brieven van den

(1) Art. VII der Gereformeerde geloofsbelijdenis.

Eerw. Heer SUCHET, Pastoor van *Constantine*, welke algemeene belangstelling hebben ingeboezemd: met niet minder deelneming en heilige verwachting, zullen onze Catholijke landgenoten het volgende door dien Apostolischen man geschreven, lezen.

Constantine, 18 Mei 1839.

» Te *Constantine* is aan alles gebrek, gelijk in het midden der woestijnen van *Amerika*. Het aantal der Colonisten vermeerderd niet; dit is zelfs niet mogelijk in den staat, waarin er de zaken zijn, en wij zijn genoodzaakt te erkennen, dat dit geen onheil is, want, tot hiertoe bederven en verlammen de Colonisten, die zich in eenig gedeelte van *Afrika* hebben gevestigd, al het goede; dat men aan de inboorlingen zou kunnen doen en zouden hunne beschaving veel eer vertragen, dan bevorderen; en zoo de provincie van *Constantine* de beste der geheele provincie is, dan is zulks, omdat zij de minste colonisten heeft en er het gouvernement geheel en al militair is.

» Ik heb te *Constantine* vier zusters van liefde doen komen, die religieusen van den H. JOSEPH genoemd worden, wier generale overste mevrouw de baronesse DE VIALART is. Die dame, die in de geheele *Algerij*, alwaar zij sedert vier jaren met hare Religieusen is, de hoogste echting geniet; en alwaar zij, verbaasd veel goed gedaan heeft en nog doet, door zich met alle soorten van goede werken te belasten; die dame, zeg ik, kan, door hare medewerking, mij op eene vermogende wijze in mijne bediening helpen. Die goede zusters, die zé mij zelve, met Mgr. den Bisschop van *Algiers*, die haar is komen installeren, gebragt heeft, zijn een wezenlijk evenement voor *Constantine* en voor de geheele provincie geweest. Hare aankomst alhier heeft zelfs een grooten weerklink in de woestijn gehad. De Cheik-el-ARAB, die zich onlangs te *Constantine* bevond, wilde die goede zusters naar de woestijn van *Zahara*, van welke hij het groot-opperhoofd is, brengen, om er de zieken te verzorgen en er de kinderen te onderwijzen. Hij betuigde haar, dat zij geliefd zouden wezen in de woestijn, gelijk in de groote steden van *Frankrijk*, dat zij er als souverainen zouden zijn. Die goede zusters hebben dat groote en verschrikkelijke opperhoofd onlangs genezen, van eene vrij zware ziekte; hij ging zich tweemaal daags, door haar laten behandelen, als een kind. Sedert dat zij hier zijn is er toeloop, van den morgen tot den avond van kranke inboorlingen van allerlei kleur en twee der zusters zijn bestendig bezig met het bezoeken van zieken aan de huizen; overal betwist men ze elkander, vooral de aanzienlijkste Arabische dames der stad, die voor haar de teederste genegenheid hebben; daar deze arme Arabische dames nooit nitgaan, zijn zij verrukt over het bijzijn der Fransche Religieuzen, en daar die Religieuzen Arabisch kunnen spreken, praten zij veel met dezelve. Zij verlaten haar nooit, zonder dat die arme Mahomedaansche vrouwen uit zich zelve verzoeken *Sidnaïssa Allah* (het CHRISTUS-beeld, hetwelk de Reli-

gieusen op de borst dragen) te kussen. Verbaasd is, inderdaad, de eerbied en het vertrouwen welke zij in de stad en in de geheele provincie hebben ingeboezemd, want de zieken der afgelegene stammen, komen zich ook door haar laten verzorgen. Hare tegenwoordigheid alhier zal, ik twijfel er niet aan, eene verwonderlijke uitwerking te weeg brengen en de beschaving, zoo niet de bekeering, dier arme bevolkingen op eene zonderlinge wijze bespoedigen.

» Op den eersten Mei, feestdag van den H. PHILIPPUS, hebben wij hier eene gewigtige en zeer aandoenlijke plegtigheid gehad. Het was de H. Offerande der Mis, die ik het geluk had in de opene lucht op te dragen, onder het gewelf des hemels, aan de boorden van den *Rummel*, te midden eener uitgestrekte vlakte, omringt door heuveltjes die met Arabieren bedekt waren. De geheele stad had zich in massa derwaarts begeven, en de geheele provincie en de groote woestijn werden vertegenwoordigd door de hoofden der stammen en de aanzienlijken der familien. Nooit had eene zoo talrijke en zoo zonderlinge vergadering in *Afrika* plaats gehad. Te midden van een zeer groot carré gevormd door de Fransche troepen verhief zich een altaar van zooden, dat men met bloemen bezaaid had en bedekt met kransen en laurieren, die ik zegenen zou, om naderhand aan de overwinnaars in de spelen te worden uitgedeeld, boven het altaar verhief zich eene heerlijke wapen-trophée, beschaduwd door de banier van MAHOMET, door die der provincie, en door de Fransche vlag; boven die zonderlinge trophée verhief zich op eene majestueuse wijze het kruis van onzen goddelijken Verlosser, die inderdaad de eenige overwinnaar was, aan wien deze schoone zegepraal werd toegewijd. Al de groote inlandsche dignitarissen en de aanzienlijken der stad en der provincie, wilden den generaal en zijnen staf binnen het carré der troepen verzamelen tot nabij het altaar, zij woonden het celebreren der H. Mis bij, met eene soort van verbazing, die naar bewondering geleek; allen bogen zich even als de Franschen op het oogenblik der Elevatie, en hun volk, getuige van die hulde, die hunne opperhoofden aan den God der Christenen toebagten deden even als zij. Nooit denk ik, was een soortgelijk schouwspel op den Afrikaanschen grond gegeven; mijne aandoening was ten top gestegen. Voor het einde der Mis kon ik mij niet weêrhouden van mij tot die verbaasd groote en zonderlinge vergadering te wenden en haar de gevoelens die mijn hart vervulden, mede te deelen. De Arabische tolken bragten aan de menigte aanstonds en getrouwelijk mijne woorden over, en aan het einde der plegtigheid kwamen allen mij begroeten en mijne hand kussen. Ik spreek u thans niet over de spelen, over de worstelingen, over de enroussels, die den dag besloten; men had eene tent doen opslaan voor de Religieusen en voor mij; wij waren getuigen van die spelen, en de Religieusen werden verkozen, om de overwinnaars te kroonen. Nooit zag men iets zoo zonderlings en tevens zoo aandoenlijks, als die zwarte,

koperkleurige, of blanke Afrikanen, voor Fransche Religieusen nederknielende, om, zij, die ongetemde bewoners der woestijn, op hunne hoofden kroonen te ontvangen van de beschroomde en bevende hand van ootmoedige Zusters van liefde.

» Daar ik begonnen ben met u over de godsdienstige plegtigheden te spreken, zal ik u een paar woorden zeggen, van die welke te *Hyppone* hebben plaats gehad bij eene tweede reize, welke ik naar die beroemde puinhoopen heb gedaan, met Mgr. den Bisschop van *Algiers*; die goede Prelaat had het geluk van de heilige Mysteriën, op de bouwvallen van *Hyppone* te celebreren, ten dage waarop de Kerk het feest der Boodschap vierde. Op maandag 8 April, doorkruisten wij beiden die heilige ruïnen, met het boek der *Belijdenissen* en der *Alleenspraken*, van den H. AUGUSTINUS in de hand en op het oogenblik, dat wij met ontroering vroegen, op welke plaats de kerk en het zedige paleis van dien grooten heiligen mogt zijn geweest, opende Mgr. het boek der *Belijdenissen* en zijne oogen vielen op de geïsoleerde zinsnede: *Et ecce ipse est ante nos*: zie het is voor ons; die woorden troffen ons en vervulden ons met blijdschap, en wij besloten dat de H. Mis op die plaats zou worden gecelebreerd; alvorens verzocht ik te biechten, om onder de Mis te communiceren en vooral om mijne zonden te beweenen en er vergiffenis voor te ontvangen, daar waar de groote H. AUGUSTINUS, de zijne beweeënd had en alwaar hij ongetwijfeld het voortreffelijke boek zijner *Belijdenissen* geschreven had. Mgr. wilde ook van zijnen onwaardigen dienaar het Sacrament van boetvaardigheid ontvangen. . . . Wij weenden beiden. . . . Hoe zoet vloeiden onze tranen op dien grond, dien de H. AUGUSTINUS, met de zijne had bevochtigd. . . . Onze harten waren als in eene heilige dronkenschap. Ik opende het boek der *Alleenspraken* en sloeg het open op eene bladzijde die de schoonste gevoelens van dankbaarheid behelsden, welke de H. AUGUSTINUS, ooit had kunnen schrijven. Mgr. werd er diep door bewogen en besloot om overal dat gebed van dankzegging na de Mis te reciteren. Een vak muur diende ons tot altaar, de Zusters Religiensen die ons hadden verzeld en eenige arme Maltiezers, plukten bloemen op die bouwvallen, om er ons Altaar mede te versieren.”

NADERE BIJZONDERHEDEN, BETREKKELIJK DEN AARTSBISSCHOP VAN POSEN.

Zie hier enige nieuwe bijzonderheden, betreffende Monseigneur VON DUNIN, Aartsbisschop van *Posen*, vervat in eenen brief uit *Berlijn* aangekomen, en geschreven door iemand, die zeer goed onderrigt is.

» Gij hebt reeds door de openbare bladen vernomen, hoe Monseigneur VON DUNIN hier aangekomen is en allen, wat vervolgens heeft plaats gehad. Zie hier echter wat nieuws. Daags voor de notificatie van het decreet, verzocht de Aartsbisschop in eenen brief

aan den Koning gerigt, de vergunning, om in zijne Diocesen, de Bulle van Pius VIII, aan de Bisschoppen der *Rhijn-Provincien* in 1830 gegeven, aftekondigen: hij voegde er bij, tot verklaring van het gedrag, 't welk hij gehouden heeft, dat hetzelfde het gevolg is geweest van de overtuiging, die hij had, betrekkelijk de heiligheid zijner pligten, die aan hem, Catholijke Bisschop, de handhaving geboden van de zuiverheid des geloofs en van de kerkelijke discipline, dat hij, wat de *tijdelijke zaken* betreft, de getrouwste onderdaan des Konings was, en dat, zoo hij hem in die *betrekking* beledigd had hij er hem vergiffenis voor vroeg.

» Die brief, geschreven en gezonden zoo als ik gezegd heb, vóór de notificatie van het decreet, is den Koning eerst naderhand aangeboden geworden, om redenen, die men gemakkelijk raden kan. De Koning heeft denzelfden ontvangen als eene soort van beroep op zijne gratie, en diensvolgens, is weinige dagen daarna, aan den Aartsbisschop geantwoord: dat zijne *acte van berouw*, met welwillendheid werd aangenomen; dat de Koning hem gratie verleende van zijne vangsten, en dat hij van hem vorderde, wijl hij *verhindert* werd, om de zaken zijner Diocesen te besturen, bevelen aan het Kapittel te geven, tot het benoemen van eenen Administrator; en dat, betrekkelijk de herstelling van den Aartsbisschop in zijne bediening, de Koning zich dezelve voorbeheld en die ondergeschikt maakte aan het verdere gedrag van den Aartsbisschop. Dat onverwachte antwoord verbaasde Mgr. VON DUNIN zeer, die niet toefde, aan den Koning te schrijven: dat hij op geenerlei wijze gebruik van zijne *gratie* kon maken, om de eenvoudige reden, dat hij het vonnis niet aangenomen had. Men heeft nog niet geantwoordt.

» Deze bijzonderheden, mondeling door den Aartsbisschop zelf gegeven, verklaren ons die soort van gratie, waarvan de Koning van *Pruissen* ten opzichte van dien doorluchtigen verdediger van het Catholicismus gebruik heeft gemaakt.

L'UNIVERS.

Onlangs is te *Berlijn* eene Commissie uit de diocesen van den standvastigen Aartsbisschop VON DUNIN aangekomen ten einde van Z. M. de vergunning tot het terugkeeren van den geliefden Aartsbisschop, naar zijne kudden, eerbiedig te verzoeken. Die commissie bestaat uit de Heeren PRZERYNSKI, gedelegeerde Kanunnik honorair, SUCHARSKI, Prior van de H. Drie-vuldigheid te *Gnesen*, SULMONCKI, Prior van *Strelzno*.

De kapittels van *Gnesen* en *Posen*, zijn even standvastig in het handhaven van de regten der Kerk, als hun Aartsbisschop; waarbij de lafhartigheid van het Keulsche kapittel des te sterker afsteekt.

Plaatsgebrek noodzaakt ons eenige berigten, betreffende den treurigen toestand der kerk in het bispdom van *Breslau*, tot ons volgend N.º te verschuiven.

NIEUW BEROEP OP DE LIEFDADIGHEID DER NEDERLANDSCHE CATHOLIKEN.

Het moet gewis, voor elken opregten Catholijken Nederlander hoogst aangenaam zijn, dat de bereidvaardige liefdadigheid onzer geloofs- en landgenooten, niet alleen door vaderlandsche gemeenten, die er in hunnen druk en kommer door geholpen zijn of worden, maar ook door onze broeders in andere landen, gezegend en de zegen des hemels over hen afgesmeekt wordt.

Wij, voor ons, verheugen er ons over, met eene heilige blijdschap, dat wij meermalen niet alleen het orgaan der ongelukkigen waren, die hunne hulpvaardige liefde inriepen, maar ook tevens het kanaal mogten wezen langs 't welk de goede Voorzienigheid aan onze buiten- en binnenlandsche broeders de liefdegaven onzer geloofsgenoten, soms rijkelijk heeft doen toevloeijen: de vertroosting, die wij daarbij meermalen ondervonden, kunnen tegen vele wederwaardigheden en kwellingen opwegen: Wij hebben dan ook nu niet geaarfeld, om ten gevolge van den onderstaanden brief en de daarin vermelde eervolle aanbeveling, het verlangde toegezonden stuk te plaatsen en ons te belasten met de inzameling der liefde gaven, welke de Nederlandsche Catholijken, die in onze dagen, zoo veel stof hebben, om den Almagtigen te danken, voor de vrijheid, die zij thans in de uitoefening van hunnen Godsdienst genieten, die dagelijks met vernieuwen luister, in ons vaderland het hoofd opbeurt, tot dit nieuwe liefdewerk zal willen afzonderen.

Aan den Heer J. G. LE SAGE TEN BROEK.

HOOEGEACHT E N ZEERGELEERDE HEER!

De op de voorzijde van dezen geplaatste brief en het hier bijgevoegde opstel, maken UEd. met den aard en de strekking van mijn nederig en dringend verzoek bekend, hetwelk ik door niemand beter dan door den ZeerEerwaardigen Heer J. F. SEM, Landdeken van *Delfsland* aan UEd. meende te kunnen laten toekomen. Uwe edele, godvruchtige en belanglooze pogingen van den eenen kant en den schitterenden uitslag derzelve, zoo mede de vermaardheid uwer Tijdschriften van den anderen kant, boezemden mij den moed in om van UEd. dezelfde bereidvaardige hulp afteismeken, over welke de arme Catholijken van *Stockholm*, onlangs zoo veel reden gehad hebben zich te verheugen. Daar de toestand van de Catholijken van *Schaffhausen* nagenoeg dezelfde is, waarin onze arme *Stockholmsche* broeders zoo lang gezocht hebben, hoop ik, dat UEd. zich insgelijks tot medelijden en hulpvaardigheid voor onze arme kerk zal laten stemmen. Ik verzoek UEd. dien ten gevolge aan het nevensgaande stuk eene plaats in een uwer Tijdschriften te willen verleenen en de liefdegiften te ontvangen, welke de beroemde milddadigheid der Nederlandsche Catholijken ten gevolge van dit artikel, aan UEd. mogt inzenden.

Mogt ik de eer hebben op dezen brief, dien ik met even veel vertrouwen als ootmoedigheid aan u schrijve, eenig antwoord te ontvangen, voor dat ik het geluk heb, met UEd. persoonlijk kennis te maken, dan verzoek ik UEd. hetzelfde aan den Zeer Eerw. Heer J. F. SEM, Landdeken alhier, te willen toezenden.

Inmiddels verzoek ik UEd. de uitdrukking mijner uitstekende hoogachting te willen ontvangen en te gelooven, dat ik mij met innige gevoelens van dankbaarheid en hoopvolle verwachting noeme:

HOOEGEACHT E N ZEERGELEERDE HEER!

's Gravenhage UEd. onderdanigste Dienaar
den 25 Julij 1839. J. C. STOCKER.

DE ROOMSCH-CATHOLIKEN VAN SCHAFF- HAUSEN IN ZWITSERLAND.

Wie heeft niet hooren gewagen van den vermaarden waterval van *Schaffhausen*, waar de Rijn van eene verschrikkelijke hoogte, met een verdovend gedruisch nederstort, om vervolgens in weldadige stroomen, zijne wateren verre te verspreiden, langs zijne boorden vruchtbare streken te bespoelen en op zijnen breeden rug, eene talloze menigte reizigers op en neder te varen, of de rijk met koopmanschappen beladen schepen, die nijverheid en koophandel hebben bevracht, naar alle oorden, langs eenen gemakkelijken weg, door stoom, door wind, door paardenkracht, over Nederlands gebied heen te voeren!

Niet verre van dien waterval ligt de grijze stad *Schaffhausen*, waar veleer eene in 1052 gestichte abdij der Benedictijnen stond, aan welke de stad hare opkomst en grootheid te danken had. Hier bloeide vroeger, even als in het toen geheel Catholijke *Zwitserland*, de Catholijke Religie in al haren glans. De ontzettend groote Kerk van St. JAN spreidde op de Feestdagen, grooten rijkdom en luister, de vrucht van de vroomheid der voorvaders, ten toon, en de menigvuldige andere Kerken, Kapellen en Kloosters in en om de stad wedijverden, om in de harten der bewoners godsvrucht aantekweeken.

Al die godsdienstige instellingen zijn vernietigd! In 1529 verkreeg de konde leer der Hervorming de overhand, de aloude Godsdienst, werd verdrongen, Abdijen, Kerken, Kloosters vernield, de belijders der Catholijke Leer verjaagd en verdrukt en hun zelfs geen ander plaatsje overgelaten, om er hunnen Godsdienst uit te oefenen dan eene Kapel in twee oude Kloosters op meer dan een uur afstands van de stad gelegen.

Dan ook die twee laatste Kloosters zijn hunne ontbinding en geheele vernietiging, ten gevolge der in *Zwitserland* bestaande verwikkelingen, nabij, waardoor aan de Catholijken van *Schaffhausen*, te midden van een geheel Protestansch kanton, alle gelegenheid zal ontvallen, om hunnen Godsdienst te kunnen uitoefenen.

Het getal der in gemelde stad aanwezige Catholijken

bedraagt intusschen meer dan 700 zielen, die met angst de toekomst te gemoet zien, daar zij zullen moeten kiezen om hunne geboorte-stad te verlaten en wie weet waar elders, een gebedeld stuk broods te eten, om ten minste hunne Godsdienst-pligten vrijelijk te kunnen waarnemen, of wel zoo zij blijven, groot gevaar te loopen van, bij gebrek aan Geestelijke hulp en onderrigt, welligt van de ware leer af te wijken en, bij verslapping van godsdienstigen zin, ten laatste van de Kerk geheel af te vallen.

Schaffhausen zou dan geen Catholijke inwoners meer tellen!

De Bisschop van *Chur*, waaronder die stad voorloopig behoort, die ramp willende voorkomen, heeft in den nood dezer verlatenen eenigzins willen voorzien en hun in den persoon van den Eerw. Heer JOANNES CHRYSOSTHOMUS STOCKER eenen Pastoor gegeven, om voor hunne Godsdienstige belangen bepaaldelijk te zorgen.

Doch wat vermag die Geestelijke, daar hij noch Kerk, noch huis, noch school, noch eenige plaats heeft, waar hij zijnen dienst kan uitoefenen? De Catholijken van *Schaffhausen*, immers, missen alles en dat te midden eener Protestantsche stad! Zij zijn verlaten, allen even behoeftig en ter nauwernood in staat om in hun levensonderhoud te voorzien. Alleen de Voorzienigheid kan hen redden en met haar de hulp van brave Catholijken uit andere landstrekken, die een werkzaam medelijden met het lot van hunne broeders te *Schaffhausen* willen betoonen. Zelfen hebben zij, in weerwil van hunnen treurigen toestand, niet werkeloos willen blijven, om alles van vreemde hulp te verwachten; neen, zij hebben handen aan het werk geslagen en het is hun, na herhaalde pogingen, mogen gelukken, om van den raad van het kanton eindelijk de vergunning te erlangen om eene Kerk en Pastorij te bezitten, onder deze bezwarende voorwaarde echter, dat er eene som van *Twintig duizend Guldens* als kapitaal worde vastgesteld, om daaruit de kosten de stichting en het onderhoud der kerkelijke gebouwen, van de School en van den Pastoor te bestrijden. Er heeft zich eene Commissie uit de Catholijken van *Schaffhausen* gevormd, bestaande uit den Eerw. Heer J. C. STOCKER Pastoor en de Heeren FRANÇOIS GRAAF VAN ENZENBERG, J. PILGER en J. G. NEHER, om te trachten de opgemelde som bijeen te brengen. — Zij heeft al het mogelijk beproefd en ofschoon die poging niet geheel vruchteloos was, is zij echter verre te kort geschoten om het bedoelde Kapitaal bijeen te brengen. Wat schoot den Catholijken aldaar nu over, dan of het opgevatte plan te laten varen en hulpeloos den hierboven geschetsten treurigen toestand te gemoet te gaan, of wel met betrouwen op de Voorzienigheid, de oogen op te heffen tot hunne meer vermogende broeders, opdat deze van de goederen die de Heer hun ter uitdeeling heeft toebetrouwd, eene kleinigheid afzonderen, om ook in hunnen nood te helpen voorzien.

Het is dan ook in de verwachting, dat God de harten der geloovigen ten beste zal neigen voor dit nut-

tige werk, dat de Eerw. Priester J. C. STOCKER zich op reis heeft begeven, om de giften in te zamelen voor de vestiging eener Catholijke Kerk en Pastorij, alsmede eene School, te midden van het veleer Catholijke doch thans Protestantsche *Schaffhausen*, voor 700 Catholijken.

Wie zou niet gaarne eene kleinigheid voor dat goede werk afzonderen, want eene kleinigheid door elk, door allen gegeven, is genoeg, om in den nood te voorzien.

Het is waar de liefdadigheid der Nederlanders wordt dikwerf aangesproken, maar is dit immer te vergeefs geschied? En waarom niet? Omdat de Voorzienigheid juist over elke gift, hoe gering, haren zegen gebiedt en zorgt; dat bereidwillige gevers ook steeds kunnen blijven geven; God, zegt immers de Apostel, *bemint den blijmoedigen gever*. — Wij Catholijken van *Nederland* herdenken thans met dankbaarheid, hoe het onzen vaders, die om hunnen Godsdienst verdrukking leden, goed aan het hart deed, wanneer, bij het woeden der vervolging, van elders hulp voor hen daagde, wanneer de gezanten der Catholijke mogendheden bij de staten der vereenigde *Nederlanden* tusschen beide kwamen om verzoeking te vragen van de strenge plakaten, destijds tegen het Papismus uitgevaardigd. Onze vaders hieven toen hunne oogen naar de bergen op, van waar hun hulp toevloede. Zouden wij thans, nu wij meerdere vrijheid genieten, terwijl onze Zwitsersche broeders van hunne bergen hunne blikken, langs den Rijn, op *Nederland* vestigen, om zich door onzen bijstand eene kerk tot uitoefening van hunnen Godsdienst, eenen geestelijke om hen in hun stervensuur de sacramenten uit te deelen, eene school tot onderwijzing hunner kinderen te verschaffen, zouden wij thans onze reeds voor velen behulpzame hand sluiten? Ach het is zoo hard in zijn eigen vaderland van Kerk en Priester beroofd te zijn! Het is zoo treurig zieken en stervenden zonder hulpmiddelen van den Godsdienst, uit dit leven te moeten laten verscheiden, zoo pijnlijk voor het onderhart, de kinderen van alle onderrigt verstoken te moeten laten! Dat alles hebben wij, doch dat alles missen onze broeders te *Schaffhausen*!

Met een aangenaam gevoel van zelfvoldoening mogen de Catholijken van *Nederland*, het oog vestigen op Stockholm's fraaie kerk, die voor een groot gedeelte door hunne liefdadigheid is gesticht. IJverige gebeden stijgen thans van daar, uit de harten der Zweedsche Catholijken op, om rijke zegeningen over ons af te bidden. Welnu, ook onze broeders van *Schaffhausen* verlangen niets vuriger, dan door onze milddadigheid eene kerk te hebben, ten einde daarin den Heer voor ons te kunnen bidden. *Jaarlijks* zullen daarin, op vastgestelde tijden, ten eeuwigen dage, *vier Diensten* voor al de weldoeners van *Schaffhausen's* kerk worden opgedragen. Mogten de met voorkennis der geestelijke overheid, aangewende pogingen van den waardigen Priester STOCKER, die zich thans in *Nederland* bevindt, ingang vinden en hij, bij zijne terugkomst, aan zijne kudde de blijde tijding kun-

nen brengen, datda liefdadigheid der Catholijken van Nederland, nimmer te vergeefs wordt aangesproken, en zij gaarne het hunne hebben willen bijdragen, om bij den trotschen waterval van *Schaffhausen*, ook weder eene kerk ter verheerlijking van God op te rigten! —

DE LEVANT.

De berigten uit *Rome*, betrekkelijk den voortgang van het Catholicismus en den arbeid der Missionarissen in den *Levant*, zijn zeer verblijdend. Niet alleen zijn de Catholijken, die onder de menigvuldige kwellingen getrouw gebleven zijn, ten minste van de hoogst noodige Priesters voorzien, maar men ziet ook vele tot hiertoe van de Kerk afgescheidene Christenen, zich vrolijk tot haar terug begeben. Sedert eenige jaren hebben onderscheidene schismatieke Bisschoppen, zich aan het eenheids punt der Catholijke Kerk aangesloten, en zijn meestal door hunne kudde gevolgd geworden. Door den edelmoedigen bijstand uit het Westen, verheffen zich allerwege, kapellen, kerken en scholen, in de Catholijke gemeenten; in de dringendste behoefte wordt overal voorzien. De vaderlijke zorg welke Zijne Heiligheid aan het Oostersche gedeelte zijner groote kudde toewijdt, brengt veel toe aan den nieuwen bloei van het kerkelijke leven in die belangrijke oorden; doch tevens moet met dankbaarheid gewag worden gemaakt, van de verbazende weldaden door de Fransche associatie tot voortplanting des geloofs, aan de Kerk in die landstreek besteed. Niets duchten de Catholijken er zoo zeer, als de invloed van het schismatieke *Rusland*, die er echter aanmerkelijk verminderd is.

De Lazaristen arbeiden onvermoeid in hunne Missiën. Te *Smyrna*, hebben zij onlangs een groot gebouw midden in de stad gelegen aangekocht, tot een etablissement voor de *Zusters van Liefde*, die er zich met het verzorgen der zieken, en met het onderwijzen der vrouwelijke jeugd zullen belasten.

VERVOLG DER BIJDAGEN VOOR OUD-BEIJERLAND.

Montant in ons vorig Nummer vermeld	f 1001,14
Eene kennisgeving van den Boekhandelaar A. GOSLING te Amsterdam, dat door hem aan den Eerw. Heer HOEFNAGELS op nieuw franco is verzonden.	f 26,60
Van eenige Godsdienstvrienden.	" 5,20
Van de wed. V. G.	" 8,60
Van eenige Catholijken	" 12,40
Van J. V. S.	" 52,80
Van den Boekhandelaar J. F. NIESTEN te Haarlem voor L. te H. een goud stukje van	" 5,00
Door tusschenkomst van den Boekhandelaar A. M. VAN DIJK, te Delft (1).	f 12,37½
Van O. te P. een coupon groot	" 3
Als boven.	f 15,37½
Van den Heer A. BUTTI te Amsterdam voor den Heer A. V.	" 5,00
Van den Heer C. L. VAN LANGENHUYSEN te Amsterdam voor W. B. K.	" 18,65
Van een onbekende te Nijmegen	" 1,00
Totaal	f 1101,96½

(1) Wij zijn verzocht de gift, door tusschenkomst van den gemelden Heer VAN DIJK, groot f 30,50, in ons blad van 27 Julij vermeld, aldus te rectificeren: van eenige godsdienstvrienden te Zoetermeer en Zegwaart, door tusschenkomst enz.

AANKONDIGINGEN.

F. J. BRAAM, Boekhandelaar te Rotterdam, heeft uitgegeven: Het welgelijkend Portret van Z. H. W. CORNELIUS LUDOVICUS, Baron van WICKERSLOOTH, Heer van *Schalkwijk*, Bisschop van *Curium*, vervaardigd ter Steendrukkerij van den Heer C. W. MIELING te Rotterdam. Op best velin papier, prijs 50 Cent. Hetzelve wordt niet algemeen in commissie verzonden, maar is verkrijgbaar te Delft, bij A. M. VAN DIJK; te 's Hage, bij J. W. TEN HAGEN; te Leijden, bij J. J. THEIJSSENS EN ZON; te Utrecht, bij J. R. VAN ROSSUM, te Amsterdam, bij C. L. VAN LANGENHUYSEN; en te 's Hertogenbosch, bij J. J. ARKESTEYN EN ZON.

* * Bij J. W. VAN LEEUWEN, Boekverkooper te Leijden, is uitgegeven en verzonden:

I. Ordo Sepulturae ad usum Cleri Missionum *Hollandiae*, etc., cum approbatione Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Vice-Superioris.

Prijs 60 Cents. In zwart marokeine-portefeuille verguld f 1,80.

II. Biechtspiegel of onderzoek des gewetens, dienstig voor alle Catholijken, en bijzonderlijk voor degenen, die eene generale Biecht willen spreken, om des te bater tot de kennis hunner zonden te geraken.

Prijs 15 Cents. Per honderd tot veel minder prijs.

* * Heeren Boekhandelaren worden door deze vriendelijk verzoekt, om provisioneel hunne inteekenaren op te geven, van het werk:

GESCHIEDENIS VAN KEIZER NAPOLEON, door P. M. LAURENT DE L'ARDÈCHE, en versierd met 500 afbeeldingen, naar de teekeningen van HORACE VERNET. Vrij gevolgd naar de Hoogduitsche uitgave, een deel gr. 8vo, in circa 34 maandelijksche afleveringen, à 50 cents per aflevering; ten einde de oplage te regelen en met het drukken een begin te maken.

Bij denzelven is van de pers gekomen en wordt alom verzonden:

VOORSTELLING VAN REGT EN DAADZAAK, met oorspronkelijke bewijsstukken, in antwoord op de verklaring en memorie van het Pruisische gouvernement, openbaar gemaakt in de Berlijnsche Staats-Courant, van 31 December 1838. Vertaald uit het Italiaansch, naar het exemplaar van de drukkerij der Staats-Secretarie te Rome, door J. LOOYAARD. R. C. Priester en Kapellaan der Willebrordus-kerk te 's Gravenhage. — Prijs f 1,25. 's Gravenhage, 31 Julij 1838.

A. P. VAN LANGENHUYSEN.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

ŒUVRE DU CATHOLICISME EN EUROPE.

Reeds sedert vele jaren, dachten wij na over een middel, om de Catholijken van *Europa*, die, door de invoering der hervorming, hier en daar, als geïsoleerd en onbekend zijn overgebleven, op te beuren en te bemoedigen, en hunne geloofsgenoten, die in gelukkiger omstandigheden verkeerden, met het lot hunner broederen, die in kommer of verdrukking leven, te doen bekend worden. Tien jaren geleden hebben wij over dat onderwerp met ijverige mannen te *Parijs* gecorrespondeerd, en tot dat einde het middel van een tijdschrift voorgelagen 't welk te *Parijs* uitkomen, en allerwege correspondentien aanknoopen zou. . . . De woelige tijdsomstandigheden, hebben het verwezenlijken van dat ontwerp verhinderd. — De tijd was nog niet gekomen, waarin de Voorzienigheid een soortgelijk werk, doch doelmatiger, verhevener en op eene der christelijke liefde waardige wijze, wilde tot stand brengen. De eer der grondlegging van een dusdanig werk, was den ijverigen Bisschop van *Limyra*, coadjutor van *Edenburg*, voorbehouden.

Wij hebben in ons N.^o van 27 April II. bl. 138 voorloopig iets betrekkelijk eene nieuwe associatie gezegd, die van hare werkzaamheden geregeld verslag zal geven door middel van *Annales*, even gelijk de nooit volprezene *Association pour la propagation de la foi* zulks doet. Die *Annales* zullen gewis hoogst belangrijke tot hiertoe onbekende bijzonderheden, betrekkelijk den toestand der Catholijken in onderscheidene protestantsche landen van *Europa* doen bekend worden. Wij zullen die geregeld aan onze lezers mededeelen. Het eerste nummer der *Annales* hebben wij bereids ontvangen. Het bevat, behalve eene soort van inleiding, de redevoering door Monseigneur den Bisschop van *Limyra* ter oprigting van het liefdewerk, te *Parijs*, op den 14 April II. uitgesproken; welk belangrijk stuk wij achtereenvolgens aan onze lezers zullen mededeelen; terwijl wij vervolgens hen zullen bekend maken, met de wijze om aan dat werk der christelijke liefde deel te nemen, te welken einde wij met den raad van bestuur dezer nieuwe associatie te *Parijs* in correspondentie zijn getreden.

REDEVOERING.

Uitgesproken in de parochiale kerk van St. Louis d'Antin, te Parijs, op den Zondag van den goeden Herder, 14 April 1839, door Monseigneur den Bisschop van Limyra, coadjutor van Edemburg.

Vae mihi est, si non Evangelizavero! Weet mij, als ik het Evangelie niet verkondig.
(1. Cor. IX, 16.)

Deze uitroep, geliefde broeders, kwam eertijds uit het hart van den H. PAULUS voort, toen hij, rondom zich zoo vele ongelooovige natien zag, om welker Apostel te worden JESUS CHRISTUS hem geroepen had, van verlangen brandde, om onder haar, dat hemelsch licht, dat mysterieuse vuur van het Evangelie te doen schitteren 't welk zijn Meester op aarde was komen brengen en dat de duisternissen verdrijvende waarmede de dood overal de volken als met zijne schaduw bedekt had, ook in het hart van den mensch de eenige liefde moest ontsteken wier gloet nooit zal worden uitgebluscht, door in hetzelfde het geloof en de christelijke liefde te weeg te brengen. Hij, die groote Apostel, had op den weg van Damascus gevoeld, dat men vruchteloos den prikkel weerstreeft, die ons voortstuwt, en dat er geen menschelijke hinderpaal is, die tegenstand aan zijne magt bieden kan. Hij had in den hemel Hem gezien, wiens naam hij verre op aarde voor de vorsten en koningen brengen moest; en verrukt over de heilige zending, als ook vol van hoop op zijne zegepraal, wierp Hij zich op de wereld als op eene proef, die grijpende wolf uit den stam van BENJAMIN, doch het was, om op den avond van zijn Apostolaat, roemrijke en geheel vreedzame overblijfselen te verdeelen.

Hij, die man, die aanvankelijk aan de voeten van GAMALIËL had gezeten en nu aan de voeten van JESUS CHRISTUS neêrgeworpen was, zeide: Weet mij, mijne broeders! Zoo ik het Evangelie niet verkondig. *Vae mihi!* en dank aan de eeuwige beloften, die JESUS CHRISTUS aan zijne Kerk gedaan heeft, die Apostolische uitroep, Christenen! heeft nooit opgehouden in haar te woërgalmen gedurende achttien eeuwen; en de geschiedrollen zullen nooit schoonder woorden te lezen geven dan die welke ons eenvoudiglijk den voortgang van het Evangelie melden, en die naast den leugen van den profanen roem en de ontelbare rampen, die het gevolg der veroveraars uitmaken ons al het geluk en vooruitzicht der wereld leert kennen in een enkel dier harten, waarin de liefde van JESUS CHRISTUS brandt, en dien even als de Apostel wisten te herhalen: Het anathema is mijn deel, zoo ik ooit ophoude aan de zaligheid mijner broeders te arbeiden. *Vae mihi est, si non Evangelizavero!*

Gij hebt het ook tot nu dees aangenomen, dat edelmoedige woord, o Christen *Frankrijk!* want zijt gij het niet, welks onvermoeiden ijver en miraculeuze milddadigheid de geheele Kerk jaarlijks met

verbazing verhaalt, zijt gij het niet welks liefde onophoudelijk, hare schatten als het ware schijnt te willen uitputten (zoo de liefde kon uitgeput worden) om overal den naam van JESUS CHRISTUS te doen kennen en te doen zegenen? — O! wees gij zelve ook gezegend, o, *Frankrijk!* door zoo vele verschillende volken wier tranen gij hebt gedroogt, wier ongelukken gij troost!

En gij ook weest gezegend, Christenen! gij die al het roemrijke begrijpt en al de winst die er voor uw vaderland in zulke opofferingen gelegen is, en die gewild hebt, dat ik het u hier zou komen herhalen dat er voor het hart, dat God bemint, geen alternatief is, tusschen het anathema en den ijver: *Vae mihi est, si non Evangelizavero!*

Wij gaan van de overweging dezer woorden, geliefde broeders! gemakkelijk over tot die van de rampen en van de verwachtingen der Kerk van JESUS CHRISTUS laat er ons thans toe overgaan wij zulks grootendeels den inhoud van dese redevoering zijn moet. Doch laat ons alvorens haar bidden, welke de Kerk in dezen tijd aanroept als de koningin des hemels, en die ook op aarde de koningin der Apostelen: *Regina Apostolorum* is.

Heilt dus onze Koningin! dat de Heer die met u wacht, ook met ons zij op dezen dag! Met mij en op mijne lippen, om waardiglijk over zijne Kerk en over zijne armen te spreken; met hen, die mij hooren, en in hunne harten, om er zijn mededoogen en zijne liefde overvloediglijk in uit te storten. *REGINA COELI....*

Er kan, geliefde broeders! op aarde slechts ééne Kerk zijn, aan welke God het aanwezen heeft gegeven, want de waarheid is ééne; er is er slechts eene, die aanspraak kunne maken op eene eeuwige bestemming want slechts de waarheid blijft; er is er slechts eene, die in zich een beginsel van vruchtbaarheid kunne bezitten en hetzelfde altoos bezitten zal, zij, aan welke JESUS CHRISTUS tot zijne Apostelen sprekende, en in hunne personen, tot de erfgenamen van hun gezag, gezegd heeft: Gaat, onderwijst alle volken: *Euntes, docete omnes gentes.... Et ecce ego vobiscum omnibus diebus.* (MATT. XXVIII, 19, 20.)

Zij geloofden die visschers der menschen, het woord van hunnen meester en aanstonds wierpen zij hunne netten over de wereld. Zij geloofden aan hunne zending, die boden van JESUS CHRISTUS; en zich terstond met de voetzen van het Evangelie schoeiende verspreidden zij zich van *Jeruzalem* en van *Samaria* tot aan de uiterste einden der aarde, om overal getuigenis te geven van hetgeen zij gezien en gehoord hadden en de voorzorging te bevestigen: Gij zult mijne getuigen zijn: *Et eritis mihi testes,..... usque ad ultimum terræ.*

Men weet genoegzaam welke gelukkige gevolgen hunnen arbeid hebben bekroond en ik behoef dus hier niet in vele bijzonderheden te treden. Er is geen volk, er is geene landstreek, die hunne stem niet heeft gehoord en de echo hunner woorden, heeft van

de eene poort tot de andere weërgalmt: *Non tunc loquelæ, neque sermones, quorum non audiantur voces eorum.* Zij heeft uitgeroepen, die stem: verhef u nieuw *Jeruzalem* en wees verlicht, want zie, de menigte der volken komt tot u en de kracht der natien is aan u gegeven: *Surge, illuminare Jeruzalem!* En gelijk eertijds het licht kwam, toen de Schepper het riep; kwam de Kerk van *JESUS CHRISTUS*; en zoo aanvankelijk alle magten der aarde tegen haar opstonden, was het, om des te beter heure magteloosheid te toonen en om haar gebied des te vaster te vestigen; en van toen af is zij Catholijk, die Kerk, zij is universeel in de wereld. De ijskoudste oorden zijn zich in haar licht komen verheugen, en de brandendste stranden hebben verzocht, om verfrist te worden, door de stroomen der genaden, die zij uitstort; en de Vorst en de Priester, zijn achtervolgens bij de visschers van *Galilea* komen nederzitten, op de onwankelbare rots die ten troon verstrekt aan hare Opperherders, om aan hunne voeten al den vereenigden hoogmoed der hel en der menschen te zien breken en verdwijnen, gelijk het schuim der zee. *Usque huc venies!*

Eenige erfname der beloften van boven is ook alleen, geliefde broeders! de Catholijke Kerk, op aarde bestendig vruchtbaar geweest. Aan hare zijde hebben zich, wel is waar, eenige kortstondige genootschappen gevormd, die zich ook de kerk genoemd hebben, doch die het niet waren; ook zijn deze met den tijd verdwenen, die kerken van eenen dag of zij verdwijnen. Zij wilden aan de wereld doen gelooven, wij weten het, dat het aan haar was, dat *JESUS CHRISTUS*, de verhevene taak heeft nagelaten, om de volken te onderwijzen; maar om Apostel te worden, is slechts een middel, mijne broeders! Men moet zijn geroepen worden, om het te wezen. *Nec quisquam sumit sibi honorem*, zegt de *H. PAULUS*, niemand kan aan zich zelve de eer des Priesterschs toekennen: *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos*, zeide *JESUS CHRISTUS* zelf, gij hebt mij niet verkozen ik ben het, die u verkozen heeft. *Simon* slaagde er niet in, om voor het gewigt des gouds de magt te koopen, om den *H. Geest* op de geloovigen, te doen nederdalen. Ook zou men kunnen zeggen aan die mannen, wier ijver en goede trouw ik hier wel wil erkennen. Te vergeefs kruist gij over de aarde en over de zeeën om eenen prozeliet te maken; vruchteloos berooft gij u van uwe rijkdommen; uw werk zal altoos onvruchtbaar zijn, want gij zijt het niet, aan welke gezegd is geworden: gaat onderwijst; gij hebt geenerlei aanspraak op die bediening: *Non est tibi pars neque sors in sermone isto.* Zou men hen kunnen zeggen, Christenen, zoo zij zelven ons dit niet reeds kwamen bekennen. En om hien enkel te spreken van dat *Engeland*, welks edelmoedige opoffering inderdaad, eene betere zaak waardig is, wat heeft het tot hiertoe kunnen doen met zoo vele duizenden van zendingen, zoo vele millioenen gelds en duizenden van bijbels en godsdienstige tractaatjes! Sedert bijna eene halve eeuw

werkt hetzelfde aan het werk zijner zendingen, met eenen ijver, die door geenerlei moeilijkheid wordt afgeschrikt en ieder jaar ziet het deszelfs middelen, van uitgaven aangroeijen. Volgens deszelfs eigene bekendenis, heeft het in het afgelopen jaar, in overeenstemming met eenige Amerikaansche genootschappen, meer dan TWEE-EN-TWINTIG MILLIOENEN Franken, er aan toegewijd; en zoo men bij die reeds verbazende som, nog voegde, wat deszelfs kolonien, en andere Protestantsche landen van *Europa*, jaarlijks bestemmen tot hetzelfde werk, zou men het geheel op eene som van VEERTIG MILLIOENEN jaarlijks bepalende, nog beneden de wezenlijkheid zijn! Welnu, wat doet men met zoo veel hulpmiddelen? — Ik ben het niet, die het u ga zeggen, geliefde broeders! het zijn drie Protestantsche genootschappen van mijn land, die zelve u rekenschap gaan geven van het resultaat hunner werkzaamheden; en gij zult daaruit kunnen beoordeelen, wat men elders doet, waar de middelen geringer en de omstandigheden minder gunstig zijn. Maar om des te beter de bekendenis te waardeeren, die zij aan ons te doen hebben, zullen wij in de eerste plaats, eene merkwaardige zinnede aanvoeren, uit een geschrift dat in *Engeland*, veel gezag heeft en welks schrijver doctor *BUCHANAN*, lang verblijf had gehouden in het land, hetwelk hij ons beschrijft, als de schoonste verwachtingen voor den ijver der zendingen opleverende. » Geene Christen-natie, zegt hij ons, had ooit een uitgestrekter veld tot voortplanting van het Evangelie, dan dat hetwelk ons hier onze invloed op de honderd millioenen inwoners, die den *Indostan* bevolken, aanbiedt. Geene andere natie, bezat ooit ter uitbreiding van het Christen geloof, de gemakkelijke middelen, welke de lijdelijke gehoorzaamheid dier volken, wier meesters wij zijn, ons hier oplevert. Zij onderwerpen zich gewillig aan ons gebied; zij vereeren onze principes en erkennen openlijk, dat het hun belang is, aan ons onderworpen te blijven (1).» Inderdaad, mijne broeders! ziedaar, dunkt mij, een wel toebeleid veld, voor de Evangelische arbeiders. Zij gaan te doen hebben, met een volk, dat zich gewillig onderwerpt, dat hunne principes vereert, en dat zijn belang in zijne onderwerping vindt. Laat ons nu hun succes zien.

Het komt er op aan, om aan eenen achttingwaardigen Franschen Missionaris te antwoorden, die, eenige jaren geleden, heeft durven beweerden, dat de Protestantsche zendingen, nog geenerlei bekeering in de *Indiën*, hadden te weeg gebragt (2). Zie hier het antwoord hetwelk een lid van het Baptistische zen-

(1) Memorie over de nuttigheid van een kerkelijk etablissement in *Britsch-Indië*.

(2) De Eerw. Heer *Dunois*, onlangs *Superieur des missions étrangères*, die dertig jaren in de *Indiën* heeft gewoond, en wiens werk over de Indische zeden aan het Engelsch Gouvernement zoo gewigtig heeft toegeschenen dat hetzelfde het handschrift er van heeft aangekocht.

deling-genootschap geeft, om het tegendeel te bewijzen:

» Toen ik *Bengalen* verliet, in de maand November 1822, was er een' Indiaan, die een levendig verlangen te kennen gaf, om tot de Christen-kerk over te gaan: een verlangen, hetwelk de zendelingen van *Calcutta*, redelijkerwijze konden toeschrijven, aan waarlijk loffelijke beweegredenen; hunne verwachtingen dienaangaande, hebben zich bevestigd en in het oogenblik dat ik spreek, is hij gedoopt geworden. Hier is eene opmerkelijke gelijkheid tusschen de eerste uitwerkselen door de zendelingen van het Londen-sche genootschap verkregen met die der eerste zegepraal, welke de werken der Baptistische zendelingen bekroond heeft. De eerste Indiaan die de Baptistische zendelingen bekeerd hebben, omhelsde het Christendom, zeven jaren na den aanvang der werkzaamheden in Indië. Het genootschap van Londen te *Calcutta*, heeft zijne eerste bekeering bewerkt, aan het einde van hetzelfde tijdverloop. Voegt hierbij dat het genootschap der kerk (*the Church Society*), de eerste vrucht van zijnen arbeid te *Bourdan* inoogstte, nadat het geduld en het geloof van deszelfs zendelingen, insgelijks aan eene beproeving van zeven jaren, waren onderworpen geweest. (1)."
(Het Vervolg hierna.)

REDEVOERING VAN DEN HEER O'CONNELL. OVER HET ONDERWIJS.

Den 15 Julij heeft te Londen eene groote meeting van Catholijken plaats gehad in de zaal van *Freemasons-Hall*, ten einde hunne gevoelens uitedrukken, betreffende de zaak der nationale opvoeding. Deze vergadering was de eerste van die soort, die, sedert vele eeuwen, in de hoofdstad is bijeengekomen; zij wekte diensvolgens de levendigste belangstelling op, en was bij uitstek talrijk. De heer DANIEL O'CONNELL heeft bij die gelegenheid eene breedvoerige redevoering uitgesproken, waarvan het volgende een uittreksel is.

» In plaats van eene redevoering uittespreken, zeide de redenaar, zal ik mij vergenoegen met het voorlezen van het voorstel, dat ik u voordragen wil, en gij zult bevatten, dat daarna eene redevoering nutteloos zijn zou. Ziehier hetzelfde:

» Dat wij niet kunnen scheiden, zonder er leedwezen over uit te drukken, dat een geest van werkdadigen en kwaadaardigen laster, de overhand blijft behouden tegen de leerstukken en gebruiken onzer heilige en reine Religie, eene Religie, die, zoo als wij vastelijk gelooven, tot de Apostelen opklimt en haar onafgebroken aanwezig van hunnen tijd af tot den onzen toe, bewijzen kan; eene Religie, welke die van de Heiligen des Protestantischen Calenders (2), zoowel als van den onze; de

Religie der grootste mannen welke *Engeland* heeft voort gebracht, die der ALFREDS, der EDUARDS, der FORTESCUSSEN, der MORUSSEN; de Religie van meer dan een derde der inwoners van dit Koninkrijk; de Religie van verre de grootste meerderheid der Christenen, het eenige geloof, de eenige hoop, het eenige doopsel, de eenige schaapstal van den eenigen Herder."

» Heb ik u niet wel gezegd, dat na het voorlezen van dit besluit eene redevoering nutteloos worden zou? Niet dat mij de lust of de stof ontbreekt; ik vrees alleenlijk uw geduld te vermoeijen. Vergun mij, in de eerste plaats mij te verheugen bij het beschouwen eener zoo schoone vergadering; mij ook te verheugen, den voorzitters-stoel te zien bekleeden, door den afstammeling van een der oudste edele families van *Engeland* (den honorabelen heer LANGDALE) wiens voorouders zegevierden te *Crecy*, te *Azincourt*, te *Poitiers* en die veldslagen wisten te winnen, zonder de hulp der Pruisen. En is het voor mij ook niet een voorwerp van blijdschap, in uw midden mijn jongen vriend den heer ANSTREY en mijnen vriend de heer LUCAS en uwen secretaris te bespeuren? Wat waren zij, nog niet lang geleden? Gemoedelijke protestanten. En wat zijn zij thans? Gemoedelijke Catholijken. En 't is niet het belang, dat hem heeft geleid, 't is de genade Gods.

» 't Is met het edelste oogmerk, dat gij heden vergaderd zijt; want het fanatisme neemt toe, de Godsdienst-haat vermeerdert, de Wesleyaansche Methodistenvallen ons aan. Men wil, door de laaghartigste middelen, de onwaardigste einden bereiken. Van alle kanten laat zich het geroep hooren: » Geen Papiasmus!" Ik heb van laster gesproken, ik zal er u een voorbeeld van aanvoeren. Het is niet lang geleden, dat een Catholijk geneesheer, die sedert twintig jaren zijne praktijk in eene parochie uitoefende, alwaar hij de armen gratis bediende, de plaats verzocht van geneesheer van een gasthuis; men trok hem een jongen man voor, die eerst sedert drie jaren gepromoveerd is, onder voorwendsel dat het niet voorzigdig zijn zou, om de protestantsche kranken aan eenen papistischen geneesheer toe te vertrouwen! Wat ons betreft, ik meen dat het onze pligt is, den hoon te beantwoorden met bezadigheid, en, wat mij betreft kan ik zeggen, dat er wellicht niemand is, die zoo vele redevoeringen heeft uitgesproken, als ik, en in die welke ik uitgesproken heb, heb ik trachten zoo veel kracht te brengen als ik kon; van eenen anderen kant, is niemand sterker gelasterd geworden dan ik: en echter is er een verwijt, dat men mij nooit heeft durven doen; men heeft mij nooit beschuldigd van iets te hebben gezegd, wat de godsdienstige gevoelens van een ander mensch zou kunnen kwetsen, en ik ben niet voornemens dit heden te doen. De geloofsbegrippen van alle protestanten, eerbiedig ik; de conscientie der dissidenten eerbiedig ik ook; of dezelve consequent zij dan niet, dit is niet mijne zaak. Maar wat ik boven al vermijde, is, dat ik iemand een geloofsbegrip toekenne, 't welk hij niet als het zijne erkent; als niemand mij zegt: een dusdanig

(1) Bristish Crit. Jan. 1835.

(2) De Calender der Anglikaansche kerk heeft bijna alle namen der Heiligen uit onzen Calender behouden. RSD.

geloofsbegrip is het mijne niet, dan spreek ik hem niet tegen. Dit is de gewoonte der Catholijken niet. Handelt men zoo met ons? 't Is niet het Catholicismus dat men aanvalt, maar een monster dat men zelf gemaakt heeft, en dat men Catholicismus noemt. Wat is het dat sedert eenigen tijd zoo velen tot den schoot der Kerk heeft doen terugkeeren? Het was, dat hunne aandacht, tot dat onderwerp is getrokken geworden, en dat zij eerlijk en opregt in hun geloof zijnde, de waarheid hebben willen staven van hetgene, wat men hen gezegd had. Zij hebben Catholijke boeken open geslagen en hebben er geen enkel woord van die ongerijmde leerstellingen in gevonden. Op die wijze van eene dwaling genezen zijnde, hebben zij zich weldra van de andere dwalingen ontdaan.

» Het groote stokpaard van het fanatisme is tegenwoordig de opvoeding. Laat ons zien hoedanig de ware toestand der zake zij. De geestelijkheid der gevestigde kerk beweert, dat zij al het geld van het volk hebben moet, om het vervolgens te onderwijzen zoo als het haar behaagt; maar de dissidenten beweerden, dat zij een gedeelte van het volk uitmakende, regt hebben op een gedeelte van dat geld. — Nu, ik Catholijk, beweer, dat ik ook lid van het volk ben, en evenwel willen zij alles nemen en ons niets laten. Waarom niet in eene billijke evenredigheid gedeeld? Zij willen de uitsluitende opvoeding; wij willen dat zij universeel zij. Zij zeggen dat wij de domheid beminnen (1), wij verzekeren dat wij de verlichting beminnen. Wij zijn, naar hunne meening Catholijk, omdat wij dom zijn, zij zijn, naar onze meening protestant, omdat zij het Catholicismus niet begrijpen; zoo het inderdaad, de domheid is, die ons Catholijk maakt, dan moesten zij immers over ons het licht der opvoeding verspreiden, ten einde van ons protestanten te maken, zoo ze kunnen? Maar, zegt de aartsbisschop van *Cantorbury*, wij doen veel voor de opvoeding der armen en ik zeg, dat op het oogenblik van de reformatie, de armen zijn bestolen, beroofd en geplunderd geworden van de goederen en inkomsten welke liefdadige Catholijken van onheugelijke tijden hadden bijeengebragt, om de armen van dit land te onderwijzen, te kleeden en te voeden. Er waren toen 110 begiftigde gasthuizen, zonder te rekenen de abdijen, de priorijen en de kloosters. Ik heb openlijk in de kamer der gemeenten gezegd, dat er vóór de reformatie, in *Engeland* 55,000 kerken en 42,000 hulpkerken en kapellen waren, in welke de offerande der nieuwe wet dagelijks werd opgedragen tot glorie van God en tot verzoening van de zonden des volks. Er waren 600 kloosters wier inkomsten 180,000 liv. sterl. (1,800,000 gulden) bedroegen, 't welk tegenwoordig tienmaal die som bedragen zou, en aan elk dier kloosters waren scholen verbonden; terwijl 400 kloosters van religieuze zusters, insgelijks scholen voor meisjes hadden

» Men heeft beweerd, dat de staat zich gewetenshalve met de opvoeding moest bezighouden. De staat heeft eene conscientie! Als dat zoo is, zou ik wel eens wil weten, waarin zij bestaat; want als ik de geschiedenis raadpleeg, zie ik, dat zij sedert drie eeuwen, zonderlinge veranderingen heeft ondergaan. Toen HENDRIK VIII, den titel van *Verdediger des Geloofs* verwierf, was de conscientie van den staat Catholijk; toen hij zich naderhand tot Opperhoofd der Kerk verklaarde, en de zes artikelen erkende, werd de conscientie een monster, half Protestantsch wyl het den Paus verwierp, half-Catholijk, wyl het de zeven Sacramenten behield. Vervolgens kwam EDUARD VI, die de zes artikelen verwierp en er twee en veertig in derzelver plaats stelde; en de conscientie van het arme kind was Calvinist, want zijne pedagogen waren zulks. Hij stierf en werd opgevolgd, door de ongelukkige MARIA, wier naam ik uit de jaarboeken van *Engeland* wel zou willen wisschen. Zij heeft het Catholicismus van ons land bezoedeld met een vlek, die onze tranen niet kunnen uitwisschen. Laten wij ons intuschen herinneren, dat een Spaansche Monnik, Biechtvader van Koning PHILIPPUS II, Cardinaal en Aartsbisschop van *Cantorbury*, den moed had, om een sermoot te prediken, in tegenwoordigheid van den Koning en de Koninginne, waarin hij verklaarde dat de vervolging strijdig is met den geest en met den letter der H. Schrift; die woorden waren vermogend genoeg, om de afkondiging der bloeddorstige wet, vijf weken te vertragen; en toen zij werd uitgevaardigd, verliet hij *Engeland*, en offerde zijn fortuin aan zijne conscientie op. Na de regering van MARIA kwam die van ELISABETH, en toen zakte de conscientie van 42 artikelen op 39 zonder de wijzigingen te rekenen, welke zij, die bleven, ondergingen bij verschillende gelegenheden. Nu vraag ik ernstig: wat zou er van *Engeland* worden als men het principe aan nam, dat de opvoeding moet worden gehandhaafd en geregeld, door een zoo onbestendig ding, als de conscientie van den staat? Ik heb u doen zien, dat in de Catholijke tijden de opvoeding overvloedig was, doch dat de fondsen, welke tot dat gebruik dienden ten behoeve van de Reformatie werden geconfisqueerd. De bibliotheken van DURHAM en WORCESTER, te *Oxford*, werden geplunderd en dusdanig vernield, dat er slechts twee boekdeelen van over bleven, welke een kruidenier den gelukkigen inval had, ongeschonden te bewaren. De staat en de Kerk verzuimden beiden de opvoeding. Heb ik dan het regt niet, om niet voor de Catholijken alleen, maar voor alle gezindheden het regt te vragen, om de godsdienstige opvoeding vrij van de contróle van den staat, te besturen. Zouden de Catholijken niet talrijk genoeg zijn om dat regt te hebben? Wij zijn zeven millioenen in *Ierland* en, naar men mij verzekert twee millioenen in *Groot-Brittannie*; er zijn honderd duizend Catholijken te *Liverpool*, bijna tachtig duizend te *Manchester*. Welke andere gezindheid is zoo talrijk? Er zijn slechts drie millioenen Pres-

(1) Dit beweert ook het nieuwe tijdschrift: *De vrijmoedige*.
Rkd.

byterianen, een millioen Wesleyanen, zeven millioenen leden der gevestigde Kerk. En weet gij, wat de gevestigde Kerk is? Ik ken eene zeer achtungwaardige familie, die Anglikaansch geacht wordt te *Dublin*, waarvan de oudste dochter tot de Darbychs behoort, de tweede tot de Calvinisten, de derde tot de gevestigde Kerk, en wier vader beantwoordt aan de beschrijving welke een Ier van eenen voortreffelijken Protestant gaf: dat is iemand die op vrijdag vleesch eet, die de Catholijken verfoeit, en die Zondags 't huis blijft. Maar niet alleen door het aantal hebben de Catholijken het regt om hun aandeel in de algemeene opvoeding te vorderen. Zijn de Engelschen aan hunne Catholijke voorouders de inrigtingen niet verschuldigd die tegenwoordig hun roem en hun geluk uitmaken? De regterlijke organisatie, de juris, de erfelijke monarchy en het principe der nationale tegenwoordiging! Het waren onze Catholijke voorouders, die onze kerken bouwden, die onze kerkhoven vervulden, die ons het Christendom aan brachten. Ja, onze Catholijke voorouders hebben ons alles, wat voortreffelijk is in de wet, aangebracht, met alles, wat er in de maatschappelijke orde volmaakt is, al wat er verheven is in de vereering der Godheid. O! wij hebben alles aan onze Catholijke voorouders te danken! En nu komen de Wesleyanen ons zeggen, dat wij geene opvoeding behooren te ontvangen; zij zouden tegen ons het stelsel van vervolging willen vernieuwen. — Hier treed de redenaar in vele bijzonderheden betreffende de vervolgingen, door de Catholijken verduurd en de tegen hen uitgevaardigde straffen; vervolgens herinnert hij, dat de Catholijken de eerste zijn geweest, die eene wezenlijke emancipatie aan de andere gezindheden hebben toegestaan, getuige het gedrag van den Hongaarschen rijksdag, in 1791. Hij voert onderscheidene Protestantsche schrijvers aan om te bewijzen, dat de Protestantsche landen niet zedelijker zijn dan de Catholijke; vervolgens gaat hij dus voort:

» Vooral verzoek ik u, ten slotte, dat gij u niet laat verschrikken door de bedreigingen onzer vijanden en niet te wanhopen. Ziet rondom u; overal zult gij den voortgang van het Catholicismus zien. In *Amerika* was op het einde der revolutie, slechts een Bisschop; thans zijn er drie-en-twintig en een Aartsbisschop. In *Duitschland*, ik zeg het met blijdschap, hebben de beroemdste letterkundigen het Protestantismus verlaten, om het Catholijk geloof te omhelzen. *Holland*, de kern van het Calvinismus, telt tegenwoordig 900 duizend Catholijken, op twee en eene halve millioen inwoners. Catholijke kerken worden er overal gebouwd, en koning WILLEM, die de Catholijke Belgen zoo hard behandeld heeft, toont zich vol van regtvaardigheid ten opzichte der Hollandsche Catholijken en ik schroom niet er bij te voegen, dat hij geen getrouwer en belanglooser onderdanen heeft dan hen. Zal ik van *Ierland* spreken? Ziet die menigte die zich in deszelfs kerken verdringt en de

nieuwe kerken die in alle provincien van het koninkrijk worden gebouwd en waarvoor de fondsen door inschrijvingen worden geleverd. Eene kerk te *Dublin* heeft 10,000 pond sterl. (120,000 guld.) gekost; waarvan acht duizend ponden zijn bijeen gebragt door inschrijvingen van eenen halven stuiver. Als men aan eenen Ier zegt: geef niet meer, gij zijt arm, dan antwoordt hij: kan ik dan dalden dat mijn buurman zegt dat hij eene kerk voor mij gebouwd heeft? Laat ons tot *Engeland* over gaan. Ik vraag u, of er iemand onder u is die niet eene, twee, drie afzwoeringen kan aanvoeren onder zijne kennissen? O! ja; eene is de onbevleete duive, zij spreidt hare engelachtige vlou-gelen over de geheele wereld uit en doet de natien, de volken en de landen in haar geheiligd nest binnen treden; de duif des vredes zweeft over de wateren, en de woeling, het misdrijf, het geweld, de haat, die het gelaat des Christendoms bezoedelden, verdwijnen bij hare tegenwoordigheid. De wateren der vijandschap en der bitterheid zullen van de oppervlakte der aarde verdreven worden, en de duif zal naar de grijze nrk terugkeeren, den olifstak, die het sinnebeeld der eendragt is, aanbrengende."

EEN STERRETJES-ARTIKEL VAN HET HANDELSBLAD.

Wij hebben in eenen geruimen tijd niet over ons *Handelsblad* gesproken: het artikel uit *Frankfort*, in het blad van Woensdag 31 Julij 1839, noodzaakt ons, om het zwijgen eens weder af te breken; vooral, daar het onder de *sterretjes-artikelen*, en dus tot de *particuliere correspondentien* van het *Handelsblad*, behoort. In dat berigt wordt gezegd:

» *Frankfort*, 26 Julij. De jongste Allocutie van den Paus, welke tegen de jegens den Aartsbisschop van *Posen* geregtelijk genomen maatregelen is gehouden, heeft, naar luid van geloofwaardige (III) brieven uit *Berlijn*, aldaar op verre na niet den indruk te weeg gebragt, dien de Ultramontaansche partij zoo gaarne zoude uitlokken; het Pruisische Kabinet zal zich ook nu niet tot stappen, welke voor den regterstoel der billijkheid niet zouden kunnen verdedigd worden, laten ver-voeren; zij zal aan hartstogtelijkheid, bedaarde handelingen, — aan ongegronde vorderingen, opvolging van regt en wet, — aan blinde onverdraagzaamheid, verstandige godsdienstige verdraagzaamheid blijven overstellen."

Wij hebben in onzen leeftijd, tegen alle taalregels, al menig deftig *mannelyk* Neêrduitsch woord, zich *vervrouwelyken*. Trouwens, wie zal zich daarover verwonderen, in eenen tijd, waarin jongelingen, de fierheid hunner voorvaderen vergetende, zich niets schamen vrouwen-keursjes aan te trekken . . . ! Maar voor ons *Handelsblad*, was het bewaard, om het woord ministerie, te *vervrouwelyken*! Als het zoo voortgaat, zullen wij weldra geene mannelijke of onzijdige woorden meer in onze taal hebben! — Dit in het voorbijgaan.

Welken indruk, zouden dan de Ultramontanen, dat is Catholijken, die in geloofs- en conscientie-zaken, het *Apostolisch* gezag, naar het bevel van CHRISTUS,

hooren en eerbiedigen en aan ieder burgerlijk gezag, hetwelk zich met die zaken inlaten en ze reglementeren wil, met Christelijke bescheidenheid, maar tevens met opregte rondheid zeggen durft: » Die zaken behooren niet tot uw gebied; » welken indruk, zeg ik, zouden dan de Ultramontaansche partij, zoo gaarne willen uitlokken? — Voorzeker, geen' anderen indruk, dan gevoel van regtvaardigheid; getrouwheid in het naleven van plegtig gedane beloften; en de Catholijke publieke opinie van geheel *Europa*, beschuldigt het Pruissisch ministerie, voor de *regtbank der billijkheid*, dat hetzelfde dat gevoel in het hart des konings tracht uit te dooven en den waarlijk goedhartigen monarch van het nakomen zijner beloften afhoudt. Dat ministerie zal, aan (tegen) *hartstogtelijkheid*, *bedaarde handelingen* *BLIJVEN* overstellen! Hoe durft men het schrijven? Hoe durft een Nederlandsch blad, zoo iets in zijne colommen drukken? — Wij hebben aan onze landgenooten, die ons blad willen lezen, van den aanvang der Pruissische vervolging af, alle authentieke stukken medegedeeld en vragen aan elk, wiens verstand niet door hartstogt of vooroordeel bedwelmd, wiens ziel door laaghartig kruipen niet verstoppt is, aan welke zijde zich de hartstogtelijkheid en gematigdheid bevindt? Maar het wordt nog erger: het Pruissisch ministerie zal, tegen *ongegronde vorderingen* *OPVOLGING VAN WET EN REGT* *blijven* overstellen! — Zoo durft dan de correspondent van het *Handelsblad* beweerden, en ons *Handelsblad* durft het zeggen, als Catholijke Bisschoppen van een gouvernement, dat bij de aanvaarding van het bestuur over Catholijke provincien, die men aan deszelfs gezag onderworpen had, plegtig beloofde, de vrijheid der Catholijke Kerk te zullen eerbiedigen, de naleving dier belofte, het gebruik maken van de toegezegde vrijheid vragen, zijn het *ongegronde vorderingen*; als Catholijke Bisschoppen aan een gouvernement zeggen: in burgerlijke zaken, zijn wij uwe getrouwste onderdanen; maar als Bisschoppen der Catholijke Kerk, als opvolgers der Apostelen moeten wij, in zaken die onze bediening en de zaligheid der ons toevertrouwde kudda betreffen, Gode meer dan den menschen gehoorzamen, dan zijn dit *ongegronde vorderingen*! En als het Pruissisch ministerie zegt: gij zult mij gehoorzamen; gij zult uwen plicht en den eed, aan de Kerk gedaan, schenden; gij zult medewerken aan mijne oogmerken, om Catholicismus en Protestantismus te amalgameeren; gij zult huwelijken, die uwe Kerk verfoeit en verbiedt, voltrekken en er den zegen over uitspreken; gij zult openlijk met God spotten en heilighennis begaan; of ik laat u door de gewapende magt van uwen zetel sleuren en naar eene vesting brengen; of ik laat u door *mijne regters* tot vestingstraf en afsetting veroordeelen; gij zult uwe Apostolische bediening niet langer uitoefenen, als gij ze, om mij te behagen niet ontheiligt . . . Als dat ministerie al die bedreigingen werkelijk uitvoert, als het alle reclamatiën veracht, als het eene com-

missie uit de kapittels van *Gnesen* en *Posen*, zelfs gehoor weigert — dan is dat alles *opvolging van REGT en wet*! Als de Catholijke Kerk en hare Bisschoppen de voorschriften, door de Apostelen en door den Heer zelve gegeven, in het koninkrijk *Pruissen*, zoowel als overal elders willen handhaven, dan is zulks *blinde* onverdraagzaamheid: maar als het Pruissisch ministerie beweert, dat niet alleen in de burgerlijke maatschappij, maar ook in de Kerk, geenerlei onderscheid zal gemaakt worden tusschen datgene, wat die Kerk als *godelijke waarheid* aanneemt en als *ketterij* verwerpt, dat is, dat zij zich zelve zal vernietigen, dan is zulks *godsdienstige verdraagzaamheid*.

» Wie zoude kunnen twijfelen, aan welke zijde, bij eene zoodanige wijze van handelen, de zege zal toevallen? Deze zege heeft het verlichte Pruissische kabinet nu reeds behaald; want duidelijk is het voor een ieder, dat het hier een strijd is tusschen de middeleeuwsche slaafschheid en de door eeuwen lange worsteling verworven vrijheid van geweten, en wie zoude kunnen loochenen, dat ons gansche *Duitschland* (enkele uitzonderingen tellen ook hier niet) zich voor laatstgenoemde zaak verklaart?

Dat men zoo schrijven durft, als men aan een *slaafsch* Duitsch blad, of onder het opzigt eener bevreesde achterdochtige censuur schrijft, laat zich begripen; maar dat een Nederlandsch blad in *Nederland*, zulke zotheden schrijft, is onbegrijpelijk! Neen! niet enkele uitzonderingen zijn het, die in *Duitschland*, de despotieke handelwijze van het Pruissische gouvernement laken en verfoejen, niet alleen de *Athanasius* van den beroemden GÖRES, maar onderscheidene dagbladen, wier getal dagelijks toeneemt, verheffen hunne stemmen tegen de handelwijze van het Pruissisch ministerie, dat geenerlei eerbied voor *conscientie-vrijheid* heeft. Of is het geen ongehoorde conscientie-dwang, als men den Catholijken Bisschop en Priester dwingen wil om te zegenen, wat hij verfoeit? Als het volharden bij dusdanige ongerechtigheid het *behalen* van zege kan genoemd worden, ja, dan zal het Pruissisch ministerie den zege behalen zoo lang als God aan hetzelfde de magt laat, om onregtvaardig te handelen . . . !

Intusschen zien wij uit dit berigt op nieuw, van welken aard de zoogenaamde conscientie vrijheid is, om welke te verwerven, het anti-Christisch ongehoor, onder den naam van Hervorming en Protestantismus gedurende drie eeuwen, tegen de Kerk des levendigen Gods geworsteld heeft. — Kinderlijk geloof en gehoorzaamheid, aan het altoos levend Woord van God, aan de Apostolische Kerk, die op den Rotssteen PETRUS gebouwd is, die de kolom en steun is der waarheid, is *middeleeuwsche slaafschheid*! Gedwongen te worden, om dat geloof te verzaken, of huichelaar te wezen, is vrijheid van geweten! — Dit is de verlichting, die het verlichte Pruissische kabinet wil aanbrengen, en waarbij de *verlichte* Correspondent van ons *Handelsblad*, dat ministerie in zijne *verlichte* verbeelding, reeds den zege ziet behalen.

» Naar men verneemt zal het Berlijner Kabinet deze laats-
telijk gehouden Pauselijke Allocutie onbeantwoord laten, en
op den goed bevonden weg onbekommerd voortschrijden."

Dat het Pruisisch kabinet de jongste Allocutie on-
beantwoord zal laten, laat zich gemakkelijk begrijpen:
het heeft bij het beantwoorden der Romeinsche vertoo-
gen, door authentieke stukken en daadzaken gestandf,
bij de verstandige wereld niet dan schande ingeooft.
Het kan ook zijn, dat hetzelfde den *weg der ongereg-
tigheid en dwingelandij*, ter bereiking van deszelfs
oogmerken *goed* vindt; en dat deszelfs laage vleijers,
dat ministerie in HOOGST DESZEELFS ongerechtigheid
stijven, door het te doen gelooven, dat de *weg*, dien
het bewandelt, een *goed bevonden weg* is; maar dat
het op dien *weg* ONBEKOMMERD zal blijven voortschrij-
den, durven wij zoo vrij zijn van de betwijfelen.

Intusschen moet het lezen van zulke artikelen in
een Nederlandsch Blad, het hart van elken waren Ne-
derland, die gevoel heeft van ware vrijheid en regt-
vaardigheid, en voor wien het woord: *vrijheid van
geweten* geen ijdele klank is, van verontwaardiging
doen gloeien! God behoede ons Vaderland tegen de
verlichting en conscientie-vrijheid der Duitsche corres-
pondenten van ons *Handelsblad*!

UITTREKSEL uit eenen brief van den
Eerw. Heer J. A. HOEFNAGELS, aan
den Redacteur.

ZEER GEËERDE HEER EN VEEL GEACHTE VRIEND!

Hoewel de oplettende Christen ieder oogenblik zijns
levens den goddelijken bijstand bespeuren kan, zijn
er toch omstandigheden in ons aardse leven, die
door haren wonderdadigen zamenloop en den indruk,
dien zij te weeg brengen, ons onweerstaanbaar tot
het bewonderen en aanbidden der goddelijke Voor-
zienigheid voeren. Dit had met mij plaats op maan-
dag 28 Julij 1839, toen ik den door UEd. gezonden
aangeteekenden brief ontving en opende en er het mon-
tant der bijdragen tot 27 Julij in de *Catholijke Ne-
derlandsche Stemmen* vermeld, aan geldswaarde in
bevond..... O! ik gevoelde het, die spoedige hulp
is gewisselijk eene goddelijke hulp! Welk een troost
voor mij, die niets dan het geluk mijner kudde en
het behoud des geloofs in deze oorden bedoel.... Ik
heb geene woorden, om mijne vreugde en dankbaar-
heid uit te drukken, welke de nooit volprezene lief-
dadigheid onzer Nederlandsche Catholijken bij mij heeft
te weeg gebracht. O! hoe aandoenlijk was het voor
mij, de giften te ontvangen, die niet slechts door
rijken en welgestelden, maar ook door min gegoeden
en dienstmaagden, ja zelfs door kinderen, zijn bij een
gebracht geworden, om mij, in mijne diepe verslagen-

heid op te beuren! Waarlijk, zulke eerstelingen van
liefdadigheid, kunnen niet dan de vruchten der heil-
zame lessen van waardige onderwijzers zijn!

Ik behoef UEd. niet te zeggen, hoeveel voedsel dit
alles aan mijne hoop geeft, dat ik het doel mijner heilige
zending in *Oud-Beijerland* zal mogen bereiken!....

Na UEd. enz.

Oud-Beijerland
1 Augustus 1839.

UWEd. Dw. Dienaar en Vriend
J. A. HOEFNAGELS,
Pastor van *Oud-Beijerland*.

VERVOLG DER BIJDRAGEN VOOR OUD-BEIJERLAND.

Montant in ons vorig nummer vermeld. f 1101,96

*Regtstreeks aan den Eerw. Heer HOEFNA-
GELS, gezonden:*

Van den Eerw. Heer VAN DEVENTER, Pastoor te
Aarlanderveen f 12,50.
Van Mejufvrouw N. N. uit *Rotterdam* » 5,00.
Van eene Dienstmaagd uit den *Haag*, uit
liefde voor *Jesus Kerk* » 5,00.
Van den Eerw. Heer DELMOTTE, Pastoor
te *Dordt* » 20,00.
Van den Eerw. Heer DE BRAUN, Pastoor
te *Roon twee Ducaten* » 10,50.

» 53,00

Van de Heeren LEWAARS en VERHEIK, te Rot-
terdam, eene *schoone Godslamp*.
Aan het Bureau van de Cath. Ned. Stemmen.

Van den Eerw. Heer T. MELSEN, Pastoor te *Bal-
goy*, met deze spreuk:
Voor Godshuis in Oud-Beijerland,
Geef ik dit met een' milde hand. » 10,00

Uit *Dordt*, van B. » 6,37

Van de directie van het Leesgezelschap de Gods-
dienstvrienden te *Gouda*, een coupon groot » 4,95

Ontvangen van B. eene kennisgeving, dat bij hem
is gedeponeerd.

Van eenige warme Godadienstvrienden uit G. f 23,50.

Van een drietal anderen nog. » 10,00.

» 33,50

Van eene Familie uit zuivere Godadienstmin onder
de Gemeenten van *Nieuwkoop* en *Noorden* (I). » 32,95

Van twee Dienstmaagden uit dezelfde Gemeenten » 2,00

f 1244,74

B E R I G T.

Wij moeten aan de onveranderlijke voorwaarde van
frankeering herinneren, daar wij bereids eenige brie-
ven hebben geweigerd om de *port*; en daar wij alle
brieven, die niet van de bekende hand onzer gewone
Correspondenten zijn, zullen blijven weigeren.

(1) Wij hebben een afschrift van den aandoenlijken en be-
moedigenden brief, waarbij deze gift werd overgemaakt, aan
den Eerw. Heer HOEFNAGELS, gezonden. Rkd.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

Aan den Redacteur der Catholijke
Nederlandsche Stemmen.

WEL EDELE HEER!

Met genoegen las ik vroeger de luimige beschrijving van een Pruissisch concilie met een nieuw Credo, die de groote Münchensche Professor J. GÖRRES in de voorrede tot de tweede uitgave van zijnen onvergelykelijken »ATHANASIUS» aan het Duitsche publiek medegedeeld heeft; en waarin het moeilijk valt te beslissen, wat het meest aan de kaak gesteld wordt, de zotternij der Pruissische politiek, of de onverstaanbare wartaal der moderne Duitsche philosophie. De gedachte, dat soms de mededeeling van die beschrijving aan anderen evenveel genoegen zoude verschaffen, als mij de lezing daarvan in het oorspronkelijke veroorzaakt heeft, deed mij, toen ik in uw nummer van eergisteren las, dat gezegd concilie, hetwelk GÖRRES zelf als herschenschim beschouwde, in de hoofden van sommigen nog voortleeft, de vertaling daarvan ondernemen, welke ik UWEd. toezend, om ze, zoo UWEd.

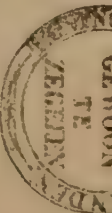
ze der opname waardig keurt, in een uwer volgende nummers aan uwe lezers mede te deelen.

Welligt zal het niet ongepast zijn hier eene omstandigheid bij te voegen, waaruit men kan oordeelen, hoezeer de verbodsmaatregelen der Pruissische regering het spoedige verspreiden van verdedigingsgeschriften der Catholijke zaak bevorderen. De 1.^e uitgaaf verscheen op het einde van Januarij 1838; de 2.^e den 14 Februarij; de 3.^e den 4 Maart en de 4.^e met Paschen van datzelfde jaar. Of er nog later uitgaven verschenen zijn, weet ik niet.

Met de meeste hoogachting ben ik
UWEd. onderdanige Dienaar,
R.... den 5 Augustus 1839. ***

HET CREDO VAN HET DUISCH CONCILIE.

Daar de groote belangstelling in het onderwerp, dat in dit geschrift behandeld wordt, niettegenstaande de sterkte der eerste oplage, spoedig eene tweede noodzakelijk gemaakt heeft, zoo biedt zich hiermede eene gepaste gelegenheid, om met deze eenige gedachten mede te deelen, die de verdere ontwikkeling der zaak

bij den schrijver te weeg gebragt heeft. Vooreerst heeft het ijlen, en haasten, en rennen en loopen in tijdschriften en dagbladen en vlugschriften, hetwelk de zaak der kerk onder hare vijanden te weeg gebragt heeft, hem een buitengewoon vermakelijk schouwspel opgeleverd. Het ziet er uit, als of een groote sabbath alom aangekondigd ware; daar komen uit alle hollen te voorschijn gekropen, de oude vrienden van meester HÄMMERLEIN; wat zich in der ijel aanbiedt. bezemstokken, ovenijzers, dorschvlegels, — alles is goed; het geldt immers een wedstrijd, geen talmen wordt toegelaten, die het laatst komt, moet pond betalen en wordt met groote smaad duchtig doorgehaald. Diensvolgens zijn de opgeroepen onverwijld vergaderd, en het gaat er thans als rook in den winter uit alle schoorsteenen uit; de eene ijlt den anderen vooruit, in het rennen en slaan overijlen zij elkander door hunnen spoed, en op de plaats ziet het er uit als eene sneeuwjagt en hagelslag of een togt van sprinkhanen. Even vermakelijk is het de redevoeringen, te hooren, die van het spreekgestoelte, zoo voorgedragen, en de beradslagingen, die gevoerd worden. Te vuur en te zwaard moet er op los getrokken worden, adviseeren sommigen; onweer, stormwind en hagelslag, alles staat ten dienste. Eene Duitsche kerk! roepen de anderen, en wel juist daar, waar het altaar reeds staat. Een concilie moet er vergaderd worden, dat zal 't wel weten, dat zal 't regelen; dan komt er een goede tijd en het oude is afgeschaft. Al wie sedert vijftig jaren een uitzinnige gedachte uitgedacht heeft, die geen koper heeft gevonden, brenge haar hier op nieuw ter markt; want nu of nooit! De koninklijke Pruisische regering, zeggen zij tot elkander, verlangt het even zoo; zij zal het uitvoeren, prompt en snel; en dan zult gij eens zien. Goede lieden, bij alle uwen spoed hebt gij u nog niet genoeg gehaast; het regte oogenblik is reeds voorbij; de engel is juist weer uit den vijfder *Bethesda* opgestegen; gij moet podegra en chiragra en jicht en alle andere zenuwkwalen, die gij medegebragt hebt, thans weer inpakken en naar huis dragen.

Waarlijk een dusdanig Duitsch concilie, een theologisch charivari in ongebondene reden, met gepaste terzijdestelling van alle regelen der harmonie, uit loutere dissonanten, door geene consonanten verstoord, bestaande, zoude iets schoons zijn en zeer rijk in gevolgen. Dewijl het nationaal moest zijn, zoo moest het, gelijk van zelfs blijkt, oecumenisch zijn, en diensvolgens uit alle in het land bestaande gezindten zamengesteld worden; waarom de eerste vraag, ter voorloopige beraadslaging voorgesteld, behoorde te zijn: of van de Protestantsche zijde de 18,000,000 overtuigingen, die, gelijk men gezegd heeft, de oogen op *Pruissen* gevestigd hebben, niet persoonlijk moeten beroepen worden, daar welligt niet een' eenige, uit hoofde, van het verschil van gevoelen, genegen zal zijn om zijne stem aan zijnen buurman op te dragen. De achttien of meer millioen Catholijken behoeven zich

van hunnen kant geene moeite te geven, en moeten liever te huis blijven, daar zij toch buitendien, zoo als zij voorgeven, allen voor eenen man staan, den Paus namelijk, die niet toegelaten kan worden. Daar evenwel door al dat volk het tumult welligt te groot zoude zijn, en bovendien het Protestantsche volk na al wat men tot deszelfs volkomene verlichting gedaan heeft, aan zijne Christelijke vooroordeelen nog steeds blind verkleefd, den goeden uitslag van het werk slechts stooren zou; zoo moet men van zulk een voorstel wel afzien, en slechts het kleine getal van diegenen in aanmerking nemen, die zich reeds als boven dergelijke vooroordeelen verheven betoond hebben. Diegenen bijgevolg, die een getuigenis kunnen leveren, dat zij ten minste een kapittel uit den bijbel critisch vernietigd hebben; dezulken, die ten minste een wonder uit denzelven als natuurlijk uitgelegd hebben en bijgevolg in staat zijn om hen na te doen; die, aan wie het gelukt is eene nieuwe joodsche of christelijke mythe te ontdekken en te verklaren; allen, die eenig fundament der leer, de onzichtbare kerk, de hoogere geestenwereld, de onsterfelijkheid der ziel, den strijd van het goede en kwade in bloote abstractieën veranderd en verdelgd hebben; deze allen behoorden toegelaten te worden, en om deze verdienstelijke werken, zitting en stem te hebben. Daarentegen zou het ook aan de Catholijken vrij gelaten worden, de vergadering met hunne geestelijke hof-cavaliers, met alwie, in plaats van zich op den algemeenen grond te zetten, liever zich afzonderen, met hunne anti-Roomsche schansgravers en pioniers, met alle cœlibaat-stormers en alle dergelijke welgezinden bij te wonen. Daar de billijkheid (verbiedt het Jodendom, dat een zoo omvattend genootschap uitmaakt, uit te sluiten; zoo behoorde aan eenige Rabbijnen van modernen stempel een bescheidene toegang toegestaan, de Pantheistisch-Simonistische verder afzonderlijk uitgenoodigd te worden, om de bijeenkomst met hunne tegenwoordigheid te vereeren. Had deze vergadering onder voorzitting van haren senior, den vorst der Apostelen van het denk geloof, die om zijne groote verdiensten voor het Christendom, door eenen overleden Duitschen vorst met een medaille is vereerd geworden, zich gevestigd; dan behoorde men natuurlijk, om alle verdere ongelegenheid geheel en al weg te ruimen, even als in der tijd te *Brixen*, tot de afzetting van den Paus over te gaan, in welk geval, gelijk van zelfs blijkt, de drie-voudige kroon voorloopig op het hoofd van den geëerden voorzitter niet slecht passen zoude. Vervolgens zou het hoogstnoodig zijn, om de beklemde van een deel der Catholijke geestelijkheid te hulp te komen; terstond de opheffing van het cœlibaat uit te spreken; en hierbij kon te gelijk de vraag bevestigd worden, of het niet raadzaam ware, in eens nog eenen stap verder te gaan en voor de geprevilegieerden van dezen stand bloot weg de veelwijverij in te voeren. De keur van een collegie van Kardinalen uit de oud- en nieuwbewijfden en uit de redelijke kinderen Israëls kon

voorts gepastelijk aan de orde van den dag gebragt worden. Twaalf Philosophen van Panteistische kleur, twaalf dichters uit de school der nieuwe bloed- en drekromantiek, twaalf anderen eindelijk, die het met de practische emancipatie van het vleesch het verste gebragt hebben, zouden een waardig committé der nieuwe heiligheid uitmaken. Hoogst bejammerlijk is het, dat, daar er weinig hoop is om de Oostenrijksche regering te zien toetreden, bij de bekende armoede der Catholijke Kerk in het overige *Duitschland*, slechts karige middelen voor handen zijn om de nieuwe hiërarchie op eene waardige wijze te doteeren.

Waren deze inrigtingen gemaakt, dan zou de heilige synode niet toeven om terstond tot de regelingen vaststelling der leer over te gaan. Dan moest als grond en fondament van het geheel een nieuw Credo ontworpen worden, dusdanig ingerigt, dat alle verstandige lieden hetzelfde belijden konden. Na de vorderingen, die in den nieuwen tijd de wetenschap gemaakt heeft, kan het niet moeilijk zijn zulk een werk tot stand te brengen; te meer, dewijl van verscheidene kanten reeds duchtig wat voorloopig werk in gereedheid gebragt is. Schrijver van dit werk heeft zoo ten naasten bij een ontwerp gemaakt, hoe eene dusdanige Nieuw-Apostolische geloofsbelijdenis welligt opgesteld zou kunnen worden, en waagt het zijn ontwerp, zonder het als maatstaf te willen doen dienen, aan de verzamelde vaders voor te leggen, terwijl hij aan hunne verlichte wijsheid elke ontwikkeling en verbetering overlaat. Het luidt als volgt: Ik geloof in God den Vader, het *reine zijn* en te gelijk het *reine niets*, die, terwijl zij in elkander verdwenen, in het *worden* als *natuur* in hunne uiterlijkheid onder den vorm het *anders-zijn* te voorschijn zijn gekomen, en zoo in hunne onrustige eenheid hemel en aarde in het *bestaan* hebben gebragt. Ik geloof verder in Jesus CHRISTUS, zijnen eengeboren Zoon, het *oorspronkelijke wezen*, de *absolute eenheid* van het *zelfstandige zijn*, in de volkomene wederkeering des zijns in zich te voorschijn gekomen, die, terwijl hij in de subjectiviteit des begrijs is overgegaan, ontvangen is van den heiligen Geest; geboren uit de maagdelijke oude wereld; geleden onder PONTIUS PILATUS, de Roomsche Germaansche Universele Monarchie; gekruist, gestorven en begraven in de kerk der middeleeuwen; neder gedaald ter helle, op den derden dag wederom opstaan van den dood in de *Reformatie*, opgeklommen ten hemel zit hij ter regterhand van den almachtigen Vader, het *reine zijn* verbonden met een *niet-zijn* in het *zelfstandig-zijn*. Ik geloof in den heiligen Geest, het *reine begrip*, de *waarheid* en *grondslag* van het *zijn* en *wezen*, in het *zelfstandig-zijn* tot *subjectobject* verheven in de idee van het *staatsverstand*, hetwelk den nieuwsten tijd en de geheele toekomst beheerscht. Ik geloof aan den onseilbaren, onbedrieglijken, onbeperkten, in de *gemeenschap* der filosofen, op *zelfbewuste redelijkheid* en *zedelijkheid* gegronnen *staat*, wiens grondbeginsel is gehoor-

zaamheid aan de zuiver *logische staatswetten*, als de rede van het willen en al het doen, met terzijdestelling der tegenspraak van het geweten. Ik geloof eindelijk aan de vergeving aller zonden, en na bevrijding van het vleesch, door de gedachten, een leven zonder einde. Amen." Zoo wat ziet er mijn ontwerp uit, welks duisterheid, ruwheid, stijfheid, en stroefheid ik maar al te goed inziet, dat ik echter vol vertrouwen aan de intelligente wijsheid der eerwaarde kerkvaders in de synode overgeef, die wel raad zal weten te schaffen en verbeteren, wat daarin nog gebrekkig zijn moge.

ŒUVRE DU CATHOLICISME EN EUROPE.

(Vervolg van bladz. 272).

Ziedaar drie Protestantische zendeling-genootschappen die, als het er op aan komt om aan de wereld te toonen, dat hun Apostolaat niet onvruchtbaar is geweest, genoodzaakt zijn te erkennen dat zij met alle geldelijke middelen waarmede de ijver hunner landgenooten hen zoo rijkelijk heeft begiftigd, te midden van een land, welks inwoners er belang bij vinden, om onderworpen aan *Engeland* te blijven, en na zeven jaren van geduld en arbeid, door *eene opmerkelijke gelijkheid*, er elk in geslaagd zijn, om eenen proselijt te maken!

Hoe verschillend, Christenen! zijn zoo in hunne middelen als in hunne uitwerkselen de werken, welke het Catholijk Geloof aan zijne kinderen inboezemt! Ziet hier een dier werken, hoort er de geschiedenis van.

Een éerne dochter der Kerk van *Frankrijk*, wordt door mededoogen getroffen bij het lezen van het verhaal van hetgene wat hare broeders aan de kusten van *China* leiden; en reeds boven haar vermogen met het geven van aalmoesen belast zijnde, smart haar voor de eerste maal hare armoede. Zij herinnert zich echter dat geduchte woord, door haren meester gesproken: verkoopt liever wat u overblijft, en geeft aalmoesen: *Vendite quæ possidetis, et date eleemosynam*; en zij maakt als het ware, een verdrag met de liefde voor eenen bezuinigden stuiver ter week en de God der liefde maakt haar penningske vruchtbaar; en, gelijk eertijds de olij bij de weduwe van *Sarepta*, vermenigvuldigt zich die wekelijksche aalmoes men weet niet hoe; en daarop verscheen eindelijk dat voor de Kerk zoo troostvolle en voor *Frankrijk* zoo roemrijke werk, dat der *Associatie tot voortplanting van het geloof*.

En aanstonds beweegt zich alles in de Catholijke wereld. Nieuwe Bisschoppen gaan aan de andere zijde der zeeën nieuwe Bisdommen stichten; talrijke Missionarissen gaan er hunnen ijver ondersteunen en in hunnen arbeid deelen; bevolkingen vallen in massa aan de voeten van het kruis neder en vragen het doopsel (1) en onder dezelve vond men er die met eenen

(1) Het eiland *Gambier*.

enkelen stap de trappen der Christelijke volmaaktheid schijnen te hebben bereikt: hier worden de geloovigen vertroost, beter onderwezen en worden ijveriger; daar geven de Missionarissen hun hoofd ten beste en hunne ledematen ter prooi en sterven met meerdere blijdschap, door te bedenken dat God reeds voorzien heeft in het middel om hun bloed vroeger te doen vruchtbaar worden; en evenwel, wat de geldelijke middelen betreft, bezit men niet het veertigste gedeelte, van hetgene, wat men elders noodig heeft om ten einde van zeven jaren eenen *proselijt* te maken!

Ook hebben zij die bewonderenswaardige associatie met hunnen billijken lof vereerd, de voornaamste herders van *Frankrijk*; van de hoogte des Apostolischen Zetels heeft de opvolger van den H. PETRUS haar gezegd. Een wonderdoende Bisschop, schijnt te zijn opgewekt geworden om hare weldaden aan de wereld bekend te maken en overal getuigenis van haar te geven aan de afgelegene kerken. En wie kon zich beter van eene dusdanige taak kwijten dan die Eerbiedwaardige Bisschop van *Bardstown*, een herder der woestijn, die met den Psalmist zeggen kan dat hij de heilige ark te midden der vlakten en des wouds heeft gevonden? » *Invenimus eam in campis silvæ.* »

Wees gezegend in uwe werken, heilige Associatie! En ga in de alvermogenheid uwer liefde ter overwinning. Beklim, gelijk de Profeet zegt den wagen der waarheid en der goedertierenheid; de volken zullen aan uwe voeten neervallen, want men kan uwe pijlen niet wederstaan, ze zijn geheel vurig van liefde. » *Prospere procede . . . populi sub te cadent.* »

Doch, geliefde broeders! Zij heeft hier noch mijnen lof, noch mijne wenschen noodig, de associatie tot voortplanting des geloofs, want God heeft reeds het zegel der Voorzienigheid op haar voorhoofd gedrukt en de toekomst is de hare. Laten wij ons liever haasten Christenen! om te spreken over hetgene, wat ons nog te doen overig blijft voor het Evangelie van God, over het nieuwe werk, 't welk ons heden te zamen brengt.

De Profeten, geliefde broeders! stellen ons JESUS CHRISTUS dikwerf voor als een magtigen Monarch en oorlogsheld, die alles aan het gezag van zijnen scepter zou onderwerpen; en niets, inderdaad, moet meer het hart zijner Discipelen verheugen, noch hunnen ijver belangstelling inboezemen, dan geroepen te worden om de grenzen van zijn heilig gebied uit te breiden. Maar men moet intusschen niet vergeten, dat, hoe schoon het ook zij om het geloof bij anderen voort te planten, het meer dan ooit noodig geworden is in onze dagen er ook aan te arbeiden, om het onder ons wortelen te doen schieten. Het is lofwaardig ons hart uit te breiden en te denken aan de rampen, die in *China* en in de *Indiën* geleden worden; maar onze naasten der Indiën behooren ons echter hen, die God in onze nabijheid, geplaatst heeft, niet geheel uit het oog te doen verliezen, want een Apostel zegt ons, dat het ons nimmer geoorloofd is, onze ingewanden

voor hen te sluiten. Trachten wij dus nieuwe koninkrijken aan JESUS CHRISTUS te onderwerpen, niet beter dan dit, doch laten wij het erkennen, die mogendheid zou niet zeer wijs handelen, die onophoudelijk bezig met het voortzetten harer veroveringen in de verte, nooit aan de verdediging harer grenzen dacht. En, overigens, Christenen! wat zouden wij kunnen doen, ik vraag het u, voor de buitenlandsche Missiën, als wij onder ons dien geest van geloof lieten verzwakken, waaruit de liefde voortvloeit, gelijk een stroom uit zijnen oorsprong? Men moet het dus aanmoedigen, zelfs doen toenemen, zoo het mogelijk is, dat reeds zoo schoone werk der associatie tot voorplanting van het geloof in de afgelegene Missiën; doch daar volgens de regels, welke zij zich heeft voorgeschreven en waaraan het welligt onvoorzigtig zijn zou, tegenwoordig af te wijken, kan zij haar invloed, hoe groot ook, niet dan buiten *Europa* uitoefenen, is het evident, Christenen! dat er een werk te meer noodig is, een werk 't welk hetgene aanvult, wat het andere niet doen kan, een werk 't welk bevestigt, wat het andere reeds gedaan heeft, een **EUROPISCH WERK**.

Ja, geliefde broeders! er zijn zelfs in ons *Europa* arme landstreekken, die zonder middelen en verwoest zijn ten gevolge van godsdienstige verdeeldheden, die ook wel hunne regten hebben op de sympathie der geloovigen, wijl dat geloof, dat wij gemeenschappelijk hebben er zich in deze oogenblikken in eenen staat van onderdrukking en lijden bevindt. Er zijn er anderen, die nog belangrijker zijn, alwaar de fakkel des waren geloofs, na er, sedert eeuwen bijna geheel te zijn uitgedoofd, zich op nieuw toont te willen ontsteken; doch alwaar men van alle kanten ongeloofbare pogingen doet om deszelfs stralen te verdoven. Zullen zij te niet gaan als slagtoffers der onverschilligheid, die kerken, wier ongelukken men schijnt te vergeten, omdat zij te dicht bij ons zijn, verwaarloosde leden der familie, wier onheilen door geenerlei beroemdheid worden kenbaar gemaakt? Wat haar betreft, is zelfs het martelaarschap zonder uitwerking, want men ontmoet het er tegenwoordig niet meer, dan in de duisterheid van een gasthuis, of in het ellendig verblijf der behoeftigste (1).

Niet altoos was het echter zoo met die kerken gesteld mijne broeders, want zij gaven eertijds schitterende getuigenissen voor de heilichheid van ons geloof, die missien van *Zweden*, van *Noorwegen*, van *Denemarken*, van *Zwitserland*, van *Ierland* en van *Engeland*; en het zou bezwaarlijk zijn om ze ooit geheel uit het oog te verliezen, zoo lang als in onze jaarboeken de onvergankelijke namen der **HYACINTUSSEN**, der **WILFRIDS**, der **WILLEBRORDS**, der **BONIFACIUSSEN**, der

(1) In het vorige jaar verscheen een herderlijke brief van Mgr. den Vicarius Apostolicus van het noorden van *Engeland*, waarin hij aan de geloovigen bekend maakte dat zijn district binnen achttien maanden tijds vier en twintig Priesters in de kracht des levens verloren had, die, alsof bijna allen door de besmetting van den typhus aan hunne kudden ontruikt waren.

PATRICIUSSEN, der AUGUSTINUSSEN en der ANCELMUSSEN zullen leven. En wie zou ons eertijds zoo bloeiend *Schotland*, dat thans zoo arm is, kunnen vergeten, zoo lang als aan hetzelfde dat eiland met schoone herinneringen grenst, dat eertijds tot schuilplaats diende voor en den discipel van COLUMBKILL? — Die bakermat van het noorden, alwaar dagelijks zoo vele pelgrims der wetenschap aankwamen die derwaarts gelokt werden, door de beroemdheid van YONA? Even als voor dezen aan den oever des Oceaansch gelegen, maar geheel bedekt met bouwvallen, en de graven verbergende dergenen, wier deugden het eertijds ontvouwde. YONA behoudt nog in deszelfs naam alleen eene kracht die de ziel weet te bewegen en het genie in te boezemen dergenen zelfs, die het ongeluk hebben gehad van het geloof te verzaken. Hooft hoe hij er van spreekt, die zoo bekende Protestant, die alleen, voor zijn land eene geheele akademie was: — » Wij delven thans, zegt de schrijver van de reis in de Hebriden, wij delven dien beruchten grond, die eertijds de sakkel was der Caledonische landstreeken, van waar de wilde horden de schatten der wetenschap en de weldaden van den Godsdienst ontvingen. Het is onmogelijk, het zou zinneloos wezen, zijne ziel te willen hoeden tegen de aandoeningen die door het beschouwen eener beroemde plaats worden opgewekt. Al wat ons buiten het beperkte gebied onzer zinnen verplaatst, al wat het voorledene en de toekomst over het tegenwoordige doet heerschen, verheft en vergroot ons aanwezen. Verre van mij de ijskoude wijsgeer, die met onverschilgheid eenen grond zou beschouwen, die door moed of deugd is beroemd geworden! Wee! den mensch, wiens vaderlandsliefde niet zou worden opgewekt bij het zien der velden van *Marathon* of wiens godsvrucht niet zou worden aangevuurd door de bouwvallen van YONA! »

En wij zullen er hier bijvoegen, Christenen! wee! den Catholijke, die het niet dan in naam zijn zou en die in zich niet een heiligen trotsch zou voelen opwekken bij de herinnering van den grijzen roem zijner voorgangers in het geloof, of die het verhaal der tegenwoordige rampen zijner broeders koel zou kunnen aanhooren! want dat hart zou te bekrompen zijn, om JESUS CHRISTUS waardig te wezen het kan geen medelijden hebben met al de rampen der Kerk, en wie zou niet met den Psalmist tot zelfs de verspreide steenen van zijn heiligdom beminnen: *Quoniam placuerunt servis tuis lapides ejus!*

Laat ons die gevallene kerken troosten mijne broeders! laat ons aan dezelve, als het mogelijk is, haren ouden luister hergeven; zoo ' of die zoo gelukkige dag voor haar niet moge wederkeeren, laat ons dan ten minste gevoelen, dat hare glorie de onze is en laten wij ons jalours toonen om zorgvuldiglijk te behouden, wat er van overblijft. 't Is in de hoop van in uwe harten geliefde broeders! een edelmoedig en Christelijk antwoord op een dusdanig beroep aan te treffen, dat ik heden uwe ondersteuning ben komen inroepen voor het WERK VAN HET CATHOLICISME IN EUROPA.

Het doel van het WERK van het Catholicismus in Europa is, om middelen daar te stellen voor de arme Catholijke bevolkingen van Europa, die nog zonder hulp zijn, en van dezelve, op uwe beurt de aalmoes des gebeds te verzoeken opdat wij destte inniger verenigd, door de bekendheid met onze wederzijdsche behoeften, alsmede met onze wederkeerige vreugde destte gemakkelijker, gelijk de Apostel beveelt ons kunnen verblijden met de blijden en weenen met de weenenden en op die wijze dagelijks in onze werken die gemeenschap der heiligen verwezenlijken, waaraan wij dagelijks belijden te gelooven, die op aarde begonnen en in den hemel voltrokken wordt zoodanig Catholijk is de Kerk van JESUS CHRISTUS! *Credo Sanctam Ecclesiam Catholicam, sanctorum Communionem.*

Om u hier te toonen, Christenen! hoe dringend noodig het is om, zoo door uwe aalmoesen als door uwen ijver mede te werken aan de oprigting van een dusdanig werk, zou ik u alle rampen moeten onthullen welke tegenwoordig zoo vele duizenden van Catholijken, uwe broeders, in Europa verduren, wier verblijf God gevestigd heeft in landen, die minder dan het uwe begunstigd zijn. Maar juist door het tegenwoordig ontbreken van een dusdanig werk zijn wij, voor het grootste gedeelte veroordeeld, om van elkander niets te weten; en ierwijl de liefde ons dagelijks bekend maakt wat aan de overzijde der zeeën en in de wildste oorden voorvalt, zijn wij in Europa genoodzaakt om geïsoleerd te leven te midden onzer eigene familie. De materiele belangen vinden alle dagen organen, die dezelve aan de geheele wereld bekend maken, men doet in de afgelegenste landen eene handel-onderneming en geheel Europa wordt er aanstonds van verwittigd, maar wie weet wat er tegenwoordig Catholijks gedaan wordt bij zoo veele volken die onze naburen zijn (1), in landen in welke onze broeders nog in eene vermomde slavernij zuchten, alwaar alleen de hemel achtslaat, op hun lijden en alwaar op de zuchten niet gelet wordt, dan om ze destte beter te kunnen stikken.

Ik ben dus genoodzaakt, Christenen! mij te bepalen tot het spreken over hen in wier midden God mij op eene speciale wijze tot de uitoefening van het Apostolaat geroepen heeft: over de Catholijken van *Schotland*. Laat ons hopen, dat de dag niet verre af is, waarop onze andere broeders van Europa u insgelijks de stem hunner smarten zullen komen uiten en u, even als ik, een deel komen vragen in dat edelmoedig mededooen, 't welk gij altoos zoo gaarne aan de lijden den toestaat.

(het Vervolg hierna).

(1) Reeds voor vele jaren hebben wij dat gebrek gevoeld en er met voornamen mannen te Parijs over gecorrespondeerd; de tijd der ontwikkeling was toen nog niet gekomen. *Het œuvre du Catholicisme en Europe* en vooral deszelfs *Annales* zullen er zoo wij vertrouwen, in voorzien. RED.

HET CATHOLICISMUS IN AFRIKA.

Constantine, 2 Junij 1839.

» Wij maken ons gereed tot het vieren van het H. Sacraments-feest, op aanstaanden Zondag. De Arabieren en de Joden, die heden, volgens gewoonte in grooten getale, bij de Mis tegenwoordig waren, gevoelden zich verrukt, toen ik hen die heilige plegtigheid aankondigde. Ik ben dezen avond bij den *hakem* gegaan, om van hem eenige fraaije tapijten, eenige bloemvazen, enz. ter leen te verzoeken, voor het feest van ons mensch geworden God, *Sidnaïsa*. Aanstands geleidde hij mij in een vertrek, dat heerlijk op de Oostersche wijze versierd was en zeide mij met veel levendigheid, met aandoening zelfs: *Dat alles is ten dienste van den grooten Sidnaïsa (JESUS CHRISTUS), daar gij mij zegt, dat het aanstaanden Zondag zijn grooten feestdag is, kunt gij alles nemen, wat gij daar ziet. Ik ben al te gelukkig van iets te kunnen bijdragen, tot het versieren van de plaats, alwaar ge mij zegt, dat Hij rusten zal. . . . voor Hem zou ik alles geven, zelfs mijn Burnous (zijn fraaijen mantel), als het noodig ware.* Ik voorzie dus, dat het eenige rust-altaar, dat wij te *Constantine* zullen oprigten, de schoonste rust-altaren van *Tours* overtreffen zal Het is intusschen zeer troostrijk, de kinderen van *MAHOMED*, uit zich zelve, het kostbaarste wat zij hebben, te zien aanbieden, om het altaar van *JESUS CHRISTUS*, te versieren.

» Een onzer goede zusters, die ook met eenige voorname Arabische dames der stad gesproken heeft, over onze plegtigheid van aanstaanden Zondag, heeft mij gezegd, dat die dames in t'ijver met hare echtgenooten willen wedijveren en dat zij al het fraaijste dat zij hebben, voor den *goeden God* geven willen. Zij bebetreuren slechts eene zaak; namelijk, dat zij geene getuigen van dat feest kunnen wezen, gelijk hare echtgenooten; want gij weet, dat zij nooit uit haar huis gaan. . . .

» De goede zusters gaan voort, met het bezoeken der zieken aan derzelver woningen, en hen in eene soort van geïmproviseerd gasthuis te ontvangen; het is de zaal van den grooten raad der *ulemans* en der *muphtis*, die een gedeelte der Catholijke mosquée uitmaakt, welke ik tot dat gebruik heb doen inrigten en dagelijks komen er van 80 tot 100 zieken om zich te laten behandelen De geheele stad komt een zoo nieuw schouwspel bezigtigen, want gij weet, dat de Arabieren geene gasthuizen, en in hunne ziekten geene geneesheeren hebben. Zij verlaten zich op de zorg der Voorzienigheid, zij hadden tot hertoe met resignatie geleden en stierven even zoo; ook was de sterfte hier verschrikkelijk. . . Thans nu zij *geneeskundige zusters* hebben, die hen oppassen en genezen, is bij hen de liefde tot het leven en vooral tot de gezondheid teruggekeerd en zij laten zich, even

als onze Christenen, behandelen. Maar de moreele uitwerking, welke de teedere liefde dier goede zusters, bij de Arabieren te weeg brengt, is waarlijk wondervol. Er openbaren zich bij hen gevoelens van godsvrucht, van dankbaarheid, van bewondering, die zij tot hertoe niet schenen te hebben gekend. Vooral worden zij niet moede van dien God, die Religie te zegenen, die deze heilige Religieuzen heeft geïnspireerd, om hen zoo veel goed te doen. . . . Wat van dit alles te denken . . . ? Maar ik moet u iets zeggen, dat nog bewonderenswaardiger is, te weten, dat al die zieken, rijken en armen, medailles of kleine beeldjes van de H. Maagd verzoeken, die zij met eerbied om den hals hangen en als zij elkander op straat ontmoeten, toonen zij die met fierheid en voldoening aan elkander . . . Zij hebben inderdaad eene bijzondere neiging tot de devotie jegens de H. Maagd . . . Ook heb ik mij gehaast met de oprigting van een altaar, ter eere van die goede Moeder. Om hunne nieuwsgierigheid te prikkelen en hunne devotie op te wekken, hebben wij een altaar met palmtakken van eene verbazende hoogte versierd; wij hebben ook, zoo goed als wij konden een beeld der H. Maagd, van was gemaakt, wat grooter dan die, waarvan ik gesproken heb, dat wij heerlijk gekleed hebben Al die goede Arabieren begeven zich thans in menigte naar de kapel van Vrouwe *MARIA*, *lélé MARIEM*. Zij beschouwen haar met eene verbaasdheid, die met eerbied is gemengd en bidden Haar, nit eigene beweging, op hunne wijze, te weten, met eene beweging der handen, die zij zaamgevouwen en geopend houden, met den palm ten hemel gekeerd, dezelve onophoudelijk opheffende en neêrlatende, en dezelfde beweging met het ligchaam en het hoofd makende, met levendigheid en zalving, uitdrukkingen van vertrouwen en liefde doende. Vervolgens keeren zij zich met voldoening tot ons en zeggen in hunne taal, die wij een weinigje beginnen te begrijpen: *Vrouwe MARIA, is de Moeder van God, het is ook onze Moeder, wijl gij het ons gezegd hebt. Zij is wel goed, wijl zij het is, die u heeft ingegeven, om tot ons te komen en zoo veel goeds te doen.* Zij eindigen altoos hunne lofredenen op *MARIA*, met deze woorden: *Kif-kif Soa-soa cutra kaha aachou lélé MARIEM.* Allen, gij en wij, hebben Vrouwe *MARIA* zeer lief . . . O, *MARIA!* Gij hebt hen gehoord! Gij zult ook hen, tot uwe kinderen aannemen.

» De vrouwen van de voornaamste inwoners der stad (en gij moet weten, dat te *Constantine*, de edelen der stad en zelfs al diegenen, die eenige achtting voor zich zelve hebben slechts eene enkele vrouw hebben, gelijk de Catholijken) hebben insgelijks medailles en kleine beeldjes van de H. Maagd verzocht, die zij als haar schoonste sieraad om den hals dragen en die zij driemaal daags met devotie kussen, terwijl ze die moeder van barmhartigheid bidden, haar te willen verlichten en beschermen."

» Als de Arabieren of de Joden onze goede zusters

zien, verzoeken zij als eene groote gunst, verlof om het kruis te kussen, dat zij op hare borst dragen; en de moeders zeggen aan hare kleine kindereu: *Kuscht Sidnaïsa, het zal u geluk aanbrengen*. Men overlaadt overal de goede religieuzen met vragen aangaande onze religie. Men vraagt haar ook hoe zij haar vaderland hebben kunnen verlaten, hoe zij hebben kunnen afzien van het huwelijk en van de vermaken der wereld, om zich met zoo veel blijdschap aan den dienst der krankten en aan de opvoeding van kinderen toe te wijden, enkel ter liefde van God, zonder menschelijk belang... Zij gelooven naauwelijks, alles, wat zij zien en hooren. Als eene zuster in een huis binnen treedt, is het ook een feest, voor allen, die het bewoone. Men roept al de slaven, al de kinderen, het geheele huisgezin bijeen. Alle slaken vreugdekreten; de echtgenoot en de vrouw nemen haar elk bij eene hand, die zij met eerbied kusschen, de kinderen kusschen hare armen en de slaven het onderste van haar kleed: zij wordt op die wijze, als in zegepraal naar het fraaiste vertrek van het huis geleid. Men stapelt kussens op elkander (want er zijn geene stoelen bij de Arabieren) op welke men haar doet nederzitten en daar ontvangt zij eene soort van eerbiedige hulde: men stelt haar de keurigste geregten voor en biedt haar de geurigste reukwerken aan. De arme religieuse, in de grootste verlegenheid gebragt, weigert alles. Alsdan stijgt de bewondering ten top; men zegt haar; maar *gij zijt dus Marabotha* (eene heilige).

Men is zoo aan die religieusen gehecht, dat men, als zij twee dagen laten voorbij gaan, zonder hare bezoeken te doen, als kinderen schreit... Men zendt ieder oogenblik slaven, om ze te halen, men houdt zich ziek, om haar tot het komen bezoeken te noopen. De vrouw van den *hakem* (de gouverneur) zeide gisteren aan de zuster: *Ziet gij, ik bemin u meer dan Mahomed. Als gij vertrekt, zal ik sterven!*..... Die zuster verstaat en spreekt vrij goed Arabiesch, zoodat alle inboorlingen verrukt zijn, dat ze hnnne gedachten aan iemand, die zoo goed, zoo zachtzinnig, zoo heilig is, kunnen mededeelen."

Eenige dagen geleden, kwam eene deputatie van aanzienlijken der woestijn, den *Cheik el arab* (het groote opperhoofd der woestijn en den jongen neef van ACHMET-BEY aan het hoofd hebbende, mij met den levendigsten aandrang verzoeken, naar de woestijn te gaan en de zieken te verplegen, zoo als wij te *Constantine* doen; mij zeggende, dat wij er in zegepraal zouden worden ontvangen en dat men ons behandelen zou als de souverainen des lands; dat de Oasid die zij bewonen, een waar paradijs is; dat wij er ook eene mosquée zouden hebben, voor onzen God, en dat zij er met ons zouden bidden. Zij hebben ons kameelen en paarden op de heerlijkste wijze opgetuigd, gebragt, om er ons heen te voeren en verzekerden ons, dat, als wij het bij hen niet gewoon konden worden, zij ons naar *Constantine* zouden terugbrengen... Ik heb hen geantwoord, dat wij in dit oogenblik aan hun

verlangen niet konden voldoen, maar dat wij, zoo haast als we zulks doen konden, met hen in hunne schoone woestijn zouden komen leven, en dat wij hen even teederlijk beminden, als de inwoners van *Constantine*... Zij gevoelden de levendigste smart bij onze weigering en ze hebben meer dan acht dagen blijven wachten, of wij eindelijk besluiten mogten, om met hen te vertrekken. Ze zijn eerst gisteren vertrokken, onder het storten van tranen, terwijl ze ons zeiden, dat zij weldra zouden terug komen, om bij ons denzelfden aandrang te doen en dat wij ons zouden laten bewegen.

WEL EDELE HEER EN VRIEND !

Het publiek zal reeds ongeduldig worden dat ik zoo laat kom om de intekening op ULENBERG enz. te sluiten, doch het is mijne schuld niet; en deze omstandigheid regtvaardigt mij om de belofte, volgens welke de afzending nog in den loop van dit jaar zou plaats hebben, in te trekken, hoezeer ik toch beloof nog op de meeste bespoediging te zullen aandringen. Op den 15 Julij waren er maar zeer weinige inschrijvingen, en van toen af aan kwamen zij dagelijks. Het eerste vuur hiervan iets over zijnde, werd ik verhinderd door bezoeken, en heden eerst ben ik in staat om de verhoudingen rijpelijk te overwegen en mijn plan wegens formaat en prijs te openbaren.

De intekening op ULENBERG is niet alleen beneden mijne verwachting gebleven, maar ook beneden hetgeen ik geeischt had om tot de uitgaaf te besluiten: desniettegenstaande heb ik hier en daar, zoo van wege den boekhandel als anderzins: zoo menige blijken van medewerking en welwillendheid mogen ondervinden, dat het niet vastheid maar stijfheid zijn zou, bij aldien ik het verlangen der edelmoedige intekenaars te leur stelde en mij op hen wegens de laauwheid, kleinhartigheid, figurantismus of verkeerd begrepen egoïsmus van anderen wreekte. Ik zal ULENBERG dan eerstdaags ter pers bezorgen. De inschrijvingen op het groote formaat, die naar evenredigheid veeltallig zijn, konde ik *salva justitia* op f 4 per exemplaar stellen. Velen, ik weet het, hebben op het kleine formaat ingeteekend met het oogmerk om mij te verpligten. Ik zal dan aan allen mijne dankbaarheid betoonen door alle exemplaren op groot formaat met eene iets grootere letter te laten drukken en den prijs op f 2,40, of zoo veel minder als gij goedvindt, te bepalen. Als gij u echter mijne vroegere berekening van gemaakte onkosten herinnert en daarbij gelooven wilt dat sedert eenigen tijd de brievenpost dagelijks bij mij, gelijk bij een groot manufacturier, aankomt, dan zult gij gemakkelijk berekenen, dat, als die prijs nog beknipteld wierd, ik weder gevaar zou loopen van een schadelijk perskind ter wereld te brengen.

gen. — Ik zal eenige exemplaren op best papier laten overdrukken ten dienste dergenen die dezelve tijdens het afdrucken met gefrankeerde brieven zouden willen aanvragen; — ook eenige op nederiger papier, want als ULENBERG eens in het licht is, zal hij ongetwijfeld wel meer vrienden en vereerders verwerven: de omstandigheden gebieden mij echter om met het overdrukken wat zuinig te zijn, wat deze en gene liefhebber zich tot wenk konde nemen om te begrijpen dat hij ten fine van aanschaffing eerder te laat dan te vroeg zal komen.

De inschrijvingen op NATHANËL bedragen niet de helft der andere, doch daarover ben ik bijna tot hoogmoed toe voldaan; want *quis ego?* Inderdaad ik zou mij over den smaak der inschrijvers beklaagd hebben ingevalle de verhouding gelijk of zelfs gelijkjer gestaan had. — Nog geene letter van dat werk geschreven hebbende, kan ik den prijs onmogelijk nader bepalen; bij aldien hetzelfde echter f 1,50 moet kosten, zullen de gedachten al wonderlijk uit mijne pen moeten aangroeijen en zal het een vrij dik boek worden.

Ik wensch onzen WITZ ruimere intekeningen op zijnen WALSH toe, of liever, ik wensch zulks aan allen die gaarne iets willen lezen wegens hetwelk zij, het boek uit de hand leggende, niet weten zullen of het leerzame en nuttige, dan wel of het aangename en gemakkelijke de overhand hebbe. Gij hadt dat werk wat nadrukkelijker moeten aanbevelen; trouwens brave ouders zouden zich gemakkelijk hebben laten zeggen dat zulke herinneringen, als WALSH levert, niet alleen zeer geschikt zijn om hun het vervliegen des leeftijds iets te vergoeden, maar ook dat, indien zij hunnen kinderen veel onnoodigen en gevaarlijken tijd willen verdrijven er geen beter middel is dan zulke boeken onder hun bereik te stellen. Doch ik weet het, aanprijzing van eigene producten stoot altoos iets tegen de borst. Wij moesten wel de kracht hebben om ons boven zulk eene kleingeestige kieschheid te plaatsen, maar het schijnt niet anders te kunnen: voor het overige als gij meenen zoudt dat het publiek nog te veel van de gewone blaaskakerige couranten-annonees onthouden heeft om in eene eerlijke aanbeveling geen speculantismus te vermoeden, zal ik niet gaarne zeggen dat gij ongelijk hebbet. Wees zoo goed en maak een berigtje van mijne speculatie met ULENBERG en NATHANÆL, en plaats hetzelfde zoodra mogelijk; voor 's hands heb ik geen ander middel om dien dienst te vergelden, dan te betuigen dat ik opregtelijk en hartelijk ben:

WEL EDELE HEER EN VRIEND!

Maklum den UWEd. Dienaar en Vriend!
9 Augustus 1839. H. HOEPERMANS.

Nog dagelijks worden er intekeningen opgegeven: het is zonderling, hoe ruim de tijd eener intekening

ook gesteld worde, heeft men nog altoos tijd genoeg. Hoe dit ook zij, men kan zich den tijd, die er nog voor het afdrucken van het eerste vel verlopen zal, ten nutte maken, terwijl overigens de prijs niet zal worden verhoogd, doch zullen diegenen, die vóór dien tijd niet hebben ingeteekend, zich met geringer soort van papier moeten vergenoegen.

Het strekt ons tot een wezenlijk genoegen hier openlijk te kunnen verklaren, dat onze Catholijke Boekhandelaars, meestal zeer goed gevoelen, dat de pogingen, door den Eerw. Heer HOEPERMANS en ons aangevangen, en die wij hopen door te zetten, geenszins tegen den edelen boekhandel en welwillende Boekhandelaars, maar tegen de misbruiken en tegen dezulken, die zich verbeelden, dat dusdanige misbruiken, door hen als wetten aan uitgevers kunnen worden voorgeschreven, gerigt zijn. — Slechts drie of vier Boekhandelaars zijn er, die zich over de onderneming van den Eerw. Heer HOEPERMANS, (die zij niet begrijpen) gebelgd getoond, en dezelve blijkbaar tegengewerkt hebben.

Van den anderen kant, hadden wij het genoegen, door *solide* Boekhandelaars te worden aangezocht tot het opstellen van een ontwerp van vereeniging, voor alle Catholijke Boekhandelaars, die geregeldheid en orde in hunne zaken beminnen, die zeer goed begrijpen, dat er zonder uitgevers en schrijvers, geen boekhandel zijn kan, en dat diensvolgens het ware belang van den Boekhandel is, de belangen van uitgevers en schrijvers te behartigen. — Wij durven ons dus vleijen, dat er weldra eene hervorming in onzen Catholijken Boekhandel zal plaats hebben; daar wij de overtuiging hebben bekomen dat er slechts zeer weinigen zijn die liever de ingeslovene misbruiken zouden in stand houden en die waarschijnlijk niet tot het verbeteringsplan zullen toetreden; doch de Boekhandel zou daarbij veel eer winst, dan nadeel hebben, en de plaats der onwilligen zou gemakkelijker dan zij denken, door anderen worden vervuld. — Wij zullen zoodra mogelijk tot het ontwerpen van een plan, overgaan, waartoe eene vijf en twintig jarige ondervinding ons genoegzaam in staat stelt, en den uitslag onzer pogingen, openlijk bekend maken.

DOCTOR BINTERIM.

Ten gevolge der uitspraak van het hof van appel, is de waardige Doctor BINTERIM, in vrijheid gesteld en aan zijne geliefde gemeente teruggegeven.

Door plaatsgebrek zijn wij genoodzaakt, om de vermelding der bijdragen, zoo voor de kerk van Oud-Beijerland, die reeds tot ruim f 1300, geklommen zijn; als die voor de Catholijken van Schaffhausen, tot ons volgend nummer uit te stellen.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

Aan den Redacteur der Catholijke Nederlandsche Stemmen, te Grave.

WEL EDELE HEER!

De schrijver van DE GEVAARLIJKE STREKKING, enz. voert in zijnen brief, geplaatst in nummer 31 van uw geacht Blad, zijnen antagonist te gemoet: » Overigens verklaar ik u, dat ik nog nooit een werkje op onze scholen ingevoerd, over zedekunde, geschiedenis of bijbelkunde, heb gelezen, dat voor de kinderen niet meer of minder gevaarlijk moet geacht worden, » en laat er op volgen: » Gij begrijpt, dat ik boekjes bedoel uit uw bevoorregt gilde afkomstig. » — Wij weten niet of het iedereen regt duidelijk zal zijn, wat de geachte schrijver door die bevoorregte gilde bedoelt en willen daarom een staaltje aanvoeren, dat te dier zaken eenige opheldering kan geven, indien wij althans de meening des schrijvers wel begrepen hebben.

Naar wij vernomen hebben heeft de heer A. P. Spoor, schoolopziener in het 2.^e schooldistrict van Noord-Brabant, zeer onlangs eene circulaire uitge-

vaardigd, waarin Zijn Ed. berigt, dat hem bij toeval een schoolboekje getiteld: DE DORPELING enz. in handen is gekomen, en dat hij vermeent, zijnen onderhoorigen onderwijzers te moeten herinneren, aan art. 24 van het reglement behorende tot de wet van den 3 April 1806, waarbij wordt verboden, op de scholen eenige andere leer- of leesboeken te gebruiken, dan welke uitgedrukt staan op de algemeene boekenlijst. Met andere woorden, de heer Spoor is zoo vriendelijk geweest, den onderwijzers van zijn district aan te kondigen, dat het hun verboden zoude zijn, om het leesboekje DE DORPELING, tot schoolgebruik aan te wenden. — Vraagt men nu, waardoor die Dorpling het zoo verkerfd mag hebben, dat de bezorgdheid van den heer schoolopziener, dusdanig opgewekt en zijn ijver aangevuurd is geworden, dan weten wij daarvoor geene andere reden te vinden, dan dat de schrijver niet tot het bevoorregte gilde behoort. Reeds voor lang hebben wij ons, om bijzondere redenen, opzettelijk onledig gehouden, om den inhoud van gezegd boekje rijpelijk te overwegen, en zullen diegenen ten gevalle, die hetzelve niet kennen, ofschoon het reeds in veler handen is, een getrouw verslag ge-

ven. . . van hetgeen daarin gevonden wordt? . . . Neen, van hetgeen er *niet* in te vinden is.

Vooreerst worden daarin geene schimpredenen of hatelijke uitdrukkingen tegen de Catholijke Godsdienst aangetroffen. — Onze goddelijke Verlosser en Zaligmaker, wordt daarin niet maar als de wijsste en volmaaktste mensch afgeschilderd. — De verrigtingen van den goddeloozen bedrieger MAHOMED, worden er niet ten koste der ware Kerk vergoelijkt en met lofspraak verkondigd. — De opstand tegen eenen wettigen vorst, wordt daarin niet als eene geoorloofde daad met roem vermeld. — De lof van de maatschappij *tot nut van 't algemeen*, wordt er evenmin uitgebazuind als de uitdrukking: nuttige leden der maatschappij tot walgens toe herhaald. — Tegen heksen en spoken en ingewikkeld tegen hel en duivel, wordt daarin niet dapper van leer getrokken. — Aardige bijbelsche vertellingjes van bovennatuurlijke onbegrijpelijkheden gelouterd, of door eenvoudige, natuurlijke huismiddeltjes opgelost, worden er niet aangetroffen. — Geene zedelee, slechts op eigen belang gegrond, wordt daarin den jeugdigen harten ingeprent. — Het woord *eeuwig* wordt er, ten gevalle van het teedere zenuwgestel onzer lieve kleinen, niet met *lang*, *zeer lang* verwisseld. — Met één woord, DE DORPELING is een door en door eenvoudige Dorpeling, die den heerschenden toon der tegenwoordige groote schoolwereld, volstrekt niet weet te vatten, en waarvan wel te voorzien was, dat hij in den beschaafden kring van zijne medebroeders, zoo al geen aanstoot verwekken, dan ten minste opzien zou baren.

Maar vraagt ons iemand in ernst, wat dat boekje dan eigenlijk geeft, wat het doel en de strekking van dat werkje is, dan veroorlooven wij ons de vrijheid, om nummer 30 van dit Blad van den 28 Juli 1839, in onze plaats te laten spreken, welks inhoud dus luidt.

» Met genoegen maken wij melding van dit lees-
» boekje voor kinderen, (de Dorpeling). Het is in-
» derdaad, vooral in onzen tijd nuttig en noodig, goede
» school- en kinderboekjes te hebben." En verder:
» om voor kinderen bevattelijk en toch niet zoo plat
» te schrijven, dat het hun, die wat meer in jaren
» gevorderd zijn, reeds te kinderachtig toeschijnt,
» is hoogst moeilijk en vordert eene groote kennis
» van het menschelijke hart, bij deszelfs vroegste en
» verdere ontwikkeling. De schrijver, die zijne pen
» aan dusdanige werkjes toewijdt, moet niet slechts
» een kindervriend zijn, die hun tracht te bevallen,
» hij moet doordrongen zijn van echt godsdienstig,
» Christelijk gevoel en dat gevoel in het hart van
» zijne jeugdige lezers trachten over te brengen als
» de vruchtbare bron van goede zeden. Die hoedanig-
» heden meenen wij, na het lezen van dit werkje, in
» deszelfs schrijver te mogen vooronderstellen. Al-
» thans dit boekje ademt niets anders dan zuivere
» gevoelens van Godsdienst en deugd. Wij meenen
» dus," zoo vervolgt recensent, » hetzelfde tot school-

» gebruik en leesboek in de huisgezinnen te moeten
» aanbevelen; en hopen" wordt ten slotte gezegd,
» dat een goed vertier den schrijver zal aanmoedigen,
» om ons meer soortgelijke werkjes te leveren."

Welnu! kan het anders of zoodanig boekje, moet sommigen lieden een doorn in het oog zijn? — Zou het hun genoeg zijn, dat het onderwijs der lagere scholen, ook in de Catholijke provincie *Noord-Brabant*, schier uitsluitend onder beheer van Protestantsche schoolopzieners staat? — Zou het hun kunnen bevredigen, dat in genoemd gewest bij voortdaring Protestantsche onderwijzers worden aangesteld, in gemeenten, die, om zoo te zeggen, geheel of althans voor eene overgroote meerderheid de Catholijke Godsdienst belijden? — Neen dat schijnt niet genoeg, daardoor is hun overgeërfd domineer-geest niet verzadigd! Wanneer onder de duizend en één schoolboekjes, slechts één enkel zou voorkomen, waarvan door bevoegde en voor Catholijken, het hoogste vertrouwen waardige beoordeelaars, de troostelijke getuigenis wordt afgelegd, dat het *zuivere gevoelens van Godsdienst en deugd* bevat, dan moeten buitengewone maatregelen te baat worden genomen om hetzelfde uit de handen der Catholijke schooljeugd te weren!! Ouders! Catholijke ouders! Zoodanig is de geest van het schoolwezen in *Nederland!* — *Tantum*, voor ditmaal.

Door deze regelen in uwe geachte kolommen een plaatsje te willen inruimen, zal UEd. zeer verplichten, hem die er eene bijzondere eer in stelt te zijn.

Een Vriend der Jeugd.

ŒUVRE DU CATHOLICISME EN EUROPE.

(Vervolg van bladz. 281).

Men vormt zich, geliefde broeders! ten opzichte der Catholijken van *Schotland*, twee denkbeelden, die beiden even valsch zijn. Men denkt aan hen niet dan als een gedeelte uitmakende der bevolking van hetgene wat men gewoonlijk *Engeland* noemt; en daar *Engeland* rijk is, waant men hen (de Schotsche Catholijken) gaarne rijk gelijk hetzelfde (*Engeland*); of men beschouwt hen als een zeer gering gedeelte dier bevolking uitmakende, en men leidt er uit af, dat hun toestand, als Catholijken, vrij onbeduidend, hun invloed bijna niets beduidend zijn moet. Doch, in beide gevallen bedriegt men zich, en het zal gemakkelijk zijn dit aan te toonen.

In de eerste plaats, de Catholijken van *Schotland* zijn niet rijk, en zij kunnen het niet wezen, uit hoofde der moeilijke omstandigheden, waarin ze geplaatst zijn.

Het is met onze missien niet gesteld, Christenen! gelijk met de missien van *Engeland*, alwaar de herstelling van het Catholicismus van ouder dagteekening zijnde, het geloof dieper wortelen heeft kunnen schieten; alwaar zich nog schoone overblijfselen bevinden van eenen bemiddelden en godvruchtigen adel, die men

altoo bereid vindt, om met deszelfs fortuin de godsdienstige zaak zijner voorouderen te dienen; waarvan drie eeuwen van vervolging voor denzelfden, eenigermate, een familie roem hebben gemaakt, en alwaar het groot aantal van geloovigen, welke de fabrieksteden bewonen, ten minste voor de geestelijkheid immer herlevende middelen van bestaan opleveren, zoo zij al niet toereikend zijn voor de uitgestrektheid der behoeften.

In *Schotland* was alles voor den verwoestenden stroom van het fanatisme der hervorming bezweken en de Catholijke Godsdienst scheen voor altoos ontworteld en van den grond verdreven te zijn. Overal waren zijne tempels ingestort en zijne kloosters waren in puinhoopen veranderd; de Priesters waren voor den bijl hunner vervolgers gevlugt of onder zijne slagen gevallen; de Bisschoppen bestonden niet meer, hun volk was verdweenen: alles was te niet gegaan, alles, moest herdaan worden! — 'T is aan *Frankrijk*, 't is vooral aan dien man die geen ander vaderland kende dan de Kerk, en wiens heilige overblijfselen men heden in deze hoofdstad vereert, het is aan den H. VINCENTIUS à PAULA dat wij aanvankelijk het geluk te danken hadden van den fakkel des waren geloofs weder op onze bergen te zien ontsteken; maar ondanks den ijver zijner missionarissen, maakte het Catholicismus in *Schotland* gedurende langen tijd slechts zeer geringe vorderingen. De geloovigen waren er nog in zoo kleinen getale in het begin der XVIII^{de} eeuw dat men hen eindelijk niet veel meer ontrustte, hetzij, dat men ten laatste moede geworden was van hen te vervolgen, hetzij, dat men het niet meer der moeite waardig keurde, zich met hen bezig te houden. Men had, wel is waar, nog niets veranderd in de strafwetten, waarmede zij altoos bedreigd waren, maar men bragt ze zelden in werking, en de Catholijken, sedert eenige jaren reeds eene zekere tolerantie genietende, hadden hun getal van lieverlede zien aangroeijen.

Getrouw aan hunnen God, toen men zijne Kerk vervolgde, waren de Catholijken van *Schotland* ook getrouw gebleven aan hunnen vorst ten dage zijner ballingschap en rampen; en om den diadeem op nieuw op het hoofd hunner geliefde STUARTS te plaatsen, zag men hen, op eene edelmoedige wijze, hunne eerste oogenblikken van rust opofferen, en zich andermaal in eene geheele eeuw van rampen storten. Het gouvernement van *Engeland* gaf bevel om overal in *Schotland*, de Catholijke kapellen te vernielen en alle Priesters te arresteeren. Onderscheidene missionarissen werden gegrepen en in de boeijen geworpen, en een groot aantal kapellen werd verbrand. Op meer dan eene plaats verbrandde men op het markt-plein de gewijde ornementen en alles wat betrekking tot den Godsdienst had; en gedurende vele jaren durfde men niet meer bijeenkomen dan des nachts in schuren en kalk-brandersijen, om er de heilige geheimen te celebreren. In 1779 verbrandde men te *Edimburg* de Catholijke Kapel en het huis van den Bisschop; en tot

in 1814 had de Apostolische Vicaris dier stad geene andere cathedrale kerk, dan eenen zolder op de vijfde verdieping, noch andere woonplaats dan een duister verblijf 't welk tegenwoordig verscheidene armen zouden verachten. Het is daàr, dat een heilige en geleerde Bisschop, werken schreef, die nog lang den troost der Catholijken onzer streken zullen uitmaken; het is ook daàr, dat op het einde der vorige eeuw, onder de vlengelen des gebeds, doorluchtige ongelukken, aan welke de Fransche grond geen verblijf meer toestond, een verblijf kwamen zoeken; en het is nog maar vier jaren geleden, dat de arme Catholijken der oude stad *Edimburg* geene andere kerk hadden alwaar zij konden bijeenkomen.

De herstelling van het Catholicismus in *Schotland*, geliefde broeders! is derhalve iets dat zeer versch is; en als men er tegenwoordig den snellen voortgang van overweegt, als de voornaamste oorzaak, zal men er gemakkelijk het geheim onzer armoede in ontdekken.

Volgens een verslag in het jaar 1774 gedaan, aan een genootschap, zich noemende *tot voortplanting van het christelijk onderwijs*, bedroegen toen de Catholijken der bergen van *Schotland* en der Westersche eilanden slechts 9.962; en volgens eene andere telling in 1780 aan het Engelsche parlement opgegeven, waren de Catholijken voor geheel *Schotland* op het getal van 15,000 bepaald. Vele duizenden dezer werden genoodzaakt hun vaderland te verlaten, ten gevolge der binnenlandsche vervolging, die zij onophoudelijk van protestantsche grondeigenaars te verduren hadden, wier landerijen zij bebouwden, en zich, voor het grootste gedeelte in het Noordelijk gedeelte van *Engelch Amerika* gevestigd hebbende, bragten zij er veel aan toe om er de nieuwe Bisdommen te stichten, van welke drie onzer Missionarissen sedert tot Bisschoppen zijn gewijd (1).

Van eenen anderen kent een groot aantal van fabrieken opgericht zijnde in het Westen van *Schotland*, en de gemeenschap met *Ierland* gemakkelijker zijnde geworden, ontscheepten duizenden van Catholijke families, die dagelijks door de afgrijsselijkste armoede uit dat eiland verdreven werden, zich weldra aan onze kusten. Ook hebben wij in minder dan 50 jaren de Catholijke bevolking in *Schotland*, van vijftien duizend, tot zes maal dat getal zien aangroeijen, doch als men er moet bijvoegen, zoo als in 1836 de Apostolische Vicaris in eene memoria verzekert dat het $\frac{1}{20}$ gedeelte of willigt het $\frac{2}{3}$ gedeelte dier bevolking tot hun dagelijks onderhoud van den arbeid hunner handen afhankelijk is, dan begrijpt men ligtelijk waarom wij arm zijn.

Om te voorzien in de geestelijke behoeften eener zoo snel aangegroeide kudde zijn in geheel *Schotland*, in drie Bisdommen, niet meer dan 74 Priesters, van welke reeds velen onder den last der jaren en der

(1) De Bisdommen van *Kingstown*, *Nieuw Brunswyk* en *Nieuw Schotland*.

ongemakken gebukt gaan: met uitzondering van de drie Kapellen (1), die men te danken heeft aan de edelmoedigheid van drie edele families, van welke twee *Schotland* niet bewonen, zijn alle, die men sedert veertig jaren heeft kunnen bouwen, de vrucht van aalmoezen, die hier en daar door onderscheidene Missionarissen zijn ingezameld geworden, maar ook dikwerf ten koste van een jaar en meer gedwongene afwezigheid van hunne respectieve Missien. Van zeven en zestig Catholijke Kapellen, die tegenwoordig in *Schotland* bestaan, zijn er ten minste twintig die vorderen zouden, geheel op nieuw herbouwd te worden, en zonder de onderscheidene plaatsen te rekenen alwaar de geloovigen nog gebrek aan eenigerlei Kerk hebben, als ook die, waar wij slechts Kerken en Priesters zouden behoeven, om er zich weldra bloeiende Missien te zien vormen, kan men in dit oogenblik twintig of dertig steden en dorpen optellen, alwaar men bij gebrek aan eene Kapel verplicht is, om de Heilige Mysterien in de zalen van herbergen, of soortgelijke plaatsen, te Celebreeren.

Men zou dan groot ongelijk hebben, als men dacht, dat de Catholijken van *Schotland* rijk zijn, om dat zij omringd zijn door den overvloed van *Groot-Brittannië*; ze zijn, integendeel, des te armer, daar zij van zich zelven bijna niets hebbende, een land bewonen, waar alles duur is, uithoofde van de weelde die er heerscht, en zij, in het midden van een volk levende, 't welk een groot gewicht hecht aan alles wat den schijn betreft en bij 't welk de grootste hinderpaal tegen de bekeerling vaak het denkbeeld is, dat men, om Catholijk te worden, zich verlagen moet, verplicht zijn, om voor alles wat den Godsdienst betreft, dikwerf zeer kostbare uitgaven te doen.

Hoeveel zou ik hier nog hebben bij te voegen Christenen! als ik u in bijzonderheden de zoo algemeene verlatenheid, waarin dit land zich bevindt, wilde afschilderen als ook het menigvuldige goed, 't welk eene verlichte liefdadigheid er zou kunnen stichten! Hier geloovigen zonder Herder, daar armen zonder hulp, Priesters zonder toereikende middelen van bestaan, en ten einde zich zelven het voedsel van dit voorbijgaande leven te verschaffen, genoodzaakt, om een gedeelte van den dag te besteden, die geheel moest zijn toegewijd, aan het breken van het brood des eeuwigen levens voor hunne schapen; hier scholen op te rigten, voor de kinderen, daar inrigtingen te maken tot schuilplaats voor wees kinderen, tot het opnemen van oude lieden en de kranken te verplegen: elders Collegien en Seminarieën te stichten; overal goede boeken te verkrijgen, het geven van bondig onderwijs te organiseren, en nog zoo vele andere werken; voorts ook eenig overschot om ten minste de betamelijkheid in het Celebreeren der Heilige Mysterien te

verzekeren wier onbegrijpelijke aard reeds luid genoeg spreekt, van de vernederingen van *JESUS CHRISTUS*, en voor welke de Zaligmaker zelf verschooning scheen te vragen, van de gewoone armoede zijns levens, toen Hij om dezelve in te stellen, eene ruime versierde zaal verkoos. » *Coenaculum grande, stratum, illic » parate nobis.* »

(Het vervolg hierna).

TREURIGE TOESTAND VAN HET CATHOLICISMUS IN HET BISDOM VAN *BRESLAU*.

De berigten uit *Breslau* zijn allertreurigst. Wij willen eenige derzelve mededeelen:

» De Kerk schijnt bij ons tot harde beproevingen te zijn bestemd; men weet niet wat men denken moet van soortgelijke gebeurtenissen, als deze, bij voorbeeld. Te *Pollwitz* moest de onderpastoor het huwelijk van een paar van verschillende geloofsbelijdenis inzegenen, zonder dat aan de voorwaarden der Kerk behoorlijk was voldaan geworden. Daar hij niet standvastigheid weigerde, zulks te doen, belastte de Pastoor zich met die inzegening en bragt eene klage in tegen zijnen Vicaris bij den Bisschop. Het antwoord, van eene scherpe vermaning aan den onderpastoor verzeld, behelsde, dat alles bij de oude (Pruissische) practijk blijven moest. Te *Strigau* heeft een geval van denzelfden aard plaats gehad.

De Aartspriester en school-inspecteur K... beval zijnen onderpastoor een gemengd huwelijk in te zegenen, zonder de voorwaarde te vorderen; en, bij diens weigering deed hij zelf de inzegening. Vervolgens maakte hij proces-verbaal van de weigering op en droeg de zaak aan het gouvernement voor. Het gouvernement de zaak aan den Bisschop gerenvoijerd hebbende, antwoordde de Prelaat, dat het tijdelijk gezag meester was om die ongehoorzaamheid te straffen, zoo als hetzelfde voegzaam zou oordeelen; dat hij er zich niet tegen zou verzetten. De gevolgen hiervan zijn nog niet bekend. Intusschen is de Pastoor K... in geheel *Silesie* bekend voor een vrijmetselaar, novateur en vurigen verdediger van de *emancipatie des vleescher*.

De oppositie tegen den Prelaat, die onzen bisschoppelijken zetel als prins-Bisschop bekleedt, vermeerdert en openbaart zich luider van dag tot dag. De Catholijken kunnen er zich niet meer in bedriegen; zij zien dat van al de Pruissische Bisschoppen Monseigneur *SEDLNITZKI* de eenige is, die partij gekozen heeft voor de vijanden van den heiligen Stoel en die, door zijn gedrag, hen, op eene vermogende wijze in hunne vervolgingen aanmoedigt en de discussien tusschen de kerk en den staat doet voortduren. Iedere anti-Catholijke poging kan bij ons op ondersteuning rekenen; maar gelukkig wordt de strekking dier begunstigde pogingen zoo duidelijk merkbaar, dat het onmogelijk is zich te haren opzichte te misleiden en zij maken de reactie zoo krachtig en beslissend, dat de vijanden

(1) Men geeft gewoonlijk in dat land den naam van kapellen aan de Catholijke kerken, omdat zij over het algemeen klein zijn, als om ze te onderscheiden van de Protestantische kerken, die men niet altoos kerken noemt.

der kerk en de onverschilligen geene meerdere reden hebben om te zegevieren, dan de Josephisten. Het is niet noodig hier te herinneren aan de oude intrigues bij welke men zich bediend had van de gebroeders THEINER, want de sluier die ze bedekte, is reeds voorlang verscheurd. Men weet zeer goed; dat de oorsprong dier intrigues niet in *Silesie* bestond; men is niet onbekend met de plaats alwaar zij gesmeed werden; eindelijk, men weet ook, dat zij enkel mislukt zijn, omdat zij, die er den draad van hielden, en die niet Catholijk waren het werk te vurig doordrongen en veel meer vordenden, dan hunne verdoelde werktuigen wilden toestaan en meenden te kunnen uitvoeren. Men weet even goed, wie het waren, die den heer AUGUSTINUS THEINER naar *Frankrijk* enz. zonden. Tot groote spijt der menners werd het plan om de Catholijken van *Silesie*, in massa als eene enkele kudde tot eenen anderen schaaftal te doen overgaan ontdekt en mislukte grootendeels, door de bijzonderheid, dat de heer THEINER, door hen naar *Rome* gezonden, in dat middenpunt der Catholijke eenheid aangekomen zijnde, de oogen opende voor het ware karakter van het ontwerp welks werktuig hij was en *alles aan den heiligen Stoel ontdekte*. Ik zal niet zeggen tot welk punt men als een deel van dat plan uitmakende het bericht beschouwen moet, 't welk twee jaren geleden, aan de boekverkoopers gegeven werd, dat het werk, 't welk AUGUSTINUS THEINER voornemens was uit te geven, *bij voorraad verboden* werd; doch, wat opmerkelijk is, is dat de Pruisische Staats-Zeitung in haar blad van 8 Julij een vroeger werk van THEINER, *tegen het celibaat aanprijst*, als een zeer gewichtig boek vooral tegenwoordig, en hetzelfde voor eenen verminderden prijs aankondigt. Men zou kunnen geloven, dat de vermindering van prijs van 5 thalers 7½ zilver grossen op 3 thalers komt, wijl de boekverkooper verlangt zich van het overschot eener uitgave te ontdoen; maar de Staats-Zeitung voegt er bij, dat men, (wie?) om de publiciteit van dat uitmuntend werk te bevorderen besloten heeft om er den oorspronkelijken prijs van te verminderen. Welk belang kan er in gelegen zijn om terug te komen op de geschiedenis dier oude intrigues?... Ik zal enkel zeggen dat de coadjutor LATUSSEK is aangeduid geworden tot deken en de heer de PLOTHO, Pastoor van *Neisse* tot kanunnik van het kapittel van *Breslau*. Na de ondervinding welke men heeft van de standvastigheid des kapittels van *Posen*, na het tegenstrijdige voorbeeld 't welk de kanunniken van *Keulen* hadden gegeven is het gewis zeer te wenschen, de liberale elementen van het Breslausche kapittel te zien versterken, door de bijvoeging van zulke mensen; doch de vraag is of *Rome* ze wel zal willen bevestigen? Men weet intusschen hoe lang het kapittel van *Breslau* weerstand geboden heeft tegen de verkiezing van den heer SEDLENITZKI, die aan hetzelfde was opgedrongen en men is evenmin onbekend met de swarigheden, welke zijne institutie te *Rome* ondervonden heeft, en met de strenge waarschuwingen aan den

Prelaat waarvan dezelve ten slotte verzeld was. Het is naar dit alles niet waarschijnlijk, dat de twee onderhavige benoemingen de goedkeuring van den H. Stoel zullen verwerven. Ten einde de listen, welke zekere partij op nieuw bezigt, wel te kenmerken, moet ik aanmerken, dat men behalve dat van den *Baron de Sandau*, gezegd *Brestzschneider* nog twee andere werken kwistig poogt te verspreiden, die bijzonder voor de Catholijken van *Posen* bestemd en, diensvolgens, in de Poolse taal geschreven zijn. Hun titel alleen is voldoende om er het doel van te kennen. Het eene is eene *Prophetie van den H. PAULUS over het verval des geloofs op het einde der dagen*; het andere voert ten titel: *Kan de mensch, wiens conscientie ontwaakt, in het Papismus volharden?* Om de onbeschaamdheid ten top te voeren, wordt de schrijver van het laatstgenoemde werk als »Catholijk Priester" aangeduid. *Sapienti sat!*

De prins Bisschop van *Breslau*, die zoo als men weet zich lang te *Berlijn* heeft opgehouden, heeft vóór zijn vertrek van daar, aan den koning eene verklaring ter hand gesteld, betrekkelijk de Catholijke Kerk, waarin hij zegt, dat hij bij zijn vroeger verlicht systema volhardt, tot welzijn van het menschdom en dat hij trachten zal hetzelfde in zijne diocese te handhaven. De nieuwe reglementen voor de kerk zullen gedeeltelijk worden opgesteld, volgens de *tolerante principes* van dien Prelaat.

DE GEESTELIJKHEID VAN GNESSEN EN POSEN.

De deputatie der kapittels van *Gnesen* en *Posen* (1) heeft te *Berlijn* geenerlei gehoor kunnen vinden, en is, onverrichter zake, weder van daar vertrokken.

Het gedrag dier beide kapittels en der geestelijkheid van *Gnesen* en *Posen* is de schoonste dagen der Kerk waardig. De kanunniken, die voor het gerechtshof waren geroepen, om in de zaak des Aartsbisschops te getuigen hebben, de competentie van den wereldlijken regter in de zuiver geestelijke zaak van hunnen Bisschop, niet erkennende, geweigerd, eenigerlei getuigenis af te leggen. Alleen de wij-Bisschop van *Posen* heeft de zwakheid gehad, om in die zaak te getuigen: en hoewel hij niets ten nadeele van den Bisschop getuigd heeft, is hij echter na het lezen der allocution van onzen H. Vader, door een zoo levendig berouw getroffen geworden, dat hij naar *Berlijn* is gereisd, om de vergiffenis van den Aartsbisschop, wegens zijne zwakheid, af te smeken! — Welke verhevene voorbeelden in onze kleingeestige eeuw!

DR. B I N T E R I M.

De waardige verdediger der Catholijke Kerk, de alom geachte Dr. BINTERIM, Pastoor te *Biłk*, is in den nacht van 2 op 3 Augustus met de stoomboot

(1) Zie ons N.º van 10 Augustus 1839, bladz. 265.

van *Wezel*, alwaar hij zes maanden in den kerker had doorgebracht, in zijne parochie en pastorij zeer welvarend angekommen. Des morgens van den 3 celebrerde hij te vijf ure de heilige Mis, waarna hij de Communie aan een groot getal personen gaf; vervolgens zong hij den lofzang *Te Deum Laudamus*. Toen hij, na dit alles, den predikstoel beklom, om, met weinige woorden aan zijne parochianen, de blijdschap uit te drukken, die hij gevoelde, nu hij, na eene afwezigheid van negen maanden, zich weder in hun midden bevond, smolten al zijne toehoorders in tranen. — Het vonnis van reforme, ten gevolge waarvan de achttingwaardige man in vrijheid is gesteld, strekt het hof van appel te *Keulen* tot eer, wijl hetzelfde daardoor een bewijs van onafhankelijkheid heeft gegeven.

GEMENGDE HUWELIJKEN.

De Pruisische vervolging tegen de moedige Aartsbisschoppen van *Keulen* en *Posen*, die de aloude tucht der Catholijke Kerk, betreffende de huwelijken van Catholijken met oncatholijken, niet voor Pruisische staatswetten wilden verruilen, heeft de oplettenheid op het eigenlijke doel van het Pruisische gouvernement, overal gaande gemaakt. Welk belang, vroeg men zich, kan het Pruisisch gouvernement er bij hebben, of soortgelijke huwelijken al dan niet door eenen Catholijken Priester worden ingezegend? En dat raadsel heeft zich spoedig opgelost. Er is niets geschikter, om de onverschilligheid te bevorderen, dan gemengde huwelijken: door dezelve wordt het denkbeeld van wezenlijk verschil tusschen Catholicismus en Protestantismus bij de Catholijken verzwakt, en de ingekropene verfoeijelijke praktijk, dat dusdanige huwelijken zonder de voorwaarde, betreffende de Catholijke opvoeding der kinderen, welke de Catholijke Kerk altoos heeft voorgeschreven, van de aanstaande echtgenooten te vorderen, door Catholijke Priesters werden ingezegend, had al het voorkomen, alsof de Catholijke Kerk die huwelijken niet alleen goedkeurde, maar zelfs geen onderscheid meer maakte tusschen Catholicismus en Protestantismus; waardoor natuurlijkerwijze het volk op het denkbeeld moest komen, dat het om 't even ware, welke Religie men beleed en hoe men zijne kinderen opvoedde. In dat oogmerk was men werkelijk reeds grootendeels geslaagd, de onverschilligheid kon niet veel verder gaan, toen de merkwaardige woorden van den Eerbiedwaardigen CLEMENS AUGUST: *ik ga niet verder!* Haar niet alleen tegen hielden, maar de geheele Catholijke bevolking van *Pruissen* uit den doodelijken slaap der onverschilligheid opwekten en hij allen in wier hart het geloof nog niet was uitgedoofd, den onoverwinnelijksten afkeer van gemengde huwelijken deed ontstaan, die niet meer zoo als vroeger, door het vooruitzicht op voordeelige partijen met protestantsche ambtenaars, die tot dat einde in Catholijke oorden ge-

plaatst werden, kan overwonnen worden. De Catholijken hebben op nieuw de verhevene meerderheid hunner kerk, boven de immer veranderende protestantsche kerken gevoeld: het Protestantismus kan er niet langer in slagen, om zich aan de oogen der Catholijken als met het Catholicismus gelijkstaande te vertoonen; het listige Proselytismus, door middel van gemengde huwelijken is ontmaskerd en vernederd; zie daar de reden van den wrok van het Pruisisch ministerie tegen de Aartsbisschoppen van *Keulen* en *Posen*, en tegen de Priesters, die getrouw willen blijven aan de discipline der Catholijke Kerk.

GEWETENSDWANG IN RUSLAND.

Een Protestantsch Fransch blad, deelt het volgende mede.

Rusland. — Livonie, 15 Julij. — De keizer heeft bevolen, de wetten van het rijk, betreffende de gemengde huwelijken op de provincien der *Baltische zee* toe te passen; hoewel ten gevolge der tractaten, de Augsburgsche confessie en heerschende Godsdienst zijn en de Grieksche Ritus er slechts getolereerd wordt. Desniettemin hebben de kerkelijken, die gene Grieken zijn, bevel ontvangen van geen kind te doopen, welks vader of moeder Grieksch is en van geen dier kinderen tot de bevestiging toe te laten, zelfs niet, wanneer de ouders en het kind zelf zulks dringend mogten verzoeken, het is hen insgelijks verboden, de Communie te geven aan iemand, die dezelve *slechts eenmaal*, volgens den Griekschen Ritus mogt ontvangen hebben; aangezien zoo iemand daardoor geacht wordt onherroepelijk van deszelfs oorspronkelijke kerk te zijn gescheiden.

NAVOLGENSWAARDIG LIEFDEWERK.

Een brief uit een dorp nabij *Marseille*, geschreven den 9 Julij en door het Rouaansche blad: *La Verité* medegedeeld, maakt een navolgenswaardig liefdewerk bekend, hetwelk in dat dorp bestaat en een uitgebreid nut onder deszelfs landbouwende inwoners te weeg brengt.

Door middel van eene kleine opoffering, verdeeld tusschen den Pastoor en eenige welgestelde ingezetenen, heeft men den Pastoor in staat gesteld, om aan de zieken al die hulp te verschaffen, welke hun toestand vordert.

Zoodra als een landman, of iemand van zijn gezin, door eenige ziekte wordt aangetast, laat hij er berigt van aan den Pastoor geven, die zich aanstonds bij hem vervoegt, al ware het slechts voor eene ongesteldheid. In het huis gekomen zijnde, is zijn eerste werk, om aan den geneesheer van het liefdewerk eene uitnoodiging te zenden; de geneesheer is verplicht, om, ten gevolge der onderteekening van den

Pastoor, zich bij den zieke te vervoegen en hem *gratis* gedurende de geheele ziekte te behandelen.

Alle recepten van den doctor worden aan het presbyterium gebragt, alwaar zich eene drogisterij bevindt en de Pastoor zelf de eenvoudige geneesmiddelen *gratis* levert; de zamengestelde geneesmiddelen worden door den apothecar van het liefdewerk, die men in de naastgelegene plaats kiest en die dezelve insgelijks kosteloos verschaft, afgegeven. Men vindt ook in het presbyterium, het noodige linnen tot verbanden enz. en daarenboven bons tot afgifte van vleesch, tot het koken der voorgeschrevene bouillons.

Er wordt jaarlijks aan de weldoeners verslag gedaan van de kranten die genezen, nog onder behandeling, of overleden zijn, doch gelukkig altoos na het ontvangen der Sacramenten en vertroosting van den Godsdienst.

De bevolking van het dorp bestaat uit 1,000 zielen en de jaarlijksche uitgave dier inrigting, gaat de 400 Franken niet te boven.

Hoe veel goeds heeft men met die geringe som (ruim f 180 Holl.) tusschen onderscheidene welgestelde families verdeeld, niet reeds uitgewerkt en bewerkt men nog dagelijks?

Materieel goed, want te voren zag men dikwerf arme landlieden sterven, zonder een geneesheer te roepen, uit hoofde der uitgaven, of om dat zij hem reeds schuldig zijnde, hem niet durfden laten roepen.

Godsdienstig en zedelijk goed; tot gewoonte geworden en innige betrekkingen tusschen ieder huisgezin en den Pastoor; want welk huisgezin is er, dat geene zieken heeft gehad? De gewoonte om den Priester te zien, bij de geringste ziekte, en zonder zich over zijn bezoek te ontrusten, dat een gevolg is van de geringste ongesteldheid.

Het ware wel te wenschen, dat dit liefdewerk ook elders kon worden ingevoerd.

DE BRUSSELSCHÉ CORRESPONDENTIE VAN HET HANDELSBLAD.

De *Sterretjes-Correspondenten* van het Amsterdamsche *Handelsblad*, zijn ware dwaalsterren, als zij spreken over iets dat betrekking heeft tot het Catholicismus. Zij hebben daarvan zoo weinig begrip, dat het onbegrijpelijk is, hoe ons *Handelsblad*, zoowel te Brussel, als te Frankfurt, enz. aan zulke correspondenten gekomen is, die dat blad dikwerf belagchelijk maken, en, buiten 's lands ten minste op die weinige plaatsen, waar men onze taal verstaat wel medelijden met onze natie inboezemen moet, daar een zoo voornaam geacht blad, als het Amsterdamsche *Handelsblad*, gedurig zulke beuzelingen opdicht. — In het blad van Maandag 19 Augustus wordt het volgende aangetroffen:

» Men weet nog niet wat de vijf Bisschoppen in hunne jaarlijksche bijeenkomst afgesproken hebben; dat de Katholieke partij echter in niets van hare suprematie afziet, blijkt dage-

lijks zoowel uit groote als kleine dingen. Zoo heeft men onder anderen opgemerkt, dat, terwijl anders op 21 Julij, het huldigingsfeest des Konings, de zetel voor den Aartsbisschop in de hoofdkerk alhier eenige treden lager dan de troon des konings is, beide zitplaatsen ditmaal even hoog waren."

Zoo de *Sterretjes-man*, die dit berigt aan het *Handelsblad* heeft gezonden, een Belg is, dan zal hij wel tot de partij der weetnieten in het stuk van Godsdienst behooren, die niet over Godsdienstzaken kunnen spreken, zonder blijken van verregaande onkunde te geven en zich belagchelijk te maken! En zulke dwaasheden neemt ons *Handelsblad* zoo maar op, als of het orakels waren.

Men weet toch te Amsterdam zoo goed als te Brussel, dat de Belgische Catholieken ZES Bisschoppen hebben: den Aartsbisschop van Mechelen, en de Bisschoppen van Luik, van Gend, van Brugge, van Doornik en van Namen. Wij hebben niet vernomen, dat een der Belgische Bisschoppen onlangs overleden is en toch schrijft de Brusselsche *Sterretjes-man*: men weet nog niet wat DE VIJF Bisschoppen, in hunne jaarlijksche bijeenkomst afgesproken hebben. De bijeenkomsten der Bisschoppen, hebben vrij wat gewigtiger doel, dan om afspraken te maken; en waarlijk in België, alwaar de Fransch-liberaal maçonieke partij zoo gaarne even als elders, boeijen voor het Catholicismus zou smeden en daartoe heimelijk allerlei intrigues bezigt, is de taak dier achtingwaardige Prelaten hoogst gewigtig en vordert eene wijze omzigtigheid. Het is dus niet te verwonderen, dat de Brusselsche *Sterretjes-Correspondent* van het *Handelsblad*, die niet eens weet, dat er zes Bisschoppen in België zijn, geen officieus berigt van het verhandelde in die Bisschoppelijke vergadering bekomen heeft.

» Dat de Catholieke partij echter in niets van hare suprematie afziet, blijkt dagelijks zoo wel uit groote als kleine dingen."

Als men de beteekenis van sommige woorden niet kent, behoort men ze niet te bezigen, alvorens deskundigen te raadplegen. Als het *Handelsblad* slechts het gebrekkig kunstwoordenboek van WEILAND, op het artikel: *Suprematie* had nagezien, dan zou men bespeurd hebben, dat het woord suprematie hier te pas komt, als de haspel op de moespot. Men kan er het volgende lezen:

» SUPREMAAT, *suprematus*, Lat., de opperheerschappij, oppermagt (van den Paus), dat is deszelfs voorrang en oppertoezicht over de Catholieke Bisschoppen en kerken; ook de opperste magt des konings van Engeland in kerkelijke zaken; opperhoofd der kerk. (Eng. *supremacy*).

Is het nu niet ultra belagchelijk te schrijven, dat de Catholieke partij in niets van hare suprematie afziet? Zij, die geene andere suprematie, dan de suprematie van den Opperherder der Kerk, als goddelijke instelling verbiedt; en daarom iedere poging der tijdelijke gouvernementen, om zich, naar het voorbeeld der koningen en koninginnen van Engeland, de suprematie aan te matigen krachtdadig bestrijdt. Ove-

rigens is de uitdrukking: *Catholijke partij*, in dit geval even misselijk. De Catholijken vormen als zoodanig, niet eene partij, maar eene Kerk, die overal eene, dezelfde en universeel is. In de Engelsche burgeroorlogen, tijdens JACOBUS II, zijnen schoonzoon WILLEM III, kon de uitdrukking: *Catholijke partij* als politieke partij, die de regten des konings verdedigde, eenige beteekenis hebben; maar in België, alwaar ondanks alle pogingen van de vijanden des geloofs, de volksmassa Catholijk is, doch alwaar de Catholijken verschillende politieke gevoelens koesteren en verdedigen, zonder dat daardoor hunne godsdienstige of kerkelijke eenheid verbroken wordt, is die uitdrukking ongerijmd.

Maar nu het argument:

„Zoo heeft men onder anderen opgemerkt, dat, terwijl anders op 21 Julij, het huldigingsfeest des konings, de zetel voor den Aartsbisschop in de hoofdkerk alhier eenige treden lager dan den troon des konings is, beide zitplaatsen ditmaal even hoog waren.”

Brussel heeft geene cathedrale of hoofdkerk, en dus geen Bisschoppelijken zetel, die er alleen, bij zekere gelegenheden, als een onderscheidings-zetel of zitplaats van den celebrerenden, of den Godsdienst bijwonenden Aartsbisschop of Bisschop wordt opgericht. De konings-troon behoort niet in de kerk: in de kerk kan de vorst eene bid- en zitplaats hebben, die men uit hoofde zijner verhevene waardigheid, zoo fraai versieren en zoo hoog plaatsen kan, als men wil, of zij meerder of minder trappen heeft, dan de zetel van den Bisschop of Aartsbisschop, doet er niets toe, maar een troon, in de ware beteekenis van het woord, heeft de grootste monarch niet in de kerk. Wordt er bij de huldiging van eenen vorst, een troon in de kerk opgericht, dan is het alleen, om aan zijne regering en aan de hulde die hij van zijn volk ontvangt, een geheiligd karakter te geven; maar geenszins om hem in de kerk boven de Bisschoppen te verheffen. En of dus die zitplaats of zoogenaamde troon, wat hooger of lager is, doet niets ter zake. — Maar, hoe dwaas ook het bericht van den Brusselschen *Sterretjes-man* zijn moge, kan men er op nieuw uit zien, dat er zelfs in België, menschen gevonden worden, die de Bisschoppen gaarne aan de voeten der koningen zouden plaatsen, zelfs als Bisschoppen en in de kerk. — Daar ons blad ook in België gelezen wordt, meenen wij de Catholijken van dat land op soortgelijke verstandeloze, maar toch veel beteekenende berichten uit Brussel te moeten opmerkzaam maken, hen herinnerende aan de vermaning van den II. PAULUS: „broeders weest eensgezind!” Dat men er toch immer bedenke, dat de grondstelling der vijanden van ons geloof, de grondstelling der hel is: verdeeld en heerscht! Als de Polen altoos eensgezind waren gebleven, zou hun ongelukkig vaderland niet

verscheurd zijn geworden, en niet gedeeltelijk ten prooi wezen aan de verregaandste onderdrukking....!

VERVOLG DER BIJDAGEN VOOR OUD-BEIJERLAND.

Montant in het nummer van 17 Augustus vermeld. f 1244,74
Door tusschenkomst van den Eerw. Heer J. JONNA, Pastoor te Harlingen. „ 5,00
Door tusschenkomst van den Heer A. BUTTI, te Amsterdam.

Van F. E. G.	f 5,00.
— J. B.	„ 5,60.
— N. N.	„ 2,60.
— N. N.	„ 3,25.
— J. V.	„ 1,00.

Van twee Heeren Pastoors en eenen Kapellaan uit het Decanaat van Oss. „ 17,45
Door tusschenkomst van den Boekhandelaar J. M. W. WAANDERS, te Zwolle. „ 15,00

Ontvangen uit Wyke.	„ 10,00
Van den Heer J. H. F. van D.	„ 5,00
Van een Onbekende uit Berticum, bij 's Bosch.	„ 2,00
Uit Utrecht, van J. B. een coupon.	„ 4,95
Van N. P. te Rotterdam, twee coupons Losrenten, nummer 30519, verschenen 1 Januarij 1838 en nummer 18524, verschenen 1 April 1839 te zamen.	„ 50,00

Van een onbekende hand uit de Gemeente Zeddam, twee coupons te zamen.	„ 4,95
Van den Heer A. BUTTI, te Amsterdam.	„ 2,50.
Voor de Wed. J. N.	„ f 2,50.
Voor H. N. 2.	„ 3,00.

Van den Heer C. L. VAN LANGENHUYSEN, te Amsterdam, voor K. H. S. W.	„ 5,50
Uit G. van W. D. W.	„ f 10,00.
— — — G. B.	„ 2,37½

Van W. C. te 's Heerenhoek, een coupon.	„ 12,37½
Uit Helmond, van G. een coupon groot.	„ 12,37½
Van eenige lezers van de <i>Catholijke Nederlandsche Stemmen</i> te Eindhoven.	„ 13,60
Nog van den Heer BUTTI voor den Heer H. een bankbriefje.	„ 25,00

f 1447,06½

BIJDAGEN VOOR DE CATHOLIKEN VAN SCHAFFHAUSEN.

Van de Redactie	f 3,00
Uit Dordrecht, van B. een coupon groot.	„ 4,95
Onder de zinspreuk: <i>Date et dabitur vobis</i> , uit W.	„ 5,00
Van W. C. te 's Heerenhoek, een coupon.	„ 12,37½

f 25,32½

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

*Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij:
Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn
gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U:
dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
wete, dat Gij mij gezonden hebt.*

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

ŒUVRE DU CATHOLICISME EN EUROPE.

(Vervolg van bladz. 281).

Doch, Christenen! ik kan hier slechts een punt van den sluier opligten. Als ik kon, ik moest zeggen, als ik mogt, u onze rampen zoo als ze zijn, bloot te leggen, zou ik wel willen u te doen wenschen, dat uwe regte hand goud ware, om haar tot aalmoes te geven. Doch de smart heeft even als de armoede hare geheimen, die men somwijlen moet weten te eerbiedigen. Wie er de hardheid van gevoeld heeft, zal mij hier weten te begrijpen. Laat ons voortgaan.

Zoo men zich, geliefde Broeders! ten opzichte der Catholijken van Schotland, een verkeerd denkbeeld maakt, wijl men de geheele uitgestrektheid hunner behoeften niet kent, bedriegt men zich, ten hunnen opzichte, niet minder, als men denkende, dat zij slechts een zeer gering gedeelte van de bevolking, de bevolking des lands uitmaken, zich verbeeldt, dat hun invloed, als Catholijken, er van weinig gewigt is.

Om u van het tegendeel te overtuigen, moet ik in de eerste plaats aanmerken, dat, hoewel minder in getal dan de gevestigde Protestantsche kerk, die op hare beurt genoodzaakt is onder te doen, voor de ver-

schillende afgescheidene secten, als men die te zamen neemt, is de Catholijke Kerk in Schotland veel talrijker dan elk dier secten, afzonderlijk beschouwd (1).

Laten wij hier eene andere bemerking bijmaken, geliefde Broeders, die het van belang is, hier te vermelden; te weten: de uitstekende waaksaamheid, waarmede sedert eenige jaren de Protestantsche druk-

(1) Volgens een boek, getiteld: *Boek van Schotland* en in 1830 uitgegeven, worden de leden der algemeene bevolking van Schotland tot verschilleude Godsdienst-gezindheden behoorende aldus verdeeld:

Gevestigde Presbyteriaansche kerk:	900,000
De vijf andere takken der Presbyteriaansche kerk, van de gevestigde kerk en onderling verschillende, doch alle de belijdenis van Westminster aannemende, . . .	330,000
Catholijken:	100,000
(De Catholijke bevolking van Schotland, kan, met zekerheid op bijna 170,000 zielen worden gesteld).	
De twee verschillende klassen van Episcopalen, . . .	60,000
Independents, Baptisten, Béréers, Glassiten, Swedenborgianen en zes andere nieuwe secten, te zamen . . .	90,000
Methodisten	10,000
Quakers	600
Joden	300
Unitariissen, Socinianen, enz. enz. enz. en zij die niets zijn	509,100

2,000,000

pers aangaande alles wat ons betreft, en 't welk gevoegd bij het groote intellectuele overwigt, 't welk de stad *Edimburg* over geheel *Engeland* uitoefent, aan den toestand der veertien duizend Catholijken, welke die stad bewonen, gelijk ook meerder of minder aan alle Catholijken van *Schotland*, een des te grooter gewigt geeft, dat om zich in dat land te ontwikkelen, het Catholicismus het oogenblik schijnt te hebben afgewacht, waarop alles verslijt, wat de Hervorming gedaan heeft (1), van daar, Christenen! dat onze geringste bewegingen onophoudelijk worden bespied, dat men oogenblikkelijk ons kleinste succes aanwijst en dat alles wat er Catholijks in *Schotland* gedaan wordt, zelfs uit hoofde van de nieuwigheid, aanstonds geweten, opgemerkt, bekend gemaakt en beoordeeld wordt, 't welk dagelijks insgelijks bij onze Engelsche broeders plaats heeft. Ook begint het PROTESTANTSCH EUROPA, als hetzelfde een denkbeeld wil geven van den voortgang van het Papismus in *Groot-Brittannie*, met deze woorden: » Wat *Groot-Brittannie* betreft, » zie men het verslag in 1836 gedaan, over den voortgang van het Papismus in *Schotland*, door den Catholijken Bisschop van *Edimburg* gegeven, » dan volgt een uittreksel van de redevoering, uitgesproken

(1) In geleerdheid, letteren, kunsten en wetenschappen, is *Edimburg* eene der voornaamste steden van *Europa*.

Behalve de professoren der universiteit, die zeer talrijk zijn en wier lessen door 1,500 a 1,700 studenten worden bijgewoond, telt men te *Edimburg*:

- 57 Hoofd-schoolonderwijzers, die onderscheidene vakken van opvoeding omvatten;
- 35 Bijzondere professoren in de Reken- Meet- en Aardrijkskunde;
- 19 Professoren voor de uitsluitend classieke studie;
- 18 Professoren voor de geneeskunde, de regten en de natuurkunde;
- 13 Professoren voor de Fransche taal;
- 3 Voor het Hoogduitsch;
- Onderscheidene Professoren voor het Italiaansch;
- 4 Collegien;
- Eene school der kunsten;
- Eene kruidkundige school, met bothanische tuin;
- Eene school van horticultuur;
- Eene school van agricultuur;
- Eene school van astronomie met observatorium;
- Eene school van zeevaart;
- Eene school der wetten;
- 3 Scholen voor de geneeskunde;
- 30 Pensionaten voor jonge juffrouwen;
- 18 Hospicien, meestal aan het geven van gratis onderwijs toegewijd;
- Eene koninklijke schilder-academie;
- 15 Openbare bibliotheken, van welke twee, de aanmerkelijkste der drie rijken zijn en meer dan 100,000 boekdeelen bevatten;
- De statistiek van *Edimburg* geeft, als gewoonlijk in die stad verblijf houdende.
- 49 Kunstenaars;
- 43 Graveurs, van welke eenige de beroemdste van *Europa* zijn;
- 32 Architecten;
- 27 Burgerlijke ingenieurs;
- 1500 Leden van de faculteit der regten, waarvan 198 in de stad resideeren;
- 122 Geneesheeren;
- 106 Boekhandelaars van welke velen de voornaamste van *Europa* zijn.

Er zijn in de stad 53 boekdrukkerijen en er worden twaalf dagbladen en tien periodieke overzichten uitgegeven.
Er zijn te *Edimburg* 77 Protestantsche kerken.

bij de opening van het eerste religieuze huis, dat, sedert de Hervorming in *Schotland* is gesticht, het klooster van de H. MARGARETHA in *Edimburg*.

Niets, Christenen evenaart den ijver en de werkdadigheid, welke onze afgescheidene broeders aanwenden, om dien noodlottigen voortgang tegen te houden, waarover zij zich beklagen; en om die oude religie, die naar hun gevoelen, dreigt, om andermaal de religie van *Engeland* te worden, in haren voortgang tegen te houden. Geld, boeken, tijd, invloed, alles wordt in 't werk gesteld, er wordt niets verzuimd van hetgene, wat onrust kan verspreiden, wat in de harten de liefde der Hervorming kan opwekken en overal de krachtigste pogingen tegen de *Kerk van Rome* kan inroepen (1).

Om wel te bevatten, mijne broeders! tot hoeverre te hunnent de ijver onzer Protestanten gaat, tegen datgene, wat zij Papismus noemen, zou men moeten weten, tot hoeverre die ijver zelfs buiten 's lande, zelfs in uw *Frankrijk* weet te gaan. Dat men te dien opzichte, de rekeningen en verantwoordingen, (comptes rendues) raadplege in de talrijke periodieke geschriften, die over dat onderwerp handelen, en men kan zich gemakkelijk verbeelden, hoe vurig zij in de zaak van hun eigen land zijn, die nog zoo veel ijver over hebben, voor de landen die hen omringen. Wel nu, Christenen! ik, die te midden dier Protestantsche bevolkingen leef, en die weet, hoe velen er onder zijn, die volkomen ter goeder trouw handelen, ik eer hen wegens hunnen ijver. Maar ik kan met hen niet transigeren (2), als het op de waarheid aankomt, en daarom zal ik nooit ophouden mij tegen hunne pogingen te verzetten, door met al mijne wenschen het *liefdewerk van het Catholicismus in Europa* in te roepen (3). (Het vervolg hierna).

(1) Zoo zwak gevoelt zich overal de zoogenaamde Hervorming, dat zij reeds van angst heeft, zoodra als het Catholicismus zich openlijk vertoonen kan. RED.

(2) Dat is: met hen overeenkomen; een verdrag aangaan. RED.

(3) Extract uit het 39 verslag van het Londensch genootschap tot verspreiding van godsdienstige tractaatjes.

FRANKRIJK.

» De dwalingen van het Papismus en de schrikbarende voortgang van het ongeloof, hebben in dat land overal de overhand, en de werkdadigste en aanhoudendste maatregelen zijn noodzakelijk, alvorens men bij het volk een godienstigen indruk kunne te weeg brengen, die van eenen duurzamen aard zij. De groote schaarscheit van bijbelsche geschriften, die er zich doet gevoelen, heeft uwe commissie doen besluiten, om de vrienden van het *Evangelisch genootschap* (société Evangelique) van *Rijssel*, ter hulp te komen, ten einde hen in staat te stellen tot het uitgeven eener bondige voorstelling van de H. Schriften.

» De onderscheidene pogingen, die thans in het belang van *Frankrijk* worden aangewend, schijnen van het hoogste gewigt te zijn, in het tegenwoordig oogenblik.

» Het genootschap van *Parijs*, ter verspreiding van godsdienstige tractaatjes, gaat voort met het uitgeven en verspreiden van de groote bijbelsche waarheden der Hervorming door de zoo krachtdadige tuschenkomst der colporteurs. Die waardevolle mannen zijn inderdaad, hun werk zeer toegeedaan Gedurende het afgelopen jaar zijn meer dan 500,000 dier tractaatjes, in omloop gebracht. De fondsen van het genootschap

DE CATHOLIJKE IEREN EN DE ENGELSCH-CHARTISTEN.

De Engelsche Chartisten, die hunne revolutionnaire en bloedige oogmerken te vergeefs trachten te ontveinzen, en die, zoo als immer het geval is, opgevoerd worden, door lieden, die hun belang door de wanorde en revolutien trachten te bevorderen, hadden sedert lang het oog op het onderdrukte Ierland geslagen, en hoopten bij de misnoegde, door ondragelijke kwellingen verbitterde Ieren, eenen bijval te vinden, die hen geducht voor Engeland maken zou. Hunne zoogenaamde *nationale conventie* zond dus afgevaardigden naar Ierland, ten einde er het volk in opstand te brengen. Zie hier hoe zij daarin geslaagd zijn.

Op den 13 Augustus, werden er in den loop van den dag te *Dublin*, plakaten aangeplakt, bekend makende, dat de Chartisten eene *meeting* zouden houden op den avond van dien dag in de *Parterre van Londen* in de *Henry Street*, ten einde de gedelegeerden der commissie in staat te stellen, om aan de inwoners van *Dublin* het ware doel, dat zij zich voorstelden, de afkondiging van het charter des volk, te verklaren, en maatregelen te nemen, om eene vereeniging tusschen hun genootschap en het Iersche volk tot stand te brengen. Dien ten gevolge vergaderde eene menigte van personen, waaronder de werkende leden van het genootschap: precursor, die zich te *Dublin* bevonden ter aangewezen plaats. De Heer E. BYRNE werd tot president der vergadering gekozen, hij begon met te

zijn niet meer toereikende voor het werk.

(Die bijzonderheden worden ons bevestigd in *l'Europe Protestante*, te *Paris* uitgegeven wordende, hetwelk ons daarboven berigt, dat het getal der tractaatjes door dat genootschap, sedert deszelfs aanvang verspreid, dat is, sedert zestien jaren, reeds 4,917,669 bedraagt.)

Die zoo ijerige bestuurders van het genootschap van *Toulouse*, zijn bestendig in briefwisseling met uwe commissie geweest; zij hebben reeds zeer veel goeds kunnen doen. Honderd leesbibliotheeken zijn reeds geopend en alle bloeijen.

De bijstand door uwe commissie in dit jaar toegestaan, tot voortplanting der goddelijke waarheden bedragen bijna 460 liv. (f5520).

Dezelfde ijver en opoffering voor Spanje, Portugal, Duitschland en Rusland.

Met een gedeelte van Frankrijk, dus vervolgt hetzelfde rapport, Zwitserland, de Staten van het Duitse verbond en een gedeelte van het koninkrijk Polen, hebben wij eene bevolking van 90,000,000 menschen, onder welke wij onze tractaatjes in de Duitse taal, kunnen laten circuleeren.

In Rusland, zijn in dit jaar 219,931 onzer tractaatjes in de Russische taal, verspreid geworden . . .

Meer dan 50,000 tractaatjes en boeken, zijn naar de markt, die te *Nishnij-Novogorod* gehouden wordt, gezonden, alwaar ze spoedig zijn verkocht, of tegen koopgoederen verruild geworden. Men zal over een gedeelte dier boeken beschikken, voor markten, die minder algemeen worden bezocht, zoodat het kostbare zaad zich reeds door het geheele keizerrijk verspreid vindt.

De ijver der Protestanten van Geneve voor Frankrijk, is gelijk aan dien hunner broeders van Engeland.

In de rekening en verantwoording aan de algemeene vergadering van de *société Evangélique de Geneve* gedaan, en die ten titel voert: ZESDE JAARGETIJD, vindt men de aanwijzing der Fransche departementen, in welke die ijver het werkzaamste is. Deze zijn onder anderen: *Vlère, Saône et Loire, la Meurthe, le Jura, le Bas-Rhin, les Vosges, la Haute Saône,*

doen opmerken, dat hij eenigen weêrzin gevoelde tegen het presideeren eener vergadering wier wezenlijk doel hem niet volledig bekend was. Hij zeide, dat hij, na het plakaat met de grootste aandacht gelezen te hebben, verplicht was, te erkennen, dat hij het beschouwde als een der zonderlingste stukken, die hij ooit gezien had en dat, ingevalle de Chartisten het oogmerk hadden, om zich onder het Iersche volk te vestigen, hij aan hunne gedelegeerden moest verklaren, dat het Iersche volk geenszins geneigd was, om hen te ondersteunen. De Heer J. J. MURPHY, deed vervolgens eene redevoering, waarin hij verklaarde, dat de uitnoodiging naar zijne mening een boosaardig stuk was, waarop men generlei acht slaan moest. De Heer CLANCY secretaris van de commissie der Chartisten, trachtte gehoor te verwerven; doch hij kon er niet toe komen, waarop eene verschrikkelijke verwarring in de vergadering ontstond; de Chartisten veinsden bang te worden voor mishandeling, en riepen: » Geene dolken! » — » Vermoordt ons niet! » — Een hunner gedelegeerden vroeg, of men hen dan zou veroordeelen, zonder hen te hooren, waarop de vergadering antwoordde: » Wij willen u niet-hooren. » Toen riep er eene stem: » Is dit dan de zoo hooggeroemde vrijheid van het Iersche volk? » Na eene lange en woelige zitting stemde de vergadering de volgende besluiten:

» Dat zij in geen deele onder doet, voor eenig gedeelte der natie in standvastige en getrouwe gehechtheid aan de geheiligde zaak, der burgerlijke en gods-

le Doubs, la Côte d'Or, le Puy de Dôme, la Haute Marne, l'Yonne, le Nord, zonder hier te spreken van de steden *Paris en Lijon*.

In het nummer van het zesde jaargetijde wenschte men zich geluk van in Frankrijk, 303 bijbels: 6,200 nieuwtestamenten te hebben geplaatst. Het werk der *colportage* in Frankrijk, zeggen zij, is een der oudste van het genootschap. Van het eerste jaar af bezigde het zeven colporteurs: het tweede jaar tien; het derde jaar achttien; het vierde een-en-twintig; het vijfde twee-en-twintig; gedurende het zesde jaar waarvan wij thans rekening doen, houdt het 21 der *colporteurs van de boodschap des vredes bezig*. Elf departementen zijn doorkruist geworden. In het departement van *Saône et Loire*, zijn de verkoopen overvloedig geweest. Hoe verder men naar het noordwesten gaat, hoe meer de *sombere mist van het Papiasmus schijnt op te klaren*. In *Lotharingen*, dat land dat zoo vroeg zulke groote verwachtingen heeft gegeven en dat tegenwoordig een toenemend belang aanbiedt, wordt de *colportage* bestuurd door de heeren MOUNIER en BAVACHER. Het is altoos het departement van *Saône et Loire*, die het grootste getal onzer Evangelische arbeiders bezig houdt. Drie jaren geleden, met drie Evangelische arbeiders ondernomen, telt dat werk tegenwoordig vijf hoofdstaten, aan de zorg van vijf herders toevertrouwd. (Over de *Catholijke Religie in het kanton van Geneve*, bij DENTU, au palais-Royal.)

In Amerika, hebben vier Protestantsche genootschappen gedurende het verloope jaar het volgende getal van werken en bladzijden gedrukt.

Het genootsch. der Zondagscholen.	371,902	werken	30,000,000	bl.
Het Zendeling-genootschap.	640,160	—	26,208,729	—
Het Godsdiensig Tractaat-Genootschap	854,224	—	798,250,229	—
Het Baptistisch Genootschap voor idem.	121,610	—	3,584,443	—

Totaal. . . 1,987,902 werken 858,043,401 bl.

dienstige vrijheid of in den wensch om die vrijheid, door alle *legale en constitutioneele middelen* uit te breiden.

• Dat zij met gevoelens van afschrik en verontwaardiging de handelingen beschouwt van individus, die zich in *Engeland* Chartisten noemen, die onder voorwendsel van de regten en vrijheden des volks uit te breiden, zich boven alle wetten hebben gesteld, de barbaarse en de brutaalste buitensporigheden hebben begaan, en daardoor de zaak, die zij voorgeven te verdedigen, hebben vertraagd en bezoedeld, met opoffering van het leven en de vrijheid hunner bedrogene aanhangers.

• Dat zij met al de kracht, die in haar vermogen is, de poging verfoeit, die thans wordt aangewend, om het Iersche volk te verleiden, ten einde zich met de Chartistische confederatie te vereenigen, en zij vermaant allen, die de vrijheid, den vrede en de welvaart des lands ter harte nemen, om alle verbindingen met de Chartisten te verwerpen.

Dat hun beroemde landgenoot DANIEL O' CONNELL met regt het onbepaalde vertrouwen van *Ierland* verdient, wegens de rechtschapenheid, de zuiverheid en het uitstekende talent, waarmede hij de pogingen des volks heeft bestuurd, ter verkrijging der godsdienstige vrijheid, en dat hetzelfde alleen door hem kan worden geleid in deszelfs pogingen om het volledig bezit van zijne regten en vrijheden te bekomen."

Na deze besluiten te hebben gestemd, scheidde de vergadering, met een driewerf herhaald vivat! Ter eere van de Koningin en van DANIEL O' CONNELL.

Nauwelijks was de vergadering gescheiden of er werd eene andere gehouden, door de leden der *Trades' Union* (handelvereeniging), in de zaal der korenbeurs, onder voorzitting van den Heer BRENNAN. — In die vergadering werden de Chartisten niet beter onthaald. Die vergadering stemde het volgende besluit.

• Terwijl de vergadering medegevoel heeft met het lijden en de ontbeeringen der werkende klassen in *Engeland*; terwijl zij den kommer, waartoe ze gebragt zijn, betreurt, en volkomen met haar overeenstemt, betrekkelijk de dringende noodzakelijkheid eener practische en grondige hervorming, verschilt zij eeniglijk, maar volkomen van die klassen, wat betreft de toepassing der physische kracht, tot verkrijging van de regten, die haar onregtvaardiglijk geweigerd worden; zij is volkomen overtuigd, dat die groote en uitgebreide principes niet kunnen zegepralen, dan alleenlijk door morele middelen. Zij keurt derhalve de invoering van het Chartismus in *Ierland* ten sterkste en nadrukkelijk af, zij heeft besloten, zich daartegen te verzetten, door alle legale middelen, die zij bezit en zij vermaant allen, die den vrede, de goede orde en het vaderland lief hebben, om zich met haar, tot dat groote nationale doel te vereenigen." enz.

Ten slotte werd bepaald, dat er een adres aan het Iersche volk en inzonderheid aan de landlieden zou worden opgesteld, ten einde hen tegen de pogingen der Chartisten te waarschuwen.

Zoo handelt een edel, vrijheidlievend volk, ondanks de grootste kwellingen en verdrukkingen, die het nog

ondervindt (1), als hetzelfde doordrongen is van eerbied voor de principes van het Catholicismus. Het tracht zijne regten, door legale middelen te doen gelden, en zijne vrijheid te handhaven, door de regtvaardigheid! Het Iersche volk is, inderdaad, in onze woelzieke en revolutionaire eeuw, een voorbeeld voor alle natien, het geeft geen gehoor aan oproerige opruijng, die hetzelfde tot geweldadige mantregelen trachten te vervoeren. Het wil hervorming, maar geene omverwerping, geene revolutie!

De Heer O' CONNELL heeft, bij deze gelegenheid, uit *Londen*, eenen zeer belangrijken brief aan den Heer RAY, secretaris van de *precursor-association*, geschreven, waarvan wij eene vertaling in ons volgende N.^o zullen mededeelen, daar plaatsgebrek ons belet dien heden te plaatsen.

ONZE TOEKOMST.

In de redevoering van den Heer O' CONNELL, in eene vergadering van Catholijken te *Londen*, over het onderwijs gehouden (2), komt eene merkwaardige zinsnede voor, die ons goed aan het harte deed. Zij is de volgende: » *Koning WILLEM*, die de Catholijke » Belgen zoo hard behandeld heeft, *toont zich vol » van regtvaardigheid ten opzichte der Hollandsche » Catholijken* en ik schroom niet er bij te voegen, » DAT HIJ GEEN GETROUWER EN BELANGLOOZER ONDERDANEN HEEFT DAN HEN." Met blijdschap hebben wij later in een Fransch Blad, dat verslag gaf van het Catholicismus in *Holland*, iets dergelijks aange troffen. En, inderdaad, zoo is het, Koning WILLEM heeft geen getrouwer en belanglooser onderdanen, dan de Catholijken. Wij hebben er meermalen met fierheid aan herinnerd: zonder die *belanglooze getrouwheid*, ware de revolutie van 1830 niet aan den Noord-Brabandsche grenzen gestuit, maar tot de *Moerdijk* doorgedrongen! Dat Z. M. dit erkent, en onze Doorluchtige Kroonprins er van overtuigd is, betwijfelen wij niet; en het ware ook eene ongerijmdheid, zulks te willen loochenen, daar de daadzaken zoo luide gesproken hebben. Maar die belanglooze getrouwheid dagteekend niet slechts van 1830; zij is zoo oud als ons Koninkrijk; en juist omdat de Nederlandsche Catholijken, in hunne getrouwheid belangloos zijn, omdat wij, inzonderheid, noch bedieningen, noch ambten, noch gratificatie, noch eenigerlei personeele eer, of gunst beoogen, kunnen en behooren wij al datgene aan te wijzen, wat eene rijke ondervinding, geleerd heeft van dien aard te wezen, dat er noodwendig misnoegen, wantrouwen en eindelijk rustverstoring uit volgen moet; en wat, diensvolgens, nadeelig voor het Vaderland, en voor de daarmede zoo innig verbondene

(1) Wij zullen daarvan in ons volgend N.^o een versich hartverscheurend verhaal mededeelen.

(2) Zie ons blad van 17 Augustus 1839 bl. 272 en verv.

belangen van onzen Koning en zijn huis zou kunnen worden.

Maar zoo is het niet met de hooge ambtenaren, zoo niet met de Ministers gelegen. Hunne belangen zijn dikwerf strijdig, met die van Koning en volk: daarom is het eene grondstelling in elken constitutioneelen staat: *The King kan not do ill.* — De Koning kan geen kwaad doen, of, met andere woorden: *de Koning is onschendbaar.* Die grondstelling is zeer natuurlijk: de belangen des Konings kunnen nooit strijdig zijn met die des lands: zoo de Koning alwetend ware, zou alles, waarover het volk zich beklagt, alles, wat het volk drukt, alles waarover het mort, hem bekend zijn en hij zou deszelfs grieven wegnemen! — Zoo denkt het volk. — Maar, wie zijn het dan, die de oorzaken zijn, dat zulks niet geschied? Wie kunnen dat anders zijn, dan 's konings raadslieden, de ministers? Daarom is dan ook de tweede constitutioneele grondstelling, waarmede de onschendbaarheid des konings ten naauwsten verbonden is: de verantwoordelijkheid der ministers.

Zonder die verantwoordelijkheid, zullen de ministers, *straffeloos* de grootste onregtvaardigheden kunnen bugaan, en de stem der waarheid kunnen beletten tot den Koning door te dringen, zij zullen de ondergeschikte ambtenaren hunner ministerien geheel en al van hen afhankelijk kunnen maken, zelfs hen, die de voorwerpen van hunnen personeelen haat zijn, kunnen grieven en benadeelen, zonder dat iemand der staats hiërarchie het zal durven wagen, om den koning in te lichten, en op die wijze zal het misnoegen tot gisting, en de gisting tot opstand en revolutie kunnen voeren. Dit heeft het jaar 1830 op nieuw geleerd. De ministerieele verantwoordelijkheid is een volstrekt vereischte in eenen constitutioneelen staat; en noodig, om een constitutioneel gouvernement populair te doen wezen. Vooral is dit in *Nederland* noodig, alwaar gelukkig geene eigenlijk gezegde politieke partijen bestaan, die soms in andere landen de aftreding van den eenen of anderen minister, of zelfs van een geheel ministerie ten gevolge hebben, van daar dat het in ons land, bij de wijze, waarop onze zoogenaamde volksvertegenwoordiging is ingerigt, aan de ministers niet moeilijk kan vallen, om zich levens lang, ondanks alle grieven tegen hen, in hunnen stand te handhaven, als zij slechts de stem der publieke opinie weten te verhinderen, om tot het oor van den besten Koning en vader zijns volks, door te dringen, of die onafhankelijke en belanglooze stem der waarheid, door eene menigte van bezoldigde stemmen, die men in de koninklijke ooren klinken laat, doet overschreeuwen, of eindelijk hen, wier *belanglooze getrouwheid*, zich verplicht acht, de stem der waarheid te verheffen, als woelgeesten en rustverstoorders verdacht te maken, en, zoo al niet openlijk, dan toch heimelijk te vervolgen en te grieven.

De tegenwoordige toestand van ons Vaderland geeft alle hoop op eene gelukkige en rustige toekomst, op den bloei den Vaderlands. Wij verheugen ons daarover, en, ook om die reden, meenen wij verplicht te

zijn, datgene aan te wijzen, wat stoornis aan dat geluk, aan die rust en aan dien bloei zou kunnen toebrengen.

Eene gewigtige gebeurtenis is op handen, waarvan dit alles zal afhangen, te weten: de verandering onzer grondwet, en het is daarom, dat wij aan die gewigtige zaak, eenige artikelen zullen toewijden, die wij aan de overweging dier staatsmannen, die niet in alles hun eigen belang beoogen en weten te bevorderen, maar die het ware heil van Koning en Vaderland beoogen, durven aanbevelen.

ONZE NIEUWE GRONDWET.

EERSTE ARTIKEL.

Dat de grondwet voor het koninkrijk der *Nederlanden*, na de scheuring van dat rijk en de schikking met *Belgie* eene geheele verandering zal moeten ondergaan, is buiten alle tegenspraak. En even onbetwistbaar is het, dat de rust en de welvaart van *Noord-Nederland* grootendeels van de bepalingen der nieuwe grondwet afhangen.

Men vergeet bij het opstellen der nieuwe grondwet vooral niet, dat *Nederland* rijk is aan herinneringen en ondervinding; dat het Nederlandsche volk in het algemeen van oudsher bij uitstek vrijheidlievend is geweest; dat de oude populariteit van het huis van *Oranje*, voor 1795, of liever voor 1785 deszelfs oorsprong voornamelijk te danken had aan het volksgevoelen, dat het huis van *Oranje* de verdediger was van de regten en vrijheden des volks tegen eene heerschzuchtige aristocratie; waardoor meer dan eens in stadhouderlooze tijden, groote botsingen en opschuddingen ontstonden; van daar ook, dat schier overal de volksklasse immer voor het behoud van het huis van *Oranje* ijverde.

Men vergeet aan den anderen kant niet, dat de calvinistische partij zich immer listig van den invloed van het huis van *Oranje* wist te bedienen, om heerschende kerk te blijven, en de belijders van andere godsdiensten te vervolgen; men vergeet niet, dat zulks als een der voornaamste grieven, tegen den laatsten waarlijk goedhartigen stadhouder, *WILLEM V* en vader van onzen koning was en de revolutien van 1786 en 1795, zoo al niet te weeg gebragt, dan toch gewisselijk sterk bevorderd heeft; van daar, dat in die dagen, meest alle Catholijken, remonstranten en vrijdenkende protestanten tot de patriottische partij behoorden; want alle ambten, bedieningen en burgerlijke voorregten waren uitsluitend voor de aanhangers der heerschende kerk gereserveerd. Merkwaardig is de aanhef van het *extract uit het register der resolutien van de hoog mogende heeren staten generaal der vereenigde Nederlanden van Lunæ 16 Febrarij 1795.* Daarin wordt gezegd.

• De GEKOMMITTEERDEN van *HOLLAND* hebben ter Vergadering gedaan de navolgende Propositie:

• Den 16 Februarij 1795.

• Het eerste jaar der *Bataafsche vrijheit.*

HOOG MOGENDE HEEREN!

• Sedert dat de Vergadering van de Staten Generaal der

Vereenigde Nederlanden, welke te voren slechts nu en dan, en op geene bepaalde plaats bijeen kwam, in den jare 1593, ter beteugeling van de toen reeds ondraaglijke dwangzucht des Britschen kabinets, zich in den *Haag* gevestigd heeft, en derzelver gewoone bijeenkomsten nu onafgebroken, en ruim twee honderd jaren heeft gehouden; sedert zijn er zekerlijk en bij dezelve, en bij de buitengewoone en zoogenaamde groote Vergaderingen niet altijd beuzelachtige, brommende en niets beduidende voorstellen gedaan, of schadelijke besluiten genomen: Neen maar, die geheele keeten in eens onverziende, en allen de tijdvakken der geschiedenissen van die twee eeuwen door elkander rekenende, zoowel die, *waarin haatlijke Aristocraten zonder Oranje hunnen ijzeren Scepter zwaaiden, als die, waarin grootere en kleinere Dwingelanden onder Oranje kropen, en zich zelve van hunne slavernij schadeloos trachten te stellen, door drukkende knevelarij van het volk enz. (1).*

Ziedaar de twee klippen, die verstandige staatsmannen, bij de restauratie van het huis van *Oranje* in 1813 hadden moeten weten te mijden. En hoe schoon was daartoe de gelegenheid! Immers, toen aan onzen tegenwoordigen koning de souvereiniteit dezer landen was opgedragen, verklaarde die vorst in zijne proclamatie van 2 December 1813.

• Onuitsprekelijk waren mijne aandoeningen bij de intrede van heden binnen deze hoofdstad. Terug gegeven aan het volk, dat ik nimmer opgehouden heb te beminnen, zag ik mij, na negentien jaren, als een' vader in het midden van zijn huisgezin.

• Nooit, Nederlanders! zal mijne ontvangst in *Holland*, nooit mijne intrede in *Amsterdam*, uit mijn gebeugen gaan, en, bij uwe liefde belove ik het u, bedrogen zult gij u niet bevinden. Gij wilt het, Nederlanders! dat ik u meer zal zijn, dan ik u, zonder mijne afwezenheid, zoude geweest zijn. Uw vertrouwde, uwe liefde legt de souvereiniteit in mijne handen, en van alle zijden dringt men op de aanneming daarvan, wijl de nood van het vaderland, wijl de toestand van *Europa* dit vordert.

• Welan dan, ik zal mijne bedenkingen aan uwe wenschen opofferen; ik aanvaarde wat *Nederland* mij aanbiedt, maar ik aanvaarde het ook alleen onder waarborging eener wijze constitutie, welke uwe vrijheid tegen volgende misbruiken verzekert; ik aanvaarde het, in het volle gevoel der verplichting, welke mij deze aanneming oplegt.

• (Staats-Courant D. A. 1813 N. 2).

Ziedaar de taal van den edeldenkenden goeden vorst, die bezorgd is, dat de vrijheid zijner landgenoten, die hem de regering hebben opgedragen, verzekerd worde, tegen volgende mogelijke misbruiken; en die daarom de erfelijke regering niet aanvaarden wil, zonder de waarborging eener *WIJZE constitutie*.

In zijne eerste proclamatie van 30 November 1813 had de vorst gezegd: » Ik ben bereid en heb vastelijk besloten, al het verledene te vergeven en te vergeten. Ons gemeen en eenig doeleinde moet zijn, » de wonden van ons dierbaar vaderland te heelen en » hetzelfde in zijn' vorigen luister en aanzien onder de » volkeren te herstellen." enz.

Edele gevoelens, voorzeker! En weldra bleek het, dat die vorstelijke woorden geene ijdele klanken waren.

De nieuwe soevereine vorst van *Nederland*, riep tot onderscheidene der gewigtigste posten, mannen en families, die in 1795 belangrijke rollen hadden gespeeld; en die dus bekend waren met datgene, wat in die dagen was gebleken, de geest, der toenmalige volks-vertegenwoordiging te zijn geweest.

Het kan niet ontkend worden, dat sommige decreten en verordeningen der toenmalige volksvertegen-

woordiging wel verdiend hadden, bij het opstellen eener constitutie of grondwet voor *Nederland*, geraadpleegd te worden. De omstandigheden en behoeften van ons vaderland waren niet meer dezelfde als vóór 1795.

Intusschen beging men bij het opstellen der nieuwe grondwet, onder andere; twee groote misslagen, waaruit bleek, dat men meer den Franschen geest, en vooral dien van *NAPOLEON*, dan den geest des Nederlandschen volks had geraadpleegd.

1.° Kende die grondwet aan den soevereinen vorst hetzelfde toezigt over en invloed op den Godsdienst toe, welke *NAPOLEON* zich had aangematigd;

2.° Werd het verkiezings-stelsel zoo kunstig ingericht, dat de leden der staten generaal wel volksvertegenwoordigers genoemd werden, maar geene wezenlijke volksvertegenwoordigers waren.

In de *Rotterdamsche Courant* van Zaterdag 21 Maart 1795, wordt een merkwaardig tweeledig verslag, aan de vergadering der provisioneele representanten van het volk van *Holland* aangetroffen. Het eerste bevat een adres van den toenmaligen Aartspriester van *Holland* en *Zeeland* H. F. TEN HULSCHER c. s., betreffende het verkiezen van eenen Bisschop; het andere betrekkelijk een request van deputaten der Gereformeerde Zuid- en Noord-Hollandsche synoden gepresenteerd, aangaande het houden dier synoden.

Betrekkelijk het eerste wordt volgens het voorstel, besloten *hen te renvoyeren tot het plakaat van den 31 Januarij, dewijl daarin het antwoord op het voorsz. request is te vinden.* — In dat plakaat werd verklaard, dat elk de vrijheid had, om God te dienen, zoo als hij wilde. — Nog merkwaardiger is het tweede rapport: het luidt als volgt:

• Wijders hebben de gecommiteerden het examineren van de requesten, wegens het houden der beide synoden gepresenteerd, het navolgend rapport gedaan.

• De ondergeteekenden op den 6 dezer maand Maart, door u gecommiteerd, om deze Vergadering te dienen van Consideratien en Advys, op de requesten van de deputaten der Zuid- en Noord-Hollandsche synoden, dien dag ter dezer Vergadering ingeleverd: inhoudende een verzoek, om op den gewonen tijd, de voornoemde synodale vergadering te *Leerdam* en *Haarlem*, te mogen houden; welk verzoek, (om dit met een enkel woord in 't voorbij gaan te zeggen:) te gelijk involveerd, dat die synoden, onder de autoriteit van den lande, en het opzigt van twee Commissarissen Politicq, alsmede op 's lands kosten zouden dienen gehouden te worden.

• Hebben in consideratie genomen;

• Aan den éénen kant: de weinige nuttigheit, welke de synoden aan den lande van *Holland* aanbrengen enz.

• Aan den anderen kant hebben uwe gecommiteerden geconsidereerd: dat het genootschap der gereformeerden zeer wel kan bestuurd worden, zonder zoodanige synoden, onder de autoriteit en ten koste van den lande, te houden, blijkens het voorbeeld van datzelfde genootschap in de provincie van *Zeeland*, waar in 't geheel gene synoden zijn gehouden geworden; hetwelk ook door het voorbeeld van de andere godsdienstige genootschappen, die zich in deze provincie bevinden, bevestigd wordt.

• En eindlyk hebben wij uwe gecommiteerden gemeend, wel voornaamlyk in consideratie te moeten nemen: dat volgens de verklaarde rechten van den mensch en van den burger, alle ingezetenen van deze provincie niet alleen gelijke vryheit, met betrekking tot den Godsdienst; maar ook gelijke rechten behoren te genieten; en gevolgelyk, dat deze Vergadering aan de ééne Godsdienstige gezindheit geen voorrechten boven de andere kan toestaan; terwyl EERSTE GODSDIENSTIGE GEZINDHEIT

(1) Zie *Rotterdamsche Courant* van dingsdag 24 Februarj 1795.

ZICH ZELVEN, ALS ZODANIG, KAN, MAG EN DIENT TE BESTUREN, ZONDER MEDEWERKING VAN DE BURGERLIJKE MAATSCHAPPIJ."

Dat rapport was ondertekend door den beroemden Gereformeerden predikant P. BOSVELD, predikant te Dordrecht; P. A. VAN KOOTEN, ANT. VAN EYKEN, en F. KUNSIUS.

De conclusie dier commissie, is een zoo eenvoudig en natuurlijk gevolg van het principe der gelijkstelling van alle Godsdiensten, dat het zich niet begrijpen laat, hoe men, bij het behouden van dat principe, daarvan heeft kunnen afwijken.

Wij willen hierover het ontwerp van eene grondwet voor de vereenigde Nederlanden, 't welk de eerste kiem van mistrouwen aangaande de oogmerken der nieuwe regering, zoo wel te Rome, als bij de Catholijken van Nederland, heeft doen ontstaan, niet spreken; maar ons enkel bepalen, tot de nog bestaande grondwet voor het koninkrijk der Nederlanden.

Nadat alle Godsdienstgezindheden in 1795 en 1796 gelijk gesteld en, door de afscheiding der kerk van den staat, geëmancipeerd en vrij verklaard waren, kon daarin geene verandering worden gemaakt, dan door vrijwilligen afstand van die verworvene vrijheid of door usurpatie.

Wij hebben nooit aan eenige Godsdienstgezindheid het regt betwist, en zullen het nooit betwisten, om aan het burgerlijk gezag het regt van toezigt, suprematie, benoeming of aprobatie enz. enz. harer godsdienstleeraren op te dragen; maar wij hebben immer beweerd, en blijven beweerden, dat zonder zoodanige vrijwillige opdracht, of eenige door het hoogste kerkelijke gezag toegestane voorwaardelijke concessien, geen burgerlijk gouvernement ter wereld, als zoodanig regt van toezigt en benoeming of aprobatie hebben kan; van eigenlijk gezegde suprematie kan het, zonder verkrachting van de inrigting der Catholijke Kerk, ten haren opzichte volstrekt geene kwestie zijn.

Tot welke treurige gevolgen de lijnregt met deze principes strijdige handelwijze van ons Ministerie heeft geleid, behoeven wij niet te herinneren, de scheuring van het koninkrijk, de onafhankelijkheid van België, en de daaruit gevolgde noodzakelijkheid eener geheel veranderde grondwet, zijn daar, en het is om die reden, dat wij nu meenen verplicht te zijn, om ter vermindering van alle nieuwe botsingen, aan de vorige misslagen onzer staatsmannen te moeten herinneren, ten einde bij het opstellen eener nieuwe grondwet de klippen te vermijden, op welke het schip van staat reeds eenmaal schipbreuk geleden heeft.

De volstrekte onafhankelijkheid van den Godsdienst en van deszelfs bedienaren als zoodanig van den staat, behoort als principe aangenomen, en duidelijk in de nieuwe grondwet te worden uitgedrukt, ten einde alle bronnen van wantrouwen en misnoegen bij de Catholijken te stoppen. Het onderwijs, als ten nauwsten met de Godsdienstleer verbonden, behoort voor allen vrij te wezen. Het zijn deze twee punten, welke niet slechts de Catholijken van Nederland, maar die van alle landen, met volharding reclameren; wijl zij overtuigd zijn, dat daarvan het behoud van hunne re-

ligie en van het geloof der nageslachten afhangt.

Men bedenke daar bij vooral, dat het bedaarde Nederlandsche volk te veel gezond verstand bezit, om niet dadelijk te bespeuren, of eene grondwet, aan de vereischten voldoet, welke Zijne Majesteit, bij zijne terugkomst in Nederland in onze constitutie veranderde: 1.º dat ze wijs zij; 2.º dat ze de vrijheid des Nederlandschen volks tegen volgende mogelijke misbruiken VERZEKERE.

En wat kan nu, in het constitutionele stelsel de vrijheid van een volk, tegen volgende mogelijke misbruiken, alleen verzekeren? — Wat anders, dan eene kundige, gemoedelijke, maar vooral onafhankelijke vertegenwoordiging; vertegenwoordigers die niet, door het bezit van een ambt, afhankelijk zijn, of door de hoop op een ambt, afhankelijk willen worden van dezen of dien minister, vertegenwoordigers, die niet door kuiperij, door intrigue, door bedreigingen of beloften ingedrongen, maar vrijelijk door het volk zelf gekozen worden. — Ook in dat opzigt, had men de ondervinding moeten raadplegen.

In 1795 bestonden er ten opzichte van het stemregt, de volgende bepalingen:

- » De kiezers zullen door de stem gerechtigden gekozen worden.
- » Stem gerechtigden zijn alle burgers, die twintig jaren bereikt, en gedurende het jaar voor de stemming, in dit gemeenebest, hunne vaste woonplaats gehad hebben.
- » Alle stem gerechtigden zullen hunne stem in eigen persoon uitbrengen enz.
- » Van het stem recht zijn uitgesloten:
 - A. » Allen, die, om verkwistinge of wangedrag, onder curatele staan.
 - B. » Allen, die door de publyke armekassen bedeed worden.
 - C. » Allen, welke uithoofde van rechterlijke vonnissen en uitspraken voor eerloos moeten gerekend worden.
 - D. » Of op besluit van den rechter gevangen zitten. De stem gerechtigden worden per 500 zielen op onderscheidene plaatsen bijeengeroepen."

Voor die vergaderingen, werden, door het plaatselijk bestuur, drie stemopnemers benoemd, die plegtig moesten beloven niemand tot kiezer aan te bevelen.

Betrekkelijk de kiezers was alstoen bepaald:

- » Kiezers zullen mogen zijn, alle stem gerechtigden, die vijf en twintig jaren vervuld en gedurende twee jaren, voor de verkiezing, in het gemeenebest hunne vaste woonplaats gehad hebben."

De uitzonderingen zijn dezelfde, als bij het stemregt.

Het volgende was ten opzichte der vertegenwoordigers bepaald:

- » De vertegenwoordigers zullen dezelfde vereischten omtrent den ouderdom en inwooning moeten bezitten als de kiezers, doch zij zullen over de geheele republyk kunnen verkoren worden."

Ten opzichte der vertegenwoordigers hadden enkel dezelfde uitzonderingen plaats.

Was het nu wijs, in de Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden, een gedeelte van het volk dat den vorst als zijnen vader en bescherming tegen onderdrukking aanzag en 't welk de vorst als zijne kinderen beschouwde, van een regt te berooven, 't welk hem vroeger was toegekend geworden, en hetzelfde alleen te verleenen, aan zoogenaamde gezeten burgeren, eene zekere, in iedere stad bij het stedelijk reglement te bepalen som betalende in de be-

beschrevene middelen (1)? (Art. 134 der Grondw. voor het Koninkr. der Nederl.) Hebben alleen zij, die eene zekere som in de beschrevene middelen betalen, het noodige verstand, om te weten, welke personen, door het algemeen vertrouwen omringt, verdienen tot kiezers benoemd te worden.

Het is zoo, ook elders in andere constitutioneele landen, is het stemregt, hoe onnatuurlijk dan ook, een privilegie der meer gegoede burgers, doch tot welke botsingen hebben dusdanige bepalingen, van tijd tot tijd vooral in *Engeland*, aanleiding gegeven? En het is ontwijfelbaar, dat de min bevoorregte volksklasse, die bij de snelle toeneming der bevolking, hoe langer zoo grooter wordt, zich eindelijk met geweld datgene zal toeëigenen, wat zij meenen, dat haar ten onrechte ontzegd wordt. Men zou hier ook de tegenwerping kunnen maken, dat dusdanige vergaderingen van stemgerechtigden, vooral wanneer het stemregt algemeen was, dikwerf ongeregeld zijn, of tot ongeregelheden aanleiding geven zouden, gelijk dan ook in *Engeland* en elders meermalen het geval is geweest. — Doch hier tegen moeten wij aanmerken: 1.° Dat bij onze natie, die veelal bedaarder dan onze naburen is, die over het algemeen veel gezond verstand bezit en door geene politieke partijenschappen wordt opgeruid, dusdanige ongeregelheden weinig te vreezen zijn; 2.° Dat zulks door behoorlijke *reglementen van orde* en het benoemen van geschikte stem opnemers, gemakkelijk voor te komen is; 3.° dat ons vaderland hiervan bereids in 1795 en eenige volgende jaren de ondervinding heeft gehad. Dat de toenmalige wijk- of grondvergaderingen meestal zeer geregeld gehouden werden, weten allen, die dezelve hebben bijgewoond en nog in leven zijn. De nestor onzer ministers Mr. C. F. van MAANEN, die in 1796, in de grondvergadering N.° 4, gehouden in de Fransche kerk op het *Binnehof* te 's Gravenhage, tot kiezer bedoemd werd den 29 Maart van dat jaar (zie *Haagsche Courant* van 30 Maart 1796) zal zich dit ook nog wel herinneren, ten minste als zijn geheugen zoo goed is als het onze. Er kan dus geene gegronde reden bestaan, om welke het stemregt in *Nederland* niet algemeen zijn zou, voor alle burgers, die eenen geschikten ouderdom bereikt hebben: hetwelk mede ten opzichte der kiezers- en volksvertegenwoordigers geldt.

Wij, voor ons, komen er vooruit, dat wij aan de aloude constitutien, die het vorstelijk gezag binnen

(1) Heeft de brave ambachtsman, die soms vader van een talrijk huisgezin is, minder belang bij de keuze van onafhankelijke vertegenwoordigers, dan de burger dien men gezeten noemt, omdat hij eene zekere som betaalt in de beschrevene middelen? Is niet alles, wat hij voor de behoefte van zijn gezin noodig heeft, het brood, het zout, de zeep, belast? Is niet de belasting op de onontbeerlijke brandstoffen, buitengewoon hoog opgevoerd? En zou hij er dan geen belang bij hebben, of de belastingen wettens telkens goedgekeurd, of afgesteld worden?

zekere grenzen hielden, en alle standen vertegenwoordigden, in geheel Catholijke landen, de voorkeur zouden geven, boven de constitutien onzer dagen. Doch die oude constitutien moesten wel vervallen, toen de eenheid des geloofs verbroken werd. Er is tegenwoordig geen middenweg tusschen absolutismus en eene wezenlijke volksvertegenwoordiging, als men niet alleen den bloei, maar ook de bestendige rust en eendragt handhaven wil; want constitutien en volksvertegenwoordigingen, die bij iedere gelegenheid blijken, niet anders dan illusien en commedien te wezen, zijn de gevaarlijkste bronnen van gisting en revolution. — Ook dit heeft de ondervinding gedurende vijftig jaren, maar al te vaak geleerd, van waar ontstaan al die woelingen en partijenschappen in *Frankrijk*, *Engeland* en elders anders, dan omdat het volk de constitutien en vertegenwoordigingen zoo als ze nu zijn, als commedien beschouwt, die ten hunnen koste gespeeld worden?

Dat men dan toch eenmaal in ons vaderland de ondervinding, zoo onze eigene, als die van andere landen raadplege, als men een hecht, wel ingerigt en duurzaam staatsgebouw optrekken wil!

AANKONDIGINGEN.

F. J. BRAAM, Boekhandelaar te *Rotterdam*, heeft uitgegeven het welgelykend portret van Z. H. W. CONNELIUS LUDOVICUS, Baron van WIJCKERSLOOT, Heer van *Schalwijk*, Bisschop van *Curium*. Fraai gesteendrukt op best velin papier. Prijs 50 Cents.

Alsmede een fraai gesteendrukte vormplaat met de toepasselijke afbeelding van de nederdaling des H. Geestes en deszelfs zeven gaven, en het portret van Z. H. W. den Bisschop van *Curium*. Prijs 25 Cents.

Bij getallen voor Eerw. Heeren Pastoors tot veel minder prijs, moeten voor rekening ontboden worden, en Heeren Boekhandelaars genieten een ruim rabat.

Ook kleine gesteendrukte vormplaatjes à 10 Cents.

* * Twee jonge Jufvrouwen, zijnde Zusters, oud 21 en 19 jaren, van de R. C. Godsdienst, hare opleiding ontvangen hebbende in eene zeer bloeiende Kostschool beide door de Provinciale Schoolcommissie van *Noord-Holland* geëxamineerd in de Hollandsche Fransche talen, zagen zich gaarne geplaatst als SECONDANTENS in goede ingerigte jonge Jufvrouwen Kostscholen. Dezelve zijn bekend met alle vrouwelijke handwerken, het teekenen, alsmede niet onervaren in de muzijk. Adres met *gefrankeerde* brieven onder L. t B, bij den Boekhandelaar J. B. van LOGHEM, te *Haarlem*.

Plaatsgebrek noodzaakt ons weder, om de vermelding der ingekomene Bijdragen voor *Oud-Beijerland* en *Schaffhausen*, tot ons volgend N.° uit te stellen.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij:
Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn
gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U;
dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

BREVE VAN ONZEN H. VADER GREGORIUS XVI.
 AAN DE VERVOLGDE CHRISTENEN IN
 TONKIN EN COCHINCHINA.

De H. Vader heeft aan de geloovigen der Apostolische Vicariaten van Tonkin en Cochinchina, welke door de zware vervolgingen, die in de laatst verloopen maanden hebben plaats gehad, zeer bedrukt zijn, de volgende troostvolle en hartroerende Breve uitgevaardigd, in welke deze waardige Paus er een nieuw bewijs van geeft, met welke vaderlijke liefde en bezorgdheid hij over de zonen der bruid van JESUS CHRISTUS waakt, en hoezeer hem den bloei en de welvaart der aan hem toevertrouwde kudde, ter harte gaan. Even als een Apostel der eerste Christen volken, troost en bemoedigd hij de ontluikende, maar, helaas! reeds door zulke hevige stormen geteisterde Kerk dier verre gewesten; en hij doet dit niet met rhetorische uitboezemingen of met poëtische schilderingen, maar met woorden, die uit den mond der eeuwige Wijsheid zelve voortgevloeid zijn en die in de door hem gevormde instelling, nog alle dagen vervuld worden. Deze troostvolle Breve kan gelijktijdig ook alle welgezinde Catholijken, die in de laatste tijden, om hunne onwrikbare gehechtheid aan de heilige Moeder-Kerk, zoo vele vervolgingen en rampen verduurd hebben, met nieuw leven vervullen en hen de verzekering geven, dat zij eene teederhartige en zorgvuldige Moeder hebben, die ten spijt van alle aanvechtingen van den kant der helsche magten, nooit overweldigd worden, maar in den strijd nog heerlijker schitteren en magtiger in het heldere daglicht te voorschijn treden zal.

Aan de geliefde Christenen en geloovige zonen van de Apostolische Vicariaten van Tonkin en Cochinchina, GREGORIUS XVI, Paus.

GELIEFDE ZONEN, HEIL EN APOSTOLISCHEN ZEGEN!

De berigten, geliefde zonen in CHRISTO, welke onlangs uit uwe verre gewesten, bij Ons ingekomen

zijn, vervulden Ons met groote droefheid, doch verschaften Ons gelijktijdig geene geringe vertroosting. Wij vernamen namelijk; dat ten gevolge van de nog hevige en zelfs immer meer en meer woedende vervolging der Heidenen tegen de geloovigen, in het Oostelijke Tonkin, de uitstekendste Prelaten, Onze Vicarius en bestuurder der Mellipotamensische Kerk, IGNATIUS DELGADO en diens Coadjutor en Bisschop van Fesseita, DOMINICUS HERARES, benevens andere Evangelische arbeiders, door het zwaard zijn ter dood gebracht geworden. Daarenboven werd Ons nog berigt, dat in het Westelijke Vicariaat, Onze insgelijks waardige Vicarius JOSEPHUS MARIA HAVARD, Bisschop van Castaria, zwaren arbeid en ongemakken ondergaan heeft en onderscheidene andere Dienaren van CHRISTUS, door het zwaard der vervolging gevallen en andere eindelijk in Cochinchina om het leven gebracht zijn.

Wij moesten Ons wel is waar verheugen, dat de Kerk van God, eenen nieuwen en zulk eenen schitterenden zegepraal op de Heidensche goddeloosheid behaald heeft en dat zoo vele heilige en onwrikbare mannen voor den Godsdienst van JESUS CHRISTUS, tot aan hunnen laatsten ademtogt gestreden hebben; maar desniettemin staande vervulde Ons de gedachte, in welk eenen verschrikkelijken toestand Gij U allen, zeer geliefde zonen, bevinden moet, met de diepste droefheid. Hierom hebben wij, niet alleen wijl het toeverzigt over de geheele Kerk Ons toevertrouwd is, maar nog uit bijzondere welwillendheid jegens U allen, Ons hart en alle onze bezorgdheid aan u toegewijd, om, aangezien de geleiders op den weg des Heeren, de herders en bestuurders U ontbreken, aanstands anderen in hunne plaats te benoemen.

In de bezorgdheid evenwel, dat, de schapen der kudde mogten verstrooid worden als de herders gedood zijn en dat gij door de bedreigingen der vervolgers en door het ondergaan van en door de hevigheid der folteringen, bevreesd worden en tot afval vervallen mogt, zenden Wij onophoudelijk Onze gebeden ten hemel, opdat gij door den goddelijken bijstand gesterkt, met moed, de aanvallen der vervolgers zoudt kunnen we-

derstaan. Deze zelfde reden bewoog Ons ook, u deze regelen te laten toekomen, in welke Wij u met vaderlijke liefde omhelzen en in den Heere vermanen en smeken, de onwaardeerbare gave Gods, het Catholijk geloof namelijk, onverlet te bewaren. » *Vreest diegenen nooit,* aldus vermaant u CHRISTUS, *die het ligchaam dooden, maar de ziel niet dooden kunnen, maar vreest integendeel hem, die zoowel het ligchaam als de ziel ter helle doemen kan.* Laat u dus niet door kortstondige en geringe smarten afschrikken, daar gij wel weet, dat de eeuwige mate der heerlijkheid u ten deele worden zal. Wendt uwe blikken naar den allerheiligsten Stichter des geloofs, JESUS CHRISTUS, die u uit de duisternissen tot het bewonderenswaardige licht van het geloof geroepen en die tot koopprijs van uwe eeuwige zaligheid, zijn leven, onder de bitterste pijnen, geëindigd heeft! Vestigt uwe blikken op de roemvolle voorbeelden van uwe geestelijke bestuurders, die, om aan de pligten van hunne herderlijke bediening te voldoen, niet aarzelden, hun leven, voor u op te offeren. Mogten echter onder u zoodanigen geweest zijn — hetwelk wij tot Ons zeer groot leedwezen werkelijk hebben moeten vernemen, — die uit al te groote vrees voor de pijnen, zoo diep gevallen zijn, dat zij zich schaamden, CHRISTUS voor de menschen te belijden, zoo vermanen en smeken Wij hen, door tranen van boetvaardigheid, zulk eene verfoeijelijke daad uit te wisschen en ijverig van de barmhartigheid Gods, vergiffenis af te smeeken.

Gij echter, innig geliefde zonen in CHRISTO, die voor zulk eene misdaad terugdeinst, laat uwen moed, voor het zware ongeluk dat u drukt, geenszins wegzinken, want de Voorzienigheid van den goeden en wijzen Vader van allen, laat hen, welke hij met bijzondere liefde omhelsd, vele en veelsoortige smarten en rampen smaken. De dagen van uwen strijd zullen kort wezen, doch dan zult gij dezelfde eeuwige gelukzaligheid genieten, in welke God zijne zaligheid heeft. Ja, ook zelfs in de loopbaan van het sterfelijke leven hebben de belijders van CHRISTUS niet altoos met tegenspoeden te worstelen, maar ook hunne bittere droefheid wordt meestal door rijkelijke vertroostingen afgewisseld. Gij zult dus ook niet altoos door deze harde vervolgingen gedrukt worden, maar eindelijk van dien angst bevrijd en als uit eenen woedenden storm gered, zult gij, op nieuw ongestoord uwen God dienen, en, hem onophoudelijk voor de herkegene rust, dank zeggen kunnen. Hierna echter, u allen aan God den Almagtigen aanbevelende, verleen wij u, tot onderpand van den hemelschen bijstand, met uitstekende liefde, den Apostolischen zegen.

Gegeven te Rome bij MARIA Maggiore, den 4 Augustus 1839.
GREGORIUS XVI, PAUS.

ZOO WORDEN DE ARME CATHOLIKEN IN IERLAND BEHANDELD.

Het Fransch blad *L'univers* heeft onlangs een artikel medegedeeld, waaruit de jammerlijke toestand der Catholijken in Ierland en de onmenselijkheid hunner onderdrukkers, op nieuw overtuigende bewijzen

oplevert, dat de edele natie, die aan het geloof der vaderen getrouw is gebleven, door een meer dan menschelijk geduld, moet bestuurd worden, om zich, bij zoo vele kwellingen, niet op de geduchtste wijze te wreken. En hoe groot moet die natie in de oogen van geheel Europa zijn, daar zij in onze eeuw van revolutien, geene andere, dan legale middelen bezigen wil, om zich aan de onderdrukking van vreemdelingen en van eenen vreemden godsdienst, te onttrekken. Wij willen een gedeelte van dat stuk aan onze lezers vertaald mededeelen.

»

» Wij willen aan onlangs gebeurde feiten herinneren, die maar al te smartelijk bewijzen, hoezeer de honorable heer NICHOLSON gelijk had, om het Iersche karakter te regtvaardigen tegen den blaam van gewelddadige brutaliteit, daar deszelfs ongelooflijk geduld zich niet een oogenblik heeft geloochenstraft.

Dat geduld, het kan niet genoeg herhaald worden, herinnert aan de schoonste voorbeelden der primitieve kerk, gelijk de dwingelandij der Engelsche aristocratie wetijvert met al, wat er hatelijk in de veroveringen der Heidensche stammen gevonden wordt. Midden in de negentiende eeuw, wordt het stelsel der onderdrukkers, openlijk gevolgd, door de grond-onteigening der Catholijke inboorlingen. Deze hebben, in twee onderscheidene hervattingen, hun geheel eiland zien consisquereen, ten behoeven van Protestantsche soldaten die vervolgens door het bloed, den moord en den roof, tot den rang van edele lords zijn verheven geworden. Welnu, dat is nog niet genoeg, het moeten ook die edele tories wezen, die stelselmatig ben weten af te zetten van den grond, die ontgonnen en vruchtbaar gemaakt werd door hunne handen; want iedere arme Iersche pachter, kan op die wijze, door zijnen leenheer verdreven worden om de reden, dat hij slechts een Catholijk vasal is.

De daadzaken, die wij zullen verhalen, hebben in de maand Augustus plaats gehad, op de landgoederen van lord COURTOWN, in het graafschap Carlow, alwaar sedert negen of tien jaren de tories er slechts op bedacht zijn, om duizenden van arme schepsels te verjagen, die, dank zij hen, enkel schijnen in de wereld gekomen te wezen, om van alle woonplaats onterfd te worden.

Veertig huisgezinnen, te zamen een getal van 160 personen uitmakende, onder welke eenige eerwaardige honderdjarige grijsaards en kinderen, die geboren werden na de aanstootelijke acte, waarvan hunne ouders de slagtoffers zijn, zijn met de bajonet uit hunne woningen verjaagd geworden, en, na dezelve te hebben zien slegten, ter prooi gebleven aan de afgrijselijkheden van den honger, aan den kant van eenen weg. Die ongelukkige bevolking bewoonde, sedert eene eeuw, landerijen, die zij ontgonnen had, en zij had den grond zoo zeer verbeterd, dat de waarde, sedert veertig jaren verdubbeld was. Alle jaren betaalden die arme pachters, dit niet van brood, maar enkel van slechte aardappelen leefden, geregeld de rente aan lord COURTOWN, en toen men hen zijne bevelen kwam aanzeggen, boden zij hem bij voorraad de nog niet vervallene renten aan. Doch die voorna

me en vermogende eigenaar heeft het brutaal geweigerd en hen doen weten, dat hen niets overig bleef, dan zijne domeinen te verlaten. De politie vertoonde zich met eene groote ontwikkeling van magt. Een enkele pachter, die een twintigtal akkers bebouwt en ongetwijfeld voor de Tories stemt, is vrij in zijne bezitting gelaten; de anderen, mannen, vrouwen, kinderen, grijsaards, allen zijn onbarmhartiglijk verdreven geworden. Weinige uren later, leverde hun dorp, niet meer dan een puinhoop op. Men heeft er eene ongelukkige vrouw, ter prooi aan de barendsweeën en twee grijsaards van meer dan 80 jaren, met den doodstrijd zien worstelen op eenen hoop van riet uitgestrekt en door hunne ontroostbare families omringt.

Bij een dusdanig hardverscheurend schouwspel, waarvan zij een middel wilden maken, om schrik aan te jagen, hebben de agenten van lord COURTOWN de barbaarsheid gehad van de naburige velden te door kruizen, en alle Catholijke pachters met eene diergelijke handeling te bedreigen; en die arme, werkzame, vlijtige lieden, aan het kleine eigendom gehecht, wier geheele eerzucht bestaat in het eigendoms bezit van eenige kleine velden, ten einde uit den stand van proletaires, tot dien van den middenstand over te gaan, zien zich elken dag ontrust in hunne eenige hoop van zekerheid, in hunne laatste hulpmiddelen, zoo zij ten minste hunne conscientie niet willen opofferen en zich in de verkiezingen geheel onderwerpen aan de grilligheden der Tories.

Dit is het doel der stelselmatige onteigening, die alle Iersche pachters vervolgt, die de bewaarders zijn van de vrijheden huns lands. Voegt bij die middelen van schrik, de middelen van verleiding, waarover eene aristocratie beschikt, die meesterresse is van de regtbanken en openbare bedieningen, zoo wel, als van het grootste gedeelte van den grond; en gij zult een denkbeeld hebben van de aanhoudende inspanningen en van de boven menschelijke zelfopoffering, welke onze overzeesche broeders noodig hebben om in dien schrikbarenden worstelstrijd niet te bezwijken.

Op zekeren dag echter en op dien dag gold het de verkiezing van DANIEL O'CONNELL in het graafschap *Clarck*, de eerste opwekking van *Ierland* tot de legale vrijheid, zag een arme boer, die om schulden gevangen zat, zijn kerker openen, op bevel van zijnen landeigenaar, die een torie was; hij had de zwakte, om zijne gevangenis te verlaten, ten einde tegen den bevrijder van zijn vaderland te stemmen. Doch de Voorzienigheid verliet hem niet. Nauwelijks was hij verschenen, of eene vrouwenstem liet zich hooren: *Denk aan uwe ziel en aan de vrijheid. (Remember your soul and liberty).* Hij dacht er aan, stemde en keerde vervolgens naar de gevangenis terug; en van het eene einde van het eiland der heiligen tot het andere, herhaalde men die verhevene woorden; de Catholijke associatie deed dezelve graveeren op de medaille, waarmede zij openlijk de grootmoedige echtgenote van den armen Ierschen boer beschonk. — Dat men ons nu de veldbeeren van *Rome*, naar *Carthago* terugkeerende, om hunne boeijen te herneemen, kome roemen. Elken dag ziet het heldhaftige en godvruchtige *Ierland* soortgelijke zelf-opofferingen.

Het verhevene van den pligt heeft er zich voor elk bereikbaar gemaakt, het is er vulgair geworden, en onder den invloed der godsdienstige denkbeelden verheffen er zich diegenen, welke door geboorte en fortuin tot de geringste standen behooren, tot den eersten rang, door de grootheid van karakter en den adel van hart.

Ziedaar, hoe het in *Ierland* gesteld is, dank zij deszelfs voortreffelijke Catholijke geestelijkheid en Protestantsche aristocratie. . . . Dat deze dan de schande inoogste, van er den permanenten hongersnood te hebben ingevoerd in het gezigt der hedendaagsche beschaving. Eere zij aan de eerstgemelde, voor het zaaijen en onderhouden der kiemen van alle morele rijkdommen, die de ware beginselen zijn van eenen roem die niet vergaat.

Intusschen moet het Evangelisch geduld van *Ierland* grenzen hebben, alware het, om niet medepligtig te worden aan de dwingelaardij, door aan dezelve straffeloosheid te verzekeren, die haar tot nieuwe misdrijven zou aanmoedigen. Drie eeuwen van gruwelijke vervolging zijn voldoende voor *Ierland* en het is genoeg over zoo vele en zulke lange beproevingen te hebben gezegepraald. Voortaan komt aan hetzelfde eene andere zegepraal als belooning der eerste toe. Ook gevoelt *Ierland* wel sedert lang dat de tijd voor hetzelfde gekomen is, om iets anders dan resignatie te toonen en dat deze zou ophouden eene deugd te wezen, als zij eene hebbelijkheid werd. Groote gebeurtenissen bereiden zich in *Europa* voor, waarvan de contre-coupvele ongerechtigheden kan verbrijzelen. Thans verdienen dus de taal en het gedrag des Ierschen volks de algemeene aandacht. Standvastigheid en goed regt, hebben aan hetzelfde nooit ontbroken, te midden der grootste gevaren, dat is, terwijl alle klassen van *Engeland* elkander de hand gaven, om hetzelfde te onderdrukken. Thans dringt de verdeeldheid tot het leger der onderdrukkers door. Het despotismus, dat zich behoudend noemt, is in strijd met de anarchie, die het uitart. Het pauperismus voerspelt onheil aan den rijkdom die weigert hetzelfde te ondersteunen en de werkende klassen vorderen met verwenschingen in den mond en den fakkel in de hand, rekenschap van de groote eigenaars, wegens den enormen prijs der granen. Maar die worstelingen zijn nog geconsentreerd. Het zijn slechts uitherstingen van rook, die den onderaardschen arbeid van den volkaan aanduiden. In *Ierland*, integendeel, heeft de worsteling bij open hemel plaats, de bres wordt wijder bij het volle daglicht, en is gereed, om doortocht te verleen en aan de Iersche precursors, door den grooten bewegingsman geleid.

De constitutionele beweging van O'CONNELL is de opwekking en het heil van *Ierland* geweest. Door eene legale oppositie, door eene openbare en aanhoudende zamenspanning doch vreedzaam en zonder wapenen, heeft hij zijn land tot een schouwspel der beschaafde volken gesteld en hij heeft er een eenig model, in de tegenwoordige tijden van gemaakt. Te midden van de demagogien der Chartisten en de feodale aanmatigheden der Tories, gaat *Ierland* zijnen gang met opgeheven hand, voor God en voor de menschen, en zijn partij is niet meer die der langmoedigheid en

der resignatie, maar die der waakzaamheid en der kracht, die meester over zich zelf is.

R. THOMASSY.

*Brief van den Heer DANIEL O'CONNELL,
aan den Heer RAY, Secretaris van het
Precursors-genootschap.*

Londen, 15 Augustus 1839.

MIJN WAARDE RAY!

Ik heb met veel genoegen het verhaal van de nederlaag der Chartisten door de brave en verstandige mannen van *Dublin*, gelezen. Ik ben fier, van de vertegenwoordiger eens volks te wezen, dat zoo verstandig en braaf is. De Chartisten zijn de beste geallieerden der tory's en der genen, die het despotieke gezag ondersteunen, omdat zij alle schroomvallige menschen en een groot gedeelte der midden klassen, van de populaire zaak verwijderen. Door hunne zinnelooze vijandelijkheden, veranderen zij de handel- en industrie klassen in vijanden: hun geheim verbond, want zij hebben sedert kort een geheim genootschap gevormd, is klaarblijkelijk illegaal, terwijl de bekende middelen, die zij bezigen, om tot hun doel te geraken hen niet minder blijkbaar schuldig maken aan hoog verraad. Ik kan niet nalaten van te gelooven, dat eenigen hunner opperhoofden in de soldij der conservatieve factie zijn; zij zouden bezwaarlijk gelijktijdig zoo rot en zoo ondeugend kunnen wezen, als zij niet door baatzuchtige drangredenen bezielde werden.

Het komt mij zeer duidelijk voor, dat eene grondige hervorming veel voortgang in *Groot-Bretagne* zou hebben gemaakt zonder het afbreken van alle redelijke pogingen door de geweldenarij en de dwaasheid der Chartisten. De Chartisten hebben niet alleen de brave Reformisten gewalgd en ontmoedigd; maar ze zijn zelfs met geweld in de openbare *meetings* binnen gedrongen en hebben eene hatelijke dwingelandij uitgeoefend door al diegenen, die er niets met hun vereenigings-teeken verscheenen, te beletten, hun gevoelen uit te drukken. Dit is het ergste van alle soorten van Despotismus; en, om de waarheid te zeggen, het doel der Chartisten is, om ten voordeele der werkende klassen een absoluut gezag, over alle andere klassen van den staat daar te stellen, een gezag, dat zich noodwendig zou doen kennen door doodslag en moord, en dat spoedig op de afgrijpselijkste anarchie zou uitloopen.

Het kiesregt is in *Engeland* klaarblijkelijk op eenen onbillijken grond gevestigd, en het zou niet in dien staat blijven, zonder den afschrik en de walging, welke de onwaardige manœuvres van de opperhoofden der Chartisten inboezemen. Van de geheele mannelijke bevolking van *Engeland* zijn er slechts 19 personen op 100, die het kies-privilegie genieten. Er is zoo veel onregtvaardigheid in gelegen om 81 personen van de honderd van dat regt te berooven, dat men aan de brave en vreedzame hervormers vergunnen zou, de zaak der hervorming te besturen, dat het onmogelijk zijn zou, bij eene zoo hatelijke uitsluiting te volhar-

den. Daardoor wordt eene klasse van slaven ingesteld en die klasse van slaven is uit vier vijfde gedeelten des Engelschen volks zamengesteld. Kan zulks verdragen worden? 't is eene schande voor de natie, Engelsche slaven! welk eene laagheid! welk eene domheid! Welnu, dat zou niet meer bestaan, zonder de taal en de daden der Chartisten, die niet tevreden met de hervorming eene bloedige ontbinding willen.

In *Ierland* is het Chartismus, zelfs in den gematigdsten vorm, strafbaar door de wet. De Chartisten hebben hunne conventie van gedelegeerden. Nu iedere verbintenis, met eene conventie van dien aard is in *Ierland* eene misdaad. Ik bedank dus nogmaals de brave en verstandige mannen, dat zij het hoofd aan de Engelsche Chartisten geboden hebben en dat zij hen hebben overwonnen, zonder eenige medewerking van mijnen kant. Ik ben hen dubbeld verplicht, voor het winnen van dien veldslag, alvorens mij te hebben geraadpleegd.

De poging der Chartisten in *Ierland* is misdadig geweest ten opzichte van het gouvernement, en dubbeld misdadig jegens het volk. Geloof het gewis, hun doel was om de beweging voor de intrekking (van de acte der unie) door misdrif te bezoedelen.

De intrekking is, naar mijn oordeel het eenige hulpmiddel voor het Iersche volk. Elken dag worde ik meer overtuigd, dat *Ierland* generlei gerechtigheid te wachten heeft van het Engelsche parlement en dat deszelfs eenigste hulpmiddel de herstelling van zijn nationaal parlement is. De tory's en de whigs gevoelen evenzeer, dat het oogenblik nadert waarop een vreedzame, maar aanhoudende kreet, ter intrekking zal worden aangeheven. En in zulk een oogenblik willen de zinnelooze Chartisten en hunne snoode opperhoofden de vreedzame pogingen tot de intrekking verhinderen. In de eerste plaats trachten zij een misdadig genootschap op te rigten en vervolgens belasten zij de kwestie der intrekking, met die van het algemeene stemregt, alsof de intrekking niet reeds vijanden genoeg had, zonder er al diegenen bij te brengen, die het algemeene stemregt niet willen.

Wat mij betreft, ik denk binnen veertien dagen of in drie weken te *Dublin* te komen en intusschen sal ik aan mijne comettanten schrijven over den tegenwoordigen toestand der openbare zaken en over de beste middelen, om de intrekking te verkrijgen, zonder gegronde vrees te doen ontstaan, noch eenigerlei soort van onlusten te bewerken.

Geheel den uwen

DANIEL O'CONNELL.

ONZE NIEUWE GRONDWET.

TWEDE ARTIKEL.

Niemand kan grooter vijand zijn van revolutien, dan wij. Wij, die nagenoeg een dozijn revolutien van nabij hebben beschouwd, hebben de ervaring bekomen, dat het volk altoos de dupe der revolutien is, die altijd in naam van het volk worden aangevangen, door listige baatzuchtigen, die daarbij slechts eigene grootheid en eigen belang beoogen, en zich door die revolutien tot eene hoogte weten te verheffen, die zij,

bij eene geregelde orde van zaken, nooit zouden hebben kunnen bereiken. Maar juist, omdat wij vijanden van revolutien zijn en dezelve wenschen te voorkomen; juist omdat wij het gebrekkige en onvolledige der tegenwoordige constitutien hebben gezien, en als de bronnen van revolutien hebben leeren kennen, verlangen wij voor ons vaderland eene grondwet, die datgene is, wat onze koning bij zijne terugkomst in *Nederland* verlangde: *eene wijze constitutie die de vrijheden des volks tegen volgende mogelijke inbreuken verzekert*; eene grondwet of constitutie die eenen wezenlijken waarborg, tegen alle misbruik van gezag oplevert en de koninklijke waardigheid bij een vrijheidlievend volk, populair maakt. — Dat de oude grondwet voor het *koningrijk der Nederlanden* het tegendeel was, en dus ook het tegenovergestelde uitwerksel ten gevolge had, weet geheel *Nederland*, weet de geheele wereld. Bij onze nieuwe grondwet behoort dus alles vermeden te worden, wat de misslagen, baatzuchtige oogmerken, vervolgzucht of onregtvaardigheid van subalterne autoriteiten, op rekening der koninklijke waardigheid zou kunnen doen stellen, of dezelve in gevaar brengen van inpopulair of hatelijk te worden, in de oogen van een vrijheidlievend volk.

In het *Amsterdamsche Handelsblad* van 18 Julij II. werd het volgende aangetroffen:

» Men zegt dat bij de aanstaande nieuwe grondwet zal worden bepaald, dat voortaan de leden der Tweede Kamer van de Staten-Generaal, regtsstreeks door de stemgerechtigden zullen worden gekozen, en dat het stemregt zal worden toegekend, hetzij dezelve vaste of andere goederen bezitten of niet, aan de leden van den hoogen raad, van de geregtshoven en de procureurs en advokaten-generaal en griffiers bij dezelve, aan de leden der arrondissements-regtbanken en de officiers, substituit-officiers en griffiers bij dezelve, alsmede aan de kanton regters, derzelver plaatsvervangers en griffiers, verder aan alle geestelijken van iedere gezindheid, en mede aan de doctoren in de godgeleerdheid, regtsgeleerdheid (en dus aan alle advokaten) en in de medicijnen; aan de procureurs, alsmede aan alle officieren, zoo ter zee als te land, en verder aan zoodanige personen, die de verordende vaste goederen of andere eigendommen bezitten, waarvan zij belasting betalen.

Dit: *men zegt*, van het *Handelsblad*, deed ons dadelijk besluiten, om onze gedachten betrekkelijk eene nieuwe grondwet, waarvan gewisselijk de rust en dus de orde en het duurzaam geluk van ons vaderland afhangt, in ons blad mede te deelen. Wij hebben in een eerste artikel over eene nieuwe grondwet, de twee groote misslagen aangewezen, welke de opstellers der eerste grondwet hebben begaan. Dat artikel was juist ter perse toen ons het stuk van Mr. D. DONKER CURTIUS, voorkomende in de *Arnhemsche Courant* van 25 Augustus 1839, bekend werd (1); waaruit wij het volgende willen overnemen:

» Bij de sluiting der laatste zitting van de Staten-Generaal is eene herziening der grondwet, als op handen, aangekondigd, maar op eenen voet, dat dezelve geen goede uitkomst opleveren kan.

» Is de natie daarbij onverschillig? Zal zij zwijgen en wachten om te klagen tot het te laat is? Ik kan het niet gelooven. Ik vrees slechts, dat zij het belangrijke van het oogenblik niet begrijpt. Maar dan is het pligt haar voor te lichten. — Daar-

toe roep ik op allen, die belang in de zaak stellen en in staat zijn de pen te voeren.

» Het minst twijfelachtige van onze bestemming op deze aarde is, zedelijk en stoffelijk dezelve te verbeteren. Niet te leven het leven van het gedierte, maar ons voordeel te doen met hetgeen onze voorgangers hebben gedaan, en beter na te laten.

» Wat mij betreft: ik acht zulks pligt; het is mijn geloof; ik zal het niet verzaken. — Niet iets van het mijne bijbrengen, om aan die roeping van den mensch op deze aarde te voldoen, acht ik onvergeeflijk.

» Naarmate de verlichting toeneemt, en de maatschappij meer van den natuur-staat afwijkt, wordt de regering van eenen enkelen meer onmogelijk, en wordt het noodzakelijk aan velen het regt toe te kennen om eenig deel aan het bestuur te nemen.

» Welk eenling kan haar omvatten, de verhouding en den omgang met andere natiën, het diplomatiek verkeer met haar? al de behoefte van bescherming naar buiten, ter zee en te land? de belangen van handel, landbouw en nijverheid? de onderlinge waarborg tegen zeeën en stroomen? de bescherming onderling door goede regtsbesteding met al wat dit aankleeft? Wie kan op 3000 uren afstands kolonien besturen? De regering van eenen is belachelijk in onzen tijd, die van allen onmogelijk; er moet dus zijn een midden, en dat moet zóó ingericht zijn, dat mannen van verstand en kunde zich kunnen voordoen en ontwikkelen. Dit is thans het geval niet.

» Onze regering is, noodwendig, die der middelmatigen bij een kundig vorst, der dommen bij een onkundig vorst, der intriganten bij een zwak vorst.

» Men heeft van den vorst eene zon gemaakt, welke slechts lichten van minderen rang rondom zich kan verdragen; staatsmannen kunnen zich niet ontwikkelen onder een gezag, dat, zelf vrij van verantwoordelijkheid, allen van dezelve ontslaat. — Om staatsmannen te scheppen, moet aan elk, bij wien men eenige kennis kan vooronderstellen, een onmiddellijk kiesregt worden gegeven, en door herkiezingen eene censuur op het gedrag der gekozenen worden uitgeoefend. Onmiddellijke verkiezingen voor de afgevaardigden; onmiddellijke verkiezingen voor de gemeente-raden; periodieke aftreding der gekozenen; verantwoordelijkheid der ministers; gelijkheid van allen voor de wet, — ziedaar hetgeen wij moeten trachten te verkrijgen, ziedaar onze punten van vereeniging.

» Welke zijn de middelen, om die te zien verwezenlijken? Door te volgen de voorschriften voor de veranderingen in de grondwet van het koninkrijk der *Nederlanden* daargesteld, komen wij nooit tot die uitkomst.

» De staten der provincien zullen hun monopolie van verkiezing niet afstaan; de Staten Generaal zullen geen zelfmoord begaan.

» Wij moeten dus trachten eene geheel nieuwe grondwet te verkrijgen, voorgesteld door den koning, in overweging gegeven aan afgevaardigden, gekozen door de stemgerechtigden op het land en in de steden. — Daartoe moet worden aangehouden, dat met de ontbinding van het koninkrijk, daadzakenlijk door den afval van *België* en *regens* door de tractaten, ook de grondwet van dat rijk is vervallen, derhalve ook de bepalingen, daarbij tot herziening van dezelve gemaakt. — Het gebrekkige der vorige grondwet moet worden aangewezen; de droevige uitkomsten van de bestaande instellingen moeten worden opgesomd.

» Het regt der stemgerechtigden, om de uitkomst van hunne stemmen te zien en het nut er van tevens, moeten tot een beoog worden gebragt.

» De verantwoordelijkheid der ministers moet vooral in het belang van het onschendbaar hoofd van den staat en van eene vrije beoordeeling van de daden van het gezag en als middel tot bevestiging van eene krachtvolle uitvoerende magt worden verdedigd. — De Hemel verhoede mij, dat ik eene nadrukkelijke kracht van uitvoering zoude willen verlammen en 'slands beheer bij eene kamer van afgevaardigden overbrengen; — maar de uitvoerende magt moet niet zonder verantwoordelijkheid zijn.

» Ik ben een man der openbaarheid, een vijand van zamen-spanning, van kleinen genootschaps-geest en heb een gruwel van barricades; — maar omwenteling en zamenspanning te ontgaan, moet de vrijheid der drukpers geen ijdele klank zijn, moet het volk er gebruik van weten te maken en het gezag er gehoor aan durven verleen.

» Laten dus allen, die mijn gevoelen deelen, de pen openen en links en regts, in vlugschriften en protesten, in dit belangrijk oogenblik hunne stem doen hooren, en geloof mij, het zal niet te vergeefs zijn, indien de waarheid en het regt

(1) Men houde in het oog, dat ons blad alsnog elders gedrukt wordende, reeds eene week vóór de uitgave ter perse moet worden gelegd, om voor eene naauwkeurige correctie te kunnen zorgen.

onze gidsen blijven."

Het artikel, voorkomende in het *Amsterdamsche Handelsblad* van Donderdag 29 Augustus II., onder het opschrift: *Het protest van den heer Mr. DONKER CURTIUS*, bewijst maar al te duidelijk, over welken boeg de vijanden van alle verbetering het op nieuw zullen trachten te wenden: men zal hen, die ten beste van koning en vaderland, de pen opnemen, om hunne verkregene ondervinding aan anderen mede te deelen, en te waarschuwen tegen de klippen, op welke ieder schip van staat, zoo ligtelijk schipbreuk lijdt, en het onze reeds eenmaal geleden heeft, ten einde, die zouden kunnen vermeden worden, bespottelijk, verdacht of hatelijk trachten te maken. Maar te vegeefs zal men dit langer pogen te doen, bij eene waarlijk vrije drukpers. Lang is men er in geslaagd, om den beroemden DANIEL O'CONNELL af te schilderen, als een oproerige heethoofd en volksmenner, die het Iersche volk tot opstand en revolutie wilde voeren: de daadzaken en de uitkomst, de nederlaag der oproerige chartisten, die het Iersche volk in hunne oproerige ondernemingen wilden doen deelen, hebben alle die aantijgingen tegen O'CONNELL, gelogenstraft, en het zal voortaan de grootste eer zijn, welke men iemand, die de godsdienstige en burgerlijke vrijheden en regten zijns volks, met bedaarde kalmte maar met nadruk verdedigt, kan aandoen, als men hem bij DANIEL O'CONNELL vergelijkt, of beweert, dat hij diens voorbeeld tracht na te volgen.

Hier komt het niet genoeg bekende voorbeeld van *Zwitserland* bij: de tegenwoordige onlusten, verwarringen en onderdrukking der godsdienst-vrijheid, heeft juist in die kantons plaats, alwaar de aristocratie, zich meester van de verkiezingen heeft weten te maken; terwijl daarentegen in die kantons, alwaar de verkiezingen geregeld door het volk plaats hebben, rust, orde en te vredenheid heerscht.

En nu het: *men zegt*, van het *Handelsblad*. — Alle personen, welke daarin worden vermeld, zouden dan het privilege bezitten om de leden der tweede kamer *regtstreeks* te kiezen. Velen dier personen zijn geheel of gedeeltelijk, afhankelijk van het gouvernement, dat is van het ministerie, dat diensvolgens op de verkiezingen eenen magtigen invloed zou kunnen uitoefenen, waardoor ieder denkbeeld van ware volksvertegenwoordiging, geheel illusoir wordt, daar zulks het grootste gedeelte des volks van het stemregt uitsluiten zou; en dus, zoo als O'CONNELL zich zeer naef uitdrukte, »Daardoor eene klasse van slaven ingesteld worden en die klasse van slaven is uit vier vijfde [gedeelten des Engelschen volks zamengesteld (1).

In ons vaderland moge het getal dergenen, die men geen *stemregt* zou willen toekennen, al eens minder groot zijn, dan in *Engeland*, dat doet er weinig toe: de uitsluiting is en blijft altoos onregtvaardig. Zij voert tot het oude stelsel van vrijen en slaven, of wil men van Patrioiers, en Plebeiërs en vernietigt de grondstelling die overal heilig behoorde te wezen, dat alle menschen gelijk zijn voor de wet: want, op welken grond zal men die grondstelling handhaven, als

reeds de grondwet van een rijk, de wet der wetten eene wettelijke ongelijkheid tusschen de burgers invoert?

Men kan ook naar ons inzien, alleen door een *algemeen stemregt* en *regtstreeksche* verkiezingen, het gevoelen der natie kennen, en zich beroemen, eene ware volksvertegenwoordiging te hebben.

De *regtstreeksche* verkiezing behoort plaats te hebben, zoowel ten opzichte van de leden der tweede kamer van de staten-generaal, als ten opzichte der provinciale staten en plaatselijke besturen; vooral behoort de tot den post van burgemeester, waarbij alle ingezetenen eener gemeente, het hoogste belang hebben, uitsluitend door de plaatselijke stemgerechtigden, gekozen te worden: in allen gevalle behoorde, als de keuze aan den koning werd overgelaten tot dien post geene andere keuze over te blijven, dan uit de leden van den raad der gemeente. Het benoemen van personen, die niet tot de gemeente behooren, die de belangen eener gemeente niet kennen en niet zelden geenerlei personeel belang bij den bloei eener gemeente hebben, is aanstootelijk voor de burgers eener stad of landgemeente, en heeft meermalen aanleiding tot groot misnoegen gegeven; terwijl het natuurlijk is, dat zoodanige burgemeesters meestal geheel afhankelijk zijn van het gouvernement, en meer trachten het gouvernement te behagen, dan de belangen der gemeente te bevorderen. De burgemeester is het hoofd der gemeente; en niemand kent beter dan deze, het hoofd dat op haar ligchaam past.

Even gelijk de stemgerechtigden eener gemeente, *regtstreeks* de leden van den gemeenteraad behooren te verkiezen, zoo behooren ook de stemgerechtigden eener provincie, de leden der provinciale staten te kiezen; en de stemgerechtigden des geheelen lands, de leden der tweede kamer. Op die wijze zal men eene ware volksvertegenwoordiging hebben, die de onderscheidene belangen des volks zal weten te behartigen; terwijl bij de afstreding zoo der leden van de tweede kamer, als van die der provinciale staten en plaatselijke besturen, de goed- of afkeuring des volks, door het al of niet herkiezen der afstredende vertegenwoordigers blijken zal, en, om die reden, de vertegenwoordigers des te behoedzamer zal maken, in het behartigen van de belangen des volks.

Voor al behoort uitdrukkelijk te worden bepaald, dat een volksvertegenwoordiger, die door het gouvernement met een ambt wordt begunstigd, daardoor zijn lidmaatschap der tweede kamer verliest en een ander in zijne plaats moet verkozen worden; ten ware het vertrouwen des volks in iemand zoo groot zijn mogt, dat hij, desniettegenstaande, evenwel herkozen werd.

Wij zijn het met den heer DONKER CURTIUS volmaakt eens, dat door de scheuring van het rijk, onze *geheele* grondwet, diensvolgens ook elke bepaling derzelve en alzoo ook de daarbij vermelde wijze van herziening of wijziging der grondwet vervallen is. Er moet een geheel nieuw gebouw worden opgericht: er moet eene grondwet *ontworpen* worden; dat ontwerp moet aan de natie worden bekend gemaakt; allen die kunde en ondervinding bezitten, moeten daarover hunne bedenkingen publiek kunnen maken; en daarna behoort het ontwerp door mannen, die waarlijk door het volk gekozen zijn, te worden beoordeeld en goedgekeurd

(1) Zie den vorenstaanden Brief van den Heer O'CONNELL.

of verworpen; waarbij de vrijheid moet worden gelaten, om het eene hoofdstuk of artikel goed te keuren en het andere te verwerpen; hetwelk insgelijks met alle wetten en vooral met die van de begroting der staatsbehoefden, het geval behoort te zijn.

Wij vertrouwen dat onze regering, zoo overtuigd is van de noodzakelijkheid eener ministerieele verantwoordelijkheid, dat het onnoodig zij, dien aangaande veel te zeggen; zonder dezelve is geene constitutioneele regering denkbaar. Doch het ware welligt van belang, te bepalen, dat in gevalle een Minister kon worden overtuigd, dat hij getracht had invloed op de verkiezingen der vertegenwoordigers uit te oefenen, zulks een gewigtig punt van beschuldiging tegen hem opleveren zou; overigens behoorde elk, die overtuigd werd van heimelijke kuiperij, bij de verkiezingen, niet alleen onverkiesbaar te zijn, maar zelfs voor eenen tijd van het stemrecht te worden uitgesloten — openlijke aanbevelingen van kundige en rechtschapene mannen, en het waarschuwen tegen anderen, die minder geschikt, of minder onafhankelijk zijn, is in elken constitutioneele staat geoorloofd; de publiciteit is een van deszelfs zuilen; eene bescheidene, maar volkomen vrije drukpers is deszelfs paladium; bij eene geheel vrije drukpers kan de zegepraal van het onrecht niet duurzaam zijn.

Wij zijn nog niet ver genoeg op den constitutioneele weg gevorderd, om de Amerikaansche bepaling te durven aanbevelen, te weten: dat eene wet, van onregtvaardigheid beschuldigd wordende, voor den gewonen regter, en die onregtvaardigheid behoorlijk bewezene zijnde, dusdanige wet, door de uitspraak der regters kan worden verklaard, te zijn vernietigd; maar dat bij eene nieuwe grondwet, de onafzetbaarheid der regters van alle instantien, anders dan ten gevolge van een regterlijk vonnis, uitdrukkelijk worde bepaald, is van het hoogste gewigt.

Overigens zegt de Heer DONKER CURTIUS: » Eens moet onze zaak zegevieren, maar thans zoude hare overwinning onbevlekt zijn, en ons ver boven andere natien verheffen; want *Nederland* zoude onder de leiding van ORANJE alleen door de onweerstaanbare kracht van het woord, zonder schending van eenig stoffelijk belang, datgene verkrijgen; waartoe in andere rijken burgeroorlog is gevoerd en bloed bij stroomen is vergoten . . . »

Wij voegen er bij: op denzelfden weg voortgaande, dien men nu vijf en twintig jaren lang heeft bewandeld, zal men het koninklijk huis van *Oranje*, hoe langer zoo meer van die populariteit berooven, die het stadhouderlijk huis van *Oranje* te voren in *Nederland* verworven had.

HET AMSTERDAMSCH E HANDELSBLAD EN L'OBSERVATEUR BELGE.

L'Observateur heeft onlangs een artikel geplaatst, hetwelk aanmerkelijk is in den tegenwoordigen strijd tusschen het ministerieel geworden *Handelsblad* en de *Arnhemse Courant*, die het *Handelsblad* telkens alleen uitkipt, alsof het alleen de *Arnhemse Courant* ware,

die de godsdienstige en burgerlijke vrijheid in *Nederland* verdedigt, wat echter buiten 's lands niet lang meer zal geloofd worden; terwijl geheel *Nederland* het tegendeel weet. Het artikel van *L'Observateur*, heeft ons zoo belangrijk toegeschenen, dat wij gemeend hebben er in deze omstandigheden, eene vertaling van te moeten mededeelen.

» De Hollandsche dagbladen, zegt *L'Observateur*, houden zich in dit oogenblik bezig met de gewigtige kwestie der herziening van de oude grondwet der *Nederlanden*. Ongelukkig stemmen zij niet overeen, ten opzichte der wijzigingen, die er aan moeten worden toegebracht. Terwijl sommigen aan de constitutie de principes, welke door alle vrije volken aangenomen zijn geworden, tot grondslag willen geven, verzetten anderen zich daartegen met eene jammerlijke vasthoudendheid en eene moeilijk te verklaren verblinding.

» Verre van te beantwoorden aan het beroep, door Mr. DONKER CURTIUS, aan de Hollandsche drukpers gedaan, bestrijdt het *Handelsblad*, met alle zijne krachten, de principes van dien publicist.

» Het *Handelsblad* wil niet, dat de ministers verantwoordelijk zijn. Het wil even weinig, dat de nationale vertegenwoordiging invloed op hunne benoeming uitoefene. Intusschen neemt hetzelve het principe der koninklijke onschendbaarheid aan. Maar, zoo de koning niet in staat voor de daden van zijn gouvernement, zoo de ministers er evenmin voor instaan, zal *Holland* beroofd zijn, van de voornaamste waarborgen van het vertegenwoordigend stelsel. Het zal een bastaard gouvernement hebben, hetwelk een misselijk mengsel zal opleveren van absolutismus en van vrijheid. Het zal vertegenwoordigd worden door afgevaardigden, die hun gedrag bij de kiezers zullen verantwoorden, maar het uitvoerend gezag, zal het zijne aan niemand verantwoorden. De kamers zullen de voorstellen van het gouvernement kunnen verwerpen, ziedaar alles: hunne prerogatieven en handelingen zullen zich niet verder uitstrekken. Zij zullen vrij het gedrag der ministers mogen bejammere, het zal van den koning afhangen, om hen in hunnen post te handhaven; het zal zelfs, tot aan een zeker punt, van hem afhangen, om aan de oppositie het stilzweigen op te leggen; want uit kracht zijner onschendbaarheid en de niet verantwoordelijkheid zijner agenten, zal hij iederen wat levendigen aanval tegen de handelingen van zijn gouvernement gerigt, als eenen aanslag tegen zijne prerogatieven kunnen beschouwen; ziedaar wat gebeuten zal, zoo het sijsthema van het *Handelsblad* aangenomen wordt. Inderdaad, wij hadden zulke constitutioneele ketterijen niet verwacht in een blad, dat met zoo veel talent wordt opgesteld als hetzelve (1). Dat *Holland* voor 1830 de aanmatigen van het gouvernement ondersteund hebbe, toen het meende belang te hebben bij het verpletteren der oude Belgiesche oppositie, begrijpen wij. Maar, wat wij niet begrijpen, is, dat, na de ontbinding van het koninkrijk der *Nederlanden*, hetzelve geneigd is, om in de han-

(1) Dit compliment heeft het *Handelsblad*, aan deszelfs zeer veranderde, thans minzame denkwijze aangaande de Belgen en hunne vriendschappelijke vooral handelsbetrekkingen met hun land te danken.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

*Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij:
Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn
gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U:
dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
wete, dat Gij mij gezonden hebt.*

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

OEUVRE DU CATHOLICISME EN EUROPE.

(Vervolg van bladz. 294).

Om u nog meer te doen gevoelen, geliefde broeders! hoe hoogst nuttig een dusdanig werk zij, als ook om u gelijktijdig een voorbeeld op te geven van die jaloursche-oplettendheid, waaronder wij leven, zal ik u hier twee periodieke geschriften aanvoeren, die in onze landen meest in zwang zijn. Die stukken zijn, zoo ik meen, van toereikend belang, om mij derzelver langwijligheid niet te doen schromen.

» Onze lezers weten het, zegt de *Times*, reeds sedert vele jaren, heeft onder een groot getal van Protestantische alarmisten de gewoonte geheerscht om, telkens als het zake is, om den gewaanden voortgang van het Papismus voor te stellen, de toevlugt te nemen tot een rond getal en van een schrikbarend voorkomen, waarvan wij ons meer dan eens veroorloofd hebben de nauwkeurigheid te betwisten.

» Doch thans erkennen wij, ofschoon weinig geneigd, om geloof te hechten aan de overdrevene geruchten der eene of andere partij, dat wij zelve de zekerheid hebben bekomen van een aantal van daad-

zaken, 't welk toereikend genoeg is, om overtuigd te worden, dat sedert tien jaren, de voortgang van het Papismus dusdanig in Engeland is geweest, dat als men er niet in tijds aan denkt, om er een oordeelkundig middel tegen aan te wenden, het zeer te duchten is dat dit hatelijk bedrog, onder ons op nieuw de mode worde en de universele goedkeuring verwerfe. Wij hebben dat gevoelen niet ligtzinnig, noch met overhaasting opgevat, wij hebben welligt te lang getoefd, om er toe over te gaan, te lang misschien vertraagd om den afkeer te bestrijden, dien het bij ons heeft opgewekt. Bij de innige overtuiging, dat onze landgenooten altoos in het licht van een verheerener en geofender verstand, een voldoende behoedmiddel zouden vinden tegen de verleidingen van het Papismus, op welke wijze het ook beproefde, hunne goede trouw te bedriegen, zouden wij ons gaarne overtuigd hebben, dat die voortgang, waarvan zoo veel gesproken werd, veeleer betrekkelijk, dan volstrekt, in deszelfs aard was en minder het gevolg ware van afval der onzen, dan omdat duizenden van Ieren, zich dagelijks onder ons kwamen vestigen. Wij kunnen ons echter niet onthouden van het te vreezen, hoewel aan de Iersche émigratiën het groote aandeel gevende, dat aan de-

zelve toekomt, de wezenlijke en volstrekte voortgang, waarop het Papismus zich kan beroemen als uitsluitend komende van de bekeering onzer Protestanten, is van veel meer gewigt, dan diegenen zouden willen gelooven, die van dat onderwerp geene diepe studie hebben gemaakt.

» Wat nog meer is, het is niet onder de onkundige klassen, wier armoede of rampen aan den Priester van Rome een gemakkelijker toegang kunnen banen, dat men de eenige slagtoffers van hun Proselytismus telt. Er zijn bij ons fanatieken van een verhevener rang, die weinig geoefend zijn in de waarheid der Schriftuur, die nu eens door de twijfelingen, dan door de vrees ontroert worden; niet wetende wat meer te vreezen zij, de gevaren van het ongeloof, of die zoo verschrikkelijke persoonlijke verantwoordelijkheid, die aan elken Protestant door zijne principes wordt opgelegd, en voor diegenen ziet men maar al te dikwerf, dat de vaardigheid, waarmede de Roomsche Kerk zich belast met hen van hunne zaligheid te verzekeren door middel van de eenvoudigste voorwaarden, hetzij van geld te geven, hetzij van ceremonien in acht te nemen te gevoeglijk is, dan dat die ontruste consciëntien er niet gaarne eene verlichting tegen hunne kwellingen in zouden zoeken.

» Zelfs te *Edimburg* en in deszelfs omstreken telt men sedert eenige jaren in spijt van het Presbyterianismus en deszelfs gestrengte vormen van Godsdienstoefening, eenige aanmerkelijke bekeeringen. Men heeft Protestantsche dames, door haren rang, door hare kundigheden en talenten onderscheiden, gezien, die, na beurtelings in haar Enthousiasmus de Predikers van den dag bewonderd en schier aanbeden te hebben, en die om zoo te spreken eere hadden verworven in onderscheidene nieuwe secten van dat land, eindelijk de toevlucht hebben genomen tot den schoot van het Papismus, om er een verzachtings-middel, tegen alle hare bekommelingen te vinden, en die een groot aantal harer vriendinnen hebben medegezleept, die even als zij, door dezelfde gewetensangsten gekweld werden. Onder haar moeten onder anderen worden aangevoerd de dochter van eenen Minister en de zuster van eenen Regter in *Schotland*. Wij zouden hier melding kunnen maken van zeer veel andere voorbeelden van schier denzelfden aard, maar wij onthouden er ons voor het oogenblik van, ons voorbehoudende, om eerlang aan te toonen, dat de natuurlijke talenten en verkregene kundigheden, welverre van voldoende verdedigingsmiddelen tegen het Papismus te wezen, integendeel datgene zijn, wat dezulken, welke die principes ontbeeren, die alleen door een verlicht Christendom gegeven worden, het meest blootstelt aan het gavaar om deszelfs dupes te worden.

» De vijand avanceert, wij kunnen er niet aan twijfelen en niet meer heimelijk en zijnen voortgang voor ons trachtende te verbergen, maar met al de stoutmoedigheid van iemand, die gereed is om zijnen bestrijder te braveeren. Alz' onze landgenooten onverschillig mogten blijven, bij zulke ontrustende daadzaken, zal

men ons ten minste daarvan den blaam niet kunnen aanwrijven, want wij zullen voortaan alle onze pogingen aanwenden, om hen al het gewigt der tegenwoordige omstandigheden voor oogen te houden.

Ziedaar, geliefde broeders! iets over de Engelsche dagbladen, want ik zou niet eindigen als ik hier het twintigste gedeelte moest aanvoeren van het geene wat de Protestantsche drukpers van dat land, betrekkelijk dat onderwerp, bijna dagelijks oplevert. Laat ons nu tot *Schotland* overgaan en zien, of men er geruster is, aangaande het lot der hervorming. Zie hier, wat men leest in het nummer van *Blackwood's magazine* voor October, 't welk te *Edimburg* wordt uitgegeven.

» De Priesters zijn even werkzaam;... Het gouvernement is gereed, om alles te ondersteunen, wat geschikt is om de Protestanten te ontmoedigen en eenen noodlottigen slag aan hunne zaak toe te brengen. Nu dit alles levert stoffe op tot gewigtige bemerkingen. Te midden onzer Kerk zelve is eene nieuwe godgeleerde school opgestaan, die in haar geloof halfpaepsch is, eene school, die zich overigens aan de openbare oplettendheid aanbeveelt, zoo door de deugden als door de kunde harer professoren, en wier gevaarlijke leerstellingen, als een kwaadaardige kanker, dreigen door te dringen in ons hart, en het Protestantsche systema, tot in deszelfs essentieelste leerstukken, te ondermijnen. Hetzij men het liberalismus van eenigen of het ongeloof van anderen bestudere, hetzij men de ultra-orthodoxe inzigten van de partij der zoogenaamde hooge kerk of de principes dergenen, die in het politieke altoos overhellen tot hetgene wat hen het geschiktste middel toeschijnt, beschouwe, is men genoodzaakt te erkennen, dat tegenwoordig alles ten voordeele van het Papismus keert, dat alles medewerkt om hetzelfde in zijne voortspoedige loopbaan te doen voortgaan en deszelfs zegepraal te voltooijen. . . Alles is voor ons veranderd; onze magt is verzwakt, onze voorspoed kwijnt, en voor ons ontrolt zich eene toekomst, waarvan het enkele denkbeeld eertijds onze geheele bevolking als een enkel man zou hebben doen opstaan, om het ga zoo het wil, hunne vrijheid en hun geloof te verdedigen. Te lang, helaas! heeft men ons misleid, door ons te herhalen, dat het tegenwoordige geslacht te verlicht ware, om ooit het slagtoffer te worden der pogingen van het Papismus. Eene harde ondervinding van het tegendeel legt tegenwoordig aan elken prediker de verplichting op, om met den Apostel den geloovigen, die hem zijn toevertrouwt toe te roepen: *dat hij, die meent te staan, toezie, dat hij niet valle*. Bij die plegtige vermaning durven wij onze zwakke stem voegen.

» Wij smeeken dus allen, die de weldaden van het protestantismus waardeerden, allen, aan welke onze vrijheden dierbaar zijn, zich te kwijten van den plegtigen pligt die tegenwoordig is opgelegd aan elk, die *den geringsten invloed, het kleinste vermogen bezit*. Het geldt den ondergang van alles wat onze liefde verdient. Wij zijn alechte politieken; wij verzuimen daarenboven de heiligste verplichtingen, als wij el-

kander niet tot de krachtigste pogingen aansporen; *er is niemand, die zich niet nuttig kan maken...*" Vervolgens komt een dier walgelijke lasteringen tegen het Catholicismus, die zelfs niet meer de verdiensten der nieuwigheid hebben en waarmede ik hier uwe ooren niet kwetsen wil.

Verwondert gij u thans, geliefde broeders! dat met diergelijke invloedhebbende dagbladen, die dagelijks een dusdanig beroep op het fanatisme herhalen, het voor ons, in *Schotland*, moeilijk is, om eenen enkelen stap, om zoo te spreken, te doen, zonder dat hij oogenblikkelijk door geheel *Groot-Brittannië*, weergalmt? Valt het u moeilijk te begrijpen, hoe men tien jaren nadat onze wetgevers gezegd hebben: *Gij zult niet meer vervolgen!* nog middelen heeft kunnen vinden om evenwel nog te vervolgen?

God verhoede! Christenen, dat ik bij u de belangen der liefde bepleitende, mij daarbij een enkel bitter woord tegen onze afgescheidene broeders ontvalle, of dat ik hier aan allen een verwijt zou doen, dat niet allen verdienen; want God weet, hoe velen er onder hen zijn, wier deugden ik eer, en wier herinnering mij dierbaar is, hoe velen wier vriendschap ik zonder de zwartste ondankbaarheid nooit zou kunnen vergeten; zoo veel anderen, waaraan ik, hoewel vreemdeling, mij gelukkig zou achten, in deze oogenblikken de plegtigste hulde der achting die zij verdienen toe te brengen. Maar ik kan hier de waarheid niet verzwijgen, zonder de belangen der armen, tot wier herder God mij gesteld heeft te verraden: er zijn er onder de kinderen der hervorming die ten opzichte van het gebod der liefde, grootelijks schijnen mis te tasten, zoodra als het er op aan komt, om de praktijk daarvan tot ons uit te strekken. En in welke pijnlijke bijzonderheden zou ik hier niet moeten treden, mijne broeders! om u die heimelijke en aanhoudende vervolging af te schilderen, die bij voortdurend in ons land wordt uitgeoefend, buiten de wetten en in de schaduw van het privaat te leven! Eene Phariseesche vervolging die bidt en steenigt; eene vervolging, die vaak onbereikbaar is in hare aanvallen, want zij schijnt niet anders te handelen, dan in naam der deugd; men hoort haar niet anders, dan in het geroep der ellende, die zij te weeg heeft gebragt, men raakt haar niet aan dan in hare verwoestingen; aan die doodelijke epidemie gelijk, die nooit wanhopiger is, dan wanneer zij ons overkomt bij heldere lucht en als zij, om zich aan onze blikken te onttrekken, zich, om zoo te spreken, in de stralen der zon wikkelt; eene ontwaarde en in haren haat blinde vervolging, die aan het hoofd des huisgezins doet vergeten dat hij vader is, en aan de moeder het kind, dat zij gezoogd heeft; eene berekenings-vervolging, die een becijferd proselytismus uitoefent, die de apostasie bezoldigt en handel drijft met conscientien en zielen, die men echter tot een sijsthema aanneemt onder den schoonen titel van: VERDRAAGZAAMHEID! (Het Vervolg hierna.)

PRUISSISCHE DENKBEELDEN VAN VOORTGANG.

Een artikel uit *Berlijn* aan de *Augsburgsche Zeitung* gericht, en dat wij gemeend hebben aan onze lezers te moeten mededeelen, geeft een volledig denkbeeld van de principes, naar welke het Pruisische gouvernement te werk gaat. — De Pruisische schrijvers zijn niet, zoo als de heer *Villemain* in *Frankrijk*, en zekere schrijvers bij ons, genoodzaakt, hunne eigenlijke oogmerken, behendig te verbergen; zij brengen dezelve onbevreesd en zonder wroeging in praktijk en voor elk, die den boom uit zijne vruchten beoordeelt, zijn de plaatshebbende daadzaken voldoende, om het hatelijke en afkeer inboezemende dier principes te doen waardeeren, niet alleen door de Catholijken, maar door elk, die gezonde denkbeelden heeft van vrijheid en maatschappelijken voortgang; voor welke denkbeelden het Pruisisch kabinet zooveel eerbied voorwendt. — Wij behoeven hier niet te herhalen, hoe onregtvaardig en hatelijk de maatregelen zijn, welke het Pruisisch gouvernement tegen de Catholijken bezigt, en die het Berlijnsch kabinet zich niet schaamt, als bewijzen van deszelfs voorzigtigheid en wijsheid voor te stellen. De Hemel zij gedankt! wij leven niet in een land, alwaar het noodig zij, te bewijzen, dat het onregtvaardig is, dat men aan Catholijken, alleen omdat zij Catholijken zijn, weeshuizen voor hunne ouderlooze kinderen, kerken voor de uitoefening van hunnen Godsdienst weigert, onder het fraaije voorwendsel, dat er weeshuizen en kerken voor andere godsdienst-gezindheden zijn en dat het gouvernement, *telkens als het verschil van Godsdienst, het plan, dat hetzelfde volgen wil, niet stoort, de zaken uit een verhevener oogpunt beschouwt, en dat verschil van geloofsbegrippen aanziet, als niet bestaande.* De staat maakt wees en andere inrigtingen, sticht scholen en bouwt kerken, waarover beklagt men zich dan? De hospicien, de scholen en de kerken van den staat zijn voor iedereen. — Maar die hospicien, die scholen, die kerken behooren den protestanten toe en wij! zijn Catholijk? — Het doet mij leed; maar ik ben de staat, en de Catholijken zijn voor mij, als of ze niet bestonden; dat zij in de protestantsche hospicien, scholen en kerken gaan, om hun geloof te verliezen en zich van lieverlede voor de gouvernementale leerstellingen te laten winnen, ik zal er over verrukt zijn; dit stoort op geenerlei wijze het plan, dat ik volgen wil.

Men zal uit het onderstaande zien, dat dit letterlijk de taal is, die het Pruisisch gouvernement, tegen deszelfs Catholijke onderdanen voert, ondanks deszelfs plegtige belofte, door alle mogendheden van *Europa* gewaarborgd, van de conscientie-vrijheid te eerbiedigen en de vrije godsdienst oefening te verzekeren, alsmede de gelijke regten van alle godsdienstige-gezindheden. *Berlijn* 27 Julij. — Te midden der verbittering, welke tusschen ons gouvernement en den H. Stoel heerscht, is het natuurlijk, dat dikwerf zelfs de protestanten, de gebeurtenissen, die betrekking hebben

tot den toestand der Catholijken in dit land, uit een oogpunt beschouwen, dat niets minder dan juist is en dat geenszins beantwoord aan de denkbeelden, welke ons gouvernement besturen. Van den anderen kant hebben ook diegenen ongelijk, die ongetwijfeld met de beste oogmerken en met inzicht om het gouvernement te verdedigen, die daadzaken trachten te ontkennen, welke evident zijn, voor allen die niet vreemd zijn aan de zaken. Die soort van verdediging is niet noodig voor een gouvernement, dat, als het onze, zich grondt op regtvaardigheid, doorzicht en publiciteit; alles wat waar is, kan worden toegestemd; men moet alleen de zaken in haar waar daglicht plaatsen, en allen die bekwaam zijn om te oordeelen, in staat stellen, om een volledig oordeel te vellen. Onder het getal dier feiten, behooren diegenen, welke kwaadwilligen niet ophouden te verspreiden, betrekkelijk den toestand der Catholijken in de hoofdstad en in de provincien, die de kern van het koninkrijk uitmaken. Zoo heeft men het in Catholijke dagbladen als wreedheid voorgesteld, dat eene associatie van Catholijke dames, die eene collecte deden, tot oprigting van een gesticht voor Catholijke weesmeisjes, geene ondersteuning van den monarch verworven hebben. Maar de eenige reden, om welke die ondersteuning geweigerd geworden is, was, dat de noodzakelijkheid der oprigting van een gesticht voor Catholijke weesmeisjes, niet evident scheen te wezen, aangezien de Catholijke weesmeisjes *toegelaten werden*, even als alle andere in het algemeene hospicium der stad. De statuten van het huis getuigen dit, en zoo de Catholijken dienaangaande mogten aanmerken, dat de toelating in dat hospicium de opvoeding in den Evangelischen Godsdienst medebrengt; behoort men niet te vergeten, dat die omstandigheid niet op eene legale verordening berust, maar slechts een bloot feit is. Een gouvernement, dat niet gelijke liefde de Evangelische en Catholijke burgers omvat, heeft geenerlei reden om een feit van dien aard te veranderen; en zulke juist, omdat telkens als het verschil van godsdienstige begrippen het plan, dat hetzelfde volgen wil niet stoort, hetzelfde dat verschil uit een verheven oogpunt beschouwt en het in deszelfs oogen als niet bestaande is. Om dezelfde reden moet men het evenmin in het gouvernement laken, dat er in deze hoofdstad negen honderd kinderen van Catholijke ouders zijn, die onderwijs ontbeeren in scholen hunner geloofsbelijdenis. Het is niet met vijandige inzichten van den kant des gezags, of ten gevolge van een verbod, dat zij verhinderd worden in dezelve te gaan, maar om eene bloot natuurlijke reden, te weten, dat de Catholijke scholen niet ruim genoeg meer zijn, om het immer aangroeiend getal van leerlingen te bevatten; tot zoo lang, dat het gouvernement authorisatie zal hebben verleend, om de tegenwoordige lokalen te vergrooten, of nieuwe op te rigten, heeft hetzelfde nooit de toelating der kinderen van andere Godsdienstgezindheden in de Evangelische scholen geweigerd. De verdraagzaamheid kan bezwaarlijk verder gaan, (!)

dan, om diegenen, die niet in onze geloofsbegrippen deelen en zonder onderscheid van belijdenis, te doen deelen in hetgene, dat wij zelven bezitten. Uit dit oogpunt beschouwd, verdwijnen al de overige grieven van zelve. Catholijke bladen verhalen, niet zonder daarvan een onderwerp van verwijt voor ons gouvernement te maken, dat eene kleine Catholijke gemeente te *Gottbus*, zich tot hiertoe voor hare godsdienstige bijeenkomsten van eene oude vervallene Evangelische kerk had bediend, en, daar dezelve dreigde in te storten, aan de magistraat had aangeboden, dezelve ten haren koste te doen herbouwen; zich met haar op nadeelige voorwaarden verstaap hebbende, de authorisatie haar ten slotte, door het gouvernement, was geweigerd geworden; waaruit volgt, dat die gemeente zich, ten minste voor het oogenblik, geheel beroofd ziet van een lokaal, om er haren Godsdienst in uit te oefenen. Het is waar, dat het gouvernement het verzoek heeft afgewezen, maar geenszins uit Godsdienstaat, want iedereen weet, dat dusdanig gevoel ten eenemaal vreemd is aan een gouvernement, dat op den weg van verlichting en voortgang tot dat punt gekomen is, waar *Pruissen* zich bevindt; maar alleenlijk onder legale reden, dat de Catholijken van *Gottbus*, nog geene legaal erkende godsdienstige gemeente uitmaken, eene omstandigheid, waartoe zij de authorisatie van het gouvernement noodig hebben, welke hen ontbrak. Tot dat zij die verworven hebben, zijn ze niet in staat om eigendommen te verkrijgen. Het is mogelijk, dat het grootste gedeelte der andere Catholijken, die zich sedert een honderdtal van jaren, in de kleine steden der mark van *Brandenburg* en het hertogdom *Saksen* en in *Pommeren*, gevormd hebben, zich in denzelfden toestand bevinden; het is ook mogelijk, dat het resultaat slechts eene progressieve vermindering van het getal der Catholijke inwoners dier steden zij; doch dit is niet de daad van het gouvernement; het is het natuurlijk gevolg van den staat van zaken en van de algemeene maatregelen, die er betrekking toe hebben: dit te miskennen en tegen ons wijs en regtvaardig gouvernement de beschuldiging van onverdraagzaamheid in te brengen, is eene verblinding, moet er eene hoogst verzekerde mogendheid niet in ontrusten, dat zij zich dagelijks meer met de denkbeelden van voortgang vereenigt."

Wat dankt u, regtschapene vrienden van regtvaardigheid en Godsdienstvrijheid! tot welke Godsdienstgezindheid gij ook behoort, van dusdanige maatregelen, die men zich niet schaamt, openlijk te verdedigen?

HUISHOUDELIJK REGLEMENT VAN DE UTRECHTSCH E AFGESCHIEDENEN.

(Vervolg van bladz. 263).

NEGENDE HOOFDSTUK.

Van het eervol ontslag der Kerkedienaren.

Volgens art. 77 zal aan eenig lid des kerkerads,

dat door ouderdom of toevallige gebreken, onbekwaam is geworden om zijne bediening te vervullen, *zoo hij anders getrouw zijne dienst vervuld heeft eervol ontslag verleend worden.*

Volgens art. 78 zal echter zoo iemand, *regt van zitting en stemming in den kerkeraad* behouden.

Art. 79, » Indien eenig dienaar in de gemeente, die eenige bezoldiging voor levensonderhoud ontvangen heeft, eervol wordt ontslagen, zal hem, indien hij daaraan behoefte heeft, die bezoldiging, het zij geheel, of gedeeltelijk, naar gelang der omstandigheden, worden gelaten. De bepaling hiervan geschiedt door de kerkeraad.

Art. 80 bevat de volgende curieuse slotbepaling.

» Deze artikelen zijn alzoo gesteld met gemeen overleg, dat zij, indien de omstandigheden in de gemeente dit vorderen, veranderd, vermeerderd of verminderd mogen en behooren te worden. Dit geschiedt door den kerkeraad in de gewone kerkeradsvergaderingen. Dit zal onverwijld moeten geschieden, wanneer het bewezen werd, dat iets tegen de uitdrukkelijke uitspraken van Gods woord gesteld was. Willekeurige veranderingen zijn ongeoorloofd.

UTRECHT,
December 1838.

H. P. SCHOLTE.
H. G. KLIJN.
E. TAKKEN.
P. W. LOTHES.

Men was derhalve in de laatste maand van het jaar onzes Heeren 1838 nog niet volkomen zeker, dat men eindelijk een *reglement* had gemaakt, waarin men niet iets tegen de uitdrukkelijke uitspraken van Gods woord gesteld had; als men die zekerheid had liet zich de mogelijkheid niet veronderstellen, dat het *tegendeel* zou kunnen bewezen worden!

Als dit intusschen bewezen werd, 't welk hier beteekent: als de kerkeraad der Utrechtsche afgescheidenen zulks voor bewezen houdt, zal dat *reglement onverwijld MORTEN* veranderd, vermeerderd of verminderd worden; terwijl die verandering, vermeerdering of vermindering zal mogen en behooren plaats te hebben, *als de omstandigheden en de gemeente dit vorderen*; — dat is, als de vier ondertekenaren die den kerkeraad schijnen uit te maken er zoo over denken; want dit (het veranderen, vermeerderen of verminderen) geschiedt door den kerkeraad in de gewone kerkeradsvergaderingen. Of de heer SCHOLTE een *beslissende* stem heeft, ingevalle de stemmen mogten steken, en het dus twee tegen twee zijn zou, wordt niet gezegd; doch het is wel waarschijnlijk; wijl het anders dikwerf zou kunnen gebeuren, dat voorkomende zaken onbeslist moesten blijven of door het lot worden bepaald. In allen gevalle had zulks in het *reglement* behooren te worden uitgedrukt.

Men ziet, dat deze *slotbepaling* het geheele *reglement* op zeer losse schroeven zet, en den weg tot verandering, vermeerdering of vermindering tamelijk breedt gemaakt heeft.

Laat ons nu nog kortelijks overwegen, wat het gouvernement er bij gewonnen heeft, dat de Utrechtsche afgescheidenen zich onderworpen hebben aan de bepalingen van het koninklijk besluit van 5 Julij 1836?

Wij lezen, in het besluit van toelating het volgende:

» Hebben besloten en besluiten.

» Art. 1. De verzochte toelating wordt aan de re-

» *questranten verleend en mitsdien vergund het be-
» staan, binnen de stad Utrecht, van eene Christe-
» lijke afgescheiden gemeente, bestuurd volgens de
» bepalingen van het reglement hierbij geannexeerd.*»

Onder de redenen in het besluit van 5 Julij 1836, opgegeven, om welke de afgescheidenen geene toelating hadden erlangd, was, dat zij » in gebreke zijn » gebleven, om, betrekkelijk de door hem gewenschte » *reglementen en kerkelijke organisatie*, de vereischte » opgaven en ontwerpen *ter beoordeeling en goedkeu-
» ring* in te zenden.

In het besluit van toelating wordt gezegd:

» In aanmerking nemende dat door de requestranten » thans is voldaan aan hetgeen, bij het tweede lid » van ons besluit van den 5 Julij 1836, is gevorderd, » *ter verkrijging van toelating*; als:»

»
» De overlegging van een *reglement*, op het kerk-
» bestuur en de inrigting der gemeente; enz.»

Waaruit volgt in verband met het besluit van 5 Julij 1836: dat die overlegging van het *reglement* heeft plaats gehad *ter beoordeeling en goedkeuring*; en voorts, dat het overgelegde *reglement*, na de *beoordeeling*, door het gouvernement is *goedgekeurd*. —

In het besluit van 7 Januarij 1816 » houdende or-
» *GANISATIE van het bestuur der hervormde kerk in
» de Nederlanden*, lezen wij:

» Gezien het ontwerp van een *algemeen reglement*
» voor het bestuur der hervormde kerk in het koning-
» rijk der Nederlanden enz.
» Gelet op de *considerationen* enz.
» Gehoord het advies enz.
» Hebben goedgevonden en verstaan:

ART. 1.

» Overeenkomstig de voordragt en *consideration* van
» onzen commissaris-generaal en van de commissien
» voorn., wordt bij deze *vastgesteld* het navolgende:
» *ALGEMEEN REGLEMENT voor het bestuur der her-
» vormde kerk in het koninkrijk der Nederlanden enz.*»

Uit dit gezien, gelet en gehoord volgt, dat het *ge-
melde algemeen reglement* door het gouvernement be-
oordeeld is geworden, terwijl de uitdrukking: *vast-
gesteld*, beteekent: dat het is *goedgekeurd*.

In het besluit van 16 April 1816 » *betrekkelijk de or-
» ganisatie der protestantsche kerken in de Zuide-
» lijke provincien des rijk*,» wordt het volgende aan-
getroffen:

» Gehoord de voordragt van onzen commissaris-ge-
» neraal voor de zaken der hervormde kerk enz. van
» den 13 April 1816 N.º 1005
» 814 omtrent de regeling van
» het aantal leeraars bij de *Protestantsche kerken in
» de Zuidelijke Provinciën*, van de jaarwedden aan
» dezelve toetestaan, en van alles *hetwelk de belangen
» en de inrigting derzelver kerken betreft*; ten gevolge
» van den last op denzelven commissaris-generaal ver-
» strekt enz.»

» Hebben goedgevonden en verstaan, het navolgende
» *vast te stellen*; enz.

ART. 4

» Provisioneel en tot dat de omstandigheden der
» Zuidelijke kerken andere voorziening zullen toela-
» ten, *reserveeren wij aan ons de benoeming der pre-*
» *dikanten in gemeenten, welke thans van geene leer-*
» *aars voorzien zijn, of bij vervolg zullen komen te*
» *vaceren.*

ART. 18.

» Met uitzondering der stad *Maastricht*, waar zich
» *als nog eene afzonderlijke luthersche gemeente en*
» *predikant bevinden, zullen de predikanten in de*
» *Zuidelijke provincien, niet alleen de hervormden,*
» *MAAR ALLE ANDERE PROTESTANTEN, als leden hun-*
» *ner gemeenten aanmerken, en in derzelver godsdien-*
» *tige behoeften naar vermogen voorzien."*

De laatstgemelde organisatie is blijkbaar door het
gouvernement zelve ontworpen en vastgesteld en kent
alzo aan hetzelfde een *souverein gezag* over de pro-
testantsche kerken toe.

Het *algemeen reglement* voor de hervormde Neder-
landsche kerk is door eene *commissie* ontworpen, en
volgens hetzelfde, kan de synode *bijzondere reglemen-*
ten beoordeelen en dienaangaande *besluiten*, onder de
koninklijke *goedkeuring*; en erkent derhalve in het
gouvernement een *regt van beoordeeling en goedkeuring*.

Het reglement voor de Utrechtsche afgescheidenen,
is het werk van eene zich zelve opgeworpen hebben-
de kerkeraad van afgescheidenen, die, nadat zij lang
het *regt des gouvernements tot het beoordeelen en*
goedkeuren hadden ontkend, eindelijk, om, zoo als
zij het noemen, *in de burgerlijke maatschappij erk-*
end te worden, aan de vorderingen van het gouver-
nement hebben toegegeven; en, huns ondanks hun
huishoudelijk reglement aan de *beoordeeling en goed-*
keuring van het gouvernement hebben onderworpen.

Wij hebben hier alzo drie *organisatiën* en *regle-*
menten; die voor eene *hervormde Nederlandsche kerk*;
die voor eene *protestantsche kerk*, en die eener *af-*
gescheiden Christelijke gemeente, die niet alleen
veel verschillen, maar, vooral het reglement der *U-*
trechtsche afgescheidenen, met dat der hervormde Ne-
derlandsche kerk, in vele opzichten tegenstrijdig zijn;
en echter heeft het gouvernement die beide *beoordeeld*
en *goedgekeurd*. — Ziedaar de consequentien van het
suprematie-stelsel! De *beoordeeling* schijnt slechts *pro*
forma te wezen: de *goedkeuring* volgt, als slechts de
reglement-makers het *regt des gouvernements*, om te
beoordeelen en goed te keuren, bon gré, mal gré,
huldigen, zoo zelfs, dat het gouvernement ook de
slobepaling van het Utrechtsche reglement, volgens
welken alles kan en, in zeker geval, *moet veranderd*,
vermeerderd of verminderd worden, *goedgekeurd* heeft,
zonder *reserve*, dat die *veranderingen, vermeerderin-*
gen of verminderingen op nieuw aan de *beoordeeling*
en *goedkeuring* des gouvernements zullen moeten on-
derworpen worden.

— Is dit nu verstandig gehandeld? Gevoelt men
niet, dat men op die wijze een gouvernement belag-

chelijk maakt? Of is het niet belagchelijk en kinder-
achtig, tegenstrijdige dingen goed te keuren, zelfs een
huishoudelijk reglement, dat deszelfs geheel inhoud
onzeker stelt? Kan het achtting voor een gouvernement
inboezemen, 't welk in de voormalige Zuidelijke Pro-
vincien *Protestantsche Kerken*, die geen onderscheid
tusschen de verschillende Protestanten maken mochten,
organiseerde, terwijl het in de Noordelijke Provincien
de organisatie eener Hervormde kerk te weeg bragt
en vaststelde, (om van de goedkeuring der reglementen
van de Luthersche en herstelde Luthersche kerken niet
te gewagen) en dat eindelijk ook een huishoudelijk
reglement van eene zoogenaamde *Christelijke afgeschei-*
dene gemeente, die zich van de bestaande Hervormde
kerk heeft afgescheiden, onder andere, omdat zij der-
zelver Koninklijke Organisatie, als onbijbelsch en anti-
Gereformeerd of Hervormd verwerpt en verfoeit, al-
mede goedkeurt? Neen een gouvernement, dat zich
met zulke dingen niet inlaat, maar iedere Godsdienst-
gezindheid zich zelve vrijelijk laat besturen, zal zich
tallooze moeilijkheden en onaangenaamheden besparen
en de achtting aller verstandigen inoogsten; want het
suprematie-stelsel, 't welk ten opzichte der Catholijke
Kerk niet anders is dan hatelijke usurpatie, waaraan
die Kerk zich nooit kan of zal onderwerpen, wordt,
als men het algemeen, en op alle Godsdienstgezindheden
wil toepassen, te kinderachtig, te belagchelijk
en te ongerijmd voor een gouvernement, dat achtting
voor zich zelve heeft en zijne achtting handhaven wil.

AFZETTINGEN IN HET AFGESTANE GEDEELTE
VAN LUXEMBURG.

» Wij hebben sedert eenige dagen talrijke afzettin-
gen, in het afgestane gedeelte van *Luxemburg* door
het groothertoglijk gouvernement uitgesproken aan te
kondigen gehad, en men heeft uit het artikel van *l'Echo*
du Luxembourg, dat wij gisteren hebben overgenomen,
gezien, dat die afzettingen de bevolkingen hebben ont-
steld, dat zij gebukt gaan onder eene soort van schrik,
waarvan iedereen vreest, het slagtoffer te zullen wor-
den. Ongelukkiglijk is er, zoo als wij gezegd heb-
ben, geene overdrijving in de aanmerkingen van het
Arlonsche dagblad en wij kunnen niet anders dan de
bedroevende daadzaken bevestigen, op welke die aan-
merkingen berusten.

» 't Is eene treurige logenstraffing van de opgevatte
verwachtingen, van de beloften, die vóór de ondertee-
keningen van het tractaat van 19 April en bij de pro-
clamatiën, die er opgevolgd zijn, gedaan zijn gewor-
den. Alles scheen te beloven, dat koning WILLEM
het grondgebied, 't welk het tractaat aan hem afstond,
weder in bezit zou nemen zonder geweld, zonder re-
actie, met volkomene vergetelheid van het voorledene
zoo als de *acte*, welke hij formeel beloofd heeft uit
te voeren, zulks bepaalt. In plaats daarvan, ziet
men het groothertoglijk gouvernement, op eene bru-
tale wijze ambtenaren afzetten, wezenlijke confisca-

lien uitspreken, want, wat is het anders, dan eene confiscatie, de naanting van een notaris-kantoor en het verbod van te pleiten? En die hatelijke afzettingen en confiscaties treffen niet alleen de mannen, die de Belgiesche revolutie ingeroepen, ondersteund en verdedigd hebben, maar geheel inoffensieve mannen, te wier opzichte met geene mogelijkheid redenen te vinden zijn, voor den slag die hen treft. Men moest denken, dat de agenten van den koning, groothertog den overgang van het eene beheer tot het andere aangenamer zouden maken. De conventie dacht zulks even als wij, toen zij de *vordering van speciale* waarborgen, door onzen gezant gedaan, verwierp. De acte van het Duitsche bond en de bepalingen van het tractaat, schenen haar toe, op eene voldoende wijze de bevolkingen te beschermen, die onder de gehoorzaamheid van den koning der *Nederlanden* zouden terugkeeren. Die wettige verwachtingen zouden dus vervallen? Die beloften in naam van *Europa* gedaan zouden dus ijdel wezen? Is er dan geschreven, dat de restauratie altoos meêdoogenloos (*impitoyables*) wezen zullen? Behoorden de ambtenaren, die in naam van koning *WILLEM* handelen, niet begrepen te hebben, dat het beste middel, om twijfelingen aangaande de noodzakelijkheid der Belgiesche revolutie te doen ontstaan het vaderlijk besturen ware der bevolkingen, die onder zijne heerschappij terugkeerden."

Ziedaar dan ons gouvernement openlijk van *woordbreuk en tractaat-schennis* beschuldigd; en zulks niet door een heethoofdig Belgisch oppositie blad, maar door den beleefden, hoffelijken, ministeriellen *Indépendant*, zoo vaak door ons *Handelsblad* geciteerd. Wij laten het nu aan het *Handelsblad* over, om ons gouvernement van dien blaam te zuiveren; of regtschapen genoeg te wezen, om te laken wat laakbaar is.

OPVOEDINGS-GESTICHT VOOR OUDERLOOZE MEISJES TE OUDENBOSCH.

De liefde is vindingrijk en hare schatten zijn onuitputtelijk; want God is liefde: het Christendom, dat is het Catholicismus, is het werk der goddelijke liefde: van daar die duizenden van liefdewerken, waarmede het Catholicismus de wereld beschenken heeft; van daar, dat allerlei heilzame inrigtingen van liefde zich overal vertoonen en vermenigvuldigen, waar het Catholicismus gevestigd is, zoodra als het er aan vergund is, om vrijelijk adem te halen en het geloof te toonen uit de werken. Dit blijkt op nieuw in Noord-Nederland en inzonderheid in de grootendeels Catholijke provincie Noord-Brabant.

Onder andere liefdadige inrigtingen van allerlei aard, bestond sedert twee jaren in de gemeente *Oudenbosch*, eene gratuite school, voor arme meisjes, door den Hoogw. Heer van Hooijdonk. Apostolischen Administrator van het distrikt *Breda*, opgerigt. De meisjes worden daarin onderwezen in de Christelijke leering

en vrouwelijke handwerken, alsmede in de Hollandsche taal, schrijf- en rekenkunst, welk laatste bij besluit van heeren gedeputeerde staten der provincie, van 3 November 1837, legaal is geautoriseerd geworden, en in welke school JOANNA MARIA KNUPEL, bij besluit van Z. Exc. den heere minister van binnenlandsche zaken van den 23 November van dat jaar tot het geven van onderwijs is gemagtigd geworden.

Niet lang had deze inrigting bestaan, of de Hoogw. Kerkvoogd begreep, dat aan een dusdanig liefdewerk meerdere uitgebreidheid kon worden gegeven en Zijn Hoogw. vatte het denkbeeld op, omdat huis inrigtingen tot eene kostschool voor *ouderlooze meisjes* van den burgerstand; omdat voor weezen van dien stand, hier te lande, nog geene kostsscholen aanwezig waren en er dus meestal in de goede Christelijke opvoeding, van zoodanige kinderen niet behoorlijk wordt voorzien.

Ook zullen in dit gesticht meisjes van onwettige geboorte, wier Christelijke opleiding en opvoeding, gewoonlijk geheel en al verwaarloosd wordt, opgenomen worden.

Het kostgeld is op f 100 's jaars gesteld, en zelfs in sommige gevallen, door Zijn Hoogw. te beoordeelen nog minder; ten einde niet alleen aan de bloedverwanten van zoodanige ouderlooze meisjes, maar ook aan wees- en armen-administratie van zoodanige plaatsen, ook in andere provincien, alwaar geene behoorlijke wees-inrigtingen bestaan, gelegenheid te verschaffen, om de toevlugt tot dit gesticht te kunnen nemen; daar zij voor dien prijs, op eene andere wijze, gewisselijk niet in eene goede opvoeding, kleeding en voeding van zoodanige meisjes kunnen voorzien.

Dit belangrijk liefdewerk is met een volledig vertrouwen op de Voorzienigheid begonnen. Het huis heeft geenerlei fondsen, maar God, die de Vader der weezen is, zal dit heilige werk, niet ongezegend en onvoltooid laten; Hij zal de harten van vermogende Catholijken opwekken, om deze nieuwe vaderlandsche inrigting, in de uitbreiding, waarvoor zij nog vatbaar is, te ondersteunen. Zoo is Zijn Hoogw. voornemens, om, zoodra het personeel zulks toelaat, twee vertrekken van het huis in te rigten, tot het verplegen van arme zieken der gemeente.

Twaalf weesmeisjes bewoonden reeds dit huis. Op Zondag 4 Augustus, heeft de Hoogw. Heer Administrator de fraaije kapel van dit huis gewijd, alwaar de jufvrouwen meesteressen met hare ouderlooze kweekelingen, dagelijks de heilige Offerande des nieuwen Verbonds bijwonen en er den goddelijken zegen afsmaken; voor allen, die belangstellen in de Christelijke opvoeding van weezen en dezelve helpen bevorderen.

Moge deze eerste inrigting van dien aard in ons vaderland onder den goddelijken zegen, zich meer en meer uitbreiden en bloeien! Moge zij aan de nageslachten tot eene getuigenis verstrekken, dat ook in de Egoistische XIX eeuw, de Christelijke liefde, met belangelooze zelfopoffering, inrigtingen wist te maken, tot heil der maatschappij! Moge zij eeuwen

lang aan den liefdadigen ijver van den Hoogw. oprigter van dit gesticht, aan wien dat gedeelte van *Noord-Brabant*, 't welk aan zijne herderlijke zorg is toe- vertrouwd, reeds zoo menige nuttige inrigting te dan- ken heeft, roemvol herinneren!

GELIEFDE GELOOFS- EN LANDGENOOTEN!

Het is mij even onmogelijk, u het dankbaar gevoel van mijn hart nit te drukken, als uwe liefde te ver- gelden! Het hart van elk uwer zegge u, wat het mij- ne gevoelt en de Vader aller barmhartigheden, God die liefde is, vergelde uwe liefde en zij zelf haar loon, in alle eeuwigheid!

Hoe gelukkig was ik, boven zoo vele andere Her- ders, die, om in de dringende behoeften hunner kud- den te voorzien, lange en verre reizen moeten onder- nemen, gelijk de achtingwaardige Pastoors van *Schaff- hausen* en *Ijerdun*, in *Zwitserland*. Ik behoefde slechts te spreken, en aanstonds waren onze *Catho- lijke Nederlandsche Stemmen*, wier geluid u zoo wel- gevallig is, gereed, om u met mijnen kommer bekend te maken; haar klank weergalmde weldra in ge- heel ons vaderland, en binnen weinige weken was de gapende wonde mijner gemeente geheeld.....! Mogt uwe liefde, die mij zoo volvaardig en spoedig gehol- pen heeft, haren loon vermeerderen door het helpen van anderen, die wel niet onze landgenooten, maar, wat meer zegt, onze broeders in 'het geloof zijn!

De Pastoor van Oud-Beijerland.

En ook wij, Catholijke landgenooten! Betuigen u onze erkentelijkheid, voor de spoedige en volledige hulp, door uwe liefdadigheid, aan de Catholijke ge- meente van *Oud-Beijerland* verleend. De nummers van ons blad, waarin uwe bijdragen voor *Oud-Beijer- land* zijn vermeld, zullen, zoo lang als die gemeente bestaat, (en God geve, dat zij besta tot den jong- sten dag toe) in hare archieven blijven berusten, en aan de nageslachten getuigenis geven van uwe liefde! — on, zonden wij er ons ook niet over verheugen mogen, dat de spoedige, aan de Oud-Beijerlandsche gemeente toegebragte hulp, voor landgenoot en vreem- deling, het bewijs oplevert, zoowel van den invloed, de populariteit en het crediet onzer Catholijke Neder- landsche stemmen, als van de liefde onzer Catholijke landgenooten!

De Redactie.

AANKONDIGINGEN.

Bij P. N. VERHOEVEN, Boekhandelaar te *Uden*, zijn onder meer anderen te bekomen de navolgende werken.

Oefening der Christelijke volmaaktheid, door ALPH. RODRIGAAZ S. J. in 6 deelen. f 8,50.

Idem Mechelsche uitgaaft in 2 deelen. 1,80.

Hetzelfde werk in het Fransch, 3 vol. 5,25.

Examen quod in Sacris exercitiis et relique anni tempore utiliter à clero instituitur. f 0,25.

Novum D. N. J. C. Testamentum Græcum. — Ac- cedit index epistolarum etc. Curâ P. HERMANNI GOLD- HAGEN S. J. cui lexicon adjiciet PETRUS KERSTEN, Leodii 1839. f 3,25.

Essai sur la littérature Anglaise par MILTON traduit par DE CHATEAUBRIAND, indispensable pour ceux qui ont l'ouvrage intitulé: *Le Paradis perdu* par le même. 2 vol. f 2,50.

Via compendiaria ad Solidam perfectionem, sive brevis facilisque praxis consequendi veram sanctita- tem. *Ligata.* f 0,75.

Manuel des dates en forme de Dictionnaire, ou ré- pertoire encyclopédique des dates Historiques et bio- graphiques les plus importantes par J. B. J. DE CHAN- TAL. Gros vol in 8.v° f 4,00

Imitation de la sainte Vierge, traduite de l'Ita- lienne. f 0,45.

Pelerinage à Jeruzalem et au mont Sinaï par DE GERAMB. 2 Vol. f 1,50.

Histoire du regne de LOUIS XVI, pendant les an- nées où l'on pouvait prévenir ou diriger la révolution Française. f 2,75.

De l'unité de l'église ou du principe du Catholi- cisme, d'après l'esprit des pères des trois premiers siècles de l'église, par J. A. MOEHLER traduit par BERNARD 1839. f 1,50.

Le Moniteur des Villes et des Campagnes, ou le conseiller des familles, formant douze livraisons par an. f 2,50.

Conferences sur le Protestantisme par WISEMAN tom. II (dernier.) f 1,25.

Les pelerinages de Suisse par VEUILLOT 1,00.

TITI LIVII res memorabiles, carton. 0,40.

Arithmetique par BOURDON 17.^e edit. 1,50.

Grammaire Italienne par VERGANI. 0,50.

* * Bij C. J. BOLAN Boekhandelaar en Boekbinder te *Rotterdam* is nitgegeven, en wordt verzonden.

Eene verzameling van Lofzangen op fraaije wijzen onder den titel van:

Hulde aan MARIA, opgedragen aan de Broederleden der *Rotterdamsche processie naar Kevelaar*, op goed papier gedrukt. à 40 Cents.

Onderwijzingen over het H. Sacrament des Vorm- sels in vragen en antwoorden; voorzien met Gebeden en uitleggingen der Ceremonien. Prijs 15 Cents.

Eene vormplaat voorstellende Geloof, Hoop en Lief- de. Versierd met een fraai portait van Z. H. den Bisschop van *Curium* Baron van *Wijckerslooth* enz. de woorden tot de plaat behoorende in goud gedrukt. Prijs 30 Cents.

Kleine Vormplaatjes à 10 C. voor Eerw. Heeren Geestelijken, bij het honderd nemende aanmerkelijk minder.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingetekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

OEUVRE DU CATHOLICISME EN EUROPE.

(Vervolg van blad. 311).

Ja, hier kan ik zeggen, mijne broeders! als ik aan de oevers denk, tot welke ik weldra zal terugkeeren, en alwaar God voor mij de loopbaan der bediening heeft geopend, kan ik hier van hen zeggen wat de H. PAULUS eertijds van de stad Ephese zeide, en mogt het den Hemel behagen, dat een andere Apostel het herhaalde: ik zie eene groote deur voor mij geopend en vele tegenstanders die ik te bestijden heb: *Ostium mihi apertum est magnum et evidens et adversarii multi!*

Maar ik zie in die tegenstanders ook broeders die ik bemín, schapen, die de mijnen moesten zijn en voor welke ik als herder, zelf geroepen ben, om mijn leven ten beste te geven en ik wil, om hen te bestrijden geene andere wapenen bezigen, dan die der liefde. Ik wil hen, zoo het mogelijk is, overwinnen, zoo als mijn Meester de wereld overwonnen heeft, Hij, die als men Hem vervloekte, gelijk zijn Apostel zegt, niet met beleedigingen antwoordde; die niet dreigde

als Hij mishandeld werd: *Qui cum malediceretur non maledicebat, cum pateretur non comminabatur!*

Ik wil enkel eenen worstelstijd aanvangen die geheel uit liefde is, waarin de overwinning verblijven zal aan degenen die het meest bemind heeft. En als men zich dan beklaagt over den zegepraal der Catholijke liefde, zal men het ten minste enkel aan de kracht der waarheid kunnen wijten die er het principe van is. En, zoo de waarheid sterk is, zijn wij het dan die haar gemaakt hebben! De waarheid, Christenen! is God zelf: *Ego sum veritas!* En gelijk de zon dezer zichtbare wereld, de heerlijke uitdrukking is van zijne magt en van zijn eeuwig woord, zoo zijn ook de werken van liefde, de bewonderenswaardige uitdrukking van zijn geopenbaard woord, van zijn vleeschgeworden woord. Gaat, zegt de Zaligmaker, en verhaalt aan JOANNES wat gij gezien en gehoord hebt: de blinden zien, de kreupelen gaan, de dooven hooren, de dooden verrijzen, en, als laatste wonder voegt Hij er bij: en het Evangelie, de goede boodschap, wordt aan de armen verkondigd: *Pauperus Evangelizantur!* Wij laten aan de geleerden als zij het verkiezen de bitterheden eener scherpe polemieek over; laat ons,

mijne broeders! niet redeneeren dan door de liefde en aan den Hemel overlaten, om het overige te doen; onze betoogen zullen tegen anderen opwegen. Ook schijnt men het eindelijk te hebben gevoeld, dat de strengste logica der Catholijke Kerk, nog daar is, alwaar de Zaligmaker zelf haar geplaatst had, in de wonderen zijner liefde: *In hoc cognoscent omnes!* En ook hier, mijne broeders! zal ik van onze tegenstanders mijne bewijzen ontleenen.

Een lid van het genootschap der leeraars van *Geneve*, heeft eenige jaren geleden, een merkwaardig werk uitgegeven over de *LEGALE LIEFDADIGHEID*; zonder wellicht te bedenken, tot welke conclusien zijne premissen konden voeren, onderzoekt hij op eene even bekwame als onpartijdige wijze, zoo de verschillende oorzaken, als de noodlottige gevolgen van de *armen-belasting*. Hoort in de eerste plaats wat hij er van denkt als Christelijke instelling; gij zult vervolgens zien, waar hij zoowel de bron als het redmiddel gaat zoeken (1).

Het is eene ontheiliging van de woorden *Christelijke liefdadigheid*, zegt hij, als men ze met die van *armen-belasting* paart. Al wat men kan zeggen, als men eenig verband tusschen die twee dingen vinden wil, is, dat de laatstgenoemde een gevolg is van het ontbreken der eerstgemelde. Toen de vlam der goddelijke liefde in de harten *uitdoofde*, bleef er nog een voorraad van menschelekheid over, waarvan zij zich niet kunnen ontdoen en dat, gepaard met de vrees, welke een altoos aangroeiende ellende inboezemt, tot het invoeren van de *legale liefdadigheid* voert.

Ziedaar dus wat een Protestantisch leeraar van de *armen-belasting* denkt, die van dat onderwerp eene nadenkende studie heeft gemaakt; en reeds hier wijst hij ons als hare eerste bron het gebrek van liefde aan: „Toen de vlam der goddelijke liefde in de harten *uitdoofde*.” Laat ons voortgaan met hem aan te voeren. „Eene tweede omstandigheid, die, gelijk het ontbreken der liefde, kon bijdragen om de *armen-belasting* te weeg te brengen, of derzelver voortgang te ondersteunen, is de invloed van het Protestantismus. De geographie der legale liefdadigheid toont, inderdaad, dat het gemelde stelsel meer algemeen of sterker drukt op de Protestantische dan op de Catholijke landen. (2).

(1) De la charité légale, de ses effets et de ses causes, par J. M. L. NAVILLE, ministre du saint Evangile, membre de la compagnie des pasteurs de *Geneve*, etc.

(2) „In *Engeland* en in *Holland* heeft het systema van legale liefdadigheid de meeste ontwikkeling bekomen. Het is in *Ierland* niet doorgedrongen ondanks de naauwe vereeniging van dat land met *Engeland*, en den jammerlijken toestand waartoe hetzelfde gebragt is. *België* heeft hetzelfde gedeeltelijk te danken aan de banden die het met *Holland* vereenigd hebben. Het worstelt zich in *Noorwegen*, in *Denemarken*, in *Zweden* en in *Levonie*, terwijl men er slechts sporen in *Italië* en *Spanje* vindt. De Staten van *Duitschland* die om het treffendste voorbeeld van dezelfde progressieven voortgang en treurige uitwerksels hebben opgeleverd, zijn die, alwaar het getal der hervorm-

Diensvolgens, mijne broeders! 't is een Protestant, die het ons leert eene tweede oorzaak dier *legale liefdadigheid* die men niet Christelijke liefdadigheid noemen kan, zonder dat woord te ontheiligen, is gelegen in den heilzamen invloed van het Protestantismus.

„Doch waarom, dus vervolgt hij, is dan die belasting meer algemeen aangenomen, waarom heeft zij meerdere ontwikkeling bekomen in de Hervormde dan in de Catholijke landen? 't Is, omdat de hervorming, even als het ontbreken der liefde, de neigingen begunstigt en strekt om de maatregelen te provooceren, welke tot de legale liefdadigheid geleiden. De vernietiging der kloosters medebrengende, heeft zij in sommige landen aanleiding gegeven tot eene overstroming van bedelarij wier noodlottige gevolgen de instelling van dat systeem hebben moeten te weeg brengen.”

Wat is nu het redmiddel, dat men tegen zulk een ellendig systeem moet aanwenden? Het is nogmaals de zelfde Protestantische leeraar, die het ons zal aanwijzen.

„Onderzoekt, zoo vervolgt hij en gebruikt de beste middelen, om dien geest des Christendoms op te wekken, die zoo vruchtbaar in goede werken is geweest. . . . Dit is de taak welke de vrienden der armen zich boven alles moeten voorstellen.”

Nu, mijne broeders! ik vraag wat is dat Christendom dat zoo vruchtbaar in goede werken is geweest? 't Is blijkbaar niet het Christendom der hervorming, daar de Protestanten zich hier en met regt de invoering toeigenen van het troosteloos systeem der *legale liefdadigheid*; daar deze, op hare beurt de uitdooving veronderstelt van de goddelijke vlam der liefde in de harten en daar eindelijk tusschen de *Christelijke liefde* en de *armen belasting* geenerlei bevatbaar verband bestaat zoo het niet is, dat de laatstgemelde het gedwongen gevolg is van het ontbreken der eerstgenoemde.

Men is dus eindelijk genoodzaakt, het te erkennen, Christenen! en na drie geheele eeuwen eener noodlottige

den de overhand heeft boven dat der Catholijken. Het heeft bijna zoo veel voortgang in het Kanton *Bern* gemaakt als in *Engeland*, terwijl het niet of enkel in naam bestaat, in dat gedeelte van *Zwitserland* alwaar het Catholicismus de meeste heerschappij uitoefent in het *Walisserland*, in *Tessin*, in de oorspronkelijke Kantons. *Appenzell* is gedeeltelijk hervormd en de *armen-belasting* bestaat er; *Appenzell* is gedeeltelijk Catholijk en daar bestaat zij niet. *Bazel* vertoont, wel is waar, een verschijnsel in den tegenovergestelden zin; doch die uitzondering is onbeduidend; het is met *Amerika* als met *Duitschland*. De Staten der Unie in welke de legale liefdadigheid, zich het meest ontwikkelt, zijn die, welke naar evenredigheid de meeste Hervormden tellen. *Zuid-Amerika* kent ze niet. (Het is zeer opmerkelijk, wat er ook de reden van zijn kunnen, dat van alle graafschappen van *Engeland*, dat, 't welk naar evenredigheid der bevolking, het geringste getal armen oplevert en gelijktijdig het grootste getal kinderen in dezelfde scholen toelaat, het graafschap *Lancaster* is, een der meest bevolkte van *Engeland*, maar ook het meest Catholijke van dat land. Dit kan worden gestaafd door het onlangs uitgegevene werk van den baron *GERANDO*, over de *OPENBARE WELDADIGHEID*; ziet tom. I hoofdst. IV.) Het bovenstaande wordt aangetroffen in het werk *de la Charité Légale*, tom. II. bl. 119.

ondervinding, zijn het de discipelen van CALVYN zelve; die het ons uit *Geneve* toeroepen, het Christendom, dat alleen vruchtbaar in goede werken is geweest, en dat alleen hulp kan toebrengen aan de afgrijselijke ellende, welke de hervorming ons heeft aangebragt, is het CATHOLICISMUS!

Ja, mijne broeders! de heilige liefde der Catholijke Kerk, is te allen tijde de beminnelijke aanduiding van haren hemelschen oorsprong, als ook het onbetwistbaarste bewijs van de waarheid des geloofs geweest. » *In hoc cognoscent omnes!* " Aan ons zij dus de liefde, en weldra zal de wereld aan ons zijn! Ziedaar met een paar woorden Christenen! zoodanig als ik hetzelfde heb kunnen bevatten, het LIEFDEWERK VAN HET CATHOLICISMUS IN *EUROPA*, in deszelfs principe en uitwerkselen.

Dat niemand er van verschrikke, wij behoeven enkel elkander te beminnen, zoo als JESUS CHRISTUS ons bemind heeft, » *ut diligatis invicem sicut ego dilexi vos.* " Dat niemand aan den goeden uitslag van dit werk wanhope, want zoo lang als de liefde voor ons een pligt zal blijven, zal er altoos op aarde middel bestaan, om dien te vervullen. Alles, ik weet het, wordt hier op aarde uitgeput en vergaat, doch het is een Apostel, die het ons verzekert, de liefde vergaat niet » *caritas non exedit!* " Laat ons dan nooit vrezen, de bron der liefde te zien uitdroogen.

Men heeft mij gezegd, Christenen! Hoe vele armen er reeds aan waren komen putten; men heeft mij gesproken van slechte tijden. Wel mijne broeders! wanneer zijn ze dan anders, dan slecht geweest de dagen dezer aarde? Zij waren het reeds ten tijde van JACOB; en zoo zij het thans nog zijn, moeten wij echter erkennen, dat er voor onze vaders nog slechter tijden geweest zijn. Ik zal hier niet herinneren aan de bezoedelde bladzijden onzer geschiedenis, die men liever voor altoos uit de jaarboeken van *Frankrijk* zou scheuren, zoowel als uit die van *Engeland* en alwaar aan den eenen kant de ketterij en aan den anderen kant de Godverzaking elkander beurtelings de heerschappij van het misdrijf betwisten, maar ik vraag u, Christenen! wie redde toen uw land? Wie redde het mijne? Ik kan niet anders dan gelooven, dat het de liefdewerken waren dergenen, die reeds in het stof rusten; uit de hand van God, kwam de bliksem zijner wrekende gerechtigheid voor, toen de Engel der barmhartigheid den beschermenden mantel der liefde, als een schild over ons werpende, aan den hemel deze woorden herhaalde, welke de hemel zelve geopenbaard had: » *Caritas cooperit multitudinem peccatorum,* " de liefde bedekt eene menigte van zonden!

Men heeft mij, sedert mijne aankomst in deze hoofdstad gezegd: zie, wij hebben reeds zoo vele liefdewerken te ondersteunen! — Wel, gij zijt wel gelukkig, geliefde broeders, zoo veel liefdewerken te kunnen ondersteunen. Als ik u in het midden onzer smarten kon overbrengen en u plaats doen nemen bij de ruïnen, welke de ketterij ons heeft nagelaten, zou

ik u op mijne beurt zeggen: ziet, wij voor ons hebben zoo vele werken te herscheppen! Telt ze de verstrooide steenen, die reeds door eeuwen met mosch zijn bedekt; die steenen ondersteunden eertijds de daken onzer hospicien en die hospicien leverden schuilplaatsen op, voor alle soorten van rampen; thans zijn het voor ons niet meer dan puinhoopen. Luister, zou ik verder zeggen naar die hartverscheurende kreet: het is niet een der kinderen van RACHEL, die haar doet hooren; deze gingen voor Gods aangezicht, de spelen hunner kindsheid, met de kroonen der overwinning en de palmen van het martelaarschap voort zetten. Maar hier is het een Catholijk kind, dat brood vraagt en dat men eene slang biedt; en dat door zijne tranen protesteert tegen eenen barbaarschen koop, waarvan men hetzelfde tot slagtoffer wil maken; want men vordert van zijne moeder, dat zij vergeten zal aan hetzelfde het leven te hebben gegeven, om het voor altoos, aan eenen administrateur aftestaan. Er is nog meer, men wil het berooven van het eenige erfdeel dat aan hetzelfde onder de lompen der ellende overblijft; men vordert zijn geloof voor brood! Ween nieuwe RACHEL! en ken geene verzachting in uwe smart, want voor u is het maar al te waar, te zeggen: uw zoon is niet meer!

Men heeft mij gezegd: zie; en ik heb werkelijk getracht die aangename verscheidenheid van godvruchtige en liefdadige werken, waarmede God onder u het mystique kleed zijner Kerk heeft willen versieren, in al derzelver schakeeringen en vormen, na te gaan; ik heb ze trachten te kennen, die ontelbare liefdewerken, die elken dag, gelijk de bloemen des velds aan uwe voeten ontluiken, zoo is de liefde in *Frankrijk* thuis! En wat, Christenen! heb ik kunnen zien in zoo vele liefdewerken, ik vraag het u, dan zoo vele nieuwe bewijzen, dat de liefde van JESUS CHRISTUS, nimmer bezwijken kan? *Caritas non exedit.*

Gelijk de Apostel eertijds de geheele wereld uitdaagde, om hem van de liefde van zijnen God te scheiden, zoo ook kan de liefdadigheid haar uitdagen; om haar ooit te scheiden van de liefde harer kinderen. Zij kan zeggen: de hinderpaal der zeeën bestaat voor haar niet en zij heeft hare tent tusschen de ijskorsten der hoogste bergen geplaatst, daar, waar de wetenschap wel overtrekken, maar niet wonen kon; de luister van haren roem, heeft zelfs voor den marteldood niet getaand en wanneer de natuur voor haar te kort schoot, heeft zij, even als haar goddelijke Zaligmaker in het Evangelie, den Hemel te hulp geroepen en, in het midden der woestijn, heeft zij haar brood vermenigvuldigd; en zelfs wanneer de dood haar voor altoos van hare kinderen schijnt te berooven, dan nog weet zij, om hen te volgen, de grenzen dezer wereld te overschrijden en gaat in de nabijheid van God in hunne overwinningen deelen, of elders hunne smarten verzachten of verkorten; want zij is Catholijk, de liefde; men vindt haar overal; men vindt haar altoos, *caritas non exedit.* Dat men dan niet spreke van

omstandigheden, die nooit haren gang zouden kunnen tegenhouden. Als men haar in de vlakke terug stoot, zullen nog op de bergen de voeten liefelijk zijn van haar, die het vrijkoopen der slaven predikt, die hulp toebrengt aan de weenenden. Neen, noch de kwellingen, noch de schaarsheid, noch de honger, noch de naaktheid, noch de vervolging, noch het zwaard, zullen ooit de liefde tegenhouden; noch de dood, noch het leven, noch de tegenwoordige, noch de toekomstige dingen, noch de hemel, noch de afgrond: *Neque mors, neque vita, neque instantia, neque futura, neque altitudo, neque profundum.*

En gij zoudt nog vreezen, dat de liefde mogt worden uitgeput! Maar beschouwt dan dat heerlijk gesteente, dat God boven uwe hoofden doet rollen, en dat, gelijk het oog zijner voorzienigheid, sedert zoo vele eeuwen, over de wereld waakt. Vraagt het in de eerste plaats aan de zon, of zij minder jeugdig is, dan toen zij, zestig eeuwen geleden, op de stem van haren Schepper, uit den chaos te voorschijn schoot en zich aan het firmament plaatste, en er den dag bestuurt. Vraagt het aan de aarde, aan het groen der velden, of aan de vruchten der boomen. Vraagt het aan u zelve, hebben die weldadige velden wel iets verloren van de warmte en van het leven, die zij door God bestemd waren over de aarde uitstorten? Welnu, nogmaals even als de zon, geeft de liefde altoos en zij wordt nooit uitgeput, *caritas non excidit.* En wanneer God, na het verbreken van zijn werk ook den sakkel, die Hem aan het oog van den mensch openbaart, zal hebben uitgedoofd; als deze wereld zal zijn voorbij gegaan, en met haar de zon die haar verlicht, zal de liefde nog blijven, Christenen! want hare wateren zijn van dien stroom die van de eeuwige heuvelen afvloeit: de hemel is er de bron van en God is de hemel; God, altoos groot, altoos barmhartig, altoos beminnde, *Deus caritas est!*

Gij moet dus niet vreezen, mijne broeders! om dit nieuwe liefdewerk te ondernemen; en al hadt gij slechts een penningske te geven, zult gij het geven met geloof. 't Is een penningske, dat, onder al de rijkdommen des tempels eertijds de oogen des Zaligmakers tot zich trok, en zijn welgevallen verwierf. Hij zal ook uwe aalmoes minzaam beschouwen en haar vruchtbaar maken, gelijk Hij den daauw-druppel vermenigvuldigt, om de aarde te verkwikken, en haar vruchten te doen voortbrengen. Een daalder en THERESIA is niets, zeide eertijds de groote Heilige van Spanje; maar God, een daalder en THERESIA is alles. Ja, mijne broeders! wat gij voor dit liefdewerk geven zult, zal misschien gering zijn, en ik, aan wien gij het zult geven, ik zal nog minder zijn; maar, God, en uwe aalmoes, en de menschen, die Hij zal verkoren hebben om aan zijn werk te arbeiden, dit zal alles wezen, voor ons Schotland en voor Europa, zoo als met Hem THERESIA alles voor Spanje en de wereld is geweest.

Thans stel ik dat werk in uwe handen, o mijn God! In het Evangelie van dezen dag zegt gij het ons, menschgeworden God! Gij zijt de goede herder, *Ego sum Pastor bonus.* Gij bemint uwe schapen en gij geeft uw leven voor dezelve, *et animam meam pono pro ovibus meis;* gij hebt ook nog andere schapen, die niet van den schaapstal zijn, die uw vader u aanvankelijk gegeven had, en gij moet dezelve ook toebrengen, *et alias oves habeo... et illas oportet me adducere.* O! gezegend zij dat woord, het moet, *oportet.* Ja, Heer! zij moeten eindelijk in uwen schaapstal terugkomen, die verdoolde schapen, die nog in dorre streken omdoolen en zich aan onzuivere bronnen drinken. Men moet dat middelpunt van eenheid hervinden, naar 't welk zoo vele besluitelooze zielen, zoo vele bedrogene harten, haken. Gij zult hen in uwe liefde nagaan en Gij zult ze op uwe schouders terug brengen, o Gij, dien een Propheet eertijds bij voorraad, de » eenige Herder noemde." — En er zal slechts eene kudde zijn, welke die van uw erfdeel wezen zal; en zij zal niet, gelijk in de oude dagen in de vlakke van *Basan* en in de velden van *Galaad* gaan, maar zij zal gaarne rusten in den schaapstal uwer Kerk, verwachtende den dag der volmaakte eenheid, waarop uw herderstaf zich over haar zal uitstrekken over de eeuwige bergen, **ET FIET UNUM OVILE ET UNUS PASTOR!**

ENGELAND'S VOORBEREIDING TER TERUGKEERING TOT DE CATHOLIJKE KERK.

Alles schijnt aan te kondigen, dat *Engeland*, eene soort van voorbereiding ondergaat, welke in dat land, deszelfs terugkeer, tot de Catholijke eenheid zal te weeg brengen. Wij beoordeelen zoo vaak de zaken, wier ware toedragt wij niet kennen, geheel verkeerd en schrikken voor datgene, wat in de hand der Voorzienigheid middelen zijn, om de wijze en barmhartige oogmerken van God te bereiken. Deze gedachte werd bij ons opgewekt, bij het lezen van eenen belangrijken brief van den heer PHILLIPPS, de vriend van den heer GEORGE SPENCER, aan de redactie van *l'Univers*, gerigt, en door dat blad medegedeeld. De bijzonderheden in dien brief voorkomende, zijn zoo gewichtig, dat wij gemeend hebben, eene vertaling daarvan te moeten mededeelen:

» *Grace-Dieu Manor, 26 Augustus 1839.*

» MIJN HEER DE REDACTEUR!

» Ik heb beloofd, u van tijd tot tijd bijzonderheden te zullen mededeelen, over den voortgang van onzen heiligen Godsdienst in *Engeland* en ik haaste mij, die belofte te vervullen, hetwelk overigens een waar vermaak voor mij is, want voor uw blad arbeidende, werk ik voor het beste Catholijke blad, hetwelk tot hiertoe nog ooit in *Europa*, bestaan heeft.

Door u den onwankelbaren verdediger te verklaren, van de regten en belangen der Kerk van JESUS CHRISTUS; door hare onvergankelijke en goddelijke zaak te onderscheiden van iedere menschelijke zaak; door u bepaaldelijk af te scheiden van de verschillende politieke partijen (1), die naar mijn gevoelen, alle even ver verwijderd zijn, van de ware kennis der zaken, die aan de Christen-volken, het geluk en den voorspoed kunnen hergeven, hebt gij u den eerbied en de achting verworven, van alle ware kinderen der Kerk in alle gedeelten der wereld. Ja, ik schroom niet te zeggen, *l'Univers* is het blad, naar hetwelk allen, die zich uitsluitend toewijden aan de verdediging der vervolgte, maar altoos zegepralende Kerk hunne blikken wenden; *l'Univers* is het orgaan onzer gevoelens, onzer wenschen en onzer verwachtingen.

» Gewisselijk, mijn heer, zal het belangrijk zijn, voor de ijverige Catholijken van het edele, aller-Christelijkste koninkrijk, tijdingen te ontvangen van hunne broeders in *Engeland*, het verhaal te lezen onzer veldslagen en onzer overwinningen en de betuigingen onzer broederlijke liefde aan te nemen. Belangrijk voor u, zal die wederkeerige mededeeling, voor ons vol van troost en bemoediging zijn. Wij hebben de oogen op *Frankrijk* gevestigd; *Frankrijk* is tegenwoordig in de geheele wereld, voor elken lijdenden Catholijk en voor elken strijdenden Catholijk, eene ster van hoop. O, mijn heer! zoo slechts uw gouvernement de heerlijke rol begrijpen kon, welke God aan hetzelve heeft gegeven; zoo uw koning zich openlijk aan het hoofd der Catholijke partij in *Europa* durfde stellen, welke roemvolle gebeurtenissen, niet alleen voor *Frankrijk*, maar ook voor de zaak van de beschaving der wereld voor de heerschappij der Christelijke principes over de geheele aarde, zouden het gevolg van een zoo edel en heilig besluit zijn! — Een orgaan van het Anglicanisme het *Quarterly-Review*, heeft onlangs, betrekkelijk den Aartsbisschop van *Keulen*, een artikel opgenomen, waaruit men ziet, hoe zeer de vijanden der Kerk bevreesd zijn voor *Frankrijk* en hoe zeer ze overtuigd zijn, dat de ware rol van uw land, van desselfs koning en volk is, om altoos en overal de zaak des Stedehouders van CHRISTUS en der onvergankelijke Kerk van God te ondersteunen. Reeds verkondigen zij in hunnen schrik, dat die partij genomen is en dat LOUIS PHILIPPE, den gezwoeren bondgenoot van den Paus, de woedende verdediger van elken *misoegden* Catholijk in alle koninkrijken der wereld is. Moge deze prophetie onzer vijanden zich verwezenlijken! En in allen gevalle laat ons meer en meer arbeiden aan het versterken der banden van liefde, welke de Catholijken van *Frankrijk* en de Catholijken van *Engeland* vereenigen; als die beide

natiën onder de banier der Kerk zullen optrekken, wie zal hen dan kunnen weerstaan.

» Alvorens in het bijzondere der daadzaken te treden, welke den tegenwoordigen voortgang van het Catholicismus en den val van het Protestantismus in *Engeland* staven, (bijzonderheden, die ik tot volgende-brieven bespaar), wil ik in de eerste plaats trachten u den staat der publieke opinie, in dit land te verklaren en u te toonen, hoe de goede God tegenwoordig dat volk zichtbaar voorbereidt, tot omhelzing van het geloof. Inderdaad de voortgang van het geloof alhier, is voor alle oogen zichtbaar; de nieuwe kerken, de collegien, de kloosters welke wij bouwen, zijn er de onwraakbare getuigen van; in het parlement hebben wij meer dan tachtig Catholijke leden, of, (wat voor de belangen der Kerk op hetzelfde neêrkomt) der Catholijke zaak toegedaan, door de stemming der Catholijken gezonden en belast hen te vertegenwoordigen en de regten en belangen van onze Religie te verdedigen! Intusschen is het niet dit, waarop wij het meest rekenen, maar, wat ons vooral met hoop vervult, is de algemeene beweging van het Engelsche volk, vooral van de lage klassen. Gij hoort veel spreken, mijn heer! van onze Chartisten, van onze muiterijen, van dien volkaan, die *Engeland* in opstand brengt, wiens diep geloei men steeds hoort en welks toekomstige uitbarsting nu en dan, door eenige vlammen en het uitwerpen van steenen, aangekondigd wordt.

Uwe politieke mannen zien in dat alles niets anders dan een zuiver politiek feit; het is wel waar, dat de menners der Chartisten, enkel door revolutionnaire en goddelooze oogmerken bezield worden; ook zijn de Engelsche Catholijken er verre af, van zich met eene dusdanige zaak te verbinden; dan, hoewel de anarchieke principes dier lieden verwerpende, kunnen wij niet nalaten van in hen het sterk, hoewel verschrikkelijk werktuig, te zien, waarvan de goede God zich bedient om het magtige gebouw van het Anglicanisme en van het oligarchieke despotismus dat zoo essentieel aan de *gevestigde kerk* verbonden is, te vernietigen. Dat *Engeland* bestemd zij, om in eenen staat van anarchie te verbannen en dat het oogenblik van zijnen val nabij zij, daarvan ben ik zeer overtuigd en de geheele wereld verwacht het. De grondslagen der maatschappij zijn verbrijsseld; het volk heeft besloten zich op zijne dwingelanden te wreken, zoo als het de groote Protestantsche grondeigenaar noemt; doch wie zal, wanneer die anarchie haar top punt heeft bereikt, het koninkrijk daaraan onttrekken? — De Anglicaansche kerk? — Het volk verafschuwt haar en heeft er geen geloof meer in; overigens is zij tegen zich zelve verdeeld en in twee partijen gesplitst; de partij der genen, die de Protestantsche principes in al derzelver gestrengheid behouden en de partij van hen, die zouden willen terugkeeren tot de Catholijke principes, doch die de eene of andere groote beweging noodig hebben, om de noodzakelijk-

(1) Met uitstekende voldoening zien wij overal het principe, dat de Godsdienst, als zoodanig even vreemd aan de politiek als de politiek aan den Godsdienst blijven moet, door de schranderste mannen en ijverigste verdedigers van het Catholicismus, aannemen en voorstaan. RED.

heid te begrijpen eener herëeniging met de Roomsche Kerk. (Ik zal u, bij eene volgende gelegenheid spreken over de universiteit van *Oxford* het middenpunt van die reeds magtige partij, en die dagelijks toeneemt). De Anglikaansche kerk heeft daarenboven de ontelbare secten te bestrijden die, uit haren schoot voort gekomen, het principe aannemen krachtens 't welk zij zelve voorgaf het Christendom te hervormen en te herstellen. Zij zal dus onmagtig zijn om *Engeland* te redden. — Zou de eene of andere der secten die zij gebaard heeft tot een dusdanig werk in staat zijn? — Dat denkbeeld is al te blijkbaar belagchelijk, dan dat het noodig zijn zou daarbij stil te staan. Wie zal *Engeland* dan aan de intellectuele, moreele en materiele annarchie onttrekken? Met welke kerk zullen alle vrienden van orde, alle vrienden der menschheid, alle vrienden van JESUS CHRISTUS zich vereenigen? Met de kerk des zaligmakers; Ja, 't is aan haar, 't is aan de Engelsche Catholijken, dat die roemrijke taak is voorbehouden! en denkt niet, dat ik mij met eene valsche hoop wieg, zie hier de elementen onzer magt.

Wij tellen in de drie koninkrijken meer dan negen millioenen Catholijken; wij hebben in onze gelederen de edelste familien en de vernogendste heeren des lands, en door eene zonderlinge gunst van God, heeft het volk, dat, zoo als ik u vroeger gezegd heb, afschuw heeft van de groote Protestantsche grondeigenaars, den grootsten eerbied voor de groote Catholijke grondeigenaars. De Catholijke Kerk is dus magtiger, eenstemmiger, talrijker dan eenige andere gezindheid in *Engeland*, de zaken dus uit een bloot politiek en menschelijk oogpunt beschouwende kan *Engeland*, alleen van haar, heil verwachten. Het is alleen bij ons, dat onze zeer geliefde edele koningin VICTORIA eenen veiligen en magtigen steun in het oogenblik der onlusten zal kunnen vinden, omdat alleen wij de ware principes van behoud en orde hebben met de noodige eendragt en energie, om ze vol te houden. Van den anderen kant kunnen ook wij alleen aan het volk geven, wat het vraagt. Het volk zoekt het geluk, den voorspoed, het wil ten minste brood, het verzoekt aalmoezen van de Christelijke liefde: waar zal het datgene vinden, wat het zoekt? wie zal aan hetzelfde geven? Alleen de Catholijke Kerk; want in haar woont de liefde en overal elders ontmoet het volk niet anders dan egoïsme. — En het volk begint dit te begrijpen, ja, mijn heer! het herinnert zich de schoone dagen zijner kindschheid, en die dagen waarin al deszelfs leden, in hetzelfde geloof, in dezelfde hoop en in dezelfde liefde vereenigd, de weldaden van onze heilige Religie genoten. Het volk herinnert zich dit, en in de vergaderingen onzer Chartisten, spreekt het van de liefde der oude kloosters van *Engeland*; het vergelijkt dezelve, met de koelheid der Anglikaansche kerk en harer getrouwde bedienaren, en uit het midden der geheele natie, verheft zich deze doffenaar reeds hoorbare kreet: huiten de grijze kerk onzer vaderen,

zullen wij nooit gelukkig zijn. Gij kunt rekenen, mijn heer! op hetgene, wat ik u zeg; mijn stand stelt mij in staat om de bewegingen en neigingen van den openbaren geest te kennen en te waardeeren, ik sta er u voor in, *Engeland is op het punt van deszelfs terugkeer tot de eenheid.*

» Vergun mij deze bemerkingsen betrekkelijk den godsdienstigen staat van mijn geliefd vaderland eindigende, u, in den naam mijner landgenooten en den mijnen onze levendige dankbaarheid te betuigen, voor de gebeden, welke de Catholijken van *Frankrijk* alle Dondertagen aan den Almagtigen doen, voor de bekeering van *Engeland*, vergun mij vooral, dank te zeggen aan de leden van den levendigen Rozekrans, te *Lyon* en in geheel *Frankrijk* gevestigd (1), voor de vurige smekingen, welke zij tot God opzenden, voor den terugkeer van *Engeland* tot het geloof, door de voorspraak van onze Lieve Vrouw van *Fourvieres* (2), van onzen roemrijken Bisschop en Martelaar, den H. THOMAS van *Cantorburij* en van de roemvolle wonderdoenster de H. PHLOMENA, wier openlijke vereering ik de eer heb gehad, het eerst in *Engeland* in te voeren, Ik ben enz.

AMBROSE LISLE PHILLIPPS."

Waar is de Engelschman, die het vijf en twintig jaren geleden, zou hebben durven wagen, om een dusdanig verslag, met zijnen naam onderteekend, publiek te maken? Trouwens, toen was het in *Engeland* nog geheel anders gesteld: in onze jeugd, werden de Engelschen, op de Protestantsche predikstoelen, gewoonlijk: onze GELOOFS- en bondgenoten genoemd, en als men nu daarmede het bovenstaande vergelijkt, als men het vergelijkt met de toenmalige Engelsche wetten, volgens welke het zelfs aan eenen priester niet geoorloofd was, nachtverblijf in *Londen* te houden, dan voorzeker moeten wij uitroepen: *bij God zijn alle dingen mogelijk!* —

En als wij het vergelijken met de profetien, bij den dood van den roemrijken Pius VI, door de protestanten gedaan, dat er geen Paus van *Rome* meer komen zou; als wij het vergelijken met de herhaalde profetien van het hoe langer zoo onbeschofter wordende Tijdschrift: de *Reformatie*, dat niet ophoudt, den aanstaanden val van *Rome* aan te kondigen, dan moeten wij ons verbazen over de blindheid, dier ingebeelde Schriftgeleerden, die, daar zij zelve niet willen ingaan, ook anderen van het binnengaan trachten af te houden; met één woord, wij moeten de almacht van onzen God en Zaligmaker en de hardnekkige blindheid der ketterij evenzeer bewonderen.

(1) Daar ook eene soortgelijke inrigting werkelijk in ons vaderland bestaat, zullen wij daarover bij gelegenheid nader spreken, ook als een geschikt middel, om de gebeden voor de bekeering van *Engeland* des te meer te bevorderen. RED.

(2) Men zie, betrekkelijk O. L. V. van *Fourvieres*, het Leven van *Victorine de Galard-Terraube*.

En wie is de schrijver van dien bemoedigenden brief, die de aanstaande bekeering van zijn vaderland aankondigt? — De zoon van een Engelsch parlementslicd, bij wien de genade reeds zoo vroeg werkte, dat hij in den ouderdom van 14 jaren, het Catholijke geloof omhelsde; dien God, tot het werktuig zijner genade verkoos, om de bekeering van den ijvervollen en godvruchtigen GEORGE SPENCER te bewerken (1), en die tegenwoordig nog slechts den ouderdom van 31 jaren heeft bereikt! — Wij zullen ook de volgende brieven, welke de heer PHILLIPS, aan de redactie van *l'Univers* zenden zal, aan onze lezers mededeelen.

WAT IS EENE GRONDWET; EN WAT IS HAAR DOEL?

Eene grondwet is een verdrag tusschen den vorst en het volk, waarbij zoowel de regten des volks, als die van den vorst; zoo wel de pligten van den vorst als die des volks, worden bepaald en omschreven. — Het doel eener grondwet is, te zorgen, dat het gouvernement geen despotiek of absoluut gezag uitoefene; maar zich beperke binnen den kring, door de grondwet bepaald, als voorwaarde, op welke het volk zich aan het gezag van het gouvernement onderwerpt.

Zoowel de vorst, of het gouvernement, als het volk, is derhalve verplicht, om de grondwet naauwkeurig na te leven.

Wat ware nu eene grondwet voor een volk, zonder waarborgen tegen de schending derzelve door het gouvernement, dat zoowel over de geldmiddelen, als over de gewapende magt beschikt? — Volstrekt niets, ten ware eene bittere spotternij.

En welke waarborgen kan het volk immer hebben, dat een gouvernement de grondwet getrouwelijk naleven, en alle regten en vrijheden des volks eerbiedigen zal? — Geene andere, dan de verantwoordelijkheid van 's vorsten ministers of raadsliden, en eene regtstreeksche verkiezing der volksvertegenwoordigers, door het volk zelve. Want bij den grondwettigen stelregel: *de koning kan geen kwaad doen: de koning is onschendbaar*, heeft het volk generlei waarborg, als niet de ministers verantwoordelijk zijn; want alsdan zou het gouvernement kunnen doen, wat het wilde, zonder zelfs wegens het ergste despotismus verantwoordelijk te wezen; 't welk te ongerijmd is, om in gezonde hersenen te kunnen opkomen. Eene grondwet, zonder ministerieele verantwoordelijkheid, is een onding.

Een tweede waarborg is de *regtstreeksche verkiezing* der volksvertegenwoordigers, door het volk zelve; wijl daardoor het volk in staat is, om dusdanige vertegenwoordigers, die deszelfs belangen niet behoorlijk behartigen, zijn misnoegen te doen blijken, door hen niet te herkiesen.

Met die twee waarborgen, maar ook met deze al-

leen, kunnen alle mogelijke inbreuken, op de vrijheden en regten des volks belet, alle mogelijke verbeteringen van lieverlede ingevoerd, en de belangen van het algemeen behartigd worden.

Het zijn dan ook die twee groote en eenige waarborgen voor de *vrijheid des volks tegen alle mogelijke volgende misbruiken*, welke door alle vrienden van orde worden verlangd en gevorderd en het kan niet anders dan eenen zeer nadeeligen en onaangename indruk te weeg brengen, dat de beide, als ministerieel bekende organen van den handel, het *Handelsblad* en de *Avondbode*, op de vinnigste wijze het bekende geschrift van den heer DONKER CURTIUS, betrekkelijk onze nieuwe grondwet bejagen en bestrijden. Het blijkt maar al te duidelijk, dat die toongevende dagbladen, het absolutismus in een constitutioneel gewaad gedoscht, zouden wenschen te zien invoeren, of-liever voortduren. Dit kan intusschen niemand bevreemden, die den geest kent, door welken die bladen bestuurd worden; maar, wat verwondering baren moet, is de taal, welke te *Courier de la Meuse*, betrekkelijk die zaak voert. Dat blad vindt de vorderingen van den Heer DONKER CURTIUS veel te stout. 't Is een groot gebrek, zegt hij, in de politieke mannen, van zich al te haastig aan de raadgevingen der theorie over te geven. Het voorbeeld van *Groot-Brittanie* is altoos daar, om hen te toonen, dat een land zich meer eert, deszelfs wezenlijke belangen beter raadpleegt, door met geduld, en zoo lang als de omstandigheden niet rijp zijn, de onvolmaaktheden van deszelfs politieke constitutie te verdragen, dan daartegen al te vroeg te willen voorzien (1)."

Het past gewisselijk niemand minder dan den *Courier de la Meuse*, die voor 1830 een der warmste organen van de oppositie was, zulk eene taal te voeren, waarover hij zich vroeger zou hebben geschaamd. past het een Belgiesch blad, om ons lessen van dien aard te komen geven? Zijn die fraaije theorien door de Belgiesche revolutie niet geloopenstraft geworden? En de *Courier de la Meuse* weet zeer goed, dat in 1830 wel het toenmalig ministerie zou zijn gevallen of gewijzigd, maar dat de revolutie NIET zou hebben plaats gehad, als de ministerieele verantwoordelijkheid des tijds bestaan had. Zou welligt de ministerieele partij in *Belgie* jaloursch zijn op het institutioneële privilegie van niet verantwoordelijkheid onzer ministers?

Het voorbeeld van *Engeland* is hier zeer mal à propos aangevoerd: de verantwoordelijkheid der ministers en de regtstreeksche verkiezingen zijn het A, B, C, der Engelsche constitutie. Alleen met deze kan een

(1) "C'est un grand tort aux hommes politiques, de se livrer trop vite aux conseils de la theorie. L'Exemple de la *Grande-Bretagne* est toujours là pour leur prouver qu'un pays s'honore plus, consulte mieux ses veritables intérêts, en supportant avec patience, et tant que les circonstances ne sont pas mûres, les imperfections de la constitution politique qu'en voulant y porter remède trop tôt."

land, met geduld, de onvolmaaktheden zijner constitutie verdragen, en met vertrouwen langzame en geregeld verbeteringen verwachten, doch wanneer het ontbreken van beide lang genoeg getoont heeft, dat er geene verbeteringen te hoopen zijn, en dat eene grondwet, niets anders is dan eene illusie en kostbare commedie, dan loopt men gevaar, dat het volk de toevlugt neemt, tot — revolutie. En daar België, bij het bestaan onzer tegenwoordige grondwet, waaraan die beide waarborgen ontbreken, daarvan het voorbeeld heeft gegeven, behoorde een Belgiesch blad aan het getrouwe gebleven Noord-Nederland, zulke lessen niet te komen geven. Juist, omdat wij ons vaderland tegen revolutien wenschen te behoeden en te waarborgen, verlangen wij met allen, die het geluk en de rust van hun vaderland beminnen, die waarborgen onzer vrijheden, die het zekerste en eenigste middel zijn, om revolutien voortekomen, en de onvolmaaktheden eener constitutie langzamerhand te verbeteren.

HET VIEREN VAN DEN ZONDAG.

De Catholijke Apostolische Kerk, die door haren goddelijken Stichter, met eene uitgestrekte magt is bekleed geworden en die de volken leert onderhouden alles, wat de Heer bevolen heeft, en die Hij beval te hooren, met de verzekering, dat, wie haar veracht, Hem veracht, heeft onder andere verordeningen het *vieren van den dag des Heeren*, stellig voorgeschreven; niet om dien dag op dezelfde wijze doortebrengeu, zoo als de Joden op goddelijk bevel den Sabbathdag onderhouden moesten; maar met de vrijheid der kinderen Gods. Want, hoewel zij verlangt, dat de Christenen op dien dag, zoo veel mogelijk, alle goddelijke Diensten bijwonen, is het eenige, wat zij stellig beveelt, dat de geloovigen op den dag des Heeren en andere door haar insgelijks ingestelde feestdagen, *Misse hooren* en zich van allen slavelijken arbeid onthouden zullen. Dit is derhalve eene verplichting, die op alle geloovigen rust; ze zijn daartoe in conscientie verbonden. Hen te noodzaken, om dit stellig gebod der Kerk te overtreden, is alzoo inbreuk maken op de plegtig gewaarborgde vrijheid van Godsdienst en conscientie. — Wie zou zoo iets verwachten in een land, alwaar eene wet, aan welks handhaving zich het gouvernement zoo veel schijnt te laten gelegen liggen, dat meermalen geringe overtredingen van de bepalingen dier beruchte wet, met aanmerkelijke boeten zijn gestraft geworden: wie, zeg ik, zou in zulk een land en bij de geproclameerde vrijheid van Godsdienst en conscientie, kunnen verwachten, dat eene achtungwaardige klasse van Catholijken van gouvernementwege, genoodzaakt worden, om het stellig gebod hunner Kerk, betrekkelijk het vieren van den dag des Heeren, (om van de andere feestdagen, die ondanks de gelijkstelling van alle Godsdienstgezind-

heden, in de Zondags-wet niet begrepen zijn niet te spreken) te overtreden. En toch is dit het geval met alle Catholijke officieren en militairen, die verplicht worden, om zoowel des Zondags, als op andere dagen, zich van de eene naar de andere plaats, op marsch te begeven.

Reeds meermalen waren wij voornemens over die ernstige Zondags-schending te spreken; want zij heeft gedurende de jongste jaren, meermalen plaats gehad. Doch sterker echter heeft zij nooit in het oog geloopen, bij het vertrek der 17.^e Afdeeling, die gedurende 3 maanden te Grave garnizoen heeft gehouden, en van welke Afdeeling het tweede bataillon op zaterdag den 14, en het eerste of staf-bataillon op Zondag den 15 September, des morgens reeds ten zes uren zich op marsch moesten begeven, naar derzelver nieuwe bestemming. Onder die afdeeling bevinden zich vele Catholijken zoowel officieren als militairen, die dus wederom buiten staat werden gesteld, om het gebod hunner Kerk na te leven; daar zij op dien dag de H. Offerande niet konden bijwonen en verplicht waren tot den slavelijken arbeid, om, met de zware vracht van geweer, randzel enz. eenen weg van 6 à 7 uren afteleggen.

Hoe rijmt dit met de Zondags-wet en met de vervolgingen tegen de overtreders der minutieuse bepalingen dier wet, zulke ongerijmde tegenstrijdigheden, van theorie en praktijk, behoorden in het gedrag van een gouvernement geen plaats te hebben. — In vroegere dagen hielden de militairen, die op marsch waren, op de Zondagen *rustdag*: waarom ook thans niet?

BIJDRAGEN VOOR DE CATHOLIJKEN VAN SCHAFFHAUSEN.

Montant in het N. ^o van 31 Augustus vermeld . . .	f 25-32½
Van den Boekhandelaar H. G. J. Hoogkroon voor den Heer V. H. te Heemstede bij Haarlem . . .	5-00
Van een Amsterdamsch Catholijk, twee coupous . . .	4-95
Van een gepensionoord officier . . .	2-00
Van J. W. uit Arnhem, twee coupous te zamen . . .	4-95
Van den Heer C. L. van Langenhuisen te Amsterdam, voor N. N.	2-00
Van A. B. te Oudewater	2-00
Van N. N. aldaar	2-00
Bij den Eerw. Heer J. G. Wennekendonk te Utrecht gedeponoord van U. te U.	2-00
Van den Heer V. R. te Dordrecht, een coupon . . .	12-37½
Van den Eerw. Heer M. Pastoor	10-00
Van eenige Godsdienstvrienden te E. een coupon . . .	24-75
Uit G.	1-00
f	98-35

U I T N O O D I G I N G.

Boekhandelaren, Postdirecteuren en Particulieren, welke hunne Intekeningen op het werk, getiteld: *WALSH, Gedenkwaardige dagen der Fransche Revolutie*, enz. nog niet hebben opgegeven, worden verzocht, zulks uiterlijk vóór 1.º October aante staande te doen.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

*Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij:
Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn
gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U;
dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
wete, dat Gij mij gezonden hebt.*

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

ADRES VAN DANIEL O'CONNELL, AAN HET ENGELSCH VOLK.

Het is opmerkelijk, dat terwijl de jeugdige ijvervolle heer PHILLIPPS, een bemoedigend tafereel van den voortgang van het Catholicismus in Engeland, aan het Fransche volk en als 't ware aan geheel Europa; heeft geleverd, door zijnen brief aan de redactie van l'Univers, dien wij in ons vorig nummer hebben medegedeeld, en welk tafereel hij verder voltoojien zal, de grijze, maar nog van jeugdijg vuur blakende vertegenwoordiger des Ierschen volks, een adres aan het volk van Engeland heeft uitgegeven, hetwelk zeer veel overeenstemming heeft met den brief des heeren PHILLIPPS, en er als 't ware de bekrachtiging aan geeft en er een geheel mede uitmaakt. Wij willen dan ook eene vertaling van dat belangrijk stuk aan onze lezers mededeelen:

AAN HET VOLK VAN ENGELAND.

» Ik neem de vrijheid, om het volgende verslag der eerste groote meeting van Engelsche Catholijken, welke plaats heeft gehad, sedert dat hen gelijkheid van regten is vergund geworden, door de acte, bekend onder den naam van emancipatie, eerbiedig aan het

volk van Engeland op te dragen (1). Het onderwerp der vergadering was, het zoo bij uitstek gewichtig punt der opvoeding. Ik denk niet, mij schuldig te maken aan den geringsten inbreuk op de waarheid, door te zeggen, dat die vergadering zich onderscheidt heeft, door de verlichte en liefderlijke gevoelens der redenaars; door eene juiste schatting van de groote waarde eener godsdienstige en letterkundige opvoeding; door de hartelijke begeerte, om zich billijk jegens allen te betoonen, zonder voor iemand voorkeur of gunst te zoeken.

» Mijn doel, bij het openbaar maken van het verslag dier vergadering is niet alleen, om de ware gevoelens der Catholijken, aangaande onderscheidende onderwerpen van het hoogste belang, bloot te leggen; maar ook, om onder de Protestanten eenen geest van onderzoek en nasporing optewekken. Wat ik wensch, is, eene kalme, koele en oplettende nasporing van den aard der leerstukken, aan welke de Catholijken gelooven, als ook van de argumenten en van het ge-

(1) Het stuk, dat wij hier vertalen, bevindt zich aan het hoofd eener brochure, bevattende het verslag der meeting, waarvan de heer O'CONNELL hier spreekt, en eenen herdruk van zijnen brief aan de Wesleyaansche Methodistten.

zag waarop die leerstukken door ons als geloofsartikelen aangenomen worden steunen. Die nasporing is des te meer te wenschen en zelfs des te noodzakelijker, daar de voornaamste wijze welke men bezigt, om de welgezinde Protestanten (er zijn er gewisselijk velen in *Engeland*), het onderzoeken en aannemen te beletten, van de oude en onveranderlijke Catholijke geloofsleer, en door bedriegelijke of bedrogene menschen eene menigte van valsche aantijgingen en lasteringen te doen uitgeven, waardoor zij de Catholijke waarheid geheel en al onkenbaar maken en er dwalingen en gruwelen voor in de plaats stellen, welke de Catholijken ten minste zoo veel als de Protestanten zelve veraschuwden (1).

» Alles wat ik wil, is, dat de Protestanten van *Engeland* bedenken, dat niets gewigtiger is, dan te gelooven aan het waarachtig geloof. Het is evident, dat zoo iemand niet opregt is in het geloof, hetwelk hij uitwendig belijdt, zijn toestand wezenlijk gevaarlijk zijn moet, gevaarlijk in hetgene, wat de eeuwigheid betreft.

» Dit is een punt, dat ik niet behoef te betoogen; want ieder verstandig mensch zal erkennen, dat zij die niet opregt zijn, niet gerust kunnen wezen. Maar is de opregtheid alleen genoegzaam, om iemand gerust te stellen in eene gewichtige zaak? Men kan opregt zijn in het allerongerijmdste en tegenstrijdigste geloof, en ik ben overtuigd, dat vele Protestanten in dat geval zijn. Doch er is eene andere hoedanigheid, die even gewichtig is voor een verstandig wezen, te weten: de voorzigtigheid! De voorzigtigheid moet ten minsten gelijk zijn aan de opregtheid. De onderhavige zaak is van het hoogste gewigt. Zij betreft de waarheid van God en sleept eene eeuwigheid van lijden of van geluk mede.

» Engelschen! ten opzichte van een dusdanig onderwerp, valt het gemakkelijk te weinig voorzigtigheid aan den dag te leggen, maar het is onmogelijk er te veel te hebben.

» In den tegenwoordigen tijd wordt algemeen erkend, dat het Protestantismus, onder alle en elke zijner talrijke vormen en gedaanten, alle uitbreidend vermogen verloren heeft. Om de waarheid te zeggen, heeft deszelfs uitbreidingskracht geheel en al opgehouden in minder dan eene eeuw, na de uitvinding der benaming van Protestant, dat is, omstreeks den tijd, waarin de plundering der oude Kerk was uitgeput. Van toen af heeft het Protestantismus met groote moeite deszelfs aanvankelijke veroveringen niet kunnen behouden, dan door de kracht der vervolgingswetten en door een praktiesch fanatismus. Het Catholicismus, integendeel, maakt van alle kanten veroveringen; er heerscht overal eene gelukkige neiging, om

terug te keeren tot den eenigen schnapstal en tot den eenigen Herder, eene neiging, die het hart vertroost en de hoop bezielt van elken opregten en waren Christen.

» Beschouwt *Engeland* en vergelijkt hetzelfde met hetgene, wat het twintig jaren geleden was, met betrekking tot de Catholiciteit. Overal verheffen zich rondom ons, Catholijke Kerken! Catholijke kudden komen in menigte, deze aan de godsvereering toegewijde plaatsen vervullen! De scholen, de kloosters en de collegien vermenigvuldigen zich; de néophyten zijn overvloedig in die etablissementen, en de grijze Godsdienst wordt met die pracht en dien luister, die aan het oog behagen en het hart verheugen, aan God toegebracht, met eene majesteit en eenen eerbied, den almachtigen God van hemel en aarde waardig voor zoo veel de handelingen der menschen, dit zijn kunnen.

» Beschouwt *Schotland*, en gelijke tooneelen treffen er uw blikken. De vermeerdering der Catholijken in *Schotland* is nog treffender dan in *Engeland*.

» Beschouwt vervolgens het vervolgde *Ierland*, dat *Ierland semper fidelis* der Christenheid, en gij kunt u een denkbeeld vormen van het getal en den ijver zijner Catholijke bevolking, uit de menigte van groote en heerlijke Kerken, van alle kanten het zegepralende kruis vertoonende.

» Steekt het kanaal over en begeeft u naar *Frankrijk*; daar zult gij het ijskoude ongelooft trapswijze zien verminderen en er de Christenen dagelijks zien vermeerderen. De zwakheid van geest en het geweld der ongeregelde hartstogten, welke de dwaling deden geboren worden en haar onderhielden; het dwaas verlaten van de Christelijke waarheid, verdwijnen, door de terugkeering eener bedaarde rede en eener goede beoordeeling. *Frankrijk* wordt nogmaals Christen en Catholijk.

» Beschouwt *Holland*, gij zult er zien, dat de Catholijken, die er, weinige jaren geleden, slechts eene niets beduidende minderheid uitmaakten, tegenwoordig meer dan een derde en bijna de helft der geheele bevolking uitmaken; en terwijl de Protestanten zich splitsen in eene menigte van verschillende sekten en in menigte tot de ware Kerk terugkomen, zegepraalt de Catholijke waarheid en de Catholijke eenheid in het geheele land.

» Wendt vervolgens uw blikken naar *Duitschland*. beschouwt het tafereel, 't welk *Duitschland* u vertoont. Ik beroep mij op de onwraakbare getuigenis van den eerwaarden heer GLEIG, die u getuigt, dat in *Duitschland* het protestantismus ongelooft beteekent en voortbrengt. En gij kunt, op niet minder zeker gezag vernemen, dat niet alleen het volk en de middenstanden, maar vooral de verhevenste rangen, dagelijks de vlottende denkbeelden van het protestantismus verlaten, om de Catholijke waarheid te omhelzen. Nog indrukwekkender is het, dat de mannen van genie en talenten van den eersten rang, de protestantsche dorheid verlaten en de Apostelen der Catholiciteit worden. Ik kan niet nalaten eenigen hunner te noemen, zoo als professor PHILIPS van *Berlijn*, die, door het

(1) Zoo gaat het ook bij ons. Zoo heeft de *Reformatie*, in haar nummer voor Mei 1839, blz. 289 de uitdrukking: *Epouse du St. Esprit*, welke benaming wij aan de H. Maagd en Moeder Gods geven, vertaald door: ECHTGENOOTE van den H. Geest. — Is dit domheid of boosaardigheid? Weet de *Reformatie* niet, dat de Franche taal geene andere uitdrukking heeft, dan *épouse*, voor: bruid?

bestudeeren der geschiedenis de valscheit heeft leeren erkennen van het principe dat in de protestantsche belijdenissen heerscht. Dat het mij vergund zij er de beroemde namen bij te voegen van STOLBERG, van SCHLEGEL, van VEITH, van MOLITOR, van BAUTAIN, velen van welke Catholijk werden door op te merken dat het principe van alles, wat schoon in de kunsten en in de natuur is, niet dan in de Catholijke religie gevonden wordt. Ik moet even min den beroemden ADAM MULLER vergeten; die, door eene oplettende studie der staathuishoudkunde, ontdekte, dat de Catholijke moraal alleen de principes oplevert, volgens welke die wetenschap eervol kan worden aangewend. Die man alleen, men moet het toestemmen, is een heerlijk bijvoegsel voor hen, die het aloud geloof behouden.

» Ik moet den lezer nog een oogenblik bezig houden, om hem uit te noodigen tot de beschouwing van den voortgang der Catholijke waarheid, in de Vereenigde Staten van Amerika.

Tijdens de vestiging der onafhankelijkheid, was er slechts een enkele Catholijke Bisschop in het land. Thans is er een Aartsbisschop, en, naar ik meen, 25 of 30 Bisschoppen, terwijl het getal der Priesters en vooral, dat der geloovigen, in eene veel grootere evenredigheid vermenigvuldigd is. MISS MARTINEAU beschrijft den aanwas der Catholiciteit als verbazend (1). De regter HALLIBERSTON een der scherpzinnigste beschouwers van de menschelijke natuur, is van gevoelen, dat het geheele volk der Vereenigde Staten weldra Catholijk zijn zal. Kapitein MARRYAT, die groote pogingen aanwendt, om die daadzaak te betwisten, erkent intusschen, dat al de groote staten van het westen weldra Catholijk zullen wezen, wijl de grootste meerderheid hunner inwoners, reeds van die religie is. In de soort van onstuimig protestantismus (2), 't welk hij belijdt noemt hij dat verschijnsel » *eene donkere wolk over die staten*, » verspreid. Het schijnt mij toe, dat men het, integendeel, de *dageraad der Catholijke waarheid, godsvrucht en zuiverheid*, behoorde te noemen.

» Engelschen! denkt over deze daadzaken na; weeg wel deze waarheid, dat geenerlei tijdelijke of baatzuchtige drangreden tot het Catholicismus voeren kan. Het is zelden mogelijk om Catholijk te worden, na protestant te zijn geweest, zonder zijne belangen of de genegenheid zijner vrienden of de liefde zijner bloedverwanten op te offeren. Negenmaal van de tien keeren veroorzaakt die verandering een personeel of geldelijk nadeel. Ik zou geen enkel voorbeeld kunnen aanvoeren, waarin het aannemen van het Catholicismus dienstbaar aan de tijdelijke belangen van den neophyt is geweest.

(1) Men leze dienaangaande de uitmuntende brieven onzer landgenooten, die, in de orde der Jesuiten getreden, in Amerika arbeiden, welke schier in ieder nummer van den *Godsdiensvriend* worden medegedeeld. RED.

(2) 't Welk men in ons vaderland nog in de stuiptrekkende oud-gereformeerde Reformatie, en in de afgeleefde, niet-gereformeerde zogenaamde *Vaderlandsche Tetteroefeningen* aantreft. RED.

» En als daarenboven, bedenkt, dat iemand, die Catholijk wordt, na protestant te zijn geweest, de individueele vrijheid, gemakkelijheid en onafhankelijkheid van het protestantismus verliest. Hij begeeft zich in eene religie, in welke hij beperkt wordt, door vasten, door onthouding, door de boetplegingen van den veertigdaagschen vaste, door de verootmoediging van de biecht, door het bedwingen van de trotscheit der rede (de bedriegelijkste aller soorten van hoogmoed en die, waaraan wij het meest gehecht zijn), om in de plaats daarvan eene volledige onderwerping in geestelijke zaken aan het gezag der Kerk aan te nemen.

» En evenwel, in spijt van al die hinderpalen en moeilijkheden, ik herhaal het met eene oprechte blijdschap vermenigvuldigen de bekeeringen tot het Catholicismus alle dagen en de Christenheid is getuige van die vermenigvuldigingen.

» Waarom gebeuren die dingen? Hoe zouden zij kunnen gebeuren, als de geschiedenis, als eene onafgebrokene opvolging; als de Goddelijke overlevering, als het geschreven woord van God, niet alle in het voordeel van het Catholicismus waren?

» Het protestantismus kan niet waar zijn, dan in de veronderstelling, dat God aan ellendige stervelingen de vrijheid heeft willen laten, om geloofs-artikelen te gissen, te raden, te veranderen en te wijzigen, zonder eenigerlei gezag in te stellen, 't welk de twisten beslissen en de vlottende en hersenschimmige uitleggingen verwerpen kunne? En zelfs in dat geval, zou er slechts eene enkele soort van protestantismus wezen, 't welk waar zou kunnen zijn, al de overige zouden noodwendig valsch moeten wezen; want de waarheid is een en kan niet verdeeld of tegenstrijdig zijn. De geschiedenis van het protestantismus in deszelfs duizend verschillende vormen, bewijst, hoe strijdig met de eenheid en met de waarheid eene wet is, die geenerlei levendigen regter erkent, om haren zin te verklaren en er de grenzen van te bepalen. Het protestantismus is wezenlijk het huis, dat op het zand gebouwd is; het huis op de steenrots, is wezenlijk het zinnebeeld van het Catholicismus.

» Ik kan dit adres niet eindigen, zonder een klein getal van historische feiten aan het bedaard gezond verstand der Engelsche Protestanten te onderwerpen.

» In de eerste plaats: het Christendom werd in Engeland ingevoerd en de Engelschen werden tot die Goddelijke religie bekeerd, door den H. AUGUSTINUS, die op het eiland van Thanet omstreeks het jaar 596 aankwam. Hij was naar dat land gezonden door den heiligen Paus GREGORIUS den Groote. Het geloof, dat hij in Engeland vestigde is dat, hetwelk, de Catholijken tot op dezen dag toe belijden. Hij celebreerde de Misse, hij verzocht de voorspraak der Heiligen, hij bad voor de overledenen, hij diende de zeven Sacramenten der Catholijke Kerk toe; met een woord hij was Catholijk, volkomen zoo, als wij het tegenwoordig zijn.

» Ten tweede: hij was een man des gebeds, van eene groote zachtmoedigheid en erkende heiligheid;

zijn karakter werd door geenerlei buitensporigheid door geenerlei misdrijf bezoedeld. Hij was wezenlijk een man van een onberispelijk leven, en van eene stichtende godsvrucht.

» Ten derde: de Godsdienst, dien hij onder de Engelschen invoerde bestond zonder verandering gedurende meer dan 900 jaren. Het protestantsch gebedenboek erkent, zelfs in zijne vijandigste stellingen, dat het Engelsche geloof gedurende 800 jaren hetzelfde gebleven is tot aan de reformatie.

» Ten vierde: de verandering van Godsdienst in *Engeland* van het Catholicismus tot het protestantismus werd niet te weeg gebragt door de godsvrucht, wetenschap of redenering, noch door godvruchtige deugdame of geleerde mannen.

» Ten vijfde: de reformatie in *Engeland* had tot werktuigen eenige der verdorvenste menschen, die ooit bestaan hebben. HENDRIK VIII, een overspeler, meeneedige en moordenaar! de aartsbisschop CRANMER, dien ik later zal trachten af te schilderen, en SOMMERSET, die het schavot met het bloed van zijnen broeder besproeide.

» Ten zesde: CRANMER verdient wel een artikel voor zich alleen. Ik ga een denkbeeld geven van zijne misdrijven door de optelling van slechts drie derzelve.

» N.º 1 Daar het onvermijdelijk was, om aartsbisschop te worden gewijd, zonder dat hij eenen openlijken eed aflegde, begon hij, met in het bijzonder te zweren, dat hij dien, welken hij openlijk zou gaan afleggen, niet nakomen zou! Welke naam is aan dusdanige daad te geven? Ik laat het aan de conscientie van elken Engelschman over, om zulks te doen. Doch zeker is het, dat hij op die wijze aartsbisschop werd.

N.º 2 Op zekeren dag sprak hij eene doodstraf uit, tegen de ongelukkige ANNA BOLEYN, wegens schending van den eed, dien zij, zich in het huwelijk begevend, had afgelegd, en den volgenden dag sprak hij een dekreet en plegtig vonnis uit, volgens welke zij nimmer getrouwd was geweest! Ongelukkige vrouw! Zij werd ter dood gebragt, krachtens een vonnis van dien man, zal ik hem een monster noemen? In het oogenblik waarin een ander vonnis van hem bestond, 't welk bewees, dat het onmogelijk ware, dat zij het misdrijf begaan had, voor 't welk zij omkwam.

» N.º 3 Hij dwong het in tranen zwemmende kind, EDUARD VI, om twee protestanten levendig te doen verbranden, eene vrouw, en eenen man, JEANNE KNELL en GEORGE VOM PARRE, omdat hun protestantismus niet hetzelfde was, als dat van CRANMER. Maar, wat nog erger is, is, dat hij onder de regering van HENDRIK VIII onderscheidene protestanten den brandstapel deed beklimmen, omdat zij de gevoelens beleden waarin hij zelf deelde, zonder den moed te hebben van ze te belijden!

» Ten zevende: vergelijkt voor een oogenblik den zachtmoedigen en godvruchtigen AUGUSTINUS, die ons het Christendom aanbragt, den eersten Aartsbisschop van *Cantorbury*, met den eersten protestantschen aartsbisschop van *Cantorbury*, den onverdedigbaren CRANMER, en vraagt u zelven, wie dier beide mannen best

geschikt was, om het werk van God te volbrengen?

» Engelschen! ik blijf hier voor dit oogenblik staan. Als hetgene wat ik gezegd heb, geschikt is, om de aandacht er op te vestigen, en aanleiding te geven tot nasporingen, zou ik een groot doel hebben bereikt; en alle mijne wenschen zullen vervuld zijn, als die nasporingen met ijver, opregtheid en voorzigtigheid worden gedaan.

» Ik weet zeer goed, dat niemand tot den Vader kan komen, ten zij de Vader hem trekke; doch zij die de waarheid met opregtheid des harte en met de regte gesteldheid zoeken; het is geene vermetelheid zulks te gelooven, niet in de duisternis en het gevaar der dwaling zullen gelaten worden.

» Vergunt inmiddels, dat ik mij noeme, uwen getrouwen Dienaar,

DANIEL O'CONNELL.

DE VOLKSBEWEGING TE ZURICH.

Van alle de vrijheden, in wier naam, en ter verkrijging van welke de bevolkingen, sedert drie eeuwen gerevolteerd en gestreden hebben, is die, welke juist door de aanhangers en voorstanders van ketterijen, scheuringen en revolutien, het minst van allen begrepen, en het meest van allen geschonden is geworden, de vrijheid van conscientie. LUTHER, in *Duitschland*, CALVYN te *Geneve*, ZWINGEL te *Zurich*, HENDRIK VIII in *Engeland*, CROMWELL en het Anglicanisme in *Ierland*, het calvinismus in de *Vereenigde Nederlanden*, de conventie in *Frankrijk*, de koning van *Pruissen*, in de *Rhijn-provincien* en in *Posen*, *Rusland* in *Polen*, het liberalismus in *Spanje* en in *Portugal*, het radicalismus in *Zwitserland*, protestanten, filosofen, revolutiecnairnen, despoten en democraten van alle landen, van alle tijden, van alle klassen en kleuren, hebben sedert drie eeuwen niet opgehouden, die vrijheid te onderdrukken en, o bittere spotternij! in naam der *vrijheid*. *Vrijheid of de dood!* is de kreet en de handelwijze van al die hervormers.

Wij zijn nog op hetzelfde standpunt van begrip en verdraagzaamheid, in deze eeuw, die zich boven alle vooroordeelen verheven verklaart. O! wanneer zullen wij dan bevrijd wezen van dat domme, geveinsde en leugenachtige liberalismus, dat sedert twintig jaren in *Europa*, de geschiedenis vervalscht; de verstand bedwelmt en bastaard-constitutien fabriceert; dat in naam van den voortgang en maatschappelijke eenheid, de wettigste regten hoont en schendt? Is het niet onteerend voor een land en voor een volk, dat een groot gedeelte der publieke opinie nog geleid wordt door eene drukpers, die voorgeeft, de eenigste verdedigster van vrijheid en orde te wezen, en die noodt heeft kunnen of willen begrijpen, dat er ook vrijheid bestaat, voor hen, die aan God en aan zijne Kerk gelooven.

Bij wien moeten deze aanmerkingen niet ontstaan, bij het lexen der oordeelvellingen, van schier alle

Fransche en andere liberale bladen, aangaande de volksbeweging, welke te *Zurich* heeft plaats gehad.

Beter onderrigt dan die bladen, weten de lezers van ons blad, welke pogingen het Zwitsersche radicalismus sedert 1830 heeft aangewend, om alle oude politieke en godsdienstige instellingen, van dat land te vernietigen. Door die razernij van blinde en onderdrukkende centralisatie beheerscht, die geen denkbeeld van nationale eenheid heeft, dan gepaard met de volstrekte vernietiging van plaatselijke vrijheden, poogde het radicalismus, met trotsche halstarrigheid alle kantons van *Zwitserland* te onderwerpen, aan het gelijksoortig juk van een centraal gezag, dat alle burgerlijke en godsdienstige vrijdommen, verzwelgen zou.

De krachtigste hinderpaal tegen dat werk van antinationale centralisatie van den kant van den godsdienstigen geest en van de godsdienstige instellingen komende, aarselde het radicalismus niet, om het vervalschen der Christelijke geloofsbegrippen van *Zwitserland* te ondernemen. Om dat doel bij de Catholijken te bereiken, werden de beruchte artikelen der Badense conferentie uitgebreid: voor de protestanten hoopte men het te bereiken, door te *Zurich*, eene universiteit daar te stellen, die bestemd was, zoo als men het noemde, om een nieuw geslacht te vormen van mannen, die verlicht genoeg zouden wezen, om niet Christen te zijn. Met dat inzicht, werd er een Raad van opvoeding daargesteld, een stelselmatige Raad, buiten allen godsdienstigen invloed zamengesteld. Om het professoraat in die nieuwe universiteit te bekleeden, riep men uit *Duitschland* geleerden, die zich door hunne anti-Christische gevoelens onderscheiden hadden, zoo als de naturalist en phantheïst OKEN; en om de godgeleerdheid te onderwijzen, koos men den man, die zoowel het Protestantische als Catholijke *Duitschland* geërgerd had, door de uitgave van een boek, 't welk den fundamenteelen grondslag des Christendoms, niet alleen de Godheid, maar zelfs het aanwezen van JESUS CHRISTUS loochent. De benoeming van doctor STRAUSS, de schrijver van het beruchte *Leven van JESUS*, voltooide de ontmaskering van het plan, hetwelk de radicale partij, die zich meester van het gezag had gemaakt, gevormd had. Van dien dag af, wisten Catholijken en Protestanten, dat hun geloof bedreigd werd en dit was het teeken eener krachtige reactie, tegen de ontwerpen van centralisatie, door het radicalismus gevormd. Het is die reactie, welke te *Zurich* heeft gezegepraald.

Intusschen ontbreekt het niet aan zoogenaamde liberale bladen, die de volksbeweging, welke te *Zurich* heeft plaats gehad, aan de onverdraagzaamheid, aan de dwingelandij, de blindheid en het obscurantismus der bevolkingen toeschrijven, die hunne nationale regten en vrijdommen verdedigen; die nog meer verdedigen dan de vrijheid hunner eigene conscientie, iets dat nog dierbarer en heiliger is, de conscientie en de ziel hunner kinderen die men verdierlijken wil, door een goddeloos onderwijs! Ziedaar de lieden, die van vrijheid van volks-sovereiniteit, van eerbied voor de volks-wensen spoken, en die niet dan woorden van ver-

achting hebben voor een volk, hetwelk even als de bevolkingen van de *Rhijn-provincien* en *Posen*, en die van *Zwitserland*, de onschendbaarheid van haar geloof tegen de aanmatigheden van een koninklijk despotismus, of die eener demagogieke dwingelandij verdedigden.

Bemerkt, dat dezelfde lieden slechts lofspraken hebben voor de revolutien, die uit haat tegen den Godsdienst bewerkt worden, in gevalle, in plaats van tegen het Godverzakend radicalismus, de volksbeweging te *Zurich*, tegen het Catholicismus ware gericht geweest, of dan zouden de kolommen dier zelfde dagbladen te beperkt zijn geweest, om de lofredenen op die volksbeweging te bevatten.

Men hoore het Fransche blad *le Siècle* spreken, 't welk aan zijne twintig duizend geabonneerden zegt:

» Eene overweging die zich aanstonds voordoet, als men de oorzaak en het doel van den volksopstand, die het gouvernement van *Zurich* heeft omvergeworpen, naspoort, is het blijkbaar, dat de souvereiniteit der massa's niet altoos wordt uitgeoefend in den zin des voortgangs en der ware beschaving."

Le Commerce, die veel beter weet wat de radicale partij beoogde, slaakt bittere zuchten over den zegepraal der godsdienstige vooroordeelen eener bigotte hoewel protestantsche bevolking. Wat zegt men van dit: *Hoewel protestantsche?*

Le Courrier Français en *le Constitutionnel*, konden niet in gebreke blijven, van zich even vijandig jegens het Zurichse volk te toonen, als jegens de Catholijken in *Pruissen*. Intusschen toonen die bladen eenen vijandigen geest, die hatelijk zijn zou, zoo hij niet uithoofde zijner verregaande onkunde belagchelijk ware. Zoo spreekt *le Courrier* over Dr STRAUSS, schrijver van een *leven van JESUS*, 't welk de Catholijke gevoelens vergruisd (1), en dat blad gaat van die verklaring uit, om aan de vermetelheid en onverdraagzaamheid der Catholijke geestelijkheid de schuld dier volksbeweging te geven. — *Le Constitutionnel* wijt dezelfde insgelijks aan den *Ultramontaanschen* invloed en aan de Catholijken, welke, zegt hij, aan dien professor, MEN WEEET NIET REGT WELKE heterodoxe leerstellingen verwijten. — Zoo weten dan die toongevende dagbladen, die als volksverlichters optreden, niet eens, wie Dr STRAUSS is; welke de gevoelens van Dr STRAUSS zijn; en dat zoowel protestanten als Catholijken die gruwel-gevoelens verfoeijen!

Het *Journal des Débats* in zijne hoedanigheid van blad der zoogenaamde behoudende partij, wacht zich wel van partij te kiezen ten voordeele der behoudende gevoelens van het Zurichse volk. Het is hier zake van Godsdienst; en zulke verlichte progressieve vernuften, als de schrijvers van het *Journal des Débats*, bekommeren zich weinig over eene zoo weinig beduidende zaak! Als het op het bestaan van den heer MOLÉ aankwam, zou het *Journal des Débats* al de kracht zijner rhetorica uitputten; maar hier betreft het slechts het bestaan van JESUS CHRISTUS, en het is dus

(1) Qui froisse les opinions Catholiques.

der moeite niet waardig, om een woord te schrijven ten voordeele van een volk, 't welk, op eenemoedige wijze, het geloof verdedigt, waarin de deugdzaame schrijvers van het *Journal des Débats* zijn gedoopt en opgevoed geworden?

Men kan echter niet zeggen, dat onder de liberale Fransche pers, geene schrijvers aangetroffen worden, die in staat zouden zijn, om eene taal te voeren, welke den voorstanders van vrijheid, gerechtigheid en waarheid betaamt. *Le Capitole* en *le National* leveren daarvan het voorbeeld op.

» Het gouvernement van het kanton *Zurich*, zegt *le Capitole*, een professor der godgeleerdheid te kiezen hebbende, tot het onderwijs van den Godsdienst van CHRISTUS, heeft deszelfs keuze zeer teregt gevestigd, op dien leeraar, die leert, dat de CHRISTUS nimmer bestond. Hier is het niet meer eene kwestie van individueel gevoelen; 't is eene kwestie van openbaar en Godsdienstig onderwijs. De christelijke families, die ook aan de vrijheid hunner gevoelens gehecht zijn, hebben zich verzet tegen het ongelooft, 't welk zoogenaamde filosofen hen wilden opleggen, en van toen af zijn er onlusten begonnen, welke geëindigd zijn, met de omverwerping van het *Zurichsche* gouvernement.

» Dat gouvernement was even ongerijmd als tyranniek. » De ongodisterij in onze dagen van vrijheid, de verdiensten niet meer hebbende, van weerstand te bieden aan de onverdraagzaamheid, bepaalt zich tot eene domme parade, die eenvoudiglijk de plompheid harer uitvinders bewijst. Er is honderdmaal meer waardigheid bij de landlieden, die opstaan, om den Godsdienst hunner vaders te verdedigen, dan bij de regering, die, eenige oude N.^{os} van den *Constitutionnel* gelezen hebbende, eindigde, met niet meer te begrijpen, dat de faculteit om te geloven en te bidden, de eerste en onbetwistbaarste aller vrijheden is."

Le National laat zich dus uit:

» Wat heeft de groote Raad van *Zurich* gedaan? Hij heeft zich vermeten, aan bevolkingen, welke van de leerstukken des Christendoms diep doordrongen zijn, de lessen van Dr STRAUSS op te dringen, die in een boek, dat berucht geworden is, de Godheid van JESUS CHRISTUS ronduit geloofchend had. Die benoeming werd oogenblikkelijk met eene levendige en bijna algemeene verfoeiing vernomen, de sociaansche professor zag van het houden zijner lessen af; doch die halve voldoening, gelijk alle maatregelen van het juste milieu, ontwapende slechts ten halve het mistrouwen des volks. De groote Raad later geweigerd hebbende, den kerkelijken Raad aan de benoeming van professoren der godgeleerdheid, deel te geven, gaf deszelfs weigering aanleiding tot het vormen van een oppositie-comité, dat onder den naam van *comité van het geloof*, circulaires uitvaardigde, aangaande de ongodsdienstige strekking van het gezag; volks-bijeenkomsten beriep en de gemeenten uitnoodigde om te raadplegen. De in beslagneming dier circulaire, de vervolgingen tegen

» derzelver opstellers gerigt, het verbod der bijeenkomsten, het beroep van het cantonnaal gouvernement, op de militaire magt der confederatie; de opstand des volks en de gewigtige gebeurtenissen, die den val van het gezag hebben te weeg gebragt, alle die feiten zijn het gevolg geweest van eenen eersten misslag van het gezag. Het is goed, philosoof te wezen; maar het is ook goed, om in een land, alwaar de souvereiniteit des volks volgens regt en feit bestaat, niet te vergeten, met wien men te doen heeft, en de philosophie niet onder de bescherming der bajonnetten te plaatsen.

Zoo heeft dan het protestantsche *Zurichsche* volk weder eene les gegeven aan die onvoorzigtige gouvernementen, die den kring hunner wettige attributen, tot het tijdelijk beheer der volken noodzakelijk, te buitengaande, zich meester van Godsdienst en onderwijs willen maken!

WAT IS DE NATIE?

Dit opschrift moge zonderling toeschijnen; maar de beantwoording dier vraag heeft ons toegeschenen in deze oogenblikken niet zonder gewigt te zijn.

Wie bekend is met de geschriften der oud-gereformeerden en sommige andere fanatieke protestanten, weest dat die soort van menschen zich zelven uitsluitend als de Nederlandsche natie beschouwen, en ons Catholijken, die echter, $\frac{2}{3}$ en, als wij er *Limburg* en *Luxemburg* bij rekenen, bijna de helft der bevolking uitmaken, als 't ware, als vreemdelingen, of ten minste als een hoop parias, met verachting aanzien, en ons gaarne buiten alle staatkundige en burgerlijke betrekkingen zouden sluiten, even als in de vorige dagen.

Zelfs zal het niemand beyreemden, dat het *Handelsblad* over welks ergerlijke berigten wij meermalen gesproken hebben, alleen de protestanten als Nederlandsche natie zou willen doen voorkomen; zoo als onloochenbaar blijkt uit deszelfs *jeremiade*, waarbij misschien menig protestantsch moederlijk bittere tranen vergieten zal, ter gelegenheid van het gerucht, betrekkelijk het huwelijk van Z. M., met eene deugdzaame, maar... o gruwel! met eene Catholijke vrouw! Want, hoewel het *Handelsblad*, die reden niet openlijk voor zijne jammerklagt opgeeft, is dit echter het eenige punt, dat het *Handelsblad* en, zoo als het zegt de natie, zoo verschrikkelijk, zoo jammerlijk, zoo deerlijk, zoo onherstelbaar grieft, dat men het *Handelsblad* met opstellen dienaangaande, overladen heeft (1).

Wel *Handelsblad*! wel *Handelsblad*! Riep onlangs de *Arnhemse Courant* uit, en wij doen het nu. Hebt gij de geschiedenis der *gemengde huwelijken* in *Pruis-*

(1) Men zie het *Handelsblad* van zaterdag 28 September 1839.

sen, en de rol, welke gij bij de vervolging tegen de Aartsbisschoppen van *Keulen* en *Posen* gespeeld hebt, reeds zoo spoedig vergeten? Weet gij niet meer, dat gij het Pruisisch gouvernement zoo uitbundig geroemd hebt, als *wijs*, *regtvaardig*, *verdraagzaam* enz. enz., omdat het, de gemengde huwelijken begunstigde, en de reclamatiën der Catholijke Kerk daartegen, als overdrevene aanmatigingen der hiërarchie verachtte en vervolgde? — Hebt gij vergeten, dat gij het als een bewijs van den *geest der onverdraagzaamheid* hebt aangevoerd, toen een Catholijke Priester, ter gelegenheid van het huwelijk des hertogs van *Orleans* met eene protestantsche prinses, daarover treurde (1), en nu hebt gij geene woorden genoeg, om het diepe leedwezen der natie, dat is van het protestantsch gedeelte der natie uit te drukken, bij het nog maar bloote gerucht ('t welk gij zegt niet te geloven), dat *Z. M. onze Koning*, zoo als men het noemt, zegt gij, met de linkerhand eene vrouw trouwen wil, welke den Godsdienst belijdt, dien de voorvaders van onzen Koning verlaten hebben. — Welnu, wij, die ook tot de natie behooren, en met de gevoelens der Catholijken beter bekend zijn dan gij, verklaren openlijk, dat, ingevalle, gelijk men beweert, de Apostolische Stoel dispensatie tot dit huwelijk heeft gegeven, en de voorwaarden dier dispensatie getrouwelijk worden nagekomen, wij Catholijken dat huwelijk, welverre van het als eene betreurens- en beschreijenswaardige zaak te beschouwen, integendeel aanzien als een middel, waarvan de Voorzienigheid zich wel eens zou kunnen bedienen, om den hoogbejaarden vorst, die men maar al te lang, door allerlei inblazingen, verkeerde denkbeelden, ten opzigte van de gevoelens en getrouwheid der Catholijke Nederlanders, maar die noch vlejers, noch huichelaars zijn, heeft ingeboezemd, tot andere gedachten te brengen..... Doch juist hier zal het misschien haperen, niet waar *Handelsblad*? Misschien zouden dan de ambten, vooral de vette en invloed hebbende, niet meer uitsluitend voor de protestanten bewaard worden! Inderdaad, dit zou wel beschreijenswaardig voor het Nederlandsche volk zijn! Wie weet zelfs, of het in dat geval, den onoverkomelijken ramp niet zou beleven, dat het onnavolgbaar welsprekend en bondig redenerend *Handelsblad*, in een oppositieblad veranderde.

Ziedaar dan reeds twee soorten van Protestanten, die in onze verlichte en verdraagzame dagen, openlijk bewijzen geven van de kleingeestigste onverdraagzaamheid.

Maar de liberalen zullen toch verlichter denken, zal men misschien zeggen.... wij zullen er een staaltje van aanvoeren, uit, wie zou het verwachten — uit de *Arnhemsche Courant*!

In de *Arnhemsche Courant* van Zaterdag 28 September 11. leest men het volgende:

HERZIENING DER GRONDWET.

» (Vermits de ministeriële bladen altijd uitsluitend de *Arnhemsche Courant* noemen en aanvallen, waardoor menigeen in het denkbeeld zou kunnen worden gebragt, als ware ons blad de eenige oppositie-courant dachten wij het niet ondoelmatig het volgende artikel van den Noord-Brabander, dien wij anders niet kenden, uit den Nederlander over te nemen)."

DIEN WIJ ANDERS NIET KENDEN!!! En toch was de Noord-Brabander het blad, waaruit door het overnemen van het artikel van Mr. DONKER CURTIUS, getiteld: *Aan alle vrienden van orde en vrijheid*, velen met dat stuk bekend werden, die er anders niets van zouden geweten hebben, omdat zij de *Arnhemsche Courant*, wier hatelijke antecedenten, ten opzigte der Catholijken, zij nog niet vergeten hadden, niet lazen, maar zich uithoofde dier overneming, op die courant hebben geabonneerd.

Wij hebben niets gemeens met den Noord-Brabander, wij hebben zelfs meer dan eens in beraad gestaan, om het een of ander artikel van dat blad te bestrijden; en het is dus geenszins gekrenkt eigengevoel, als wij, de uitdrukking der *Arnhemsche Courant*, betrekkelijk den Noord-Brabander: *dien wij anders niet kenden*, zeer ongepast, om niet te zeggen hatelijk vinden. De Noord-Brabander is, tot hertoe de eenige, als uitsluitend Catholijk bekende courant, welke nieuwstijdingen mededeelt en wier latere berigten, overal even vroeg, als in het *Handelsblad* of zelfs nog vroeger, kunnen gelezen worden; en het is dus schande, als een blad, 't welk zich even als de *Arnhemsche Courant*, aan het hoofd eener oppositie plaatst, en, als zoodanig, alle bladen en derzelver geest behoorde te kennen, van een blad, dat reeds tien jaren bestaan heeft, zeggen durft: *dat blad kenden wij niet!*

Maar kent de *Arnhemsche Courant* de *Catholijke Nederlandsche Stemmen* ook niet? Weet zij niet, dat wij, zonder eene *stelselmatige oppositie* te vormen, heilzame verbeteringen verlangen, en vooral *gelijke vrijheid voor allen* beoogen? Weet zij niet, dat wij, zoowel als de Heer DONKER CURTIUS, regtstreeksche verkiezingen en de ministeriële verantwoordelijkheid, als de eenige waarborgen eener grondwet beschouwen en verdedigen? Zij kan niet zeggen, dat zij ons blad en onze artikelen niet kent. — Doch waarom zwijgt zij er dan van; vooral als het zake is, om tegen de ministeriële bladen te betoogen, dat zij niet het eenige oppositie-blad is? — Kan ook hiervoor wel eene andere reden bestaan, dan omdat onze Stemmen uitsluitend *Catholijke Nederlandsche Stemmen* zijn?

Is dat vrijzinnig gehandeld? Is dat geschikt, om het beroep van Mr. DONKER CURTIUS op de medewerking van *alle vrienden van orde en vrijheid*, ingang te doen vinden?

Maar het is geschikt om de Catholijken behoedzaam te maken, en hen te overtuigen, dat zij van de zoo hoog geroemde vrijzinnigheid der liberale protestanten

(1) Zie *Handelsblad* van 9 Julij 1837.

even weinig zonden te wachten hebben, als van de ministeriële *Handelsblad-partij* of van de oud-gereformeerde reformatie-vrienden, wier regt op Godsdienstvrijheid wij van den aanvang af, tegen de regering verdedigd hebben, en die hunne erkentelijkheid daarvoor toonen, door in ieder nummer van hun tijdschrift over de zoogenaamde *afgoderij* der Roomsche Kerk, de jammerlijkste beuzeltaal te voeren en zelfs in het laatste nummer niet geschroomd hebben, de afschuwelijkste Godslastering te uiten, door de aanbiddelijke Eucharistie den *afgod van Rome* te noemen! Catholijke landgenooten! Laat ons eensgezind, laat ons Catholijk blijven; onderworpen aan de over ons gestelde magten, omdat er geene magt is, dan van God; doch tevens, als vrije menschen en Catholijken, op alle die verbeteringen aandringen, waarop wij regt hebben; doch laten wij ons daarbij bepalen, zonder ons te verbroederen, of gemeenschappelijke zaak te maken, met eene partij, die zich wel vrijzinnig noemt, maar die overal toont, de ware vrijzinnigheid niet te kennen.

Laat ons langzaam en bedaard voortwerken, zoo als onze broeders in *Groot-Brittannië* en in *Frankrijk*, en onze vrijheid en met haar de vrijheid voor allen zal eindelijk zegepralen! Wij hebben reeds veel gewonnen, ons getal is sedert vijftig jaren verbaazend aangegroeid, welligt is de tijd niet ver meer af, waarin wij de *meerderheid des Nederlandschen volks* zullen uitmaken, waarin onze invloed de krachtigste zijn zal, en wij de aangename gelegenheid zullen hebben, om hen, die ons als afgodisten verguizen, of als woelgeesten verdacht willen maken, of als nietsbeduidende stumpers, *die men bij toeval leert kennen*, verachten, te toonen, dat regtvaardigheid, voor Catholijken geen ijdele klank is, dat wij de vrijheid niet voor ons alleen verlangen, maar, zoo als de groote Aartsbisschop van *Toulouse* zich onlangs uitdrukte: *de vrijheid aan allen en op eene ronde en loyale wijze gegeven*.

Laat ons, hoe gebrekkig thans ook het stemregt zijn moge, ons daarvan bedienen, en, zonder kuiperij en zonder aanzien des persoons, bekende, deugdzaame en verstandige Catholijken tot kiezers stemmen en tevens op de uitbreiding zoo al niet algemeenheid van het stemregt, en op regtstreeksche verkiezingen blijven aandringen. — De Voorzienigheid zal het overige doen. Zij die op haar en op de regtvaardigheid hunner zaak betrouwen, behoeven geene partijen te vormen, veel min zich aan te sluiten aan partijen, die ons haten, miskennen, of minachten, alleen omdat wij Catholijk zijn.

IN VRIJHEIDSTELLING VAN DEN EERW. HEER MICHELIS.

Volgens berichten uit *Duitschland*, is de Eerw. Heer MICHELIS, Secretaris en Kapellaan van Mgr. den

Aartsbisschop van *Keulen*, die men gedurende meer dan anderhalf jaar te *Maagdenburg* gevangen gehouden had, eindelijk aan de vrijheid terug gegeven. — De hemel geve, dat het Pruisisch gouvernement, tot den weg van wijsheid, regtvaardigheid en verdraagszaamheid terug keere.

NADERE BIJDRAGEN VOOR OUD-BEIJERLAND.

Het reeds geremitteerde montant bedraagt	f 1633 95½
Van J. W. uit <i>Arnhem</i> 2 coupons	2-47
Van den Heer Mr. L. INGENHOUZ, voor een Geestelijke uit het distrikt van <i>Breda</i>	10-00
Van denzelfen voor een onbekende	1-00
Van den Heer C. L. VAN LANGENHUISEN te <i>Amsterdam</i> , voor twee dienstboden, met deze regels: <i>Deez' kleine gift zij opgedragen</i> <i>Tot Gods eer en welbehagen</i> <i>Op dat zijten moge in stand</i> <i>De Kerk van Oud-Beijerland</i>	3-00
Van denzelfen, wegens A. VAN DER KAMP, lid van het R. C. Leesgezelschap aan het <i>Nieuwe Diep</i>	3-00
Van den Heer J. F. NIESTEN, Boekh. te <i>Haarlem</i> ontvangen voor een onbekende uit het leesgezelschap in den <i>Zantpoort boven Haarlem</i>	f 3-00
Van M. N. te <i>Haarlem</i>	0-25
	3-25

Bij den Eerw. Heer J. G. WENNEKENDONK te *Utrecht* gedeponoord:

Van B. te <i>Utrecht</i>	f 1-00
Van U. te U.	2-00

3-00

Van een Vriendenkring te <i>Leiden</i> , voor de eenige ware Kerk te <i>Oud-Beijerland</i> , drie coupons te zamen	6 18½
Uit G.	2-00
Aan den Eerw. Heer HOEFNAGELS, regtstreeks bezorgd van twee Dames (1) onder de letter G. de aanzienlijke som van	600-00
Alsmede nog uit <i>Amsterdam</i> , eene Koorkap	

f 2267-86

AANKONDIGING.

De ondergeteekende heeft de eer hiermede aan heeren Boekhandelaren te berigten, dat hij alhier met 1.º September een Boek- en Papierwinkel heeft opgerigt. Hun Eds. verzoekende om hem in het vervolg, van de bij hun uitkomende werken, eenige in commissie te willen toezenden

Delfshaven, 1 October 1839.

H. A. HOUTMAN.

(1) Deze zeer aanmerkelijke *buitenlandsche gift*, getuigt, dat onze *Stemmen* ook elders weerklink vinden, en is tevens geschikt ter opwekking onzer vermogende landgenooten, om hunne liefdadigheid, insgelijks rijkelijk tot *buitenlandsche kerken* uit te strekken. De Catholijke Kerk toch is één over de geheele wereld, en alle Catholijken zijn leden van een en hetzelfde ligchaam. Mogen de godvruchtige en weldadige Dames, die zoo rijkelijk, tot instandhouding van eene onzer armste gemeenten hebben bijgedragen, den goddelijken zegen in de ruimate mate oandervinden.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in wien naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Briefven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

OVER DE PRIMAUTEIT (1) VAN DEN STAAT.

(Naar het Fransch van l'Univers.)

Wij herinneren ons een woord van den heer VILLEMAIN, grootmeester der universiteit bij de prijsuitdeeling van het groote concours; een veel beteekenend woord, en dat men niet genoeg heeft opgemerkt, Frankrijk, heeft die minister gezegd, *wenscht overal de primauteit van den staat te bewaren*, als een teeken van deszelfs eigene magt. In eenen anderen mond, kon die uitdrukking, als een bloot gezegde worden beschouwd; doch wij moeten erkennen, dat de woorden van den heer VILLEMAIN, waarde en beteekenis hebben; men behoort er aanteekening van te houden en onder den schitterenden sluier, die dezelve bedekt de hatelijke en noodlottige leer zoeken, welke onze regeerders in alle hunne redevoeringen mengen en die zij trachten met zoq veel volharding in

alle hunne handelingen te verwezenlijken.

Deze leer der suprematie, of, zoo als de heer VILLEMAIN zegt, der primauteit van den staat, is reeds oud en versleten, zonder toekomst; hoewel geheel nieuwerwetsch bij de Christen-volken. — In'de middel-eeuwen sprak men veel van de gemeente (communaute), van de republiek (*res publica*), niet, of weinig van den staat. In de jongste eeuwen is het woord: gemeente verdwenen, het woord republiek heeft zijne voortreffelijke toepassing verloren en het woord: staat, heeft overal derzelver plaats ingenomen. Nu de woorden zijn slechts de uitdrukking der zaken; die verandering in de taal, geeft dus eene wezenlijke en gewichtige verandering in de maatschappij te kennen. — De gemeente, de republiek, was iets, dat geheel leven was, een persoon, zoo als ook de publicisten van dien tijd zeiden, ziedaar waarom deszelfs wet de gemeenschappelijke wil, deszelfs doel, het gemeenschappelijk belang was; ziedaar waarom de bijzondere wil, de individueele belangen verdwenen en niet meer geteld werden zoodra als zij tegen den wil, en tegen het belang van de gemeente inliepen en vooral tegen de godsdienstige wet, welke de Christen-volken be-

(1) Dit woord, dat eigenlijk voorrang, hoogste rang, hoogste gezag, beteekent, hebben wij onvertaald gelaten; wij de zin, waarin het hier gebezigd wordt, blijkbaar gelijk staat met suprematie.

schouwden als het principe zelve van hun aanwezen. — De magt van den souverain was absoluut, want men beschouwde hem als den vertegenwoordiger van de *gemeente*; doch die magt had niets willekeurigs, want zij werd geregeld door de wet en de wet was niet zijn enkele wil; de wet werd gemaakt met de toestemming des volks en de koninklijke bekrachtiging, *lex consensu populi fit, et constitutione regis*, zegt KAREL de Kale, in een zijner kapitulairen (1). Vóór hem verklaarde LODEWIJK de Goede, » dat in zijn » persoon de kracht en de grondslag van het ge- » zag woonden, maar dat de goddelijke en mensche- » lijke wetten, zijne getrouwen deelgenooten maakten » zijner doorluchtige bediening en dat zij moesten ar- » beiden, om den roemvollen titel van medehelpers, » coadjutores van den souverain te verdienen.”

Later rigtte de H. LODEWIJK aan PHILIPPUS III, de- » ze edele woorden: » Gij zult de goede wetten en de » heilige geboden van dit koninkrijk onderhouden » onderhoud en maak onschendbaar de » privilegien, gewoonten en immuniteiten uwer on- » derdanen daar de scepter ons in handen is » gegeven voor de handhaving der wetten Denkt » niet, mijn zoon, dat de Franschen, slaven der ko- » ningen zijn, maar veeleer van de wetten des ko- » ninkrijks aan welke de deugd wil, dat de koningen » zich onderwerpen (2).”

De gemeente EEN zijnde, waren alle deelen, wel- ke dat groote ligchaam uitmaakten, onderling verbou- den, alle maatschappelijke krachten ondersteunden el- kander wederkeering; in denzelfden zin handelende, hetzelfde doel beoogende, vereenigden alle nationale elementen zich met elkander en harmonieerden, in plaats van zich te isoleren en met elkander te strijden. — Als men bijvoorbeeld gesproken had van de scheiding van kerk en *gemeente*, zouden de menschen van dien tijd het niet verstaan hebben; het ware eveneens geweest als te beproeven, hen te betoogen, dat het, om den mensch te doen leven, goed ware, de ziel van het ligchaam te scheiden; als men onderscheid had gemaakt, tusschen de gemeente en het volk, om derzelver respectieve regten en belangen in oppositie te stellen, zouden zij gevraagd hebben: wat wilt gij zeggen? Is het volk een ding en de gemeente een ander ding? Als men hen het voorstel had gedaan, om eenen oorlog te organiseeren tegen het gezag, on- der voorwendsel van misdaden dergenen, die er de bezitters van zijn, zouden zij hebben geantwoord: De leden verzetten zich niet tegen het hoofd en als het- zelve krank is, trachten zij, wel verre van het te ver- brijzelen, hetzelfde te genezen. De mensch, die het gezag bezit, is niet het gezag; wij weten het eene

zeer goed van het andere te onderscheiden en daarom doen onze koningen ons den eed, van hunnen post wel te zullen bedienen. — En inderdaad, de koningen der twee eerste stammen, deden dien eed, en gedurende de drie eeuwen, die op de verheffing van HUGO CA- PET tot den troon volgden, zwoeren de koningen van *Frankrijk*, al hunne magt te zullen bezigen, om den burgerlijken toestand hunner onderdanen en de wetten des koninkrijks te zullen handhaven. Ook vond men het niet vreemd, den godgeleerden, de dwingelandij te hooren brandmerken, de koningen belg- den zich geenszins, als de H. THOMAS en de H. BO- NARENTURA schreven, dat de vorst, die in zijn eigen belang en niet in dat van de gemeente regeert, tiran, dat is, oproerling en rebel is, en dat hij moet gestraft worden, omdat de revolte altoos een misdrijf is. De revolte was in hunne oogen de rebel- lie van elken particulier, vorst of onderdaan, tegen de gemeente; want, wij herhalen het, in die maatschappelijke organisatie was de vorst, afgescheiden van de gemeente, slechts een individu; terwijl tegen- woordig de vorst de staat is en de staat de meester aan wien allen gehoorzaamheid verschuldigd zijn. Deze denkbeelden waren aan allen, aan koningen en on- derdanen gelijk; zij waren tot den staat van grondstel- lingen (axiomata) overgegaan; men dacht er zelfs niet eens aan om ze te bewijzen, want niemand dacht aan het bestrijden derzelve, en een vriend van LODEWIJK XII, de beroemde du SEISSEL, Aartsbisschop van Tu- rin, zeide in een boek, voor FRANS I opgesteld, die er weinig voordeel mede deed: » Die matiging en be- » teugeling van het absolute gezag der koningen is tot » hun groote eer en voordeel; want het wordt er » niet door verminderd, maar des te waardiger naar » mate het meer geregeld is, en zoo hetzelfde uitge- » breider en absoluter ware, zou het daardoor slech- » ter en onvolmaakter zijn (1).”

Maar hoe zijn de volken van de *gemeente* afge- daald tot den Staat, dat is, hoe zijn de levendige maatschappijen der Christen-eeuwen, de kunstmatige (artificielles) maatschappijen geworden, die wij be- schouwen? — Het zou te langweilig zijn, daarvan de oorzaken aan te wijzen; maar de werkdadigste, de aanhoudendste en de krachtadigste is, zonder eenigen twijfel, in den bedorven wil der koningen gelegen, die verliefd op de magt en belemmerd door alles, wat haar regelde, door alle middelen getracht hebben, haar onafhankelijk te maken van den regel en om zich als Gode boven alle wetten te stellen. — Een koning zou nooit hebben kunnen zeggen: de gemeente ben ik. Zij verlieten dus de gemeente en tegen dezelve de krachten bezigende, die zij het in hunne handen had gesteld, verhieven zij er een nieuw gebouw naast:

(1) B. T. 2 § 6 van t. 36.

(2) Préceptes d'état par THEVENEAU 1617 p. 523 et 528.

(1) De la Monarch, p. 1, ch. 2.

de Staat; ten einde een hunner opvolgers eens en zeer naar waarheid, zou kunnen zeggen: *de Staat ben ik* (L'état c'est moi). FREDERIK II en PHILIPPUS de Schoone, waren de eerste, die begrip hadden van het werk dat door het instinct hunner voorzaten begonnen was. Het Romeinsche regt stelde regtsgeleerden te hunnen dienste, om de wenschen hunner trotschheid in theorie te brengen en te verdedigen. De aanraking met het Mahomedanisme voltooidde hunne dronkenschap en stortte hen in het verderf. De Staat bestond inderdaad bij de Turken, zoo als hij bij de Romeinen bestond, zoo als hij overal bestaan zal, waar de Kerk niet zal zijn. Nu, de Oostersche grootheid, in den grond zoo ellendig, maar echter zoo verleidelijk voor den vorst die haar in de verte beschouwt, verlokte FREDERIK; die keizer hield op Christen te zijn, om Heiden en Mahomedaan te worden (1), om in het midden der Christenheid de heerschappij van het geweld te vestigen, dier barbaarsche godheid, die Rome geregeerd had en die MAHOMED, op nieuw had gekroond. Als het genie van dien man in de Pausen niet een onoverwinnelijk beletsel had gevonden, ware het met de Christen-wereld en met de beschaving gedaan geweest. — De Staat is derhalve een wezen van Heidenschen en Mahomedaanschen oorsprong; meer dan eens heeft hij zijne geheime sympathien, door in het oog loopende feiten verraden: de Gibelijnen illumineerden te Florence, bij het vernemen van de nederlaag en gevangenschap van LODEWIJK den Heilige; FRANS I, was de eerste der Christen vorsten, die alliantie met de Turken maakte; later schreide LODEWIJK XIV van spijt, bij het vernemen, dat de aanhangers van den propheet, van onder de muren van Weenen verdreven waren, naar welke zijne politiek hen had weten te voeren (2).

De worstelingen tusschen de Pausen en de koningen, hadden geene andere oorzaak: de Staat is eene maatschappij, in de maatschappij gevormd, om deze in beslag te nemen; de Staat is niet het volk, niet de natie, hij onderscheidt er zich van, als de regeerders van hen die geregeerd worden, de meester van den slaaf; de natie is niet hij, zij is de zijne en ziedaar, waarom hij zich het regt toeëigent om er van te maken wat hij wil, haar te onderwijzen, wat hij wil, en haar de denkbeelden en geloofsbegrippen op te leggen, die hem behagen.

Nu, de Kerk heeft voor altoos de zielen vrijgemaakt; hare kinderen erkennen niemand anders dan haar, als meesteres en moeder, in zake van Godsdienst, van

leer, staan zij aan geen ander gezag het regt van soevereiniteit toe en de koningen hebben wel gevoeld, dat de soevereiniteit over de conscientien, de bron van alle andere is en dat de volken altoos aan de dwingelandij zouden ontsnappen, zoo lang als hunne opperhoofden, de verstandenen niet naar hun welgevallen konden kneden, zoo lang als de geestelijke magt niet in hunne handen zijn zou en ziedaar, waarom zij hebben zamengespannen tegen de Kerk, tegen God en tegen zijnen Gezalfden.

De ketterij is hen te hulp gekomen: LUTHER, door het individualiseeren van de Religie, door haar van den staat van maatschappij tot den staat van partikulier en personeel geloofsbegrip te verlagen, heeft de conscientie onder het juk der vorsten gebragt; want wat vermag een individu tegen den staat? Is er, om aan die magt weêrstand te bieden; niet eene magt van dezelfde orde noodig? De Protestant kan den worstelstrijd niet volhouden; hij is alleen, en hoe, en met welk regt zou een mensch den Staat bestrijden? Maar de Kerk kan dien worstelstrijd volhouden; want zij is eene maatschappij, en eene maatschappij, die veel magtiger is dan elke andere. De koningen begrepen het, en, naar het voorbeeld der Heidensche vorsten, trachteten zij de volken te bedriegen, hen in de afgronden der dwaling te storten, ten einde hen des te beter in slavernij te brengen (1). Van daar het naauwe verband der ketterij, met het despotisme. ARIÛS had slechts eenige duurzaamheid en vermogen, door de ondersteuning der keizers. De Grieksche kerk, door zich van de Catholijke eenheid te scheiden, viel onder het juk der Byzantische dwingelandij en sleept sedert dien tijd, haar jammerlijk aanwezen voort, dáár onder den sabel van den sultan, hier onder den stok van den czaar; MAHOMED verhieft en handhaafde zich niet, dan door het zwaard. LUTHER vestigde zich niet, en hield zich niet staande, dan door de ondersteuning der Duitsche vorsten; HENDRIK VIII, is de vader van het Anglikanisme; in Frankrijk, waren misnoegde en eierzuchtige grooten en vorsten, de voornaamste apostelen van CALVYN; en HENDRIK IV, het ontwerp van FRANS I hervattende, zou de natinoale kerk hebben gevestigd, waarvan RICHELIEU, naderhand droomde en die LODEWIJK XIV, beproefde te ontwerpen; zoo het Fransche volk, minder inschikkelijk dan Duitschland, en minder slaafsch dan Engeland, den Bearnais (HENDRIK IV), niet genoodzaakt had, om terug te keeren tot den schoot der Kerk en alzoo te erkennen, dat de legitimiteit, door eene hoogere legitimiteit beheerscht werd en afhing van zijne onderwerping aan de wetten des koninkrijks, welks oudste en onschendbaarste wet, het opperhoofd der bij uitnemendheid Catholijke natie ver-

(1) Hij vergat, dat de Zaligmaker gezegd had: de Heidenen hebben koningen, die over hen HEERSCHEN . . . maar zoo zal het onder u niet zijn, enz.

(2) En in welke bogten wringt zich in onze dagen de politiek der vijf mogendheden, die zich groot noemen, om het instorten des Turkschen rijkz staande te houden, alsof het heil van Europa er van afhing.

pligt, om Catholijk te zijn en te blijven.

Evenwel gingen de overleveringen van het despotismus niet verloren en de koningen bereikten in *Frankrijk* en elders in *Europa* hun doel. Zij vernietigden rondom en beneden zich, alles, wat hen lastig was; zij verhieven den Staat op de bouwvallen van de gemeente, zij genoten de vreugde van zich absolute meesters te zien, onafhankelijk van alle wetten, van allen regel en aan hunne onderdanen; de grilligheden van hun welbehagen op kunnen teleggen, als ware het redelijk en zelfs regtvaardig. — De wereld weet, wat zij er bij gewonnen hebben; de les is hard geweest, maar nog vruchtelozer; men begint thans op nieuw, op nieuwe kosten; er is geen gouvernement, dat niet poogt de *primauteit van den Staat* te herkriften, deze, door den sterken arm en het geweld, zoo als in *Rusland* en *Pruissen*, geene door list en behendigheid, zoo als in *Oostenrijk*; wij zullen bij nadere gelegenheid zeggen, tot welke catastrophen, die zinlooze pogingen ons voeren moeten.

AANSpraak VAN MONSEIGNEUR DEN AARTSBISSCHOP VAN TOULOUSE AAN DEN HERTOG EN DE HERTOGIN VAN ORLEANS.

» MONSEIGNEUR EN MADAME!

» Ik heb de eer aan uwe koninklijke Hoogheden het kapittel en de Heeren Pastoors deser stad voor te stellen.

» Wij komen u de hulde aanbieden van onze onderwerping en van onzen diepen eerbied.

» Uwe K. K. H. H. zullen geen opregter vrienden van orde en vrede, niemand getrouwer vinden aan hen, welke de Voorzienigheid in het bezit der openbare magt heeft gesteld.

» Die gevoelens zijn bij ons des te waarachtiger en hechter, daar zij ons door de Religie zelve bevolen worden (1).»

Toen de hertog en de hertogin de kerk binnen traden, sprak de prelaat hen op nieuw in deze bewoordingen aan:

» MONSEIGNEUR!

» In het oogenblik waarin uwe K. H. den voet op den dorpel des tempels zet, om zich voor de goddelijke Majesteit te komen neerbuigen, moet ik in de

(1) Mgr. de Aartsbisschop van *Toulouse* is dezelfde, die NAPOLEON durfde weerstaan, toen niemand hem weerstand durfde bieden; die den kerker boven de gunst van den keizer verkoos, toen men van hem vorderde, wat zijne conscientie hem verbood in te willigen.

Deze Prelaat kan als een der uitmuntendste sieraden van het Fransche episcopaat worden beschouwd, zijne woorden verdienen dus alle opmerking en overweging, vooral in de tegenwoordige omstandigheden.

RED.

eerste plaats in naam van de religie eene hoogstblijke erkentelijkheid jegens den koning, uwen doorluchtigen vader, uitdrukken.

» De Kerk wenscht zich geluk, van alle dagen op de zetels van *Frankrijk* Opperherders te zien verheffen, wier deugden en kundigheden aan derzelver oude roem herinneren (1).

» En welken onverwachten luister heeft die roem niet bekomen?

» In de negentiende eeuw geeft de Kerk van *Frankrijk* eene nieuwe geboorte aan de Kerk van *Afrika*. Voortaan zullen die beide even beroemde Kerken haren luister en hare bestemming vermengen.

De puinhoopen van *Carthago* en van *Hippone* zijn Fransch geworden.

» Wij wachten ons wel van te miskennen aan welke koninklijke bescherming wij zulke groote weldaden te danken hebben.

» Waarom moeten zich met deze roemrijke en zoete gedachten heimelijke zuchten paren? Wij vertrouwen dat uwe K. H. zich gewaardigen zal te vernemen, wat er het voornaamste onderwerp van is.

» De Godsdienst werpt bekommerde blikken op de toekomst, onophoudelijk nieuwe belemmeringen ziende bewerkstelligen aan de inrigtingen, die bijzonder bestemd zijn, om de jeugd in godsvruchten in de deugd op te leiden; achtervolgens die dierbare verblijfsplaatsen ziende verdwijnen, in welke de nieuwe geslachten de weldaden eener gelijkelijk godsdienstige en krachtige opvoeding moesten putten. Hare droefheid is groot, als zij hare kinderen ziet verloren gaan, medegesleept door ongeloof of verdorvenheid, omdat men haar niet over hen wil laten waken, met eene moederlijke teederheid, om haar tegen alle gevaren te behoeden.

» Tegen zulk een groot onheil, is slechts een redmiddel: *VRIJHEID VAN ONDERWIJS*, maar, vrijheid aan allen en op eene ronde en loyale wijze gegeven.

» Vergun ons te geloven, MONSEIGNEUR! dat het noch aan uwe K. H., noch aan Z. M. zal haperen, dat die wensch, die men, zonder onze grondwetten te schenden niet verwerpen kan, niet dadelijk verhoord worde.

» Ik durf ook nog aan uwe K. H. openbaren, wat vooral het voorwerp van de vurigste wenschen der inwoners van deze bij uitnemendheid christelijke stad uitmaakt. In een oogenblik van dwaling en onlusten werd het geheiligde teeken onzer zaligheid zelfs aan den voet onzer kerken ontnomen: MONSEIGNEUR! een woord van uwe K. H. en wij zullen het geluk hebben van er de herstelling van te zien.

» Onze wenschen voor uwe K. H. zullen er slechts des te vuriger door worden. Gewaardige de Voorzienigheid zich alle uwe schreden te geleiden, en u tegen alle gevaren te beschermen.

(1) Men weet, dat bij de concordaten, aan de Catholijke vorsten van *Frankrijk* de benoeming der Bisschoppen, door den Apostolischen Stoel is geconsedeerd.

RED.

» MADAME!

» Wij vormen ook voor uwe K. H. de opregtste wenschen. De dierbaarste aan ons geloof, is dezelfde, wij zijn er zeker van, welke zij, die door uwe echtvereëning met den prins u tot moeder gegeven is, dagelijks ten hemel opzendt.

» Neem met goedheid van eenen Catholijken bisschop, de uitdrukking aan Mevrouw van eenen wensch, wier vervulling *Frankrijk* met blijdschap zou vervullen en aan Uwe K. H. alleen een waar en hecht geluk verzekeren kan."

De bovenstaande aanspraak medegedeeld hebbende, laat *l'Univers* er deze regels op volgen.

» Men zou te vergeefs elders, dan in deze aanspraak, meer welvoegelijkheid, waardigheid en wijsheid zoeken. Monseigneur de Aartsbisschop van *Toulouse* meent niet, dat het billijk zij, de weldaden te verzwijgen, welke de Godsdienst aan hen, die over ons regeren te danken heeft; hij noemt het goede, 't welk bestaat en die gerechtigheid welke hij aan het gezag laat wedervaren, geeft hem het regt om de wenschen uit te drukken, dat het kwade, 't welk naast het goede gedaan wordt, betengeld worde, dat de Godsdienst de voldoening erlange, op welke hij een legaal en natuurlijk regt heeft.

» Laat ons hopen dat de stem van eenen Bisschop, van eenen grooten Bisschop, aan wiens ijver *Frankrijk* reeds de spoedige tusschenkomst van den Souvereinen Opperherder te danken heeft tegen buitensporigheden en dwalingen, welke de strekking hadden om allen in de kerk en in den staat te verwarren (1); laat ons hopen, dat zijne stem door onze regeerders zal worden gehoord, dat ze zijne reclamatiën gunstig zullen opnemen, dat de *vrijheid van onderwijs*, die een integreërend gedeelte van de Godsdienstvrijheid uitmaakt eindelijk haar geheel en volledig uitwerksel zal erlangen.

» De wenschen der Catholijken, *aller Catholijken*, zijn voor die zoo lang beloofde bevrijding; doch tot hiertoe zijn die wenschen welligt al te beschroomd en al te bescheiden geweest, een groot voorbeeld is gegeven geworden: Priesters, geloovigen, laat ons allen het navolgen; laat ons met eene onophoudelijke stem, de vrijheid der kerk, de vrijheid van onderwijs, reclameeren, *de vrijheid aan allen en op eene ronde en loyale wijze gegeven."*

GODSDIENSTVRIJHEID IN NASSAU.

Bij gelegenheid van het overlijden van den hertog van *Nassau* is een bevel afgekondigd, volgens hetwelk van 20 Augustus af, gedurende zes weken, het bespelen der orgels, zoo in de Catholijke als Protestantische kerken verboden werd. Dat wereldsche mu-

(1) De leerstellingen van den ongelukkigen de LA MENNAIS. RED.

zijk en dans in eenen tijd van openbaren rouw door eene regering verboden worden is betamelijk en billijk, en een dusdanig verbod heeft niets, dat strijdig is met de regten van het burgerlijk gezag; maar de kerkorgels worden niet bespeeld, om het oor te streelen en den tijd vermakelijk door te brengen, maar aan de vereëring van den Koning der koningen des te grooter luister bij te zetten; zij helpen de ziel, om zich, zoowel in droefheid als in blijdschap tot den God der legermagten te verheffen; die toonen klinken niet, om de danszalen, schouwburgen, of openbare wandelplaatsen te veraangenamen, maar in het heiligdom, van het volk van God, alwaar de eerbied voor de heilige dingen iedere gedachte aan wereldsch vermaak verwijdert, en waar het wereldlijk gezag zich buiten zijne grenzen bevindt. Het verbod van de orgels in de Catholijke kerken te bespelen is derhalve, welke reden men er ook voor geve, een beletsel aan de Godsvereëring toegebracht, waartoe eene wereldlijke regering geenerlei regt heeft. Ook verzekert men, dat eenige Pastoors niet geschroomd hebben, in dat opzigt de bevelen des gouvernementes te overtreden; en zij hadden daartoe des te meer regt, daar zij dat verbod regtstreeks van het gouvernement zonder de noodwendige tusschenkomst van hunnen Bisschop ontvangen hadden. Doch het Nassausche gouvernement is nog verder gegaan, het heeft bevolen, dat in alle, zoo Catholijke als Protestantische kerken, eene lijkrede, ter eere van den overleden hertog, zou worden gedaan, en heeft zelfs den text voorgeschreven, welken de predikers zouden moeten nemen, en die text kon met geene mogelijkheid door Catholijken worden toegepast op eenen vorst, die *buiten de gemeenschap der Kerk* overleden was. Wat anders is het, de goede hoedanigheden en zedelijke deugden van eenen vorst, die door zijne onderdanen bemind werd te prijzen, niets is zelfs natuurlijker; maar van Catholijken te vorderen, dat zij de *zuiverheid des geloofs* roemen van eenen vorst, die eene leer aankleefde, en gestorven is in gevoelens (voor zoo veel men naar het uiterlijke oordeelen kan) welke door de Catholijke Kerk, als ketterij zijn veroordeeld geworden, is eene vordering, waaraan zij niet kunnen, niet mogen voldoen; het is van hen vorderen, dat zij hunne conscientie verkrachten en hun geloof verzaken; het is eene openlijke schending der conscientie- en Godsdienstvrijheid.

MIDDELBAAR ONDERWIJS.

Sedert vijf-en-twintig jaren hebben de Catholijken van *Nederland*, de vrijheid van onderwijs verlangd; omdat die vrijheid een integreërend gedeelte is van de conscientie- en Godsdienstvrijheid, welke men in 1795 hier te lande plegtig heeft geproclameerd, en die door de grondwet van 1815, is erkend en gewaarborgd geworden.

Ofschoon de vrijheid van onderwijs, zich tot alle

gedeelten van het onderwijs behoort uit te strekken, is zij echter van het hoogste gewigt voor het middelbaar onderwijs. Het lager onderwijs toch, wordt slechts aan kinderen gegeven, en, hoe gewigtig ook de eerste indrukken zijn mogen, welke zij bij het lager onderwijs ontvangen, zijn dezelve niet zoo gevaarlijk als die, welke bij verdere ontwikkeling in het middelbaar onderwijs gegeven worden; terwijl de jongelingen, die het hooger of akademisch onderwijs ontvangen, doorgaans die jaren hebben bereikt, welke het gevaar, van door valsche grondstellingen te worden besmet, aanmerkelijk verminderen. Het is derhalve van het hoogste belang, dat ook het middelbaar onderwijs geheel en volledig vrijgesteld worde. Niet, dat wij daarom minder prijs stellen op de geheele en volledige vrijstelling aller gedeelten van het onderwijs: maar wij meenen, dat vooral de zuiverheid van het middelbaar onderwijs voor Catholijken van het hoogste gewigt is.

Om dit wel te begrijpen, behoeft men slechts een blik op *Frankrijk* te werpen en er het universitaire stelsel te bestuderen. Dáár worden de school-inrigtingen van de Broeders der Christelijke scholen, wier uitmuntende leerwijze men weet te waardeeren en die der liefdadige Zusters en andere Religieuzen voor meisjes van allerlei stand en onderdom, aangemoedigd; er zijn Catholijke godgeleerde faculteiten, aan welke de doctorale waardigheid kan worden verkregen; en toch roepen er de Catholijken, even luide als bij ons, om vrijheid van onderwijs. Waarover hebben zij zich dan eigenlijk te beklagen?

Dat de jonge lieden, die zich door het middelbaar onderwijs, tot hoogere studien willen bekwaam maken verplicht zijn, om zoodra zij den ouderdom van twaalf jaren hebben bereikt, de partikuliere instituten, in welke zij hunne eerste meestal zeer godsdienstige opvoeding hebben genoten, te verlaten, om in de legale kollegien der universiteit, de voorbereidende wetenschappen te beoefenen; in welke kollegien zij gewoonlijk de schadelijkste principes aannemen.

Men zegge niet, dat zulk een onderwijs-despotismus bij ons geen plaats heeft; want wij hebben geenerlei waarborg, dat zulks morgen niet plaats hebben zal. Een gouvernement, dat zich, bij eene grondwet welke zegt, dat het onderwijs een bestendig voorwerp van de zorg der regering zal wezen, het uitsluitend beheer over het onderwijs aanmatigt, onderwijszorgers aanstelt, schoolopzieners benoemt, en de schoolboeken voorschrijft, welke moeten gebruikt worden; dat alzoo eene gouvereine magt over het onderwijs uitoefent, kan, met niet verantwoordelijke ministers en eene zeer toegeeffelijke tweede kamer, ook betrekkelijk het onderwijs, alles voorschrijven, wat het verkiest.

Honderdmaal hebben wij het gezegd: wij betwisten geenszins aan het gouvernement het regt, om lage, middelbare en hoogere scholen op te rigten, derzelver onderwijzers te benoemen en voor te schrijven, wat er al dan niet zal onderwezen worden; maar wij beweren dat het gouvernement geen regt heeft, om ou-

ders te berooven van de vrijheid, om aan hunne kinderen een onderwijs te doen geven, dat met hunne, volgens de grondwet, volkomen vrije godsdienstige begrippen overeenstemt, door personen, die hun volkomen vertrouwen bezitten en in hunne Godsdienstbegrippen deelen.

Om zich te overtuigen, dat men in ons vaderland, het middelbaar onderwijs als *Protestant*, dat is, als strijdig met de godsdienstige begrippen van ten minste twee vijfde gedeelten der natie beschouwt, behoeft men slechts een nummer van de *Boekzaal der geleerde wereld, tijdschrift voor de Protestantische kerken in het koninkrijk der Nederlanden*, open te slaan op de rubriek: *Schoolnieuws*. Ook het *akademie-nieuws* wordt in dit uitsluitend protestantsche tijdschrift geregeld medegedeeld; en de professoren der protestantsche godgeleerdheid, worden uit 's rijks schatkist en dus ook uit de gelden, die door de Catholijken worden opgebracht, ruim betaald; en over dat alles, hoe onbillijk ook op zich zelve, willen wij niet eens klagen, als men ons slechts de vrijheid laat, om, op *eigene kosten*, zonder bezwaar voor 's rijks schatkist, inrigtingen van lager, middelbaar en hooger onderwijs te maken, die onder het onmiddelijk en uitsluitend opzicht der Catholijke Kerkvoogden staan; en wij durven vrijmoedig beweerden, dat het weigeren van die vrijheid, welke onafscheidelijk is van de Godsdienst-vrijheid en vrijheid van consciëntie, een ongrondwettige inbreuk op de vrijheid des volks, eene onregtvaardigheid is.

Maar heeft de regering dit wel geweigerd? Wel klaagt men algemeen, sedert vijf-en-twintig jaren over het gemis dier vrijheid; wel heeft men dezelve in honderden van verzoekschriften in 1829, aan de tweede kamer ingeleverd, verzocht; maar die verzoekschriften, zijn door de eerste kamer aan het oog der regering onttrokken . . . een jaar later verschaft *België*, zich de vrijheid, die het te vergeefs zoo lang vruchteloos had verzocht, door eene revolutie. Maar *Noord-Nederland* bleef getrouw aan de regering, doch verstoken van de vrijheid van onderwijs: welligt enkel: omdat het dezelve, na dien tijd, niet algemeen en uitdrukkelijk, ook met beroep op deszelfs getrouwheid heeft gereclameerd; dat men zich dan regtstreeks tot den koning wende en uitdrukkelijk de vrijheid van onderwijs verzoekte. Want men denke niet, dat het gouvernement die vrijheid uit eigen beweging zal aanbieden; zulks te verwachten, ware dwaasheid! Intusschen hopen wij, dat ons gouvernement verstandig genoeg zijn zal, om het onderwijs-monopolie in de afgestane provincien, alwaar men sedert negen jaren de volldigste vrijheid van godadienst en onderwijs genoten heeft, en er met betrekking tot de zedelijkheid zoowel als tot de leergierigheid der jeugd, de heilrijkste gevolgen van heeft ondervonden, niet weder te willen invoeren. Men bedenke, dat de slavernij nooit harder valt, dan wanneer men de volldigste vrijheid genoten en er de schoonste vruchten van geplukt heeft: en dat het verdedigen eener vrijheid, die men werkelijk bezit, een natuurlijk regt is.

WAT ZIJN GRONDWETTIGE REGTEN, ZONDER MINISTERIEELE VERANTWOORDELIJKHEID?

Dat geene regten en vrijheden des volks, hoe stellig en uitdrukkelijk ook in eene grondwet omschreven, iets baten, zonder de ministerieele verantwoordelijkheid, niet alleen, maar dat zonder die verantwoordelijkheid, zij, die gebruik van een grondwettig regt maken, niet veilig zijn, tegen geheime vervolgingen, heeft de ondervinding al mede geleerd.

Art. 161 der *grondwet voor het koninkrijk der Nederlanden* zegt uitdrukkelijk:

„Ieder ingezetene heeft het REGT om verzoeken aan de bevoegde magt schriftelijk in te dienen, mits die persoonlijk en niet uit naam van meerderen worden onderteekend. . . .”

Van dat grondwettig REGT hebben in 1829 honderd duizenden van ingezetenen, op zoodanige wijze, als door de grondwet werd voorgeschreven, gebruik gemaakt: en wat is daarvan het gevolg geweest?

De meerderheid der tweede kamer besloot de klagen des volks, onder het oog des konings te brengen. Ongelukkig echter onderwierp men dat besluit aan de goedkeuring der eerste kamer, die daarmede naar ons inzien, niets te maken had; en die eerste kamer, die anders altoos de gewoonte had, om: *ja* te zeggen, zeide ditmaal, ondanks de uitmuntende redevoering van den baron VAN BRIENEN, tegen hare gewoonte: *neen*; en de ingezetenen van Zuid- en Noord-Nederland, hadden te vergeefs gepetitioneerd en spoedig daarop veranderde de kreet: *redres van grieven!* in *Belgie*, in die van: *afscheiding!* Die eindelijk door de revolutie geweldig bewerkt werd.

In Noord-Nederland, alwaar de meeste, ja, schier alle dagbladen onophoudelijk op het petitioneeren, dat is gebruik maken van een uitdrukkelijk toegestaan grondwettig REGT, met hevigheid hadden geschimpt, werden de onderteekenaars der bekende verzoekschriften om redres van grieven, gehoond, beleedigd, en met den naam van: *muiters*, begroet! Een vreemdeling zou zich in die dagen veel eer verbeeld hebben, zich in *Rusland* of *Turkijë*, dan in het vreeje constitutioneele *Nederland* te bevinden! Dan dit was niet anders, dan de uitwerking van den blinden partijgeest, dien men niet goed vond te beteugelen.

Maar wat nog erger is, het ministerie nam, door geheime vervolgingen wraak, wegens het gebruik maken van het REGT, door de grondwet aan elken ingezetene toegekend. — Maakte iemand aanspraak op een ambt, op gratificatie, of eenige gunst van het gouvernement, dan werd er aanstonds, met de grootste zorgvuldigheid geïnformeerd, of zoo iemand ook gepetitioneerd had: . . . ! Dit had in alle vakken van administratie plaats; en hebben zij, van welke men weet, dat zij verzoekschriften onderteekend hebben, zich niet nog te beklagen, dat anderen hen worden voorgetrokken, en zelfs, dat hunne eenvoudigste verzoeken afgewezen worden . . . !

Ziedaar dan het gebruik maken van een stellig uit-

gedrukt grondwettig REGT, bij het ontbreken der ministerieele verantwoordelijkheid, niet alleen geheel illusoir gemaakt, maar zelfs verguisd en vervolgd; waaruit dan toch wel onwederlegbaar volgt, dat zonder de ministerieele verantwoordelijkheid de *vrijheden en regten des volks* tegen volgende mogelijke misbruiken, geenerlei waarborg hebben; dat zonder die verantwoordelijkheid eene grondwet een onding, eene tergende spotternij is.

Wat vermogen de zouteloze redeneringen van het *Handelsblad*, ten voordeele der ministerieele niet-verantwoordelijkheid tegen eene zoo bittere ondervinding, tegen daadzaken, waarvan geheel *Nederland* getuige is?

SCHAFFHAUSEN.

Wij willen hier geene beschrijving geven van de schilderachtige omstreken van het grijze *Schaffhausen*, noch van deszelfs trotschen waterval, die duizende van vreemdelingen en vooral Engelschen, naar *Schaffhausen* lokt: wij willen enkel aan onze lezers doen gevoelen, van hoeveel belang eene Catholijke Kerk, vooral tegenwoordig in het protestantsche *Schaffhausen* is. Onze lezers weten reeds, op welke voorwaarden de regering van *Schaffhausen*, het bouwen eener Catholijke Kerk in die stad heeft toegestaan (1); doch wij achten het noodig, hen met de volgende bijzonderheden bekend te maken.

De eerste gift tot het bouwen eener Catholijke Kerk in die stad, ter somma van 1000 franken, is gegeven geworden door den Hoog Edel Geboren Heer FRANCISCUS, Grave van *Enzenberg*, werkelijken kamerheer van Z. M. den Keizer van *Oostenrijk*, geheimraad en groot kruis der orde van den Leeuw van *Zaeringen* van Z. K. H. den Groot Hertog van *Baden* enz. enz. enz., die, hoewel te *Singen*, in het Groot-Hertogdom *Baden* wonende, een hôtel te *Schaffhausen* heeft, alwaar hij somwijlen met zijn gezin, zijn verblijf houdt.

Overigens is *Schaffhausen* de woonplaats van den beroemden protestantschen leeraar HURTER, dien onze lezers eenigermate hebben leeren kennen, uit den belangrijken brief van den Bisschop van *la Rochelle*, aan dien geleerden, en zijn antwoord op denzelfden (2). Van hoeveel gewigt kan het aanwezig eener Catholijke Kerk, in de woonplaats van zulk een man, die de zaken zoo juist beoordeelt, die reeds zoo vele vooroordeelen overwonnen heeft, en die met den voortreffelijken godvruchtigen Graaf van *Enzenberg* zeer bevriend is, in de hand der Voorzienigheid worden!

Onze Catholijke landgenooten, weten uit de brieven van onzen Eerwaardigen landgenoot VAN DE BEEK, thans Pastoor te *Stockholm*, door den *Godsdienstvriend*, gedurende eenige jaren medegedeeld (3), welken heilza-

(1) Zie ons nummer van 10 Augustus 1839 bl. 266.

(2) Zie ons nummer van 6 Juli 1839 bl. 222.

(3) Men zie onder andere het nummer voor October deze jaars bl. 207.

men invloed het bouwen eener heerlijke Catholijke Kerk, waarin alle de plegtigheden van den voorvaderlijken Godsdienst der Zweden, met luister kunnen worden gecelebreerd, bereids heeft te weeg gebragt, en waarvan de gevolgen nog niet te berekenen zijn . . . !

Zou de indruk door het herrijzen van Catholijke Kerkgebouwen en het herleven van den Godsdienst, die ook de Godsdienst van de edele voorvaderen der Zwitsers was, in de protestantsche gedeelten van *Zwitserland*, alwaar men dien Godsdienst niet meer kende, dan uit leugenachtige berigten, en de bedriegelijke taal van den laster, minder wezen, dan in *Zweden*?

Wat hebben wij in ons vaderland, sedert vijftig jaren zien gebeuren, vooral nadat onze, zoo wel luistervolle, als heilige en liefde ademende Godsdienst, uit de stallen en schuren, naar welke dom vooroordeel, zinneloze haat, en vooral liefdeloos eigenbelang, denzelfden in naam der Godsdienstvrijheid verbannen hadden, weder openlijk te voorschijn trad, in betamelijke kerken, die van dag tot dag heerlijker en majestueuser worden (1)? Groeit het getal van hen, die het voorvaderlijk geloof omhelzen niet dagelijks aan? Men zou verbaasd wezen, als men het getal der militairen kende, die gedurende de jongste negen jaren in *Noord-Brabant* tot het geloof der vaderen zijn terug gekeerd.

In *Engeland* ging het even zoo; of liever de overgang tot het Catholicismus, is er nog veel algemeener geworden, nadat men er weder Catholijke kerken en kapellen heeft mogen bouwen.

Het laat zich gemakkelijk beseffen, welken indruk het op de Engelsche famillen, die jaarlijks *Zwitserland* bezoeken, maken moest, wanneer zij zien, dat ook in zoodanige plaatsen, alwaar vroeger geene Catholijke kerken bestonden, sierlijke en betamelijke godshuizen worden gebouwd; te *Lausanne*, in dat werk grootendeels door de liefdadigheid der Fransche geloovigen reeds voltooid, en het hangt gedeeltelijk van onze Catholijke landgenooten af om ook aan *Schaffhausen*, dat geluk te verschaffen; en de kerk van *Iverdun* niet slechts te helpen voltooijen, maar ook van eene Catholijke school te voorzien.

In het adres van O' CONNELL aan het Engelsche volk, beroept die groote man zich reeds op de kerken, die sedert eenige jaren in ons vaderland werden gebouwd, om zijne landgenooten opmerkzaam te maken, op het overal herlevende Catholicismus (2). Tot hiertoe werd zulks in het protestantsche *Zwitserland* nog schier niet bespeurd; doch men is er werkzaam geworden; men wil er, even als in *Engeland*, in *Schotland*, in *Ierland* en bij ons, nieuwe kerken bouwen; men heeft er de vrijheid reeds toe bekomen,

maar de middelen ontbreken aan die arme Catholijken; wie zou hen dan een penningke ter ondersteuning weigeren? — Voorzeker de liefdadige Nederlandsche Catholijken niet,

DE INZAMELING VAN LIEFDEGAVEN.

De inzameling der bijdragen, welke de Christelijke liefde tot onderscheidene goede werken bestemt, en het bezorgen derzelve aan hare verschillende bestemmingen, zal ons altoos eene aangename taak zijn; maar wij meenen te mogen verwachten, dat men wel aan ons verzoek zal willen voldoen, om ons, die op zich zelve reeds werkvolle taak niet zoo moeilijk te maken, dat het bij het vermenigvuldigen der bijdragen, niet zoq vol te houden zijn.

Reeds meermalen hebben wij verzocht, de bijdragen in coupons of bankbriefjes over te maken en de meesten voldoen aan dat verzoek; doch sommigen stellen hunne gift aan boekhandelaren of andere personen ter hand, die ons dan melden, dat bij hen deze of die som, die meestal zeer gering is, is *gedeponeerd*. Het disponeeren over zulke kleine sommen, geeft verbaasd veel moeite en kosten; en zelfs is het meer dan eens gebeurd, dat wij per traite daarover disponeerende, dezelve terug ontvangen, met het antwoord: dat het reeds bezorgd is; hetwelk nuttelooze moeite en kosten veroorzaakt, zeer onaangenaam is en ook de afrekening vermoelijk. Wij hebben, ten overvloede, eenige heeren aangewezen, bij welke de gelden konden worden gedeponeerd; doch men deponceert naar goedvinden, overal, zelfs op plaatsen, waar het disponeren niet zonder groote kosten kan plaats hebben.

Wij verzoeken dus allen, die ons hunne liefdegaven willen doen toekomen, nogmaals zich daartoe van coupons te willen bedienen. Er zijn, zoo als men weet coupons tot f 1-23; toe, die schier overal te bekomen zijn; en als men die niet kan bekomen, dan kan men aan ieder postkantoor een postwisseltje nemen, waarvoor men niet meer dan vijf centen per gulden betaalt, hetwelk dan aan ons gezonden en hier ontvangen kan worden.

Willen zij, bij welke eenige gelden worden gedeponeerd, zich met het overmaken derzelve belasten, dan is het wat anders; maar op die wijze kan het niet blijven voortgaan. Wij zien ons dus genoodzaakt te berigten, dat wij van geene gedeponeerde bijdragen, voortaan eenige melding zullen maken voor dat dezelve bij ons ontvangen zijn.

Door plaatsgebrek zijn wij wederom genoodzaakt, de vermelding der ingekomene bijdragen, tot ons volgend N.^o uit te stellen.

(1) Onder andere die van MOZES en 'AARON te Amsterdam, die in het Westeinde te 's Hage, die te Rozendaal enz. enz.

(2) Zie ons blad van 5 October li. bl. 325

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

OVER

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij:
 Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn
 gelijk wij En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
 woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U:
 dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
 ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
 wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
 wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en
 bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50
 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle
 abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brie-
 ven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst.
 Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

CATHOLIJKE MEETING TE EDIMBURG.

In de vorige maand heeft te Edimburg, in de
 zaal van Balton-Convenging, aan het plein Waterloo,
 eene Catholijke meeting plaats gehad, waarvan wij
 hier het verslag laten volgen.

Eene talrijke en aanzienlijke meeting van Catholijken
 van Edimburg, vergaderde met het doel om een blijk
 van erkentelijkheid te geven aan den Eerw. Heer STE-
 PHEN KERNAN, een hunner Herders, wiens bediening
 van Edimburg naar Dundee is verplaatst; de Hoogw.
 Bisschop CARRUTHERS en het grootste deel van de le-
 den der Geestelijkheid zijner diocese, waren tegen-
 woordig; een aantal van protestantsche dames en hee-
 ren maakten deel der vergadering uit.

Deacon FENWICH, de hoogste in jaren der Con-
 gregatie (1), bezet den groot voorzitterstoel. De pre-
 sident zegt dat hij het adres in handen heeft, het-
 welk men heeft voorgesteld, Zijnen Eerw. vriend aan te-
 bieden en verzoekt aan DAVID DOUB, hetzelve voor te
 lezen. Het wordt vervolgens gelezen (onder langdu-

rige toejuichingen der vergadering) en is in de volgen-
 de bewoordingen vervat.

» Eerwaarde Heer! met meer dan gewone gevoelens,
 bieden wij u heden dit adres aan; wij zijn in deze
 zaal bijeengekomen, niet alleen, om u een bewijs te
 geven van onze achting jegens u, als gentleman en
 als clergyman, maar ook om u onze opregte gehecht-
 heid aan uwen persoon uit te drukken, alsmede heb-
 ben wij u al de droefheid te melden, die algemeen
 door de Catholijken van Edimburg gevoeld wordt, bij
 het treurige en pijnlijke vooruitzicht uwer verwijde-
 ring. Hoe veel leden dezer vergadering zijn er niet,
 die, door hunne tranen de opregtheid van hun gevoel
 komen betuigen, alvorens gij deze stad verlaat, om
 over eene andere der zegeningen van uwen ijver en van
 uwe welsprekendheid te gaan verspreiden. Zeven ja-
 ren zijn er verlopen, sedert dat gij onder ons kwaamt:
 toen het vertrek van eenen geliefden Herder, nood-
 wendig den voortgang van zijnen opvolger in het hart
 zijner kudde moest belemmeren; gij wist er echter
 spoedig in te dringen, niet door de oogen te trek-
 ken door eene wereldsche weelde, maar door de werk-
 zame en moeilijke pligten uwer bediening; gij zocht
 het gezelschap niet van eenen rijke, voor dat gij

(1) Dat is, der gemeente, waaraan men in Engeland en
 Schotland den naam van Congregatie geeft.

RED.

u een leger van vrienden onder de armen gemaakt had. De behoeftigen, de kranken, de verdrukten, de weduwen, de weezen, waren de eerste voorwerpen uwer zorg, de verblijven van ellende en dood ontvingen uwe eerste bezoeken; op die wijze trokt gij van dag tot dag de sympathie en de genegenheid van allen tot u, en wij hopen dat de manifestaties van dezen dag ongehoord in de jaarboeken onzer Congregatie u zullen overtuigen van de grootheid der achting, als ook van de vurigheid der dankbaarheid en der genegenheid, welke de Catholijken van *Edimburg* u toedragen.

Wel verre van onverschillige aanschouwers uwer werkzaamheden in deze stad te zijn geweest, hebben wij die met blijdschap door den schitterendsten uitslag zien bekroonen. Als wij den bloeienden staat onzer scholen, de progressieve uitbreiding onzer Congregatie, de vermeerdering der Paasch-Communie en bovenal die onzer bekeeringen beschouwen, welke voornamelijk aan uwen ijver en welsprekendheid moeten worden toegeschreven, dan moeten wij erkennen, dat de toestand onzer Congregatie in deze stad, dank uwer pogingen en die der overige leden onzer achtingwaardige Geestelijkheid, onder de leiding van onzen geliefden en eerwaardigen Prelaat Dr. CARRUTHERS, de hoogste schatting onzer erkentelijkheid en onzer achting vordert. Hoe vele huisgezinnen zijn, door uwe bemiddeling, aan de ellende onttrokken? Hoe vele zielen zijn, door uwe vermaningen van hare afwijkingen terug gebracht en in den schoot der Religie wedergekeerd? Met een gevoel van fierheid, verneemt gij, mijn Heer, dat aan uwe zorg de leiding van 1200 penitenten was toevertrouwd; die daadzaak alleen drukt op uwen arbeid en op uwen ijver een onuitwischaar kenmerk. Wij zijn even weinig koele bewonderaars gebleven uwer talenten als redenaar, en ofschoon uwe welsprekendheid thans bestemd zij, om de godsvrucht in andere harten te storten, denk niet, dat zij ooit zal kunnen vergeten worden, door hen, die gij verlaat; nooit zal de schoonheid en gemakkelijheid uwer taal, de kracht van uwen stijl, de klaarheid en zalving uwer improvisation, uit ons geheugen worden gewischt. Maar hoe zullen wij van u spreken, als verdediger van ons geloof? Bij eene vorige gelegenheid hadden wij de eer, om u onze bewondering te betuigen, wegens uwe verdiensten in dat opzigt en sedert is die bewondering zoo mogelijk nog vermeerderd; de conferentien van controverses welke gij in onze kapellen gegeven hebt, die zoo opmerkelijk waren door derzelver bondigheid, kracht, beknoptheid en liefde; de logica, het pit en de schrandtheid der redenering, hebben uw talent voor de polemiek, met den heldersten luister doen schitteren en hebben aan den voortgang van onze Religie, in deze stad, meer toegebracht, dan men zich kan verbeelden en nog minder kan uitdrukken. Wij zouden ons over dit onderwerp veel breedvoeriger kunnen uitlaten, maar het is genoeg te zeggen, dat gij in het tijdverloop van zeven jaren meer dan 300 bekeerlingen aan onze

Kerk hebt toegebracht, om te gevoelen, dat allen verdienen lof van onzen kant overbodig zijn zou; de bewustheid van dat werk, is eene meer roemrijke belooning, dan eenigerlei, welke het in ons vermogen is u aan te bieden; wij kunnen echter dit adres niet eindigen, zonder er bij te voegen, dat wij in uwen persoon het schitterendste sieraad verliezen, hetwelk de Catholijke Biskansel van *Edimburg*, ooit bezeten heeft, sedert de dagen van onzen berbeimden Bisschop CAMERON. — Thans blijft ons de vervulling overig van eenen zeer pijnlijken plicht, dien van u, vaarwel! te zeggen. Te allen tijde was de verwijdering eens geliefden Herders van zijne kudde, de oorzaak van bittere droefheid; maar als die Herder een diegenen is, welke de grootste genegenheid, bewondering en verkleefdheid, die u onder ons omringen, inboezemen, dan is die scheiding inderdaad noodlottig. Nogmaals zeer geliefde en Eerw. Heer! met eene oprechtheid en diepte van gevoel, die door woorden niet kunnen worden overgebracht, zeggen wij u vaarwel! Onze harten bezwijken, als dat woord op onze lippen komt want het wordt verzeld van de diepste droefheid, die wij ooit ondervonden hebben."

Geteekend in naam der Congregatie.

GEORGE FENWICH, President.

De president nam vervolgens het woord en zeide:

Monseigneur! Eerwaarde en achtingwaardige Vriend, Heeren en Dames!

Het is zeer vleijend voor mij, geroepen te zijn, om eene meeting te presideeren, die zoo talrijk en achtingwaardig is, en bij eene gelegenheid als deze, daar wij vergaderd zijn om aan den eerwaarden STÉPHEN KERNAN, de hooge achting te betuigen welke de Catholijken van *Edimburg* voor hem hebben; ik gevoel mij dubbel vereerd, dames en heeren! ik ben een grijsaard, een der bejaardste burgers, en gewisselijk de oudste Catholijk van *Edimburg*; gedurende de jongst verloopene halve eeuw, ben ik bijzonder aan de belangen dezer congregatie verbonden; ik ben getuige geweest van vele veranderingen in hare geestelijkheid van veel leedwezen harer leden verzeld; doch bij het vertrek van mijnen jongen achtingwaardigen vriend, ondervinden wij een gevoel van smart en droefheid, dat ongehoord is in onze jaarboeken, en het is inderdaad de grootste droefheid, die wij ooit hebben gevoeld. Dames en heeren? onze heilige religie, en onze geestelijkheid worden van alle kanten en bijzonder in deze stad, met eene groote boosaardigheid, aangevallen; maar wij hadden in den eerwaarden STÉPHEN KERNAN, eenen kampvechter, die door zijne talenten, door zijne geleerdheid, door zijnen ijver en door zijne stoutmoedigheid, ons niet alleen in eenen waarlijk verheven stand tegen over het publiek heeft geplaatst, maar ons ook drie honderd bekeerlingen tot het geloof hunner voorvaderen heeft toegebracht. Hoewel ik reeds de eer heb gehad van dien eerwaarden gentleman, in naam der congregatie een schitterend bewijs te geven van de hooge waarde, die wij

aan zijne controvers-redenen hechten, zijn wij er echter fier op, hem hiervan een nieuw bewijs te geven. Maar, helaas! ons leedwezen en onze treurigheid zijn inderdaad groot, bij het vooruitzicht van uw vertrek uit ons midden: ja, mijn jonge vriend! uwe verwijdering dompelt ons in droefheid. Wij zullen uwe gebeden, uwe genegenheid, uwe vriendschap hebben, maar wij bejammeren bitterlijk de verplaatsing uwer diensten naar een ander oord. Als een bewijs onzer genegenheid, ben ik gemagtigd, om u deze heerlijke snuifdoos en deze fraaije beurs aan te bieden, die het werk is eener onwaardbare dame, tot de congregatie behoorende, in naam van welke ik u deze voorwerpen aanbiede; en moge de gezondheid, het geluk en alle soort van zegeningen u verzellen! (Daverende toejuiching).

» Op de snuifdoos bevindt zich de volgende inscriptie:

» Aangeboden met eene beurs, bevattende 120 souvereinen (1), aan den eerw. STÉPHEN KERNAN, door de Catholijken van Edimburg als bewijs hunner hoogachting, voor zijne godsvrucht en voor zijnen ijver; hunner levendige en vurige gehechtheid aan zijn persoon, als herder en als vriend, hunner dankbaarheid voor zijnen onvermoeiden arbeid ten hunnen voordeele en hunner diepe droefheid bij zijn vertrek van Edimburg, de grootste treurigheid die zij ooit ondervonden hebben.

» De heer KERNAN, nam diep bewogen het woord en sprak:

» Ik gevoel thans in wezenlijkheid, dat ik geen redenaar ben. In de vervulling mijner bedieningen als priester, heb ik inderdaad dikwerf gebeeft; nooit heb ik van den kansel het woord tot u gerigt, zonder bekommering; in mijn angst voor uw geluk en voor de kwijting van mijnen pligt; en vermogende overwegingen gaven mij kracht en volharding, doch de omstandigheden zijn zeer veranderd, ik moet thans mijne herderlijke betrekkingen tot u beschouwen als eene zaak, die was en ik bevind mij in uw midden, om het pijnlijke woord: vaartwel! uit te spreken; gij hebt mij uitgenoodigd, om in uw midden te komen, niet, ten einde mij de gelegenheid te verschaffen, om iets aan uw geluk toe te brengen, maar wel om het mijne te bevorderen, om eene dier edelmoedige daden van welwillendheid te volbrengen, door welke gij u altoos, als congregatie, zoo zeer onderscheiden hebt; om aan de wereld een bewijs te geven van die onsterfelijke gehechtheid, van die liefde, die altoos bestaan heeft en bestaan zal tusschen den Catholijken herder en de Catholijke kudde. Van waar komt die zoete vereeniging, die onverbreekbaar schijnt. Is zij zuiver menschelijk? Neen; hare eerste oorzaak is in de goddelijke Voorzienigheid, die op deze wijze de eenheid van het groote Christen huisgezin behoudt en de tweede in de onvermoeibare zorg van den waren herder, vooral de leden zijner kudde, zonder onderscheid van jaren of geslacht, van rijken of armen. Hij be-

kleedt in het doopsel, het kind met het kleed der onschuld, hij volgt het te midden van het leven, met meer angst, dan een vader, hij ondersteunt, bemoeit, troost hetzelve, en bestuurt zijne schreden op den weg van vrede en deugd, en verlaat dat voorwerp, 't welk zoo dierbaar aan zijn hart is zelfs niet in de ure des doods. Dan is het oogenblik daar, om den huurling te onderscheiden van den waren herder, dan zult gij den Catholijken herder getrouw aan zijne zending vinden; hij heeft zijn kind, gedurende het leven lief gehad en thans zult gij hem zijnen laatsten pligt zien vervullen, aan het doodbed den vergiftigden adem des verderfs en der ziekte inademende. Noch de besmetting, noch de pest, noch de dood, kunnen hem in de vervulling zijner vaderlijke pligten doen aarselen, hij heeft besloten zijn leven voor zijn kind op te offeren en hij verlaat het niet, voor dat hij hetzelve, zoo veel mogelijk, zuiver en ombesmet aan zijnen engelbewaarder heeft toevertrouwd, die hetzelve voorstelt aan God, dien hij gedurende de eeuwigheid genieten moet. Dáár, mijne vrienden, ligt de ware oorzaak van dien zoeten band, die wederkeerig de herders en de kinderen der Catholijke Kerk verbindt, en dat denkbeeld doet mij beven. Heb ik alzoo op die wijze mijn pligt vervuld jegens hen, die aan mijne zorgen waren toevertrouwd? uwe welwillendheid dringt u, tot het geven van een bevestigend antwoord en ik moet gelooven, dat gij zoo denkt omdat ik aan uwe oprechtheid niet twijfelen kan; maar ofschoon ik u zeggen kan dat ik voor niemand onder doe in zorgvuldigheid voor uw tijdelijk en eeuwig geluk; ofschoon ik eenig goed kunne gedaan hebben, gedurende mijn verblijf onder ulieden, ducht ik nog het onderzoekend oog van hem, die gezien heeft, wat ik in mijne pligten heb kunnen verzuimen. Dit schitterend blijk uwer achting zegt mij, dat gij meent, dat ik mijnen pligt vervuld heb; maar, zal ik beschouwd worden, als eenen getrouwen dienaar, door den Oppersten Regter aller dingen? (Toejuichingen).

» Geliefde vrienden! ik kan en wil het voor u niet verbergen, dit is het gelukkigste oogenblik van mijn leven; mijn arbeid heeft uwe goedkeuring, ik ben fier op die eer, omdat ik uw oordeel waardeer en kan van de zuivere onkrenkbare oprechtheid uwer harten getuigen; het is geen geveinsde tol die betaald wordt aan iemand van wien gij het tien dubbele zoudt kunnen terug wachten, ik ben arm en ik moet u verlaten; het is geen tol, die tegen den wil ontruikt is geworden, het is niet geoorloofd, zoo iets te veronderstellen; 't is niet het geschenk eener factie, zonder grootheid, het aantal en de achtungwaardige personen, die er toe bijdragen verdrijven zulk een laag en onedel denkbeeld; 't is niet de tol van Ierland alleen, de kinderen van Schotland, hebben in dat opzigt, met mijne landgenoten gewedijverd; het is dus (en als het zoo niet was, zou ik het met verachting verwerpen) de vrije schatting eener congregatie, vol van edelmoedigheid en adel van gevoel, aangeboden, aan mijnen vurigen, zooal niet krachtdadigen arbeid

voor haar tijdelijk en eeuwig welzijn. Geliefde vrienden! ik ondervind eene andere en groote vertroosting, terwijl ik u verlaat, ik weet, dat mijne pogingen tot welzijn van de religie de hooge goedkeuring van mijnen heiligen en eerbiedwaardigen Bisschop wegdragen; ik kan hem ten minste zonder vrees naderen en hem mijn vader noemen; ik weet, dat hij mij veroorloven zal, mij zijnen adoptieven zoon te noemen. Ik was de voorlooper zijner heilige missien onder u lieden en ik vrees, dat ik de voorlooper zijner bejammerenswaardige retraite zijn zal. Het is nog niet lang dat gij hem bezit, maar zijn togt, is niet die van een schip geweest, dat de golven klieft, zonder sporen achter te laten; o, neen! aan een der magtige stroomen van het oosten gelijk, heeft hij den hof der kerk met de heilige daauwdruppen bevochtigd, welke zijne godsvrucht van den hemel deden vallen, iedere plant die aan zijne zorgen was toevertrouwd versterkende, verrijkende en vruchtbaar makende, de grootste zoechtigheid genietende, als hij ze de geurige bloemen en de vruchten aller Christendeugden zag voortbrengen; hij reisde niet van stad tot stad, om de toejuichingen der wereld te zoeken; neen zijn doel was verheven. Gedurende den dag besteedde hij al zijne energie in de stilte en in de afzondering aan het welzijn zijner kudde, en het grootste gedeelte zijner nachten werd, ik weet het, doorgebracht, met smeekingen en gebeden aan God, voor hun eeuwig geluk. Hij heeft niet te vergeefs gearbeid, gij zijt beter, dan hij u gevonden heeft; er is naauwelijks een hoekje zijner diocese, alwaar gij geen gedenkstuk ter zijner eere vindt. *St. Patrick, Portobello, Annau, Sterling, Perth, Hawick* en eindelijk *Dundee*, dat, hoewel het laatste niet het minste is zijn even zoo vele getuigen van zijnen arbeid, en dat alles is slechts het werk van zes jaren, ik kan dus niet anders dan roem dragen op de goedkeuring van zulk een man, van eenen prelaat, wiens gedachten die van eenen Engel zijn, wiens leven, dat van eenen Heilige is, wiens arbeid die van eenen Apostel. (Langdurige toejuiching.)

» Monseigneur! werwaarts de Voorzienigheid mij ook zende, zal ik nooit uwe Hoogwaardigheid vergeten, altoos zal ik u als vader beschouwen, altoos zal ik bereid zijn om uwen wil te volbrengen, om te arbeiden in de hoofdstad of in de provincien, om mijne gezondheid en mijn leven te wagen, om uwen last te verligten en uwe oogmerken te ondersteunen (toejuiching). Ik zie rondom mij velen mijner bekeerlingen, en ik bemin hen als den appel mijner oogen, ongeveer 300 derzelve zijn onder mijne handen geweest, en bijna alle zijn voorbeelden van deugd (1), godsvrucht en getrouwheid. Ik moet u thans verlaten, mijne lieve kinderen, en u aan anderen overlaten. Moge die God, die u tot de arke der waarheid heeft gevoerd, ondanks de spotternijen eener boosaardige wereld over u waken, uwe harten besproeijen met den hemelschen dauw

en uwe schreden geleiden, tot dat gij Hem voor eeuwig zult bezitten, luistert! (levendige toejuichingen). Volgens het laatste verslag, dat ik aan mijnen Bisschop heb gegeven, betrekkelijk hen, die aan mijne leiding waren toevertrouwd bedroeg hun getal 1,170. Deze kan ik met vertrouwen aan de godvruchtige leiding mijner geestelijke broeders aanbevelen, en vergund mij het te zeggen, gelijk eertijds de H. PAULUS: Mijne kinderen; ik ga kwellingen te ontmoet; dat er noch scheuring, noch verdeeldheid onder u zij; leeft in eene volmaakte eenstemmigheid van gevoelen en geneigdheid; er is, zegt de onsterfelijke CYPRIANUS, slechts één God, ééne Schriftuur, één Christus, ééne Kerk, één Wetgever, slechts één volk, dat door het cement der eendragt onderling vereenigd is. Die eenheid kan geene verdeling, noch dat ligchaam scheiding ondergaan; hij kan God niet tot Vader hebben, die de Kerk niet tot Moeder heeft. Weest vereenigd, gelijk eene heilige familie, onderworpen aan uwen leidsman, wie hij ook zij en wie hij ook zijn kunne; ik heb te vaak de eenstemmigheid gepredikt, om de verdeeldheid te verlangen. Hij is zijn eigen vijand, hij is mijn vriend niet, die een enkelen zijner pligten zou verzuimen, uithoofde van mijn vertrek. Och! laat mij de noodlottige gedachte niet medenemen, dat ik zelfs de onschuldige oorzaak zou kunnen wezen eener daad van ongehoorzaamheid (toejuiching). Geliefde vrienden ik heb u reeds te lang bezig gehouden (neen, neen!), ik kan u niet genoeg bedanken voor uwe talrijke blijken van welwillendheid te mijnen opzichte, mijne gevoelens van erkentelijkheid zijn onuitsprekelijk.

» Ik heb zeven jaren onder u doorgebracht als bedienaar der Kerk van God; ik heb eenigermate onder u mijnen leertijd gehad, mijn weg was aanvankelijk met doornen bezaaid, ik ben in het wegruimen daarvan geslaagd, en ik heb de voldoening van te hebben toegebracht, tot het verzachten van den weg desgenen dien ik vereer, ik zou bijna zeggen aanbijd uwe welwillende medewerking, heeft zijnen arbeid verligt en mij ondersteund in de zaak der waarheid; want, gedurende mijn verblijf onder ulieden, is dit de tweede maal dat gij mij een openbaar bewijs geeft van uwe achting en genegenheid. Mijne vrienden, die schitterende schattingen uwer genegenheid zullen altoos, van alles wat ik bezit, het dierbaarste aan mijn hart wezen, deze (de snuifdoos opnemende) zal zeker niet lang uit mijne handen zijn, en zal mij tot opwekking dienen, om mij altoos aan u te herinneren, wat deze beurs betreft (dezelve toonende), ik zal haar met zorgvuldigheid thesauriseeren; ik zal haar laten uitbotten, want het goud groeit, ik zal haar laten uitbotten, ik zal er bijvoegen tot dat elk der Farthings (iets meer dan een cent), die zij bevat een steen kunne plaatsen van een gebouw, alwaar het weesje opgevoed en de weduwe beschermd kunne worden, opdat ik de eer hebbe van een duurzaam gedenkstuk op te rigten voor de edelmoedigheid en welwillend van *Edimburg's* Catholijken. Over de dame, wier werk dien achte bevat, zal ik niets zeggen, hare goedheid en

(*) Hoeveel zegt zulk eene getuigenis, in den mond van zulk een man!

hare deugden, zijn boven allen lof, hare zedigheid en ootmoedigheid, bevelen mij het stilzwijgen. Ik ben aan u, Monseigneur! eene geheel bijzondere dankbaarheid verschuldigd, voor uwe inschikkelijkheid, om u naar deze vergaderzaal te begeven; ik bedank onzen Eerwaardigen Patriarch, den Heer REM voor zijne tegenwoordigheid, hij gevoelt mijn geluk, hij die zich reeds, in soortgelijke gelegenheid bevonden heeft. Ik bedank ook mijn toekomstige en Eerwaarde medegezelden Heer M. PHERSON, dien ik acht en vereer en met wien ik zeker ben gelukkig te zullen zijn, gelijk ook mijn Eerwaarde vriend en studie-genoot, den Heer STRAIN, en ik moet eindelijk mijne dankbaarheid betuigen, aan al mijne broeders, de Geestelijken, voor de hulp, die ze mij wel, in deze omstandigheid willen verleen; met een woord, met de grootste opregtheid mijns harte, bedank ik al mijne vrienden. Zoo ik eenigen vijand heb, en hoe weinigen zijn er, die er geen hebben, ken ik die niet. Maar zoo ik enig ongelijk ten zijnen opzichte mogt hebben gehad, verzoek ik hem, daarvoor openlijk vergiffenis. Ik moet u thans verlaten, om op een zeer uitgestrekt veld te arbeiden, dat zeer verschillend is; maar vergant mij u te zeggen, dat, hoewel de omstandigheden, die ik voorsag, en die ik verwachtte, mij, als Herder van u verwijderd hebben, niets mij van u, als vriend, zal kunnen scheiden; uwe goedheid zal altoos in mijn geheugen leven, uwe wenschen, zullen het gewigt mijner pligten verlichten, uwe gebeden zullen voor mij eenen versterkenden balzem zijn op het ziekbed, en zoo lang als ik deze wereld zal bewonen, zal het herdenken aan dezen dag, nooit uit mijn geheugen worden gewischt. » (De reverend gentleman zet zich te midden der toejuichingen neder).

» De Bisschop CATRUTHERS staat op, onder de toejuichingen der vergadering; hij drukt de voldoening uit, die hij gevoelt bij het bewijs van achting en genegenheid aan hunnen gemeenschappelijken vriend gegeven, hij verdient zulks, want, inderdaad, hij was een PAULUS onder hen; hij betreurt zeer de verwijdering van den Heer KERNAN; hij gevoelt beter, dan de Congregatie gevoelen kan, deze gebeurtenis, die hij ten minste een keer pijnlijk voorval noemen kan; maar zij moeten die omstandigheid beschouwen als eene dier beproevingen, welke God zijnen kinderen verzendt. Zijn Hoogw. vervolgens het onderscheid doende opmerken, 't welk er bestaat tusschen de Catholijke gehoorzaamheid en die der sektarissen, herinnert hij aan de principes van eenstemmigheid, welke de Heer KERNAN zoo dikwerf en zoo welsprekend verdedigd had, en nadat Zijn Hoogw. aan de meesting eene vaderlijke vermaning had gerigt, herneemt hij, onder de toejuichingen der vergadering zijne zitplaats.

» De dankbetuigingen der vergadering werden vervolgens aan den president gedaan, die daarop zeide, dat hij bij vele meetings was tegenwoordig geweest, doch dat hij zich nooit zoo vereerd had gevoeld, als bij de tegenwoordige gelegenheid; hij voegde er bij, dat het voorstel was gedaan, om den dag

met eenen openbaren maaltijd te besluiten; maar dat, toen reeds een groot aantal van deelnemers was ingeschreven, hun Eerw. vriend, daarvan kennis gekregen hebbende, het verlangen had uitgedrukt dat dezelve zou worden uitgesteld, hetwelk was ingewilligd geworden.

» De brief van den reverend gentleman was in de volgende bewoordingen vervat: »

» Geachte heer! ik heb vernomen, dat vele mijner goede en welwillende vrienden, het voornemen hebben, om mij in den loop der volgende week, een afscheidsmaal aan te bieden en ik kom van uwe vriendelijkheid vorderen, hen wel van mijnentwege te willen verwittigen, dat ik dat vriendschapsbetoon, als volbragt beschouwende, hen daarvoor erkentelijk ben, alsof het wezenlijk had plaats gehad, ik zal hun zeer dankbaar zijn, als ze mij wel willen vergunnen, die eer voor het tegenwoordige af te wijzen, welligt zou ik bij eene andere gelegenheid dat blijk van welwillendheid kunnen aannemen.

(Get.) STEPHEN KERNAN,
A. CHARLES, G. SCOTT ESQUIRE,
New York Place.

» Te Dundee, zijn de eerstelingen der bediening, van den Eerw. KERNAN reeds gezegend geweest. Het dagblad van Dundee, zegt dienaangaande:

» Daar ik Zondag avond de straat Nethergate langs ging, werd ik uitgelokt door de accoorden eener indrukmakende gewijde muziek naar de nieuwe Catholijke kapel; en de deur open zijnde, waagde ik het binnen te treden. Vervolgens beleefdelijk uitgenoodigd zijnde, om in eene bank plaats te nemen, werd ik door de plegtigheid der Godsdienstoefening getroffen, hoewel ik geene klassieke studien gedaan hebbende, mij niet met de vragen en antwoorden (men zong de litanie der H. Maagd) paren kon. Vervolgens gaf de reverend KERNAN, een uitmuntend sermoot, de warmste welwillendheid en Christelijke liefde ademende. Het onderwerp was de pligt der Christenen, om aan hunne vijanden te vergeven. Aan het slot voegde hij er bij, dat hij voortaan des Zondags avonds eene volgrees van conferentien zou geven, waarvan het onderwerp zijn zou, de uitlegging en de verdediging der principes van de Catholijke Kerk.

» Te veel vertrouwende op het partijdige en met de liefde strijdige afbeeldsel, dat wij bestendig van de Catholijken hooren maken, op de predikstoelen der gevestigde kerk en der afgeschiedene kerken, werd ik zeer aangenaam verrascht, toen ik in plaats van een gelijksortige hatelijke bitterheid, niets anders hoorde prediken, dan de Christelijke liefde en de liefde des naasten; vervolgens in plaats van de duisterheid, waarin wij hun beschuldigen hunne leerstellingen te wikkelen, het oogmerk, om hunne bijzondere inzichten te verklaren en te verdedigen op eene openhartige en openbare wijze. Zoodat zij, die opregtelijk de waarheid zoeken gelegenheid zullen hebben, om een

naauwkeurig oordeel te vormen betrekkelijk de stellingen der beide partijen en gerechtigheid te laten wervaren aan een zoo talrijk en zoo aangroeiend gedeelte der Christenheid.

„Dundee, 18 September 1839.

(Ondertoeikend) een Protestant.”

Zouden ook bij ons, vooral in onze groote steden, zoodanige avond-godsdiensstoefeningen op de Zondagen, waarbij de Catholijke leer eenvoudig en duidelijk voorgedragen, en tegen de gewone valsche aantijgingen, inzonderheid die van *beeldendienst* en *afgodery*, die tegenwoordig maandelijks in de reformatie worden opgewarmd, verdedigd werd, niet eene heilzame en, even als in *Engeland* en *Schotland* bewonderenswaardige uitwerking te weeg brengen? Noch hij die plant, noch hij die bevochtigt is iets, zeide de groote Apostel PAULUS, het is God die den wasdom geeft: —

Doch hoe zal God wasdom geven, waar niet geplant en gevochtigt wordt?

MIJN BEZOEK BIJ DE LIEFDADIGE ZUSTERS VAN DEN H. VINCENTIUS VAN PAULA, TE TILBURG.

(Ingezonden).

Ik heb ze gezien, die liefdadige zusters, die Engelen in menschelijke gedaanten; gezien en bewonderd! O, heilige Godsdiens! die der zwakke kunne zulken verheven moed inboezemt, zulke heldhaftige krachten verleent, om, met volkomene verloochening van zich zelve, de lijdende menschheid derwijze ten dienste te staan, hoe bewonderenswaardig zijt gij? — De lijdende menschheid? — Ja, waarlijk, zoo elders, dan vindt men hier vereenigd, wat in den letterlijken zin, in de volste beteekenis des woords, lijdende menschheid te noemen is, en waarvoor onze zusters van liefde, zoo als ze hier zeer eigenaardig worden genoemd, ware *Zusters van Liefde* zijn.

Ik ben niet voornemens, over de verzorging van zieken, van allerlei aard, uit te weiden, noch van de opsporing en ondersteuning der schamele noodlijdenden te gewagen; ook wil ik niet spreken van de dagelijksche onderrigting aan arme en minvermogenge meisjes gegeven; want dan zou ik slechts op de getuigenis van anderen moeten afgaan en dit acht ik noch verkietslijk, noch ter bereiking van mijn voorgesteld doel noodzakelijk. Het flauwe tafereel, dat ik zal schetsen, van hetgeen ik met eigene oogen gezien en daarbij gevoeld heb, zal voorzeker de grootste bewondering baren en te over toereikend zijn, om de warmste belangstelling op te wekken.

Al wie belust is, eene aaneenschakeling van indrukwekkende tooneelen te zien, verzelle mij in den geest binnen dit liefdadige gesticht.

Ziet gij daar die verzameling van oude, afgeleefde vrouwen? — Merk vooral op, bid ik u, die kalmte

en zielernst, die met zulken helderen glans van die verrimpelde aangezichten afstralen. Die diepe, rimpeelige groeven zijn niet enkel door den aanwas der jaren gevormd, het zijn veeleer de indrukscels der angstige zorg voor de toekomst, die haar voormaals kwelde, der nijpende ellende, die zij ter prooije waren, of der verachting en mishandeling, waaraan zij nog kortelings prijs waren gegeven. En thans? Weg zijn die angsten! Geweken is alle schroomvallige bekommering voor het toekomende! Versorgd, vertroost, opgebeurd en voorgelicht door deze fakkels van reine godavruucht en deugd, wijden zij in dit geheiligde verblijf hare laatste oogenblikken aan God toe, verbeiden rustig en met een opgewekt en aangevuurd vertrouwen, de slooping des aardachen levens en smaken, aan den rand des grafs genadord, eene tevredenheid en genogelijke zelfvoldoening, die zij te voren nooit gekend hadden.

En dáár, wat zien dáár uwe oogen? — De ongelukkigste aller wezens. Menschen, die in geen eenig opzigt gelukkig te achten zijn, dan daarin, dat zij de ellende van hunnen toestand noch kennen, noch begrijpen. Gij bevroedt reeds zonder nadere verklaring, dat mijne beschrijving op zinneloozen doelt. Ongelukkige, diep medelijdenswaardige natuurgenoeten! hoe beklagenswaardig gij overigens zijn moget, hier ten minste wordt in uwe lichamelijke behoeften naar behoren voorzien; — hier verstrekt gij niet aan lage zielen ten voorwerp van verlustiging en bespotting; — hier zijt gij der burgerlijke maatschappij noch tot last, noch tot aanstoot, en indien er elders hoop op uwe herstelling bestaat, dan voorzeker is het in deze rustige verblijfplaats op de vurige en aanhoudende smeekgeboden der Engelen, die u dag en nacht op zijde staan.

Merkt gij gindschen troep knapjes en jonge meisjes op? — Het zijn behoeftige weesjes! — Men vergispe zich niet; deze lagchende kleinen zijn niet onderloos. De dood, die den levensdraad hunner ouden afneest, heeft hun de ware moeder niet ontroufd, maar integendeel geschonken. Of is er eene moeder, die met zoo veel liefde voor haar kind kan zorg dragen, als deze zuster, die alleen uit en door liefde handelt? — Kunnen arme, vaak noodlijdende ouders, zoo in al de noodwendigheden van hun kroost voorzien, als hier plaats heeft? — Wordt in de lagere standen (en God gave, dat het in de lagere standen alleen ware), wordt dáár de zedelijke en Godsdiensatige opvoeding, zoo als hier ter harte genomen? — Neen, gezonde, weluitgedoschte, dartelende kleinen! u beklag ik niet, integendeel, wensch ik u geluk met uw lot, wanneer ik uwen toestand met dien der kinderen van zoo menig arm en minvermogen huisgezin vergelijk.

Nog is de slotsom der menschelijke ellende niet opgemaakt, evenmin als de grenzen der weldadige zorg aan onze heldinnen der menschheid zijn aangewezen. Tweederlei soort van ongelukkigen nog, van welke moeilijk te beklagen valt, wie hunner de ellendigsten te noemen zijn, omdat beide het gebruik van één der edelste zintuigen moeten missen, ook — blinden en

— doofstommen worden hier aangetroffen. Mijn God! men moet den omgang met deze ongelukkige wezens aandachtig gade slaan; men moet de vorderingen opmerken, die zij, welke voor den toegang van alle onderwijzing ongenaakbaar schijnen, hierin mensche-lijke en goddelijke wetenschappen maken om te be-vroeden, wat de allen omvattende Christelijke liefde vermag en ook zij alléén in staat is ten uitvoer te brengen. Woorden ontbreken mij, om ook maar een zwak denkbeeld te geven van hetgene in mijne ziel omging, toen ik met die hartelijke liefstalligheid, met die uitlokkende vriendelijkheid proeven van het ge-leerde zag afnemen en deze betreuenswaardige we-zens, vrolijk en opgeruimd, om hare onderwijzeresse waren geschaard, als kinderen om eene teeder geliefde moeder. En toen ik getuige was van hetgeen schier als bovennatuurlijk te beschouwen is, toen ik de doof-stommen hoorde spreken en de blinden zag en hoorde lezen, werd mijn gemoed overstelpt. Waarlijk! den mond der doofstommen den naam Gods te hooren noe-men, den aanbiddelijken naam van Hem, dien zij son-der dit onderrigt welligt nooit zouden gekend hebben, met luide klanken eerbiediglijk te hooren loven, wiens ziel zou daardoor niet diep ontroerd worden! — — — Is het wonder, dat in zulk een treffend oogenblik, uit de volheid des harten, een goedkeurend woord van de lippen vloeit, al zou men zich ook naderhand genoopt voelen, daarvoor, als voor eene onwelvoegelijkheid, verschooning te vragen: in de volle bewustheid, dat hier al het aardse weg valt en alleen het hemelsche ten doelwit verstrekt.

Philanthropen van dezen tijd! wilt gij *ware* men-schenmin in werkdadige beoefening zien! — Menschen-min, die hare weldadige pogingen, hare groote en veelvorige opofferingen niet met gerucht makend trom-petengeschal wereldkundig maakt, maar, ware het mogelijk, met eenen digten sluier zoude bedekken; — menschenmin, eindelijk niet in den klinkklank van uitgelezene woordenpraal, maar in werkelijke daadzaken bestaande: — wilt gij deze zien! — Komt dan en bezoekt de liefdadige zusters van den heiligen VIN-CENTIUS VAN PAULA, te Tilburg.

Heil den man, die zoodanige stichting tot stand bragt! Dat zijne gedachtenis in altyddurend aandenken bij de menschen en zijn loon in eeuwigheid bij God zij.

MANDEMENT VAN DEN HEER SCHOLTE.

Daar de heer SCHOLTE, ten gevolge van het adres aan Z. M., in de burgerlijke maatschappij is erkend geworden, als predikant eener christelijke afgeschei-dene (dat is geïsoleerde) gemeente te Utrecht, moet het bevreemding baren, dat hij de houding aanneemt, als ware hij *primaat* der oud-gereformeerde Neder-landsche geloovigen, en, als zoodanig, een, wel klein, doch hoogst merkwaardig mandement, of her-derlijken brief, zoo als men het noemen wil, door

middel van het Tijdschrift: *de Reformatie*, aan die geloovigen rigt. Het komt voor in het N.^o der *Re-formatie* voor October 1839, en is van den volgende inhoud:

» OPWEKKING AAN DE GELOOVIGEN.»

» In de maand October wordt de gewone zitting der Staten-Generaal geopend, met welker gemeen overleg de Koning wet-ten maakt en besluiten neemt, die kracht van wetten hebben. De volgende zitting kan zeer gewigtig zijn voor ons vaderland. Wij verwachten een nieuw Wethoek van Straffregt. Ten ge-volge der voltooide scheiding van *België*, moet de bestaande Grondwet, die daardoor krachteloos is geworden, veranderd worden, en hetgeen sedert het vervaardigen dier Grondwet gebeurd is en nog dagelijks voorvalt, doet gewigtige verande-ringen voorzien. Zoo bovendien Z. M. onze geëerbiedigde Ko-ning, nog eens weder een huwelijk mogt willen aangaan, het-geen niet onmogelijk is, zou ook daaruit botsing ontstaan kun-nen; want volgens art. 13 der Grondwet zou geen burgerlijk ambtenaar zulk een huwelijk kunnen voltrekken, zonder dat het gemeen overleg met, en de toestemming van de Staten-Generaal bleek, dewijl anders dat artikel geheel ijdel zou zijn. Nu gelooven wij, dat alles wat op aarde gebeurt, in verband staat met de lotgevallen van Gods gemeente; en hoewel de wereld dit niet erkent, mogen wij dit toch verwachten van hen, die den naam van geloovigen dragen. De toekomst van het land onzer inwoning is dus niet zonder belang voor de gemeente des Heeren; het is daarom, dat wij alle geloovigen ernstig opwekken tot het opregte en ootmoedige gebed tot den Koning der koningen, opdat Hij hen, die in ons Vaderland deel aan de regering hebben of zullen krijgen, zoodanig moge besturen, dat door hetgeen zij besluiten het waarachtig heil van Gods gemeente bevorderd moge worden. Wij hebben door onze zonden verdiend, dat de Heere ons overgaf tot al de on-heilen, die elders de volkeren reeds teisteren; heffen wij dan gemeenschappelijk in verootmoediging en schuldbekentenis har-ten en handen op tot God. Wij vragen daartoe de eenparige huisselijke afzondering tot vasten en bidden op Woensdag den 16 October. Terwijl het ongeloof en bijgeloof zich vermoeijen in allerlei redeneringen, zij onze stemme tot den Heere, den God onzes heils. Een krachtig gebed des regtvaardigen ver-mag veel, Jac. V: 16.

UTRECHT,
23 September 1839.

H. P. SCHOLTE, V. D. M.

Ziedaar dan de Heer SCHOLTE niet meer predikant der Utrechtsche afgescheidenen alleen, maar openlijk optredende, als een Apostel, die regt heeft, om zij-ne vermaningen en opwekkingen, tot alle gemeenten te rigten, en van alle geloovigen te vragen, dat zij op eenen bepaalden dag, zich tot vasten en bidden zullen afzonderen! Zijn gezag is dus grooter, dan dat van eenen Catholijken Bisschop, die alleen voor zijne Diocese eenen dag van vasten en bidden zou kunnen voorschrijven.

Ofschoon de Heer SCHOLTE het onderwerp des ge-beds aan zijne geloovigen niet opgeeft, is zulks ech-ter niet onduidelijk op te maken en er zullen onge-twijfeld onder die geloovigen wel eenigen gevonden worden, die hem deswegens zullen inlichten. In ver-band met de Staten-Generaal en de verandering der grondwet, hetwelk ter loops wordt aangestipt, komt vervolgens de groote, hoewel ingewikkeld voorgedra-gene zaak:

» Zoo bovendien Z. M. onze geëerbiedigde Ko-ning nog eens weder een huwelijk mogt willen aan-gaan, hetgeen niet onmogelijk is, zou ook daaruit botsing ontstaan kunnen.»

Men houde in het oog, dat, toen de Heer SCHOLTE deze woorden schreef (23 September) wegens een tweede huwelijk van Z. M. nog slechts een dof gerucht verspreid was; dat de dagbladen er nog niets van hadden gezegd; en dat de jeremiade van het *Handelsblad*, eerst den 28 September verschenen is. Maar de Heer SCHOLTE, voorzigtig men reeds, dat daaruit *botsing* zou kunnen ontstaan. Hij geeft vervolgens op, wat die *botsing* zou kunnen te weeg brengen:

» Want, zegt hij, volgens art. 13 der grondwet zou geen burgerlijk ambtenaar zulk een huwelijk kunnen voltrekken, zonder dat het gemeen overleg met, en de toestemming van de Staten-Generaal bleek, dewijl anders dat artikel geheel ijdel zoude zijn."

Maar onze geheele grondwet is in dit oogenblik ijdel! Dit erkent de Heer SCHOLTE zelf, daar hij zegt: » Ten gevolge der voltooide scheiding van België, moet de bestaande grondwet, DIE DAARDOOR KRACHTELOOS IS GEWORDEN, veranderd worden."

Eene grondwet kan niet als zoodanig *bestaan*, en tevens *krachteloos* zijn. Dat onze voormalige grondwet, door de voltooiing der scheiding van België krachteloos geworden is, zijn wij met den Heer SCHOLTE volmaakt eens; maar wij begrijpen niet, hoe men zich, op een artikel eener *krachteloos* geworden grondwet beroepen kan, om daaruit *botsing* te doen ontstaan tegen een huwelijk des Konings. Zelfs al ware art. 13 der krachteloos geworden grondwet, thans nog geldig, zou daaruit nog niet volgen, dat een burgerlijk ambtenaar een huwelijk des Konings, dat zonder gemeen overleg met, of toestemming der Staten-Generaal werd aangegaan, niet zou kunnen voltrekken. Art. 13 zegt:

» De wettige nakomelingen van den regerende Koning, zijn de kinderen reeds geboren, of die nog mogten geboren worden, uit zijn tegenwoordig huwelijk, met Hare Majesteit FREDERIKA LOUIZA WILHELMINA, Prinses van Pruisen; en voorts in het algemeen alle afstammelingen, welke geboren zullen worden uit een huwelijk door den Koning, met gemeen overleg der Staten-Generaal aangegaan, of toegestemd."

Dit artikel moet in verband worden beschouwd met het voorgaande.

» Art. 12. De kroon der Nederlanden is en blijft opgedragen aan Zijne Majesteit WILLEM FREDERIK, Prins van Oranje-Nassau, om door Hem en Zijne wettige nakomelingen te worden bezeten erfelijk, overeenkomstig de navolgende bepalingen."

Nu bepaalt art. 13, waarin die *wettigheid* van 's Konings afstammelingen bestaat, welke hen regt tot de kroon geeft. Het was, volgens de krachteloos geworden grondwet niet genoeg, dat een huwelijk des Konings in den gewonen vorm voltrokken werd; het gemeen overleg, of de toestemming der Staten-Generaal moest er bijkomen, om daartoe regt te geven. Uit

art. 13 volgde dus wel, dat afstammelingen uit een ander huwelijk, waarbij de Staten-Generaal niet gekend werden, geen regt op de kroon zouden hebben; maar geenszins, dat een burgerlijk ambtenaar het niet zou kunnen voltrekken; dat is, met andere woorden, dat de Koning geen huwelijk hoegenaad zou kunnen aangaan, zonder verlof van de Staten-Generaal; welk de grondwet niet verbood; maar zij wilde alleenlijk, dat die toestemming zou plaats hebben, als de kinderen of afstammelingen uit een huwelijk des Konings aanspraak zouden kunnen maken op de kroon der Nederlanden.

Van den kant der burgerlijke ambtenaren zou er dus bij een mogelijk huwelijk des Konings, geene *botsing* kunnen ontstaan, en tegen *botsingen* van anderen aard, zou de openbare magt wel geschikte middelen weten aan te wenden.

Hoewel de Heer SCHOLTE in dit geval voorzigtiger is dan het *Handelsblad*, schijnt toch zijne opwekking aan zijne geloovigen, tot vasten en bidden, voornamelijk ten doel te hebben, de verijdeling van het mogelijke huwelijk des Konings, waarvan gesproken werd. — De reden daarvoor is niet ver te zoeken; en zoo de Heer SCHOLTE zijn mandement eenige dagen later had uitgevaardigd, zou hij waarschijnlijk wel duidelijker gesproken hebben.

NADERE BIJDRAGEN VOOR OUD-BEIJERLAND.

Het montant in nummer 40 vermeld bedraagt . . .	f 2267,86
Van den Heer A. M. VAN DIJK te Delft.	12,22½
Van eenige Godsdienstvrienden te Vlissingen . . .	27,00
Van den Heer J. J. ARKESTEYN te 's Bosch, voor een onbekende	5,50
f 2312,58½	

BIJDRAGEN VOOR DE CATHOLIEKEN VAN SCHAFFHAUSEN.

Voor een wissel op Basel, groot 200 Franken naar Amsterdam geremitteerd.	f 98,00
Bleef in cassa.	f 0,35
Van den Heer VAN DIJK te Delft, voor een weldenkende te Soetermeer	2,00
Van O. te P. twee Russische coupons ieder à f 50	100,00
Van den Heer J. F. NIESTEN te Haarlem, voor L. in goud	5,00
Van denzelfen voor M. N. te Haarlem.	0,25
f 107,60	
f 205,60	

AANKONDIGING.

De ondergeteekende heeft de eer hiermede aan heeren Boekhandelaren te berigten, dat hij alhier met 1.º September een Boek- en Papierwinkel heeft opgericht. Hun Eds. verzoekende om hem in het vervolg, van de bij hun uitkomende werken, eenige in commissie te willen toezenden

Delfshaven, 1 October 1839.

H. A. HOUTMAN.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene anders dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

GESCHIEDENIS DER HERVORMING IN N E D E R L A N D .

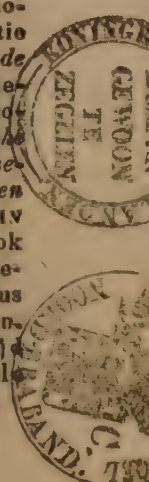
§. XI.

Hachelijke toestand der opstandelingen; — voorstel van den Prins van Oranje, om zich van den Koning af te scheiden en eenen anderen Souverein te kiezen; — besluit der Staten van Holland en Zeeland, om de Souvereiniteit aan Koningin ELISABETH van Engeland op te dragen; — gezanten derwaarts gezonden; — hoop door ELISABETH gegeven; — Engelsch krijgsvolk aangeworven, komt in Nederland.

Intusschen namen de zaken meer en meer eenen zoo ongunstigen keer voor de opstandelingen, dat de Prins van Oranje de Staten van Holland en Zeeland, te Rotterdam bijeen riep, in de maand October 1575, en in die vergadering, op den 7 October in overweging gaf: » Dat, aengesien het groot geweld der vyanden allen oorden op de landen van Holland » ende Zeelandt aenghewendt, oft niet gheraden zij, » soo eer soo beter, off metter vyanden te appointeeren, off van den Coninck van Spaengien geheel te

» ende 't eenemaal te scheyden, ende mitdien te » veranderen van Prince, omme met hulpe ende on- » der de bescherminge van een ander Christelyck » Potentaet, de landen jegens haere vyanden te be- » schermen, mitgaders de gemeene saecke alsoo te » handthouden!" (P. BOR. VIII. B. bl. 125).

De tegenwoordig zijnde edelen, verklaarden, dat zij in eene zoo gewigtige zaak geen stellig besluit konden nemen, en verlangden dus, dat ook de andere edelen, daartoe zouden worden bijeengeroepen; dat echter daarop » met ter daad een vast besluit ghenomen soude werden, met voorgaende ripe deliberatie » ende bedencken van 't gunt tot conservatie van de » Evangelische Religie, der landen vryheyt, privilegien gherechticheyt, loflycke costuymen ende toecommende welvaert soude van noode zijn, op al sulche » veranderinge van Prince verorcht te worden, gheleyck men des wel in 't hulden, hoewel van eenen » Erfheer, altyt met sonderlinge voorsichtigheyt van » TE VOREN heeft beraedslaacht." (Ibid en verso). Ook de afgevaardigden van de steden, verklaarden in dezen geen besluit te kunnen nemen en verzochten dus uitstel, om met hunne vroedschappen te raadplegen. De vergadering werd daarop voor eenen korten tijd uitgesteld en naar Delft verlegd » ende is naer veel

» beraedtslaginge eyntelyck goet gevonden ende ghe-
» resolweert geweest, dat alsoo daer geen hoopes en
» was om metten Coninck van Spaengien eenen goeden
» verseeckerden vrede te connen maecken, dat men
» daerom van den Coninck van Spaengien scheiden,
» ende de Souverainiteyt soude presenteren aen de
» Coninginne van Engelandt..." Ibid.

Intusschen liep het nog lang aan, alvorens dat be-
sloot in werking werd gebragt en afgevaardigden naar
Engeland vertrokken, omdat aanbod aan het vrouwe-
lijk monster, ELISABETH, te doen. Genoeg is het,
dat men besloot, om zich van den Koning van Spanje
geheel af te scheiden en de Souvereiniteit, onder ze-
kere bepalingen en voorwaarden, aan een ander aan
te bieden en op te dragen.

Daar men aan de zijde der opstandelingen, zoo wel
als aan die des Konings, groot gebrek aan geld had,
besloot men tot het verkoopen, niet alleen van de ko-
ninklijke domeinen, maar ook van de geestelijke goe-
deren, en gaf daardoor dat fraaije voorbeeld van roof,
dat wij in onze dagen, door de revolutionnairn van alle
landen hebben zien navolgen.

Terwijl de Prins van Oranje de Heer en Meester
LEONAERDT CASENBROODT Raad in den Hove van Hol-
land en ADRIAEN CROMHOUT, Burgemeester van Me-
denblik, naar Duitschland zond, om van de vorsten,
welke de partij der hervorming hadden omhelsd, on-
derstand in manschappen en in geld te verzoeken,
vertrokken omstreeks kersmis van het jaar 1573, de
Heeren PHILIPS VAN MARNICK van St. Aldegonde,
Meester PAULUS BUIJS, advocaat van Holland, en Dr.
FRANS MAELSSON, naar Engeland, om de souvereini-
teit aan ELISABETH, op zekere voorwaarden, aan te
bieden. Zij hadden in last, om aan haar te ver-
thouwen den Staet ende gelegentheyt van Holland
ende van Zeelandt. Hoe de selve landen deurde
tyrannye der Spaengiaerden verdrukt werden, ende
wat om de selve te pacificeeren opten vredehandel
tot Breda, ende daer te voren ghepasseert was, en-
de dat zij bevonden datter geen hods om tot een ver-
seeckerde vrede te comen en was. Waeromme zy
tot behoudenis en bescherminghe van hennen
Godts dienst, vreyheden van haere Conscientien,
gerechtigheiden ende privilegien des Landts, jae
lijff goet ende bloet, genootsaecht ende ghedwon-
gen waren andere middelen voor de hand te nemen,
dewyle sy bevonden dat se den last niet langer en
souden konnen alleen dragen sonder uytheemsehe
hulpe. Ende de wyle de voorsz. Coninginne een
Princesse was ghesprooten uyt Hollandtschen bloede
(het is waarlijk curieus), namentlyck uyt PHILIPPA
dochter van WILLEM de derde Grave van Henegou-
wen, Hollandt, Zeelandt ende Vrieslandt (welke
PHILIPPA ghespout hadde EDUARDUS de derde Coninck
van Engelandt), soo hadden sy goet gevonden haere
Majesteit ootmoedelyck te bidden, dat sy als een
Christelyke Princesse ende bezochmeresse des ge-
loofs, soude willen medelyden hebben met haere
verdrukinghe, ende henlyden aennemen in haere
eeuwighe protectie ende bescherminghe, tot welken

» eynde sy haer wilde overdragen op seeckere con-
» ditien, die souverainiteyt van de selve Graeffschap-
» pen van Hollandt ende Zeelandt biddende dat se de
» selve soude willen aennemen, also daer aen de ge-
» rusticheyt, seeckerheyt ende welvaert van Engelandt
» mede grootelyck was gelegen." (Bon. B. VIII. bl. 133).

Waarlijk de keus was voortreffelijk! Men onttrok
zich aan de gehoorzaamheid van den wettigen Vorst,
omdat men hem als *dwingeland* beschouwde en hij de
nieuwe leer poogde uit te roeijen, door het vervolgen
harer aanhangers; en men bood de souvereiniteit aan
eene vorstin aan, wier *dwingelandij* geene grenzen
had, en die hare onderdanen, tegen welke zij als eene
tijgerin woedde, aan haren wrok opofferde! Maar die
slagtoffers harer woede waren belijders van het voor-
vaderlijk geloof; en dit veranderde de zaak, in de oo-
gen van hen, die door blinden haat tegen het Catho-
lijke Geloof bezielde werden. Men verlangde vrijheid
van Godsdienst en Conscientie, dat is, voor zich zel-
ve de vrijheid om de getrouw geblevene Catholijken,
die men van kerken en eigendommen beroofd had,
zonder vrees voor tuchting te vervolgen, en hunne
conscientien te dwingen, en daartoe kon men gewis
geen beter voorwerp vinden, dan de afschuwelijke
ELISABETH.

De landvoogd had, zoodra hij kennis van den stap,
door den Prins van Oranje en de Staten van Holland
en Zeeland gedaan, gekregen had, den Heer CHAM-
PAENGY naar Engeland gezonden, ten einde de Ko-
ningin te verzoeken, dat zij aan de gemelde gezanten
geen gehoor verleenen, noch gunst bewijzen zou, maer
» dat sy de selve Ghesanten, als comende van de re-
» bellen des Coninx, soude uyt haer Landen, ende
» Palen doen vertrecken, also sy 't selve, by ver-
» drach tusschen de Coning van Spaengien ende haer
» gemaecht, was ghehouden te doen."

ELISABETH gaf tot antwoord aan den heer DE CHAM-
PAENGY, dat die van Holland en Zeeland zich niet
als rebellen gedroegen, maar alleen klaagden, over de
slechte behandeling hen door den hertog VAN ALVA
aangedaan en verzochten, dat daarin door den koning
zou voorzien worden; dat zij ook onderrigt geworden
was, dat de Nederlanders zich tot de Franschen had-
den gewend, waarvan zij aan den landvoogd had ken-
nis gegeven, alzo het gevaarlijk voor haar koningrijk
zijn zou, in gevalle de Franschen meester van Hol-
land en Zeeland waren, 't welk mede het geval zou
wezen, wanneer, onder voorwendsel van de rebellen
te straffen, het Spaansche leger in de Nederlanden
versterkt werd; dat zij vroeger (in 1572) op aandrang
van den hertog VAN ALVA aan de Nederlandsche uit-
gewekenen, de havens van hare staten had ontzegd,
en dat deze daarop den Briel hadden ingenomen, zoo-
dat het beter voor den koning ware geweest, als men
hen niet verdreven had enz. enz.; dat zij overigens
binnen kort zelve eenige gezanten aan den koning zou
zenden, om hem van alles te onderrigten.

Intusschen had de sluwe ELISABETH de gezanten van
den prins en van de staten van Holland en Zeelandt
reeds twee maanden opgehouden, zonder hen eenig

stellig antwoord te geven, toen deze van den prins brieven ontvingen, met last, om op een rondborstig antwoord aan te dringen; en ingevalle de koningin, noch de soevereiniteit aannemen, noch bescherming beloven wilde, verlof tot hun vertrek te verzoeken.

Uithoofde van dit dringend verzoek, werd ELISABETH beducht, dat de prins en de zijnen zich andermaal tot de Franschen zouden wenden, en liet hen dus met een hoopgevend antwoord vertrekken; terwijl zij toeliet, dat de gezanten eenig krijgsvolk in *Engeland* aanwerven en kanon aankochten, welke krijgsmagt op den 19 Februarij (1576) te *Rotterdam* aankwam. Van de Hollandsche steden hield nog alleen *Amsterdam* de zijde des konings; en hoewel SONOX den predikant JAN MICHELSEN aan den prins van *Oranje* gezonden had, om hem te berigten, dat hij heimelijke verstandhouding in die stad had, en op eenen aanslag tegen *Amsterdam* aandrong, ging echter de onderneming niet door, wijl men meende te bespeuren, dat de *Amsterdammers* op hunne hoede waren. Zoodanig stonden de zaken, toen de landvoogd op den 5 Maart 1576 overleed.

DON CARLOS.

(Naar het Fransch).

De jongste gebeurtenissen van *Spanje* verdienen alleszins de oplettende overweging van den Christen: zij bevatten gewigtige lessen, voor elk, die zich niet door vooroordeel, partijchap of hartstogt laat vervoeren en bedwelmen.

Laat ons in de eerste plaats zien, wie de wezenlijke overwinnaar is, na dien hardnekkigen en bloedigen burgeroorlog van verscheidene jaren. Voprzeker zal niemand beweren dat hier het stelsel eener absolute monarchie door Don CARLOS vertegenwoordigd, heeft gezegepraald; even weinig heeft het hedendaagsche liberalismus, door de Christinos vertegenwoordigd, de overwinning behaald: het was onloochenbaar de provinciale geest, die deszelfs verkregene regten en vrijdommen niet aan eene alles gelijkmakende centralisatie wil opofferen; die aanvankelijk den Biscajjers en Navarres de wapens deed opvatten, en Don CARLOS meer als een werktuig, tot behoud van hunne regten en vrijheden, dan als hunnen meester en heer deden beschouwen, zoo als de gebeurtenissen ontegensprekelijk bewijzen, en die, na heldhaftige worstelingen, aan den geest der gelijkmaking en brutale uniformiteit, waarvan de hedendaagsche democratie ongelukkig geheel doordrongen is, het erkennen hunner vrijheden en regten ontworpen heeft. Het komt ons voor, dat het handhaven en behouden der *fueros* van *Navarre* en *Biscayen* van veel meer gewigt is, dan de beslissing der vraag: welke familie in *Spanje* regeeren zal? Die eerbiedwaardige instellingen, die veel ouder zijn, en wier oorsprong wettiger is, dan de dynastie der Bourbons in *Spanje*, of zelfs der dynastie van *Oostenrijk*, welke die der Bourbons is voorafgegaan, en welke *fueros* de diepste wortelen hebben geschoten in de gemoederen van krijgshaftige bevolkingen, die hare oor-

spronkelijke energie nog niet verloren hebben: zij bleven staande, gelijk een heerlijk overblijfsel van de aloude Catholijke organisatie der Europeesche wereld, wiens bewonderenswaardige wet der verscheidenheid in de eenheid, welke de nieuwere monarchien overal omvergeworpen en vernield hebben, alvorens zij zelf, door den stroom der revolutien medegesleept werden.

Ondanks hun kleingeestig enthousiasmus voor de centralisatie, welke dagelijks meer en meer de moraliteit en het verstand ontzenuwd, meenen de meeste Fransche, zoogenaamde liberale dagbladen verplicht te zijn, hunne broeders in *Spanje* het eerbiedigen dier waarlijk liberale wetten en overleveringen aan te bevelen, die bezwoeren werden onder den bonderdjarigen eikenboom van *Guernica*; die door zooveel edelmoedig bloed is besproeid en verjeugdigd geworden. Moge het constitutionele *Spanje* uit het gebeurde nuttige en vruchtbare lessen opzamelen; moge het leeren, dat het geluk en de roem eener natie andere waarborgen hebben, dan die gedrochtelijke centralisatie, die aan alle gemoedelijke publicisten wantrouwen begint in te boezemen. Zoo zeide onder andere onlangs de geleerde deken der rechtsgeleerde faculteit van *Dijon* de heer LORAIN, van de centralisatie sprekende: » Die groote gouvernementale machine, die alles komt verpletteren en uitwissen onder hare opverbiddelijke gelijkmaking, en die van onze unitaire gouvernementen, als 't ware » eene uitgestrekte vlakte maakt, zonder scherpte, zonder lommer en zonder rust. Hij voegt er bij... Meer » dan al het overige door de vooroordeelen van onwetendheid en democratische gelijkheid geindividualiseerd... » aan eene eenige wetgeving gehoorzamende, die stelselmatig ingekleed is in hetzelfde zwarte kleed, is het » niet zeker, dat die vruchten van eenheid niet de » voortekens zijn van een diep verval; het is niet » zeker, dat wij niet naar die oude volken zullen gelijken welke de geschiedenis ons toont, als in de » ontbinding vervallende in het oogenblik, waarin zij » schenen hunne grootste ontwikkeling te naderen (1). »

Diensvolgens moet het eerste resultaat dier groote worsteling en hare onverwachte ontknooping belangstelling inhoezen. Laat ons nu zien, wat men van die ontknooping betrekkelijk Don CARLOS zelf te denken hebbe.

Don CARLOS had zich de sympathie van een gedeelte van Europa verworven; in de eerste plaats wijl hij in de oogen der Noordsche hoven en hunner aanhangers de toekomst der absolute monarchie vertegenwoordigde; en voorts, omdat de Catholijken in hem waarborgen meenden te vinden voor de handhaving van het Catholicismus in *Spanje*. Wij zullen straks over dit laatste denkbeeld nader spreken: wij willen alvorens iets, betrekkelijk de politieke kwestie zeggen.

Wij zeggen met opzet, dat de infant, of koning KAREL V (want de namen veranderen niets aan den aard der zaken), de absolute monarchie vertegenwoordigde en niet de erfelijkheid der koninklijke geslachten; omdat het met geene mogelijkheid kan ontkend worden,

(1) Lorain, *Abbaye de Cluny* introd. p. III, V et VI.

dat zijne regten op de kroon aan gewigtige tegenspraak onderworpen zijn, Hier is niets, 't welk naar de oude traditioneele regten op de troonopvolging gelijkt. Zoo er gewigtige en vermogende redenen zijn, welke voor Don CARLOS pleiten, zijn er niet minder krachtige argumenten uit de geschiedenis der Spaansche wetgeving ontleend, om zijne aanmatigheden te verwerpen. Het is zeker dat de Salische wet, wel verrewer van, even als in *Frankrijk* met het nationale aanwezen te zijn geïdentificeerd, geheel vreemd is aan *Spanje*, dat, aan het tegenovergestelde atelsel, deszelfs grootheid en eenheid, de regering van ISABELLA de *Catholijke* en die van keizer KAREL V te danken heeft. Het is onbetwistbaar, dat die wet uit *Frankrijk* naar *Spanje* is overgevoerd, gelijktijdig met de invoering der Bourbonsehe dynastie, die, zonderling genoeg, de kroon van *Spanje* enkel aan het niet bestaan dier wet verschuldigd was. Eindelijk, zoo PHILIPPUS V in de volheid van zijn monarchaal gezag en steunende op de zwijgende hersenschim van de oude cortes, de orde van troonopvolging in zijne staten heeft kunnen veranderen, dan laat het zich niet begrijpen, waarom FERDINAND VII, met hetzelfde gezag bekleed en dezelfde wetgevende hersenschim inroepende, op zijns beurt honderd jaren later de oude orde van zaken en het oude regt van opvolging, die gedurende zoovele eeuwen in *Spanje* bestaan hadden, ten behoeve zijner kinderen, niet zou hebben kunnen herstellen.

Men moet alzoo erkennen, dat de erfelijke regten van don CARLOS ten minste betwist kunnen worden: doch wat hiervan zij, zeker is het, dat hij in *Spanje* en in *Europa*, de zaak der onbeperkte monarchie vertegenwoordigt en dat hij er naar stond, om *el rey neta*, dat is: de koning alleen, de koning, die door niets wederhouden, maar ook door niets ondersteund wordt, te doen herleven. Nu, in dit opzigt meenen wij, dat de gebeurtenissen overvloedige stof van overweging voor het geloof en het gezond verstand opleveren. De daadzaken spreken hier luider dan redeneringen en stelsels. De koningen van *Spanje* hebben van keizer KAREL V af, die van het huis van *Oostenrijk*, zoowel als die van het huis van *Bourbon* er aan gewerkt en zijn er in geslaagd, om hun gezag tot alleenheerschings en onbeperktheid te verheffen op de bouwvallen dier oude feudale en provinciale organisatie van het *Catholijke* koninkrijk, die aan de Spaansche natie de kracht had verleend, om gedurende zeven eeuwen, eenen onsterfelijken en eindelijk zegespralenden worstelstrijd, tegen de Moren vol te houden; die aan hetzelfde, gedurende eenen langen tijd een geducht moreel en politiek overwigt in *Europa* had gegeven en die de best gewaarborgde vrijheden der middeleeuwen bevatte, getuige het beroemde: *Sinon, non* (zoo niet, dan niet) der Aragoneesche cortes. Wij willen niet blijven staan, bij het politieke, militaire en maatschappelijk verval van dat *Spanje*, dat aan het einde der middeleeuwen zoo groot was; een verval, dat nauwkeurig geëvenredigd was aan de overweldigingen van het monarchaal gezag, 't welk alles verzwolgen hebbende, eindelijk even als in

Frankrijk, zelf ingestort is. Maar ons binnen den kring der latere gebeurtenissen houdende, zien wij FERDINAND VII, tweemaal door het monarchaal *Europa*, in de volheid van zijn absoluut gezag herstellen. Na de restauratie van 1823, werd de zoo wijze als edelmoedige rigting, welke de hertog van *Angoulême* aan het gouvernement, hetwelk hij gered had, wilde geven, veracht en verworpen: de diplomatie vond goed, dat de koning van *Spanje* zijn gezag hernam, met al de hevigheid, die het reeds in 1815, had aan den dag gelegd (1): de doodstraffen begonnen op nieuw; iedere verbetering werd geweigerd; met een woord, het teugelloos en onbeperkte despotismus zegepraalde; hetwelk destijds door de heeren DE LA MENNAIS, GÉNOUDÉ en alle andere bestrijders van het charter van LODEWIJK XVIII werd toegejuicht. Eindelijk na eens dusdanige regering van tien jaren, maakte koning FERDINAND een laatste gebruik van dat onbeperkt gezag, om met een enkele pennenstreek de orde van troonopvolging te vernietigen en zijn rijk aan den burgeroorlog prijs te geven, terwijl hij tevens de hoop vernietigde van de partij, die in *Frankrijk* en in *Europa*, hem te allen tijde ondersteund had.

Hij eindigde de zijne regering met het toebrengen van eenen doodelijken slag aan het systema, waarvan men hem als den stevigsten steun beschouwde en, natuurlijkerwijze voor die nieuwe verordening van zijnen arbeid eischende, als voor alle de tegenovergestelde bevelen, die hij vroeger had uitgevaardigd. Ook schaarde zich (eene tegenstrijdigheid, die belagchelijk zijn zou, als zij zoo veel bloeds niet gekost had) de liberale partij, rondom de legitimiteit van eene wieg van het testament eens dwingelands, terwijl de legitimistische partij, genoodzaakt werd, zich in de armen te werpen van eenen quasie republikeinschen volksofstand. En zou die partij zich uit de verlegenheid kunnen redden, als haar het volgende dilemma werd voorgehouden: » een van beiden: het gezag der » koningen van *Spanje* is, of absoluut en onbeperkt, » en alsdan moet gij gehoorzamen aan de decreten van » FERDINAND VII, zoo als QUESADA, ZEA-BERMUDEZ » en anderen, zonder aarselen gedaan hebben: of dat » gezag moet beperkt zijn door het een of ander » fundamenteel verdrag, door de eene of andere wet, » die onafhankelijk is van den koninklijken wil, met » een woord, door eene *constitutie*. En dan voorre- » ker is het niet don CARLOS, voor wien men de wa- » pens moet voeren."

Om kort te gaan, het komt ons voor, dat het absolutismus in *Spanje*, zegepralende resultaten heeft opgeleverd, die in alle opzichten juist het tegenovergestelde zijn van hetgene, wat deszelfs aanhangers er zich van beloofd hadden. Ook is de eerste les, die wij uit de gebeurtenissen, welke in *Spanje* hebben

(1) Men zie dienaangaande de merkwaardige bijzonderheden, door den heer DE CHÂTEAUBRIAND, destijds minister van buitenlandse zaken, in zijn werkje: *Le congrès de Vérone* medegedeeld.

plaats gehad, ontleenen, slechts de bevestiging van het voorschrift der eeuwige Wijsheid: *Nolite confidere in principibus in filiis hominum, in quibus non est salus*: Christenen, Catholijken, die waarlijk gelooven en verstandig zijn, moeten niet denken, dat het geluk der maatschappij eeniglijk van de koningen, zelfs van absolute koningen afhangt.

Als wij vervolgens overgaan tot de Godsdiensstige beschouwing der zaak, hoewel kiescher en van veel hogere gewigt zijnde, schijnt zij naar ons oordeel, dezelfde oplossing te erlangen. Daar God toegelaten heeft, dat de Catholijke bevolkingen, die zoo dapper voor Don CARLOS gestreden hebben, overwonnen en tot het uiterste gebracht werden, door de legers van een gouvernement, dat bij uitstek vijandig jegens de Kerk handelt, mogen wij veronderstellen, dat Hij niet gewilt heeft dat het Catholicismus bij die gelegenheid langs dien weg zegepralet zou; of, nog waarschijnlijker, omdat deszelfs officiëuse verdedigers ontrouw waren aan de wetten en pligten welke eene zoo heilige taak oplegt. — Toen Don CARLOS de heilige Maagd tot overste en beschermster van zijn leger proclameerde, en de standaard der Moeder van smarten aan zijne krijgsbenden tot vereenigingsteeken gaf, zagen wij in die daad, welke aanleiding gaf tot zoo vele spotternij in alle dagbladen, die zich liberaal noemen, maar liberatres zijn, eene edele getuigenis van geloof en ootmoedigheid, en een zeker middel, om de genegenheid te winnen van het Spaansche volk en deszelfs poëtische verbeelding op te wekken. Maar wij gevoelden eenen onwillekeurigen afkeer van het gedrag van Don CARLOS toen deze onder andere steun zocht bij de twee Noordsche absolute mogendheden, die het Catholicismus op de tergendste wijze onderdrukten en vervolgden; toen wij zagen, dat onder die gewijde banier de Carlistische krijgsbenden, en derzelver opperhoofden vooral zich overgaven aan al de buitensporigheden van haat en wraak; toen de stelselmatige doodstraffen der gevangenen, en de afschuwelijke wreedheden door CABRERA, MORENO en zoo vele anderen gepleegd, met die door welke MINA en RODIL, de wapenen van koningin CHRISTINA onteerd hebben, gelijk stonden of die overtroffen. En intusschen heeft men niet geschroomd, die benden te vergelijken met de edele Vendeërs, die een waarlijk Catholijk leger hadden en aan de wereld het schouwspel gaven van getrouwheid aan al de voorschriften van den Godsienat, welks verdedigers of martelaren zij wilden wezen. Neen, er is niets gemeens tusschen de plunderende moordenaars van CABRERA en die heldhaftige landlieden, die op de stem van BONCHAMP, genade aan hunne beulen schonken. Neen, het Catholicismus wint er niets bij, dat het verdedigd wordt door de wapenen en door de mannen, die men onder dat voorwendsel, sedert vijf jaren gebezigd heeft; het kan niets verliezen, bij het verdwijnen van een bestendig brandpunt van misdrijven, van geweldenarijen en moorden van waar zijne vijanden nieuwe redenen van verbittering en vervolging ontleenden. Sedert het begin van dien burgeroorlog, zien wij niet dat de corte in het minste, door eenigen voorspoed van Don

CARLOS zijn tegen gehouden geworden in den loop hunner goddelooze aanslagen, tegen de regten en vrijheden der Kerk. Die aanslagen hebben hunnen grond in den geest van ongelooft en valsche filosofie, die, uit *Frankrijk* in *Spanje* is doorgedrongen en zich verspreid heeft, om er aan het hart der oude Catholijke maatschappij te knagen. Het kan niet ontkend worden, dat die geest de *Pyrenëen* is overgetrokken, onder de dynastie der *Bourbons*; hij heeft er groote vorderingen gemaakt, hij heeft alle zoogenaamde, verlichte klassen der natie besmet in de schaduw der absolute monarchie en onder een beheer, waarbij het koninklijk gezag geenerlei hinderpaal ontmoette, waardoor het zou zijn belet geworden, het goede te doen en het kwaad te straffen. Toen KAREL III, kleinzoon van LODEWIJK XIV en grootvader van Don CARLOS, in zijnen raad toegang verleende aan de valsche filosofie en aan het Gallicanismus, in de personen van ARANDA en van FLORIDA BLANCA toen hij in eenen enkelen nacht, al de Jesuiten zijner uitgestrekte staten deed arresteeren, en hen, nadat hij ze, zonder onderzoek en zonder regtsgeding van al hunne goederen beroofd had, uit hun vaderland verdreef, leende geenerlei geconstitueerde magt hare ondersteuning aan den haat tegen de Kerk; er bestonden in *Spanje* geene populaire parlementen, noch vermogende akademien, gelijk in *Frankrijk*; er waren zelfs geene salons van waar de geest des kwaads, de werking der monarchie kon leiden. De vrijheid der drukpers is nooit in *Spanje* bekend geweest en tot zijne laatste oogenblikken toe, beteugelde FERDINAND VII haar met eene ijzere hand. En evenwel werd er ten dage, toen de Voorzienigheid de zegepraal der vijanden van het goede toeliet, even als in *Frankrijk*, een bloeddorstig gepeupel gevonden, om de kloosters te plunderen en de Monnikken te vermoorden en te verbranden; eene burgerwacht, omdat gepeupel te zien begaan, of zelfs de hand te leenen aan deszelfs zoogenaamde verlichte en wijsgeerige feiten en om tegen alle instellingen der kerk te declameeren; democratische advokaten, om de gedrogtelijkste wetten te ontwerpen tegen die heilige en grijze Moeder aller ware vrijheden. De monarchale opvoeding van het Spaansche volk heeft gelijksoortige zoo niet nog ergere resultaten opgeleverd, als die van het latere republikeinse en keizerlijke *Frankrijk*. En het is gewis niet vermetel, te beweerden, dat indien Don CARLOS zich, in plaats van te *Bourges*, als vlugteling te bevinden, als overwinnaar *Madrid* ware binnen getrokken, of dat, zoo HENDRIK V morgen de *Tuileries* in plaats van *Louis-Philippe* bewoonde, de Godsdienslooze en ongodistische hartstogten, wel verre van in *Frankrijk* of in *Spanje* te bedaren en te verminderen, uit die nieuwe gebeurtenissen nieuwe kracht zouden ontleenen en de geheele populariteit eener krachtige oppositie de plaats zou doen vervangen van dat onvermogen om iets te scheppen of iets te behouden, welk onvermogen tegenwoordig gelijktijdig de kastijding is voor hun succes, en het betoog hunner ellendige nietigheid.

Laten wij ons dan toch niet verbeelden; dat de vorm

van het een of ander gouvernement of de regering van deze of die familie gevorderd wordt, om de waarheid en het goede te doen zegepralen en dat de onvergankelijke lotsbestemming der Bruid van CHRISTUS, er eenig wezenlijk belang bij heeft, dat de mannelijke linie of de vrouwelijke linie van het Bourbonsche huis den Spaanschen troon bezit. Al te lang heeft men beweerd, dat de waarheid, de gerechtigheid alle weldaden en grondslagen der maatschappelijke orde onafscheidelijk waren van zekere familiestammen, of takken of van zekere regeringsvormen. De oneindig groote God heeft die afgoderij gestraft, door ongehoorde rampen over die aangebedene geslachten te brengen, en de maatschappij, die aan alles dacht, behalve aan Hem, die de Schepper en Heer van alles is, in den afgrond te laten storten, waarin zij thans worstelt en zulks, opdat men ondanks de vleijerij en den hoogmoed wete, dat de familien, die Hij aan het duister onttrokken heeft, op de troonen te plaatsen niet noodig zijn tot zijn werk, nog deel hebben aan zijne magt; opdat men erkenne, dat in deze wereld, waar alles het zegel der zonde draagt, de koninklijke huizen bestemd zijn, om op hunne beurt te vervallen, en dat er hier beneden niets duurzaam noch onoverwinnelijks is, zoo het niet is de Kerk des levenden Gods.

Wat in een tijdvak als het onze, meer dan ooit aan Christenen betaamt, is in het voorledene, de redenen te zoeken van de groote tuchtigingen, waarvan wij getuigen zijn en er voordeel mede te doen voor de toekomst. Voor ons zijn KAREL X en DON CARLOS, die twee oudste zonen van het geslacht van LODEWIJK XIV, de een in ballingschap te Goritz stervende, en de andere overwonnen en vlugteling te Bourges, niet raadselachtig door de herinneringen aan hunnen trotschen overgrootvader, gebruik makende van de ongehoorde verheffing tot welke God hem had opgevoerd, om de Kerk te bestrijden, zich tegen haar wapenende met alles wat trotschheid en ondankbaarheid kan uitdenken en de eerste te zijn, om aan de Catholijke koningen en volken te leeren, hoe zij quasie uitwendig met Rome vereenigd blijvende, Rome's weldadige handen konden boeien en grievende wonden toebrengen aan het hart van Rome. Ja wij schroomen niet te zeggen, dat de regering van LODEWIJK XIV, ons de rampen zijner afstammelingen verklaart; en wij buigen ons met eene heilzame vrees neder voor de gestrange vervulling dier wet, die van het begin der eeuwen af de zonden der vaders, aan de kinderen bezoekt.

SCHISMATIEKE ONTWERPEN.

Wij hebben reeds gesproken van een ontwerp, om een gedeelte der Duitsche Catholijken, door middel eener zoogenaamde Duitsch-Catholijke Kerk, onder het bestuur van eenen Patriarch van Rome afgescheiden. Dat het ontwerp bestond, kan met reden niet betwijfeld worden; doch, toen men bespeurde, dat de

geest der Catholijke bevolkingen van geheel *Duitschland*, zich enkel op dit gerucht, verbitterd had; toen, men meer dan ooit, de Catholijken afkeerig vond van alles wat naar schisma zweemt, en de zekerheid verkregen had, dat zij zich door niemand, en door niets ter wereld, van Rome zouden laten afscheuren, toen vond men het voorzigtig, de algemeen verspreide geruchten tegen te spreken. Want de Catholijken hadden luide verklaard, dat zij de zoo hooggeroemde vrijheid der Duitsche Kerk niet begeerden, daar zij maar al te goed wisten, dat die zoogenaamde vrijheid hunner Kerk, haar tot slavin der gouvernementen zou maken. Men begreep dus, dat men, bij het ontwerp volhardende, slechts de reactie verdubbelen zou, en nu herhaalde men dus dat men nooit het oogmerk had gekoesterd. Intusschen is het evident, dat men van het ontwerp, om eene zoogenaamde Duitsch Catholijke Kerk te scheppen, geenszins heeft afgezien, en wel degelijk nog de hoop voedt, om daardoor de Catholijken van het midden punt der eenheid af te brengen. Het geheele onderscheid tusschen hetgene wat ontkend wordt en hetgene men tracht te bewerkstelligen, bestaat dus alleenlijk in de publiciteit, men heeft van het *stormloopen* afgezien, om het *ondermijnen* te beproeven. En juist dit maakt het noodzakelijk, om oplettender de sluwe handelingen gade te slaan. Terwijl de gemeenschap der Catholijken met Rome uitwendig vergund wordt, op eene vernederende wijze, die dezelve aan de wilkeur der gouvernementen onderwerpt, daarvan afhankelijk maakt, en met de belangen der Kerk lijnrecht strijdig is, verzuimt men niet, om, op eene heimelijke wijze, alles te belemmeren en te belotten, wat de innerlijke gemeenschap der geloovigen met den Apostolischen Stoel kan onderhouden. Daar de aanhangers van HERNANDES, reeds in eene zoo openlijke oppositie tegen den Apostolischen Stoel zijn geplaatst, dat het onmogelijk is, hen langer als aanklevers van den H. Stoel te beschouwen, strekken alle pogingen daarheen, om te belotten, dat er door andere middelen Priesters gevormd worden, die verknocht genoeg zijn aan den algemeenen Opperherder, om, wanneer men zich eenmaal sterk genoeg mogt gevoelen, om eene scheiding van Rome te eischen, zulks rond uit zouden weigeren. Alleen om die reden, wil men den jongelieden volstrekt niet toestaan, in het *collegium germanicum* te Rome te studeren; daarom worden zij, die door den H. Vader zelve in staat en geschikt geoordeeld worden tot het vervullen van kerkelijke bedieningen, door de gouvernementen verklaard, daartoe niet geschikt, of bevoegd te wezen.

Zulk eene handelwijze is eene openbare schending van het regt der Catholijke Kerk, en gelijktijdig de ongerijmdste animatiging, welke een gouvernement zich zou kunnen vermeten. Inderdaad, het is ongehoord dat zelfs onecatholijke gouvernementen zich durven vermeten, om, beter dan het opperhoofd der Catholijke Kerk zelf te kunnen beoordeelen, wie geschikt en bevoegd is, om de Catholijke leer te prediken en de Sacramenten der Catholijke Kerk te bedienen!

DE WERELDLIJKE MAGT.

Onlangs een artikel uit de *Elberfelder Zeitung*, betrekkelijk de zoogenaamde *vlugt* des Aartsbisschops van *Posen*, door het *Handelsblad* vertaald, medege-deeld, lezende, verbaasde mij de verregaande onbeschaamdheid der opstellers van dusdanige artikelen. Am het slot wordt gezegd:

..... Zijn woord om hier te blijven heeft de heer v. DUNIN nimmer gegeven, doch in alle gevallen heeft hij gehandeld tegen *'s konings bevel*, waarbij hem *Berlijn* tot nadere beschikking, tot woonplaats werd aangewezen. Overigens is deze handelwijze geheel naar den geest van vele Catholijke geestelijken, die geene wereldlijke magt boven zich erkennen willen, hoewel de wereldlijke magt, en niet de Paus (dien zij uitsluitend als hunnen heer huldigen) hun bescherming en onderhoud verschaft."

Het is bijna niet mogelijk, om in weinige woorden meerdere ongerijmdheden, valsche denkbeelden, leugenachtige, en tergende onbeschoftheden, op een te stapelen, dan hier plaats heeft.

Het vertrek van den Aartsbisschop uit *Berlijn* was, het is waar, strijdig met het bevel des konings; maar dat koninklijk bevel was strijdig met het bevel van God, met de herderlijke pligten des Aartsbisschops, die hem voorschreven, om de kudde, over welke de H. Geest hem tot opziener gesteld heeft, te weiden. — Kon de vrome, conscientieuze Catholijke Bisschop dien men te vergeefs getracht had zijn woord te doen geven, dat hij *Berlijn* niet verlaten zou, in dit geval aarselen, om het voorbeeld der Apostelen na te volgen, en *Gode meer te gehoorzamen dan den menschen*? Voorzeker niet! De Kerk beveelt den Catholijken Bisschop in zijne diocese te residenten: en Mgr. von DUNIN, is Bisschop van de Catholijke Kerk en niet van den koning van *Pruissen*, aan wien hij wel in burgerlijke zaken gehoorzaamheid verschuldigd was, maar geenszins in hetgene, wat de uitoefening zijner Bisschoppelijke waardigheid betreft. Hij moest als Aartsbisschop kiezen tusschen zijnen heiligen plicht en een despotiek onregtvaardig bevel van eenen aardschen vorst, hij koos zijnen plicht te volbrengen; zijn gedrag was den echt Catholijken Bisschop waardig.

Overigens is deze handelwijze geheel naar den geest van vele Catholijke Geestelijken, die geene wereldlijke magt boven zich erkennen willen, — dit behoorde, wat hunne geestelijke bediening betreft, de geest van alle Catholijke Geestelijken te zijn. De wereldlijke magt, heeft hare grenzen: zelfs de benaming: *Wereldlijke magt*, geeft duidelijk genoeg te kennen, dat die magt zich alleen tot deze wereld en alles wat daartoe behoort uitstrekt: in het gebied van den geest, in alles wat niet tot deze wereld, maar tot een ander leven behoort, heeft zij niet te bevelen; dat alles behoort tot het gebied van het geestelijke gezag; en de vorst, die het geestelijk gezag overweldigen wil, is zoo goed revolutionnair, als de oproerige onderdaan, die hem van het zijne berooven

wil. — *Hoewel de wereldlijke magt en niet de Paus (dien zij uitsluitend als hunnen heer huldigen) hun bescherming en onderhoud verschaft.*

Gelogen is het, dat vele Catholijke Geestelijken, den Paus uitsluitend als hunnen heer huldigen. Zij huldigen, eerbiedigen en gehoorzamen ieder wereldlijk gezag, om het even, of het koninklijk, of republikeinsch, absoluut of constitutioneel zij, in alles, wat tot de attributen van de wereldlijke magt behoort: maar een Geestelijke, in Godsdienstzaken, in alles wat het be-heer der Kerk aangaat, huldigen zij de Bisschoppen, als leidsmannen welke de H. Geest over hen gesteld heeft; maar bovenal het Hoofd van het Bisschoppelijk lichaam den Paus, dien zij als den Vader der vaderen, den Leeraar der leeraren, den Opperherder over de geheele kudde des Heeren huldigen, en aan wien zij, in geestelijke zaken, uitsluitend een Souverein, dat is, onfeilbaar, gezag, toekennen.

En hoe durft men beweerden, dat de wereldlijke magt, als men van *Pruissen* spreekt en niet de Paus de Geestelijken beschermt? Is het bescherming, als men den Aartsbisschop van *Keulen*, omdat hij zijne herderlijke pligten niet wil verraden met geweld van zijnen zetel en naar eene vesting sleurt, waaruit men hem niet laat gaan, voor dat zijne gezondheid ondermijnd en zijne geestkracht bezwaken is? Is het bescherming, als men zijnen Kapellaan en Secretaris, even als diens Bisschop, willekeurig, zonder eenigen vorm van proces, van zijnen Prelaat afrukt, om hem in eene andere vesting op te sluiten? Is het bescherming, als men, tegen het gegeven woord, de voorstanders der Hermesiaansche ketterij overal indringt, en begunstigt? Is het bescherming, als men den Aartsbisschop van *Gnesen* en *Posen* doch waartoe herhaald, wat de geheele wereld weet? Neen! het is onregtvaardige verdrukking, willekeurig despotismus, schending van het gegeven woord: dat die wereldlijke magt de godsdienstvrijheid der Catholijken, de vrijheid der Kerk eerbiedigen zou! Het is daarentegen wel degelijk de Paus, die hen beschermt, die het gedrag der Bisschoppen openlijk goedkeurt, die de Hermesiaansche leer stellig heeft veroordeeld, en door zijne heilige, hoewel zwakschijnende, echter magtige bescherming, de schismatieke oogmerken van de wereldlijke magt verijdelen zal!

Het is de wereldsche magt, en niet de Paus die hun onderhoud verschaft. — Tergende taal! Aan die van den struikroover gelijk, die zijn geplunderd slagtoffer een stuk broods toewerpt en van hetzelfde vordert, zijne bevelen te gehoorzamen, omdat hij het onderhoud verschaft!

Heeft de wereldlijke magt niet achier overal de Catholijke Kerk geplunderd, hare rijkdommen geroofd, en zo! in heure schatkisten gestort, die door het gewigt van dien geroofden schat bodemloos zijn geworden! Men geve aan de Kerk slechts de helft van het gestolene terug, en men zal zich niet langer met het onderhoud harer bedienaren behoeven te belasten! Maar welverre van daar; men maakt of behoudt wetten, die haar verbieden, donaties of erfmakingen aan

te nemen, zonder goedkeuring van de wereldlijke magt! Men wil dat de Kerk arm zij en arm blijve, omdat men tracht haar afhankelijk te houden, en hare bedienaren als ambtenaren van staat, die men aanstellen of afzetten kan, wier onderhoud men kan toestaan of inhouden naar welgevallen, te doen voorkomen. Zoo stapelt de wereldsche magt, ongerechtigheid op ongerechtigheid; zoo gebruikt zij het zwaard, 't welk de Almacht aan hare handen toevertrouwde, om de boozen te straffen en de gerechtigheid te handhaven; zoo matigt zij zich aan, wat Gode toekomt, en verzet zich tegen den Koning der koningen, door wien de koningen regeren, die de tijden en stonden verandert, en de koningen bevestigt en afzet, die, volgens de schoone uitdrukking van BOSSUET: *De regerende huizen bevestigt: den tijd bepaalt, dien zij duren moeten, . . . en den geest des oproers zendt, als Hij de troonen wil omverwerpen; . . . er is in de wereld, noch fortuin, noch heerschend gesternte; niets heerscht, dan God!*

ROME EN RUSLAND.

Uit Rome wordt onder dagteekening van 26 September het volgende gemeld:

Men heeft alhier van de Poolsche Bisschoppen narigten ontvangen, die het buiten twijfel stellen, dat men stelselmatig te *St. Petersburg* alle gemeenschap tusschen dat land en den H. Stoel wil beletten. In plaats van zich even als in de landen, die het onafhankelijkste van Rome zijn, te bepalen, tot het stellen van een *exequatur* op de bullen van den Paus, zal geenerlei gemeenschap tusschen de kerkelijke autoriteiten van Polen en den H. Stoel meer mogen plaats hebben, dan indirectelijk, door het ministerie van buitenlandsche zaken. Het schijnt, dat iedere onderhandeling voor die hinderpaal zal mislukken, zoo hij niet door *Rusland* wordt weggenomen, en daar dit nog zoo niet is, is in het begin dezer maand een *ultimatum* naar *Petersburg* vertrokken, en de H. Stoel heeft verklaard, dat, zoo men hem geen gehoor verleende, de onderhandelingen zouden worden publiek gemaakt, zoo als men met die van *Pruissen* heeft gedaan, ten einde op die wijze een beroep te doen op de opinie der Catholijken van de geheele wereld. Men denkt, dat de allocutie, betrekkelijk dat onderwerp bij het nieuwe jaar of misschien zelfs nog vroeger, zal plaats hebben.

GUSTAAF RINTEL.

Munster, 20 September.

Voorleden jaar bood Dr. L. . . . in deze stad, aan prins WILHELM van *Pruissen*, een geschrift aan, van den heer GUSTAAF RINTEL, schrijver van de uitmuntende brochure, getiteld: *CLEMENS AUGUST Aartsbisschop*

van Keulen, tegen de beschuldigingen van het *Pruisisch* gouvernement verdedigd, door een Protestant, met verzoek van hetzelfde onder het oog des konings te willen brengen. Eenigen tijd daarna ontving de Doctor eenen officieelen brief van den minister, waarin men hem zeide, dat men regt aan zijne goede bedoelingen liet wedervaren, doch dat het onbegrijpelijk ware, dat een man van oordeel kon gelooven, dat die brochure wezenlijk door eenen Protestant geschreven was en dat er overigens in de geheele *Pruisische* monarchie niemand bestond, die den naam van GUSTAAF RINTEL droeg. Die zaak ware slechts eene list, waarvan de *Propaganda* zich bediend had, om brave lieden, zoo als hij, te misleiden. De heer L. . . . haastte zich om den heer RINTEL, te *Koenigsberg* te schrijven en ontving tot antwoord, dat hij des te meer verbaasd was, dat men hem zijn aanwezige wilde betwisten, daar de politie sedert een huisbezoek bij hem afgelegd en zijne papieren verzegeld had; dat hij overigens wezenlijk Protestant was en te *Koenigsberg* woonde. Na dien tijd heeft de heer RINTEL in *Beijeren*, eene zeer goed geschrevene verdediging van den Aartsbisschop van *Gnesen* en *Posen* doen drukken, en ten zelfden tijde is zijn aanwezig, op eene voor hem zeer treurige wijze, gestaafd geworden. Hij is voor zijne eerste brochure in regten betrokken en tot gevangenisstraf in eene vesting voor een jaar veroordeeld geworden. Intusschen in die straf zelve voor hem de bron eener groote vertroosting geworden. Conscientieuse en grondige nasporingen, hebben hem door de genade Gods tot de kennis der Catholijke waarheid gebracht en hebben hem in den schoot dier Kerk gevoerd, in welke wij hem, benevens JACOB, als onze broeders kunnen begroeten. Hij zal nu de beproeving, die hem wordt opgelegd, des te gemakkelijker en met des te meer onderwerping aan den goddelijken wil, kunnen ondergaan, daar hij gevoelen zal, dat ze hem overgezonden is, om hem te zuiveren daar hij zich zal herinneren, dat hij slechts deelt in het lot van den doorluchtigen Prelaat, dien hij zoo krachtig verdedigd heeft.

(Zie verder het Bijvoegsel).

AANKONDIGING.

Bij J. J. ARKESTEYN EN ZOON, Boekhandelaars in de Kerkstraat te 's Bosch, is van de Pers gekomen en alom verzonden.

Gemeenzame Preken op alle Zon- en Feestdagen van het jaar, door M. BONNARDEL, naar de elfde Fransche uitgave vertaald door een R. C. Priester, Tweede Deel. Van den Zondag *Septuagesima* tot den derden Zondag na *Paschen*. Kerkelijk Goedgekeurd f 2,50.

Romeinsche Geschiedenis sedert de stichting van Rome, tot aan het einde van het Westersche Keizerrijk, ten dienste der Scholen. Naar het Fransch van A. M. D. G. Kerkelijk vermeerderd door een R. C. Priester. Kerkelijk Goedgekeurd. f 0,55

De Lotgevallen van PAULUS CHOPPARD, bijeenverzameld en aan zijne jonge Vrienden verhaald, door L. DESNOYERS. Naar de vierde, herziene en verbeterde uitgave, uit het Fransch. Met Platen f 1,00

Hetzelfde met gekleurde Platen f 1,20

BIJVOEGSEL

TOT DE

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

Van Zaterdag den 26 October 1839.

Bit BIJVOEGSEL wordt aan de Geabonneerden *gratis* afgezonden.

DE GROOTE AARTSBISSCHOP VAN GNESEN EN POSEN.

Het gedrag des edelen grijsaards, die het voorbeeld der Bisschoppen onzer eeuw mag genoemd worden, is zoo groot, zoo verheven, dat de geschiedenis slechts weinige voorbeelden oplevert, die den edelen von DUNIN in kalme bezadigdheid, met den onverschrokkensten moed gepaard, evenaren. Dit gevoelen de vijanden van het Catholicismus levendig: daarom trachten zij het vertrek des Aartsbisschops van *Berlijn*, dat zij eene *vlugt* noemen, te bezwalken, en de wijsheid van zijn gedrag, waardoor hij het Pruissisch gouvernement noodzaakte, om, of zijne Aartsbisschoppelijke regten te eerbiedigen, of, wat het Pruissisch ministerie zorgvuldig had hopen te vermijden, geweld te bezigen, om hem aan zijne kudde te ontrukken, als eene komedie te doen voorkomen; om de stilte en rust te *Posen* aan onverschilligheid toe te schrijven en den schijn aan te nemen, als ware het gedrag des Aartsbisschops in de oogen zijner vijanden kinderachtig! Ja, men drijft de onbeschaamdheid en huichelarij zelfs zoo ver, dat men durft verwachten, dat de Catholijken de handelwijze van het Pruissisch gouvernement met dankbare toejuiching zullen beamen en dat alleen de Protestanten daarover te onvreden zullen zijn! Ten minste, dit durft men openlijk zeggen. — Alle zotheden en tergende beleedigingen, worden op nieuw in ons jammerlijk *Handelsblad*, uit *Berlijn* en *Frankfort* opgedischt, en dit noopt ons, om opzettelijk de edele grootheid van het gedrag des eerbiedwaardigen grijsaards von DUNIN te ontwikkelen.

Toen men in het vorige jaar zag, dat de Aartsbisschop zich noch door bedreigingen bang maken, noch door vleijende beloften bedriegen liet, dreef men de huichelarij zoo ver, dat de koning hem bij eenen minzamen brief uitnoodigde, om naar *Berlijn* te komen,

om een einde aan de geschillen te maken. In die hoop snelde de opregte, geene achterdocht voedende Bisschop naar die hoofdstad; en nu ontdekte hij, maar te laat, dat men hem slechts derwaarts gelokt had, om hem van zijne diocese te verwijderen en hem van zijne vrijheid en van de uitoefening zijner bediening te berooven op eene wijze, die aan de lofredenaars van het Pruissisch gouvernement aanleiding gaf, om op nieuw de zoo lang met tergende volharding, geroemde zachtmoedigheid, van dat gouvernement uit te bazuinen.

Gedurende het gedwongen verblijf des Aartsbisschops te *Berlijn*, schreef hij eenen brief aan den koning, die volgens de gewoonte van den gemoedelijken Aartsbisschop, den echt Christelijken geest ademde; en dien men nu deed voorkomen, alsof de Aartsbisschop *gratie* van den koning verzocht had (1). Eerst na het schrijven van dien brief, werd het vonnis van het gerechtshof te *Posen* aan den Prelaat beteekend; hij protesteerde, zoo als hij reeds vroeger gedaan had, tegen de incompetentie van den wereldlijken regter, om hem in zaken, zijne Bisschoppelijke bediening betreffende, te vonnissen; en verklaarde er bij, dat hij, uit dien hoofde, geene *gratie* verzocht had, noch verzoeken kon. Zoo was de nieuwe list weder mislukt en de valsheid der agenten van het Pruissisch gouvernement, op nieuw ten toon gesteld.

Intusschen liepen de zaken van het Bisdóm in de war; het kapittel, even standvastig als de Aartsbisschop, liet alle brieven en verzoeken liggen, zonder dezelve, wat men ook dreigde of beloofde, te willen openen; zelfs de aanschrijvingen van het gouvernement bleven ongeopend; nu begon de conscientie des Aartsbisschops zich te ontrusten, men had te zijnen opzichte geenerlei geweld gepleegd; men verbood hem wel naar zijn Bisdóm terug te keeren en zijne bediening uit te oefenen; maar mogt hij zich aan dat ver-

(1) Zie ons blad van 10 Augustus 1839 bl. 265.

bod onderwerpen? Stond het niet gelijk met het verbod aan de Apostelen gedaan, toen men hen het prediken in naam van den Gekruisten verboden had? De Apostelen hadden zich daaraan niet onderworpen; ze zeiden: men moet Gode meer gehoorzamen dan den menschen; zij gingen met hunne prediking voort, tot dat men hen in den kerker wierp en het alzoo onmogelijk maakte, hunne zending te vervullen; doch naauwelijks waren zij weder ontslagen of zij zetten hunne taak voort. — Zoo deed ook de groote von DUNIN; hij vertrok uit Berlijn en begaf zich naar zijn Bisdóm, naar de kudde, welke de H. Geest hem had toevertrouwd. De grootmoedige grijsaard kon ligtelijk begrijpen, dat het Pruissisch gouvernement, hem niet in de vreedzame uitoefening zijner bediening zou laten; maar hij, die al de listen van dat gouvernement, om den schijn van zachtheid voor de wereld te behouden, had leeren kennen, had besloten, zich niet langer door huichelarij of list te laten verschalken, maar enkel voor geweld te zwichten. Zijne maatregelen waren zoodanig genomen, dat het gouvernement hem, met de uitoefening zijner bediening moest laten voortgaan, of er hem met geweld aan ontrukken moest. En wat is er nu te Posen gebeurd? Wij willen hier de vijanden laten spreken, wier berichten door ons *Handelsblad* zijn medegedeeld.

„... Hij kwam op deze wijze in den ochtend van den 4 dezer te Posen aan. Hij stapte af aan het paleis van den graaf EDUARD RACZYNSKI, waar een gezelschap van dames en heeren uit den hoogen adel was vereenigd. Spoedig daarna kwam het aartsbisschoppelijke rijtuig, waarmede de heer von DUNIN zich naar de domkerk begaf, alwaar hij de leden van het kapittel in volle prachtgewaad aantrof. Voor het hoog altaar knielde hij neder en knuste dezelfs treden, vatte de monstrans, drukte hetzelfde aan zijne borst en stortte daarbij tranen van weemoed. De tijding van de aankomst des Aartsbisschops had zich als een loepend vuur door de stad verspreid, en men snelde van alle kanten toe, om zich van de zaak te vergewissen.”

Men lette nu vooral op het volgende:

„Hij had een zeer verflaauwd voorkomen en de hem niet ontgaande opmerking, dat hij slechts het voorwerp van nieuwsgierigheid en verbazing was, heeft waarschijnlijk niet medegewerkt om hem op te beuren. Andere gevoelens werden slechts te kennen gegeven door diegenen, wier gezindheid bij hem, ten gevolge van derzelver oorsprong, te goed bekend was om hem te kunnen verblijden. Ook deze nieuwsgierigheid was spoedig volstaan, want alhoewel het teratond bekend werd, dat hij den volgende dag mis zoude lezen, waren gedurende die mis toch ter naauwernood honderd menschen in de kerk verschenen (1) (1).”

Als het bericht der aankomst van den Aartsbisschop zich als een loepend vuur verspreid had, als het teratond bekend ware geweest, dat hij den volgende dag mis zou lezen, zou de Pruissische politie wel vroeger op de been zijn geweest, om dit te beletten. Te beweren, dat Montsigneur von DUNIN, in zijne Bisschoppelijke stad, bij eene bevolking, die hem als haren vader bemint en hoogacht, na de kwellingen, die het Pruissisch gouvernement hem te Berlijn heeft doen ondergaan, slechts een voorwerp van nieuwsgierigheid en verbazing, bij zijne onverwachte terugkomst

zou geweest zijn, is waarlijk al te kinderachtig, om er ernstig over te spreken. Wij hebben die regels alleenlijk willen afschrijven, om er later aan te herinneren. Laat ons nu zien wat het bericht verder zegt:

„Op den 5 October was zijne woning met leden van den hoogen adel vervuld, vooral dames, welke laatste hoofdzakelijk de kern zijner aanbidders uitmaken (1). Kerst op dezen dag schijnen de autoriteiten zich tot hem te hebben gewend. Men vernam, dat hij eenen ambtenaar, die hem kwam bezoeken, openlijk verklaarde zonder verlof van den koning zich in Posen te bevinden, een regtsreeks koninklijk bevel te verwachten en den wensch te koesteren uit den omtrek bij die plegtigheid hetzelfde, hem geenen dwang deed ondervinden; voorts zeide hij dat zijne handelwijze aan den Paus was bekend en door denzelfden goedgekeurd; hij moest dus volgens dien wil handelen.”

Wel zeker! Men heeft immers ook in het *Handelsblad* kunnen lezen, dat vele Catholijke Geestelijken den Paus uitsluitend als hunnen Heer erkennen (2). Men moest dus nu ook den Aartsbisschop laten zeggen, dat hij den WIL van den Paus volbrengen moest! In allen gevalle zou die wil van den Paus overeenstemmen met het gedrag der Apostelen, die zich de uitoefening hunner bediening niet lieten verbieden.

„Bovendien vernam men, dat de Aartsbisschop reeds den volgende dag de plegtige inzegening van vele jonge geestelijken wilde verrigten, en door afgezonden boden een zoo groot mogelijk getal geestelijken uit den omtrek bij die plegtigheid trachtte te vereenigen; eindelijk, dat insgelijks de inwijding van het nieuwe altaar van een naburige kerk ten spoedigste zoude geschieden en de adel daarbij talrijk zoude tegenwoordig zijn.”

„Van dit alles bediende hij zich als van gelegenheden om eene demonstratie der openbare meening tegen de regering te weeg te brengen, en zich alzoo van het eenig gehoopte middel te bedienen om de aangenomene stelling zoo lang te handhaven, tot dat een oploop of schandaal de bedoeling der partij, verder zou gediend hebben.”

Dit alles zal de Aartsbisschop toch wel niet hebben verteld; men moet dus de bedoelingen des grijsaards in zijn hart hebben kunnen lezen, of men handelt zeer vermetel, door hem zulke oogmerken toe te schrijven, die hij niet had, en hem daardoor, met afschuwelijken laster te bezwalken. Daarenboven heeft men immers den Aartsbisschop laten zeggen, dat hij den wil van den Paus volbrengen moest. Welnu, men weet zeker nog wel, uit de jongste allocutie des H. Vaders, dat de Paus openlijk verklaard heeft te willen, dat de Pruissische Catholijken zich rustig in het burgerlijke onderworpen, en dus, zonder demonstratiën te maken, of schandaal te geven, zullen gedragen; daartoe heeft de Opperherder hen vermaand; dit weten zij, en zij houden zich rustig... men vergo echter niet te veel van het menschelijk geduld, t welk alderminst tergende huichelarij vordragen kan...!

Het is, daarenboven, bij uitstek dom, eerst te vertellen, dat de Aartsbisschop, als ware het, mistroostig was, omdat hij bespeurde, dat hij slechts een voorwerp was van nieuwsgierigheid en verbazing, bij dien

(1) Het is gelukkig dat de Aartsbisschop een grijsaard van 73 jaren is; men zou ons anders nog wel komen vertellen, dat alle dames op hem verliefd zijn!

(2) Zie ons vorig N.º

zelfden man het plan te veronderstellen, om demonstratiën der publieke opinie en schandalen te weeg te brengen. Ook ware daartoe het oogenblik zijner aankomst, of zijne Mis op den volgenden dag beter gekozen geweest, dan daarmede te wachten, tot dat de politie hare maatregelen kon genomen hebben, om het een en ander te beletten.

Het spreekwoord zegt: *een leugenaar moet een goed geheugen hebben*. In een Berlijns-berigt, eenige dagen vroeger door het *Handelsblad* medegedeeld, leest men het volgende: *hetgeen hij zelf had vooruit gezien (zijne arrestatie). MAAR OOK GEWENSCHT, omdat zijn geweten verontrust was, dat hij zijn ambt niet kon vervullen, terwijl hij toch lichamelijk niet daarin werd verhinderd* (1). Doch de laster zal zich wel beter ontmaskeren!

» Tot eene uitvoering dezer bedoeling, die op eene misvatting van zachtheid voor zwakheid berustte (dit is de oude deun de lieve zachtheid van het Pruissisch gouvernement is overbekend; zij heeft veel van de *Juliaansche*) is het intusschen niet gekomen. Men weet niet of hetgeen verder gebeurd is, geschiedde ingevolge ontrangene bevelen des konings, of dat het maatregelen waren, uit eigene beweging door den oppresident genomen. Den 6 October, ten 3 ure des morgens (dus weder een werk der duisternis!) begaven zich onderscheidene staatsbeambten naar het aartsbisschoppelijke paleis. Ongeveer honderd man troepen stonden voor hetzelfde. In eenige gedeelten der stad zag men ook kavallerie patrouilles kruisen. Was zulks, gelijk te vermoeden is, een maatregel van voorzigtigheid, (wel zeker! bang behoefde men niet te wezen, dit bewijst het nachtelijk uur dat men gekozen had) dan schijnt dezelve onnoodig geweest te zijn, want hoewel er een vreeselijk gedruisch ontstond, hetwelk de ingezetenen van *Posen* in den omtrek wakker maken moest, bleven echter allen rustig in hun bed."

Dit is weder ongelooflijk dom! eene *nieuwsgierige* bevolking, die op het gerucht van de aankomst des Prelaats, *van alle kanten toesnelt*... blijft niet rustig telbed liggen, als zij een vreeselijk gedruisch hoort, dit is menschkundig zeker. Men moet hier dus, voor dat rustige te bed blijven, eene geheel andere oorzaak zoeken. Men leze verder:

» Dat gedruisch was een gevolg van het vergeefsche kloppen aan de deur van het Aartsbisschoppelijke paleis, waarmede zich het gelab der wachthonden paarde. Niemand deed open, hoewel het geklop bijna een half uur voortduurde. Eindelijk besloot men, de paneelen der deur te verbrijzelen, schoof alzo de grendels terug en stond nu binnen in het paleis. Eene oude meid vertoonde zich, bad echter slechts dat men zonder haar tot haren Heer zoude gaan. Aan de bovenste glazuur des corridors klopte men wederom vruchteloos en opende dezelve op gelijke wijze. Dadelijk nadat dit geschied was, verscheen een volkomen gekleede kamerdienaar en geleide de beambten naar het vertrek des Aartsbisschops. Deze zelf opende de deur van binnen, doch keerde toen dadelijk naar zijn bed terug en ontving de beambten, ongekleeft op hetzelfde zittende, hoewel een gedruisch van een drie vierde uurs, zoo sterk dat half *Posen* daardoor noodwendig moest ontwaken, hem vermoedelijk niet gedoogd kon hebben te slapen. Wanneer de beambten nog daaraan getwijfeld hadden, dat het er op gemunt was, om hen tot medespelenden in eene commedie te maken, dan werd zeker hun twijfel door de eerste woorden des Aartsbisschops uit den weg geruimd.

» Mijne Heeren, zeide hij, *ik weet waarvoor gij komt, maar ik zal slechts voor geweld bakken*."

Noemt men dit eene commedie? Te lang had men op zachtheid gezwetst; te lang had men gesnorkt over de vrijheid, welke den Aartsbisschop gelaten werd; te lang had men hem om den tuin geleid; men had hem de vergunning, om naar zijne diocesen terug te keeren, geweigerd; hij mogt niet langer de speelbal eener gehuichelde zachtheid wezen, of den schijn geven van zwakheid; hij moest het zachtheid huichelen-de gouvernement noodzaken, om openlijk nieuwe bewijzen van deszelfs despotiek geweld, ook te zijnen opzichte, te geven! Hij was naar *Posen* teruggekeerd, om niet te zwichten, dan voor geweld! Ziedaar een trek van de verhevenste grootheid, die den Aartsbisschop van *Posen* tot den rang der grootste mannen verheft, en die, in eenen grijsaard, schier zonder voorbeeld is.

» In dezen geest is het verdere voorval karakterestiek. (Ja, zeker! Apostolisch karakterestiek). De politie-directeur trad te voorschijn en gaf hem zijnen last te kennen om hem overwijd naar *Berlijn* terug te voeren. De Aartsbisschop deed zich hierop door zijne bedienden in alle gemakelijkheid aankleeden en verscheen vervolgens, *hoogst bedaard met reverende, sjerp en kruis in stede van reisgewaad*, in het voorvertrek, werwaarts de ambtenaren zich tot op dit oogenblik hadden verwijderd. (Hoe beleefd!) Hij zeide het bevel tot wegvoering niet zoo snel te hebben verwacht, en wees twee rollen goud, welke zijne zuster hem zond, terug met de woorden: » Wie mij vangt kan mij ook onderhouden." (Welk een edele trek! o, von *DUNIN*! hoe groot zijt gij!) Hij gaf den wensch te kennen, om van zijne zuster Mej. *SCHOLASTICA* von *DUNIN* afscheid te nemen. Deze trad daarop binnen, wierp zich aan zijne voeten en liet tot op zijn vertrek veel ougerustheid blijken. Nadat beide een tijd lang hadden gesproken, gaf hij zelf aan de ambtenaren te kennen, dat de gendarmen konden binnen komen, en wilde er niets van weten, toen men hem betuigde, dat men slechts met de aan zijne jaren en zijne waardigheid voegende toefelijheid (11) wenschte te werk gaan. » De wereld zal zien, dat ik met geweld wordt weggevoerd!" riep hij uit, en voegde er, onder het toetreden naar den bevelhebber der militaire magt, nog bij: » Gij zijt te zacht, te zacht, voert mij maar weg." Toen deze hem met de meeste achting den arm bood, wees hij die oplettenheid af met de woorden: » *Dat is beleefdheid, maar geen geweld*." Eindelijk vatte, volgens zijnen wensch, een kommissaris van politie hem bij den arm; maar hij verlangde ook aan de andere zijde te worden geleid, en nam eerst nu den hem geboden arm des directeurs van politie aan; naauwelijks echter had hij eenige schreden gedaan, toen hij eerst den eenen, vervolgens den anderen zijner geleiders aanzag en lagcheende vraagde: » Zoude ik mij nu niet nog een weinig behooren te verzetten?"

De berigtgever schijnt er bij tegenwoordig te zijn geweest; zoo juist weet hij alles. Als Mgr. von *DUNIN* de laatste vraag werkelijk gedaan heeft, dan was zij louter hieroniek. De Bisschop wist zeer goed, dat hij zich tegen het geweld niet verzetten mogt. Dit deden de Apostelen ook niet. Men zou zoo iets welligt gewenscht hebben: en de spijt, omdat de Aartsbisschop, aan den eenen kant, niet gaan wilde, voor dat men geweld deed en hem aantastte, en aan den anderen kant, door zich tegen dat geweld niet te verzetten, aan het gouvernement de gelegenheid ontnam, om zijn verzet als eenen nieuwen grond van beschuldiging te bezigen, schijnt zeer duidelijk te blijken, uit de volgende ultra-dwaze woorden:

» Een ieder, die den heer von *DUNIN* op dit oogenblik heeft

(1) *Handelsblad* van den 14 October.

aanschouwd, moet zich hebben overtuigd, dat de ultramontanen in hem een bijzonder ondienstig werktuig voor hunne oogmerken hebben gekozen."

Een ernstig antwoord verdienen zulke zotheden niet! — De zaak der Ultramontanen, dat wil hier zeggen: vijanden van alle schisma, die aan de wereldlijke magt nooit het regt om in of over de Kerk te heerschen, zullen toekennen, hebben alle reden, om den goddelijken Insteller der Kerk te danken, dat Hij aan eenen zwakken grijsaard den schier bovenmenschelijken moed schonk, dien Mgr. von DUNIN, met eene zoo verhevene wijsheid paarde, dat de nageslachten er zich over verwonderen zullen!

* Men stapte nu in de rijtuigen, de directeur van politie plaatste zich bij den heer von DUNIN; een detachement huzaars vergezelde hem een einde weegs. Men verneemt, dat de prelaat gedurende de reis opgeruimd en spraakzaam is geweest."

Geen wonder! De Catholijke Bisschop had zijnen pligt, op eene voortreffelijke wijze vervuld; de vijanden van zijn geloof, de onderdrukkers van zijne Kerk, hadden geweld moeten plegen, om hem van zijne kudde af te scheuren; hij werd waardig geacht, om voor den naam van zijnen Heer versmaadheid te lijden! Hoe kon hij dan anders dan opgeruimd wezen?

Maar de berigtgever schijnt hier zich niet meer te herinneren, wat hij vroeger gezegd had, of moet den mensch zoo weinig kennen als een kind, dat nog geenerlei ondervinding heeft. Vroeger had hij gezegd: *Hij had een zeer verslaauwd voorkomen en de hem niet ontgaande opmerking, dat hij slechts het voorwerp van nieuwsgierigheid en verbazing was, heeft WAARSCHIJNLIJK NIET MEDEGEWERKT OM HEM OP TE BEUREN.* Daarenboven heeft men hem ook de bedoeling angetijgd, om eene demonstratie der publieke opinie en schandaal te bewerken; en die man, die slechts nieuwsgierigheid en verbazing vond, waar hij teedere belangstelling mogt verwachten; wiens plan verijdeld was, die grijsaard, dien men, in den nacht van de hem zoo noodige rust had beroofd, is, nu de agenten van een brutaal dispotismus hem wegvoeren, OPPERUIMD EN SPRAAKZAAM!!

Als men nu het medegedeelde berigt van alle ongerijmde wartaal en even ongerijmde vermoedens ontiaan, met aandacht leest, dan gevoelt men zich doordrongen van eerbied, jegens den grooten opvolger der Apostelen, die tranen van weemoed stort, als hij de trappen van het altaar zijner hoofdkerk kust, en de heilige Eucharistie aan zijn harte drukt: en die, als hij gevangelijk wordt weggevoerd, gedurende de reis opgeruimd en spraakzaam is, in de verblijdende overtuiging, dat hij, door zijn gedrag, de huichelarij der vijanden van het Catholicismus voor de oogen der geheele wereld, op nieuw ontmaskerd heeft!

Waarschijnlijk zal het *Handelsblad* ons weder stof, tot eene curieuse cronijk leveren, die wij dan ook even als in het vorige jaar niet verzuimen zullen op te stellen.

Volgens het *Handelsblad* van vrijdag 18 October, is Mgr. von DUNIN, die men naar de vesting *Kolberg* heeft vervoerd, den 8 October aldaar aangekomen. Hij wordt er weder even als te *Berlijn* met de achting aan zijne waardigheid verschuldigd, behandeld en geniet er alle mogelijke vrijheid...! Welk eene huichelarij!

J U B I L É.

Terwijl de Catholijken van *Nederland* zich dankbaar verheugen, over het *elf honderd jarige Jubilé*, dat zij eerlang, gedurende veertien dagen, vieren zullen; omdat de Apostel en eerste Bisschop van *Nederland*, die door zijne prediking, en die zijner medgezellen, een groot gedeelte onzer Heidensche voorvaderen tot de omhelzing van het Christendom heeft gebracht, en tevens onderscheidene gedeelten van het tegenwoordige *Pruissen* tot het Catholijk geloof heeft bekeerd, komt het *Handelsblad* (1) ons verhalen, dat men in *Mark-Brandenburg* op den 1 November, dat is op het Catholijke feest van *alle Heiligen* en te *Berlijn* op den 2 November, dat is, op den somberen dag, dien de Catholijke Kerk heeft ingesteld, om op eene bijzondere en plegtige wijze voor de overledenen te bidden, het *derde eeuwfeest* der invoering van *Luthers* nieuwe Evangelieleer, met grooten ophof en toestel vieren zal! Zonderlinge samenloop, zonderling contrast.

Men zal in *Pruissen* het *derde eeuwfeest* vieren, der *Luthersche*, dat is menschelijke Evangelieleer, die door de invoering eener nieuwe koninklijke, dat is, even menschelijke Evangelieleer, onkenbaar geworden is niet alleen, maar in zijne *getrouwe aanhangers* vervolgd wordt! — En wij, Catholijken van *Nederland*, zullen het *elfde eeuwfeest* vieren van de verkondiging der Apostolische leer, door den H. *Wilibrordus* en zijne medewerkers, in ons vaderland: en in die Evangelieleer, is, na *elf honderd jaren*, nog geenerlei verandering, geenerlei wijziging gekomen, omdat zij goddelijk, dat is, onveranderlijk is; en die Catholijke Evangelieleer, beurt, in ons vaderland, even als in het vaderland van deszelfs Apostel, in *Engeland* het grijze hoofd, na bijna drie eeuwen van verdrukking, glansrijk weder op, en verspreidt er dagelijks op nieuw, meer en meer, haren weldadigen, liefde ademenden invloed!

(1) Van Maandag 21 October (Tweede editie).

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

*Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij:
 Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn
 gelijk wij. En ik bid niet alléén voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
 woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U:
 dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
 ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
 wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
 trete, dat Gij mij gezonden hebt.*

JOANN. XVII.

Op 'dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

DE KERK EN DE STAAT.

De hedendaagsche politiek, tracht overal de Kerk aan den invloed en het toezigt van den staat te onderwerpen, waardoor eene verwarring ontstaat, die geschikt is, om overal de rust en het geluk der maatschappij te storen; want de Kerk, is uit hoofde harer goddelijke zending en den goddelijken last, om alle volken te onderwijzen en hen de bevelen des Heeren te leeren onderhouden, volstrekt verplicht te reclameren tegen datgene, wat zij niets anders, dan als usurpatie harer goddelijke regten beschouwen kan. Zij is dus in oppositie met de gouvernementen, die de volledige vrijheid van Godsdienst en onderwijs niet alleen willen beperken, maar die den Godsdienst willen reglementeren en het onderwijs beheerschen.

De Kerk leert nog hetzelfde, wat de eerste Apostelen geleerd hebben: *Onderwerping aan alle door God gestelde magten* en diensvolgens, de onderwerping der geloovigen aan de burgerlijke magt, in burgerlijke zaken, en gehoorzaamheid aan de Kerk, in geestelijke zaken: terwijl de politiek wil, dat men zowel in geestelijke als in burgerlijke zaken, aan het burgerlijk gezag gehoorzamen zal; dat is, zij wil den Godsdienst en het onderwijs tot takken van adminis-

tratie des gouvernementen maken en benoemd daarom ministers van eerediensten en ministers van onderwijs; hetwelk even ongerijmd is, als wanneer het Apostolisch Opperhoofd der Catholijke Kerk, voor de onderscheidene koningrijken en staten, Prelaten van buitenlandsche betrekkingen van *koophandel, openbare wegen*, enz. enz. zou willen benoemen.

Op die wijze bedooven de gouvernementen zich van den steun dien de Kerk, waar zij vrij is, aan ieder gouvernement kan geven, daar de volken nooit grooter eerbied voor de Kerk hebben, hare voorschriften nooit zorgvuldiger naleven, dan wanneer ze overtuigd zijn, dat zij werkelijk geheel vrij en buiten allen vreemden invloed is. De geschiedenis en de onderzinking hebben aan de volken geleerd, dat zoogenaamde staatskerken, gedrogtelijke inrigtingen zijn, die geen anderen grondslag hebben, dan een wankelend menschelijk gezag en dat dusdanige kerken weldra de verachting der volken moeten verduren en zich eindelijk in verschillende sekten, die zich van haar afscheiden, ontbinden. Aan den anderen kant zal eene regering, die zich met de zaken van den Godsdienst wil bemoeijen en vooral die invloed wil uitoefenen op de benoeming der kerkelijke overheden, overal het verhoeden te weeg brengen, dat zij den Godsdienst

aan hare oogmerken wil dienstbaar maken en dus wantrouwen jegens hare bedoelingen, doen ontstaan en levendig houden. Op die wijze, zal eene zoodanige regering, noodwendig zich zelve hatelijk maken; de Bisschoppen en kerkelijke Overheden in minachting brengen en den Godsdienst van zijnen heilzamen invloed berooven.

De Kerk zou hare goddelijke zending miskennen, als zij tegen dusdanige gedrogtelijke ongerijmdheden niet reclameerde: de Godsdienstverdedigers, zouden dien naam niet verdienen, als zij niet, bij iedere gelegenheid het anti-Catholijke suprematie-stelsel van den staat, met nadruk bestreden. — Eene regering, welke zich de suprematie aanmatigt, geeft alzoo daardoor zelve aanleiding, tot eene oppositie, die men te vergeefs door verbodswetten en censuur, zal trachten te onderdrukken. De ondervinding heeft zoo duidelijk geleerd, wat afhankelijke kerken zijn; alle Catholijken zijn zoo innig overtuigd, van de volstrekte noodzakelijkheid der vrijheid hunner Kerk, dat het onverbeterlijke dwazen zijn moeten, die van het suprematie-stelsel nog eenig heil voor de gouvernementen kunnen verwachten. Eendragt, vertrouwen en tevredenheid, zijn daarbij niet mogelijk.

Dat de staat aan de Kerk, het bestuur over zich zelve, over hare inrigtingen en wetten, geheel overlate: en in dat geval, zal de Kerk altoos de getrouwste en magtigste geallieerde van den staat zijn: in het tegenovergestelde geval, zal de Kerk, als oppositie voor de regering geducht, of als slavin door de volken veracht worden.

IS HET APOSTOLISCH VOORSCHRIFT VAN ONDERDANIGHEID AAN DE BURGERLIJKE OVERHEID STRIJDIG MET HET OPENBAAR MAKEN VAN VERKEERDHEDEN EN ON-REGTVAARDIGHEDEN, DOOR DE BURGERLIJKE OVERHEID BEGAAN?

Om deze vraag wel te beantwoorden, moet men de onderscheidene regeringsvormen in aanmerking nemen, en met andere Apostolische voorschriften vergelijken.

In de eerste plaats is het buiten alle tegenspraak, dat zoowel de H. PAULUS (Rom. XIII, 1. en Tit. III, 1.) als de H. PETRUS (1 PETR. II, 13.) met de onderwerping en gehoorzaamheid aan de burgerlijke of *menschenlijke overheid*, geene andere, dan de onderwerping in burgerlijke of menschenlijke zaken, beveelt. Zoo die burgerlijke overheid wil verbieden, wat God bevelen heeft, of bevelen, wat God verboden heeft, dan verklaren de Apostelen ronduit: *men moet God meer gehoorzamen dan den menschen*.

Niets is er, waartegen de Apostelen sterker waarschuwen, dan tegen scheuring en verdeeldheid: om deze te verhoeden en de eenheid des geloofs onder de Christenen te behouden, heeft de goddelijke bouwmeester der Kerk aan haar die inrigting gegeven, die, gedurende meer dan achttien eeuwen, hare eenheid

gehandhaafd heeft, en bestendig werkzaam is, om allen tot die eenheid te brengen. » Hij zelf (JESUS » CHRISTUS) heeft sommigen tot Apostelen, sommigen » tot profeten, anderen tot verkondigers van het Evan- » gelie en anderen tot herders en leeraars gegeven.... » Tot dat wij allen te zamen komen tot de eenigheid » des geloofs.... » (EPHESE IV: 11 — 13).

Niet slechts volgt hieruit natuurlijker wijze, dat de Christenen, om tot de eenheid des geloofs te komen, aan die Apostelen, en andere door JESUS CHRISTUS gestelde kerkelijke overheden, onderwerping en gehoorzaamheid verschuldigd zijn, maar het is een stellig bevel van den grooten Apostel PAULUS: » Weest » uwen leidsmannen gehoorzaam, en zijt hen onderda- » nig: opdat zij, die over uwe zielen waken, als zullende » rekenschap daar van geven, hetzelfde met vreugde » mogen doen, en niet al zuchtende.» (HEBR. XIII: 17).

Maar als nu de voorschriften der Apostelen en herders strijdig zijn, met die der menschenlijke overheid, wat dan? Dit kan voor Christenen, niet twijfelachtig wezen: *men moet Gode meer gehoorzamen dan den menschen!* En hoewel de H. PAULUS ons leert, dat er geene magt is dan van God; en, diensvolgens, zoowel de menschenlijke overheid, als de geestelijke overheid van Goddelijke instelling is; zoo volgt uit den aard der zake van zelve, dat de menschenlijke of burgerlijke overheid, *in menschenlijke en burgerlijke zaken* en de Geestelijke Overheid in *geestelijke zaken* moet gehoorzaamd worden; en dat de laatst gemelde regt heeft, om zulks te vorderen, daar zij alleer *rekenschap van de zielen* zal moeten geven.

Ook is deze onderscheiding, door den Zaligmaker zelve, en door zijne Apostelen, duidelijk gemaakt en in de H. Schriftuur opgeteekend.

» Geeft aan CESAR, wat aan CESAR toekomt: en » aan God, wat Gode toekomt, » is de uitspraak van den Zoon Gods. Zoo schreef ook de H. PAULUS aan de Romeinen (XIII: 7). » Geeft schatting, dien gij » schatting, tol, dien gij tol, vreeze, dien gij vree- » se, eere dien gij eere schuldig zijt, » en wien zijn wij vreeze, wien zijn wij eere schuldig? De H. PETRUS zegt in zijnen eersten brief (IJ: 17) » vrees » God: eert den koning. » Derhalve mag de eer, dien wij verplicht zijn aan den koning en aan alle menschenlijke overheid te geven, en de onderdanigheid, die wij hen betoonen moeten niet strijdig zijn met, noch inbreuk maken op de vrees, die wij aan God schuldig zijn: als de menschenlijke overheid beveelt, wat God verbiedt, of verbiedt wat God beveelt, en er dus tusschen de onderdanigheid aan de menschenlijke overheid en de vrees Gods moet gekozen worden, dan hebben wij eene stellige uitspraak van den Godmensch zelve: » Vrees hen niet, die het ligchaam wel kunnen dooden, maar de ziel niet kunnen schaden: » maar vreest veel meer Hem, die beide, ziel en » ligchaam kan verderven in de hel. » (MATTH. X: 28). En, opdat er geenerlei twijfel zou overblijven, of wij, in zaken des geloofs, in zaken van religie, aan de wereldlijke of geestelijke magt moeten gehoorzamen, als hunne bevelen met elkander strijdig zijn, heeft

de Zaligmaker aan hen, die hij uitzond, om zijne leer te verkondigen, met de ondubbelzinnigste woorden gezegd: » Wie u hoort, die hoort mij; wie u veracht, die veracht mij, en wie mij veracht, die veracht dengenen, die mij gezonden heeft (Luc. X: 16). Zoodat, als de Apostolische Kerk, door den mond des algemeenen herders sprekende, in geestelijke zaken iets beveelt of verbiedt, al verboden, of geboden, dan alle burgerlijke overheden, alle aardsche magten, het tegendeel, zou er niet te aarselen vallen: wij weten, dat wij hem hoorende, onzen Verlosser hooren, wien alle magt in hemel en op aarde gegeven is, en die zijne Apostelen zendt, gelijk de Vader Hem gezonden heeft.

Zoo handelden de eerste Christenen. Zij waren de gehoorzaamste en getrouwste onderdanen, der Heiden-sche CESARS: Zij betaalden hunne schattingen, zonder morren; zij dienden in de legers en streken met moed en dapperheid.... Maar, als de keizers van hen vorderden, dat zij den afgoden zouden offeren, of van het geofferde eten, of dat zij den naam van CHRISTUS zouden smaden en verloochenen, dan gehoorzaamden zij niet langer, dan vreesden zij hen niet, die slechts het ligchaam kunnen dooden, maar onderwierpen zich met blijdschap in de heilige vreze Gods, aan de gruwzaamste folteringen en aan den pijnlijksten marteldood.

Die voorschriften en dat gedrag moet tot rigtsnoer verstrekken, aan alle Catholijken, die ongelukkig genoeg zijn, om onder despotieken, tegen hun geloof vijandige gouvernementen te leven; aan oproeren opstand mogen zij zich nimmer schuldig maken: zij moeten de zaak aan God overlaten, die met alles zijne wijze oogmerken heeft, en ze in alles bereikt: maar zij mogen ook even weinig aan eenigerlei bevel gehoorzaamen, 't welk hen tot chisma of afval zou kunnen voeren; in dat geval mogen zij niet aarzelen, om den Kerker of zelfs den roemvollen dood der martelaren boven een onteerend schandelijk leven te kiezen!

Maar zoo is het niet gelegen met de Catholijken, die onder gouvernementen leven, welke niet naar willekeur, maar volgens een gemaakt verdrag tusschen den vorst en het volk, of deszelfs vertegenwoordigers, aangegaan, dat is, volgens eene constitutie of grondwet, die door den vorst bezworen wordt, regeren moeten. Dáár mogen zij, zoowel de handhaving der grondwet vorderen, en zich op dezelve beroepen, als iemand anders; zij mogen datgene, wat zij, als verkeerheden, als inbreuken op de erkende regten en vrijheden der burgers, en vooral als inbreuken op de regten en vrijheden der Kerk beschouwen, met bescheidenheid aanwijzen, redres dier grieven vragen, en gebruik van alle legale middelen maken, tot het behoud dier vrijheden en regten. Ze zijn daartoe zelfs verplicht; wijl hunne nalatigheid oorzaak zou kunnen worden van het verlies dier vrijheden en regten, welke de grondwet niet slechts aan hen, maar aan allen toekent; of, wat nog erger zijn zou, van het verlies dier vrijheid, welke de Catholijke Kerk niet slechts tot hare

uitbreiding, maar zelfs tot haar aanwezen noodig heeft.

Wanneer dus b. v. in een land, welks grondwet, waarmede geene latere met die wet der wetten strijdige wetsbepalingen gemaakt, noch besluiten uitgevaardigd kunnen worden, zonder verkrachting der grondwet zelve, die alle hoogere en lagere autoriteiten en regtbanken verplicht zijn te eerbiedigen en te handhaven, de conscientie en godsdienstvrijheid van alle bestaande godsdienst-gezindheden wordt erkend en vastgesteld, door het gouvernement besluiten worden genomen, of zelfs door de wetgevende magt, wetten worden gemaakt, of in stand gehouden, door welke de constitutioneele conscientie- en godsdienst-vrijheid vernietigd wordt, dan mogen de Catholijken zulks geenszins met onverschillige oogen aanzien, maar zijn wel degelijk verplicht, om die vrijheid te reclameeren, en alle legale middelen aan te wenden, om ze te behouden.

Dit is geenszins dat verzetten tegen de overheid 't welk de H. PAULUS een verzetten tegen God noemt; want zij handelt in dat geval, niet als overheid, wier regten, magt en pligten door de constitutie zijn bepaald en omschreven; maar als overweldigster om de regten en vrijheden van anderen, die zij gezworen had te zullen beschermen, handhaven en verdedigen: en voorzeker kan niemand verplicht zijn, zich van het wettig bezit van regten en vrijheden te laten berooven zonder er zich tegen te verzetten: hij is integendeel verplicht, die regten en vrijheden, waarvan ook de regten en vrijheden zijner nakomelingen en die van anderen afhangen, op eene wettige wijze te verdedigen. De Apostel PAULUS, die zoo steellig de onderdanigheid aan alle menschelijke overheid voorschreef, be-riep zich wel degelijk op zijn Romeinsch burgerregt, toen eene Romeinsche overheid hem onverhoord wilde laten geeselen en pijnigen, 't welk strijdig was met de regten van een Romeinsch burger: » Is het ulieden » geoorloofd, vroeg de Apostel, mij, die een Romein » ben, en dat nog wel onveroordeeld te geeselen? » 't Welk de hoofdman gehoord hebbende, ging hij » het den overste boodschappen, en zeide: Wat gaat » gij doen, want deze man is een burger van Rome? » De overste kwam dan bij hem en zeide: Zeg mij, » zijt gij een Romein? Hij antwoordde: Ja ik. Waarop » de overste zeide: Ik heb dat burgerschap voor eene » groote som gelds verkregen. En ik, zeide PAULUS, » ben er mede geboren. Terstond gingen zij van hem » af, die hem zouden gepijnigd hebben. *En de overste » was ook bevreesd, nadat hij verstaan had, dat hij » burger van Rome was, en omdat hij hem gebonden » had*" (HANDEL. XXII: 25 — 29.)

Hieruit volgt onloochenbaar, dat het beroep op maatschappelijke regten, ingevalle de overheid dezelve miskent, geenszins strijdig met de verplichting tot onderdanigheid, maar alleszins geoorloofd is. Er blijkt tevens uit, dat die regten bij de Romeinen zoo heilig waren, dat de overste *bevreesd* werd, om dat hij, hoewel onwetend, het regt van eenen burger gekrenkt had; en dat alzoo in het Romeinsche rijk dienaangaande verantwoordelijkheid bestond.

Daar nu de groote Apostel zich op zijn regt als Romeinsch burger heriep, mogen de gemoedelijkste Christenen, zich naar zijn voorbeeld, op al die godsdienstige en burgerlijke regten beroepen, welke de grondwet van den staat hen toekent; zij mogen al die middelen, waartoe de grondwet hen regt geeft, bezigen, om hunne godsdienstige en burgerlijke regten, te handhaven en te doen eerbiedigen; en vermits het een dier grondwettige regten is, dat zij *hunne gedachten en gevoelens door de drukpers, als een doelmatig middel tot uitbreiding van kennis en voortgang van verlichting te openbaren, zonder eenig voorafgaand verlot daartoe noodig te hebben* (Art. 227 der grondw.), mogen zij daarvan, zoo goed als anderen gebruik maken, doch altoos met die bescheidenheid, gematigheid en liefde, welke de leer des Christendoms bevoelt.

DE VRIJMOEDIGE.

Uit het eerste Nummer van dit nieuwe tijdschrift voor onderwijs en opvoeding, hebben wij den geest en de strekking van hetzelfde eenigermate aan onze lezers doen kennen. Men had in hetzelfde brieven opgenomen, in welke de bekende artikelen over de schadelijke strekking van ons openbaar onderwijs, in de *Catholijke Nederlandsche Stemmen*, jaargang 1833 geplaatst, en vervolgens afzonderlijk uitgegeven (1), vinnig werden geheeld. Die aangevangene mededeeling van brieven, die door den schrijver onzer artikelen niet onbeantwoord zijn gelaten (2), is in het tweede N.^o niet vervolgd geworden. Men schijnt te hebben begrepen dat eene polemieek met de *Catholijke Nederlandsche Stemmen*, het crediet van ons openbaar onderwijs niet vermeederen zou; maar men schijnt niet begrepen te hebben, dat het onmogelijk is, om in den geest van ons onderwijs-stelsel, aan dat onderwijs eene godsdienstige rigting te geven, zonder tevens te bewijzen, dat een dusdanig zoogenaamd godsdienstig onderwijs, juist het allerschadelijkste voor de Catholijke kinderen is. Wij willen daarvan een staaltje uij dit tweede N.^o aanvoeren.

Op blz. 74 van dit N.^o, hebben wij een stukje aangetroffen, getiteld: *Hoe kan de onderwijzer zijne leerlingen vormen, tot het redelijk genot van het maatschappelijke leven?* — Eene voorlezing.

Deze voorlezing ademt van het begin tot het einde den schoolmeester van den ouden stempel, die zich in zijne *kleine maatschappij*, zoo als de school hier genoemd wordt, koning, ja nog wel absoluten koning waant. » Waar, zegt hij, kan men beter, dan in de » kleine maatschappij, in de school, de gehoorzaamheid » laeren, de wetten van verbindende kracht maken? »

» Gewoon, de stem des onderwijzers te gehoorzaamen, wordt de gehoorzaamheid weldra tot eene ge-

» woonte gemaakt. De kinderen leeren in de school » zich aan den wil eens hoogerens te onderwerpen, » wanneer de onderwijzer op de regte wijze van de » betrekking, waarin hij tot hen staat, weet gebruik » te maken, . . .

Wat verder treft men het volgende aan » . . . Het » onderwijs wil het geluk des menschedoms bevorderen. Die gelukkig wil zijn in den kring, waarin » God hem geplaatst heeft, moet hebben leeren ge- » hoorzamen. De kleine mensch aan zijne ouders en » meesters, de volwassene aan het wettig gezag, aan » God . . . »

Wat is wettig gezag? Wie zal beslissen of een gezag al of niet wettig zij? Heeft niet de rampzalige twist, over de *wettigheid* van het gezag *Spanje* gedurende eenige jaren verwoest? Waar hebben de Apostelen van *wettig gezag* gesproken, toen zij de onderdanigheid aan alle menschelijke overheid, den Christenen als eenen duren pligt hebben voorgeschreven? Waar heeft de Goddelijke Verlosser zelve bevolen slechts den *wettigen* cesar te geven wat hem toekomt? Naar ons inzien, heeft de leer der zoogenaamde legitimiteit al bloeds genoeg gekost, en is het verdedigen derzelve hoogst gevaarlijk; wijl men daardoor aan de menschelijke hartstogten voedsel verschaft, partijschappen vormt, die niet zelden in revolutien omtaarden. Is het in de oogen van onzen voorlezer, om een *wettig gezag* daar te stellen genoeg, dat de politiek landen en volken, als kudden schapen, onder het beheer van dezen of dien vorst plaats, vaak tegen den wil dier bevolkingen, strijdig met hunne genardheid, Godsdienst, zeden en gewoonten; zoo als b. v. *Polen* onder *Rusland*, en de *Rhijn-provincien* onder *Pruissen*. Of maakt het *regt van geboorte* den grond van het wettig gezag uit: en is dan alles, wat dat gezag doet, wettig, al handelt hetzelfde, ondanks grondwetten en constitutien volstrekt willekeurig despotiek, gelijk in *Hanover*? Of geeft de verovering van een land eenen grond van *wettigheid* aan het gezag? Of kan eene revolutie een *wettig gezag* daarstellen? Of zijn al die soorten van gezag *wettig*? — In dat geval, is de uitdrukking, wettig overtollig. In het tegenovergestelde geval wenschen wij wel eens van onzen voorlezer te vernemen, wat hij meent, dat men doen moet, als men zich overtuigd houdt, dat het gezag, waar onder men leeft, *niet wettig is*? Mag men hetzelfde dan trachten omver te werpen? Dit toch is een natuurlijk gevolg van de leer, dat men slechts aan een *wettig gezag* gehoorzamen moet. Wij, voor ons, keuren het allergevaarlijkst, om, vooral bij kinderen, de uitdrukking: *wettig gezag*, te bezigen. Die leer is daarenboven strijdig met de Apostolische leer, en de bron van revolutien, want ieder gezag handelt *onwettig*, als het den kring die aan hetzelfde hetzij door de Goddelijke orde, hetzij door verdagen, hetzij door beëdigde constitutien, voorgeschreven wordt te buiten gaat: zoo handelen de Russische en Pruisische gouvernementen onwettig, in het verdrukken van het Catholicismus in die landen, die niet onder hunne scepters gekomen zijn, dan op voorwaarde, dat zij

(1) Bij J. J. ARKESTEYN EN ZON te 's Bosch.

(2) Zie ons blad van 27 Julij; en 3 Augustus 1839.

de regten der Catholijke Kerk zouden oerbiedigen en handhaven; zoo handelde het gouvernement van KARL X onwettig, toen hetzelfde het Fransche charter schonk, zoo handelen alle gouvernementen onwettig, als zij zich datgene aanmatigen, wat de Godmensch alleen aan zijne Kerk heeft geschonken, het regt om alle volken te onderwijzen; als zij zich verstouten, om in en over de Kerk te heerschen.

Ook de wijze, waarop de voorlezer den kinderen de deugd aangenaam wil maken, komt ons zeer ongepast voor, doch dit te betoogen, zou ons te ver voeren: wij willen enkel nog over zijn *Godsdienstig onderwijs* spreken. Wij lezen blz. 81.

» Ten vierde moet een *Christelyk godsdienstige zin*, *het geluk der maatschappelyke zamenleving* kracht en waarde bijzetten,...

Bij ons Catholijken komt de Godsdienst, en de *Christelyke godsdienstige zin*, niet, *ten vierde*, maar in de allereerste plaats, in aanmerking: de Godsdienst moet de grondslag van het onderwijs wezen: » De vrees der Heeren is het beginsel der wijsheid! » — Doch laat ons den voorlezer verder hooren.

» En wat kan nu de onderwijzer niet doen, om het kinderlijk gemoed voor den Godsdienst te winnen! » Hij prente den kinderen de leere des Evangelie's diep in het verstand en in het gemoed; hij voorziet hen met eenen rijken voorraad van krachtige, troostvolle en leerzame spreuken des Bijbels; hij wekke eenen levendigen zin voor het gebed bij hen op, en hoe schoon, krachtig en aandoenlijk kan hij dat niet doen, als hij hun voorgaat; hunne kinderlijke gevoelens en wenschen voor hen in woorden kleedt en tot God opzendt. Welk eenen diepen blijvenden indruk moeten die godsdienstige gevoelens niet maken, als het kinderlijk gemoed zich in dankbare, stille, vrolijke klanken oplost, en, wat in het gebed gesproken is, nu in het godsdienstig gezang naar boven stijgt! »

Hebt gij het begrepen, Catholijke ouders? De protestantsche schoolmeester, die in sommige provincien werkelijk voorlezer en voorzanger in de protestantsche kerk is, zal in zijne kleine maatschappij, voor zijne kleine menschen eene kleine protestantsche preek, en een klein protestantsch gebed doen, en hen een klein protestantsch gezang laten mede zingen; hij zal hen de protestantsche leere des Evangelie's diep in het verstand en in het gemoed prenten; hij zal hen met eenen rijken voorraad van krachtige, troostvolle en leerzame spreuken des Bijbels, die meestal door de protestanten geheel verkeerd begrepen worden, voorzien! Hierbij zal hij veel over de *verdraagzaamheid* spreken; reeds vroeger heeft hij den kinderen het beminnelijke en voor het maatschappelyk geluk zoo noodzakelijke der *verdraagzaamheid* aangewezen. . . . En op die wijze kan hij er halve protestanten, of althans geheel onverschillige Catholijken van maken; en gij, die uwe kinderen aan zulke meesters hebt toevertrouwd, zult er bij God voor verantwoordelijk zijn, als hij de kinderen, die Hij, in het doopsel, het reine kleed der onschuld had hergeven, en die hij aan

u had toevertrouwd, niet om er mode-Christenen van te laten maken, maar om hen in de Apostolische leere der waarheid, op te voeden, of te doen opvoeden, van uwe hand eischen zal!

» Zou zulk een godsdienstig onderwijs het hart niet winnen, en in volgenden leeftijd niet strekken, om het maatschappelyk welzijn te verhoogen? »

Ziet gij, men maakt er staat op, om op zulk een kwasie godsdienstig onderwijs de harten uwer kinderen te winnen. . . . ! En hoever heeft men het daarmede reeds gebragt; hoeveel jongelieden heeft men onverschillig gemaakt, voor de Oude Apostolische leer der alleenzaligmakende Kerk; hoe veler harten heeft men zelfs, met de gewoone protestantsche vooroordeelen opgevuld; hoe velen heeft men in twijfeling en on geloof gestort. . . . ! Omdat doel te bereiken bezit men nog een middel.

» En eindelijk ten vijfde, moeten voorbeelden en verhalen, maar vooral het eigen voorbeeld des onderwijzers, het zegel drukken op zijne leerlingen.

» Een der krachtigste spoorslagen tot het doen van het goede, vindt de mensch in het voorbeeld van zijne medemenschen; maar vooral in dat van die menschen, welke boven hem in stand en betrekking verheven zijn; het wijze op zulke voortreffelijke menschen moet het jeugdig hart der kinderen, dat voor elken indruk zoo vatbaar is, nog te krachtiger aansporen. Gaarne zullen zij den onderwijzer naahoorren, wanneer hij hun met levendigheid, en voor het kinderlijk verstand bevattelijk, de deugden en voortreffelikheden van groote mannen schetst. »

Denkt niet, Catholijke ouders! Dat men aan uwe kinderen de Heiligen uwer Kerk, die alles voor God, en voor den medemensch hebben opgeofferd, als de voortreffelijke menschen, wier voorbeeld zij moeten navolgen, zal voorstellen; denkt niet, dat men hunne roemvolle daden, hunne verhevene zelfs-opofferingen aan uwe kinderen zal verhalen. Als onze voorlezer en de onderwijzers van zijne soort deugden en voortreffelikheden van groote mannen schetsen, zal eene vervalschte geschiedenis hen aanleiding genoeg geven, om de bestrijders van het Catholicismus als groote mannen af te schilderen en hunne deugden en voortreffelikheden op eene innemende, bevallige en bedriegelijke wijze te ontvouwen. Ons land krielt van boeken en boekjes, die zij daarbij bezigen kunnen.

» De geschiedenis is rijk in zulke voorbeelden en wijst, dat zij der menschheid ter eere gezegd, eene lange rij van mannen aan, die in deugden hebben uitgemuunt. Men raadplege bovenal de geschiedenis onzes eigenen vaderlands en die des Bijbels; daar, voornamelijk bij de laatste, vindt men eenen schat van mannen, die der jeugd ter navolging vooraan behooien geplaatst te worden. »

Wie de zoogenaamde vaderlandsche geschiedenissen kent, weet, hoe veel daarin voorkomt, dat valsch, leugenachtig en misleidend is, in welk een verkeerd daglicht vele gebeurtenissen en personen worden voorgesteld; zoodat wij die geschiedenis, zoo als zij tot hertoe is beschreven, als hoogst gevaarlijk voor de Ca-

holijke jeugd beschouwen en wat de Protestantsche zoogenaamde bijbelsche geschiedenis betreft, behoeven wij wel niet te zeggen, dat zij voor Catholijke kinderen, geheel onbruikbaar, zoo niet verderfelijk zijn.

Zietdaar, Catholijke ouders! door eenen protestantschen voorlezer openlijk voorgedragen, welke middelen men bezigen moet, om uwe kinderen te decatholiseeren! Zou het geen tijd worden, om ernstige maatregelen te nemen, ter verkrijging van eigene scholen?

EENE ZINSNEDE DER TROONREDE.

Met gespannen verwachting werd overal de troonrede van dit jaar te gemoet gezien. Moeijelijker taak kon een ministerie, bij soortgelijke gelegenheden wel niet hebben, dan het opstellen der troonrede van dit jaar, uit hoofde van den exceptioneele toestand, waarin *Nederland* zich bevindt.

Door de schikking met *België*, is de grondwet van 1815 notoir vervallen, wat men daar ook tegen zeggen moge; want hoe kan men het bestaan en de verbindende kracht beweezen van eene grondwet, die onuitvoerbaar geworden is? Is nu de grondwet vervallen, dan bestaan er ook, in dit oogenblik, geene staten-generaal, maar een provisioneel bestuur, zoo als bij iederen overgang van soortgelijken aard, een tusschenbestuur noodig is, om de zaken des lands te regelen.

Als de grondwet vervallen is, moet dezelve door eene nieuwe grondwet vervangen worden; ten ware de regering en het volk, door deszelfs vertegenwoordigers, oordeelen mogten, dat de vervallen grondwet, met eenige veranderingen en wijzigingen, zou kunnen hernomen worden; hetwelk echter waarschijnlijk slechts gebrekkig lap-werk opleveren zou; zoo als reeds gebleken is uit de vervallene grondwet van 1815, die niet anders was, dan eene verandering en wijziging der grondwet van 1814.

Dat het ministerie geheel anders over de zaak denkt, was duidelijk uit de ministeriële bladen op te maken en liet zich ook ligtelijk begrijpen. De benoeming van twee leden voor de eerste kamer onlangs gedaan, liet daaromtrent geen twijfel meer over. Wij moeten dus de troonrede uit dat oogpunt beschouwen en veronderstellen, dat het gouvernement beweert, dat de facto vervallene grondwet blijft bestaan, en dat slechts eenige artikelen vervallen zijn, of eene wijziging behoeven: hoewel een groot gedeelte der natie, het grootste misschien, er anders over denkt, en daaruit ongelukkig de kiemen van verdeeldheid en botsing kunnen ontstaan, die vooral tegenwoordig in ons vaderland behoorden vermeden te worden. De antecedenten der voormalige tweede kamer doen veronderstellen, dat hare gewezen leden, in dit gewigtig oogenblik, meer de inzichten van het gouvernement, dan den wensch en de publieke opinie der natie raadplegen zullen; terwijl de gewoonte van ons gouvernement, om geenerlei acht op de bondigste vertoogen eener oppositie te slaan, maar alle oppositie vijandig-

ge oogmerken tegen de regering aan te tijgen, weinig hoop geeft, dat aan den wensch der natie zal worden voldaan, maar integendeel, dat men haar misnoegen meer en meer zal doen aangroeijen tot dat hetzelfde ten laatste eene gevaarlijke hoogte zal hebben bereikt.

Laat ons nu eene zinsnede der troonrede beschouwen uit het oogpunt dergenen, die het voortdurend bestaan der vervallen grondwet beweezen.

Z. M. zeide onder andere:

» De voorstellen, welke ik aan het Duitsche bondsgenootschap heb gedaan, nopens eene vergoeding in » grondgebied voor het afgestane gedeelte van het » groot-hertogdom *Luxemburg*, zijn bereids aangenomen. Mijn minister van buitenlandsche zaken zal » aan u Ed. Mogenden opening geven van de wijze, » waarop dat onderwerp is geregeld geworden."

Hoe strookt dit met art. 58 der *grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden*, die wij als vervallen beschouwen; doch uit kracht van welke het gouvernement het overgeblevene gedeelte der kamers heeft bijeen geroepen, en dezelve als de *Staten-Generaal* van het tegenwoordige Koninkrijk der *Nederlanden* beschouwt? Dat artikel zegt:

» Ingevalle de verbonden en verdragen, in tijd van » vrede gesloten, mogten inhouden eenige afstand of » ruiling van een gedeelte van het grondgebied der » Rijk of van deszelfs bezittingen in andere werelddeelen, worden dezelve door den Koning niet bekrachtigd, dan na dat de *Staten-Generaal* op de » zelve hunne goedkeuring hebben gegeven."

Hier ontstaat de vraag: zijn de Provincien *Luxemburg* en *Limburg*, beide aan den Koning Groot-Hertog, of aan *Nederland* afgestaan? Zijn de Provincien *Luxemburg* en *Limburg*, door den afstand van *België* aan een arbitrair absoluut gezag onderworpen geworden, of onder de constitutionele regering van *Nederland* teruggekeerd? Heeft men regt, om die afgestane Provincien, als *pays conquis* te beschouwen en te behandelen? — Uit de Koninklijke woorden schijnt te blijken, dat het gouvernement de zaak uit dat oogpunt beschouwt. — Maar heeft men de mogelijke gevolgen daarvan wel overwogen en berekend? Wil men van die Provincien een nieuw brandpunt maken, 't welk tusschen twee rokende vulcanen, *Belgie* en de *Rijn-Provincien* gelegen, dezelve tot eene gevaarlijke uithersting, vroeger of later zou kunnen doen overgaan....? Kent men den indruk wel, dien de talrijke afzettingen van geachte en door het volk beminde ambtenaren, niet slechts in de afgestane Provincien en in *België*, maar ook in *Frankrijk* en elders, te weeg heeft gebragt? In het Parijssche Blad *l'Univers* van 17 October 1839, leest men in een artikel, getiteld: *La Belgique depuis l'acceptation des vingt-quatre articles*, onder andere het volgende:

» Men herinnert zich welligt, dat tijdens de gedenkwaardige discussie, die met het aannemen van het traktaat der vier en twintig artikelen eindigde, waartegen *België* zich aanvankelijk met eenen schijn van eenstemmige energie, had verzet, een geachte vertegenwoordiger der Catholijke partij, de heer *PRETERS*, erkennende, dat de neerslagtigheid der gemoederen, allen wederstand door de wapenen onmogelijk maakte, ten min-

de eer van België wilde dekken, door het voorstellen eener additioneele clause bij het tractaat, die aan de afgestane provincien het behoud zou waarborgen van de burgerlijke en godsdienstige vrijheden, die zij, gedurende hunne vereeniging met België genoten hadden. De organen der industriële partij verhieven zich met hevigheid tegen dat amendement, 't welk, in hunne oogen, het groote bezwaar had van de uitvoering des tractaats te vertragen, waarvan zij den voorspoed huaner handelsondernemingen deden afhangen. Het ministerie DE THEUX, had de onvergeeflijke zwakheid, van zich bij de industrieelen te voegen, om iedere bepaling, ten voordeele der opgeofferde bevolkingen, te verwerpen; men wendde voor, dat de zaak van zelve sprak, dat men zich kon verlaten, op het vaderlijk karakter van koning WILLEM door ondervinding ingelicht enz. Een gedeelte der Catholieke partij liet zich overhalen door zulke krachtige redenen; het amendement PERRENS werd verworpen en het tractaat zoo als het was, (purement et simplement) aangenomen.

Maar, wat is er gebeurd? Niet alleen genieten de afgestane provincien geene der vrijheden, welke de Belgische constitutie waarborgde, maar ze zijn zelfs niet gelijk gesteld geworden met het overige van het koninkrijk der Nederlanden, 't welk eene tamelijk redelijke grondwet bezit; zij worden door koning WILLEM beschouwd en behandeld, als hem in volten eigendom toegevallen zijnde. Hij beheert dezelve, als een domein der kroon, volgens het régime du bon plaisir. Hij is in het hart van Duitschland een Hessischen minister gaan opzoeken, HASENPLUG genaamd, met eene verbazende impopulariteit begiftigd in de beide Duitsche vorstendommen, die hij bestuurd heeft, om er den gouverneur van Luxemburg van te maken. Onder het bestuur van dien vreemdeling hebben de reaction eenen aanvang genomen: met verachting van alle vorige wetten, heeft men notarissen, wier onafzetbaarheid, door alle revolutionen en onder alle besturen is geëerbiedigd geworden afgezet, men heeft regters, wier mandaat niet geëindigd was, getroffen; men heeft advocaten verboden hunne praktijk uit te oefenen, dat is, het middel om hun onderhoud te verdienen. De ambtenaren, die men heeft afgezet, waren door hunne talenten en door hun karakter meest onderscheiden; zij bezaten de uitgestrekte praktijk. Sommigen hunner waren door het Hollandsch gouvernement zelve, voor de revolutie aangesteld geworden. Men ziet nog niet, dat er maatregelen genomen zijn tegen de godsdienstvrijheid, maar men verbeelde zich den trap van zekerheid, dien zij bij een dusdanig stelsel en eenen Protestantschen koning, geniet. De ongelukkige provincie is ter prooije aan de levendigste ongerustheid, en er is niet een blad van den heer DE THEUX, dat zich niet verplicht meent te zijn, om aan denzelfden den tol te betalen van een mededogen, dat als nu spottend is."

Dat de toon der Belgische dagbladen nog veel heviger is, kan men ligtelijk begrijpen; doch wat men niet behoort uit het oog te verliezen, is, dat zelfs die bladen, die het vurigste voor de aanneming van het tractaat der vier en twintig artikelen geijverd hebben, en die zoo veel vrouwen in ons gouvernement echenen te stellen, dat zij alle voorzorgen ten behoeve der afgestane provincien als dwaze overtolligheid beschouwden, zich over het gedrag van ons gouvernement op de vinnigste wijze laten hooren.

Zoo las men onlangs in *le Politique van Luik*:

• Ze zijn vreeslijk in hunne verwachting bedrogen geworden, zij, die aan de loyaliteit van het Hollandsch gouvernement in de uitvoering der vier en twintig artikelen geloofden. Drie maanden scheiden ons naauwelijks van den dag, waarop dat tractaat door België geteekend werd, en reeds zijn ontelbare moeilijkheden, door koning WILLEM opgeworpen, die onderhandelingen komen verwikkelen, welke de beide landen, definitievelijk moesten constitueren....."

Na vervolgens over *Martelange* en andere plaatsen, waarvan de twee landen elkander het bezit betwisten, gesproken te hebben, zegt *le Politique* verder:

• Behalve die nieuwe hinderpalen in de regeling der wederkeerige betrekkingen van Holland en België, zal de reactie,

waarvan het afgestane gedeelte van Luxemburg het tooneel is, niet weinig toebrengen om de bevrediging der beide landen te vertragen. De agenten van den koning groot-hertog, door onbillijke vooroordeelen verblind, zetten hunne verwoestende taak voort, met eene brutale losheid, die zelfs aanstootelijk is voor de aanhangers der oude dynastie.... Alle die handeligen, die eene volslagene verachting voor de belangen der afgestane bevolkingen getuigen, zijn des te onregtvaardiger en des te inpolitieker, wijl zij wezenlijke guet-à-pens daarstellen ten opzichte, van de meesten der afgezette ambtenaren. Ook wordt er geenerlei publiciteit aan die maatregelen gegeven, waarvan zelfs het officiële dagblad, 't welk te Luxemburg gedrukt wordt, geene melding maakt; de afgezette vernemen hun lot niet, dan uit individuele brieven, en velen hunner, de burgemeesters bij voorbeeld, worden van hunne vervanging niet onderrigt, dan door het in bediening treden hunner opvolgers. En intusschen zijn alle, aldus afgezette burgers even aanbevelenswaardig door hun openbaar als door hun privaat leven; zij worden door hunne landgenooten bemind en geacht.....

• Tot hiertoe is het afgestane gedeelte van Limburg gespaard geworden, doch zoo onze narigten naauwkeurig zijn, schijnt het, dat aldaar ook afzettingen worden voorbereid, die even onverklaarbaar zijn als die, waarover Luxemburg zich beklaaft. Wij weten dienaangaande nog niets stelligs; maar zie hier het verhaal van een incident, 't welk onlangs heeft plaats gehad in het kanton Masyeck, en dat eene slechte voorspelling van de toekomst geeft.

• Volgens het tractaat der 24 artikelen, waren de gemeenten van Necritter en van Ittervoort aan Holland afgestaan; doch de gehuchten van Molen en Grootbeersel, welke tot die gemeenten behoorden, bevinden, op de kaart door de conferentie opgemaakt, zich aan den kant van België. Diensvolgens hebben de leden van den gemeenteraad, welke in die gehuchten wonen, geweigerd, den eed aan Holland te doen en de Belgische overheden hebben er de jurisdictie blijven uitoefenen. Doch de notaris SCHOOLMEESTERS van Masyeck, zich eenige dagen geleden naar het gehucht Grootbeersel begeven hebbende om over te gaan tot het verkoopen der meubelen van den pastoor die onlangs overleden was, vond hij er twee Hollandache maréchaussées, die hem betekenden, om zich te verwijderen. Hij werd genoodzaakt aan dat bevel te gehoorzamen en de verkoop werd gedaan, door eenen beambte, van het afgestane gedeelte....."

Aan het slot van dit artikel hebben wij den volgenden volzin aangetroffen, dien wij aan de oplettenheid van allen, die den zoo duur gekochten vrede wenschen te zien handhaven, meenen te moeten aanbevelen.

• Dat men thans uit de feiten, die wij hebben aangevoerd, en uit al de hinderpalen, welke men poogt te stellen aan de wenschen naar bevrediging, in Holland en in België uitgedrukt, oordeele, over de weldaden, welke de restauratie ons voorbeeld zoo zij immer hetzij door het geweld der wapenen, hetzij door diplomatische onderhandelingen te weeg mogt worden gebracht."

In art. 1 der gewezen grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden, wordt gezegd:

• Het Koninkrijk der Nederlanden..... bestaat uit de volgende Provincien: Brabant (Noord); Brabant (Zuid-); Limburg.....

Hoe konden nu de nieuwgekozen leden der eerste kamer, die, zoo als het Handelsblad van 22 October heeft verhaald, in handen des Konings, den bij de grondwet gevorderden eed, om als lid der Staten-Generaal te worden toegelaten, zweren, wat de vervallen grondwet vordert, en overeenkomstig dien eed handelen?

• Misschien is het nu niet onbelangrijk, zegt de *Arnhemse Courant* van 24 October, iets naders omtrent dien eed optemmerken. De eed luidt:

• Ik zweer (belove) dat ik de grondwet der Nederlanden (het Koninkrijk der

- » *Nederlanden* bestaat uit de volgende
- » Provinciën: *Brabant (Noord)*; *Brabant (Zuid)*; *Limburg*, enz.; art. 1
- » der grondwet)
- » zal onderhouden en handhaven: dat ik
- » BIJ GEENE GELEGENHEID EN ONDER GEEN VOOR-
- » WENDELS HOE OOK GENAAMD daarvan zal af-
- » wijken, of toestemmen dat daarvan afgewe-
- » ken worde: dat ik voorts de onafhankelijk-
- » heid van den staat,
- » (*Noord Brabant, Zuid Brabant, Lim-*
- » *burg* enz.; art. 1 der grondwet).
- » de algemeene en bijzondere vrijheid der in-
- » gezeten.
- » (*Noord-Brabanders, Zuid-Brabanders,*
- » *Limburgers* enz. art. 1 der grondwet).
- » bewaren en beschermen, en het algemeen
- » belang.
- » (*Van Noord-Brabant, Zuid-Brabant,*
- » *Limburg* enz.; art. 1 der grondwet).
- » met al mijn vermogen bevorderen zal, zon-
- » der mij daarvan door eenige provinciale of
- » andere bijzondere belangen.
- » (De belangen van sommige provinciën
- » van die bij voorbeeld welke men de
- » noordelijke noemde)
- » te laten afrekken. Zoo waarlijk helpe
- » mij God *Almagtig!*

Een van beide derhalve:

- » Of de heeren *CHARSÉ* en *VAN DER HOOP* moeten nu
- » de algemeene en bijzondere vrijheid der *Zuid-Brabant-*
- » *baunders, Luikenars* enz. bewaren en beschermen,
- » zij moeten niet gedoogen dat eene der kamers eenige
- » zaak beslisse. Zoo niet meer dan de helft harer
- » leden (56 voor de tweede kamer) tegenwoordig is
- » (art. 101 der grondwet). Zij moeten vorderen dat
- » (overeenkomstig art. 98) in tijd van vrede de zittingen
- » beurtelings om het andere jaar in eene stad der
- » noordelijke en in eene der zuidelijke provinciën
- » worden gehouden,
- » Of de bevestiging onder eede en met inroeping
- » van den *Almagtigen God*, van bij *GEENE GELE-*
- » *GENHEID EN ONDER GEEN VOORWENDELS*
- » *HOE OOK GENAAMD* van de grondwet te zullen
- » afwijken of toestemmen » dat er van afgeweken wor-
- » de, beteekent nu plotseling iets anders dan wat men
- » tot nog toe steeds gewoon was, onder de woorden:
- » bij geene gelegenheid en onder geen voorwendsel
- » hoe ook genaamd te verstaan.
- » Men weet hier niet meer wat dienaangaande te
- » denken; want wordt er aangevoerd: het is onmogelijk
- » de grondwet letterlijk na te komen; zoo blijft
- » de vraag: Waarom zweert men dan op nieuw: bij
- » geene gelegenheid en onder geen voorwendsel hoe-
- » genaamd van dezelve te zullen afwijken?"
- » Ziedaar eenige staaltjes van de wijze, op welke
- » binnen- en buitenlandsche dagbladen het tegenwoordig
- » gedrag van ons gouvernement beoordeelen. Wij zou-

den die nog zeer kunnen vermanigvuldigen, doch het aangevoerde zal wel genoeg zijn, om te doen zien, dat er op dit oogenblik geene grondwet bestaat, die uitvoerbaar is en tevens dat de *vreedschappelijke betrekkingen* tusschen *Holland en België*, waarop het *Handelsblad* eenigen tijd geleden, eenen zoo hoogen prijs voorgeaf te stellen, welverre van bij het tegenwoordig gedrag van ons gouvernement dat door ons *Handelsblad*, bij iedere gelegenheid geleid en toegelicht wordt, wenschelijke vorderingen te maken, gevaar loopen van aanleiding tot nieuwe verbittering te geven; en dat hetzelfde binnen 'slands de achting der regering in gevaar stelt, als men niet spoedig tot andere maatregelen, en vooral tot het opstellen en nadien de goedkeuring der natie onderwerpen van een nieuw verstandig en, voor de behoeften van ons vaderland geschikt, ontwerp van grondwet overgaat; vooral wanneer er, zoo als het schijnt, nieuwe geldelijke opofferingen van de natie zullen gevorderd worden. —

DE FEESTDAG VAN ALLE HEILIGEN.

Gehelminsvolle dag, die immer diep mij roerde,
Zelfs eer 't genade licht me in die gemeenschap voerde,
Die in den Hemel heerscht, op aarde bidt en strijdt,
En in de zuiverplaats met liefde en hope lijdt;
Die 't overwinningsfeest van hare hemelleden,
Op aarde viert; en paart met vurige gebeden,
Voor hare leden, die, in 't heilig louteruur,
Reikhalzend smachten naar uw plegtig vesper-uur,
Gij stort reeds hemelvreugde in mijn verlangend harte,
Getemperd door gevoel van zwakheid en van smarte.
Wij juichen, om het heil van die ontelbre schaar,
Die reeds gezaligd is, door aller Middelaar.
't Geloofs oog ziet verrukt, de dieren, de ouderlingen,
En 't zuiver maagden koor den troon des Lams omringen:
Hun driewerf Heilig! klinkt welluidend in ons oor
En 't Amen! van de Kerk, dringt tot den Hemel door.
Zoo zien de Heiligen hun feest op aarde vieren,
En smeeken dat hun kroon, ook eenmaal ons moog sieren:
Zoo zijn wij een met hen, en vieren in den geest,
Te midden van den strijd, reeds 't overwinningsfeest!

Maar 't vesper-uur is daar.... de juichtoon wordt vervangen,
Door 't klagend *Miserere* en andere treurgezangen;
De Kerk tooit zich in rouw, om 't kroost, dat in den nacht,
Waar niemand werken kan, op haren bijstand wacht.
't Zijn hare kinderen: haar teeder moederharte,
Smeekt om verzachting, om het einde hunner smarte.
Die bede van 't berouw, dat hier in tranen smelt,
Die door boetvaardigheid en aalmoes wordt verzeld,
Stijgt in een wierook wolk, omhoog met zoete geuren,
Waardoor 't weemoedig hart zich biddend op voelt beuren;
Zij vindt gehoor bij God.... de liefde zegespraakt!
De zielen zijn gered, wier schuld is afbetaald!
Zij knielen voor Gods troon, daar ze in der zaal'gen midden,
Hem dankbaar voor het heil van hunne redders bidden....!

J. G. L. S. T. B.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

GESCHIEDENIS DER HERVORMING IN
N E D E R L A N D.
§. XII.

De regering komt in handen van den raad van State; — deze wil het plan van wijlen den Landvoogd voortzetten; — wordt gearresteerd; — Gend vraagt en verkrijgt hulp van den Prins van Oranje; — bijeenkomst der Staten; — pacificatie van Gend; — vreeselijke wraak der Spanjaarden te Maastricht en te Gend.

De Landvoogd was voornemens geweest, om een provisioneel gouvernement aan te stellen, daartoe de Graven van MANSFELD en BARLAIMONT te benoemen en aan een hunner het beheer der burgerlijke zaken, en aan den anderen, dat van het krijgswezen op te dragen; doch zijn onverwachte en haastige dood, veranderde de uitvoering van dit voornemen en het gouvernement ging over in handen van den raad van State. Die raad bestond alstoen uit acht of negen leden, aan wier hoofd zich PHILIPPUS DE Croi Grave van Ar-

schot bevond; de andere leden van den raad waren. VIGLIUS, de Graven van BARLAIMONT en van MANSFELD; MAXIMILIAAN DE GAND-VILLAIN, Heere van Rasenghien, ARNOUT SASBOUT, voorzitter van den geheimen raad, CHRISTOPHE D'ASSONVILLE, LOUIS DELRIO en JERONIMO DE RODA, Spanjaarden, leden van den raad van beroerte onder ALVA. De tijding van den onverwachten dood van Don LOUIS DE REQUESENS, bragt den Koning in groote verlegenheid: hij raadpleegde zijne Ministers en den Pausselijken Nuntius, over de maatregelen, die hem te nemen stonden en nam spoediger dan hij gewoon was, een besluit, om den raad van State in het gouvernement te bevestigen, tot aan de komst van Don JAN van Oostenrijk, zijn natuurlijken broeder, dien hij tot algemeenen Landvoogd der Nederlanden benoemd had.

De dood van Don LOUIS, verlevendigde de hoop van den Prins van Oranje. Hij verwachtte niet, dat de raad van State, den oorlog zoo krachtig zou voortzetten, als de Landvoogd gedaan had en meende wellicht ook, dat de Nederlandsche Heeren, die het grootste gedeelte van den raad uitmaakten, ligter in vreden-voorwaarden zouden bewilligen, dan een Spaan-

sche Landvoogd. Doch de raad State scheen het plan door den Landvoogd gevormd, te willen voortzetten, en zou er waarlijk in geslangd zijn, als hij niet door twee groote hinderpalen, geldgebrek en insubordinatie van het krijgsvolk, daarin ware verhinderd geworden. Hier kwam bij, dat de vrienden van den Prins in *Brabant* en *Vlaanderen*, niet stil zaten, en door den dood van Don Louis, stoutmoediger geworden waren, waarvan zij weldra een beslissend bewijs gaven. Intusschen werd het beleg van *Zierikzee* voortgezet, en alle gemeenschap met *Holland* en *Zeeland* op nieuw verboden; doch de leden van den raad van State bleven niet lang eenstemmig en verloren daardoor hunne achting bij het volk, en de uitgeputheid der geldmiddelen, maakte het beteugelen van de muit- en roofzucht der Spaansche soldaten onmogelijk, en nu beschuldigde men ook den raad van medepligtigheid aan die ongeregeldeheden; *Zierikzee*, dat bij verdrag was ingenomen, werd, door de tuchtelooheid van het krijgsvolk, drie maanden later, door de opstandelingen hernomen. Het Spaansche krijgsvolk behandelde de ingezetenen allerwege, maar vooral tusschen *Brussel* en *Antwerpen*, zoo erg als, en soms erger, dan verbitterde vijanden; zoodat de raad van State zelfs zich genoodzaakt vond, hen vijanden van den Koning en van het vaderland te verklaren, tegen welke de onderdanen van Z. M. in de *Nederlanden* verplicht waren, de wapenen op te nemen, als tegen verraders en rebellen.

De raad van State had gelijktijdig de Staten-Generaal bijeengeroepen; doch die inschikkelijkheid konden raad niet meer in stand houden, onder voorwendsel, dat eenige van deszelfs leden, het nog met de Spanjaarden hielden, besloot men, om al de leden van den raad te arresteren. De Onder-Gouverneur van *Brussel* begaf zich, zoo men verzekert, met toestemming der Staten, met 400 soldaten naar den vergaderden raad van State en den geheimen raad; men liep de deuren der vergaderzalen, met ijzeren staven open en nam al de tegenwoordig zijnde raadsleden gevangen; de Graaf van *Arschot* en *VIGLIUS*, waren uit hoofde van ziekte niet tegenwoordig; *RASSENGHIEN*, was naar *Spanje* vertrokken.

Die stoutmoedige aanslag tegen de eerbiedwaardigste overheden, werd onder de oogen en onder de toeluchtingen van het volk volbragt, en die daad, hoe hatelijk zij ook ware, werd door niemand afgekeurd; zij was het teeken hetwelk men, tot verandering van het gouvernement had afgewacht en dat men onder de hand al lang had voorbereid.

Reeds in het vorige jaar hadden die van *Holland*, eene unie ontworpen en tot stand gebragt en in de vergadering der Staten van die provincien te *Delft*, in April 1576 gehouden, werd op den 25 dier maand het oppergezag over dezelve aan den Prins van *Oranje* opgedragen. Die opdracht bevat 18 artikelen. In het 7 artikel wordt gezegd: » Syne Exc. sal van wegen den Coninck, als Grave van *Hollant* ende *Zeeland*

» recht ende justitie doen administreren” enz.

Hoe loyaal! In het vorige jaar hadden die Staten reeds het besluit genomen, om zich geheel van den Koning af te scheiden en de souvereiniteit werkelijk aan *ELISABETH* van *Engeland* aangeboden; en nu laat men weder den Prins in naam en van wege den Koning, de justitie administreren! Art. 15 luidt als volgt:

» Ende aengaende de Religie, sal Syne Excellentie » admitteren ende handthouden d'oeffeninghe van de Ge- » reformeerde Evangelische Religie, doende surcheren » ende ophouden d'exercitie van alle andere Religi- » en den *Evangelio* contrarierende, enz.”

Ziedaar de vrijheid van Godsdienst, in wier naam de beroerten begonnen waren en de opstand voortgezet werd, geheel vernietigd, zoodra als men zich sterk genoeg gevoelde, om die vrijheid alleen voor zich zelf te doen gelden en er alle anderen van uit te sluiten! Ook dit trouwelooze voorbeeld hebben de latere revolutionairen, ongeloofigen en radikalen nagevolgd.

Op den 25 April vaardigde de Prins van *Oranje*, in zijne nieuwe hoedanigheid eene verklaring uit, waarin hij alles, wat tot de unie der twee provincien behoorde, regelde en voorschreef.

Toen de raad van State gevangen genomen werd, waren de Staten der overige provincien vergaderd, uitgezonderd die van *Vlaanderen*, die iets-later bijeen kwamen. Overal voer men hevig tegen de Spanjaarden uit en men raadpleegde over de middelen, om hen uit de steden en uit de sterkten, die zij nog bezet hielden te verdrijven. Alles scheen volgens een lang voorbereid en behendig doorgezet plan te worden behandeld. De *Vlamingen*, die zich niet veilig keurden, zoo lang als de Spanjaarden de citadel van *Gend* bezet hadden, waren de eersten, die met den Prins van *Oranje* onderhandelden en zijne hulp inriepen: om hunne rust te verzekeren (1). De Prins zond aanstonds acht vaandelen gerageld krijgsvolk en zeventien stukken geschut; de citadel werd aangetast, doch de echtgenoot van *MONDRAGON*, die er het bevel voerde, hield de verdediging zoo kloekmoedig vol, dat zij na eene maand belegerd te zijn geweest eene eervolle capitulatie bedong. Gedurende dien tijd en ook daarna zond de Prins van *Oranje* bestendig nieuwe troepen, die zich zonder eenigen tegenstand te ontmoeten, in de provincien verspreidden; de bedwing van den Prins en van de hoofden zijner partij, begonnen meer en meer merkbaar te worden.

Weldra zonden alle provincien hunne afgevaardigden naar *Brussel*, om de staten-generaal uit te maken, en door deze het land te besturen in naam van koning *PHILIPPUS*. Die staten-generaal, lieten den raad van state bestaan, doch beperkten zijn gezag en stelden in de plaats der afwezige of gearresteerde leden andere personen aan, die hen toegedaan waren,

(1) *Histoire de la Belgique*, par J. J. DE SMET, van. tom. II. p. 69.

zij vaardigden manifesten uit, om hun gedrag te regtvaardigen en verzochten hulp bij de vreemde mogendheden. Het gouvernement was dus reeds eene wettelijke republiek geworden, nagenoeg zoodanig als, naderhand met uitzondering van den naam des konings, in de vereenigde provincien bestond.

De eerste bemoeijingen der staten-generaal, waren het aangaan van een verbond met de Prins van *Oranje* en met de provincien zijner partij. Men besloot dus, om de onderhandelingen, die te *Breda* waren afgebroken geworden, weder aan te knoopen; op den 10 October 1576 zonden de staten der provincien hunne gevolmagtigden naar *Gend*, en weinige dagen later kwamen de afgevaardigden der in opstand zijnde provincien insgelijks in die stad aan. De conferentien namen dadelijk eenen aanvang op het stadhuis, zonder eenigerlei vreemde tusschenkomst: alles was zoo wel voorbereid, alle instructien waren zoo nauwkeurig, dat het verdrag gesloten en vastgesteld werd in het begin van November; men zond hetzelfde, om den vorm in acht te nemen, aan den raad van state, en na deszelfs goedkeuring, werd hetzelfde door al de gevolmagtigden, na het openzetten der deuren, onderteekend en omstreeks den middag, werd het verdrag van het groote balcon van het stadhuis afgekondigd, in tegenwoordigheid van al de onderteekenaren, onder het geschal der trompetten, het luiden der klokken, en het gebulder van het geschut, op den 8 November 1576. Dat verdrag, dat zoo berucht in de geschiedenis is en den naam van *pacificatie van Gend* draagt, werd als eene soort van grondwet voor de *Nederlanden* beschouwd en heeft tot grondslag gediend, voor de tractaten, die naderhand gesloten werden.

Deze overeenkomst of *pacificatie* was zamengesteld uit 25 artikelen, van welke art. IV het volgende behelste:

» Dat van nu voorts aen d' Inwoonderen ende On-
» derseten van d' een en d' ander zyde, van wat
» Lande van herwaerts overe, oft wat state, conditie
» ofte qualiteyt hy sy, overal sullen mogen hanteren,
» gaen ende keeren, wonen ende traffiqueren Coop-
» mansgewyse ende andersins, in alle vrydom ende
» verseckertheit: Welverstaende dat niet gheoorloft
» ofte toegelaten sal syn, die van *Hollandt*, *Zeelandt*
» ofte andere, van wat Lande, conditie ofte qualiteyt
» dat het zy, yet 't attenteren herwaerts-overe buyten
» de voorschreven Landen van *Hollandt*, *Zeelandt* en
» de gheassocieerde Plaetsen, tegen de ghemeyne ruste
» ende vrede, sonderlinge tegens de *Catholycke Room-*
» *sche Religie*, ende exercitie van dien, noch yemant
» ter cause van die 't injurieren, irriteren met woor-
» den ofte met werken, noch met gelyke acten te
» schandaliseren, op peyne van gestraft te worden
» als perturbateurs van de ghemeyne ruste, anderen
» ten exemple (1).

Bij deze overeenkomst werd bepaald, dat zoodra

als de vreemde krijgabenden, en met namen de Spanjaarden uit den lande zouden verdraven zijn, de beide contracteerende partijen eene algemeene vergadering der staten zouden bijeenroepen, dat inmiddels alle placaten en ordonnantien door den hertog van *Alva* uitgevaardigd, zouden blijven geschorst; dat alle gedektekenen, opgericht tot schande van wien het ook ware, zouden vernield worden; de provincien en steden, welke tot dit verdrag niet hadden kunnen toetreden, deden zulks, zoodra als zij daartoe de vrijheid hadden, met uitzondering van *Luxemburg*, welke provincie nooit deel aan de *pacificatie van Gend* heeft genomen.

De algemeene blijdschap over deze *pacificatie*, werd niet weinig gestoord, door de berigten van de buitensporigheden welke de Spaansche krijgabenden, die nu, zoo als zich ligtelijk begrijpen laat van wraaklust gloeiden, hier en daar begingen. Hunne bende, die *Zeelandt* verlaten had, begaf zich naar *Maastricht* en maakte zich meester van die stad, alwaar zij de grootste barbaarschheden pleegde. Eene andere bende, zamengesteld uit hen, die *Aalst* hadden ingenomen en uit de bezetting der citadel van *Antwerpen*, viel die groote stad aan en maakte er zich meester van, ondanks den krachtdadigen tegenstand der inwoners: meer dan vijfhonderd huizen en het heerlijke stadhuis werden verbrand, vijf duizend inwoners werden door de Spanjaarden omgebracht, of verloren het leven in de *Schelde*, de stad die destijds de bloeiendste van *Europa* was, werd gedurende drie dagen, op de gruwzaamste wijze geplunderd. D' *AVILA* en *ROMERO* laakten openlijk, die gruweldaad; doch *JEROMIMO DE RODA*, die zich de eenige vertegenwoordiger van het koninklijk gezag noemde, durfde haar bij den koning verdedigen.

STATISTIEK VAN INSTELLINGEN VAN WELDADIGHEID.

Onder dit opschrift hebben wij in het dagblad den *Noord-Brabander* van 26 October 11. een artikel aangetroffen, waarop wij gemeend hebben, eenige aanmerkingen te moeten maken.

Ongaarne zien wij, en velen met ons, dat in het gemelde blad, zoo dikwerf bij herhaling, klagten worden aangetroffen, over de voorkeur, die, in het begeven van winstgevende posten, aan de Protestanten gegeven wordt. Dat de *Onpartijdige*, toen dat blad nog bestond, zulks deed, kon door zijnen titel worden gebillijkt; dat een Protestantsch oppositie-blad, zoo als b. v. de *Arnhemsche Courant* zulks deed, zou niemand stuiten; maar als een uitsluitend Catholijk blad, telken op dat punt terugkomt, heeft het te veel den schijn van eigenbelang; het heeft den schijn, alsof de Catholijke oppositie, die niet stelselmatig zijn moet, maar enkel datgene behoort te betreffen, waarbij het

(1) Groot Placaet-boeck enz. bl. 4.

Catholicismus regtstreeks of zijdelings belang heeft, een gevolg zijn zou van het voorbijgaan der Catholijken in het begeben van ambten en bedieningen; waartegen wij voor ons stellig en openlijk protesteeren.

Wij beschouwen het gedrag des gouvernements in dat opzigt, minder als onregtvaardig, dan als hoogst inpolitiek, en als een wezenlijk gebrek, 't welk hier te lande altoos bestaan heeft, om voor de familien van regeringsleden en invloedhebbende personen, bij voorkeur te zorgen, zonder acht te geven op de bevoegdheid, geschiktheid, of bekwaamheid. Daar nu bijna alle hooge ambtenaren van staat Protestantisch zijn, is het natuurlijk, dat zij die oude kwade gewoonte volgen, en de voorkeur aan zonen, neven en achterneven, eigene of aangetrouwden, geven. Het zoude niet onaardig zijn, eene statistiek op te maken van sommige familien, die als 't ware voor de ambten schijnen geboren te wezen, en van de sommen, welke de gezamenlijke leden dier familien, in onderscheidene ambtsbetrekkingen, uit de publieke schatkist putten.

Maar heeft het Catholicismus zelve er wel eenig belang bij, of deszelfs belijders al dan niet begunstigd worden met ambten en bedieningen, die toch immer een voorwerp van jalouschheid zijn en blijven zullen? — Wij kunnen dit niet gelooven, en zouden zelfs het tegendeel durven staande houden.

Wat anders ware het, als de ambtenaren *onafzetbaar* waren, dan ten gevolge van een regterlijk vonnis, of van pligtverzuim in de uitoefening van hun ambt, zoo als het wel behoorde te wezen, maar niet is; doch zoo afhankelijk en immer voor afzetting beducht, als de ambtenaren tegenwoordig zijn, kunnen wij niet zien, dat het Catholicismus er iets bij winnen zou al was een derde gedeelte van al de ambtenaren Catholijk. Integendeel, wie de menschelijke zwakheid kent, weet zeer goed, hoe ligt een ambtenaar, die b. v. eenen zeer voordeeligen post bezit en een talrijk huisgezin heeft, de wezenlijke belangen van het Catholicismus, volledige vrijheid van Godsdienst en onderwijs, uit het oog zou verliezen, om die van zijn gezin te bevorderen? En zou men zich niet, op het voorbeeld van zulke Catholijken beroepen, om de onafhankelijke stem van anderen te smoren? Dit heeft ook in andere opzichten plaats, zoo vaak als de inzichten van het gouvernement strijdig zijn, met datgene, wat de ambtenaar meent zijn pligt te wezen: handelt hij in dezen gemoedelijk, dan loopt hij gevaar, om afgezet te worden. Voorbeelden van dusdanige afzettingen zouden wij niet ver behoeven te zoeken. — Wij zouden er dus weinig heil in zien, al maakte men het getal van Catholijke ambtenaren geveensredigd, aan dat der Protestanten. Het is de volledige vrijheid van Godsdienst, volkomene vrije uitoefening van deszelfs voorschriften en raadgevingen en vrijheid van onderwijs, daar wij op moeten aandringen en die wij regt hebben te vorderen; daartegen kunnen alle ambten van het koninkrijk niet opwegen!

Nog minder kunnen wij instemmen met de klagten van A. Z., over het niet benoemen van Catholijken in de hoog besturen der weldadige inrigtingen van welke hij spreekt. Wat zouden eenige Catholijke leden, al maakte zelfs hun getal een derde der leden van het bestuur uit, in zoodanige vergadering te weeg brengen, ten goede van het Catholicismus? Wij betuigen dit niet te kunnen begrijpen.

Wij zullen den schrijver op den voet volgen en spreken dus in de eerste plaats over de maatschappij van weldadigheid.

In het resultaat, hetwelk die maatschappij tot hier toe oplevert en waaromtrent hij in de noot zegt: » Niet » alleen heeft de maatschappij eene gevestigde schuld » van bijna vier millioenen guldens, waarvan de aflossing sedert eenige jaren geschorst is; maar ook de » meeste kolonisten hebben aanzienlijke schulden; zoo » dat sommige huisgezinnen eene schuld van twee à » drie duizend gulden hebben, die in den loop der » jaren van hun verblijf aldaar gedurig aangroeit en nimmer kan betaald worden. » Is, vraag ik, dat resultaat, 't welk die maatschappij, na twintig jaren te hebben bestaan, oplevert, wel geschikt, om den natijver van Catholijken op te wekken, omdat zij in de *permanente commissie*, of in de *grootte commissie van toezigt* enz., niemand hunner geloofsgenoten als lid aantreft? Wij, integendeel, verheugen er ons over, dat geene Catholijken deel aan het bestuur dier maatschappij hebben en dus niet verantwoordelijk zijn voor de gevolgen, die, vroeger of later naar ons inzien, uit soortgelijke inrigtingen moeten voortvloeijen.

Wij hebben ons nooit veel heil van de maatschappij van weldadigheid voorgesteld, wijl dusdanige en alle andere inrigtingen, ten behoeve van armen en weezen, niet door den berekenings-geest, die plannen en uitsijferingen op het papier maakt, maar door den geest der liefde en der zelf-opoffering, die niet dan in het Catholicismus gevonden wordt, ontworpen en bestuurd moeten worden, als zij een waarlijk weldadig doel bereiken zullen. Vooral stelden wij er ons weinig goeds van voor, met opzigt tot de opvoeding en het onderwijs der kinderen van Catholijke kolonisten; en doorzigtige mannen waren reeds destijds van ons gevoelen (1); en hoewel de toenmalige Aartspriester van *Holland, Zeeland en West-Vriesland*, na de ophelderingen door het bestuur der maatschappij, ten gevolge van zeer gewichtige bedenkingen gegeven, het deelnemen aan dezelve, bij circulaire aanbeval, heeft zij nooit grooten bijval bij de Catholijken gevonden, en wij twijfelen zeer, of er tegenwoordig wel vele Catholijken in *Nederland* gevonden worden die nog aan de maatschappij van weldadigheid contribueeren; ten ware zij het uithoofde van posten of betrekkingen, nog wel staanshalve doen. — Hoe kan men zich nu met grond beklagen, dat men geene Catholijken

¹ *Zie Godsdienstverdiend* (1819) II. Deel bl. 167, XIV. Deel bl. 11. en *Ibid* bl. 238.

tot leden van het bestuur dier maatschappij benoemd heeft? — Wij gaan over tot het

Nederlandsch genootschap tot zedelijke verbetering der gevangenen. — De inrigting van dat genootschap, deszelfs doel en de middelen om het te bereiken, hebben ons, van deszelfs oprigting af, nog minder bevalen, dan de maatschappij van weldadigheid: alle verstandige Catholijken, die wij er over gesproken hebben, waren van ons gevoelen, dat de *zedelijke verbetering* van reeds geheel of gedeeltelijk bedorvene menschen onmogelijk is, zonder den heilzamen invloed eener positieve godsdienstleer en de daaraan verbondene genade-middelen, die alleen in het Catholicismus gevonden worden (1).

Ook dat genootschap heeft weinig bijval bij de Catholijken gevonden: en geen wonder! Om de *zedelijke verbetering* van Catholijke gevangenen te bewerken, kennen wij geen ander middel, dan eene geheel Catholijke inrigting. » Een *gemengd* genootschap, zegt den wij reeds, bij de oprigting van hetzelfde in 1823 (2), hetwelk volgens *algemeene* grondstellingen » zou willen handelen en de Catholijke Geestelijken » de natuurlijke en wettige onderrichters en verbeteraars der Catholijke gevangenen, buiten het *verbeterings* plan sluiten, of hen *wetten* zou willen voor- » schrijven, tot het geven van een zoogenaamd *doelmatig* onderwijs; doch hetwelk zij niet als zoodanig » beschouwen, zal niet alleen nooit slagen, maar eene » nieuwe bron worden van verdeeldheid tusschen de » Catholijke en oncatholijke ingezetenen des Rijks." — En elders: . . . » Nog veel grooter bekommering » baart ons het 12 Art. des reglements waar gezegd » wordt:

» » Inzonderheid zal het genootschap zich bejveren, om, onder deszelfs toezigt, en voor eigene rekening, geschikte jonge lieden op te leiden en te » laten opleiden tot den post van onderwijzer in den » Godsdienst voor de gevangenhuisen." »

» Dit Artikel toch kan zich enkel en alleen tot protestantsche onderwijzers in den Godsdienst uitstrekken: Catholijke jongelingen, die tot Priester zullen » worden opgeleid, zijn onder het *toezigt* hunner Geestelijke Overheid en deze zal dit toezigt nimmer aan » het genootschap afstaan. . . ."

Heeft men nu reden om te klagen, dat in het bestuur van een genootschap, welks ondoelmatigheid en anti-Catholijke strekking, de organen van het Catholicismus, reeds van deszelfs oprigting af, hebben aangetoond, om hunne geloofsgenoten tegen het deelnamen aan hetzelfde te waarschuwen, geene Catholijken gevonden worden?

Wij herhalen hier, wat wij, zestien jaren geleden, dien aangaande hebben gezegd; omdat wij er nog juist zoo over denken:

» Het komt ons voor, dat de oprigting van *twee onderscheidene* genootschappen *ter zedelijke verbetering der gevangenen*, het eene voor Catholijken » en het andere voor oncatholijken, eene wenschelijke » zaak ware. Elk dezer genootschappen kon, onder » goedkeuring des gouvernements, op *zijne wijze*, aan » de zedelijke verbetering der gevangenen arbeiden, » een edele naajver zou beide de beste middelen doen » zoeken om dit verheven doel te bereiken, en de » maatschappij zou aan beide eene groote verplichting » hebben (1)."

In de derde plaats beklagt zich A. Z., dat in het hoofdbestuur enz., van het *fonds ter aanmoediging en ondersteuning van de gewapende dienst in de Nederlanden*, geene Catholijken gevonden worden. Daar, zoo veel wij weten, de Godsdienst niets gemeens heeft met de administratie van dat fonds, begrijpen wij de gegrondheid dezer klagt niet. — Van meer belang is het vierde punt:

Ten vierde, het *instituut voor blinden*, waar omtrent de schrijver zegt: » De gelegenheid ter bijwo- » ning van de openbare Godsdienst wordt aan die blinden » de kinderen niet gegeven, ten zij de Pastoor bij zij- » ne herderlijke zorg nog niemand belooft, die van » zijnen tweede die ongelukkigen op Zon- en Feest- » dagen uit het instituut naar de kerk en terug ge- » leidt." — Dit bewijst wel volkomen, dat dit instituut voor blinden, voor Catholijke kinderen niet deugt; maar geenszins, dat er in het bestuur van dat instituut, Catholijken behoorden te zijn: hier door toch, zou men het al niet verder brengen, dan dat er halve maatregelen genomen werden, die nooit iets anders, dan gebrekkig werk opleveren. Wij kunnen het niet genoeg herhalen: weldadige inrigtingen, die met Godsdienst en moraal in eenig verband staan, kunnen niet gemengd, niet gelijktijdig voor Catholijken en protestanten geschikt zijn. Men moet Catholijke inrigtingen van weldadigheid maken, die afzonderlijk, voor Catholijken geschikt zijn, en door Catholijken bestuurd worden; en dit zou reeds lang in ons vaderland het geval geweest zijn, als onze Nederlandsche Catholijken even als onze broeders in andere landen, en de protestanten ook in ons land, het heilzame nut der *zamenwerking* door de oprigting van onderscheidene genootschappen begrepen.

Eindelijk spreekt A. Z. over het instituut van doofstommen te *Groningen*, onder welks hoofdbestuurders almede geen Catholijken worden aangetroffen, en zegt: » Onder de Directeuren der Departementen, die bijna » niets doen, dan de gelden inzamelen, en daarover, » en over een of anderen ongelukkige van hun departement de correspondentie houden, wordt hier en » daar een Catholijk mede-directeur aangetroffen, doch » de mede-directeur der departementen heeft niets wezenlijks in het hoofdbestuur." Wij vragen op nieuw: wat zouden Catholijken, al maakten zij een derde van

(1) Zie ook dienaangaande den *Godsdienstvriend* X. Deel blz. 210.

(2) Zie *Godsdienstvriend* X. Deel bl. 213.

(1) Zie *Godsdienstvriend* X Deel bl. 213

het hoofdbestuur uit, voor wezenlijk nut in een gemengd instituut te weeg brengen? — Als dusdanige inrigtingen voor Catholijke kinderen zullen geschikt zijn, behoort er in hetzelfde eene kapel en geestelijk toezigt te wezen.

Met oneindig minder middelen dan de Protestanten, en zonder dat nog ooit de openbare liefdadigheid ten haren voordeele is ingeroepen, bezitten wij reeds twee inrigtingen voor *doofstommen*: het eene te *Gemert*, onder de leiding van eenen verdienstelijken Catholijken Priester, die zijn geheele leven aan de zorg voor zulke ongelukkigen, toewijdt (1); het andere te *Tilburg* onder de leiding der nooit volprezene liefde-zusters van den H. VINCENTIUS A PAULA, die tevens, ook onderrigt aan *blinde* kinderen geven, en daarenboven nog krankzinnigen verplegen (2).

Welnu, dat men een genootschap oprigte, 't welk even als de Protestantsche genootschappen, een hoofdbestuur en departementale bestuurders of corresponderende bestuurders, zoo als men het verkiest te noemen, heeft, welke allen Catholijken zijn; dat men een plan make, om door geringe contributien, onze reeds bestaande Catholijke inrigtingen te ondersteunen, uit te breiden, en, zoo het zijn moet ook elders in te voeren, en dat men de Catholijke kinderen niet naar gemengde instituten zende, maar in Catholijke inrigtingen plaatse of naar dezelve overbrengende. — Dan zal men doelmatig handelen, een groot liefdewerk verrigten en het misnoegen doen ophouden, 't welk *gemengde* instituten, noodwendig altoos moeten te weeg brengen.

Dat men vooral de liefde alleen late werken, dat men door genootschappen van allerlei aard, in allerlei behoeften voorziet, zonder voor de eene of andere inrigting van dien aard, subsidien of onderstand van landelijke of plaatselijke besturen te vragen. Had men dit immer in het oog gehouden, er zouden geene Catholijke weeskinderen enz. naar de kolonien der maatschappij van weldadigheid zijn gezonden geworden...

Nauwelijks herleeft het Catholicismus in *Engeland* en reeds telt men er eene menigte van genootschappen, bestemd, om in onderscheidene behoeften te voorzien, nuttige inrigtingen te maken, kerken en kloosters te stichten enz. enz. Zoo hebben eenige der aanzienlijkste dames onlangs te *Londen* een genootschap van vrouwen opgericht, om aan arme kerken, altaar linnen, priester gewaden, ornamenten enz. enz. te verschaffen. De gewone contributien zijn slechts eenen halven stuiver in de week; en daar niemand zich hieraan ontrekt, worden door die kleinigheid wonderen verrigt. Waarom zouden wij niet hetzelfde kunnen doen? Telt *Noord-Nederland* niet bijna negen maal honderd duizend Catholijken? Als men deze slechts op een cent door elkander gerekend stelt, bekomt men jaarlijks een montant van f 468,000. Het is waar,

velen zouden voor hun gezin, geen cent per hoofd in de week geven kunnen; doch daarentegen zouden er velen zijn, die blijmoedig veel meer zouden geven; en als men eenmaal een begin had gemaakt, zou men zich weldra over de verbazende uitwerkselen verwonderen, want de liefde is even vindingrijk als mild en zij is onuitputtelijk, omdat op haar den goddelijken zegen rust, en God is liefde.

DE CATHOLIJKE GEESTELIJKHEID VAN AKEN.

Eene particuliere correspondentie van het *Journal des Flandres*, deelt het volgende mede.

» AKEN, 26 October 1839.

» De brutale wijze, waarop de Aartsbisschop van *Posen* te *Berlijn* en in zijne diocese is behandeld geworden, heeft eenen levendigen indruk in de westelijke provincien van *Pruissen* gemaakt. Wij konden niet missen de weerstuit dier gebeurtenis te gevoelen. Zie hier eenige bijzonderheden die in onze stad hebben plaats gehad:

» Zoodra als de jongste arrestatie van Monseigneur VON DUNIN bekend was, werd de heer NELLESEN, Pastoor van St. NICOLAAS te *Aken* voor den president van het bestuur geroepen, die hem op eenen zeer onbeleefden toon de volgende vragen deed:

» » Is het waar, mijn heer, dat gij houder zijt eene autorisatie van den Paus, om de bediening van Aartsbisschop van *Keulen* te vervullen, gedurende de afwezigheid van den titularis?

» » Ja, mijn heer!

» » Weet gij niet, dat het tractaat van *Weenen*, alle correspondentie der Catholijke Priesters met *Rome* verbiedt ten zij langs den weg van *Berlijn*?

» » Ik ken het tractaat van *Weenen*, mijn heer! en ik weet, dat hetzelfde de clause bevat die gij aanhaalt; maar zoo lang als gij mij niet zult bewijzen, dat hetzelfde tractaat het gouvernement van *Berlijn* regt geeft, om mijne correspondentie te onderscheppen en ze te lezen, zullen mijne brieven voor *Rome*, even als te voren, langs *België* gaan; want door dat tractaat zijt gij ook gebonden. Doch gij zijt den eersten geweest, die het geschonden heeft; het heeft opgehouden verbindend voor mij te zijn.

» De heer president heeft zijne interrogatorien niet verder voortgezet.

» Andere daadzaak:

» De heer TROST, Pastoor der parochie van St. MICHAËL, heeft zes predikationen gedaan, om de illégaliiteit der handelwijze van het gouvernement des konings ten opzichte der Aartsbisschoppen, te betoogen. De heer opper-president heeft ook dien achtlingwaardigen geestelijke voor zich ontboden, en hem gesommeerd om het handschrift zijner sermonen aan hem ter hand te stellen.

» » Ik heb de kerk bij inspiratie verdedigd, ant-

(1) Zie *Uitpansings Lectuur* voor Catholijken V Deel bl. 157.

(2) Zie ons blad van 19 October 1839 blz. 246.

woordde de heer TROST, en ik heb de sermomen, die u mishagen, niet geschreven. Hebt gij, mijn heer, die advocaat geweest zijt, copie gehouden van uwe pleitredenen?"

» » Neen."

» » Noch ik van de pleitredenen, die ik heb uitgesproken voor mijne cliente, de heilige Kerk. Het doet mij leed, dat ik u het voorwerp uwer aanvraag niet kan verschaffen, en ik heb de eer u te groeten."

» Het Pruisisch ministerie had eenen nieuwen Catholijken catechismus opgesteld, die het Catholicismus geheel en al protestantiseert. De heer Vikaris ISTAS, onlangs den predikstoel beklimmende met een exemplaar van dien catechismus, gispte denzelfden van artikel tot artikel; toonde de dwalingen van het ministerie aan, verklaarde aan de geloovigen de ware leer der Kerk en herinnerde aan de ouders den plicht, om dat boek niet in de handen hunner kinderen te laten."

» De Heer opper-president deed zijn verslag aan het gouvernement van *Berlijn* en ontving bevel, om den Heer Vikaris ISTAS te doen arresteren. Doch die magistraatspersoon vernomen hebbende, dat de Heer Vikaris ISTAS, bloedverwant van den heer RUTGENS van *Aken*, een man, die hoog geplaatst is en van grooten invloed, deed den laatstgemelden roepen, om hem te verwittigen van het bevel, dat hij ontvangen had, hem doende opmerken, dat zoo hij RUTGENS van den Vikaris verwierf, dat hij niet meer tegen de daden van het gouvernement predikte, de arrestatie zou worden verschoven. De heer RUTGENS belast zich met die taak en deed de boodschap aan zijnen geestelijken bloedverwant. De prediker zeide hem met bedaardheid: — » » Ik ben u dankbaar, neef, voor uwen stap; doch zeg van mijnentwege aan den heer president, dat noch zijne bedreigingen, noch de arrestatie, noch zelfs de opsluiting in eene vesting, (welk lot velen aan onzen heiligen Aartsbisschop hebben bejld) mij zullen doen wankelen, en dat ik, zoo lang als ik leef, de zaak der Kerk tegen het gezag verdedigen zal."

» De heer RUTGENS, ging weder bij den opper-president en berigtte hem de woorden des predikers.

» » Welnu, antwoordde deze, ik zal de bevelen van *Berlijn*, doen uitvoeren.

» » Breng dat ontwerp niet ten uitvoer, hernaam de heer RUTGENS op strengen toon. Ik zal u eenen beteren raad geven. . . .

» » Welken, mijn waarde heer?

» » Mijnen neef met rust te laten en hem niet te storen in zijne sermomen, die door de massa's worden goedgekeurd. Zoo gij de hand aan hem slaat, sluit ik dadelijk mijn fabriek, ik noodig mijne mede-fabrikanten uit om hetzelfde te doen, wij zenden 40,000 werklieden bij u, en gij zult u genoodzaakt zien, om den gevangene los te laten."

De heer president heeft een nieuw verslag naar *Berlijn* gezonden. Men verwacht het antwoord des gouvernement's.

SCHAFFHAUSEN.

Zoo als de Eerw. Heer STOCKER ons mondeling had verzocht, hebben wij, zoodra mogelijk 200 franken geremitteerd aan den Hoog Edelgeboren Heere Grave VAN ENZENBERG, kamerheer van Z. M. den keizer van *Oostenrijk* enz. enz. die ons berigt heeft gegeven van den goeden ontvangst, in eenen zeer verplichtenden brief, waarvan wij hier de vertaling laten volgen.

» MIJN HEER!

» Ik haaste mij, u den ontvangst te berigten van den wissel op *Bazel*, groot 200 franken, die gij de goedheid hebt gehad mij te zenden en ik voeg er de betuiging bij van de gevoelens der levendigste dankbaarheid, voor de moeite waarmede gij u belast. Ik kan u niet genoeg de blijdschap uitdrukken, welke de gelukkige gevolgen die de zending van den waardigen heer STOCKER te weeg brengt, mij veroorzaakt, daar ze mij het vooruitzicht geven, om eenen tempel en eene pastorij te kunnen oprigten voor duizend zielen te *Schaffhausen*, die tot hiertoe bijna van alle hulp voor het heil hunner zielen ontbloot waren. De goede God zegent blijkbaar ons goed en godvruchtig doel, en hoopende dat het welslagen van den Eerw. Heer STOCKER, ons bij voortdoring, voordeelig zijn zal, terwijl ik de vrijheid neem, u te verzoeken hem naar uw vermogen en door uwen grooten invloed te ondersteunen, u verzoekende, de verzekering aan te nemen der gevoelens van hoogachting, waarmede ik de eer heb te zijn.

SINGEN,

MIJN HEER!

den 20 October 1839.

Uwen zeer gehoorzamen Dienaar,
FRANÇOIS graaf VAN ENZENBERG.

De Eerw. Heer STOCKER schrijft ons onder andere het volgende:

» U uit al mijn hart groetende, bedank ik u ootmoediglijk, dat gij, door uwen onvermoeiden ijver in uw geacht blad: *Catholijke Nederlandsche Stemmen* nummer 42 een vervolg hebt kunnen bekend maken van de bijdragen voor de arme Schaffhausers. Moge de goddelijke barmhartigheid, meer en meer de vaderlijke zorgen zegenen, welke gij aanwendt tot glorie van God door uwe zoo levendige belangstelling in zijne kinderen, die enkel naar het onwaardigbaar geluk haken, om Hem te kunnen dienen en aanbidden niet in eenen tempel van weelde, maar slechts in eenen zoodanigen, die betamelijk is en aan de vereischten van onzen H. Godsdienst voldoen. Och! mogt ik aan die hartelijke menschen, aan die ware Christenen, aan die uitverkorenen Gods, wier middelen, wel is waar niet altoos zeer groot zijn, doch wier liefdadigheid, zoo aangenaam is aan God en de zegeningen des hemels op hen doet nederdalen, zoo dat zij, aan zoovele goede werken deelnemende, nog overhouden voor andere liefde werken, zonder dat hunne middelen verminderen, maar even als de olie in den kruik der weduwe van *Sarepta* onuitputtelijk schijnen, kunnen zeggen: » hoe ik ge-

troffen ben door hunnen liefde, hoe ik hun offeranden waardeer, — want in de oogen van God zijn de giften groot, omdat zij uit liefde gegeven worden, en zij om aan God te behagen geven, wat zij geven kunnen.

» Geliefde en achtungwaardige weldoener! zeg, beter dan ik zou kunnen doen aan hen, die, zonder met hunnen naam te schitteren *Russische coupons* (1) zenden, dat zij eenmaal bij God schitteren zullen, omdat zij met eene zoo milddadige hand, hunne arme geloofsgenooten opbeuren."

Catholijke landgenooten! Welk eene warme en ootmoedige dankbaarheid voor de eerstelingen uwer liefde! Het zij ons vergund, hier te doen opmerken, dat de Voorzienigheid blijkbaar onze Nederlandsche Catholijken roept, tot krachtdadige medewerking aan den opbouw eener Catholijke kerk te *Schaffhausen*. — *Lausanne* heeft, zoo als wij reeds hebben gezegd eene kerk aan de liefde der Fransche Catholijken te danken; te *Yverdon* heeft men nog slechts eenigen onderstand noodig, om eene Catholijke school bij de reeds gebouwde kerk te voegen, en deze van het noodige te voorzien; voor de Catholijken van *Vevay* worden, volgens den jongsten brief, van den Heer SPENCER, liefdegaven in *Engeland* opgezameld; uit de bijdragen der Fransche en Italiaansche geloovigen is te *Noyon* eene kerk gebouwd, die op den 29 September II. door den Bisschop van *Lausanne* en *Geneve*, plegtig aan God is toegewijd. *Schaffhausen*, heeft zich tot *Nederland* gewend en zouden de Nederlandsche Catholijken, dan niet dankbaar het geluk en de eer erkennen, welke de Voorzienigheid hen verschaft, om te *Schaffhausen*, een gedenkteeken onzer liefde op te rigten!

NADERE BIJDAGEN VOOR OUD BEIJERLAND.

Het montant in ons vorig N ^o . vermeld	f 2312,58½
Door tusschenkomst van den Heer A. M. VAN DIJK Boekhandelaar te Delft	" 10,00
Door tusschenkomst van den Heer C. L. VAN LANGENHUYSEN te Amsterdam een bankbriefje met het bijschrift: waar veele torachen wordt de last ligt	" 25,00
	f 2347,58½

BIJDAGEN VOOR DE CATHOLIKEN VAN SCHAFFHAUSEN.

Bereids geremitteerd	f 98,00
Volgens vermelding in N ^o . 42 bleef in cass.	f 107,60
Van V. K. uit D. ontvangen	" 20,55
Van J. J. K. te E. uit zijn misdien- ders geld ter liefde van Jesus kerk in Zwitserland	" 3,00
En van zijne ouders	" 7,00
	Blijft in cassa 138,15
	Te zamen f 236,15

(1) De Zender dier edelmoedige gift in nummer 42 van ons blad vermeld, behoort niet tot de rijken en voornamen des lands.

AANKONDINGEN.

LEVENSSCHETS VAN DEN H. WILLIBRORDUS, APOSTEL DER NEDERLANDEN.

VERMEERDERD MET EENIGE GEBEDEN, TER GELEGENHEID VAN HET PLEGTIGE JUBILÉ.

Kerkelijk Goedgekeurd.

Bij gelegenheid van het elfde Eenwfeest, hetwelk dit jaar wordt gevierd, ter herinnering aan den dood des grooten Apostels van *Nederland*, kan het den R. C. Nederlanders zeker niet dan aangenaam zijn, eene beknopte Levensschets te hebben van den Bescherm-Heilige van ons vaderland, ten einde zich te kunnen doordringen van hetgeen die Heilige voor de bekeering van *Nederland* tot het Christendom heeft verrigt. Het plegtige Jubilé door den H. Vader verleend doet velen wenschen eenige gebeden te hebben, tot handleiding, om aan de meening der H. Kerk te voldoen en het is ter voorziening in beider behoeften, dat de ondergeteekende het bovenstaande werkje, 5 vellen druks beslaande, heeft uitgegeven en verkrijgbaar gesteld, voor den prijs van 30 Cents.

Dit werkje wordt niet algemeen in Commissie verzonden, doch dezelve kunnen voor rekening ontboden worden.

Het afbeeldsel van bovengenoemden H. WILLIBRORDUS, is insgelijks bij den ondergeteekende, op eene fraai gelithographeerde Plaat à 15 Cents te bekomen.

's GRAVENHAGE,

October 1839.

A. P. VAN LANGENHUYSEN.

* * Twee jonge Jufvrouwen, zijnde zusters, oud 21 en 19 jaren, van de Catholijke Godsdienst, hare opleiding ontvangen hebbende in eene zeer bloeiende kost-school beide door de Provinciale School-commissie van Noord-Holland geëxamineerd in de Hollandsche, Fransche en Engelsche talen, zagen zich gaarne geplaatst als SECONDANTENS in goede ingerigte jonge Jufvrouwen Kostscholen. Dezelve zijn bekend met alle vrouwelijke handwerken, het teekenen, en mede niet onervaren in de muziek. Diegenen, welke hierop mogten reflecteeren, worden verzocht zich, met gefrankeerde brieven onder de letter B. aan het Bureau der Catholijke Nederlandsche Stemmen te Grave: te adresseren.

CORRESPONDENTIE.

Het uit *Groningen* ontvangen stukje getiteld: *Ver-eering van de beelden der Heiligen, enz.*; alsmede het stukje getiteld: *Mijn bezoek in het geticht voor doofstommen te Gemert*, zullen zoodra mogelijk geplaatst worden.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

EENE SCHETS, DIE MISSCHIEEN WEL VERDIENDE UITVOERIGER TE WORDEN BEWERKT.

Bij eene meer en meer toenemende overbevolking, behoort men bedacht te wezen: 1.º om de zedelijkheid der mindere klassen te vermeerderen; 2.º om aan behoeftigen arbeid te verschaffen, waardoor zij in hunne behoeften en in die hunner huisgezinnen kunnen voorzien; 3.º om woeste heigronden, vruchtbaar te maken. Dit denkbeeld schijnt aanleiding te hebben gegeven tot het ontwerpen en oprigten der *maatschappij van weldadigheid*, wier doel de gemelde drie wezenlijke weldaden voor de maatschappij, schijnt te hebben omvat. Maar is nu die maatschappij in haar doel geslaagd? Was het, verstandigerwijze, te voorzien, dat zij slagen zou? Op welke wijze zou eene dusdanige maatschappij kunnen slagen? — Dit een en ander willen wij trachten te onderzoeken.

Dat de *maatschappij van weldadigheid* niet geslaagd is in haar doel, om zich door vrijwillige giften staande te houden, blijkt, uit de schulden die zij, door het opnemen van gelden heeft moeten maken; dat zij er niet in geslaagd is, om het lot der kolonisten benijdenswaardig te maken en het plaatsen van behoefti-

ge huisgezinnen in hare colonien, als eene weldaad te doen beschouwen, blijkt uit de schulden der huisgezinnen, die bij velen zeer aanmerkelijk zijn en uit de vrees van behoeftige huisgezinnen die het van den beginne af aan, als eene straf of ramp beschouwd hebben, naar de kolonien der maatschappij verzonden te worden.

Was het nu verstandigerwijze, menschkundig te voorzien, dat de *maatschappij van weldadigheid*, slagen zou? — Wij gelooven het niet, en hebben het nooit geloofd, om de volgende redenen:

1.º Omdat het gouvernement zich te veel met die zaak inliet;

2.º Omdat de verplaatsing van behoeftige huisgezinnen naar de kolonien, niet lang het gevolg was van eene vrijwillige keuze, en vooral omdat men kinderen uit wees- en armen-inrigtingen, die *subsidien* genoten, noodzaakte, om naar de colonien te vertrekken, hetwelk de publieke opinie geheel afkeerig van de maatschappij maakte;

3.º Uit hoofde van de moeilijkheid, die er, althans aanvankelijk, voor de kolonisten bestond, om hunnen Godsdienst uit te oefenen en aan hunne kinderen godsdienstig onderwijs te verschaffen; terwijl het gouver-

nement later is moeten tusschen beide komen, om geestelijken te bezoldigen, die echter, ten minste wat de Catholijken betreft, niet volledig in de behoeften der aan hun toevertrouwde zielen, kunnen voldoen.

Uit het een en ander meenen wij te mogen voorzien, dat, vroeger of later, die kolonien gevaarlijk voor de roest van het land zullen worden; wij de schulden der maatschappij en die der kolonisten, bij de tegenwoordige inrigting, meer en meer moeten toenemen.

Maar op welke wijze zou dan eene dusdanige maatschappij kunnen slagen? Naar onze meening zou zulks met veel geringer middelen, dan die waarmede de maatschappij van weldadigheid begonnen is, en zonder onderstand van gouvernementswege, niet moeilijk vallen, als een dusdanig werk, door de liefde begonnen en door den Godsdienst geregeld werd.

Zonder de vergunning van het gouvernement, zou de zaak voorzeker niet tot stand kunnen worden gebracht; doch meer dan toestemming, of vergunning, behoorde men van het gouvernement niet te vergen! Wij willen ons ontwerp wat nader ontwikkelen, betrekkelijk eene Catholijke kolonisatie op eene der uitgestrekte heigronden van *Noord-Brabant*.

Men beginne met de oprigting van een genootschap, uit aanzienlijke, vermogende en kundige Catholijken bestaande.

Dat genootschap beginne, met het aankopen, of aan het gouvernement concessie te verzoeken van eene uitgestrekte heivlakte, met vergunning om op dezelve eene kerk te bouwen.

Daartoe de vergunning bekomen hebbende, onderhandele men, door tusschenkomst der geestelijke overheid, met een der oversten van de meer en meer overal toenemende Trappisten kloosters, om eenige Religieusen dier orde, ter bereiking van het voorgestelde doel te bekomen.

Ook hierin geslaagd zijnde, make men de zaak door middel der nieuwsbladen bekend en noodige alle liefdadige menschenvrienden uit, om aan de correspondenten van het bestuur des genootschaps, hunne bijdragen te doen toekomen, ter aanvankelijke verwezenlijking van het voorgestelde doel. — Dat deze niet ontbreken zullen, is buiten alle tegenspraak. Men trachte vervolgens contribueerende leden aan te winnen en stelle de contributie, zoo laag mogelijk, b. v. op tien centen in de maand, opdat ook min geïsoeden deel aan dat liefdewerk zouden kunnen nemen.

Zoodra als de vrijwillige bijdragen toereikend zijn zullen, bouwe men eene eenvoudige, doch ruime, maar vooral hechte kerk, en eene doelmatige woning voor zes of acht Trappisten; alsmede eenige woningen voor de eerste huisgezinnen, die er zich zullen willen nederzetten en late bij iedere woning eene bepaalde hoeveelheid gronds, ter bebouwing; welke gronden en woningen het eigendom des genootschaps behooren te blijven gelijk mede alle verdere gebouwen, die vervolgens door hetzelfde worden opgericht.

Zoo lang als de grond niet bebouwd is, late men behoefte huisgezinnen, die verlangen mogten de

nieuwe inrigting te gaan bewonen geenerlei huur betalen, en verschaffe aan dezelve daarenboven *gratis* het noodige veen, bouwgereedschappen en huisraad, en men zorge dat zij in de woning der Trappisten, alwaar zij alle noodige inlichtingen, betrekkelijk de ontginning van den grond zullen kunnen bekomen, van de noodige zaden enz. kosteloos voorzien worden.

Het voorzien in de godsdienstige behoeften van de bewoners der inrigting, en het godsdienstig onderwijs der kinderen, worde, natuurlijker wijze, onder het toezigt der respectieve kerkvoogden, aan de Trappisten overgelaten.

Het tijdelijk beheer der kolonie verblijfje aan het bestuur des genootschaps, hetwelk naarmate van het aangroeijen der middelen, de inrigting langzamerhand tracht uit te breiden en te doen bloeijen.

Dit zal wel niet bijzonder spoedig plaats hebben; doch wij meenen te mogen voorspellen, dat eene dusdanige inrigting na verloop van twintig jaren, voldoende resultaten zou opleveren, zonder met schulden te zijn bezwaard.

WENKEN VOOR ONZE STAATSMANNEN.

Wij hebben nooit opgehouden al datgene te bestrijden, wat door ons gouvernement, in navolging van andere gouvernementen gedaan of ondernomen is geworden, tegen de vrijheid van Godsdienst en de vrijheid van onderwijs, met alles wat daarmede in regtstreeksche of zijdelingsche betrekking staat; omdat wij de innige overtuiging hebben, dat, aan den eenen kant die vrijheden, goddelijke regten der Catholijke Kerk zijn, die geen gouvernement ter wereld krenken kan, zonder zich tegen God te verzetten: en; aan den anderen kant, om dat zonder die vrijheden in den tegenwoordigen toestand van *Europa*, in elk land, dat uit eene gemengde bevolking bestaat geene duurzame rust, geene eendragt en dus geen bestendige welvaart plaats hebben kan, het is daarom, dat wij alle legale middelen meenen te moeten bezigen en aanraden welke de regering moeten overtuigen, dat de vrijheden tot heil des vaderlands en tot heil van het regerend stamhuis noodig zijn. Uit dat oogpunt moet men onze oppositie beschouwen: veel liever zouden wij het gedrag van ons gouvernement roemen dan laken; daarom verheffen wij juist in deze oogenblikken daar de grondwet veranderd, en een nieuw strafwetboek ingevoerd staat te worden; onze *Catholijke Nederlandsche Stemmen* zoo luide, tegen alles, wat tegen de godsdienstvrijheid, waar dan ook, ondernomen wordt, en wij zouden niets vuriger wenschen, dan dezelve te mogen bezigen, om aan andere volken te kunnen zeggen, dat ons gouvernement, in dat aller gewichtigst opzigt, het voorbeeld van ware politiek en doorzigt, aan alle gouvernementen geeft.

Aangenaam was het ons dus, in eenige buitenlandsehe, zoo Fransche als Duitsche dagbladen, het vol-

gende artikel aan te treffen:

» Van de Hollandsche grenzen 17 October. — Onderscheidene Fransche dagbladen beklagen zich nog zoo sterk, over de onverdraagzaamheid van het Nederlandsche gouvernement ten opzichte der Catholijke Kerk, dat men in verzoeking zou komen, van te veronderstellen, dat de toestand dier Kerk er tegenwoordig weinig beter is, dan ten tijde, toen men, vooral in België geenerlei middel verzuimde, om haar te vernederen, te beleedigen, te onderdrukken en onder het juk te brengen, tot dat men zoo ver gekomen was, van de liefde en het vertrouwen der Belgische Catholijken geheel te vernietigen. Doch dat gevoelen zou tegenwoordig zeer verkeerd zijn. Wat koning WILLEM betreft, is de ondervinding in dit opzicht wezenlijk de moeder der wijsheid geweest, en het zou te wenschen zijn, dat men het zelfde van de naburige landen zeggen kon. De vrijheid der Kerk, die het gewichtigste punt is, is in Holland gered, en het koninkrijk doorgaande, erkent men dadelijk, hoe voldaan de Catholijken er zijn. Dit is van de ste groter belang daar de Hollandsche Catholijken bij uitstek ijverig en nauwgezet zijn in het vervullen hunner Godsdienst-pligten. Hun getal groeit met eene ongelooflijke snelheid aan; men ziet er het bewijs van in het groot aantal van kerken, die zij tegenwoordig bezitten. In den Haag alleen zijn er vijf, terwijl te Berlijn, alwaar de Catholijken veel talrijker zijn, te vergeefs de oprigting eener tweede Catholijke Kerk wordt gevraagd, hoewel men zeer goed weet, dat de eenige die er is, ten eenen male ontoereikend is. Het is na dat alles zeer natuurlijk dat men niet ophoudt van Holland met Pruisen te vergelijken, en dat men er dagelijks, ofschoon te vergeefs den wensch uitdrukt dat het Pruisisch gouvernement, even als koning WILLEM, raad moge nemen bij de ondervinding. Het is geen twintig jaren geleden, dat het Nederlandsch gouvernement eenen Bisschop, bij contumacie deed veroordeelen, die zijnen plicht gedaan had, en zijnen naam, op de openbare plaats te Gend, aan de schandpaal deed hechten, en tegenwoordig. . . . Is de Kerk vrij in België en in Holland; de diensten, die laauwe vrienden haar in zoo vele oorden weigeren zijn haar, huns ondanks, door hare bitterste vijanden bewezen geworden, die tegenwoordig tot hunne schande erkennen hoe zwak hunne wezenlijke magt is, bij die der Kerk. Wat daar gesteld was, om haar te verwoesten is haar zegepraal geworden.»

Ziedaar hoe men buitenslands over den toestand der Catholijke Kerk in Noord-Nederland denkt, wat men uit Pruisen, aan een *Beijers*ch Blad schreef, en wat werkelijk duizenden van eenvoudige Catholijken in Nederland zelve geloven, en wat, vooral in deze hoogst belangrijke oogenblikken, voor het gouvernement zoo gemakkelijk is te verwezenlijken, door eene wijze grondwet, waarin de vrijheid van Godsdienst en onderwijs even duidelijk en ondubbelzinnig, als in de Belgische constitutie wordt erkend en gewaarborgd; door een strafwetboek, waarin niets gevonden wordt, 't welk strijdig met die vrijheid is; en dat vooral ook de Catholijke bevolking verzekerd zij, dat de benoeming tot kerkelijke waardigheden, en de vrije werking der kerkelijke overheden, onafhankelijk is van allen gouvernementalen invloed. Eene duistere of dubbelzinnige grondwet, en een strafwetboek, waarin sommige bekende Napoleontische bepalingen werden aangetroffen, zouden het vertrouwen der Catholijken op ons gouvernement geheel vernietigen en buitenslands den blaam van geveinsdheid op hetzelfde werpen! Dat men dit alles wel overwege, het duurzaam geluk des vaderlands, boven kleingeestige vooroordeelen stelle, en rondborstig afzie van het onchristelijk suprematie-stelsel, waarvan alle Catholijken den grootsten afschuw hebben, en bedenke, hoe groot het misnoegen en

wantrouwen der Catholijke bevolking, die dagelijks meer en meer aangroeit, wezen zou, als zij zich in hare aangename verwachting, te leur gesteld zag. — Wij herhalen het, met klem; het tegenwoordig oogenblik is hoogst gewichtig, de duurzame rust en welvaart des vaderlands, hangen er van af; beiden zijn niet mogelijk, zonder de vrijheid en onafhankelijkheid van den Godsdienst, en de vrijheid van onderwijs!

BESTAAT ER IN BELGIE EENE CATHOLIJKE PARTIJ?

De dagbladen van onderscheidene landen spreken in navolging van sommige Belgische bladen, bestendig van eene *Catholijke partij*; terwijl echter niets onjuister is dan die uitdrukking, vooral met betrekking tot het schier geheel Catholijke België, alwaar, vooral na de aanneming van het tractaat der 24 artikelen, de politieke gevoelens der Catholijken, of liever hun gevoelen, over de handelwijze van het Belgisch gouvernement, zeer uit een loopen. In alle provincien zijn ijverige Catholijken, die met hart en ziel aan de Catholijke Kerk verknocht zijn, en die intusschen het gehouden gedrag van het ministerie de THEUX ten sterksten afkeuren; het getal derzulken is aanmerkelijk vermeerderd, sedert dat de gevolgen der aanneming, de gegrondheid der bedenkingen tegen die aanneming, buiten allen twijfel hebben gesteld. De debatten bij de aanstaande bijeenkomst der Belgische kamers zullen daarvan ongetwijfeld de bewijzen opleveren.

Wij, die, zoo als onze lezers weten, niets vuriger zouden verlangen, dan dat men overal zorgvuldig het vermengen der belangen van den Godsdienst, met die der politiek vermeed, hebben, sedert lang met leedwezen bespeurd, dat eene partij over dat gewichtig punt in België anders denkt, dan de verstandigste mannen in andere landen, en dat men het wil doen voorkomen, alsof het welzijn der Kerk van de instandhouding van het tegenwoordig ministerie afhankelijk ware, en als had de Godsdienst alles te duchten van een niet als Catholijk erkend ministerie. Om echter zoo iets te vrezen, moet men de Belgische constitutie niet kennen.

Art. 14 dier grondwet zegt:

» La liberté des cultes, celle de leur exercice public, ainsi que la liberté de manifester ses opinions en toute matière, sont garanties, sauf la répression des délits commis à l'usage de ces libertés (1).

Art. 16. » L'état n'a le droit d'intervenir ni dans la nomination ni dans l'installation des ministres d'un culte quelconque, ni de défendre à ceux-ci de correspondre avec leurs supérieurs, et de publier leurs actes, sauf, en ce dernier cas, la responsabilité ordinaire en matière de presse et de publication.

(1) » Dat is: de vrijheid der godsdiensten, en die hunner openbare uitoefening, als ook de vrijheid, om zijne gevoelens te openbaren over alle onderwerpen wordt gewaarborgd, behoudens de beteugeling der misdrijven in het gebruiken dier vrijheden begaan.

Art. 17. » L'enseignement est libre; toute mesure préventive est interdite; la répression des délits n'est réglée que par la loi.

» L'instruction publique donnée aux frais de l'état est également réglée par la loi.

Art. 18. » La presse est libre; la censure ne pourra jamais être établie; il ne peut être exigé de cautionnement des écrivains, éditeurs ou imprimeurs.

» Lorsque l'auteur est connu et domicilié en Belgique, l'éditeur, l'imprimeur ou le distributeur ne peut être poursuivi (1).

Wat zouden nu, bij eene zoo duidelijke constitutie, de Catholijken te vreezen hebben, zelfs al ware het ministerie, geheel uit vrijmetselaars en vijanden van het Catholicismus zamengesteld? Naar ons inzien volstrekt niets, uit hoofde van de verantwoordelijkheid der ministers, die mede in de Belgische constitutie met ronde woorden is erkend.

» Veel gevaarlijker zou de verdeeldheid der Catholijken in politieke gevoelens, voor de belangen van den Godsdienst kunnen worden, ingevalle zij, om hunne politieke denkwijze te doen zegepralen, tot leden van den Senaat, of volksvertegenwoordigers, personen verkozen, die vijanden van het Catholicismus zijn; want juist hierdoor zou men gevaar loopen, dat vroeger of later, de volkomene vrijheid van Godsdienst en onderwijs, zou verloren gaan.

Doch wij koesteren dienaangaande weinig vrees, omdat de Catholijken, welke de belangen van den Godsdienst, boven die der politiek, boven die van ministeriële kuiperijen en boven de bijzondere gevoelens van invloedhebbende personen stellen, te talrijk en te verstandig zijn, om niet te begrijpen van hoe veel belang de keuze van senatoren en volksvertegenwoordigers is, en niet te zorgen, dat dezulken, die vijandig jegens de Kerk gezind zijn en hare vrijheid zouden willen belemmeren, uit de kamers geweerd worden.

Merkwaardig is te dezen opzigt een *Sterretjes-artikel* in het *Handelsblad* van zaterdag 2 November, waarop wij de aandacht onzer lezers, vooral in België meenen te moeten vestigen. Wij lezen daar:

» * Brussel, 31 October. De dagbladen zijn opgevuld met lijsten van benoemde of nog te benoemen kandidaten voor de stedelijke raden. Het is te bejammeren welke partijintrigues gebezigd worden om dezen of genen kandidaat boven zijne mededingers te doen kiezen. Men vraagt niet of eene keuze goed

(1) Dat is. Art. 16. » De staat heeft geen regt van tusschenkomst, noch in de benoeming, noch in de installatie der bedienaren van eenigen godsdienst hoegenaamd, noch om aan dezelve het correspondeeren met hunne oversten, en het bekend maken hunner acten te verbieden; behoudens, in het laatste geval, de gewone verantwoordelijkheid in zaken van drukpers en uitgave.

Art. 17. » Het onderwijs is vrij; elken belemmerenden maatregel is verboden; de beteugeling der misdrijven wordt enkel door de wet geregeld.

» Het openbaar onderwijs, op kosten van den staat gegeven wordt insgelijks geregeld door de wet.

Art. 18. » De drukpers is vrij; de censuur kan nooit worden ingevoerd, en kan geen cautionnement van de schrijvers, uitgevers, of drukkers worden gevorderd.

» Als de schrijver bekend is en in België woont, kan de uitgever, drukker of verspreider niet worden vervolgd.

en bevorderlijk voor de belangen der gemeente is, men wil alleen eenen partijgeest den teugel vieren; hier is een kandidaat gekozen om dat hij liberaal, daar omdat hij ministerieel, ginds omdat hij Catholijk, elders omdat hij Orangist was."

Ziedaar dan vier politieke partijen in België, die niet bestaan zouden, als de Catholijken voor een gedeelte, de heilige zaak van den Godsdienst, niet vermengden met personeele belangen of bijzondere gevoelens van invloed hebbende personen of ministers; want zoowel de orangisten, als de ministeriëlen, zijn meestal Catholijk (als men Catholijk tegen ongeloovig liberalismus oversteld,) en zelfs telt men onder de liberalen echte Catholijken.

De Belgische constitutie of om beter te zeggen de volkomene onafhankelijkheid der Kerk en de volledige vrijheid van Godsdienst en onderwijs, in die constitutie zoo duidelijk en ondubbelzinnig erkend en gewaarborgd, maken België tot een voorwerp van jalouschheid voor alle Catholijke bevolkingen van Europa. — Wat wil men dan meer? Onbegrensd is de invloed, dien het Catholicismus op de bevolkingen uitoefent, waar de Kerk vrij is en vrij werken kan, en waar de geestelijkheid de onafhankelijkheid der Kerk weet te handhaven en tegen allen gouvernementalen invloed te beveiligen: dat hier Amerika, Engeland, Schotland en Ierland getuige! Dáár, integendeel, waar de Kerk, of, om beter te spreken, hare bedienaren, zich met de zaken der wereld, en vooral die der politiek bemoeijen; waar zij hunnen invloed willen bezigen, om eene politieke partij te doen zegepralen; waar zij zich tot werktuigen van een gouvernement laten gebruiken, omdat ze heil van een dandig gouvernement verwachten, verliezen zij weldra allen invloed, alle vertrouwen bij het volk, en worden niet zelden de oorzaken van de rampen der Kerk, als de politieke partij, die zij voorstonden, het onderspit moet delven; waarvan, om van vroegere gebeurtenissen niet te spreken, Spanje en Portugal, de treurigste bewijzen opleveren! — Geen wonder dus, dat men te Rome, den kweekelingen der Propaganda, als zij dat collegie verlaten, om zich naar de voor hen bestemde Missiën te begeven, de gewigtige les op het hart drukt, van zich nimmer met politieke zaken in te laten. » Diep drukt men 't hun in, zich op de » Missiën, waar zij zich eenmaal bevinden zullen, met » geene wereldsche zaken, vooral met geene staatkunde te bemoeijen (1)." Mogt men die gewigtige les overal en vooral in België behartigen!

De Correspondent van het *Handelsblad* zegt verder:

» Wat intusschen bij dit alles eene bijzondere opmerking verdient, is de laauwheid der kiezers, waarvan naauwelijks de helft of een derde opkomt, zoodat de intrigues er ruim spel hebben en gemakkelijker de trage stemgerechtigden kunnen influenceeren."

Het zou ons niet moeilijk vallen, om overtuigend aan te toonen, dat hetgene wat hier laauwheid der kiezers genoemd wordt, zulks niet is; maar in tegen-

(1) *Mijne reis naar Rome enz.*, door Dr. JAN J. F. WARE, 2 Deel blz. 32.

deel zeer doordacht om eene politieke partij, die het ministerie wil staande houden, te overtuigen, dat zij niet magtig genoeg is, om tegen de andere politieke partijen op te wegen.

» Bijaldien wij intusschen den uitslag der tot nog toe plaats gehad hebbende verkiezingen moeten melden, kunnen wij zeggen dat dezelve over het algemeen gunstig voor de liberale partij zijn uitgevallen. . . . De meer liberale geest, die thans de kies-kollegien onderscheidt, doet vermoeden dat de Heer DE THEUX zich niet in het bewind zal kunnen handhaven. . . . Intusschen beschouwen de meer doorzigtigen de komst aan het bestuur van een uitsluitend liberaal ministerie als een ongeluk, idaar zich aladan al dadelijk eene scheuring tusschen de Catholijke meerderheid en het gouvernement zoude vertoonen."

Deze woorden verdienen eene bijzondere opmerking: men erkent de *Catholijke meerderheid*. — Maar hoe zou nu, bij die Catholijke meerderheid het ministerie DE THEUX kunnen vallen, als hetzelfde niet slechts eene Catholijke ministeriële partij, maar de Catholijke meerderheid vertegenwoordigde? Die *Catholijke minderheid*, die den heer DE THEUX tracht staande te houden, hetzij, omdat zij in de politieke gevoelens van dien heer deelt, of niet geheel onafhankelijk is, of de ware belangen en onwaardeerbare vrijheid der Kerk, aan het bestaan van dit of dat ministerie verknocht waant, kan dus niet de *Catholijke partij* genoemd worden; zij is eene *ministeriële partij*, niets anders; maar die vervallen zal, zoodra als de heer DE THEUX heeft opgehouden, minister te zijn.

Uit dit een en ander blijkt van zelve, dat het staan of vallen van het ministerie DE THEUX niet eene *Catholijke*, maar eene bloot *politieke* questie is; en dat de val van dat ministerie niet alleen geen nadeel aan het Catholicismus kan toebrengen, maar veeleer bevordelijk zou zijn aan de zoo wenschelijke, ja onontbeerlijke eendragt der Catholijken, die, ten gevolge der nanneming van het traktaat der 24 artikelen door het ministerie DE THEUX, in het *politieke*, *verdeeld* zijn geworden.

DE HEERSCHAPPIJ DER MATERIËLE BELANGEN.

Het principe, dat de materiële belangen tot grondslag der politiek dienen moeten, is onlangs door een Belgisch ministerieel blad geproclameerd geworden, en heeft eenigen weérklank in de Belgische drukpers gevonden. Een Catholijk oppositie-blad zegt dienaangaande: Wij beschouwen het als plicht, op dit gewigtig onderwerp terug te komen, ten einde, zoo veel als in ons is, eene politieke strekking te bestrijden, die ongelukkiglijk voor de maatschappelijke toekomst, daggelijks veld wint.

Wij ontkennen niet, dat de materiële belangen facto de politiek beheerschen, maar wij beweren, dat derzelver uitsluitende heerschappij onzedelijk en goddeloos is, en dezelve langzamerhand, maar onveilbaar, de volken doodt, die er zich aan onderwerpen. Non in solo pane vivit homo; de natiën kunnen zonder gevaar, zich even weinig verlagen, tot den rang van kudden, welke grazen en rusten, zonder andere

zorg, zonder ander genot, dan om zich te voeden. Een godsdienstig gemoed en het gevoel van eer besturen den mensch, die dezen naam waardig is; even zoo zijn het de eeuwige principes van gerechtigheid, van moraal, van Christendom, met één woord, welke de natiën moeten bepeinen en naleven, op straffe van de kastijdingen te ondergaan der heerschappijen, die bezweken zijn aan den kanker van een dierlijk egoïsme.

Laat ons, door eenige voorbeelden de waarheid dezer stelling toelichten. Beperken wij ons tot de latere geschiedenis.

Rusland, Oostenrijk en Pruisen waanden dienstbaar te zijn aan de materiële belangen, door onrechtvaardiglijk *Polen* onder elkander te verdeelen, gedurende de laatste helft der vorige eeuw. Welnu, zij hebben zich bedrogen. De verscheurde deelen des vaderlands van SOBIESKI, wel verre van de sterkte der drie mogendheden te vermeerderen, hebben zij in hunnen boezem de kiemen van tweedragt en revolte aangekweekt, die door het bloed der Polen van 1830 vruchtbaarschijnen geworden te zijn. De ongerechtigheid der verdeling van *Polen* zweeft, als eene bedreiging, boven de Pruisische, Oostenrijksche en Russische adelaren.

NAPOLÉON zag de zegepraal zijner materiële belangen in de successive verovering der schoonste oorden van het beschaafd *Europa*. Zijn overwinnend zwaard in de schaal der gerechtigheid leggende, slaagde hij er eenige jaren in, om een der schalen te doen overhellen tot het gewaand regt van den sterkste. Maar zijn veroverings-instinkt bedroog hem en de dag kwam, waarop de geheele wereld, tegen den zegepraal der ongerechtigheid gerevolteerd, den keizer op de dorre rotsen van *St. Helena*, nog afgelegener, dan die, waar hij geboren was, wierp.

De materiële belangen bestuurden alleen de verdeling van de brokken des keizerrijks; zij alleen, onder andere, bezegelde de vereeniging van *België* met *Holland*, die zamenvoeging kon niet duren, omdat hoogere overwegingen daarbij blindelings waren uitgesloten geworden. De ontbinding was bloedig in 1830, en men kan zeggen, dat de onderteekenaars der *Weener* traktaten zedelijker wijze verantwoordelijk zijn voor de bittere vruchten, welke hun werk heeft voortgebracht.

Intusschen was de combinatie van het koninkrijk der *Nederlanden*, uit een materieel oogpunt beschouwd, niet ongelukkig. Niet het kwijnen der materiële belangen gaf aanleiding tot de gebeurtenissen van September 1830. 'T waren de morele belangen, 't was de ontwikkeling van den openbaren geest, de intellectuele eischen van den gewigtigsten aard, die het Belgische volk deden opstaan tegen de zamenvoeging van 1814. Een krachtig bewijs voor deze waarheid, dat, wat men ook doe, de morele belangen eindelijk, de handelingen der menschen besturen.

Doch laat ons de lijst der voorbeelden bekorten, die wij tot staving van onze stelling zouden kunnen aanvoeren. In het begin van dit jaar, toen de publieke opinie des Belgischen volks zich stellig verklaarde tegen de restauratie des Nederlandschen gouvernementen in twee Bel-

gische provincien, schenen de materiële belangen des lands den afstand dier twee provincien te vorderen. Verstandige mannen, die verder zien, dan het tegenwoordige oogenblik, zij vooral, die alles ondergeschikt maken aan den regel der goddelijke regtvaardigheid, smeekten te vergeefs de wetgevers, dat zij het toekomstig lot des lands niet zouden opofferen aan hersenschimmige vrees, noch zelfs aan overwegingen die meer gewigt zouden hebben gehad dan de argumenten, welke ten voordeele van de restauratie werden ingeroepen. Zij werden niet gehoord.

De restauratie had plaats, omdat de duizend materiële belangen, welke de maatschappelijke beweging in België onder zich verdeelen, zich ontrusteden over de mogelijkheid van eenen oogenblikkelijken crisis. Wel nu! wat zien wij thans?

De beloften der wetgevers hadden geenon beteren grond dan hunne vrees, de industrie en de handel kwijnen (1) — terwijl het vernederd België waarschijnlijk reeds berouw heeft, over de grootheid der opoffering in welke het scheen toe te stemmen.

Nog in dit oogenblik zien wij achtungwaardige mannen, aan materiële belangen de waardigheid opofferen, die altoos in hunne handelingen behoorde doortestralen. Ten einde de gunst van het ministerie te verwerven en de bedriegelijke en gevaarlijke ondersteuning te winnen van een gezag, dat zoo wankelbaar van aard is; die mannen leenen hunnen naam en hun gezag aan politieke maatregelen, waarvan zij de vruchten niet kunnen inoogsten, noch de treurige gevolgen vermijden. Eens zullen zij bespeuren, dat de zekerste gedragslijn die is, welke onze handelingen regtstreeks verbindt met het heilige doel der gerechtigheid.

VEREERING VAN DE BEELDEN DER HEILIGEN. ENZ.

(Ingezonden (2).)

Het was, misschien wel de eerste redenering van de zoogenaamde Hervorming der XVI eeuw, dat de Catholijke Kerk eene afgodische kerk was, en wel, door de aanbidding die zij alléén aan God en deszelfs goddelijken Zoon schuldig was, ook uit te strekken tot de afbeeldingen der Heiligen, Martelaren enz.

Men stelde de bedoeling der Catholijke Kerk ten aanzien van de vereering der beelden, geheel ter zijde, men hield zich alleen aan het uitwendige, en deed het voorkomen als of de eerbetooningen welke aan die beelden bewezen werden, aan het beeld zelve, toekwamen.

De onbekendheid met de leerstellingen der Kerk, welke te dien tijde ongelukkiglijk te veel heerschte,

(1) Het Handelsblad heeft eenigen tijd geleden, uit het verhaal van eenen reiziger, een merkwaardig bericht van den doodschijn stillen toestand van Antwerpen medegedeeld.

(2) De geachte inzender wordt vriendelijk uitgenodigd, om zich nader aan de redactie bekend te maken. RED.

werkte krachtdadig mede, om deze bedriegelijke redenering, niet alleen te doen veld winnen, maar was ook zoo algemeen dat de Catholijke Kerk uitsluitend eene afgodische Kerk, en de vereering der Beelden eene volmaakte afgoderij genoemd werd. —

Schijnschoone woorden, zoo als: »CHRISTUS was de eenvoudigheid zelve; — Hij leerde altijd eenvoudigheid des harten, wars van alle uiterlijke praal en » vertooning: — zuivere aanbidding van God alléén; » — de Kerk moet ook eenvoudig zijn, aan God alléén » de verschuldigde eer en aanbidding bewijzen, » vonden ingang, en velen door de nieuwigheid der leer verblind, volgden zonder nader onderzoek, de betoogen of de dwangmiddelen van hunne verleiders, welke als het ware de zich noemende Hervormden met afschuw aan die dagen deden terugdenken toen zij ook nog met eerbied voor de afbeeldingen der Heiligen nederknielden, en wetend of onwetend de voorspraak van den voorgestelden Heilige, bij den eenigen God afsmeekten. —

Het gevoelen, dat de Catholijke Kerk afgoderij pleegde door de vereering der Heiligen en derzelver afbeeldingen, is, tot op deze dagen door bijna alle Protestantsche secten volgehouden, maar niet zoodanig meer, dat men de Catholijken als afgodendienaars beschouwd, neen! — maar men schijnt medelijden te hebben met dien onnozele, welke voor de afbeelding van eenen Heilige nederknielt. — Dit laatste geschiedt door de zich noemende verlichte Hervormden, hoe wel de heden-daagsche afgescheidenen blijkens onderscheidene artikelen uit het tijdschrift de Reformatie nog geheel met den ouden haat tegen de Catholijken als vereerders van de afbeeldingen der Heiligen vervuld zijn.

Dit bestek laat niet toe om de leer der Catholijke Kerk omtrent de vereering van de beelden der Heiligen enz. in haar geheel te ontvouwen — dezelve is bekend, alleenlijk wil schrijver dezes zich tot een enkel punt bepalen.

Het concilie van Trente leert: Sessie 25.

» Dat men de beelden van CHRISTUS, de allerheiligste Maagd en andere Heiligen mag hebben; en in » de kerken behouden, dat men die zal achtervolgen » met behoorlijke eere en eerbiedigheid, niet omdat » men geloofd, dat in haar besloten is eenige Godheid, » of kracht, om dewelke zij geëerd moeten worden, » of dat men iets van haar moet vragen, of dat men » eenig betrouwen op de beelden moet stellen, gelijk » eertijds van de Heidenen gedaan werd, die hare hope op Afgodische beelden stelden, maar omdat de » eere, dewelke haar wordt bewezen toegedragen wordt » aan de voorbeelden die door de beelden uitgedrukt » zijn: zoodat wij door de beelden, die wij omhelzen, » en voor welke wij ons hoofd ontdekken en nedervallen, CHRISTUS zelve aanbidden en de Heiligen eeren, » van welke de beelden de gelijkenisse voeren. »

Het eenige oogmerk dat schrijver dezes zich voorstelde, is, om aan te toonen, dat de boven uitgedrukte leer der Catholijke Kerk aangaande de vereering van de afbeeldingen der Heiligen, hoe dan ook door de Hervorming veroordeeld, in allen deele door dezelve

gevolgd wordt zoowel in het wezen der zaak zelve als in de beteekenis welke door de afbeelding bedoeld wordt. —

Het volgende strekt ten bewijze:

In *Vlissingen* zal een standbeeld worden opgericht voor den grooten zeeheld de RUITER. De *Vlissingsche Courant* van den 19 Augustus bevat de aankondiging dat dit standbeeld eerlang opgericht zal worden, en besluit die aankondiging met deze woorden:

» Een standbeeld den grooten man en het erkentelijk nageslacht waardig, zal, zoo wij in billijkheid » vertrouwen eerlang binnen de stad zijner geboorte » oprijzen, om daar, als een opgericht gedenkteeken » voor heldenmoed en burgerdeugd zoo wel de RUITER » te huldigen als den tijdgenoot en nakomeling tot de » betrachtning zijner deugden op te wekken. » —

Deze aankondiging is in meer dagbladen opgenomen.

Is dit nu niet de leer die de Catholijke Kerk verkondigt aangaande de beelden der Heiligen? Nog meer geheel overeenkomstig die leer der Kerk handelen duizenden van de bestrijders dier leer zelve, zoo als uit het volgende blijken zal. —

Hoe velen zijn er niet die in het bezit zijn van afbeeldingen hunner overledene ouders, hoe dikmaals zullen zij niet voor die afbeeldingen eenige oogenblikken vertoeft hebben om zich te verlustigen in het beschouwen der gelaatstreken hunner dierbaren, hoe dikmaals zich niet de deugden en goede hoedanigheden der ontalapenen hebben herinnerd en ter navolging voorgesteld. Hij mag wel een ontaarde genoemd worden die voor de afbeeldingen zijner ouders staande alléén de hand des kunstenaars bewonderd die ze gewrocht heeft. Neen! die zijne ouders heeft lief gehad, herinnert zich, meer na hunnen dood dan gedurende hun leven, de deugden waar door zij hebben geschitterd, en ieder kind vat bij het beschouwen van dat beeld, hoe dikmaals hij het ook ziet, wederom het voornemen op, om hunner gelijkvormig te worden: — dit is als het ware ieder ingeschapen. —

Handelt men nu niet naar de leer der Catholijke Kerk? Is eenmaal het standbeeld van de RUITER opgericht, hoe velen zullen dan hunne kinderen daar heen voeren, hen het beeld toonen, en han aan de luisterlijke daden van dien grooten zeeheld herinneren niet alleen, maar zijne vaderlandsliefde zijne kundigheden en zijne deugden ter navolging voorstellen.

Handelt men daarin dan ook niet naar de letterlijke leer der Catholijke Kerk.

Hoe diep verachtelijk maken zij zich dan die de goede inzichten der Catholijke Kerk aangaande de vereering van de afbeeldingen der Heiligen enz. geheel voorbij ziende zich alleen tot het uiterlijke bepalen en daarin voedsel zoeken om de lasterlijkste aller aantijgingen eenigen grond te geven. —

Schrijver dezes meent voor 's hands, hier van genoeg te hebben gezegd. —

Groningen, October 1839.

MIJN BEZOEK IN HET GESTICHT VOOR DOOFSTOMMEN TE GEMERT.

Meermaals had ik van dit gesticht veel gehoord, 't welk ik moeilijk konde gelooven, tot dat ik, bij gelegenheid te Gemert komende, in het gezelschap van twee vrienden, door eigene bevinding overtuigd werd.

Het eerste, wat hier mijne aandacht wekte, was de opgeruimdheid van geest, die op aller aangezicht te lezen was, en welke tevens met eene zoo zedige houding gepaard ging, als men in eene school van de meest beschaafde jongelingen zoude kunnen wenschen. Dit laatste viel mij nog meer in het oog, toen ik onder den hoop eenen opmerkte, die er geheel wezenloos uitzag, allerlei zotte kuren aanrigtte en van tijd tot tijd een naar geluid gaf. Deze (werd mij gezegd) was nog maar sedert eenige dagen daar, en (dit voegde men er bij) zoo vertoonden zich bijna allen bij hunne aankomst.

Daar de Eerwaardige onderwijzer ons eenen doofstomme aanwees, met wien hij, eenige weken geleden, eene reis in België gedaan had, nam een Heer van het gezelschap hieruit aanleiding, om op het bord aan den muur het volgende voorstel te schrijven: *welke plaatsen hebt gij op uwe reis in België gezien?* En de doofstomme schreef dadelijk op de lei al die plaatsen, juist in die orde, als hij dezelve doorreis had. *Hebt gij* (zoo schreef die Heer wijders) *ook God in België gezien?* Neen, was het antwoord. *Waarom niet.* — *Omdat God onzichtbaar is.* — *Was God ook in België?* — Ja — waarom? — omdat God overal is.

Hierna zag ik dienzelfden doofstomme aan andere doofstommen onderwijzen. Hij schreef op een bord, 't welk voor hen hing, de vraag: *kunt gij vliegen?* En zij schreven op de lei: *ik kan niet vliegen.* Toen wischte ik zelf de eerste letter van het woord *vliegen* uit, zoo dat het voorstel was: *kunt gij liegen?* En de doofstommen schreven: *ik kan liegen.* Op mijn verzoek werd *kunt* in *moogt* veranderd: *moogt gij liegen?* En zij antwoordden: *ik mag niet liegen.*

Intusschen merkte iemand onzer op, dat het tijd werd om te gaan eten. De Eerwaardige onderwijzer dicteerde door gebaren aan eenen doofstomme: *die Heeren gaan om twaalf uren eten*, en deze schreef: *die Heeren gaan omtrent twaalf uren eten.* Op mijne aanmerking, dat hij niet: *om*, maar: *omtrent* geschreven had, liet de Eerwaardige onderwijzer hem dit dadelijk veranderen. Dan ik verzocht, om hem nogmaals het voorzetsel: *omtrent*, te laten schrijven, en vroeg, of hij hem ook een ander voorzetsel van gelijke beteekenis zoude kunnen opgeven. De Eerwaardige onderwijzer wenkte den eerst gemelden doofstomme, en deze dicteerde aan den anderen achtervolgens de woorden: *nagenoeg*, *ongeveer*, *bijna*, *ten naaste bij*, welke die andere onder elkander onder het voorzetsel: *omtrent* schreef.

Zoo ver weet de Eerwaardige Heer VAN BEEK, door gebaren, zijne doofstommen te brengen. Ik nam afscheid

van denzelven en op mijne terugreis over hetgene ik gezien had nadenkende, zeide ik bij mij zelve:

Hoe overtreft uw taak de poging van die wijzen,
Die schaamteloos het nut van wanverlichting prijzen!
Zij maakt den mensch tot dier, ten spijt der reedlijkheid;
Gij maakt het dier tot mensch: ziedaar het onderscheid.

OU D-B E I J E R L A N D.

De Eerw. Pastoor van *Oud-Beijerland* heeft ons verzocht, zijne warme erkentelijkheid te betuigen, aan allen, die zoo bereidvaardig hebben bijgedragen, om den schandelijken verkoop van Godshuis voor te komen en hen te berigten, dat de schulden der kerk geheel zijn afbetaald, en dat Zijn Eerw. de nog al aanmerkelijke overgehoudene som zal beleggen, ten einde uit de interessen, het jaarlijks *te kort*, hetwelk van den aanvang dier gemeente af, bestaan heeft, zoo veel mogelijk te bestrijden.

Zijn Eerw. heeft ons, den oorsprong en den toestand zijner kleine, meestal arme gemeente, in het volkrijke en welvarende *Oud-Beijerland*, medegedeeld; en wij meenen verplicht te zijn, onze lezers met dien toestand nader bekend te maken.

De Catholijke gemeente van *Oud-Beijerland*, bestaat grootendeels uit arbeiders, die uit *Noord-Brabant* of *Neder-Duitschland* derwaarts gekomen waren, om werk te zoeken, en die er zich vervolgens hebben nedergezet, hetzij met huisgezinnen, hetzij ongetrouwd: welke laatste, aldaar getrouwd zijnde, tot de gemeente bleven behooren. Sommigen hebben gemengde huwelijken aangegaan, en bij hun overlijden, arme weduwen en weezen nagelaten. — Het volstrekt ontbreken van eenigerlei armen-fonds der Catholijke gemeente, was oorzaak, dat aan deze geenerlei onderstand kon worden gegeven, zoo niet de Pastoor hen, van zijn karig inkomen van 400 gulden eenige ondersteuning verschafte. Het gevolg was dan ook niet zelden, dat de kinderen uit dusdanige huwelijken gesproten, ten gevolge van den onderstand, dien de protestantsche moeders bij de protestanten zochten en vonden, tot afval van het geloof werden gebracht, niettegenstaande zij in de Catholijke Kerk het Doopsel hadden ontvangen en hunne Catholijke opvoeding bedongen was! Bij de komst van den tegenwoordigen Pastoor te *Oud-Beijerland*, bedroeg het getal derzulken, ongeveer 20. Nu, eene dusdanige gemeente, die voor het onderhoud harer kerk en gering inkomen van den Pastoor zorgen moest, en geenerlei armen-fonds bezat, kon zulke grievende verliezen wel betreuren, maar niet verhinderen. En dit zou zij nog niet kunnen! De Eerwaarde, ijverige en liefderijke Pastoor heeft gedurende eenige weken, een

behoefstig en krank gezin, geheel voor zijne rekening onderhouden voor de instandhouding dier zoo belangrijke gemeente, is derhalve de daarstelling van een armen-fonds onvermijdelijk noodig. De *Oud-Beijerlandsche* gemeente kan daartoe voor het tegenwoordige wel iets, doch zeer weinig bijdragen; terwijl het niet kan betwijfeld worden, of de ligging en bloei der plaats zou binnen korte jaren, tot eene aanmerkelijke uitbreiding der Catholijke gemeente aanleiding geven, als deze behoorlijk voor hare armen zorgen kon en hare weezen zich niet langer uit nood en behoefte in de armen der dwaling behoeften te werpen.

Zou zoo iets in een land als het onze, nog langer plaats hebben! Zijn dan zulke arme weezen niet de kinderen, de weezen der geheele Catholijke Kerk? Is zij niet één? Kan een gedeelte lijden zonder dat het geheele ligchaam lijdt? Neen! hierin kan, hierin moet voorzien worden, dit vordert de eer van het Catholicismus, dit vordert de liefde!

Men denke intusschen niet, dat wij hier een nieuw beroep doen, op de gewone en bekende liefdadigheid onzer geloofsgenooten, die zoo rijkelijk tot de ondersteuning der kerk van *Oud-Beijerland* hebben bijgedragen, ten einde door hunne giften een armen-fonds voor de *Oud-Beijerlandsche* gemeente tot stand te brengen door het bijeenbrengen van een kapitaal, uit welks interessen de arme en kranke Catholijken van *Oud-Beijerland*, zouden kunnen onderhouden en verpleegd worden. Dit is geenszins onze bedoeling: wij hopen en vertrouwen alleenlijk, dat geëoedde Catholijken, wel voor eene geringe som jaarlijks zullen willen in teekenen, ten behoeve der armen en kranken van de belangrijke gemeente van *Oud-Beijerland*; waarvan wij eerlang een plan in ons blad plaatsen, of met hetzelfde verzenden zullen.

A A N K O N D I G I N G.

Binnen Acht dagen werd het noodzakelijk, een derde druk te vervaardigen van de *LEVENSSCHETS van den H. WILLIBRORDUS, Apostel der Nederlanden, vermeerderd met eenige gebeden ter gelegenheid van het plegtige Jubilé*. Dezelve is thans met eene korte voorrede van den geachten schrijver verschenen en kan weder à 30 cents ontboden worden bij den uitgever, A. P. VAN LANGENHUYSEN te 's Gravenhage en C. L. VAN LANGENHUYSEN te Amsterdam, terwijl bij denzelfden uitgever van de Pers is gekomen:

FEESTZANG op het elfde Eeuwfeest van den H. WILLIBRORDUS, Apostel der Nederlanden, door H. J. S. R. C. P. Prijs 15 cents.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

WENKEN AAN DE CATHOLIJKEN,

OVER EENE ZAAK, WELKER GEWIGT ZIJ NIET HOOG GENOEG
SCHATTEN.

(Ingezonden).

Wij leven in eenen tijd van onzekerheid omdat wij in eenen tijd van overgang leven. Zigtbaar voor allen is de onnatuurlijke spanning, die overal heerscht, en die eene vreeselijke losbarsting schijnt te voorspellen, maar die in geen geval lang meer stand kan houden. Zal er nu eene langzame ontspanning of eene geweldige verbrijzeling plaats hebben? Zal, na den tegenwoordigen, een welgeordende toestand der maatschappij zich vestigen? Of zullen wij, na zoo vele en zoo leerrijke omwentelingen, nog steeds voortwentelen? Welk der vijandelijke beginselen, dat alles aan éénen, of dat alles aan ieder, of dat alles aan de menigte geeft, zal zegevieren? Of zullen zij alle drie onderdoen voor een wijzer, hechter beginsel, dat meer waarborgen van bestendigheid oplevert? Zal men eindelijk het eene ware beginsel, zonder hetwelk vorsten noch volken rust en geluk hebben en smaken kunnen, erkennen en huldigen? Wij weten op al deze vragen

geen zeker, zelfs geen met gronden van waarschijnlijkheid bekleed antwoord, te geven. Dit weten, dit zien wij, dat wij naar eene toekomst snellen, die van het tegenwoordige veel verschillen zal.

Intusschen is het de pligt van iederen mensch, om, terwijl alles neêr dreigt te storten, tot het doen zegepralen van de zedelijkheid, van de deugd, naar zijn vermogen, mede te werken. Of zou men zelfs niet reeds alle zedelijkheid afgelegd, alle deugd verzaakt moeten hebben, indien men hare vervolging, haren ondergang in zoo velen, gevoelloos, werkeloos, aan kon zien? Men kan in dien strijd niet onverschillig blijven; *wie niet vergadert, die verstroot.* Daar het nu bij den Catholijk uitgemaakt is, dat er geen deugd (men neme hier dit woord in al zijne kracht en uitgestrektheid) bestendig heerschen kan, zonder de ééne ware religie, volgt van zelve voor hem de dure verplichting om uit alle magt voor de zegepraal zijner Kerk te arbeiden. Het is waar, dat die Kerk de belofte der onvergankelijkheid heeft, dat geen stormen van omwentelingen haar kunnen neêrwerpen, geen geweld van despotisme haar uit een kan rukken; het is zeker dat zij bestaan, dat zij overwinnen zal, schoon die of die persoon haar niet verdedigt, dit of dat volk zich harer niet aantrekt; doch

het is ook waar en zeker, dat geen bijzonder persoon, geen bijzonder volk de belofte van met de Kerk te zegepralen ontvangen heeft. Indien dan de Godsdienst geene bepaalde personen of volken behoeft om zijnen last op aarde, uit te voeren, zoo behoeven echter personen en volken de Kerk om den Godsdienst en de deugd te behouden, om rust en geluk te genieten. Wat is er van Godsdienst en deugd, wat is er van rust en geluk geworden in het Oosten, in *Afrika*, sedert de Kerk daar voor de halve maan moest wijken? Wat is er van Godsdienst, deugd, rust en geluk in *Europa* geworden, sedert men daar de Kerk in boeien geslagen heeft?.... Het staat dan vast, dat, behalve dankbaarheid en liefde jegens onze geestelijke Moeder, ook een welbegrepen eigenbelang ons verplicht voor de Kerk te strijden, en niets achter te laten van hetgeen haren invloed vestigen en vergrooten kan.

Is dit waar, in het algemeen genomen, het is alsdan dubbel waar in betrekking tot *Nederland*. Ons vaderland, aan het einde eener inspanning gekomen, die het aan den rand des verderfs had gebracht, rijk aan ondervinding in het inwendig staatsbestuur; nog bloedende aan de wonden, toegebracht door opstand en afval, welke onhandige staatsmannen hadden uitgelokt, staat op het punt van zich op nieuw te constitueren. Talrijk zijn de constitutien, die sedert eene halve eeuw in ons vaderland elkander opgevolgd hebben; ongelijk was de maat van vrijheid, die er in vastgesteld werd, nu eens kleiner, dan eens grooter, doch meestal stonden de Catholijken achter, dat is: of wel in de constitutie zelve waren bepalingen tot hun achterdeel, of wel hare grondregels, die aan allen de zelfde regten verzekeren moesten, werden in de uitvoering ongelijkmatig toegepast. Van daar dat de Catholijken steeds te klagen hadden over belemmering hunner Godsdienstvrijheid, waartoe de vrijheid van onderwijs wezenlijk behoort, en over onevenredigheid in de benoemingen tot ambten en waardigheden. Zal nu bij de nieuw te maken, of althans aanmerkelijk te wijzigen grondwet, diezelfde achterstelling der Catholijke gezindte nogmaals plaats hebben? Ziedaar eene vraag voor de Catholijken niet alleen, maar voor het gansche Vaderland van het grootste gewigt. Ik zeg: voor het gansche vaderland. Want men denke niet dat *Nederland* nog *Oud-Nederland* is! Men wane niet dat de tijd der plakkaaten tegen de stoutigheden en conventiculen der Pausgezinden terug kan keeren!.... Maar hoe zal het nu dan gaan? Zal de Godsdienstvrijheid, ruim begrepen, zullen de gelijke regten voor allen, in de grondwet zoo duidelijk en onder zulke waarborgen beschreven worden, dat wij ze ook werkelijk genieten zullen? Catholijken! van u, van u zelve hangt grootendeels de oplossing van dit vraagstuk af. Zij, die u niet genegen zijn, omdat zij u als mededingers beschouwen, omdat zij daarenboven de laasterlijkste vooroordeelen tegen uwen Godsdienst ingezogen hebben, zij bezitten den invloed, zij bezitten onnoemelijke middelen om zich te doen gelden, en zij zullen, waar zij u missen kunnen, aan uwen

invloed voorzeker geene plaats inruimen. Als de vos een hoen eet, zal hij geen anderen roepen om het met hem te deelen.

Maar wat moeten de Catholijken dan doen? Het is mijn taak niet hun dit zeggen. Ik ben veel te ver van de politieke wereld verwijderd, ik heb voor mij zelve veel te grooten weerzin van politieke bemoeienissen, dan dat ik hierover in bijzonderheden kan of wil handelen. Maar dit zeg ik: *helpt u zelve, zoo helpt u God*.

Een punt intusschen kan ik niet nalaten aan te roeren. Zullen de Catholijken hunne regten doen eerbiedigen, zullen zij hunner gezindte gewigt bijzetten, zullen zij zich in eer en voordeel gevende betrekkingen door hunne andersdenkende medeburgers niet voorgedaan zien, dan moeten zij ook in die dingen, die verhoogen en aanzienlijk maken, en *die tevens van hen zelve afhangen*, bij de oncatholijken niet achter staan. Men denke niet, dat ik hier het verwijt zal herhalen, mijnen geloofsgenooten zoo onbeschaamd als valsch voorgeworpen, dat er namenlijk onder hen geene bekwame mannen gevonden worden, of dat zij althans zeer schaarsch zijn. Indien men onder bekwaamheden de kennis van een zekeren sleur verstaat, het op zijn duimtje weten van sommige formulieren enz., dan wil ik de meerdere bekwaamheden der oncatholijken, die de gebreveteerde bezitters der ambten zijn, niet ontkennen; doch als men spreekt van de kennis der zaken, van de wetenschap der beginselen met hunne toepassing, dan behoeven de Catholijken voor niemand onder te doen. Maar de Catholijken schijnen het bewustzijn hunner bekwaamheden even min als hunner krachten te hebben; en de tegenpartij, die gedurende twee eeuwen alleen spreken mogt; die, tot hare schande zoo wel als tot de onze, nu nog het monopolie der wetenschappen vasthoudt; die ons zoo lang domheid verweten heeft, tot zij eindelijk zelve er aan geloofde; die bijna zou durven zeggen, dat wij en niets weten, en niets kunnen leeren; die tegenpartij, ziende hoe weinig vertrouwen wij in ons zelve stellen, bevestigt zich in haren waan, en ziet slechts met eenen blik van minachting op ons neder. Deze toestand moet ophouden. Wij moeten ons zelve gewigt geven; wij moeten van onze bekwaamheid doen blijken; wij moeten onze tegenpartij, zoo zij ons al niet lief wil hebben, noodzaken om ons te achten; wij moeten haar de mogelijkheid ontnemen om ons, door de gestadig herhaalde beschuldiging van domheid, in de oogen van hare aanhangers te verlagen.

Dit punt is gewigtiger dan men dankt. Het Protestantisme, hoezeer in zich zelve verdeeld nogthans ééne partij tegen het Catholicisme uitmakende, bezit in ons land, behalve de materiële voordeelen, ook door zijnen hoog opgevijselden roem van beoefening der wetenschappen, vooral van Nederduitsche Letterkunde en Geschiedenis des vaderlands, een moreel overwigt, waardoor het materiële aan hetzelfde verzekerd wordt, of ten minste waardoor hiertoe zeer veel wordt bijgedragen. Een weinig opmerkens kan hier van overtuigen. Bijna de gansche drukpers, de gods-

dienstige uitgenomen, is in hunne handen: van het nieuwsblad en kinderschoolboekje af, tot de werken over de ernstigste studiën toe, nagenoeg alles komt van hen, en is dan ook, gepast of ongepast, rijkelijk met protestantisme doortrokken. Tot hen behooren zij, die aan de uitkomende geschriften een gunstig of ongunstig onthaal voorbereiden, die in hunne recensien lof en blaam uitdeelen; en wee den Catholijken schrijver die in hunne handen valt! Voor hem zijn zij vaak aanklagers, regters en beulen. Het gevolg hiervan is dat de geschriften der Catholijken door geen protestanten, of althans door zeer weinige, gelezen worden. Het *Nul n'aura de l'esprit que nous et nos amis* is dien lieden bij het ligteloovige volk der lezers zoo goed gelukt, dat de congregatie van den Index der verbodene boeken te Rome hun wel benijden mag. Wat meer is: vele Catholijken in ons land zijn onnoozel genoeg om te geloven, dat, in wetenschappen en fraaie letteren, (ten minste in ons rijk) het licht alleen bij de protestanten schijnt, en zij zullen met deze Chorus maken om hunnen geloofsgenoot, die het gewaagd heeft iets aan 't licht te brengen en dien zij ten minste toegeeflijk moesten behandelen, te bespotten en uit te jouwen. Zij geven hunne namen en geld aan zekere genootschappen en maatschappijen, die daar voor dan de goedheid wel hebben willen om den Catholijken Godsdienst aan te randen, en minachting over zijne bedienaars en belijders te trekken. En waar toe dit alles? Zij verlangen bij hen, die zij voor de geleerden, de geletterden, de uitstekende mannen houden, den lof van verlicht en verdraagzaam te zijn te verwerven. Onnoozele lieden! Zij bedenken niet, dat de woorden verlichting en verdraagzaamheid zoo veel beteekenissen hebben, als PROTEUS gedaanten kon aannemen; dat zij juist zoo verlicht en verdraagzaam genoemd worden, als zij zich van het Catholicisme schijnen te verwijderen, en voor de rest evenzeer den naam van dom dragen als hunne broeders, ja, om hunne inconsequentie, bij de meer doorzichtigen en rechtschapenen der partij, al heel laag aangeteekend staan. Dan wat hiervan zijn moge, het opgemerkte is genoeg om eenigermate het morele overwigt te beseffen, dat het protestantisme hier te lande bezit.

Maar waarom laten wij het dit overwigt behouden? Was het niet beter, zelf te lichten, dan steeds bij een vreemd licht te zien? De Nederduitsche litteratuur is tot nu toe onecatholijk; waarom zoude er ook niet eene Catholijke Nederduitsche litteratuur bestaan? Waarom zouden wij, de geschiedenis en andere wetenschappen onder den invloed des Catholijken geloofs beoefenende, de resultaten onzer studiën niet aan de wereld mededeelen? En om hier in het bijzonder datgene aan te raken, wat, naar mijn oordeel, vooreerst het noodzakelijkste is, waarom zouden wij de geschiedenis des vaderlands niet eens weer aan de waarheid terug geven? Waarom niet de Catholijke overblijfsels onzer Letterkunde uit de vergetelheid, waarin het protestantisme ze gedompeld heeft hervoortbrengen? In dit laatste opzigt is voor eenige jaren, door de schoone met aantekeningen voorziene uitgave van Von-

dels *Altaergeheimnissen* (1) een verdienstelijk werk verrigt, terwijl wij hopen, dat de Hoogleeraar SCHRANT ons spoedig eene uitgave van 's grooten dichters JOANNES de Boetgezant leveren zal. In het opzigt der geschiedenis geeft de uitgave der Levensschets van den H. WILLIBRORDUS, door den Heer LUX bewerkt (2) gegronde hoop, dat men ons eindelijk de invoering des Christendoms hier te lande zoo als die heeft plaats gehad, en de mannen, die er toe medegewerkt hebben, zoo als zij geweest zijn, zal doen kennen. Mogten deze eerstelingen der herlevende Catholijke letterkunde spoedig tieren! Mogt een aantal van bekwame Catholijke mannen, zoo door uitgave van vroegere werken als door eigen arbeid, die letterkunde verrijken! Mogten bij het onderwijs der kinderen uit den beschaafden, den aanzienlijken stand onder de Catholijken, de Nederduitsche Taal en Letteren en de Geschiedenis des vaderlands vooral niet vergeten worden! Dan zouden wij in weinige jaren eene groote verandering zien: ten minste zouden de Catholijken eenen smaad minder te verduren, eenen roem meer te genieten hebben.

Nooit was voor ons de gelegenheid om ons met letterkunde bezig te houden zoo schoon als thans. In de protestantsche letterkunde gaat weinig om. Zwermen van vertalingen, meestal van romans, die soms de middelmatigheid naauwelijks bereiken, maken het grootste getal der voortbrengselen hunner pers uit. De voorname dichters zwijgen, of wel omdat zij afgezongen zijn, of omdat zij zich met iets anders onledig houden; middelerwijl tracht een zeker getal van poëetjens, met handen en voeten scharrelende, den Parnas te beklimmen, maar zijn vaak, eer zij halfweg geraken, reeds ten ende adem. De Geschiedenis des vaderlands, sedert BILDERDYKS werk, veel onderzoeks en nasporing der bronnen eischende, voor velen een soort van doolhof geworden, zal, nu beter bewerkt, honderden van vooroordeelen wegnemen, waartoe wij zelven allerkrachtigst kunnen medewerken. Eindelijk de scheuring der Protestanten in twee godsdienstpartijen, die tegen elkander in 't harnas staan, en de verdervende revolutie, die thans elders in de letteren niet minder dan in de staten woedt, schijnen de letterkunde hier te lande stil te doen staan, als beraadde zij zich, welke partij zij kiezen zal. Een man, in staat om er over te oordeelen, de heer W. DE CLERCK, sprak daarover in de (Gereformeerde) *Nederlandische Stemmen* aldus: » Wat zien wij in ons vaderland? » Is niet het tijdperk der dichtgezelschappen uit de » XVIIIde eeuw geheel voorbij? heeft niet de filoso- » fische poëzij van het begin der XIXde haar tijd ge- » had? heeft niet de stroom van vaderlandsche Ra- » mances en uitboezemingen van 1813 en 1831 opgehou- » den te vloeijen? Wij bezitten tegenwoordig dichters, » maar bezitten wij daarom eene tot een doel samen- » werkende letterkunde... Terwijl het jeugdige I- » talië sluipmoordenaars aankweekt, het jeugdige

(1) Te 's Bosch bij J. J. ARKESTEYN EN ZONNEN, 1830.

(2) Bij A. P. VAN LANGENHUYSEN te 's Haghe 1833.

» *Duitschland* een verijnde zinnelijkheid najaagt, en
 » het jeugdige *Frankrijk* van de aanbidding van Ma-
 » donna-beelden (*exungue leonem*) en de bewondering
 » der Gotische kapellen, het herstel van het Christendom
 » meent te moeten verwachten, heeft het jonge *Ne-*
 » *derland* nog geene beslissende kleur aangenomen,
 » en de leiding die hetzelfde ontvangt, kan in hare
 » gevolgen nog tot zegen zijn!" Hetgeen de heer DE
 CLERCK hier ten laste der vreemden zegt, voor zijne
 rekening latende, wil ik slechts doen opmerken, dat
 die protestantsche letterkundige het stilstaan onzer
 letterkunde en haar uitzien naar eene leiding getuigt.
 Ik pas dan nu op de Catholijken in het bijzonder de
 woorden toe, die hij op de aangehaalde laat volgen:
 » Zoo ooit dan moet ieder zich thans geroepen voe-
 » len, om het geheele gebied der letteren te over-
 » zien, zich niet bij de schors op te houden, maar te
 » trachten die slotsom te verkrijgen, die voor de ze-
 » delijke belangen van een geliefd vaderland heilzaam
 » kan zijn."

» Elk Nederlander die het standpunt waarop hij ge-
 » plaatst is mag leeren kennen, is geroepen om in
 » zijne betrekking en naar den aard der studie of
 » werkzaamheid die aan hem ten deel viel, te getui-
 » gen tegen dien geest des tijds, die met twee armen,
 » *bijgeloof* (lees: *wangeloof*) en *ongeloof*, de volke-
 » ren tracht te overheerschen; in de geschiedenis de
 » waarheid vervalscht en in de poëzy echtgevoel door
 » klatergoud vervangt. Ook in de letterkunde zal de
 » strijd der eeuw zich met toenemend gewigt doen ge-
 » voelen, mogt het ons gegeven worden pal te staan
 » in de verdediging dier waarheden en ondervinding-
 » gen, die ons als het pand der eeuwen zijn vertrouwd.
 » Moge dan de aanval der handeloosheid in het rijk
 » der letterkunde, even als de stroom der revolutie
 » in de laatste jaren ondervonden, eenen wederstand
 » vinden, (ook) in dat land, hetwelk, ofschoon door des-
 » zelfs natuurlijke ligging eene prooi van golven en
 » stormen, echter door de bewaring Gods tot nu toe
 » behouden werd, en waarvan wij vertrouwen dat het
 » ook in het geestelijke wordt toebereid tot eenen
 » dam tegen dien storm van afval en opstand, die
 » zich meer en meer over *Europa* verheft." Moge
 het Catholicisme zijnen invloed uitbreiden, opdat dit
 vertrouwen niet bedrogen worde.

RUSLAND.

Zal de kolossus van het Noorden, die het ongeluk-
 kige Catholijke *Polen* verpletterd heeft, eenmaal de
 rol der GENSERICKS der ATTILA's en der ALARICK's
 spelen? Zal de czaar, op zijne beurt, den geesel Gods
 wezen, om het Oosten en het Westen te verwoesten,
 de Catholijke Kerk te vervolgen, en de volken in het
 schisma te dompelen?

Dit denkbeeld zal welligt vreemd toeschijnen aan vo-
 len, die den gang der gebeurtenissen niet met een op-
 lettend oog nagaan en die niet genoeg bekend zijn met
 de ongerijmde theorien der politieke partijen, die Eu-

ropa in gestadige spanning houden en verdeelen, die
 niet weten, hoe groot de invloed van *Rusland* reeds ge-
 worden is, bij onderscheidene partijen, die, ofschoon
 vijandig tegen elkander, op eene zonderlinge wijze het-
 zelfde doel beoogen, namelijk den afkeer van het Rus-
 sische despotismus en schisma te verminderen, het
 misnoegen der volken tegen hunne bestaande gouverne-
 menten aan te blazen, en *Ruslands* toenemende magt,
 als gunstige voortteekenen eener betere toekomst, af-
 schilderen. Als men dit alles weet, en sedert lang de
 ontwikkeling der gevoelens en oogmerken van sommige
 partijen, met een oplettend oog heeft gevolgd, dan
 zal de hier boven geopperde vraag niet meer zoo vreemd
 schijnen.

Wij willen onze lezers opmerkzaam maken op de
 ontwikkeling der gevoelens van sommige politieke par-
 tijen, en daarbij, het onmiskenbaar verband doen op-
 merken tusschen Gallicanismus, schisma, ketterij en
 ongelooft.

In de eerste plaats komt hier in aanmerking de
 partij der zoogenaamde legitimisten in *Frankrijk*,
 welke door de *Gazette de France* vertegenwoordigd
 wordt, welk blad in eene langdurige polemiek met
 het echt Catholijke blad *l'Univers*, alle ware Catho-
 lijken, en zelfs gemoedelijke royalisten, of zooge-
 naamde legitimisten, geergerd heeft; het heeft meer-
 malen den H. Vader schamper gehoond, omdat het Op-
 perhoofd der Kerk meer dan eens zijne tevredenheid
 en erkentelijkheid heeft doen blijken, wegens het
 gedrag der tegenwoordige Fransche regering, ten op-
 zigte der Catholijke Kerk. De goede hoedanigheid
 van LOUIS PHILIPPE te erkennen en dankbaar te wezen
 voor hetgene, wat hij tot welzijn van de Kerk doet,
 is in de oogen der *Gazette* hoogst misdadig; zij zou
 aan eene restauratie met de Gallikaansche boeijen in
 de hand, het geluk van *Frankrijk*, van *Europa*, van
 de wereld, en van de Kerk opofferen. Nu, datzelfde
 blad heeft niet alleen de despotieke vervolging door
 het Russisch gouvernement, tegen de Catholijke Kerk
 thans sterker dan ooit, met woede voortgezet, nooit
 gelaakt, maar het kan zijne genegenheid voor *Rus-*
land, en de goedkeuring, die het aan 't gedrag van
 den czaar geeft, niet verbergen. — Die partij zou dus
 volgaarne alle ontwerpen van *Rusland* begunstigen,
 in de hoop, van daardoor eene restauratie te bewerken!

Ook de Napoleontische partij, die door het dagblad
le Capitole wordt vertegenwoordigd, heeft, ter be-
 reiking van haar doel, het oog op *Rusland* geslagen
 en haar vertrouwen op den czaar gevestigd. Merk-
 waardig is een brief uit *Parijs*, onlangs door de *All-*
gemeine Leipziger Zeitung medegedeeld, waarin
 onder andere wordt gezegd:

» De Bonapartistische partij, beweegt zich in dit
 » oogenblik sterk, zij heeft altoos de oogen op het
 » Noorden gevestigd, omdat zij van daar haar heil
 » verwacht. 't Is niet LOUIS NAPOLEON, maar de
 » schoonzoon des keizers van *Rusland*, die het pro-
 » blematieke hoofd hunner dynastie is (1). *Frankrijk*

(1) In eenen brief uit *Wenen*, onlangs door de Fransche dag-

» zeggen zij, is de Bourbons moede en kan de republiek niet verdragen; eene verandering van dynastie schijnt aan hetzelfde volstrekt noodig. LOUIS NAPOLEON heeft door zijne *idées napoléonniennes*, genoegzaam getoond, dat hij niet weet, wat voor *Frankrijk* noodig is. Wat de andere vorsten der keizerlijke familie betreft, deze zijn bij de Franschen te weinig bekend, om vertrouwen in hen te kunnen stellen.

» In deze omstandigheden, kan het niet anders zake zijn, dan van den zoon van prins EUGENIUS, wiens verdiensten men hooglijk roemt. Met die pogingen der Bonapartisten verbinden zich de merkwaardige woorden van keizer NICOLAAS, betrekkelijk het hof van DON CARLOS en den hertog van *Bordeaux*, welke de Fransche dagbladen uit den *Times* hebben ontleend en breedvoerig beoordeeld. Niemand twijfelt aan derzelver echtheid.

» Het artikel van *le Capitole*, ten titel voerende: NAPOLEON en de prophetiën heeft insgelijks innige betrekking tot de pogingen der partij. Dat artikel heeft ten doel, om de oogen der massa's op den zoo hoog geroemden schoonzoon van den czaar te vestigen. Het is niet twijfelachtig dat de *kleine bemerkingen*, ten voordeele van den held moeten keeren, die den *haan* en den *leeuw* in zijn wapen voert.

» De vraag blijft nu of de prophetiën van *le Capitole* zich zullen verwezenlijken? Zeker is het, dat zoo wel in *Frankrijk* als elders, de prophetiën gemakkelijk in gebeurtenissen overgaan. In dat opzigt verdient het artikel van *le Capitole* in ernstige overweging te worden genomen."

Zijn de inzichten, welke de Bonapartistische partij tegenwoordig openlijk aan den dag legt niet geschikt, om eenig licht te verspreiden over de zonderlinge keuze van den czaar, die, tot verbazing van geheel *Europa*, den hertog van *Leuchtenberg*, den adoptieven kleinzoon van NAPOLEON, tot schoonzoon verkoos?

Terwijl de Russische invloed, en de hemel weet welke kuiperijen en beloften zich in *Frankrijk*, ten minste gedeeltelijk, van twee magtige partijen hebben meester gemaakt, tracht men ook elders aanhangers voor de Russische partij te winnen (1). Zoo is onlangs in *Duitschland* een werk in het licht verschenen, getiteld: *Pentarchie*, om te betoogen, dat het licht van *Moscou* komt, en dat *Europa* deszelfs wedergeboorte aan *Rusland* zal te danken hebben. Men zal dit werk eenigermate kunnen beoordeelen uit een verslag daarvan door den *Courrier Allemand* van 27

October gegeven. Dit blad zegt dienaangaande:

» Dat wij niet vroegs van dit werk gesproken hebben, is, omdat wij eerst het gevoel van gramschap wilden beteugelen, 't welk hetzelfde ons had ingeboezemd. Het woord: *Plan*, speelt een groote rol in dit vlugschrift. De schrijver tast alle partijen en alle mogendheden aan met uitzondering van *Rusland* en de Russische partij. Het constitutionele gevoelen valt hij, om de waarheid te zeggen, niet aan; men is zelfs verwonderd, eenen Rus hetzelfde te zien verdedigen. Ja, hij gaat zoo ver van hetgene, wat in *Hanover* is voorgevallen, te gispen; maar hij beweert, dat wanneer men de *centrale vereeniging der constitutionele staten*, zonder *Oostenrijk* en *Pruissen*, maar integendeel met in *dezelve Holland* en *zelfs Zwitserland* op te nemen, onder het patronaatschap van *Rusland* zal hebben verwezenlijkt zulks gelukkige resultaten zal opleveren. Hij drukt zich ten voordeele der nationale éénheid van *Italië* uit, verklaart zich tegen de republiek in *Frankrijk*, valt de Bourbons van den oudsten tak hevig aan en laat de talenten van LOUIS PHILIPPE regt wedervaren. Wat opmerking verdient, is, dat de schrijver *Oostenrijk* en *Pruissen* tegen elkander opzet ter gelegenheid van het godsdienstig geschil. Hij belooft aan *Beijeren* eene gelukkige toekomst, als hetzelfde zich noch aan *Frankrijk*, noch aan *Oostenrijk* onderwerpt. Wat is het ware doel voor den schrijver? Hij kan niet in ernst geloven, dat de groote mogendheden zijne denkbeelden zullen aannemen. Zijn doel is, zijne gevoelens te doen kennen. Hij erkent, dat hij een Rus is. Wat zou men zeggen, als een Franschman een Duitsch pamphlet uitgaf, waarin hij den raad aan de Duitschers gaf, om het Deutsche bond te verbreken, ten einde zich onder het patronaat van *Frankrijk* te plaatsen?

» Zou men zulk eene brochure ongestraft in omloop laten? Zou de politie dezelve niet spoedig in beslag nemen?.... Wij zijn niet vijandig tegen de vrijheid van discussie. Waarom verheffen de Berlijnsche publicisten de stem niet tegen de aanmatigheden van den czaar? Men bespeurt gemakkelijk, dat de schrijver voor het Protestantismus en tegen de Catholijke Kerk is, waarschijnlijk, omdat *Polen* Catholijk is. De czaar, niet te vrede met het overweldigen der aarde, zou zelfs den hemel willen overweldigen; wat ons gerust stelt is, dat ondanks de pogingen tot verleiding, welke door *Rusland* gedaan worden, *Duitschland* met nadruk tegen deszelfs intrigues protesteert. De Russische partij bestaat in dat land niet meer: overigens zijn de Duitschers te verlicht, om zich aan *Rusland* te onderwerpen. Waarom trachten de Russische schrijvers de Circassiërs niet te bekeeren?"

Is het wel zoo stellig waar, dat in *Duitschland* geene Russische partij bestaat? Is *Pruissen* niet innig aan *Rusland* verbonden? Is niet de dochter des konings van *Pruissen* de gemalin van den czaar? Is deze door het huwelijk zijner dochter met den hertog

bladen medegedeeld, wordt het volgende aangetroffen:

» Zij, die tot den grond der zaken doordringen, en die toegang hebben, tot de diplomatieke schermen (*couliasses*) zien in den jongen hertog van *Leuchtenberg* slechts het hoofd eener dynastie, welke de czaar voorbereidt voor *Lombardie* en en voor de staten van den Paus, als herinnering aan Prins EUGENIUS, in dat *Italië*, alwaar de familie BEAUHARNAIS, nog groote goederen bezit."

(1) Zoo werkt men onder andere in *Oostenrijk*, om de Slavische bevolkingen, die zich onder de Oostenrijksche regering bevinden te winnen voor het denkbeeld eener universeele Slavonische monarchie.

van *Leuchtenberg*, die een eigen paleis te *Munchen* heeft, niet in betrekking gekomen met het regerende *Beijersche* stamhuis en met de koninklijke familie van *Zweden*? Zijn overigens de inzigten van *Pruissen*, niet dezelfde als die van *Rusland*: despotismus en vernietiging van het *Catholicismus*? Van eenen anderen kant is de Russische politiek onvermoeid werkzaam, om *Engeland* van *Frankrijk* af te trekken en de Russische politiek te doen omhelzen, en het schijnt daarin maar al te wel te zullen slagen.

Intusschen heeft *Rusland* zijne magt in het Oosten aanmerkelijk uitgebreid, en oefent reeds het protectoraat uit over de vorstendommen *Wallachië*, *Moldavië*, *Bulgarië* en *Servië*, die vroeger tot *Turkeijen* behoorden, waaraan zij, in naam, nog schatplichtig zijn. Het Grieksche schisma, waarin die vorstendommen gewikkeld zijn, heeft er aan *Rusland* dat overwigt verschaft, en dat zelfde schisma verzekert aan *Rusland* talrijke aanhangers, zoowel in *Turkeijen* als in *Syrië*. En terwijl de weifelende, krachteloze en op ieder denkbeeld van oorlog sidderende Europese diplomatie in de Oostersche kwestie niet durft doortasten, wapent *Rusland* zich op eene geduchte wijze en schijnt zich tot eenen inval in *Turkeijen* voor te bereiden.

Wanneer wij nu bij dit alles overwegen, dat de Italianen met weêrzin en wrok het *Lombardisch-Venetiaansch* koninkrijk en de Oostenrijksche heerschappij in *Italië* duldten; dat de partij des ongeloofs, in de geheime genootschappen werkzaam, eene Italiaansche vereeniging, onder den naam van: *het jeugdig Italië*, reeds voorlang ontworpen heeft, en dat *Rusland* ook dit plan schijnt te begunstigen, dan valt het wel niet meer te betwijfelen, of de Russische partij heeft het eigenlijk, op *Rome* en op den ondergang van het *Catholicismus* gemunt? En het heeft daarbij tot geallieerden alle aanhangers van het despotismus, de Bonapartisten, benevens al wat schisma, fenatiek Protestantismus en ongelooft kan genoemd worden; en men vleit zich reeds op nieuw, met den val van *Rome*, met den val der Kerk, die op den rotssteen *Petrus* gebouwd is, en die de belofte heeft, dat de poorten der hel haar niet zullen overweldigen!

EENE HERLEVENDE INRIGTING VAN DEN H. FRANCISCUS VAN SALES.

Toen de H. FRANCISCUS van *Sales* aan de bekeering der protestanten zijner diocese arbeide, stichtte hij, om zijn werk te bevorderen en te bevestigen, te *Gex* een huis van *geestelijke zusters tot voortplanting des geloofs* genaamd. Het was eene schuilplaats, in welke jonge dochters, die den Catholijken Godsdienst wilden omhelzen, zich in veiligheid stelden tegen de vervolgingen en het gebrek, waaraan heere bekeering haar blootstelde. Dat huis leverde aan het *Catholicismus* groote voordeelen op, tot in 1792. In dat ongelukkig tijdvak werd hetzelfde vernield, deszelfs

goederen vervreemd en de Religieuzen verdreven.

Thans, daar het protestantismus geenerlei bepaald geloof, zelfs niet aan de Godheid van *JESUS CHRISTUS*, aan het opkomend geslacht aan te bieden heeft, openbaart zich in den boezem van het Protestantismus ongerustheid, en vele opregte zielen, welke in die jammerlijke woestenij zijn verschrikt geworden wenden zich tot het *Catholicismus*, om van hetzelfde de waarheid en het leven, waarvan het de bron is te vragen. Vooral onder de vrouwen openbaart zich die neiging tot terugkeering naar den ouden Godsdienst, die door *CALVYN* uit *Geneve* verdreven werd; doch de slechte behandeling, welke haar afstand van de valsche leerstellingen gewoonlijk uitlokt, zijn een hinderpaal, die haar veeltijds belet, hare godsdienstige neiging te volgen. Zij die den moed hebben, om de inspraak van haar geweten te volgen, worden door hare familien verlaten en vervolgd, zoodat de weg die haar tot de waarheid gevoerd heeft, maar al te vaak uitloopt op gebrek en behoefte, die gevaarlijk worden voor de zeden.

De liefde der Catholijken kon daarbij niet koud blijven; er is op nieuw eene schuilplaats voor die ongelukkigen geopend, in het land van *Gex*, in de nabijheid van *Zwitserland*. Onder het bestuur van eenige religieuze zusters, worden die jonge dochters onderwezen, voor de godsvrucht gevormd en leeren een handwerk, hetwelk haar in staat stelt, om zich de noodwendigheden des levens te verschaffen. Met een woord het huis wordt bestuurd volgens het plan door den H. FRANCISCUS van *Sales* ontworpen.

Doch die weder ontluikende inrigting heeft geene inkomsten, dan de aalmoesen der liefde, en reeds bejiveren de Fransche geloovigen zich, om in de behoeften van dat huis, dat nog aan alles gebrek heeft, te voorzien. De arme meisjes, welke de toevlugt tot dat gesticht nemen, komen er wel is waar, zielenvoedsel vragen, doch men moet daarbij tevens aan dezelfde lichamelijk onderhoud verschaffen. De Voorzienigheid, die voor de vogelen des hemels en voor de bloemen des velds zorgt, zal die opregte zielen, die haar vertrouwen op dezelve hebben gesteld, niet verlaten.

De H. Vader van het gewigt dezer inrigting kennis bekomen hebbende, heeft dezelve door eene Breve goedgekeurd, in welke hij de Catholijken uitnoodigt, om die herlevende inrigting, door hunne aalmoesen te ondersteunen. Om hen daartoe aan te moedigen, heeft de Opperherder, ondanks den drukkenden staat zijner geldmiddelen, zich aan het hoofd der stichters willen stellen, door het zenden eener som van 3,000 Franken en vergunt daarenboven groote aflaten aan allen, die ter bevordering van dat liefdewerk willen medewerken.

CORRESPONDENTIE.

Men heeft ons uit *Maastricht*, onder dagteekening van 15 October het volgende geschreven, hetwelk wij

uit hoofde van plaatsgebrek, niet vroeger hebben kunnen mededeelen:

Wij hebben onlangs eene zeer levendige voldoening gevoeld, en wij wenschen, dat al diegenen, die betrekking met onze stad hebben, er in deelen: zij is des te opregter, daar men niet kan vermoeden, dat zij aan personeel belang is dank te weten; een eenvoudige Priester is er het voorwerp van, die, gedurende de lange jaren welke hij in ons midden heeft geleefd, zich de algemeene achting en genegenheid der inwoners heeft weten te verwerven (daaronder begrepen het garnizoen door hetwelk hij, om zoo te spreken, aanbeden werd), zonder er zelfs de dissidenten van uit te zonderen die nagenoeg een *twintigste gedeelte onzer bevolking* uitmaken (1), en die hem als eenen verlichten, loijalen, populairen en door zijne goede handelwijze jegens allen bekenden medeburger achting toedroegen. Het is de Eerw. Heer MEYNDERS, voorheen professor der humaniteit en philosophie, voormalige Aalmoezenier (der gevangenis) door zijne welsprekendheid en gemakkelijke van uitdrukking, den Evangelischen Ecclesiastes bijgenaamd; die zich in de provincie *Limburg*, als prediker eenen roem heeft verworven, die tegen elken aanval veilig is.

Ten gevolge der vrees, die zijn ijver voor het geloof zoo het scheen inboezemde, had ons gouvernement de ware inzichten, die hem bestuurd, miskennende, hem politieke oogmerken toegeschreven, en, den invloed dien hij uitoefende kennende, de partij gekozen, om hem in Mei 1833 uit de stad te verdrijven; het was voor ons een dag van rouw, de dag waarop dit treurig voorval plaats had: het grootste gedeelte der bevolking gebruikte dien dag geen voedsel, zoo diep was de smart over de scheiding van een' man, dien zij lief had. Sedert dien dag hadden wij slechts weinig van hem hooren spreken: maar hij is ons eindelijk teruggeven geworden; de schikkingen, die den staat van beleg hebben doen opheffen, ook voor onze stad in welke hij geboren is, hebben hem het verlangen ingeboezemd, om haar weder te zien: dit verwezenlijkte hij op den 17 September, zijnde de feestdag van den Bisschop en Martelaar LAMBERTUS, aan wien onze stad zich beroemd, het levenslicht te hebben gegeven, nadat hij den vorigen dag bij den Eerw. Pastor van het aan den regter Maas-oever gelegen dorp aangekomen was. Twee zijner medeburgers hebben hem aldaar afgehaald en in een rijtuig weder bij ons gebragt, echter, volgens zijn verlangen allen ophef vermijdende, hetwelk onaangename gevoeligheden had kunnen prikkelen en voor hem dus nadeelig hebben kunnen worden.

Omstreeks twee uren namiddag is hij bij den Zeer Eerw. Heer commissaris voor het geestelijke en Pastoor der St. SERVAAS-kerk afgestapt.... die hem op de welwillendste wijze ontvangen heeft: hij heeft zich vervolgens om er zijn gebed te verrigten, naar de parochiale (voorheen collegiale) kerk van onzen grooten Patroon (den H. LAMBERTUS) begeven, alwaar wij hem

in priesterlijke kleding bij de processie, hebben zien assisteren. Op die wijze zijn wij met zijne terugkomst bekend geworden, van welke alleen de Geestelijkheid vooraf kennis gedragen had, met verzoek om er het berigt niet van bekend te maken. Dit was zeker voorzigtig: aanvankelijk echter laakten wij dit, wijl wij daardoor beroofd waren geworden van het genoegen dat wij zouden gesmaakt hebben, door eenen Geestelijke, voor wien wij allen de grootste genegenheid hebben, te onthalen op eene wijze, die hij verdient, en regt had van ons te verwachten. Daarna heeft hij zich naar eene andere voormalige collegiale kerk begeven, die oorspronkelijk op de puinhopen des heidendoms reeds in de eerste eeuwen gesticht, en door den H. MARTINUS, aan den waren God toegewijd is geworden, onder de aanroeping en bijzondere bescherming zijner verhevene Moeder, de allerheiligste Maagd en die ons in het voorleden jaar is teruggeven, om op nieuw tot hare oorspronkelijke bestemming te dienen; wij hebben haar zien reconcilieren met de plegtigheid, welke de omstandigheden van het oogenblik toelieten, op den 10 October 1838; die heerlijke kerk, wier verwoesting wij met den Profeet JEREMIAS (KLAAGL. II.) sedert de maand September 1794, beweend hadden. Zij had dus gedurende meer dan veertig jaren de lofzangen van *Sion* niet weergalmd; op hare altaren had men de Offerande aan den God van *Israël*, niet meer opgedragen. Zij vervangt tegenwoordig die van den H. NICOLAAS, die altoos tot parochie voor die wijk heeft gediend en waarvan bijna geen spoor meer overblijft, want men heeft haar moeten afbreken uit hoofde van bouwvalligheid en om den grond gelijk te maken, die nu met boomen beplant is, welke eene regte laan op het portaal der O. L. V. kerk uitlopende, vormende, thans een fraai gezigt opleveren. Dit gebouw, een gedenkstuk der hoogste oudheid en alwaar sporen gevonden worden van den arbeid der Romeinen, die, zoo als men te regt heeft gezegd, voor de eeuwigheid bouwden, heeft ongelukkig tot hiertoe, tot een magazijn van wapenen en werkplaats voor de militaire genie gediend. Het wekt nog de bewondering der vreemdelingen op: het is herbouwd geworden door den H. MONULPHUS, twaalfde Bisschop van *Maastricht*, in de zesde eeuw; het is hier dat de H. LAMBERTUS, onze twee-en-twintigste Bisschop, aan het einde der zevende en de H. HUBERTUS, zijn opvolger op den Bisschoppelijken zetel, en die denzelven van deze stad naar *Luik* (1) heeft overgebragt, gelegenheid hebben gehad, om hunnen ijver voor de zaligheid hunner kudde te ontwikkelen, die zij niet ophielden in deze plaats met het brood van het woord Gods te voeden: ook hebben de gewelven van den tempel de honigzoete en welsprekende woorden van den H. BERNARDUS weergalmd, toen hij er in 1145 en 1146, predikte....

De eerwaardige dienaar Gods, wiens zedigheid eene zijner schoonste hoedanigheden is, en die zijn ka-

(1) En toch is de burgemeester van *Maastricht* Protestant.

(2) Zie: acta S. S. *Belgii*, Tom. I pag. 283 en 285.

rakter als dienaar van den God des vredes nooit heeft verloochend, zelfs niet als hij gewapend was met het zwaard der alvermogende, onweerstaanbare waarheid, de menigte immer electriseerde, die altoos gretig was om hem te hooren, door zijne zalvingvolle en welspreekende redevoeringen, ter bestrijding van ongodsdiensdigheid en zedeloosheid, met eene even zoo zoete als wegslepende en overredende kracht . . . onze gemeenschappelijke vriend, wiens maatschappelijke deugden wij weten te waarderen, de Heer MEYNDERS, zeggen wij, verscheen in die kerk, toen er het minste volk was; hij kon haar dus volledig en gemakkelijk in alle deelen beschouwen. Zijne vreugde was onuitsprekelijk, toen hij zag, dat men niets verzuimd had, om de bouwvallen des heilighdoms te repareeren en aan onze kinderen dien godvruchtigen eerbied in te boezemen, waarvan onze voorouders ten allen tijde de doordrongen waren, jegens die Moeder-Maagd, die wij als het *palladium* onzer stad, die 20,000 Catholijken telt, beschouwen.

Dit had tusschen 6 en 7 uren des avonds plaats: hij heeft dien dag geëindigd met het ontvangen van eenige der onvermijdelijkste bezoeken. Den volgenden dag heeft hij voor de eerste maal na zijne terugkomst binnen onze muren, de H. Missee gecelebreerd in de kerk van den H. SERVAAES en aan hetzelfde altaar alwaar hij zijne laatste Offerande had opgedragen, op den dag zijner gedenkwaardige verdrijving uit onze stad (29 Mei 1833); hij heeft dezelve in het bijzonder opgedragen voor het heil zijner medeburgers . . . vervolgens heeft hij de Geestelijken, zijne vrienden en zijne bekenden bezocht; de acht dagen welke daarop verliepen, waren wezenlijke feestdagen; iedereen wedijverde, om hem te verwelkomen en er zou eene geheele maand noodig zijn geweest, om aan allen dat genoeg te verschaffen. Die aandrang is zelfs door eenen Priester van *Mechelen* opgemerkt, die er hem geluk over heeft gewenscht. Men wilde, indien het mogelijk ware, hem het geledene leed doen vergeten, dat hij ondergaan had; men zou hem niet weder hebben laten vertrekken, als men hem een of ander beneficie had kunnen verschaffen: doch dezelve zijn alle bezet, sedert dat hij genoodzaakt is geworden onze stad te verlaten. . . .

Hoe vurig dus ons verlangen zijn mogt, om hem op nieuw in ons midden te houden zijn wij verplicht, om er uit dien hoofde van af te zien en wij zijn daarover des te gevoeliger, daar wij uit zekere narigten vernomen hebben, in welken moeilijken toestand hij zich in *België* bevindt, alwaar hij intusschen getracht heeft, zich nuttig aan de Kerk te maken, door, gedurende eenigen tijd, herderlijke bedieningen uit te oefenen, zoo lang als hij nog niet aangetast was geworden door eene verswakking die zijnen ijver tegenhoudt, doch waaraan hij eene nieuwe rigting heeft gegeven, door mede te werken aan de uitgave van letterkundige en wetenschappelijke werken in betrek-

king tot kerkelijke onderwerpen en vooral tot de controvers. . . .

Wij hopen en vertrouwen, dat de waardige man in dien toestand niet blijven zal . . . Wij hopen, dat men ons zal begrijpen. . . . Onze waardige stadgenoot toch, heeft onder Christenen, en niet onder Heidenen de wijk genomen. In allen gevalle meenen wij het karakter der Belgen in het algemeen en inzonderheid dat, der godvruchtige klasse van *Brussel*, genoeg te kennen, om overtuigd te wezen. . . . dat ten minste het dierbare penningke der weduwe niet ontbreken zal! Overigens zullen onze wenschen voor zijn geluk hem overal verzellen, waar het lot hem ook voeren moge en een onzer zoetste gewaarwordingen is de hoop, van hem nog eenmaal weder in ons midden te bezitten, als wij gelukkiger zijn zullen. Mogt hij weldra zijne ballingschap zien verligten en zijnen toestand verbeteren in het land, naar hetwelk hij de wijk heeft genomen; in het onze zou hem niets ontbroken hebben, als het van ons had afgehangen, als wij niet zelfden waren geruïneerd door eenen staat van zaken, die, erger, dan eenen openbaren oorlog, eenige jaren geduurd heeft. Dusdanig zijn de gevoelens, die wij behoefte hadden van uit te storten, door ze mede te deelen door middel van die organen der drukpers, welke de meeste achtung verdienen.

Te lang tot het strengste zwijgen veroordeeld, zouden wij, zonder ons aan gewigtige bezwaren bloot te stellen, daartoe de toevlugt niet hebben kunnen nemen ten behoeve van hem, wiens licht, dat, onder ons lang op den kandelaar der Kerk geschitterd heeft, wij wenschen dat spoedig van onder het korenvat weder worde te voorschijn gebragt: wij herinneren ons intusschen in de Luiksche en Brusselsche dagbladen, een artikel te hebben gelezen betreffende de gebeurtenis van den 29 Mei 1833; andere, zoo Belgische als buitenlandsche dagbladen hebben hetzelfde om strijd herhaald en misschien op hunne manier gecommentarieerd. Zij hadden het ontleend uit *le Courrier de la Meuse*, in deszelfs nummer 128 van 31 Mei 1833 onder de rubriek: *België*: — *Luik* 30 Mei. Het luidde aldus: » Wij vernemen dat de Heer Abbé MEYNDERS, Aumonier der gevangenis van *Maastricht* » gisteren door de politie, buiten de stad is geleid » geworden. Wij kennen tot hiertoe de ware redenen » dier uitdrijving niet, doch het schijnt, dat dezelve » eene groote beweging onder de bevolking heeft te » weeg gebragt en dat het volk, hetwelk zich op zij- » nen togt verdrong, deszelfs misnoegen en droefheid » heeft durven toonen."

AANKONDIGING.

Bij J. J. ARKESTEYN en ZOON, Boekhandelaars te 's Bosch, is ter Perse:

Leerrede over Rom. VI: 2, gehouden bij gelegenheid van het Jubeljaar; door JACOBUS BENEDECTUS BOSSUET, Bisschop van *Meaux*. Naar het Fransch. Kerkelijk Goedgekeurd.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Briefven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

REFORMATIE PHARISEISMUS.

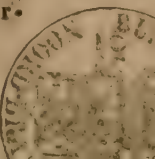
De *Reformatie*, het tijdschrift der afgescheidenen, schijnt sedert eenigen tijd te vreezen, dat zij, die zich van de legale hervormde kerk hebben afgescheiden, verstandiger zullen worden dan de domme en fanatieke beeldstormers der XVI. eeuw, die men zoo veel over de *afgodery* der Catholijke Kerk had voorgepreekt, dat zij, tot eeuwige schande der zoogenaamde hervorming en derzelver Apostelen op de beelden van CHRISTUS en zijne Heiligen lostrokken als tegen afgodsbeelden, dezelve met woede verbrijzelden en zoo menig meesterstuk vernielden, waarover de kunst nog treurt; zij schijnt te vreezen dat het belagchelijke sprookje, dat de Catholijke Kerk, het rijk van den anti-Christ is, bij elk, die een greintje gezond verstand bezit, minder geloof zal vinden dan de vertellingen van moeder de gans; en dat al het oude getier over de dwingelandij van het Pausdom insgelijks alle crediet zal verliezen: anders laat het zich niet wel begrijpen, waarom zij sedert eenigen tijd geregeld in ieder nummer vooral in hare *berigten*, die oude beschimmelde en bedorven kost weder opwarmt, en daardoor blijken geeft van haar blind vooroordeel,

verstandeloos fanatisme en onchristelijke liefdeloosheid, die zich zelfs het lasteren niet schaamt! — Wij kunnen die hatelijke handelwijze, dat verstandeloos botvieren aan het hartstogtelijk voortplanten van hier en daar reeds geheel versletene en allerwege slijtende vooroordeelen, niet langer stilzwijgend voorbijgaan.

In het November-nummer van de *Reformatie*, hebben wij blz. 290 en verv. het volgende aangetroffen:

» Dat het Pausdom overal, waar het invloed op de overheid kan uitoefenen, tot vervolging van anders geloovenden leidende is, bewijst het volgende berigt. Het is eene waarschuwing voor allen, die zich nog eenigzins laten verleiden, om geloof te geven aan de herhaalde betuigingen van het Catholicismus in die landen, waar 'het de magt niet in handen heeft, en waar hetzelve voor alsnog het momaangezicht van burgerlijke verdraagzaamheid aantrekt.»

Het is de *Reformatie*, die zoo spreekt! Die zoo spreken durft in *Nederland*, welks lijvige placaatboeken onwraakbaar bewijzen, dat het Calvinismus in ons eertijds Catholijk vaderland juist zoodanig gehandeld heeft, als zij hier, onbeschaamd genoeg aan het Catholicismus ten laste legt. Het was dus de zoogenaamde *Reformatie*, die, toen zij in de XVI. eeuw voorgaf, vrijheid van Godsdienst en conscientie te verlangen een momaangezicht aantrok, dat zij weldra afwierp, toen zij haren invloed op de over-

heid kon uitoefenen! Hoe durven menschen, die de Catholijke Kerk *anti-Christisch* noemen en het als een geloofsartikel beschouwen, dat de overheid verplicht is, *het rijk van den anti-Christ ten gronde te werpen* (1), (hetwelk dus in hunnen mond beteekent: de Catholijke Kerk uit te roeijen, hetwelk men dan ook heeft trachten te doen), zich beklagen, dat het Catholicismus (indien het alzo ware) waar het invloed op de overheid uitoefent den toenemenden invloed van zulke menschen tracht te beletten? Hoe durven zij de vermetelheid zoo ver drijven van de Catholijken, en ons in het bijzonder die hun *burgerlijk* regt op Godsdienstvrijheid in ons vaderland immer als onze eigene zaak hebben verdedigd, en die, hoewel wij alle zoogenaamde verdraagzaamheid in het toelaten van valsche innemgelingen in de gezonde leer verfoeijen, de *burgerlijke verdraagzaamheid* op hoogen prijs stellen, openlijk huichelaarij aantijgen, en hunnen aanhangers op den mouw spelden, dat wij alsdan een momaangezigt aantrekken! — God vergeve hen die verregaande vermetelheid, dien boosaardigen laster!

* *Beijeren.* (Correspondentie van den *Volksbode* van *Bazel*). Onze kerkelijke aangelegenheden vorderen, van de zijde der Evangelische Christenen, altijd meer waakzaamheid, standvastigheid en eene grondige kennis van onze geschiedenis en van onze wetten. De Koning is altijd meer vijandig tegen ons; het gebeurt menigmaal, dat hij weigert hetgeen door de bevoegde autoriteiten was toegestaan. Zoo hadden b. v. de autoriteiten van den kring van *Zwaben* de Evangelische gemeente te *Neuburg* toegestaan om vergaderingen te houden ter uitoefening van de Godsdienst in eene plaats daartoe gehoord, in afwachting dat hun een leeraar kon gegeven worden. Naauwelijks was de koning teruggekeerd uit *Rome*, alwaar hij de beruchte heiligverklaring had bijgewoond, of hij heeft deze toestemming ingetrokken; hij heeft de opbrengst van eene collecte ten behoeve der gemeente te *Neuburg* (ongeveer 5000 florentijnen) in beslag doen nemen; hij heeft den regter van appel G., die deze collecte had uitgeloot, veroordeeld tot opsluiting in de geheel Catholijke stad *Aschaffenburg*; hij heeft eenen ambtenaar, die zich met deze collecte had ingelaten, op halve soldij gesteld; en hij heeft zijn hoogste ongenoegen te kennen gegeven aan den President van het Gouvernement van den kring van *Zwaben*. Zie daar één voorbeeld, om niet meerdere dergelijke op te noemen. De grieven vernieuwvuldigen, naarmate het Christelijke leven, onlangs bij vernieuwing opgewekt in de Evangelische Kerk, aanleiding heeft gegeven tot onderscheidene aanvragen bij de Regering over zaken, die reeds sedert lang verwaarloosd waren. Zoo heeft de meer en meer toenemende zedeloosheid de gebiedende noodzakelijkheid doen zien der afschaffing van zekere kermessen, danserijen enz., welke zoo vele gelegenheden zijn tot losbandigheid en ontucht. Deze afschaffing zou echter in strijd zijn met de nieuwe theoriën. Volgens het register mijner parochie, heb ik de volgende opklimning waargenomen in het getal der onrechte kinderen: van het jaar 1710 tot 1760 slechts 21, van 1760 tot 1810 reeds 64, en in de laatste 25 jaren 162.

Dat men nu oordeele, wat in dit bericht aanleiding kon geven tot de hatelijke en lasterlijke inleiding, welke de *Reformatie* er boven heeft geplaatst. — Wat is hier dan gebeurd, waarover men zich in landen, wier koningen protestantsch zijn, niet insgelijks te beklagen heeft? Hoe handelt de Pruissische regering

met de oud-Lutherschen, hoe ons gouvernement met de oud-Gereformeerden? Wij kennen slechts een land in *Europa* (waarvan straks nader), alwaar het gouvernement anders handelen zou, dan de koning van *Beijeren* hier gehandeld heeft: alle gouvernementen beweerden dat tot de oprichting van *nieuwe gemeenten*, de autorisatie van het hoofd van den staat noodig is en zouden het zeer euvel opnemen, als mindere autoriteiten, van 's konings afwezigheid gebruik makende, eene dusdanige vergunning hadden gegeven; er is dus in dit voorval niets bijzonders. Als de *Reformatie* niet door hatelijke vooroordeelen verblind ware, zou zij hier slechts hetzelfde hebben gedacht, wat zij vroeger bij het bericht uit *Nassau*, gezegd had: » *Overal schijnt de burgerlijke overheid er op uit te zijn, om heerschappij over de Godsdienst en het geweten te voeren...* » Ziedaar, den waren grond der zake; het is die epidemische kwaal, waardoor alle gouvernementen zijn aangetast, die overal aanleiding tot misnoegen, wantrouwen en onlusten geeft; doch waarover de *Reformatie* zich niet behoorde te beklagen, wijl zij eene vrucht is van de *Reformatie*, die zonder de bemoeijingen der vorsten met de zaken van den Godsdienst en de conscientie het nooit zoo ver zou hebben gebragt, dat zij door de politiek met den Catholijken Apostolischen Godsdienst gelijk gesteld werd, in het schandelijk tractaat van den Munsterschen vrede.

Ja, maar; het bericht zegt: *De koning is altijd meer vijandig tegen ons (de Protestanten)*; *Naauwelijks was de koning teruggekeerd uit Rome, alwaar hij de beruchte heiligverklaring had bijgewoond* enz. Die bijzonderheid, door den berichtgever hier boosaardig ingelast, doet niets tot het geval: de koning zou niet anders gehandeld hebben, als hij niet te *Rome* geweest ware, en waarschijnlijk zou eene nieuwe Catholijke gemeente, die zich zonder zijne voorkennis en autorisatie had gevestigd, niet beter behandeld zijn geworden; want tot hertoe heerscht vooral in *Beijeren*, de manie der gouvernementale bemoeijingen met Godsdienstsaken, in den hoogsten graad, waarvan wij onderscheidene voorbeelden zouden kunnen opgeven. Het *Pausdom*, zoo als de *Reformatie* goedvindt het te noemen, heeft daarmede niets gemeens. Dat de koning van *Beijeren*, overigens zeer ongunstig over het protestantismus denkt, en deszelfs operatiën in zijne staten zoo veel mogelijk tracht te beletten, is zeer natuurlijk en zal niemand verwonderen, die weet, dat zijne zuster met den kroonprins van *Pruissen* gehuwd is, op voorwaarde, dat zij hare eigene kapel hebben en volkomene vrijheid van Godsdienst genieten zou; doch dat men haar die vrijheid niet lang liet, maar zoo lang kwelde, tot dat zij haar geloof verzaakte en in de nieuwe zoogenaamde Evangelische kerk, van haren koninklijken schoonvader werd opgenomen; om niet te spreken van de kwellingen en vervolgingen, welke de Catholijken in *Pruissen* ondervinden

Laat ons nu de narede van de *Reformatie* overwe-

(1) Het strekt de legale hervormde kerk in *Nederland* tot schande, dat zij tot nog toe den moed niet gehad heeft, om ten minste dat artikel uit de geloofsbelijdenis en de 80^e schandelijke vraag en antwoord uit den *Heidelbergchen Catechismus* te schrappen.

gen. — Wij moeten daarbij aan onze lezers verschooning verzoeken, als wij daarbij naar hun oordeel wat langwijdig zijn: wij moesten toch eenmaal het blind hartstogtelijk vooroordeel dier menschen, die bestendig lasteren, wat zij niet kennen, en wier ongeneesbare haat tegen het Catholicismus, dagelijks bewijzen oplevert, dat zij geenerlei begrip hebben van de liefdeademende leer van het Evangelie, waarop zij zich onophoudelijk beroepen, in een helder daglicht stellen.

• Uit het bericht van den *Volksbode* blijkt, dat daar, waar Rome de magt in handen heeft, weinig staat is te maken op vrijheid van Godsdienst; het is eene nieuwe waarschuwing tegen het Pausdom, een vernieuwd bewijs, dat men er volstrekt niet op vertrouwen kan, wanneer in andere landen de voorvechters van het Pausdom zich voordoen, als wilden zij die vrijheid voor allen gewaarborgd hebben. Wij hebben reeds in een vorig Nummer uit datzelfde *Beijeren* overtuigend gezien, dat Rome naar niets minder streeft dan naar het oppergebied over het geweten en over de lichamen der menschen."

Welk eene logica! Welk regt heeft de Reformatie om hetgene, wat de koning van *Beijeren* doet, op rekening van het Pausdom en van Rome te stellen? Wat zou zij van ons en onze redeneerwijze zeggen, als wij het volgende schreven:

• Uit de dagelijksche *Berlijnsche* berigten der dagbladen, blijkt, dat daar, waar het Protestantismus de magt in handen heeft, weinig staat is te maken op vrijheid van Godsdienst; het is eene nieuwe waarschuwing tegen het Protestantismus, een vernieuwd bewijs, dat men er volstrekt niet op vertrouwen kan, wanneer in andere landen de voorvechters van het Protestantismus zich voordoen, als wilden zij die vrijheid voor allen gewaarborgd hebben. Wij hebben reeds in vorige nummers uit dat zelfde *Pruissen* overtuigend doen zien, dat het Protestantismus naar niets minder streeft dan naar het oppergebied over het geweten en over de lichamen der menschen."

Wij behoeften inderdaad geen ander antwoord op de zotte aantijgingen van de Reformatie te geven. Doch wij kunnen vrij wat meer: Wy kunnen deze zoogenaamde nieuwe waarschuwing tegen het Pausdom, dat gewaande vernieuwd bewijs, dat men er volstrekt niet op vertrouwen kan, wanneer in andere landen de voorvechters van het Pausdom zich voordoen, als wilden zij die vrijheid voor allen gewaarborgd hebben, als boosaardig bedrog openlijk aan de kaak stellen, en door de sprekendste daadzaken logenstraffen, en behoeven daarbij slechts op het naburige *België* te wijzen: dat land was het, wat wij hierboven bedoelden.

In *België* hadden de voorvechters van het Pausdom (om de taal der Reformatie te spreken) gedurende vijftien jaren de godsdienstvrijheid voor allen gereclameerd, piët alleen, maar beklagden zich, dat allerwege Protestantsche ambtenaren uit *Noord-Nederland* ingevoerd en Protestantsche gemeenten gevormd werden, waar zij nooit bestaan hadden; zij beklagden zich niet slechts over beperking hunner godsdienstvrijheid, maar ook over het decatholiseeren van het opkomend geslacht door een anti-Catholijk onderwijs. — De Belgen vonden geen gehoor; zij stonden

op, maakten eene revolutie en verklaarden ons gouvernement vervallen van de regering, zoo als men in de XVI eeuw hier te lande, den koning van *Spanje* van de regering vervallen verklaard had.

En wat deden nu die voorvechters van het Pausdom, toen zij de magt in handen hadden? maakten zij eene reactie? volgden zij het voorbeeld van de zoogenaamde hervormden der XVI eeuw, die, in *Noord-Nederland*, toen zij er, door de revolutie, meester geworden waren, den Catholijken Godsdienst verboden, niet alleen, maar, met schending der verdragen, op welke onderscheidene steden zich aan hun hadden overgegeven, op voorwaarde, dat er de *Roomsche religie vrijelyk zou mogen uitgeoefend worden*, overal, trouweloos het gegeven woord braken...? Verboden zij de oprigting van protestantsche gemeenten, de uitoefening van den protestantschen Godsdienst? — Niets van dat alles! Zij hadden de vrijheid van Godsdienst en onderwijs voor allen gereclameerd, en zij waarborgden in hunne constitutie die vrijheid aan allen, zij hielden woord, omdat zij Catholijk waren, dat is, omdat zij het evangelie niet slechts in den mond hadden, maar de groote les des Verlossers: *al wat gij wilt, dat u de menschen doen, doet hen ook alzoo*, in practijk bragten. Zij schreven in hunne constitutie de volgende onduidelzinnige woorden:

DE VRIJHEID DER GODSDIENSTEN, EN DIE HUNNER OPENBARE UITOEFENING WORDT GEWAARBORGD.

HET ONDERWIJS IS VRIJ: ELKE BELEMMERENDE MAATREGEL IS VERBODEN

Als de schrijvers der lasterlijke aantijgingen bij herhaling in de Reformatie voorkomende, de moeite willen nemen, om de discussien van het Congres, betrekkelijk die vrijheden, in de dagbladen van dien tijd na te lezen, zullen zij zien, dat de ijverigste Catholijken, dat de Priesters, die zitting in de gemelde vergadering hadden, de warmste verdedigers dier vrijheden geweest zijn, ondanks hunne regtmatige grieven tegen het Protestantismus. — Nu, ten gevolge dier vrijheden, kunnen de schrijvers der Reformatie, kunnen de heeren SCHOLTE, BRUMMELKAMP enz. enz., vrijelyk in het Catholijke *België*, voor meer dan twintig personen gaan preken, zonder dat zij er om vervolgd of beboet zullen worden, zoo als in ons vaderland; zij kunnen des verkiezende, even als de colporteurs van het bijbelgenootschap zulks doen op de openbare markten, tot de vergaderde menigte spreken: verstandige menschen zouden daarbij welligt de schouders ophalen, en de min beschaafde klasse zou hen misschien uitlagohen, of, als zij er hunne lasteringen tegen Rome en het Pausdom voordroegen en deszelfs voorvechters van huichelarij betichteden, met slijk en vuilnis werpen; waarbij ze dan nog, niettegenstaande zij eene dusdanige behandeling mogten hebben geprovoceerd, door de politie zouden worden beschermd; maar regterlyke vervolgingen zouden zij er niet te duchten hebben!

Ziedaar eene stellige daadzaak aangevoerd uit het eenige land van *Europa*, alwaar het Catholicismus, of,

volgens de *Reformatie* het Pausdom, geheel vrij is, en zoodra als het de magt in handen had alle gouvernementale bemoeijingen met godsdienstzaken vernietigde en voor allen de vrijheid van Godsdienst en onderwijs proclameerde. Maar ziedaar dan ook tevens onwraakbaar bewezen, dat de *Reformatie* liegt en lastert, als zij een voorval, dat zeer gewoon is in landen, welks gouvernementen zich met godsdienstzaken bemoeijen, aanvoerende, zeggen durft: » Het is eene waarschuwing voor allen, die zich nog eenigzins laten verleiden, om geloof te geven aan de herhaalde betuigingen van het *Catholicismus* in die landen, waar het de magt niet in handen heeft, en waar hetzelfde voor als nog het momüangezigt van burgerlijke verdraagzaamheid aantrekt... dat daar, waar Rome de magt in handen heeft, weinig staat is te maken op vrijheid van Godsdienst; het is eene nieuwe waarschuwing tegen het Pausdom, een vernieuwd bewijs, dat men er volstrekt niet op vertrouwen kan, wanneer in andere landen de voorvechters van het Pausdom zich voordoen, als wilden zij die vrijheid voor allen gewaarborgd hebben.»

Ja, landgenoten! Die tot de *afgescheidenen* behoort! Gij wordt bedrogen, schandelijk bedrogen door hen, die u maandelijks tegen het *Catholicismus* waarschuwen en opruijen! Dit is, zoo als gij ziet, geene losse, geene gewaagde aantijging, veel minder nog onwaarheid: als wij, Catholijken, ons daaraan schuldig maakten, zouden wij eene misdaad begaan, die, om vergeven te worden, eene openlijke herroeping zou vorderen. Maar zoo naauw zien zij niet, die leugenachtige meesters, die het evangelie wel in den mond hebben en hunne woorden met bijbelteksten opsieren, om zo bij eenvoudigen ingang te doen vinden, doch wier handelwijze, geenerlei overeenkomst met de lessen van het evangelie heeft; ondankbaren, die als de Catholijken hunne burgerlijke regten op godsdienstvrijheid verdedigen, u durven zeggen: zij meenen het niet, het zijn huichelaars, die een momüangezigt aantrekken! Zij geven daarbij bewijs van domheid of boosaardigheid. ... Maar het is nog niet alles. Zij zeggen verder:

» Verder wordt ons uit dit berigt duidelijk, dat de toenemende heerschappij des Pausdoms geen waarborg is tegen de meer en meer inbrekende zedeloosheid, maar dat het zich in tegendeel zeer goed kan verstaan met kermissen en danserijen. De Catholijke moeder, de Kerk, maakt haren schoot zoo wijd en gemakkelijk, dat er alles in kan geborgen worden, behalve de waarheid en eene practijk der Godzaligheid volgens Gods woord en wet. Hoe meer wij het Pausdom van alle zijden beschouwen, en hoe meer wij indringen in deszelfs geest, hoe meer wij ook overtuigd worden, dat het lijnregt in strijd staat met Gods Heilig Woord. Wij kunnen het begrijpen, dat eenvoudigen, welke met dat Woord onbekend zijn, door de schijngodsdienst van Rome kunnen begoocheld worden; ja, wij kunnen het bevatten, dat, wanneer onder het zoogenaamde Protestantismus geen levendig geloof in belijdenis en prediking openbaar wordt, Godzoekende zielen, door den afschuw voor ongeloof, in de duisternis des Pausdoms kunnen blijven omdraien. Daar echter, waar Gods Woord gekend en geloofd, en het Evangelie van Christus, den gekruiste, zuiverlijk verkondigd en beleeft wordt, is het onmogelijk, dat hij, die eenige kennis en vrees Gods bezit, gemeenschap met het Pauselijk Antichristendom kan houden. Is het waar, dat het geestelijke leven in *Beijeren* onder de niet-catholijken herleeft, dan kan

het niet anders, of de afzigtelijkheid van Rome met al deszelfs schijnluister moet openbaar worden, en wij hopen dat de geloovigen in *Beijeren* krachtig zullen aangegord worden, om, gewapend met het zwaard des Geestes, hetwelk is Gods woord, dien strijd des geloofs te voeren tegen bijgeloof en ongeloof, welke volgens Gods beloften gewisselijk eindigen zal in eene heerlijke en zalige overwinning.»

Ziedaar, hoe de *Reformatie-schrijvers*, in hunnen blinden haat tegen het *Catholicismus*, te werk gaan: hoe zij uit berigten, gevolgtrekkingen afleiden, die men er niet zoeken zou.

Het wordt hun uit dat berigt duidelijker, dat de toenemende heerschappij des Pausdoms geen waarborg is tegen de meer en meer inbrekende zedeloosheid. — En waaruit wordt hen dat duidelijk? Uit het sterk toenemend getal van onechte kinderen in eene *Protestantsche Parochie* (1), want de berigtgever zegt immers: IN MIJNE PAROCHIE. — Het is hun verder duidelijk, dat Rome zich, integendeel zeer goed kan verstaan met kermissen en danserijen.

Dat de zoogenaamde kermissen oorspronkelijk niets anders zijn, dan de jaarlijksche herinnering of het jaarfeest der kerkwijding, weet elk, die niet volstrekt onwetend is. Het is eigenlijk een godsdienstig feest, aan welks bijwoning geestelijke weldaden verbonden zijn. Dit lokte van den beginne af aan, natuurlijker wijze, eene menigte van vreemdelingen, naar de plaatsen, alwaar het feest der kerkwijding gevierd werd. Maar zoo als het in alles gaat, nieuwsgierigheid en winzucht maakten van die gelegenheden gebruik; en zoo ontstond van lieverlede datgene, wat tegenwoordig de kermissen zijn. Dat de inwoners en vreemdelingen, na het afloopen der godsdienstoefeningen, zich op eene geoorloofde en onschuldige wijze vermaakten, heeft de kerk nooit afgekeurd. Doch daaruit af te leiden, dat zij zich met de kermissen, zoo als die tegenwoordig zijn, dat is, zoo als de wereld, de ijdelheid, de zoogenaamde beschaving enz. enz. haar gemaakt hebben, en met de *danserijen*, zoo als die door wulpschheid en ligtzinnigheid zijn geworden, zeer goed verstaan zou, is schandelijk.

De Catholijke Moeder, de Kerk, maakt haren schoot zoo wijd en gemakkelijk, dat er alles in kan geborgen worden, behalve de waarheid en eene practijk der Godzaligheid volgens Gods Woord en wet.

Zoo spraken juist de oude Phariseën van onzen goddelijken Verlosser: zij verweten Hem, dat hij met de Tollenaars en zondaren at (MATTH. IX); dat zijne Discipelen met ongewassene handen aten; dat Hij op den Sabbath de zieken genas enz. Dat is: dat Hij de *Phariseesche practijk der Godzaligheid, volgens Gods Woord en wet* niet beoefende of leerde. Maar de Zaligmaker, die hen geveinsden, slangen en adderen gebroedsel noemde, die zelven niet wilden ingaan, en anderen verhinderden in te gaan, antwoordde hen, op hunne huichelachtige aantijgingen: dat de zondaren den geneesheer niet van nooden hebben, maar

(1) De Protestanten, vooral de Lutherschen hebben in *Duitschland* en elders, de parochiale inrigting behouden. Rep.

de zieken; dat hij gekomen was om zondaars te roepen en zalig te maken, en dat hoeren en tollenaars die Phariseën zonden voorgaan in het rijk van God! *God is liefde!* zegt de Apostel, dien JESUS lief had: zoo is ook de Catholijke Kerk *liefde*; gelijk de barmhartigheid van den Hemelschen Vader eindeloos is, zoo is ook de wijze van den schoot der Catholijke Moeder de Kerk, eindeloos! Zij zegt, even als haren goddelijken Stichter: » Komt tot mij, allen die belast en beladen zijt en ik zal u ruste geven. » — O, gij allen, die u door blinde leidalieden laat leiden en misleiden, die u door Phariseën, *die den kemel doorzwelgen en de mugge ziften*, die ieder onschuldig vermaak veroordeelen, maar zich laster en liefdeloosheid (veroorloven, van de Catholijke Moederkerk laat afhouden, weet, dat duizenden, zoo wel groote vernuftigen als eenvoudigen, zoo wel magtigen en rijken als armen en geringen, die het wezenlijk om waarheid, om onwankelbaar geloof en heiligheid des levens te doen was, dat alles in de Catholijke Moederkerk gevonden hebben, nadat zij het elders overal te vergeefs hadden gezocht! Weet, dat vooral tegenwoordig, in alle landen, eene menigte van Godzoekende zielen, in den schoot der Moeder, *de Catholijke Kerk* terugkeeren, en er God vinden, zoo als Hij is, *liefde*. — Maar weet er bij, dat juist omdat de menigte JESUS volgde en in Hem geloofde, de nijldige Phariseën hun lasteren verdubbelden, en zelfs zoo ver gingen, van te durven zeggen, dat Hij den duivel had, en door den overste der duivelen de duivelen uitwierp.!

Doch, waartoe zouden wij de opeenstapeling der Phariseesche magtspreuken der Reformatie schrijvers verder ontleden? — Slechts dit eene nog.

Dahr echter, zeggen de Reformatie-schrijvers, *waar Gods Woord gekend en geloofd, en het Evangelie van CHRISTUS den Gekruiste, zuiverlijk verkondigd en beleefd wordt, is het onmogelijk, dat Hij, die eenige kennis en vreeze Gods bezit gemeenschap met het Pauselijk Antichristendom kan houden.*

Hoe lang zult gij nog straffeloos de eenvoudigen bedriegen, vervalschers van Gods Woord! *die de brieven van PAULUS en de andere schriften verdraait tot uw eigen verderf?* Het Woord Gods, het Woord van God, die liefde is, dat op uwe haat ademende lippen is bestorven, en dat gij den menschen diets maakt, dat wij niet kennen, zegt uitdrukkelijk en met ronde woorden: dat al wie den Zoon loochent, al wie loochent, dat JESUS CHRISTUS in het vleesch is gekomen de ANTICHRIST is! — Die Antichristen levert de zoogenaamde hervorming met haren *bijbel zonder gids*, met haar *eigen onderzoek*, met hare *ongerijmde leerstukken* in menigte op: in de Catholijke Kerk, in het Pausdom, zoudt gij ze te vergeefs zoeken; in den schoot der zoogenaamde hervorming, worden al die Antichristen opgenomen; het zijn kinderen die zij gebaard heeft, haar schoot is *wijd* genoeg om er eenen STRAUSS in te ontvangen, die zelfs het aanwezen van JESUS CHRISTUS durft loochenen! De Catholijke Moederkerk, die hare Moederschoot voor de grootste zondaars

opent, heeft er nooit de CHRISTUS-verloochening; dat is, het anti-Christendom, in laten binnen sluipen. Dat dit niet mogelijk ware, wist satan zeer goed; en daarom bedacht hij eene nieuwe schoonschijnende ketterij, die een eenvoudig en Evangelisch voorkomen had, die zich beriep op Gods Woord, dat zij behendig verdraaide en verduisterde, met verwerping van het onfeilbaar leerend gezag der altoos durende Apostolische Kerk; opdat men eindelijk van Gods Woord zou kunnen maken wat men wilde, en op die wijze de CHRISTUS-verloochening in te voeren en algemeen te maken! — Nu, de geheele wereld is in onze dagen getuige, dat de vader der leugenen zijn doel volkomen bereikt heeft!

KONINGIN ELIZABETH VAN ENGELAND.

(Ingezonden.)

In een vorig nummer der *Catholijke Stemmen* wordt gesproken van een gezantschap aan ELIZABETH, om haar, onder zekere bedingen, de souvereiniteit dezer landen aan te bieden. Eene bijzonderheid deswegens, die niet algemeen bekend is, en die, daar zij tot de regte beoordeeling dier beruchte vorstin iets kan bijdragen, meer bekend verdient te worden, vinden wij in *P. C. HOOFTS HENRIK de Groote* (HOOFTS werken. Amsterdam 1671. blz. 105 en 106). De geschiedschrijver verhaalt daar, hoe HENDRIK IV aan ELIZABETH zijnen overgang tot den Catholijken Godsdienst deed bekend maken. » Waarop zij (zegt Hooft), bijster ontsteld, zijner majesteit aldus met eigen hand geschreven heeft:

» Oij me! wat ween, wat opwelling van droeffenis, » wat zuchten beängstigen mijn gemoedt, om 't geen » ik uit MORLANT ('s konings ambassadeur) vernomen » heb. Ach trouw der menschen! wat eeuw beleven » wij? Is 't mogelijk geweest dat een wereldsche zaak » u de vreeze Gods heeft doen vergeten? Kan dit » werk welgelukken! oft ghy gelooven, dat, die » u dus lang met zyn' rechterhandt ondersteunt » en bewaart heeft, u nu verlaten zal? Vol gevaars » is 't quaadt te doen opdat er goedt af kome. Wij » zer geest nochtans, zo ik hope, zal u beter ver » standt inblaazen. Daarentusschen wil ik nemmer » laten, in 't vurighst myner gebeden u Gode aan te » beveelen, ende Hem te smeeken, dat ESAUS hand » JAKOBS zegening niet en bederve. Dat ghy my uwe » vriendschap hartgrondelijk opdraaght, weet ik voor » waar dierlijk (*duur*) verdient te hebben. Ende 't » zouw mij niet berouwen, hadt gy slechts geen » anderen vader gekooren. Nu voortaan, zeker, zal » ik u geen' zuster van vaderswege kunnen wezen; » maar alijds bet eenen eigen, dan eenen aangenomen » vader, beminnen. 't Welk God volkomenlijk weet, » die u wederom op 't rechte pad van beter raadt stiere.

Uwe Zuster, zo 't zij op d'ouwe maniere, met nieuwe heb ik niet te doen ELIZABETH K.

Daarop nu laat Hooft volgen: » Dus hoog werd

» althans dit stuk (*'s konings godsdienstwisseling*) ge-
 » wogen, van een' vorstin, die, in 't jaar vyftien hon-
 » derdt vyf en tseventigh, tegens den heer VAN ALDE-
 » GONDE en PAULUS BUIS, gezanten des Prinszen van
 » Oranje en der staten van Hollandt, zich had laten
 » hooren, *Dat de Hollanders 't onrecht, om der Misse*
 » *wil, oorzaak tot zoo veel jammers gaven. Zij be-*
 » *hoordendaarom niet tegens hunnen Koning te har-*
 » *debollen. Wen hij hen niet en dwonge te gelooven*
 » *aan de Mis, zij moghten die aanzien, en denken*
 » *'t waar een guichelspel. Ende oft ik* (zeide zij
 » toen, in 't wit gekleedt) *nu een tooneelspel aan-*
 » *vinge, zoudt ghy zonde van toekijken maken?"*

De brief van ELIZABETH aan HENDRIK is van 1593. Die koningin scheen dus in eenige jaren tijds aanmerk-
 kelijk veranderd van gedachten. Doch het zonderlingste
 van alles is, dat ELIZABETH, toen zij dit, onverschillig-
 heid verradend, antwoord aan de Hollandsche gezanten
 gaf, reeds onderscheidene wetten tegen de Catholijken
 had uitgevaardigd, zelfs had zij in 1571 eene bill in het
 Parlement doen voorstellen, waarbij allen, die tot ze-
 kere jaren gekomen waren, verplicht werden de Com-
 munie op de door haar ingevoerde wijze te ontvangen.

Mij dunkt dat hier klaar uit volgt:

1.º Dat ELIZABETH iederen vorst in zijn rijk als
 oppersten wetgever in het stuk van Religie beschouwde,
 zoo dat de onderdanen zich naar 's vorsten wil,
 ten minste voor het uitwendige, schikken moesten,
 slechts de inwendige gedachte vrijhoudende. Een
 protestant zal dus aan datgene, wat hij voor brood
 houdt, goddelijke eerbewijzingen moeten doen, en een
 Catholijk, die gelooft dat geene vrouw gezag in de
 kerk kan oefenen, zal openlijk moeten belijden, dat
 de koningin het hoofd der kerk is. En deze dubbel-
 hartigheid, die geweldenarij tegen de waarheid, dat
 grenzeloos despotisme is haar beginsel van regering!
 o protestantisme, hoe zuiver van harte, hoe vrijzin-
 nig waren uwe helden en heldinnen!

2.º Dat ELIZABETH omtrent den Godsdienst geheel
 onverschillig dacht, en tot die staatkundigen behoorde,
 die den Godsdienst slechts als eenen breidel des volks
 beschouwen. Hoe toch kon zij, indien zij inderdaad
 eenigen Godsdienst voor den waren hield, tot grondslag
 aannemen, dat ieder vorst den Godsdienst van zijn volk
 regelt! Hoe kon zij den onderdanen van PHILIPS ra-
 den de Mis bij te wonen, terwijl zij dit in haar rijk
 verbood? Doch men zal tegen dit oordeel over ELIZA-
 BETH misschien haren boven medegedeelden brief aan
 HENDRIK willen aanvoeren. Daar schijnt zij waarlijk
 gansch niet onverschillig: zij spreekt van droefenis,
 van vreeze Gods, van vprige gebeden enz. Doch dit
 alles laat zich zeer wel verklaren, zonder een greintje
 Godsdienst in ELIZABETH te veronderstellen. Dat zij over
 HENDRIKS verandering groote droefenis gevoelde, kan
 niemand verwonderen, die de omstandigheden van dien
 tijd eenigzins kent. De partijzucht alleen, daar zij
 nu toch eenmaal het protestantisme voorstond, zou
 die droefheid kunnen uitleggen; maar het eigenbelang
 was er de groote beweegoorzaak van. ELIZABETH had

in haar rijk nog vele, zeer vele Catholijken. Altijd
 vreesde zij, dat dezen zich tegen haar wapenen zou-
 den, vooral wanneer de koning van Spanje, gelijk hij
 reeds gepoogd had, eene landing op haar eiland mogt
 ondernemen. Was nu de koning van Frankrijk on-
 catholijk, dan kon zij van dezen eenen bestendigen
 oorlog tegen Spanje hopen; was hij integendeel Ca-
 tholijk dan stond het te vreezen, dat de vrede tus-
 schen Frankrijk en Spanje tot stand zou komen. Zij
 had dan ook de wederspannige Hugenoten in Frank-
 rijk tegen hunnen koning reeds ondersteund en ook
 HENDRIK IV tegen de ligue, welke partij hem, omdat hij
 calvinist was, van den Franschen troon trachtte te wee-
 ren. Nu ontvangt zij op eens de tijding, dat HENDRIK
 Catholijk geworden is. Daar vertoont zich de bevredi-
 ging van Frankrijk en Spanje voor haren geest, en,
 wie weet het? misschien eene vereeniging dier twee
 magten om de Catholijken in haar rijk te ondersteu-
 nen. » *Wat ween, wat opwelling van droeffenis!* »
 » Maar, zal men zeggen, in haren brief spreekt zij
 van zulke dingen niet; hij ademt louter zucht voor
 de gezuiverde religie." Doch kon ELIZABETH dan in
 eenen brief aan HENDRIK anders spreken? Kon zij
 zelve het openbaar uitroepen, dat zij geen Godsdienst
 had? Zij moest dit zwijgen, zij moest zelfs godsdienst-
 ijver huichelen, om zich niet aan de openbare ver-
 foelijking prijs te geven. Huichelde zij niet even zoo
 eene groote droefheid over den dood der ongelukkige
 MARIA STUART, wier vonnis zij echter met eigenhand
 onderteekend had? Dreef zij die huichelarij niet zoo
 ver, dat zij hare raaddelieden, als hadden deze buiten
 haar weten en tegen haren wil de koningin van Schot-
 land omgebragt, quasi straffe? Wie zal overigens
 vreeze Gods veronderstellen in eene zoogenaamde ko-
 ningin-maagd, wier ontuchtigheden tot het schandaal
 der wereld geworden waren, en wier hof naar een
 bordeel geleek? Wie zal vertrouwen stellen op de vu-
 rige gebeden eener Furie, die gewoon was hare ge-
 sprekken met vloekwoorden te doormengen, en, in
 drift geraakt (hetgeen haar niet zeldzaam overkwam)
 de ijselijkste verwenschingen uit te braken? Neen,
 neen, geen zucht voor Godsdienst bestuurde ELISA-
 BETH, maar eigenbaat, heerszucht, trotsheid.

Dat men nu met haar PHILIPS van Spanje vergelijkte,
 PHILIPS, die in bijna alle geschiedenissen zoo zwart
 gemerkt staat. Al zijne maatregelen van gestrengheid,
 zoo men wil, van wreedheid heeft men altijd aan zijne
 dweepzucht toegeschreven; dat wil zeggen, aan zijne
 innige overtuiging van de waarheid der Catholijke
 leer, en van zijnen pligt om deze met alle hem ten
 dienste staande middelen te verdedigen. Is dan deze
 vorst niet ver boven ELIZABETH te plaatsen, die de
 duizende van slagtoffers, door haar wreeder dan door
 PHILIPPUS omgebragt, niet aan eenen vermeenden pligt,
 maar aan hare heerszucht opofferde? En indien PHI-
 LIPPUS om zijne handelwijze moest gebrandmerkt wor-
 den, wat verdient dan ELIZABETH?

REGTSTREEKSCHER VERKIEZINGEN.

Dat het Nederlandsche volk, bij het kies-stelsel zooals het tot dusverre in het koninkrijk der *Nederlanden* heeft bestaan, *niet* vertegenwoordigd wordt, maar onze Tweede Kamer niets anders is, dan eene schijn-vertegenwoordiging, bestemd, om den afkeer, die het Nederlandsche volk van het absolutismus heeft, te verminderen, door eenen uitwendigen constitutioneelen vorm, doch die gedurende vijf en twintig jaren gebleken is, ook niets anders, dan vorm te wezen, dit alles zien tegenwoordig alle verstandigen, die hun vaderland beminnen en deszelfs bloei wenschen: allen verlangen eene ware volksvertegenwoordiging, en diensvolgens, *regtstreeksche verkiezingen*.

Het is niet alleen van het uiterste belang, dat de algemeenheid van dit verlangen, aan de regering kenbaar worde; maar ook, dat de gevoelens der voorstanders van regtstreeksche verkiezingen, zich onderling verstaan, aangaande de wijze der verkiezing: met uiteenloopende gevoelens, aangaande het stem- en kiesrecht en de wijze van verkiezing, zou gewisselijk het doel niet worden bereikt: ook dit hebben verstandige mannen gevoeld; zij hebben begrepen, dat er een bepaald ontwerp noodig ware, waarmede alle voorstanders van regtstreeksche verkiezingen, zich zouden kunnen vereenigen, met opoffering van bijzondere gevoelens, betreffende de meerdere of mindere uitgebreidheid van stem- en kiesrecht.

Dit heeft aanleiding gegeven, tot het schrijven eener belangrijke brochure, getiteld:

Ontwerp van regtstreeksche verkiezingen en zamenstelling der Staten-Generaal in Nederland door Mr T. M. ROEST VAN LIMBURG (1).

Ons bestek gedooft niet, den kundigen schrijver in zijn betoog over het gewigt van regtstreeksche verkiezingen, op den voet te volgen, en hetzelfde breedvoerig te ontleiden; hetwelk ook bij de algemeene overtuiging van de noodzakelijkheid der regtstreeksche verkiezingen, wel niet noodig zijn zal. » Onze natie inzonderheid is te oud geworden, om bij voortduring aan den leiband te loopen, zegt de schrijver; zij gevoelt zich sterk genoeg om zelve te gaan, wijs genoeg om, wel onderrigt, den goeden weg te volgen. » Beproof nu eens aan het kind, wat het doet, als men het, ontwikkeld van krachten, tegen wil en dank aan den leiband wil houden, — het gaat liggen, of breekt den band een van beiden; beproefd het." »

Het ontwerp van den heer Roest van Limburg is geheel en al gegrond op het principe, » dat, in elken staat, hoewel onder verschillende benamingen, en met verschillende kracht, drie beginselen aanwezig zijn: het monarchale, het aristocratische en het democratische; dat dezelve in elke welingerigte staatsordening op eene *wettige* wijze behooren vertegenwoordigd te zijn; hunne onderlinge werking en te-

» genwerking, zegt hij, alleen kan, bij voortduring, » overheersching of verkwijning weren." »

» In dien zin, zegt de heer Roest verder, wordt » hier het navolgend ontwerp van regtstreeksche verkiezingen en zamenstellingen der Staten-Generaal voorgesteld. Regtstreeksche verkiezingen door al » de tegenwoordig stemgerechtigden voor de stedelijke » en gemeentelijke besturen, waarbij ieder ingezeten » het meest dadelijke belang heeft; regtstreeksche verkiezingen voor de Tweede Kamer door al de tegenwoordig tot kiezers verkiesbaren, bij welke men meer » algemeene kennis onderstelt, meer bevoegdheid om » over de staatsbelangen te oordeelen, en wier getal » beperkter zijn moet, wil men groote volksvergaderingen vermijden. Het kiesrecht daarbij toegekend » niet alleen aan geldelijke middelen, maar ook aan » verkregene kunde, door akademischen titel gewaarsborgd. Verkiezingen voor de Eerste Kamer aan al » wat tot de factische aristocratie behoort." »

» Zoo is aan de drie beginsels invloed gegeven op het » staatsbestuur, en middel om het wettig te doen gelden. Zonder botsing, harmonisch als het ware, want » geen der beginsels is geheel zelfstandig tegenover » de andere gesteld." »

Nadat de schrijver dit verder ontwikkeld heeft, levert hij zijn eigenlijk ontwerp, waaruit wij gemeend hebben, het volgende te moeten overnemen.

» ONTWERP VAN ZAMENSTELLING DER STATEN-GENERAAL EN VAN REGTSTREEKSCHER VERKIEZINGEN VOOR DEZELVE.

» EERSTE AFDEELING."

» STATEN-GENERAAL. — BESCHIKKINGEN AAN BEIDE KAMERS GEMEEN."

» Art. 1."

» De Staten-Generaal bestaan uit twee kamers."

» Art. 2."

» Eene der kamers, welke den naam van Tweede Kamer draagt, bestaat uit vertegenwoordigers, regtstreeks door de kiezers der provinciën gekozen, » voor elke 30,000 zielen één vertegenwoordiger. » Wanneer op het getal ingezetenen der provincie meer » dan 15,000 overschieten, wordt daarvoor een vertegenwoordiger gekozen."

» Art. 3."

» De andere kamer, welke den naam van Eerste Kamer draagt, bestaat uit 49 leden, benoemd door: » den Koning 11 » den Hoogen Raad 2 » de provinciale gerechtshoven en de criminele » regtbanken in *Holland* (ieder één) 11 » de academiën (elke één) 3 » de elf bevolkte steden des rijks (elke stad » één, gekozen door den stedelijken raad. . . 11 » de ridderschappen, (elke één) 11

Art. 4. enz.

» VIERDE AFDEELING.

» VAN DE PROVINCIALE STATEN.

Art. 1.

» De staten der provincien worden verkozen voor » de helft door de steden en gemeenten der provincie, » voor de wederhelft door de grondeigenaren derzelve, » die aan grondlasten opbrengen de som bij den hier- » voor te maken rooster bepaald. Een derde derzelve » valt jaarlijks uit."

Art. 2.

» De staten benoemen uit hun midden een kollegie » van gedeputeerde staten.

Art. 3.

» De commissaris des konings of gouverneur der » provincie presideert de vergadering der provinciale » en gedeputeerde staten; hij is geen lid derzelve en » brengt gevolglijk geene stem in derzelve besluiten » of benoemingen uit."

VIJFDE AFDEELING.

VAN DE PLAATSELIJKE BESTUREN.

Art. 1.

» In elke stad of gemeente bestaat een raad. De » leden van dien raad worden voor den tijd van 4 ja- » ren gekozen door de doctoren, alsmede door de in- » gezetenen der stad of gemeente, in de directe be- » lastingen, het patent daaronder begrepen, opbreng- » gende de som bij de plaatselijke reglementen bepaald. » (Deze som zou kunnen gesteld worden op hetgeen » thans tot het stemregt wordt gevorderd.)

Art. 2.

» De leden van den raad verkiezen de wethouders » of assessoren en hebben de voordragt van den bur- » gemeester. Zij maken daartoe eene nominatie op » van drie personen, waaruit de koning, binnen eene » maand tijds, de keuze doet. De wethouders en as- » sessoren worden voor 4, de burgemeester voor 2 » jaren benoemd."

Overigens geeft de heer ROEST, doelmatige midde- » len op, om te verhoeden, dat aan onbevoegde perso- » nen het stem en kiesregt worde toegekend, of be- » voegden er van verstoken worden.

Na eene aandachtige en rijpe overweging, is het » ontwerp van Mr. ROEST VAN LIMBURG ons doelmatige » on deszelfs invoering wenschelijk voorgekomen; wes- » ealve wij gemeend hebben, aan hetzelfde openlijk onze » lthesje te moeten geven.

VERTREK VAN DEN EERW. HEER LEDEL
NAAR CURAÇAO.

De Eerw. Heer J. J. A. P. F. S. LEDEL, Missio- » naris Apostolicus, voor de Missie van Curaçao be- » stemd, is met het schip de *Jonge Willem*, in het » midden dezer maand, naar zijne bestemming vertrok- » ken; zoo als blijkt uit eenen brief, door dien ver-

dienstelijken jongen Priester, uit zee, aan den *Gods- » dienstoriend* gerigt (1), met een vaartwel! aan zijne » betrekkingen en talrijke vrienden, in wier gebeden » hij zich aanbeveelt, gelijk ook de belangen en be- » hoefsten der hoogstgewigtige Missie hier oorden.

— Er zijn brieven uit *Samarang* van den Eerw. Heer C. REIJNEN, Missionaris in *Oost-Indië*, aangekomen. Zijn Eerw. is den 7 April te *Batavia*, en den 17 Mei te *Samarang* aangekomen, alwaar hij door den Hoog Eerw. Heer Apostolischen Prefect, tot Kapellaan be- » noemd is.

AANKONDIGINGEN.

Bij de wed. J. P. BRONSTRING, te *Purmerende*, » ziet thans het licht: *Onderhouding met God*. Een » gebeden- en onderrichtingsboek voor R. C. Christenen » door F. DARUP, R. C. Pastoor te *Sendenhorst*, uit het » Hoogduitsch vertaald door B. J. GERVENG, thans Aarts- » priester van *Holland en Zeeland* en President in het » R. C. seminarie te *Warmond*. Derde druk Prijs f 1,25.

Bestellingen hierop geschieden bij de meeste Boek- » handelaren.

» Bij VAN GULICK EN HERMANS Boekhande- » laars te *Breda*, zal nog in den loop van het Jubeljaar » 1839 worden uitgeven, een EEUWMONUMENT, tot Hulde » aan den Apostel der *Nederlanden*, den H. WILLE- » BRORDUS, *Lithographisch in Kleur bewerkt*, ter » Steendrukkerij van H. J. BACKER te *Dordrecht*, en » behalven de Afbeelding des Heiligen in acht Medail- » lons, de voornaamste trekken uit zijn leven voorstel- » lende, prijs f 2,50 vrucht vrij alom te leveren, op » groot folio velin papier, en begeleid door een fraai » gedrukte verklaring. Tot primo December dezes jaars » staat de Intekening bij de Uitgevers en alle voornam » Boekhandelaars in het Rijk open.

» Bij J. G. MEYER, Boekhandelaar te *Arnhem* is » uitgegeven:

WILLIBRORDUS, Heer van *Elst* geworden, zond een- » nen Priester naar zijn domein. Waarom? of: Wie » voedt het volk op? Eene Homilie, voorgedragen in de » R. C. Kerk te *Elst*, op het Patroonfeest van den H. » WERENFRIDUS, den 27 Augustus 1839, door SIM. » THEOD. MESSING, Pastoor te *Bemmel*. — Kerkelijk » Goedgekeurd.

Bij bevingenoemden is van denzelfden geestigen » schrijver ter perso:

De H. WILLIBRORDUS, Apostel van *Nederland*. » Eeuwrede op diens elfde Eeuwfeest.

Door plaatsgebrek moeten wij de vermelding der » bijdragen voor *Schaffhausen*, tot ons volgend nummer » uitstellen.

(1) Zie *Godsdienstoriend* XLIII deel (December 1839.)

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

DE TARWE EN HET ONKRUID.

(Ingezonden).

Laat beiden — tarwe en onkruid — op wassen tot den tijd des oogstes.
MATTH. XIII: 30.

De Heer dult zoo in zijn rijk of op zijnen akker nevens de tarwe ook het onkruid: deze goddelijke toelating, is noch eene goedkeuring des onkruids, noch eene onregtvaardigheid jegens het goede graan, maar behoort meer tot die goddelijke besluiten, waardoor vele wijzen tot dwazen geworden zijn, en welke de verlichtste en beste van dit rijk liever met ootmoed aanbidden, dan met gevaar hunner zielen pogen te doorgronden. Want het geldt hier niets minder dan den laatsten grond aan te wijzen, waaraan wel de eeuwige wijsheid en goedheid het kwaad eene plaats in de wereldorde hebben ingeruimd???

De onderzoeker der natuur, vindt licht en duisternis, rein en onrein, glad en ruw, hoog en laag, regt en krom, zwaar en ligt, zoet en zuur, sterk en zwak,

warm en koud, eenvoudig en zamengesteld, aantrekende — terugstootende, middelpuntschuwende — naar het middelpunt — strevende kracht, gezondheid en ziekte, leven en dood nevens elkander, de schoonheidsleeraar vindt schoon en hatelijk; de geschiedschrijver oud en nieuw; de gewinzoeker heeft voordeel en schade, winst en verlies voor oogen; de bespiegelaar vindt nevens de waarheid dwaling; de zedemeester nevens heiligheid zonde, nevens liefde haat, nevens vrijheid slavernij, nevens trouw verraad, nevens vrede oorlog, nevens vreugde droefheid enz. En deze tegenstellingen, staan dan weder eens scherp tegen elkander over, doordringen dan weder eens elkander, en verliezen zich dan weder eens dermate in elkander, dat de uitersten te zamen treffen, gelijk en ongelijk in elkander vloeijen; kortom een onverklaarbaar dualisme doordringt al het eindig zijn, al het eindig leven, denken en gevoelen. Het oneindige slechts is vrij van deze tweespalt, is rein goed, is slechts waarheid en liefde. Even zoo was alles, wat deze Oneindige voortbragt, in den beginne goed. Ja goed was het, zoo gelooven wij met een kinderlijk geloof, en stellen aldus zonder dit verder te willen ontwik-

kelen ter neder: zoo was dan het goede voor het kwade, de waarheid voor de dwaling, de liefde voor den haat, CHRISTUS voor den anti-Christ, de ware Apostelen voor dwaalleeraren en verleiders daar. Zoo zijn dan waarheid, heiligheid, liefde, vrede, vreugde in God, Gods zaad en plantsoen, terwijl het tegenovergestelde, zaden des vijands zijn; beide plantsoenen door kruisen zich en zijn vermengd in het rijk der natuur, zoowel als in het rijk der geesten. Waar een tempel van God is, zegt het spreekwoord, daar bouwt de duivel zich ook eene kapel, en de God der liefde, Wien slechts vrije besluiten der menschen tot het goede aangenaam zijn kunnen, wijl slechts de vrije liefde, tot het goede zedelijke waarde heeft, duldt deze mengeling in den tijd, trouwens slechts, opdat het goede graan bij het uitroeijen des onkruids, geene schade lijde; Hij duldt het slechts tot den tijd des oogstes, wanneer de afzondering geschieden en het onkruid in bundels gebonden, in het helsche vuur geworpen worden zal.

Wat volgt hieruit?

Hieruit volgt voor allen, tot welke belijdenis wij ook behooren, dat ook wij het kwaad, dat wij daarvoor houden, dulden moeten tot den oogst, wanneer de Heer zijne knechten zenden zal, om het onkruid van de tarwe af te zonderen. Deze verdraagzaamheid, de oorspronkelijke dochter der Christelijke liefde, is geene onverschilligheid in zaken van geloof en zeden, zij belet ons niet het kwaad als zoodanig af te keuren daar tegen op onze hoede te zijn, op onze overtuiging, op onze grondregelen te blijven staan, maar zij verbiedt ons voor den tijd uit te roeijen, liefdeloos te regten, te veroordeelen en te vervolgen. Daarom zou men strikt genomen, de staatkundige verdraagzaamheid, waarop de verlichting als op het werk harer handen zoo zeer pocht, niet noodig hebben: indien alle menschen deze goddelijke verdraagzaamheid zich ten voorbeelde namen en in alle voorkomende gevallen, met nauwgezette trouw onderhouden wilden. De wijsbegeerte en staatkunde hebben niets, wat het Christendom niet beter heeft. — Ja de Catholijke Kerk moet bij alle lastering, schimp en hoon en flauwe kost, welke zij, sinds haar ontstaan, van wijsbegeerte, van staatkunde en van Onroomschen heeft moeten onder vinden en opeten, niets anders in het oog houden dan de stipte onderhouding dezer bijbelsche verdraagzaamheid, en zij heeft meer gewonnen, dan dierzelfer vijanden daarbij winnen konden. Dit is het punt, vanwaar de helderdenkende vijand van het Catholicismus begint bang te worden, want de waarheid dulden is even zoo veel, als de dwaling verdolgen, en de dwaling houdt het op te zijn, naarmate zij de waarheid duldt. Daarom kan men vrij de schrandere bollen den waan gunnen, alware de verdraagzaamheid ten opzichte der andersdenkenden eene vrucht der wijsbegeerte: want eene wijsbegeerte, welke de verdraagzaamheid predikt, eene rede, welke waarheid duldt, eene staatkunde,

welke deze verdraagzaamheid handhaaft, wordt juist daardoor, ofschoon zij het niet bekennen willen, eene Catholijke wijsbegeerte, eene Catholijke rede, eene Catholijke staatkunde. Zie hier het bewijs er van.

Tot de eigenschappen der Catholijke Kerk, behoort eenheid in geloof en liefde. Wie alzoo het Catholijk geloof verdraagt, bewijst daardoor, dat hij in het element der Catholijke liefde getreden is, ofschoon hij nog niet op den grondslag der Catholijke en Apostolische waarheid staat en wandelt (1). Dan de liefde behoort mede tot de wonderkrachten van het Evangelisch zuurdeeg, 't welk langzamerhand de geheele massa meels doorzuurt, en deze kracht zal gewis niet zonder werking blijven, hoe zeer het meel zich ook hier tegen verzet. Daarom kan het Catholicismus getroost in de toekomst zien, zoo lang deze verdraagzaamheid door de rede geboden en door de staatkunde gehandhaafd wordt, wijl het hieraan als eenen bondgenoot heeft, die de gisting des hemelsehen zuurdeegs ongehinderd helpt voortrijzen, waardoor tevens de terugkeer der van de waarheid afgeweken niet slechts voorbereid wordt, maar werkelijk reeds tot stand komt. Van den anderen kant is het Protestantismus, 't welk ook niet tegen de duldende liefde protesteert, slechts een half en een bij uitstek ongevoelig, ongerijmd Protestantismus, wijl het juist door het dulden der andere gezindten de kiem zijner eigene ontbinding in zich draagt; want deze gisting der duldende liefde zal ongemerkt tot het meel der dwaling voortrijzen, en dit zal aan de goddelijke kracht niet kunnen wederstaan. De schubben zullen van de oogen vallen en het onkruid zal verdorren, en in deszelfs plaats het mostaardzaad der waarheid opschieten, en met zijne kracht hersenen reinigen en ingewanden versterken. Zoo heeft de Eeuwige, naardien Hij den mensch rede schonk, ook de kiem van het Catholicismus en het geneesmiddel tegen de dwaling in hem gelegd, en dit is buiten kijf een van die stille geheimen der Godheid, welke mede de voortdoring en uitbreiding van het Catholijk beginsel waarborgen. Gelijk de zaken thans staan, daar GAMALIEL's wijsheid, aan de hoven en onder de grooten meer aanzien begint te krijgen, hebben de verdwaalde schapen slechts onderzoekende Herders en zout noodig, om naar den schaapsatal terug te keeren. Daarna is uit een hooger oogpunt (en het oogpunt der gelijkenis van het onkruid onder de tarwe is het hoogste, wijl 't het oogpunt Gods is) geen grond voorhanden, om aan de voortdoring, wat meer is aan den heerlijken voortgang van de Catholijke Kerk of van het zichtbare rijk Gods op aarde te twijfelen, hoezeer zich ook het onkruid op het gebied van den Gods-

(1) Hoogstmerkwaardig is in dit opzigt, wat de Eerw. Heer SPENCER ons in zijnen jongsten brief schrijft: „... Ik heb » zelfs reeds opmerkelijke kennisgevingen van den kant van » verscheidene Protestanten ontvangen, die, regstreeks aan » mij of aan andere Catholijken zijn gezonden geworden, dat » zij, hoevel tegen onzen Godsdienst zijnde, onzen jover en » onze liefde goedkeuren en toejuichen.“ RKP.

dienat vertoonen, en hoe nijdig en vijandig ook het boose principe tegen het goede in het godsdienstig leven der volken optreden moge. Waarheid en liefde zijn nooit sterker, dan wanneer zij zich, van al het toevallige beroofd, op zich zelve verlaten moeten. Zelfs het onkruid op den akker Gods, zelfs de ziekte in den schaaftal, moet ons niet beangstigen. Hebben wij geen zout, geen licht? Hebben wij niet eenen waakzamen Herder en Deurbehoeder, hebben wij geen rijken schat aan schuts- en geneesmiddelen?

Men heeft zeer kleingeestig en bekrompen, Gods langmoedigheid veroordeeld, en veel te kleingeloovig over de herstellingskracht der Kerk gedacht, toen men in de dagen van schijnbare duisternis en ver om zich heengrijpend zedenbederf, de bruid van CHRISTUS tot eene Babylonische h... verlaagde en de rots van PETRUS zoo gehavend en zwak beschouwde, dat de stad Gods weldra noodzakelijk instorten moest: die Profeten waren wel niet de regte Sionswachters, anders zouden zij zich zelve op de borst geslagen, en zich ernstig afgevraagd hebben, of zij dan werkelijk bijbelsche tarwe, en niet wellicht bijbelsch onkruid waren? — Zij zouden eerst den balk in het eigen oog gevoeld hebben, eer zij aan den splinter in het oog van JESUS bruid hadden willen trekken; zij zouden voor de eigene wolfskuid geschrikt hebben, eer zij de ziekte der schapen hadden willen genezen! met een woord, zij zouden niet het onkruid met de tarwe uitgerukt hebben, om den akker Gods met giftbloemen en ander tuig — met predestinatieler — met verdoeming voor en na den val, en nog veelmeer te bezaaijen. Indien zij goed zout en zuiver licht bezaten, hadden zij hiermede, zoo ver het reikte, den ongezouten omtrek moeten zouten, en de duisternis in de nabuurschap moeten verlichten, maar niet den wijnberg moeten verbranden om de distelen uitteeroeijen. Zij zouden niet van achter in den schaaftal ingebroken zijn, om hun zout te brengen en de ziekte te genezen, niet de schapen geslagt, gestolen en in den strik gelokt hebben, om ze den huurlingen te ontnemen en op beter weide te brengen; zij zouden den verloren penning niet buiten het huis, maar in het huis gezocht, en de rots, indien zij haar voor wankele hielden, liever onderschraagd en versterkt hebben, in plaats van tegen dezelve storm te loopen, waardoor alzoo de bouwlieden in de stad Gods, in plaats van rustig voort te bouwen en het pomarium (1) te vergrooten, genoodzaakt werden hunne beste krachten ter verdediging der buitenwerken aan te wenden. Onkruid blijft onkruid, het moge in of buiten de Kerk wassen, maar het zondig schepsel moest niet regten en Gods langmoedigheid niet vooruitloopen of de wijsheid der Voorzienigheid niet leermeeften willen, wyl niemand voor zich zelve instaan kan, of hij tarwe of onkruid is; ja wyl de tarwe juist daardoor on-

kruid wordt, dat zij het onkruid tegen het bavel des Heeren in, voor den oogst uitroeffen wil. Wie is de sterveling, zoo lang hij in het vleesch wandelt, die zeggen kan: ik ben zonder zonde, terwijl de regtvaardige dagelijks nog zoo dikwijls valt? Wie wil zich aanmatigen den steen op JESUS bruid te werpen, die, ofschoon hij den scherpten zifter uitdaagde, om Hem van eene zonde te beschuldigen, evenwel beval zevenmaal zeventigmaal te vergeven, die zoo dikwijls gevallen was? — Daarom is het vermetelheid der vermetelheid, dat zondige menschen zich durven verstouten, de Kerk wegens zeden en daden van zondaren te bedillen, gelijk dit daadzakelijk door Hussiten, door strenge Phariseeuen, door radicale Fantasten en Sadduceeuewsche Mystikers, geschied is en nog geschiedt. Eene Kerk door den H. Geest bewaard, geregeerd en doordrongen, waarin van het eerst tot het laatst alles op heiligheid en loutering der zeden berekend is, welke zoo vele Heiligen in haren schoot voedde, millioenen zondaren terengt bragt, eene dusdanige Kerk te willen leermeeften omtrent hare tucht, is eene ware dolsinnigheid en zoude ongeloflijk schijnen, indien de daadzaken er van niet voor ons lagen. En wat hebben dan die berispsers en hofmeesters, wat de Catholijke Kerk niet zoo goed en niet beter heeft? Geloofsleer? zij schijnt nog al Christelijk, hoort BAUMGARTEN CRUSIUS, eens spreken (en toen was STRAUS er nog niet) in de voorrede zijner *verhandeling over de Drieëenheid*, omtrent het geloof zijner Protestantsche medebroederen, aan Drieëenheid, Godheid van CHRISTUS, verlossing, ik wil het alles niet afschrijven, maar slechts den hoofdinhoud zeggen, hij zegt: *Dat zij het niet meer gelooven*; de Catholijke Kerk bezit intusschen deze leerstukken gelijk alles, nog ongeschonden en zuiver. Zedeleer? zij is vrij kritisch, dit moet ik bekennen, maar veeltijds mist zij de hoogste kritiek en wel deze: „De liefde Gods is in onze harten uitgestort door den H. Geest (Rom. V: 5.)” begrippen, bepalingen, vormen geene liefde, de H. Geest stort ze in het hart, dan dit hoogste is zelden, dikwijlder het spinneweb van KANT, bij hunne zedeleer te vinden, bij de Catholijken zoo niet. Godsvereering? Zij wordt zoo geestelijk, dat zij geen geest meer heeft en GÖTTE doet dichten, o hadden wij een offer met de Catholijken, Sacramenten met hen, hiermede wil ik niet zeggen, dat de Eeredienst der Catholijken in alle opzigten volmaakt is, dan dit raakt slechts het toevallige, het wezenlijke is daar, en die geen LUTHER is, want die man was te driftig om te verbeteren, hij nam de tarwe ook mee, zal met het oog op de besluiten van het concilie van *Trente*, dit toevallige wel weten te wijzigen; het ruwe beeld wel wat schaven. Treffend intusschen, ja niets treffender is er te vinden, dan de Eeredienst der Catholijken. — CHRISTUS is daar!!! En waar wordt meer zelfverloochening, zoo dringend door CHRISTUS gevorderd; waar meer vasten, onthouding om JESUS te volgen, dat is handelen naar de les-

(1) Dat is: de ledige plaats buiten en binnen den stadsmuur, RAN.

sen van *Thomas van Kempen* gevonden, getuigt eens gij *Luther* van liefde enz., ja maar eindelijk worden meer Heiligen vereerd, vooral met op hun voorbeeld te wijzen en minder knieën gebogen voor menschen! *Martinus van Gnesen en Posen*, *Clemens August van Keulen* enz., weten van geen knielen voor menschen, al waren het ook koningen, zij eeren den koning, zij knielen voor God!!!

Indien echter in weerwil van dit streven naar heilgheid in de Catholijke Kerk, in weerwil van het groot getal ascetische middelen, veel onkruid nevens de tarwe te voorschijn komt, zoo heeft de Kerk dit onkruid niet gezaaid, maar het komt van den vijand, van de kwade leeringen der Oncatholijken, welke Catholijken nu en dan, door eenen te gemeenzamen omgang, door te veel vertrouwen op eigene kunde, door de zucht om te vleijen, van wie men moet eten, inzuigen, van de kwade voorbeelden en onwilligheid, van zich naar goddelijke en kerkelijke wetten te schikken, van de menschelijke onvolmaaktheid en traagheid, welke de heilmiddelen der genade ongebruikt laat. Dit wist de Heer, toen Hij zijn zichtbaar rijk op aarde, de strijdende Kerk stichtte en daarom beval Hij het onkruid te laten tot den oogst, gaf echter de magt om zonden te vergeven aan de Apostelen, aan dezelfde Apostelen, waarvan een Hem verloochend had, een ander zijne Opstanding niet gelooven wilde, voor en al eer hij zijne hand in de zijde des Heeren gelegd had; wederom anderen, vuur van den Hemel verlangden, om het ongeloof te straffen, waarvan eenigen slapen, tijdens de Heer bloed zweette, waarvan de meesten zelfs de vlugt namen, toen hun Meester gebonden naar het gerecht geleid werd. Waar toe deze magt om zonden te vergeven, indien de ware Kerk vrij van alle onkruid zijn moest?

Naar dezen goddelijken voorzigtigheidsregel, moet alzoo de Catholijke Kerkregering beoordeeld worden, indien men hierover naar behooren oordeelen wil, en dan zal het blijken, in hoeverre het Apostolisch ambt in zijn bestuur der Kerk aan den geest van haren Stichter is getrouw gebleven en blijken dan ook tevens zal het, wat den naam van onbezonnenheid verdient. — Zouten en lichten, in den wijnberg arbeiden, hemelsche tarwe zaaijen en waken, dat er geen onkruid gezaaid wordt, de kudde op de weide leiden en hoeden en beschermen, tegen wolven en dieven, de ziekte der schapen genezen, het Evangelisch zuurdeeg onder het meel mengen, dit is Apostolisch werk. Het onkruid als zoodanig erkennen, is Apostolische wijsheid, het onkruid voor den tijd des oogstes uitroeijen is onbezonnenheid, en deze heeft meer geschaadt dan voordeel gedaan, wijl haar Evangelische voorzigtigheid ontbrak; hij werpe den Catholijke de brandstapels, de Godsdienst- en ketteroorlogen, de Bartholomeusnachten voor: zij sproten niet voort uit de Catholijke Kerk; dit echter kan slechts de bedaarde en onpartijdige navorscher uit de geschiedenis beoordeelen, niet

de hartstogtelijke niet de oppervlakkige. — Hadt gij u niet van deze Kerk afgerukt, het zou voor u niet verborgen zijn. Nu echter zal het u nog lang verborgen blijven; wijl gij de geschiedenis niet opzet vervalscht en leugens uitgezaaid hebt, die zulk een dikken nevel veroorzaakt hebben, dat gij met het scherpste oog en den redelijksten wil ter naauwernood eenige stralen der waarheid opvangen kunt.

Daarom ziet toe — gij, die u in het bezit van geschiedkundige waarheid waant, en bij deze overtuiging ingeslapen zijt, dat gij op den grooten afrekeningsdag, waarop de geschiedkundige waarheid over drie honderdjarige leugens geregt houden zal, niet te laat en te kort komt. Want deze naakte geschiedkundige waarheid, behoort mede tot de huisgenooten van *Jesus* bruid, en zij is den valschen toot moede, (men heeft haar te veel opgepronkt), welke men haar heeft aangetrokken, wijl men haren eenvoudigen blik niet verdragen kon. Velen uwer eigene kinderen, die reeds lang dezen onnatuurlijken en gedwongen toot, (de waarheid is schoon genoeg van zich zelve), opmerkten, en in dit masker eenen noodhulp om een onberaden stap zoo veel mogelijk te regtvaardigen, zagen, begonnen hoe langer hoe meer dit bloemwerk weg te werpen, waarvan het gevolg was, dat zij eindelijk de waarheid in hare eenvoudigheid vonden, en zich gedrongen gevoelden om het Catholicismus hulde te doen. Nu moogt gij wel voortgaan op den grondslag door den Heer en de Apostelen gelegd, hout, hooi en stroo te bouwen, terwijl anderen met goud, zilver en kostbare steenen daaraan metnelen en timmeren, dan weet, dat een ieders werk zal openbaar worden, het vuur zal het beproeven (I Cor. III. 12, 13). — Uit een Catholijk oogpunt behooren tot onkruid alle ontijdige hervormingen, welke juist, omdat zij niet van het regmatig gezag uitgingen, de tarwe met het onkruid uittrokken, of zelfs het onkruid staan lieten en de tarwe wegnamen; alle tucht tot volmaking des geloofs, alle leeringen en bespiegelingen, welke den bouw Gods, der tarwe des Heeren den grond betwistten; verder alle inrigtingen, alle boeken, al het doen, spreken, denken, hetzij in het geheim, hetzij in het openbaar, dat aan het zaad en den wasdom der Evangelische tarwe hinderlijk is; de Catholijke Kerk echter zal steeds gedachtig zijn aan de woorden van haren Stichter, laat beiden met elkander opwassen tot den tijd des oogstes enz.

J. V. V.

C. Priester.

DE ENGELSCH E ZENDELINGEN IN NIEUW-ZEELAND.

Berigten uit *Londen*, deelen bijzonderheden mede, betreffende de Catholijke Missie in *Nieuw-Zeeland* en de moeilijkheden welke Monseigneur *DE POMPALLIER*

Bisschop van *Maroni*, (Apostolischen Vikaris voor de *Zuidzee-Eilanden*), ondervonden heeft:

In *Nieuw-Zeeland* aangekomen zijnde, ontscheepte Monseigneur DE POMPALLIER, aan de rivier van *Kogiang* en genoot de eerste gastvrijheid bij eenen Catholiken Ierlander. De aankomst van den Bisschop werd weldra in het geheele distrikt van *Kogiang* en aan de baai der eilanden bekend, alwaar de Engelsche predikanten hunne residentie hadden gevestigd, op eene plaats *Piahia* genaamd. Die tijding bragt de reverend-ministers, die eenen Franschman, eenen Catholijken Priester, niet vreedzaam konden onthalen, in beweging. Zij besloten om er zich, het koste wat het wilde, van te ontdoen. De laster was het eerste middel, waarvan zij zich bedienden, om daarin te slaan. De waardige Engelsche Evangeliedienaars, stelden aan de volkstammen der Eilanden-baai den Heer DE POMPALLIER voor, als eenen bandiet, die tweemaal om zijne misdrijven, uit zijn land was verjaagd geworden. De godvruchtige Bisschop was, naar hun voorgeven, een overtuigende misdadige van de ergste soort.

Dat helsch verzinsel vond geloof bij de inboorlingen, die met de stammen van *Kogiang*, wier ligtgeloovigheid den laster ook aangenomen had, zamen-spanden. De liefderijke Evangelie-dienaars droegen zorg om hunne gebedigheid gaande te houden en aan te vuren, door het schenken eener groote hoeveelheid brandewijn. Op zekeren dag, dat hunne verbittering tegen Monseigneur DE POMPALLIER bij uitstek opgewonden was, begaf eene bende van Wilden, met lanssen en musketten gewapend, zich naar het huis van den edelmoedigen Ierlander, die gastvrijheid aan den Prelaat verleende en zich daardoor aan de grootste gevaren blootstelde. Door het getier en de vreesselijkste bedreigingen dier woedende bende verschrift, ging de brave Ier hen te gemoet, en vroeg aan de Wilden, wat de reden was van het geruchtmakende bezoek, hetwelk zij aan zijne woning deden? Zij sloegen geenerlei acht op de woorden van den Ier en maakten zich gereed, tot het begaan van alle mogelijke buitensporigheden. De Ier poogde hen te doen begrijpen, dat zij de dupes van schandelijke bedriegerijen waren, dat hun oogmerk op laster was gegrond en stelde hen eindelijk voor, om den grooten schurk, den bandiet te komen zien, dien hij de vermetelheid had van te huisvesten. Na eenigen weerstand namen zij dit aan. Eenige opperhoofden volgden den Ier en werden door hem in de kamer van Monseigneur DE POMPALLIER gebracht; de eerbiedwaardige Bisschop, las juist zijnen brevier. De bezoekers waren even verwonderd over de wijze waarop hij hen ontving; als getroffen over den indruk van het gelaat des Bisschops, vol van zachtaardigheid en goedheid. Hoewel Monseigneur DE POMPALLIER hen niet kon toespreken uit hoofde

zijner toenmalige onbekendheid met de landtaal, was de indruk, dien zij ondervonden, zoodanig, dat zij hem lieten verzoeken, zich voor hunne benden te vertoonen. De Bisschop voldeed aan hunnen wensch, en het uitwerksel, dat zijne tegenwoordigheid op de wilden deed, was hetzelfde, als het bij de opperhoofden geweest was. De woede der Indianen veranderde plotseling in eerbied, dien allen hem uit eigene beweging op de ondubbeltzinnigste wijze betuigden. Op het gerucht van het gevaar, dat hun landgenoot en zijn gast geloopt hadden, snelden andere Ieren uit de omstreken toe, om den Bisschop te beschermen, door den invloed, dien elk hunner door zijnen stand had, en den volgende dag was Monseigneur DE POMPALLIER door eene soort van Europese wacht omringd.

De aanslagen der Engelsche zendelingen bragten een tegenovergesteld gevolg te weeg van hetgeen zij gewacht hadden. Ook vermeerdeerde hunne woede door de schande der mislukking van hun doel. Zij poogden nogmaals de Wilden op te ruïjen tegen den Catholijken Bisschop. Maar ditmaal vonden zij geen gehoor; de Wilden weigerden iets te doen. Toen wendden de predikanten zich naar eenen anderen kant, zij sloegen hunne oogen op de Ieren, bij wien zij Monseigneur DE POMPALLIER voordroegen als eenen Franschen verspieder, die gezonden was, om het land te bestudeeren, en er eene Fransche emigratie in te voeren, die door een twintigtal schepen werd aangebragt.

» Gij zijt de dupes, zeiden zij tot de Ieren, van » den Bisschoppelijken titel, dien deze man aanneemt; » gij zijt verraders, als gij ons aan de Franschen wilt » overleveren; maar gij zult de eerste slagtoffers zijn; » gij zult de eersten zijn, die beroofd worden. Wat » hebt gij met Fransche Priesters te doen? Hebt gij » te *Sidney* niet eenen Bisschop? Vraagt van hem » Priesters; hij zal ze u zenden; doet hem zelfs weten, dat die intrigant hier is, en gij zult zien, of » de Heer PWALDING niet zelf de waarheid bevestigt, » van hetgeen wij u zeggen. En nu Fransche Bisschop, niet den eenen of anderen ellendigen geluk- » zoeker is."

Die nieuwe leugen slaagde er in, om eene verdeeldheid tusschen de Ieren te bewerken; een gedeelte werd den Heer DE POMPALLIER vijandig; het ander gedeelte bleef hem getrouw. De raad der Engelsche zendelingen werd gevolgd, men schreef aan Monseigneur PWALDING, Bisschop van *Sidney*, die een zijner Priesters naar den Heer DE POMPALLIER zond, om hem al het crediet te verzekeren, hetwelk hij tot zijn werk behoefde. Thans laat men hem volkomen met rust en de vruchten welke zijne pogingen voortbrengen, vervullen zijn hart met troost. De Indianen toonen zich gewillig op zijne stem en gretig om het woord Gods te hooren.

De enkele vergelijking van de zeden en leefwijze der

Catholijke Priesters, met het gedrag der Engelsche zendelingen, trekt al den eerbied der Indianen tot de eerstgemelden. Tot hiertoe hadden zij de Europeanen slechts van den ongunstigsten kant gekend. Allen, die zich tot dusverre onder hen hadden gevestigd, waren het uitschot der Europeesche maatschappij, lieden zonder bestaan, Engelsche gelukzoekers, Amerikaansche deserteurs en anderen, zoo als misdadigers uit *Port-Jakson* ontsnapt; de zendelingen zelf, die men zou moeten veronderstellen eenige kundigheden te bezitten en boven de lage volksklassen verheven te zijn, zijn arme ellendelingen; het is de zucht naar welzijn en de begeerlijkheid, die hen de *bef van Geneve* doet aannemen, om in ver gelegene streken, in de soldij van het Engelsch zending-genootschap te gaan leven. — Welverre van aan de beschaving der volken, in wier midden men ze zendt iets toe te brengen, houden zij zich enkel met de zorg hunner fortuin bezig. Gelukkig de landen aan welke zij geene lessen van onzedelijkheid komen geven! In dat opzigt is *Nieuw-Zeeland* niet gelukkig geweest, alle zeevarenden, die sedert eenige jaren de Eilanden-baai hebben bezocht, schetsen het jammerlijkste tafereel, van de onzedelijkheid der bevolkingen dier streken. Die zedeloosheid is zoodanig, dat, in de vijftien laatste jaren, de bevolking tot de helft verminderd is. Welnu! De Engelsche zendelingen leven, te midden dier verdorvenheid met eene revoltante onverschilligheid. Welverre van haar tegen te houden, schijnen zij integendeel, te arbeiden om dezelve te onderhouden en te vermeerderen. Ongetwijfeld vordert het belang van hun fortuin zulks. Sedert twintig jaren, dat die eerzuchtigen, zich in dat ongelukkig land hebben neêrgeslagen, hebben zij ongeveer een millioen morgen lands verkregen, die de beste en bestgelegene zijn, voor den prijs van kleinigheden, zoo als: slechte wollen dekens, bijlen, messen, wier geheele waarde niet meer dan 10,000 Franken bedragen zou. Het gerucht eener colonisatie heeft den prijs van een morgen land, reeds tot 25 Franken doen stijgen; zoodat de aankomst van colonisten, eene waarde van 25 millioenen Franken, in handen dier heeren realiseeren zal, wier hardvochtig en egoïstisch karakter zelfs ergerlijk is voor de planters der Engelsche woekeraars, hunne landgenooten en protestanten gelijk zij.

Ziedaar, hoe de Engelschen aan de beschaving arbeiden. Weldra zullen alle landerijen der beide Eilanden van *Nieuw-Zeeland*, in de handen der Engelschen zijn en de afgezette inboorlingen, zullen teruggedreven worden naar een hoekje; dat te beperkt is, om er te kunnen bestaan. Gedwongen om de plaats, naar welke zij verdreven zijn, te verlaten, zullen die ongelukkigen daardoor een voorwendsel geven tot de moord-tooneelen, die men hun voorbereidt. En dat men dit niet als eene overdrijving beschouwe. Die

voorspelling zal van punt tot punt verwezenlijkt worden. Men lette op hetgene wat in *Nieuw-Zuid-Wales*, aan de boorden der *Swarries* plaats heeft. Daar heeft men compagnien opgericht, om jagt op de inboorlingen te maken, die door deze menschlievende Britten, als wilde dieren worden behandeld

Onlangs is het overschot der inlandsche bevolking van het van *Diemenland*, die tot 453 zielen verminderd was naar eene dorre rots gedeporteerd, alwaar men hen eenig onderhoud zendt. — Ziedaar, hoe de Engelsche zendelingen beschaven en de volken bekeeren!

Laat ons nu uit een berigt van Monseigneur DE POMPALLIER zelf vernemen, welke verbazende gevolgen zijne Apostolische zending naar *Nieuw-Zeeland*, reeds heeft gehad.

CATHOLIJKE ZENDING IN NIEUW-ZEELAND.

De jongste missie-berigten uit *Nieuw-Zeeland* melden het volgende: — De geschiedenis der tijden bewijst hoe langer zoo meer, dat de heilige Kerk op eene voortreffelijke wijze met een hulkje vergeleken wordt dat mid-den op den grooten Oceaan, nu eens door de bruischende baren der vervolging heen en weer geslingerd wordt en dan weder kalm en vreedzaam met opgehaalde zeilen van nieuwen aanwas en nieuwe zegepralen, ongestoord zijne vaart vervolgt. Hiervan levert ons de nieuwe heuchelijke tijding, dat, terwijl in *Tonkin* in *Cochinchina* het H. Catholijke geloof hard bedreigd en vervolgd wordt, hetzelfde in *Nieuw-Zeeland*, zich hoe langer zoo meer uitbreidt en zulke vorderingen maakt, dat elk geloovig harte, daardoor in zoete verrukking geraken moet.

» Naauwelijks zijn er drie maanden verlopen, schrijft de Apostolische Vicaris van dat gewest (Monseigneur DE POMPALLIER) sedert dat wij de landtaal van deze inwooners kennen, en reeds zijn 44 menschen, voor het meerderdeel hoofden van stammen met vrouw en kinderen, nadat zij het noodige onderrigt in onzen heiligen Godsdienst ontvangen hadden, door het heilige water des Doopsels herboren geworden. Vijf en dertig of veertig mijlen van mijne residentie te *Kogiang*, zijn vele andere volkstammen, die met grooten ijver om hetzelfde geluk smeeken. De uitstekendste en vermogendste vrouw van *Nieuw-Zeeland*, heeft zich ten voordeele van het Catholijk geloof verklaard. De ketterij der protestanten, maakt daar niet alleen geene proselieten, maar verliest diegenen nog welke zij gemaakt heeft. Nog kortelings heeft een geheele volkstam, die haar vroeger aankleefde, de ketterij afgezworen en is den eenigen waren schaapstal ingegaan. Andere stammen zijn te *Kogiang*, op de eilanden van *Baja* te *Kai Para* en te *Nungo Nui*, insgelijks

tot het aannemen van het Catholijk geloof bereid en zij zullen, zoodra het mij mogelijk wezen zal, hen een missionaris te zenden, het Doopsel ontvangen. Het aantal dergenen, die met vurig verlangen op het heilig Doopsel wachten, belooft, reeds van zes tot zeven duizend."

Dezelfde Apostolische Vicaris, zegt verder dat zich in die gewesten in grooten getale heterodoxe predikanten bevinden, aan welke het in geen opzigt aan tijdelijke middelen ontbreekt tot de uitbreiding van het wangelooft, terwijl hij en zijne missionarissen zoo weinig in aantal en zoo arm en behoeftig aan aardsche middelen zijn, dat zij niet weten hoe zij aan de middelen tot het oprigten van slechts eene enkele houten Kerk zullen komen; doch dat ten spijt van dit alles, de heilige Catholijke religie zich op eene snelle en bewonderenswaardige wijze uitbreidt. Dit verdient nog meer bewondering, als men bedenkt, dat de Catholijke Godsdienst voortijdelijk gewin niet alleen niets aantlokkends heeft, maar in tegendeel hare nieuwe aanhangers aan vervolgingen, martelingen en pijnen blootstelt. Terwijl deze zich van allen onderstand dien de protestantsche zendelingen hen konden verleenen, beroofd zien, zijn zij aan lasteringen van allerlei aard en zelfs aan doodsgevaar blootgesteld, hetgeen, volgens het berigt van den Apostolischen Vicaris hem gedurende de twee eerste maanden van zijn verblijf te *Kogiang* zelf gebeurde. » De ketterij, zegt hij en de politiek maken hier gemeenschappelijke zaak, om ons te vervolgen; zij hebben heur gewelddadig spel zoo ver gedreven, dat zij ons naar het leven hebben gestaan. Doch *MARIA* heeft tot hertoe gezegenvierd en de goedertieren Gód heeft ons tegen alle gevaren behoedt. De eerste dien ik het geluk had te doopen, was het hoofd van eenen volkstam, wien ik ter eere van onzen *H. Vader*, den naam van *GREGORIUS* gegeven heb. De tweede was eene vorstin, de dochter eens hoofdmans van eenen grooten stam, aan welke ik de namen van *MARIA ANNA* heb gegeven. Ten trots van alle pogingen der heterodoxen; mag de Catholijke Godsdienst zich in de vrije uitoefening van zijnen eeredienst verblijden. De wilden komen zeer spoedig tot de kennis der waarheid, als men hen den Catholijken Godsdienst in vergelijking met de ketterij voorstelt en zij hebben in hunne eenvoudigheid erkend, aan welke zijde de wettigheid der herderlijke bediening en de waarheid der leer zich bevindt. — Uit deze en andere stichtelijke narigten, welke wij reeds uit die gewesten hebben ontvangen, hebben wij toereikenden grond tot het bewonderen der eindelooze wijsheid en goedheid Gods, die, terwijl zij de Kerk in *Azië* aan harde vervolgingen prijs geeft, haar in de stille *Zuid-zee* (*océania*) eene niet onaanzienlijke schadeloosstelling en schitterenden zegepraal verleent. —

NIEUW UITGEKOMENE GESCHRIFTEN.

Nuttige wenken voor ouders, nopens de opvoeding hunner kinderen, door A. C. QUANT, Pastoor te Scheveningen. Naar het Fransch. Te 's Gravenhage, bij J. W. TEN HAGEN, 1839. Kerkelijk Goedgekeurd. (Prijs 50 Centen.)

Het bestek van ons Blad gedooft niet, om van uitkomende geschriften, geregeld beoordeelingen te leveren, of zelfs een breedvoerig verslag te geven van dezulken, die daarop meer dan gewoon regt zouden hebben, door derzelver heilzame strekking en nuttigen inhoud. Onder deze behoort inzonderheid het hierboven vermelde werkje, hetwelk niet genoeg kan aanbevolen worden. Het is doelmatig, voortreffelijk, uitmuntend! Mogten velen, mogten alle ouders zich hetzelfde aanschaffen.

Zoo ook meenen wij een werkje te moeten aanbevelen, hetwelk alleszins geschikt is, om de heilzaamste vruchten voort te brengen, en dat door allen, die prijs op hun eeuwig geluk stellen, verdiende gelezen te worden. Het voert den titel:

De stem der vermaning en der onderrigting voor menschen, die op den dwaalweg zijn. Een gouden handboekje ten gebruike zoowel van hen zelven, als van diegenen, aan welke derzelver leiding toevertrouwd is. Door den Abt SALVATORI. Naar het Hoogduitsch. Te Maastricht, bij G. A. GULIKERS, boekhandelaar in de Muntstraat, N.º 643. Met Kerkelijke Goedkeuring 1839. (Prijs 40 Centen.)

Ingelijks kunnen wij het lezen niet genoeg aanbevelen van: *WILLIBRORDUS, Heer van Elst* geworden, zond eenen Priester naar zijn domein. *Waarom? of: wie voedt het volk op? Eene homilie, voorgedragen in de R. C. kerk te Elst, op het Patroonfeest van den H. WERENFRIDES, den 27 Augustus MDCCCXXXIX door SIM. THEOD. MESSING, Pastoor te Bemmél. Kerkelijk Goedgekeurd. Te Arnhem, bij J. G. MEIJER 1839.*

Het zal waarschijnlijk aan velen onzer landgenooten niet bekend zijn dat de H. Apostel van *Nederland* *WILLIBRORDUS*, op voordragt van den dapperen *KAREL MARTEL*, door koning *THEODORIC IV* op den 9 Julij 726, met den eigendom van het dorp *Elst* in *Gelderland* beschenken werd, en alzoo heer van *Elst* is geweest. De H. *WILLIBRORDUS* zond alstoen den H. *WERENFRIDES*, naar *Elst*, om er Pastoor te zijn en later Bescherm-Heilige dier plaats te worden. Op den Feestdag van dien Heilige (27 Augustus) dezes jaars, werd de onderhavige Homilie door den zoo naiven als populairen Pastoor van *Bemmél* voorgedragen. In dezelve beschouwt hij den Pastoor als den eenigen waren volks-opvoeder, zonder wienstusschenkomst alle morele volks-opvoeding onmogelijk is. Dit wordt op 's mans, gewone krachtvolle en beknapte wijze, ontwikkeld en deze Homilie bevat in weinige bladzijden zeer veel, wat vooral in onze dagen, alle overweging verdient; zoodat het lezen dezer Homilie niet genoeg kan angeprezen worden.

Bij denzelfden Uitgever is van den schrijver ter perse : *De H. WILLEBRORDUS, Apostel van Nederland. Eeuw-Rede op diens elfde Eeuwfeest*, enz.

De voor ons liggende, voor die *Eeuw-Rede* bestemde Voorrede, belooft op nieuw eene aangename en opwekkende Lector, ter verheerlijking van het Catholijk geloof, tegenover alle secten, die door wangeloof en ongeloof zijn voortgebracht.

Ook kunnen wij niet nalaten melding te maken van het werkje, getiteld:

Levensschets van den H. WILLIBRORDUS, Apostel der Nederlanden, door A. J. L. M. LUX, vermeerderd met eenige Gebeden, ter gelegenheid van het plechtig Jubilé. Derde druk. 's Gravenhage, A. P. VAN LANGENHUYSEN, October 1839.

Ofschoon het als overtuiging zou kunnen worden beschouwd, na de aanprijzende Kerkelijke Goedkeuring en den algemeenen bijval, welke deze levensschets in eene zoo ruime mate genoot, dat binnen acht dagen een derde druk noodig was, de lezing van dit werkje aan te bevelen, gevoelden wij ons echter gedrongen, om diegenen, welke het nog niet mochten bezitten tot het aanschaffen en lezen van hetzelfde uit te noodigen, daar deze levensschets, ook uit een geschiedkundig oogpunt beschouwd eene wezenlijke, en dus blijvende waarde heeft. Niemand der Catholijken in ons vaderland, behoeft en behoort nu langer onbekend te blijven met de geschiedenis van deszelfs voortreffelijken Apostel.

Bij de *gebeden*, welke achter dit werkje zijn geplaatst, is eene Litanie van den H. WILLIBRORDUS gevoegd, die, hoewel met geringe verandering, wijziging en uitlating, blijkbaar ontleend is uit: *De ware aanbidding in geest en in waarheid* enz. door J. G. LE SAGE TEN BROEK (1), die deze Litanie voor zijne *proeve van een onvertaald Gebedenboek, OORSPRONKELIJK* in 1821 heeft opgesteld.

CORRESPONDENTIE.

DE ABTDIJ VAN MELLERAY IN IERLAND.

Wij hebben in den *Godsdienstoriënt* XXVII Deel bl. 278 en XXVIII Deel bl. 76 en verv. (1831 en 1832) de vervolgingen medegedeeld, waaraan de Trappisten der oude Abdij van Melleray in Frankrijk ten gevolge der jongste revolutie, zijn blootgesteld geweest, en ten slotte van welke, de Iersche en Engelsche Trappisten, welke zich in die abdij bevonden, door de gewapende magt naar Nantes gevoerd en vervolgens ingescheept en naar Engeland zijn overgebracht geworden. Van welke vervolging de Voorzie-

(1) Daar de *Tweede druk* van dat oorspronkelijk gebedenboek, sedert lang uitverkocht, en de aanvraag van hetzelfde veelvuldig en aanhoudend is, zal een, door den schrijver verbeterde en vermeerderde *derde druk*, in het volgende jaar worden ter perse gelegd.

nigheid zich heeft bediend, om die vrome Religieuzen in Ierland te vestigen. Daar de belangstelling onzer Catholijke landgenooten in het lot dier miskende, doch voor de maatschappij zoo nuttige kloosterlingen ongemeen groot was en velen, die belangstelling hebben te kennen gegeven, zullen onze geloofsgenooten ongetwijfeld met deelneming eenen brief lezen, dien wij van den Hoogw. Abt van Melleray, in Ierland ontvangen hebben. Men weet, dat de uit Frankrijk verjaagde Trappisten, aan hunne nieuwe inrigting in Ierland, ook den naam van Melleray hebben gegeven; dat de Apostel van Nederland, de H. WILLIBRORDUS, die, even als de Trappisten tot de orde van den H. BENEDICTUS behoorde, zich in Ierland tot zijnen Apostolischen arbeid in ons vaderland heeft voorbereidt (1): eene bijzonderheid, welke de Iersche Trappisten een buitengewoon regt op onze deelnemende belangstelling geeft. — Wij zullen dien brief in ons volgend nummer mededeelen.

BIJDRAGEN VOOR DE CATHOLIJKE VAN SCHAFFHAUSEN.

Bereids geremitteerd	f 98,00
Bleef in cassa	f 138,15
Van . . . onder de spreuk: voor de geloovige schapen in Zwitserland	2,00
Van C. V. D. uit G. drie gouden ringetjes. Over welke gift nader zal gesproken worden.	
Uit Grave ter gelegenheid van het Jubilé van den H. WILLIBRORDUS	5,00
Van Jufvrouw J. M. BORMAN te Hoorn	4,00
Van een onbekende per diligence ontvangen.	5,00
Van den Heer H. B. te Dordrecht	1,50
„ J. Z. aldaar	4 25
Van M. te Oudewater	2,00
„ N. N. aldaar	1,00
Uit Zutphen een coupon met het bijschrift: Een klein Liefdewerk	
Voor Schaffhausens Kerk.	1,23½
Door tusschenkomst van den Boekhandelaar A. GOSLING te Amsterdam, van W. met V.	3,00

Blijft in cassa f 167,13½

Te zamen f 265,13½

VOOR DE CATHOLIJKE ARMEN TE OUD-BEIJERLAND.

Van den Heer J. Z. te Dordrecht f 4,00

AANKONDIGING.

Een onderwijzer bezittende den tweeden rang in de Hollandsche en Fransche Talen, Geographie, Geschiedenis, enz. Verlangt tegen primo Februarij of wel zoo spoedig mogelijk geplaatst te worden als ondermeester, onverschillig waar. Hij is in staat de beste getuigenissen zoo van bekwaamheid, als goed gedrag te kunnen produceren. Iemand hierop inclineerende adresseere zich met Franco brieven bij den Boekhandelaar C. J. BOLAN te Rotterdam.

(1) Zie levensschets van den H. WILLIBRORDUS enz. Te 's Hage bij A. P. VAN LANGENHUYSEN 1839.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; *geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen.* — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

GESCHIEDENIS DER HERVORMING IN
N E D E R L A N D.

§. XIII.

Aankomst van Don JUAN van Oostenrijk; — besluiteloosheid der Staten; — de Prins van Oranje raadt hen, om niet met Don JUAN te onderhandelen; — eeuwig edict; — Don JUAN tracht den Prins te winnen, maar te vergeefs; — ontrustende geruchten onder het volk gestrooid; — Don JUAN stelt zich in veiligheid; — nieuwe verdeeldheid; — de Staten nemen de wapenen weder op; — zij roepen den Prins van Oranje te hulp; — misnoegen der Catholijke edelen; — zij onderhandelen met den Hertog MATTHIAS; — MATTHIAS komt in het land en wordt als Landvoogd erkend; — de Prins van Oranje wordt zijn Stadhouder; — oproerige ondernemingen te Gend; — de Prins begeeft zich naar Gend; — vervolging der Catholijken aldaar; — nederlaag van het leger der Staten.

DON JUAN van Oostenrijk, kwam op het einde van 1576 te Luxemburg aan. Die vorst, een natuurlijke zoon van KAREL V en tot nieuwen landvoogd over de Ne-

derlanden benoemd, had eene zeer zorgvuldige opvoeding genoten; hij was dapper, werkzaam, godsdienstig en de overwinning, welke hij, aan het hoofd der Christen-vloten, op de Turksche vloot had behaald, had hem eenen verdienden roem in de Christenheid verworven. Terstond na zijne aankomst vernam hij den ramp, die Antwerpen getroffen had, hetwelk hem overtuigde, dat hij te laat kwam en hem zeer neerslagtig maakte. Hij vond alle provincien Luxemburg uitgezonderd, door eenen burgeroorlog van tien jaren in verwarring en op het punt, om zich geheel van Spanje te scheiden. Hij meende dus den weg van zachtheid en gematigdheid te moeten inslaan. De staten werden door brieven van de aankomst des landvoogds verwittigd en uitgenoodigd, om hem krachtdadiglijk te helpen, tot herstel van den vrede; tevens werd aan het Spaansche krijgsvolk bevel gezonden, om zich van alle vijandelijkheden te onthouden. De Spanjaarden gehoorzaamden oogenblikkelijk, doch de staten dobberden lang besluiteloos; zij raadpleegden den prins van Oranje, die hen in eenen zeer langwjligen brief den raad gaf, om don JUAN te mistrouwen en niet met hem in onderhandeling te treden, zoo hij niet alle Spaansche soldaten verwijderen en de pacificatie in al hare deelen niet aannemen wilde.

De prins en de staten meenden, dat don JUAN die voorwaarden niet zou aannemen, doch zij bedrogen zich; de landvoogd ontving hunne afgevaardigden vrij goed; hij verdroeg hunne onbescheidenheid met geduld en na eenige maanden van onderhandeling, werd te *Marche-en-Famene*, op den 12 Februarij 1577 en den 17 Februarij te *Brussel*, een tractaat onderteekend. Dat tractaat onder den naam van *eeuwig edict* bekend, werd in de provincien afgekondigd en door den koning bekrachtigd.

Zoo min bij de onderhandelingen met don JUAN, als in de pacificatie van *Gend*, was er kwestie geweest van de toelating der Gereformeerde Religie, maar wel werd, zoowel van den raad van state, als van de zijde des landvoogds, de *handhaving der Catholijke Roomsche Religie* op den voorgrond gesteld en bedongen; ook was de nieuwe leer enkel nog maar alleen, in *Holland en Zeeland* geheel meester; alleen in die provincien was de uitoefening van de Catholijke Religie geschorst en verboden, zoo als wij in de vorige paragrafen hebben vermeld. Ook waren de afgevaardigden der staten van *Holland en Zeeland*, de eenigen, die het tractaat niet onderteekend hadden onder voorwendsel, dat men niet kon toelaten, dat zelfs in geval van buitenlandschen oorlog, Spaansch krijgsvolk in de *Nederlanden*, zou worden gebragt. Allo pogingen om hen tot het onderteekenen te bewegen, waren vruchteloos; men beoogde geheel wat anders. Bij hetzelfde bepaalde, verklaarde en beloofde de koning:

1.º Volkomene vergiffenis, van alles, wat gedurende de beroerten had plaats gehad.

2.º Werd ten gevolge van het advijs der Bisschoppen, Abten en andere Prelaten en der godgeleerde en regtsgeleerde faculteiten van de universiteit te *Leuven*, » dat de pacificatie van *Gend* niets behelste dat » onsen heyligen Geloove ender Catholyckscher Apostolycker Roomscher Religie naedeelich is, maer » ter contrarien tot voirderinghe van deselve" enz. de pacificatie van *Gend*, ook met den prins van *Oranje* en de staten van *Holland en Zeeland*, gesloten goedgekeurd en bekrachtigd.

3.º Dat het Spaansche, Italiaansche en Bourgondische krijgsvolk uit de *Nederlanden* zoude moeten vertrekken, zonder ooit weder in dezelve te mogen worden gezonden, anders dan ingeval van buitenlandschen oorlog en met goedkeuring van de staten.

4.º Dat de Spaansche, Italiaansche en Bourgondische soldaten, de *Nederlanden* zouden verlaten binnen twintig dagen, na de aanzegging hen daartoe door den landvoogd te doen insgelijks binnen twintig dagen.

5.º Dat het Duitsche krijgsvolk zou vertrekken, zoodra als hunne zaken afgerekend zouden zijn.

6.º Dat de vreemde soldaten bij hun vertrek uit de terkten, steden, enz.; alle geschut, proviand, enz. zouden achter laten enz.

7.º Dat er onderzoek zou worden gedaan, naar de mishandelingen, brandschattingen, enz. door de Spanjaarden gedaan en opgelegd en dat daarover regt zou worden gedaan, hetzij in de *Nederlanden*, hetzij in

Spanje.

8.º De vrijlating van alle gevangenen zonder eenig randscen. Betrekkelijk den prins van *Oranje*, werd in dit artikel gezegd: » Welverstaende 't renvoy ende de wederseynden van onsen Neve PHILIPPUS GUILAUME van *Nassau*, Grave van *Bueren*, in onse » voirseide *Nederlanden* sullen wy versien, ende doen » dat deselve Grave wederomme vrij ende vranck ghestelt » sal worden in de selve onse *Nederlanden*, soo ghe- » ringhe ende terstont als de voirseide vergaderinghe » van de Generale Staten volcomen wesende, de voirseide Prince van *Orangien* van synder syden reallucken ende mitterdaet voldaan sal hebben, 't ghe- » ne in deselve vergaderinghe besloten sal wesen."

9.º Dat de zaak der afgezette heeren zal geschorst blijven, tot aan de vergadering der algemeene staten en dat vervolgens, daarover zal worden beslist.

10.º Dat op het koninklijk woord, beloofd wordt, te handhaven en eerbiedigen van alle privilegien, herkomen, usantien en costumen.

» 11.º Ende van ghelycken hebben de voirseide » Staten reciprochelyck van heurder syden op heure » conscientien trouwe ende eere, voir Godt ende alle » menschen belooft te onderhouden ende handthouden, » in ende overal ons heylich, Catholyck, Apostolyck » ende Roomsche Gheloove, ende die Autoriteyt ende » onderdanicheyt ons toebehoirende; ende nimmermeer » daer teghens te commere."

12.º Beloofden de staten insgelijks af te zien en te zullen afzien van alle verbonden met vreemdelingen, sedert de beroerten aangegaan.

13.º Beloofden de staten insgelijks alle vreemde krijgsvolken te zullen afdanken en uit de *Nederlanden* weg te zenden; en geen ander vreemd krijgsvolk daarin te zullen toelaten.

14.º Bepaalde dat de staten de somme van zes honderd duizend ponden van veertig groote Vlaamsche munt ter betaling van het vreemde te verzenden krijgsvolk, zouden verstrekken.

15.º Werd de afrekening met het Duitsche krijgsvolk naar regt en billijkheid geregeld.

16.º Werd bepaald, dat de staten, na het vertrek van het Spaansche, Italiaansche en Bourgondische krijgsvolk, den landvoogd, als gouverneur, stadhouder en capitein generaal voor den koning in de *Nederlanden*, zouden ontvangen, den gewonen eed doen en eerbiedigen.

17.º Werd bepaald dat de landvoogd en andere mindere autoriteiten zouden zweeren hat tegenwoordig verdrag te zullen nakomen en te doen nakomen.

18.º Werden de obligatien en schulden door de staten gemaakt of nog te maken geagreëerd en geaprobeerd.

19.º Werd het verdrag wederzijdsch onderteekend en bezegeld.

Kort na het sluiten van dit verdrag, deed de landvoogd zijne intrede te *Brussel*, onder de luide toeluchtingen des volks, hij won veler genegenheid door zijne minzaamheid en door bedieningen, die hij hen, zoo in zijn huis als in het gouvernement gaf. Hij poogde ook den prins van *Oranje* tot toetreding over

te halen, en zond hem tot dat einde den graaf van *Arschot* en eenige andere heeren; doch de prins had geheel andere ontwerpen in het hoofd: hij antwoordde altoos op eene verpligtende, maar ontwijkende wijze.

De Spanjaarden waren reeds uit het land vertrokken en de Duitschers, die in soldij des konings stonden wachtten slechts op betaling, om hen te volgen; alles scheen aan te duiden, dat de landvoogd alle de bepalingen van het verdrag getrouwelijk zou ten uitvoer brengen; doch de partij, die wat anders beoogde, vond hare rekening niet, bij die loyale handelwijze, die al hunne maatregelen verijdelde, de eendragt en het vertrouwen in het gouvernement zou hersteld en een einde aan den rampzaligen burgerkrijg gemaakt hebben. Zij strooiden dus ontrustende geruchten onder het volk uit en stelden alles in het werk, om het den landvoogd lastig en onaangenaam te maken, door hunne minachting jegens hem en hunne verregaande aanmatigingen. Inderdaad, don JUAN ziende, dat de staten hem de handen gebonden hielden en hem slechts eene schaduw van gezag overlieten, besloot zich uit hunne voogdij te ontslaan en zijn persoon in veiligheid te stellen. Hij maakte gebruik van de gelegenheid, welke de reis van MAGARETHA van *Navarre* langs *Namen* hem aanbood, om zich met eenen talrijken hofstoet naar die stad te begeven en, na het vertrek van de vorstin ging hij in de buitenwerken van *Namen* wandelen, hij preeste de gelegenheid en werken der citadel en toonde de begeerte, om binnen dezelve te gaan, de bevelhebber bewilligde daarin beleefdelyk. Binnen het kasteel zijnde, verklaarde de landvoogd, die plaats in naam des konings te willen behouden, en er zijn verblijf te vestigen. Hij voorzag de plaats van een garnizoen, waarop hij staat kon maken.

Die onvoorziene stap verbaasde den staten. Don JUAN verwittigde hen van de redenen, die er hem toe bewogen hadden, en deed bittere klagten, over de wijze, waarop men jegens hem gehandeld had. Van hunnen kant verweten de staten hem snood opzet en trouweloosheid. Van weerskanten vaardigde men manifesten en apologien uit, waardoor op nieuw de verdeeldheid werd aangevuurd. Doch het bleef hier niet bij: Don JUAN beging den misslag van in allerijl eene bende van Spaansch krijgsvolk rerug te roepen en gaf daardoor aanleiding tot het voorwendsel, dat hij, van zijnen kant, het traktaat geschonden had. De staten namen de wapenen weder op; men vernielde de kastelen van *Gend* en *Antwerpen* van de stadzijde en riep den prins van *Oranje* te hulp. Dit was alles wat deze verlangde, welligt voorzien en door zijne vrienden bewerkt had. Hij ijldes dus naar *Brussel* en werd er met geestdrift, door de staten ontvangen en tot *Ruwaart* (1) van *Brabant* benoemd.

Deze verheffing, maakte vele edelen der zuidelijke provincien misnoegd, vooral die, welke sterk aan de Catholijke Religie verknocht waren. De hertog van *Arschot*, gouverneur van *Vlaanderen* geworden zijn-

de, besloot met zijne bloedverwanten en vrienden, om den aartshertog MATTHIAS broeder van keizer RUDOLF II tot het bestuur over de *Nederlanden* te roepen. Er werd een edelman naar *Weenen* gezonden, om in het geheim over die zaak te onderhandelen. Men slaagde hierin zonder moeite, en de aartshertog kwam weldra te *Lier* aan, tot groote verbazing van den prins van *Oranje* en van de staten. Zij ontveinsden echter hun misnoegen en noodigden MATTHIAS uit, om te *Antwerpen* te komen, alwaar men eene overeenkomst sloot, volgens welke men den aartshertog als algemeenen landvoogd erkende en waarbij onder andere de handhaving der pacificatie van *Gend* en dus der Catholijke Religie bepaald werd. De prins van *Oranje* wist zich behendig te bedienen van eene zamenzweering tegen den aartshertog om diens gunst te winnen en werd tot stadhouder van den aartshertog benoemd, zoodat hij onder dien titel al zijn gezag behield. De Aartshertog MATTHIAS was jong, zonder geestkracht, en ongeschikt, om in zulke hachelijke omstandigheden het land te besturen.

Zoo gebeurde juist het tegendeel van hetgene, wat de hertog van *Arschot* en zijne partij van het bestuur des Aartshertogs hadden gewacht, en het liep nu weldra van erger tot erger. FRANS DE LA KETHULLE heere van *Rijhove* en JAN D'HEMBISE, edellieden van goede geboorte, doch oproerig, onstuimig en zoo hooghartig, dat zij niemand boven zich konden dulden, heerschten naar willekeur te *Gend*, zij beschikten naar welgevallen over eene talrijke bevolking, die door de beroerten krijgsvuchtig geworden en bij uitstek verbitterd was, tegen alles, wat de Spaansche heerschappij scheen te begunstigen. De twee genoemde heeren hadden inzonderheid het gepeupel, 't welk der ketterij toegedaan was aan zich verbonden. De hoop op plundering maakte, dat zij van meer dan twintig duizend man konden verzekerd zijn. De komst van den hertog van *Arschot* te *Gend* werkte hunne oogmerken tegen; zij besloten om hem even zoo te behandelen, als men te *Brussel* den raad van state behandeld had, en zich van zijn persoon meester te maken. De heer van *Rijhove* had eene geheime bijeenkomst met den prins van *Oranje*, doch kon zijne openlijke goedkeuring, tot het uitvoeren van een zoo gevaarlijk plan, niet verwerven: maar VAN MARNIX verstaan hebbende, dat de uitvoering, den prins niet onaangenaam zijn zou, ijldes hij aanstonds naar *Gend*, deelde zijn ontwerp aan HEMBISE en zijne aanhangers mede, en bragt alles tot den uitvoer in gereedheid. Terwijl HEMBISE zich tot iedere gebeurtenis gereed hield, maakte RYHOVE zich omstreeks middernacht meester van de oude stad; hij zond eenige benden uit, om de Bisschoppen van *Brugge* en *Yperen*, alsmede de heeren VAN MOUSERON, VAN RASSENGHIEN, VAN ERPE, VAN SWEVEGHEM en VAN EECKE, benevens twee of drie regeringsleden te arresteeren; hij zelf begaf zich naar het hotel van den hertog en deed hem arresteeren, na hem alvorens met beledigingen te hebben overladen.

Na het slagen hunner onderneming, matigden zij zich het gezag geheel aan. Van RYHOVE beheerde het

(1) Van het opdragen dezer soort van regentschap of protectoraat worden weinige voorbeelden aangetroffen.

krijgawezen, HEMBISE belastte zich met het burgerlijk beheer; zij deden met geweld, de privilegien, welke KAREL V vernietigd had, aan de stad terug geven stelden eenen geheel democratischen vorm van gouvernement in, en zij beoogden niets minder, dan, om alle provincien, vrijwillig of door geweld, aan hunne oogmerken te onderwerpen en zoo eene magtige federatieve republiek, als die van *Oud-Griekenland*, te vestigen.

De prins van *Oranje* en de staten werden door die gebeurtenissen zeer ontrust; zij vreesden teregt, dat de eensgezindheid der provincien er hevig door zou worden geschokt; en dat welligt eene volledige anarchie te duchten stond. Men verkreeg de vrijlating van den hertog van *Arschot*, en de prins van *Oranje* begaf zich naar *Gend*, alwaar het hem gelukte, de rust voor eenigen tijd te herstellen; doch welke moeite hij zich ook gawe, kon hij er niet in slagen om de loslating der Bisschoppen en andere gevangene heeren te bewerken. Na zijn vertrek werd de ongelukkige stad *Gend* ter prooi aan de grootste ongeregelheden; de Catholijke religie en hare bedienaren, zagen zich aan openlijke vervolging blootgesteld; de kerken werden geplunderd, de kloosters vernield en nergens werd de pacificatie van *Gend* erger geschonden, dan in de stad, wier naam zij draagt (1). Die buitensporigheden, bragten eenen doodelijken slag aan de partij der staten toe en waren de oorzaak van de afscheiding der Waalsche provincien, die kort daarop plaats had. De staten en don JUAN, maakten zich van weerskanten op nieuw tot den oorlog gereed. Het leger van den Spaanschen prins, groeide dagelijks op eene verbaasende wijze aan, zoo dat hetzelfde, bij de aankomst van den prins van *Parma* meer dan twintig duizend strijdbare mannen telde. Het leger van de staten, dat zich sterker waande, trok op *Namen* los, om de vijandelikheden te beginnen. Men zag daarvan spoedig af en trok terug; om eene voordeelige stelling voor *Gemblours* te nemen; don JUAN volgde het staatsche leger van nabij, en de prins van *Parma* viel hetzelfde aan het hoofd der ruitery aan, met zooveel onverschrokkenheid, dat na een gevecht van anderhalf uur, de ruitery van het leger der staten in wanorde werd gebragt, en het koninklijk leger eene volkomene overwinning behaalde, op den 31 Januarij 1578. Het leger der staten verloor in den slag meer dan 6000 man, aan dooden of gevangenen, 30 vaandels, 4 standaarden, benevens veel geschat en bagage. Die schitterende voordeelen kosteden aan het koninklijk leger slechts weinige manschappen.

De eerste overwinning van don JUAN bragt de partij van den opstand overal in verslagenheid: de aartsbischop, de prins van *Oranje* en de raad van staten verlieten *Brussel*, en namen de wijk naar *Antwerpen*. Doch de landvoogd zag zich niet sterk genoeg, om op *Brussel* te trekken. Hij nam *Gemblours*, *Leuven*, *Tienen*, *Bovignes*, *Sichem*, *Jodoigne*, *Diest* en andere plaatsen, sommigen bij verrassching, andere bij verdrag. *Philippville* gaf zich, na een beleg van eenige dagen,

aan don JUAN over, *Limburg* opende de poorten voor den prins van *Parma*, maar *Dahem* bood wederstand en werd stormenderhand ingenomen. Intusschen waren die veroveringen niet van groot gewigt, en konden niet opwegen tegen het verlies van *Amsterdam*. waarvan wij in de volgende paragraaf spreken zullen.

X, den November 1839.

[WEL EDELE HEER!

Kortelings geleden ondernam ik een reisje naar *Maas-tricht*, heergeen ik vroeger, tijdens de onlusten, om de menigvuldige voorkomende moeilijkheden, niet had durven beproeven. Ik was niet weinig nieuwsgierig, om die stad, van welker merkwaardigheden ik meermalen had hooren spreken, met alle oplettendheid te bezigtigen. Deze beschouwing, die mij zeer veel genoegen gaf, zelfs mijne verwachting ver overtrof, wikkeld evenwel mijn hart niet zelden, in wezenlijke droefheid, als ik die gestichten en kerken gade sloeg, in welke voortijds het Opperwezen door honderde blakende harten onophoudelijk werd verheerlijkt, en welke thans allen tot een louter wereldsch gebruik moeten dienen. Ik dacht nog aan dien alles roovenden en verwoestenden gruwel, die uit *Frankrijk* ten voorschijn trad, die tegen God zelve de wapenen opnam, en al zijne krachten en pogingen inspande, om het denkbeeld van een levend en alvermogen Opperheer van de oppervlakte der aarde te verbanne. Dankend hief ik nog mijn hart tot Hem op die in den Hemel woont, voor de vernieling van dat vervaarlijke monster, terwijl in hetzelfde de zoete gedachte oprees, dat onder de genadige bescherming van Hem, die de harten der Vorsten in handen heeft, die zelfde denkstukken nog wel eens in hunnen vorigen bloei zouden terugkeeren. — Ondertusschen had ik mijn oog op een nieuw, en nog niet geheel voltrokken gebouw gevestigd. Hetzelfde was op eene gansch vreemde manier ingerigt, en ik kon, na gedacht en herdacht te hebben, mij maar geen denkbeeld vormen, tot welk einde een gebouw van dergelijken aard zoude kunnen strekken. Ik wilde het toch gaarne weten, vervoege de mij vervolgens bij een' mijner kennissen, en toen wist ik het. Ja, ik wist het, maar al mijne gebeenten werden ontroerd, en mijne ziel werd door verontwaardiging en afgrijzen tot in haar innigste geschokt. Die bouw, die vreemde bouw was een Joodsche tempel, gesticht op het grondgebied van het klooster der Capucynen! O tijden, o, zeden! wie zoude het ooit gedacht hebben, of hebben durven denken!

Wanneer ik later van mijne ontsteltenis, die evenwel zonder tusschenpoozing aan mijn hart blijft knagen, een weinig was bekomen, en mijn verblijsterde geest wederom met eenige bedaardheid begon te denken, verlangde ik, met de grootste nieuwsgierigheid, om onderrigt te worden, hoe eene dergelijke verergeris had kunnen plaats hebben in eene stad, die ten allen tijde om hare godsdienstige gezindheid, eene

(1) J. J. DE SMET *Hist. de la Belg.* Tom II page 80.

bijzondere achting bij alle Catholijken verdiend heeft. — Ik vernam, dat de Israelitische gemeente reeds overlang ontevreden over hare oude Synagoog, bij de regering der stad niets had onbeproefd gelaten, om eene nieuwe en ruimere te erlangen, te meer, om dat haar getal sedert eenigen tijd aanmerkelijk had toegenomen. Eenmaal en andermaal ondervond haar doel eene botsing, en wel voornamelijk, om dat er geene geschikte plaats was te vinden. Haar oog was, na eenen langen stilstand, eindelijk op de Kerk der Capucynen gevallen: zij stelde hare wenschen op nieuw aan de regering voor, en verdubbelde hare pogingen, om dit voor haar zoo bijzonder toelagchend gebouw te verkrijgen. Hierover ontstond eene vrij ernstige wrijving van denkbeelden tusschen de verschillende leden van den raad; het voor en het tegen werd met gelijke warmte bepleit; doch vermits hetzelfde door den militaire gezag hebbenden als onmisbaar beschouwd werd, zagen zich de verdwaalde kinderen van *Israël* ook hier in van alle vooruitzicht verstoken. In eene latere beandslaging werd hun dan evenwel eene opene plaats juist achter gemelde Kerk *ten geschenke gegeven*. Een smeekzchrift aan Z. M. den Koning ingediend en door een gunstig berigt van de zijde der regering ondersteund, op 't welk hun eene milde hulpsom werd toegestaan, bragt de volledige uitvoering van hunnen wensch te weeg, en het gebouw werd zonder uitstel begonnen. — De eerste steen werd door den Edel Achtbaren Burgemeester, en de tweede, zegt men, door een Roomsche Catholijk (?) lid der regering, tusschen de inzegening van den Overste der Synagoog, met bijzondere plegtigheid gelegd; de werkzaamheden gingen met nieuwen ijver voort, en de nieuwe Tempel staat reeds op het einde zijner voltrekking.

Inderdaad, wie moet zich niet verontwaardigen, wanneer men hierover als Christen nadenkt? De Edel Achtbare Burgemeester is Protestant, en wel dubbeld ijverig Protestant, maar gelooft de Protestant niet aan Christus! Waar heeft men ooit hooren zeggen, dat er Joodsche tempels op den aan Christen Kerken toebehoorenden grond zijn opgericht? Honderden van Christelijke gestichten zijn, wel is waar, tot geheel onbetamelijke gebruiken, tot woningen van militairen, tot berging van goederen en vee enz. ingenomen (1), en hierdoor wordt aan God ongetwijfeld een wraakroepende hoon toegebracht; maar wie zoude hieraan ooit gedacht hebben, dat de Synagoog, die door Christus is *verworpen*, tegen welke de Apostelen onophoudelijk hebben gepredikt, en die in alle landen der wereld insgelijks verworpen en veracht wordt, na achtien eeuwen tijds, eene Christene hand zoude vinden, die haar, als het ware, op de puinhoopen der Kerk van het nieuwe verbond zocht te herstellen?!

(1) Voor de Fransche omwenteling waren er in *Maastricht* 18 Kloosters. Dat der Jesuiten had van de zijde der Franschen niets meer te vreezen, want hetzelfde was, na de suppressie van die orde, in 1786 reeds in eenen schouwburg (1) veranderd. De overige zijn gedeeltelijk gesloopt, en de nog aanwezige zijnde, zijn tot casernen, pakhuizen of stallen ingerigt. Het Klooster der Minderbroeders is de groote gevangenis geworden. — En hunne kerk een tribunaal.

Verre zij echter van mij, dat ik — deze daadzaak als eene vrucht van kwaadwilligheid jegens de Catholijken zoude beschouwen: ik wil aan dezelve liever den naam van *ongemeen verlichte verdraagzaamheid* toekennen; en wie weet, of die zelfde man, die aan de gezworene vijanden van alle Christenen, eene zoo treffelijke proef van welwillendheid heeft gegeven, niet met eenen nog grooteren geestdrift de Capucijnen zelven, die Christenen zijn (jammer slechts dat zij aan den Paus gehoorzamen) zouden hebben voorgestaan, indien deze hunne eigene goederen, van welke zij in 1797 met geweld zijn beroofd geworden, hadden kunnen terug vragen.

Ik vermeen niet, dat iemand, wiens hart van vooroordeelen vrij is, hunne regtvaardige aanspraak op deze goederen in het minste zoude durven betwisten. Deze menschen, die uit enkele zucht naar de zaligheid, om de verleidende aanlokselen der wereld te ontvlugten, in afgesloten gebouwen woonden, en aldaar voor het welvaren des menschedoms de strengste boetvaardigheden pleegden, terwijl het wereldruchtig is, welke onwaardeerbare diensten zij aan hetzelfde, ook in de neteligste omstandigheden, hebben bewezen, hebben zich van die gestichten niet met geweld meester gemaakt; maar het was de toenmalige regering het waren de goede Catholijken die deze menschen naar waarde wisten te schatten, en die met blijmoedige harten het hunne bijdroegen, om hun de noodige inwoning en nooddrift te verschaffen.

In de maand Augustus van het jaar 1609, kwamen de eerste Capucijnen uit *Antwerpen* te *Maastricht*; en werden aldaar met de grootste liefde ontvangen. Slechts weinige maanden behoeften zij in de huizen van goede burgers te verblijven; want op het einde der maand December van hetzelfde jaar, betrokken zij reeds een bijzonder gebouw, hetwelk de magistraat, benevens nog eenige aangrenzende gronden, te hunnen behoeve, voor eene som van 5000 Brabandsche guldens had aangekocht. Den 3 Mei 1611 werd de eerste steen der kerk gelegd door Zijne Excellentie den Heer ANTONIUS DE GRENET, Gouverneur der stad, uit naam der magistraat, en de tweede door den Edel Achtbaren JOANNES HILDERNIS Burgemeester, in de tegenwoordigheid van al de leden der regering. De Hoogwelgeboren Heer OTTHO VAN TLODRUP Baron van *Leuth* verlangende de stichter dier kerk te wezen, verwierf deze eer van de magistraat, en schonk diensvolgens alles terug, wat voor dezelve tot dan toe besteed was. Diezelfde Heer liet nog daarenboven aan de Eerw. Paters Capucijnen bij testament een som van 12,000 Brabandsche guldens na, tot stichting van het klooster. Ook de magistraat voegde hun later herhaalde malen zeer milde sommen toe, en honderden goede menschen, wier namen nog grootendeels bekend zijn, en die in gedurige zegening zullen blijven, gloeiden van ijver, om naar hun vermogen, voor de instandhouding van dat geliefde gesticht te zorgen. —

Het waren dus enkel giften, loutere aalmoezen uit een goed hart ter eere van God gegeven. — En bij wie dan toch, ook onder de fijnste protestanten, kan

deze mildheid der toenmalige regering en burgers de minste verwondering baren, wanneer men acht geeft op de Christelijke en heldhaftige dankbaarheid, welke die waardige kloosterlingen aan hunne weldoeners betoonden? De geschiedenis spreke. Tot drie malen toe openbaarde zich de pest, in dezelfde eeuw der stichting van het klooster, met nieuwe verwoedheid in de stad, en ook tot drie malen toe gaven zich die menschenlievende inwoners van hetzelfde, tot hulp der lijders in alles ten beste. Geen hunner, die tot de slagtoffers dier ziekte waren genaderd, ont kwam aan hare vernieling. In deze hartverscheurende omstandigheid, waar ieder met doodelyken angst was bevangen, waar ieder vlugtte die vlugten kon, vlugten evenwel die heilige inwoners van het klooster niet; zelfs snelden leden derzelfde orders uit andere plaatsen toe, om hunne stervende natuurgenoeten bij te staan en te helpen (1)! Wat behoeft men meer om zulke gestichten goed te keuren en te begiften? De genegenheid van de ingezetenen der stad, die toen reeds handtastelijk gevoelden, welken zegen de Hemel over dergelijke aalmoezen uitstort, blijft dan niet zonder rede bij hunne nakomelingschap in vereering, O! mogten toch de regeringen door Gods genade tot betere denkbeelden komen! — Wij wenschen het, want hoedanig is niet hare gesteldheid, wanneer zij slechts van Paters en Monniken hooren gewagen? Welk kwaad wordt hun niet te last gelegd? Welke wandaden worden hun niet aangewreven? Worden zij niet als afgrijzenswaardige gedrochten uitgekreten? — Maar is het niet veeleer afgrijzenswaardig, zulke voor het geheele menschedom nuttige weldoeners van have en goed beroofd te zien blijven? En is het dus niet aller afgrijzenswaardiger, die aan hun vroeger toegekende, als aalmoes geschonkene en diensvolgens aan hun in vollen eigendom toebehoorende goederen, aan hunne bitterste vijanden ten geschenke te geven? O! hoe heeft toch een dergelijke gruwel in *Maastricht*, in die godsdienstige stad kunnen gepleegd worden! Was'er dan niemand te vinden, die zonder schroom van menschelijk opzigt, iets dergelijks wist te keer te gaan! O dat die goede, maar te veel vertrouwende menschen dan toch voortaan deze merkwaardige vermaning van den goddelijken Stichter onzer Kerk steeds in geheugen houden: » Dat de kinderen dezer wereld, voorzigtiger zijn in hun geslacht dan de kinderen des lichts. »

Uw Lezer.

ONTWERP EENER LIEFDADIGE INRIGTING TE BEVEREN.

Wij hebben eenen brief ontrangen van den Eerw.

(1) Ondanks de felste tegenkantingen van den tijdgeest, heeft de stad *Maastricht* het geluk een door Z. M. den koning goedgekeurd liefdehuis binnen hare muren te zien oprigten. Hetzelfde telt reeds twaalf zusters, die zich op het voorbeeld van den H. VINCENTIUS DE PAULA baren stichter, aan het onderwijs van kinderen in den H. Godsdienst en aan de oppassing van arme zieken toewijden. Dat de hemel het zegene. —

Heer COOLS, Pastoor te *Beveren* bij *Antwerpen*, be trekkelijk een ontwerp tot het oprigten van een gast of ziekenhuis in die gemeente. Zijn Eerw. verzoekt ons daarbij, om, dienaangaande, het onderstaande be roep in ons blad mede te deelen; wat wij des te ge reeder doen, wijl ons die zaak bijzonder vurig is aan bevolen geworden, door den veelgeachten Heer CIAM BERLANI, neef, en, in diens leven Secretaris van wij len onzen hooggeschatten vriend, Mgr. CIAMBERLANI, in leven Vice-Superior der Nederlandsche Missie.

Aan de liefdadige Catholijken van Holland en na- burige landen.

» *Beveren*, een groot vlek van bijna 7,000 zielen, nabij *Antwerpen*, bezit geenerlei schuilplaats voor de arme zieken. Nergens echter zou een gasthuis wen schelijker en noodzakelijker zijn, omdat er het getal van armen bij uitstek groot is, grooter naar evenre digheid, dan ergens elders en omdat er het bureau van weldadigheid, zeer weinige hulpmiddelen heeft. Ook lijden er de kranke behoeftigen groot gebrek, zoo wat de ligging als de voeding betreft. Om eene toevlugsplaats aan zoo vele ongelukkigen te verschaf fen, alsmede aan de arme grijsaards en weeskinderen van beiderlei geslacht, zal in Junij 1840 te *Beveren*, eene tentoonstelling van kunstwerken en voorwerpen van kunst worden geopend, waarvan de opbrengst bestemd is tot het aankopen van een terrein en het bouwen van een gasthuis, hetwelk ten minste 100 personen moet kunnen bevatten. Doch men rekende er op, dat vele liefdadige menschen, belang in die tentoonstel ling zullen doen blijken, hetzij, door eenige voorwer pen voor dezelve te zenden, hetzij door het nemen van biljetten (ieder biljet bedraagt slechts 50 Centen.) Om den gewenschten uitslag te bekomen, durf ik mij, tot mijne geliefde ambtgenooten, de Heeren Geestelijken en liefdadige Catholijken van *Holland* en *Neder-Duitsch land* wenden: ik durf hen smeeken, aan dat werk van Christelijke liefde te willen bevorderlijk zijn, omdat wij, om er toe te geraken, geen ander middel hebben, dan den opbrengst van de tentoonstelling. Te rekenen van 20 December 1839, zal men zich aan ons bureau, biljetten kunnen verschaffen."

Beveren, H. COOLS, Pastoor van
1 December 1839. *Beveren*, bij *Antwerpen*.

Wij kunnen hier nog bijvoegen, dat de hooge Gees telijkheid in *Belgie* het liefdadig ontwerp, van den Eerw. Heer COOLS, zoo veel mogelijk begunstigt; dat het middel van tentoonstellingen, ter bereiking van een liefdadig doel, in *België* reeds meermalen met het gelukkigste gevolg is aangewend geworden, 't welk dan ook de oorzaak is, dat men er meerma len de toevlugt tot dat middel neemt, zoo dat in de omstreken van *Beveren* vier aanstaande soortgelijke tentoonstellingen zijn aangekondigd: en dit is het,

wat den Eerw. Pastoor van *Beveren* voornamelijk be-
wogen heeft, om ook de Hollandsche en Duitsche
Catholijken tot deelneming aan zijn liefdadig ontwerp
uit te noodigen.

*Abtdij van Mount-Melleray, graafschap
Waterford, in Ierland.*

18 November 1839.

MIJN HEER!

Uwe goedheid zal de vrijheid wel willen verschoo-
nen, die ik neem, van aan u te schrijven, om u een
mijner broeders, Pater MARTINUS, die zich tegenwoor-
dig, in *Holland*, zijn geboorteland bevindt, aan uwe
welwillendheid aan te bevelen, om eenige mid-
delen te beramen, ten einde mijne broeders te onder-
steunen in de moeilijkheden, die wij te verduren
hebben, ten gevolge der onregtvaardige vervolging,
waardoor de vijanden van den Godsdienst, ons van
onze abdij in *Frankrijk* beroofd hebben. Ik twijfel
niet, of de gebeurtenissen, die een gevolg waren van
de jongste Fransche revolutie van 1830, zullen u be-
kend zijn; gebeurtenissen, die onze H. Religie, zoo
zeer bedroefd hebben en die vooral op mij en op mij-
ne arme Iersche en Engelsche broeders, hebben ge-
drukt, zonder eenigerlei oorzaak of reden dan de haat
dien men het geloof en den Religieusen staat, dien
wij beleven, toedroeg. Van het begin des jaars 1831,
tot in de maand November van dat jaar, hield men
niet op ons te kwellen, door allerlei knevelarijen om
ons, tot het verlaten van ons huis te nopen; doch
eindelijk ziende, dat wij er niet toe te bewegen wa-
ren en dat de vrees geenerlei indruk op ons maakte,
deed men meer dan duizend gewapende soldaten met
twee groote stukken kanon, ons huis omringen en op
onze weigering van hetzelfde te verlaten, ontrukte men
ons met geweld de bajonnet in de hand, aan hetzelfde;
twee soldaten namen elken broeder bij de keel en brag-
ten ze dus buiten de deur, onder de uitjouwingen en
beschimpingen eener opgeruide soldatenbende; vervolg-
gens bracht men hen tusschen die gewapende bende
naar *Nantes*; aldaar in eene oude kazerne, geduren-
de tien dagen als boosdoeners opgesloten geweest zijnde,
verlieten wij dezelve niet, dan om tusschen ge-
wapende militairen te worden ingescheept op een schip
van den staat, en zoo werden wij schandelijk verdre-
ven en naar *Cork*, eene stad van ons land, overge-
bragt. In die stad aangekomen zijnde, zonder geld,
bijna zonder kleederen, zonder eenigerlei hulpmiddel,
ontvingen onze landgenooten, wier geloof ten allen tij-
de krachtvol is gebleven, ons met teederheid; doch
wij zochten enkel de middelen om onzen heiligen staat
te blijven beleven, wij waren 78 in getal en in ge-
heel ons land was niet een klooster van onze orde,
die waren sedert drie eeuwen verdwenen, ons gou-
vernement was den Religieusen staat niet gunstig;
onze toestand scheen bijna wanhopig. Intusschen
hadden wij groot vertrouwen op de goddelijke barm-
hertigheid. Er werd ons eene woestijn aangeboden:
wij begaven ons derwaarts, ter zijde van eenen onbe-

houwden berg, alwaar nog nooit iemand gewoond had
en wij zochten er ons te vestigen. Gedurende drie ja-
ren aan regen, wind, sneeuw en alle gestrengheden
van het weder blootgesteld, arbeidden wij, ondersteund
door geduld, aan het bouwen van ons huis. Ik zal
niet spreken van ons lijden; onze smarten waren lang
en pijnlijk; doch wij zijn eindelijk geslaagd; ons huis
en onze kerk zijn ver gevorderd, maar niets is nog
voltooid. Het gouvernement laat ons met rust, doch
het komt er thans op aan om datgene te behouden;
wat wij te midden van zoo vele moeilijkheden, heb-
ben tot stand gebragt. Intusschen hebben wij noch
fondsen, noch renten, noch middelen hoegenaamd.
Wij bestaan wat de noodwendige behoeften des levens
betreft, wijl de hand der liefde ons die verschafft,
maar onze kerk en onze andere geregelde gebouwen,
zijn onvoltooid . . . ! O! hoe dikwerf heb ik, voor
de komst van Pater MARTINUS in ons klooster aan de
edelmoedige en getrouwe Catholijken der *Nederlan-
den* gedacht, wier deugden en liefdadigheids-roem, mij
sedert vele jaren bekend waren, overtuigd, dat, zoo
de grootmoedige zielen van dat land, onzen smarte-
lijken toestand en moeilijken arbeid kenden, zij niet
in gebreken zouden blijven van ons te helpen. Onze
onderneming is, inderdaad, zeer gewigtig. Wij heb-
ben den Religieusen staat in *Ierland* in het leven te-
ruggeroepen. Gij weet, dat *Ierland* zeer arm is, ten
gevolge der onderdrukking en knevelarijen, welke ge-
durende drie eeuwen op hetzelfde hebben gedrukt. De
poging om onzen staat als Religieusen van *Citeaux*,
en kinderen van den H. BENEDICTUS te behouden, zal
in u ongetwijfeld medewerking vinden; en het is daar-
om, dat ik den goeden Pater MARTINUS aan u heb ge-
adresseerd, want gij zult ons uwe hulp niet weige-
ren, geachte heer! Van onzen kant zullen onze ge-
beden dagelijks tot den troon der goddelijke barmhar-
tigheid opklimmen, voor u en voor het geheele *Ne-
derlandsche* volk.

Gelief de hetuiging aan te nemen enz.

Uw zeer ootm. en zeer gehoorz. Dienaar,
FR. VINCENT RYAN, Abt.

De ons overvloedig bekende genegenheid onzer Catho-
lijke landgenooten, voor de Trappisten in het algemeen,
en inzonderheid hunne belangstelling in het lot der
vervolgde *Iersche* en *Engelsche* Trappisten, maken ie-
dere uitnoodiging, tot het bijdragen eener kleine
gift, ten behoeve dier vrome slagtoffers van den haat
des ongeloofs, overbodig; vooral na de weldaden van
het Jubilé, ter herinnering aan de prediking van den
H. WILLIBRORDUS, dien heiligen Engelschen Benedic-
tijner Monnik, die zich in een toenmalig klooster
zijner orde in *Ierland*, elf eeuwen geleden, voorbe-
reidde, om den Apostel van *Nederland* te worden!
Wie zou niet blijmoedig iets van zijne aardsche schat-
ten afzonderen, tot herbouwing van een klooster-ge-
sticht, voor de broeders van hem, die aan onze voor-
vaderen, de schatten des geloofs en des eeuwigen
levens heeft gebragt? Wie zou niet gaarne aan dat

zelfde *Ierland*, van waar de H. WILLIBRORDUS tot ons kwam, aan die zelfde orde, tot welke hij behoorde eene geringe schatting van erkentelijkheid betalen? Wie zou niet met liefde en gevoel erkennen, dat de Voorzienigheid juist nu, ten behoeve der *Iersche* Benedictynen een klein bewijs van onze dankbaarheid verdient? Wie zou weigeren, hier iets bij te dragen?

Verwondert u niet, Catholijke *Nederlanders*! Dat onze geloofsgenoten, uit onderscheidene gedeelten van *Europa* u met hunne behoeften en becommeringen bekend maken, en, in ons klein land, dien troost en die hulp zoeken, die zij in hunne omstandigheden behoeven, en vaak elders niet vinden: gelijk in de dagen van den H. PAULUS reeds het geloof der Kerk van *Rome* aan de geheele wereld bekend was, zoo is de liefde, die geurige vrucht des geloofs, der Nederlandsche Catholijken aan de geheele wereld bekend, en een voorwerp van stichting en jalouschheid voor heilige en ijvervolle mannen. . . . Hooft, wat de voortreffelijke heer G. SPENCER, dien wij over intekeningen, ten behoeve der kerken van *Schaffhausen* en *Yverdun* geschreven hadden, daarop zegt:

» Wat de inschrijvingen betreft, gij zijt gelukkiger dan wij, daar gij lieden, zoo arm als gij zijt, beter dan wij, u beijvert, om bijstand te verleenen aan buitenlanders. Ik zou minder over de voorzigtigheid wenschen te hooren spreken. . . . Ik zou die menschelijke voorzigtigheid wel willen verbanen, waarvan men zooveel spreekt. Wij zouden, denk ik, meerder middelen hebben, om in onze eigene behoeften te voorzien, als wij iedereen ter hulp kwamen. Doch men maakt vele bedenkingen, als het op geld geven aankomt. . . . Wij hebben eene groote opwekking nodig, om het oude mededoogen en de oude gastvrijheid te doen herleven. Intusschen verheugt het mij, dat men van alle kanten zulke verzoeken herhaalt, en gij hebt dus wel gedaan, met mij over de belangen der Zwitsersche kerken te schrijven. . . . Ik heb vijf of zes jaren geleden, al mijne goederen in handen van den Bisschop gesteld; maar dat middel voldoet mij nog niet, wijl het slechts eene vertooning van Evangelische armoede is. Ik hoop en ik bid, dat ik eenmaal het waarlijk beoefenen derzelfde moge waardig zijn. De Bisschop heeft in zoo vele behoeften te voorzien, dat alles, wat mij toebehoort, gemakkelijk tot het een of ander goed werk besteed wordt (1). . . . Ik herhaal het, ik wensch dat ik nog eens een nieuw tijdvak zal mogen beleven. . . . »

Het is bekend, dat de Engelsche natie het gebrek heeft, van alles voor zich zelve, weinig of niets voor anderen te doen. Dat egoïsme is eene vrucht en overblijfsel van de hervorming: als *Engeland* het ge-

loof herkrijgt, zal het ook de liefde herkrijgen, die er de vrucht van is. Het is dus geen wonder, dat de heer SPENCER bij iedere gelegenheid zoo sterk aandringt op het bidden, voor de bekeering van zijn vaderland, onder anderen, opdat ook daàr de oude liefde, mededeelzaamheid en gastvrijheid herleve. En wie weet, of de Voorzienigheid, die zoo bewonderenswaardig is in hare wegen, die zoo velen bij ons heeft opgewekt en nog dagelijks opwekt, om aanhoudend voor de bekeering van *Engeland* te bidden, ons in het verzoek der Trappisten van *Ierland*, niet een middel aanbiedt, waarvan zij zich bedienen wil, om door onze warme liefde, ten hunnen opzichte, de nog overgeblevene sporen, van het koude egoïstische Anglikanismus, in de harten, onzer Engelsche broeders uit te wischen! Inderdaad, welk eenen indruk moet het noodwendig op rijke Engelsche Catholijken maken, als zij vernemen, dat onze veel minder goede Nederlandsche Catholijken, ook voor Engelsche en Iersche Trappisten, hunne milde hand hebben ontsloten. . . . Welligt was dit slechts noodig, om door ons vonkje, hunne liefde, ook jegens hunne broeders van andere landen te doen ontvlammen! Wij althans, gevoelen ons gelukkig, bij het denkbeeld, dat wij, door ons ook met het inzamen van liefdegaven, voor de Trappisten van *Melleray* in *Ierland* te belasten, daartoe iets zullen mogen bijdragen.

AANKONDIGING.

Wij danken de Wel Eerw. Heeren, en Heeren Deelnemers, op de Intekening voor het EERE MONUMENT tot Hulde aan den Apostel der *Nederlanden* den H. WILLIBRORDUS, wij zullen trachten alle luister bij te zetten, om dat merkwaardig gedenkstuk te voltooijen en hetzelfde met alle zorgvuldigheid te laten bewerken en geven de liefhebbers tijd die nog vergeeten hebben in te teekenen tot en met den 21 dezer maand December, en als dan zal voorzeker de Intekening gesloten zijn, en geene Exemplaren dan met verhooging van Prijs, het zij ook aan wie, buiten Intekening afgeleverd worden.

Breda, VAN GULICK EN HERMANS,
6 December 1839. Drukkers en Boekhandelaars.

Bij J. J. ARKESTEYN EN ZON, Boekhandelaars te 's Bosch, is van de Pers gekomen en alom verzonden:

* * Geheiligt zij uw Naam! Een Gebedenboek voor Catholijke Christenen, door J. P. SILBERT. Naar het Hoogduisch. Tweede verbeterde druk. Kerkelijk Goedgekeurd.

De Dag van eenen Christen, geheiligt door het Gebed en de Overdenking. Op nieuw overzien, verbeterd en vermeerderd door T. VAN STAVELAN, R. C. Priester en Pastoor te Vlaardingen. Vierde druk. Kerkelijk Goedgekeurd.

Beide van uitmuntende gegraveerde titels en vignetten voorzien en in allerlei banden te bekomen.

Leerrede over Rom. VI: 2, gehouden bij gelegenheid van het Jubeljaar, door JACOBUS BENIGNUS BOSSUET. Naar het Fransch. Eene nabetrachting, ter bevordering der waardige viering van het Jubilé, door Zijne Heiligheid GREGORIUS XVI, aan de *Nederlanden* verleend, naar aanleiding van het elfde Eeuwgetij der voortplanting van de Evangelieeler in ons vaderland, door den H. WILLIBRORDUS. Kerkelijk Goedgek. 30 Cts.

(1) Zoo heeft onder andere zijn Hoogw. f 24000 tot het bouwen eener prachtige Catholijke kerk te *Birmingham* gegeven, van welke hij op den 29 October 11. plegtig in het openbaar, in het bijzijn eener verbaazende menigte, den eersten steen heeft gelegd, waarbij ook de Heer SPENCER tegenwoordig was en Doctor WISEMAN gepredikt heeft. RED.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te *Grave*; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor *België* kan men abonneren aan het Postkantoor te *Antwerpen*.

ALLOCUTIE VAN ONZEN H. VADER GREGORIUS XVI, IN HET GEHEIM CONSISTORIE
VAN 22 NOVEMBER 1839.

EERWAARDE BROEDERS!

In de ongelukkige tijden, waarin wij, sedert den aanvang onzer Apostolische bediening leven, zijn wij meer dan eens genoodzaakt geweest, u van deze plaats, treurige en harde gebeurtenissen aan te kondigen; doch hetgene wat wij in uwe vergadering van heden, te midden van onze droefheid en van onzen rouw te zeggen hebben, is wezenlijk van dien aard, dat het in bitterheid alle rampen overtreft, die wij reeds beweend hebben. Het is aan niemand uwer onbekend, dat de Rutheniaansche (Russische) Bisschoppen en de geheele beroemde natie, die, na gelijkkelijk het Christen geloof en de Catholijke eenheid te hebben aangenomen, dezelve naderhand droevig verlaten had, om de ongelukkige scheuring der Grieken te volgen, met behoud van deszelfs eigen taal en den Griekschen ritus, echter door de goddelijke genade gedrongen, er meer dan eens ernstig aan gedacht had, om in den schoot der Roomsche

Kerk terug te keeren: daarom onderteekende in de algemeene Kerkvergadering van *Florence*, de Aartsbisschop van *Kiovia* metropolitaan van geheel *Rusland*, met al de Grieken, het beroemde decreet van vereeniging. Spoedig, wel is waar, gingen al die voordeelen verloren, ten gevolge der ontstane onlusten en der snoode pogingen van degenen, die tegen het licht strijdende, zich des te halstarriger aan het schisma gehecht toonden. Evenwel ontbraken de vermaningen niet, en de ijver der Bisschoppen verflaauwde niet, tot dat eindelijk de gelukkige dag aanbrak, waarop het, door de barmhartigheid van God aan het Rutheniaansche volk vergund werd in den schoot hunner verlatene moeder terug te keeren, in de heilige plaats door den Allerhoogsten gesticht en in welke alleen de zaligheid gevonden wordt. De Rutheniaansche Bisschoppen, die omstreeks het einde der XVI. eeuw aan het tijdelijk bestuur van den godvruchtigen SIGISMUND III, koning van *Polen* en *Zweden* en groot-hertog van *Lithauen* onderworpen werden, zich de eendragt herinnerende, die eertijds tusschen het Oosten en die van het Westen heerschte, eene eendragt, die hunne voorzaten zoo zorgvuldig hadden onderhouden onder de leiding van den H. Stoet

zonden twee afgevaardigden in naam der geheele Geestelijkheid en des geheelen volks aan den Stoel van den H. PETRUS, om te verzoeken, dat het hun vergund werde, na de volledige afswering van alle schismatieke dwalingen, zich op nieuw met de Roomsche Kerk te vereenigen en in de eenheid terug te keeren. Hiertoe werden zij door geenerlei uitwendig geweld, door geenerlei illusie, door geenerlei gevoelens van onbestendigheid of lichtzinnigheid, door geenerlei hoop op tijdelijk voordeel aangezet, maar zij werden eenigerlei verlicht, door den glans van het goddelijk licht, door de kennis der waarheid en aangevuurd door hunnen ijver voor de zaligheid der kudde, die hun was toevertrouwd. Overigens was dat besluit in eene algemeene vergadering na rijpe overweging genomen. Verscheidene Apostolische constitutien, ontelbare gunsten en weldaden over die natie uitgestort, bewijzen ontegenzegglijk den ijver en de liefde, waarmede onze voorzaat CLEMENS VIII, zaliger gedachtenis, haar bejegende, onder toejuiching der geheele Catholiciteit, als ook de zorgvuldigheid, van welke zij te allen tijde van den kant des heiligen Stoels het voorwerp is geweest, de wijsheid, de gematigdheid, waarmede hij haar altoos heeft behandeld, de bezorgdheid, waarmede hij haar zoo menigmaal geholpen heeft. Zoo liet hij aan hare geestelijkheid, voor zoo verre zulks geen inbreuk maakte op de Catholijke eenheid, het gebruik harer liturgie, waaraan zij gewoon was, als van de Oostersche kerk voortkomende; collegien werden daarenboven op verschillende plaatsen opgericht en met eene jaarlijksche som begiftigd voor de onderrigting der Rutheniaansche geestelijkheid in de leere des geloofs en der moraal. Ongelukkiglijk was die vereeniging der Ruthenianen met de Catholijke kerk, zoo providentieel gevormd, in vervolg van tijd aan harde wisselingen blootgesteld. Het was echter een voorwerp van blijdschap een groot aantal hunner; het moedig voorbeeld hunner heilige herders volgende, zoo gehecht aan den H. Stoel en zoo standvastig aan dat middenpunt der eenheid te zien blijven, dat men gedurende de jongst verloopene eeuw, vruchteloos poogde hen te verleiden, door de illusien eener valsche filosofie; en zoo slechte gevoelens en dwaalbegrippen zich over hun grondgebied verspreidden, verwijderden zij zich niet te min geen oogenblik van de zuiverheid der leer en van het Catholijk geloof.

Maar, o treurige en noodlottige revolutie! O hard en jammerlijk lot van de Rutheniaansche natie! Zij, die hen in de jongste tijden tot vaders en herders waren gegeven, zij, in welke zij gidsen en predikers hadden moeten vinden, ten einde voor altoos in de innigste vereeniging te blijven met het ligchaam van JESUS CHRISTUS, 't welk de kerk is, toonen deze zich zelfs de bewerkers, der nieuwe apostasie, die hen in de diepte des afgronds heeft geworpen. Dit is het, Eerwaarde broeders, wat ons zoo sterk kwelt en bedroeft; dit is het, wat zich met alle bitterheden

die wij ondergaan, heeft komen paren, 't welk ons gemakkelijker valt, door tranen dan door woorden uit te drukken. Wij moeten erkennen, dat wij aanvankelijk moeite hadden, om geloof te hechten, aan alles, wat ons berigt werd aangaande die treurige gebeurtenis en vooral bij het overwegen van den grooten afstand der plaatsen en de uitstekende moeilijkheid onzer communicatien met de verstrooide Catholijken, die dat land bewonen. Het is om die reden, dat wij tot hertoe hebben getoefd met het verheffen der stem en het laten hooren der klagten aan de grootheid van den ramp geevenredigd. Doch, sedert dat wij zekere berigten ontvangen hebben en de zaak overigens overal genoeg bekend is uit de openbare bladen, is het ongelukkiglijk niet meer mogelijk, te betwijfelen, dat verscheidene Bisschoppen der vereenigde Ruthenianen van *Lithauen* en *Wit-Rusland*, met een gedeelte van de geestelijkheid en van het volk, die aan hen waren toevertrouwd, na jammerlijk afstand te hebben gedaan van de gemeenschap met de Roomsche kerk, van welke de Catholijke eenheid voortvloeit, naar den kant der Schismatieken zijn overgegaan. Om hunne goddelooze onderneming te volbrengen, begonnen zij op eene snoode wijze, met, bij de plegtigheden van den Godsdienst, boeken in te voeren, die zij van de Russisch-Griekschen bekomen hadden en voegden zich naar hunne gebruiken in schier den geheelen vorm der Liturgie, zoodat het onwetende volk, bedrogen door de gelijkenis van den ritus, trapswijze in het Schisma vervallende, zich daarin zag medegesleept, zonder het te vermoeden. Daarop werden, op hun bevel, verscheidene Pastoors bijeengeroepen, en men zond hen gelijktijdig circulairen, waarin men onder schaamteloze valschheden (*inter impudentes fallacias*) aan elk hunner beval, hunne gehechtheid aan de Grieksch-Russische kerk te belijden, volgens het formulier, dat men hen deed aannemen, terwijl men hen aankondigde, dat de overtreders onmiddellijk hunne beneficien verliezen en bij de hooge overheid zouden worden aangeklaagd, even als alle priesters, die hun voorbeeld volgden. Eindelijk, na het gebruik maken van nog andere kunstgrepen (*machinationes*) gerankten zij tot zulk eenen trap van verdorvenheid, dat zij niet bloosden openlijk hun oogmerk bekend te maken, om tot die Kerk over te gaan, en drukten in naam hunner kudde, den wensch uit, om er de vergunning des keizers toe te verwerven. En hunne wenschen werden vervuld! Nu dan, nadat alle dingen waren voorbereid en bekrachtigd door het Schismatieke synode, te *Petersburg* zitting houdende, werd de vereeniging van de Rutheniaansche Bisschoppen, geestelijkheid en volk (tot dien tijd toe met de Roomsche Kerk vereenigd) met die der Grieksch-Russischen erkend en plegtig geproclameerd. Het stuit ons, hier te herhalen, al wat sedert lang, die noodlottige gebeurtenis aankondigde, en, door welke middelen van verleiding die ontwaarde herders, zich in zulk eenen diepen afgrond van boosheid, en verdorvenheid hebben laten

wegslepen. Hunnen smartelijken val beschouwende willen wij liever met de heilige schriftuur uitroepen: » De oordeelen Gods zijn een diepen afgrond. »

Overigens zal die wreede wonde aan de Catholijke Kerk toegebracht u wel doen begrijpen, eerwaarde broeders, hoedanig ons gevoel zijn moet, en van welke droefheid wij moeten doordrongen wezen. Wij zuchten en jammeren uit de diepte van ons hart, omdat zoovele zielen, welke JESUS CHRISTUS, door zijn bloed heeft vrijgekocht zich in een zoo eminent gevaar bevinden van hunne eeuwige zaligheid te verliezen; wij bejammeren, dat afvallige Bisschoppen zoo schandelijk zijn te kort geschoten in de getrouwheid, die zij aan de Roomsche Kerk gezwoeren hadden, wij bejammeren, dat het heilig karakter, waarmede zij bekleed waren door de gunst van den heiligen Stoel zoo onwaardiglijk door hen is vergeten geworden. Maar onze bekommering is grenzeloos voor die geliefde kinderen dier natie, die zich niet door illusien hebben laten bedriegen, noch verleiden door slechte voorbeelden, en die getrouw zijn gebleven aan de Catholijke gemeenschap. Want het is ons niet onbekend, dat de apostasie der anderen, voor hen eene bron van onheilen is geworden, en dat zij oneindig veel te lijden hebben, om hunne volharding in hunne heilige vereeniging met de Kerk. O! dat wij ten minste op eenen zoo grooten afstand hen konden troosten, door onze vaderlijke vermaningen en hen eenige geestelijke gratien konden doen toekomen, om hen te bemoedigen! Intusschen ons de bediening herinnerde, die wij bekleeden en overtuigd, dat hetgene, wat eertijds tot den propheet gezegd werd, ook aan Ons, wordt gezegd: » Roep en houd niet op, verhef uwe stem als een bazuin en verkondig aan mijn volk zijne ondeugden en aan het huis van JACOB zijne zonden, » zullen wij voortgaan, met van de hoogte onzer opperste Apostolische bediening, voor het aangezicht der geheele Christenheid, de apostasie der Rothenianen, en vooral die hunner Bisschoppen te bejammeren, en wij zullen niet ophouden hen de ergernis te verwijten, die hunne misdaad in de Catholijke Kerk heeft te weeg gebracht. Evenwel, daar wij op aarde, de plaatsbekleeden van Hem, » die rijk is in barmhertigheden en die neigingen van vrede en niet van vijandschap gevoelt, » van Hem, » die gekomen is om te zoeken en te behouden degenen, die verloren waren, » ten einde ons niet geheel en al te ontdoen van alle Apostolische liefde, te hunnen opzigte, vermanen wij levendig hen allen en elk hunner, om wel te wegen, wat zij verloren hebben en aan welke verschrikkelijke kastjdningen zij zich hebben blootgesteld, volgens de heilige Canons; om te bedenken, waar zij in hunnen onvoorzigtigen loop en in de vergetelheid van hunne eeuwige zaligheid heen gaan; om den Vorst der herderen te vreezen, die van hun het bloed der verlorene schapen zal afeischen en uit heilzame schrikken » van het treurige oordeel dat hun verwacht » terug te keeren en hunne verstrooide kudde terug te leiden op den weg

der gerechtigheid en der waarheid, waarvan zij zich zoo verre verwijderd hebben.

Nadat alles, Eerwaarde Broeders! kunnen wij u niet ontveinsen, dat de smart, welke de toestand der Catholijken binnen de grenzen van het uitgestrekte Russische rijk ons veroorzaakt, van nog grootere uitgestrektheid is; want wij weten onder welke verdrukking onze heilige Godsdienst er sedert lang zucht. Om er hem van te bevrijden, hebben wij geene der pogingen verzuimd, welke onze herderlijke zorgvuldigheid ons gebod en in de toekomst zullen wij niet ophouden, ons tot den magtigen keizer te wenden, in de hoop, dat zijne onpartijdigheid en zijne edele wijze van zien onze wenschen en vorderingen gunstig zullen ontvangen. Laat ons tot dat einde allen met vertrouwen den troon der genade naderen; laat ons den Vader der barmhertigheden en den God aller vertroosting smeken; dat Hij zich gewaardige, een blik op zijn erfdeel te slaan, dat Hij de Kerk, zijne Bruid, trooste, over het verlies harer kinderen, die zij zoo bitterlijk beweend en haar, na zoo vele rampen den vrede verleene, dien zij sedert zoo lang wenscht.

BRIEF VAN DEN LAATSTEN KONING VAN POLEN AAN DEN APOSTOLISCHEN NUN- TIUS, LITTA.

Merkwaardig is de brief, dien de laatste koning van Polen, in den tijd, toen Rusland, Oostenrijk en Pruisen, tot de verdeeling van zijn rijk besloten hadden, en hem tot het doen van afstand dwongen, aan den Pauselijken Nuntius bij zijn hof, heeft geschreven. Die brief was van den volgende inhoud:

» Hoe weinig uitzicht er is, dat wij onze wederzijdsche staatkundige betrekkingen, volgens de tot nu toe plaats gehad hebbende gebruiken, zullen kunnen eindigen, zoo veel te meer verlang ik, uwe Eminentie, ten minste op de eenige wijze, die mij nog overig is, te betuigen mijn spijt van slechts zoo kort genot van uwe tegenwoordigheid in Polen te hebben gehad, gelijk ook van uwe innemende hoedanigheden, welke u overal hebben en zullen doen beminnen.

» Wat ook het lot zij, dat ik te wachten heb en waar ik mij bevinde, ik zal steeds mijn kinderlijk ontzag voor onzen gemeenen vader en de oprechtste vriendschap voor u mede voeren.

» Zijt, bidde ik u, de vertolker mijner gevoelens bij zijne Heiligheid en houdt u voor dezelve daarvan altijd verzekerd: Indien een mijner wenschen vervuld worde, dan wanhoop ik niet volkomen, om nog eens in persoon den vaderlijken zegen van PIUS den VI te ontvangen en den waardigen, zeer waardigen Aartsbisschop van THEBIS, LITTA te omhelzen, van wien ik verzoeken, dat hij steeds beware de beeldenis van hem, die zich oprechtelijk noemt, zijn zeer toegenegen.

STANISLAUS AUGUSTUS, koning,

Korten tijd daarna gaf de Russische ambassadeur aan al de andere ambassadeurs kennis, dat zij *Warschau* konden verlaten, wijl het koninkrijk *Polen* ontbonden was. — De ambassadeur van *Zweden* was de eenige, die daartegen protesteerde en te *Warschau* bleef.

R U S L A N D.

(Tweede Artikel.)

Het gedrag van *Rusland*, wordt hoe langer zoo vermeteler. Het heeft de nationaliteit van *Polen* en daarin het bolwerk van *Europa*, tegen de barbaarsheid geheel vernield; het heeft alle voorwaarden, onder welke dat ongelukkige land onder zijnen scepter was gebracht, geschonden. . . . Krachtige vertoogen, door *Oostenrijk*, *Frankrijk*, of *Engeland* gedaan, zouden misschien den ezaar van zijne verdere ontwerpen hebben doen afzien: maar het despotieke, zich Catholijk noemende *Oostenrijk*, beminde het vrijheidlievende Catholijke *Polen* niet; het zag deszelfs vernieling stilzwijgende, misschien met welgevallen aan. *Frankrijk* poogde zijne jongste revolutie en de dynastie die er door op den troon gebracht was, door vrede te bevestigen en bedacht niet, dat deszelfs oude krijgsroem, wellicht meer indruk zou maken, dan de vreedzame houding, waarmede het den ondergang van *Polen* van verre aanzag, en die niet anders dan aan gevoel van zwakheid toegeschreven werd. *Engeland*, de natuurlijke vijand van *Rusland*, bekommerde zich even weinig over de vernieling van *Polen*. — De ezaar gevoelde van dat oogenblik af, dat niemand hem weerstand durfde bieden, en hij zettende zijne overheerschings-ontwerpen voort. Hij beval eindelijk de vereeniging der Grieksch-Catholijke Kerk met de schismatieke Grieksch-Russische kerk, wier hoofd, heer en meester hij is, en sloeg alle vertoogen daartegen, door het wettig geestelijk gezag, den weerloozen Apostolischen Stoel gedaan, in den wind. Hij bezigde eenen grooten diplomatieken invloed op den politieken toestand van *Europa*, welks andere mogendheden het koste wat het wilde, den vrede verlangden te handhaven, zonder er zich, zoo het schijnt, over te bekommeren, dat *Rusland* zijne strijdkrachten, vooral in het Oosten, op eenen geduchten voet bragt.

Wie zou, in deze oogenblikken aan *Rusland* weerstand durven bieden; wie zou deszelfs eischen durven weerstreven? Wie deszelfs invloed betengelen? Menschelijkerwijze is geenerlei mogendheid, geenerlei coalitie hiertoe tegenwoordig in staat. En daarenboven knaagt de kanker der partijschappen en der verdeeldheid aan het hart van alle monarchijen, terwijl de ongerijmde aanmatigheden der meeste gouvernementen, die hunne heerschappij ook over den Godsdienst en het onderwijs willen uitstrekken, in alle gemengde staten, de Religiehaat, die zij er dwaas-

lijk door meenen te zullen verminderen, ongelooflijk vermeerderd en verbittert.

Het protestantismus, met deszelfs egoistische en tevens slaafsche theorien, heeft *Europa* tot een strijdperk van godsdienstige en politieke partijen gemaakt, die elkander onophoudelijk, nu eens heimelijk, dan openlijk bestrijden en trachten te overwinnen. Eenheid en eensgezindheid, is nergens te vinden. *Europa* is een koninkrijk, dat tegen zich zelve verdeeld is en dus, volgens eene onfeilbare uitspraak, niet bestaan kan.

Dat weet *Rusland* zeer goed: het weet zeer goed, dat alle mogendheden, die deszelfs ontwerpen zouden willen tegenwerken, daartoe niet in staat zijn, uit hoofde der partijschappen, die allerwege bestaan, en van welke sommige slechts naar het oogenblik haken om de bestaande orde van zaken omver te werpen; het weet zeer goed, dat het overal eene partij vinden zal, die deszelfs oogmerken begunstigt. Het weet, eindelijk, zeer goed, dat er slechts eene enkele kracht bestaat, die deszelfs schismatieke overheerschings-ontwerpen zoo durven en kunnen bestrijden; het Catholicismus, dat immer de bevrjder der volken is geweest. Van daar die vinnige haat en vervolgingszucht van *Rusland* tegen het Catholicismus, die immer het schisma en de schismatieke gouvernementen hebben gekenmerkt.

Maar wat zou het Catholicismus in deze oogenblikken tegen *Rusland* vermogen? Vraagt misschien menig beangst gemoed: voorspellen deszelfs vijanden, niet dagelijks zijnen nabijzijnden val, den val van het *Pausdom*, den val van *Rome*, van de zoogenaaide anti-Christische Kerk?

Het Catholicismus, dat bestemd is, om alle gouvernementen en dynastien te overleven, vermag alles door Hem, wien alle magt in Hemel en op aarde gegeven is, die aan een zijner Apostelen gezegd heeft: » Ik zeg u, dat gij zijt *PETRUS*, en op deze Steenrots zal ik mijne Kerk bouwen en de poorten der hel zullen tegen haar niet vermogen! — Al wat gij zult binden op aarde, zal in den Hemel gebonden zijn . . . weid mijne schapen, weid mijne lammeren . . . en ziet ik ben met ulieden al de dagen tot aan de voleinding der wereld." Het Apostolaat van *PETRUS*, zijn Opperherderschap en zijne magt zal dus, in zijne Opvolgers voortduren, tot dat de tijd door de eeuwigheid zal verzvolgen worden!

Iedere aanslag tegen *Rome* en den Apostolischen Stoel heeft dezelfde uitkomst opgeleverd: de schande van deszelfs vijanden, de glorie van God en de uitbreiding des geloofs! Aan die aanslagen hadden vele volken, die in de barbaarsheid, en de Ariaansche ketterij gedompeld waren hunne beschaving en hunne bekeering te danken, en wat hebben de aanslagen van de Fransche republiek en van *NAPOLEON* tegen den apostolischen Stoel, zelfs de bemagtiging van *Rome* door beider legers, ten gevolge gehad? Ook destijds voorspelde de ketterij en het ongeloof den aanstaanden val

des eeuwigen zetels, dien men zelfs in ons vaderland eenen *vermolmden* stoel durfde noemen? Vraagt het aan *Frankrijk*, alwaar die aanslagen gesmeed, van waar zij uitgevoerd werden? — Het gedrogtelijke gallicanisme, die bastaard-telg van het schisma en het Protestantismus, dat monsterachtig troetelkind der Fransche natie en der oude Fransche geestelijkheid, heeft er allen invloed verloren en alle verstandigen erkennen, dat de zoogenaamde *vrjheden der Gallikaansche kerk*, eene wezenlijke en verachtelijke slavernij waren! Vraagt het aan de asch van NAPOLEON op *St. Helena* . . . Vraagt het aan het overal, met verbazende snelheid aangroeiende getal van Catholijken, aan den vurigen ijver van hen, die tot het geloof der vaderen zijn teruggekeerd, alles zal u toeroepen: » de vijanden van *Rome*, zijn slechts werktuigen geweest, om den waren luister van *Rome* des te heerlijker te doen schitteren, en de morele magt van den Apostolischen Stoel te vermeerderen! Ook hieraan zal *Rusland* dienstbaar worden, als het zijne oogmerken tot *Rome* uitstrekt, als het de kastijding vergeet, waarmede de Almagtige, den trotschen NAPOLEON getuchtigd heeft, toen hij zich aan den gezalfden des Heeren had durven vergrijpen! Welligt zou de aanslag van den tsaar tegen den Apostolischen Stoel, in de hand der Voorzienigheid, het middel worden om aan het in schisma en slavernij gedompelde *Rusland*, de *vrjheid der kinderen Gods* te schenken!"

ZAAK DER AARTSBISDOMMEN VAN GNESEN EN POSEN.

Verschillende artikelen van aanbelang, hebben de mededeeling der gebeurtenissen, die, ten gevolge van den worstelstrijd tusschen de Catholijke Kerk en het Pruisisch gouvernement hebben plaats gehad, eenigen tijd geschorst; doch daardoor zijn wij ook in staat om eenige belangrijke stukken, betreffende die zaak in eene geregelde orde mede te deelen, zoo als wij ook doen zullen met alles, wat verder, betreffende die hoogstgewichtige zaak van blijvend belang zijn mogt.

EERWAARDE GEESTELIJKHEID DER AARTS- DIOCESE VAN GNESEN.

Daar het betamelijk was, gelijk wij in de Handelingen der Apostelen IV: 18 — 23, lezen, dat de heilige Apostelen PETRUS en JOANNES, openlijk van de andere Discipelen de harde verbodsbepalingen en bedreigingen bekend maakten welke de groote raad van *Jeruzalem* tegen hunne Apostolische zending had uitgesproken, is het insgelijks betamelijk en zelfs van mijnen pligt, dat ik dit voorbeeld der Apostelen volg en dat ik aan u, als aan eene Geestelijkheid, die mij ondergeschikt is, den hoogst smartelijken toestand doe kennen, waarin onze Vader, Leidsman en Herder, onze eerwaardige Aartsbisschop, zich geplaatst ziet, betreffende de kerkelijke administratie zijner diocesen. Nadat Zijn Hoogw. meermalen bij herhaling het eerbiedigste verzoek aan Z. M. den koning

had gerigt, dat hem vergund werde, in zijne diocese terug te keeren bij de kudde, die aan zijne zorgen is toevertrouwd; nadat gij zelve, eerwaarde Priesters, vergaderd waart geweest en door eene commissie uit uw midden gekozen, een ootmoedig verzoek aan den voet des troons had nedergelegd, om de terugkeering van uwen geliefden Herder te verwerven, ontving Zijn Hoogw. de Aartsbisschop, den 10 September ll. van Z. M. het volgende bedroevende antwoord:

» EERWAARDE AARTSBISSCHOP!

» Daar uw Hoogw. mij, ter beantwoording van mijn » rescript van 20 Mei ll. nog geene voorstellen heeft » doen geworden, welke van dien aard zijn, dat ik » de schorsing der bediening door ophouders, welke gij » ten gevolge van een arrest ondergaat, kan ik, om » dezelfde reden uwe terugkeering naar de aartsdio- » cese niet toestaan, hetwelk niet belet, dat gij vrj » blijft, om uw verblijf in het land te kiezen, nadat » gij u dienaangaande zult verstaan hebben, met de » ministers der kerkelijke en binnenlandsche zaken. » Dit is het antwoord, dat ik op uwen jongsten brief » van 29 der vorige maand meen te moeten geven.

» Den Toegenegen
» FREDERIK WILHELM."

Nu, gelijk in de boven aangevoerde woorden der Schriftuur, de Apostelen geen ander doel hadden, dan om alle Christenen op te wekken, tot het vereenigen hunner gebeden, om de hulp des Hemels te verzoeken, zoo ook wil ik, u deze tijding mededeelende, u slechts uitnoodigen, om het voorbeeld dier godvruchtige primitieve Christenen te volgen en de vurigste gebeden en smeekingen voor onzen Opperherder en voor de H. Catholijke Kerk, ten Hemel op te zenken. De gedenkwaardige woorden lezende van de Handelingen der Apostelen XIII: 5. » Terwijl PETRUS aldus in de gevangenis bewaard werd, deed de Kerk aanhoudende gebeden voor hem tot God." Zult gij begrepen hebben, dat de zaak van uwen Herder, die der Catholijke Kerk is, voor welke hij zoo vele smarten verduurt; geen waar lid van die Kerk kan er zich van ontslaan, om in eene zoo heilige zaak, voor hem te bidden. Gij dan, Priesters! vergenoegt u niet, met bij de verhevene en onbloedige Offerande der Misse, de barmhartigheid van onzen goddelijken Herder JESUS CHRISTUS, af te smeeken en in te roepen, maar onderrigt ook van den predikstoel het volk van den treurigen toestand, waarin uw Godsdienst, uwe Kerk en uw gevangen Herder zich bevinden, ten einde dat volk zich met u vereenige in vurige en onafgebrokene smeekingen aan den Heer der legermagten en aldus, langs den weg van ootmoedigheid en van gebed, eenen heiligen vrede voor onze Catholijke Kerk en de gelukkige terugkomst van den zoo verlangden Herder bij zijne kudde te verwerven. Tot dat einde wordt bevolen, dat, op alle Zon- en Feestdagen, in al de kerken der aartsdiocese, openbare smeekingen zullen worden gedaan, met uitstelling van

het allerheiligste Sacrament in *pyxide*, en dat aan het einde van den Hymnus: heilige God! de woorden: dat Gij U gewaardigt, heilige God! ons den vrede der Catholijke Kerk en de gelukkige terugkomst van onzen Aartsbisschop te schenken, driemaal herhaald worden. Er zal ook een gebed voor den Aartsbisschop worden gedaan, hetwelk men kan ontleenen en vertalen uit het Ritueel in *exoptione novi Archiepiscopi* of uit de *Missa, in anniversario electionis*. Doch onder het opzenden onzer gebeden voor de Kerk en voor onzen Aartsbisschop, zullen wij ons altoos de heilige wet herinneren, welke beveelt aan Cesar te geven, wat aan Cesar toekomt; wij zullen de wetten van den staat in de volkomenste rust en orde onderhouden, met betrekking tot de tijdelijke zaken en wij zullen voor het geluk van onzen doorluchtigen monarch en heer bidden. En opdat dit bevel stiptelijk worde uitgevoerd, verklaar ik daarenboven, dat hetzelfde uitgevaardigd wordt krachtens de uitdrukkelijke en vurige begeerte van onzen Aartsbisschop en ten gevolge van het bevel, dat hij mij dienaangaande heeft doen toekomen. De Deken N. zal er kennis van geven, *via cursoria*, aan al de Eerwaarde Geestelijken, en zal mij, te gelegener tijd de acte van insinuatie doen geworden.

Posen, 20 September 1839.

De Vic-Gen. van het Aartsbisdom van *Gnesen*,
BRODZISZEWSKI.

EERW. GEESTELIJKHEID DER AARTSDIOCESE VAN *GNESEN*.

Onze Opperherder, de Aartsbisschop heeft vernomen, dat een boek, te *Halle* uitgegeven, onder den titel van: *baron van Sandau* is verspreid geworden onder personen, die invloed hebben op de midden en lagere klassen van het Catholijke volk. Nu, dat werk is inzonderheid gerigt tegen de leer- en grondstellingen der Catholijke Kerk betrekkelijk de gemengde huwelijken; het valt onzen H. Godsdienst aan, en het is vol van de lompste dwalingen aangaande het ware Christen geloof, zoodat zelfs Protestanten er zeer over zijn gebelgd geweest, het bevat daarenboven talrijke beledigingen voor het Catholicismus en kan diensvolgens groote schandalen onder de onkundigen te weeg brengen. En, wat ondanks dit, het meest bedroevend is, is, dat dit werk algemeen is verspreid geworden, op de boven vermelde wijze. De Heer Aartsbisschop heeft met diepe smart verklaard dat het enkel lezen van soortgelijke schriften, tegen den Godadienst in elk geval, een begin van verdorvenheid en alzoo eene groote zonde is: ook hebben alle Kerkvaders en de Concilien van alle eeuwen bepaaldelijk de Kerkvergadering van *Trente*, *per decretum indicis*, op gestrengte straffen verboden. Maar in de ongelukkige tijden waarin wij leven, kan dat lezen nog noodlottiger worden en zelfs diegenen doen wankelen die het standvastigste zijn in het geloof.

Wij willen bij deze gelegenheid alleen aan den be-

roemden TERTULLIANUS herinneren, die zich treuriglijk heeft laten misleiden, door de vergiftige geschriften der Montanisten; en met hoeveel te meer reden loopen diegenen gevaar, die minder kundig en zwakker zijn in het geloof, door het lezen van soortgelijke boeken? Deze en andere drangredenen hebben onzen Aartsbisschop bewogen, die hoewel lichamelijk van zijne kudde verwijderd, niet te min, tot aan zijnen laatsten adem zal voortvaren met hart en ziel met zijne diocesanen te waken over de schapen, welke God hem heeft toevertrouwd, heeft mij een uitdrukkelijk bevel ter hand doen komen, waarin hij u beveelt, u verbindt en vermaant Eerwaarde Priesters, als onder hem arbeidende werklieden, om alle uwe pogingen aan te wenden, ten einde de verspreiding van dat gevaarlijk boek te beletten van den kansel de geloovigen te verwittigen, en te overtuigen van het gevaar, dat zij loopen door het lezen daarvan, en hen diensvolgens te verbieden, dat boek aan te nemen, hetzelfde bij zich te houden en vooral door het lezen er van aan hunne onderhoorigen toe te staan. Laat ons dus stiptelijk gehoorzamen aan dat bevel van den Aartsbisschop, dat geen ander doel heeft, dan ons te herinneren aan de bepalingen en de wetten, welke de Kerk altoos getrouwelijk heeft gevolgd van de tijden der Apostelen af. Zoo vinden wij reeds, Act. XIX. Van gevaarlijke boeken die verbrand werden; voorts zegt ons de H. PAULUS: » Laat u niet verleiden! kwade zamensprekingen bederven goede zeden." (I Cor. XV: 23). En hoeveel meer kwade boeken! dezelfde Apostel verzekert in zijnen tweeden brief aan TIMOTHEUS, II: 17, dat » die goddelooze leeringen, even als de kanker, van liever leden het gezonde bederven." De Heer Deken N..., enz.

Posen 21 September; 1839.

De Vicarius Generaal van *Gnesen*
BRODZISZEWSKI.

Die Roman: de Baron VAN SANDAU, is, naar men beweert, op last van het Pruisisch gouvernement geschreven, en wordt door hetzelfde *gratis* verspreidt; wijl in die verderfelijke roman, in den geest des governments over de *gemengde huwelijken* wordt gesproken. Het was dus de pligt der geestelijkheid, om het volk tegen dat listig en verleidelijk geschrift te waarschuwen: en even gelijk de onverschrokken officiaal van *Gnesen*, de bovenstaande circulaire heeft uitgevaardigd, vaardigde ook het opper-consistorie van *Posen* de volgende circulaire uit, aan alle Pastors der diocese van *Posen*.

» Onder de talrijke geschriften, die in de jongste tijden buiten de diocese verschenen zijn, betrekkelijk de gemengde huwelijken, geschriften, die, op verschillende wijzen de leer onzer H. Kerk aanvallen, onderscheidt zich vooral het werk, getiteld: *De Baron VAN SANDAU*, waarvan eene menigte exemplaren binnen kort in onze diocese zijn verspreid geworden.

Het leven van den mensch voorstellende in zijne verschillende standen, plust de schrijver de grondstellingen onzer Kerk uit, en tracht, in aangename vormen in eenen vloeienden stijl, dezelve in de schaduw te plaatsen, en deszelfs lezing, ten minste onverschillig te maken in zaken van zooveel gewigt, als in de oogen der Catholijken de heilige band des huwelijks, en de pligten, die er uit voortvloeijen zijn. De noodlottige gevolgen, welke het lezen van een dusdanig werk hebben moet, kunnen niet miskend, noch met onverschilligheid beschouwd worden door hen, die weten hoeveel Catholijken er zijn, die in hunne pligten vergeestachtig zijn en door al diegenen, die zelve de principes van den Godsdienst stiptelijk volgende, verlangen dat hij bloeije en zich onafhankelijk make bij hunne broeders. Maar de gevolgen verkrijgen nog veel grooter gewigt in de oogen van de kerkelijke overheden der diocese, wier eerste pligt is, te waken voor de handhaving der zuiverheid dier principes bij de geloovigen en alles te verwijderen, wat op eenigerlei wijze hoegenaamd, dezelve zou kunnen verzwakken of krenken. Volgens een bevel van Monseigneur den Aartsbisschop van den 14 dezer maand, vermanen wij alle Heeren Pastoors en andere Geestelijken, die met zielzorg zijn belast, onder welken titel zulks ook zij, niet alleen, om zelve dat boek niet te lezen, 't welk de gronden van het Catholijk geloof aantast, maar ook om hunne kudde van die lezing af te houden en niets te verzuimen, om te beletten, dat die verleiding zich onder de geloovigen uitbreide, door dezelve in hunne predication en in hunne onderrigtingen te veroordeelen. Gij zult wel gelieven, mijn Heer, deze circulaire ter kennis uwer ondergeschikte geestelijkheid te brengen en ons alhier binnen vier weken de acte van insinuatie te zenden.

» *Posen* 26 September 1839.

» Het Aartsbischoppelijk algemeen consistorie
KILINSKI."

Den 4 October schreef Monseigneur VON DUNIN den volgende brief,

AAN Z. M. DEN KONING.

» Een onbeperkt vertrouwen stellende in de koninklijke woorden uwer majesteit, uitgedrukt in de genadige en welwillende inzichten door welke ik op den 14 Maart dezes jaars naar *Berlijn* ben geroepen, ben ik er den 5 April aangekomen. In de onderhandelingen met den secretaris van staat DUESBERG, gelijk ook in mijne brieven van 9, 16, 19 en 23 April en van 1 Junij heb ik, alle mogelijke middelen die met mijne regten overeenstemden voorgesteld en ik heb alle verklaringen gedaan, die ik in staat was te doen. Zonder mijne conscientie en de voorschriften van den Catholijken Godsdienst te krenken, ten einde de zaak der gemengde huwelijken te schikken, tot welzija mijner

kerk en tevens tot voldoening van uwe majesteit en ten einde weldra naar mijne verlatene diocesen terug te keeren. Ongelukkiglijk heb ik het geluk niet gehad om mijne ijverigste pogingen, mijn onbegrensd vertrouwen en mijne vaste hoop bekroond te zien met het gewenschte gevolg. Integendeel heb ik, den 10 dezer maand, tot mijne groote droefheid bij eene cabinets-orde van uwe majesteit het berigt ontvangen, dat mij niet kan worden vergund naar *Posen* terug te keeren, omdat ik de aan mij gedane voorslagen niet had ingewilligd.

» De genade uwer majesteit zal zich gewaardigen mij te vergeven, zoo ik de verklaringen niet herhaal, die ik in mijnen brief van 1 Junij heb gedaan: dat ik geene andere ontwerpen ken, noch kan maken dan die, welke in mijne boven vermelde brieven zijn vervat, zonder mijne conscientie, mijne kerk en mijne bediening te krenken en zonder te apostasiëren. Daar uwe majesteit, in afwachting van nieuwe voorstellen van mijnen kant aan mijnen terugkeer in mijne diocesen, voorwaarden heeft gesteld, die zedelijker wijze onmogelijk zijn en dat die terugkeer daardoor onbepaald is verschoven geworden, en daar ik geenszins met onverschilligheid de wanorde kan aanzien, welke in de kerkelijke administratie mijner diocesen bestaat en die naarmate harer voortdoring vermeederen, zoo ben ik volgens mijne conscientie noodzaak gemaakt geweest, om gisteren *Berlijn* te verlaten en mij naar *Posen* te begeven, om te waken voor het hoeden mijner schapen, volgens mijne herderlijke zending.

» De vrijheid nemende, om uwe majesteit kennis te geven van dien stap, dien ik gedaan heb, naar het voorbeeld van den H. PETRUS, den prins der Apostelen, van den H. PAULUS, den Apostel der heidenen en van vele heilige Bisschoppen der eerste eeuwen van het Christendom, heb ik de grootste hoop, nu ik naar *Posen* terugkeer, uit zuiveren ijver, en tot kwijting mijner conscientie van genot te zullen hebben van het doorluchtig koninklijk werk der genadige en welwillende inzichten die mij naar *Berlijn* hebben geroepen, en van de zoo hoog geroemde regtvaardigheid uwer majesteit; en dat het niet zal toegelaten worden, dat iets, op eenigerlei wijze, ons belemmere, noch mij in mijne herderlijke verrigtingen, noch de Catholijke Kerk mijner diocesen in de vrijheid en de uitoefening der leer en der voorschriften van den Godsdienst, door uwe majesteit gewaarborgd.

» Ik blijf met den diepsten eerbied voor uwe majesteit, enz."

» Gegeven den 4 October 1839.

Wat na de terugkomst van den Aartsbisschop van *Posen* plaats had, is aan onze lezers bekend (1). Na de gewelddadige vervoering van den Aartsbisschop naar de vesting *Colberg*, heeft zijnen moedigen Vi-

(1) Zie ons blad van 26 October II. in het Bijvoegsel.

caris Generaal, voor het aartsbisdom van Gnesen, de volgende circulaire uitgevaardigd:

EERWAARDE GEESTELIJKHEID DER AARTSDIOCESE VAN GNESEN!

Onze waardige en wezenlijke herder, de Aartsbisschop van Gnesen en Posen, gedrongen door de zuiverste en heiligste drangredenen zijner conscientie, gegrond op de heilige schrift en op het woord van JESUS CHRISTUS, die hem, uit kracht zijner goddelijke magt heeft gezonden (MATTH. XXVIII, 19; JOANN. XX, 21) die hem bevelen heeft, bij de schapen te blijven, die aan hem waren toevertrouwd (JOANN. X. 1 — 6); onderwezen, eindelijk door het voorbeeld der Apostelen, die op het bevel van eenen engel, terstond naar de kerk gingen, om het volk te onderwijzen. (ACT. III. 20). Onze Aartsbisschop, zeggen wij, was nauwelijks teruggekomen op den 4 October bij zijne geliefde kudde te Posen, of hij werd ons op den 6 October op nieuw ontrukkt. In den nacht van zaterdag op zondag, tusschen 2 en 3 uren, omringde men het Aartsbischoppelijke paleis, door gewapende soldaten, men opende de deuren met geweld en omstreeks 5 ure, voerde men hem buiten Posen en zijne diocese, onder een geleide van politie-bedienenden, verzeld van gensdarmes en ruiters. Door welken harderen slag kon de Catholijke Kerk onzer diocese getroffen worden? Wat moeten wij in dezen treurigen toestand doen? Wij moeten ons met resignatie en ootmoedigheid onderwerpen aan de gestrengte tadeluiten van onzen almachtigen Heer en Schepper. Laat ons niet morren tegen de beschikking, laat ons in de diepste kalmte blijven en laat ons zorgvuldig alles vermijden, alles, wat den geringsten schijn van gisting zou kunnen opleveren; maar weenen, wanneer ons hart van de levendigste droefheid doordrongen is; maar hulp afsmeeken, als onze Kerk een zoo grievend geweld ondergaat, wie zal zulks zelfs aan de grootste misdadigers kunnen verbieden? Eerwaarde broeders! in een zoo harde beproeving onzer Kerk, kan ik niet ophouden, u te herinneren aan het schoone voorbeeld van de eerste tijden des Christendoms, een gedrag, dat de H. Geest zelf zonder twijfel inboesemde aan de harten aller ware discipelen van JESUS CHRISTUS en aan zijne Kerk, die zich geheel en al onder de leiding der Apostelen bevond. Dat voorbeeld werd ons voor lang herinnerd en ik herhaal het nogmaals: Terwijl PETRUS aldus in de gevangenis bewaard werd, deed de Kerk, onophoudelijk, gebeden tot God voor hem." (ACT. XII. 5.) Daar wij ons thans in eene soortgelijke omstandigheid bevinden, en daar wij uit de goddelijke woorden de treurige gevolgen kennen, die er uit kunnen voortvloeien: Ik zal den herder slaan, en de schapen der

» kudde zullen verstrooid worden." (MATTH. XXVI. 31); moeten wij dit in het binnenste van ons hart overwegen en er moet geen Catholijk gevonden worden, die geen deel neemt, aan deze treurige plegtigheid der Kerk. Wij Priesters, en al het volk, dat aan ons is toevertrouwd, zullen gezamenlijk, aan den voet van de altaren des Heeren gaan, deselve met onze heete tranen besproeijen en zuchten slaken voor den Heer der legermagten; opdat Hij mededoogen met ons hebbe, en diensvolgens behooren alle openbare devotien in onze Kerk zich met het rouwfloers te bedekken. Ik, in hoedanigheid van onwaardigen officiaal en geestelijken Vikaris, van den Eerwaardigen Aartsbisschop, verzoek u met allen mogelijken aandrang, al ware het niet uit enkel gevoel van plicht, ten minste uit achting voor onzen gemeenschappelijken Herder en voor onzen H. Godsdienst, van dezen dag af, in alle kerken, het orgel, de geheele muziek en alles, wat het geringste teeken van vreugde zou kunnen aanduiden, te doen zwijgen. Gij weet dat onze Opperheder, van het oogenblik af, van zijne smartelijke opoffering, voor de heilige zaak der Catholijke Kerk, openlijk dien wensch uitdrukte en hoe zouden wij, wij zijne kinderen, dit kunnen weigeren aan den Vader en Herder, die zich zulke groote opofferingen voor ons en onze Religie heeft opgelegd! Laat ons, eerwaarde broeders! de oogen slaan op het groote voorbeeld van onzen Herder; hij spreekt tot ons met kracht en zegt aan elk onzer, hoe wij openlijk en standvastiglijk, voor de geheele wereld het geloof onzer heilige Catholijke Kerk moeten belijden. Aan God alleen en aan zijne barmhartigheid, willen wij Priesters en al het volk, in onze openbare en bijzondere devotien, uit het midden onzer algemeene en diepe droefheid onze smeekingen doen, opdat Hij zich waardige medelijden te hebben met de Catholijke Kerk en onzen eerwaardigen Aartsbisschop. De Heer Deken N. . . ., enz.

Posen, 8 October 1839.

(Get.) BRODZISZEWSKI.

De geabonneerden, die hun abonnement voor het eerste half jaar 1839 nog niet hebben voldaan, gelieven hun verschuldigde onverwijld en vrachtfrij aan het Bureau der Catholijke Nederlandsche Stemmen te bezorgen, ten einde geene vertraging in het ontvangen van dit blad te ondervinden.

Door plaatsgebrek moeten wij de vermelding der Bijdragen voor de Catholijken van Schaffhausen en de armen van Oud-Beijerland, tot ons volgend N.º uitstellen.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

AANSTAANDE PROEVE VAN VERWEZENLIJ- KING DER SCHISMATIEKE ONTWERPEN VAN PRUISSEN.

In sommige onzer dagbladen hebben wij het volgende bericht aangetroffen:

Frankfort, den 10 November. Een bericht uit Berlijn, afkomstig van iemand, die omtrent kerkelijke aangelegenheden en het kerkelijk leven doorgaans vrij wel onderrigt is, deelt onder meer andere kerkelijke zaken, de vrij belangrijke bijzonderheid mede, dat men in Pruisen niet alleen denkt, maar ook dadelijk werkzaam is aan de oprigting eener van Rome geheel onafhankelijke Deutsche-R. Katholieke kerk, waaraan men reeds lang behoefte heeft gevoeld. Dit gebouw zoude op zeer milde, liberale grondbeginselen worden opgetrokken. Als algemeene bepalingen zouden terstond in aanmerking komen: het algemeen vrij onderzoek der H. Schrift; het verrigten der gansche dienst in de landspraak, dus ook het gezang, waaraan de geheele gemeente zoude deel nemen; het mismaal zoude eene geheele omwerking ondergaan. Men

zoude vervolgens met langzamen gang en wijze bedachtzaamheid, zulke verordeningen en vormen trachten aan eene zijde te zetten, die in strijd zijn met het standpunt der hedendaagsche algemeene verlichting. Men zoude ook de zaak daar henen trachten te leiden, dat, indien de Aartsbisschoppen van Keulen en Posen, tot die kerk wilden toetreden, en hunne geheele afhankelijkheid van Rome wilden opzeggen, volle begunstiging ontvingen en in hunne waardigheden hersteld werden, hetzij in de door hen bekleedde zetels, hetzij dan, dat zij die met andere verwisselden. Men meent, dat ook Saksen en Wurtemberg en misschien nog andere staten wel zouden willen toetreden, en welligt ook, een gedeelte althans, van België. . . .

Wat moet men nu denken van een gouvernement, dat zoo trouweloos de heiligste beloften en de voorwaarden, op welke de Catholieke bevolkingen van de Rijnprovincien en Westphalen, onder deszelfs heerschappij zijn gebragt, openlijk schendt? Wat moet men denken van een gouvernement, dat, toen het in nood verkeerde, en de dappere bevolkingen noodig had, aan dezelve eene constitutie beloofde, doch niet alleen geen woord hield, maar het ergste despotis-

mus: conscientie-dwang en zielen-dwingelandij op die bevolkingen doet drukken? Wat moet men zeggen van *Oostenrijk* en andere gouvernementen, die het noodlottig *Weener*-tractaat hebben onderteekend en gewaarborgd; en die echter stilzwijgende aanschouwers blijven van de snoodste trouweloosheid, waarvan de jaarboeken getuigen? Meenen de gouvernementen op die wijze in *Europa*, in het Christendom te kunnen regeren? Willen zij den Almagtigen uitdagen; willen zij Hem trotseren, door wien de koningen regeren, die de koningen afzet of bevestigt?

Ijdele waan van het woordbrekend *Pruissen* en van alle gouvernementen, die aan deszelfs schismatieke ontwerpen de hand leenen! Wij beleven de tijden van HENDRIK VIII, afschuwelijker gedachtenis niet meer! De volken laten zich niet meer zoo gemakkelijk decatholiseren! Zij hebben de zoogenaamde kerken, met koninklijke opperhoofden, leeren verafschuwen; zij hebben geleerd, dat de banden die hen aan *Rome*, aan den Apostolischen Stoel verbinden, de eenige zekere waarborgen zijn, tegen de hatelijke ketenen der zielen-slavernij.

Heil! u, grootmoedige CLEMENS AUGUST van *Keulen*, en MARTINUS van *Posen*! Gij hebt de vijanden der Kerk genoodzaakt, om het masker af te ligten! Nu blijkt het wat men beoogde met die gemengde huwelijken, die men zoo listig begunstigde! Gij hebt de onverschilligheid uit haren sluimer gewekt en een vernieuwd leven aan de Kerk van *Duitschland* geschonken! Zij kan vervolgd en verdrukt worden, maar zij vloekt het schisma!

Houdt dan moed, Catholijke broeders in *Pruissen*! Houdt u vast aan *Rome*, aan den Apostolischen Stoel en hebt geene gemeenschap met hen, die er zich van laten afscheuren: schuwt de Priesters die verachtelijk genoeg zijn mogten, om zich van de Catholijke eenheid te laten scheiden, die als huurlingen, die vlugt nemen, als zij den wolf zien komen, die, even als JUDAS, hunnen Heer verraden om tijdelijk voordeel; moet gij vervolging verduren, denkt dan, dat onze goddelijke Meester gezegd heeft: *In de wereld zult gij verdrukking hebben; maar hebt goeden moed: Ik heb de wereld overwonnen; mij is alle magt gegeven in Hemel en op aarde!* Bedenkt dat de Kerk uit iedere vervolging en beproeving, heerlijker en glansrijker dan te voren het hoofd weder heeft opgebeurd; bedenkt, dat de kroon der overwinning heerlijk zal schitteren en dat het lijden dezes tijds, niet te waardeeren is bij de heerlijkheid, die bereid is voor de kinderen Gods!

DE JONGSTE ALLOCUTIE DES H. VADERS,

De anti-Catholijke drukpers van *Frankrijk* en *Duitschland*, had sedert lang beweert, dat de H. Vader, die de handelwijze van het Pruissisch gouvernement zoo openlijk had gelaakt, de Russische rege-

ring te zeer vreesde, om ook tegen haar gedrag zijne stem te verheffen: de jongste allocutie bewees het tegendeel; doch nu beweerde men, dat die Allocutie geenerlei overeenkomst had, met die, welke de H. Vader over de Pruissische zaken uitgesproken had; dat hij de Pruissische regering veel sterker had gelaakt, dan de Russische, die echter veel heviger tegen de Catholijke Bisschoppen en Priesters, die zich niet volgens hare inzichten wilden schikken, was te werk gegaan, dan het zacht en verdraagzaam Pruissisch gouvernement enz. enz.

Ter toelichting van dit wijs en regtvaardig gedrag des H. Vaders, heeft onlangs het Fransche blad: *le Journal Général* een belangrijk artikel geplaatst, waarvan wij de vertaling hier laten volgen.

» Onderscheidene dagbladen hebben zich bezig gehouden met de jongste Allocutie, door den H. Vader uitgesproken betreffende de godsdienstzaken in *Rusland*; allen schijnen ons toe, het gewigt en het karakter van dat document, niet naar waarde te hebben geschat.

» Er zijn bladen, voor welke het eene onveranderlijk gekozen partij is, om alles, wat van het Pauselijk gezag komt, te lasteren; van deze zullen wij niet spreken.

» Andere schrijvers, die verstandiger zijn, hadden de houding des H. Stoels in de zaken van *Pruissen* begrepen, maar zij hebben zich verwonderd, den Paus jegens het gouvernement van *St. Petersburg* eene bezadigdheid te zien openbaren, die hij ten opzichte van het Berlijnsche gouvernement niet in acht genomen heeft. 'T is, wijl de toestand zeer verschillend is. In *Pruissen* trof men Bisschoppen en eene geestelijkheid aan, die bereid waren om hunnen pligt te doen, om weêrstand te bieden aan de willekeur van het tijdelijk gezag, om datgene, wat meer dan hun pligt is, hun geloof niet te verlaten voor de bedreigingen en het geweld. Het hoofd der Kerk was bescherming verschuldigd aan de getrouwheid der Pruissische Bisschoppen en zijne geheele veroordeeling moest neêrkomen op het gezag, 't welk zich aanmatigde, om beter dan het Opperhoofd der Catholijke Kerk over de pligten, die haar zijn opgelegd, te oordeelen.

» In *Rusland*, integendeel, is het de geestelijkheid, die hare zending niet heeft nagekomen, die de lafhartigheid heeft gehad van zich, zonder weêrstand tot de apostasie te laten medesleepen, en de zaak te verraden van vier millioenen Catholijken. Hier zijn onbetwistbaar de Bisschoppen, die in de vereeniging der Grieksch vereenigden met de schismatieke Grieken hebben toegestemd, de grootste misdadigen. Al de gestrengheid des H. Vaders moest alzoo tegen die Bisschoppen zijn gerigt.

» Intusschen ontveinst de Allocutie van 22 November geenszins de verantwoordelijkheid, welke de toestand der Kerk in *Rusland* op het Russisch gouvernement doet drukken. » *Wij weten*, zegt de Paus, *onder welke verdrukking onze heilige Godsdiens er*

reeds sedert lang zucht.... Het stuit ons, hier te herhalen, al wat die noodlottige gebeurtenis aankondigde, en door welke middelen van verleiding die ontaarde herders zich in eenen zoo diepen afgrond van boosheid en verdorvenheid hebben laten wegslepen."

» In het algemeen is de legitimistische drukpers sober geweest in het overwegen der Allocutie van 22 November. Inderdaad, zij hindert op eene sonderlinge wijze de combinatiën van eene Russische alliantie. Bij de krachtige lofspraken op keizer NICOLAAS, lofspraken, die dagelijks de kolommen der legitimistische dagbladen vullen, is de taal des heiligen Stoels gelijktijdig een contrast en eene veroordeeling. Zoo die dagbladen ernstige aanspraak maken op Catholicismus, zullen zij in het vervolg behoedzamer moeten zijn in hunne vergoddingen van de Russische politiek.

» Wij kennen mensen, die voor staatsmannen doorgaan, en die zich verwonderen, dat men gewigt kunne hechten aan eenige woorden, die aan de lippen eens grijsaards ontvallen zijn, die op de bouwvallen, welke men Rome noemt, heerscht. Intusschen verzoecken wij die grondige politieken, hunne gedachten stil te houden bij hetgene, wat in Engeland, in Ierland, in België, in Zwitserland, in Duitschland, en in Polen plaats heeft; zij zullen de godsdienstige kwestien, politieke kwestien, de Catholijke belangen, belangen van nationaliteit, zien worden. Wie ziet in dien toestand, te midden der gebeurtenissen, die voorbereid worden, niet, dat het Catholicismus geroepen is, om eenen onbegrensden invloed uit te oefenen; dat het meer en meer noodzakelijk zal worden om met hetzelfde af te rekenen. Dit is het, wat de H. Stoel, sedert eenige jaren, schijnt begrepen te hebben; en naarmate de Catholijke belangen aangroeijen, ziet gij hem zich afscheiden van zijne oude politieke geallieerden, om overal en tegen allen, de verdediging der Kerk, waarvan hij het hoofd is, op zich te nemen. De dag, waarop in Ierland, in Nederland, in Zwitserland, in Duitschland, in Polen, de bevolkingen in naam van het Catholicismus zullen opstaan, op dien dag zal men zich de woorden van NAPOLEON aan zijnen ambassadeur te Rome herinneren: » *Behandel den Paus, als of hij vier maal honderd duizend man had.* »

HET CATHOLICISMUS IN ENGELAND.

L'Univers heeft onlangs eenen brief medegedeeld, die ons der vertaling wel waardig scheen. Hij is van den volgende inhoud:

» Zelfs de geringste bijzonderheden van hetgene, wat de Godsdienst-ijver onzer naburen te weeg brengt, moet noodwendig aan het overige der Catholiciteit de levendigste belangstelling inboezemen, vooral in deze oogenblikken waarin het overwigt der Catholijken zelfs geboren schijnt te worden uit de wanhoop van hen, wier taak het is, om de Anglikaansche hersenschim te verdodigen en te behouden.

» Ik zal u niet onderhouden over alle die gewigtige feiten, die het onderwerp zijn van de klaagliederen, alarm kreeten en verscheurende angsten, welke de Times iederen dag hooren laat over den voortgang en het overwigt van het Papismus; over het vermogen dat deszelfs aanhangers tegenwoordig aan het hof, in het leger, in alle takken van administratie hebben en zulks met het doel, om hen die zich de beschermers van het Anglikanismus, de behouders eener heilige zaak noemen, uit hunne sluimering op te wekken; hij poogt, maar te vergeefs hen in het leven terug te roepen; want zij sluimeren den slaap, uit welken men niet meer opgewekt wordt.

» Het zijn niet die daadzaken, welke gij bereids hebt medegedeeld, waarmede ik u in dit oogenblik zal bezig houden; het onderwerp van deze regels is eenvoudiger, maar zal niet te min strekken, om te toonen, dat de ijver der bewoners van dat land, zich niet alleen bezighoudt met groote ondernemingen, die den voortgang van het Catholicismus in Groot-Brittannie ten doel hebben, maar dat zij het niet te gering achten, om dagelijks nieuwe opofferingen te doen, nieuwe lasten en verplichtingen op zich te nemen, als het zake is van de glorie Gods. » Het genootschap van Catholijke dames (the society of Catholic ladys) heeft zich te Londen gevormd, met het bijzonder doel, om in de behoeften van arme kerken te voorzien. Dat zedige onderwerp heeft echter de levendigste zorgvuldigheid van dames van den hoogsten rang opgewekt, die in hare teedere godsvrucht overtuigd zijnde, dat niets gering is, als de pogingen zich tot edele doeleinden uitstrekken, deel aan dat genootschap genomen hebben. Uit het verslag, bij de tweede algemeene vergadering gedaan, vernemen wij eenige bijzonderheden betrekkelijk de gelukkige resultaten, die men reeds verkregen heeft.

» De markiesin van Wellisley, voorzitter van het genootschap, betuigde in eenen brief haar leedwezen, van bij deze gelegenheid de vergadering niet te kunnen presideeren, en stelde voor, dat de gravin CONSTANTIA VAN CLIFFORD, dien post zou waarnemen, en beloofde bij de volgende vergadering te zullen presideeren. De markiesin zond tevens de helft harer jaarlijksche bijdragen, met kennisgeving, dat de hertogin van Leeds en de gravin STAFFORD verlangden tot leden van het genootschap aangenomen te worden.

» Uit het verslag, 't welk door eene der dames, die den post van secretaris bekleedde, voorgelezen werd, blijkt, dat het doel des genootschaps er in bestaat om: 1.º de armste kapellen (kerken) van Groot-Brittannie en Ierland, te voorzien van altaar-linnen, Priesterlijke gewaden en andere noodwendigheden voor de uitoefening van den Godsdienst; 't welk zal worden gedaan door donatiën in geld of in natura; 2.º den Geestelijken voortgang van deszelfs leden. Wat dit tweede punt betreft, is het troostelijk, te bespeuren, dat de onderscheidene middelen, te dien einde aan de leden des genootschaps voorgesteld, in den korten tijd

die er sedert de oprigting verlopen is, de voldoende resultaten opleveren.

» De vergadering heeft vervolgens besloten, dat alle gedane giften, sedert de eerste vergadering geschonken, moeten worden besteed voor de Duitsche kapel van *Londen*, die als het moeder-huis van het genootschap kan worden beschouwd.

» Op verzoek van den Eerwaarden stichter des genootschaps is eene bijzondere commissie benoemd, om, met weinige woorden, het doel en de regelen van het genootschap in geschrifte te stellen en dezelve aan het onderzoek van haren Bisschop te onderwerpen die dezelve zal veranderen of wijzigen als hij het noodig keurt, of als dezelve hem aangenaam zijn, haar bevestigen zal, om ze in zijne bijzondere bescherming te nemen.

» Het edele doel, dat deze associatie zich voorstelt, en de hooge bescherming onder welke zij het aanwezen ontvangt, verzekeren aan dezelve eene ontwikkeling, wier invloed weldra zal gevoeld worden, door de nuttige gevolgen, die er noodwendig uit moeten voortvloeijen.

» De Catholijken vermeerderen in *Engeland* bestendig, in een aangroeiend getal; doch in vele provinciën kunnen de aanwezige middelen in de dringendste behoeften niet voorzien. De geloovigen behooren, op vele plaatsen, uitsluitend, tot de arbeidende klasse; ze zijn verplicht te voldoen aan de drukkende en aanstootelijke belasting, welke de Anglikaansche geestelijkheid haar oplegt; zij hebben dikwerf een talrijk huisgezin; zij moeten eindelijk, zich zelve quotiëren, om den herder te onderhouden, die de eerste schreden hunner kinderen bestuurd, op de wegen des Heeren, den Priester, wiens gezigt hen hunne ellenden schijnt te doen vergeten, en die door zijne tegenwoordigheid, en eenige woorden van troost, hunne zorgen vermindert, of hen ten minste helpt in het dragen der zelve. Die edelmoedige zielen zouden het huis des Heeren willen versieren zoo al niet met luister, dan ten minste op eene betamelijke wijze, terwijl zij den Allerhoogsten niets aan te bieden hebben, dan een zuiver en beminnend hart. Christen ziel! troost u. — Eene helpende hand zal weldra uwe godvruchtige verlangens te gemoet komen. Geve de hemel, dat de zoete geur der deugden onzer broeders zich niet te vergeefs verspreide!"

Men ziet, uit dezen brief, van hoeveel belang en gewigt deze associatie is, die, oppervlakkig beschouwt, een zoo gering doel heeft. Zoo is het gelegen met eene menigte van inrigtingen in de Catholijke Kerk, die gering, nietig en in de oogen harer vijanden soms belagchelijk schijnen, en die echter het verbevenste doel bereiken.

Moge men ook bij ons eindelijk al het gewigt van gemeenschappelijke samenwerking, door genootschappen begrijpen!

HET CATHOLICISMUS IN AFRIKA.

In eenen brief, door eenen Franschen Priester uit *Afrika* geschreven, wordt het volgende aangetroffen:

» U verlatende, beklom ik de diligence en veertien dagen later, catechiseerde ik te *Algiers* en nam de bediening waar van aumonier bij Monseigneur DUPUCH. De behoeften der Diocese ontrukten mij daaraan weldra, om aan het uiterste einde onzer Fransche bezittingen arme zeelieden, koraal-visschers te gaan evangeliseeren en de bevriende Arabische volksstammen te bezoeken, ten einde ze gemeenzaam met de Catholijke Priesters te maken, die zij niet meer, gelijk eertijds: Christen-hond durven noemen. Hunne Godsdienst vooroordeelen zullen welligt een minder groot beletsel voor hunne bekeering zijn, dan de onverschilligheid van het grootste gedeelte der Franschen, die de zee, aan de ongeloovige stranden uitbraakt. Intusschen wordt God verheerlijkt, en zijne genade schittert, somwijlen zoo zichtbaar in eenige bevoorregte zielen, dat men hier welligt merkbarer dan elders ziet, hoe God er nu en dan behagen in schept, om alles om te keeren tot zaligheid van sommige menschen. . . . Welke aandoe-nelijke trekken zouden wij u kunnen verhalen!

Daar onze toestand te midden dier Mahomedaansche bevolkingen, ons nog geene groote ondernemingen tot glorie van JESUS CHRISTUS en de voortplanting zijner goddelijke Religie vergunt, hebben wij de hoop, om den weg te bereiden voor andere waardiger dienaren dan wij, tot die wenschelijke geestelijke verovering. Intusschen gaat het werk Gods, hoewel langzaam, voort, en wie kan zijne oogmerken doorgronden? . . . De vertroosting, die ons van tijd tot tijd geschonken worden, vergoeden vele bekommelingen en vermoeijenissen. . . . Zoo was de dag van de ten Hemel opneming der H. Maagd, aan de kust van *Calle* een zeer aangename dag. Wilt gij, dat ik trachte eenige der onuitwischbare aandoeningen te beschrijven welke MARIA aan de haar beminnende harten deed onder-vinden? — Reeds voor vier uren des morgens maakten eenige ijverige Catholijken zich, door het Sacrament van boetvaardigheid, gereed tot de heilige maaltijd. Om er zich te beter toe voor te bereiden, hadden zij eenige weken vooruit hun verblijf aan de reë gedurende eenen geweldigen storm, zich ten nutte gemaakt. Een Christen hart, wezenlijk vervult met den wensch zijner zaligheid benut tot dat einde alles. . . . Te acht ure kondigde het geschut van het fort de Mis aan, die gecelebreerd werd onder de bedekking eener tent te midden van de puinhopen der eenige Catholijke Kerk, die eertijds in het gehele regentschap van *Algiers* bekend was. Eenige steenen, eenige planken, met loover versierd maakten onze Altaren uit. Hier is het woord Gods niet gebonden, en het klein getal van geloovigen, dat ons omringt is begierig naar hetzelfde. Aan hunnen godvruchtigen wensch moet dus worden voldaan, en er moet van onzen goddelijken Meester gesproken worden, in de eerste plaats

aan de Franschen, vervolgens aan de koraal-visschers uit alle deelen van *Italië* hier vereenigt, Napolitanen, Toskaners, Sardiniërs, Genuezen enz. enz. Terwijl ik de H. Eucharistie uitdeelde aan een twintigtal dier goede zeelieden, hielden de inboorlingen zich van verre en vroegen: » Wat geeft dan die Fransche vader aan de menschen: Sidi Babaf Francis? Zij eten met eerbied!...." Als zij mij hadden kunnen begrijpen, zou ik hen gezegd hebben: Si secres donum Dei! — Na de Mis, biechteten diegenen, die zich voorbereidden, om onder de tweede Mis te Communiceren. Zij werd omstreeks den middag gecelebreerd, ondanks de hitte der zon, waartegen de geloovigen door niets konden beschut worden. De Kerk, hoewel vrij ruim, was vol. Eenige woorden, tot lof van MARIA, werden met diepe aandacht aangehoord, van tijd tot tijd onderbroken door het schieten der armoedige artillerie dier zeelieden, die MARIA en haren goddelijken Zoon wilden begroeten. De tijd van den namiddag werd besteed met het houden van Catechismus voor de kinderen en het maken van voorbereidselen voor de processies, die tegen 6 uren des avonds was aangekondigd. Groot was mijne verlegenheid: een armoedig ornament, een een kelk en eene ciborie van koper, een missaal, uit *Rome* door de propaganda gezonden, dit waren de eenige, aan den Godsdienst toegewijde voorwerpen, die in mijn bezit waren. Ik had nog een oud koperen kruis, 't welk eertijds door zeeroovers was buit gemaakt, en dat zij, zonder eenige vermindering bewaard hadden en dat vijf Franken had gekost. Ik verlangde hetzelfde met een riet, en, op het bepaalde uur, noodigde een klein schelletje van een duim diameter de geloovigen. In een oogenblik zag men acht honderd menschen blootshoofds, die, vier op eene rei, voortgingen, en de lucht deden weërgalmen van den lof der Moeder Gods. Hare beeldtenis (die wij aan onzen Bisschop te danken hebben) werd door een kind in het midden van de reijen, met eerbied gedragen, twee anderen dienden als acolythen. Wij gingen het zeestrand langs, de golven braken aan onze voeten; de stoet hield zich een oogenblik stil; op beide knieën op het zand knielende, verzochten, al die Christenen mij hen te zegenen, hen en hunne schepen. De arme Fransche Priester was genoodzaakt, om aan hun verlangen te voldoen, en terwijl ik met mijn Missionaris-kruis, de zee, de schepen, en mijne broeders in JESUS CHRISTUS zegnende, knielden ook eenige Arabische spahis, met beide knieën, om dien zegen te ontvangen, tot groote verbazing der aanwezigen. De Turken schaarden zich in reijen, om ons te zien voorbij trekken, en de Bedouinen zelfden lieten hunne koopwaren op de markt, om, van nader bij, de Catholijke plegtigheid te beschouwen. Wij keerden terug, onder het losbranden van het geschut, hetwelk gedurende de processie bestendig schoten deed; na den Rozenkrans en den zegen, dien ik met de H. ciborie gaf, hieven eenige kinderen eenen lofzang in de

Italiaansche taal aan, ter eere van MARIA, en weldra herhaalden alle monden dit godvruchtig refrein:

Sei pura, sei pia,
Sei bella, o MARIA
Ogni alma lo sa;
Che madre piu dolce,
Il mondo non ha.

Het was avond, doch wij sloegen er geen acht op; alle harten waren geroerd, door die zuivere blijdschap, die alles vergeten doet. Ik moest eindelijk de geloovigen wel verwittigen, dat de poorten zouden gesloten worden. Eenige visschers, die tot dusverre verhard waren geweest, wilden onverwijd biechten.

DE TWEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL IN DECEMBER 1839.

De merkwaardige zittingen van 19, 20 en 21 December 1839, zullen voor altoos gedenkwaardig blijven voor het Nederlandsche volk, dat eindelijk zien mag, waartoe, dat zoo lang, door alle ministeriële organen aangepreekt stelsel van volledig vertrouwen op de vaderlijke regering, een niet verantwoordelijk-ministerie, en het goedhartig geloof aan deszelfs verzekeringen, te lang door de leden der tweede kamer gegeven, de geldmiddelen van den staat hebben gebragt! De natie heeft dat alles vernomen uit den mond dier leden van de tweede kamer, die de grootmoedige rondborstigheid hadden, om openlijk te verklaren, dat zij zich, gedurende vele jaren, door de verzekeringen van het ministerie hadden laten *misleiden* en dat er dus grond bestaan zou, om het ministerie, indien het verantwoordelijk ware, in staat van beschuldiging te stellen....!

Zoo hebben dan eindelijk de leden der tweede kamer ingezien en openlijk verklaard, wat de oppositie gedurende 25 jaren heeft betoogd, dat eene constitutie zonder ministeriële verantwoordelijkheid, dat is, zonder waarborgen, een onding, eene kostbare commedie, een monster is, dat zich als een wassen neus laat wenden en plooiën. Het is aan die zoo lang, met ieder denkbeeld van constitutionnaliteit strijdige niet verantwoordelijkheid, dat wij de Belgische revolutie, het kostbare status quo, den jammerlijken toestand onzer geldmiddelen, het op de been houden van talrijke legers, zoo in *België* als bij ons, wier gedeeltelijke afdanking tegenwoordig de beide landen met duizenden van ledigloopers, die geen brood hebbende, zich hetzelfde door diefstallen, baanstrooperijen enz. enz. trachten te verschaffen, overal de wegen onveilig en, den vredzamen burger, vooral den landbewoner beangst maken tegen den naderenden winter, te danken hebben.

Zoo ver moest het dan eerst komen, voor dat men

de oogen opende voor den afgrond op welks rand een blind vertrouwen op de beloften en verzekeringen van het ministerie, vaderland en volk hebben gebragt! Deszelfs ware vrienden hebben dit alles sedert lang voorzien en voorspeld, maar zij werden verguisd, als onruststokers en wargeesten aangeklaagd en vervolgd; terwijl de eenige hoop, die hun overbleef, was, dat eindelijk gebeuren zou, wat nu gebeurd is, de vervulling der twee bekende spreekwoorden: *de kruik gaat zoo lang te water tot dat zij breekt*, en: *l'excès du mal porte en soi son remède*.

Heil! intusschen den leden der tweede kamer, die in dit gewichtig oogenblik, de waarde hebben gevoeld van een ander spreekwoord: *het is beter ten halve gekeerd dan ten heele gedwaald!* Eere zij hen! de natie zal hunne rondborstige belijdenis, dat zij zoo lang *misleid* zijn geworden, en hunnen moedigen wederstand, toen zij dit eindelijk begrepen, niet vergeten. Zij mag nu de gegronde hoop voeden, dat de grondwet spoedig zal worden gewijzigd, dat daarin de ministeriële verantwoordelijkheid, de openbaarheid in het beheer der geldmiddelen, regtstreeksche verkiezingen en de onontbeerlijke vrijheid van Godsdienst en onderwijs, met ronde en ondubbelzinnige woorden zullen erkend en gewaarborgd worden. Dan zal zij al het voorledene gaarne vergeten, en zich alle mogelijke opofferingen getroosten, in de zekere overtuiging, dat zij niet langer nutteloos zullen verkwest worden.

Men late zich intusschen in deze gewichtige oogenblikken niet door zelf-bedrog misleiden, de wijziging der grondwet kan niet worden verschoven, de ministers kunnen niet langer niet verantwoordelijk zijn, de oogen der geheele natie zijn geopend, en zij schaamt zich, dat er nog mannen, zitting in de tweede kamer hebben, die zich niet schaamden om het tothier toe gevolgde stelsel te verdedigen, 't welk koning, volk en vaderland op den rand van eenen afgrond heeft gevoerd, waaruit weldra geene redding meer zou zijn geweest.

Intusschen hebben de discussien in de zitting der tweede Kamer van 19, 20 en 21 December ll. en de daarop gevolgde afstemming van de leenings-wet eenen staat van zaken doen geboren worden, welke de *Arnhemse Courant* (1), niet ten onrechte, eene *moreele* revolutie noemt. Immers het geheele, tot hiertoe gevolgde, stelsel, moet worden opgegeven: hetzelfde is openlijk verworpen; er moet een nieuw stelsel worden gevormd en aangenomen; en dit punt is even zoo gewichtig als de schipbreuk van het oude quasie constitutionele stelsel. Het is te wenschen, dat, in deze gewichtige oogenblikken, noch gekrenkte eigenliefde, noch eigenbelang, hunnen noodlottigen invloed zullen uitoefenen; maar dat gouvernement en tweede Kamer aan den eenen kant met kalme voorzigtigheid en aan den anderen kant met den spoed dien de natie ver-

langt, niet alleen in de behoeften van het oogenblik zullen voorzien, maar ook eenen aanvang mogen maken met het leggen van vaste grondslagen van een grondwettig beheer, 't welk voor de behoeften van het vrijheidlievende Nederlandsche volk, berekend en geschikt is, om hetzelfde, duurzaam, gelukkig en voorspoedig te doen wezen.

VRIJHEID VAN ONDERWIJS.

Dikwerf hebben wij gesproken over de noodzakelijkheid der vrijheid van onderwijs in ons vaderland, die een natuurlijk en onvermijdelijk gevolg is, der vrijheid van Godsdienst. Ook de *Noord-Brabander*, heeft onlangs in eene reeks van krachtvolle artikelen, de noodzakelijkheid dier vrijheid aangetoond. En inderdaad, het is niet genoeg, hier en daar Catholijke schoolonderwijzers aan te stellen, zij moeten ook Catholijke schoolboeken voor Catholijke kinderen bezigen, en niet afhankelijk zijn van eenen protestantschen schoolopziener; met een woord, het onderwijs moet vrij zijn; dat is: de regering moet het regt hebben, om zoodanig onderwijs in hare legale scholen te doen geven en deze onder zoodanig opzicht te stellen, als zij verkiest; maar diezelfde vrijheid moeten ook de leden eener Godsdienstgezindheid hebben, die prijs op haar geloof en leerstellingen stelt en deze en geene andere aan hare kinderen wil zien inboezemen. Intusschen hebben de Catholijken, reeds meer dan vijf-en-twintig jaren lang die vrijheid gereclameerd, zonder dat het gouvernement zich aan de klagten over een anti-Catholijk en voor Catholijke kinderen verderfelijk onderwijs en aan de reclamatiën die er het gevolg van zijn, schijnt te stooren. Het gouvernement vergete niet, dat onder de geheiligde regten van het tijdelijk gezag geenszins het regt begrepen is, om aan kinderen andere gevoelens en principes te laten inscherpen, dan die, welke hunne ouders in conscientie verplicht meenen te zijn, hen van jongs af in te boezemen; het geldt hier eene usurpatie van het vaderlijk regt, van het goddelijk regt der Kerk, aan welke de God-mensch uitsluitend den last opdroeg, om de volken te onderwijzen! Wij zullen altoos de eersten zijn, om de wezenlijke regten van het gouvernement te eerbiedigen, te ondersteunen en, waar zulks noodig is, ten koste van goed en bloed te verdedigen; doch waar het gouvernement zich een regt aanmatigt, dat niet tot de attributen eener burgerlijke regering behoort, zullen wij niet ophouden onze regten en die der Kerk te reclameeren.

Lang voor het jaar 1830, hebben wij deze taal gevoerd: de geheele onafhankelijke Catholijke pers voerde dezelfde taal; maar het gouvernement hield zich doof en ging voort, met de handhaving van het monopolie; de opstand en afscheiding van *België* onttrok het grootste gedeelte des rijk's aan de gehoorzaamheid van ons gouvernement: het Catholijke *Noord-Brabant*, bleef

(1) Van Zondag 22 December 1839.

getrouw en behield daardoor het overige gedeelte des rijks. Het zweeg in de eerste oogenblikken, in de billijke verwachting, dat ten minste de getrouwheid der Catholijken, die hoewel dezelfde grieven als de Belgen hebbende, geen deel aan den opstand hadden genomen, het gouvernement bewegen zou, om regtvaardig ten hunnen opzichte te zijn en hen de heiligste regten door God en de natuur geschonken, niet langer te onthouden. — Zij bedrogen zich en andermaal verhief de Catholijke pers hare stemmen, om de volledige vrijheid van Godsdienst en onderwijs te reclamieren. Maar wat zien wij gebeuren? Wel verre van aan die reclamatie gehoor te geven, gaat het gouvernement voort, met het meer en meer krenken van hun godsdienstig gevoel, door het aanhoudend benoemen van protestantsche predikanten tot schoolopziener, en nu zelfs heeft het eenen man, die door een schandelijk libel tegen Rome en den Catholijken Godsdienst (1), de Catholijken gegriefd en verbitterd heeft, die reeds met den gewigtigen post van regter bekleed is, den bekenden Mr. ROBIDÉ VAN DER AA, tot schoolopziener te benoemen . . . (2)! Erger voorzeker, konden Catholijke ouders niet gegriefd worden: erger kon hun gevoel niet worden beleedigd!

Doch het is dwaasheid, langer te klagen: er moet gehandeld worden. De benoeming van den heer ROBIDÉ VAN DER AA tot schoolopziener, zij daartoe het teeken! Dat het verzoekschriften aan den koning regene: dat men daarbij verklaare, dat men de kinderen liever zonder onderwijs zal laten, dan hen door een anti-Catholijk onderwijs te zien verbasteren en verderven; dat men daarmede in het district van Mr. ROBIDÉ VAN DER AA beginne, en de Catholijke kinderen werkelijk niet meer naar scholen zende, over welke hij het opzigt heeft!

Ons gouvernement wil de uitbreiding en bevordering van het onderwijs: dit is billijk en loffelijk; maar het is onregtvaardig en laakbaar, aan de kinderen een onderwijs te geven, 't welk door de helft der natie verfoeid wordt. En als de Catholijken slechts den moed hebben, om in petitiën te verklaren, dat zij een dusdanig onderwijs aan hunne kinderen niet willen gegeven hebben, en hen dus niet meer naar scholen zullen zenden, uit welke de leer, de invloed en het opzigt hunner kerk verbannen is, zal de vrijheid van onderwijs spoedig volgen.

Voor de emancipatie der Engelsche Catholijken had het Anglicanisme in Ierland, zich het onderwijsmonopolie ook toegeëigend, en den kinderen, werden anti-Catholijke gevoelens en principes, even als tegenwoordig bij ons ingeboezemd; maar de arme Iersche Catholijken hadden destijds, niet zoo als wij tegenwoordig, gelijke regten met hunne medeburgers, zij waren buiten de wet; en toch wisten zij de Catholijke kinderen tegen de besmetting van een anti-Catholijk onderwijs te behoeden, een woord van de Bis-

schoppen was genoeg: de Catholijken zonden hunne kinderen niet meer ter school . . . en kort daarna volgde de emancipatie.

Welaan dan, Nederlandsche Catholijken! bedient u van dat vreedzaam en eenvoudig middel: bedient er u spoedig van, nog voor dat de wijziging der grondwet plaats heeft; opdat in onze nieuwe grondwet de emancipatie van het onderwijs, met ronde woorden gelezen worde.

A A N B E V E L I N G.

Wij zijn door voorname Geestelijken verzocht, aan onze Lezers en inzonderheid aan die der Pruisische Rhijn-provincien, het koopen, lezen en verspreiden van het werkje, getiteld: *Een woordje van pas over de gemengde huwelijken; ter behartiging voor de Catholijke jongelingschap, voornamelijk in toepassing op de thans in de Pruisische Rhijn-provincien, plaats hebbende gebeurtenissen, door eenen welmeenenden Catholijk. Naar het Hoogduitsch. Te 's Bosch, bij J. J. ARKESTEYN EN ZOON, 1838, dringend aan te bevelen; hen tevens verwittigende, dat dit werkje *Kerkelijk is Goedgekeurd* en voor den geringen prijs van slechts 15 Cents verkrijgbaar is.*

De latere gebeurtenissen in de Aartsbisdommen van Gnesen en Posen, hebben op de overtuigendste wijze doen zien, van hoe veel gewigt die zaak is, en wat het Pruisisch gouvernement met het begunstigen der gemengde huwelijken beoogde; en het is een der heiligste plichten van alle Catholijken, om, met behoud van de getrouwheid en gehoorzaamheid, in tijdelijke zaken, de bedoelingen van dat gouvernement, om de Catholijke leer en tucht aan deszelfs burgerlijke wetten te onderwerpen, te verijdelen en hiertoe is het bovenvermelde werkje, bijzonder geschikt.

BIJDRAGEN VOOR DE CATHOLIJKEN VAN SCHAFFHAUSEN.

Bereids geremitteerd	f 98,00
Bleef in cassa	f 167,13½
Uit Eindhoven van eenige lezers der Catholijke Nederlandsche Stemmen met het bij-schrift:	
Waar ketterij ook poog het waar geloof te sloopen, Stelt Neerland's Catholijk een beter uitzigt open!	
Twee coupons te zamen	6,18½
Van den Pastoor en eenige leden der Catholijke gemeente te Uithoorn, per wissel.	14,45
Van een onbekende te Helmond	2,00
Van den Eerw. Heer F. JORNA voor bij zij Eerw. gedeponceerd	3,00
Van een R. C. Pr.	5,00
Van den Heer W. L. te R. een coupon	1,23½
Van den Eerw. Heer ** aldaar twee coupons te zamen	4,95
Van den Heer C. L. VAN LANGENHUIJSEN te Amsterdam voor L. B.	0,50
Idem voor E. W. H.	1,50
Idem voor E. W. N.	3,00
Van J. S te V.	5,20

Bleef in Cassa. f 214,15½

f 312,15½

(1) Zie *Catholijke Nederlandsche Stemmen* 1838 blz. 154 en 157.

(2) Zie *Handelsblad* van Dingsdag 17 December 1839.

VOOR DE CATHOLIJKE ARMEN VAN OUD-BEIJERLAND.

In ons N. ^o van 14 December vermeld	f 4,00
Van een gepensioneerd officier	» 1,00
Van †, eene behoorlijk geteekende inschrijving voor den tijd van vier jaren, voor f 3,00 's jaars, met bijvoeging voor dit jaar van	» 3,00
Door tusschenkomst van den Heer A. BUTTI te Amsterdam van N. N.	f 5,00
Van M. V.	» 4,95
Van den Heer F. E. WIJMAN van N. N.	» 1,50
Van J. V.	» 1,50
Van B.	» 4,00

30 Franken van J. H. F. V. uit België voor eene dame	» 16,95
Door tusschenkomst van den Heer C. L. VAN LANGENHUIZEN te Amsterdam voor S. S.	» 13,50
Van een ambachtsman te Utrecht	» 1,50
Van den Heer M. aldaar	» 1,47½
Eene behoorlijk geteekende inschrijving van mevrouw de weduwe VAN REKUM t. v. Hulst te Dordrecht voor eene som van f 10,00 jaarlijksch, voor den tijd van vijf jaren.	» 1,00
Idem van den Heer VAN REKUM, te Dordrecht, mede voor f 10,00 gedurende vijf jaren.	
Idem van den Heer B. L. VAN REKUM student in de rechten, insgelijks voor den tijd van vijf jaren f 10,00 jaarlijks.	

Bereids ontvangen f 42,42½

AANKONDIGINGEN.

Bij P. N. VERHOEVEN, Boekhandelaar te Uden, zijn onder meer anderen verkrijgbaar de navolgende werken:

BUTLER, vies des Pères, etc. 21 vol. in 12. ^{mo}	f 13,00
Idem, 20 vol. in 8. ^{vo}	» 19,00
FELLER, biographie univ. 5 vol. gr. 8. ^{vo} 1839.	» 18,50
HENRION, histoire de l'Église, 12 vol. in 8. ^{vo}	» 24,00
BERGIER, dictionnaire theol. 4 vol. in 8. ^{vo}	» 7,00
Concordantie Bibliorum, 2 vol. gr. 8. ^{vo}	» 6,50
LALLEMANT, reflec. mor. sur le Nouveau Testament 5 vol. in 8. ^{vo}	» 7,50
DUQUESNE, l'Évangile méditée 4 vol. in 12. ^{mo}	» 4,25
PLUQUET, diction. hérésies 2 vol. gr. 8. ^{vo}	» 6,00
BÉLON, traité de la perfection de l'état Ecclésiastique 2 vol. in 12. ^{mo}	» 1,50
SANCTI BERNARDI, opera genuina 3 vol. in 8. ^{vo}	» 7,00
F. LACTANTH, opera omnia in vol. p. ^t in 8. ^{vo}	» 2,00
BOURDALOUE, œuvr. complet. 5 vol. 8. ^{vo} 1838.	» 11,00
LEJEUNE, sermons 2 vol. in 12. ^{mo}	» 1,15
BEAUVAIS, sermons 4 vol. in 12. ^{mo}	» 3,25
COSSEART, science pratique du Catechiste I vol. p. ^t 8. ^{vo}	» 1,15
DE LIGNY, histoire de J. C. et des actes des Apôtres 4 vol. gr. in 12. ^{mo}	» 3,75
Concilia Tridentini Canones et decreta in 8. ^{vo}	» 0,75

Manuale sacerdotum, complectens modam fructuose celebrandi Missam etc. ad majorem Dei gloriam et omnium sacerdotum utilitatem.	» 0,65
WIEST, theologia dogmatica 2 vol. in 8. ^{vo}	» 6,30
GAUME, manuel des confesseurs I vol. in 8. ^{vo}	» 2,00
GUYETANT, guide medical gr. in 8. ^{vo}	» 3,00
BELLARMIN. explication du Symbole des Apôtres in 12. ^{mo}	» 1,25

DE SYMBOLIEK.

* * Het tweede Deel derzelve is van de Pers gekomen, bij den Boekhandelaar C. J. BOLAN te Rotterdam, en is verder alom te bekomen bij de voornaamste Boekhandelaars van het Rijk in twee deelen compleet à 6 Gulden.

* * Uit de hand te koop een fraaije, best eikenhouten predikstoel, geheel met beeld en snijwerk bewerkt, en geschikt voor eene zeer ruime kerk, die ten minste twee à drie duizend zielen kan bevatten. — Men kan zich dienaangaande tot het verkrijgen van nadere inlichting, met vrachtvrije brieven adresseren aan het bureau der *Catholijke Ne derlandsche Stemmen te Grave*.

Bij J. J. ARKESTEYN EN ZOON, Boekhandelaars in de Kerkstaat te 's Bosch, is van de Pers gekomen en alom verzonden:

Geheilgd zij uw Naam! Een Gebedenboek voor Catholijke Christenen, door J. P. SILBERT. Naar het Hoogduitsch. Tweede verbeterde druk. *Kerkelyk Goedgekeurd*.

De Dag van eenen Christen, geheilgd door het Gebed en de Overdenking. Op nieuw overzien, verbeterd en vermeerderd door T. VAN STAVELEN, R. C. Priester en Pastoor te Vlaardingen. Vierde druk. *Kerkelyk Goedgekeurd*.

Beide nieuwe verbeterde drukken van uitmuntende gegraveerde titels en vignetten voorzien en in allerlei banden te bekomen.

ERRATUM.

Blz. 418 reg 12 van het vorig nummer, staat: *lyk* lees: licht.

ATE DUE

circul

of of

GTU Library

3 2400 00277 4481

Catholijke Nederlandsche
Stemmen

v.5
1939

CBPa0

v.5
1939

338051

GRADUATE THEOLOGICAL UNION LIBRARY

BERKELEY, CA 94709

